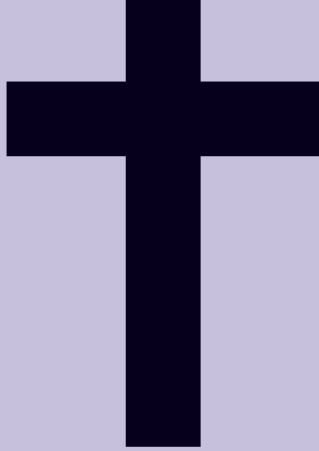

Bayıburu Izii

Izii: Bayıburu Izii Bible

Bayiburu Izii
Izii: Bayiburu Izii Bible

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Izii)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
c6885c7c-c550-5b8b-a4fe-4bd714af4f6d

Contents

Matiyu	1
Mak	65
Luk	102
Jiõnu	164
Ndu-ishi-ozì	211
Romu	268
1 Kõrentu	296
2 Kõrentu	322
Galeshiya	340
Efesõsu	349
Filipayi	358
Kolosi	365
1 Tesalonayika	372
2 Tesalonayika	378
1 Timoti	382
2 Timoti	390
Tayitõsu	396
Fayilimõnu	399
Hiburu	401
Jiemusu	424
1 Pyita	430
2 Pyita	439
1 Jiõnu	444
2 Jiõnu	451
3 Jiõnu	452
Jiudu	454
Ophulenyà	457
Ebvu-õma	491

Ozi-oma, Matiyu Deru

Ochochoroche Jizosu Kéreshi
(Luk 3:23-38)

¹ Owa-a bu eri Jizosu Kéreshi, Nwa Dévidi, oshilokpa Ébirihamu. ² Ébirihamu bu nna Áyizaku; Áyizaku buru nna Jiékoṗu; Jiékoṗu buru nna Jiuda yee unwunna iya. ³ Jiuda bu nna Pérezu yee Zera. Ne, nwuru ephenebo ono bu Tama. Pérezu buru nna Hézeronu; Hézeronu buru nna Arámu. ⁴ Arámu bu nna Amínadabu; Amínadabu buru nna Náshonu; Náshonu buru nna Sálumonu. ⁵ Sálumonu bu nna Bówazu. Ne Bówazu bu Réhabu. Bówazu buru nna Óbedu. Onye bu ne iya bu Rutu. Óbedu buru nna Jiesi; ⁶ Jiesi bu nna onye eze ichee ono, bu Dévidi.

Tobudu iya bu; Dévidi bukwanuru nna Sólomonu. Onye bu ne Sólomonu bu nwanyi ono, shi buru nyee Uráya ono. ⁷ Sólomonu bu nna Rehobówamu; Rehobówamu buru nna Abáyijia; Abáyijia buru nna Asa. ⁸ Asa bu nna Jiehoshafatu; Jiehoshafatu buru nna Jióramu; Jióramu buru nna Uzáya. ⁹ Uzáya bu nna Jiótamu; Jiótamu buru nna Éhazu; Éhazu buru nna Hezekáya. ¹⁰ Hezekáya bu nna Manáse; Manáse buru nna Émosu; Émosu buru nna Jiosáya. ¹¹ Jiosáya bu nna Jiëkonáya; waa unwune iya; teke ono bu teke a kpukoru ndu Ízurelu laa alí Bábilonu.

¹² Tobudu iya bu; a kpukochaepho ndu Ízurelu laa alí Bábilonu: Jiëkonáya buru nna Shiyálutiyelu; Shiyálutiyelu buru nna Zerúbabelu. ¹³ Zerúbabelu bu nna Abiyudu, bu iya bu nna Eláyekimu; Eláyekimu buru nna Azọ. ¹⁴ Azọ bu nna Zédoku; Zédoku buru nna Ákímu; Ákímu buru nna Éliyudu. ¹⁵ Éliyudu bu nna Eliyéza; Eliyéza buru nna Mátanu; Mátanu buru nna Jiékoṗu. ¹⁶ Jiékoṗu bu nna Jióséfu, bu ji Meri. Meri bu iya bu ne Jizosu, bu onye eeku Kéreshi.

¹⁷ Oo ya bu l'ogbo, dukpoo adudu e -shi le teke ke Ébirihamu jeye le Dévidi bu ogbo iri l'eno. E -shi l'ogbo ke Dévidi jeye le teke a kpukoru ndu Ízurelu laa alí Bábilonu du ogbo iri l'eno; e -shikwanu le teke ono, a kpukoru phe laa alí Bábilonu ono jasụ l'ogbo ke Kéreshi obu bukwarupho ogbo iri l'eno.

Anwunwu Jizosu
(Luk 2:1-7)

¹⁸ Waa g'e gude nwua Jizosu Kéreshi baa: Jióséfu jeru l'eka Meri, bu ne Jizosu jebua. Ophu o toko dutakwanu iya; k'ophu yee ya kwajewaru. A bya l'amaru; Meri obu dwanu ime. O buru Unmedu-Nso be ime ono shi l'eka. ¹⁹ Ji iya, bu Jióséfu bu onye pfuberekoto. O nodu emekwanu ge ya te eme Meri iphe-iphere l'edzudu-oha. O chokashiahaa ge ya e-shi jika alu Meri ga ta ma. ²⁰ O gudekwada iya ariri; ojozi-imigwe, shi l'eka Nnajiuphu byapfuta iya le nrwo bya asu

iya: “Jiósèfu; Nwa Dévidi; gè ndzụ eduta Meri je alụru ta agushi ngu. Nwata ono, ọ dụ ime iya ono bụkwa Unme-dụ-Nsọ bẹ o shi l'ẹka tsuta iya. ²¹ E -mechaa bẹ ọo-nwụ nwa-nwoke. Iphe, ịi-gụ iya bụ Jizọsu. Noo kele ọo-dzọta ndu nkiya l'ẹka iphe-ẹji, ẹphe meshiru.”

²² Iphemiphe ono mee ọ vua; mbụ iphe, Nnajiuphu shi l'ọnu onye mpfuchiru iya pfua, bụ iya bụ iphe ono, e pfuru sụ: ²³ “Huma lẹ nwamgboko, yee nwoke teke akwaswee a-tsuta ime nwua nwa nwoke; iphe, aa-gụ iya bụ ‘Imanelu’, bụ iya bụ ‘Chileke nọ swiru anyi’.”

²⁴ Jiósèfu tehuẹpho lẹ mgbenya ono bya emee g'ojosi-imigwe, shi l'ẹka Nnajiuphu suru g'o mee. O je edulata Meri teke ono bya alụhaaa. ²⁵ Ọphu yee ya akwajeduru jasụ o zeda nwua nwa nwoke ono. Jiósèfu woru iya gụa Jizọsu.

2

*Ndu mmamiphe, shi l'uzo
ẹnyanwu-awawa*

¹ Tọbudu iya bụ; ọ bụru teke Herodu shi bụru eze bẹ a nwuru Jizọsu lẹ mkpukpu Bẹtulehemu. Mkpukpu ono nọ l'alị Jiudiya. A nwuchae ya phọ; ndu mmamiphe, shi l'uzo ẹnyanwu-awawa byatashia Jierúsalemụ. Ẹphe rwua bya akpakashiahaa ishi asuje: ² “?Denu nwata ọbu, a nwuru-a, bụ Eze ndu Jiu-a? Anyi humaru kpokpode iya l'uzo ẹnyanwu-awawa. Anyi byatashia g'anyi baaru iya ẹja.”

³ Tọbudu iya bụ; eze, bụ Herodu numaepho iphe ono, ẹphe pfuru ono; ẹhu gbangahụ yee ndu Jierúsalemụ l'ọphu. ⁴ Ọ bya ekukoo ndu-ishi uke Chileke mgburugburu mę ndu ezije ekemu ọha. Ẹphe bya edzugbua. Ọ jiahaa phẹ ẹka aa-nwukpoo Kéreshi ọbu.

⁵ Ẹphe sụ iya: “Ẹka aa-nwụ iya bụkwa lẹ Bẹtulehemu, nọ lẹ Jiudiya. Noo kele onye mpfuchiru Chileke deru iya l'ẹkwo sụ:

⁶ “Gube Bẹtulehemu,
nọ l'alị Jiudiya;

Ọ tọ dudu g'e meru,
ọ bụkwadu gụbedua
bẹ ẹnya kachaa
alwalwa l'iphe,
bụ mkpukpu,
nweru ẹnya l'alị
Jiudiya.

Ọo l'ime ngu bẹ onye-ishi
e-shi lufuta,
bụ iya bụ onye-ishi,
a-nọdu eleta ndibe
mu ẹnya;
mbụ ndibe mu,
bụ ịzurelu.

⁷ Tọbudu iya bụ; Herodu bya ekua ndu mmamiphe ono, shi l'uzo ẹnyanwu-awawa ono lẹ mpya bya akpafuta phẹ ishi ẹgube teke kpokpode ono lufutakpooru gededede. Ẹphe kọchaaru iya ya; ⁸ ọ bya ezia phẹ sụ g'ẹphe jeshia Bẹtulehemu ọbu. Sụ phẹ: Unu je atokpoepho

ẹhu chọo nwata ọbu. Unu -hūmae ya phọ; unu alwa azu bya akaru mu; k'ọphu mu e-jekwapho je abaarū iya ẹja."

⁹ Noo ya; ẹphe nūmabebekpoepho ozi ono, eze ziru phẹ ono; ọ buri phẹ atugbu. Ẹphe lufutaepho; gube kpokpode ono, ẹphe hūmahawaruro l'uzo ẹnyanwu awawa phọ wafutakwa ozo bya evutakwaru phẹ phọ ọzo. O jekpoepho gbiriri jasū o jerwua ẹka nwata ono nọ. O keshiru l'ẹka ono kelerupho jingu jingu l'imeli. ¹⁰ Ẹphe hūmaepho kpokpode ono; ẹhu tsoo phẹ ntumatu. Ẹphe wata ete ẹswa. ¹¹ Ẹphe bya abahū l'ime ulo ono; bya ahūma nwata ono yele Meri, bu ne iya. Ẹphe bya egbushi ikpere l'alī; baarū nwata ono ẹja; bya ekpuhaa ẹda, ẹphe yeru ẹku phẹ bya emeeru nwata ono iphe-oma. Iphe, ẹphe nuru iya bu; mkpola-ododo waa unwū furankisensu; waa unwū meru.

¹² E mechaa; Chileke byapfuta phẹ lẹ nrwo sū g'ẹphe ba alaphuekwa azu l'ibe Herodu. Ẹphe kwe hm; tugbua shia uzo ozo; ọ buri phẹ ala alī phẹ.

Jiósẹfu phẹ ala alī Ijiputu

¹³ Tọbudu iya bu; ndu mmamiphe ono tugbuepho; ojozi-imigwe, shi l'ẹka Nnajiuphu byapfuta Jiósẹfu lẹ nrwo bya asū iya: "Jiósẹfu; gbeshi duta nwata ono yele ne iya gbaru lashia Ijiputu je eburu l'ẹka ono jasū teke mu e-zi unu g'unu l'watashia. Lẹ Herodu e-mechakwaa chọo nwata ono l'ẹnyashi mee gẹ ya megbua ya."

¹⁴ O rwua l'ẹnyashi iya ozo; Jiósẹfu gbeshi duta nwata ono yele ne iya; ọ buri phẹ ala Ijiputu. ¹⁵ Ọ buri l'ẹka ono bẹ ẹphe nọru jasū Herodu nwūhu.

Ọ buri iya bu iphe ono, onye mpfuchiru Chileke pfuhawaru ono je avua. L'ọ sūru: "Ọo l'alī Ijiputu bẹ mu jeru je ekua nwa mu nwoke ono."

Egbushi unwegirima-nshii

lẹ Bẹtulehemu

¹⁶ Tọbudu iya bu; a nonyaepho; Herodu maru lẹ ndu mmamiphe ono bẹ bu edeha bẹ ẹphe deharu iya. Ọ voru ọku wua ẹhu. O woru ekemu tua. E je egbushikota iphe, bukpo unwegirima unwoke, a nwuru l'alī Bẹtulehemu l'ophu mẹ ndu a nwuru lẹ mkpukpu ozo, nopheru phẹ mgburugburu. E shi lẹ ndu ophu, a nwuru k'ophúú gbushia phẹ je akpaa lẹ ndu ophu nọwaru apha labo. Iphe, o gude mee ya nno bu ajiji pho, ọ jiru ndu mmamiphe pho; ẹphe kọoru iya teke kpokpode ono beberu futa pho.

¹⁷ Ọ buri ẹgube ono bu g'o shiru wua mbu iphe ono, Jieremaya bu onye mpfuchiru Chileke pfuhawaru sū:

¹⁸ "A nūmaru uzu-ẹkwa lẹ

Rama;

mbu ẹkwa anwūhu mẹ oke

nggumaphu;

Ọ buri Rechielu l'ara ẹkwa

unwu iya;

ọphu o kwedu g'e gbobuta

iya egbobuta;

opfu l'unwu iya bvueberu.*"

* 2:18 2:18 Gūnaa Jier 31:15.

Alwalwa, Jiósefu phe

¹⁹ Noo ya; Herodu nwuhuepho; ojozi-imigwe, shi l'eka Nnajiuphu byapfuta Jiósefu le nrwo le Ijiputu; bya asu iya: ²⁰ "Jiόsefu; gbeshi duru nwata ono yele ne iya lashia ali Izurelu; le ndu shi acho ishi nwata ono be nwushiuakwarunu." ²¹ O gbeshi duta nwata ono yele ne iya o buru phe ala ali Izurelu.

²² Tobudu iya bu; Jiόsefu numaepho le nwatibe Herodu, bu Akileyosu be bu eze ndu Jiudiya l'ozori nna iya, bu Herodu; ndzu eje eburu l'eka ono guahaa ya. A bya anmabaaru iya okwa ozo le nrwo. O buru iphe ono, meru g'o gude o tugba; o buru iya ala Galili. ²³ O rwua je eburu le mkpukpu, eeku je Nazaretu. E shi egube ono; iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuhawaru va. L'ephe pfuru su: "Ee-ku iya Nwophu Nazaretu."

3*Ozi Jionu, onye emeje baputizimu eezi l'echiegu*

(Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; Jiōn 1:19-28)

¹ O buru teke ono be Jiōnu ophu emeje baputizimu byaru bya anodu l'echiegu Jiudiya bya awata epfu opfu Chileke su: ² "G'izimanu iphe-aji unu lwa unu azu g'unu ghaa umere lwapfuta Chileke le Chileke abyaakwa egoshi le ya bu eze." ³ O kwa Jiōnu bu onye ono, Azaya, onye mpfuchiru Chileke pfuru opfu iya su:

"O duru onye ara iya arara

l'echiegu su:

'Unu meziaru Nnajiuphu uzo.

Unu mee gbororo iya g'o

dugbaa nhamunha.' "

⁴ Noo ya; uwe, Jiōnu eyeje l'ehu bu uwe, e meru l'aji inya-kamelu; l'o gude akpo-anu tubuta iya l'upfu. O buru igube yele manu-enu abujeru nri iya. ⁵ Tobudu iya bu; ndu Jierusalemu l'ophu; me ndu Jiudiya; me ndu bu le mgboru Jiōdanu mgburugburu tuko zefutakota wu-pfutashia ya. ⁶ Ephe nodu akoshi iphe-aji, ephe meshiru; o nodu emejgbaa phe baputizimu l'enyimu Jiōdanu.

⁷ Tobudu iya bu; o humaepho ikpoto ndu Farisii waa ndu Sadusii, awu abya g'e mee phe baputizimu; o su phe: "Unube unwu, ajo agwo nwushiru-a. ?Bu onye karu unu g'unu gbalaaru oke-ehu-eghu ono, Chileke a-tukoshi unu mboku, o-nma mgboko ikpe ono? ⁸ Unu mja amimi g'oshi-omi. Mebyi, unu aa-mi bu eme umere, goshiru l'izimanu iphe-aji unu lwawaru unu azu; unu lwapfutawaa Chileke.

⁹ Unu ta arikwa k'asu: '?O kwa le Ebirhamu buwanu onye-iche anyi phe.' Unu ta amakwa l'o -beta g'o to du be Chileke a-du ike meshia mkpuma-a g'o nwushia unwu, a-buru unwu Ebirhamu. ¹⁰ Mbū le nta-a be a dabekwaru ogbunku l'ogbarabvu iphe, bukpooshi. Oshi ophu amiduru mebyi, du ree; l'ee-gbutsua ya chie l'oku. ¹¹ Mbēdua bukwa mini be mu egudeje eme unu baputizimu gude goshi l'izimanu lwaru unu azu l'iphe-aji, unu meshiru; unu lwapfutawaa Chileke. Obenu l'onye ophu abyanu be ka mu l'ishi ka mu l'okpa. Onye mu ta adukpodanu iphe, mu bu ke mu vuru akpokpa iya tso iya.

Onye k'ono l'e-gude Unme-dụ-Nsọ waa ọku mee unu baputizimu. ¹² O gudewaa ajakpa, oo-gude phushia ẹsua lẹ balị; vuta ọphu bụ balị vuba l'ulo iya; kpota ẹsua iya kporu ye l'ọku, ata nyihudu anyihu."

Jiṅu eme Jizosu baputizimu

(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

¹³ Tọbudu iya bụ; Jizosu shi lẹ Gálili byatashia Jiđdanu gẹ Jiṅu mee ya baputizimu. ¹⁴ Jiṅu meahaa g'ọ jịka sụ iya: "Ọ chia mbẹdua bẹ gbaru kẹ gẹ mu byachia g'i mee mu baputizimu; ị gbẹchia abyapfutachia mu."

¹⁵ Ọle Jizosu sụru iya: "Haarọ g'e mee ya rọ ẹgube ono nta; kẹle ono g'anyi e-shi meẹbekota iphemiphe, bụ iphe, pfuru-oto."

Tọbudu iya bụ; Jiṅu kwetanụ. ¹⁶ Emeghe, eemeghe Jizosu baputizimu ono; o shiẹpho lẹ mini ono rwufutashia; igwe bukahaẹpho ẹbo gheru ọnu. Ọ hụma Unme Chileke g'ọ dűepho gẹ ndo pheẹpho phaa phezeta bya anọdu iya l'ẹhu. ¹⁷ Noo ya; a numa olu-opfu, shi l'imigwe ono sụ: "Ọwa-a bụ Nwa mu nwoke, mu yeru obu. O jiru mu ẹpho."

4

Ama, Obutuswe aahu Jizosu

(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

¹ Tọbudu iya bụ; Unme Chileke bya eduta Jizosu duba l'echiẹgu gẹ Obutuswe hụa ya ama. ² O rwua ẹka ono je anọo ụkporo abalị labọ: eswe l'enyashi; swikota ẹgu. E mechaa; ẹgu guahaa ya. ³ Nwandale byapfuta iya bya asụ iya: "Ọ -buru l'ị bụ Nwa Chileke; sūnu gẹ mkpuma-a ghoshia nri!"

⁴ Jizosu sụkwanu iya: "Ẹkwo-opfu Chileke sụkwaru: 'Ọ tọ bụdu nri kpurumu bẹ amadụ e-gude nọdu ndzụ. Ọ kwa iphe, bụkpoo opfu, shi Chileke l'ọnu.' "

⁵ Tọbudu iya bụ; Obutuswe ono bya eduta iya duru bahụ lẹ mkpukpu ono, dụ nsọ ono, bya eworu iya dobe l'ẹka kachaa l'eli l'eze-ulo Chileke ⁶ bya asụ iya: "Ọ -buru l'ị bụ Nwa Chileke; shinu l'eli ẹka-a dafu daa l'alị; l'ẹkwo-opfu Chileke sụkwaru:

"Chileke a-karụ-a

unwu-ojozi-imigwe iya

g'ẹphe leta ngu ẹnya.

Ẹphe e-gude ẹka pata ngu

apata;

a nonyaa ị kpọo ọkpa

lẹ mkpuma.' "

⁷ Jizosu sụkwanu iya: "Obenu l'e dekwaru iya phọ l'ẹkwo-opfu Chileke sụ: 'Ta ahụkwa Nnajiuphu, bụ Chileke ngu ama.' "

⁸ Noo ya; Obutuswe ono bya edutakwaphọ Jizosu ọzo bya eje enyihu eze úbvú, haẹpho ephekerephe ephekerephe gẹ gunu; je egoshikọta iya alị-eze ndiphe mgburugburu mẹ iphe, dụ ree, nọ iya nụ. ⁹ Bya asụ iya: "Iphemiphe ono g'ọ ha bẹ mu a-nụkota ngu mẹ ị -dakpọwaa l'alị; baarụ mu ẹja."

¹⁰ Tọbudu iya bụ; Jizosu kweẹpho doo bya asụ iya: "Gbẹshi l'ẹka ono Nsetanu; l'ẹkwo-opfu Chileke sụkwaru: 'Ọo Nnajiuphu, bụ Chileke

ngu bu onye ii-baru eja; teme o buru iya kpurumu bu onye ii-nodu ejeru ozi.' "

¹¹ Tobudu iya bu; Obutuswe ono paru iya haa; unwu-ojozi-imigwe bya ejea haaru iya ozi.

Jizosu ezi Opfu Chileke le Galili

(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

¹² O be teke Jizosu numaru l'a tuwaru Jionu mkporo; o gbeshi jeshia Galili. ¹³ O gbeshi le Nazaretu lasha Kapaniyomu je eburu. Mkpukpu ono no l'aguga eze-enyimu Genesaretu; mbu l'ali Zebulun me Nafutali. ¹⁴ Noo ya bu iphe ono, Azaya onye mpfuchiru Chileke pfuru ono je a-vukota, suru:

¹⁵ "Gube ali Zebulun me ali
Nafutali,
no l'ibiya k'eze-enyimu
ono;
l'azu Jiodanu azu iya
ophuu.

Gube Galili ke ndu abudu
ndu Jiu!

¹⁶ Ndu ono, no l'ime ochii
humaakwaru iphoro,
paru eka.

Ndu k'ono, bu l'ali ono,
gbakotaru tsukiribaa
ono be iphoro
nwaakwaru ke
phorokotokongu."

¹⁷ Noo ya; o buru teke ono be Jizosu shiepho wata asa ozi-oma, shi l'eka Chileke asasa su: "Gizimanu lwa unu azu; unu ghaa umere byapfuta Chileke le Chileke abyaakwa egoshi l'oo ya bu eze!"

Ndu mbu, wataru etso Jizosu

(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

¹⁸ O be ge Jizosu tsoru ogbu ogbu eze-enyimu, no le Galili; o huma unwune labo, bu ndu ikokoro. Onye lanu be epha iya bu Sayimonu, onye eeku je Pyita. Nwune iya ophuu be epha iya bu Anduru. O huma phe eka epe agha ugbo l'eze-enyimu. ¹⁹ Tobudu iya bu; o su phe: "Unu bya etsoru mu ge mu emee unu ndu a-nodu esekutaje nemadzu geesetaje ema-a." ²⁰ Epfufu, oopfu iya; epe gwobe ugbo phe; tsoahaa ya.

²¹ Jizosu byakwa eshi l'eka ono jeriberu nwanshii; o humakwa unwune labo ozo, bu Jiemusu, bu nwa Zebedi; ye le Jionu nwune iya l'eka epe le nna phe, bu Zebedi no l'ime ugbo; emezi ugbo phe emezi. O kua phe. ²² Ekuku, ooku phe; epe haa ugbo ono ye nna phe tgbua je etsoru iya.

Jizosu ezi iphe; bya eme ndu

iphe eme g'ephe wekorohu

(Luk 6:17-19)

²³ Tobudu iya bu; Jizosu jedzuru ekameka le Galili; ezi opfu Chileke l'iphe, bukpuo ulo-ndzuko ndu Jiu; bya epfukwapho opfu Chileke su phe le Chileke abyawaa egoshi le ya bu eze; bya emee g'iphe,

bukpoo ndu ẹhu eme mekpoo ndu iphe-ememe mmanu emegbaa wekorohukota; obeta o buru egube iphe-ememe du idu-agma. ²⁴ Ẹpha Jizosu ngakota Siriya mgburugburu. Ẹphe nodu apatagbaaru iya ndu iphe eme; me ndu iphe, bukpo ẹhu, du iche iche eme; me ndu iphe eme ehuka shii; me ndu obvu eme; me ndu ndapfu; me ndu ndanwu danwuru ibe-ẹhu lanu. Noo ya; Jizosu mekota phe; ẹphe wekorohuchaa. ²⁵ Ikpoto nemadzu shi le Galili tsoru iya; me ndu shi le Mkpukpu-iri me Jierusalemu; me ndu Jiudiya; me ndu shi azu enyimu Jiordanu. Ẹphe tuko wuru gidigidi tsoru iya.

5

*Jizosu epfu opfu Chileke
l'eli ubvu*

¹ Jizosu bya ahuma ikpoto oha ono bya enyihu eli ubvu je anodu anoo. Ndu etsoje iya nu wu-pfuta iya. ² O wata phe ezi iphe su phe:

*Ehu-utso
(Luk 6:20-23)*

- ³ “Ehu-utso be a goru nu ndu
wozetaru onwophe ali
l'iphu Chileke;
kele aka Chileke bu eze bu
nkephe!
- ⁴ Ehu-utso be a goru nu ndu
aphu byaru;
Kele Chileke e-mechakwaa
du phe obu!
- ⁵ Ehu-utso be a goru nu ndu
du agu;
kele oo phe l'e-mechaa
nweru mgboko.
- ⁶ Ehu-utso be a goru nu ndu
ono, apfubekoto aguje
g'egu nri me egu mini ono;
kele Chileke e-mechaa
mee g'epho ji phe!
- ⁷ Ehu-utso be a goru nu ndu
nweru obu-imemini;
kele Chileke a-phukwaru
phe pho obu-imemini!
- ⁸ Ehu-utso be a goru nu ndu obu
guru iphoro;
kele ẹphe e-mechaa huma
Chileke!
- ⁹ Ehu-utso be a goru nu ndu eme
ge nchi du do;
kele oo phe be ee-ku unwu
ke Chileke!
- ¹⁰ Ehu-utso be a goru nu ndu
aakpa ẹhu;
l'opfu l'ẹphe eme iphe,

dù Chileke ree;
 kẹle ẹka Chileke bụ eze
 bụ nkephẹ!

¹¹ “Èhu-ùtso bẹ a ọ́oru nù unu teke ndiphe nọ́du akọ unu ọ́nu; akpa unu ẹ́hu; adzúkota ẹ́jo ụ́ka, adúdu k’anụma ekpu unu opfu l’unu kweru nkemu. ¹² G’ẹ́hu tsoje unu ụ́tso; unu teje ẹ́swa; kẹle obunggo unu parụ ẹ́ka l’imigwe. Ọ búkwapho g’ẹ́phe akpa unu ẹ́hu ono bụ g’ẹ́phe kpakwaru iya phọ ndu mpfuchiru Chileke, vu unu ụ́zo.”

Únú yee iphóró

(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

¹³ “Oo unubédua bụ únú kẹ mgboko; ọ́le teke únú tso-buhuru únú-únú; ?denu g’ii-shi mebakwadaa ya g’ọ́ tso únú-únú ọ́zo? Ọ tọ́ dūhekwa iphe ọ́zo, ọ́ dūkwadu ree ememe; gbahaa g’e woru iya wushia gẹ́ nemadzụ zopyashia ya l’ọ́kpa.

¹⁴ “Oo unubédua bụ iphóró kẹ mgboko. Mkpukpu, degeru l’elikota úbvú bẹ e te domikotajekwa edomi. ¹⁵ Ọ́phu aanwujeduru ọ́ku ye l’orọ́ku kpube iya iphe. Ẹ́ka eedobeje iya bụ l’iphe, eedobeje orọ́ku; k’ọ́phu onyemonye, nọ́ l’ulo ọ́bu a-hụma iphóró iya. ¹⁶ Oo ya bụ; g’iphóró unu ngakotakwa l’ẹ́ka ndiphe nọ́; k’ọ́phu ẹ́phe a-hụma iphe, dù ree, unu emekọ́ta gude iya jaa Nna unu, bu l’imigwe ajaja.”

Jizosu ezi k’ekemu

¹⁷ “Unu ta aríkwa l’iphe, mu byaru bụ gẹ́ mu gbukaa ekemu Mósísu; ọ́zoo iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuru. Mu ta abyakwaru iya egbuka. Mu byakwaru gẹ́ mu mee g’ọ́ vúkota g’e pfuru iya. ¹⁸ Sụ-a; gẹ́ mu gbukwaaru iya unu tororo; igwe a-bvúkwa alí abvú; obenu l’akpuru opfu lanụ ọ́zoo iphe, a tsóru kpọ́ngu, shi l’ekemu ta abyakwa erebuhu ire jasụ teke iphemiphe ono a-vúkota. ¹⁹ Ọ́o ya bụ l’onye mebyikwanaru ekemu Chileke m’obeta ọ́ bụru ọ́phu kachakpọ́o alwa alí; bya ezi ndu ọ́zo g’ẹ́phe mekwaphọ́ ẹ́gube ono; ọ́o onye ono a-kachakpọ́o alwa alí l’ẹ́ka Chileke bụ eze. Obenu l’onye eme ekemu ono; bya ezi ndu ọ́zo g’ẹ́phe mekwa iya phọ́; onye ono a-buru onye ha shii l’ẹ́ka Chileke bụ eze. ²⁰ Iphe, mu epfu bụ lẹ́ teke unu akadụ ndu ezije ekemu; waa ndu Fárisii eme iphe, dù Chileke ree bẹ unu ta abyakwa abahụ l’ẹ́ka Chileke bụ eze.”

Oke-ẹ́hu-eghu Chileke

²¹ “Unu numahawaru lẹ́ ndu kẹ teke ndiche bẹ a sụru: ‘Te egbukwa ọ́chi.* Onye gburu ọ́chi bẹ a-kpújekwaru jee l’iphu ndu-ikpe.’ ²² Obenu lẹ́ mbédua epfuru unu nta-a sụ l’onye etso nwune iya opfu l’ẹ́be adụ iphe, o meru iya; onye ono bẹ a-kpúkwaru bya l’iphu onye-ikpe. Mbụ l’iphe, búkpoo onye kọ́ru nwune iya ọ́nu bẹ a-kpújekwaru bya l’iphu ọ́gbo-ikpe. Iphe, búkpoo onye gude ọ́nu iya sụ nwune iya: ‘Gúbe onye-eswe-a’; onye ono a-lakwa l’ọ́ku-alí-maa. ²³ Ọ́o ya bụ lẹ́-a; teke ọ́ bụ l’i nọ́ l’iphu ọ́ru-ngweja Chileke; i -bya anụ Chileke iphe; i nọ́du l’ẹ́ka ono nyata l’ọ́ duru opfu, duru gẹ́ nwune ngu; ²⁴ parụ iphe ono, i byaru anunu ono haa l’iphu ẹ́ka ono vuru ụ́zo tųgbua jeadaa gẹ́ gu lẹ́ nwune ngu ono doshiadaa; e -mechaa l’i byawarọ́ anụ Chileke iphe, iinu iya.

* 5:21 5:21 Gúnaa Awụ 20:13.

²⁵ “Teke onye gbaru ngu ekwo kpụ ngu eje l’ulo-ikpe; kukebe ẹhu mee gẹ gu l’iya doshia ya ẹgwegwa teke unu nọkwadu l’etsuzo; g’o tọ bu: unu -rwua l’o kpuru ngu nụ onye-ikpe; onye-ikpe akpuru ngu nụ ogbogu; ogbogu eje eworu ngu tya mkpọro. ²⁶ Gẹ mu gbukwaaru ngu iya tororo; I ti yikwa futa afuta l’eka ono jasụ teke i pfueberu iphe, e gburu ngu nre iya; i -pfuphodo mẹ afu bẹ a taa hakwa ngu.”

Eri ogori

²⁷ “Unu nūmawaru l’a sūru: ‘Be erikwa ogori.’ ²⁸ Ole mu sūkwanuru unu; o -nwekpọwaru onye leri nwanị ẹnya; k’ophu nwanị ono guru iya agugu ejefu; onye ono bẹ gudeakwaa obu iya ria ogori. ²⁹ Oo ya bu; teke o bu l’oo ẹnya ẹkutara ngu esetaru ngu eme iphe-ẹji; swofu iya tuphaa! L’o kakwaru ngu ree l’i tupharu ibe ẹhu ngu lanu; eme l’i dzuru oke; a pata ngu l’ophu chie l’oku-ali-maa. ³⁰ Teke o bukwanu l’oo ẹkutara ngu kpataru ngu eme iphe-ẹji; gbufu iya tuphaa. L’o kakwaru ngu ree l’i tupharu ibe ẹhu ngu lanu; eme l’i dzuru oke; a pata ngu l’ophu chie l’oku-ali-maa.”

K’achifu nwanị

(Mat 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

³¹ “E dekwaruphọ sụ g’onye achifu nyee ya vujeadaru ọzo dee ekwo-achifu-nwanị nū iya lẹ ya taa luhedu; tẹme l’oo-chifuwa iya rọ. ³² Ole mu sūkwanuru unu-a: onye chifuru nyee ya; abudu l’oori ogori; onye ono meakwaru nwanị ono; o nọdu eri ogori; tẹme onye lukwanuru onye a chifuru achifu l’erikwaphọ ogori.”

K’eri angu

³³ “Ozo bu l’unu nūmahawaru lẹ ndu teke ono bẹ a sūru: ‘Teke i rifuru angu emeru Chileke iphe; mekwaaru Chileke iphe, i rifuru angu l’ii-meru iya; ta ahakwa iya ememe.’ ³⁴ Ole mu sūkwanuru unu-a: unu te erijekwa angu ililekpoo. Unu te egudejekwa imigwe ria angu; l’imigwe bukwa aba-eze Chileke. ³⁵ Ophu unu egudejekwa ali ria angu; l’o kwa ali bu ẹka Chileke gbaberu okpa. Sū-a; unu te egudejekwa Jierusalemu ria angu; lẹ Jierusalemu bukwa mkpukpu k’onye eze ono, ha shii onoya. ³⁶ Ophu unu egudejekpọkwaanu ishi unu ria angu; g’o tọ buda l’unu adu ike eme g’o ka mma l’oo akpuru ẹgbushi lanu, nọ unu l’ishi g’o ji uji; ọzoo g’o chaa ụcha. ³⁷ Iphe, unu e-pfuje kpoloko buepho ‘ee’; ọzoo ‘waawaa’. O -nweru iphe ọzo, i pfuru, ‘abudu opfu labo ono buakwaa Obutuswe bẹ o shi l’eka.”

K’agwata ugwo iphe

(Luk 6:29-30)

³⁸ “Unu nūmahawaru l’ekemu Mosisu sūru: ‘Onye meru; ẹnya pyahu nwibe iya g’e mekwaaphọ g’ẹnya pyahulata onye ono; onye chikwofuru nwibe iya eze; g’e chikwofulata iya ugwo iya.’ ³⁹ Obenu lẹ mu epfuru unu sū: onye meru ngu ejo-iphe; te ejekwa iya emelata. Onye chiru ngu ẹka l’agbagba-nchi ẹkutara; ghafuaru iya nchi ẹkicha. ⁴⁰ Teke o bu l’o nweru onye jeru je agbaaru ngu ekwo l’ulo-ikpe gẹ ya nata ngu nggafu-eka, i yeru l’ime ẹhu; haa ya g’o natafua ngu uwe ẹhu ngu. ⁴¹ Teke o bu l’o nweru onye kebutaru ngu k’ehuka sū gẹ gu l’iya swiru jee manyiru lanu; tsoru iya rọ gẹ gu l’iya jee manyiru labo.”

42 Nuje onye sūru g'ì nū iya iphe; iphe, ọ sūru g'ì nū iya; ẹme onye byaru ngu arwọta iphe; ta ajikakwa iya ya anūnu."

K'eye ndu ọhogu obu

(Luk 6:27-28,32-36)

43 "Unu nūmahawaru l'a sūru: 'Yeje onye gū l'iya eshi ọnyà obu; g'onye ọhogu ngu dūje ngu ashi. S' 44 Oje iphe, mu akaru unu bụ: Unu yee ọhogu unu obu. Unu epfujeru Chileke opfu ẹhu ndu emekpa unu ẹhu; 45 g'unu a-buru unwu ke Nna unu ọphu bu l'imigwe. Kele ọo ya emeje g'enyawu waaru ndu oma me ndu ejo-iphe. Ẽme ọ ndu emeje g'igwe dzeru mini wushiru ndu pfuberekoto me ndu apfubeduru-ẹka-oto. 46 Teke ọ buepho ndu yeru unu obu be unu yeru obu kpurumu; ?bu obunggo gunu be unu a-nata l'ono? ?To buhedu ge ndu ana okpoga akirikko emeje bu ono? 47 Teke ọ buepho ndu unu e phe eshi ọnyà be unu ekeleje ekele kpurumu; ?bu gunu be bu iphe, unu ka ndu ọzo ememe? ?To buedu ge ndu ta amadu Chileke emeje bu ono? 48 Oo ya bu g'unu duebe ree ge Nna unu, bu l'imigwe duebe ree."

6

Eme iphe-oma

1 "Unu kwabeje ẹnya g'unu te emeje iphe-oma unu sagaa k'ọphu onyemonye a-humakotaje iphe unu eme. Odumeka be Nna unu ọphu bu l'imigwe ta abyakwa ebun unu nggo iya.

2 "Oo ya bu; teke i meru iphe-oma; te ejekwa iya ara arara l'edupfu. Te emekwa ge ndu bu tuko-l'ẹhu-atuko-l'obu emeje l'ime ọlo-ndzuko ndu Jiu me letsuzo. Epe anoduje eme iya ge ndiphe ajaa phe ajaja. Mu su-a; g'o dokwaa ngu ẹnya ree; ọ buakwaa ugwo phe be a pfudzuwaru phe egube ono. 3 Obenu le-a; teke gubedua eme iphe-oma; te ekwekwa g'ekicha ngu maru iphe ekutara ngu eme. 4 Oo ya bu l'iphe-oma, iime be ii-meje g'iime iya le mpya. Oo ya bu ge Nna ngu ono, ahumaje iphe, eeme le mpya ono ebukwanaa ngu nggo iya."

Epfu anu Chileke

(Luk 11:2-4)

5 "I -nodu epfu anu Chileke; te emejekwa ge ndu bu tuko-l'ẹhu-atuko-l'obu. Epehedua iphe, aduje phe ree be bu g'ephe je anmagaru l'echi ọlo-ndzuko ndu Jiu; ọzoo l'aguga etsuzo epfu anu Chileke; k'ọphu aa-humadzuru phe. Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ buakwaa ugwo phe be a pfudzuwaru phe egube ono. 6 Obenu gubedua; teke iipfu anu Chileke; tugbua bamihukpooro l'ime mkpuru ọlo ngu woru ọzo gu-chia agu-chi; nodu l'eka ono pfuru nu Chileke, bu Nna ngu, a ta ahumadu l'enyā. Oo ya bu ge Nna ngu ono, ahumaje iphe, eeme le mpya ono ebukwanaa ngu nggo iya.

7 "Teke unu epfu anu Chileke; unu te epfujekwa igwerigwe opfu mpfukwase 'enwedu ishi ge ndu ta amadu Chileke emeje ono. L'ephe anoduje arị le Chileke a-numa olu phe m'ephe -pfushia opfu igwerigwe. 8 Oo ya bu; unu te etsokwa ẹka phe. Le nna unu be mahaakwaru iphe, unu abya iya asu g'ọ nu unu; ẹme unu pfuje g'ọ nu iya unu. 9 Oo ya bu l'owa-a g'unu e-pfuje anu Chileke baa:

“ ‘Gùbe Nna anyi, bu l'imigwe.
 G'e dobe epha ngu iche;
 10 Goshinu l'oo gùbedua bù eze.
 G'e meje iphe, dù ngu l'uche
     l'eliphe
     g'eemeje iya l'imigwe.
 11 Nunu anyi nri ntañ-a;
 Nri, a-sujeru anyi eri
     mbòku-mbòku.
 12 Gùaru anyi nvù l'eka anyi
     mesweru ngu;
 G'anyi gùru ndu mesweru
     anyibedua.
 13 Te ekwekwa g'anyi nmalahù
     l'òhutama.
 Nafutachikwaa anyi g'anyi ta
     aba l'eka onye ejo-iphe.’
 Kẹle ọo ngu bù eze
     iphemiphe;
     bya aburu ngu nwe ike;
     nweru akpabiri
     jasù lẹ tuutuutuu lẹ
     mjiimiimii.
     Nokwa g'ọ dù.
 14 “Kẹle ọ -buru l'unu agujeru ndu ọzo nvù l'iphe-eji, epha meru unu;
 Nna unu, bu l'imigwe a-gujekwarupho unu nvù l'ophu unu meru iya.
 15 Obenu teke ọ bù l'unu ta agujeduru ndu ọzo nvù l'iphe-eji, epha
 meru unu; ọo ya bù lẹ Nna unu ta abyadù aguru unu nvù l'iphe-eji,
 unu meru iya.”

Aswiru Chileke egu

16 “Unu -nọdu aswiru Chileke egu; unu ta agbanwubejekwa iphu
 gẹ ndu bù tuko-l'ehu-atuko-l'obu. Kẹle epha ewojueru iphu dobe
 shigba shigba; k'ophu onyenonu a-maru l'ephe aswiru Chileke egu.
 Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ buakwa obunggo pẹ bẹ epha
 natadzuru egube ono. 17 Obenu gùbedua; teke iiswiru Chileke egu;
 swaa iphu; nyia manù; 18 k'ophu ndiphe ata amadù l'iiswiru Chileke
 egu. Gbahaepho onye a-maru nù bù Nna ngu ono, a ta ahumadu l'anya
 ono. Nna ngu ono, ahumaje iphe, eeme lẹ mpya-a l'e-bukwa ngu pho
 nggo iya.”

Akpa eku imigwe
(Luk 12:33-34)

19 “Unu ta akpakwa eku kuberu onwunu lẹ mgboko ọwa-a; eka ọo-
 gba egba; teme mkpu atakashia ya; ndu-oshi ejekwapho egwee ya.
 20 Unu kparù eku unu doberu onwunu l'imigwe; eka ọ tọo gbadu egba;
 ophu mkpu atakashidu iya; ophu ọ dudu ndu-oshi eje iya egweta. 21 L'ọ
 kwa eka eku ngu, kachaa ngu mkpa nọ bẹ obu ngu nokwapho.”

Ìphóró k'ogwehu
(Luk 11:34-36)

22 “Ọ kwa ẹnya bụ orọku, ụ́ ẹhu nemadụ́. Ọo ya bụ ẹ teke ẹnya doru ngu edodo; ogwẹhu ngu abụkotaru ngu iphóró iphóró. 23 Obenu teke ẹnya edoduru ngu edodo; ogwẹhu ngu abụkotaru ọchii ọchii. Teke ọ bụkwanu l'iphóró, nọ l'ime ngu bẹ l'agba ọchii; l'ọ gbagharu ọchii ọbu ẹka.”

*Etso ụzo Chileke waa ẹku
kẹ mgboko-a*

(Luk 16:13; 12:22-31)

24 “Ọ tọ ụ́du onye achịta nnajị labọ ejeru ozi ẹ mgbo lanụ g'ọ tọ kpọ onye lanụ ashị; yee onye ọphuu obu; ọzoo l'ọ yeru ẹhu l'ọzi onye lanụ; ejeru onye ọphuu ozi mkpẹ. Ị tịi nọdudu etso ụzo Chileke bya emekwaphọ g'okpoga kwataru ngu.

25 “Noo iphe, mu gude sụ; unu ta akushi photophoto k'iphe, unu e-ri; ọzoo iphe, unu a-ngụ nọdu ndzụ. Ọzoo k'ogwẹhu unu; iphe, unu e-ye l'ẹhu. Noo ẹ ndzụ ka nri aburu iphe; ogwẹhu ka uwe aburu iphe. 26 Lewarọ ẹnu, ephe l'eli. Ẹphe ta akọkwa opfu; ọphu ọ dukwa iphe, ẹphe eje akpata l'opfu; ọphu ẹphe akpatadu ewoba l'ọba; ọle Nna unu ọphu bu l'imigwe anọdujeelaa azụ pẹ. ?Unu ta amadụ l'unu ka pẹ aburu iphe. 27 ?Denu g'unu ha onye e-gude ayọ ọshi yekwa ujiku ophu ẹ ndzụ iya?

28 “?Buhunu gunu meru iphe, unu akụ-phe photophoto k'uwe, unu e-ye l'ẹhu? Unu lewarọ ojimbvu, ụ́ ẹgu g'ọnoduje evu. Ẹphe te esedu akanya; ọphu ẹphe agbadu oghu k'akwa uwe. 29 Obenu ẹ-a; unu hụma gẹ Sólomonu yeberu uwe ama mma; ọle uwe iya ta amarwuduru g'ojimbvu lanụ. 30 Teke ọbu ẹ Chileke eletaberu ẹswa, nọ l'egbudu ẹnya ẹgube ono: k'eme iya g'ọ ma mma; l'iphe, bụ ọ -dzurụ ndzụ nọdu l'egbudu ntanụ-a; echele l'e woru iya shia ite. ?Tọo kabadaa unu eleta ọkpobe ẹnya? mbụ unubẹ ndu-a, ekwekwe, unu kweru abadu ishi-a! 31 Ọo ya bụ; unu ta akụ-phehe photophoto kẹ ?Bụ gunu bẹ anyi e-ri?' ?Bụ gunu bẹ anyi a-ngụ?' Ọzoo ?Bụ gunu bẹ anyi e-ye l'ẹhu?' 32 Ọ kwa iphe ono bẹ ndu amadụ Chileke tukurọ achọ. Nna unu, bu l'imigwe makwaru-a l'iphemiphe ono ụ́ unu mkpa. 33 Ọo ya bụ; unu vuru ụzo chọadaa g'unu e-me gẹ Chileke buri eze ẹ ndzụ unu; yele apfubekoto iya; ọo ya bụ; iphe ono g'ọ ha aburu iphe, Chileke e-yekwaru unu eyekwa. 34 Unu ta ayoshi ọshi k'echele; l'echele a-yọ-a ọshi onwiya. Ẹjọ iphe k'ujiku ophu sụwaru kẹ mbọku ono.”

7

*Ekpe ndu ọzo ikpe
(Luk 6:37-38,41-42)*

1 “Unu te ekpejekwa ndu ọzo ikpe gẹ Chileke etee kpedu unu. 2 Kẹle ọo iphe, unu gude kpee onye ọzo ikpe bẹ ee-gude kpee unubedua. Teme ọ buru iphe, unu gude turu nụ nwibe unu bụ iphe, Chileke e-gude tukurupho nụ unu. 3 ?Bụ gunu kparu iphe, ị hụmaru nwiphe, nọ onye ọzo l'ẹnya; ọphu ị hụmaduru ọphu ha g'oswebe nọdu ngu l'ẹnya nkengu? 4 Ọzoo; ?denu g'ii-gbẹ sụ onye ọzo g'ọ gebe g'i mefu iya nwiphe, ụ́ iya l'ẹnya; l'ẹka ọphu ha g'oswebe swekwaru l'ẹnya nkengu? 5 Gbẹ onye ono bụ tuko-l'ẹhu-atuko-l'obu ono! Vuru ụzo mefuadaa iphe ọphu ha g'oswebe, sweru ngu l'ẹnya nkengu; g'ii-du

ike hūma-rweta ụzo mefu nwiphe ọphu ha nwanshii, dū nwanna ngu l'anya.

⁶ “Unu te ewojekwaru iphe, dūru Chileke nsọ ọgboru nkuta; ọphu unu ewojekwaru igopoto unu, bụ iphe, ere ire shii ono woru ọgboru ezi; g'ẹphe ataa zopyashidu iya yọgiri yọgiri l'okpa; bya adakọbe byapfuta unu; bya alabushia anụ unu alabushi.”

*Epfu anụ Chileke;
yẹ ekemu, swiru iya nū
(Luk 11:9-13)*

⁷ “Unu pfua g'a nū unu iphe; aa-nū iya unu! Unu chọo iphe; unu a-chọta iya! Unu kua ẹka l'ụzo; aa-guharu iya unu. ⁸ Kẹle onyemonye, sūru g'a nū iya iphe bẹ aanuje iphe; onye chọru nū l'achọtaje; onye kuru ẹka l'ụzo bẹ aaguhajeru iya. ⁹ Tọo ?denu g'unu ha, onye nwa iya a-sụ g'ọ nū iya buredi; l'ọ woru mkpuma nū iya? ¹⁰ Qzoo l'ọ sūru g'a nū iya ẹma; l'ọ gbẹ chiru agwo nū iya. ¹¹ Eshinu unubẹ ndu bụ ndu ejo-iphe amajeru nū unwu unu iphe, dū ree; ?buchia Nna unu ọphu bụ l'imigwe taa maduru anụ unu okpobe iphe; mbụ unubẹ ndu sūru g'ọ nū iya unu?”

¹² “Ọo ya bụ; unu mejeru onyemonye g'ọ dū unu g'onye ọzo meeru unu. Kẹle onoo iphe, ekemu mẹ ndu mpfuchiru Chileke ezi bụ onoya.”

*Ọnu ụzo, dū kparagu
(Luk 13:24)*

¹³ “Unu kpata ụzo shia oguzo, dū kparagu bahu. L'ụzo ọphu eeshije ala l'iswi bẹ ọnu iya ha ọsa; teme gbororo iya dū nphe eshishi; a dū igwe awu iya. ¹⁴ Obenu l'ụzo ọphu edujeru nemadzu bahu lẹ ndzu; bẹ ọnu iya dū kparagu; teme ụzo iya dū ẹhuka eshishi; ndu humaru iya nū habe-a nwahabe.”

*Oshi-omi yẹ akpuru iya
(Luk 6:43-44)*

¹⁵ “Unu kwabekwaru ndu mpfuchiru, epfu iphe, Chileke epfuduru ono ẹnya. Mbụ ndu aduje agụ g'ẹphe bụ nwaturu; 'a ma l'ẹphe bụ agụ, adzu-gbu aturu. ¹⁶ Unu e-gudewarọ umere pẹ maru egube ndu ẹphe bụ. ?A wotaje ẹra nggorobyi l'oshi aga? Tọ ?a wotaje akpuru ujiru l'oshi ukèè? ¹⁷ Iphe, bukpo okpobe oshi amijekwa akpuru, dū ree. Ejo oshi nodu amije ejo akpuru. ¹⁸ Ọ tọ dudu okpobe oshi, mijeru mebyi, dū eji; ọphu ọ dukwanu ejo oshi, mijeru mebyi, dū ree. ¹⁹ Iphe, bukpo oshi, taa midu mebyi, dū ree bẹ ee-gbutsu egbutsu paru chie l'oku. ²⁰ Ọo ya bụ l'unu e-gudewarọ akpuru, ẹphe miru; maru pẹ.”

²¹ “Ọ tọ bubekwa g'aahajẹ eeku mu 'Nnajiuphu; Nnajiuphu'; bụ g'aa-ha bahukota l'eka Chileke bụ eze. Ọ kwa ndu meru iphe, dū Nna mu, bụ l'imigwe ree. ²² Mboku ikpe ono bẹ aa-dū igwerigwe sū mu: 'Nnajiuphu! Nnajiuphu! ?Ọ kwa l'anyi shi egudeje ẹpha ngu epfuchiru Chileke; teme anyi shi egudeje ẹpha ngu achishi ọbvū; bya eshi egudeje ẹpha ngu eme iphe-ohumalenya, dū igwerigwe.' ²³ Noo teke mu a-karu pẹ sū pẹ: 'Mu ta amajekwaru ndu unu bụ. Unu gbeshi mu l'iphu g'unu ha; unubẹ ndu ono, buẹpho iphe, Chileke sūru g'e te emeshi bẹ unu anoduje eme ono.' ”

Umadzu ẹbo, l'akpu ọlo

(Luk 6:47-49)

²⁴ “Oo ya bu l'oniyemonye, anu opfu-a, mu epfu-a bya eme iya ememe be a-du ge nwoke, kwaru ẹnya bya eworu ọlo iya kpua l'eli mkpuma. ²⁵ Igwe bya edzee mini; utso gbaa; pherephere bya ezia; o bukotaru l'eli ọlo ono; ophu ọlo ono adaduru; noo kele a turu okpa iya l'eli mkpuma.

²⁶ “Obenu onye anu opfu-a, mu epfu-a; ophu oomedu iya ememe l'a-du g'onye eswe, jeru je akpu ọlo iya l'eli evevee. ²⁷ Igwe bya edzee mini; utso gbaa; pherephere bya ezia; o bukotaru l'eli ọlo ono. Ọlo ono pho daa gwoo; daa tsua gwogiri-gwogiri.”

²⁸ Tobudu iya bu; Jizosu pfubuhuepho iphemiphe ono, oopfu ono; iphe ono, o pfuru ono kpoo ndu ono onu opfu. ²⁹ Kele oozi iphe g'onye ike du l'eka. O too zidu ge ndu ezije phe ekemu.

8

Onye ekpenta, Jizosu meru

o wekorohu

(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

¹ Noo ya bu; Jizosu shiepho l'ubvu ono nyizeta; ikpoto nemadzu wuru tsoru iya. ² Tobudu iya bu; onye ekpenta lanu bya abyapfuta iya bya abaarū iya eja su: “Nnajiuphu; o -buru uche ngu be ii-mena ge mu wekorohu.”

³ Jizosu bya amachia eka denyi iya su: “O bu uche mu. Ngwa wekorohu!” Teke ono kwapho; ekpenta ono mishihu iya l'ehu. ⁴ Tobudu iya bu; Jizosu su iya: “Ba adukwa onye ii-pfuru iya. Jechikwaa g'onye uke Chileke lerwee ngu ẹnya. G'ii-nukwapho Chileke iphe-ngweja k'egbuchafu, i gbuchafuru; ge Mosisu turu l'ekemu. Oo ya bu g'oha egude nno maru l'i wekorohuwaru.”

Ewekorohu nwozi onye-ishi

ndu ojogu

(Luk 7:1-10)

⁵ Tobudu iya bu; Jizosu bahushiepho le Kapaniyomu; o nweru onye-ishi ojogu ndu Romu, byaru bya anodu arwo iya su: ⁶ “Nnajiuphu; nwozi mu ze l'ulo; iphe nodu emeshi iya ike; k'ophu o too ghadu aghagha; teme o nodu echi mkpu l'ulo.”

⁷ Jizosu su iya: “Mu a-bya-a bya emee ya g'o wekorohu.”

⁸ Onye-ishi ndu ojogu ono su iya: “Nnajiuphu; obenu le mu ta agbaduru ke gi bata ibe mu. O bua gi pfua opfu onu kpurumu; nwozi mu ewekorohu. ⁹ Mbdua bukwa-a onye no nemadzu l'eka; o nwekwarupho ndu ojogu, no mu l'eka. Mu -su onye-a g'o jee owa-a; l'o jee ya; mu -su onye ophu g'o bya; l'o bya; mu -su nwozi mu g'o mee owa-a; l'o mee ya.”

¹⁰ Jizosu numa iya; o du iya biribiri. O su ndu ephe l'iya swi: “Iphe, mu epfuru unu bu le-a; l'ali Izurelu kponu be mu ta ahumakwaru onye kwetaberu egube-a. ¹¹ Iphe, mu epfuru unu bu l'aa-du igwe shi l'uzo ẹnyanwu-awawa me l'uzo ẹnyanwu-ariba bya; ephe le Ebirihamu; waa Ayizaku; waa Jiekopu anodu ria nri l'eka Chileke bu eze. ¹² Aa-gbe chiru ndu ophu o gogo gba l'anọ l'eka Chileke bu eze obu chiru ye l'eka

gbahuru tsukiribaa. Noo eka aa-nodu kwaa ejo ekwa taa ikireze.”
 13 Jizosu pfuchaa nno bya asu onye-ishi ndu ojogu ono: “Jeshia iphe, iije l’oo g’i kwetaru bu g’oo-duru ngu.” O buerupho nwozi nwoke ono ewekorohu teke ono teke ono.

Jizosu emeta igwerigwe ndu iphe eme

(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

14 Tɔbudu iya bu; Jizosu bya abata l’ulo Pyita bya ahuma le ne nyee Pyita obu be ze l’ododonya. 15 O bya edenyi iya eka l’eka. Ododonya ono paru iya haa. O gbalihu; wata iya akwaru ebyaa.

16 O be l’uzenyashi; ephe chitaru iya ikpoto ndu obvu emegbaa. O buru opfu onu be o gude chishichaa obvu ono g’o ha; mbu Jizosu; bya emekota iphe, bukpo ndu iphe eme ephe wekorohuchaa. 17 Iphemiphe ono meru o vukota; mbu iphe, Azaya, bu onye mpfuchiru Chileke pfuru. L’o suru: “O vutaru ehu-otsu-mee anyi l’onwiya; bya evutakwapho iphe-ememe anyi.*”

Ndu e-mechaa etsoje Jizosu

(Luk 9:57-62)

18 Tɔbudu iya bu; Jizosu humaepho ikpoto ndu ono, no-pheru iya mgburugburu ono; o su ndu etsoje iya nu: “Unu g’anyi dafu azu eze-enyimu azu iya ophuu.” 19 Nwoke lanu, bu onye ezije ekemu byapfuta iya bya asu iya: “O-zì-iphe; mu e-tsojekpoe ngu pho eje ekameka, iije.”

20 Jizosu su iya: “Uphaga nwekwaru enu; enu, ephe l’eli nweru epfune; obenu le Abubu-Ndiphe te enwedu eka oo-dobeje ishi.”

21 Onye ozo, yi le ndu etsoje iya nu su: “Nnajiuphu; hakwaa mu ge mu je eliadaa nna mu; ge mu abyawaro.”

22 Jizosu su iya: “Tsuru mu; haa ndu nwuhuru anwuhu g’ephe lia ndu nkephe, nwuhuru anwuhu.”

Jizosu abyanyi oke akpara-mini

(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

23 Jizosu bahuepho l’ugbo; ndu etsoje iya nu tsoru iya. 24 No iya; oke akpara-mini wata atutu l’echi eze-enyimu ono. O nodu atukpoo shingushingu; k’opu mini abyawaa atuji ugbo ono; ole Jizosu zeele-a eku mgbenya. 25 Ephe byapfuta iya bya ekutee ya; su iya: “Nnajiuphu; dzonaa anyi! Ugbo abyaakwaa anyi ekpukpu!”

26 O su phe: “?Denu g’o gude ndzu nodu agu unu. Unube ndu ono ekwekwe, unu kweru abadu ishi ono.” O gbeshi bya abaru pherephere ono yee eze-enyimu ono mba. O buru nyonyoronyo.

27 O du ndu ono biribiri. Ephe wata epfufu su: “?Bu egube nemadzu gunu be nwoke owa-a bu? Onye ophu pherephere yee eze-enyimu emeje iphe, o pfuru.”

Unwoke labo, obvu eme

(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

28 Tɔbudu iya bu; Jizosu daepho eze-enyimu ono lufu azu iya ophuu, bu iya bu l’ali ke ndu Gadara; unwoke labo, obvu emegbaa gba iya ndzuta. Ndu ono bu eka eelije nemadzu be ephe shi lufuta. Obvu kwaru phe ikwato l’ehu. Igiri igiri, ephe eme kposhia; ophu o du

* 8:17 8:17 Gūnaa Azá 53:4.

onye aduje ike je eshita uto ibiya ono. ²⁹ Noo ya; ephe chiahaa mkpu su: “?Bu gunu be anyi le ngu jigba; gube Nwa Chileke? ?I byawaru gi bya eshi nta-a nta anyi aphu; l’ebe abu l’o rwwaru teke ee-me iya?”

³⁰ O nweru ikpoto ezi, no phe nwuzenya; akpa nri. ³¹ Obvu ono tuko rwahaa Jizosu su iya: “I -chifuwaa anyi; hanaa g’anyi wuba l’ime ikpoto ezi pho.”

³² Jizosu su phe g’ephe je. Obvu ono wufuta l’ehu unwoke ono bya awuba l’ime ehu ezi ono. Tobudu iya bu; ikpoto ezi ono g’o ha tuko phota oso; gbaa kpurukpuru gbazeta je awuda l’ime eze-enyimu ono; mini rigbushia phe.

³³ Ndu eche ezi ono gbakashihu je eworu iphe, meru nu g’o ha doo l’ime mkpukpu; bya edokwaapho g’o nwuru l’ehu ndu ono, obvu shi eme ono. ³⁴ Tobudu iya bu; mkpukpu l’ophu zefuta zepfuta Jizosu bya arwahaa ya; su iya g’o lufuru phe l’ali.

9

Nwoke, iphe lonwuru ibe ehu lanu

(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Tobudu iya bu; Jizosu bya abahu l’ugbo bya akpoghaa eze-enyimu ono; o buru iya ala mkpukpu, a no hefuta iya gedegede. ² E gude iphe, aaze aze vutaru iya nwoke, iphe lonwushiru ibe ehu lanu. Jizosu humaepho g’ephe gude kwetaberu le ya a-du ike mee g’o jee ije; o su nwoke ono, iphe lonwushiru ono: “Nwa mu; nweru iya obu. A guwaru ngu nu l’iphe-eji, i meshiru.”

³ Tobudu iya bu; ndu ezije ekemu haru rihaa l’ime okpoma phe su: “Nwoke-a epfubyikwa epha Chileke epfubyi.”

⁴ Jizosu maerupho iphe, ephe aru bya asu: “?Denu g’o gude unu nodu aru ejo oriri l’obu unu? ⁵ Su-a; ?bu ole ka nphe epfupfu? ?Bu asu: ‘A guwaru ngu nu l’iphe-eji, i meshiru?’ ?To: ‘Gbalihu jeahaa ije?’ ⁶ Ole oo g’unu a-maru le Abubu-Ndiphe be ike du l’eka k’agujeru nemadzu nu l’iphe-eji, o meshiru le mgboko-a.” O su onye ono, iphe lonwushiru ibe ehu lanu ono: “Gbalihu palita iphe-aze ngu lashia ibe ngu.”

⁷ Nwoke ono kwolihu; o buru iya ala unuphu. ⁸ Ikpoto ndu ono humaepho iphe, meru nu; o du phe biribiri. Ephe wata aja Chileke ajaja; yebdua meru ge nemadzu du ike mee egube iphe ono.

Ekuku Matiyo

(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹ Ge Jizosu shi l’eka ono tugba be o humaru nwoke lanu, epha iya bu Matiyo; l’eka o no l’ulo okpoga akiriko. O su iya: “Tsoru mu.” O gbalihu tsoru iya.

¹⁰ Jizosu phe je eriahaa nri l’ibe Matiyo. Ndu ana akiriko me ndu ozo mmanu, bukwapo ndu aamaru ejo eka tukokwapo nodu l’eka ono; ephe le Jizosu me ndu etsoje iya nu nodu eri nri. ¹¹ Ndu Farisii huma iya bya asu ndu etsoje iya nu: “?Denu g’o gude onye ezije unu iphe, ephe le ndu ana akiriko; waa ndu ozo, aamakwarupho ejo eka nodu erigba nri?”

¹² Jizosu numae ya pho bya asu: “O to bukwa ndu ehu du ike be eegedeje gbapfu onye eme obvu; o kwa ndu iphe eme. ¹³ Su-a; unu je

anwua iphe, opfu owa-a, mu abya epfupfu-a bu; le Chileke pfuru su: 'Iphe, agu mu nu ta abukwa g'unu gwaje mu agwagwa; o kwa g'unu phujeru nemadzu obu-imemini.*' Noo kele mu ta abyakwaru eku ndu pfuberekoto; o kwa ndu eme iphe-eji be mu byaru ekuku; g'izimanu lwa pheazu."

Aswiru Chileke egu

(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴ Tobudu iya bu; ndu etsoje Jionu onye emeje baputizimu byapfuta Jizosu bya asu iya: "Bu gunu meru g'o gude anyi le ndu Farisii nodu aswijeru Chileke egu; ophu ndu etsoje ngu nu aswijedu?"

¹⁵ Jizosu su phe: "Ndu byaru ekele-nwanyi a-gbe agu aphu l'eka ephe l'onye eme ekele-nwanyi nokwadu l'eka-a? Ole o dukwaru teke ee-mechaa; l'a bya anafu phe onye ono, eme ekele-nwanyi ono. Oo ya bu; ephe aswiwaro egu.

¹⁶ "E te ewotajekwa ekwa ophuú gude gbachia aka akahu ekwa lakahuru alakahu. Onye meru iya nu; ekwa ophuú ono atsua atsutsu kabaa alaka akahu iya pho. ¹⁷ Ophu eewojeduru akuru mee ophuú ye l'ugbobelemee, riwaru pheripheri. Onye yeru iya nu; mee ono agbawashia ugbobelemee. Mee ono awushihu; teme ugbobelemee ono agbakpohukwapho. Mee ophuú be eeyeje l'ugbobelemee ophuú. Oo ya bu; ephe nebo ono atukokwanu du."

Nwa Jiayirosu me nwanyi,

nsọ eme mkpurumkpuru

(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

¹⁸ Tobudu iya bu; Jizosu kpukwaduru-a iphemiphe ono l'onu epfuru phe; onye lanu l'ime ndu-ishi ulo-ndzuko byapfuta iya bya abaarua iya eja su iya: "Nwatibe mu ke nwanyi buepho nta-a be o nwuhuru. Ole o bua gi bya ebyia ya aka. I-byiwa iya aka be oo-nodu-a ndzu."

¹⁹ Jizosu ye le ndu etsoje iya nu gbeshi tsoru iya; o buru phe ejeje.

²⁰ Tobudu iya bu; o duru nwanyi, no l'eka ono, nowaru nsọ unwanyi mkpurumkpuru apha iri l'ebo. O shia Jizosu azu pyobata bya edenyi onu uwe iya aka. ²¹ Noo kele o sukwanuru onwiya: "Mu-denyikpowa aka l'uwe iya be mu a-dua iche."

²² Jizosu ghakobe bya ahuma iya bya asu: "Nwada mu; g'okpoma shihu ngu ike. Ekweta, i kwetaru mewaru gi du iche." E shiepho teke ono; o buru nwanyi ono ewekorohu.

²³ Jizosu byarwutaepho ibe onye-ishi ulo-ndzuko ono bya akpovu uzu, igwe oha, no l'eka ono atu; mekpoo ndu aphu upyi. ²⁴ O su phe: "Unu lufukotachaa g'unu ha. Kele nwamgboko obu ta anwuhukwaru anwuhu. O kwa mgbenya be ooku."

Ephe ze iya ochi. ²⁵ A chifuchaepho ikpoto ndu ono etezi; Jizosu bya abahu l'ulo bya eseta nwata ono l'eka. O teta gbalihu. ²⁶ Ako iya ngakotawaro uswe iya onoya mgburugburu.

Umadzu ebo, l'atsu ishi,

Jizosu meru; ephe phuahaa uzo

²⁷ Jizosu paru aka ono haa tughua tsoru gbororo eje. Unwoke labo, atsu ishi tsoru iya echi mkpu asuje: "Nwa Dévidi; phuru anyi obu-imemini!"

* 9:13 9:13 Gúnaa Hos 6:6.

²⁸ Jizosu bahuepho l'ulo; ndu ono, atsü ishi ono byapfuta iya l'ulo ono. Jizosu sü phe: “?Unu kwetaru-a le mu a-du ike mee iphe ono?” Ephe sü iya: “Ee-o! Nnajiuphu.”

²⁹ O buru iya bu; Jizosu bya ebyichaa phe eka l'anya ono; bya asu phe: “G'ò dukwaru unu g'unu kwetaberu.” ³⁰ Enya sashihu phe. Ephe wata aphü uto. Jizosu bya anmashiaru phe okwa ike sü phe g'ephe te emekwa g'ò duru onye a-maru nu.

³¹ Ephe tugbuelaa je epfukashia ke Jizosu l'oha ono mgburugburu kpò.

Onye ete pfudu opfu,

Jizosu meru o pfuahaa opfu

³² Ephe tugbushiepho; e dutaru Jizosu nwoke, obvu bu iya l'ehu meru opfu o pfudu opfu. ³³ Jizosu chifuepho obvu ono; nwoke ono pfuahaa opfu. O dua ikpoto ndu no l'eka ono biribiri etu. Ephe sü: “Ha-oo! Anyi teke ahuma-swekwaa egube iya owa-a l'alì Ízurelu!”

³⁴ Ndu Fárisii sü: “?A suru ngu l'ò tò budu ike k'onye-ishi iphe, bukpoò obvu be oogudeje achishi obvu ono.”

Jizosu aphuru ikpoto nemadzu

obu-imemini

³⁵ Tobudu iya bu; Jizosu tuko iphe, bu mkpukpu le mkpukpu jegbabe epfu opfu Chileke l'ulo-ndzukò ndu Jiu. O nodu anoduje ezi ozi-oma k'abubu Chileke bu eze. O nodu emeje g'iphe, bu ndu ehu eme me ndu iphe-ememe mmanu emegbaa tuko wekorohukota m'obeta o buru egube iphe-ememe, du idagha. ³⁶ O nodu abujeru; o -huma ndu ono; imemini phe adu iya; kele ike bvwaru phe ree; ebe ephe amahedu g'ephe e-me iya. Ephe dugbaephe g'igwerigwe aturu, enwedu onye eleta iya enya. ³⁷ Jizosu sü ndu etsoje iya nu: “Iphe, e meberu l'alì chashiakwaru. O kwatakpokwaru chashia shii. Obenu le ndu-ozì, akpata iya akpata ha nwanshii. ³⁸ Unu pfuru nu Nnajiuphu, nwe iphe, e meberu l'alì g'ò ye ndu-ozì, e-je akpata iya nu.”

10

Ndu-ishi-ozì iri l'ebo

(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Jizosu gbeshi bya ekua ndu etsoje iya nu ephe n'iri l'ebo. O bya ezia phe g'ephe gude okpemu chishije obvu. Bya asu g'ephe meje ge ndu ehu eme me ndu iphe-ememe mmanu eme; obetaru o buru iphe-ememe, du idagha; g'ephe wekorohukotachaa. ² Waa epha ndu-ishi-ozì ono ephe n'iri l'ebo baa: onye ke mbu bu Sayimonu, bu iya be eeku Pyita; yee nwune iya, bu Anduru; me Jiemusu nwa Zebedi; yee nwune iya ke nwoke, bu Jionu; ³ me Filipu; yee Batulomiyu; waa Tomosu; waa Matiyu, onye ana akiriko; waa Jiemusu, bu nwa Alufiyosu; me Tadiyosu; ⁴ me Sayimonu, bu onye yi l'ogbo, l'adzo g'alì Jiu duru ndu Jiu; me Jiudasu Isukariyotu; ophu mechaaru deru Jizosu ye.

Jizosu ezi ndu-ishi-ozì iri l'ebo

g'ephe je epfua opfu Chileke

(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵ O buru ndu-ishi-ozì iri l'ebo-a be Jizosu ziru g'ephe je je epfua opfu Chileke. Teke oozi phe ozi ono be o pfuru phe iya pfushiaru

phẹ iya ike sụ phẹ: “Unu ta abahụkwa l'ibe ndu abụdu ndu Jiu; ọp̄hu unu abahụkwa mkpụkpu ndu Samériya. ⁶ Ọ kwa iphe, unu e-me bụ g'unu tūgbuepho jepfu ndu Ízurẹlu, bụ igwerigwe aturu, tūphashihuru etūphashihu. ⁷ Unu je ezia phẹ sụ phẹ lẹ Chileke abyaakwa egoshi l'ọo ya bụ eze. ⁸ Unu emekwaaphọ ndu iphe eme g'ẹphe wekọrohu. Unu emee ndu nwụhuru anwụhu g'ẹphe teta dzuru ndzu. Unu emekwaaphọ ndu ekpenta g'ẹphe wekọrohu; unu achifu ọbvu l'ẹhu ndu ọbvu bu ebubu l'ẹhu. A nuru unu iphemiphe ono kẹ mmanụ. Nokwaphọ g'unu a-nụ iya ndu ọzo kẹ mmanụ kwaphọ. ⁹ Unu te eyekwa kobo; ọzoo afụ; ọzoo nderi l'ẹkpa uwe unu. ¹⁰ Unu te egudekwa ẹda gbeshi ije unu. Ọp̄hu unu eyekwa uwe n-yekwasẹ. Ọp̄hu unu achikwaru akpọkpa ọzo k'iche. Ọp̄hu unu apakwaru oshimpaleka. Kẹle ọ kwa onye seru akanya bẹ eriri iya rwuberu.

¹¹ “Iphe, bụkpoo mkpụkpu lẹ mkpụkpu, unu bahụkpowaru; unu vujeru ụzo lee ẹnya onye gbaru g'a nọdu l'ibe iya. Unu nọduekwapho l'ibe onye ọbu. Unu b'ejekwa ebuphe ebuphe jasụ unu afuta l'ibiya ono. ¹² Unuphu, unu bahụkpooru; unu vuru ụzo keke phẹ ekele. ¹³ Teke unuphu ono gbaru k'anọdu; g'ekele ẹhu-guu, unu keleru phẹ bụkwaru nkephẹ. Teke ọ gbaduru phẹ; g'ekele ẹhu-guu, unu ono lwaphutaru unu azụ. ¹⁴ Ẹka unu jeru; a jika unu; jika anuma opfu Chileke, unu epfu; unu -lufutaepho l'unuphu ono; ọzoo lẹ mkpụkpu ono; unu jishia urwuku ọkpa unu. ¹⁵ Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọo-kakwaru ndu Sodomu yẹe ndu Gómóra mma mbọku ikpe; eme lẹ mkpụkpu ono.”

Mkpamehu, l'abya nu
(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)

¹⁶ “Unu lekwa ẹnya l'unu dukwa g'aturu. Mu chiakwaru unu ye g'unu jeshia ẹka agụ jiru ejiji. Ọo ya bụ g'unu kwakwaa ẹnya g'agwo; unu adukwapho agù gẹ ndo. ¹⁷ Ọle-a; unu kwabejekwaru ndiphe ẹnya. Kẹle ẹphe a-kpukwaru unu kpujeru ndu-ikpe; eechia unu iphe l'ulo-ndzukọ; ¹⁸ tẹme unu a-byakwa apfuru l'iphu ndu ọchi-ọha mẹ l'iphu ndu eze l'opfu ẹhu mu; g'ee-shi g'unu tūaru phẹ ọnu mu; tūkwaaru iya phọ ndu abụdu ndu Jiu. ¹⁹ Ọle teke ẹphe kpūturu unu jee ikpe; unu ta ayọkwa ọshi iphe, unu e-pfu; ọzoo g'unu e-dobe ọnu pfua ya. Noo kẹle o -rwuepho bẹ ee-me-a g'unu maru iphe, unu e-pfu. ²⁰ Kẹle ọ tọ bụdu unubedua l'epfu iya; ọo Unme kẹ Chileke, bụ Nna unu; nọ unu l'ime epfu opfu.

²¹ “Sụ-a; nwune a-kpukwaru nwune iya nụ g'e gbua; nna akpuru nwa iya nụ g'e gbua. Unwu e-me g'a kputa ndu nwuru phẹ nụ gbushia. ²² Onyemonye e-gude opfu ẹhu mu kpoo unu ashị; obenu l'onye taru nshi jasụ l'ikpazụ bẹ a-dzota. ²³ Unu -bahụ lẹ mkpụkpu lanụ; ẹphe -kpa a unu ẹhu; unu haa ya tūgbua jeshia mkpụkpu ọzo. Lẹ-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; unu tee jegbabekwa mkpụkpu, nọkota l'alí Ízurẹlu mgburugburu gẹ Abụbu-Ndiphe ta abyawaa.

²⁴ “Onye anwụ iphe ta akajekwa onye ọonwu iphe l'ẹka iya shii; ọp̄hu nwokoro akajekwa nnajuphu iya shii. ²⁵ G'onye anwụ iphe makwaru l'ọo-dapfukwa iya phọ g'ọ dapfuru onye ezi iya iphe; ọ dapfukwaphọ nwozi g'ọ dapfuru nnajuphu iya. Ẹphe -kua nnajuphu,

nwe ụlo Biyelezebọlu; ? bụchia ndibe iya bẹ ẹphe taa kaduro epfubyishi.”

Onye aa-tsujje ebvu

(Luk 12:2-7)

²⁶ “Oo ya bụ ụle-a; unu ta atsujekwa p̄hẹ ebvu. L'ọ tọ dukwa iphe, e kpuchiru ekpuchi g'e te mechaa kpuhaa ya; ọphu ọ dukwa iphe, e meru l'edomi g'e te mechaa madzuru iya. ²⁷ Iphe, mu epfuru unu l'ochii-a bẹ unu e-pfu l'iphóró; iphe, unu nūmaru ẹka aadzu iya taba taba; unu je araa ya arara g'onnyemonye nūma-dzuru iya. ²⁸ Unu ta atsujekwa ndu egbu ogwehu nemadzu ebvu; ẹphe -gbuchaa ogwehu; ẹphe taa dūhedu ike egbu maa onye obu. Onye unu a-tsujechia ebvu bụ onye ono bụ: o -gbuchaa egbugbu l'o nwekwarupho ike, oo-gude nwuru ogwehu onye obu yee maa ya je echie l'ọku-alị-maa. ²⁹ ?Tobudu unwu ogbe labo bẹ bụ kobo lanu? Ọle o to nwekwa ọphu adarwu alị l'ẹbe ọ bụ uche Nna unu. ³⁰ Mbụ-a; ẹgbushi, nọ unu l'ishi bẹ ọ guchaakwaru ọgu nanu nanu. ³¹ Oo ya bụ; unu ta atsushi ebvu! Unu kagbaa ikpoto ogbe aba ụ mkpa; g'ọ hahabẹ igwe.”

Epfu l'edzudzu-oha l'a bụ

kẹ Kéreshi

(Luk 12:8-9)

³² “Oo ya bụ l'onye pfuru ụ ya bụ nkemu l'edzudzu-oha bẹ mu epfukwapho k'onye ono l'iphu Nna mu, bu l'imigwe. ³³ Obenu l'onye pfuru l'edzudzu-oha pfua ụ ya ta amadu onye mu bụ; onye ono bẹ mu a-sukwapho ụ mu ta amadu onye ọ bụ l'iphu Nna mu, bu l'imigwe.”

Jizosu agbaghashi ndiphe

(Luk 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ “Unu ta arikwa ụ mu byaru eme gẹ nchi dū ndiphe doo. Mu ta abyakwaru eme gẹ nchi dū doo. Ọ gbẹ bụchikwaru ọgu, e gude oguechi alwu bẹ mu gude bya. ³⁵ Kẹle iphe, mu byaru bụ gẹ mu lota nwoke yee nna iya ishi tsugbabe. G'onye bụ nwanyi buru ohogu ne iya; onye nwanyi, alu ji aburu ohogu ne ji iya. ³⁶ Ndu a-buru ohogu nemadzu a-buru ndu onu-ulo onye obu gededede.

³⁷ “Kẹle onye ka eye ne iya ozoo nna iya obu; eme ụ g'ọ yeru mu; ta agbakwaru k'aburu onye etsoje mu nu. Ọphu onye kakwapho eye nwa iya nwoke obu; ozoo eye nwa iya nwanyi obu; agbakwarupho k'aburu onye etsoje mu nu. ³⁸ Ọphu onye evutaduru oswebe onwu iya bya etsoru mu agbakwarupho k'aburu onye nkemu. ³⁹ Onye bụ onye eme gẹ ndzu iya duru iya ụ mgboko-a l'etuphakwa iya etupha. Obenu l'onye gudekwanu opfu ẹhu mu tuphaa ndzu iya l'a-huma iya.”

Obunggo

(Mak 9:41)

⁴⁰ “Su-a; iphe, bụ onye gude obu iya nabata unu bẹ bukwa mbedua bẹ onye obu nabataru. Onye nabatakwanuru mu buakwaa onye ono, ziru mu ozi ono bẹ onye obu nabataru. ⁴¹ Iphe, bụ onye gude obu iya nabata onye mpfuchiru Chileke; opfu l'ọ bụ onye mpfuchiru Chileke bẹ Chileke e-bukwa nggo, eebuje ndu mpfuchiru Chileke. Onye gudekwapho obu iya nabata onye pfuberekoto; opfu l'ọ bụ onye pfuberekoto bẹ Chileke e-bukwapho nggo, eebuje onye pfuberekoto.

42 Ozo bu l'iphe, bukpo onye cheberu onye lanu l'unwegirima-a mini; mbu m'obeta o buru okoro mini-oyi lanu; opfu l'o bu onye etsoje mu nu; ge mu gbukwaaru iya unu tororo; onye ono be Chileke bufutajekwa obungo iya."

11

*Ozi, Jionu onye emeje baputizimu
ezi g'e zia Jizosu
(Luk 7:18-35)*

¹ Tobudu iya bu; Jizosu ziebepoepho ndu etsoje iya nu ono iphe, ephe n'iri l'ebo; o shi l'eka ono gbeshi je etsoru ziahaa ozi-oma; asa iya asasa le mkpukpu le mkpukpu.

² Noo ya; Jionu gb'e l'oka mkporo numa iphe, Kereshi obu emegbabe. O ye ndu etsoje iya nu; umadzu ebo; ³ g'ephe je aja ya su iya: "Bu ngu-a bu onye obu, abyanu obu? To o bu g'anyi le enya onye ozo?"

⁴ Jizosu su phe: "Unu je epfuaru Jionu iphe, unu anu le nchi; me iphe, unu gude enya unu huma eka onwu. ⁵ Ndu ats'u ishi be e meru ephe nodu aphuwaa uzo; ndu eniyeni nodu ejewaa ije; e mee ndu ekpenta; ephe wekrohuchaa; ndu ada nkuchi nodu anuwaa iphe le nchi. Ndu nwuhuru anwuhu be e mewaru ephe teta; a saaru ndu ukpa ozi-oma ono asasa; ephe numa. ⁶ Su-a; ehutu be a goru nu onye ono, mu taa buduru upfu du iya l'okpa."

⁷ Tobudu iya bu; ndu ono tugbuepho; Jizosu wata epfuru ikpoto ndu ono ke Jionu su phe: "Bu gunu be unu jeru l'echiegu je ahuma? Bu ekperema, pherephere enwunga? ⁸ Bukwanu gunu be unu jeru ahuma? Unu jeru ahuma onye gbaphuru erengete ekwa? Unu ta amadu le ndu gbaphuru erengete ekwa dugbaa l'unuphu ibe eze? ⁹ Buhunu gunu ozo be unu jeru ahuma? Unu jeru ahuma onye mpfuchiru Chileke to? Ihee! Oo ya bu onoya; mbu-a; onye unu humaru bukwa onye gb'e ka onye mpfuchiru Chileke shii mebyi akaka. ¹⁰ Oo ya bu onye ono, Chileke pfuru opfu eh'u iya l'ekwo-opfu iya su: 'Lekwa; mu e-zi onye-ozu mu go vuru ngu uzo je; je aboro ngu uzo l'iphu.*'

¹¹ "Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o to dukwa onye kabakpo Jionu onye emeje baputizimu shii l'iphe, bukpo iphe, nwanyi nwuru anwunwu; obenu l'onye bukpo ya be aa-gbekpo su l'enya kachaa alwalwa l'eka Chileke bu eze be gbekwa ka Jionu shii. ¹² E-shi teke Jionu; onye ono emeje baputizimu ono byaru bya eye nta-a be Chileke shi goshita le ya bu eze; ndu ohogu iya shi teke ono meta g'ephe gude k'ehuka kposhia ya. Ndu okpehu du; nodu eme g'ephe bahu l'alize obu k'ehuka. ¹³ Noo kele ekemu, shi l'eka Mosisu waa iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfukporu; tukoerupho epfu iya jeye Jionu bya. ¹⁴ Bu iya bu le teke o du unu g'unu kweta; unu ekweta. O kwa Jionu bu Elayjia, e pfuru l'oo-bya obu. ¹⁵ Onye nweru enu-nchi, l'anu iphe; numakwa iya.

¹⁶ "Bu gunu be mu a-turu ogbo-a yeru? O du g'unwegirima, no l'edupfu abaru ibe phe mba su: ¹⁷ Nta be anyi phuru unu upyi; ophu unu ekwedu ete ebvu; anyi rwua erwubvu; ophu unu ekwedu ara ekwa.' ¹⁸ Noo kele Jionu be byaru nu; ophu o dudu iphe, ookweje

* 11:10 11:10 Guna Mal 3:1.

eriri; ophu o dudu iphe, ookweje angungu; a su l'oo obvu eme iya. ¹⁹ Abubu-Ndiphe byakwanu bya anodu eri angu; a su g'e lenu l'o bu ekpiri; buru onye nggaga mee; buru onya ndu ana akiriko me ndu ozo mmanu, bukwapo ndu aamaru ejo eka. Ole oo iphe, mmamiphe Chileke l'eme be e gude amaru le mmamiphe Chileke bu iphe, pfuru oto."

Iphe, ee-me oha, jikaru nu
(Luk 10:13-15)

²⁰ Tobudu iya bu; Jizosu wata abaru mkpukpu le mkpukpu ono g'o ha mba; mbu mkpukpu ono, o kachaa emeshi iphe-ohumalenya ono. O baaharu phe mba l'izimanu iphe-eji, epe emeshi ta alwaduru phe azu. O su phe: ²¹ "Nshio gube oha Korazinu! Nshio gube oha Betusayida! Kele ome e wotaru iphe-ohumalenya, e meru l'ime unu mee l'oha Taya yele oha Sayidonu m'ephe eyehaakwaa uwe-aphu; kpua onwophe ntu uzanya; gude goshi l'izimanu lwaru phe azu; epe ghawaa umere lwapfuta Chileke. ²² Ole iphe, mu epfuru unu bu le-a: oo-karu ndu Taya; waa ndu Sayidonu mma mboku, Chileke e-kpe ikpe eme le g'oo-du unubedua. ²³ Gube oha Kapaniyomu! ?O du ngu g'e kulia ngu g'i supfuru l'imigwe to? ?Ti madu l'aa-gbenu kwada ngu nu kwarwua oku-ali-maa. Opfu l'ome e wotaru iphe-ohumalenya, e meshiru l'ime ngu woru mee le Sodomu; me Sodomu anodukwaa byeye ntanu-a. ²⁴ Ole iphe, mu epfuru unu bu le-a: oo-kakwaru ndu Sodomu mma mboku, Chileke e-kpe ikpe eme le g'oo-duru gubedua."

Abyapfuta Jizosu bya atuta unme
(Luk 10:21-22)

²⁵ Le teke ono kwapho be Jizosu yeru onu su: "Mu ekele ngu ekele Nna, bu Nnaji igwe yee ali; l'i domiru iphe-a ge ndu kwaru enya waa ndu mmamiphe ta amaru iya; i woru iya goshichia ndu bu unwegirima. ²⁶ Noo g'o du bu ono Nna. Iphe ono be i mekpoperupho g'o du ngu; waa g'ootso ngu utso ememe iya.

²⁷ "Su-a; Nna mu yeakwaru mu iphemiphe l'eka. O to dukwa onye maru onye Nwa bu; gbahaa Nna. Ophu o dukwa onye maru onye Nna bu; gbahaa Nwa; ozo onye Nwa iya ono kpuhaaru Nna iya ono goshi.

²⁸ "Su-a; unu byapfuta mu; unube ndu esegbu onwunu l'akanya; teme unu vuru iphe, anyi erwa; mu e-zi iya unu g'unu tuta unme. ²⁹ Unu bya evuta ivu, shi mu l'eka; g'unu anwuta mu iphe l'eka; kele mu eme gelee bya aburu onye wozetaru obu ali. Mu e-mekwa ge meji nmapfuru unu. ³⁰ L'iphe, mu eboje g'e vuru ta abukwa iphe, anyi erwa. Ivu nkemu dukwa nphe evuvu."

12

Eswe-atuta-unme
(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

¹ O be ujiku lanu; mboku ono bu eswe-atuta-unme; Jizosu phe nodu aghata legu, a koru akpe. Ndu etsoje iya nu wotaahaa akpuru witi ono taahaa; eka egu agu phe. ² Ndu Farisii humae ya pho bya asu iya: "Lenu; ndu etsoje ngu nu emeakwaa iphe, e te mejedu l'eswe-atuta-unme!"

³ Jizosu sù phẹ: “?Unu teke agù-vuswee l'ẹkwo-opfu Chileke iphe, Dévidi meru ẹka ẹgu agù yee ndu ẹphe l'iya swi? ⁴ G'ò bahuru l'ulo Chileke je atata buredi, e doberu Chileke iche, bú buredi erwubeduru iya l'atata; ọphu o rwubekwarupho ndu ẹphe l'iya swi. Ndu o rwuberu bú ndu-uke Chileke kpurumu. ⁵ ?Tọo unu teke agù-vuswee l'ẹkwo ekemu Mósisu lẹ ndu-uke Chileke jeru ozi l'eswe-atùta-unme l'eze-ulo Chileke? Ẹphe gude ẹgube ono mebyia ekemu ono; ọphu ikpe anmaduru phẹ. ⁶ Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe ọphu ka eze-ulo Chileke ono ike bẹ nọkwa l'ẹka-a. ⁷ Ọme unu maru iphe, Chileke epfu l'ẹka ono, ọ sùru: ‘Iphe, agù mu nù ta abụkwa g'unu gwajẹ mu agwagwa; ọ kwa g'unu phujeru nemadzù obu-imemini;’* mẹ unu tege ewokwaru ikpe nmaa ndu iswi dọ mma. ⁸ Lẹ Abubu-Ndiphe bụkwa Nnajiuphu, nwe eswe-atùta-unme.”

Onye ẹka lanu nwuhuru anwuhu
(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

⁹ Jizosu shi l'ẹka ono; ọ buri iya atugbu bya abahu l'ulo-ndzuko ndu Jiu. ¹⁰ Ọ duru onye nọ l'ẹka ono ẹka lanu nwuhuru anwuhu. Noo ya; ndu Farisii, nọ l'ẹka ono choo iphe, ẹphe a-sù lẹ Jizosu meru; bya aja ya sù iya: “?Ọ bú iphe, rwuberu nemadzù l'ememe; mbu eme g'onye iphe eme wekorohu l'eswe-atùta-unme?”

¹¹ Jizosu bya aja phẹ sù: “O -nweru onye lanu l'ime unu, nweru aturu lanu; aturu ono dalahu l'ime nsu l'eswe-atùta-unme; ?onye ono tee jedu je akpufuta iya to? ¹² ?Nemadzù ta akadu aturu aburu ọkpobe iphe? Ọo ya bú l'eme iphe-oma l'eswe-atùta-unme ta abukwa emebyi ekemu.” ¹³ O pfuchaa nno bya asu nwoke ono: “Ngwa; lochia ẹka alochi.” Ọ bya alochia ẹka. Ẹka ono bya eteta iya bya adu iya g'ophunapho dọ iya. ¹⁴ Ọ buerupho ndu Farisii atugbu je g'ẹphe chia idzu g'ẹphe e-shi megbua Jizosu.

Nwozi, Chileke hotaru

¹⁵ Jizosu maerupho l'onoo iphe, ẹphe eje; o shi l'ẹka ono; ọ buri iya atugbu. A dọ igwerigwe tsoru iya. O mekota iphe, bú ndu iphe eme; ẹphe wekorohucha. ¹⁶ O pfushiaru phẹ ike sù phẹ g'ẹphe ta akojekwa onye ya bú. ¹⁷ Iphemiphe ono mee iphe, Chileke shi l'onu Azaya, bú onye mpfuchiru Chileke pfua vukota; sùru:

¹⁸ “Wakwa onye ejeru mu ozi baa;
onye mu hotaru l'onwomu.

Ọ bú onye mu yeru obu bya
aburu onye emeje g'obu
jidata mu.

Mu e-ye iya Unme mu l'ehu
g'ọ kọoru ohamoha,
nọ lẹ mgboko lẹ mu e-kpe
phẹ ikpe.

¹⁹ O too jekwa atụ igoligoli;
ọphu oojekwa echi mkpu.

Ọphu ọ dukwa onye byaru
l'anuma olu iya l'etsuzo.

²⁰ Ọ tọo nyakwofukwa g'ọ ka

* 12:7 12:7 Gūnaa Hos 6:6.

mma l'ò ekperema,
rigeru erigeru;
òphu ò phunyikwa g'ò ka
mma l'ò oròku,
enwu rēswereswe.

Oo-gudeekwapho ẹka iya g'o
gude iya jasù teke iphe,
pfuru nhamunha a-kapyabe
ẹjo-iphe.

²¹ Ọ bũru iya bũ onye ọhamoha
a-nọdu ele ẹnya l'ẹka.”

Ẹka ike Jizọsu shi

(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23)

²² Tọbudu iya bũ; a bya edutaru Jizọsu nwoke lanũ, ọbvũ bu ebubu l'ẹhu. Ọbvũ ono mee ya; ọ nọdu atsù ishi; tẹme ọphu o pfudu opfu. Jizọsu bya emee nwoke ono; ọ phuahaa ọzo; pfuahaa opfu. ²³ Ọ dũ-dzukọtaru ndu ono g'ẹphe ha biribiri ntumatu. Ẹphe sù: “?Tọ bũkwanu onye-a bũ Nwa Dévidi ọbu?”

²⁴ Ndu Fárisii nũmae ya phọ bya asù: “Nwoke-a tege anọdukwa achishije ọbvũ; ọ tọ bũ l'ò gude ike ọbvũ, bũ Biyelezebọlu, bũ iya bũ ishi iphe, bũkpoo ọbvũ l'ophu.”

²⁵ Jizọsu maerupho iphe, ẹphe arì bya asù phẹ: “Alì-eze -keha ẹbo; seahaa opfu bẹ ọ bũakwaa ọla-l'iswi. Nokwaphọ g'ọo-dũ unuphu; ọzoo mkpũkpũ, keharu onwiya ẹbo. ²⁶ Teke ọ bũkwanu lẹ Nsetanu achifuje Nsetanu; ọo ya bũ lẹ nkwoka dũ l'ibe iya; ?denu g'ee-me g'alì-eze iya keru? ²⁷ Ọ -bũkwannuru l'ọo Biyelezebọlu bẹ mu gude achishi ọbvũ; ?bũ gũnu bẹ ndu k'unu gudekwannũ achishi ọbvũ nkephẹ? Ọ kwa iya bũ l'ọo ndu k'unu e-goshiwarọ unu l'ikpe nmarũ unu. ²⁸ Obenu teke ọ bũkwanu l'ọo Unme Chileke bẹ mu gude achishi ọbvũ ọbu; ọo ya bũ l'ò noo iphe, egoshi lẹ Chileke bũakwaa eze l'ẹhu unu.

²⁹ “Tọo ?denu gẹ nemadzũ e-shi bahũ l'ũlo onye ọkphehu dũ je egwee ivu iya k'ẹhuka; a -gũfu l'ò vuru ọzo kee ya ẹgbu tẹmanu l'ò gweta ivu iya k'ẹhuka.

³⁰ “Sù-a; onye mu l'iya atugbaduru bũkwa onye opfu mu; onye mu l'iya ta achikobedu achikobe l'achikakwa achika. ³¹ Noo g'ò gude mu sù unu-a; iphemiphe, bũ iphe-ẹji, unwu-eliphe eme; mękpoo epfubyishi, ẹphe anọduje epfubyishi Chileke bẹ dũkotachakwaa k'ophu Chileke a-gũru phẹ iya nvũ; obenu l'onye pfubyiru Unme-dũ-Nsọ bẹ Chileke ta abyakwa aguru nvũ. ³² Onyemonye, pfuru Abũbu-Ndiphe ẹjo opfu bẹ aa-gũkwaru nvũ; obenu l'onye pfubyiru Unme Chileke bẹ a taa gũkwaru nvũ lẹ mgboko ọwa; ọphu aa-gũkwaru iya nvũ lẹ mgboko ọphu abya nu.”

Oshi-omi yee akpũru iya

(Luk 6:43-45)

³³ “Ì -nọdu eme g'ì wọta akpũru dũ ree l'oshi, i yeru; vuru ọzo meadaa oshi ọbu g'ò dũ ree. Teke i harũ oshi, i yeru; o mebyihu; l'ii-maru l'akpũru iya a-dũkwapho ẹji; kẹle e gude akpũru, oshi mĩru amaru ẹgube oshi, ọ bũ. ³⁴ Unubẹ unwu, ẹjo agwọ nwũshiru-a! ?Unu e-shi ishiagha pfua opfu ọma l'ẹka unu dũ njọ? kẹle iphe, ọnu epfuje

bù iphe, jiru obu bushihu. ³⁵ Ọkpobe nemadzù eshije l'ọkpobe iphe, dù iya l'obu wofuta ọkpobe iphe; ejo nemadzù nọdu eshijekwaphọ l'ẹjo-iphe, dù iya l'obu wofuta ejo-iphe.

³⁶ “Gẹ mu karù unu: mbọku ikpe Chileke bẹ Chileke e-kpekwa onyemonye ikpe mkpọkoro opfu, o pfujekpọoru. ³⁷ L'ọ kwa opfu, shi ngu l'ọnu bẹ ee-gude gụa ngu l'onye pfuberekoto. O bukwarupho opfu, shi ngu l'ọnu bẹ ee-gudekwaphọ nmaa ngu ikpe.”

Iphe-ohumalenya, meru l'ẹhu Jiona
(Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)

³⁸ Tọbudu iya bù; o nweru ndu ezije ekemu mẹ ndu Fárisii haru bya asù iya: “O-zì-iphe; menaarù anyì iphe-ohumalenya, e-goshi l'ọo Chileke ziru ngu g'ì bya eviya.”

³⁹ O yeeru phẹ iya ọnu sù phẹ: “Ọgbo-nta-a pakpọkwaarù njo. Ẹphe te ekwedù nọpyabe l'ẹka Chileke. Ẹphe nọdu achọ iphe-ohumalenya. Ọle ọ tọ dukwanu iphe-ohumalenya ọzo, ee-goshi phẹ; gbahaa iphe, meru Jiona, bù onye mpfuchiru Chileke. ⁴⁰ Noo kẹle ọo gẹ Jiona nọru abalì ẹto: eswe l'ẹnyashi l'ime ẹpho ophomu okazù ono bù gẹ Abubu-Ndiphe a-nọ abalì ẹto; eswe l'ẹnyashi l'imime alì. ⁴¹ Ndu Ninive l'agbalihu mbọku ikpe; nmaa ọgbo nta-a ikpe; kẹle izimanù lwarù ndu Ninive azù; ẹphe ghaa umere; lwapfuta Chileke l'opfu, Jiona pfuru phẹ; obenu l'onye ka Jiona nọ l'ẹka-a nta. ⁴² Nwanyì, bù eze ndu Sheba bẹ a-gbalihukwa mbọku ikpe; nmaa ọgbo nta-a ikpe; kẹle o shi l'ẹka igwe beru; alì beru bya gẹ ya numa opfu nkwanenya Sólomọnu. O be nta-a bẹ onye ka Sólomọnu nọ l'ẹka-a.”

Iphe, akpajẹ ọbvù alwa azù
(Luk 11:24-26)

⁴³ “Ọobujeru teke a chifuru nemadzù ọbvù l'ẹhu; ọbvù ono etsoru echieju ẹka mini adudu aghaphe; achọ ẹka ọo-nmẹ anmẹe. Teke o jenyaa; ophu ọ dudu ẹka ọ humaru; ⁴⁴ l'ọ sù gẹ ya laphuëshikwa azù l'akahù ọlọ iya-a. Teke ọ byatashiaru ọ dabyiwaru iphoro; a zawa iya azaza; dozichaa ya ree; ⁴⁵ l'oo je achita ọbvù ẹsaa ọzo, ka iya njo; ẹphe awuba je eburu iya. Ndzù nwoke ono teke ono abya aka njo; eme lẹ teke mbù phọ. Nokwaphọ g'ọo-dù ọgbo nta-a, megburu onwophe l'ẹjo-iphe-a bù ono.”

Ne Jizọsu yẹe unwune iya
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

⁴⁶ Noo ya; Jizọsu kpukwaduru-a opfu l'ọnu epfu eyeru ndu ono; ne iya yẹle unwune iya byawaa bya apfuru l'etezi zia sù g'e kua ya g'ẹphe pfuru yeru iya. ⁴⁷ O nweru onye sùru iya g'o gebekwa lẹ ne iya yẹe unwune iya nọkwa l'etezi achọ g'ẹphe pfuru yeru iya.

⁴⁸ Ọ sù onye ono, pfuru iya ya nù ono: “?Bù onye bù ne mu; tọ bù ndu ole bù unwune mu ọbu?” ⁴⁹ Ọ bya atube ndu etsoje iya nù ẹka bya asù: “Wakwa ndu bù phẹ bù ne mu; bya aburu unwune mu baa. ⁵⁰ Kẹle onyemonye eme iphe, dù Nna mu, bu l'imigwe l'uche; buakwaa nwune mu kẹ nwoke; bya aburu nwune mu kẹ nwanyì; bya abukwarupho ne mu.”

13

Onye agha mebyi iphe

(Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)

¹ O buru ujiku lanu onokwapho be Jizosu shi l'ulo ono tugbuwa je anodu l'aguga eze-enyimu. ² A du igwerigwe gbaphee ya mgburugburu; k'ophu o bahuru l'ugbo, no l'ime mini ono je anodu. Igwerigwe ndu ono kuru l'eli-mgboko. ³ O gude etu zia phe iphe, du igwerigwe su:

"Nwoke lanu jeru atu mebyi iphe. ⁴ O nodu atu mebyi iphe ono; o haru daa l'aguga gbororo; enu bya atutua ya. ⁵ Ozo nashihu iya daa l'ali, du epfu-epfu; aka anu ali adu-zidu. Ntanta-a o fushia ome l'anu ali ono, ta adukwanu igbi ono. ⁶ Anwu chilahaepho; o chipyashia ya. O nwulwashihu kposhihu nku; kele o to nwedu ogbarabvu l'ime ali. ⁷ Ozo daa l'eka akpuru obvu no l'ime ali. Yele obvu ono futakota. Obvu onoya kpagbushia ya. ⁸ Ozo daru l'eka ali du ree. O fushia ome; vua evuvu; bya amia amimi. Ndu amita ukporo ise; ndu ukporo eto; ophu aburu ukporo l'iri.

⁹ "Onye nweru enu-nchi, anu iphe numakwa iya!"

Iphe, meru iphe, Jizosu egudeje

etu ezi iphe

(Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)

¹⁰ Tobudu iya bu; ndu etsoje iya nu byapfuta iya bya asu iya: "Bu gunu meru g'o gude i gude etu epfuru ndu ono opfu?"

¹¹ Jizosu su phe: "Oo unubedua be Chileke meru g'unu maru iphe, e shi domigbaa edomi, bu iya bu k'eka Chileke bu eze; obenu le ndu k'ono be o to meduru g'ephe maru iya. ¹² Noo kele iphe, bukpo onye nweru nu be Chileke e-yebaaru g'o nweru nweru k'etsutsu iya. Obenu onye ete nwedu nu be oo-gbenu natafulenu nwopfu, o nweru. ¹³ Noo g'o gude mu gude etu etu epfuru phe opfu. Kele ephe e-le enya nta lee imo; o to dudu iphe, ephe ahuma. Teke ephe numachaaruu nta numa imo; o to dudu ophu aga phe nchi. Ophu o dudu iphe, byaru l'edo phe enya. ¹⁴ O buru l'ehu phe be iphe, Azaya onye mpfuchiru Chileke pfuru vuru; l'o suru:

" Ephe a-nga nchi nta ngaa
imo;
o to dudu iphe, edo phe
enya.

Lee enya nta lee imo;
o to dudu iphe,
ephe byaru ahuma.

¹⁵ Opfu l'ephe kpochiwaru obu.
Ephe swo-chiwaa nchi;
tanyibe enya.

O -burabu m'ephe
egudekwaa enya huma;
gude nchi phe numa.

Obu phe emee g'o doo
phe enya; m'ephe
aghakobe
byapfuta Chileke g'o

dzoo phe.*'

¹⁶ "Sù-a; ẹhu-ùtso bẹ a gọru nù unu; opfu l'unu duru ike gude ẹnya unu hùma ọzo; gude nchì unu nùma iphe. ¹⁷ Lẹ tororo, mu eme gẹ mu gbuaru iya unu bụ lẹ ndu mpfuchiru Chileke; mẹ ndu p̄fuberekoto, dū igwerigwe bẹ ọ guru ẹgu ahuma iphe-a, unu ahuma-a; ọle ẹphe ta ahumaduru iya. Ọ gụkwaru phe phọ anuma iphe-a, unu anu-a; ọle ẹphe ta anumaduru iya."

Iphe, ẹtu onye agha mebyi iphe ono bu
(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

¹⁸ "Wakwa iphe, ẹtu k'onye jeru atụ mebyi iphe ono bu baa: ¹⁹ Ọ nweru onye anọduje anụ iphe, eepfu lẹ k'ẹka Chileke bụ eze; ọle ọ too dodu iya ẹnya. Onye-Njọ ono abya anafu iya mebyi iphe ono, e pfuru, nọ iya l'ime obu ono. Ọ bụru ẹgube onye ono bụ ndu k'ono, a gharu l'aguga gbororo onoya. ²⁰ Ndu ọphu daru l'epfu bụ onye ọphu bụ: teke ọ nūmaru opfu ono bẹ ọ natakpọoru iya l'ẹhu-ùtso. ²¹ Ọphu ọ tọ gbaduru iya ọgbarabvu l'obu. Ọ kpọepho ọpfu nwanshii; iphe mkpamehu byapfutaẹ ya phọ; ọzoo ndu ọzo melahaa ya ewere l'ọ kwetarū opfu ono; l'ọ bụru iphe, ọo-kpakota daa; parū opfu ọbu buhaa. ²² Ndu ọphu daru l'ẹka obvu dū l'alì; bụ onye ọphu nūmaru opfu Chileke; ọle ọogba egomunggo ẹhu iya. Eyenuka obu l'ẹku batanū bya akpaaha opfu ono ẹhu. Ọphu ọ mīduru amimi. ²³ Obenu lẹ ndu k'ono, bụ mebyi iphe, a tūru l'ọkpobe alì ono; noo ndu ọphu bụ ndu anumajechaa ya nū; bya ewota iya ye l'ọkpoma phe. Ọ bụru ndu k'ono eyeje mebyi. Ọphu eyee ụkporo ise; ọphu eyee ụkporo ẹto; ọphu eyee ụkporo l'iri."

Etu, e gude ohu iphe anmaa

²⁴ Noo ya; a nonyakwaa Jizosu byakwa anmaaru phe ẹtu ọzo sù phe: "Gẹ Chileke e-shi goshi lẹ ya bụ eze a-dụepho gẹ nwoke, chitaru mebyi iphe, dū ree je aghaa l'alì. ²⁵ Ọ be l'enyashi ujiku lanū; teke e kuchawaru mgbenya; onye ọhogu nwoke ono bya achita akpuru iphe je aghakwaapho l'ẹka ono, ọ gharu ọkpobe iya phọ. Ọ ghaẹbe iya bya aburu iya atugbu. ²⁶ Mebyi iphe ono nọdu l'ẹka ono fushia bya awata amimi. Ohu iya phọ fushikwaapho bya amia. A gbẹ teke ono huma l'ohu mebyi iphe yi iya. ²⁷ Ndu ozi nnajiuphu ono byapfuta iya bya asu iya: 'Nnajiuphu; ?tọ bunaa ọkpobe mebyi iphe bẹ i gharu l'alì ngu-a? ?Denuhunu g'ọ gude ohu iya fushia ya ẹghirigha nno?' ²⁸ Nwoke ono sù phe l'ọ dū g'ọ bụ ndu ẹphe l'iya duru l'opfu bẹ meru iya nū. Ndu ozi ono sù iya: '?Bụ iya bụ l'ọ dū ngu g'anyi je epheshia ya tọ?' ²⁹ Ọ sù phe: 'Waawaa! Unu -jeshia epheshi ohu mebyi iphe ono bẹ ẹka a-tunukakwa unu atutu; unu eje ephekọbe iya ndu ọphu bụ ọkpobe iya. ³⁰ Unu haa ya g'ẹphe tuko vua jeye teke ebubu iya. Noo teke mu akaru ndu ebu iya nū g'ẹphe vuru ọzo pheshiada ohu iya ono; chikobe l'ẹka lanū; sweshia ya esweshi kpoo ya oku. Tẹmanu ẹphe ebutawaro ọphu bụ ọkpobe iya vuba l'ulo mu teke ono.' "

Etu, e gude akpuru oshi mosutadu anma
(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

³¹ Jizosu byakwa anmaaru phe ẹtu ọzo sù phe: "Sù-a; gẹ Chileke e-gude goshi lẹ ya bụ eze l'a-dụepho g'akpuru oshi mosutadu, nwoke

* 13:15 13:15 Gūnaa Azá 6:9,10.

wotaru ghaa l'egu iya. ³² Akpuru oshi ono bu iya kakota rwijirwiirwii l'iphe, bukota mebyi iphe, aaghaje aghagha l'alij. Ole o bujeru teke o byaru evua; l'o kakota iphemiphe, aakuje akuku l'eli. L'o bya aburu oshi k'ophu unwu enu, epehe l'eli anoduje akpa epfune l'ekali iya."

Etu, e gude iphe-ekoje-buredi anma

(Luk 13:20-21)

³³ No iya; Jizosu byakwa anmaaru phe etu ozo su: "Ge Chileke e-shi goshi le ya bu eze; a-duepho g'iphe-ekoje-buredi, nwanji hataru nwanshii ye l'ukpokutu iphe, eegudeje eme buredi. Iphe ono jiru nkweka eto.

Jizosu gude etu ezi iphe

(Mak 4:33-34)

³⁴ "O buru etu etu egube ono be Jizosu gude zikota ndu ono ozi-oma ono. O -gudedu etu be o to dudu iphe, oozije phe. ³⁵ Iphe ono je emee; iphe, onye mpfuchiru Chileke pfuru vua; bu ophu suru:

"Mu e-gude etu etu pfuaru phe opfu.

Mu e-pfuru phe iphe ono,
e domiru edomi eshinu
e meru mgboko ono."†

Jizosu epfu iphe etu ono, o nmaru k'ohu iphe ono bu

³⁶ Noo ya; Jizosu paru ikpoto ndu ono haa; bahushia l'ulo. Ndu etsoje iya nu bya abyapfuta iya; bya asu iya: "Konaaru anyi iphe, o bu; mbu k'ohu iphe ono g'o doo anyi enya."

³⁷ O su phe: "Onye ono, agha okpobe mebyi iphe ono bu Abubu-Ndiphe. ³⁸ Alij eka ono, o gharu iya ono buru mgboko l'ophu. Okpobe mebyi iphe ono, o gharu ono buru ndu Chileke bu eze phe. Ophu bu ohu iya ono buru unwegirima Onye-Njo ono nwuru. ³⁹ Ohogu ono, gharu ohu mebyi-iphe ono buru Obutuswe. Teke ono, ee-buta iya ebuta ono buru g'oo-du me mgboko buujeepho. Ndu e-bu iya nu buru unwu-jozi-imigwe. ⁴⁰ Oo g'e phekoberu ohu iya ono chita je akpo o ku ono bu g'oo-du teke mgboko a-bvu. ⁴¹ Abubu-Ndiphe e-zi unwu-jozi-imigwe iya g'ephe chishikotakpo iphe, bu ndu ono, kpataru nwibe phe eme iphe-eji ono me iphe, bu ndu emeje ejo-iphe ozo g'ephe hakota; ⁴² chiru ye l'ota chichichi oku. Eka ono be nemadzu a-nodu kwaa ejo ekwa; taa ikireze. ⁴³ Ndu ophu pfuberekoto l'iphu Chileke a-nodu egbu nwijnwii g'enyawu l'eka Nna phe bu eze. G'onye nweru enunchi numakwa iya!"

Iphe labo, vugbaa oke aswa

⁴⁴ "Eka Chileke bu eze du g'iphe, vu oke aswa, e woru domia edomi l'egu. Onye lanu je ahuma iya woru iphe kpuchia ya; teru eswa lashia. O laa je atuko iphemiphe, o nweru reshia je azua alij ono."

⁴⁵ Noo ya; o su: "Onye maru iphe, eka Chileke bu eze bu; emeje g'eze onye agba ngho; o nodu achu igopoto, amashi mma ike, ya a-zu. ⁴⁶ O chonyaa ya; bya ahuma ophu ere ntumatu. O laa je atuko iphe, o nweru reshia gude je azua ya.

Ugbu-ikokoro

⁴⁷ “Sù-a; Ẹka Chileke bụ eze dukwa g'egube eewojeru ugbu-ikokoro t̄a l'eze-enyimu-a; l'ò nwùkoo ẹma, d̄u iche iche. ⁴⁸ Ẹma ono -jiẹpho ugbu ono; l'a bya akp̄a ya kp̄ufuta eli-mgboko; bya an̄odu an̄odu; h̄o ya ah̄o; h̄oshia ya ophu d̄u ree ye l̄e nkata bya ekporu ndu ophu d̄u ẹj̄i je aw̄ushia. ⁴⁹ Noo g'òo-d̄u teke mgboko a-bv̄u. Ndu ojozi-ìmigwe a-lufuta bya ah̄oshia ndu ẹjo-iphe l'eka ndu p̄f̄uberekoto n̄o. ⁵⁰ L'ee-je ach̄iru p̄h̄e ye l'òta ch̄ichichi òku. Ẹka ono b̄e nemad̄z̄u a-n̄odu raa ẹjo ẹkwa; taa ikireze.”

Iphe òphúú l'akahụ iphe

⁵¹ Noo ya; Jiz̄osu j̄ia phe s̄u p̄h̄e: “?Ò kwa l'iphe ono, mu ep̄fu ono doru-a unu ẹnya?” Ẹphe s̄u iya: “Ee Nnajiuphu!”

⁵² Ò s̄u p̄h̄e: “Òo ya b̄u l'iphe, b̄u onye maru ẹkwo-op̄fu Chileke maḡhee ya ree; bya ab̄uru onye kwetawaru l̄e Chileke b̄u eze iya b̄e d̄uẹpho ḡe nwoke, kwar̄u eze unuphu. Ò n̄odu at̄ukoje akahụ iphe m̄e iphe òphúú gwefuta l'ùlo ophu o doberu ẹku, d̄u iya mkpa.”

Aajika Jiz̄osu l̄e Nazaretu

(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ T̄obudu iya b̄u; Jiz̄osu nmaẹbektakpoep̄ho ẹtu ẹtu ono g'ò ha; ò bya eshi l'eka ono t̄uḡbua; ⁵⁴ lash̄ia mkp̄ukpu iya. O rwua ẹka ono bya abah̄u l'ùlo-ndzuk̄o ndu Jiu je eziahaa p̄h̄e op̄fu Chileke. O zirwua iphe ōbu k'ophu ò d̄u ndu n̄o l'eka ono biribiri. Ẹphe t̄uko p̄f̄uahaa s̄u: “?B̄u awe b̄e ẹgube oke mmamiphe ōwa-a shi iya? ?D̄enu g'ò shi emēbe iphe-òhumalenya ōwa-a? ⁵⁵ ?T̄o b̄unu iya-a b̄u nwatibe nwoke kapȳinta-a? ?T̄o b̄unua Meri b̄e ne iya aza? ?T̄o b̄unu iya b̄u nwune Jiemusu yele Jiósefu; waa Sayimonu; m̄e Jiudasu? ⁵⁶ ?T̄o b̄unaa unwune iya k̄e nwan̄ȳi b̄e anyi l'ẹphe buḡbaa l'eka-a? ?B̄u awe b̄e o shi nw̄utachahunaa iphe ōwa-a?” ⁵⁷ Iphe ono kp̄atsu p̄h̄e ẹhu-eghu.

Jiz̄osu s̄u p̄h̄e: “Onye mp̄fuchiru Chileke b̄e aakwabejekwa ùbv̄u l'ẹkameka; agufuekwapho l̄e mkp̄ukpu iya waa l'ibe iya.” ⁵⁸ Ò buru iya meru g'ò gude ophu iphe, d̄u biribiri, ha shii, Jiz̄osu meru l'eka ono ad̄udu igwerigwe k̄ele ẹphe te ekwetaduru nkiya.

14

Anw̄uhu Jīonu onye emeje baputizimu

(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

¹ No iya; ò buru teke ono b̄e Her̄odu, b̄u ōchi-òha Gálili n̄umaru ùd̄u Jiz̄osu; ² bya as̄u ndu ej̄eru iya ozi: “?Unu maru-a l'ò kwa Jīonu ophu emeje baputizimu tetaru dz̄uru ndz̄u ozo; ò kwa iphe ono meru iphe, ōduje ike eme iphemiphe ono, d̄uḡbaa biribiri ono.”

³ Iphe, meru n̄u b̄u l̄e Her̄odu zij̄eru; e je egude Jīonu; kee ya ẹgbu je atuchia l'ùlo mkp̄oro. Ò buru Her̄odiyasu b̄e kpar̄u iya n̄u. Her̄odiyasu ono b̄u nyee Filipu. Filipu bukwanuru nwune Her̄odu. ⁴ L̄e Jīonu shi as̄uje Her̄odu l'òo iphe, ta ad̄udu Chileke ree b̄e o meru; l'ò jeru ahata nyee nwune iya ono l̄uru. ⁵ Òme ò t̄o b̄uwaa l̄e Her̄odu at̄s̄u òha ebvu m̄e o ḡbuwaa Jīonu egbugbu. Obenu l'òha p̄fudzuwaru l̄e Jīonu b̄u onye mp̄fuchiru Chileke.

⁶ Noo ya; ò be mb̄oku, b̄u eswe, Her̄odu aboje Òbo-iphe gude anyata mb̄oku, a nw̄uru iya; nwa Her̄odiyasu k̄e nwan̄ȳi bya etee ebvu l'atatip̄hu ndu ẹbyaa Her̄odu ono. Ẹhu ts̄oo Her̄odu nt̄umatu.

7 Tòbudu iya bụ; o richaaru iya angu sụ lẹ ya a-nụ iya iphe, ọ rwòkpoeru iya phọ.

8 Noo ya; ne iya kwaru iya ye. Ọ byapfuta Herọdu bya asu iya: “Yenu ishi Jiọnu ọphu emeje baputizimu l’ochi pataru mu l’eka-a!”

9 Ẹhu daephọ eze ono dzuu. Obenu l’eshinu o riwaru angu l’iphu ndu ono, byaru iya ẹbyaa ono bẹ ọ suru g’a nukwa iya iphe, ọ suru g’a nụ iya. ¹⁰ O zia; e je egbuta Jiọnu ishi l’ulo mkpọro; ¹¹ ye l’ochi bya apẹe nwamgbọko ono. Nwata woru iya je apẹe ne iya. ¹² Ndu etsoje Jiọnu bya bya apata ogwe iya je elia. Ẹphe mechaa; je akọoru Jizọsu iphe, meru nụ.

*Jizọsu anụ unu umadzu iri l’ẹbo
l’ukporo iri nri*

(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jiọn 6:1-14)

¹³ Tòbudu iya bụ; Jizọsu numaephọ iphe, meru nụ; o kwe hm bahụ l’ugbo tughua jeshia l’eka ọo-nọdu nwẹkiya. Ikpoto ndu ono numaephọ lẹ Jizọsu gudewaa ugbo tughua; ẹphe shi lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu gude ọkpa tsoru iya. ¹⁴ Ọ futa l’ugbo ono bya ahuma ikpoto nemadzụ, ha shii, nọ l’eka ono. Imemini phẹ dụ iya shii; o mee ndu iphe eme; ẹphe wekọrohu.

¹⁵ O bejeephọ l’uzenyashi ndu etsoje iya nụ jepfu iya je asu iya: “?I maru-a l’eka-a bụ echiegu; teme nchi nọdu ejihuwaa? Sụduphọ ikpoto ndu-a g’ẹphe laa; g’ẹphe abahukwanu lẹ mkpukpu lẹ mkpukpu-a, nọpheru anyi mgburugburu-a je azutaru onwophẹ nri.”

¹⁶ Jizọsu sụ phẹ: “G’ẹphe te ejeshiro alala. Unu nunu phẹ nri g’ẹphe ria.”

¹⁷ Ẹphe sụ iya: “Iphe, anyi gude l’eka-a bukwa ishi buredi ise waa ẹma labọ kpurumu.”

¹⁸ Ọ sụ phẹ: “Ngwa; unu chitaru mu iya l’eka-a.” ¹⁹ Noo ya bụ; ọ karu ikpoto ndu ono g’ẹphe nọduchaa anọ l’eka ono, nweswa dụ kirikiri ono. Ọ bya achita ishi buredi ise ono waa ẹma labọ phọ; bya apalia ẹnya imeli; kele Chileke ekele kẹ nri ono; bya eworu iya nyawashia chiru nụ ndu etsoje iya nụ. Ndu etsoje iya nụ woru iya keshiaru ikpoto ndu ono. ²⁰ Ẹphe tuko rijichaa ẹpho. Ẹphe bya atutukobe ndu ọphu e riphodoru. O ji nkata iri l’ẹbo. ²¹ Unwoke, yi lẹ ndu ono, riru nri ono beru l’unu unwoke iri l’ẹbo l’unwoke ukporo iri; a -gufukwa unwanyi l’unwegirima.

Jizọsu eje ije l’eli mini

(Mak 6:45-52; Jiọn 6:16-21)

²² Tòbudu iya bụ; Jizọsu sụ ndu etsoje iya nụ ono g’ẹphe bahụ l’ugbo; vuru iya ọzo dafu azu iya ọphuu gẹ ya pfuadaru igwe ọha ono g’ẹphe lashia. ²³ O pfuchaeruphọ igwe ọha ono; ẹphe lashichaephọ; ọ tughua je anọdu l’ubvu nwẹkinyi iya pfuaaha nuaaha Chileke. Nchi jihuchaa; ọ nọdu phọ l’eka ono nwẹkinyi iya. ²⁴ Ugbo ono nọdu l’echilabọ eze-enyimu ono. Oke akpara-mini nọdu atukwapho. O mee akpọ ugbo ono nọdu atsụ l’ẹhu; kele pherephere ezifuanu ziphu. ²⁵ Jizọsu jeru ije l’eli mini ono jepfushia phẹ. Teke ono buwaru l’iphe-ọduu aha ẹnu. ²⁶ Ndu etsoje iya nụ humae ya phọ; ẹka ooje ije l’eli mini ono; ẹhu nmalaha phẹ anmanma; ẹka ẹphe dobesu l’ọo maa. Ẹphe chishia mkpu; ẹka ndzụ agu phẹ.

²⁷ Teke ono kwapho; Jizosu su phe: "G'okpoma shihu unu ike. O bua mbedua. Ndzụ ba agushi unu."

Pyita eje ije l'eli mini

²⁸ Noo ya; Pyita su iya: "Nnajiuphu; o -buru ngu eviya; kanuru mu ge mu nyibata l'eli mini jee ije byapfuta ngu."

²⁹ O su iya: Ngwa! Byanu! Pyita kwenu do; nyifuta l'eli ugbo ono jeru ije l'eli mini ono jepfushia Jizosu. ³⁰ Tɔbudu iya bu; o humaeapho akpara-mini ono, atụ nụ ono; ndzụ guahaa ya. Ndzụ watae ya pho agugu ono; o wata anguda anguda le mini ono. O rashia: "Nnajiuphu dzoo mu-o!"

³¹ Jizosu bya amachia eka selita iya su iya: "Oo-wa! Ekwekwe nkengu apaa nwanshii. ?Bu gunu meru g'o gude i boahaa obu ebo?"

³² Yee Pyita bya aswuru bahu l'ime ugbo ono. Oke pherephere ono zibuhu. ³³ Ndu etsoje iya nụ ono, nokota l'ime ugbo ono bya abaaru iya eja su iya: "I bupho Nwa Chileke obu eviya eviya."

*Jizosu eme ge ndu iphe
emegbaa wekorohu le Genesaretu
(Mak 6:53-56)*

³⁴ Tɔbudu iya bu; Jizosu phe daghaa mini ono bya afuta le Genesaretu. ³⁵ Epe futaeapho; ndu eka ono hubechawaa Jizosu ama. E zia; a gbachaa je l'unuphu l'unuphu je apatachaaru iya ndu iphe emegbaa g'ephe ha. ³⁶ Epe nodu arwoje iya g'o kwe g'ephe denyi iya eka; obetaru o buru l'onu uwe iya. Iphe, bukpo ndu denyiru onu uwe iya ono eka wekorohuchaa.

15

*Omelali ndiche ndu Jiu
(Mak 7:1-13)*

¹ Oo ya bu; o duru ndu Farisii, doru l'eka ono; wakwapho ndu ezije ekemu. G'ephe ha tuko shi Jierusalemu byapfuta Jizosu bya asu iya: ² "Bu gunu meru iphe, ndu etsoje ngu nụ emebyi omelali, shi le nna anyi oche phe? ?Bu gunu meru iphe, epe ta akwojedu eka akwokwo temanu epe erije nri?"

³ Jizosu bya asu phe: "?Bukwanu gunu meru g'o gude unu gbegwobechia ekemu, Chileke suru g'e meje je emeahaa omelali, nemadzụ doberu? ⁴ Le Chileke sukwaru: 'Yejekwaru nna ngu yele ne ngu ubvu.*' Bya asukwapho: 'Onye epfujeru nna iya ozoo ne iya ejo opfu g'e gbukwaa onye obu egbugbu.†' ⁵ Unubedua byakwanu epfu bya asu: 'O -buru le nemadzụ suru nna iya; ozoo ne iya: Iphe, mu gege egude kwoo ngu bukwaa iphe Chileke.' ⁶ 'Oo ya bu l'onye ono ta agbaeduru ke g'o gbaaru ne le nna iya mkpu.' Unu su l'o to pfuduru eji. Unu shi egube ono gude l'unu eme omelali, unu ezi; mee Opfu Chileke o buru iphe-mmanu. ⁷ Lekwa unube tuko-l'ehu-atuko-l'obu-a! Azaya, onye mpfuchiru Chileke pfugbuakwaru k'unu teke o pfuchiru Chileke su:

⁸ "Ndu-a bu l'ogboromonu
be epe gude
akpiritaru mu ntse.

* 15:4 15:4 Gūnaa Awu 20:12; Dit 5:16. † 15:4 15:4 Gūnaa Awu 21:17; Uke 20:9.

Ɔ buru ire be epe gude
aja mu ajaja;
obu phe nodugbaa mu
uzenya.

⁹ Epe abaru mu eja mkpe;
bya ezi ekemu,
nemadzu turu;
o nochia enya ekemu
Chileke.‡”

*Iphe, aaso nso; me iphe,
a ta sodu nso
(Mak 7:14-23)*

¹⁰ Jizosu bya ekua igwe oha ono; bya asu phe: “Unu gebekpodapho ge mu karu unu go doo unu enya. ¹¹ Ɔ to bukwa iphe, nemadzu eri l'onu aturuwuiya; o kwa iphe, shi nemadzu l'ime obu futa iya l'onu bu iphe, aturuwuje iya nu.”

¹² Tobudu iya bu; ndu etsoje iya nu byapfuta iya bya asu iya: “?I maru-a l'iphe ono, i shi epfu ono shikwa egu ndu Farisii egu?”

¹³ Ɔ su phe: “Iphe, bukpooshi, ata budu Nna mu, no l'imigwe gude eka iya yee ya be ee-phefukwa ephefu. ¹⁴ Unu paru phe ro haa l'ephe bu ndu atsui shi, kpu ndu atsui shi. Onye atsui shi -kpuru onye atsui shi ibe iya be epe a-tukokwa dalahu le nu.”

¹⁵ Pyita su iya: “Meeshinu g'etu ono doo anyibedua enya.”

¹⁶ Tobudu iya bu; o su phe: “?Bu iya bu l'unubedua be iphe ete dojekwapho enya? ¹⁷ Unu ta amakwapho l'iphe, eeri l'onu bu l'ephe be obahuje; l'eeshi l'eka ono nyifu iya. ¹⁸ Obenu l'iphe, nemadzu epfu l'onu bu l'obu be o shi iya futa. Ɔ buru ono bu iphe, aturuwuiya nemadzu. ¹⁹ Kele o l'ime obu nemadzu be iphemiphe-a shi: agba ejo egomunggo; egbu ochi; eri ogori; apharwushi onwonye; ezi iphuru; adzu uka; ye le epfurwushi nemadzu. ²⁰ Ɔ iphemiphe ono bu iphe, aturuwuiya nemadzu. Obenu l'a ta kwoduru eka ria nri tee aturuwuiya nemadzu ililekpoo.”

*Ekweta nwanyi, abudu onye Jiu
(Mak 7:24-30)*

²¹ Jizosu gbeshi l'eka ono bya ejeshia mkpukpu le mkpukpu, no-pheru Taya ye le Sayidonu mgburugburu. ²² A bya l'amaru; nwanyi Kenanu, bu l'eka ono byapfuta iya bya echia mkpu su: “Nnajiuphu, bu Nwa Davidi! Phunaaru mu obu-imemini! Le nwatibe mu ke nwanyi be obu alokwa kpurukuru.”

²³ Ophu Jizosu epfuduru opfu yeri iya. Ndu etsoje Jizosu bya arwahaa ya su iya: “Chifunu nwanyi-a, l'etsophe anyi arachi anyi nchi-a.”

²⁴ Jizosu su: “Ɔ to dukwa eka ozo, Chileke ziru ge mu je; gbahaa ge mu jepfu ndu Izurelu, bu igwerigwe aturu, tuphashihuru etuphashihu.”

²⁵ Nwanyi ono gbeshi bya adaa kpurumu l'iphe iya su iya: “Nnajiuphu; jiko gbaaru mu ro mkpu.”

²⁶ Jizosu su iya: “Nwanyi-a; o to dukwa ree ge woru nri unwegirima nu unwu nkuta.”

²⁷ Nwanyị ono sụ iya: “Ono ụ́a nno Nnajiuphu! Obenu ị́ nkụ́ta atụ́tụ́jekwaa ẹ́virivi nri, dashihuru l'ẹ́ka onye nwe phẹ́ nụ́ eri nri.”

²⁸ O pfuchaa nno; Jizọ́su sụ́ iya: “Oowee! Gụ́be nwanyị́ ọ́wa-a! Ekwekwe nkengu apaa. Aa-o! Ọ́ kwaphọ́ g'ọ́ogu ngu bụ́ gẹ́ Chileke e-meru ngu.” E shiẹ́pho teke ono gẹ́degede; ọ́ bụ́ru ada iya nwanyị́ ono ewekọ́rohu.

*Jizọ́su eme g'ẹ́hu dụ́
ikpoto nemadzụ́ ike*

²⁹ Jizọ́su shi l'ẹ́ka ono tų́gbua bya etsoru agụ́ga agụ́ga eze-ẹ́nyimu Gálili ogologo; je enyihu eli úbvú́ je anọ́du. ³⁰ Tọ́budu iya bụ́; ikpoto nemadzụ́ wụ́ru byapfutashia ya; dutagbaaru iya ndu ẹ́niyeni; mẹ́ ndu ndanwụ́ danwụ́shiru; mẹ́ ndu atsu ishi; mẹ́ ndu te epfudu opfu; mẹ́waro igwerigwe ndu ọ́zo, iphe emegbaa. Ẹ́phe bya achiru phẹ́ wụ́shiru Jizọ́su ị́ mgboru ọ́kpa. O mee; ẹ́hu dükota phẹ́ ike. ³¹ No iya; ẹ́hu dükota phẹ́ ike; k'ọ́phu ọ́ dụ́ ikpoto ndu ono biribiri g'ẹ́phe hụ́maru ị́ ndu te epfudu opfu pfuaharu opfu; ndu ndanwụ́ danwụ́shiru; ẹ́hu tetachaa phẹ́. Ndu ẹ́niyeni jeahaa ije; ndu atsu ishi nọ́du aphụ́ ụ́zo. Ẹ́phe jaahaa Chileke kẹ́ ndu Ízurelụ́ ajaja.

*Jizọ́su anụ́ unu ụ́madzu iri nri
(Mak 8:1-10)*

³² Tọ́budu iya bụ́; Jizọ́su bya ekua ndu etsoje iya nụ́ bya asụ́ phẹ́: “Imemini ikpoto ndu-a dükwa mu; g'onye l'ẹ́phe nọ́waru ujiku ẹ́to l'ẹ́ka-a; ọ́phu ọ́ bụ́du l'ọ́ dükwaduru nri, ẹ́phe gude, ẹ́phe e-ri-a. Ọ́phu mu a-sụ́kwanu g'ẹ́phe swị́ru ẹ́gu lashia. Mu -pfua nno; ẹ́phe lashia; mbà́ atushi phẹ́ l'ụ́zo.”

³³ Ndu etsoje iya nụ́ sụ́ iya: “?Bụ́ awe bẹ́ anyi a-hụ́makwanu buredi l'echiegu-a, l'a-sụ́ ikpoto ndu-a eriri?”

³⁴ Jizọ́su sụ́ phẹ́: “?Bụ́ ishi buredi ole bẹ́ unu gudekpọ́o?” Ẹ́phe sụ́ iya: “Ọ́ kwa ishi buredi ẹ́saa; waa unwu-ẹ́ma, haru yikwaru iya phọ́.”

³⁵ Ọ́o ya bụ́; ọ́ sụ́ g'ikpoto ndu ono nọ́dukota anọ́o l'alị́ l'ẹ́ka ono. ³⁶ Ọ́ bya achita ishi buredi ẹ́saa ono waa unwu-ẹ́ma ono bya ekele Chileke ekele. Ọ́ bya awashia ya bya achie ndu etsoje iya nụ́; ẹ́phe keeru ikpoto ndu ono. ³⁷ Ndu ono tų́ko ria nri rijichaa ẹ́pho. Ndu etsoje iya nụ́ bya atutua ibiribe buredi ọ́phu ghuduru nụ́; o ji nkata-eevu-iphe ẹ́saa. ³⁸ Ndu riru nri ono dụ́ unu unwoke iri; a -gufukwa unwanyi mẹ́ unwegirima.

³⁹ Ọ́ bya asụ́ ndu ono g'ẹ́phe lawarọ́. Ẹ́phe wụ́kahu lashia. Ọ́ bya abahụ́ l'ụ́gbo; ọ́ bụ́ru iya eje alị́ Magadanu.

16

*Eepfu gẹ́ Jizọ́su mee
ọ́humalenya*

(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ Ndu Fárisii mẹ́ ndu Sadusii bya agbabẹ́ru Jizọ́su ọ́nyà opfu g'ẹ́phe gude nmata iya. Ẹ́phe bya asụ́ iya g'o menaarụ́ phẹ́ iphe-ọ́humalenya, shi l'imigwe. ² O yeeru phẹ́ iya ọ́nu sụ́ phẹ́: “Ọ́obujeru teke ọ́ bụ́ l'ụ́zenyashi bẹ́ akpaminigwe charu roboo; unu asụ́ l'echele iya bẹ́ mbọ́ku a-dükwaa ree. ³ Teke ọ́ bụ́kwanu l'ụ́tsu bẹ́ unu hụ́maru g'igwe

dụ rogoro rogoro; ẹme erwurwu dụ iya; unu asụ l'igwe e-dzekwa ọ-lwa-boroboro ntanụ-a. Sụ-a; eshinu unu amajechaaru epfu gẹ mbọku a-dụ mẹ unu -lee ẹnya l'akpaminigwe; ?denu g'o gude ọphu unu adụdu ike kọo iphe, ọ bụ; mbụ iphe, emegbaa l'ogbo nta-a? ⁴ Ogbo nta-a pakpọkwaru njo. Ẹphe te ekwedu nọpyabe l'ẹka Chileke. Ẹphe acho iphe-ọhumalenya; ọle ọ tọ dukwanu iphe-ọhumalenya ọzo, eemeru pẹ; gbahaa iphe, meru Jiona."

Ọ pfuchaa nno; ọ parụ pẹ haa l'ẹka ono; ọ bụru iya atugbu.

Uta, Jizosu ata ndu etsoje

iya nụ

(Mak 8:14-21)

⁵ No iya; ndu etsoje iya nụ bya erwua azụ eze-ẹnimu ono azụ iya ọphuu bya anyata l'ẹphe zoharu egude buredi. ⁶ Jizosu sụ pẹ: "Unu letakwa ẹnya; unu kwabekwa ẹnya g'iphe-ekoje-buredi kẹ ndu Fárisii mẹ kẹ ndu Sadiusii te emebyi unu."

⁷ Ẹphe pfuaharu nwibe pẹ sụ: "Ọ kwa kẹle anyi te egudedu buredi-a."

⁸ Jizosu maerupho iphe, ẹphe epfu bya asụ pẹ: "Oo-wa! Ekwekwe k'unu apaa nwanshii! ?Bụ gụnu bẹ o gude unu nọdu epfugbaa l'unu te egudedu buredi? ⁹ ?Toko dokwapho unu ẹnya? Teke mu gude ishi buredi ise keeru unu nemadzụ iri l'ẹbo l'ukporo umadzụ iri; ? bụ nkata-eevu-iphe ole bẹ unu tụtụ-jiru l'iphiriba iya? ¹⁰ Tọo ?unu ta anyatakwarupho k'ishi buredi ẹsaa ono, mu gude keeru unu nemadzụ iri onoya? ?mẹ nkata-eevu-iphe ole, unu tụtụ-jikwarupho l'iphiriba iya? ¹¹ ?Denu g'o gude ọphu unu amadụ l'ọ tọ bụdu opfu buredi bẹ mu epfuru unu teke ono, mu sụru unu g'unu kwabekwa ẹnya g'iphe-ekoje-buredi ndu Fárisii mẹ kẹ ndu Sadiusii te emebyi unu ono?"

¹² Ọ bụru iya bụ l'ẹphe amaru l'ọ tọ bụdu iphe-ekoje-buredi bẹ ọ kwata epfu sụ g'ẹphe kwabekwa ẹnya iya; l'iphe, oopfu g'ẹphe kwabekwa ẹnya iya bụ iphe, ndu Fárisii ezi yẹ kẹ ndu Sadiusii.

Pyita ako onye Jizosu bụ

(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

¹³ Ọ bụru iya bụ lẹ Jizosu pẹ abya erwua mkpukpu, nọgbaa lẹ Sizariya Filipayi. Ọ jiahaa ndu etsoje iya nụ sụ pẹ: "?Bukpoo onye bẹ ndiphe asujekpoo lẹ mube Abubu-Ndiphe bụ?"

¹⁴ Ẹphe sụ iya: "Ọ duru ndu sụru l'ị bụ Jionu ọphu shi emeje baputizimu; ndu asụ l'ị bụ Elayijia; ẹme ọ duru ndu sụru l'ị bụ Jieremaya; ndu sụ l'ị bụ onye lanụ lẹ ndu mpfuchiru Chileke."

¹⁵ Ọ sụ pẹ: "Unubedua; ?unu sukwanuru lẹ mu bụ onye?"

¹⁶ Sayimonu Pyita sụ iya: "Ọo ngu bụ Kéreshi ọbu, bya aburu Nwa Chileke; mbụ Chileke ọphu nọ ndzụ."

¹⁷ Jizosu sụ iya: "Ẹhu-utso bẹ a gọru nụ gube Sayimonu nwa Jiona! L'ọ tọ bukwa amadụ meru g'ị maru ọkpobe-opfu ono. Ọ kwa Nna mu, bu l'imigwe. ¹⁸ Sụ-a; iphe, mu akafuaru ngu bụ; ọo ngu bụ Pyita. Ọ bụru l'eli mkpuma-a bẹ mu a-kpụ Chiochi mu. Ọphu ọ dudu m'obeta ọ bụru anwuhu a-dụ ike emebyi ya nụ. ¹⁹ Mu a-nụ ngu ire-igodo k'ẹka Chileke bụ eze. Ọo ya bụ; iphe, bụ iphe, i keru ẹgbu lẹ mgboko-a bẹ a gbekwaa l'imigwe kee ẹgbu. Iphe, bụ iphe, ị toru l'ẹgbu lẹ mgboko-a bẹ a gbekwaa l'imigwe tọo l'ẹgbu."

²⁰ O pfuẹbe nno bya akaru phẹ g'ọ tọ ụkwa onye ọzo, ẹphe e-pfuru l'ọo ya bụ Kéreshi ọbu.

*Epfufu mbụ, Jizosu epfu
lẹ ya e-je iphe-ẹhuka nwụhu
(Mak 8:31—9:1; Luk 9:22-27)*

²¹ No iya; ọ bụru teke ono bẹ Jizosu wataru epfuru ndu etsoje iya nụ gẹ ya e-gude jee Jierúsalem; ya ejee iphe-ẹhuka, ụ igwerigwe. Ọ bụru l'ẹka ndu bụ ọgerenya; waa ndu-ishi uke Chileke; waa ndu ezije ekemu bẹ ya e-je iphe-ẹhuka ono. Ẹphe eworu iya megbua. O -rwua lẹ mbọku k'eto iya; ya eteta dzuru ndzụ ọzo.

²² Pyita bya ekuchi iya ekuchi baaharu iya mba sụ iya: “Tuswekwa Nnajiuphu! Te epfuẹkwa ẹgube ono! Ẹgube ọwa-a ta abyakwa l'anwuru ngu!”

²³ Jizosu bya aghaa ẹnya bya asụ Pyita: “Gbeshi mu l'iphu gube Obutuswe ono. Nta-a bẹ iime g'i bụru upfu adu mu l'ọkpa; kele iphe, jiri ta abudu uche Chileke; ọo uche nemadzu bẹ jiri.”

Etso Jizosu

²⁴ Tọbudu iya bụ; Jizosu sụ ndu etsoje iya nụ: “Onye ọ ụ g'ọ tsoru mu g'onye ono mĩa onwiya ẹnya; vuta oswebe onwu nkiya bya etsoru mu. ²⁵ Kele onye eme g'ọ dzoo onwiya ndzụ l'e-tuphakwa ndzụ iya etupha. Onye gudekwanu opfu ẹhu mu tuphaa ndzụ iya lẹ mgboko-a e-nwekwanuru ndzụ ojejeje. ²⁶ Lẹ-a; ?bụ gunu bụ urwu, nemadzu ritara mẹ ọ -nwekọtachaaru iphemiphe, nọ lẹ mgboko-a; tuphakistanaa ndzụ iya? Ọ tọ ụkwa iphe, nemadzu egude agbata ndzụ iya mẹ ọ -tuphahuwaa. ²⁷ Kele Abubu-Ndiphe a-bya ekpee ndiphe ikpe. Ọ -nọdu abya l'oogude ùbvù, egbu nwijnwii gẹ Nna iya egbu. Teke ono yele unwu-ojozi-imigwe iya aswuru; l'ọo-bya apfua onyemonye ugwo g'iphe, o meru gbaru. ²⁸ Sụ-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ ụkwaru ndu haru pfuru l'ẹka-a, ata yidu nwụhu; gbahaa l'ẹphe hụmaadaru teke Abubu-Ndiphe a-buru eze; gude ùbvù; waa ike, ụ biribiri egbu nwijnwii abya.”

17

*Jizosu egbu nwijnwii
(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)*

¹ A nọpho abali ishii; Jizosu duta Pyita yele Jiemusu; waa Jionu, bụ nwune Jiemusu duru phẹ je enyikota ùbvù, ha l'eli; ẹphe je anọdu nwẹkaphe. ² Chileke gbanwee ugbugba iya l'atatiphu phẹ. Iphu iya gbuaahaa nwijnwii g'ẹnyanwu. Uwe iya chaahaa ke phuuphuu g'anwu eswe. ³ Noo ya; a bya ele ẹnya; Mosisu yele Elayijia chaa l'iphu phẹ; abọ ụja eyeru Jizosu.

⁴ Pyita pfu-bulihu sụ Jizosu: “Nnajiuphu; ọ ụkwa ree g'anyi nọ l'ẹka-a; gẹ mu tya mkpu ẹto mẹ ọ -ụkwa ngu ree; nanu nkengu; nanu ke Mosisu; nanu ke Elayijia.”

⁵ Ọ kpukwaduru-a iphe ono l'onu epfu; urwukpu, chagburu ụcha bya aso-kputa phẹ. Olu-opfu shi l'urwukpu ono dafuta sụ: “Onye ọwa-a bụ nwa mu nwoke. Mu yeru iya obu. O jiru mu ẹpho. Unu nọmajekwa iphe, oopfu!”

⁶ O be teke ndu etsoje iya nu nūmaru olu-opfu ono; ephe dakota kpurumu kpube iphu l'alī. Ndzu nōdu agushikpoo phe ike. ⁷ Jizosu bya bya ebyia phe eka bya asu phe: "Unu gbalihu. Ndzu ba agushi unu." ⁸ Ephe gbalihu bya achikaa enya; chikaa enya; ophu o duedu onye ephe humaru; a -gufu Jizosu nwekiniya iya.

⁹ Ephe nyizetashia l'ubvu ono; Jizosu pfushiaru phe iya ike su phe g'o to dukwa onye ephe e-pfuru iphe, ephe humaru jasū teke Abubu-Ndiphe e-shi l'onwu teta dzuru ndzu.

¹⁰ Ndu etsoje iya nu jia ya su: "ʔBū gūnu meru iphe, ndu ezije ekemu suru le Elayijia e-vuadaru uzo bya?"

¹¹ O yeeru phe onu su phe: "O kwa eviya le Elayijia vufutajeadaa uzo bya g'o dozia iphemiphe ree. ¹² Ole-a; ge mu kakwaru unu: Elayijia byahaakwaru; ophu ephe amadu l'oo ya. Ephe mee ya umerekete. Nokwaphe ge Abubu-Ndiphe e-shi phe l'eka jee iphe-ehuka."

¹³ O buru teke ono be ndu etsoje iya nu maru l'onye oopfuru phe opfu iya su l'o byawaru bu Jionu ophu shi emeje baputizimu.

Eeme onye obvu atu ndapfu

g'o wekorohu

(Mak 9:14-29; Luk 9:37-43a)

¹⁴ Ephe byapfutaepho ikpoto ndu ono; nwoke lanu byapfuta Jizosu bya egbushi ikpere l'iphu iya su: ¹⁵ "Nnajiuphu; phunaaru nwa mu nwoke obu-imemini; kele ndapfu atu iya; mbu o nōdu atushikpoo ya ike. Kele tekenteke be otujeru iya chie l'oku; teme o nōdu atujekwaru iya pho chie le mini tekenteke. ¹⁶ Tobudu iya bu; mu dutaru iya ndu etsoje ngu nu; ophu ephe adudu ike mee g'ehu du iya ike."

¹⁷ Jizosu su: "Haa-oo! Unube ogbo ejo okpoma owa-a, adudu iphe, unu ekwetaje-a. ʔBū teke ole be mu l'unu a-no-beru? ʔMu a-takporu unu nshi taberu teke ole? Unu dutaru mu iya l'eka-a." ¹⁸ No iya; Jizosu bya abaru obvu ono mba. Obvu ono pefu nwata ono l'ehu. E shi teke ono o buerupho nwata ono ewekorohu.

¹⁹ E mechaa; ndu etsoje Jizosu byapfuta iya teke o no nwekiya; bya asu iya: "ʔBū gūnu meru iphe, anyi adudu ike chifu obvu ono?"

²⁰ Jizosu su phe: "O kwa ekwekwe, unu ekweshiduru ike kparu iya. Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; ekwekwe unu -habekponu shii ge nwa rwirwirwii akporu mosutadu be unu a-sukwa eze ubvu-a; Ubvu; phofu onwongu je anodu l'eka pho. L'oo-pholia onwiya. O to dukwa iphe, a-kpo unu eka ememe. ²¹ Ole egube obvu-a ta alufujekwa abudu l'oo onye aswije egu epfu anu Chileke chiru iya."

Jizosu epfu iya k'ugbo ebo

le ya e-je iphe-ehuka nwuhu

(Mak 9:30-32; Luk 9:43b-45)

²² O be ujiku lanu; ndu etsoje Jizosu dzukobe le Galili; Jizosu su phe: "Abubu-Ndiphe be ee-mechakwaa deru ye ndiphe l'eka. ²³ Ephe eworu iya megbua. O -rwua le mboku k'eto iya l'o teta dzuru ndzu." Aphu iya kwatakpo rwua phe l'obu.

Jizosu atu akiriko eze-ulo Chileke

²⁴ Noo ya; Jizosu yee ndu etsoje iya nu byarwutaepho Kapaniyomu; ndu anaje okpoga akiriko k'eze-ulo Chileke bya ejepfu Pyita je ajia ya

sù: “?Ò dù g'onye ezije unu iphe ta apfujedu okpoga akirikò eze-ùlo Chileke tò?”

²⁵ Pyìta sù iya: “Ò pfujekwa-a.”

Tòbudu iya bù; Pyìta bahùephò l'ùlo; Jizòsù vuru ùzo tufu ònu sù: “Sayìmonu; ?dènu g'ì yeru ònu? ?Ò dù ngu g'ò bù ndu ole atùjeru akirikò; òzoo ùtu mmanù òzo; nù ndu eze kẹ mgboko-a? ?Bù ndibe eze; tò ndu òzo?”

²⁶ Pyìta sù iya l'ò kwa ndu òzo.

Jizòsù sù iya: “Ò n'iya bù lẹ ndibe eze ta ayìdu iya. ²⁷ Òle ò bùekwaduphò g'èphe ta asù l'anyi akpatsu phẹ iwe. Ngwa; je je ewota ìkòkòro jeshia l'eze-ènyimu je awata ese ìkòkòro. Èma mbù, vuchakpòò ùzo lòò iphe ngu: nmata iya; vòhaa ya ònu. Ì-hùma okpoga, a-sùru atù akirikò eze-ùlo Chileke onò kẹ mu lẹ ngu. Woru iya je atà ya.”

18

Onye kachakpòò shii

(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ Teke onò kwaphò bẹ ndu etsoje Jizòsù byapfutaru iya bya asù iya: “?Bù onye a-kachakpòò shii l'èka Chileke bù eze?”

² Jizòsù kweèphò doo; bya ekua nwata nshii; bya apfube iya l'echilabò phẹ; ³ bya asù: “Gẹ mu gbukwaarù iya unu tororo; ò -bùdu l'unu gbanweru bya adù g'ùnwegirima nshii; bẹ unu ta abyakwa l'abahù l'èka Chileke bù eze. ⁴ Iphe, bù onye wozetaru onwiya alì bya adù gẹ nwata nshii-a bẹ bù iya kachakpòò shii l'èka Chileke bù eze. ⁵ Onye gude èpha mu nabata nwata nshii, ha ègube-a; bẹ bùakwaa mbèdua bẹ ò nabataru.”

Anma òkwa eme iphe-èji

(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)

⁶ “Onye mekwanùru onye lanù l'ime ùnwegirima-a, wowaru onwophẹ ye mu l'èka-a g'ò shiswee ùzo onò bẹ ò gogo karù ree; òme a pataru mkpuma-uswe lipyabẹ iya l'òlu; parù chie l'ime èka eze-ènyimu kwata dù ogbu. ⁷ Nshìò ndiphe; noo l'iphe, alòjeru nemadzù òkpa eye l'eme iphe-èji jiru eliphe èjiji. Ò tò dùkwa g'e meru; èbe ò dù iphe, a-nòduje ese g'ò loru nemadzù òkpa ye l'eme iphe-èji. Òle; nshìoro onye ègube iphe onò e-shi l'èka.

⁸ “Òzo bù; teke ò bù l'òò èka ngu; òzoo òkpa ngu a-kpatarù ngu eme iphe-èji; gbufu iya tuphaa. L'ò kakwaru ngu ree l'i gude èka lanù; òzoo l'ì bù èniyeni; bahù l'èka òkpobe ndzù nò; eme l'i nweru èka labò; òzoo òkpa labò; e nwuba ngu l'òku, ata nyìhudu anyìhu. ⁹ Teke ò bù l'òò ènya ngu e-setarù ngu eme iphe-èji; swòfu iya tuphaa; kẹlẹ ò karù ngu ree l'i gude ènya lanù bahù lẹ ndzù; eme l'ènya dzuru ngu oke; e chie ngu l'òku-alì-maa.”

Ètu k'aturu, kpaphuhuru akpaphuhu

(Luk 15:3-7)

¹⁰ “Iphe, unu a-kwabèjeeruphò ènya bù g'unu ta asù l'ùnwegirima-a dùru òphu adùdu iphe, ò bù. L'iphe, mu eme gẹ mu karù unu bù l'ùnwu-òjòzi-imigwe nkepẹ anòdujekwa mkpùrumkpuru l'iphu

Nna mu, bu l'imigwe. ¹¹ Lẹ Abubu-Ndiphe byakwaru g'ọ dzoṭa ndu tuphahuru etuphahụ.

¹² "Sụ-a; ?denu g'unu arikwanu iya? Ọ -buru lẹ nwoke nweru aturu ụkporo ise; nanu kpaphuhu; ?tọo hadu ụkporo ẹno l'iri lẹ tete ophuu l'ubvú l'eka ono; tugbua je etsoru ghapee choo ophu kpaphuhuru nu pho? ¹³ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; teke o bu l'o humaru iya be ọo-kwatakpokwaa ka eteshi eswa aturu lanu ono ike; e -me l'ukporo ẹno l'iri lẹ tete pho, te eshidu tuphahụ nu pho. ¹⁴ Nokwapho g'ọ tọ dudu teke o bujeru uche Nna unu, bu l'imigwe g'ọ duru me onye lanu l'ime unwegirima-a, l'a-la l'iswi."

Nwanna, mesweru nu

¹⁵ "Ozo bu lẹ-a; teke nwanna ngu mesweru ngu; kuchi iya ekuchi; je epfuaru iya iphe, o meru ngu. Teke o nataru iphe, i pfuru iya; o kwa iya bu l'a maru lẹ nwanna ngu ono be i duphutawaru azu. ¹⁶ Teke o bu l'o tọ nataduru iphe, i pfuru; g'i je edutafua onye lanu; ozoo umadzu ẹbo ozo yeru onwongu; k'ophu oo-me g'e pfuru iya l'ekwo-opfu Chileke su l'oo ekebe, umadzu ẹbo; ozoo ẹto gbaru be ee-gude doshia ya.* ¹⁷ Teke o bukwanu l'o tọ natakwarupho iphe, ephe pfuru; je eworu iya kooru Chiochi l'ophu. Teke o tọ natakwarupho iphe, Chiochi pfuru; ọo ya bu; unu eworu onye obu dobe g'ọ bu onye ohozo; ozoo onye ana akiriko.

¹⁸ "Sụ-a; ge mu gbukwaaru iya unu tororo; iphemiphe, bu iphe, unu keru ẹgbu lẹ mgboko-a be a gbekwaa l'imigwe kee ẹgbu. Iphemiphe, unu toru l'ẹgbu lẹ mgboko-a be a gbekwaa l'imigwe tọo l'ẹgbu.

¹⁹ "Ozo, mu e-pfufuaru unu bu lẹ-a; iphe, bukpo iphe, unu du ẹbo nodu lẹ mgboko-a; gude obu lanu kweta bya epfuru iya nu Chileke; iphe ono be Nna mu ono, bu l'imigwe ono e-mekwaru unu. ²⁰ Kele iphe, bukpo ẹka a du ẹbo; ozoo ẹto gude ẹpha mu nokobe; be mu nokwa l'echilabo ndu obu."

Etu k'onye-ozí, aguduru

nwibe iya nvu

²¹ Pyita byapfuta Jizosu bya asu iya: "Nnajiuphu-e; ?bu ugbo ole be nwanna mu e-meswe mu; mu aguchaaru iya ya nvu? ?Bu ugbo esaa tọo?"

²² Jizosu su iya: "O tọ budu-a ugbo esaa kpurumu. Oo ugbo esaa esaa ugbo ukporo esaa esaa ugbo esaa. ²³ Eka Chileke bu eze be aduepho g'onye eze lanu, meru ge yee ndu-ozí iya gbazia k'okpoga iya. ²⁴ O gbakojeeepho okpoga ono; e dutaru iya onye lanu, ji iya unu-kuru-unu ẹkpa-ego. ²⁵ Ophu nwoke ono enwedu iphe, o gude apfu iya. Nnajiuphu iya ono karu su g'e ree ya; ree nyee ya; ree unwegirima ibe iya g'ephe ha; me iphe, o nweru enweru mgburugburu; g'e gude pfua ugwo ono. ²⁶ No iya; nwoke ono daepho kpurumu l'alí gbushi ikpere rwohaa nnajiuphu iya ono su iya: 'Jiko onye nwe mu nu; tanaa nshi hafua mu ro. Mu a-pfukotakwa ngu-a ugwo ono g'ọ ha jiko.' ²⁷ Imemini iya du onye eze ono. O paru iya haa bya asu iya g'ọ tọ pfuhewaro ugwo obu lẹ phuruphuru gberegedege.

²⁸ "Tobudu iya bu; onye-ozí ono lufuepho je ahuma onye ozo, yee ya tukoru buru ndu-ozí, ji iya nwokpoga, abadu ishi. O zu-gude iya; pyita iya l'ekpiri; su iya g'ọ pfu-dzua ya ugwo, o ji iya. ²⁹ Nwoke ono

* 18:16 18:16 Guna Dít 19:15.

daa kpurumu l'alì rwoahaa ya; sù iya g'ò taa nshi hafua ya rọ lẹ ya a-pfù iya ya-a. ³⁰ Ọ jìka sù lẹ ya taa hadu iya; bya akputa nwoke ono je atụ-chia l'ọka mkpọro sù g'ò nọdu l'ẹka ono jasụ teke ọo-pfù iya ụgwo ono. ³¹ Tọbudu iya bụ; ndu ẹphe l'iya atụkoje eje ozi hụma iya; ẹhu daẹ phẹ phọ dzu. Ẹphe gbagbua je akọroro nnajiuphu phẹ iphe, meru nù. ³² Nnajiuphu phẹ bya ekua nwoke ono; bya asụ iya: '?'I humaru gube ejo onye-ozì-a? 'I humaru ikpoto okpoga, i jikọta mu l'ugwo; mu hakotaru ngu iya sù g'ì tị pfuhe mu iya; opfu l'ì rworu mu arworwo? ³³ 'Tọ gbaduru ngu kẹ g'ì phuaru nwibe ngu obu-imemini ẹgube ono, mu phuru ngu ono?' ³⁴ Nnajiuphu phẹ ono gude ẹhu-eghu kakputa iya je seru ye l'ẹka ndu a-nù iya aphụ jasụ l'ọ pfuebechaa ụgwo, o ji g'ò ha.

³⁵ "Nokwaphọ gẹ Nna mu ọphu bu l'imigwe e-me unu l'onye l'onye; mbukwa onye te egudejedu obu iya g'ò ha gvaru onye mesweru iya nù nvù."

19

Ogori mę achifu nwanyi (Mak 10:1-12)

¹ Tọbudu iya bụ; Jizọsu pfuebeepho iphemiphe ono, oopfu ono bya eshi lẹ Gálili; ọ bụru iya atugbu. O jeshia alì Jiudiya, nọ l'azụ ẹnyimu Jíódanu azụ iya ọphuu. ² Ikpoto igwe ọha wuru tsoru iya. O mekọta; ẹhu dụ ndu iphe eme ike l'ẹka ono.

³ Ndu Fárisii bya agbabẹru iya ọnyà opfu g'ẹphe gude nmata iya; bya ajjahaa ya sù: "'Ọ dụ ree gẹ nwoke chifuje nyee ya mę o betakpọoru ọ bụru gunu bẹ o meru?"

⁴ Ọ sù phẹ: "Unu teke agutadu l'onye meru nemadzu e -shi lẹ mbulembukpoo bụ nwoke yee nwanyi bẹ o meru*"; ⁵ bya asụ phẹ: 'Noo g'ò gude: nwoke je l'ahajẹ nna iya; haa ne iya gẹ yele nyee ya tugba. Ẹphenebo atuko buri onye lanu.†' ⁶ Ẹphe taa bueduru umadzu labọ. Ẹphe aburu onye lanu. Ọo ya bụ; iphe, Chileke tugbaberu nanu g'ò tọ dukwa onye e-je iya ekekaha ẹbo."

⁷ Ẹphe sù iya: "'Denukwanu g'ò gude Mosisu sù g'e dejeru ẹkwowachifu-nwanyi nù nwanyi obu; chifu iya?'"

⁸ Jizọsu sù phẹ: "Tọbudu l'unu bụ ndu ẹjo okpoma meru g'ò gude Mosisu kwe g'unu chifuje unyomu unu. Obenu l'e -shikpọo l'oduu bẹ ọ tọ duhaadaa ẹgube ono. ⁹ Nta-a bụ iphe, mu epfuru unu bụ: Onye chifuru nyee ya je aluta ozo bẹ buakwaa ogori bẹ oori. Gbahakwaa lẹ nwanyi ono bụ nwanyi, eri ogori. Onye lutakwanuru onye ono, a chifuru achifu ono bukwapho ogori bẹ oorikwapho."

¹⁰ Ndu etsoje iya nù sù iya: "Ọ -buri l'onoo g'ò dụ l'ẹka nwoke yee nyee ya nọ bẹ ọ kalẹkwapho mma g'a haa k'alulu l'ophu l'ophu."

¹¹ Ọ sù phẹ: "Ọ tọ bubekwa onyemonye bẹ opfu mu ono e-dodzuru ẹnya. Ndu oo-do ẹnya bukwapho ndu ono, Chileke goshiru iya. ¹² L'iphe, kparu iphe, nemadzu ta aludu nwanyi dukwa iche iche. O nwekwaru ndu te eyedu ime. Ọ buri g'ẹphe dụ bụ ono eshinu a nwuru phẹ. Ọ duru ndu bụ nemadzu haru phẹ aháhá. Duru ndu kpọ-chiru

* **19:4** 19:4 Gúnaa Mbù 1:27. † **19:5** 19:5 Gúnaa Mbù 2:24. ‡ **19:7** 19:7 Gúnaa Dit 24:1-4.

obu sù l'èphe a-dù gè ndu harù onwophe aháhá opfu g'èphe ejeeru Chileke ozi ree. G'onnye, a-dù ike nata opfu ono natakwa iya."

*Jizosu agoru unwegirima
onu-oma*

(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

¹³ Èphe nòdu ekutagbaaru iya unwegirima g'o byibegbaa phè ẹka pfuru nù Chileke l'iswi ẹhu phè. Ndu etsoje iya nù baaharu ndu ono, ekutaru iya unwegirima ono mba. ¹⁴ Jizosu sù phè: "Unu hakwaa unwegirima g'èphe byapfuta mu. Unu ta akpòshishi phè abyabya; kẹlẹ ọ bụ ndu dù nno bẹ ẹka Chileke bụ eze bụ nkephe."

¹⁵ Ọ bya ebyidzuchaaru unwegirima ono ẹka bya eshi l'ẹka ono; ọ bụru iya atụgbu.

Onye nweru iphe

(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶ Noo ya; nwoke lanù byapfuta Jizosu bya asù iya: "O-zì-iphe; ? bụkpoo gūnu dù ree, mu e-me gè mu e-nweru ndzù ojejeje."

¹⁷ Jizosu sù iya: "Dènu g'o gude ì nòdu aji mu aji k'iphe, dù ree? Ọ kwa Chileke bụ onye lanù dù ree kpoloko. Ọle teke ọogu ngu g'ì bahu l'òkpobe ndzù; meje iphe, ekemu pfuru."

¹⁸ Nwoke ono sù iya: "Ekemu ?bù ole bụ ono?"

Jizosu sù iya: "Te egbukwa ọchi; ọphu i rikwa ogori; ọphu i zikwa iphuru; ọphu ì dzujekwa ụka. ¹⁹ Kwabeje nna ngu yee ne ngu ùbvù; l'ì bya eyee nemadzù ibe ngu obu g'ì yeru onwongu."

²⁰ Nwokerọbya ono sù iya: "Eshinu mu bụ nwata ta adụkwa iphemiphe ono ọphu mu mebyijeru. ? Dèubahuna iphe, phòdukwaduru mu nù l'ememe?"

²¹ Jizosu sù iya: "Ọ -dù ngu g'ì dūbe ree; laa je erekọta iphemiphe, i nweru; woru aswa iya je anù ndu akpa nri. Ọo ya bụ; l'ii-nweru ọkpobe iphe l'imigwe. I -mechaa nno; bya etsoru mu."

²² Nwokerọbya ono nūmaepho ọnu, Jizosu yeru; ẹhu daa ya dzūu. Ọ bueru iya phò atụgbu; kẹlẹ ọ bụ onye nwenụkaru iphe.

²³ Jizosu sù ndu etsoje iya nù: "Gè mu gbukwaaru iya unu tororo; ọotsukwa l'ẹhu g'ee-me gè ndu nweru iphe bahu l'ẹka Chileke bụ eze."

²⁴ Ọzo, mu e-pfufuaru unu bụ lẹ: epyo ìnya l'ènya ngga kakwa nphe; eme lẹ g'onnye nweru iphe e-me bahu l'ẹka Chileke bụ eze.

²⁵ Ndu etsoje iya nù nūma iya; ọ kabakpọo phè rọ atụfu ẹhu. Èphe sù iya: "Ọ bụhunuru onye bẹ aa-dzọta?"

²⁶ Jizosu bya elee phè ẹnya bya asù phè: "Ọ kwa l'ẹhu nemadzù bẹ ọ bụ 'ama-g'ee-me-ia; obenu lẹ Chileke ta adụkwa iphe, kpọru iya ẹka ememe."

²⁷ Tọbudu iya bụ; Pyita sù iya: "Anyịbedua, harù iphemiphe, anyi nweru bya etsoru ngu-a ?bù gūnu bẹ anyi e-nweru?"

²⁸ Jizosu sù phè: "Gè mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ kwa unubèdua ono, tsoru mu nù ono bẹ l'a-nòdu l'aba-eze iri l'ẹbo; kpee ọkpa-ipfu Ízurelù iri l'ẹbo ono ikpe; teke Abubu-Ndiphe a-bya anọdu l'aba-eze iya, egbu nwịinwii lẹ mgboko ọphúú, abya nù ono. ²⁹ Ọzo bụ l'onnyemonye, gude opfu ẹhu mu haa ọlọ, o nwegbaaru; ọzoo unwune iya nwoke; ọzoo unwune iya nwanyi; ọzoo nna iya; ọzoo ne iya; ọzoo unwu iya; ọzoo alì iya; bẹ Chileke a-pfu ụgwo iphe, ha g'iphe, ọ harù mgbo ụkporo ise; tẹme e -mechakwaphò Chileke anù iya ndzù ojejeje.

³⁰ Oḽe igwerigwe ndu bu ndu ivuzo nta-a l'e-mechaa buru ndu ikpazu; ndu bu ndu ikpazu emechakwanaa bya aburu ndu ivuzo."

20

Ndu ozi opfu-vayinu

¹ "Teke Chileke e-goshi le ya bu eze be oo-dukwa ge nnajjuphu lanu, gbeshiru le nchi abohu je achita ndu-ozu egu g'ephe byaru iya ozi l'opfu-vayinu iya. ² Ephe le ndu o humaru bya epfubuchaa l'iphe, opfu phe bu kobo lanu kobo lanu, bu iya bu aswa ogburumita ujiku ophu; o chiru phe jeye l'opfu-vayinu iya. ³ Enyanwu gbakotajephe; o lufukwa ozo je ahuma ndu pfuru ke mmanu l'odu-ozu. ⁴ O su phe: 'Unu tugbua je ejelepho ozi le mgbabu mu. E -mechaa; mu apfa unu iphe, gbaru unu.' Ephe kwee hm jeshia. ⁵ O be l'echilabo eswe; o lufukwapho je achita nemadzu yekwapho le mgbabu ono; bya emekwaapho nno g'enyanwu swifuru l'ishi. ⁶ Teme o rwukwapho g'enyanwu ekewaa zaa zaa; o lufukwapho ozo je ahumakwapho ndu pfuru ke mmanu; bya asukwa phe: '?Bu gunu meru g'o gude unu shi l'utsu pfuru l'eka-a ke mmanu?' ⁷ Ephe su iya l'o kwa l'o to dudu onye kuru phe l'egu. O su phe: 'Ngwa; unu je etsoru ndu ophu ejeru mu ozi l'opfu-vayinu mu jee ozi. E -mechaa mu apfa unu iphe, gbaru unu.'

⁸ "Tobudu iya bu; o be l'uzenyashi; nwoke ono, nwe mgbabu ono su onye-ishi-ozu iya g'o kua ndu-ozu ono g'ephe ha; pfa phe ugwo phe. G'o shilepho le ndu ophu byakperu azu-a pfa iya jeye le ndu ophu vuru uzo bya. ⁹ Tobudu iya bu; ndu k'ono, byaru l'enyanwu eke zaa zaa ono bya abya. A pfukota phe g'ephe ha kobo lanu kobo lanu gbaful l'ishi. ¹⁰ O buru g'a pfu-dzuru ndu ono bu ono; jasu o be le ndu ophu vuchaa uzo bya le nchi abohu pho; ephe dobesu l'aa-pfu phe iphe, ka shii. Obenu l'iphe, a pfukotaru phe buele-a kobo lanu kobo lanu g'ephe ha l'ehu l'ehu. ¹¹ Ephe natachaa ya bya aguaharu nnajjuphu ono aphu ¹² su: 'Lewaro; nta-a be a pfucharu pfa anyi le ndu owa-a, ejeduru ozi noo odu-a iphe lanu; l'anyibe ndu ophu shi l'utsu jebuta onwanyi l'ozu; nyakota anwu eswe ono.' ¹³ O bya ekua onye lanu su iya: 'Ishikomu byaedu. ?I maru-a l'o to dukwa eji, mu meru unu. ?To bunaa kobo lanu kobo lanu be mu l'unu pfuburu?' ¹⁴ Nata okpoga, gbaru ngu nu lashia; le mu turu obu mu onyo nu onye owa-a, byakperu azu-a iphe, mu nuru ngu. ¹⁵ ?To ge mu te egudeshi iphe, bu nkemu mee g'o du mu? To ?iiji iji-nya opfu le mu meru ndu ophuu iphe-oma?'

¹⁶ "Oo ya bu le ndu ikpazu a-buru ndu ivuzo; ndu ivuzo aburu ndu ikpazu. Kele ndu e kuru du igwerigwe; ndu a hotaru habe nwahabe."

*K'ugbo eto Jizosu epfu le
ya e-je iphe-ehuka nwuhu
(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)*

¹⁷ Jizosu phe nodu eje Jierusalemu. Ephe jenya; o kuchi umadzu iri l'ebonono, etsoje iya nu ono iche je asu phe: ¹⁸ "Mu suru-a; nta-a be anyi ejeakwa Jierusalemu. L'eka ono be ee-mechaa deru Abubu-Ndiphe ye l'eka ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu. Ephe ekpee ya mpfugbu; ¹⁹ kpuru iya nu ndu 'amadu Chileke g'ephe mee

ya sukusuku; chia ya eçhachi; woru iya kpọ-gbua l'oswebe. Ọ -nọ abali ẹto; Chileke emee ya l'o teta dzuru ndzụ ọzo."

Unwu Zebedi arwo Jizosu iphe

(Mak 10:35-45)

²⁰ Noo ya; a nonyaa; ne, nwuru unwu Zebedi duta unwu iya ono ephenebo byapfuta Jizosu. O rwua bya egbushi ikpere l'iphu iya rwoahaa ya iphe.

²¹ Jizosu sụ iya: "Bụ gunu bụ ono?"

Ọ sụ iya: "Jiko kwenu g'unwu mu-a ephenebo nọ-kube ngu. G'onye lanu nọdu ngu l'ẹkutara; onye ophuu anọdu ngu l'ẹkicha l'ẹka ị bụ eze."

²² Jizosu sụ: "Ha! Unu ta amakwa iphe, unu arwo; unube ndu-a. ? Unu a-dụ ike ngua iphe, shi l'okoro, mu abya angungu; l'e mee unu egube baputizimu e-me mu?"

Ephe sụ iya: "Ee! Anyi a-dụ-a ike."

²³ Ọ sụ phe: "Iphe, mu nguru be unu a-ngu-a bụ eviya; l'e mee unu egube baputizimu, e meru mu; obenu le k'anodu mu l'ẹkutara me l'ẹkicha ta abudu mu be o du l'ẹka. Ono duru ndu Nna mu doberu iya."

²⁴ Umadzu iri ophuu numa l'onoo g'ephe jeru iya; ehu-eghu unwune labo ono ghuahaa phe. ²⁵ Jizosu bya ekukotachaa phe bya asu phe: "Ọ kwa l'unu maru-a le ndu-ishi ndu abudu ndu Jiu; l'anoduje akpa ndu nọ phe l'ẹka ehu; teme o buru onye nọ-l'oke-okwa anoduje eme ge ndu ọzo maru l'oo ya ka shii. ²⁶ Oke oo ge k'unubedua ta adukwa egube ono; g'onye o du g'o ha shii le g'unu ha; bukwaru onye a-nodu ejeru ndu ophuu ozi. ²⁷ Onye o du g'o buru onye ivuzo le g'unu ha-a; g'onye ono wozeta onwiya ali; buru ohu unu. ²⁸ Nokwapho ge Abubu-Ndiphe l'onwiya ta abyaduru g'e jeru iya ozi; o buchikwaa g'o jeru ndu ọzo ozi be o byaru; wafua g'o woru onwiya nu; g'e gude gweeru ngweja nu Chileke g'o buru iphe, oo-gude gbata ndzụ igwe oha."

Jizosu eme ndu atsụ ishi

g'ephe wata aphu ọzo

(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

²⁹ Ephe shiepho Jieriko tugbushia; ikpoto igwe oha tsoru iya. ³⁰ Noo ya; umadzu labo, l'atsụ ishi nọduwaa l'aguga etsu-uzo. Ephe numaepho l'oo Jizosu aghata; ephe chishia sụ: "Nnajiuphu; gube Nwa Dévidi; g'imemini anyi dunu ngu!"

³¹ Ikpoto ndu ono gbochia phe onu sụ phe g'ephe dobe onu doo. Ephe kabakpo ya ro arashi ike sụ: "Nnajiuphu; gube Nwa Dévidi; g'imemini anyi du ngu ro!"

³² Jizosu pfuru doo bya ekua phe bya asu phe: "Bụ gunu be o du unu ge mu meeru unu?"

³³ Ephe sụ iya: "Nnajiuphu; menaa anyi g'anyi wata aphu ọzo."

³⁴ Imemini phe gude Jizosu. O bya ebyichaa phe ẹka l'enya. Teke ono kwapho ephe phuahaa ọzo bya etsoru iya.

21

Jizosu abahu le Jierusalemu

(Mak 11:1-11; Luk 19:28-38; Jion 12:12-19)

¹ Ɛphe byarwutaepho l'úbvú Olivu; mę lę mgboru mkpukpu Betufeji, nōwaa Jierúsalemu ntse; Jizosu zia ndu etsoje iya nū umadzu labo; ² sụ phę: “Unu je l'ime mkpukpu ono, nọ unu l'uzo iphu ono. Unu bahupheho l'ime mkpukpu ono bę unu a-huma ne nkapfu-igara yę nwa iya, e libegbaaru elibe l'ęka lanu. Unu totachaa ya chitaru mu. ³ Ɔ -nweru onye duru iphe o pfuru; unu sụ iya l'ọ kwa mkpa iya duru Nnajiuphu. Unu -pfuwaa nno bę aa-haękwaru iya pho unu teke ono kwapho.”

⁴ Iphemiphe ono mee o vua; mbu iphe, onye mpfuchiru Chileke pfuru sụ:

⁵ “Unu karu Jierúsalemu g'o

lenu:

L'onye buru iya eze

abyapfutaakwaa ya.

L'o wozetaru onwiya ali

nodu l'eli nkapfu-igara

agba abya;

mbu l'eli nwa nkapfu-igara

obu.*”

⁶ No iya; e mechaa; ndu etsoje iya nū ono jeshia je emeepho gę Jizosu ziru phę. ⁷ Ɛphe kpuru ne nkapfu-igara ono yę nwa iya kputaru Jizosu bya achiru uwe phę wukobe iya l'eli okpurukpu; Jizosu nodu iya l'eli. ⁸ Ndu ophu ka l'igwe lę ndu ono woru uwe phę to l'uzo. Ndu ophuu je ejikoo irwu oshi je atooru iya l'uzo. ⁹ Ikpoto ndu awu etso iya l'azu mę ndu ophu nọ iya l'iphu nodu akpo okwe asuje: “Nwa Dévidi, deejee! Deejee! Owoo! Onye Chileke goru onu-oma nū bę o bu; mbu onye ono, bu Nnajiuphu ziru iya g'o bya ono. Deejee! Deejee! Okalibe-kangokotaru-nu, shi l'imigwe!”

¹⁰ Tobudu iya bu; o bataepho l'ime Jierúsalemu; mkpukpu ono l'ophu tukọ swokobe. A tukọ ajikashi sụ: “?Bu onye bu ono? ?Bu onye bu ono?”

¹¹ Ikpoto ndu ono, ephe l'iya swi ono sụ: “O kwa Jizosu; mbu onye mpfuchiru Chileke. Ɛka o shi bukwa lę Nazaretu Gálili.”

Jizosu achifu ndu azu aswa

l'eze-ulo Chileke

(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jiṅ 2:13-22)

¹² Tobudu iya bu; Jizosu bya abahu l'ime eze-ulo Chileke bya awata achishi iphe, bukpo ndu azu aswa bya ere erere l'ime eze-ulo ono. O bya akwatsushichaa teburu ndu agbanweje okpoga; bya akwatsushichaa okposhi ndu ere ndo. ¹³ O sụ phę: “?Unu ta amadu l'e deru l'ękwo-opfu Chileke sụ: ‘Ulo mu bę ee-kuje ulo, aa-noduje epfu anu mu.’ Unu bya eworu iya mee ulo, ndu ana nfu edomije onwophe.”

¹⁴ E mechaa; ndu atsụ ishi mę ndu nọ eniyeni wu-pfuta iya l'eze-ulo Chileke l'ęka ono; o mee phę ephe wekorohu. ¹⁵ Ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu humaepho iphe, du biribiri, oomeshi bya anuma ęka unwegirima, kuru l'eze-ulo Chileke akpo okwe asuje: “Nwa Dévidi; deejee; deejee;” ęhu ghuahaa phę eghu.

¹⁶ Ɛphe sụ iya: “?O kwa l'iinu-a iphe, ndu ono ara?”

* 21:5 21:5 Guna Zek 9:9.

Jizosu sù phẹ: “Ee! ?Unu teke agù-rwuswee ẹka ono, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sù: ‘Ọo l'onu ndu bú ụnwegirima mẹ ndu angù ẹra bẹ ee-shi aja ne gu ọkpobe ajaja.’ ”

¹⁷ Tòbudu iya bú; Jizosu parù phẹ haa l'ẹka ono; ọ búru iya alúfu l'ime mkpukpu ono bya ejeshia Betani. O je akwaa Betani fùta l'ùtsu.

Jizosu atù oshi figu onu

(Mak 11:12-14)

¹⁸ O be l'ùtsu; ẹgu nọdu agù iya g'ọolaphuwa azù l'ọma mkpukpu ono. ¹⁹ Ọ hùma oshi figu, nọ l'agùga gbororo bya akpo-kube iya. O rwua l'ẹka ọ nọ; ọphu ọ dudu mebyi, ọ humaru iya ilile; gbahaa ikpuchi. Ọ sù oshi figu ono: “Ì tì byadu amìbaa mebyi lẹ mgboko-a jaswaruro ya.” G'e jia epfua; oshi ono nwùkotaanaa l'waa.

Jizosu gude oshi, ọ turu onu

ezi ndu etsoje iya nù iphe

(Mak 11:20-24)

²⁰ Ndu etsoje iya nù hùma iya; ọ dù phẹ ejo biribiri. Ẹphe sù: “? Dẹnu g'ọ gude oshi ono nwùkwadupho l'waa ẹgwegwa ẹgube ono?”

²¹ Jizosu sù phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; unu -kwetapọwaa; ọphu unu abọdu obu ẹbo; ọ tọ búlekwa iphe, mu meru oshi figu-a bẹ unu e-me nkinyi iya; ọ tọ dukwa m'obeta unu sù úbúú-a: ‘Ngwa; je aparu onwongu chie l'ime eze-ẹnyimu’; oomepho nno. ²² Ọo ya bú l'iphe, búkpoo iphe, unu gude jepfu Chileke je epfuru nù iya sù iya g'ọ nù unu; unu kwetawaa l'ọo-nù iya unu; iphe ono bẹ ọo-nù unu.”

Ajì Jizosu ẹgube ike,

ọ gude eme iphemiphe ono

(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ Noo ya bú; Jizosu bataepho l'ime eze-ulo Chileke; ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu bú ọgerenya mkpukpu byapfuta iya l'ẹka oozi iphe bya asù iya: “?Bù ẹgube ike gunu bẹ i gude eme iphemiphe-a? ?Bù onye ngeru ngu ike, i gude eme iya?”

²⁴ Jizosu yeeru phẹ onu sù phẹ: “Unu gebe gẹ mu jia unu nwaji lanù. Unu -kọoru mu iya; mu akọoru unu ike, mu gude eme iphemiphe ono. ²⁵ Sù-a; ?baputizimu, Jionu meru; ?bù awe bẹ ọ shi? ?O shi l'imigwe? Tọo ?o shi nemadzù l'ẹka?”

Tòbudu iya bú; ẹphe wata iya adzokashi l'ime onwophẹ sù: “Teke anyi sunuru l'ọ shi l'imigwe l'ọ sù anyi: ‘?Ọ búru gunu meru g'ọ gude ọphu unu ekwetaduru iphe, ọ pfuru?’ ²⁶ Teke anyi sùkwanuru l'ọ shi nemadzù l'ẹka; ?a maru iphe, ọha e-me; eshinu mkpukpu l'ọphu pfudzuwaru lẹ Jionu bú ọkpobe onye mpfuchiru Chileke?” ²⁷ Tòbudu iya bú; ẹphe sù Jizosu: “Anyi ta amakwa.”

Jizosu sùkwanu phẹ: “Ọphu mu akọkwanuru unu onye ngeru mu ike, mu gude eme iphemiphe ono.”

Etu nwoke yẹe unwu iya ẹbo

²⁸ “?Dẹnu g'iphe-a dù unu? Ọ duru nwoke, nwutaru ụnwegirima unwoke labọ. O be ujiku lanù; ọ bya asù k'ọgerenya: ‘Nwa mu; jiko jekwaaru mu ozi l'opfu-vayinu ntanu.’ ²⁹ Ọ sù iya: Mu tee jekwa.” E mechaa; izimanù l'waa iya azù; ọ jeshia. ³⁰ Nwoke ono bya ejepfu kẹ nwata je epfukwaaru iya phọ g'ọ pfuru onye ọphuu. Ọ sù iya hm lẹ ya

e-jekwaa. E mechaa; ophu o jeduru. ³¹ Sụ-a; l'ime ụmadzu labo ono; ?denụ onye ophu meru iphe, dū nna iya ree?

Ephe sụ iya l'oo onye k'ogerenya.

Jizosu sụ phẹ: "Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ndu ana akiriko waa ndu agba ụkpara l'e-vukwaru unu ụzo bahu l'eka Chileke bu eze. ³² Kẹle Jiṅu byaru bya egoshi unu okpobe ụzo, unu e-tso; ophu unu ekwedu nkiya; obenu lẹ ndu ana akiriko yee ndu agba ụkpara be kwetarū nkiya. Unubedua humachaa l'ephe kwetarū; ophu izimanū alwakpodarunu unu azū; g'unu ghaa umere g'e mechaarū kẹ g'unu kweta kẹ Jiṅu."

*Etu, e gude ndu e butaru ye
l'opfu-vayinu anma*

(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ "Sụ-a; unu ngabekwa nchi numa etu ozo. O duru nwoke lanu, bu nnajiuphu, larū egu vayinu. O bya agbaa ya mgbabu; bya ebua ya nsu eka aanoduje azoshi mee l'akporu vayinu ono. O bya akpukwaapho nwulo eli ephekerephe eka ee-nyihuje eche mgbabu ono nche. O bya ebuta ndu-oziegu woru iya ye phe l'eka bya ejeshia iphe-ozo. ³⁴ O rwujeepho teke aawoje akporu vayinu ono; o zia ndu-ozie iya g'ephe jepfu ndu-oziegu ono g'a woa ya okè akporu vayinu nkiya. ³⁵ Ephe gude ndu ono, e ziru ozi ono tsua onye lanu iphe; bya ebua onye ophuu egbugbu; bya atua onye ophuu mkpuma. ³⁶ O bya ezia ndu-ozie ozo, ka ndu kẹ mbu igwerigwe. Ndu oziegu ono mekwaa phe pho g'e meru ndu ophuu. ³⁷ E mechaa; o bya ezia nwa iya g'o jepfu phe sụ lẹ ya maru-a l'onye owa-a, bu nwa iya-a be ephe a-kabe-a yeru nsu. ³⁸ O be teke ndu-ozie-mgbabu ono humaru nwa iya ono; ephe zua mgbede kpua ya sụ: 'Thee! Waa onye ali-a e-mechaa buru nkiya me nna iya nwuhu-a. Unu bya g'anyi gbua ya egbugbu nata iya iphe, rwuberu iya nu.' ³⁹ Ephe kpata iya kpufu lẹ mgbabu ono je eworu iya gbua.

⁴⁰ "Sụ-a; onye nwe mgbabu ono -lwaepho; ?bu gunu be oo-me ndu-oziegu ono?"

⁴¹ Ephe sụ iya: "Oo-bya egbushikota ndu-ozie-mgbabu ono, ejo okpoma egbu egbugbu ono; mbu gbua phe njo egbugbu woru mgbabu ono ye ndu-oziegu ozo l'eka, bu ndu a-wotaje akporu iya vutaru iya l'o rwuberu iya."

⁴² Jizosu sụ phẹ: "Unu teke agu-swee iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke sụ:

"Mkpuma, ndu akpu ulo

jikaru;

mechaarū bya aburu

mkpuma, gudeshe ulo.

Ono buru iphe,

Nnajiuphu anyi meru;

o du anyi biribiri

l'anya.†"

⁴³ "Noo g'o gude mu sụ unu l'eka Chileke bu eze be a-natakwa unu woru iya nu ndu a-nuje iya okè akporu, ophu gharu iya nu.

⁴⁴ Teme onyemonye, bu onye vukotaru mkpuma ono daa iko be e-tsujihihukwanu; teke o turu nemadzu l'o gwee onye ono arakabya."

† 21:42 21:42 Gūnaa Ebvū 118:22,23.

⁴⁵ Tòbudu iya bụ; ndu-ishi uke Chileke mę ndu Fárisii numaepho ętu iya ono; ęphe maęrupho l'ọo phę bę ọonmadoru iya. ⁴⁶ Ęphe jee g'ęphe gude iya; ndzụ ọha gụhu phę; kele ọha l'ophu pfudzuwaru lę Jizọsu bụ onye mpfuchiru Chileke.

22

Etu ndu e yeru lę nri ekele nwanyị

(Luk 14:15-24)

¹ Jizọsu byakwa egude ętu yeeru phę ọnu ọzo sụ phę: ² “Ęka Chileke bụ eze bę dųepho g'onye eze lanụ, shiru nwa iya nri ekele nwanyị; ³ bya ezia ndu-ozu iya g'ęphe je ekua ndu e ziru lę nri ekele nwanyị ọbu; ọphu ndu ono ekwedu abyabya. ⁴ Ọ byakwa ezia ndu-ozu iya ọzo bya asụ phę: ‘Unu sụ ndu e ziru lę nri-a lę mu shiakwaru nri ọbu; lę mu gbushikwaru oke-eswi mu; mę okiri mu gude shia ya; lę mu tųkoakwaru iphemiphe dozichaa kwabę; g'ęphe byawarọ lę nri ekele nwanyị ọbu.’ ⁵ Ndu ono, e ziru lę nri ono pael'iya-a ęka lanụ; ọ bụru phę eje iphe, heru phę nụ. Onye ejeshia l'ęgu iya; onye ejeshia ere aswa iya. ⁶ Tęme ndu ọphuu tsukobeekwapho gude ndu ono, onye eze ziru ozi ono mee phę iphe-iphere woru phę gbushia. ⁷ Eze ono numaepho iphe, meru nų; ęhu ghua ya ntųmatu. Ọ bya ezia ndu ojọgu iya; ęphe je emegbushia ndu ono egbuje nemadzụ ono bya atų ọku lę mkpųkpu phę; ọku tsufu iya. ⁸ Tęme ọ gbę teke ono bya asụ ndu-ozu iya: ‘Nta bę e shiębechaaru nri ekele nwanyị; ọphu ndu e ziru lę nri ọbu agbadųru k'eriri iya. ⁹ Ngwa; unu lufu l'ọma eze gbororo; iphe, bųkpoo ndu unu humaru g'ęphe ahahabę l'ọtu; unu rwuta phę bya lę nri ekele nwanyị ọbu.’ ¹⁰ Ndu ozi ono bya awufu l'ọma eze gbororo je atųkokpoepho ndu ęphe humaru chįta; ndu ọma mę ndu ęjo-iphe. A bya anọ-jia ọlo nri ekele nwanyị ọbu.

¹¹ “O be teke eze bataru g'ọ hųma ndu byaru lę nri ọbu; ọ hųma nwoke, eyeduru uwe ekele nwanyị. ¹² Ọ sụ iya: ‘Ishikomu; ?dęnu g'i shiru bata l'ime ęka-a; l'ębe abụ l'i yeru uwe ekele nwanyị?’ Ọphu nwoke ono amadų iphe, oo-pfu. ¹³ Onye eze ono sụ ndu-ozu iya: ‘Ngwa; unu kee ya ęgbu l'ọkpa yęe ęka parų je echie lę tsųkiribaa etezi. Eka ono bę nemadzụ a-nọdu kwaa ęjo ękwa; taa ikireze.’ ” ¹⁴ “Kele ndu e kuru dųkwa igwerigwe; ọle ndu a họtaru habe ahabe.”

Apfu akiriko

(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

¹⁵ Ndu Fárisii tųgbuepho je achįa idzu g'ęphe e-shi gude opfu, Jizọsu epfu nmata iya. ¹⁶ Ęphe bya eduru ndu etsoje phę nų mę ndu kę Herọdu ye g'ęphe jepfu iya je asụ iya: “O-zì-iphe; anyi maru l'i bụ onye ire-lanų; tęme i gude ire-lanų ezi ųzo Chileke; ọphu ọ dųdu onye jįitsu ebvu. Ọphu ọ dųdu onye iile ęnya l'iphu. ¹⁷ Sų-a; yeęshikwaru anyi ọnu l'opfu-a. ?dęnu g'ọ dųkpoo ngu? ?Ọ bụ emebyi ekemu Chileke mę anyi -tųje akiriko nų eze nnajjoha, nọ lę Romu?”

¹⁸ Jizọsu maęrupho ęjo-iphe, nọ phę l'ọkpoma bya asụ phę: “?Bų gųnu meru g'o gude unu gbabęru mu ọnyà opfu; unubę tųko-l'ęhu-atųko-l'obu-a? ¹⁹ Unu goshięshikwa mu okpoga, eegudeje atų akiriko ọbu.”

Ɛphe wotaru iya kobo lanu. ²⁰ Ɔ sụ phe: “?Bụ ishi onye yele Ɛpha onye bụ owa-a, e deru iya-a?”

²¹ Ɛphe sụ iya: “Ɔo kẹ Siza!”

Ɔ sụ phe: “Ɔ n'iya-a bụ g'unu woru iphe Siza nù Siza; unu eworu kẹ Chileke nù Chileke!”

²² Ɛphe numa iya; ọ dụ phe biribiri. Ɛphe paru iya haa; ọ buru phe atugbu.

Kẹ eshi l'onwu teta dzuru ndzu

(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³ Lẹ mbọku ono kwaphọ ndu Sadusii, bụ ndu sụru l'e tee shidu l'onwu eteta adzuru ndzụ; byapfuta Jizosu bya asụ iya: ²⁴ “O-zì-iphe; iphe, Mosisu deru l'ekwo ekemu bụ; teke nwoke lunyaaru nwanị bya anwuhu; ophu ọ nwutaduru nwa; gẹ nwune iya lupyabe nyee ya ono g'ọ nwutaru onye ophuu, nwuhuru anwuhu pho nwa. ²⁵ Sụ-a; ọ duru unwune ɛsaa, shi buru l'echilabo anyi. K'ogeranya luchaa nwanị; onwu woru iya gbua; l'ebe ọ togbo mę akọ lẹ mgboko. Ɔ paru nyee ya obu haaru nwune iya. ²⁶ Onye k'ẹbo, bụ otsota bya alupyabe nwanị ono; bya anonyakwaapho nwuhu; l'ebe atogbo akọ; onye k'eto nno pho; jasụ l'onye k'ɛsaa. ²⁷ G'ephe ha nwushihubebeepho teme nwanị gbẹ teke ono bya anwuhu nkiya. ²⁸ Ɔ -rwua teke ee-shi l'onwu teta dzuru ndzụ; ?bụ onye ole bę nwanị ono a-buru nyee ya; g'ephe n'ɛsaa luchaaruru iya-a?”

²⁹ Tọbudu iya bụ; Jizosu sụ phe: “Unu eshisweje iya; kẹle ɛkwo-opfu Chileke te edoduru unu ɛnya; ophu ọ buru kẹ g'ike Chileke habe shii. ³⁰ Kẹle teke ndu nwuhuru anwuhu e-shi l'onwu teta dzuru ndzụ bę nwoke taa luhedu nwanị; ophu nwanị aluhedu ji. Ɛphe a-dụ g'unwu-ojozi-imigwe. ³¹ A -bya lẹ k'eshi l'onwu teta dzuru ndzụ; ?unu ta agujedu iphe, Chileke pfuru nù unu l'onwiya sụ: ³² ‘Ɔ kwa mbedua bụ Chileke kẹ Ɛbirihamu; buru Chileke kẹ Ɔyizaku; bya aburu Chileke kẹ Jiékọpu.*’ Ɔo ya bụ lẹ Chileke ta abukwa Chileke ndu nwuhuru anwuhu; ọ bụ Chileke ndu nọ ndzụ.”

³³ Ikpoto ndu ono numae ya pho; iphe, oozi dya phe biribiri ɛtu.

Ekemu, kpọ-chiru ishi

(Mak 12:28-34; Luk 10:25-28)

³⁴ Tọbudu iya bụ; ndu Fárisii numaeapho lẹ Jizosu mewaru onu-pfuu nù ndu Sadusii; ɛphe je erwukọbe onwophe. ³⁵ A nonyaa; onye lanu l'ime phe, bụ onye ezije ekemu meahaa g'ọ gbabę ọnyà opfu gude nmata Jizosu; bya asụ iya: ³⁶ “O-zì-iphe; ?bụ ekemu ole bụ ekemu, kpọ-chiru ishi l'iphe, bụ ekemu g'ọ ha?”

³⁷ Jizosu sụ iya: “ ‘Yee Nnajiuphu, bụ Chileke ngu obu ngu g'ọ ha. Gude ndzụ ngu g'ọ ha; mę uche ngu g'ọ ha yee Chileke obu.’ ³⁸ Ono bụ ekemu, kakọta shii bya aburu iya kpọ-chiru ishi. ³⁹ Ophu tsotaru iya nù, dühukwapho g'ono bụ: ‘Yee nemadzụ ibe ngu obu gi yeru onwongu.’ ⁴⁰ Ɔo l'ekemu labo-a bę iphe, bukota ekemu g'ọ ha yee iphe, ndu mpfuchiru Chileke deru l'ekwo tukoru g'ọ ha kpakọo.”

Aji k'onye bụ Kéreshi ọ bụ

(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

* 22:32 22:32 Gūnaa Awu 3:6.

41 Ọ buru teke ono, ndu Fárisii nọkoberu ono bẹ Jizọsu jiru phẹ aji sụ phẹ: 42 “?Ọ dụ unu gẹ Kéreshi ọbu, bukpoọ Nwa onye?”

Ephe sụ iya l'ọo Nwa Dévidi.

43 Ọ sụ phẹ: “?Dẹnukwanu g'o gude Unme-dụ-Nsọ kẹ Chileke mee Dévidi ọ nọdu ekuje iya Nnajiuphu sụ:

44 “Chileke sọru Nnajiuphu mu:

Nọdu mu l'ẹkutara jasụ teke

mu e-me g'ị

zọpyabe ndu-ọhogu ngu

l'ọkpa.†

45 Eshinu Dévidi ekuje iya Nnajiuphu; ?dẹnuhununu g'o gude ọ buru Nwa iya?”

46 Ọphu ọ dudu onye duru ike yeeru iya ọnu; mbụ g'ọ ka mma l'ọo akpuru opfu lanu. Eshi mbọku ono; ọphu ọ dudu onye tũbaaru ama aji Jizọsu aji ọzo.

23

Jizọsu epfu kẹ ndu ezije ekemu

(Mak 12:38-39; Luk 11:43,46; 20:45-46)

1 Jizọsu gbalihu bya asụ ikpoto ọha ono mẹ ndu etsoje iya nụ: 2 “Ndu ezije ekemu mẹ ndu Fárisii bẹ bụ phẹ bụ ndu-ishi, l'ezije iphe, ekemu Mosisu bụ. 3 Ọo ya bụ; unu nujekwaru phẹ opfu. Unu mejekwa iphe, bukpoọ iphe, ephe sọru g'unu mee; ọle g'unu te etsokwa ẹka phẹ. L'ephebedua bukwa epfupfu bẹ ephe epfufe iya l'ọnu; ọphu ephe emekwanu iya ememe. 4 Ephe edoje oke ivu, anyị ẹrwa; bya atsu l'ẹhu evuvu woru bo nemadzu g'o vuru; ọle ephebedua l'onwophe taa rwukwa iya g'ọ ka mma l'ọo mkpushi ẹka. 5 Iphemiphe, ephe eme bẹ ephe anọduje eme gẹ nemadzu hụma phẹ. ?Unu ta ahumaduru g'ephe edeje opfu Chileke phosaa phosaa l'eli akpo, ephe epfubeje l'egedegee ọnu-iphu. ?Unu te eledu gẹ jipfu jipfu ọnu uwe phẹ ahaje. 6 Iphe, aduje phẹ ree bụ g'ọ buru phẹ a-nọdu l'eka aa-kachakpoọ phẹ akwabẹ ùbvù mẹ a -nọdu abọ iphe; waa g'oshi, bụ iya kachakpoọ ree l'ulo-ndzuko ndu Jiu buru nkephe; 7 waa ẹrengete ekele l'eka a dụ igwerigwe; waa gẹ ndiphe kuje phẹ 'O-zì-iphẹ'. 8 Ọle unu te ekwekwa g'e kuje unu O-zì-iphẹ; kele ọo onye lanu bụ onye l'ezije unu iphe. Onye ono bụ iya bụ Kéreshi. Unubedua l'ophu bukota unwunna. 9 Ọphu ọ dukwa onye unu e-kuje Nna lẹ mgboko-a; l'ọ kwa Nna lanu bẹ unu nweru, bụ iya bụ Nna ọphu bu l'imigwe. 10 Ọphu unu ekwekwa g'e kuje unu Nnajiuphu; kele ọo onye lanu bụ Nnajiuphu unu, bụ iya bụ Kéreshi ọbu. 11 Ọ chia g'onye kakota shii lẹ g'unu ha buru onye a-nọdu ejeru ndu ọphuu ozi. 12 Kele onyemonye, l'ewoli onwiya eli bẹ ee-wozeta alị. Onye wozetakwanuru onwiya bẹ ee-woli eli.”

Jizọsu anma ndu bụ

tuko-l'ẹhu-atuko-l'obu ikpe

(Mak 12:40; Luk 11:39-42,44,52; 20:47)

13 “Nshio unubẹ ndu ezije ekemu mẹ ndu Fárisii! Unubẹ ndu bụ tuko-l'ẹhu-atuko-l'obu ono. Kele unu woru ẹka Chileke bụ eze guchia;

† 22:44 22:44 Gụnaa Ebvụ 110:1.

guburu ndiphe ye g'ephe ta abahụ iya. Unu taa bahụdu iya l'onwunu; ịeme ndu eme g'ephe bahụ bẹ unu te ekwedu g'ephe bahụ.

14 "Nshio unubẹ ndu ezije ekemu mę ndu F́arisii! Unubẹ ndu bu tũko-l'ẹhu-atũko-l'obu ono. Kẹle unu bụ ndu eripyaję ụlo unwanyi, ji pphę anọedu. Unu nọdu egudeje ẹregede epfukpọepho ogologo opfu anụ Chileke. Oo unu bẹ Chileke a-kachaa anmashi ikpe ike.

15 "Nshio unubẹ ndu ezije ekemu mę ndu F́arisii! Unubẹ ndu bu tũko-l'ẹhu-atũko-l'obu ono. L'ẹka unu akpọjeru ụgbo daa eze-enyimu tũko ekameka jegbabe g'ee-shi g'unu pfubuta m'obeta o bụru onye lanụ yeru Chileke. Teke unu pfubutaru onye obo; unu emee ya l'ọo-buru onye ka unu agba k'ọku-alị-maa ugbo ẹbolechiko.

16 "Nshio unubẹ ndu atsu ishi, eme g'unu goshi onye ozo ụzo. L'ẹka unu asuje l'o to nwedu iphe, o bu mę nemadzụ -gude eze-ulo Chileke ria angụ. Obenu l'onye gude mkpọla-ododo eze-ulo Chileke ria angụ obo bẹ unu asuje l'ono bu ụgwo, tukoru iya l'ishi. 17 Lekwa unubẹ ndu eme eswe ịeme unu nọdu atսgbaa ishi-a! ?Buhunu ole ka ere ire? ?Bụ mkpọla-ododo eze-ulo Chileke; tọo eze-ulo l'onwiya, gbę buri iya meru mkpọla obo o buri iphe kę Chileke? 18 Ịeme unu sukwappho l'onye gude ọru-ngweja Chileke ria angụ bẹ o tọ dudu iphe, o bu; obenu l'onye gude iphe-anunu, e doberu iya ria angụ bẹ unu suru l'o buwaa ụgwo, tukoru iya l'ishi. 19 Lekwa unubẹ ndu-a, l'atsụ ishi-a! ?Buhunu ole ka shii? ?Bụ iphe, a nuru anunu; tọo ọru-ngweja Chileke, gbę buri iya meru g'iphe obo, a nuru anunu obo buri iphe kę Chileke? 20 Oo ya bu l'iphe, bu onye gude ọru-ngweja Chileke eri angụ gudekwa yęe iphe, nọ iya nụ rikọta angụ obo. 21 Onye gudekwanu eze-ulo Chileke ria angụ bẹ gudekwapho eze-ulo ono mę Chileke, bu iya nụ gude ria angụ obo. 22 Onye gudekwanu imigwe eri angụ gudekwapho aba-eze Chileke yęe Chileke, onye nọ iya nụ eri angụ obo.

23 "Nshio unubẹ ndu ezije ekemu mę ndu F́arisii! Unubẹ ndu bu tũko-l'ẹhu-atũko-l'obu ono. Kẹle unu agbakebeje je anụ Chileke okelanu-l'uzo-iri l'agbo mę anamita; mękpoo ahuji; bya aparu eme ekemu l'ẹka o karu akaka paru haa, bu iya bu ekpe ikpe, pfuru oto; waa aphu obu-imemini; waa apfushi ike l'iphe, onye pfuru. Iphemiphe ono bẹ unu gege anọdua eme; ole o tọ bukwanu g'unu haa ophu. 24 Unubẹ ndu atsu ishi, eme g'unu goshi ndu ozo ụzo; unubẹ ndu azashijechaa zashia iphiriba iphe, ha gę nwenwu, nọ l'okoro; ole unu elwejekwa iphe, ha g'inya olwe wo.

25 "Nshio unubẹ ndu ezije ekemu mę ndu F́arisii! Unubẹ ndu bu tũko-l'ẹhu-atũko-l'obu. Kẹle unu anọduje asa azu okoro; asa azu ochi; ole iphe, jiru ime iya bu ana ndu ozo iphe l'ẹka ike waa ęgu eme ejo- iphe. 26 Gube nwophu F́arisii, atsu ishi; vuru ụzo saadaa ime okoro yęe ime ochi; oo ya bu; azu iya egbufukwapho chalahaa ucha.

27 "Nshio unubẹ ndu ezije ekemu mę ndu F́arisii! Unubẹ ndu bu tũko-l'ẹhu-atũko-l'obu. Kẹle unu du g'ilu, e memaru emema, anọduje ama mma l'eli ẹhu iya; o -rwua l'ime iya; okpu nemadzụ; mękpoo iphe ozo, rehuru erehu; eji iya ejiji. 28 Nokwapho g'unu aduje g'unu pfuberekoto; 'ama l'iphe, jiru unu ime bu tũko-l'ẹhu-atũko-l'obu waa ejo-iphe."

*Jizosu epfu l'aa-gwatakota
ogbo nta-a ugwo iphe, ephe eme
(Luk 11:47-51)*

²⁹ "Nshio unube ndu ezije ekemu me ndu Farisii! Unube ndu bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu. Kele unu anoduje akpushi ulo l'ilu l'eka ndiche unu phe ligbaaru ndu ephe gbushiru, bu ndu mpfuchiru Chileke; bya ememakwapho eka e liru ndu pfuberekoto emema; asuje: ³⁰ 'Ome unu no ndzu teke nna unu oche phe no; unu tege eyekwa eka l'egbushi ndu mpfuchiru Chileke.' ³¹ Unu gude egube ono agba onwunu ama l'unu bupho unwu ndu gburu ndu mpfuchiru Chileke. ³² O du ree; unu yenu eka mefufu-a iphe, ndiche unu phe meru mephodoru unu. ³³ Unube ejo agwo ono! Unube unwu, ogiji nwushiru ono! ?Unu e-mekwadu imagha nahu g'a ta nma unu ikpe; kpuru unu ye l'oku-ali-maa? ³⁴ Oo ya bu; unu huma le mu e-zi ndu mpfuchiru Chileke waa ndu mmamiphe; waa ndu ezije ekemu g'ephe byapfuta unu. L'ime phe be o duru ndu ophu unu e-gbu egbugbu; duru ndu ophu unu a-kpopyabe l'oswebe; dukwarupho ndu ophu unu e-chi iphe l'ulo-ndzukwo unube ndu Jiu; mekota phe ewere le mkpukpu le mkpukpu; ³⁵ k'ophu oo-tukoru unu l'ishi; mbu ochi ndu pfuberekoto, unu gbushiru le mgboko e -shi l'ochi Ebelu; nwata pfuberekoto; jasu l'ochi Zakaraya; nwa Barakaya; onye unu gburu le mgbaka eze-ulo Chileke; waa oru-ngweja Chileke. ³⁶ Su-a; ge mu gbukwaaru iya unu tororo; l'iphemiphe ono bukotakwa l'ishi ogbo-a, no nta-a be aagwatakota ugwo iya go ha."

*Jizosu yeru Jierusalemu obu
(Luk 13:34-35)*

³⁷ "Oowaa! Gube Jierusalemu! I tukoru ndu mpfuchiru Chileke egbushi; bya egude mkpuma atu-gbushi ndu e ziru g'ephe byapfuta ngu. Tekenteke be mu meru ge mu chikobe unwu ngu l'eka lanu ge nepfu-oku achikobeje unwu iya l'ime nku iya-a; ophu i kwedu! ³⁸ Huma ahuma; l'ibe ngu be aa-gbagharu; l'o dabyiru iphoru. ³⁹ Ge mu karu unu; unu ta ahumabaekwa mu jasuteke unu a-su: 'Chileke goru onu-oma nu onye ono, gude epha Nnajiuphu abya ono.' "

24

*Iphe, e-me teke ikpazu
(Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)*

¹ Tobudu iya bu; Jizosu bya eshi l'ime eze-ulo Chileke lufuta; o buru iya atugbushi. Ndu etsoje iya nu byapfuta iya g'ephe goshikota iya eze-ulo Chileke ono l'ophu. ² Jizosu su phe: "?O kwa l'unu humaru iphemiphe ono? Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; ee-mechaa nwukposhichaa iphemiphe ono enwukposhi; mbu k'ophu o to dudu go ka mma l'oo mkpuma lanu, a-kpo-pfuru l'eli nwibe iya."

*Iphe, bu o -mechaa
mgboko abvu
(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)*

³ Jizosu bya enyihu ubvu Olivu bya eje anodu anoo l'eli iya. Ndu etsoje iya nu byapfuta iya k'iche bya asu iya: "?Bukpoo teke ole be

iphemiphe-a, i pfuru-a l'e-mekpoo? Teme ?bu gunu a-buru iphe, ee-gude maru teke yi-bya; waa teke mgboko a-bvu?"

⁴ Jizosu yeeru phe onu su phe: "Oo pho g'unu leta onwunu enya g'o to du onye e-duswe unu uto. ⁵ Kele o duru igwerigwe ndu a-zaru epha mu bya. Onye ophu nonu l'oo-su l'o kwa yebedua bu Kereshi obu. Ephe eshi l'eka ono dughua ndu du igwerigwe. ⁶ Unu a-nodu anu ude ogo ophu aalwu l'eka du enya; waa ophu aalwu l'eka du ntse; ole g'obu te etsukahukwa unu; noo l'iphemiphe ono mefutajekwa. Ole teke mgboko a-bvu teke erwukwa. ⁷ Noo kele oha yele oha ibe iya a-nodu alwu ogo; ali-eze yele ali-eze ibe iya a-nodukwapho alwu ogo nkephe. Ejo okpa nri a-bya. Ali anmaa jijijiji l'eka du igwerigwe. ⁸ Ole iphemiphe ono dupeho g'egube ime awataje eme nwanyi k'ophuu-a.

⁹ "Noo teke epehe a-kpuru unu jepfu ndu ochi-oha; eeme unu ewere; gbushia unu. Ohamoha, no le mgboko egude kele unu bu nkemu kpoo unu ashi. ¹⁰ Nokwapho teke ikpoto nemadzu a-gbakuta azu l'ekwekwe, epehe kweru ke Chileke. Epehe edeaharu nwibe phe nu g'e gbua; kpoo nwibe phe ashi. ¹¹ Igwerigwe ndu mpfuchiru a-bya le mgboko-a bya anodu epfu iphe, Chileke epfuduru; gude edepushi ndu du igwerigwe. ¹² Teme eshinu ejo-ipe a-kwata paa eka mebyikpoo apaa be n-yemobu k'igwerigwe nemadzu a-tokpoepo nwehu ejihu oyi eje. ¹³ Obenu l'onye taru nshi jasu l'ikpazu be Chileke a-dzota. ¹⁴ Teme ozi-oma k'eka Chileke bu eze-a; be aa-sa asasa g'o dzuru mgboko mgburugburu; k'ophu ohamoha l'ophu a-numadzuru iya. E-mechaa teke ono; mgboko abvu."

Ejo ahuma

(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

¹⁵ "Su-a; unu a-humakwa ejo-ahuma-ola-l'iswi ono, Danelu onye mpfuchiru pfuru unu opfu iya ono; l'eka o pfuru l'eka duru Chileke nsu. Ge gube onye agu iphe-a rikwaa oriri iphe, o bu. ¹⁶ Unu -huma ya pho; ge ndu no le Jiudiya gbalakwaa lashia l'ubvu. ¹⁷ G'onye no l'okpoku te ejeekwa abahu l'ulo le ya eje ewota iphe, du l'ulo iya. ¹⁸ Teme g'onye no l'egu te ejekwa ala unuphu je achita uwe iya. ¹⁹ Aphu a-tsokwaru unwanyi, du ime; me unwanyi, nwa angukwadu era mboku ono. ²⁰ Oo g'unu pfuru nu Chileke g'agba oso unu ta abu l'udzumini; ophu o bushiru l'eswe-atuta-unme. ²¹ Kele teke ono be ejo oke iphe-ehuka, eteke adu-swee k'eshinu Chileke meru mgboko byasu nta-a l'a-du; ophu o byadu adubaa ozo. ²² Nnajiuphu -egbuduru teke iphe-ehuka ono mkpirikpu be o to dukwa nemadzu aaphodunu. Ole oo-gude iswi ehu ndu o hotaru gbua ya mkpirikpu.

²³ "O -rwua teke ono; o -duru onye suru unu l'o wakwa Kereshi obu; ozoo l'o phukwa iya; unu te ekwekwa. ²⁴ Kele ndu a-nodu adzushi uka su l'ephe bu Kereshi; ozoo l'ephe bu ndu mpfuchiru Chileke; a-duchakwaa teke ono. Epehe a-nodu emegbaa iphe-ohumalenya, dugbaa biribiri. Ipehe ono a-buchaaru g'ephe e-shi dephua ndiphe; mbu je akpaa le ndu Chileke hotaru; m'ephe -je l'adu ike. ²⁵ Ole mu vaakwa uto epfuru iya unu nta-a, o too meadaa.

²⁶ "Oo ya bu; teke o nweru ndu suru unu g'unu lenu l'o nokwa l'echigu; unu te ejekwa eka ono. Epehe -su unu: lekwa l'o nokwa l'ime mkpuru; unu te ekwekwa. ²⁷ Kele o kwa g'ebemu-igwe akuje phoo; shi

l'uzo ɛnyanwu awawa lojaa akpaminigwe jasɔ l'uzo ɛnyanwu arība-a bu gɛ Abubu-Ndiphe e-me mbɔku, ɔo-bya.

²⁸ “O kwa ɛka odzu dabyiru bɛ udele adojeru.”

Abyabya Abubu-Ndiphe

(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

²⁹ E -mechaa; teke ɛjo iphe-ɛhuka ono bvuerupho bɛ ɛnyanwu e-jikputa; ɔnwa echibuhu echichi; kpokpode eshi l'igwe dashihu; iphemiphe, nɔ l'igwe anmawo anmawo lɔ-sweshihu. ³⁰ Noo teke iphe-ɔhubama kɛ Abubu-Ndiphe e-geru egeru l'akpaminigwe. O buru teke ono bɛ iphe, bu ɔhamoha, nɔ lɛ mgboko mgburugburu a-ra ɛjo ɛkwa; ɛka meji tofuru phɛ. Noo teke ɛphe a-huma Abubu-Ndiphe ɛka ɔ nɔ l'urwukpu shi l'igwe egbu nwīnwii gude ike iya, paru ɛka abya. ³¹ Aabya egbua eze opu ono, oo-gude zia unwu-ojozi-imigwe iya; ɛphe ejee l'iphu; jee l'azu; jee l'uzo ɛkutara; jee l'uzo ɛkicha; je akpaa l'ɛka igwe beru; alɔ beru; chikota ndu ɔ hotaru.

Iphe, e gude oshi figu anwuta

(Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)

³² “Sɔ-a; unu gude oshi figu nwuta iphe; kele ɔobujeru; ɔ -mishiwaabya erwua irwu ɔphuu; l'aamaru l'onanwu duwaa ntse. ³³ Nokwapho g'ɔwa-a du. Teke unu humaerupho iphemiphe ono; unu amaru l'ɔ nokpowaa ntse; mbu l'ɔ nowaa g'onu-oguzo. ³⁴ Sɔ-a; gɛ mu gbukwaaruu iya unu tororo; ɔgbo-a taa bvuebekwa; iphemiphe-a emekota. ³⁵ Sɔ-a; igwe a-bvukwa; alɔ abvu; obenu l'opfu, mu pfuru ta abyadu erebuhu ire erebuhu.

Mbɔku, ɔo-buru

(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30,34-36)

³⁶ “Obenu l'ɔ to dudu onye maru mbɔku, ɔo-buru; ɔzoo teke iphe ono e-megbaa gedegede. Mbu l'unwu-ojozi, bu l'imigwe ta amakwa iya; ɔphu Nwa Chileke l'onwiya amakwa iya. Onye maru iya nu buɛpho Chileke, bu Nna nwekiya. ³⁷ O kwa g'ɔ du l'ogbo kɛ Nuwa phɛ teke ndiche ono bu g'ɔo-du teke Abubu-Ndiphe l'a-bya. ³⁸ Kele teke ndiche ono; teke utso, riru mgboko eteke agbadu; bɛ ɛphe shi nɔdu eri angu; alu-phe nwanyi; ekephe nwanyi; jasɔ mbɔku, Nuwa bahuru l'eze ugbo; ³⁹ ɔphu ndiphe amadu iphe, akɔ nu; jasɔ teke mini byaru atuko phɛ rikota. Nokwa g'ɔo-du teke Abubu-Ndiphe a-bya bu ono. ⁴⁰ Noo teke unwoke labo a-nɔdu l'egu; aabya ezikota onye lanu haa onye ɔphuu. ⁴¹ Unwanyi labo a-nɔdu atsɔ nri; aabya ezikota onye lanu haa onye lanu. ⁴² Oo ya bu; unu che nche; kele unu ta amadu mbɔku, Nnajiuphu unu a-bya. ⁴³ Ole-a; unu makwarupho lɛ-a; Ome oke, bu l'unuphu maru teke iphuru abya ibe iya me ɔ nwukwaru-a ɛnya; me o to kwekwanu g'iphuru tsufua ulo iya bata. ⁴⁴ Oo ya bu; unubɛdua l'onwunu; unu kwabekwapho ɛnya; kele Abubu-Ndiphe l'a-bya teke unu te eledu ɛnya iya.”

Nwozi, e gude ire iya ɛka

(Luk 12:41-48)

⁴⁵ “?Bu onye bu nwozi, e gude ire iya ɛka teme ɔ buru onye kwaru ɛnya? O bu onye ono, nnajiuphu iya doberu l'unuphu g'ɔ nujeru iya ndibe iya nri l'orwuberu iya. ⁴⁶ Ehu-utso bɛ a goru nu nwozi ono me

o-buru lẹ nnajjuphu iya a-lwa bya ahuma l'oome iphe ono, e ziru iya ono. ⁴⁷ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; nnajjuphu ono e-wokwaru iphemiphe, o nweru enweru ye nwozi ono l'eka. ⁴⁸ Obenu; teke o bu nwozi ejo okpoma; o rja su: 'Ha! Nnajiuphu mu anokwaa odu'. ⁴⁹ O bya awata etsukashi ndu-ozu nwibe iya iphe; wata eri g'ọ du iya; nguahaa mee; ephe lẹ ndu nggaga mee. ⁵⁰ Nnajiuphu iya ono a-lwa mboku, o too ledu enya iya waa teke o to madu; ⁵¹ bya agwaa ya ochi; woru iya gwakobe lẹ ndu bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu. Noo eka nemadzu a-nodu kwaa ejo ekwa; taa ikireze."

25

Ako akatikpo unwumboko iri

¹ "Eka Chileke bu eze be aa-duepho g'iphe, meru l'ako akatikpo unwumboko iri, chitaru oroku phe gude jeshia onye jeru alu nwanyi ophuudu ndzuta. ² Umadzu ise l'unwumboko ono bu ndu eswe; umadzu ise buru ndu kwaru enya. ³ Lẹ ndu eswe pho pataru oroku phe; ophu ephe adudu manu, ephe wotafuaru k'etsutsu. ⁴ Ole ndu ophu kwaru enya yeru manu l'iphe paru k'iche bya apakwarupho oroku phe. ⁵ Onye ono, alu nwanyi ophuudu ono noahaepho odu abyabya; mgbenya rweahaa phe. A nonya; mgbenya tushikota phe.

⁶ "Abali keepho ebo; a rashia su: 'Eeghee! Onye jeru alu nwanyi ophuudu obu alwaakwa-o! Unu lufuta bya eje iya ndzuta-o!' ⁷ Tobudu iya bu; unwumboko ono wulihukota bya emezichaa oroku phe. ⁸ Ndu ophu bu ndu eswe pho su ndu ophuu, kwaru enya pho: 'Unu menuru nwamanu unu tadaru anyi jiko l'oku anyihuakwaa l'oroku anyi.' ⁹ Ndu k'ono, kwaru enya ono su phe: '?Teke o to sukwanu anyi l'unu-e? Unu jepfukwa ndu ere manu-oku je akpata k'unu.' ¹⁰ Ephe tugbua jeshia ya akpata. O buru teke ono be onye jeru alu nwanyi ono byarwutaru; ndu ophu jikobewaru eka ejeje pho tsoru iya; ephe bahu l'ulo eka eeme ekele-nwanyi ono l'enyashi ono. Ephe wubaepho l'ulo; e woru uzo guchia.

¹¹ "E mechaa teme umadzu ise ophuu bya; bya asu: 'Nnajiuphu! Nnajiuphu! Guhaaru anyi uzo.' ¹² Nwoke ono su phe: 'Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; mu ta amakwa onye unu bu.' "

¹³ Oo ya bu le-a; unu chekwa nche; eshinu unu ta amadu mboku, Abubu-Ndiphe a-bya; ophu unu amadu teke o-buru.

Etu ndu e yeru okpoga l'eka (Luk 19:11-27)

¹⁴ "L'eka Chileke bu eze dukwapho g'iphe, meru l'ako nwoke lanu, gbeshiru eje iphe-ozo; bya ekua ndu-ozu iya bya eworu eku iya ye phe l'eka. ¹⁵ Onye lanu be o nuru ukporo ekpa-ego ise; bya anu onye ophuu ukporo ekpa-ego labo; bya anu onye k'eto ukporo ekpa-ego lanu. Onyemonye be o nuerupho ge nwoke nkiya beru. O nuchaa phe iya; o buru iya eje iphe-ozo, ooje. ¹⁶ Onye ophu o nuru ukporo ekpa-ego ise pho tugbuepho teke ono gude iya jeshia ngho. O je egude iya gbaa ngho rita urwu ukporo ekpa-ego ise ozo tukobe iya. ¹⁷ Nokwapho g'onye ophu a nuru ukporo ekpa-ego labo pho meru. O jeru eritakwapho urwu ukporo ekpa-ego labo ozo tukobe iya. ¹⁸ O be

l'onye ophu nataru ukporo ekpa lanu-a; o tugbua je ebvua ali woru okpoga nnajiuphu iya ono libe.

¹⁹ "Tobudu iya bu; a nokpoepho-oo jasu: o be ujiku lanu; nnajiuphu ndu ono lwa g'ephe l'ephe gbazia okpoga ono. ²⁰ Onye ophu a nuru ukporo ekpa-ego ise pho byatashia bya egudekwapho ukporo ekpa-ego ise ozo bya asu: 'Nnajiuphu; iphe, i nuru mu bu ukporo ekpa-ego ise. Wakwa ukporo ekpa-ego ise ozo, mu ritaru l'urwu tukobe iya baa.' ²¹ Nnajiuphu iya su iya: 'I meru ree! I bu okpobe onye-ozu, e gude ire iya aka. Eshinu e gude ire ngu aka le nwiphe, edzudu kaa be mu e-me g'i buru onye-ishi l'iphe, paru aka. Ngwa; bya g'ehu tuko tsoo gu le nnajiuphu ngu utso.' ²² Onye ophu, a nuru ukporo ekpa-ego labo pho byakwa bya asu: 'Nnajiuphu; iphe, i nuru mu bu ukporo ekpa-ego labo. Wakwa ukporo ekpa-ego labo ozo, mu ritaru l'urwu tukobe iya baa.' ²³ Nnajiuphu iya ono su iya: 'I meru ree. I bu okpobe onye-ozu, e gude ire iya aka. Eshinu e gude ire ngu aka le nwiphe, edzudu kaa be mu e-me g'i buru onye-ishi l'iphe, paru aka. Ngwa; bya g'ehu tuko tsoo gu le nnajiuphu ngu utso.' ²⁴ Onye ophu a nuru ukporo ekpa-ego lanu pho byakwa bya asu: 'Nnajiuphu; mu maru ngu ree; l'i bunukaru ejo nemadz. Iiwotaje iphe l'eka i kuduru iphe; teme i nodu ejeje ekpota iphe, i ghaduru. ²⁵ Noo g'o gude ndzu guhu mu; mu woru ukporo ekpa-ego ngu je elibe l'ali. Nggekwa iphe ngu.'

²⁶ "Nnajiuphu iya ono su iya: 'Lekwa gube iberezi iphe, arwuhu-a, ejo okpoma egbu egbugbu-a. Oo ngu pho maru le mu awotaje iphe l'eka mu akuduru iphe; teme mu nodu ekpotaje iphe, mu aghaduru. ²⁷ I gege dobekporo mu nu okpoga mu l'ulo nche okpoga; g'oo-buru mu -lwa mu eje ewota okpoga mu yee iphe, o tukoberu onwiya. ²⁸ Ngwa; unu nata iya okpoga ono; woru nu onye pho, nweru ukporo ekpa-ego iri pho. ²⁹ Kele onyemonye, nweru nu be aa-nubakwa g'o nweru k'etsutsu iya. Obenu l'onye enwedu nu be aa-gbenu natafulenu nwopu o nweru.' ³⁰ 'Ngwa; unu kpota mkpokoro onye-ozu-a kpufu je eye l'eka gbakotaru tsukiribaa. Eka ono be nemadz a-nodu kwaa ejo ekwa; taa ikireze.' "

Ikpe Ikpazu

³¹ "Obenu le teke Abubu-Ndiphe a-nodu egbu nwijnwii abya yee iphe, bukota unwu-ojozi-imigwe l'ophu be oo-nodu l'aba-eze iya, egbu nwijnwii. ³² Teke ono be ndiphe mgburugburu e-dzukota l'iphu iya. L'obya eworu phe hoo g'onye eche aturu, l'ahoshije egbu l'eka aturu iya kuru; dobe phe iche iche-a. ³³ L'obya achiru ndu ophu bu aturu dobe onwiya l'uzo ekutara; chiru ophu bu egbu dobe l'uzo ekicha. ³⁴ Noo teke eze ono a-su ndu k'ono, no iya l'uzo ekutara ono: 'Unu bya; unube ndu Nna mu goru onu-oma nu. Unu bya enweru mgboko ophuu ono, Chileke kwakobehawaruro unu e -shi teke o meru mgboko ono. ³⁵ Kele egu guru mu; unu nu mu nri; mu ria. Egu mini gua mu; unu chebe mu mini; mu ngua. Mu buru mbyambya; unu dubata mu ibe unu. ³⁶ Mu gbaru oto; unu nmabe mu iphe. Iphe mee mu; unu gbaaru mu mkpu. Mu jee mkporo; unu bya mu agbaphe.'

³⁷ "Noo teke ndu pfuberekoto a-su iya: 'Nnajiuphu; ?bu teke ole be anyi humaru ngu aka egu agu ngu; anyi nu ngu nri obu? Ozoo le mini agu ngu; anyi chebe ngu mini; i ngua? ³⁸ Teme ?bukpoo teke ole be

anyi humaru ngu; i buru mbyambya; anyi dubata ngu ibe anyi? Ozoo l'i gba oto; anyi nmabe ngu iphe? ³⁹ ?Bukpoo teke ole be anyi humaru ngu l'eka iphe eme ngu; ozoo l'i no l'oka mkporo; anyi gbaaru ngu mkpu?' ⁴⁰ Noo teke eze e-yeru phe onu su phe: 'Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; eshinu unu mekpwaru iya m'obeta o buru onye lanu, enya kachaa alwalwa l'unwunna mu-a be buakwaa mbedua be unu meru iya.'

⁴¹ "Noo teke oo-bya asu ndu ophu no iya l'uzo ekicha: 'Unu lufu mu l'iphu; unube ndu Chileke turu onu. Unu wuba l'oku ono, e-nwu gidigidi jaduru ono, bu iya bu eka Chileke meru doberu Obutuswe yee unwu-ojozi iya ono. ⁴² Kele egu guru mu; ophu unu anuduru mu nri. Egu mini gua mu; ophu unu echebeduru mu mini. ⁴³ Mu buru mbyambya; ophu unu edubataduru mu ibe unu. Mu gbaru oto; ophu o dudu iphe, unu nmaberu mu. Iphe mee mu; teme mu noo l'oka mkporo; ophu unu agbajeduru mu mkpu.' ⁴⁴ Noo teke ephe e-yekwapho onu su: 'Nnajiuphu; ?bu teke ole be anyi humajekpooru ngu eka egu agu ngu; ozoo eka egu mini agu ngu; ozoo eka i bu mbyambya; ozoo eka i gba oto; ozoo l'eka iphe eme ngu; ozoo l'eka i no l'oka mkporo; ophu anyi eyeduru ngu eka?' ⁴⁵ Noo teke oo-su phe: 'Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; eshinu unu te emeduru iya g'ok ka mma l'oo onye lanu, enya kachaa alwalwa l'ime ndu-a be unu te emekwaru mu iya.' ⁴⁶ Oo ya bu; ephe eje anodu l'eka ephe a-nodu eje iphe-ehuka mkpurumkpuru jasu le tuutuutuu le mimiimii. Obenu le ndu ophu bu ndu pfuberekoto e-je l'eka ephe e-nweru ndzu ojeje."

26

Ndu-ishi achị idzu egbu Jizosu

(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Jiṅ 11:45-53)

¹ Tɔbudu iya bu; Jizosu pfughechaepho iphemiphe, oopfū; bya asu ndu etsoje iya nu: ² "Ophu unu maru bu l'o ghudufuwaru-a abali labo; obo Ojegahata erwua. Noo teke ee-deru Abubu-Ndiphe ye g'a kpopyabe l'oswebe."

³ Tɔbudu iya bu; ndu-ishi uke Chileke waa ndu bu ogerenya mkpukpu bya edzukobe l'okpoku ibe onye-ishi ndu-ishi uke Chileke. Onye ono be epha iya bu Kayafasu. ⁴ Ephe noo ndzukos su l'ephe e-gude Jizosu le mpya woru gbua. ⁵ Ole ephe suru l'o to buduru nta-a, aabo iphe-a; a -nonyaa utsu daa l'eka oha no.

Aawu Jizosu manụ,

eshi mkpo le Betani

(Mak 14:3-9; Jiṅ 12:1-8)

⁶ O be ge Jizosu jeru Betani; o je anodu l'ibe Sayimonu, onye ekpenta mejeru pho. ⁷ Noo ya; nwanyi lanu gudeepho mgbere, ama ntumatu bata ge Jizosu gude nri l'eka eri. Mgbere ono be manụ, eshi mkpo, du iya nu kwatakpooru ere ire shii. Nwanyi ono bya eworu manụ ono wua Jizosu l'ishi. ⁸ Ndu etsoje iya nu humae ya pho; ehu ghuahaa phe eghu. Ephe su: " ?Bu ke gunu be e gude emebyishi eguru manụ owa-a? ⁹ Kele manụ-a suru g'ee-reta iya iphe, paru eka woru keshiaru ndu akpa nri."

¹⁰ Jizosu maerupho l'onoo iphe, ephe epfu bya asu: “?Bu gunu meru g'o gude unu nodu epfuchi nwanyi ono nchi? ?Unu ta amadu l'oo okpobe iphe be o meru mu egube ono? ¹¹ Ndu akpa nri be unu l'ephe anọ tekenteke; obenu le mbedua ta abudu tekenteke be mu l'unu a-nodu. ¹² L'iphe, meru iphe, o wuru mu manu-a bu g'o shi nta-a kwakobeta mu m'obvu mboku, ee-li mu. ¹³ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, bukpuo ekameka, a saru ozi-oma-a le mgboko-a mgburugburu be aa-kojeekwapho ako iphe-a, nwanyi-a meru-a; gudeje nyata nwanyi-a.”

*Jiudasu eederu Jizosu eye
l'eka ndu Jiu*

(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

¹⁴ Tobudu iya bu; Jiudasu Isukariyotu, bu onye lanu l'ime umadzu iri l'ebo ono, etsoje Jizosu ono bya atugbua jepfushia ndu-ishi uke Chileke; ¹⁵ je asu phe: “?Bu gunu be unu a-nu mu ge mu deru iya ye unu l'eka?” Ephe pfua ya ukporo pangu le pangu iri. ¹⁶ O shiepho teke ono wata achọ teke gbaru ge ya deru Jizosu ye phe l'eka.

Nri-enyashi Ikpazu

(Mak 14:12-26; Luk 22:7-23; Jion 13:21-30; 1Kor 11:23-25)

¹⁷ O rwua l'eswe, abahu l'obo-iphe, aataje buredi, ekoduru ekoko ono; ndu etsoje Jizosu byapfuta iya bya asu iya: “?Bu awe be o du ngu g'anyi doziaru ngu g'i nodu ria nri obo Ojaghata obu?”

¹⁸ O su: “Unu bahu l'ime Jierusalemu. O nweru nwoke lanu, unu e-jepfu je asu iya le O-zì-iphe suru; l'o rwuwaru iya l'alala. Ge ya nodunu l'ibe ngu ria nri obo-iphe ono yee ndu etsoje iya nu.”

¹⁹ Ndu etsoje iya nu ono je emee ge Jizosu ziru phe. Ephe nodu l'eka ono kwakobeahaa nri obo Ojaghata ono.

²⁰ O be l'uzenyashi; Jizosu yele umadzu iri l'ebo ono je anodu kwabe k'eri nri ono. ²¹ Ephe rijeepho nri ono; o su phe: “Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o kwa onye lanu le g'unu no l'eka-a be l'e-deru mu ye l'eka ndu achọ ishi mu.”

²² O kwata rwua phe l'ehu; aphu ji phe obu. Ephe jiahaa ya nanu nanu su: “Nnajiuphu; ?bu mbedua too mbedua?”

²³ O su phe: “Oo onye mu l'iya eye eka l'ochi lanu-a bu onye obu, e-deru mu ye obu. ²⁴ Abubu-Ndiphe l'a-lakwa g'e deru iya l'ekwo-opfu Chileke. Ole aphu a-tsoru onye ono, ee-shi l'eka iya deru Abubu-Ndiphe ye l'eka ndu achọ ishi iya ono. O gogo kakwaru onye ono ree ome a ta nwuduru iya ilile.”

²⁵ Jiudasu-a, l'e-mechaa deru iya ye-a su iya: “Onyibe; ?bu mbedua too?” Jizosu su iya: “Ooekwa ngu pho be o shi l'onu.”

²⁶ Ephe gudekwadu nri ono eri; Jizosu bya ewota buredi bya ekele Chileke ekele; bya eworu iya nugbaa ndu etsoje iya nu; bya asu phe: “Unu gee ria. Owa-a bu ogwehu mu.”

²⁷ O byakwa apata okoro, mee du bya ekelekwapho Chileke ekele bya eworu iya nu ndu etsoje iya nu bya asu phe: “Unu ngu-dzuru iya g'unu ha. ²⁸ Kele owa-a bu mee mu, egude agba ogbandzu ophuú; mee a gbashiru l'iswi ehụ igwe oha; k'ophu Chileke a-guru phe nu l'iphe-eji. ²⁹ Ole iphe, mu a-karu unu bu; mu ta abyakwa angubaa

mẹe, shi l'akpuru vayinu jasuru mboku ono, mu l'unu a-ngu k'òphúú l'ẹka Nna mu bu eze."

³⁰ Ẹphe kwechaa ebvu, e gude aja Chileke ajaja; bya ejeshia l'úbvú Olivu.

Pyíta a-gò lẹ ya ta amadu Jizosu

(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jiṣon 13:36-38)

³¹ A nonyaa; Jizosu sù phẹ: G'unu hakota bẹ e-mechakwaa hakota mu gbalaa l'enyashi-a; g'e deru iya l'ekwo-opfu Chileke. Kele e dekwaru sù: "Mu e-chigbu onye eche aturu; g'ikpoto aturu ono agbakashihu.* ³² Ole teke e meerupho gẹ mu shi l'onwu teta dzuru ndzù bẹ mu e-vukwaru unu ọzo jerwua Gálili."

³³ Pyíta sù iya: "Onyemonye -jekpoo agbalakota paru ngu haa bẹ ẹphe a-hakwa ngu-a; ọ kwa lẹ mbẹdua ta ayikwa haa ngu."

³⁴ Jizosu sù iya: "Gẹ mu gbukwaaru ngu iya tororo; l'enyashi ntau-a bẹ oke-oku nchi-abohu -bya ara ọrà; bẹ i goakwaru ẹgo ugbo ẹto sù l'i ti madu mu."

³⁵ Pyíta sù iya: "O betakpoo mu lẹ ngu je a-tuko laa; mu ta abyakwa asu lẹ mu ta amadu ngu." Ndu etsoje Jizosu ndu ophuu tuko pfudzuru nno.

*Jizosu epfu anu Chileke
lẹ mgbabu Getusemeni*

(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶ Tobudu iya bu; Jizosu yele ndu etsoje iya nu swiru bya abyarwuta l'ẹka eekuje Getusemeni. E rwua ẹka ono; ọ sù ndu etsoje iya nu: "Unu nodukwa anoo l'ẹka-a gẹ mu jeriberu l'ẹka pho je epfuru nu Chileke."

³⁷ Ọ bya eduta Pyíta yee unwu Zebedi ẹphenebo; ẹphe swiru tugbua. Aphu ji iya obu; meji nodu etsue ya pho pharamu pharamu. ³⁸ Ọ sù phẹ: "Ha; ẹgube ọwa! Meji akuekwa mu pho photophoto; mbu lẹ meji abyaakwaa mu atofu. Unu nodukwa l'ẹka-a gẹ mu l'unu tuko chee nche."

³⁹ Ọ kpiberu nwanshii; bya adaa bube iphu l'alì pfuru nu Chileke sù: "Nna mu; ọ -buru l'ii-mekotakpoo ya; manuru g'ii-me nafu mu okoro-a gẹ mu ta angu iphe, du iya nu. Ole ọ kwa g'ọ to bukwa iphe, du mu l'uche l'e-me. Ọ kwa g'ọ bukwaru iphe, du gubedua l'uche l'e-me."

⁴⁰ Ọ gbeshi jepfu Pyíta phẹ-a, ẹphe l'iya swi-a. O jeshia; ẹphe nodu ekuwaa mgbenya. Ọ sù Pyíta: "?Bu gunu bẹ unu eme ẹgube ono? ?Unu ta adudu ike nwuru ẹnya gẹ mu l'unu noo m'obeta ọ buru awa lanu?" ⁴¹ Unu nwuru ẹnya; pfuru nu Chileke g'o to kwe g'unu nmalahu l'ohutama. Maa nemadzù bẹ ọ nodujekpokwa evushi evuvu ike; obenu lẹ nemadzù l'onwiya bẹ ike adudu."

⁴² Ọ tugbukwaa k'ugbo ẹbo bya ejekwa awata epfu anu Chileke sù: "O shita mu sù gube Nna mu; ọ -buru l'ọ to dūhedu g'ii-shi nafu mu iphe, du l'okoro-a; gbahalepho lẹ mu ngufutaje iya bẹ ọ dukwaa ree; ọ kwa g'o mee g'ọ du ngu l'uche." ⁴³ Ọ bya alwaphutakwa azu byatashikwa; ẹphe nodu ekukwapho mgbenya; kele mgbenya jiru phẹ ẹnya ejiji.

⁴⁴ Ọ pakwaru phẹ haa bya atugbua ozo bya eje epfuru nu Chileke k'ugbo ẹto; pfukwapho iphe, o pfuhawaru. ⁴⁵ O mechaa; bya

* 26:31 26:31 Gūnaa Zek 13:7.

abyapfuta ndu ono, ephe l'iya swi ono; bya asu phe: “?Unu nokpoepfo le mgbenya g'unu no iya? ?Unu nokpokwadua le nwa atuta unme unu obu? Unu lekwa lo ruwakwaru. Abubu-Ndiphe be e deakwaru ye l'eka ndu iphe-eji. ⁴⁶ Unu gbeshikwa g'anyi je. O kwa onye deru mu ye nu obu abya nu pho.”

Egude Jizosu

(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jion 18:3-12)

⁴⁷ Tɔbudu iya bu; Jizosu kpukwaduru-a opfu l'onu; Jiudasu-a, bu onye yikwaa l'umadzu iri l'ebo pho-a buru phereketeke; ye le igwe oha swiwaru. Ephe pagbaarū mma mekpoo mgboro. Ndu ziru phe nu buru ndu-ishi uke Chileke waa ndu bu ogerenya ndu Jiu. ⁴⁸ Onye ono, deru iya ye onye pfuwaru phe iphe, ya e-me g'ephe gude maru onye ophu o bu. O suhawaru phe l'oo onye ono, ya e-jepfu je etsutsua onu ono bu onye ephe e-gude.

⁴⁹ Jiudasu jeppho phaa byapfuta Jizosu bya ekele iya ekele su iya: “Onyibe! ?I dupho?” bya etsutsua ya onu l'asha.

⁵⁰ Jizosu su iya: “Ishikomu; jero emee iphe, i byaru.” Ndu ono bya bya azupyaabe Jizosu; gudeshia ya ike. ⁵¹ Tɔbudu iya bu; onye lanu le ndu ono, ephe le Jizosu shi nodu ono yeepho aka mia mma iya swaramu; gbua nwokoro onye-ishi ndu-ishi uke Chileke; pafu iya nchi. ⁵² Jizosu su iya: “Mi-phu mma ngu azu l'obo iya; kele onyemonye, bu o-gbu-mma l'a-la le mma. ⁵³ Tɔo ?i dobesu le mu taa dudu ike asu Nna mu nta-a g'o dzoo mu; mbu l'oo ye unubuku unwu-ojosi-imigwe egwegwa g'ephe bya nta-a? ⁵⁴ Ole; ?denukwanu g'oo-shi vaa; mbu iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke, bu iya suru l'iphe-a, eme nu-a mefutaje g'oome-a?”

⁵⁵ Noo teke Jizosu suru ikpoto ndu byaru iya egude: “?Unu chigbaa mma; chiru mgboro abya mu egude? ?Mu bu onye ana nfu? Mu l'unu shikwa anoduje mboku-mboku l'eze-ulo Chileke; aka mu ezi unu iphe; ophu unu egudekpodaaru mu. ⁵⁶ Ole iphemiphe-a mewaru k'ophu iphe, ndu mpfuchiru Chileke deru l'ekwo-opfu Chileke aa-vufutakota g'ephe pfuru iya.”

Ndu etsoje iya nu g'ephe ha paru iya haa; gbakashihu.

Jizosu l'iphu ndu-ikpe

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55,63-71; Jion 18:13-14,19-24)

⁵⁷ Ndu guderu Jizosu kputa iya kpuru tugbaa jeshia ibe onye bu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke. Epha onye ono bu Kayafasu. O buru l'eka ono be ndu ezije ekemu me ndu bu ogerenya dzukotahawaru.

⁵⁸ Pyita gbē uzanya etso iya azu azu jasū ephe bahū ibe onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono. O bya abahu bya eje ano-kube ndu nche; chiru enya ye ge ya humakpoo iphe, a-buru ishi iya. ⁵⁹ Ndu-ishi uke Chileke me ndu ogbo-ikpe l'ophu chohaaa ibo, ephe e-bo Jizosu; g'ee-shi g'ee-kpee ya mpfugbu. ⁶⁰ Ophu o dudu iphe, ephe humaru, bu iphe, o meru; l'eka a gbekwa du igwe agba iya ekebe eregede. A nonyaa; umadzu ebo bya ⁶¹ bya asu: “O kwa nwoke-a suru le ya a-du ike mebyishia eze-ulo Chileke; ya akpukwaa ya l'ime abali eto-a.”

⁶² Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono gbalihu bya asu iya: “?Ti yedu onu l'iphe, bu ekebe owa-a, ephe agbagbaa ngu-a?” ⁶³ Ophu Jizosu epfuduru opfu. Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono su iya: “Pfukwaa

mẹle Chileke, dzu ndzu. ?Bụ ngu bụ Kéreshi ọbu? Mbụ Onye-Ndzota ono, Chileke kweru ukwe iya-a. ?Bụ ngu bụ Nwa Chileke ọbu?"

⁶⁴ Jizosu sụ iya: "Ooekwa ngu pho bẹ o shi l'onu. O l'oo gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; nta-a bẹ unu a-huma Abubu-Ndiphe l'eka o nọ l'ekutara Chileke, bụ Okalibe-Kakota-Ike. Teme e -mechaa bẹ unu a-humakwa iya pho l'eka o nọ l'urwukpu shi l'igwe abya."

⁶⁵ Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono woru uwe kẹ yẹbedua bụ onye-ishi-a zijaa sụ: "Nwoke-a pfubiyakwaru Chileke nta-a. ?Bubahunaa ekebe gunu ozo bẹ anyi achokwadu? Unu numawaru-a epfubiyi, oopfubiyishi Chileke. ⁶⁶ ?Bụ gunu bụ ikpe unu nta-a?"

Ephe tuko wua onu nanu sụ: "Iphe, gbaru iya nu bu onwu!"

⁶⁷ Noo teke ephe wataru iya avu onu-mini l'iphu; chiahaa ya iphe; ndu echi iya eka le nchi sụ iya: ⁶⁸ "Gube ophu suru li bu Kéreshi ọbu; pfunaa mpfuchiru ọbu; ko onye chiru ngu iphe ono."

Pyita ago le ya ta amadu Jizosu

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jion 18:15-18,25-27)

⁶⁹ Gẹ Pyita nọ l'etezi l'ulo-ikpe ono; bẹ nwamgboko, yee nemadzu bu byapfutaru iya bya asu iya: "Gubedua yikwa-a le ndu etsoje nwophu Galili-a, bu Jizosu-a."

⁷⁰ Pyita nodu l'edzudzu-oha l'eka ono goo ego sụ: "Ha! Mu ta amakwa iphe, iipfu." ⁷¹ Pyita gbeshiepho l'eka ono tugbua je anodu l'onu-oguzo. Nwamgboko ozo, yee nemadzu bukwapho ebubu humakwa iya bya asu ndu nọ l'eka ono: "Nwoke-a bẹ yikwa le ndu etsoje Jizosu; mbu nwophu Nazaretu."

⁷² Pyita gokwaapho ego ozo buta angu ria sụ: "Mu ta amakwa nwoke ono."

⁷³ A noepho nwanshiji; ndu pfugbaaru le mgboru eka ono bya bya asu Pyita: "Ta agoshi ego li yichaa ya-a; olu-opfu ngu gbawaru ngu ama."

⁷⁴ O wata eri angu sụ gẹ Chileke gbukwaa ya ilu me o -budu ire-lanu bẹ ya epfu-a. Sụ: "Mu ta amakwa onye ono, unu epfu opfu iya ono."

Teke onokwapho oke-oku nchi-abohu raa ora. ⁷⁵ Noo ya bu; Pyita nyata opfu, Jizosu pfuru sụ: "Oke-oku nchi-abohu -bya ara ora; bẹ i goakwaru ego ugbo eto li ti madu onye mu bu." O tugbua lufu je anodu raahaa ekwa arashi iya ike.

27

A kpụ Jizosu akpupfu Payileti

(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jion 18:28-32)

¹ Nchi bohuepho; ndu-ishi uke Chileke l'ophu me ndu bu ogerenya ndu Jiu bya achia idzu g'ephe gbua Jizosu. ² Ephe kee Jizosu egbu; kputa iya kpuru jeye nnajioha, bu Payileti l'eka.

Anwuhu Jiudasu

(Ndu 1:18-19)

³ Jiudasu-a, bu iya deru Jizosu ye-a humaepho l'e kperu Jizosu mpfugbu; izimanu lwa iya azu. O chita ukporo pangu le pangu iri ono chiphu azu je achiru nu ndu-ishi uke Chileke waa ndu bu ogerenya ono su phe: ⁴ "Mu meakwaru iphe-eji. O kwa onye adudu iphe, o meru bẹ mu deru nu g'e gbua ono."

Ɛphe sù iya: “?Bù onye akpa ngu ishi iya ono? Tòbudu g’i jewarò amaru g’ii-me iya.”

⁵ Jiudasu chiru okpoga ono ghakaa l’eze-ùlo Chileke; ọ bụru iya atugbu je eworu onwiya swi-gbua.

⁶ Ndu-ishi uke Chileke bya ewota okpoga ono bya asù: “Okpoga-a ta abukwa iphe, ee-yekòbe l’okpoga Chileke eshinu ọ bụ aswa mee ishi nemadzù.” ⁷ Tòbudu iya bụ; Ɛphe chia idzù wota okpoga ono je azua onye akpuje ite alì; woru alì ono mee alì ẹka ee-lije nlwamulwa. ⁸ Noo ya bụ; e kuahaa alì ono ẹgu-mee jasù ntau-a.

⁹ Noo ya bụ; iphe, onye mpfuchiru, bụ Jieremaya pfuru je avua, bụ iphe, sùru: “Ɛphe chita ukporo pangu lẹ pangu iri ono, bụ aswa, unwu Izurelu kwetarù l’ẹphe a-pfù l’ishi mu ono; ¹⁰ je azua okpu-ite alì, bụ iya bụ gẹ Nnajiuphu pfuru iya ya.*”

Payileti aji Jizosu aji

(Mak 15:1-5; Luk 23:3-5; Jiòn 18:33-38)

¹¹ Jizosu bya apfuru l’iphu nnajioha ọbu. Nnajioha bya ajia ya sù: “?Bù ngu bụ Eze ndu Jiu?”

Jizosu sù iya: “Ọekwa ngu phọ bẹ o shi l’onu.” ¹² Ndu-ishi uke Chileke mę ndu bụ ọgerenya wata epfushi igwerigwe iphe, dọ ẹji, ẹphe sùru l’o meru; ọphu Jizosu epfuduru opfu yeru phẹ.

¹³ Payileti sù iya: “?Ọ kwa l’i nùmaru igwerigwe iphe, ẹphe epfugbaa l’i meshiru?”

¹⁴ Ọphu o yeduru iya onu; mbù g’ọ ka mma l’ọo olu-opfu lanù; mbù ọ kwata dọ nnajioha ono okpobe biribiri.

Eekpe Jizosu mpfugbu

(Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Jiòn 18:39—19:16)

¹⁵ Noo ya; ọ bụwaa omelalì phẹ l’anọdu abọ Ọbo Ojehata ono bẹ nnajioha ahajeru phẹ onye mkporo lanù g’ọ la; mbù onye ẹphe sùkpooerupho g’ọ haarù phẹ. ¹⁶ Teke ono; ọ duru nwoke, a maru amaru, nọ mkporo; ẹpha iya bụ Barabas. ¹⁷ Tòbudu iya bụ; ẹphe dzukòbeepho l’ẹka lanù; Payileti sù phẹ: “?Bù onye ole bẹ ọ dọ unu gẹ mu haarù unu g’ọ la? ?Bù Barabas; tọo Jizosu onye eekuje Kéreshi?” ¹⁸ Kẹle ọ mawaru l’ọo ẹnya-pfùrupfuru bẹ ndu-ishi uke Chileke gude kputaru iya Jizosu.

¹⁹ Payileti nọdukwadua l’ùlo-ikpe ono; nyee ya zia g’a bya asù iya g’ọ tọ dukwa iphe, oo-me nwoke ono, pfuberekoto ono; kẹle ya rwọkwaru nrwọ l’enyashi jee iphe-ẹhuka, parù ẹka l’opfu ẹhu iya.

²⁰ Tòbudu iya bụ; ndu-ishi uke Chileke mę ndu bụ ọgerenya ono kwarù ikpoto ndu ono ye g’ẹphe sù g’a haarù phẹ Barabas; megbua Jizosu. ²¹ Nnajioha ono bya ajikwa phẹ ọzo sù: “?Bù onye ole l’ime umadzu ẹbo-a bẹ ọ dọ unu gẹ mu haarù unu g’ọ la?” Ɛphe tụa ọzù sù: “Barabas.”

²² Payileti sù phẹ: “?Unu sùkwanuru gẹ mu me Jizosu; onye eeku Kéreshi gunu?” Ɛphe tuko wua onu nanù sù: “Pfù-gbua ya!”

²³ Ọ sù phẹ: “?K’ishi gunu? ?Bù gunu bụ ẹjo-iphe, o meru?” Ɛphe kabakpọo ya nù arashì ike sù: “Pfù-gbua ya!”

²⁴ Tòbudu iya bụ; Payileti nonyaa; bya amaru l’ọ tọ dudu iphe, ya epfuta iya; l’ọ chia ùtsù abya adada; o kuta mini kwọo onwiya ẹka

* 27:10 27:10 Gūnaa Zek 11:12,13.

l'iphu ikpoto ndu ono sụ: “Èka mu ta adụkwa l'ochi nwoke-a. Ọ kwa unu maru g'unu e-me iya.”

²⁵ Ikpoto ndu ono tũko tũa ụzu sụ: “G'ochi iya tukoru anyi l'ishi mę l'ishi ụnwu anyi.”

²⁶ Tọbudu iya bụ; o woru Barabasụ haarụ phę sụ g'ọ la; bya asụ g'e chia Jizọsụ iphe. E chichaa ya iphe; ọ kpuru iya nụ g'e je akpopyabe iya l'oswebe.

*Ndu ojogu eme Jizosu
sukusuku*

(Mak 15:16-20; Jiọn 19:2-3)

²⁷ Tọbudu iya bụ; ndu ojogu kę nnajioha ono duru Jizosu bahu l'ulo-ikpe nnajioha; bya ekukọo ndu ojogu nwibe phę g'ęphe ha. ²⁸ Ęphe yeshia ya uwe iya bya achita uwe kpowula-kpowula uswe yee ya. ²⁹ Ęphe bya egude obvu kpaa okpu-eze woru kpube iya; bya aparu mgboro dęe ya l'ękutara. Ęphe bya egbushiru iya ikpere l'iphu wata iya eme sukusuku sụ iya: “Ndzụ dukwa ngu! Eze ndu Jiu.” ³⁰ Ęphe avua ya onu-mini; bya eworu mgboro ono emoje iya l'ishi. ³¹ Ęphe meghechaa ya sukusuku ono; bya eyefu iya kpowula-kpowula uwe ono; bya eyee ya uwe iya; bya akpuru iya jeshia apfugbu.

Aapfugbu Jizosu

(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jiọn 19:17-27)

³² Ęphe wufutashia bya ahuma onye Sayirini, ępha iya bụ Sayimonu. Ęphe kebuta iya sụ g'o vutabude Jizosu oswebe iya ono. ³³ Ęphe byarwutaępho ęka aza Golugota, bụ iya bụ okpokoro ishi; ³⁴ ęphe woru męe, a gwaru obvu, atso ilu; nụ Jizosu g'ọ ngua; g'iphe te eme iya ęhuka shii. O tsue ya pho onu; ophu o kweędu iya angungu.

³⁵ Ęphe kpopyabe iya l'oswebe l'ęka ono bya atua ido gude kee uwe iya. Ono mee ọ vua mbụ iphe ono, ndu mpfuchiru pfuru sụ: “Ęphe woru uwe mu keeru onwophę. O rwua l'uwe mu eyeje l'ime ęhu ęphe tũaru iya ido.” ³⁶ Ęphe mechaa; bya anoshia wata iya eche nche. ³⁷ E dee iphe ono, ęphe sũru l'o meru ono pfube l'oswebe ono. Iphe, e deru bụ: “Ọwa-a bụ Jizosu; Eze ndu Jiu.” ³⁸ E wokwarupho umadzu labo, ana nfu; kpopyabekwapho yęe ya l'ęka ono; onye ophuu nọdu l'uzo ękutara iya; onye ophuu nọdu l'uzo ękicha iya.

³⁹ Ndu aghata aghata nọdu epfubyishi Jizosu; ekweru iya une asuje iya: ⁴⁰ “?Tọ bũnu ngu-a bụ nwophu sũru l'ii-nwukposhi eze-ulo Chileke gude ujiku ęto kpukwaa ya-a? Dzonaa onwongu mę ọ -buru ngu-a bụ Nwa Chileke obu. Shinu l'oswebe ono nyifuta!”

⁴¹ Ndu-ishi uke Chileke mę ndu ezije ekemu mę ndu bụ ogerenya nọdu epfuru iya kwaphu kwaphu sụ: ⁴² “Ọ dzoru ndu ozo; ophu ọ duedunu ike dzọ onwiya. Ọ -buru eze ndu Izurelu; g'o shinu l'oswebe l'ęka ono nyizeta g'anyi ekweta l'ọ bụ iya bụ Kereshi obu. ⁴³ Ọ sũru l'ọo Chileke bę ya ma; lę ya bụ Nwa Chileke; ngwa; gę Chileke dzonaa ya nta-a mę ọ -buru l'ọ dũ Chileke ree.”

⁴⁴ Umadzu ębo ono, anaję nfu ono, a tukoru ęphe l'iya kpopyabe l'oswebe pho nọdu akokwa iya pho ęgube onu ono.

Anwuhu Jizosu

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jiọn 19:28-30)

⁴⁵ Tɔbudu iya bɔ; ɛnyanwu keɛrupho l'ishi; nchi jihu l'alɔ ono; nɔ gbiriri jasu l'ɛnyanwu agbuze. ⁴⁶ ɛnyanwu gbuzeeɛpho; Jizɔsu chishia mkpu ike sɔ: "Elayi! Elayi! ?Lema sabakutani?" Bɔ iya bɔ: "Chileke mu! Chileke mu! ?Bɔ gunu bɛ o gude ɪ haa mu nkɔnyi mu?"

⁴⁷ Ndu harɔ pɛɛru l'ɛka ono nɔma iya sɔ: "Nwoke ono ekukwa Elayijia." ⁴⁸ Onye lanɔ gbagbɛɛpho teke ono teke ono je ewota asancha ɔphu amije mini woru gwɔɔ lɛ mɛe-veniga, woru tsebe l'oshi, dɔ ogologo woru nɔ iya g'ɔ ngɔa. ⁴⁹ Ndu ɔphuu sɔ: "Unu gebewarɔ g'anyi maru ?Elayijia l'a-bya bya adzɔo ya?"

⁵⁰ Jizɔsu bya echishia mkpu ike ɔzo bya atubuhu unme.

⁵¹ Noo ya; ɛkwa egbobutajɛ ɛnya ɛka aagwajɛ Chileke, nɔ l'ime eze-ɔlo Chileke ono shiɛpho l'ishi gbaɛpho kɛ tararaa jasɔ l'alɔ gbajahɔ ɛbo. Alɔ nmakɔta jiiijiii; oke mkpuma gbawashihu. ⁵² Iphe, bɔ ilu ghekɔtaru ɔnu. Igwerigwe ndu dɔ nsɔ, bɔ ndu nwuhuhawaru anwuhu tɔko shi l'ɔnwu tetagbaa dzuru ndzɔ. ⁵³ ɛphe shigbaa l'ime ilu ono lɔfuta. Jizɔsu shiɛpho l'ɔnwu teta dzuru ndzɔ; ɛphe wɔba lɛ Jierusalemu. A dɔ igwerigwe hɔma phɛ.

⁵⁴ Tɔbudu iya bɔ; onye-ishi ndu ojɔgu ndu Romu waa ndu ojɔgu iya, ɛphe l'iya pɛɛru eche Jizɔsu nche-a; tɔko tsuhu ebvu g'ɛphe hɔmaeru phɔ alɔ-ɔnma-jiiijiii ono waa iphemiphe, mekɔtaru nɔ. ɛphe sɔ: " ?Unu maru-a lɛ nwoke-a bukwa Nwa Chileke eviya."

⁵⁵ ɔ dɔru ikpoto unwanyi, kuru ɔzenya ele ɛnya g'ɛphe maru iphe, eme nɔ. Unwanyi ono shi lɛ Gálili tsota Jizɔsu; ejeru iya ozi. ⁵⁶ Meri onye Magudala yɔ l'unwanyi ono. Meri ɔphu nwuru Jiemusu; nwɔa Jiósefu yiru iya; waa ne unwu Zebedi.

Elili Jizɔsu

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jiɔn 19:38-42)

⁵⁷ O be l'uzenyashi; nwoke oke amadɔ lanɔ, shi lɛ Arimatiya bya; ɛpha iya bɔ Jiósefu. Yɛbedua l'onwiya yikwa l'onye etsoje Jizɔsu. ⁵⁸ Nwoke ono bya ejepfu Payileti je arwɔo ya g'a haarɔ iya odzɔ Jizɔsu gɛ ya lia. Payileti sɔ g'a pɛe ya ya. ⁵⁹ Tɔbudu iya bɔ; Jiósefu bya eje apazeta odzɔ ɔbu bya egude ɛkwa ɔchaa, inyi adɔdu gude kwaa ya. ⁶⁰ ɔ bya eje eworu iya nyebe l'ilu kɛ yɛbe Jiósefu; ilu, ɔ tɔru k'ɔphúú. Ilu ono bɛ ɔ tɔru lɛ mkpuma, ha shii. ɔ bya eswita oke mkpuma swichia ɔnu ilu ɔbu; ɔ bɔru iya atɔgbu. ⁶¹ Meri onye Magudala mɛ Meri ɔphunapho nɔdukwapɔ l'ɛka ono. ɛphe tɔko nɔdugbaa anɔ l'ɛka ono gha iphu l'ilu ɔbu.

Eche nche l'ilu Jizɔsu

⁶² O be lɛ nchitabɔhu iya, bɔ iya bɔ mbɔku atɔta unme; ndu-ishi uke Chileke mɛ ndu Fárisii bya edzukɔbe jepfu Payileti ⁶³ je asɔ iya: "Nnajiuphu; anyi nyatakwarɔ lɛ teke nwoke ono, dzɔ-gburu onwiya l'ɔka ono nɔkwadu ndzɔ bɛ ɔ sɔjeru l'a -nɔepɔho abalɔ ɛto bɛ ya e-shi l'ɔnwu teta dzuru ndzɔ ɔzo. ⁶⁴ Zinaa g'e chee ilu ono ɔkpobe nche jasɔ abalɔ k'ɛto onoya; a -nɔnyaa ndu etsoje iya nɔ je je ezita odzɔ iya l'oshi wata epfu l'o shi waa l'ɔnwu teta dzuru ndzɔ. G'ɛjo ɔka k'ikpazɔ ta akanɔ k'ivuzɔ shii."

⁶⁵ Payileti sɔ phɛ: " ?ɔ kwa l'unu nweru ndu nche? Unu tɔgbua je echekpɔo ilu ono g'ɔ dɔ unu."

⁶⁶ Ɛphe tugbua je egude eze mkpuma swichia onu ilu ono ren-gurengu; bya eworu iphe-ohubama mee ya; woru ndu nche ye iya; a wata iya eche nche.

28

Eshi l'onwu teta dzuru ndzu

(Mak 16:1-10; Luk 24:1-12; Jiɔn 20:1-10)

¹ Eswe-atuɔta-unme -bvuepho; o beɛpho lɛ gɛgɛgere nchi-aboɔhu mboku Sonde; Meri; onye Magudala; waa Meri ophuu; jeshia l'ilu ono. ² A bya ele ɛnya; alɔ wata anma oke jiiijiii; keɛle ojozi-imigwe, shi l'ɛka Nnajiuphu be shi l'igwe phezeta bya eswifu eze mkpuma ono je anmakoru iya l'eli. ³ Ugbugba iya noɔdu egbu nwɔinwii g'ebemu-igwe. Uwe iya noɔdu acha pemu pemu g'aka-mini-sunoo. ⁴ Ndu nche ono tsuhu iya ebvu; phukota kpaakpaakpaa; dabyichaerupho ge ndu nwuhuru anwuhu.

⁵ Ojozi-imigwe ono su unwanyi ono: "Unubɛdua; unu ta atsukwa ebvu; keɛle mu maru l'onye unu achɔ bu Jizosu; onye a kpopyaberu l'oswebe. ⁶ O to noekwa l'ɛka-a. O tetaakwaru dzuru ndzu ozo, bu iya bu iphe, o pfuhawaru unu-a. Unu byanu ahuma ɛka Nnajiuphu obu shi nyeru. ⁷ Unu jekwa egwegwa je epfuaru iya ndu etsoje iya nu l'o shiakwa l'onwu teta dzuru ndzu; l'o vuakwa unu uzo jeshia Galili; l'unu a-huma iya l'ɛka ono. Nokwa iphe, mu byaru unu ezizi bu ono."

⁸ Ɛphe gude ndzu-agugu me oke ehu-utso shi l'ilu ono gbaru oso tugbua egwegwa jeshia ya akoru ndu etsoje iya nu.

⁹ A bya ele ɛnya; Jizosu byapfutawaa unwanyi ono bya asu phe: "Unu ndupho?" Ɛphe gbapfuta iya; bya adaa kpurumu l'iphu iya; wogbaaru iya ɛka l'okpa; bya abaru iya eja. ¹⁰ Jizosu su phe: "Ge ndzu ba agukwa unu. Unu tugbuekwapho je akaru unwanna mu phe g'ɛphe jeshia Galili; l'onoo ɛka ɛphe a-huma mu bu ono."

Iphe ndu nche epfu

¹¹ Unwanyi ono noɔdukwadu l'uzo; ndu ojogu pho, eche nche pho vuwaru phe uzo wuba l'ime Jierusalemu je akokotaru ndu-ishi uke Chileke iphemiphe, mekotaru nu. ¹² Ndu-ishi ono ɛphe lɛ ndu bu ogerenya bya edzukobeepho chia idzu bya eworu okpoga, ha shii nu ndu ojogu ono iphe uphalazu; ¹³ su phe: "Unu sujekwa l'oo ndu etsoje iya nu byaru l'enyashi bya ezita odzu iya teke unu eku mgbenya." ¹⁴ "O-buru l'unu pfuru nno; o -rwua nnajoha lɛ nchi; unu te eyeshi onu; keɛle anyi a-maru-a g'anyi e-gude pfufu unu."

¹⁵ Ɛphe kwe hm; nata okpoga obu je emee g'e ziru phe. O buru iya bu l'ɛphe epfua nno; o dzuru alɔ Jiu mgburugburu jasɔ ntanu-a.

Jizosu egoshi ndu etsoje

iya nu onwiya

(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jiɔn 20:19-23; Ndu 1:6-8)

¹⁶ Tobudu iya bu; ndu etsoje Jizosu ono ɛphe n'iri lɛ nanu tugbua; o buru phe eje Galili. Ɛphe je anodu l'ubvu ono, Jizosu tuhawaru phe onu iya ono. ¹⁷ Ɛphe humaepho Jizosu obu; ɛphe baaru iya eja. Obenu l'o duru ndu ophu haru boɔ obu ebo. ¹⁸ Jizosu byapfuta phe bya asu phe: "Chileke be meakwaru g'iphe, bu ike, no l'imigwe me ophu no lɛ mgboko noɔdu mu l'ɛka. ¹⁹ Oo ya bu; unu je emee ohamoha

g'ẹ̀phe ẹ̀buru ndu etsoje mu nọ. Unu gudeje ẹ̀pha kẹ Nna; mẹ kẹ Nwa; mẹ kẹ Unme-dụ-Nsọ mee pẹ baputizimu. ²⁰ Unu zije pẹ g'ẹ̀phe meje iphemiphe, ẹ̀ iphe, mu kakọtaru unu g'unu meje. Unu hụma ahụma lẹ mu nọkwa swiru unu mbọku-mbọku jeye teke mgboko a-bvụ.”

Ozi-oma, Maku Deru

*Ozi Jiṅnu, onye emeje
baputizimu eezi l'echiegu*

(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Jiṅ 1:19-28)

¹ Owa-a bu ishi ozi-oma Jizosu, bu Kéreshi; Nwa Chileke. ² Azáya onye mpfuchiru Chileke deru l'ekwo su:

“Nwa mu; mu e-zi onye-ozu mu

g'o vuru ngu ọzo je abooru ngu ọzo.*

³ O duru onye ara iya arara l'echiegu su:

Unu meziaru Nnajiuphu ọzo.

Unu mee gbororo iya g'o dugbaa nhamunha.†”

⁴ Noo ya Jiṅnu onye emeje baputizimu bya anodu l'echiegu ara iya arara asuje: “Izimanu iphe-eji unu lwa unu azu; g'e mee unu baputizimu. Oo ya bu Chileke aguru unu nvu l'iphe-eji, unu meshiru.” ⁵ Ndu ali Jiudiya me ndu Jierusalemu mgburugburu nodu awupfuta je iya g'ephe numa iphe, oopfu. Ephe nodu akoshi iphe-eji, ephe meshiru; o nodu emejgbaa phe baputizimu l'enyimu Jiordanu.

⁶ Noo ya; uwe, Jiṅnu eyeje l'ehu bu uwe, e meru l'aji inya-kamelu; o nodu egudeje akpo-anu tubuta iya l'upfu. Nri, oorije bu igube yele manu-enwu. ⁷ G'ora ora ono be osuje: “O duru onye ozo, ka mu l'ishi; ka mu l'okpa, l'e-mechaa bya; onye mu ta asukpodanu ge mu e-tupfuru etupfuru; tofu eri akpokpa, o yeru l'okpa. ⁸ Mbedua meru unu baputizimu le mini; ole onye k'ono l'e-me iya unu le Unme-du-Nso.”

Eme baputizimu me ohutama Jizosu

(Mat 3:13—4:11; Luk 3:21-22; 4:1-13)

⁹ O rwua ujiku lanu; Jizosu shi le Nazaretu, no l'ali Galili bya; Jiṅnu mee ya baputizimu l'enyimu Jiordanu. ¹⁰ Jizosu rwufutashi ephe le mini ono; o huma g'igwe bukaheruphe ebo gheru onu; Unme Chileke duphe ge ndo pheephe phaa phezeta bya anodu iya l'ehu. ¹¹ A numa olu-opfu, shi l'imigwe ono su: “I bu Nwa mu nwoke, mu yeru obu. I jiru mu ephe.”

¹² G'e jia epfua; Unme Chileke ono mee Jizosu; o je anodu l'echiegu. ¹³ O noo l'ime echiegu ono ukporo abali labo; Nsetanu nodu ahụ iya ama. Eka ono, Jizosu no ono bueruphe unwu anu-egbudu no iya. Jizosu nodu l'eka ono; unwu-ojosi-imigwe nodu ejegbaaru iya ozi.

Opfu Chileke, Jizosu ziru le Galili

(Mat 4:12-22; Luk 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ A tpepho Jiṅnu mkporo; Jizosu bahu l'ali Galili; je ezikashiahaa ozi-oma, k'eka Chileke bu eze ¹⁵ su: “Teke ono, Chileke kweru ukwe iya ono ruwakwaru. Chileke abyaakwaa egoshi le ya bu eze; g'izimanu iphe-eji unu lwakwa unu azu; unu bya ekweta ozi-oma Chileke.”

* 1:2 1:2 Guna Mal 3:1. † 1:3 1:3 Guna Azá 40:3.

¹⁶ O be g'o tsoru agūga eze-enyimu, nọ lẹ Gálili; ọ hūma Sayimonu yẹle Anduru, nwune iya ẹka ẹphe agha ugbo-ikokoro l'eze-enyimu; kele ẹphe bu ndu ese ikokoro. ¹⁷ Jizosu bya asu phe: "Unu bya etsoru mu ge mu emee unu g'unu buru ndu a-nodu esekutaje nemadzu g'eesetaje ema-a." ¹⁸ Epfufu, oopfu iya; ẹphe gwobe ugbo phe; tsoahaa ya.

¹⁹ O byakwa ejeriberu nwanshii; ọ hūma Jiemusu nwa Zebedi yẹle Jiṣonu nwune iya. Ẹphebedua nọ l'ugbo phe emezi ugbo phe emezi. ²⁰ Ahuma, Jizosu ahuma phe; o kua phe. Ẹphe haa nna phe Zebedi l'ugbo ono; haa ndu ophu e butaru ebuta; je etsoru Jizosu.

Nwoke, obvu eme

(Luk 4:31-37)

²¹ Ẹphe bya abahu mkpukpu Kapaniyomu. O -rwuepho eswe-atuta-unme ndu Jiu; Jizosu bahu l'ulo-ndzuko ndu Jiu je awata ezi iphe. ²² Ẹphe sachaa onu saa nchi l'iphe, oozi phe; kele oozi iphe g'onye ike du l'eka. O to zidu ge ndu ezije ekemu.

²³ O duru nwoke, obvu eme, nọ l'ime ulo-ndzuko ono. ²⁴ O chiahaa mkpu su: "Jizosu onye Nazaretu; paru anyi haa! ?Bu gunu be anyi le ngu jigba? ?I bya anyi emebyishi? Mu maru onye i bu. I bu onye du nso, shi l'eka Chileke!"

²⁵ Jizosu baaru iya mba su: "Dobe onu doo; futa nwoke ono l'ehu."

²⁶ Obvu ono bya atua nwoke ono ndapfu woru iya gbachia; raru iji-nya iji-nya lufuta. ²⁷ Onu kugbabechaa ndu nọ l'eka ono akugbabe. Ẹphe wata aji nwibe phe su: "?Iphe owa-a bu gunu? Iphe, oozi-a gbekwanu buru anyi nchi ophu. Onye ophu egudeje nkamena abaru obvu mba; ẹphe eme iphe, o pfuru."

²⁸ G'e jia epfua; epha Jizosu ngakotawaa ali Galili mgburugburu.

Jizosu emeta igwerigwe

ndu iphe eme

(Mat 8:14-17; Luk 4:38-41)

²⁹ Afuta, Jizosu phe afuta l'ulo-ndzuko ono yele Jiemusu; waa Jiṣonu swiru tugba. Ẹphe bahu ibe Sayimonu phe, bukwapo ibe Anduru phe. ³⁰ Ododonya nodu eme ne nyee Sayimonu; ọ zee l'ime ulo. Oo ya bu; a bya epfuaru iya Jizosu. ³¹ O bya ejepfu iya bya egude iya eka l'eka selia; ododonya ono mebuha iya; nwanyi ono wata phe akwaru ebyaa.

³² O be l'uzenyashi; g'enyawu nyihuchaaru; a chitaru iya ndu iphe eme me ndu obvu emegbaa. ³³ Ndu eka ono l'ophu gbaepho mkpu bya eji onu-abata. ³⁴ O mee igwerigwe ndu iphe eme; ẹphe wekorohu. O chishikwapo obvu l'ehu ndu obvu emegbaa. Ophu o kwejedu g'obvu ono pfua opfu g'ẹphe mahawaru iya-a.

Jizosu epfu opfu Chileke

le Galili

(Luk 4:42-44)

³⁵ Swichechero; ọ gbeshi jeshia l'eka oo-nodu nwekiniya iya; epfu anu Chileke. ³⁶ Sayimonu me ndu ẹphe l'iya swi tuko achokashi iya. ³⁷ Ẹphe hūmae ya pho; ẹphe su iya l'onymonye tukokwaru achọ iya.

³⁸ O su phe: "Unu g'anyi je le mkpukpu ozo, haru dugbaa anyi ntse ge mu je epfuaru phe opfu Chileke; kele oo iphe ono be mu byaru."

³⁹ O jedzuru ekameka le Gálili epfu opfu Chileke l'iphe, bukpoò ulondzuko. O nodu achishi obvu, bugbaa nemadzu l'ime ehu.

Onye ekpenta, Jizosu meru

o wekorohu

(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰ Onye ekpenta bya abyapfuta Jizosu bya egbushi ikpere; rwoo ya su: "O -buru uche ngu be ii-menaa ge mu wekorohu."

⁴¹ Imemini iya du Jizosu; o bya amachia eka denyi nwoke ono; su iya: "O bu uche mu. Ngwa; wekorohuwaro!" ⁴² Teke ono kwapho; ekpenta ono mishihu iya l'ehu; o wekorohu. ⁴³ Jizosu nmashiaru iya okwa ike su iya g'o tugbuekwapho lashia; ⁴⁴ bya asu iya: "Ba adukwa onye ii-pfuru iya; jechikwaa g'onye uke Chileke lerwee ngu enya. Li gweru ngweja, onye e metaru l'iphe, eme iya nu anuje nu g'e gweeru ngu ge Mosisu turu ekemu su g'e gweje iya. Oo ya bu ge ndiphe e-gude nno maru le Chileke mewaru ngu; i wekorohu."

⁴⁵ Nwoke ono jeela je epfukashiaharu onyemonye iphe ono; tuko akokashi ako iphe ono; ophu Jizosu afutajeedu l'ebederebadara le mkpukpu. O nodu anoduje l'eka nemadzu te ebudu ebubu. A nodu eshijeela ekameka awu-pfuta iya.

2

Nwoke, iphe lonwuru ibe ehu lanu

(Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Tobudu iya bu; a noepho ujiku olemole; Jizosu laphu azu le Kapaniyomu. O ngadzuru ekameka l'o nowaa l'unuphu. ² A dukpoò igwerigwe dzukota; k'opfu o duedu uzo, duru phe nu mbukponu me l'onu-uzo. O pfuaharu phe opfu Chileke. ³ Umadzu eno vuru onye iphe lonwushiru ibe ehu lanu vutaru iya. ⁴ A dukpoò igwerigwe l'eka ono; k'opfu ephe ta adudu ike jekube iya ntse. Oo ya bu; ephe nyihu ulo ono je ebufua uzo le nhamunha eka Jizosu pfuru le mkpula iya. Ephe woru iphe, nwoke ono ze pyofu l'uzo ono pazeta iya l'ime ulo. ⁵ Jizosu humaeopho g'ekweta phe habe shii; o su onye ono, iphe lonwushiru ibe ehu lanu ono: "Nwa mu; a guwaru ngu nvu l'iphe-eji ngu g'o ha."

⁶ Noo ya; o duru ndu ezije ekemu, no anoo l'eka ono aru l'obu phe: ⁷ "Bu gunu be nwoke-a epfu egube-a? Oopfubiyikwa epha Chileke epfubyi! Bu onye a-du ike guaru nemadzu nvu l'iphe-eji iya; gbahaa Chileke nwekiya?"

⁸ Jizosu maerupho iphe, ephe aru l'egomunggo bya asu phe: "Bu gunu meru iphe, unu aru egube oriri ono l'ime obu unu? ⁹ Bu ole ka nphe epfuru onye iphe lonwushiru ibe ehu lanu? Bu: 'A guwaru ngu nvu l'iphe-eji, i meshiru?' To 'Gbalihu phuta iphe, iize aze jeahaa ije.' ¹⁰ Ole oo g'unu a-maru l'e ziru Abubu-Ndiphe g'o gujeru nemadzu nvu l'iphe-eji, o meshiru le mgboko-a." O su onye iphe lonwuru ibe ehu lanu ono: ¹¹ "Oo ngu be mu epfuru. Gbalihu palita iphe-aze ngu lashia ibe ngu."

¹² Nwoke ono kwolihu bya aphuta iphe, ozeje aze; o buru iya atugbu. A tuko ele iya enya eka ooje atugbu; ephe chikafuchaepho enya bya aja Chileke ajaja asuje: "Ha! Anyi teke ahumaswekwaa onye meru iphe, du egube-a!"

*Ekuku Lívayi**(Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)*

¹³ Jizosu tsoru aguga eze-enyimu tugbua ozo. Ikpoto nemadzu wupfuta iya; o ziahaa phe iphe. ¹⁴ O ghatashia bya ahuma Lívayi nwa Alufiyosu eka o no l'ulo okpoga akiriko. O su iya; "Tsuru mu." O gbalihu tsoru iya.

¹⁵ Jizosu yele ndu etsoje iya nu je eriahaa nri l'ibe Lívayi. Ndu ana akiriko me ndu ozo mmanu, bukwapfo ndu aamaru ejo eka tukokwapfo nodu l'eka ono; ephe le Jizosu nodu erigba nri; kele egube ndu ono du igwerigwe awu etso iya. ¹⁶ Ndu ezije ekemu, bu ndu ke Farisii humaepfo le yele ndu iphe-aji; waa ndu ana akiriko erigbabe nri; ephe su ndu etsoje iya nu: "Bu gunu meru iphe, Nnajiuphu unu yele ndu ana akiriko; waa ndu iphe-aji gude erigba nri?"

¹⁷ Jizosu numae ya pho; o su phe: "O to bukwa ndu ehu du ike be eegudeje gbapfu onye eme obvu; o kwa ndu iphe eme. Mu ta abyakwaru eku ndu pfuberekoto; o kwa ndu eme iphe-aji be mu byaru ekuku; g'izimanu lwa phe azu."

*Aswiru Chileke egu**(Mat 9:14-17; Luk 5:33-39)*

¹⁸ Teke ono be ndu etsoje Jionu; waa ndu ke Farisii aswi egu epfu anu Chileke. Noo ya bu; ndu ozo byapfuta Jizosu bya aja ya su: "Bu gunu meru iphe, o gude ndu etsoje Jionu; waa ndu ke Farisii nodu aswi egu epfu anu Chileke; obe ndu ophu etsoje ngu nu aswidu?"

¹⁹ Jizosu su phe: "Ndu byaru ekele-nwanyi a-gbe swiahaa egu l'eka ephe l'onye eme ekele-nwanyi nokwadu l'eka-a? Ephe ta abyakwa l'aswi egu me o -nodukwadu-a l'eka ono. ²⁰ Ole o dukwaru teke eemechaa; aabya anafu phe onye ono, eme ekele-nwanyi ono. Oo ya bu; ephe aswiwaro egu mboku ono.

²¹ "E te ewotajekwa ekwa ophuú gude gbachia eka akahu ekwa lakahuru alakahu. Onye meru iya nno; ekwa ophuú ono atsua atsutsu; kabaa ya alaka. ²² Ophu ewojeduru akuru me ophuú ye l'ugbobelemee, riwaru ppheripheri; odumeka lo takpo o gubobe ono. Me ono alaa l'iswi; ugbole alakwapfo l'iswi. Me ophuú be eeyeje l'ugbole ophuú."

*Eswe-atuta-unme**(Mat 12:1-8; Luk 6:1-5)*

²³ O rwua ujiku lanu; mboku ono bu eswe-atuta-unme ndu Jiu; Jizosu phe nodu aghata l'egu, a koru witi; ndu etsoje iya nu wotaahaa akpuru witi ono g'ephe aghata l'eka ono. ²⁴ Ndu Farisii su iya: "Shii? Bu gunu meru iphe ndu-a l'eme iphe, e te emejedu l'eswe-atuta-unme?"

²⁵ O su phe: "Unu teke agu-swee iphe, Dévidi waa ndu ephe l'iya swi meru; eka o nweru iphe, atsú phe l'ehu; egu nodu agu phe? ²⁶ O bahuru l'ulo Chileke teke Abayata bu onye-ishi uke Chileke je ataa buredi, e doberu Chileke iche. Buredi ono be onye ozo ta atajedu; gbahaa ndu-uke Chileke. O taa ya bya ahakwarupho nu ndu ephe l'iya swi."

²⁷ Jizosu su phe: "Chileke mekwaru eswe-atuta-unme g'o kwoo nemadzu. O to mekwaru nemadzu g'o kwoo eswe-atuta-unme. ²⁸ Oo

ya bu l'iphemiphe, du Abubu-Ndiphe, bu Nnajiuphu l'eka; mbu je akpaa l'eswe-atuta-unme."

3

Onye eka lanu nwuhuru anwuhu
(Mat 12:9-14; Luk 6:6-11)

¹ Tɔbudu iya bu; Jizosu tugbua bya abahu ozo l'ulo-ndzuko ndu Jiu. O duru onye no l'eka ono, eka lanu nwuhuru anwuhu. ² Ephe geahaa Jizosu g'ephe maeshikwaru: "oo-me g'eka nwoke ono teta iya ge mboku ono bu eswe-atuta-unme-a; g'ephe asu l'o noo iphe, o meru. ³ O su nwoke ono, eka nwuhuru anwuhu ono: "Gbalihu bya apfuru l'eka-a." ⁴ Jizosu bya aja phe su: "?Bu gunu be ekemu suru g'emeje l'eswe-atuta-unme? ?O suru g'e meje ree too g'e meje eji? ?O suru g'a dzoje ndzu too g'e gbuje nemadzu?"

Ophu o dudu onye pfuru opfu yeru iya. ⁵ Jizosu bya egude ehu-eghu voooru phe enya ehuka ehuka; teme o rwuhukwaa ya pho l'ehu l'ejo-okpoma paru phe eka. O su nwoke ono: "Ngwa; lochia eka alochi!" O lochia eka. Eka ono bya eteta iya bya adu iya g'ophuu. ⁶ Ndu Farisii tugbuepho; o buru phe ejepfu ndu k'onye eze, bu Herodu g'ephe chia idzu teke ono teke ono g'ephe e-shi megbua Jizosu.

Ikpoto ndu no laguga mini

⁷ Jizosu yele ndu etsoje iya nu tugbua jeshia l'eze-enyimu Genesaretu. A du igwerigwe shi l'ali Galili wuru tsoru phe; mekpoo ndu ophu shi Jiudiya; ⁸ me Jierusalemu; me ndu Idumiya; me ndu azu Jiordanu; me ndu buru Taya yele Sayidonu mgburugburu; ndu gudewaa l'ephe nумaru iphe, o megbaaru zaru byapfutashia ya. ⁹ O su ndu etsoje iya nu g'ephe kputaru iya nwugbo ge ya nodu g'ikpoto ndu ono ta akpagbu iya. ¹⁰ Ishi iya bu l'o meru g'ehu du ndu du igwerigwe ike; k'ophu ndu ozo, iphe eme adzo uzo g'ephe e-me denyi iya eka. ¹¹ O nodu abujeru teke obvu humaeru iya pho; ephe adaa kpurumu l'iphu iya chia mkpu su: "Oo ngu bu Nwa Chileke."

¹² O nodu epfushije iya ike su phe g'ephe te epfukwa onye ya bu l'edzudzu-oha.

Jizosu ahota ndu-ishi-ozu iri ebo

(Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)

¹³ E mechaa; Jizosu tugbua jeshia eka ubvu du igwerigwe bya ekua ndu du iya ree; ephe l'iya swiru. ¹⁴ O bya ahota phe umadzu iri l'ebo woru mee ndu-ishi-ozu iya bya asu phe: "Mu hotawaru unu ge mu l'unu noduje. Oo unu be mu e-zije g'unu je ezia ozi-oma Chileke; ¹⁵ unu aduje ike mee g'onye iphe eme wekorohu; dujekwapho ike achishi obvu l'ehu onye obvu eme."

¹⁶ Epha ndu ono bu: Sayimonu onye o guru Pyita. ¹⁷ Jiemusu nwa Zebedi yele nwune iya Jionu. Ephenebo be o guru Egbigwe; ¹⁸ waa Anduru; waa Filipu; waa Batulomiyu; waa Matiyu; waa Tomosu; waa Jiemusu nwa ke Alufiyosu; waa Tadiyosu; waa Sayimonu onye yi l'ogbo, l'adzo g'ali Jiu duru ndu Jiu; ¹⁹ waa Jiudasu Isukariyotu, bu iya mechaaru deru Jizosu ye l'eka ndu ohogu iya.

Nsetanu ta achifudu Nsetanu

(Mat 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

²⁰ E mechaa; ndu ono ẹphe ẹ Jizọsu swiru bahu l'unuphu. Ikpoto nemadzụ wuru byapfuta iya ọzo; k'ophu ọ kpọshicharu pẹ kpọshia pẹ eri nri. ²¹ Ndibe Jizọsu pẹ numa iya bya ejeshia ya akpata; kele ẹphe suru l'iphu swehuwaru iya.

²² Ndu ezije ekemu, shi Jierusalẹmu bẹ suru l'ọo ọbvụ, bu Biyelezebọlu bu iya l'ẹhu; l'iphe, o gude achishi ọbvụ bu ike onye-ishi iphe, bukpoọ ọbvụ ono.

²³ Ọ bya ekua pẹ. Ẹphe byapfuta iya. O gude ẹtu ẹtu ziahaa pẹ iphe. Ọ sụ pẹ: “?Denu g'unu riru ẹ Nsetanu achifuje onwiya? ²⁴ Alị-eze -keha ẹbo seahaa opfu; ?unu ta amadu l'alị-eze ono gbukahwaru? ²⁵ Teke ọbu l'unuphu keharu onwiya ẹbo seahaa opfu; unuphu k'ono tee kekwaru. ²⁶ Teke ọ bukwapfo ẹ Nsetanu gude ese opfu; keha onwiya ẹbo; ?unu ta amadu l'ike a-bvụ iya?

²⁷ “Ọ tọ dukwa onye a-bahu l'ulo onye ọkpehu du; je egwee ivu iya ke ẹhuka; a -gufu l'onye ono vuru ọzo kee ya ẹgbu ẹmanu l'o gweta ivu iya ke ẹhuka.

²⁸ “Sụ-a; ge mu gbuaru iya unu tororo; iphemiphe, bu iphe-ẹji, unwu-eliphe eme dukotachakwaa k'ophu Chileke a-guru pẹ iya nvu; məkpoọ iphemiphe, bu mpfubyi, ẹphe epfubyi Chileke. ²⁹ Obenu onye pfubyiru Unme-du-Nsọ bẹ Chileke ta abyakwa aguru nvu. Ipe-ẹji iya a-tukokwaru iya l'ishi jasụ ẹ tuutuutuu ẹ mimiimii.” ³⁰ Noo kele ẹphe suru l'ọbvụ eme iya.

Ne Jizọsu yee unwune iya

(Mat 12:46-50; Luk 8:19-21)

³¹ Ne Jizọsu yele unwune iya bya bya apfuru l'etezi zia sụ g'e kua ya. ³² Teke ono bẹ igwe nemadzụ nọ-pheru iya mgburugburu. Ẹphe sụ iya g'ọ gebekwa ẹ ne iya yee unwune iya nọkwa l'etezi aji aji iya.

³³ Ọ sụ pẹ: “?Bu onye bu ne mu yee unwune mu ọbu?” ³⁴ Ọ ghaa ẹnya; lee ndu ono, nọ-pheru iya mgburugburu ono bya asụ pẹ: “Lekwa ndu bu pẹ bu ne mu; buru unwune mu! ³⁵ Ọ kwa onyemonye, eme iphe, du Chileke l'uche bu nwune mu nwoke; buru nwune mu nwanyi; bya aburu ne mu.”

4

Onye agha mebyi iphe

(Mat 13:1-9; Luk 8:4-8)

¹ O be teke ọzo; Jizọsu byakwa awata pẹ ezibaa iphe ọzo l'aguga eze-ẹnyimu. A du igwerigwe gbaphee ya mgburugburu; k'ophu ọ bahuru l'ugbo; nwufu iya; je anọriberu pẹ anọriberu l'ugbo ẹ mini. Igwe ndu ono nọdu l'alị l'aguga eze-ẹnyimu ono. ² O gude ẹtu ziahaa pẹ iphe, du igwerigwe. Teke oozi pẹ iphe ono bẹ ọ suru pẹ:

³ “Unu gebekwa-o! Ọ duru nwoke lanu, jeru atụ mebyi iphe. ⁴ Ọ nọdu atụ mebyi iphe ono; ọ haru daa l'aguga gbororo; ẹnu pheru bya atutua ya. ⁵ Ọzo nashihu iya daa l'alị, du epfu-epfu ẹka anu alị aduzidu; ntanta o fushia ome l'anu alị ono, ta adudu igbi ono. ⁶ Anwu chilahaepfo; o chipyashia ya; ọ nwulwashihu kpọshihu nkụ; kele o to nweđu ọgbarabvu l'ime alị. ⁷ Ọzo daa l'ẹka akpuru obvu nọ l'ime alị. Obvu ono futa; yebedua futa. Obvu onoya kpagbushia pẹ; ọphu ẹphe amiduru mebyi. ⁸ Ọzo daru l'ẹka alị du ree. O fushia ome; vua

evuvu bya amĩa amĩmi; ndu amĩa ụkporo l'iri; ndu amĩa ụkporo ẹto; ndu amĩa ụkporo ise.”

⁹ O sụ phẹ: “Onye nweru ẹnu-nchị, l'anụ iphe; n̄makwa iya!”

*Iphe, kparụ iphe,
Jizọsu egudeje ẹtu ezi iphe
(Mat 13:10-17; Luk 8:9-10)*

¹⁰ Jizọsu n̄duepho nwekiya; ndu etso iya n̄ yele ụmadzu iri l'ẹbo phọ jia ya iphe, ẹtu ono bu. ¹¹ O sụ phẹ: “Oo unubedua bẹ Chileke egoshi iphe, e shi domia edomi, bu iya bu k'eka Chileke bu eze; ọle ndu ozo bẹ aanmaru iphemiphe ono l'ẹtu ẹtu. ¹² Oo ya bu g'ọo-buru: “Ephẹ lee nta lee imo;

o tọ dudu iphe,
ephẹ a-huma!

Ophu oododu phẹ ẹnya;
o betakpọoru ephẹ
pfubechaa ya nchị
epfube!

A -nonyaa ephẹ lwaphuta
azu lwapfuta Chileke;
o gvaru phẹ nvu*.”

*Iphe, ẹtu onye agha
mebyi iphe ono bu
(Mat 13:18-23; Luk 8:11-15)*

¹³ “Jizọsu byanụ bya ajia phẹ sụ: ?Etu-a te edoduru unu ẹnya tọo? ?Denukpoo g'ee-me g'etu dokotaje unu ẹnya? ¹⁴ Onye l'atụ mebyi iphe ono l'atụ opfu Chileke. ¹⁵ Ndu ophu nọ l'aguga gbororo ẹka aatụ opfu Chileke bu ndu n̄machaaru iya n̄; Nsetanu zirwuta bya anafu phẹ opfu Chileke ono, a t̄ru l'ime obu phẹ ono. ¹⁶ Ndu k'ophuu dukwaphoya gẹ mebyi iphe, a t̄ru l'eka d̄u epfu-epfu. Ephẹ n̄machakpoerupho opfu Chileke ono; gude ẹhu-utso kweta ẹgwegwa; ¹⁷ ophu o dudu ogbarabvu, ephẹ gbaru l'ime onwophe; ephẹ kpọepho ụpfu nwanshii; iphe mkpamehu byapfutaẹ phẹ phọ; ọzoo ndu ozo melahaa phẹ ewere l'ephẹ kwetarụ opfu ono; l'ọoburu iphe, ephẹ a-kpakota daa; parụ opfu obu buhaa. ¹⁸ Ndu ophu d̄u gẹ mebyi iphe, aatụ l'eka obvu d̄u l'alị. Ephẹ bu ndu n̄maru opfu Chileke; ¹⁹ ọle ephẹ l'agba egomunggo ẹhu phẹ. Eyenuka obu l'eku; waa iphe, agụ phẹ g'ephẹ nweru iya batanu bya akpaahaa opfu ono ẹhu. Ophu o miduru amimi. ²⁰ Obenu ndu k'ono, bu mebyi iphe, a t̄ru l'okpobe alị ono; noo ndu ophu bu ndu an̄majechaa ya; ephẹ ewota iya ye l'okpoma phẹ; ephẹ eyee mebyi; ophu eyee ụkporo l'iri; ophu eyee ụkporo ẹto; ophu eyee ụkporo ise.”

*Orọku e yeru oku kpuchia iphe
(Luk 8:16-18)*

²¹ Jizọsu sụ phẹ: “?Aa-nwujeru oku ye l'orọku kpube iya ite; ọzoo nwua ya lẹ mkpula iphe, aazẹ azẹ? ?Tobudu l'iphe, eedobeje orọku bẹ eedobeje iya? ²² Kẹle iphemiphe, e domiru edomi bẹ ee-mechaa mee g'a huma; teme iphemiphe, e meru lẹ mpya bẹ ee-mechaa mee g'o fuhu. ²³ Onye nweru ẹnu-nchị, l'anụ iphe; n̄makwa iya.”

* 4:12 4:12 Gūnaa Azá 6:9-10.

²⁴ Ọ sụ phẹ: “Unu gejekwa ngge l'iphe, unu anụ lẹ nchi. Ọ kwa iphe, i gude tūru nū nwibe ngu bẹ ee-gude tūkwarupho nū ngu; aa-gbenu nū gbuedua ophu ka shii. ²⁵ L'onye nweru nū bẹ aa-nubakwaa ophu ka shii. Onye enwedū nū bẹ aa-gbenu natafulenu nwophu, o nweru.”

*Etu, e gude mebyi iphe,
evu evuvu anma*

²⁶ Ọ sụ phẹ: “Eka Chileke bụ eze dukwa gẹ nwoke, gharu mebyi iphe l'alị. ²⁷ Nchi -jihu; nwoke ekuru mgbenya; nchi -bọhu l'ootehu; mebyi iphe ono efushia vaa; ọ tọo madu g'o meru. ²⁸ Alị efushije iphe l'onwiya. Oovujeru ụzo bya emee eswa iya; l'ọ bya emee iyanguyangu; teme l'oogbe teke ono yee mebyi. ²⁹ Mebyi iphe ono -kaephō; nwoke ono abya egbuta iya; opfu l'o rwiwaru teke eegbuje iya.”

*Etu, e gude akpuru oshi
mọtutadu anmaa*

(Mat 13:31-34; Luk 13:18-19)

³⁰ No iya ọ sụ phẹ: “?Bụ gunu bẹ anyi a-sụ l'eka Chileke bụ eze du g'ọ ya? ?Denu egube etu, ee-gude koo akọ g'ọ du? ³¹ Ọ du g'akpuru oshi mọtutadu, bụ iya kakota rwiirwiirwii lẹ mgboko l'iphe, bukotakpoo iphemiphe, eemebeje l'alị. ³² Ọle oobujeru teke a byaru akua ya l'alị; oofua bya akakota iphemiphe, aakuje akuku l'alị shii. Oobya ajakashia ekali; k'ophu unwu-enu, ephe l'eli agbeje akpa iya epfunē.”

³³ Ọ buru udu etu ono bẹ Jizosu gude zia phẹ opfu Chileke g'oo-ka phẹ edo enya. ³⁴ Ọ -nmashiduru etu bẹ ọ tọ dudu iphe, oozije phẹ. Teke yee ndu etsoje iya nū nọepho nwekinyi phẹ; ootuko iphemiphe kọru phẹ g'ọ doo phẹ enya ree.

Jizosu abyanyi oke akpara-mini

(Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)

³⁵ Tọbudu iya bụ; nchi jihuepho mboku ono; ọ sụ ndu etsoje iya nū: “Unu g'anyi dafu azu eze-enyimu azu iya ophuu.” ³⁶ Ephe haa ikpoto ndu ono l'eka ono bahu l'ugbo ophu Jizosu nọhawaa; kporu iya jeshia. Unwu ugbo ozo nodu etso phẹ. ³⁷ Oke pherephere zishiahaa ike; akpara-mini tubaahaa l'ime ugbo. Ọ phodu nwanshii me mini eji ugbo. ³⁸ Jizosu noduro l'ishi ugbo ishi lanu woru ishi tukobe lẹ pyilo; ekuro mgbenya. Ephe kutee ya sụ iya: “O-zì-iphe! ?Tii kpakpodaro ishi? Ugbo abyaakwaa anyi ekpukpu!”

³⁹ O tehu bya abaarū pherephere ono mba bya asu eze-enyimu ono g'ọ deru yekete. Pherephere ono zibuhu; ekameka buru nyonyoronyo. ⁴⁰ Ọ sụ phẹ: “?Denu g'ọ gude ndzu nodu agu unu? ?Unu te ekwetaduru lẹ Chileke a-dzo unu?”

⁴¹ Onu kugbabechaa phẹ akugbabe. Ephe pfuaharu nwibe phẹ sụ: “?Bụ egube nemadzu gunu bẹ nwoke owa-a bụ? Onye ophu pherephere yele eze-enyimu emeje iphe, o pfuru!”

5

Nwoke, obvu eme

(Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹ Jizosu yele ndu etsoje iya nū bya ejerwua azu eze-enyimu ono azu iya ophuu, bụ iya bụ l'alị ke ndu Gerasa. ² Ọ futashiēpho l'ugbo; nwoke, obvu eme shi l'eka eelije nemadzu byapfutashia ya. ³ Eka ono

bẹ nwoke ono bu ebubu. Ọbvụ ọbu emeshi iya ike; k'ọphu ọ tọ ọuedu onye sụkwaduru iya eketsuta l'ẹgbu; mbụ m'obeta ọ buru mkpọro bẹ a turu iya. ⁴ Tekenteke kpọo bẹ aatujehawa iya mkpọro l'ọkpa; tua ya mkpọro l'ẹka; ole ọobyaje aghakpọshia ẹka aghakpọshi; mkpọro k'ẹka ono anyakashihu. L'ọ woru k'ọkpa chipyashia echipyashi. Ọphu ọ ọuedu onye ike agọta iya dukwadu. ⁵ Eswe l'enyashi bẹ ọonoduje l'echilabọ ẹka ono, eelije nemadzụ ono yele echi ẹka úbvú nọgbaa echi mkpu; oogude mkpuma ekwobashị onwiya ẹhu.

⁶ Ọ hụmaepho Jizọsu l'ẹka dọ ẹnya; ọ phọta ọso gbapfu iya je adaa kpurumu l'iphu iya; ⁷ chia mkpu sụ: "Jizọsu; Nwa Chileke; mbụ Chileke ono, bụ Ọkalibe-kangokọtaru-nụ! ?Bụ gunu bẹ mu lẹ ngu jigba? Mu arwọkwa ngu arwọrwo; Chileke anụkwa iya-a; ta anụshinu mu aphụ." ⁸ Kele Jizọsu sụhawaru iya: "Gube ọbvụ; shi nwoke ono l'ẹhu lufuta!"

⁹ Jizọsu jia ya: "?Bụ gunu bẹ jiza?"

Ọ sụ iya: "Epha mu bụ 'Unubuku'; kele anyi dọ igwerigwe." ¹⁰ Ọ rwọo Jizọsu rwọshia ya ike sụ iya g'ọ tọ sushị phẹ g'ẹphe lufu l'alị ono.

¹¹ Noo ya; ọ duru ikpoto ezi, eechे echeche, doru l'aguga úbvú ono akpa nri. ¹² Ọbvụ ono tuko rwọahaa Jizọsu sụ iya g'ọ hanaa phẹ g'ẹphe je awuba l'ime ẹhu ezi ono. ¹³ Jizọsu sụ phẹ g'ẹphe je. Ọbvụ ono wufuta l'ẹhu nwoke ono bya awuba l'ime ẹhu ezi ono. Ikpoto ezi ono, rwuru l'unu ise ono tukolepho shi l'aguga úbvú ono phọta ọso gbaa kpurukpuru gbazeta je awuda l'ime eze-enyimu ono; mini rigbushia ya.

¹⁴ Ndu eche iya nụ gbakashihu je epfukashia ya l'ime mkpukpu mẹ l'oma obegu. Ọo ya bụ; ndu ono, e pfuru iya ono wuru byatashia ahuma iphe, meru nụ. ¹⁵ Epehe bya ejepfu Jizọsu. Epehe huma nwoke ono, ọbvụ shi eme ono; mbụ onye ono unubuku ọbvụ shi buru l'ẹhu ono g'ọ nwanu anọ; yewanu uwe l'ẹhu; wekorohuanu. Ndzụ guahaa phẹ. ¹⁶ Ndu ọphu humaru iphe, meru nwoke ono, ọbvụ shi eme ono; waa iphe, meru ikpoto ezi phọ; kọoru iya ndu ono, byaru nụ ono. ¹⁷ Epehe rwọahaa Jizọsu g'ọ lufuru phẹ l'alị.

¹⁸ Ọ bahushiepho l'ugbo; nwoke ono, ọbvụ shi eme ono bya bya arwọo ya gẹ yee ya swiru.

¹⁹ Jizọsu jika bya asụ iya: "Laa unuphu; je epfukashiaru ndu ndu-unu eze iphe, Nnajiuphu meru ngu; waa g'ọ phụ-beru ngu obumemini."

²⁰ Ọ tughua je arakashiahaa eze iphe, Jizọsu meru iya arakashị l'ọha Mkpukpu-Iri. Iphe ono, Jizọsu meru ono dudzuru onyemonye biribiri.

*Nwa Jiayiroso mẹ nwanyi,
nso eme mkpurumkpuru
(Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)*

²¹ Jizọsu phẹ gude ugbo ono daghaekwapho mini ono jeshia l'azu iya ọphuu; ikpoto nemadzụ bya anọ-pee ya mgburugburu. Ọ nọdu l'aguga mini. ²² Onye lanu lẹ ndu-ishi ulo-ndzukọ byapfuta iya. Epha iya bụ Jiayiroso. Jiayiroso hūmae ya phọ bya adaa kpurumu lẹ mgboru ọkpa iya; ²³ rwọahaa ya eyeru iya ẹka l'alị sụ: "Nwatibe mu ke nwanyi anwuhukwa anwuhu. Jiko byarọ ebyibe iya ẹka g'ọ wekorohu dzuru ndzu."

²⁴ Jizọsu tsoru iya jeshia. A dukpoo igwerigwe awu etso Jizọsu; k'ophu a gbẹ akpa iya mkpa.

²⁵ O duru nwanyi, no l'eka ono, nowaru nsọ-unwanyi mkpurumkpuru apha iri l'ẹbo. ²⁶ O jewaru iphe-ẹhuka l'eka ikpoto ndu eme ọbvu. Iphemiphe, o nweru be ọ tukowaru mephushichaa; ophu o wekorohuduru; o gbẹ akajenu njo. ²⁷ O numaephe iphe, Jizọsu emeje; o shia ya azu pyobata l'ime igwe oha ono bya edenyi uwe Jizọsu ẹka. ²⁸ Kele o sukwanuru: "Mu -denyikpowa iya ẹka l'uwe be mu e-wekorohu-a."

²⁹ Edenyi, oodenyi ẹka l'uwe Jizọsu; mee ono buhu. O rwua ya l'ehu le Jizọsu mewaru iya o wekorohu l'iphe, eme iya nu. ³⁰ Jizọsu mawaru l'onwiya l'o duru ike, shi iya l'ehu lufu. O ghakobe l'echi ikpoto oha ono su: "?Bu onye denyiru uwe mu ẹka?"

³¹ Ndu etsoje iya nu su iya: "I humacharu g'igwe oha-a akpagbu ngu le mkpa; i gbẹ aji: "?Bu onye denyiru ngu ẹka?" "

³² O bya achikaa enya ge ya maru: ?ya a-huma onye meru iphe ono. ³³ Ndzu guahaa nwanyi ono; kele o mawaru iphe, meru l'ehu iya. O gude ẹhu-anmanma bya adaa kpurumu l'iphu iya; bya epfokotaru iya ọkpobe-opfu. ³⁴ Jizọsu su iya: "Nwada; ekweta, i kwetaru mewaru g'i wekorohu. Laa je eburu l'ehu-guu l'iphe, eme ngu nu be e mewaru ngu i wekorohuwa."

³⁵ Jizọsu gudekwadu-a opfu ono l'eka epfu; ndu shi l'ibe Jiayiroso bya bya asu: "Jiayiroso; nwa ngu nwanyi nwuhwakwaru. ?Bu gunu be iituchikwadu O-zi-iphe nchi?"

³⁶ Ophu Jizọsu angakpodaru nchi l'iphe, ndu ono epfu. O su onye-ishi ulo-ndzuko ono: "Ndzu ba agushi ngu. Oo 'ephe g'i kweta." ³⁷ Ophu o dudu onye Jizọsu kwekwaduru g'ephe l'iya swiru; gbahaa Pyita me Jiemusu me Jionu, nwune Jiemusu. ³⁸ Ephe jerwua ibe onye-ishi ulo-ndzuko ono; o bya akpovu uzu, igwe oha, no l'eka ono atu; bya ahuma g'ephe agu aphu bya egbu onwophe l'ekwa. ³⁹ Jizọsu bya abahu bya asu phe: "?Bu gunu meru iphe, unu atu uzu bya akwa ekwa? Nwata ono ta nwuhukwaru anwuhu; o kwa mgbenya be ooku."

⁴⁰ Ephe ze iya ochi. O kweephe doo bya achifuchaa phe etezi g'ephe ha; bya eduta nna nwata ono yele ne iya; waa ndu ophu yee ya swi bya abahu l'eka nwata ono ze. ⁴¹ O bya eseta nwata ono l'eka bya asu iya: "Talita kumi," bu iya bu: "Nwamgboko-nshiji; mu suru g'i teta!"

⁴² Nwata ono teta jepheahaa. Nwamgboko ono nowaru apha iri l'ẹbo eshinu a nwuru iya. O du phe biribiri ke 'ama g'eme iya. ⁴³ Jizọsu karu phe su phe g'o to dukwa onye ephe l'e-me g'o maru. O su phe g'a nu nwata ono nri g'o ria.

6

Aajika Jizọsu le Nazaretu (Mat 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ Jizọsu shi l'eka ono tugbua lashia ndu phe; yele ndu etsoje iya nu swiru. ² O be l'eswe-atuta-unme; o bahu l'ulo-ndzuko ndu Jiu je eziahaa iphe. O du ikpoto ndu numaru iphe, oozi biribiri. Ephe su: "? Bu awe be nwoke-a nwutacharu iphe owa? ?Bu onye ziru iya egube mmamiphe owa? ?Denu g'o meru emebe iphe-ohumalenya owa-a,

adudu onye nujajeru etu iya-a? ³?To bunu iya-a bu nwoke kapyinta-a; mbu nwa Meri? ?To bunu iya bu nwune Jiemusu yele Jiosesu; waa Jiudasu; me Sayimonu? ?To buna unwune iya ke nwanyi be anyi l'ephe bugbaa l'eka-a?" Iphe ono buru upfu du phe l'okpa.

⁴ Jizosu su phe: "Onye mpfuchiru Chileke be aakwabekwa ubvu l'ekameka; a -gufuekwapho le mkpukpu iya yele ipfu iya; waa l'ibe iya."

⁵ O mee ophu o dudu iphe, du biribiri, ha shii, Jizosu meru l'eka ono; a -gufuekwapho nwa ndu iphe emegbaa, o byiru eka; ephe wekorohu.

⁶ O du iya biribiri l'ephe te ekwetaduru nkiya. Oo ya bu; o tugbaa je etsoru mkpukpu le mkpukpu ozo ziahaa iphe.

*Jizosu ezi ndu-ishi-ozu iya
iri l'ebo g'ephe je epfua opfu Chileke
(Mat 10:5-15; Luk 9:1-6)*

⁷ O bya ekua umadzu iri l'ebo ono bya agbaa phe ebo ebo bya ezia phe g'ephe gude okpehu chishije obvu. ⁸ O pfua ya pfushiaru phe iya ike su phe: "G'o to dukwa iphe, unu e-gude eje; gbahaa oshi-mpaleka. Unu te egudekwa nri; ophu unu egudekwa eda; ebe unu eyekwa okpoga l'ekpa uwe. ⁹ Unu yekwaa akpokpa; ol'oo g'unu te eyekwa uwe n-yekwase. ¹⁰ Unuphu, unu bahukpowaru; a -nata unu; unu noduekwapho l'eka ono. Unu te ejekwa eburu l'eka ozo jasun afuta le mkpukpu ono. ¹¹ Eka unu jeru; ephe -jika unu; jika anuma opfu Chileke, unu epfu; unu -tugbujeepho l'eka ono; unu ajishia urwuku okpa unu; g'o buru iphe, a-gba phe ekebe. Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; oo-kakwaru ndu Sodomu yele ndu Gomora mma mboku ikpe; eme le mkpukpu ono."

¹² Oo ya bu; ephe jeshia je araru iya ndiphe arara su phe g'izimanu iphe-aji, ephe emeje lwa phe azu. ¹³ Ephe chishia obvu, du igwerigwe, bugbaa nemadzu l'ehu; teme ephe nodu eteje ndu iphe eme manu; ephe ewekorohu.

*Anwuhu Jionu
onye emeje baputizimu
(Mat 14:1-12; Luk 9:7-9)*

¹⁴ Eze, bu Herodu numa iphe, Jizosu eme; kele e pfudzuwaru nkiya l'ekameka. O duru ndu asuje l'oo Jionu ophu shi emeje baputizimu tetaru dzuru ndzu ozo; l'oo iphe ono meru iphe, oduje ike eme iphemiphe ono.

¹⁵ O duru ndu ophu suru l'oo Elayjia.

O duru ndu ophu suru l'oo-bukwaru onye mpfuchiru Chileke, yeru onye lanu le ndu mpfuchiru ndiche.

¹⁶ Herodu numae ya pho o su: "O kwa Jionu-a, mu ziru; e je egbutaru mu ishi iya-a be dzuwaa ndzu ozo." ¹⁷ Iphe, meru nu buru le Herodu zijeru; e je egude Jionu; kee ya egbu; je atuchia l'ulo mkporo. O buru l'eka Herodiyasu be o shi. Herodiyasu ono bu nyee Filipu. Filipu bukwanu nwune Herodu. Herodu gbeshi je ahata nyee nwune iya ono luru. ¹⁸ Jionu shi anoduje epfuru Herodu l'oo iphe, adudu Chileke ree be o meru l'o jeru ahata nyee nwune iya luru.

¹⁹ Ehu ghuaaha Herodiyasu egbu. O du iya ge a su le ya gburu Jionu; ophu o makwanu uzo, oo-shi gbua ya; ²⁰ kele Herodu l'onwiya

atsụ Jiṅnu ebvu. Ọ maru l'ọ bụ onye p̄fuberekoto; ẹme ọ bụru onye d̄uru Chileke nsọ. Ọ b̄uru iphe ono meru iphe, Herọdu woru iya dobe g'ọ tọ d̄u iphe, e-me iya n̄u. Herọdu b̄e opfu, Jiṅnu anọduje epfuru iya agbachije ẹnya; l'ọowakwa iya p̄họ obu mini; l'ọ gudeḗle-a ẹhu-ṅtso ngaberu iya n̄chi.

²¹ O rwua ujiku lanụ iphe kweru nwanyị ono; kele mbọku ono bụ eswe, Herọdu emeje ẹswa anyata mbọku, a nwuru iya. O kukotachaa ndu-ishi alị ẹka ono; waa ndu-ishi ojogu; waa ndu b̄ugbaa ishi l'alị Gálili g'ẹphe byaru iya l'ọbo-iphe ono. ²² Ndu ono byierupho l'ẹka ono kpiririmu; nwa Herọdiyasa k̄e nwanyị bya etee ebvu l'atatip̄hu p̄h̄e. Ẹhu t̄soo Herọdu waa ẹbyaa ono, byaru iya n̄u ono ṅtso shii. Eze, b̄u Herọdu s̄u nwamgboko ono: "P̄fua iphe, d̄ukpoe ngu p̄h̄o ree ḡe mu n̄u ngu; mu a-n̄u ngu iya." ²³ O richaaru iya angụ s̄u: "Iphe, ị s̄ukpoerupho ḡe mu n̄u ngu b̄e mu a-n̄u ngu; obetaru ọ b̄uru alị-eze mu b̄e ị s̄uru ḡe mu keha ẹbo; n̄u ngu nanu."

²⁴ Nwamgboko ono gbafu je ajia ne iya s̄u: "?B̄ukpoo ḡunu b̄e mu a-s̄u g'ọ n̄u mu?"

Ne iya s̄u iya: "S̄u iya g'ọ p̄e ngu ishi Jiṅnu, onye emeje baputizimu."

²⁵ Ọ gbaphu azu bya ejepfu eze je asu iya: "Gbuta ishi Jiṅnu, onye emeje baputizimu ye l'ochi pataru mu nta-a nta-a."

²⁶ Ẹhu daḗpho eze ono dzuu; ẹka o rwuru iya l'obu shii. Obenu l'eshinu o riwaru angụ l'ip̄hu ndu ono, byaru iya ẹbyaa ono b̄e ọ t̄o gbanwehedu iphe, o pfuru. ²⁷ O ziepho onye lanu l'ime ndu ojogu, eche iya nche teke ono teke ono g'ọ je egbuta Jiṅnu ishi wota bya. Nwoke ono tuḡbua je egbuta ishi Jiṅnu l'ulo mkp̄oro ²⁸ ye l'ochi wotaru nwamgboko ono. Nwata woru iya je ap̄e ne iya. ²⁹ Ndu etsoje Jiṅnu n̄umae ya p̄h̄o; ẹphe bya apata ogwe iya je elia.

*Jizosu anu unu umadzu iri l'ebo
l'ukporo iri nri*

(Mat 14:13-21; Luk 9:10-17; Jiṅ 6:1-14)

³⁰ T̄obudu iya b̄u; ndu-ishi-oz̄i Jizosu bya anokobe bya ejepfu Jizosu je akokotaru iya iphe, ẹphe mekotaru; yele iphe, ẹphe zikotaru. ³¹ A d̄u igwerigwe abya. Nmadzu n̄odu ejeep̄ho nggede eje; nggede alwa; k'ophu Ẅzo ad̄uduru Jizosu yele ndu etsoje iya n̄u mbukponu m̄e ria nri. Ọ s̄u ndu etsoje iya n̄u: "Unu gb̄eshi g'anyi je l'ẹka nmadzu te ebudu ebubu g'anyi je anodu nw̄ekinyi anyi g'unu kab̄e t̄uta unme nwanshii." ³² Ẹphe kwe bah̄u l'uḡbo tuḡbua jeshia l'ẹka ẹphe a-n̄odu nw̄ekap̄he.

³³ A d̄u igwerigwe h̄uma p̄h̄e teke ẹphe atuḡbu bya ah̄ubechaa p̄h̄e ama. Ndu ono shikp̄o l̄e mkp̄ukpu l̄e mkp̄ukpu gudegbaa ọkpa gbaru jeshia vuru p̄h̄e Ẅzo jerwua ẹka ono, ẹphe eje ono. ³⁴ Jizosu futa l'uḡbo ono bya ah̄uma ikpoto nmadzu, n̄o l'eka ono; imemini p̄h̄e d̄u iya shii; kele ẹphe d̄u g'aturu, enwed̄u onye-nche, l'agbaru p̄h̄e mkpu. O ziahaa p̄h̄e iphe, d̄u igwerigwe. ³⁵ O bejeep̄ho l'uzenyashi; ndu etsoje iya n̄u jepfu iya je asu iya: "?I maru l'ẹka-a b̄u ech̄iegu ẹme n̄chi n̄odu ejihuwaa?" ³⁶ S̄udupho ndu-a g'ẹphe bah̄u l̄e mkp̄ukpu l̄e mkp̄ukpu m̄e l'unuphu l'unuphu ndu-a, n̄o-pheru p̄h̄e mgburugburu-a je az̄utaru onwoph̄e nri.

³⁷ Jizosu sù phẹ: “Unubẹdua l'onwunu nunu phẹ nri g'ẹphe ria.” Ẹphe sù iya: “?Ọ dọ ngu g'ọ bụ anyịbedua a-zuta buredi, ụkporo pangu, aa-nụ phẹ g'ẹphe ria?”

³⁸ Ọ sù phẹ: “?Bụ ishi buredi ole bẹ unu gude? Unu je amaru g'ọ ha.” Ẹphe machaarụ g'ọ ha; ẹphe sù l'ọ dọ ishi buredi ise; wafua ẹji-ema.

³⁹ Noo ya bụ; ọ sù phẹ g'ẹphe kekashia igwe ọha ono ekekashị g'ẹphe nọduchaa anọ l'ẹka ono, nweswa dọ kirikiri ono. ⁴⁰ Ẹphe nọdu anọ keshia onwophẹ l'ophere l'ophere; ọ duru ndu dọ ụkporo ise ise; ọ duru ndu ọphu dọ ụkporo labọ l'iri iri. ⁴¹ O wota ishi buredi ise ono; waa ẹji-ema phọ bya apalia ẹnya imeli kele Chileke ekele kẹ nri ono; bya eworu iya nyawashia bya anụ ndu etsoje iya nù sù g'ẹphe keeru iya ndu ono. O kedzuru ndu ono g'ẹphe hakọta ẹji-ema ono. ⁴² Ẹphe tuko ria ya; rijichaa ẹpho. ⁴³ Ibiribe ibiribe buredi yele ẹma, phoduru nù, ẹphe tutukoberu bẹ jiru nkata iri l'ẹbo. ⁴⁴ Unwoke, yi lẹ ndu ono, riru nri ono dọ unu unwoke iri l'ẹbo lẹ unwoke ụkporo iri.

Jizosu eje ije l'eli mini

(Mat 14:22-33; Jiọn 6:16-21)

⁴⁵ Ọ sù ndu etsoje iya nù ono g'ẹphe bahụ l'ugbo; vuru iya ụzo; dafu azu iya ọphuu; jeshia mkpukpu Betusayida gẹ ya pfuadaru igwe ọha ono g'ẹphe la unuphu. ⁴⁶ O mechaẹ phẹ phọ ẹphe lashia; o jeshia l'úbvú je epfuru nù Chileke. ⁴⁷ Ugbo ono nọdu l'echi eze-ẹnyimu nchi jihu; yẹbedua nwẹkinyiya nọdu l'eli-mgboko l'aguga mini ono. ⁴⁸ Ọ gbẹ l'ẹka ọ nọ huma l'akpo ugbo ono l'angakpo phẹ ẹhu shii; kele pherephere ezi iziphu; o jeru ije l'eli mini jefpushia phẹ. Teke ono bụwaru l'iphe-ọduu aha ẹnu. O meahaa g'ọo ghata phẹ aghata lẹ mini ono. ⁴⁹ Ẹphe humae ya phọ ẹka ooje ije l'eli mini; ẹphe dobesu l'ọo maa. Ẹphe chishia mkpu. ⁵⁰ Noo kele ẹphe tukuru g'ẹphe ha humakota iya; ẹhu nmalahaa phẹ kpeekpeekpee.

Teke ono kwaphọ Jizosu sù phẹ: “G'ọkpoma shihu unu ike; ọ bụ-a mbẹdua. Ndzụ ba agushi unu.” ⁵¹ O nyipfu phẹ l'ime ugbo ono; pherephere ono zibuhu. Ẹphe sachaa onu saa nchi; ⁵² kele iphe, Jizosu meru teke ọ washiru buredi ono te edoduru phẹ ẹnya; opfu l'a kpọ-chiru phẹ ọkpoma.

Jizosu eme gẹ ndu iphe eme

wekorohu lẹ Genesaretu

(Mat 14:34-36)

⁵³ Tọbudu iya bụ; Jizosu phẹ daghaepho mini ono; futa lẹ Genesaretu; bya eworu ugbo phẹ lia l'ẹka ono. ⁵⁴ Afuta, ẹphe afuta l'ugbo ono; ndu ẹka ono hụbechawaa Jizosu ama. ⁵⁵ Ẹphe gbachaarụ je l'unuphu l'unuphu je apata ndu iphe emegbaa l'iphe, ẹphe azeje aze parụ byapfuta iya l'ekameka, ẹphe nūmakpooru l'ọ nọ. ⁵⁶ Ẹkameka, o shiru l'unwu mkpukpu lẹ mkpukpu; mẹ l'eze mkpukpu; mẹ l'oma ẹgu; ndiphe eworu ndibe phẹ, iphe eme dobegbaa l'oma aswa rwọo ya g'ọ kwe g'ẹphe denyi iya ẹka; obetaru ọ buru l'onu uwe iya. Iphe, bụkpoo ndu denyiru iya ẹka wekorohukota l'iphe, eme phẹ nù.

7

Nsọ alì ndiche ndu Jiu
(Mat 15:1-9)

¹ Ọo ya bụ; ọ duru ndu Fárisii; wakwaphọ ndu ezije ekemu, dọru l'ẹka ono. Ẹphe tuko shi Jierúsalemụ bya adokobe l'ẹka ono dọ-phee Jizọsu mgburugburu. ² Ẹphe hụma l'ọ duru ndu emebyi nsọ alì l'ime ndu etsoje Jizọsu. Ọ bụru l'ẹphe gude ẹka, e merwushiru emerwushi eri nri; opfu l'ẹphe ta akwọduru ẹka gẹ nsọ alì ndu Jiu sọru g'a kwoje iya.

³ Kele ndu Fárisii; mekpoo ndu Jiu mgburugburu te erijedu nri m'ẹphe -akwọduru ẹka gẹ nsọ alì pẹ sọru g'a kwoje iya, bụ iya bụ nsọ, shi pẹ lẹ nna pẹ oche. ⁴ Teme ẹphe -lwa aswa; ẹphe tee ridu nri; gbahaa l'ẹphe gudeadaa mini mefu nsọ. Nokwaphọ g'ẹphe emejegbaa unwu nsọ ọzo, shi lẹ nna pẹ oche, dọ gẹ nsọ asa okoro mẹ k'ite mẹ k'ochi, e gude ope wụa; mẹ k'oshi-anọo.

⁵ Ndu Fárisii ono mẹ ndu ezije ekemu jia Jizọsu sụ iya: “?Bụ gunu meru iphe, ndu etsoje ngu nụ te emejedu nsọ, shi lẹ nna anyi oche pẹ; ẹphe gbẹ egudeje ẹka, e merwushiru emerwushi eri nri?”

⁶ Ọ bya asụ pẹ: “Azáya onye mpfuchiru Chileke pfgbuwaru k'unubẹ tuko-l'ẹhu-atuko-l'obu-a sụ:

“Ndu-a bụ eli ọnu bẹ ẹphe
gude akwabẹ mu ùbvù.
Obenu l'obu pẹ nọgbaa
mu ụzenya.

⁷ Ẹphe abarụ mu eja mkpẹ.
Ẹphe ezi ekemu,
nemadzụ turu;
ọ dọ g'ekemu Chileke*.

⁸ “Kele unu ahajẹ ekemu Chileke; gbẹ eme nsọ alì, nemadzụ doberu; eme k'asa ite; mẹ okoro; mẹ iphemiphe ọzo, unu emegbabe.”

⁹ Ọ sụ pẹ: “Ọ nupho l'unu manụkaru iphe meru g'o gude unu gbẹ gwọbechia ekemu, Chileke sọru g'e meje je emeahaa nsọ alì, nemadzụ doberu. ¹⁰ Lẹ Mosisu sụkwaru: ‘Yejeru nna ngu yele ne ngu ùbvù’; bya asụkwapho: ‘Onye epfujeru nna iya; ọzoo ne iya njo opfu g'e gbua onye ọbu egbugbu.’ ¹¹ Unubẹdua byakwanụ epfu bya asụ: Ọ -buru lẹ nemadzụ sọru nna iya; ọzoo ne iya l'iphe, ya gege egude kwọo pẹ buakwa ‘kọbanu’, bụ iya bụ ‘iphe, a nuru Chileke.’ ¹² Unu gụfu onye ono g'o to yeheru ne iya ọzoo nna iya ẹka. ¹³ Unu shi ẹgube ono gude l'unu eme nsọ alì, unu ezi; mee ọphu opfu Chileke aduedu iphe, ọ bụ; teme unu nọdu emegbakwaphọ iphe ọzo, dọgbaa ẹgube ono.”

Iphe, aasọ nsọ; mẹ iphe,
a ta sọdu nsọ
(Mat 15:10-20)

¹⁴ Jizọsu bya ekua igwe ọha ono ọzo bya asụ pẹ: “Unu gebekpọdapho gẹ mu karụ unu g'o doo unu ẹnya. ¹⁵ Ọ tọ bukwa iphe, nemadzụ eri l'ọnu aturwu iya; ọ kwa iphe, shi nemadzụ l'ime obu bụ iphe, aturwuje iya nụ. ¹⁶ G'onye nweru ẹnu nchị; nụmakwa iya!”

¹⁷ Ọ haephọ ndu ono bya abahụ l'ulo; ndu etsoje iya nụ jiahaa ya iphe, ẹtu ono bụ. ¹⁸ Ọ sụ pẹ: “?Unubẹdua bẹ iphe ete dojekwaphọ

* 7:7 7:7 Gụnaa Azá 29:13.

enya? ?Unu ta amakwapho l'iphe, eeri l'onu ta aturwudu nemadzu? ¹⁹ Kele o to bahudu iya l'obu; o l'ephe be oobahuje; l'e shi l'eka ono nyifu iya le nshi." Oo ya bu l'iphemiphe, eeri l'onu be Jizosu suru l'o to dudu ophu aturwuje nemadzu l'iphu Chileke.

²⁰ O su phe: "Oo iphe, shi nemadzu l'obu bu iphe, aturwuje iya nu. ²¹ Kele oo l'ime obu nemadzu be ejo egomunggo shi; waa eri ogori; me apharwushi onwonye; me egbu ochi; ²² me ezi iphuru; me enya-pfurupfuru; waa eme ejo umere; me agho ugho; me urwuali; me iji-enya; waa epfurwushi nemadzu; me eku-onwonye; ye le eme eswe. ²³ Iphe, bukpo iphe ono g'o ha shichaa nemadzu l'obu; o bu iya bu iphe, aturwuje nemadzu."

Ekweta nwanyi, abudu onye Jiu

(Mat 15:21-28)

²⁴ Jizosu gbeshi l'eka ono bya ejeshia ali, no-pheru Taya ye le Sidonu mgburugburu. O rwua eka ono bya abahu l'unuphu lanu je anodu. O du iya g'a su l'o to dudu onye maru nu; obenu l'o to domikotaduru onwiya edomi. ²⁵ Noo ya; nwanyi, obvu eme nwatibe iya ke nwanyi numa ke Jizosu bya atugbuekwapho je adaa kpurumu le mgboru okpa iya. ²⁶ Nwanyi ono bu onye Gurisu; ole a nwuru iya l'ali ono, bu iya bu Fonishiya, no le Sayira. O bya arwoahaa Jizosu g'o chifu obvu ono, bu nwatibe iya l'ehu ono. ²⁷ Jizosu su iya: "Gebe g'a nuadaa unwegirima nri tumanu; kele o to dudu ree g'e woru nri unwegirima nu unwu nkuta."

²⁸ Nwanyi ono su iya: "Mu maru-a Nnajiuphu; obenu l'unwu nkuta atutujukwa-a nwonu, dashihuru l'eka unwegirima eri nri."

²⁹ Jizosu su iya: "Eshinu i pfuru egube ono; lashia l'obvu ono hawaru nwa ngu ono!"

³⁰ O larwushia; Obvu-a hawaa nwata-a. O zewaa aze ke nwakupya l'iphe, aaze aze.

Jizosu emeta onye ada nkuchi

³¹ Jizosu bya alufuta l'ohamoha, bugbaa le Taya ye le Sayidonu jeshia l'eze-enyimu Galili; bya erwua oha Mkpukpu-Iri. ³² Ephe dutaru iya onye ada nkuchi; teme ophu oopfujedu opfu ree. Ephe rwahaa Jizosu g'o byibe iya eka. ³³ Jizosu shi l'eka ono, igwe oha ono no ono; dufu iya iche bya eye iya mkpushi eka le nchi labo bya emeta onu-mini mee ya l'ire ³⁴ bya apalia enya l'eli bya atsua ude su iya: "Efata" bu iya bu: "kosahu!"

³⁵ Ime nchi iya ephenebo kosahuchaa; ire iya bya agbutoshihu; o wata epfu opfu ree. ³⁶ Jizosu pfushia ya ike su phe g'o to dukwa onye ephe e-pfuru iya; obenu l'obujeru teke o pfuru nno; ephe agbe ka iya nu arakashu. ³⁷ O kwatakporo tufu phe ehushii; ephe su: "Ha-o! ?O kwa l'i humaru g'oomekotaje iphemiphe ree; mecha mee g'onye nkuchi numaje iphe le nchi; bya emee g'onye l'ete pfujedu opfu pfuaha opfu."

8

Jizosu anu unu umadzu iri nri

(Mat 15:32-39)

¹ E rwua ujiku lanu, ikpoto nemadzu dzukobekwaru ozo; ophu o duhedu nri, ephe gude k'eriri. Jizosu bya ekua ndu etsoje iya nu bya asu phe: ² "Imemini ikpoto ndu-a dukwa mu g'onye l'ephe nowaru ujiku eto l'eka-a; ophu o budu l'o dukwaduru nri, ephe gude, ephe e-ri. ³ Mu -sukwanu g'ephe swiru egu lasha; mba atushi phe l'uzo; kele o duru ndu ophu shi eka du enya."

⁴ Ndu etsoje iya nu su iya: "?Bu awe be aa-humakwanu nri l'echiegu-a, a-suru phe eriri?"

⁵ O su phe: "?Bu ishi buredi ole be unu gude?" Ephe su iya l'oo ishi buredi esaa.

⁶ Oo ya bu; o su g'ikpoto ndu ono nodukota anoo l'alì l'eka ono. O bya achita ishi buredi esaa ono bya ekele Chileke ekele. O bya awashia ya bya achie ndu etsoje iya nu g'ephe keeru phe. Ndu etsoje iya nu bya ekeeru phe iya. ⁷ O dukwarupho unwu-ema, ephe gude. O bya bya ekelekwapo Chileke k'ema ono bya eworu iya nu ndu etsoje iya nu bya asu g'ephe kekwaaru iya pho ndu ono. ⁸ Ndu ono ria nri rijichaa ephe. Ndu etsoje iya nu bya atutua iphiriba iphiriba iya ophu ghuduru nu; o ji nkata-eevu-iphe esaa. ⁹ Ndu riru nri ono e-bekwa l'unu nemadzu mgbo iri. Jizosu su phe g'ephe lasha; ephe lasha. ¹⁰ Yele ndu etsoje iya nu bahu l'ugbo jeshia oha ndu Dalumanuta.

*Iphe-ohumalenya,
meru l'ehu Jiona*

(Mat 16:1-4)

¹¹ Ndu Farisii byapfuta Jizosu; ephe l'iya tuahaa ego. Ephe su iya g'o meeru phe iphe-ohumalenya, e-goshi l'oo Chileke ziru iya g'o bya eviya. O buru okpa opfu be ephe togboru iya egube ono; g'ephe gude nmata iya. ¹² O bya atsua oke ude l'ime obu bya asu phe: "?Bukpoo gunu meru iphe, o gude ogbo nta-a buerupho iphe-ohumalenya be ephe achoje? Ge mu gbukwaru iya unu tororo; o to dukwa iphe-ohumalenya ono, a byaru emeru phe."

¹³ Jizosu phe haa phe l'eka ono bya abahu l'ugbo kpuru jeshia azu iya ophu.

Uta, Jizosu ata ndu etsoje iya nu

(Mat 16:5-12)

¹⁴ Noo ya; ndu etsoje iya nu zohaa egude buredi. O buerupho ishi buredi lanu be ephe gude nodu l'ugbo ono. ¹⁵ Jizosu nmaaru phe okwa su: "Unu kwabekwa enya! Unu kwabekwaru iphe-eko-buredi ke ndu Farisii me ke Herodu enya; a -nonyaa o mebyia unu."

¹⁶ Ephe pfuaharu nwibe phe su: "O kwa buredi ono, anyi egudedu ono."

¹⁷ Jizosu maru iphe, ephe epfu bya asu phe: "?Bu gunu be o gude unu nodu epfugbaa l'unu te egudedu buredi? ?Toko dokwapo unu enya? ?O kwa l'egomunggo teke agbarwudu unu l'iphe, o bu; mbu k'iphe, ekoje-buredi ono? ?O nwuru inwu-agma be unu kpo-chiru okpoma akpo-chi? ¹⁸ O kwa l'unu nweru enya; ?Unu ta aphudu iya uzo? Nchi be unu furu; ?Unu ta anudu iya iphe? ?To nwedu iphe, unu anyatajekpoo? ¹⁹ Teke mu gude ishi buredi ise keeru unu nemadzu iri l'ebo l'ukporo umadzu iri; ?bu nkata-eevu-iphe ole be unu tutu-jiru iphiriba iya, phoduru nu?" Ephe su iya l'oo iri l'ebo.

20 “O dü ree; teke mu gude buredi ęsaa keeru unu nemadzü iri; ? bu nkata-eevu-iphe ole be unu tutu-jiru l'iphiriba iya, phoduru nü?” Ephe sü iya l'oo ęsaa.

21 O sü phe: “?Toko dokwapho unu ęnya nta?”

*Jizosu eme g'onye
atsü ishi huma ęzo*

22 Ephe bya abata le Betusayida. E dutaru Jizosu onye atsü ishi. Ephe rwoahaa ya g'o byia ya ęka. 23 O bya egude onye atsü ishi ono ęka dufuta iya le mkpukpu ono; bya eworu onu-mini vua ya l'ęnya tsü; bya ebyia ya ęka bya asü iya: “?O düru iphe, i humaru?”

24 Onye ono, atsü ishi ono palia ęnya bya asü: “Ee; mu humaru-a nemadzü; ole ephe dugbaa tsuyoo tsuyoo g'oshi ejegbaa ije.”

25 Jizosu byakwa bya ebyia ya ęka l'ęnya ozo. ęnya sahu nwoke ono; o phuahaa ęzo; humaahaa iphemiphe rengurengu. 26 Jizosu bya asü iya g'o lashia; sukwa iya pho: “B'abahukpokwanu le Betusayida; ophu o dukwa onye ii-pfuru iya.”

*Pyita akọ onye Jizosu bu
(Mat 16:13-20; Luk 9:18-21)*

27 “Jizosu waa ndu etsoje iya nü tugbua jeshia mkpukpu, nogbaa le Sizariya Filipayi. O rwua l'ęzo; o jiahaa phe sü: ?Bukpoo onye be aasujekpoo le mu bu?”

28 Ephe sü iya: “O düru ndu süru l'i bu Jionu onye shi emeje baputizimu; ndu asü l'i bu Elayijia; teme o düru ndu süru l'i bu onye lanu le ndu mpfuchiru Chileke.”

29 Jizosu sü phe: “Unubędua; ?unu sukwanuru le mu bu onye?”

Pyita sü iya: “Oo ngu bu Kęreshi obu.”

30 O pfuaru phe iya pfushia ya ike sü phe g'o to dukwa onye ozo, ephe e-pfuru ke nkiya.

*Epfufu mbu, Jizosu epfu le
ya e-je iphe-ęhuka nwuhu*

(Mat 16:21-28; Luk 9:22-27)

31 Noo ya; Jizosu bebe pfuaru ndu etsoje iya nü iphe, swiru iya nü sü phe: “Abubu-Ndiphe jefutajekwa iphe-ęhuka, dü igwerigwe. Ndu bu ęgerenya; waa ndu-ishi uke Chileke; waa ndu ezije ekemu a-jikakwa iya woru iya ye ndiphe l'ęka. Ndiphe ono eworu iya megbua; l'o noo abali ęto l'ilu; l'ooshi l'onwu teta dzuru ndzü.” 32 Iphe ono be o pfuru phe kasaa phe iya nchi. Pyita bya ekuchi iya sü iya: “Tuswekwa! Te epfukwa ęgube ono.” 33 Jizosu bya aghaa ęnya bya elee ndu etsoje iya nü bya agbochia Pyita onu sü iya: “Gbęshi mu l'iphu gube Obutuswe ono! Kele iphe, iri ta abudu iphe, Chileke ari. Oriri ngu bu oriri nemadzü.”

34 Jizosu bya ekukota ikpoto ndu ono waa ndu etsoje iya nü bya asü phe: “Onye o dü g'o tsoru mu g'onye ono mia onwiya ęnya; vuta oswebe onwu nkiya bya etsoru mu; 35 kele onye eme g'o dzoo onwiya ndzü l'e-tuphakwa ndzü iya etupha. Onye gudekwanu opfu ęhu mu yele k'ozima Chileke tuphaa ndzü iya l'a-dzo onwiya ndzü. 36 ?Bu gunu bu urwu, nemadzü ritaru me o -nwekotacharu iphemiphe, no le mgboko-a; tuphakwana ndzü iya? 37 O to dukwa iphe, nemadzü egude agbata ndzü iya me o -tuphahuwaa. 38 Kele onye iphere mu dü;

iphere ezi ozi-oma mu dụ iya; l'ogbo owa, l'eri ogori eme iphe-aji-a; bẹ iphere onye ono a-dukwapo Abubu-Ndiphe mę ọ -byatashiepho ekpe ndiphe ikpe. Ọ -nọdu abya l'ọ dụ ùbvù l'ęnya; egbu nwịnwii gę Nna iya egbu; teke ono, yęle ụnwu-ojozi-imigwe, dụ nsọ a-swịru abya ono."

9

¹ Ọ sụ phę: "Gę mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ dọru ndu haru pfuru l'ęka-a, ata yidu nwuhu; gbahaa l'ęphe hụmaadaru gę Chileke gude ike egoshi l'ọo ya bụ eze."

Jizosu egbu nwịnwii

(Mat 17:1-13; Luk 9:28-36)

² A nọepho abali ishii; Jizosu duta Pyita yęle Jiemusu waa Jiọnu duru phę je enyikota úbvú, ha l'eli; je anọdu nwękinyi phę. A nonyaa; Chileke gbanwee ụgbugba iya l'ataphu phę. ³ Uwe iya chaahaa kę phuuphuu g'eberugo; k'ophu ọ dukpoda onye asa uwe lę mgboko-a, l'asa iya ęgube ono. ⁴ Noo ya; Elayijia yęle Mosisu chaa l'iphu phę abọ ụja eyeru Jizosu. ⁵ Pyita pfubulihu sụ Jizosu: "Nnajiuphu; ọ dukwa ree g'anyi nọ l'ęka-a; g'anyi tịa mkpu ęto: nanụ nkengu; nanụ kę Mosisu; nanụ kę Elayijia." ⁶ Iphe, o gude pfua iphe ono bụ l'ọ tọ makpoda iphe, oopfu; ęka ndzụ agụkpoo phę shingushingu ęphe n'ęto.

⁷ Urwukpu bya bya asọ-kputa ęka ono; olu-opfu shi l'urwukpu ono sụ: "Onye owa-a bụ Nwa mu nwoke. Mu yeru iya obu. Unu nọmajekwa iphe, oopfu!" ⁸ Teke ono kwapho; ęphe chikaa ęnya chikaa ęnya; ophu ọ duedu onye ęphe hụmaru l'ęka ono; gbahaepho Jizosu nwękiya.

⁹ ęphe nyizetashia l'úbvú ono; Jizosu pfushiaru phę iya ike sụ phę g'ọ tọ dukwa onye ęphe e-pfuru iphe, ęphe hụmaru gbiriri jasụ teke yębe Abubu-Ndiphe e-shi l'onwu teta dzuru ndzụ.

¹⁰ Iphe ono, o pfuru ono dọ phę pho l'okpoma; ęphe nọdu ajigbaa nwibe phę iphe, bụ eshi l'onwu teta dzuru ndzụ. ¹¹ ęphe jia ya sụ: "Bụ gunu meru iphe ndu ezije ekemu suru lę Elayijia e-vuadaru ọzo bya?"

¹² Ọ sụ phę: "Ọ kwa eviya lę Elayijia l'e-vukpodaaru ọzo bya g'ọ dozia iphemiphe ree. Ọle ?bụ gunu meru iphe, e dekwarupho l'opfu Chileke sụ lę Abubu-Ndiphe e-je iphe-ęhuka, dụ igwerigwe; tẹme l'e mekwaa ya pho g'ọ tọ dudu iphe, ọ bụ?" ¹³ Gę mu karu unu: Elayijia byahaakwaru; ęphe mewaa ya umerekete; mbụ mee ya pho g'iphe, e dehawaru l'ękwo-opfu Chileke pfuru."

Eeme onye obvu atụ ndapfu

g'ọ wekoro

(Mat 17:14-21; Luk 9:37-43a)

¹⁴ ęphe byapfutaepho ndu etsoje iya nụ ndu ophuu; ęphe hụma ikpoto ndu nọ-pheru phę mgburugburu. ęphe lę ndu ezije ekemu nọdu atụ ęgo. ¹⁵ Ahuma, igwe oha ono ahuma Jizosu; akpabiri iya gude phę. Igwe oha ono wupfu iya je ekele iya ekele. ¹⁶ Ọ jia phę sụ: "Bụ gunu bę unu l'ęphe atụ?"

¹⁷ Onye lanu l'ime ikpoto ndu ono sụ iya: "O-zì-iphe; mu dutaru ngu nwa mu nwoke; kęle obvu, guderu iya nụ meru iya ophu o pfujedu

opfu. ¹⁸ Ẹka ọ byaru iya l'ọ pata iya t̄a l'alì; ọphu ats̄ushi iya l'ọnu; ọota ikireze; ọ n̄oduepho k̄e kwereji. Mu s̄u ndu etsoje ngu n̄u g'ẹphe ch̄ifu iya ọbv̄u ono l'ẹhu; ọphu ẹphe ad̄udu ike."

¹⁹ Ọ s̄u ph̄e: "Ha-oo! Unub̄e ọgbo ọwa-a, ad̄udu iphe, unu ekwetaj̄e-a. ?B̄u teke ole b̄e mu l'unu a-n̄o-beru? ?Mu a-takp̄ooru unu nshi taberu teke ole? Unu dutaru mu nwata ọbu!" ²⁰ Ẹphe bya edujeru iya nwata ono.

"Ọbv̄u ono h̄umaep̄ho Jiz̄osu bya at̄a nwata ono l'alì woru iya gbach̄ia. O wepheahaa ewephe; ọph̄u n̄odu ats̄ushi iya l'ọnu. ²¹ Jiz̄osu j̄ia nna iya: ?B̄u teke ole b̄e iphe ọbu shi iya?"

Ọ s̄u iya: "O shikwa iya teke ọ b̄u nwata." ²² "Ọobujekwaru ọ - n̄onyaa; l'ọ haru t̄uru iya chie l'ọku; m̄ekpoo l̄e mini g'ees̄hi g'o gbua ya. Teke ọ b̄u l'ọ d̄uru iphe, ọ-d̄u ike mee; ph̄unaaru anyi obu-imemini; gbanaaru anyi mkpu!"

²³ Jiz̄osu s̄u iya: "?I s̄uru l'ọo iphe, mu a-d̄u ike mee? Ọ t̄o d̄ukwa iphe, akp̄o onye kweru k̄e Chileke ẹka ememe."

²⁴ Nna nwata ono chishia mkpu gude ẹnya-mini s̄u: "Mu kwewaru; jiko yenuru mu ẹka ḡe mu kabaa ekweshi ike!"

²⁵ Jiz̄osu h̄umaep̄ho g'ikpoto nemadz̄u aw̄u abya l'ẹka ono; ọ baaru ọbv̄u ono mba s̄u iya: "Ḡube ọbv̄u ọphu ada nk̄uchi; ọphu iipfudu opfu; mu s̄uru g'ì f̄uta l'ime nwata ono. Ta abah̄ubaekwa iya l'ẹhu ọzobaa."

²⁶ Ọbv̄u ono chia mkpu bya al̄ota nwata ono t̄a l'alì; gbachia ya; t̄eme ọ l̄ufu iya l'ẹhu. Nwata ono dab̄yerup̄ho g'odzu. A t̄uko s̄u l'ọ nw̄uhuwaru. ²⁷ Jiz̄osu bya egude ẹka selita iya eli; ọ gbalihu.

²⁸ Jiz̄osu bah̄ep̄ho l'ulo; ndu etsoje iya n̄u j̄ia ya l̄e mpya s̄u: "?B̄u ḡunu meru iphe, anyi ad̄udu ike ch̄ifu ọbv̄u ono?"

²⁹ Ọ s̄u ph̄e: "Ẹgube ọbv̄u ono taa f̄utakwa; gbahaa l'ọo onye aswije ẹgu ep̄fu an̄u Chileke ch̄iru iya."

Epfu k'ugbo ẹbo k'anw̄uhu Jiz̄osu

(Mat 17:22-23; Luk 9:43b-45)

³⁰ Ẹphe t̄uḡbua l'ẹka ono je aghabua Gálili; ọphu Jiz̄osu emeduru g'ọ d̄uru onye a-maru n̄u; ³¹ k̄ele ndu ono, etsoje iya n̄u ono b̄e oozi iphe. Ọ s̄u ph̄e-a: "Ab̄ubu-Nd̄iphe b̄e aa-kp̄ukwaru ye nd̄iphe l'ẹka; ẹphe eworu iya megbua. L'ọ n̄o abalì ẹto l'ilu; l'ooshi l'ọnwu teta dz̄uru ndz̄u."

³² Ọphu ẹphe amad̄u iphe, oopfu; ndz̄u n̄odu aḡu ph̄e g'ẹphe e-me j̄ia ya.

Onye kachakp̄oo shii

(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Ẹphe bya abata l̄e Kapaniȳomu. Ẹphe bah̄ep̄ho l'ulo; Jiz̄osu j̄ia ndu etsoje iya n̄u s̄u: "?B̄u ḡunu b̄e unu shi at̄u l'etsuzo?"

³⁴ Ọphu ẹphe ep̄fuduru opfu; k̄ele teke ẹphe n̄o l'uzo b̄e ẹphe shi at̄u ẹgo onye kachaa shii l̄e g'ẹphe ha. ³⁵ Ọ bya an̄odu an̄o bya ekua ẹphe n'iri l'ẹbo bya as̄u ph̄e: "Onye ọ d̄u g'ọ b̄uru onye ivuzo g'onye ono b̄uru onye ikpaz̄u waa onye a-n̄odu ejeru onyemonye ozi." ³⁶ O duta nwata nsh̄ii bya edobe l'echilab̄o ph̄e. Ọ bya eheta nwata ono eheta s̄u ph̄e: ³⁷ "Onye gude ẹpha mu nabata nwata nsh̄ii, ha ẹgube-a b̄e buakwaa mb̄edua b̄e ọ nabataru. Onye nabatakwan̄uru mb̄edua

ta abukwa mbedua be o nabataru kpu; onye ono nabataakwarupho onye ge ono, ziru mu ge mu bya ono.”

*Onye ata akposhidu iphe,
anyi eme*

(Luk 9:49-50)

³⁸ Jionu su Jizosu: “O-zi-iphe; anyi humakwaru nwoke, gude epha ngu achishi obvu; anyi su iya g'o to meshi; kele o too tsojedu anyi.”

³⁹ Jizosu su phe: “Unu ta asushi g'o to meshi; kele onye gude epha mu eme iphe-ohumalenya te epfubyidu nkemu egwegwa egube ono. ⁴⁰ Onye ata akposhidu iphe, anyi eme akposhi be bu anyi. ⁴¹ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; onye gude l'unu bu ndu ke Kereshi kee unu mini g'unu ngua be Chileke bufutajekwa obunggo iya.”

Anma okwa eme iphe-eji

(Mat 18:6-9; Luk 17:1-2)

⁴² “Su-a; onye mekwanuru onye lanu l'unwegirima-a, wowaru onwophe ye mu l'eka-a g'o shiswee uzo ono be o gogo kakwaru ree ome a pataru mkpuma-uswe; lipyabe iya l'olu; paru chie l'eze-enyimu.

⁴³ Ozo bu; teke eka ngu akpataru ngu eme iphe-eji; gbufu iya. Oo-karu ngu ree l'i gude eka lanu bahu l'eka okpobe ndzu no; eme l'i nweru eka labo; e nwuba ngu l'oku-ali-maa. ⁴⁴ Eka ophu ikpiri-ekà, no iya nu ta anwuhujedu anwuhu; ophu oku enwu iya nu anyihujedu anyihu.

⁴⁵ Teke o bu okpa ngu a-loru ngu ye l'eme iphe-eji; gbufu iya. Kele o karu ngu ree gi buru eniyeni bahu l'eka okpobe ndzu no; eme l'okpa dzuru ngu oke; e chie ngu l'oku-ali-maa. ⁴⁶ Eka ophu ikpiri-ekà, no iya nu ta anwuhujedu anwuhu. Ophu oku, enwu iya nu anyihujedu anyihu.

⁴⁷ Teke o bu l'oo enya ngu esetaru ngu eme iphe-eji; swofu iya tuphaa; kele oo-karu ngu ree l'i gude enya lanu bahu l'eka Chileke bu eze; eme l'enya dzuru ngu oke; e chie ngu l'oku-ali-maa. ⁴⁸ Oku-ali-maa ono be eka, no iya nu ta anwuhujedu anwuhu; ophu oku, enwu iya nu anyihujedu anyihu.

⁴⁹ “Oku, ee-gude daa onyemonye l'a-du g'o bu unu be e gude kwakobe iya. ⁵⁰ Unu bu iphe, du ree; ole teke o tso-buhuru unu-unu; denu g'ii-shi mebkwadaa ya g'o buru unu ozo. Unu mee ndzu unu g'o tso unu unu; k'ophu unu le nwibe unu eburu l'ehu-guu.”

10

Ogori me achifu nwanyi

(Mat 19:1-12; Luk 16:18)

¹ Jizosu futa l'eka ono bya ejeshia l'ali Jiudiya; waa mkpukpu ndu azu enyimu Jiodanu. A dukwa igwerigwe wu-pfuta iya ozo. O watakwa phe ezi iphe, bu iphe, bu g'o zijehawaa.

² Ndu Farisii bya eworu okpa opfu togboru iya g'ephe gude nmata iya bya ajjahaa ya su: “?O du ree ge nwoke chifuje nyee ya to?”

³ O su phe: “?Bu gunu be Mosisu suru unu g'unu meje?”

⁴ Epe su iya: “Mosisu suru g'onye byajeru achifu nyee ya vujeadaru uzo dee ekwo-achifu-nwanyi nu nyee ya obu le ya ta aluhedu teme onye ono achifuwa iya ro.”

⁵ Jizosu su phe: “Ipe, Mosisu gude tularu unu egube ekemu ono bu kele unu bu ndu ejo okpoma. ⁶ Obenu le mbulembu teke Chileke meru

mgboko bẹ o meru nwoke bya emee nwanyi. ⁷ Noo g'o gude: nwoke je l'ahaję nna iya; haa ne iya gę yęle nyee ya tugba. ⁸ Ephenebo atuko buru onye lanu. Ephe taa bueduru umadzu labo. Ephe aburu onye lanu. ⁹ Oo ya bu; iphe, Chileke tugbaberu nanu g'ọ to dukwa onye e-je iya ekekaha ebo ozo."

¹⁰ Ephe bahuepho l'ulo; ndu etsoje iya nu jia ya iphe, opfu ono bu. ¹¹ O su phe: "Onye chifuru nyee ya je aluta nwanyi ozo be buakwaa ogori be oori. ¹² Teke o bukwanu l'oo yebedua, bu nwanyi lufuru l'onwiya je aluru ji ozo buakwaa ogori be nwanyi ono eri."

Jizosu agoru unwegirima onu-oma
(Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)

¹³ Ephe nodu ekutagbaaru iya unwegirima g'o byibegbaa phe eka; ndu etsoje iya nu baaharu ndu ono, ekutaru iya unwegirima ono mba. ¹⁴ Jizosu huma iya; ehu ghuaaha ya eghu. O su phe: "Unu hakwaa unwegirima g'ephe byapfuta mu. Unu ta akposhikwa phe abyabya; kele o bu ndu du nno be eka Chileke bu eze bu nkephe. ¹⁵ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; onye ete gudedu obu unwegirima kweta l'oo Chileke bu eze taa bahukwa eka o no." ¹⁶ O bya eheta unwegirima ono byidzuchaaru phe eka bya agoru onu-oma nu phe.

Nwoke lanu, kparu eku
(Mat 19:16-30; Luk 18:18-30)

¹⁷ Jizosu tugbushiepho; nwoke lanu gude oso gbapfuta iya bya egbushi ikpere l'alị l'iphu iya bya ajia ya su: "O-zì-iphe, dube ree; ?bu gunu be mu e-me ge mu nweru ndzu ojeje?"

¹⁸ Jizosu su iya: "?Bu gunu meru iphe, o gude i nodu eku mu onye dube ree? O to dukwa onye bu onye dube ree; agufu Chileke nwękiya. ¹⁹ I mawaru iphe, ekemu Chileke suru g'e meje: 'Te egbukwa ochi; ophu i rikwa ogori; ophu i zikwa iphuru; ophu i dzukwa uka; ophu i mekputakwa nemadzu ibe ngu; kwabeje nna ngu yee ne ngu ubvu.' "

²⁰ Nwoke ono su iya: "O-zì-iphe; eshinu mu bu nwata ta adukwa iphemiphe ono ophu mu mebyijeru."

²¹ Jizosu lee ya enya bya eyee ya obu bya asu iya: "Iphe lanu bu iphe, phodukwaduru ngu nu: laa je erekota iphemiphe, i nweru; woru iphe, i retaru iya keeru ndu akpa nri. Oo ya bu; l'ii-nweru okpobe iphe l'eka Chileke no. I -mechaa nno; l'ji byawaro etsoru mu." ²² O numae pho iphe ono, Jizosu pfuru ono; ehu daa ya dzuu; o dzuru iphu tugbua; kele o bu onye nwenukaru iphe.

²³ Jizosu bya aghaa enya lee ndu etsoje iya nu bya asu phe: "Egube g'oo-tsube l'ehu; mbu ge ndu nweru iphe e-me bahu l'eka Chileke bu eze."

²⁴ Iphe ono, o pfuru ono tufu ndu etsoje iya nu ehu. Jizosu bya epfukwaa ya ozo su phe: "Unwegirima; o tsukwa l'ehu ge ndu kporu obu ye l'eku e-me bahu l'eka Chileke bu eze. ²⁵ Epyo inya l'enya ngga kakwa nphe; eme le g'onye nweru iphe e-me bahu l'eka Chileke bu eze."

²⁶ O kabakpo phe ro atufu ehu. Ephe wata epfuru nwibe phe su: "?O bhunuru onye be aa-dzota?"

²⁷ Jizosu bya elee phe ɛnya bya asu phe: “O kwa nemadzu be o bu 'ama-g'ee-me-ia; obenu l'o to dudu Chileke nno; kele Chileke ta adudu iphe, kpuru iya aka ememe.”

²⁸ Pyita su iya: “?Anyibedua, haru iphemiphe, anyi nweru bya etsoru ngu-a-e?”

²⁹ Jizosu su: “Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; onye gude opfu ehu mu; yeke k'ozi-oma ono haa ulo iya; ozoo unwune iya nwoke; ozoo unwune iya nwanyi; ozoo nna iya; ozoo ne iya; ozoo unwegirima ibe iya; ozoo ali iya; ³⁰ be aa-pfu iya ugwo iphe, ha g'iphe, o haru mgbo ukporo ise le ndzu iya-a. Aa-pfu iya ugwo ulo me unwune; me ne; me nna; me unwegirima; me ali; mechakpoo mkpamehu, a kparu onye obu. E -mechaa; o -rwua le mgboko ophu abya nu; Chileke anu iya ndzu ojeje. ³¹ Ole igwerigwe ndu bu ndu ivuzo nta-a l'e-mechaa buru ndu ikpazu; ndu bu ndu ikpazu emechakwanaa bya aburu ndu ivuzo.”

*K'ugbo eto Jizosu epfu le
ya e-je iphe-ehuka nwuhu*

(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)

³² Jizosu bya akparu ndu etsoje iya nu ye l'azu vuta uzo aka ephe eje Jierusalemu. Ndu gu-shiahaa ndu etsoje iya nu ike; aka o du phe biribiri. Ndu ophu awu etso phe nu l'azu nodu atsugbaa ebvu. O byakwa ekuchi umadzu iri l'ebo ono icha bya akoharu phe iphe, e-mechaa mee ya nu. ³³ O su phe: “Nta-a be anyi ejewaa Jierusalemu. Abubu-Ndiphe be ee-mechakwaa kpuru nu ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu. Ephe ekpee ya mpfugbu kpuru iya nu ndu amadu Chileke. ³⁴ Ee-gude iya mee iphe, ezi onu-ochi; vua ya onu-mini; chia ya echachi; bya eworu iya megbua; l'o noo abali eto l'ilu; l'ooshi l'onwu teta dzuru ndzu.”

Unwu Zebedi arwo Jizosu iphe

(Mat 20:20-28)

³⁵ “Tobudu iya bu; Jiemusu yee Jionu, bu unwu Zebedi bya ejepfu Jizosu bya asu iya: O-zi-iphe; o du anyi g'a su l'ii-meru anyi iphe, anyi a-rwo ngu.”

³⁶ O su phe: “?Bu gunu be o du unu ge mu meeru unu?”

³⁷ Ephe su iya: “Mee anyi g'anyi no-kube ngu: g'onye lanu nodu ngu l'ekutara; onye ophu anodu ngu l'ekicha teke ii-nodu l'o-du-biribiri ngu.”

³⁸ Jizosu su phe: “Unu ta amakwa iphe, unu arwo. ?Unu a-du-a ike ngua iphe, du l'okoro, mu a-ngu; l'e mee unu egube baputizimu, ee-me mu?”

³⁹ Ephe su iya: “Ee! Anyi a-du-a ike.”

Jizosu su phe: “Unu a-dukwa-a ike ngua iphe, du l'okoro, mu a-ngu; l'e mee unu egube baputizimu, e meru mu. ⁴⁰ Obenu le k'anodu mu l'ekutara yeke ekicha ta abudu mu be o du l'eka. Ono duru ndu Chileke doberu iya.”

⁴¹ Umadzu iri ophu numa l'o noo g'ephe jeru iya; ehu-eghu Jiemusu yee Jionu ghuaaha phe. ⁴² Jizosu bya ekukotachaa phe bya asu phe: “Unu mawaru le ndu a suru l'oo phe bu ishi anodu akpapyashi ishi ndu ephe bu ishi phe akpapyashi; teme o buru o-no-l'oke-okwa anoduje eme ge ndu ozo maru l'oo ya ka shii. ⁴³ Ole oo ge k'unubedua

ta adukwa egube ono. K'unu bukwa; onye o du g'o ha shii; g'onye ono buru onye a-nodu ejeru ndu ophuu ozi. ⁴⁴ Onye o du g'o buru onye ivuzo le g'unu ha; g'onye ono wozeta onwiya ali; buru ohu onyemoneye. ⁴⁵ Le Abubu-Ndiphe l'onwiya ta abyakwaru g'e jeeru iya ozi; o kwa g'o jee ozi; waa g'o woru ndzu iya nu g'e gude gweeru Chileke ngweja; g'o buru iphe, oo-gude gbata ndzu igwe oha."

*Jizosu eme onye atsu ishi
g'o wata aphu uzo*

(Mat 20:29-34; Luk 18:35-43)

⁴⁶ Jizosu phe bya abyarwuta Jieriko. Noo ya; ephe tugbushiepho l'eka ono; ephe le ndu etsoje iya nu me igwe oha, awu etso iya nu. Nwoke, aza Batimiyosu, atsu ishi noduwaa l'aguga etsuzo; arwo arwo. Batimiyosu ono bu nwa Timiyosu. ⁴⁷ O numaeopho l'oo Jizosu onye Nazaretu l'aghata; o chishia su: "Jizosu; Nwa Dévidi; g'imemini mu dunu ngu!"

⁴⁸ A gbochia ya onu su iya g'o dobe onu doo. O kabakpoo ya ro arashi ike: "Nwa Dévidi; g'imemini mu du ngu ro-o!"

⁴⁹ Jizosu pfuru bya asu g'e kua ya. Ephe kua ya su iya: "Teru eswa gbeshi je; ookukwa ngu oku."

⁵⁰ O chiru ukpo iya wushi bya ezilihu bya ejepfu Jizosu.

⁵¹ Jizosu su iya: "?Bu gunu be o du ngu ge mu meeru ngu?"

Onye atsu ishi ono su iya: "Nnajiuphu! Mee mu ge mu wata aphu uzo!"

⁵² Jizosu su iya: "Lashia. Ekweta, i kwetaru mewaru ngu gi wekorohu."

Teke ono kwapho; nwoke ono puhahaa uzo bya etsoru Jizosu tugbua.

11

Jizosu abahu le Jierusalemu

(Mat 21:1-11; Luk 19:28-40; Jion 12:12-19)

¹ Ephe byarwutajeepho l'ubvu Olivu me le mgboru Betufeji waa Betani, nowaa Jierusalemu ntse; Jizosu zia ndu etsoje iya nu umadzu labo ² su phe: "Unu je l'ime mkpukpu ono, no unu l'uzo iphu ono. Unu -bahuepho l'ime mkpukpu ono be unu a-huma nwa nkapfu-igara, e liberu elibe, eteke aduswee onye nojeru iya l'eli. Unu tota iya kpuru bya. ³ O -duru onye jiru unu su: '?Bu gunu be unu eme nno?' Unu su iya le mkpa iya duru Nnajiuphu; l'o -meghechaa be oo-kpu-phutakwa iya-a azu l'eka-a egwegwa."

⁴ Ephe jerwua je ahuma nwa nkapfu-igara obu l'eka e liberu l'aguga oguzo unuphu, no l'aguga gbororo; ephe je atota iya. ⁵ Ndu no l'eka ono jia phe su: "?Bu gunu be unu eme egube ono? ?Bu gunu meru iphe, unu atota nkapfu-igara ono atota?"

⁶ Ephe pfuaru phe iphe, Jizosu suru phe g'ephe pfua. Ndu ono haa phe; ephe kpuru iya tugbua. ⁷ Ephe kputaru iya Jizosu bya achiru ekwa phe wukobe nkapfu-igara ono l'eli okpurukpu; Jizosu nodu iya anoo. ⁸ Ndu ophu eworu uwe phe tosa le gbororo; ndu ophu aburu igu, ephe gbutaru l'ime egbudu be ephe toru l'ali. ⁹ Ndu etso iya l'azu me ndu no iya l'iphu nodu akpo okporoko asuje: "Deejee! Deejee!"

Owoo! Onye Chileke goru onu-oma nu be o bu; mbu onye ono, bu Nnajiuphu ziru iya g'o bya ono. ¹⁰ Ge Chileke goru onu-oma nu okwa eze onye-iche anyi, bu Dévidi; mbu okwa eze ono, abya nta. Deejee! Deejee! Okalibe-kangokotaru-nu!"

¹¹ Noo ge Jizosu gude bata Jierúsalem. O bya abata l'ime eze-ulo Chileke bya ahumachaa iphemiphe, no iya nu. Ephe gude nno ochii byaahaa. Yele ndu etsoje iya nu laphushia azu le Betani.

Jizosu atu oshi figu onu
(Mat 21:18-19)

¹² O be le nchitabohu iya; egu guahaa Jizosu g'ephe shiwaa le Betani lufuta. ¹³ O gbę ęzenya huma oshi figu, ekwo du ke nwa kpuchii. O jeshia l'upfu iya g'o maru: "?o mi ru amimi. O jerwua; o buerupho ekwo bu iphe, du iya nu; kele o to budu teke omije bu ono. ¹⁴ Jizosu tu ya onu su phe: "Nemadzu ta abyadu awotabaa akpuru ngu ria ozo." Ndu etsoje iya nu numa iphe ono, o pfuru ono.

Jizosu achifu ndu azu aswa
l'eze-ulo Chileke

(Mat 21:12-17; Luk 19:45-48; Jion 2:13-22)

¹⁵ Ephe byarwutaepho Jierúsalem; Jizosu bahu l'ime eze-ulo Chileke bya awata achishi ndu azu aswa bya ere erere l'ime eze-ulo ono. O bya akwatsushichaa teburu ndu agbanweje okpoga bya akwatsushichaa okposhi ndu ereje ndo. ¹⁶ Ophu o dudu onye o kwekwaduru g'o vuru iphe ghata l'eze-ulo Chileke ono. ¹⁷ O ziahaa phe iphe su phe: "?Unu ta amadu l'e deru le Chileke suru l'ulo iya be ee-kuje aka ohamoha a-noduje epfu anu iya. Unu bya eworu iya mee ęlo, ndu ana nfu edomije onwophe."

¹⁸ Ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu numachaa ya; ephe chọahaa ęzo, ephe e-shi gbua ya. Kele ephe atsę ebvu l'oopfutawaa onyemonye eyeru onwiya; opfu le ndu ono g'ephe ha be iphe, oozu dugbaa biribiri.

¹⁹ O -rwuepho l'ęzenyashi; Jizosu phe lufu le mkpukpu ono.

Jizosu gude oshi,
o turu onu ezi ndu
etsoje iya nu iphe
(Mat 21:20-22)

²⁰ O be l'utsu iya; ephe ghatashia; ephe huma oshi figu pho, o turu onu unyaphu iya pho g'o nwukotawaru lwaa jasę l'ogbarabvu iya. ²¹ Pyita nyata iphe unyaphu ono bya asę Jizosu: "Lekpodapho l'oshi-a, i turu onu-a be nwukotaakwaru lwaa."

²² Jizosu su phe: "Unu kweta ke Chileke! ²³ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; onye suru ubvu-a: 'Ngwa; je aparu onwongu chie l'ime eze-ęnyimu' ophu onye ono abokpodaaru obu ebo; o kwetaepho l'iphe ono, o pfuru ono l'e-me; l'oomeepho g'onye ono pfuru. ²⁴ Noo g'o gude mu su unu l'iphemiphe, unu suru ge Chileke nu unu me unu -nodu epfu anu iya; unu -kwetawaa l'o nuwaru iya unu; iphe ono be o-onu unu. ²⁵ O le unu -nodu epfu anu Chileke; o -duru onye mesweru unu; unu nodu agbaru iya ejo egomunggo; unu vuru ęzo gęaru onye ono nvu; o o ya bu; Nna unu, no l'imigwe agukwanaaru unu nvu l'ophu

unu mesweru iya. ²⁶ Teke ọ bu l'unu ta aguduru iya nvu ono; Nna unu, bu l'imigwe taa gukwarupho unu nvu le k'unu."

*Aaji Jizosu egube ike,
o gude eme iphemiphe ono*

(Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)

²⁷ Ephe bya alaphukwa azu le Jierusalemu. Jizosu je ejepheahaa l'ime eze-ulo Chileke. Noo ya; ndu-ishi uke Chileke; waa ndu ezije ekemu; waa ndu bu ogerenya bya abyapfuta iya bya asu iya: ²⁸ "Bu egube ike gunu be i gude eme iphemiphe-a? Bu onye ziru ngu gi bya iya ememe?"

²⁹ Jizosu su phe: "Unu gebe ge mu jia unu nwaji lanu. Unu -karu mu iya; mu akoru unu onye ziru mu ge mu bya eme iphemiphe-a. ³⁰ Unu karu mu onye ziru Jionu go bya emeshi ndiphe baputizimu: ? Bu Chileke to nemadzu?"

³¹ Ephe wata iya adzokashi l'ime onwophe su: "Teke anyi sunuru lo Chileke; lo su anyi: 'O bukwanuru gunu meru go gude ophu unu ekwetaduru iphe, o pfuru?' ³² Ndu nodu agukwanu anyi asu lo nemadzu; kele e pfudzuwaru le Jionu bu okpobe onye mpfuchiru Chileke." ³³ Noo ya ephe su Jizosu: "Anyi ta amakwa."

O su phe: "Ophu mu akokwanuru unu onye ziru mu ge mu meje iphemiphe ono."

12

*Etu, e gude ndu anwamu,
e butaru ye l'opfu-vayinu anma*
(Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)

¹ Jizosu gude etu ziahaa phe iphe su phe: "Nwoke lanu laru egu vayinu. O bya agbaa ya mgbabu bya ebua ya nsu aka aa-noduje azoshi mee l'akpuru vayinu ono. O bya akpukwaapho nwulo eli ephekerephe aka ee-nyihuje eche mgbabu ono nche. O bya eworu iya ye l'aka ndu o butaru g'ephe letajeru iya ya enya bya ejeshia-iphe ozo. ² O rwua teke eegbuje iya; o zia onye-ozu iya go jepfu ndu-ozu-egu ono g'ephe wo ya ok akpuru vayinu nkiya. ³ Ephe gude onye-ozu ono tsua ya iphe; gbabe iya aka oto; nwufu iya; o lashia. ⁴ Nwoke ono bya ezia onye-ozu iya ozo go jepfukwa phe ozo. Ephe tua onye k'ono mkpuma; tsukposhia ya ishi; mee ya iphe-iphere; chifu iya; o lashia. ⁵ Nwoke ono byakwa asu g'onye ozo je. Ephe gude onye k'ono gbua ya egbugbu. Nokwapho g'ephe meru igwerigwe ndu ozo, o zichaaru ozu ono; ndu ephe echia iphe; ndu ephe egbua egbugbu. ⁶ Jasuru o buwaru-a onye lanu be o nweru, bu iya bu nwa iya, o yeru obu. O zia ya go je; su le ya maru-a l'onye owa-a, bu nwa iya-a be ephe a-kabe-a yeru nso. ⁷ Ndu ozu-egu ono humae ya pho bya azua mgbede su: 'Thee! Waa onye ali-a e-mechaa buru nkiya me nna iya nwuhu. Unu bya g'anyi gbua ya g'ali ono a-buru k'anyi.' ⁸ Ephe gude iya; woru iya megbua; tufu l'azu mgbabu ono."

⁹ Noo ya; Jizosu jia phe: "Bukpoo gunu be onye nwe mgbabu ono e-me ndu ono? Oo-bya egbushichaa ndu-ozu mgbabu ono; woru opfu-vayinu ono ye ndu ozo l'aka. ¹⁰ ?Unu teke agu-swee iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su:

“Mkpuma, ndu akpu ulo
jikaru;
mechaaru bya aburu
mkpuma, gudeshi ulo.

11 Ono buru iphe,
Nnajiuphu anyi meru;
o du anyi biribiri l'anya *.”

12 “Epe meahaa g'ephe gude iya; kele epe maru l'oo phe be o nmadoru etu ono. Obenu l'ephe atsụ mkpukpu ebvu. Epe haa ya gbakashihu.

Apfu akiriko

(Mat 22:15-22; Luk 20:20-26)

13 “Tobudu iya bu; epe zia ndu Farisii; waa ndu etsoje Herodu g'ephe je anwuta iya onu. 14 Ndu ono, e ziru ono bya ejepfu iya bya asu iya: O-zi-iphe; anyi maru l'i bu onye ire-lanu; teme ophu o dudu onye itsu ebvu. Ophu o dudu onye ile enya l'iphu. Iigudeje ire-lanu zia uzo Chileke.” “?Tobudu nu anyi emebyi ekemu Chileke me anyi -tuje akiriko nu Siza?

15 “?Anyi tuje iya to g'anyi ta atujeshi?” Jizosu maerupho l'ephe bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu bya asu phe: “?Bu gunu meru g'o gude unu togboru mu okpa opfu g'unu gude nmata mu? Unu wotaeshikwa kobo lanu ge mu huma.”

16 Epe wotaru iya ya. O su phe: “?Bu ishi onye yee epha onye bu owa-a, e deru iya-a?”

Epe su iya: “O ke Siza!”

17 Jizosu su phe: “O du ree; unu woru iphe Siza nu Siza; woru ke Chileke nu Chileke.”

Onu, Jizosu yeru phe dua phe biribiri etu.

Ke eshi l'onwu teta dzuru ndzu

(Mat 22:23-33; Luk 20:27-40)

18 Ndu Sadiusi, bu ndu ono suru l'e tee shidu l'onwu eteta adzuru ndzu ono; byapfuta Jizosu bya ajia ya su: 19 “O-zi-iphe; iphe, Mosisu pfuru anyi l'ekwo ekemu bu: Teke o bu le nemadzu be nwune iya nwoke nwuhuru haa nyee ya, ata nwutaduru nwa; ge nwune iya ono lupyabe nwanyi ono g'o nwutaru onye ophu, nwuhuru anwuhu pho nwa.’ 20 Su-a; o duru ndu du esaa l'unwune. Onye k'ogerenya luchaa nwanyi bya ahaa ya nwuhu; ophu o nwutaduru nwa. 21 Onye ophu tsotaru iya nu lupyabe iya; onye k'ono nwuhukwapho; ophu o nwutaduru nwa. Onye k'eto bya emekwaapho nno 22 jasụ unwune esaa ono lu-dzuru nwanyi lanu ono; nwushihukota; ophu epe anwutaduru nwa. E mechaa l'ikpazu; nwanyi l'onwiya bya anwuhu nkiya.” 23 “O -rwua teke ee-shi l'onwu teta gbalihu; ?bu onye ole be nwanyi ono a-buru nyee ya g'ephe n'esaa ono luchaa iya-a?”

24 Jizosu su phe: Tobudu iphe ono meru g'o gude o buru l'unu eshisweje iya; kele ekwo-opfu Chileke te edoduru unu enya; ophu o buro ke g'ike Chileke habe shii. 25 Le teke ndu nwuhuru anwuhu e-shi l'onwu teta dzuru ndzu be nwoke taa luhedu nwanyi; ophu nwanyi aluhedu ji. Epe a-du g'unwu-ojozi-imigwe. 26 A bya le k'eshi l'onwu

* 12:11 12:11 Gunaa Ebvu 118:22,23.

teta dzuru ndzụ; ?unu ta agụjedu akọ ono, dū l'ekwo Mósisu ono; mbụ ẹka ono, o pfuru k'ishishi irwu, oku enwu phoophoophoo ono? Ẹka ono be Chileke pfuru Mósisu sụ iya: "Ọ kwa mbedua bụ Chileke ke Ẹbirhamu; bụru Chileke ke Áyizaku; bya aburu Chileke ke Jiékpọ?"²⁷ Bụ iya bụ l'ọ tọ bụdu Chileke ndu nwuhuru anwuhu; ọ bụ Chileke ndu nọ ndzụ. ?Unu humaru l'unu kwatakporu shiswee ụzo?

Ekemu, kpọ-chiru ishi

(Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)

²⁸ Nwoke lanu, bụ onye ezije ekemu, nọ l'ẹka ono anụ iphe, ẹphe atu; bya ahuma l'iphe ono, ẹphe aji Jizosu ono be o yeru onu ree; ọ byapfuta iya bya aji ya sụ iya: "Bụ ekemu ole bụ ekemu ọphu kpọ-chiru ishi?"

²⁹ Jizosu sụ iya: "Ekemu, kpọ-chiru ishi bụ: 'G'unube ndu Ízurelu numa le Nnajiuphu, bụ Chileke anyi bukwa iya pho bụ Nnajiuphu kpoloko. ³⁰ Ọo ya bụ g'i yee Chileke obu ngu g'ọ ha. Gude ndzụ ngu g'ọ ha; me uche ngu g'ọ ha; me ike ngu g'ọ ha yee ya obu.' Noo ekemu, kpochiru ishi bụ onoya. ³¹ Ekemu ozo, etso iya nū bụ g'i yee nemadzu ibe ngu obu g'i yeru onwongu. Ọ tọ duedu ekemu, kabakporo ẹbo ono shii."

³² Onye ezije ekemu ono sụ iya: "O-zì-iphe; i pfuru okpobe-opfu. Kele Chileke bụ nanu. Ọ tọ duedu Chileke ozo, dū nū gbahaa yebedua. ³³ Ọo ya bụ ge nemadzu yee ya obu iya g'ọ ha; mekpoo uche iya g'ọ ha; me ike iya g'ọ ha; yekwaapho nemadzu ibi ya obu iya g'ọ yeru onwiya. Eme g'ekemu labo ono pfuru tukoru kakota adu mkpa; eme le ngweja anu, a kporu oku nū Chileke me ngweja ozo, eegwejeru nū iya g'ọ hakota."

³⁴ Jizosu humae pho l'o pfuru g'onye nweru uche; ọ sụ iya: "Ẹka Chileke bụ eze ta aduekwa ngu enya." O pfuchaa nno; ọphu ọ duedu onye turu ama ajibaa ya aji ozobaa.

Aji k'onye bụ Kéreshi obu

(Mat 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ O be teke Jizosu byaru awata ezi iphe l'eze-ulo Chileke; ọ jia sụ: "Denu g'ọ gude ndu ezije ekemu gbẹ sụ le Kéreshi bụ Nwa Dévidi; ³⁶ l'ẹka Dévidi l'onwiya be Unme-du-Nso gbẹ mee ọ sụ:

"Chileke suru Nnajiuphu mu:

Nodu mu l'ekutara jasụ teke

mu e-me g'i

zopyabe ndu-ohogu ngu l'okpa†.

³⁷ Dévidi l'onwiya -nodu ekujekwanu iya Nnajiuphu; ?denu g'ọ gude ọ bukwarupho Nwa Dévidi?"

Ẹhu tsoo igwerigwe ndu nūmaru iya nū uto.

Jizosu epfu ke ndu ezije ekemu

(Mat 23:1-36; Luk 20:45-47)

³⁸ Teke oozì iphe be ọ suru: "Unu kwabejekwaru onwunu enya l'ẹka ndu ezije ekemu nọ; ndu ooguje agugu eye akpawuru uwe aghaphe; iphe, ẹphe yeru obu buru g'e kejele phe ẹrengete ekele l'ẹka a dū l'igwe; ³⁹ waa anodu l'aba, kakota ree l'ulo-ndzukọ ndu Jiu; waa anodu l'aba ndu karu enya me a -nodu abo iphe. ⁴⁰ Ẹphe

† 12:36 12:36 Gūnaa Ebvū 110:1.

bụ ndu eripyaję ụlo ụnwanyi, ji phę anọedu; tẹme ẹphe nọdu egudeje ẹregede epfukpọepho ogologo opfu anụ Chileke. Ọle ọọ phę bę aakabaa anmashị ikpe ike.”

*Iphe, nwanyi, ji iya anọedu
gude obu iya anụ Chileke*

(Luk 21:1-4)

⁴¹ Jizọsu bya eje anọdu anọo l'agụga ẹka aanụje Chileke iphe l'eze-ụlo Chileke Leahaa ndu echie okpoga l'okpoko, echiejeru Chileke okpoga. Ndu nweru iphe nọdu eyegbaa okpoga, dụ shii. ⁴² Nwanyị lanụ, ji iya anọedu, akpa nri byarwuta bya eworu afụ labọ, bụ iya bụ kobo lanụ chie. ⁴³ Jizọsu bya ekua ndu etsoje iya nụ bya asụ phę: “Gę mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ kwa nwanyi-a, l'akpa nri-a, ji iya anọedu-a; bę kachaa eye okpoga lę g'ẹphe hakọta ono. ⁴⁴ Kęle iphe, onyemonye echiegbaa bụ okpoga, tsuru etsutsu; obenu lę yębedua akpakpọo nri; ọle ọ tukoerupho iphe, o nweru chie; mbụ je akpaa l'iphe, o doberu k'e-gudeje akpata nri.”

13

*Iphe, e-me teke ikpazụ
(Mat 24:1-2; Luk 21:5-6)*

¹ Jizọsu shiępho l'ime eze-ụlo Chileke ono futa; onye lanụ l'ime ndu etsoje iya nụ sụ iya: “O-zi-iphe; lekpọdapho ẹgube biribiri mkpuma ọwa mę ẹgube biribiri ụlo k'owa!”

² Jizọsu sụ iya: “?I humaru-a eze-ụlo ono, a kpuru ẹgube ono; eemachaa nwukpọshichaa iphemiphe ono enwukpọshi; mbụ k'ọphu ọ tọ dudu g'ọ ka mma l'ọo mkpuma lanụ, a-kpọ-pfuru l'eli nwibe iya.”

*Iphe, bụ o -mechaa
mgboko abvụ*

(Mat 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ Jizọsu nyihu úbvú Olivu; je anọdu gha iphu l'eze-ụlo Chileke gędegede. Pyịta mę Jiemusu mę Jiọnu mę Anduru bya ejepfu iya k'iche je ajia ya sụ iya: ⁴ “?Bukpoo teke ole bę iphemiphe ono e-mekpọo?” “?Bụ gụnu bę ee-gude maru teke iphe ono abyagbaa ememe?”

⁵ Jizọsu pfuaharu phę sụ: “Ọo 'ẹpho g'unu leta onwunu ęnya g'ọ tọ dụ onye e-duswe unu ụzo. ⁶ Kęle ọ dukwaru igwerigwe ndu a-zaru ẹpha mu bya; bya asụ l'ọ kwa ẹphebedua bụ Kęreshi ọbu. ẹphe eshi l'ẹka ono duphua ndu dụ igwerigwe. ⁷ G'obu te tsukahukwa unu teke unu a-nọdu anụ ude ọgu ọphu aalwụ l'ẹka dụ ęnya; waa ọphu aalwụ l'ẹka dụ ntse; kęle iphemiphe ono mefutakọtajekwa; ọle teke mgboko a-bvụ teke erwukwa. ⁸ Noo kęle ọha yęle ọha ibe iya a-nọdu alwu ọgu; alị-eze yęle alị-eze ibe iya a-nọdukwapo alwu ọgu nkepę. Alị a-nmagbaa jiiijiii l'ẹka dụ igwerigwe. Ejo ọkpa nri a-bya. Iphemiphe ono dukota gę teke nka beberu meahaa nwanyi, ime eme ẹhuka.”

⁹ Ọle-a; unu kwabekwaru onwunu ęnya. Aa-kpọtachakwaa unu kpųjeru ndu-ikpe; e chia unu iphe l'ulo-ndzuko; tẹme unu a-byakwa apfuru l'iphu ndu nnajioha; mę l'iphu ndu eze l'opfu ẹhu mu; g'eeshi g'ẹphe anuma ozi-oma ono. ¹⁰ Obenu lę g'e mehabe; e vufutaję ụzo zidzuadaru ozi-oma ono lę mgboko mgburugburu. ¹¹ Teke ẹphe

kpɔtaru unu jee ikpe; unu te vukwaru ɔzo wata ayɔ ɔshi iphe, unu e-pfu. Unu pfluɛkwapho iphe, e yeru unu l'ɔnu teke ono; keɛle ɔ tɔ bɔdu unubɛdua e-pfu iya; ɔ bɔ Unme Chileke. ¹² Nwune e-deru nwune iya nɔ g'e gbua; nna akpuru nwa iya nɔ g'e gbua. ɔnwu e-me g'a kpɔta ndu nwuru phɛ nɔ gbushia. ¹³ Onyemonye e-gude keɛle unu bɔ nkemu kpoo unu ashɔ; obenu l'onye taru nshi jasɔ l'ikpazu bɛ Chileke a-dzɔta.

Ejo ahuma

(Mat 24:15-28; Luk 21:20-24)

¹⁴ "Unu a-humakwa ejo-ahuma-ola-l'iswi ono, Danelu onye mpfuchiru pfuru unu l'ɔnonodu l'ɛka ɔ gbadoru k'anodu ono. (Gɛ gube onye agu iphe-a rikwaa ɔriri iphe, ɔ bu.) Unu -humae ya pho; gɛ ndu nɔ lɛ Jiudiya gbalakwaa lashia l'ubvu. ¹⁵ G'onye nɔ l'okpoku atuta unme te ejeɛkwa abahu l'ulo lɛ ya eje ewota iphe l'ime ulo. ¹⁶ G'onye nɔ l'ɛgu te ejeɛkwa agha ɛnya kɛ gɛ ya je achita uwe iya. ¹⁷ Aphu at-soru unwanyi, du ime mɛ unwanyi, nwa angukwadu era mboku ono. ¹⁸ Oo g'unu pfuru nɔ Chileke g'ɔ tɔ buru l'udzumini. ¹⁹ Keɛle teke ono bɛ oke mkpamehu, eteke aduswee k'eshinu Chileke meru mgboko l'a-du; ɔphu ɔ byadu adubaa ozo. ²⁰ Teke iphe-ɛhuka ono e-me bɛ Nnajuphu egbuduru iya mkpirikpu bɛ ɔ tɔ dukwa nemadzɔ, aa-dzɔta. Oɛ o gudewaa iswi ɛhu ndu ɔphu ɔ hotaru g'ɛphe buru ndu nkiya gbua ya mkpirikpu.

²¹ "O -duru onye suru unu teke ono l'ɔ wakwa Kereshi; ozoo l'ɔ phukwa iya; unu be yekwaru iya ɔnu. ²² Keɛle ndu a-nodu adzu uka su l'ɛphe bu Kereshi; ozoo l'ɛphe bu ndu mpfuchiru Chileke; a-duchakwaa teke ono. ɛphe a-nodu emegbaa iphe-ɔhumalenya, dugbaa biribiri. Iphe ono a-bucharu g'ɛphe e-shi dephua ndiphe; mbu je akpaa lɛ ndu Chileke hotaru; m'ɛphe -je l'adu ike. ²³ Oo ya bu; g'unu letakwapho ɛnya; eshinu mu vuwaru ɔzo pfluaru unu iphemiphe.

Abyabya Abubu-Ndiphe

(Mat 24:29-31; Luk 21:25-28)

²⁴ "Oɛ e -rwua mboku ono; teke ejo iphe-ɛhuka ono bvuerupho bɛ ɛnyanwu e-jikputa; ɔnwa echibuhu echichi. ²⁵ Kpokpode eshi l'igwe dashihu; iphemiphe, nɔ l'igwe anmawoo anmawo lo-sweshihu. ²⁶ Teke ono bɛ aa-huma Abubu-Ndiphe g'ɔ nɔ l'urwukpu egbu nwijnwii gude ike iya, paru ɛka abya. ²⁷ Qobya ezia unwu-ojozi-imigwe iya; ɛphe abya ejee l'iphu; jee l'azu; jee l'uzo ɛkutara; jee l'ekicha lɛ mgboko mgburugburu gbiriri jasɔ l'ɛka igwe beru ali beru; je edutakota ndu ɔ hotaru."

Iphe, e gude oshi figu

anwuta

(Mat 24:32-35; Luk 21:29-33)

²⁸ "Su-a; unu gude oshi figu nwua iphe; keɛle oobujeru; ɔ -mishiwaabya erwua irwu ɔphuu; l'a maru lɛ teke okpomoku ekpoje duwaa ntse. ²⁹ Nokwapho g'owa-a du; teke unu humaerupho g'iphemiphe ono l'emegbaa; unu amaru l'ɔ nokpowaa ntse; mbu l'ɔ nowaa g'ɔnu-oguzo. ³⁰ Su-a; gɛ mu gbukwaa iya unu tororo; ɔgbo-a taa bvuebekwa; iphemiphe-a emekota. ³¹ Igwe l'a-bvukwa; ali abvu; obenu l'opfu, mu pfuru ta abyadu erebuhu ire erebuhu."

*Mboku, oo-buru**(Mat 24:36-44)*

³² “Obenu l’o tọ dudu onye maru mboku, o bu; ozoo teke iphe ono e-megbaa. Mbụ l’unwu-ojozi-imigwe ta amadu iya; ophu Nwa Chileke ta amadu iya. Onye maru iya nu buepho Chileke, bu Nna nwekiya. ³³ Unu kwabekwa enya. Unu nwukwaru enya che nche; pfuru nu Chileke; kele unu ta amadu teke oo-buru. ³⁴ O du ge nwoke, eje iphe-ozo; bya aparu ibe iya haaru ndu-ozu iya; bya eje keshiaru phe ozi, ephe a-nodu eje l’ehu l’ehu. O be l’onye eche onu-abata; o pfushiaru iya ike su iya g’o nwukwaru enya. ³⁵ Oo ya bu; unu nwuru enya; kele unu ta amadu mboku, Nnajiuphu, nwe unuphu a-lwa. A ta amadu; ?bu l’uzenyashi; too l’echi abali; too l’iphe-ohenu; too l’utsu be obata. ³⁶ Oo ya bu; g’o too byapfutadu unu l’otulupfu l’eka unu eku mgbenya.” ³⁷ “Su-a; iphe, mu epfuru unu-a be mu epfuru onyemonye. Unu nwukwaru enya!”

14*Ndu-ishi achị idzu egbu Jizosu**(Mat 26:1-5; Luk 22:1-2; Jion 11:45-53)*

¹ O ghuduwaa abali labo; obo Ojegahata erwua; waa obo-iphe aataje buredi, ekoduru ekoko. Ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu nodu achokashikpoepho uzo, ephe e-shi gude Jizosu le mpya gbua. ² Ephe su: “Ole o too bukwaru nta-a, aabo iphe-a; a -nonyakwaa o buru ogo eghirigha.”

*Aawu Jizosu manụ, eshi mkpo**le Betani**(Mat 26:6-13; Jion 12:1-8)*

³ O be ge Jizosu no le Betani; o jee ibe Sayimonu onye ekpenta shi eme. Noo ya; o nodukwadu l’eka ono eri nri; nwanyi lanu gudeepho mgbere, ama ntumatu bata. Mgbere ono be manụ, eshi mkpo, ere ire shii, bu manụ-nadu jiru ejiji. Nwanyi ono bya aku-kwofuepfo olu mgbere ono bya eworu manụ ono wua Jizosu l’ishi. ⁴ Ehu ghuaaha ndu haru nodu l’eka ono eghu. Ephe su: “?Bu gunu be e gude emebyishi eguru manụ owa? ⁵ Manụ ono suru g’ee-reta iya iphe, du g’ukporo pangu le pangu iri gude keshiaru ndu akpa nri.” Ephe baaharu nwanyi ono mba.

⁶ Jizosu su phe: “Unu haa ya. ?Bu gunu meru g’o gude unu nodu epfuchi iya nchi? ?Unu ta amadu l’oo okpobe iphe be o meru mu egube ono? ⁷ Ndu akpa nri be unu l’ephe anọ tekenteke; teke dukpoepfo unu ree; unu emeeru phe iphe-oma. Obenu le mbedua ta abudu tekenteke be mu l’unu a-nodu. ⁸ Oo iphe, nwanyi-a a-du ike mee be o meru ono. O vuwaa uzo tee ogwehu mu manụ gude kwakobe mu k’a -ta asu teke ee-li mu. ⁹ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, bukpo ekekameka, a saru ozi-oma-a le mgboko-a mgburugburu be aakojeekwapho ako iphe-a, nwanyi-a meru-a gudeje nyata iya.”

*Jiudasu eederu Jizosu eye**l’eka ndu Jiu**(Mat 26:14-16; Luk 22:3-6)*

10 Jiudasu Isukariyotu, onye lanu l'ime umadzu iri l'ebo ono bya atugbua jepfushia ndu-ishi uke Chileke ge ya deru Jizosu ye phe l'eka.
11 Ephe numae ya pho; ehu tsoahaa phe utso. Ephe kwee ya okpoga. O chohaa uzo, oo-shi deru iya ye phe l'eka.

Nri-enyashi Ikpazu

(Mat 26:17-30; Luk 22:7-23; Jion 13:21-30; 1Kor 11:23-25)

12 O rwua l'eswe, abahu l'obo-iphe, aataje buredi, ekoduru ekoko ono, bu mboku ono be ephe egbuje nwaruru obo Ojehata; ndu etsoje Jizosu su iya: "Bu awe be o du ngu g'anyi je edoziaru ngu gi nodu ria nri obo Ojehata obu?"

13 O bya ezia umadzu ebo l'ime ndu etsoje iya nu bya asu phe: "Unu bahu l'ime mkpukpu Jierusalemu. Unu -rwuepho eka ono be o duru nwoke, e-vuru ite, mini du byapfuta unu. Unu tsoru iya. 14 Eka o jenyaa ru o bahu; unu je asu onye nwe unuphu ono l'onye ezije unu iphe suru: 'Denu eka mu a-nodu mu le ndu etsoje mu nu ria nri obo Ojehata?' 15 Oo-goshi unu ulo-eli; goshi unu oma ulo, no le k'eli iya; mkpuru ono hakpopho osa, e dobechawaru oshi; dozichawaa ya g'oo-du; l'a nodu iya ria nri. Unu bahu eka ono je akwakoberu anyi nri obu."

16 Ndu etsoje iya nu tugbua bya abahu l'ime mkpukpu ono. O buerupho g'o pfuru phe iya bu g'iphemiphe, du. Ephe nodu l'eka ono kwakobeahaa nri obo Ojehata ono.

17 O be l'uzenyashi; yele umadzu iri l'ebo ono swiru bahu l'eka ono.
18 Ephe rijeepho nri ono; Jizosu su phe: "Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o kwa onye lanu le g'unu no l'eka-a be l'e-deru mu ye l'eka ndu achu ishi mu; mbukwa onye mu l'iya tukoru eri nri l'eka-a."

19 O rwua phe l'obu. Ephe jahaa ya nanu nanu su: "Bu mbedua? Tto obu mbedua?"

20 O su phe: "G'unu ha unu n'iri l'ebo be o bu onye lanu; onye mu l'iya yegbaberu eka l'oba-nri lanu-a. 21 Abubu-Ndiphe l'a-lakwa g'e deru iya l'ekwo-opfu Chileke. Ole nshoro onye ono, ee-shi l'eka iya deru Abubu-Ndiphe ye l'eka ndu achu ishi iya ono. O gogo kakwaru onye ono ree; ome a ta nwuduru iya ilile."

22 No iya; Jizosu bya ewota buredi bya ekele Chileke ekele g'ephe eri nri ono bya anyawashia ya bya anugbaa phe bya asu phe: "Unu ngge ria. Owa-a bu ogwehu mu."

23 O bya ewolita okoro bya ekelekwapho Chileke ekele bya eworu iya nu phe; ephe toko ngua. 24 O su phe: "Owa-a bu mee mu, a gbashiru l'iswi ehu igwe oha. Chileke gude mee mu ono eme g'ogbandzu, shi mu l'eka vuru ire. 25 Su-a; ge mu gbukwaaru iya unu tororo; mu ta abyakwa angubaa mee, shi l'akpuru vayinu gbiriri jasu teke mu a-ngu k'ophuu le mgboko ophuu ke Chileke."

26 Ephe kwechaa ebvu, e gude aja Chileke ajaja; bya ejeshia l'ubvu Olivu.

Pyita a-go le ya ta amadu Jizosu

(Mat 26:31-35; Luk 22:31-34; Jion 13:36-38)

27 Jizosu su phe: "G'unu hakota be e-mechaa hakota mu gbalu; mbu g'e deru iya l'ekwo-opfu Chileke su: 'Mu e-chigbu onye eche aturu;

g'aturu iya agbakashihi.' ²⁸ Teke e meerupho gę mu shi l'onwu teta dzuru ndzu bę mu e-vukwaru unu ęzo jeshia Gálili."

²⁹ Pyita sų iya: "Ndu ophuu je l'a-hakota ngu; bę ephe a-hakwa ngu; o kwa lę mbedua ta abyadu aha ngu."

³⁰ Jizosu sų iya: Gę mu gbukwaru ngu iya tororo; "Ntanu-a; mbukwa l'enyashia bę oke-oku bya ara ęra ugbo labo bę i goakwaru ugbo ęto l'i ti madu mu."

³¹ Pyita kabaa ya epfushi ike sų: "Obetaru e je l'atuko mu lę ngu gbua; mu ta abyakwa l'aha ngu ililekpoo."

Ndu ophuu tuko pfudzuru nno.

*Jizosu epfu anu Chileke
lę mgbabu Getusemeni*

(Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)

³² Ephe byarwutaepho l'ęka eekuje Getusemeni; o sų ndu etsoje iya nu: "Unu nodu ano l'ęka-a gę mu je epfuru yeru Chileke."

³³ O duta Pyita waa Jiemusu waa Jionu ephe swiru tugbua; meji wata iya aku photophoto; ndzu guahaa ya. ³⁴ O sų phe: "Ha; egube owa! Meji akukwa mu pho photophoto; mbu lę meji abyaakwa mu atofu. Unu nodukwa l'ęka-a che nche."

³⁵ O jeribeerupho nwanshi; o daa kpurumu l'alı wata epfu anu Chileke sų g'a maru: ?oo-kwe g'iphe-ęhuka kę nwa teke ono ta abyapfuta iya. ³⁶ O sų: "Nna; Nna; o o ngu bu onye a-du ike mekota iphemiphe; nafunu mu okoro iphe-ęhuka owa-a! Ole o kwa g'o to bukwa iphe, du mu l'uche l'e-me; g'o bukwaru iphe, du gubedua l'uche."

³⁷ O byatashia; Pyita phe nodu ekuwaa mgbenya. O sų Pyita: "Sayimonu! ?iiku mgbenya? ?Ti dudu ike nwuru ęnya chefua nche awa lanu? ³⁸ Unu nwuru ęnya; pfuru nu Chileke g'o to kwe g'unu nmalahu l'ohutama. Mma nemadzu bę o nodujekpokwaa evushi evuvu ike; obenu lę nemadzu l'onwiya bę ike ta adudu."

³⁹ O tugbukwaa ozo bya ejekwa awata epfu anu Chileke epfukwa iphe-a, o shihawaa pfua. ⁴⁰ O bya alwaphutakwa azu byatashikwa; ephe nodu ekukwapho mgbenya; kele mgbenya jiru phe ęnya ejiji; ophu ephe amadu iphe, ephe e-pfuru iya.

⁴¹ O byapfutakwa phe pho k'ugbo ęto; o sų phe: "?Unu nokpoepho lę mgbenya g'unu no iya? ?Unu nokpokwadaa lę nwatuta unme unu obu? O duwaa ree nta-a. O rwuwaru. Abubu-Ndiphe bę aabyaakwaa ederu ye l'ęka ndu eme iphe-eji." ⁴² "Unu gbeshikwa g'anyi je. Unu lekwa l'onye obu, e-deru mu ye obu byaakwaru."

Egude Jizosu

(Mat 26:47-56; Luk 22:47-53; Jion 18:3-12)

⁴³ Tobudu iya bu; o gudekwadu iphe ono l'ęka epfu; Jiudasu onye yikwa-a l'umadzu iri l'ębo ono, l'etsoje iya nu-a byawa. Yele igwe oha swiwaru. Ephe pagbaarų mma mekpoo mgboro. Ndu ziru phe nu bu ndu-ishi uke Chileke mę ndu ezije ekemu mę ndu bu ogerenya.

⁴⁴ Onye ono, eme g'o deru iya ye phe l'ęka onoya pfuwaru phe iphe, ya e-me g'ephe gude maru onye ophu o bu. O suhawaru phe: "Oo onye mu e-jepfu je etsutsua onu bu onye ophu o bu. Unu kpata iya gude tugbua; unu eche iya nche ree."

⁴⁵ Abyarwuta, Jiudasu abyarwuta; o jepfu Jizosu je asu iya: "Onyibe!" Bya anma iya akpa tsutsua ya onu l'asha. ⁴⁶ Ndu ono je azupyabe Jizosu; kpuru iya tugbua. ⁴⁷ Onye lanu, pfulu le mgboru phe l'eka ono mjeppo mma iya swaramu; gbua nwokoro onye-ishi ndu-ishi uke Chileke; pafu iya nchi. ⁴⁸ Jizosu su ndu byaru iya egude: "?Unu chigbaa mma; chiru mgboro abya mu egude? ?Mu bu onye ana nfu? ⁴⁹ Mu l'unu shikpo anoduje mboku-mboku l'eze-ulo Chileke; eka mu ezi unu iphe; ophu unu egudekpodaaru mu. Oe o g'iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke mee g'e deru iya."

⁵⁰ Ndu etsoje iya nu toko paru iya haa gbakashihu.

⁵¹ O duru nwokorobya lanu, tsoru Jizosu. Ebe o dudu iphe, o yeru l'ehu; gbahaepho ekwa ocha, o gbaphuru onwiya l'ehu. E meahaa g'e gude iya. ⁵² O paru ekwa ocha ono haaru phe; kwofu gbaru oto gbalaa.

*Jizosu no l'iphu
ogbo-ikpe ndu Jiu*

(Mat 26:57-68; Luk 22:54-55,63-71; Jion 18:13-14,19-24)

⁵³ Noo ya; ephe kputa Jizosu kpuleru onye-ishi ndu-ishi uke Chileke. Ndu-ishi uke Chileke; me ndu bu ogerenya; me ndu ezije ekemu bya edzugbua. ⁵⁴ Pyita nodu etso iya uzanya uzanya bya etsoru phe bahu l'ibe onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono. O je anodu anoo l'eka ndu nche no; nyaahaa oku. ⁵⁵ Ndu-ishi uke Chileke me ndu ogbo-ikpe ono g'ephe ha chohaa iphe, ephe a-su le Jizosu meru; g'ee-shi kpee ya mpfugbu; ophu o dudu iphe, ephe humaru, o meru. ⁵⁶ A dukpoo igwerigwe gude ibo gbaa ya ekebe; ophu ekebe phe adagbajedu.

⁵⁷ Ndu agbeshi dzuahaa uka su: ⁵⁸ Anyibedua numakpooru le nchi anyi l'eka oopfus: "Mu e-mebyishi eze-ulo Chileke owa-a, bu nemadzu gude eka kpua ya-a; l'ime abali eto; mu akpua ozo, ete egudedu eka kpua." ⁵⁹ Ophu ekebe phe adakotakarupho l'ono.

⁶⁰ Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke bya agbalihu l'edzudzu-oha ono bya aja Jizosu su: "?Tii yedu onu l'iphe, bu ekebe owa-a, ephe agbagbaa ngu-a?"

⁶¹ Ophu o pfuduru opfu; o nokirishiepho nwadoo. Onye-ishi uke ono jia ya ozo su iya: "?Bu ngu bu Kereshi obu? ?I bu Nwa Onye ono, a goru Onu-oma nu ono?"

⁶² Jizosu su iya: "Ee; o mu bu iya. E -mechaa be unu a-humakwaa Abubu-Ndiphe l'eka o no l'ekutara Chileke, bu Okalibe-Kakota-Ike. Unu ahumakwa iya pho l'eka o no l'urwukpu shi l'imigwe abya."

⁶³ Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono woru uwe nkiya zijaa su: "? Bubahunaa ekebe gunu ozo be anyi achokwadu? ⁶⁴ ?Unu numawaru epfubyishi, oopfubyishi Chileke? ?Bu gunu bu ikpe unu?"

Ephe toko nmaa Jizosu ikpe onwu su: "Iphe, gbaru iya nu bu onwu."

⁶⁵ Ephe vuhaa ya onu-mini; woru iphe kechia ya enya; chiahaa ya echachi; su iya: "Pfunaa mpfuchiru obu!" Ndu nche kputa iya awago iya eka.

Pyita ago le ya ta amadu Jizosu

(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62; Jion 18:15-18,25-27)

⁶⁶ Ge Pyita noro l'etezi l'ulo-ikpe ono; onye lanu l'ime unwumgboko, ejeru onye-ishi uke ono ozi ghatashia; ⁶⁷ bya ahuma Pyita l'eka onya

ọku; bya elee ya ẹnya sù iya: “Ì yíkwa lẹ ndu etsoje nwọphu Nazaretu; mbù Jizọsu!”

⁶⁸ Ọ gọfù sù iya: “O to dokwaru mu ẹnya! Mu ta amakwa iphe, iipfu.” Ọ lufu l'ẹka ono mbù Pyita; je anọdu l'ọnu ọguzo. Oke-ọku raa ọrà.

⁶⁹ Nwamgbọko ono hụmakwa iya ọzo bya awatakwa epfuru ndu pfuru lẹ mgboru ẹka ono sù phẹ: “Nwoke-a yíkwa lẹ ndu etsoje Jizọsu.” ⁷⁰ Pyita gọfukwa ọzo.

Ọ nọepfo nwanshii; ndu pfugbaru lẹ mgboru ẹka ono sù Pyita: “Ì yichaa ya-a. ?Tì bụdu onye Gálili?”

⁷¹ Ọ wata eri angù sù gẹ Chileke gbukwaa ya ilu mẹ ọ -bùdu ire-lanù bẹ ya epfu ono; sù: “Mu ta amakwa onye ono, unu epfu opfu iya ono.”

⁷² Oke-ọku raa ọrà teke ono teke ono k'ugbo ẹbo. Pyita nyata gẹ Jizọsu pfujeru ono sù: “Oke-ọku bya ara ọrà ugbo labọ bẹ ì gọakwaru ẹgo ugbo ẹto l'ì tì madù mu.” Ọ raahaa ẹkwa.

15

Payileti aji Jizọsu aji

(Mat 27:1-2,11-14; Luk 23:1-5; Jìọn 18:28-38)

¹ Nchi bọhuepho; ndu-ishi uke Chileke; mẹ ndu bụ ọgerenya; mẹ ndu ezije ekemu; mbù iphe, bụkpoo ọgbo-ikpe ndu Jiu g'ẹphe hakọta bya achia idzu; e kee Jizọsu ẹgbu bya akpuru iya je eye Payileti l'ẹka.

² Payileti bya aji ya sù: “?Ì bụ Eze ndu Jiu?”

Jizọsu sù iya: “Ọoekwa ngu phọ bẹ o shi l'ọnu.”

³ Ndu-ishi uke Chileke bya epfushiahaa igwerigwe iphe, ẹphe sùru l'o meru. ⁴ Payileti byakwa asù Jizọsu: “?Tọ dukpodaa iphe, iipfu? ?Ọ kwa l'ì nùmaru igwerigwe iphe, ẹphe epfugbaa l'i meru?”

⁵ Ọphu Jizọsu epfuẹduru opfu. Ọ tufu Payileti ẹhu.

Eekpe Jizọsu mpfugbu

(Mat 27:15-26; Luk 23:13-25; Jìọn 18:39—19:16)

⁶ Noo ya; ọ bụwaa omelalì phẹ l'anọdu abọ Obo Ojaghata ono bẹ Payileti ahajeru phẹ onye mkpọro lanù g'ọ la; mbù onye ẹphe sùkpọerupho g'ọ haarù phẹ. ⁷ Ọ duru onye mkpọro lanù, eekuje Barabas, yì lẹ ndu kwefuru gọvumentì ike bya egbukwaaphọ ọchi; a tụa phẹ mkpọro. ⁸ Igwe ọha ono bya bya arwọhaaa Payileti g'ọ meeru phẹ iphe, oomejehawaru phẹ. ⁹ Payileti sù phẹ: “?Bù gẹ mu haarù unu Eze ndu Jiu g'ọ la tọ?” ¹⁰ Kẹle o doru iya ẹnya l'ọo ẹnya-pfufurufuru bẹ ndu-ishi uke Chileke gude kpọtaru iya ya.

¹¹ Ndu-ishi uke Chileke ono kpalia igwe ọha ono sù phẹ g'ẹphe kebeẹkwapho g'ọ hachiaru phẹ Barabas. ¹² Payileti sù phẹ: “?Unu sùkwanuru gẹ mu mee onye-a, unu sùru l'ọ bụ Eze ndu Jiu-a gunu?”

¹³ Ẹphe tụa ọzu; sù: “Pfu-gbua ya!”

¹⁴ Payileti sù phẹ: “?Kẹ gunu? ?Bù gunu bụ iphe, dù ẹji, o meru?”

Ẹphe kabakpọo ya arashi ike sù: “Pfu-gbua ya!”

¹⁵ Ọo ya bụ; Payileti chọahanaa gẹ ya mee iphe, dù ikpoto ọha ono ree; bya ewonuru Barabas haa g'ọ la; kpuru Jizọsu nù ndu ojọgu g'ẹphe chia ya ẹchachi. Ephe chichaa ya iphe; ọ kpuru iya nù phẹ g'ẹphe je je akpọpyabe iya l'oswebe.

Ndu ojogu eme Jizosu sukusuku
(Mat 27:27-31; Jion 19:2-3)

¹⁶ Ndu ojogu bya akpuru Jizosu bahụ l'eze ụlo nnajioha, bụ Payileti bya ekukọta iphe, bụ ndu ojogu g'ephe ha. ¹⁷ Ephe bya eworu uwe kpowula-kpowula uswe yee ya bya egude obvu kpaa okpu woru kpube iya; ¹⁸ bya ekeleahaa ya ekele ndu ojogu asuje iya: "Ndzụ dukwa ngu! Eze ndu Jiu!" ¹⁹ Ephe gude mgboro kụkposhiahaa ya ishi; gbuahaa ya onu-mini; gbuaharu iya ikpere l'alị gude akwabẹ iya ùbvù. ²⁰ Ephe meghechaa ya sukusuku ono bya eyefu iya uwe uswe ono; bya eyee ya uwe iya; bya akpuru iya jeshia g'ephe je je akpopyabe iya l'oswebe.

Aakpopyabe Jizosu l'eli oswebe

(Mat 27:32-44; Luk 23:26-43; Jion 19:17-27)

²¹ Ephe tugbua bya ahuma Sayimonu nwoke Sayirini, shi ndu-egu pphẹ alwa. Oo ya bụ nna Alẹguzanda yele Rufosu. Tọbudu iya bụ; ephe kebuta nwoke ono g'o vuta oswebe, ee-gude kpọ-gbua Jizosu. ²² Ephe kpurwua Jizosu l'ẹka eekuje Gologota, bụ iya bụ "Okpokoroko Ishi." ²³ Ephe woru mēe, a gwaru manụ-meru nū iya g'o ngua. Ophu o kwedu iya angungu. ²⁴ Ephe woru iya kpopyabe l'oswebe l'ẹka ono; woru uwe iya kee. Ephe tūaru iya ido g'ephe maru ophu a-dabarū onyenonu. ²⁵ Teke ono, a kpopyaberu iya l'oswebe ono bụ l'enyanwu agbakota. ²⁶ E dee iphe ono, e boru iya ibo iya ono l'eli oswebe ono, bụ iya bụ l'ọ bụ "Eze ndu Jiu." ²⁷ Ẹka ono bẹ a kpopyabekwarupho ndu ana nfu umadzu labọ. Onye ophuu nọdu l'ekutara iya; onye ophuu l'ekicha iya. ²⁸ Iphe, e dehawaru l'ekwo-opfu Chileke vua sūru: "A guru iya yeru ndu ẹjo-iphe."

²⁹ Ndu aghata aghata nọdu ekweru iya une asuje iya: "Hẹe! ? Tọbudu ngu bụ ophu sūru l'ii-nwukposhi eze-ulo Chileke; gude ujiku ẹto kpukwaa ya? ³⁰ Nyizetanū l'oswebe ono bya adzọo onwongu."

³¹ Ndu-ishi uke Chileke mē ndu ezije ekemu pfiaru iya kwaphu kwaphu sū: "Ọ dzọru ndu ọzo; ophu ọ duedunu ike dzọo onwiya."

³² "Ngwanū gẹ Kéreshi obu, bụ Eze ndu Ízurelu shinu l'oswebe ono nyizeta nta-a; anyi -humakwanu iya; anyi amaru l'ọ bupho Kéreshi eviya."

Unwoke labọ ono, a kpopyaberu ephe l'iya ono nọdu akọkwa iya pphọ onu.

Anwuhu Jizosu

(Mat 27:45-56; Luk 23:44-49; Jion 19:28-30)

³³ Enyanwu keerupho l'ishi; nchi jihu l'alị ono mgburugburu; nọo gbiriri jasū l'enyanwu agbuze. ³⁴ Enyanwu gbuzeeppo; Jizosu chia mkpu sū: "Eloyi! Eloyi! ?Lema sabakutani?" Bụ iya bụ: "Chileke mu! Chileke mu! ?Bụ gūnu bẹ o gude ị haa mu nkinyi mu?"

³⁵ Ndu harū pfuru l'ẹka ono numa iya sū: "Unu gebekwa; ọ dukwa g'ooku Elayijia." ³⁶ Onye lanū gbagbua je eworu asancha ophu amije mini woru gwọọ lẹ mēe-veniga; woru tsebe l'eli oshi, dū ogologo woru nū iya g'o ngua; sū g'a maeduru: ?Elayijia a-bya ekufuta iya.

³⁷ Jizosu bya echishia mkpu ike bya atụ-buhu unme; ọ buru iya anwuhu.

³⁸ Ẹkwa, eegudeje gbobuta ẹnya ẹka aagwajẹ Chileke, nọ l'ime eze-ulo Chileke ono shiēpho l'ishi gbaēpho kẹ tararaa jasū l'alị gbajahu

ẹbo. ³⁹ Onye-ishi ojogu ndu Romu, pfuru Jizosu l'iphu teke ono hūmaepho g'o chiru mkpu nwūhu nno o sū: “?Unu maru-a lẹ nwoke-a bukwa Nwa Chileke eviya?”

⁴⁰ O dūru unwanyi, nṅkwapho ụzenya l'ẹka ono ele ẹnya g'ẹphe maru iphe, eme nū. Meri onye Magudala yi l'unwanyi ono. Meri ne Jiosesu; waa Jiemusu kẹ nwata yiru iya; waa Salomi. ⁴¹ Unwanyi ono shi etso Jizosu bya ejeru iya ozi teke o nọ lẹ Gálili; mēkpawaro unwanyi ozo, tso iya bya Jierúsalemu, nṅkwapho l'ẹka ono ele ẹnya.

Elili Jizosu

(Mat 27:57-61; Luk 23:50-56; Jiṅ 19:38-42)

⁴² Noo ya; o rwua gẹ nchi jihuērupho lẹ mbọku, akwakọbeje k'echele iya bu eswe atuta unme; ⁴³ Jiósẹfu, bu onye Arimatiya bya aburu onye nweru ẹnya l'ogbo-ikpe ndu Jiu, shihaakwapho ụzenya leta ẹnya teke Chileke e-goshi l'ọo ya bu eze; shihukwapho obu ike jepfu Payileti je arwo ya g'a haaru iya odzu Jizosu gẹ ya je elia. ⁴⁴ O dukpoo Payileti biribiri shii l'ọ nwūhu-kebewaru. O bya ekua onye-ishi ndu ojogu ono bya ajja ya: “?Bu eviya l'ọ nwūhuwaru?” ⁴⁵ Payileti nūmachaepho l'onu onye-ishi ndu ojogu ono lẹ Jizosu nwūhuwaru; o sū Jiósẹfu g'o jewarọ je apata iya lia. ⁴⁶ Jiósẹfu bya atugbua bya eje anmata ẹkwa ocha; bya eje je apazeta odzu Jizosu; bya eworu ẹkwa nmabechaa ya; bya eje enyebe odzu iya ono l'ilu, a turu lẹ mkpuma; bya eswita oke mkpuma swichia onu ilu obu. ⁴⁷ Meri onye Magudala waa Meri ne Jiosesu nọdu hūma ẹka e liru iya.

16

Eshi l'onwu teta dzuru ndzu

(Mat 28:1-8; Luk 24:1-12; Jiṅ 20:1-10)

¹ O be l'uzenyashi gẹ nsọ eswe-atuta-unme ono bvuerupho; Meri onye Magudala waa Salomi waa Meri ne Jiemusu kẹ nshii tugbua jeshia je akpata manu, eshi mkpo, du iche iche, ẹphe e-te Jizosu gude kwaa ya. ² O be lẹ nchi abọhu mbọchi Sonde; ẹphe jeshia l'ilu ono g'enyawu wawaru. ³ Ẹphe nọdu epfugbaa sū: “?Bukpoo onye e-swifuru anyi oke mkpuma ono, nọ l'onu ilu ono?” ⁴ Ẹphe jeshia apali ẹnya; e swifuwaa mkpuma obu. Mkpuma, eepfu opfu iya obu pakporu ẹka apaa. ⁵ Ẹphe kwoba l'ime ilu ono; bya ahuma nwokorọbya, nọ phẹ l'ẹkutara, yeru kpowula-kpowula uwe ocha. O du phẹ biribiri; ndzu guahaa phẹ.

⁶ Onye ono sū phẹ: “Ndzu ba agushi unu. ?O kwa l'ọo Jizosu onye Nazaretu bẹ unu achọ; mbu onye-a, a pfugburu l'oswebe-a? O tetaakwaru dzuru ndzu ozo! O tọ nọhekwa l'ẹka-a. Unu byanu ahuma ẹka e shi lia ya. ⁷ Unu je epfuaru iya ndu etsoje iya nu waa Pyita l'o vuwaa unu ọzo jeshia Gálili; l'unu a-huma iya l'ẹka ono, bu iphe, o pfuhawaru unu-a.”

⁸ Ẹphe kwofuta l'ilu l'ẹka ono bya agbagbua lashia. Onu kugbabejaa phẹ akugbabe. Ẹhu nọdu etekwa phẹ phọ etete. Ophu o dudu onye ẹphe pfuru iphe ono; ẹka ndzu agu phẹ.

⁹ Jizosu shi l'onwu tetachaepho lẹ mbọku mbu l'idzu ono; o mee gẹ Meri onye Magudala vuru ọzo hūma iya, bu iya bu nwanyi ono, o chifuru ẹjo obu ẹsaa, shi buru iya l'ime ẹhu ono. ¹⁰ Meri ono tugbua

je epfuaru iya ndu ephe le Jizosu shi aswije l'eka ephe no ara ekwa iya. ¹¹ O pfuchaaru phe lo dzu ndzu; teme le ya humakpooru iya lenya; ophu ephe ekwedu lo eviya.

¹² E mechaa; Jizosu gbaa ugbugba ozo byapfuta umadzu labo l'ime ndu etsoje iya nu l'eka ephe eje l'echiegu. ¹³ Ephe lwaphuta azu je epfuaru iya ndu ophu; ophu ephe ekwekwapho.

*Jizosu egoshi ndu
etsoje iya nu onwiya*

(Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jion 20:19-23; Ndu 1:6-8)

¹⁴ E mechaa; o bya abyapfuta umadzu iri le nanu ono; l'eka ephe eri nri. O taahaa phe uta su l'ephe bu ndu aboje obu ebo; waa ndu ejo okpoma; kele ephe te ekwetaduru l'iphe, ndu humaru iya nu ge ya tetachaa dzuru ndzu pfuru bu eviya.

¹⁵ O su phe: "Unu jedzuru ekameka le mgboko l'ophu je epfukashia ozi-oma-a g'onnyemonye numakota. ¹⁶ Onye kwetaru nu; e mee ya baputizimu be Chileke aa-dzota. Onye ete ekwedu nu be aa-nma ikpe. ¹⁷ Ndu kwetaru nkemu be ee-gude iphe-ohumalenya owa-a hube ama. Ephe e-gudeje ephe mu achishi obvu; gude ephe mu epfu l'olu Unmedu-Nso. ¹⁸ Ephe -chita agwo l'eka; o to dudu iphe, oo-me phe. Teke ephe nguru iphe, egbu egbugbu; o to dudu iphe, oo-me phe. Ephe -byia onye iphe eme eka l'o-wekorohu."

Jizosu alapfu Chileke l'imigwe

(Luk 24:50-53; Ndu 1:9-11)

¹⁹ Noo ya bu; Nnajiuphu, bu Jizosu pfuchaaru phe opfu ono; Chileke wolua ya woba l'imigwe. O je anodu l'ekutara Chileke. ²⁰ Ndu etsoje iya nu laa je epfukashiahaa ozi-oma ono l'ekameka. Nnajiuphu nodu eyeru phe eka l'ozi ono; shi l'iphe-ohumalenya, ephe emegbaa egoshi l'ozi-oma ono, ephe ezi ono bu l'eka Chileke be o shi. Nokwa g'o du.

Ozi-oma, Luku Deru

¹ Eshi ọp̄hu a d̄uwaa igwe wata ede akọ k'ip̄he, meẹbekpooru l'echilabọ anyi ono l'ekwo; ² ọ buerupho g'a kọru iya anyi; mb̄u ndu shi lẹ mb̄u buru ndu h̄umaru l'enȳa mechaa bya aburu ndu ejeru op̄fu Chileke ozi; b̄u gẹ ndu ono edegbaa; ³ bẹ ọ dukwa mu phọ ree; onye ẹguru, b̄u Tiyófilosu; gẹ mu t̄ooru ngu ip̄he, meru n̄u l'okpa iya l'okpa iya; eshinu mu t̄oru nw̄ehu nw̄ukota iphemip̄he ono, daru n̄u ono eshikp̄oo lẹ mb̄u. ⁴ Ip̄he, mu ede b̄u g'ị kwatakp̄oo maru okpobe-op̄fu ono, e gude ọnu zia ngu ono.

Ozi kẹ l'aa-nw̄u Jīonu, onye emeje baputizimu

⁵ Teke Herọdu b̄u eze ndu Jiudiya bẹ ọ d̄uru onye ẹpha iya b̄u Zakaráya, onye uke Chileke. O shi l'ekali ọgbo uke kẹ Abáyijia. O luru nwanyi, shi l'okpa-ip̄fu Er̄onu, bukwap̄ho okpa-ip̄fu ndu-uke Chileke. Ẹpha nwanyi ono b̄u Elízabetu. ⁶ Ẹphenebo t̄ukoru buru ndu p̄fuberekoto l'ip̄hu Chileke; emeẹbekota ekemu Chileke g'ọ ha bya etsokotakwap̄ho nsọ Chileke g'ọ ha. Ẹphe te emejeduru ip̄he, a taru phẹ ọta. ⁷ O buep̄ho l'ẹphe luru kahụ; ọp̄hu ẹphe anw̄utaduru nwa; kẹle Elízabetu ta atsudu ime.

⁸ T̄obudu iya b̄u; Zakaráya n̄odu eje ozi uke iya l'ip̄hu Chileke; kẹle ozi uke rwuberu ekali ọgbo uke nkep̄he. ⁹ A t̄uru ido, b̄u nsọ, d̄uru phẹ n̄u; ọ daaru iya l'abahụ lẹ mkpuru l'eka ẹn̄ya ẹka eegwejeru Chileke ngweja n̄o je egwee ngweja ụnw̄u-isensu, ẹnwuru iya eshi kw̄ekweekwee. ¹⁰ Ikpoto ndu ono l'op̄hu t̄uko kuru l'etezi ep̄fu anu Chileke g'ọ gbaru teke eeyeje oku l'ụnw̄u-isensu ono. ¹¹ Ojosi-imigwe, shi l'eka Nnajiup̄hu chaa Zakaráya l'ip̄hu bya anodu l'ekutara ọrun̄gweja ono. ¹² Meji tsukaha Zakaráya g'ọ h̄umaru iya. Ndz̄u wata iya agugu. ¹³ Ojosi ono s̄u iya: “Gẹ ndz̄u ba agushi ngu Zakaráya; kẹle op̄fu, i p̄furu n̄u Chileke t̄ubawaru iya lẹ nchị. Nta-a bẹ Elízabetu, b̄u nyee ngu l'a-nw̄utaru ngu nwa-nwoke. Ip̄he, ịi-ḡu iya b̄u Jīonu. ¹⁴ Oo ya b̄u g'ẹhu atsọo ngu; l'i tee ẹswa; l'a-d̄u igwerigwe tee ẹswa m̄e a -nw̄ue ya phọ. ¹⁵ Kẹle ọo-buru onye nweru ẹn̄ya l'ip̄hu Nnajiup̄hu, b̄u Chileke; t̄eme ọ t̄o ngukwa m̄e; ọzoo ip̄he, aanḡu angungu, b̄u ip̄he, ats̄u ats̄utsu. Unme Chileke bẹ e-shi l'ẹpho ne iya buru iya l'ẹhu. ¹⁶ Igwerigwe ụnw̄u Ízurelu bẹ oo-me g'ẹphe dak̄obe jep̄fu Nnajiup̄hu, b̄u Chileke phẹ. ¹⁷ Oo ya b̄u onye e-gude Unme Chileke; gude ike, d̄u gẹ kẹ Elayijia, onye mp̄fuchiru Chileke vuru Kéreshi ọbu ọzo je akwak̄oberu iya ẹka. Ọo-ḡo-zetaru ụnw̄egirima obu nna phẹ. Ọo-ḡota ndu b̄u 'an̄u-lẹ-nchị ḡoru ye l'uzo okwa-ẹn̄ya, ọp̄hu ndu p̄fuberekoto etso; g'ee-shi g'oo-dozikwarup̄ho Nnajiup̄hu ono ndu b̄u ndu a-kwak̄oberu abyabya iya.”

¹⁸ Zakaráya s̄u ojosi-imigwe ono: “?D̄enu gẹ mu e-shi maru l'iphemip̄he-a b̄u okpobe-op̄fu; l'eka mu kah̄uwaru; t̄eme nyee mu kah̄uakwap̄ho?”

¹⁹ Ojozi-imigwe ono sụ iya: “Ọ kwa mbẹdua bụ Geburelu; onye anojie l'iphu Chileke. Ọ kwa Chileke ziru mu gẹ mu bya epfuru yeru ngu; zia ngu ozi-oma-a; ²⁰ ọphu i kwetaduru l'opfu, mu pfuru bẹ a-vụ gẹ mu pfuru iya. Huma ahuma; lẹ nta-a bẹ onu a-buru ngu kpurukudukuu. I tii pfubaedu opfu jasụ mboku, iphemiphe-a a-vukota. Opfu mu a-vukotakwa l'o rwuberu iya.”

²¹ Igwe ọha kuru eche Zakaraya; ọphu ephe amadu iphe, meru iphe, onono ọdu l'ime eze-ulo Chileke ono. ²² Ọ futashia; ọphu ọ duedu ike pfuru opfu yeru phe; ephe maru l'ọ phuru ọphulanya l'ime eze-ulo Chileke; ọphu o pfuedu opfu. Ọ buwaru ẹka bẹ oogudeje epfu opfu.

²³ Eswe ozi uke iya -bvuepho; ọ lashia ibe iya. ²⁴ A nonya; nyee ya, bụ Elizabethu tsuta ime. Ọ nokota l'ulo mkpurumkpuru onwa ise. ²⁵ Ọ sụ: “Nta-a bẹ Nnajiuphu lecharu mu ọnya bya eshia ọzo, dụ egube-a nafu mu iphere l'iphu ndiphe.”

Ozi, eezi; l'aa-nwu Jizosu

²⁶ O be l'onwa, kwe Elizabethu onwa ishii, ọ tsutaru ime; Chileke byakwa ezia ojozi-imigwe, bụ Geburelu g'o je Nazaretu l'alị Gálili ²⁷ je ezia nwamgboko ozi. Epha nwamgboko ono bụ Meri. Nwamgboko ono bẹ yee nwoke teke akwaswee. Onye eje iya alulu bụ nwoke, epha iya bụ Jiófesu. Nwoke ono bụ onye onu-ulo onye eze ndiche ono, bụ Dévidi. ²⁸ Geburelu byapfuta Meri bya sụ iya: “?Ị dupo ya? Onye Chileke kwaberu oke ubvù! Nnajiuphu swikwaru ngu eswiru. I bụ onye Chileke goru onu-oma nù l'echilabo unwanyi l'opfu.”

²⁹ Meri numa ekele ono; obu tsukahụ iya. Ọ ria l'egomunggo iya sụ: “?Bụ egube ekele gunu bụ ọwa?” ³⁰ Ojozi-imigwe ono sụ iya: “Gẹ ndzụ ba agushi ngu Meri; lẹ Chileke mewaru ngu eze-iphe-oma. ³¹ Huma l'ii-tsuta ime; nwua nwa-nwoke; iphe, ii-gụ iya bụ Jizosu. ³² Ọo-buru onye nweru ọnya. Ee-ku iya Nwa Okalibe-kangokotaru-nu. Nnajiuphu, bụ Chileke e-dobe iya l'aba-eze onye-iche iya ono, bụ Dévidi. ³³ Ọo-buru eze ndu onu-ulo Jiékọpu jaswaruro ya; ọphu ọ bubuhuduru eze abubuhu jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mjiimii.”

³⁴ Meri sụ ojozi-imigwe ono: “?Denu gẹ mu e-shi tsuta ime l'ẹka mu lẹ nwoke eteke akwaswee?”

³⁵ Ojozi-imigwe ono sụ iya: “Unme Chileke l'a-bya asopyabe ngu; teme ike kẹ Okalibe-kangokotaru-nu l'a-bya bya emee ngu ire l'ẹhu. Ọo ya bụ; nwa ono, ii-nwu ono, bụ onye dụ nsọ ono bẹ ee-ku Nwatibe Chileke. ³⁶ Teme; lekwa abubu ngu, bụ Elizabethu tsutafuakwaru ime nwoke lẹ nka-a. Onwa ọwa kweakwa ya onwa ishii; mbụ onye ono, e shi eka onye ata tsudu ime ono; ³⁷ kẹle Chileke ta adudu iphe, nyiru iya ẹka ememe.”

³⁸ Meri sụ: “Mu nona-a! ?Ọ kwa lẹ mu nona Chileke l'ẹka. G'ọ dunuru mu g'i pfuru.” Ojozi-imigwe ono phuhu.

Meri eje ibe Elizabethu phe

³⁹ E mecha; Meri jikobe gude ọso jeshia mkpukpu lanu, nọ l'alị Jiuda ẹka ubvù jiru ejiji ⁴⁰ bya abahu l'ulo Zakaraya bya ekele Elizabethu ekele. ⁴¹ Elizabethu numae-pho ekele Meri; nwaswa ono mee ya ukporo l'epho. Unme Chileke kparwuta Elizabethu l'ẹhu. ⁴² Ọ raa ya arara sụ: “Onye Chileke goru onu-oma nù bẹ i bụ l'unwanyi mgburugburu; teme nwa ono, nọ ngu l'epho ono bẹ Chileke

gòkwarupho ònu-òma nù. ⁴³ ?Bù gunu bè e kweru gè gùbedua, bù ne Nnajiuphu mu bya ibe mu? ⁴⁴ Kèlè teke olu ekele ngu rwuru mu lè nchì bè nwaswa, nò mu l'èpho pfulihuru tee èswa. ⁴⁵ Gùbè nwanyì; g'èhu tsò ngu ùtso; kèlè i kweru l'opfu ono, shi Nnajiuphu l'èka rwua ngu nchì ono l'a-vù."

Ebvù, Meri agù gude aja Chileke

⁴⁶ Meri sù:

"Obu mu l'ekutse Nnajiuphu.

⁴⁷ Mu nòdu ete èswa lè
Onye-Ndzòta mu,
bù Chileke.

⁴⁸ Ò gùberu mùbè nwanyì,
nò iya l'èka iphe;
lè mùbè nwanyì òphu bù
mu bè ènya kachaa
alwalwa.

Ògbomogbo e-shi nta-a wata
mu eku onye a gòru
ònu-òma nù.

⁴⁹ Òkalibe, bù Chileke
meshiwaru mu iphe,
nweru èpha.

Èpha Chileke dù nsò.

⁵⁰ Obu-imemini, òophujeru
ndu atsù iya ebvù
eshije l'ògbo sweru ògbo.

⁵¹ Ò gudewaa èka iya egoshije
òkpehu iya.

Ndu gude etsetse arì
òriri l'òbu phè bè
òochikashije.

⁵² Òolo-zetajè ndu-ishi,
ike dù l'aba-eze phè.

Ò nòdu ekulije ndu wozeru
onwophè alì.

⁵³ Ndu ègu agù bè oogudeje iphe,
dù ree zù-jia èpho;
l'ò sù ndu nweru iphe
g'èphe gbaru èka laa.

⁵⁴ Ò gbaru ndu-òzi iya,
bù Ízurelu mkpu;
mbù l'ò nyatarù phè;
phùaru phè obu-imemini.

⁵⁵ Ono bùru iphe,
ò pfuru nna anyi oche
phè, bù iya bù iphe,
ò pfuru Èbirihamu yèe
oshilòkpa iya g'èphe ha."

⁵⁶ Meri nò-rwua iphe,
rwuru ònwa èto l'ibe

Elízabetu phẹ;
tẹme ọ lashia.

*Anwunwu Jionu,
onye emeje baputizimu*

⁵⁷ O rwua Elízabetu l'ezeda; ọ bya ezeda; nwua nwa-nwoke.
⁵⁸ Obutobu iya mẹ abubu iya phẹ; numa egube gẹ Chileke phụ-beru iya obu-imemini; ephe bya; ephe l'iya tee eswa.

⁵⁹ Nwaswa ono nọepfo abali esaa; o rwua lẹ k'esato; ephe bya ebua ya ubvu. Ephe meahaa g'ephe gube iya epha nna iya, bu Zakaráya.
⁶⁰ Ne iya su: "Awa-o. Ọ tọ bukwa iya-o. Ọ kwa iphe, aa-gu iya bu Jionu."

⁶¹ Ephe su iya: "?! hujajeru abubu unu, zaru egube epha ono?"
⁶² Ephe bya ataru nna iya eka eba gude jia ya iphe, ọ du iya g'a gu nwata ono.

⁶³ Ọ maa eka g'a nu iya okwekpu, eedeje iphe. A nu iya ya; o dee su: "Epha iya bu Jionu." Ọ dukota phẹ biribiri. ⁶⁴ Teke ono teke ono; onu kuhaa ya; ire tushihu iya. O pfuaha opfu gude jaaha Chileke ajaja. ⁶⁵ Ndu rwuta iphe, bukpo obutobu phẹ, numaru iphe ono. E pfudzuru iphe ono l'ubvu ubvu ono, du l'ali Jiudiya. ⁶⁶ Iphe, bukpo ndu numaru iya nu dobee ya pho l'okpoma phẹ; tuko epfugbaa su: "?! Bu gunu be nwata owa-a l'a-bukpooru?" kele o doru enya lẹ Chileke turu iya eka; g'ọ buru onye du ichi.

Zakaráya epfuchiru Chileke

⁶⁷ Unme Chileke kparwuta nna iya ono, bu Zakaráya l'ehu; ọ wata epfuchiru Chileke su:

⁶⁸ G'a goru onu-oma nu
Nnajiuphu, bu Chileke
Ízurelu;
kele ọ kpapfutaru ndu
nkiya bya agbata phẹ.

⁶⁹ O meru gẹ Onye-Ndzota,
nyiberu anyibe futaru
anyi l'oshilokpa
onye no iya l'eka,
bu Dévidi.

⁷⁰ Ono buru iphe,
yẹbe Chileke gbẹ l'onu
ndu mpfuchiru iya,
duru iya nsọ lẹ
teke ndiche pfua su
⁷¹ l'aa-dzota anyi l'eka ndu
ohogu anyi waa l'eka
ndu anyi du ashi;

⁷² g'oo-phua obu-imemini ono,
ọ suru ndiche anyi phẹ
lẹ ya a-phu ono;
wafua g'oo-nyata ukwe-iphe,
du nsọ,
o kweru ndu nkiya.

73 O rihakpɔwaruro onye-iche,
 bu nna anyi Ébirihamu
 aṅṅu
 74 l'ṛo-nafuta anyi
 l'eka ndu ɔhogu anyi;
 g'anyi ejeahaaru iya ozi;
 ndzụ taa gudu anyi;
 75 anyi aburu ndu du nsọ;
 buru ndu pḡberokoto
 l'iphu iya jasụ g'anyi
 a-nɔ-beru.

76 “Gube nwata ɔwa-a;
 Iphe, ee-ku ngu bu
 onye epfuchiru
 Ọkalibe-kangokotaru-nu;
 kele ii-vuru Nnajiuphu
 ụzo je abooru iya ụzo;
 77 je emee ge ndu nkiya maru
 le Chileke e-shi l'agu
 nvu
 l'iphe-aji dzoo phe;
 78 kele oogudeje eme
 odoo phuru anyi
 obu-imemini.

Oo-me ge ndzota ophu echi
 echichi g'enyanwu
 wafuta anyi
 79 g'oo-buru iphoro,
 duru ndu no l'ochii
 me ndu onwu heru
 gabala aso-kputa;
 waa g'oo-duru anyi
 bahu l'uzo ehu-guu.”

80 Tobudu iya bu;
 nwata ono ndu evu;
 bya aka enweru egomunggo.
 O noo l'echiegu jasụ teke
 o futaru l'edzudzu-oha
 ndu Izurelu.

2

Anwunwu Jizosu (Mat 1:18-25)

¹ O buru teke ono be eze nnajioha, bu Ogosutosu turu ekemu; su g'e deshia epha onyemonye l'ekwo; mbu iphe, bukpo onyemonye, bu l'ohamoha, no l'ali-eze iya. ² Ono bu ogu mbu, e vuru uzo gua. Teke a guru ogu ono bu teke Kwiriniyosu bu nnajioha ndu Siriya. ³ Tobudu iya bu; onyemonye lashia eka a nwuru iya; jeshia g'e dee epha iya l'ekwo.

⁴ Jiosesu shikwapho le Nazaretu, no l'ali Galili jeshia Betulehemu, no l'ali Jiudiya; eka a nwuru Dvidi, bu eze ndiche; kele Jiosesu shi

l'okpa-ipfu iya; bya aburu ndu unuphu ono g'edegede. ⁵ Jiósèfu yee nwanýi ono, e kwetawaru l'oo-lu ono, bu Meri swiru jeshia g'e dee epha phe. Teke ono be epho bewaru Meri l'ezedá. ⁶ O buru g'ephe no le Bètulehemu be o gbaru iya l'ezedá. ⁷ O bya ezeda okpara iya nwoke; bya eworu nwamkpirikpu ekwa phya ya; bya eworu iya nyebe l'iphe, eeyejeru anu nri; kele o to dudu eka ephe a-nodu l'ulo ndu ije.

Ojozi-imigwe ezi

ndu eche aturu ozi-oma

⁸ Noo ya; o duru ndu eche aturu, no l'egbudu le ndu eka ono; swiru igwe aturu phe l'enyashi ono. ⁹ Ojozi-imigwe, shi Chileke l'eka chafuta byapfuta phe; ogbu-nwijnwii Nnajiuphu chaphee phe mgburugburu. Ndzú rwuta phe. ¹⁰ Ojozi-imigwe ono su phe: "Ge ndzu ba agushi unu; unu ngabe nchi. Mu byaru ezi unu ozi-oma, l'e-me g'ehu tsoo ndiphe mgburugburu utso shii. ¹¹ Kele a nwuru unu Onye-Ndzota ntanu-a le mkpukpu Dévidi; Onye-Ndzota, bu iya bu Kereshi; bya aburu Nnajiuphu. ¹² Waa iphe, e-me g'unu maru baa: unu a-huma nwaswa, a phuru nwamkpirikpu ekwa; nyebe l'iphe, eeyejeru anu nri."

¹³ A bya ele enya; igwerigwe ojozi-imigwe ozo kprofutawaa byapfuta ojozi-imigwe k'ono ephe tuko aja Chileke ajaja asuje:

¹⁴ "Chileke, no l'imigwe gbaru

g'aakwabe iya ubvu.

Amadu, no l'ali,

bu ndu kweru l'o yeru phe

obu be ehu a-du guu."

¹⁵ Unwu-ojozi-imigwe ono wufuepho l'eka ephe no wuba l'imigwe; ndu eche aturu ono wata epfupfu su: "G'anyi jeeshikwa Bètulehemu je ahuma iphe-a, meru nu-a, Nnajiuphu turu anyi onu iya-a."

¹⁶ Ephe gude oso choru iya jeshia; je ahuma Meri yee Jiósèfu bya ahumakwapho nwaswa obu, ze l'iphe, eeyejeru anu nri obu. ¹⁷ Ephe humachaa ya; ephe bya eworu iphe ono, e pfuru phe l'opfu ehu nwata ono woru kooru ndu no l'eka ono. ¹⁸ O tufukota iphe, bu ndu numaru iya nu ehu; mbu iphe ono, ndu nche aturu pfuru phe ono. ¹⁹ Meri tukokpoephe iphe ono g'o ha kwakobe l'okpoma; agbaru iya egomunggo. ²⁰ Ndu eche aturu ono lashia. Ephe nodu eje bya etu Chileke epha; aja iya ajaja iphemiphe ono, ephe numaru ono waa iphe ono, ephe humaru ono, dūephe g'e pfuru phe iya onoya.

Eebu Jizosu ubvu

²¹ A no-dzuepho abali esato; e bua nwata ono ubvu; bya agua ya Jizosu, bu iya bu epha, ojozi-imigwe pfuhawaruro; teme a tsuta ime iya ono.

Eeye Jizosu l'eka Chileke

l'eze-ulo Chileke

²² O rwua teke o gbaru Meri l'eme nsó aswafu nturwu, bu iya bu ekemu, shi Mosisu l'eka; ephe kuru Jizosu jeshia Jierusalemu je g'ephe ye iya Nnajiuphu l'eka, ²³ bu iya bu iphe, e deru l'ekemu Nnajiuphu su: "Iphe, bukpo nwa-nwoke, bu iya vu uzo l'ephe ne iya be ee-dobejeru Chileke iche*." ²⁴ Ephe jekwarupho anu ngweja g'e gweeru Chileke,

* 2:23 2:23 Gūnaa Awu 13:2,12.

bụ iya bụ g'e pfuru iya l'ekemu Nnajiuphu: kparaka labo; ozoo unwu ndu-pfu ebo-lechiko†."

²⁵ O duru onye Jierusalemu, epha iya bụ Simiyonu. Nwoke obu bụ onye pfuberekoto; bya aburu onye atsu Chileke ebvu; ele enya onye a-du Ízurelu obu. O bụ onye Unme Chileke jiru ehu; ²⁶ teme Unme Chileke mehawaru g'ọ maru l'onwu tee shitadu eka o no jasụ teke o hụmaadaru Kéreshi, shi l'eka Nnajiuphu. ²⁷ Unme Chileke duru iya bahụ l'eze-ulo Chileke. O be teke ndu nwuru Jizosu ku nwata ono, bụ Jizosu bata g'ephe meeru iya g'ekemu pfuru; ²⁸ Simiyonu bya ekuta iya heru jaahaa Chileke ajaja sụ:

²⁹ "Nnajiuphu; haa gę mube onye-ozu ngu nwuhu l'ehu-guu nta-a, bụ iya bụ opfu, i pfuhawaru; ³⁰ kele mu gudewaa enya mu huma Ndzota ono, ³¹ i kwakoberu g'iphe, bụ ohamoha huma-dzuru ono, bụ iya bụ iphe, i kweru ukwe iya.

³² Iphóró, e gude eme gę ndu ohozo maru ngu; waa iphóró, a-buru ubvù kę ndu nkengu, bụ Ízurelu.‡"

³³ Nna nwata ono yele ne iya sachaa onu saa nchi l'iphe ono, Simiyonu pfuru l'ehu nwa phe ono. ³⁴ Simiyonu bya agooru phe onu-oma bya asu Meri, bụ ne nwata ono: "Nwata-a be Chileke hotawaru g'ọ buru e -vukota a daa; bukwarupho a -kuba eka a gbeshi, duru igwe oha le Ízurelu; g'ọ bukwarupho onye aa-du igwerigwe jika nkiya. ³⁵ Aagbe l'eka ono a madzuru iphe, ephe arị l'ime obu phe. Gubedua be aphu a-nodu agbawashi obu g'e gude ogu-echi sūbaa ngu okpoma; mbu l'opfu ehu nwata-a."

³⁶ O dukwarupho nwanyi, aza Ana, bụ onye mpfuchiru Chileke. Nwanyi ono bụ nwa Fanuwelu. O shi l'okpa-ipfu Asha; bya abuwaru nwanyi ogerenya. Ji iya kuru iya akuku; lua ya apha esaa bya anwuhu; ebe o lubaeduru ji. ³⁷ O nowaa ukporo apha eno l'apha eno. Ophu o lufujedu alufu l'eze-ulo Chileke. O nodu anoduje abaru Chileke eja; aswi egu epfu anu Chileke eswe l'enyasi. ³⁸ O byakwapho le teke ono bya ekele Chileke ekele. O bya epfua kę nwata ono nu iphe, bukota ndu ele enya gę Chileke gbata Jierusalemu.

Ndu nwuru Jizosu du iya alaphu azu le Nazaretu

³⁹ Tobudu iya bụ; ndu nwuru nwa ono meebekota iphemiphe g'ekemu Nnajiuphu du; bya alaphushia azu l'ibe phe, bụ Nazaretu, no l'ali Galili. ⁴⁰ Nwata ono vuta bya eshihu ike; bya akwashia enya ike; Chileke nodu emeru iya eze-iphe-oma.

bẹ unu a-pfube ọto.

Ẹka dū
kpọkoro-kpọkoro-kpọkoro
l'aa-rwazee ya g'ọ kwọ
akwọkwo.

⁶ Iphe, bukota nemadzu
l'ophu l'a-humakota
gẹ Chileke e-shi dzọta
ndu nkiya.*' "

⁷ Noo ya bu; Jiṅnu sū ikpoto ndu futaru nū bya g'o mee phẹ baputizimu: "Unubẹ unwu, ẹjo agwọ nwushiru-a! ?Bụ onye karu unu g'unu gbalaaru oke ẹhu-eghu Chileke ono abya nū ono?" ⁸ Unu mia amimi g'oshi-omi. Mebyi, unu aa-mi bu eme umere, goshiru l'izimanu iphe-ẹji unu lwaru unu azu; unu lwapfutawaa Chileke. Unu ta arikwaa su: ?O kwa le Ẹbirihamu buwanu onye-iche anyi phe. Unu ta amakwa l'o -beta g'ọ to du be Chileke a-du ike meshia mkpuma-a g'ọ nwushia unwu, a-buru unwu Ẹbirihamu. ⁹ Mbụ le nta-a be a dabeakwaru ogbunku l'upfu iphe, bukpo oshi. Oshi ophu amiduru mebyi, du ree; l'e gbutsua ya chie l'oku."

¹⁰ Ikpota ndu ono jia ya su: "Bụ gunu be anyi e-mekpo nta-a?"

¹¹ O su phe: "G'onye nweru uwe ẹhu labo yee onye enwedu nū kee ya. G'onye nweru nri mekwaapho g'onye ophuu meru."

¹² Ndu anaje utu byakwapho g'e mee phe baputizimu bya asu iya: "O-zi-iphe; ?bu gunu be anyibedua e-me?"

¹³ O su phe: "Unu ta anaghatajeshi iphe, a karu unu g'unu nata."

¹⁴ Ndu ojoḡu byakwapho bya ajia ya su: "Anyibedua-e; ?Anyi mekwanu-a gunu?"

O su phe: "Unu ta anajeshi nemadzu iphe k'ehuka; ophu unu ebojeshi nemadzu ibo g'ee-shi g'unu naa ya iphe iya. G'ugwo, aapfu unu jije unu epho."

¹⁵ Ndu ono tubata onwophe. Ephe tuko rihaa l'obu phe su: "O-bukwaru-a nwoke-a bu Kereshi obu." ¹⁶ Jiṅnu bya eyeeru g'ephe ha onu su phe: "Mbẹdua bukwa mini be mu egudeje eme unu baputizimu. Obenu l'onye ka mu l'ishi ka mu l'okpa abyakwa; mbu onye mu ta adudu iphe, mu bu l'eka o no ke ge mu tofu iya eri akpokpa iya. Onye k'ono e-gudeje Unme-du-Nso; waa oku eme unu baputizimu. ¹⁷ O gudewaa ajakpa, oo-gude phushia eswa le bal; vuta ophu bu bal; vuba l'ulo iya; kpota eswa iya kporu ye l'oku, ata nyihudu anyihu."

¹⁸ Jiṅnu nodu ezi phe ozi-oma gude egube ono akasa phe nchi l'uzo, du iche iche. ¹⁹ Ole Ochi-oha, bu Herodu be Jiṅnu goshiru iphe-ẹji iya, bu iya bu ke Herodiyasu, bu nyee nwanna iya; waa k'ejo-iphe ozowaro, bu iphe, Herodu megbaaru. ²⁰ O bya emefua ophu ka njo tukobe l'ono; kele o turu Jiṅnu mkporo.

Jiṅnu eme Jizosu baputizimu

(Mat 3:13-17; Mak 1:9-11)

²¹ Tobudu iya bu; ndu ono bya; Jiṅnu mechaa phe baputizimu; Jizosu byakwapho g'e mee ya; o nodu epfu anu Chileke. G'oopfukwadu anu Chileke ono; igwe gheru onu. ²² Unme-du-Nso dupepho ge ndo phezeta

* 3:6 3:6 Gūnaa Azá 52:10; Ebu 98:2.

bya anọdu iya l'ẹhu. A numa olu-opfu, shi l'imigwe ono sụ: "Ị bụ nwa mu nwoke, mu yeru obu. I jiru mu ẹpho."

Eri Jizosu

(*Mat 1:1-17*)

²³ A nwuru Jizosu; ọ nọ iphe, dū g'ukporo apha l'apha iri; ẹme o gbube ishi eje ozi iya. A suserupho l'ọ bụ nwa Jiósefu; Jiósefu bụru nwa Heli. ²⁴ Heli bụ nwa Matatu; Matatu bụru nwa Lívayi; Lívayi bụ nwa Meliki; Meliki bụru nwa Jianayi; Jianayi bụru nwa Jiósefu. ²⁵ Jiósefu bụ nwa Matatayasu; Matatayasu bụru nwa Émọsu; Émọsu bụ nwa Nahumu; Nahumu bụru nwa Hesuli; Hesuli bụru nwa Nagayi. ²⁶ Nagayi bụ nwa Maatu; Maatu bụru nwa Matatayasu; Matatayasu bụ nwa Sẹmeyinu; Sẹmeyinu bụru nwa Jioseku; Jioseku bụru nwa Jioda. ²⁷ Jioda bụ nwa Jiowananu; Jiowananu bụru nwa Risa; Risa bụ nwa Zerúbabelu; Zerúbabelu bụru nwa Shiyálutiyẹlu; Shiyálutiyẹlu bụru nwa Neri. ²⁸ Neri bụ nwa Meliki; Meliki bụru nwa Adi; Adi bụ nwa Kosamu; Kosamu bụru nwa Elumadamu; Elumadamu bụru nwa Ẹru. ²⁹ Ẹru bụ nwa Jioshuwa; Jioshuwa bụru nwa Eliyiza; Eliyiza bụ nwa Jiorimu; Jiorimu bụru nwa Matatu; Matatu bụ nwa Lívayi. ³⁰ Lívayi bụru nwa Simiyonu; Simiyonu bụ nwa Jiuda; Jiuda bụru nwa Jiósefu; Jiósefu bụ nwa Jionamu; Jionamu bụru nwa Eláyekimu. ³¹ Eláyekimu bụ nwa Meliya; Meliya bụru nwa Mena; Mena bụ nwa Matata; Matata bụru nwa Nétanu; Nétanu bụ nwa Dévidi. ³² Dévidi bụru nwa Jiesi; Jiesi bụ nwa Óbẹdu; Óbẹdu bụru nwa Bówazu; Bówazu bụ nwa Sálumonu; Sálumonu bụru nwa Náshonu. ³³ Náshonu bụ nwa Amínadabu; Amínadabu bụru nwa Aduminu; Aduminu bụ nwa Anị; Anị bụru nwa Hézeronu; Hézeronu bụ nwa Pérezu; Pérezu bụru nwa Jiuda. ³⁴ Jiuda bụ nwa Jiékoṣu; Jiékoṣu bụru nwa Áyizaku; Áyizaku bụ nwa Ébirihamu; Ébirihamu bụru nwa Tera; Tera bụ nwa Nehọ; ³⁵ Nehọ bụru nwa Sérugu; Sérugu bụ nwa Reyu; Reyu bụru nwa Pẹlegu; Pẹlegu bụ nwa Iba; Iba bụru nwa Shela. ³⁶ Shela bụ nwa Kayinanu; Kayinanu bụru nwa Afakusadu; Afakusadu bụ nwa Shemu; Shemu bụru nwa Nuwa; Nuwa bụ nwa Lamẹku. ³⁷ Lamẹku bụru nwa Metusela; Metusela bụ nwa Inọku; Inọku bụru nwa Jiaredu; Jiaredu bụ nwa Mahalalilu; Mahalalilu bụru nwa Kayinanu. ³⁸ Kayinanu bụ nwa Inọsu; Inọsu bụru nwa Sẹtu; Sẹtu bụ nwa Ádamu; Ádamu bụru nwa Chileke.

4

Ama, Obutuswe aahu Jizosu

(*Mat 4:1-11; Mak 1:12-13*)

¹ Unme Chileke ji Jizosu ẹhu. O shi lẹ Jiódanu lashia. ² Unme Chileke duta iya; o je anọ l'echiegu ukporo abali labo. Obutuswe hukota iya ama teke ono. O nokota ukporo abali labo ono; ophu o dudu nri, o rijeru. O no-dzue ya pho; ẹgu gahaa ya.

³ Obutuswe ono sụ iya: "Ọ -buru l'ị bụ Nwa Chileke sūnu gẹ mkpuma-gho nri!"

⁴ Jizosu sụ iya: "Ẹkwo-opfu Chileke sụkwaru l'ọ tọ bụdu nri kpurumu bẹ amadu e-gudeje nọdu ndu.*"

* 4:4 4:4 Gūnaa Dit 8:3.

⁵ Obutuswe ono bya eduru iya je anodu l'eka du ephekerephe. A bya aji enya birimu; o goshikotawaa Jizosu ali-eze ndiphe mgburugburu; ⁶ bya asu iya: "Oo ngu be mu e-me gi buru onye a-buru ishi iphemiphe-a me iphe, du ree, no iya nu; kele o bu mu be e yeru iya l'eka; teme o buru onye du mu l'uche be mu a-nu iya. ⁷ I -bakpwaru mu eja; mu ahakotaru ngu iya."

⁸ Jizosu su iya: "Gbeshi l'eka ono Nsetanu. L'ekwo-opfu Chileke sukwaru l'oo Nnajiuphu, bu Chileke ngu bu onye ii-baru eja; teme o buru iya kpurumu bu onye ii-nodu ejeru ozi!†"

⁹ O bya eduru iya jeshia Jierusalemu bya eworu iya dobe l'eka kachaa l'eli l'eze-ulo Chileke bya asu iya: "O -buru li bu Nwa Chileke; shinu l'eli eka-a dafu daa l'ali. ¹⁰ L'ekwo-opfu Chileke sukwaru le Chileke a-karu-a unwu-ojozi-imigwe iya g'ephe leta ngu enya; chee ngu nche. ¹¹ L'ephe e-gude eka pata ngu apata; a -nonyaa i kpo o kpa le mkpuma.‡"

¹² Jizosu sukwanu iya: "Ekwo-opfu Chileke suru-a; gi ti hukwa Nnajiuphu, bu Chileke ngu ama.§"

¹³ Obutuswe hukashichae ya pho ama ono bya aparu iya buhaa ke nwa teke ono.

¹⁴ Jizosu nodu l'ike Unme Chileke lwatashia Galili. E pfudzuru nkiya l'iphe, bukpo ndu bupheru Galili mgburugburu. ¹⁵ O nodu ezije iphe l'ime ulo-ndzuko ndu Jiu phe. Onyemonye nodu aja iya ajaja.

Aajika Jizosu le Nazaretu
(Mat 13:53-58; Mak 6:1-6)

¹⁶ O bya abahu le Nazaretu, bu iya bu eka e hefutaru iya. O rwua eswe-atuta-unme; o byakwa abahu l'ulo-ndzuko, bu iphe, oomejehawaa. O gbeshi ge ya gua iphe. ¹⁷ A bya anu iya ekwo, Azaya onye mpfuchiru Chileke deru. O bya aphuhaa ekwo ono bya achota eka e deru su:

¹⁸ "Unme Nnajiuphu du mu l'ehu;
kele o hotaru mu
ge mu je ezia ndu ukpa
ozi-oma.

O ziru mu ge mu je ezia ndu
a kputaru le ndzu
l'aa-ha phe;

Mu eje emee ndu atsui shi
g'ephe puhahaa uzo.

Mu eje emee ndu aakpa
ehu g'ephe nweru
onwophe.

¹⁹ Teme ge mu bya arakaa
l'apha,
Nnajiuphu a-dzota ndu
nkiya ruwakwaru.*"

† 4:8 4:8 Gunaan Dit 6:13. ‡ 4:11 4:11 Gunaan Ebuu 91:11,12. § 4:12 4:12 Gunaan Dit 6:16.

* 4:19 4:19 Gunaan Azá 61:1,2.

²⁰ O woru ẹkwo ono phua g'e shi phua ya; woru iya yephu azu l'eka onye ejeru ndzuko ozi; bya anọ-zeta anọ. Iphe, bukota ndu nọ l'ulo-ndzuko chiru enya dzee ya. ²¹ O pfuaharu phe su: "Ntanu-a be iphe, e deru l'ekwo-a, unu numaru-a vuru g'e deru iya."

²² Ephe zukota mgbede. Opfu oma, l'afushi iya l'onu du phe biribiri. Ephe su: "?Tọ bunaa nwa Jiọsefu-a baa?"

²³ O su phe: "O doru mu enya l'unu a-nmaru mu etu-a su: 'Ge nwophu eme obvu metanu onwiya iphe, eme iya nu. Anyi numawaru iphe, i megbaberu le Kapaniyomu; menaa ya l'ali ngu l'eka-a.' " ²⁴ O su phe: "Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; Onye mpfuchiru Chileke be a ta anatajekwa ree l'ali iya. ²⁵ Su-a; unu nyatakwa l'unwanyi, ji phe anọedu dukpokwaa igwerigwe le Izurelu teke Elayijia nọ, bu iya bu teke igwe buchiru mini apha eto l'onwa ishii; ejo okpa nri bya l'ali ono mgburugburu. ²⁶ Ophu o dukpodaa unwanyi ono me nanu, Chileke ziru Elayijia g'o yeru eka; gbahaaro nwanyi, ji iya anọedu, bu le Zarefatu, nọ l'ali Sayidonu. ²⁷ Ndu ekpenta dukwapho igwerigwe le Izurelu teke Elayisha, bu onye mpfuchiru Chileke nọ. Ophu o dudu me onye lanu, o safuru ekpenta iya; gbaharo Nemanu onye Siriya."

²⁸ Ephe numaepho nno; ehū wata egħu iphe, bukpoō ndu nọ l'ulo-ndzuko ono egħu shingushingu kpọ. Ephe tangirihu. ²⁹ Swọ-lihu; chifu iya le Nazaretu. Ephe duru iya je enyihu mkpakponu ubvu, mkpukpu phe du; meahaa g'ephe gbẹ l'eka ono tufu iya; súa ya ishi isuphu. ³⁰ O shielaa echilabo ikpoto ndu ono; o buru iya atugbu.

*Nwoke, obvu eme
(Mak 1:21-28)*

³¹ Jizosu nyizeta bahu le Kapaniyomu, nọ le Galili. O nodu ezi phe iphe l'eswe-atuta-unme ke ndu Jiu. ³² Ephe sachaa onu saa nchi kele opfu, oopfu goshirupho l'oo Chileke ziru iya eviya. ³³ No iya; o duru nwoke, obvu eme, nọ l'ime ulo-ndzuko ono. Nwoke obvu ono chishia oke mkpu su: ³⁴ "Paru anyi haa; Jizosu onye Nazaretu! ?Bu gunu be anyi le ngu jigba? ?I bya anyi emebyishi? Mu maru onye i bu. I bu onye du nsọ, shi l'eka Chileke."

³⁵ Jizosu baaru iya mba su: "Dobe onu doo! Futa nwoke ono l'ehu!" Obvu ono bya atua nwoke ono ndapfu l'edzudzu-oha l'eka ono; bya afuta iya l'ehu; ophu o dudu iphe, o meru nwoke ono.

³⁶ O du phe biribiri. Ephe pfuahaa su: "?Egube opfu owa-a bu gunu? Onye ophu egudeje egube nkamenya owa me ike su g'obvu wufuta; ephe awufuta." ³⁷ E pfudzuru ke Jizosu l'ekameka l'iphe, bukpoō mkpukpu, nọ l'eka ono.

*Jizosu emeta igwerigwe ndu iphe eme
(Mat 8:14-17; Mak 1:29-34)*

³⁸ O gbalihu; o buru iya alufu l'ulo-ndzuko ono bya abahu ibe Sayimonu. Ododonya nodu eme ne nyee Sayimonu. Ephe rwọ ya g'o gbaaru iya mkpu. ³⁹ O bya apfu-kube iya bya abaarū ododonya ono mba; o paru nwanyi ono haa; nwanyi ono kwolihu wata phe akwaru ebyaa.

⁴⁰ Enyanwu nyihushiepho; onyemonye, nweru onye iphe-ememe eme dutaru iya Jizosu; o rwuharu o buru iphe-ememe, du idagha. O

byakwasekota phe eka mee epe wekorohu. ⁴¹ Obvu nodu awufutaje l'ehu ikpoto ndu oome bya echigbaa mkpu asuje: "I bu Nwa Chileke!" Ole obajeru phe mba. Ophu o kwejedu g'ephe pfua opfu; kele epe maru l'oo ya bu Kereshi obu.

Jizosu epfu opfu Chileke le Galili
(Mak 1:35-39)

⁴² Nchi bohuepho; o tugbua jeshia eka oo-nodu nwekinyi iya. Ikpoto nemadzū wata iya achochō bya awupfuta iya; bya emeahaa g'ephe sede iya g'o to hahē phe ahaha. ⁴³ O sū phe: "Mu zifutajekwapho ndu mkpukpu ozo ozi-oma ono, bu iya bu le Chileke egoshi le ya bu eze. Noo iphe, e zidoru mu bu ono."

⁴⁴ O nodu ara opfu Chileke arara l'ulo-ndzukō ndu Jiu le Galili.

5

Jizosu eku ndu mbu, tsoaharu iya nu
(Mat 4:18-22; Mak 1:16-20)

¹ O be ujiku lanu ge Jizosu pfuru l'aguga eze-enyimu Genesaretu; ikpoto nemadzū nodu asopyabe iya asopyabe abya anuma opfu Chileke. ² O hūma ugbo labo, no l'aguga mini ono. Ndu ikokoro, shi nodu l'ugbo ono lufuwaa je anodu asa ugbo ikokoro phe asasa. ³ Jizosu bya abahu l'ugbo ono nanu; ophu bu ke Sayimonu bya asu iya g'o nwubaekwa ugbo ono le mini nwanshi. O bya anodu anoo l'ime ugbo ono; wata phe ezi iphe.

⁴ O pfughechaepho iphe, oopfu; o sū Sayimonu:

"Kpōeshikwaru ugbo bahubaa l'eka mini du ogbu; je g'unu tua ugbu unu le mini nwukoo ema."

⁵ Sayimonu sū iya: "Onyibe; anyi tukoru enyashi mgburugburu sekota akanya iya; o buru ke mmanu. Ole eshinu i pfuru nno be mu aghakwaa ugbo obu ye le mini." ⁶ Epe mee ya pho nno bya anwukoo ikpoto ema, jiru ugbo ono; k'ophu o gbē eme g'o lakaa ugbo. ⁷ Epe pheku ndu ikokoro ibe phe, no l'ugbo ophu g'ephe gbataru phe. Epe bya anwu-jia ugbo labo ono; k'ophu o wataru emimi. ⁸ Sayimonu Pyita hūmae ya pho; o bya adaa kpurumu l'iphu Jizosu sū iya: "Jiko Nnajiuphu! Paru mu haa jeshia iphe, iije; kele mu bukwa onye iphe-ēji."

⁹ Biribiri ikpoto ema ono, a nwukoru ono gude Sayimonu yee ndu epe l'iya no. ¹⁰ Nokwapho g'o du unwu Zebedi, epe le Sayimonu atukoje ese ikokoro ono, bu Jiemusu yee Jiōnu. Noo ya bu; Jizosu sū Sayimonu: "Ge ndu ba agushi ngu. E -shi ntanu-a buwaa nemadzū be ii-nodu esekutaje."

¹¹ Epe kpufutachaepho ugbo phe l'eli-mgboko; epe hakota iphemiphe tsoahaa Jizosu.

Onye ekpenta, Jizosu meru o wekorohu
(Mat 8:1-4; Mak 1:40-45)

¹² O be ujiku lanu ge Jizosu no le mkpukpu lanu; nwoke lanu, ekpenta dzuru ehu byapfuta iya. O hūmaepho Jizosu; o daa kpurumu rwōahaa ya sū: "Nnajiuphu; o -buru uche ngu be ii-mena ge mu wekorohu."

13 Jizosu bya amachia eka denyi iya su: "O bu uche mu. Ngwa wekorohu!" Teke ono kwapho ekpenta ono mishihu iya l'ehu. 14 O karu iya g'o to dukwa onye oo-pfuru iya bya asu iya: "Jechikwa g'onye uke Chileke lerwee ngu enya; li gweru ngweja, onye e metaru l'iphe, eme iya nu anuje nu g'e gweeru ngu ge Mosisu turu ekemu su g'e gweje iya. Oo ya bu ge ndiphe egude nno maru li wekorohuwaru."

15 Ole a kabaalaa epfukashi ke Jizosu pfudzuru iya k'ophu ikpoto igwe oha dzukoru g'ephe numa le nchi; waa g'o mee phe g'ephe wekorohu l'iphe, emegbaa phe nu. 16 Obenu le Jizosu atsulaje azu je anodu l'echiegu pfuru nu Chileke.

Nwoke, iphe lonwuru ibe ehu lanu

(Mat 9:1-8; Mak 2:1-12)

17 O be ujiku lanu ge Jizosu no ezi iphe; ndu Farisii waa ndu ezije ekemu dokwarupho l'eka ono. Ephe shigbaa le mkpukpu le mkpukpu, no le Galili me Jiudiya; shigbakwapho Jierusalemu bya. Ike Nnajiuphu, bu Chileke mee ya g'o du ike mee g'ehu dukota ndu iphe eme ike. 18 O duru nwoke, iphe lonwushiru ibe ehu lanu, unwoke vu l'iphe, aaze aze gude bya. Ephe chokpoo uzo, ephe e-shi vubata iya l'ime eka ono bya edobe l'iphu Jizosu; ophu o dudu. 19 Ephe mee nta mee imo; ophu ephe ahumaduru uzo; opfu le nemadzu kunukaru akuru l'eka ono. Tobudu iya bu; ephe bya enyihu eli ulo ono; je alafua uzo l'oma mkpotsu; pyofu iphe-aze, nwoke ono ze. Ephe shi nno mee ya o rwua al l'iphu Jizosu. 20 Jizosu humaepho g'ephe gude kwetaberu le ya a-du ike mee ge nwoke ono jee ije; o su iya: "Nwoke ibe mu; a guwaru ngu nvu l'iphe-eji ngu g'o ha."

21 Ndu ezije ekemu waa ndu Farisii ono wata ariri su: "?Bu egube nemadzu gunu bu owa-a, l'epfubyi epha Chileke epfubyi-a? ?Bu onye a-du ike guaru nemadzu nvu l'iphe-eji iya; gbahaa Chileke kpurumu?"

22 Jizosu maerupho iphe, ephe ar l'iphe bya asu phe: "?O nwuru inwagha be unu ar egube iphe ono? 23 ?Bu ole ka nphe epfupfu? ?Bu: A guwaru ngu nvu l'iphe-eji ngu? ?To: Gbalihu wata eje ije? 24 Ole oo g'unu a-maru l'e ziru Abubu-Ndiphe g'o gujeru nemadzu nvu l'iphe-eji, o meshiru le mgboko-a. O su nwoke ono, iphe lonwushiru ibe ehu lanu ono: Oo ngu be mu epfuru; gbalihu palita iphe-aze ngu; lashia ibe ngu.

25 Nwoke ono kwolihu l'edzudzu-oha ono pata iphe-aze ya; o buru iya ala unuphu. O nodu aja Chileke ajaja. 26 Onu kugbabejaa ndu ono akugbabe. Akpabiri iya gudejaa phe. Ephe jaahaa Chileke ajaja. Ephe su: Anyi akabekwa huma iphe, kporu onu opfu ntanu.

Ekuku Liviayi

(Mat 9:9-13; Mak 2:13-17)

27 E mejaa; Jizosu tugbuepho l'eka ono bya ahuma onye ana akiriko, epha iya bu Liviayi; eka o no l'ulo okpoga akiriko. O su iya: "Tsuru mu." 28 O haa iphemiphe; gbalihu tsuru iya.

29 Liviayi bya akwaaru iya oke ebyaa l'ibe yebedua, bu Liviayi. Ikpoto ndu ana akiriko me ndu ozo bya anodu ephe l'ephe toko erigba nri ono. 30 Ndu Farisii waa ndu ezije ekemu guaharu ndu etsoje Jizosu aphu su: "?Bu gunu meru iphe, unu le ndu ana akiriko waa ndu ozo, aamakwarupho njo eka eri angugba?"

³¹ Jizosu sụ phẹ: “Ọ tọ bukwa ndu ẹhu dụ ike bẹ eegudeje gbapfu onye eme ọbvụ; ọ kwa ndu iphe eme. ³² Mu ta abyakwaru eku ndu pfulberekoto; ọ kwa ndu iphe-ẹji bẹ mu byaru eme g'izimanu lwa azu.”

Aswiru Chileke ẹgu

(*Mat 9:14-17; Mak 2:18-22*)

³³ Ẹphe sụ iya: “?Denu g'o gude ndu etsoje Jionu nọdu aswije ẹgu epfu anu Chileke; nokwapho ẹ ẹ ndu etsoje ndu Fárisii aswije; obenu ẹ ndu etsoje ngu nọ eri angu g'o dụ phẹ?”

³⁴ Jizosu sụ phẹ: “?Unu a-gbẹ meahaa ẹ ẹ ndu byaru ekele-nwanyị gbẹ swi ẹgu; l'ẹka ẹphe l'onye eme ekele-nwanyị nọkwadu l'ẹka-a? ³⁵ Ọ dukwaru teke ee-mechaa nafu phẹ onye ono, eme ekele-nwanyị ono. Ọo ya bu; ẹphe aswiahawaro ẹgu teke ono.”

³⁶ Ọ bya anmaaru phẹ ẹtu sụ: “A ta alakatajekwa uwe ọphúú gude gbachia akahụ uwe. Onye meru iya nọ; onye ono alakaa k'ọphúú ono alaka; ẹme mpekala uwe ọphúú ono yele akahụ uwe ono taa gbaduru nanu. ³⁷ Ọphu a wujeduru mee ọphúú ye l'ugbobele-mee, riwaru pheripheri. Ọdumeka mee ọphúú ono agbawashia ugbobele ono; mee ono awushihu; ugbobele ono agbakpohukwapho. ³⁸ Obenu ẹ mee ọphúú bẹ eeyeje l'ugbobele ọphúú. ³⁹ Onye anguje akahụ mee bẹ k'ọphúú ta agujeedu. Noo kele ọosuje l'akahụ iya pho ka iya ree.”

6

Eswe-atuta-unme

(*Mat 12:1-8; Mak 2:23-28*)

¹ Ọ be l'eswe-atuta-unme; Jizosu phẹ nọdu aghata l'egu, a kọru witi; ndu etsoje iya nọ wotaahaa akpuru witi ono haru nmaa swokoswoko wata atata. ² Ndu Fárisii haru sụ phẹ: “?Bụ gunu meru iphe unu eme iphe, e te emeje l'eswe-atuta-unme?”

³ Jizosu sụ phẹ: “?Unu ta aguduru l'ekwo-opfu Chileke iphe, Dévidi meru l'ẹka ẹgu agu yee ndu ẹphe l'iya swi. ⁴ G'ọ bahuru l'ulo Chileke je ewota buredi, e doberu Chileke iche woru taa, bu buredi, onye ọzo ta atajedu; gbahaa ndu-uke Chileke. Ọ hakwarupho nọ ndu ẹphe l'iya swi?”

⁵ Jizosu sụ phẹ: “Ọ kwa Abubu-Ndiphe bu Nnajiuphu, nwe eswe-atuta-unme.”

Onye ẹka lanu nwuhuru anwuhu

(*Mat 12:9-14; Mak 3:1-6*)

⁶ Ọ be l'eswe-atuta-unme ọzo ẹ Jizosu bahuru l'ulo-ndzuko phẹ je eziahaa iphe; ọ duru nwoke, nọ l'ẹka ono, ẹkutara nwuhuru anwuhu. ⁷ Ndu ezije ekemu waa ndu Fárisii geahaa Jizosu ngge g'a maeshikwaru: ?l'oo-me g'ẹhu dụ nemadzu ike l'eswe-atuta-unme; g'ẹphe achokwanaa ọphu ẹphe a-sụ l'o meru. ⁸ Ọle Jizosu mawaru egomunggo phẹ bya asụ nwoke, ẹka nwuhuru anwuhu ono: “Gbeshi bya apfuru l'atatiphu onyemonye l'ẹka-a!” Nwoke ono gbalihu je apfuru. ⁹ Jizosu sụ phẹ: “Gẹ mu jia unu aji. Ekemu eswe-atuta-unme ?bụ g'e meje ree; tọo g'e meje ẹjo-iphe? ?Bụ g'a dzoje ndzu; tọo bụ g'e mebyije ndzu emebi?” ¹⁰ Ọ bya aghaa ẹnya lephechaa phẹ g'ẹphe ha bya asụ nwoke ono: “Ngwa; lọchia ẹka alọchi!” Ọ lọchia ẹka. Ẹka ono bya eteta iya.

11 Ẹp̄he swọ-lihu wata achì idzu iphe, ee-me Jizọsu.

Jizọsu ahọta ọmadzu iri l'ẹbo

(Mat 10:1-4; Mak 3:13-19)

12 Tọbodu iya bụ; o be ujiku lanu; Jizọsu bya ejeshia ẹka úbvú dọ igwe; jeshia epfuru nọ Chileke. O pfukọta nukota Chileke ẹnyasi ophu mgburugburu. 13 Nchi bọhu; ọ bya ekua ndu etsoje iya nọ bya ahọta p̄he ọmadzu iri l'ẹbo. Ọ gua ndu ono ndu-ishi-ozì iya. 14 Ndu ọ bụ bụ: Sayimonu onye ọ gọru Pyita; waa Anduru, bụ nwune iya; waa Jiemusu; waa Jionu; waa Filipu; waa Batulomiyu; 15 waa Matiyu; waa Tomosu; waa Jiemusu, bụ nwa Alufiyọsu; waa Sayimonu, onye yì l'ogbo, l'adzo g'alì Jiu duru ndu Jiu; 16 waa nwa Jiemusu, bụ iya bụ Jiudasu; waa Jiudasu Isukariyotu, bụ iya mecharu nọdu lẹ mpfube; e gude Jizọsu.

Jizọsu ezi iphe bya eme

ndu iphe eme g'ẹp̄he wekọrohu

(Mat 4:23-25)

17 Jizọsu yele ndu ono, ọ họturu ono tuko shi l'eli úbvú ono kpọ-zeta; bya anọdu lẹ mkpọ-ze iya; ẹp̄he l'ikpoto ndu etsoje iya nọ ọzo; mẹ oke igwerigwe ndu shigbaa lẹ Jiudiya l'ophu; mẹ Jierúsalem; mẹ ọha ọnu-eze-ẹnimu Taya waa Sayidonu; ndu byaru anuma iphe, oo-zi; waa g'o mee g'ẹp̄he wekọrohu l'iphe, emegbaa p̄he nọ. 18 Ndu ọbvu eme wekọrohuchakwapho. 19 Ikpoto ndu ono tuko emegbaa g'ẹp̄he denyigbaa ya ẹka; kele ike, shi iya l'ẹhu emeje g'ẹp̄he wekọrohuchaa g'ẹp̄he ha.

Emereme l'aphu

(Mat 5:1-12)

20 Jizọsu bya apalia ẹnya dabẹ ndu etsoje iya nọ bya asu:

“Ẹhu-utso bẹ a gọru nọ unubẹ
ndu ọkpa;
kele ẹka Chileke bụ eze bụ
k'unu.

21 Ẹhu-utso bẹ a gọru nọ unubẹ
ndu ẹgu agụ nta;
kele ẹpho e-ji unu.

Ẹhu-utso bẹ a gọru nọ unubẹ
ndu akwa ẹkwa nta;
kele unu a-chia ọchi.

22 “Ẹhu-utso bẹ a gọru nọ unu mẹ amadu -kpọo unu ashì; wuchia unu ewuchi; ako unu ọnu; eku unu ndu ejo-iphe opfu l'unu kweru ke Abubu-Ndiphe. 23 G'ẹhu tsọo unu mbọku ono; unu pfulihu tee ẹswa; kele obunggo unu parụ ẹka l'imigwe; kele ono bukwapo gẹ nna p̄he ndiche megbaaru ndu mpfuchiru Chileke.

24 “Ọle; nshìokwaro unubẹ ndu
nweru iphe;
kele unu natabẹbewaru
iphe, rwuberu unu.

25 Nshìo unubẹ ndu ẹpho jiru
nta-a;
kele ẹgu a-gu unu.

Nshìo unubẹ ndu achì ọchi

nta;
 kele unu a-kwa ẹkwa
 gwa aphu.

²⁶ "Nshio unu; me onyemonye -nodu epfu l'unu eme ree; kele ono bukwapo ge nna phe ndiche pfuru ke ndu mpfuchiru, shi epfuje iphe, Chileke epfuduru."

Eye ohogu obu
 (Mat 5:38-48; 7:12a)

²⁷ "Ole iphe, mu a-karu unube ndu anu iya nu bu: Unu yee ohogu unu obu; unu mejeru onye unu du ashi ree. ²⁸ Unu gojeru onu-oma nu onye turu unu onu. Unu pfujeru nu Chileke k'onye koru unu onu. ²⁹ Onye chiru ngu eka l'agbagba nchi; dobefuuru iya nchi ophu; teme onye yetaru ngu uwe-ehu ngu; haa ya g'o yetafua nggafu-eka ngu. ³⁰ Nujekwa onyemonye iphe o rworu ngu; teme onye wotaru iphe ngu; ta ajiekwa iya aji iya ozo. ³¹ Unu mejeru onyemonye g'o du unu g'onye ozo mejeru unu.

³² "Teke o buepho ndu yeru unu obu be unu yeru obu kpurumu; ?bu urwu gunu be ono baru unu? Kele ndu iphe-eji bukwapo ndu yeru phe obu be ephe eyeje obu. ³³ Teke o buepho ndu emejeru unu ree be unu emejeru ree; ?bu urwu gunu be ono baru unu? Kele ndu eme iphe-eji emekwapho egube ono. ³⁴ Teke o buepho ndu unu ele enya l'unu a-nata l'eka phe be unu ejieje ugwo; ?bu urwu gunu be ono baru unu? Ndu eme iphe-eji l'ejiekwapho ndu eme iphe-eji ibe phe ugwo g'ephe anata iphe, ha g'ugwo, ephe jieru phe. ³⁵ O buchia g'unu yee ohogu unu obu; mejeru phe ree. Unu jieje ugwo wofu iya enya g'obunggo unu aha shii; teme g'unu aburu unwu Okalibe-kangokotaru-nu, bu Chileke; kele ndu ta amadu iphe-oma yee ndu ejo- iphe be Chileke duchakwaruro odoo. ³⁶ Unu buru ndu obu-imemini ge Nna unu bukwapo.

Agbarwu ndu ozo
 (Mat 7:1-5)

³⁷ "Unu ta agbarwujekwa ndu ozo; ge Chileke etee ekpedu unu ikpe; ophu unu anmajekwa onye ozo ikpe; ge Chileke ataa amadu unubedua ikpe. Unu gujeru ndu ozo nvu ge Chileke a-gukwaarupho unu. ³⁸ Unu nuje nemadzu iphe ge Chileke a-nukwapho unu. Iphe, Chileke e-nwuru ye unu l'eka bu iphe, a tu-jiru atu-ji; tsua ya atsutsu; bya ayo-ja ya ayo-ji; o ji godogodo awushihu awushihu. Kele o iphe, unu gude turu nu nwibe unu bu iphe, Chileke e-gude tukwarupho nu unu."

³⁹ O bya anmaaru phe etu su: "Onye atsu ishi ?o kpujeru onye atsu ishi ibe iya to? ?Epe taa atukodu dalahu le nsu?" ⁴⁰ Onye anwu iphe l'eka nemadzu ta akajekwa onye onwu iphe l'eka iya enweru enya. Onye eezi iphe bukwa; o -nwutachaa iphe, eezi iya l'oo-bya aha g'onye ono, ziru iya iphe ono.

⁴¹ "?Bu gunu kparu iphe, i humaru nwiphe, no onye ozo l'enya; ophu i humaduru ophu ha g'oswebe l'enya nkengu? ⁴² Ozo; ?denu g'ii-gbe su nwanna ngu g'o gebe g'i mefu iya nwiphe, du iya l'enya; l'eka gubedua ata ahumaduru ophu ha g'oswebe, sweru ngu l'enya nkengu? Gube onye ono bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu ono! Vuru uzo mefuadaa iphe ophu ha g'oswebe, sweru ngu l'enya nkengu; g'ii-du

ike hūma-rweta ụzo; mefu nwiphe ophu ha nwanshii, dụ nwanna ngu l'enyā.”

Oshi mę akpuru iya
(Mat 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ “Ọ tọ dukwa okpobe oshi, mijeru mebyi dụ ẹji; ophu ọ dukwanu ẹjo oshi, mijeru mebyi, dụ ree. ⁴⁴ Eegudeje akpuru, oshi miuru maru ẹgube oshi, ọ bụ. A ta awotajekwa akpuru ujiru l'oshi aga; ophu a wotajedu ẹra-nggorobyi l'egbara. ⁴⁵ Okpobe nemadzu eshijekwa l'okpobe iphe, dụ iya l'obu; wofuta okpobe iphe. Ejo nemadzu ndu eshijekwapho l'ejo-iphe, dụ iya l'obu; wofuta ejo-iphe. Kele iphe, oopfu l'onu bụ iphe, jiru iya obu ebushihu ebushihu.”

Umadzu labo, akpu ulo
(Mat 7:24-27)

⁴⁶ “?Bụ gunu be o gude unu ndu ekuje mu Nnajiuphu; ophu unu emejedu iphe, mu suru g'unu mee? ⁴⁷ Onyemonye, byapfutaru mu nu; bya anuma opfu mu bya eme iya ememe be mu e-goshi unu onye ọ dụ g'oo ya. ⁴⁸ O dụ ge nwoke, l'akpu ulo bya ebvumia ali ebvumi; tua okpa ulo obu le mkpuma. O be teke utso gbaru; mini bya agbapyabe ulo ono; ophu ọ ngakpodaaru iya nu me anganga; kele a turu okpa iya l'eli mkpuma. ⁴⁹ Obenu l'onye anu opfu mu; ophu o medu iya ememe dụ g'onye kpuru ulo l'elikoru; ophu ọ waduru oswa tua okpa iya; mini gbapyabe iya; ọ daaro teke ono teke ono dapyashihu; tsua gwogiri-gwogiri.”

7

Ewekorohu nwozi
onye-ishi ndu ojogu
(Mat 8:5-13)

¹ Jizosu pfuebekotakpoephe iphe, oopfu; ndu kuru l'eka ono numa; ọ bahu le Kapaniyomu. ² O duru onye-ishi ndu ojogu ndu Romu, iphe eme nwozi iya; k'ophu oobyawaa anwuhu. Nwokoro ono be o yeru obu shii. ³ Onye-ishi ndu ojogu ono numaeopho ke Jizosu; ọ bya ezia ndu bu ogerenya ndu Jiu g'ephe je arwo Jizosu g'ọ bya adzo nwozi iya ndu. ⁴ Ephe byapfutaephe Jizosu bya akwatakpo rwoshia ya ike su iya: “Jikonu; nwoke ono bukwa onye gbaru ke g'i meeru iya iphe ono; ⁵ kele o yeru ndu ali anyi obu; ọ buru iya kpuru anyi ulo-ndzuko anyi-a.”

⁶ Jizosu tsoru phe jeshia. Unuphu ibe nwoke ono due ya pho ntse; onye-ishi ndu ojogu ono zia ndu onya iya g'ephe gbaifu iya je asu iya: “Nnajiuphu; e jehero eri aphu k'abyabya; kele mu ta agbaduru ke g'i bataru mu l'unuphu; ⁷ ophu mbedua l'onwomu agbaduru k'akpiritaru ngu ntse. O bua g'i pfua opfu onu; nwozi mu a-dua iche. ⁸ Mu bu onye no nemadzu l'eka; o nwekwarupho ndu ojogu, no mbedua l'eka. Mu su onye-a g'o jee owa-a; l'o jee. Mu su onye ophu g'ọ bya; l'ọ bya. Teke mu suru nwozi mu g'o mee owa-a; l'o mee ya.”

⁹ Jizosu numa iya; nwoke ono du iya biribiri. O ghakobe bya asu igwe ndu ephe l'iya swi: “Mu suru-a; l'ali Izurelu kponu be mu ta ahumakwaru onye kwetaberu egube-a.”

10 Ndu e ziru lwaphutashia azu l'unuphu; nwozi ono wekorohuchawaa ree.

*Jizosu emete nwatibe nwanyi,
ji iya angedu*

11 O rwua le nchitabohu iya; Jizosu tugbua jeshia mkpukpu, aza Nenu. Ndu etsoje iya nu me ikpoto ndu ozo tsoru iya jeshia. 12 O byakubeshiepho onu-abata mkpukpu ono ntse; a nodu apafutawaa odzu nwoke, bu iya bu ne iya nwa lanu eje elili; teme ne iya ono buru nwanyi, ji iya angedu. Igwerigwe ndu shi l'oma mkpukpu ono kwatakpo awu etso nwanyi ono. 13 Noo ya; Nnajiuphu humaeopho nwanyi ono; imemini iya du iya. O su nwanyi ono: "Hua aka l'anya! Ta araha aka!" 14 Jizosu bya edenyi aka l'akwata, a pa odzu ono. Ndu pa iya nu pfuru. O su: "Nwokorobya; mu suru ngu gi teta!" 15 Onye ono, nwuhuru nu ono gbalihu bya awata epfu opfu. Jizosu seru iya ye ne iya l'aka.

16 Ndzu rwutakota phe g'ephe ha l'aka ono. Ephe jaahaa Chileke ajaja su: "Okalibe onye mpfuchiru Chileke afutaru anyi-o! Chileke kpapfutaakwaru ndibe iya-o!"

17 E pfudzuru ke Jizosu l'ali Galili l'ophu me l'ali ndu bupheru phe mgburugburu.

*Ozi, Jionu onye emeje baputizimu
ezi ge zia Jizosu
(Mat 11:2-19)*

18 Ndu etsoje Jionu kokotaru Jionu iphemiphe ono. 19 Jionu bya ekua ndu etsoje iya nu umadzu labo bya ezia phe g'ephe je ajia Nnajiuphu su iya: "Bu ngu-a bu onye obu, abya nu obu? To o bu g'anyi lee enya onye ozo?"

20 Ndu ono byapfuta Jizosu bya asu iya le Jionu onye emeje baputizimu ziru g'ephe bya ajia ya su iya: "Bu ngu-a bu onye obu abya nu obu? To o bu g'anyi lee enya onye ozo?"

21 Teke ono be Jizosu eme g'igwerigwe ndu iphe eme wekorohu; mekpoo ndu ejo iphe-ememe eme; me ndu obvu eme; mewaro igwerigwe ndu ophu atsui shi, o mekwarupho; ephe puhahaa uzo. 22 O su ndu ono, Jionu ziru ozi ono: "Unu je akaru Jionu iphe, unu humaru; waa iphe, unu numaru. Unu su iya le ndu atsui shi l'aphuwaa uzo; ndu eniyeni nodu ejewaa ije; ndu ekpenta wekorohuwaa; ndu ada nkuchi nodu anuwaa iphe le nchi; ndu nwuhuru anwuhu be e mewaru; ephe teta dzuru ndzu; a nodu asaru ndu ukpa ozi-oma ono asasa. 23 Su-a; ehutu so be a goru nu onye onoya, mu taa buduru upfu adu l'okpa."

24 Ndu ono, Jionu ziru ozi ono tugbuepho; Jizosu wata epfuru ikpoto ndu ono ke Jionu su phe: "Bu gunu be unu jeru l'echiegu je ahuma? Bu ekperema, pherephere enwunga? 25 Bukwanu gunu be unu jeru ahuma? Unu jeru ahuma onye gbaphuru erengete aka? Unu ta amadu le ndu kwaru goke-amadu bya eburu eriji ephe; anguji ephe be dugbaa l'unuphu ibe eze? 26 Buhunu gunu ozo be unu jeru ahuma? Unu jeru ahuma onye mpfuchiru Chileke to? Ihee! Oo ya bu onoya! Mbua; onye unu humaru bukwa onye gbaka onye mpfuchiru Chileke shii mebyi akaka. 27 Oo ya bu onye ono, Chileke pfuru opfu ehui iya

l'ekwo-opfu iya sù: 'Onye ọwa-a bụ onye-ozì mu, mu e-zì g'ò vuru ngu ụzò; je abọoru ngu ụzò l'iphe.'* 28 Gẹ mu kakwaru unu: ọ tọ dukwa onye kabakpọ Jìonu l'iphe, bụkpoo iphe, nwanyị nwuru anwunwu; obenu l'onye bụkpoo ya bẹ a gbẹkpoo sù l'enyà kachaa alwalwa l'eka Chileke bụ eze bẹ gbẹkwa ka Jìonu."

29 Ikpotò ndu onò g'ẹphe ha mękpoo ndu ana akirikò numa iphe, Jizọsu pfuru bya etua Chileke onye pfulerekoto ẹpha lẹ Jìonu mecharu phẹ baputizimu. 30 Obenu lẹ ndu Fárisii waa ndu maru ekemu jikaru uche Chileke l'onwophẹ bya aburu ndu Jìonu emeduru baputizimu.

31 Jizọsu sù phẹ: "Bụ gunu bẹ mu a-turu ọgbo-a yeru; bụkpoo gunu bẹ ẹphe dọ g'ọ ya? 32 Ẹphe dọ g'unwegirima, nọ l'edupfu eku nwibe phẹ oku asuje: 'Nta bẹ anyi phuru unu ụpyi; ọphu unu ekwedu ete ebvu. Anyi rwua erwubvu; ọphu unu ekwedu ara ẹkwa.' 33 Noo kele Jìonu onye emeje baputizimu bẹ byaru nọ; ọphu ọ dudu iphe, ookweje eriri; ọphu ọ ngudu męe; unu sù l'obvu eme iya. 34 Abubu-Ndiphe byakwanu; bya anodu eri angu; unu sù g'e lenu l'ọ bụ ẹkpiri; buru onye nggaga męe; buru ọnyà ndu ana akirikò mę ndu iphe-ẹji. 35 Ole ndu kwetarụ kẹ mmamiphe Chileke; l'egoshi lẹ mmamiphe iya bụ iphe, pfuru ọto."

Jizọsu akpafu ibe Sayimonu; onye Fárisii

36 Tọbudu iya bụ; onye lanu lẹ ndu Fárisii seeru iya ẹbyaa. Ọ bya eje ibe onye Fárisii onò bya anodu kẹ nri onò. 37 Nwanyị ovuoba, shi l'ime mkpukpu numaepho l'ọ nọ lẹ nri l'ulo onye Fárisii; ọ gude mgbere manụ, eshi mkpọ teme ọ nọdu ere ire shii 38 gude bya apfuru iya lẹ mgboru ọkpa; wata akwashị ẹnya-mini. Ọ nọdu akwashị Jizọsu ẹnya-mini l'okpa bya egude ẹgbushi, nọ iya l'ishi gude ehucha iya ya; etsutsu iya onu l'okpa bya eworu manụ onò, eshi mkpọ onò wụa ya ya. 39 Onye Fárisii onò, shiru iya ite ẹbyaa onò humae ya phọ; ọ rịa sù: "Ọme nwoke-a bụ onye mpfuchiru Chileke eviya; mę ọ manurua onye nwanyị-a, l'edenyi iya ẹka-a bụ; maru g'oombe iphe-ẹji kparụ."

40 Jizọsu sù iya: "Sayimonu; ọ duru iphe, mu e-pfuru ngu."

Sayimonu sù iya: "Pfunaa ya; O-zì-iphe."

41 Jizọsu sù iya: "Nwoke lanu jieru ụmadzu labọ ụgwo. Onye ọphuu bẹ ọ jieru ụkporo pangu labọ lẹ pangu iri. Onye ọphuu bẹ ọ jieru pangu ise kpurumu. 42 Ọ nọnya; ọphu ẹphe adudu ike pfua ya ụgwo onò. Ọ parụ ụgwo onò hakotaru phẹ ẹphenebo. ?Bụ onye ole bẹ a-ka iya eye obu l'ẹphenebo onò?"

43 Sayimonu sù iya: "Mu arikwa l'ọo onye ọphu ọ haru ọphu ka shii phọ."

Jizọsu sù iya: "I pfuru ree!" 44 Ọ bya aghaa ẹnya l'eka nwanyị onò nọ bya asụ Sayimonu: "I humaru nwanyị-a? Mu bataru ụlo ngu; ọphu i keduru mu mini gẹ mu saa ọkpa; ọle nwanyị-a gude ẹnya-mini saa mu ọkpa; bya egude ẹgbushi iya huchaa ya. 45 Ọphu i tsutsuduru mu onu; ọle eshinu mu bataru bẹ nwanyị-a gudee mu phọ etsutsu onu l'okpa. 46 Ọphu i wuduru mu manụ l'ishi. Obenu lẹ nwanyị-a gudeepho manụ, eshi mkpọ; bya ere ire shii, awu mu l'okpa. 47 Ọo ya bụ gẹ mu karu ngu: a guru nwanyị-a nvu l'ikpotò iphe-ẹji iya. Ọ buru

* 7:27 7:27 Guna Mal 3:1.

iphe ono meru g'o gude o yee mu obu shii. Obenu l'onye a guru nvu l'iphe, ha nwanshii; eyeje obu nwanshii."

⁴⁸ O su nwanyi ono: "A guwaru ngu nvu l'iphe-aji ngu g'ọ ha."

⁴⁹ Ndu ephẹ l'iya eri nri wata epfupfu su: "?Bụ onye baa? Onye ophu agujefuaru nemadzu nvu l'iphe-aji."

⁵⁰ O su nwanyi ono: "Ekweta, i kwetarụ nkemu dzowaru ngu. Laa l'ehu-guu."

8

Unwanyi, l'etso Jizosu

¹ Ntsolohu teke ono kwapho; Jizosu tuko mkpukpu le mkpukpu jephekota; ara ozi-oma k'eka Chileke bu eze ono arara; bya epfu iya epfupfu. Yee umadzu iri l'ebo ono swikpoerupho; ² mekpoo unwanyi, o haru mee g'ephe wekorohu l'obvu, eme phe nu; me iphe-ememe mmanu. Unwanyi ono, ephẹ l'iya swigbaa ono bu Meri ophu eekuje onye Magudala; onye Jizosu chifuru obvu esaa l'ehu; ³ waa Jiowana, nyee Kuza ophu bu iya l'eyeru Herodu eka l'achikobe eku iya waa Suzana; waa ikpoto ndu ozowaro. G'ephe ha gude iphe, ephẹ nweru ejeru Jizosu phe ozi.

Onye agha mebyi iphe

(Mat 13:1-9; Mak 4:1-9)

⁴ O be teke ikpoto nemadzu zakoberu; ndu shi le mkpukpu wu-pfuta iya; o nmaaru phe etu su phe:

⁵ "Nwoke jeru l'egu atu mebyi iphe iya. O nodu atu mebyi iphe ono; o haru daa l'aguga gbororo; a zopyashia ya l'okpa teme enu bya atutua ya. ⁶ O duru ndu ophu daru l'epfu; efufu, oofuta o nwulwashihu nwushihu; kele mini ta adudu l'epfu ono. ⁷ O duru ndu ophu daru l'eka akpuru obvu no l'ime ali; ephẹ l'obvu ono tuko vutakota. Obvu ono kpagbushia ya. ⁸ O dukwarupho ndu ophu daru l'eka ali du ree bya evushia; bya amia gbaa mgburugburu ugbo ukporo ise."

O pfunya nno bya ara ya arara su: "Onye nweru enu-nchi, l'anu iphe; numakwa iya!"

Iphe, meru g'o gude Jizosu

nodu egudeje etu ezi iphe

(Mat 13:10-17; Mak 4:10-12)

⁹ Ndu etsoje iya nu jia ya iphe, etu ono bu. ¹⁰ O su phe: "Oo unubedua be Chileke meru g'unu maru iphe, e shi domigbaa edomi, bu iya bu k'eka Chileke bu eze; obenu le ke ndu ozo be a tukoru anmaru phe l'etu etu; g'oburu ephẹ -lee enya nta lee imo; o to dudu iphe, ephẹ ahuma; teke ephẹ numachaaruu nta numa imo; o to dudu ophu aga phe nchi."

Iphe, etu onye agha

mebyi iphe ono bu

(Mat 13:18-23; Mak 4:13-20)

¹¹ Su-a; waa iphe, etu ono bu baa: "Mebyi iphe ono bu opfu Chileke. ¹² Ndu ophu daru l'aguga gbororo bu ndu ophu numachaaruu iya nu; Obutuswe bya anafu phe mebyi opfu ono, a kuru l'ime obu phe ono; g'ephe te ekweta g'a dzoo phe. ¹³ Ndu ophu daru l'epfu bu ndu ophu bu teke ephẹ numaru opfu ono be ephẹ natakporu iya

l'èhu-ùtso; òle ò tò gbaduru phẹ ọgbarabvu l'obu; ẹphe kwetaẹpho; kpoo nwupfu nwanshii; o beephoo teke ọhutama byapfutaru phẹ; ẹphe gwọbe iya. ¹⁴ Ndu ọphu daru l'ẹka akpuru obu nu nọ l'ime alì bu ndu ọphu nùmachaaaru iya nu; ẹphe jenyaa l'uzo phẹ ono; oke egomunggo; waa ẹku; waa iphe-ùtso ọphu du lẹ ndzụ phẹ kpanuka phẹ ẹhu; ọphu ò dudu iphe, ozi-oma ono meru phẹ l'ẹhu. ¹⁵ Ndu ọphu daru l'ọkpobe alì; noo ndu ọphu bu ndu nùmaru opfu ono bya egude ọkpobe obu oma gudeshia ya ike-ike. Ẹphe taa nshi pfukashia opfu Chileke ono gẹ ndu ọzo kweta."

Orọku, e yeru ọku kpuchia iphe
(Mak 4:21-25)

¹⁶ "Ọ tò dukwa onye abujeru; o -yechaa ọku l'orọku l'o woru iphe kpuchia ya; ọzoo l'o woru iya nwua lẹ mkpula iphe, aazẹ azẹ. Eedobeje iya l'iphe, aapfubeje orọku g'on'yemonye, bataru nu a-huma iphóró iya. ¹⁷ Kẹle ò tò dudu iphe, e domiru edomi, e tee mechadaa mee g'a madzuru; ọphu ò dudu iphe, eeme lẹ mpya, e tee mechadaa mee g'a madzuru.

¹⁸ "Unu kwaberu onwunu ẹnya l'iphe, unu anu lẹ nchi; kẹle iphe, bukpo onye nweru nu bẹ ee-yebaaaru l'ọphu o nweru. Onye ete nweudu nu bẹ nwọphu o dobesu lẹ ya nweru bẹ aa-gbenu natafua ya nu."

Ne Jizosu yee unwune iya
(Mat 12:46-50; Mak 3:31-35)

¹⁹ E mechaa; ne Jizosu waa unwune iya bya abyarwuta ẹka ono. Ọphu ẹphe adudu ike jekube iya; kẹle nemadzụ du igwerigwe. ²⁰ A sù iya: "Ne ngu yee unwune ngu nọkwa l'etezi eku ngu."

²¹ Ọ sù: "O to nwekwa onye ọzo, bu ne mu; ọzoo unwune mu; gbahaa ndu nùmaru opfu Chileke ono bya eme iya ememe."

Jizosu abyanyi oke akpara-mini
(Mat 8:23-27; Mak 4:35-41)

²² O be ujiku lanu; Jizosu yele ndu etsoje iya nu bahu l'ugbo. Ọ sù phẹ: "Unu g'anyi dafu azu eze-enyimu azu iya ọphuu." Ẹphe kpuru ugbo jeshia. ²³ Ẹphe kponyaa; mgbenya tu Jizosu. Oke pherephere gude oke akpara-mini bapfuta phẹ l'echi ogbu mini ono. Mini wujiahaa ugbo-a; ndu ono nma l'agaga. ²⁴ Ẹphe je ekutee Jizosu sù iya: "Ọnyibe! Ọnyibe! Ugbo abyaakwaa anyi ekpukpu!"

Ọ gbalihu bya abaarù pherephere mba; baarù oke akpara-mini mba; ọ buru bugemu. Ẹkameka daa nyonyoronyo. ²⁵ Ọ sù phẹ: "Denuhununu ekwekwe obu, unu kweru obu?"

Ndzụ guahaa phẹ. Ẹphe gude ẹhu anmanma wata epfu sù: "Bụ egube nemadzụ gunu baa? Onye ọphu asuje pherephere yee mini l'ọ waa iphe, ẹphe e-me; ẹphe emee g'o pfuru."

Nwoke, ọbvu eme
(Mat 8:28-34; Mak 5:1-20)

²⁶ Jizosu phẹ bya akpo-rwua alì ndu Gerasa, nọ ghaaru Gálili iphu. ²⁷ Afuta, ọofuta l'ugbo; nwoke, ọbvu eme, shi l'ime mkpukpu gbapfuta iya. Nwoke obu nọkpowaru ọdu o yeberu uwe l'ẹhu; ọphu o budu l'ulo; ọ buru l'ẹka eelije nemadzụ bẹ o bu. ²⁸ Ọ humaepho Jizosu; ọ daa kpurumu l'iphu iya; bya echia mkpu sù: "Jizosu! Nwa Ọkalibe-kangokotaru-nu, bu Chileke! Bụ gunu bẹ mu lẹ ngu jigba? Mu

arwọkwa ngu arwọrwo; ta anụshinu mu aphụ.”²⁹ Jizọsu kahawaru ọbvu ono g'ọ futa nwoke ono l'ẹhu; kele tekenteke be ọ kparwutawaru iya l'ẹhu. A taa ya mkporo l'okpa yele ẹka; chee ya nche. Ọ nọdu atukoje iphe ono gbabushia; ọbvu ono emee ya; l'ọ sahu laa l'echiegu.

³⁰ Jizọsu bya aja ya sụ: “?Iza gunu?”

Ọ sụ l'ẹpha iya bu Ụnubuku; kele ọbvu du igwerigwe buru iya l'ẹhu.
³¹ Ọbvu ono tuko rwo ọ Jizọsu sụ g'ọ to sukwa phe g'ẹphe wulahu l'iduma, enwedu ohu.

³² Ọ duru ikpoto ezi, akpa nri l'aguga ubvu l'eka ono. Ọbvu ono g'ẹphe ha rwoahaa ya g'o kwe g'ẹphe wuba ezi ono l'ẹhu. Ọo ya bu; ọ sụ g'ẹphe wubanu. ³³ Ọbvu ono wufuta l'ẹhu nwoke ono je awuba ezi ono l'ẹhu. Ikpoto ezi ono shi l'aguga ubvu ono phota oso; gbaa kpurukpuru gbazeta je awuda l'eze-enyimu ono; mini rigbushia ya.

³⁴ Ndu eche iya nu humaephe iphe, meru nu; ẹphe gbakashihu je epfukashia ya l'ime mkpukpu me l'oma obegu. ³⁵ Ọo ya bu; a wuru jeshinaa ahuma iphe, meru nu. Ẹphe byapfuta Jizọsu; ẹphe bya ahuma onye obu, ọbvu shi l'ẹhu wufu obu g'ọ nọ-kube Jizọsu. Ọ duwanu iche; yewanu uwe l'ẹhu; ndzu guahaa phe. ³⁶ Ndu humaru iphe, meru nu kooru phe g'e gude mee onye ono, ọbvu shi eme ono o wekorohu. ³⁷ Ọo ya bu; ndu bupheru mkpukpu Gerasa mgburugburu rwoahaa Jizọsu g'ọ lufuru phe l'ali; kele ndzu-agugu rwutaru phe. Jizọsu bahu l'ugbo laphushia azu. ³⁸ Nwoke ono, a chishiru ọbvu l'ẹhu ono rwoahaa Jizọsu ge yee ya nodu.

Ophu Jizọsu ekwedu; bya asu iya: ³⁹ “Te etsoshiru mu. Laa ndu unu je akoo eze iphe, Chileke meru ngu.”

Ọ tugbua je etsoru mkpukpu ono mgburugburu ara eze iphe, Jizọsu meru iya arara.

*Nwa Jiayirosu me nwanyi,
nsọ eme mkpurumkpuru
(Mat 9:18-26; Mak 5:21-43)*

⁴⁰ Jizọsu lwaephe; ikpoto ndu kuru l'eka ono nata iya okpobe anata; kele onyemone echewaru iya echeru. ⁴¹ Ọ duru nwoke lanu, aza Jiayirosu, bu onye-ishi ulo-ndzuko. Ọ bya adaa Jizọsu le mgboru okpa; bya arwo iya; eyeru iya eka l'ali g'ọ bya ibe iya. ⁴² Ishi iya bu l'iphe, nwoke ono nwutaru bu mgbawali lanu kpurumu, nowaru iphe, ha g'apha iri l'ebo. Nwata ono nodu abya anwuhu.

Jizọsu tsoru iya jeshia. A nodu awu gidigidi akpa mkpa; ekpo iya eka labo. ⁴³ Ọ dukwarupho nwanyi, nsọ-nwanyi mewaru mkpurumkpuru apha iri l'ebo, yi le ndu ono. Nwanyi ono tukowaru iphemiphe, o nweru mephushichaa l'eka ndu eme obu; ophu ọ dudu onye ophu metaru iya nu. ⁴⁴ Ọ shia Jizọsu azu pyobata bya edenyi onu uwe iya eka; nsọ nwanyi ono meephe bugengu. ⁴⁵ Jizọsu sụ: “?Bu onye denyiru mu eka?”

Ophu ọ dudu onye kweru l'oo ya. Pyita sụ iya: “Ha! Onyibe; igwe oha-a ekpo ngu eka labo egube-a; i nodu aji onye denyiru ngu eka.”

⁴⁶ Jizọsu sụ: “Ọ duru onye denyiru mu eka; kele mu mawaru l'ike shi mu l'ẹhu lufu.” ⁴⁷ Nwanyi ono nonyaa bya amaru le ya tee domikotadu onwiya; o gude ẹhu anmanma bya adaa ya kpurumu l'iphe; bya araa ya arara l'iphe oha iphe, kparu iphe, ya denyiru iya eka; bya

epfukwaapho gę ya gude wekoroḥu teke ono teke ono. ⁴⁸ Jizosu sụ iya: “Nwada mu; ekweta ngu mewaru i wekoroḥu. Laa l'ẹhu-guu!”

⁴⁹ Tọbudu iya bụ; Jizosu kpukwaduru-a opfu l'onu; nemadzu shi l'ibe onye-ishi ụlo-ndzukọ pho bya asụ yẹbedua ono, bụ onye-ishi ụlo-ndzukọ ono: “Hakwaa O-zi-iphe; te epfuchiękwa iya nchị; lę nwa ngu nwanyị nwuhuakwaru.”

⁵⁰ Jizosu numa iya bya asụ iya: “Ta atsushi ebvu! Oo 'ẹpho g'i kweta! I -kwetawaa bę nwa ngu a-dụa iche.”

⁵¹ Jizosu byarwutaepho unuphu; ophu o dudu onye o kwekwaduru gę yee ya swiru bahụ l'ulo; gbahaa Pyita; waa Jiṅnu; waa Jiemusu; waa ne lę nna nwata ono. ⁵² Onyemonye tuko echi mkpu; akwa ękwa nwata ono. Jizosu sụ: “Unu ta arashi ękwa; kele o tọ nwuhuduru anwuhu. Oo mgbenya bę ooku.”

⁵³ Ẹphe ze iya ochi; kele o doru phę ęnya lę nwata ono nwuhuru anwuhu. ⁵⁴ O bya eseta nwata ono l'ęka bya ekua ya sụ: “Nwata! Teta!” ⁵⁵ Nwata ono lwaphuta azụ l'ękpa iya. O kwoliḥu. Jizosu sụ g'a nụ nwata ono nri g'o ria. ⁵⁶ O dụ ndibe phę biribiri. O sụ g'o tọ dukwa onye ẹphe e-pfuru iphe ono, meru nụ ono.

9

*Jizosu ezi ndu-ishi-oziri l'ẹbo
g'ẹphe je epfua opfu Chileke
(Mat 10:5-15; Mak 6:7-13)*

¹ Jizosu bya ekukọbe umadzu iri l'ẹbo ono l'ęka lanu; bya eyeru phę okpukpu-ike g'ẹphe gudeje ike chishije obvu g'o dūhabe; waa g'ẹphe meje gę nemadzu wekoroḥu l'iphe, eme iya nụ. ² O bya ezia phę sụ g'ẹphe je araa k'ęka Chileke bụ eze arara; waa g'ẹphe mee ndu iphe eme g'ẹphe wekoroḥu. ³ O sụ phę: “Unu ta adukwa iphe, unu e-gude gbęshi ije unu. Unu ta apakwaru oshi-mpaleka; ophu unu apakwaru ękpa. Unu te egudekwa nri; ophu unu egudekwa okpoga. Ophu unu eyekwa uwe n-yekwase. ⁴ Unuphu, unu bahukpowaru; unu noduekwapho l'ęka ono. Unu -shi l'ęka ono unu ejeshia mkpukpu ozo. ⁵ Ẹka unu jeru; a -jika unu; unu lufuta lę mkpukpu ono jishia urwuku okpa unu g'o buru iphe, l'a-nodu agba phę ekebe.”

⁶ Ẹphe tugbuja je ejepheahaa lę mkpukpu lę mkpukpu; ara ozi-oma ono arara; bya eme gę ndu iphe eme wekoroḥu l'ękameka.

*Iphe, atufu Herodu ẹhu
(Mat 14:1-12; Mak 6:14-29)*

⁷ Ochi-ọha, bụ Herodu numa iphemiphe ono, emenu ono; o tufu iya ẹhu. O duru ndu suru l'oo Jiṅnu tetaru dzuru ndzu ozo. ⁸ Ndu asụ l'oo Elayijia tetaru; ndu asụ l'oo onye lanu l'ime akahu ndu mpfuchiru Chileke tetaru. ⁹ Herodu sụ: “Ha! ?Buhunu onye bụ onye owa-a, mu anu nkiya ęgube owa? ?Bụ Jiṅnu-a, mu ziwaru; e je egbuta iya ishi wotaru mu-a; tọo ?buhunu onye?” No iya; Herodu meahaa gę ya e-me humakpoo Jizosu obu ęnya.

*Jizosu anu unu umadzu
iri l'ẹbo l'ukporo iri nri
(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Jiṅ 6:1-14)*

¹⁰ Ndu-ishi-ozu ono jechaa bya alwaphuta azu bya akokotaru Jizosu iphe, ephe meru. O duta phe; ephe swiru jeshia Betusayida nwekinyi phe. ¹¹ Ikpoto ndu ono numa iya bya etsoru iya. O nata phe okpobe anata bya awata phe epfuru k'eka Chileke bu eze; bya emee ndu iphe eme; ephe wekorohu; mbu ndu o bu mkpa.

¹² O be l'uzenyashi; umadzu iri l'ebo ono byapfuta iya bya asu iya: "Sudupho ikpoto ndu-a g'ephe tsoru unuphu l'unuphu l'iphe, bukpo mkpukpu-a, bupheru mgburugburu-a je akpata nri, ephe e-ri; choo aka ephe a-kwa; kele aka-a, anyi no-a bukwa echiegu."

¹³ O su phe: "Unubedua l'onwunu nunu phe nri g'ephe ria."

Ephe su iya: "Iphe, anyi gude l'eka-a bukwa ishi buredi ise waa ema labo kpu; gbahaa g'anyi je l'onwanyi je azutaru g'ephe ha nri." ¹⁴ Kele unwoke, dokwanuru l'eka ono beru l'unu unwoke iri l'ebo l'unwoke ukporo iri.

Jizosu su ndu etsoje iya nu: "Ngwa; unu mee phe g'ephe nodugbaa anoo l'ophere l'ophere; g'ephe noo ukporo ebo-ebo l'iri-iri."

¹⁵ Ephe bya emee g'o pfuru bya emee phe; ephe noduchaa anoo g'ephe hakota. ¹⁶ O bya ewota ishi buredi ise ono waa ema labo pho; bya apalia enya imeli kele Chileke ekele ke nri ono; bya eworu iya nyawashia; bya anu ndu etsoje iya nu g'ephe keuru ikpoto ndu ono. ¹⁷ Ephe tuko rijichaa ephe. A tutukobe ophu ephe riphodoru; o ji nkata iri l'ebo; mbu ibiribe buredi ono.

*Pyita ako onye Jizosu bu
(Mat 16:13-19; Mak 8:27-29)*

¹⁸ O be teke Jizosu no epfu anu Chileke nwekinyi iya; ndu etsoje iya nu nodukwapho l'eka ono ephe l'iya. O su phe: "?Bukpo onye be ndiphe asuje le mu bukpo?"

¹⁹ Ephe su iya: "O nwekwaru ndu asuje l'i bu Jionu, onye shi emeje baputizimu. O nwekwarupho ndu asuje l'i bu Elayijia. Ndu asu l'oo onye lanu l'ime akahu ndu mpfuchiru Chileke tetaru dzuru ndzu."

²⁰ O su phe: "Unubedua-e; ?Unu sukwanuru le mu bu onye?"

Pyita su iya: "Oo ngu bu Kereshi obu, shi Chileke l'eka."

*Epufufu mbu, Jizosu epfu
le ya e-je iphe-ehuka nwuhu
(Mat 16:20-28; Mak 8:30—9:1)*

²¹ O karu phe bya aloru phe aka le nchi g'o to dukwa onye ephe e-pfuru iphe ono. ²² O su: "Abubu-Ndiphe jefutajekwa iphe-ehuka, du igwerigwe; ndu bu ogerenya; waa ndu-ishi uke Chileke; waa ndu ezije ekemu l'a-jikakwa iya woru iya megbua. O -rwua le mboku k'eto iya Chileke emee ya l'o teta dzuru ndzu ozo."

²³ O su phe g'ephe ha: "Onye o du iya g'o tsoru mu; g'onye ono wofu enya l'ehu onwiya; vutaje oswebe onwu nkiya mboku-mboku vuru tsoru mu. ²⁴ Kele onye eme g'o dzoo onwiya ndzu l'e-tuphakwa ndzu iya etupha. Onye gudekwanu opfu ehmu mu tuphaa ndzu iya l'adzo onwiya ndzu. ²⁵ Mbu ?bu gunu bu urwu, nemadzu ritaru me o -nwekotachaaruru iphemiphe, no le mgboko-a bya alakwanaa onwiya l'iswi; a nua ya aphu? ²⁶ Kele onye iphere Abubu-Ndiphe du; iphere ezi ozi-oma iya du iya; iphere onye ono a-dukwapho Abubu-Ndiphe me o -noduepho l'ogbu-nwii nkiya abya; waa l'ogbu-nwii nkiya ke

Nna iya; waa ogbu-nwɔ̄inwii k'unwu-ojozi iya, d̄u ns̄o. ²⁷ Ọle ḡe mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ dukwaru ndu haru pfuru l'ẹka-a, ata ȳidu nw̄uhu; gbahaa l'ẹphe h̄umaadaru ẹka Chileke bu eze."

Jizosu egbu nwɔ̄inwii

(Mat 17:1-8; Mak 9:2-8)

²⁸ "A n̄oep̄ho iphe, ha g'abal̄i ẹsato, o pfuru iphe ono; ọ bya eduta Pyita; waa Jīonu; waa Jiemusu je enyihu eli úbvú; jeshia epfuru n̄u Chileke. ²⁹ O pfunyaep̄ho n̄unyaep̄ho Chileke; iphu iya gbuchafu; uwe iya chanwehu; gbuaaha nwɔ̄inwii. ³⁰ A bya ele ẹnya; ndiche labo n̄odu epfuwaa eyeru iya. Ndu ono bu M̄osisu ȳe Elayijia. ³¹ Ẹphebedua goshikwarup̄ho onwop̄he l'ogbu-nwɔ̄inwii imigwe. Ẹphe n̄odu epfuru Jizosu k'anw̄uhu, ọ-nw̄uhu l̄e Jierúsalem̄u, bu iphe, Chileke tubuwaru l'oo-me iya. ³² Teke ono b̄e Pyita ȳe ndu ẹphe l'iya swi kumihuwaru mgb̄enya. Ẹphe tehu bya ah̄uma ogbu-nwɔ̄inwii ya ono waa umadzu ẹbo ono, ẹphe l'iya pfuru l'ẹka ono. ³³ Ndu ono byaep̄ho aha Jizosu; Pyita s̄u iya: Ọnyibe; ọ dukwa ree g'anyi n̄o l'ẹka-a; g'anyi t̄ua mkpu ẹto: nanu nkengu; nanu k̄e M̄osisu; nanu k̄e Elayijia." Pyita ta amah̄edu iphe, oopfu.

³⁴ Ọ kp̄ukwaduru nno l'onu epfu; urwukpu bya aso-kputa p̄he. Ndz̄u ḡuhaa p̄he g'urwukpu s̄opyaberu p̄he ono. ³⁵ Olu-opfu shi l'urwukpu ono gb̄ufu s̄u: "Onye ọwa-a bu Nwa mu nwoke, mu h̄otar̄u. Unu numajekwa iphe, oopfu!"

³⁶ Olu ono pfuchaep̄ho iphe ono; onye a h̄umar̄u buwaru Jizosu nw̄ekiya. Ẹphe n̄o-kirishia; ọphu ọ d̄udu onye ẹphe pfuru iya teke ono; mb̄u iphe ono, ẹphe h̄umar̄u ono.

Eeme onye ọbv̄u at̄u ndapfu

g'o wek̄orohu

(Mat 17:14-18; Mak 9:14-27)

³⁷ O be l̄e nchitab̄ohu iya g'ẹphe nyizetachaa l'eli úbvú ono; ikpoto nemadz̄u wu-pfuta iya. ³⁸ Noo ya bu; nwoke lanu l'ime ikpoto ndu ono chishia s̄u: "O-zì-iphe; jiko lenaa nwa mu-a ẹnya; k̄ele ọ kwa iya bu mu nwa lanu. ³⁹ Ọ duru ẹgube ọbv̄u, akparwutaj̄e iya l'ehu; ọ -bya l'ọ t̄ua ya ndapfu; k'ọphu úph̄u an̄oduje ats̄ushi iya l'onu; oomekaadaa ya iphe t̄eme l'ọ haa ya. ⁴⁰ Mu rw̄o ndu etsoje ngu n̄u g'ẹphe chifu iya; ọphu ẹphe ad̄udu ike."

⁴¹ Jizosu s̄u: "Ha-oo! Unub̄e ọgbo ẹjo ọkpoma ọwa-a, ad̄udu iphe, unu ekwetaj̄e-a! ?Bu teke ole b̄e mu a-takp̄o nshi ḡe mu l'unu n̄o-beru? Wadēshikwa nwa ngu ọbu kp̄itaru!"

⁴² Nwata ono jepfushiepho Jizosu; ọbv̄u ono t̄uta iya t̄ua l'al̄i bya eworu iya gbach̄ia. Jizosu bya abaar̄u ọbv̄u ono mba; bya emee nwata ono o wek̄orohu. O duru iya n̄u nna iya. ⁴³ Ẹphe chikaf̄uchaep̄ho ẹnya ele g'ike d̄u-be Chileke.

Jizosu epfu iya k'ugbo ẹbo

l̄e ya e-je iphe-ehuka nw̄uhu

(Mat 17:22-23; Mak 9:30-32)

O t̄uko d̄ugbakwada p̄he-a biribiri mb̄u iphemiphe, Jizosu emegbaa. Ọ s̄u ndu etsoje iya n̄u: ⁴⁴ "G'opfu-a bamikwaa unu l'enu-nchi; k̄ele Abubu-Ndiphe b̄e ee-mechakwaa kp̄uru ye ndiphe l'ẹka." ⁴⁵ Ọphu

ephe ta amadu iphe, o pfuru; kele e domiru iya edomi g'o to doshi phe ɛnya. Ndzụ nọdu agụkwanu phe g'ephe e-me jia ya.

Onye kachakpoo shii

(Mat 18:1-5; Mak 9:33-37)

⁴⁶ Ephe wata adzokashi onye kachaa shii le g'ephe ha. ⁴⁷ Jizosu maerupho iphe, du phe l'okpoma bya ekuta nwata nshii pflu-kube onwiya; ⁴⁸ bya asu phe: "Onye gude k'iswi ehu mu nabata nwata nshii, ha egube-a buakwaa mu be o nabataru. Onye nabatakwanuru mbedua; buakwanaa onye ono, ziru mu ozi ono be o nabataru; kele o onye ɛnya kachaa alwalwa le g'unu ha bu onye kachaa shii."

Onye ata akposhidu iphe, anyi eme

(Mak 9:38-40)

⁴⁹ Jionu su iya: "Onyibe; anyi humaru onye gude epha ngu achishi obvu. Anyi su iya g'o to meshi l'o too tsodu ngu g'anyibedua."

⁵⁰ Jizosu su iya: "Unu ta asushi iya g'o to meshi; kele onye ata akposhidu iphe, anyi eme akposhi bu anyi."

Ndu Sameriya ajika Jizosu

⁵¹ O rwutashie ya pho l'ala l'imigwe; o tugbua le ya jefutaje Jierusalemu. ⁵² O haru ndu-ozu zia g'ephe vuru iya uzo je. Ndu ozi ono tugbua bya abahu le mkpukpu lanu, no le Sameriya je g'ephe doziaru iya eka oo-ze. ⁵³ Ophu ndu eka ono ekwedu iya anata; kele o phoberu uzo Jierusalemu. ⁵⁴ Jiemusu; waa jionu, bu ndu etsoje iya nu huma egube iphe ono bya asu iya: "Nnajiuphu! ?Bu g'anyi karu oku g'o shi l'imigwe bya ekepyashia phe too?"

⁵⁵ Jizosu ghakobe bya agbochia phe onu su phe: "Unu ta amakwa egube iphe, unu l'iya l'eme. ⁵⁶ Kele Abubu-Ndiphe ta abyaduru emebi ndzu ndiphe; o chia g'o dzoo ndzu." E mechaa; ephe shi l'eka ono tugbua jeshia mkpukpu ozo.

Ndu e-tso Jizosu

(Mat 8:19-22)

⁵⁷ Ephe janyaepho l'uzo; nwoke lanu su iya: "Nnajiuphu; mu e-tsojekpoe ngu pho eje ekameka, iije."

⁵⁸ Jizosu su iya: "Uphaga nwekwaru enu; enu, ephe l'eli nweru epfune; obenu le Abubu-Ndiphe te enwedu eka oo-dobeje ishi." ⁵⁹ O su onye ozo: "Tso ru mu!"

Onye k'ono su iya: "Nnajiuphu; ge mu jekwa elifua nna mu."

⁶⁰ Jizosu su iya: "Haa ndu nwuhuru anwuhu g'ephe lia ndu nkephe, nwuhuru anwuhu. Gubedua l'onwongu je epfua k'eka Chileke bu eze g'a numadzuru."

⁶¹ Onye ozo su iya: "Nnajiuphu; mu e-tsokwaru ngu; ole oo ge mu je asuadaa ndibe mu g'ephe nokwa-ehu mma!"

⁶² Jizosu su iya: "O-pa-ogu agha ɛnya l'azu ta ayikwa l'ozu k'eka Chileke bu eze."

10

*Jizosu agba ndu-ozu iya
ebo-ebosho l'ozu-oma ono*

¹ E mechaa; Nnajiuphu byakwa bya ahoṭa ụkporo ụmadzu ẹto l'ụmadzu iri l'ẹbo ọzo bya agbaa p̄he ẹbo-ẹbo; s̄u g'ẹp̄he vuru iya ụzo jekota l'ip̄he, b̄ukpoo mkp̄ukpu m̄ekpoo ẹkameka, yebedua l'onwiya abya ejeje. ² Ọ s̄u p̄he: "Ip̄he, a k̄oru l'op̄fu chashiakwaru; mb̄u l'ọ kwatakp̄okwaaru ha shii; obenu l̄e ndu-oz̄i, akpata iya akpata ha nwanshii. Unu pfuru n̄u Nnaji, nwe ip̄he, a k̄oru l'op̄fu g'ọ ye ndu-oz̄i, l'a-bya akpata iya n̄u. ³ Unu t̄uḡbua jeshia. Unu lekwa ẹn̄ya: l'unu d̄ukwa g'unwu at̄uru; mu chiakwaru unu ye g'unu jeshia ẹka aḡu jiru ejiji. ⁴ Unu te egudekwa ẹda-okpoga; ọzoo ẹda mman̄u; ọzoo akp̄okpa. Unu te ejekwa an̄odu k'ekwe ekele l̄e gbororo. ⁵ Unuphu, unu -bah̄ukpoo; unu vuru ụzo s̄u: 'Ḡe n̄chi d̄ukwa doo l'unuphu-a.' ⁶ Teke nwa n̄chi-odoo n̄o l'ẹka ono; n̄chi-odoo unu ab̄uru nkiya. Teke 'ọ d̄udu; l'ọ lwaphutaru unu az̄u. ⁷ Unu buẹkwarupho l'unuphu ono; rije nguje ip̄he, b̄ukpoo ip̄he, ẹp̄he n̄uru unu; kele onye akanya gbaru k'anata ụgwo ip̄he, o setar̄u. Unu te ebuphekwa l'unuphu l'unuphu. ⁸ Teke unu bah̄uru mkp̄ukpu; ẹp̄he -nata unu ree; unu rijeekwapho ip̄he, a n̄uru unu. ⁹ Unu mee g'ẹhu d̄u ndu ip̄he eme ike l'ẹka ono; unu as̄u p̄he: 'Chileke abyaakwaa ab̄uru eze unu.' ¹⁰ Teke unu bah̄ukwanuru mkp̄ukpu; ọp̄hu ẹp̄he anatad̄uru unu; unu al̄ufu l'oma gbororo iya bya as̄u p̄he: ¹¹ 'Urwuku mkp̄ukpu unu, d̄u anyi l'okpa b̄e anyi j̄ishiakwaru unu-o! Ọ kwa ip̄he, unu a-maru b̄u l̄e Chileke abyawaa egoshi l̄e ya b̄u eze.' ¹² Ọle ip̄he, mu akar̄u unu b̄u; ọo-kakwaru ndu Sodomu mma mb̄oku ikpe; eme l̄e mkp̄ukpu ono."

Ip̄he ee-me ọha, j̄ikaru n̄u

(Mat 11:20-24)

¹³ "Nsh̄io ḡube ọha K̄orazinu! Nsh̄io ḡube ọha B̄etusayida! Kele ọme e wotar̄u ip̄he-ohumalenya, e meru l'ime unu mee l'ọha Taya yele ọha Saȳidonu m'ẹp̄he eyekwaa uwe-aph̄u; kpua onwop̄he nt̄u ụzenya; gude goshi l'iziman̄u lwar̄u p̄he az̄u; ẹp̄he ghawaa umere lwapfuta Chileke. ¹⁴ Ọle ọo-kar̄u ndu Taya waa ndu Saȳidonu mma m̄e Chileke kpeje ikpe eme l̄e g'ọo-d̄u unub̄edua. ¹⁵ Ḡube ọha Kapaniyomu! ?Ọ d̄u ngu g'e kulia ngu g'i supfuru l'imigwe t̄o? Aa-gb̄ekwanu kwatsua ngu kwaria ngu ọku-al̄i-maa!"

¹⁶ Ọ s̄u ndu etsoje iya n̄u: "Onye n̄umar̄u ip̄he, unu pfuru n̄umar̄u ip̄he, mu pfuru; onye j̄ikaru unu j̄ikakwaru mu p̄ho; t̄eme onye j̄ikakwanuru mb̄edua buakwaa onye ono, ziru mu ozi ono b̄e o j̄ikaru."

*Ndu Jiz̄osu ziru ozi
alwa l'ẹhu-utso*

¹⁷ Ụkporo ụmadzu ẹto l'ụmadzu iri l'ẹbo ono jechaa bya egude ẹhu-utso lwa bya as̄u Jiz̄osu: "Nnajiuphu; anyi gude ẹpha ngu kachaa ọbv̄u ike!"

¹⁸ Ọ s̄u p̄he: "Mu shia ele Nsetanu g'ọ shi l'igwe ada g'ebemu-igwe. ¹⁹ S̄u-a; mu yeakwaru unu ike l'ẹka g'unu z̄opyabejehaa agw̄o l'okpa m̄e akp̄i m̄e g'unu kak̄ota ip̄he, b̄ukpoo ike k'ohogu ono, b̄u Obutuswe ike. Ọ t̄o d̄udu ip̄he, byaru aȳi mee unu. ²⁰ Ọle g'ọ t̄o b̄ukwaru ip̄he, ẹhu iya a-n̄odu atso unu b̄u l'unu ka ọbv̄u ike; g'ẹhu tsojechia unu l'ẹ dewaru ẹpha unu l'ẹkwo l'imigwe."

*Èhu atso Jizosu**(Mat 11:25-27; 13:16-17)*

²¹ Lẹ teke ono kwaphọ bẹ Unme Chileke meru Jizosu; èhu tsomahu iya. Ọ sù: “Mu ekele ngu ekele Nna, bụ Nnaji igwe yee alì; l’i domiru iphe-a gẹ ndu kwaru ẹnya; waa ndu mmamiphe ta amaru iya; i woru iya goshichia ndu obu phẹ guru ìphóró gẹ k’unwegirima. Ee! Nna; noo iphe, i mekpọerupho g’ọ dọ ngu; waa g’ọtso ngu ọtso ememe iya.

²² “Nna mu yeakwaru mu iphemiphe l’ẹka. Ọ tọ dukwa onye maru onye Nwa Chileke bụ; gbahaa Nna iya, bụ Chileke. Ophu ọ dukwa onye maru Nna iya, bụ Chileke; gbahaa Nwa iya; ọzo ‘ẹpho onye Nwa iya ono họtaru; goshi iya Nna iya.”

²³ Jizosu yee ndu etsoje iya nù nọduepho nwẹkinyi phẹ; ọ ghakọbe sù phẹ: “Èhu-ọtso bẹ a gọru nù unubẹ ndu gude ẹnya unu ahuma iphe-a, unu ahuma-a. ²⁴ ?Unu maru-a lẹ ndu mpfuchiru Chileke; waa ndu eze, dọ igwerigwe bẹ ọ guru ẹgu ahuma iphe-a, unu ahuma-a; ọle ẹphe ta ahumaduru iya. Ọ gụkwaru phẹ phọ anuma iphe-a, unu anu-a; ọle ẹphe ta anumaduru iya.”

*Ekemu, kpo-chiru ishi**(Mat 22:34-40; Mak 12:28-34)*

²⁵ Noo ya bụ; onye lanu, maru ekemu gbalihu gẹ ya gude aji hua Jizosu ama bya asu iya: “O-zì-iphe; ?bù gunu bẹ mu e-me gẹ mu dzuru ndzù ojeje.”

²⁶ Ọ sù iya: “?Bù gunu bẹ e deru l’ẹkwo ekemu? ?Ì gutaru gunu?”

²⁷ Nwoke ono sù iya: “Èkwo ekemu sùru: ‘Yee Nnajiuphu, bụ Chileke ngu obu ngu g’ọ ha. Gude ndzù ngu g’ọ ha; mẹ ike ngu g’ọ ha; mẹ uche ngu g’ọ ha yee Chileke obu. Waa g’i yee nemadzù ibe ngu obu g’i yeru onwongu.’ ”

²⁸ Jizosu sù iya: “I pfukọtaru iya; i -mee nno; l’iinweru ndzù.”

*Ètu k’onye Samériya,**nweru obu oma*

²⁹ Nwoke ono kùchata iya bya asu iya: “?Ọ bukwanuru onye bù nemadzù ibe mu obu?”

³⁰ Jizosu nmaaru iya ẹtu sù: “Ọ dọru nwoke, shi Jierúsalemù eje Jieriko. O je evubaa ndu ana nfu. Ẹphe tsua ya iphe tsugbuphodo iya ndzù nwanshiji; gbabẹ iya ọto bya aparu iya haa; ọ nọduwaa mkpọkpo ndzù. Ẹphe gbakashihu. ³¹ Ọ dọru g’ọ nwuru; onye uke Chileke nọdu aghata l’uzo l’ẹka ono bya ahuma iya; bya agbangoo ya; shia uzo ọzo; ọ bọru iya atugbu. ³² Oshilọkpa Lívayi ghatashikwaapho l’uzo ono bya ahumakwa iya phọ bya aghangokwaa ya phọ. ³³ Obenu l’onye Samériya, ejekpọoro iphe, ooje ghatashiaru ẹka nwoke ono nọ bya ahuma iya; imemini iya dọ iya. ³⁴ Ọ bya ejepfu iya bya edebechaa ya manù l’ónyá, dọgbaa ya l’èhu; kpua ya ya mẹe bya ekechishia ya ya. Ọ bya apata iya tukobe lẹ nkafu-igara iya; bya aparwuta iya ọlo ndu ije; bya edobe iya swiru. ³⁵ O be lẹ nchitabọhu iya; ọ chifuta shiru labọ bya anu onye-nche ọlo ndu ije ono bya asu iya: ‘Letakwa iya ẹnya. Teke mu lwaru; ọ -dọru iphe ọzo, o phubaaru ngu; mu a-pfua ngu iya.’

36 “?Bụ onye ole l’ime ụmadzu ẹto ono bẹ ị rịru l’ọo ya bụ nemadzu ibe nwoke ono, vubaru ndu ana nfu ono?”

37 Onye ezije ekemu ono sụ iya: “Ọo onye ọphu phuru iya obu-imemini pho.”

Jizosu sụ iya: “Laa; je emeje ẹgube ono.”

Jizosu akpafuta

Mata yee Meri

38 Tọbudu iya bụ; Jizosu phẹ kwaseru ejekpọekwapho iphe, ẹphe eje. Ẹphe jenyaephọ l’uzo; ọ bahụ l’oma mkpukpu lanụ. Nwanyị, ẹpha iya bụ Mata dubata iya ibe phẹ; gẹ ya kwaaru iya ẹbyaa. 39 Nwanyị ono nweru nwune nwanyị, ẹpha iya bụ Meri. Meri je anọdu nonyabe Nnajiuphu; anụ opfu iya. 40 Mata yenụkakwanuru ẹhu l’eme nri. Ọ bya ejepfu Jizosu je asụ iya: “Nnajiuphu! ?Tii sudu nwune mu nwanyị g’ọ tọ hashiru mu ozi-a gẹ mu je nwẹkinyi mu? Sunu iya g’ọ bya eyeru mu ẹka!”

41 Nnajiuphu sụ iya: “Mata! Mata! Ị kụnukaru photophoto megbushinuka onwongu. 42 Iphe lanụ bụ iphe, dụ mkpa kpurumu. Meri hataakwanaru ọkẹ-iphe ono ọphu ka ree. Ọphu a nafubaedu iya ya anafu.”

11

Jizosu ezi g’eepfuje anụ Chileke

(Mat 6:9-13; 7:7-11)

1 O be ujiku lanụ; Jizosu nọdu ẹka lanụ epfu anụ Chileke. O pfughechaẹ ya pho; onye lanụ l’ime ndu etsoje iya nụ sụ iya: “Nnajiuphu; zinaa anyi g’eepfuje anụ Chileke gẹ Jiọnu zikwarupho ndu etsoje iya nụ-a.”

2 Ọ sụ phẹ: “Unu -nọdu epfu anụ Chileke; unu sụje:

“Nna anyi, bu l’imigwe;

G’e dobe ẹpha ngu iche.

Goshinu l’ọo gubedua bụ eze.

G’emeje iphe, dụ ngu l’uche

l’eliphe;

g’eemeje iya l’imigwe.

3 Nunu anyi nri ntanụ-a;

Nri, a-sujeru anyi eri

mbọku-mbọku.

4 G’aru anyi nvụ l’ẹka anyi

mesweru ngu.

G’anyi guru ndu mesweru

anyibedua.

Te ekwekwa g’anyi nmalahu

l’ohutama.

Nafutachikwaa anyi g’anyi

ta aba l’ẹka onye

ejo-iphe.”

5 Jizosu sụ phẹ: “Denu g’unu ha onye e-jepfu ọnyà iya l’echi abalı je asụ iya g’o jie ya ụgwo ishi buredi ẹto; 6 l’onyà iya, shi ẹka dụ ẹnya byaru ibe iya; ọphu ya enwedu nri, ya a-nụ iya. 7 Ọnyà iya ono gbẹ l’ime ọlo sụ: ‘E pfuchishi mu nchị! Mu gu-chiwaru ụzo; swọbe iya

iphe. Mu l'unwu mu zewaa azee. Ophu mu agbeshiedu abya ngu anu buredi ke nta.' ⁸ Ge mu kakwaru unu: o -buru l'ọ tọ gbeshidu abya iya anu buredi ono kele o bu ọnyà iya; l'oo-gudenu kele oopfuchi iya nchi; ophu iphere adudu iya bya anu iya iphe, o byaru asu g'ọ nu iya. ⁹ Noo g'ọ gude mu sukwanu unu; unu pfua g'a nu unu iphe; aa-nu iya unu! Unu chọ iphe; unu a-chọta iya! Unu kua eka l'uzo; aa-guharu iya unu! ¹⁰ Kele onyemonye, suru g'a nu iya iphe be aa-nuje iphe; onye choru nu l'a-chotaje; onye kuru eka be aa-guhajeru uzo. ¹¹ ? Denu g'unu ha, buru nna, onye nwa iya a-su g'ọ nu iya ema; l'ọ gbẹ chiru agwo nu iya; ¹² ozoo teke o suru g'ọ nu iya ekwa-oku; l'ọ nuchia ya akpi? ¹³ Eshinu unube ndu bu ndu ejo-iphe amajeru nu unwu unu iphe, du ree; ?buchia Nna unu bu l'imigwe ta akabadaa amaru g'oo-me nu unu Unme-du-Nso; mbu unube ndu suru g'ọ nu iya unu?"

Eka ike Jizosu shi

(Mat 12:22-30; Mak 3:20-27)

¹⁴ O be teke ozo; o duru nwoke, Jizosu chifuru obvu, bu iya l'ehu, meru ebe oopfujedu opfu. Kpiridangu-obvu ono lufuepho nwoke ono l'ehu; nwoke wata epfu opfu. O du ikpoto ndu ono biribiri. ¹⁵ O duru ndu ophu suru l'oo obvu, bu Biyelezebolu, bu iya be bu onye-ishi iphe, bukpo obvu be o gude achishi obvu.

¹⁶ Ndu ophu abya agbaberu iya ọnyà opfu g'ephe gude nmata iya; su iya g'ọ menaarụ phe iphe-ohumalenya, e-goshi l'oo Chileke ziru iya eviya. ¹⁷ O maerupho iphe, ephe arị bya asu phe: "Alị-eze -keha ebo; seahaa opfu be o buakwaa ọla-l'iswi. Nokwapho g'oo-du l'unuphu, keharu onwiya ebo. ¹⁸ Teke o bukwanu le nkwoka du l'ibe Nsetanu; ?denu g'ee-me g'alị-eze iya keru; me unu -su l'oo Biyelezebolu be mu gude achishi obvu? ¹⁹ O -bukwanuru l'oo Biyelezebolu be mu gude achishi obvu; ?bu gunu be ndu k'unu gudekwanu achishi obvu nkephe? O kwa iya bu l'oo ndu k'unu e-goshiwaro unu l'ikpe nmaru unu. ²⁰ Obenu teke o bukwanu l'oo ike Chileke be mu gude achishi obvu obu; oo ya bu l'oo noo iphe, egoshi le Chileke buakwaa eze l'ehu unu.

²¹ "Onye okpehu du -kwaghe ngwoğu akwaghe ndu eche ibe iya nche; ?ti madu l'ọ tọ dudu iphe, eme iphe iya? ²² Obenu teke onye ka iya ike byaru afuaru iya; bya alwu-kpee ya l'ọ nata iya ngwoğu ono, bu iphe, o doberu enya ono; bya akwaa ivu iya ono kekashia.

²³ "Su-a; onye mu l'iya ata tugbaduru bukwa onye opfu mu; onye mu l'iya ata achikobedu achikobe l'achikakwa achika.

Iphe, akpaje obvu alwa azu

(Mat 12:43-45)

²⁴ "Teke a chifuru nemadzụ obvu l'ehu; obvu ono etsoru echięgu eka mini adudu aghaphe; achọ eka oo-nme anmee. Teke o jenyaru; ophu o dudu eka o humaru; l'ọ su ge ya laphuęshikwa azu l'akahu ọlo iya-a. ²⁵ Teke o byatashiaru; a zawa iya azaza; dozichaa ya ree; ²⁶ l'ọ je je achita obvu esaa ozo, ka iya njo; ephe awuba je eburu iya; ndzu nwoke ono teke ono abya aka njo; eme le teke mbu pho."

Okpobe ehu-utso

²⁷ Jizosu pfluẹpho nno; nwanyi lanu l'ime igwe oha ono chia mkpu su: "Ehu-utso be a goru nu nwanyi ophu paru epho-ime ngu bya echee ngu era!"

²⁸ O su iya: "Ehu-utso be gochiaru nu ndu anumaje opfu Chileke bya eme iya ememe!"

*Iphe-ohumalenya,
meru l'ehu Jiona*

(Mat 12:38-42; Mak 8:11-12)

²⁹ O be g'ikpoto ndu ono aka shii eje; Jizosu pfuahaa su: "Ogbo-nta-a pakpokwaaruu njo. Ephe achọ iphe-ohumalenya. Ole o to dukwanu iphe-ohumalenya ozo, ee-goshi phe; gbahaa iphe, meru Jiona. ³⁰ Mbua; o kwa ge Jiona bujeru ndu Ninive iphe-ohumalenya pho bu ge Abubu-Ndiphe bu ndu ogbo-nta-a. ³¹ Nwanyi, bu eze ndu Sheba be a-gbalihu mboku ikpe; nma ogbo-nta-a ikpe; kele o shi l'eka igwe beru; ali beru bya ge ya numa opfu nkwananya Solomonu. O be nta-a be onye ka Solomonu no l'eka-a. ³² Temu ndu Ninive l'a-gbalihu mboku ikpe; nma ogbo-nta-a ikpe; kele izimanu lwaru ndu Ninive azu; ephe ghaa umere; lwapfuta Chileke l'opfu, Jiona pfuru phe; obenu l'onye ka Jiona no l'eka-a nta."

Oroku, du l'ehu bu enya

(Mat 5:15; 6:22-23)

³³ "O to dukwa onye abujeru; o -yechaa oku l'oroku l'o woru iya je edomia edomi; ozoo l'o woru ite kpu be iya. Owojochiaru iya kobe le nggu-oroku g'onnyemonye, bataru nu ahuma iphoro iya. ³⁴ Enya ngu bu oroku, du ngu l'ehu. Teke enya doru ngu edodo; ogwehu ngu abukotaru ngu iphoro iphoro. Teke enya edoduru ngu edodo; ogwehu ngu abukotaru ochii ochii. ³⁵ Oo ya bu; letakwa enya; a -nonnyakwaa iphoro, no ngu l'ime gbey bya aburu ochii. ³⁶ O -buru l'ogwehu ngu bukota iphoro; ophu o dukpoda eka ogba ochii; be oo-nodu enwu enwunwu g'oroku anoduje enwu-a gude nwuberu ngu oku."

Jizosu epfu ke ndu ezije ekemu

(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40)

³⁷ Jizosu kpukwadurua opfu l'onu epfu; onye Farisii bya asu iya: "Oshi adukwa l'ibe mu." O tsoru iya je anodu k'eri nri ono. ³⁸ O du onye Farisii ono biribiri l'o to vuduru uzo meadaa nsọ akwo eka; bya anodu k'eri nri. ³⁹ Nnajiuphu su iya: "Unube ndu Farisii anoduje asa azu okoro asa azu ochi; ole iphe, unu maru bu ana ndu ozo iphe l'eka ike yee ejo-iphe. ⁴⁰ Unube ndu eswe! ?To buedu eka lanu, meru azu, mekwarupho ime? ⁴¹ Ole-a; unu woru iphe, no l'ime okoro waa l'ime ochi meeru ndu ukpa iphe-oma; huma le nsọ a-bvuru unu l'iphemiphe.

⁴² "Nshio unube ndu Farisii; kele unu apfujechaaru apfuru nu Chileke oke-lanu-l'uzo-iri: l'agbo; me olubu; mekpoo iphemiphe, bukpuo nwekwu, eeri eriri; unu agbe haa apfubekoto waa eye Chileke obu. Unu gege apfubekoto; yee Chileke obu; mejekwapho ekemu ophu unu emejehawaa.

⁴³ "Nshio unube ndu Farisii; mbu unube ndu oduje g'unu nodu l'ishi l'ulo-ndzuku; teme o nodu aduje unu ge keleje unu ekele k'iche l'eka a du igwe. ⁴⁴ Nshio unu; kele unu du g'ilu, chihuru echihu, a

ta humaduru l'enyà; a nõdu azoje iya òkpa; òphu a madu l'ime iya rehuru erehu."

⁴⁵ Onye lanu bu onye maru ekemu su iya: "O-zì-iphe; eshinu iipfu egube ono be i tukoakwaru anyi l'ephe abaru mba."

⁴⁶ Jizosu su iya: "Nshio unube ndu maru ekemu; kele unu ewojeru ivu, anyi erwa boo ndiphe; ole unubedua ta arwukwa ivu ono g'ò ka mma l'òo mkpushi-eka lanu. ⁴⁷ Nshio unube ndu gbè nta-a akpushi ulo-ilu l'eka ndiche unu phe ligbaaru ndu ephe gbushiru, bu ndu mpfuchiru Chileke. ⁴⁸ Oo ya bu l'unu egoshi l'unu kweru l'iphe, ndiche unu phe meru be du ree; teme eka unu dukwa iya pho; kele ephe gburu phe egbugbu; unu nõdu akpushi ulo-ilu l'eka e liru phe. ⁴⁹ Noo iphe, Mmamiphe Chileke pfuru su: 'Mu e-zì ndu mpfuchiru Chileke; me ndu-ozì g'ephe jepfu phe. Ndu ono, mu e-zì ono nweru ndu òphu ephe e-gbu egbugbu; duru ndu òphu ephe a-kpa ehuru mmanu.' ⁵⁰ Oo ya bu l'aa-gwata ogbo-a ugwo ochi iphe, bukpo ndu mpfuchiru Chileke ono, ndiche phe shi teke iphe du gbushita ono; ⁵¹ e -shikpo le mee Ebelu jasule ke Zakaraya, onye e gburu le mgbaka oru-ngweja Chileke yee eze-ulo Chileke. Su-a; ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o kwa ogbo-a be aa-gwata ugwo mee phe.

⁵² "Nshio unube ndu maru ekemu; kele unu wotawaru ire-igodo ulo mmamiphe. Unu ta abahuduru l'onwunu; teme ndu eme g'ephe bahu be unu kposhiru abahu."

⁵³ Jizosu bya l'atugbu l'eka ono; ndu ezije ekemu me ndu Farisii ono kwatakpo tsoahaa ya opfu; teme ephe nõdu akuchashikwa iya pho opfu akuchashi; eme g'o pfua igwerigwe opfu; ⁵⁴ eka ephe ege iya g'ephe gbaaru iya onya opfu, ephe e-gude nmata iya.

12

Iphe-ekoje-buredi ndu Farisii

(Mat 10:26-27)

¹ Teke ono kwapho; umadzu ukporo l'unu zakobewaa l'eka ono; k'òphu ephe azogbaa nwibe phe toli toli. Jizosu karu ndu etsoje iya nu gedegede su phe: "Unu kwabekwaru iphe-eko-buredi ndu Farisii enya, bu iya bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu, ephe bu. ² O to dukwa iphe, e kpuchiru ekpuchi g'e te mechaa kpuhaa ya; òphu o dukwa iphe, e domiru edomi g'e te mechaa maru iphe, o bu. ³ Iphe, unu pfuru l'ochii be aa-numa l'iphoro; teme iphe, unu dzuru taba taba l'ime ulo be aa-ra arara g'onymonye numadzuru."

Onye aa-tsuje ebvu

(Mat 10:28-31)

⁴ "Ge mu kakwaru unube ndu bu onya mu phe: Unu ta tsukwa ndu egbu ogwehu nemadzu ebvu; ndu bu: ephe -gbuchaa; o to duedu iphe ozo, ephe adu ike eme. ⁵ Ge mu kakwaru unu onye unu a-nõdu atsuje ebvu: onye unu a-tsuje ebvu bukwa onye bu: o -gbuchaa egbugbu; l'o nwekwarupho ike, oo-gude nwuru onye ono chie l'oku-ali-maa. Ee! Mu suru unu-a; nokwa onye unu a-tsuje ebvu bu ono.

⁶ "Tobudu unwu ogbe ise bu kobo ebo? Ole Chileke ta adukwa unwu ogbe me nanu, o to nyataduru. ⁷ Mbua; egbushi, no unu l'ishi be o guchaakwaru ogu nanu nanu. Unu ta atsushi ebvu! Unu kagbaa ikpoto ogbe aba le mkpa; g'ò hahabe igwerigwe."

Ɔpfu l'edzudzu-ɔha l'a bu ke Kéreshi

(Mat 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ “Gé mu gbukwaaru iya unu tororo; onye pfuru l'edzudzu-ɔha pfua ya hoo haa lẹ ya bu nkemu bẹ mube Abubu-Ndiphe l'a-pfukwarupho l'edzudzu unwu-ojozi-imigwe pfua ya hoo haa l'onye ono bu nkemu. ⁹ Obenu l'onye pfuru l'edzudzu-ɔha pfua ya hoo haa lẹ ya ta amadu mu bẹ mu a-pfukwarupho l'edzudzu unwu-ojozi-imigwe ke Chileke pfua ya hoo haa lẹ mu ta amadu onye obu.

¹⁰ “Onyemonye, pfuru Abubu-Ndiphe ejo opfu bẹ aa-gukwaru nvu; obenu l'onye pfubyiru Unme Chileke bẹ a taa gukwaru nvu.

¹¹ “Teke ɔ bu l'ephe kpụ unu bya edobe l'ulo-ndzukọ; waa l'iphu ndu-ishi; waa l'iphu ndu gowmenti; unu ta ayokwa oshi iphe, unu e-pfu; ozoo g'unu e-dobe onu pfua ya gude kpefu onwunu. ¹² Kele Unme Chileke l'e-zia unu iphe, unu e-pfu teke ono.”

*Ɔtu k'onye eze,
bu onye-eswe*

¹³ Onye lanu l'ikpoto ndu ono su iya: “O-zi-iphe-e! Rwonaa nwune mu g'o kwe ge mu l'iya kee iphe, shi lẹ nna anyi.”

¹⁴ Jizosu su iya: “?Bu onye meru mu onye ekpejeru unu ikpe; ozoo onye ekeru unu oke; gube nwoke ono?” ¹⁵ Jizosu su ikpoto ndu ono: “Unu tokwa ehu zehujeru iphe, bukpo iphe, akpataje eye enya l'eku mgboko-a; l'okpobe ndzu nemadzu te eshikwa l'eku, ɔ kpataru akpata; g'ooahabe.”

¹⁶ O wataru phe anmaru etu su: “Nwoke lanu, nweru iphe; koru opfu; kpata iya iphe, ha shii. ¹⁷ O bya ariahaa l'egomunggo su: ‘?Denuanu ge mu e-me iya g'ɔ to duedu eka aa-kube iphe-a?’ ¹⁸ Mu e-me iya egube-a. ‘Mu a-phoka oba mu phoribebaaaru iya g'ɔ ka oša; l'oo-buwaruro eka mu a-kube mebyi iphe mu; me iphe, mu nweru enweru.’ ¹⁹ Noo ya bu; mu asu ndzu mu; eku abyakwaru ngu! Owa-a bukpokwaa iphe, a-suru ngu eri apha, du igwerigwe. Tuta unme nta; ria ngua g'ehu tsoo ngu utso!” ²⁰ “Ole Chileke suru iya: ‘Onye eswe! Enyashi-a bẹ aa-nata ngu ndzu ngu ono. Iphemiphe-a, i doberu onwongu-a; ?bu onye e-ri iya?’

²¹ “Noo g'onye akparu onwiya eku; ophu ɔ dudu iphe, ɔ bu l'iphu Chileke du bu ono.”

Eye Chileke iphemiphe l'eka

(Mat 6:25-34)

²² Jizosu su ndu etsoje iya nu: “Noo iphe, mu gude su: Unu ta akushi photophoto g'unu e-me ndzu unu: k'iphe, unu e-ri; ozoo k'ehu unu: k'iphe, unu e-ye l'ehu. ²³ Kele ndzu ka nri; teme ogwehu ka uwe aburu iphe. ²⁴ Lewarɔ okpoko-ohà, ephe l'eli! Ephe ta akokwa opfu; ophu ɔ dukwa iphe, ephe eje akpata l'opfu; ophu ephe enweddu ulo eku; ophu ephe agbadu oba; ole Chileke anodujeelaa azu phe. ?Unu ta amadu l'unu ka enu aburu iphe. ²⁵ ?Denu g'unu ha onye e-gude ayɔ oshi; yekwa iphe, ha nwanshii lẹ ndzu iya? ²⁶ Oo ya bu; ɔ -buru l'unu taa dudu ike eme nwiphe habe nwanshii nno; ?buhunu gunu meru iphe, unu aku-phe photophoto? ²⁷ Unu lewarɔ ojimbvu g'onoduje evu. Ephe te esedu akanya; ophu ephe agbadu oghu k'akwa uwe. Obenu lẹ-a; unu huma ge Sólomonu yeberu uwe, ama mma; ole uwe

iya ta amarwuduru g'ojimbvu lanu. ²⁸ Teke o bu le Chileke eyeje eswa, no l'egbudu uwe; l'iphe, bu o -dzuru ndzu ntanu-a; echele l'e woru iya shia ite; ?to kabadaa unu eye okpobe uwe? mbu unube ndu-a, ekwekwe, unu kweru abadu ishi-a! ²⁹ Oo ya bu; unu ta anodujeshi aku-phe photophoto iphe, unu e-ri me iphe, unu a-ngu. ³⁰ O kwa iphe ono bu iphe, ohamoha tukoru ayoshi iya. Nna unu makwaru-a l'o du unu mkpa. ³¹ Unu chochia aka Chileke bu eze! Oo ya bu; iphemiphe ono aburu iphe, ee-yekwaru unu eyekwa."

Eku imigwe

(Mat 6:19-21)

³² "Unu ta atsushi ebvu; unube unwu ndokobe aturu, adudu igwe-a; l'o dukwa Nna unu ree okpobe adudu eme g'unu bukwarupho eze l'eka o bu eze. ³³ Unu reshia iphemiphe, unu nweru gude mee iphe-oma. Unu meeru onwunu ekpa okpoga ophu taa kahudu akahu; kparu eku unu dobe l'imigwe; aka o to lwadu ali alwalwa; kele ndu-oshi te ejedu iya; ophu mkpu atadu iya. ³⁴ L'o kwa aka eku ngu, kachaa ngu mkpa no be obu ngu a-nodukwapho."

Ndu ozi, nwu enya

³⁵ "Unu lishia anamu unu ike; g'oku dukwapho l'oroku unu. ³⁶ Unu adu g'unwokoro, nwu enya echeru nnajiuphu phe g'o lwa ekele-nwanyi, o jeru; g'ephe a-guhakeberu iya uzo me o -bya bya akua aka l'uzo. ³⁷ Ehu-utso be a goru nu ndu-ozu ono, nnajiuphu phe l'a-byatashia; ephe anwuru enya. Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; oo-rukotakwa onwiya su phe g'ephe nodu anoo ge ya kwaaru phe okpobe ebyaa. ³⁸ O -buru l'echi abali be o byapfutaru phe nno; ozoo l'iphe-oha enu; ephe nwukwaduru enya; l'o buru phe iphe ehu-utso. ³⁹ Ole-a; unu makwarupho l'ome oke, bu l'unuphu maru teke iphuru abya ibe iya; me o nwukwaru-a enya; k'ophu o to kwekwanyu g'iphuru ono tsufua ulo iya bata. ⁴⁰ Unubedua l'onwunu; unu kwabekwapho enya; kele Abubu-Ndiphe l'a-byakwa teke unu te eledu enya iya."

Nwozi, e gude ire iya aka

(Mat 24:45-51)

⁴¹ Pyita su iya: "Nnajiuphu-e! ?Bu anyibedua be i nmaru etu owa-a gedegede to oha?"

⁴² Nnajiuphu su: "?Bu onye bu nwozi, e gude ire iya aka; teme o buru onye kwaru enya? Oo ya bu onye ono, nnajiuphu iya doberu l'unuphu g'o nujeru iya ndibe iya nri l'o rwuberu iya. ⁴³ Ehu-utso be a goru nu nwozi ono me o -buru le nnajiuphu iya a-lwa bya bya ahuma l'oome iphe ono, o ziru iya ono. ⁴⁴ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; nnajiuphu ono e-wokwaru iphemiphe, o nweru enweru ye nwozi ono l'eka. ⁴⁵ Obenu teke nwozi ono riru su: 'Haa! Nnajiuphu mu anokwaa odu alwalwa'; bya awata etsukashi ndu-ozu nwoke ono iphe: unwoke me unwanyi; wata eri g'o du iya; nguahaa mee; o tsuaha ya. ⁴⁶ Nnajiuphu iya ono a-lwakwa mboku, o to ledu enya iya waa teke o to madu bya agwaa ya ochi; woru iya gwakobe le ndu e gudedu ire phe aka.

⁴⁷ "Onye-ozu, machaar uche nnajiuphu iya; ophu o kwakobeduru aka; ozoo mee iphe, bu uche nnajiuphu iya be ee-chishi echachi ike. ⁴⁸ Obenu l'onye ata amadu uche nnajiuphu bya emeta iphe echi

ęchachi bę ee-chipete iphe. Onyemonye, a nųru iphe, ha shii bę ee-le ęnya iphe, ha shii l'ęka iya. Onye e yekwanųru iphe, ha shii l'ęka bę aa-jįkwapho ajį iphe, kabaa shii."

Jizosu agbaghashi ndiphe

(Mat 10:34-36)

⁴⁹ "Iphe, mu byaru bukwa atu oku l'eliphe; mbu l'ọ du mu g'a su l'oku obu etsuwaa etsutsu! ⁵⁰ Obenu l'o nweru baputizimu, ee-me mu. Obu akue mu pho phoophoophoo; mbu jasụ teke e meadaru iya. ⁵¹ ? Unu dobesu le mu byaru eme ge nchi du ndiphe doo? Aawa! Iphe, mu epfuru unu bu l'iphe, mu byachiaru bukwa mgbaghashi. ⁵² Kele e -shi nta-a be unuphu, umadzu ise bu be a-gbaghashihuepho. Umadzu eto aburu ohogu umadzu labo; umadzu labo aburu ohogu umadzu eto. ⁵³ Ephe a-gbaghashihu: nna aburu ohogu nwa iya; nwa aburu ohogu nna iya. Ne aburu ohogu nwa-nwanyi; nwa-nwanyi aburu ohogu ne iya. Ne ji nwamgboko aburu ohogu nyee nwa iya; nyee nwa aburu ohogu ne ji iya."

Amaru ge mboku gbaru

(Mat 16:2-3)

⁵⁴ O sukwapo ikpoto ndu ono: "Obujeru teke unu humaru eka igwe rwuru erwurwu l'uzo ęnyanwu ariba; unu asu l'igwe e-dze nwa yegeyege mini; l'oduepho nno. ⁵⁵ Teke pherephere shi l'uzo ndohali wata ezizi; unu asu l'onanwu abyawaa; l'ọ du g'unu pfuru. ⁵⁶ Unube ndu ono, bu tuko-l'ehu-atuko-l'obu ono. Unu aduje ike lee ęnya l'eli lee l'ali; kota ge mboku gbaru. Obenu ?bu gunu kparu iphe, unu amadu ko iphe, nta-a du g'oo ya?"

Edoshi opfu

(Mat 5:25-26)

⁵⁷ "?Bu gunu be o gude ophu unu achijedu idzu l'ime obu hota iphe, pfuru oto mee? ⁵⁸ Teke onye gbaru ngu ekwo kpu ngu eje l'ulo-ikpe; kukebe ehụ g'unu l'iya doshia l'uzo; g'ọ to kpuru ngu je anu onye-ikpe; onye-ikpe e-woru ngu ye l'eka ogbogu; ogbogu eje atua ngu mkporo. ⁵⁹ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; i ti yikwa futa afuta l'eka ono jasụ teke i pfueberu iphe, e gburu ngu pfua pfua afu iya."

13

Izimanu alwa azu ozoo ola-l'iswi

¹ O duru ndu no l'eka ono teke ono, pfuru Jizosu ke ndu Galili, Payileti gbushiru eka ephe no agwa iphe; mee phe gwakobe le mee iphe, e gude agwa iphe. ² O su phe: "?Unu dobesu le ndu Galili ono kakota ndu Galili ozo abu ndu eme iphe-eji opfu l'e gburu phe egube ono. ³ Mu su unu: Waawaa-o! Teke o bu l'izimanu iphe-eji unu ta alwakotaduru unu azu; unu lwapfuta Chileke be unu alakotakwapo l'iswi egube ono. ⁴ To o umadzu iri lesato ono, ulo-eli ephekerephe Sayilowamu zeru tugbushia ono; ?unu dobesu l'ephe ka ndu Jierusalemu ophuu abu ndu ejo-iphe? ⁵ Mu suru unu: Waawaa-o! Teke o bu l'izimanu iphe-eji unu ta lwakotaduru unu azu; unu ghaa umere be unu alakotakwapo l'iswi nno."

Etu oshi, ta amiduru amimi

⁶ Ọ bya anmaa ẹtu-a sù: “Ọ dùru oshi figu lanù, nwoke yeru lẹ mgbabu iya. Ọ nọdu abyajẹ elee ya ẹnya mebyi; ọ tọ dùdu iphe, ọohuma. ⁷ Ọ sù onye-ozì mgbabu: ‘?Ì hùmaru lẹ mu byawaru apha ẹto mgburugburu bya elee ẹnya mebyi l’oshi figu-a: ọle ọ tọ dùdu iphe, ọ mìtaru. Gbutsua ya! ?Bù gùnu meru g’o gude o jee adzuru ndzù emebyishiru mu alì?’ ⁸ Onye-ozì mgbabu ono sù iya: ‘Jiko hafua ya rọ apha lanù-a; gẹ mu bvupheadaa ya mgburugburu yeadaa ya ọzu. ⁹ Teke ọ bù l’ọ mìru mebyi apha ọzo; ọo ya bù l’ọ dù ree; teke ọdumeka l’ii-gbutsuwa iya rọ.’ ”

Jizọsu eme gẹ nwanyi,
okwebe kweberu wekorohu l’eswe-atuta-unme

¹⁰ O be teke ọ nọ l’ulo-ndzukọ ndu Jiu ono nanù ezi iphe l’eswe-atuta-unme; ¹¹ ọ dùru nwanyi, nọ l’ẹka ono, ọbvu mewaru iphe-ememe mgbarapha iri l’ẹsato. Ọ lọtawa iya phugọbe; ọphu o kwejẹdu g’ọ pfulu nhamunha. ¹² Jizọsu hùma nwanyi ono bya ekua ya sù iya: “Nwanyi ọma! I nwewaa onwongu l’iphe ono, eme ngu nù ono!” ¹³ Ọ bya ebyibe iya ẹka; nwanyi ono l’ochia onwiya teke ono teke ono pfulu nhamunha; bya ekeleahaa Chileke ekele.

¹⁴ Ẹhu ghuahaa onye-ishi ulo-ndzukọ egbu lẹ Jizọsu meru g’onye iphe eme wekorohu l’eswe-atuta-unme. Ọ sù ndu ono: “Abalì ishii bẹ e doberu k’ẹjeje ozi; unu byajẹ g’e mee g’unu wekorohu teke ono; unu ta abyajeshi l’eswe-atuta-unme.”

¹⁵ Nnajiuphu sù iya: “Unubẹ tuko-l’ẹhu-atuko-l’obu-a! ?Unu ta akpofujedu eswi unu l’ẹhu l’ẹhu; ọzoo nkapfu-igara unu l’ọka iya; chíru iya je g’ọ nguta mini l’eswe-atuta-unme? ¹⁶ Sù-a; nwanyi-a, bù awa Ẹbirihamu-a, Nsetanu keru ẹgbu eshi k’apha iri l’ẹsato-a; ?tọ gbáduru kẹ g’a tọfu iya l’ẹgbu ono l’eswe-atuta-unme?” ¹⁷ O pfuchaephho nno; iphere gude ndu ono, etso yẹbe Jizọsu opfu ono. Ikpoto ndu nọ l’ẹka ono tuko teahaa ẹswa k’eze iphe ono, Jizọsu emeshibẹbe ono.

Ẹtu, e gude akpuru oshi mọtutadu anmaa
(Mat 13:31-33; Mak 4:30-32)

¹⁸ Jizọsu sù: “?Bù gùnu bẹ ẹka Chileke bù eze dù g’ọ ya? ?Bù gùnu bẹ mu a-turu iya yeru? ¹⁹ Ọ dù g’akpuru oshi mọtutadu, nwoke wotaru je akua lẹ mgbabu iya. O fua; vuta buru oshi k’ẹka iya; k’ọphu ẹnu, ephe l’eli byaru bya akpaahaa ẹpfune l’ẹkali iya.”

²⁰ Ọ sùkwa phẹ phọ ọzo: “?Bùkpoo gùnu bẹ mu a-turu ẹka Chileke bù eze yeru? ²¹ Ọ dù g’iphe-ekoje-buredi, nwanyi hataru nwanshii ye l’ukpokutu iphe, eegudeje eme buredi, jiru ẹda-mbacha; o woru iya dobe jasù ọ tuko koo.”

Eshi ọzo, dù kparagu abahù
(Mat 7:13-14,21-23)

²² Jizọsu nọdu ejekpọephho ọzo Jierúsalemù, ooje. Ọ nọdu aghatagbaa mkpukpu lẹ mkpukpu ezi iphe. ²³ Noo ya; ọ dùru onye jiru iya sù iya: “Nnajiuphu-e! ?Ndu aa-dzọta a-ha nwanshii tọo?”

Ọ sù phẹ: ²⁴ “Unu kpata ọzo shia ọzo, dù kparagu bahù; kẹle aa-dù igwerigwe mee g’a bahù; ọle ẹphe taa dùdu ike. ²⁵ A -nonyawaa onye nwe ulo gbeshi woru ọzo guchia; unu apfulu l’etezi akù ẹka l’ọzo sù: ‘Nnajiuphu; gùhaaru anyi ọzo!’ L’ọo sù unu lẹ ya ta amakwa ẹka unu

shi-o! ²⁶ Unu awata epfu sụ: 'Obenu l'anyi rikwaru; bya angua l'iphu ngu; teme i zia iphe l'edupfu anyi.' ²⁷ Ole ọo-sukwapho: 'Mu suru unu le mu ta amadu eka unu shi bya; unu gbeshi mu l'iphu g'unu ha; unube ndu ejo-iphe ono!' ²⁸ Noo eka unu a-nodu kwaa ejo ekwa; taa ikireze teke unu a-nodu ele Ebirhamu enya; waa Ayizaku; waa Jiekopu; waa ndu mpfuchiru Chileke l'eka ephe no l'eka Chileke bu eze; unubedua buru ndu a chishiru achishi. ²⁹ Amadu e-shi l'uzo enyanwu awawa me l'uzo, enyanwu ariba; shikwapho ndegu; shi ndohali; bya le nri l'eka Chileke bu eze. ³⁰ Unu huma-a; o duru ndu bu ikpazu, l'e-mechaa buru ivuzo; teme o dukwarupho ndu bu ivuzo, e-mechakwanaa buru ikpazu."

Jizosu yeru Jierusalemu obu
(Mat 23:37-39)

³¹ Teke ono teke onokwapho be o duru ndu Farisii, byaru bya asu Jizosu: "Shilekwaa l'eka-a tugbua nta; kele Herodu achokwa ngu egbugbu."

³² O su phe: "Unu je akaru awuru ono le mu achifu obvu; bya eme ge ndu iphe eme wekorohu ntanu-a yele echele; o -be mboku k'eto; ozi mu abvu. ³³ Ole g'o duhabe; mu a-nodukpoephe eje iphe, mu eje ntanu-a; waa echele; waa nwarechi; kele o to dudu eka ozo, onye mpfuchiru Chileke l'e-phuhu gbahaa le Jierusalemu!

³⁴ "Gube Jierusalemu; Jierusalemu, tukoru ndu mpfuchiru Chileke egbu; bya egude mkpuma atu-gbushi ndu e ziru g'ephe byapfuta ngu. Tekenteke be mu meru ge mu chikobe unwu ngu l'eka lanu ge nepfu-oku achikobeje unwu iya l'ime nku iya-a; ophu i kwedu! ³⁵ Huma ahuma; l'ibe ngu be aa-gbagharu haa ya l'o buru ochobu! Ge mu karu unu: unu taa humabaekwa mu jasus teke unu a-su: 'Chileke goru onuma nu onye ono, gude epha Najiuphu abya ono.' "

14

Jizosu eme onye iphe eme
g'o wekorohu

¹ O be l'eswe-atuta-unme lanu; Jizosu jeshia eri nri l'ulo onye no l'ishi le ndu Farisii; ephe nodu egekpoe ya pho ngge. ² Noo ya; onye ehu-ekoko eme bya bya apfuru iya l'iphu. ³ Jizosu bya epfuru yeru ndu maru ekemu waa ndu Farisii su phe: "?A suru g'e meje onye iphe eme g'o wekorohu l'eswe-atuta-unme to?"

⁴ Ophu ephe epfuduru opfu. O bya eduta iya bya emee ya o wekorohu; bya edufu iya; o lashia. ⁵ Jizosu su phe: "?Denu g'unu ha onye nwa iya; ozoo oke-eswi iya l'adaba l'iduma l'eswe-atuta-unme; g'o to me egwegwa je apafuta iya?"

⁶ Ophu ephe amadu g'ephe e-ye onu l'opfu ono.

Ewoze onwonye ali

⁷ O bya anmaaru ndu e ziru le nri ono etu; eka o lerwataru enya l'ephe hotagbaaru aba ndu nweru enya je anodu. O su phe: ⁸ "O -buru le nemadzu ziru ngu le nri ekele-nwanyi; te ejekwa je anmakoru l'aba ndu eze; atasu o duru onye ka ngu enweru enya, e ziru le nri ono. ⁹ Onye ono, ziru gu l'iya ono l'a-byakwa bya asu ngu: 'Gbeshi ge nwoke-a nodu.' L'i gbete teke ono nyigobe je anozeta l'aba ndu enya

lwaru. ¹⁰ Oo ya bu; teke e ziru ngu le nri; tugbua je anodu l'aba ndu enya lwaru: g'oo bukwanuru; teke onye ziru unu byaru; l'oo-su ngu: 'Onya mu; gbeshi bya l'eka ka ree'; oo ya bu; aa-kwabẹ ngu ubvu l'iphu onyemone, unu l'ephe no le nri. ¹¹ Kele onyemone, l'ekuli onwiya eli be ee-kuzeta ali; onye kuzetakwanuru onwiya ali be ee-kuli eli."

¹² O sukwapfo nwoke ono, ziru iya le nri ono: "Teke o bu l'i ziru le nri; ozoo l'i kuru obo-iphe; te kukwa onya ngu phe; ozoo unwune ngu phe; ozoo abubu ngu phe; ozoo obutobu ngu phe, nweru iphe. O -dumeka be ephe e-ziphutakwa ngu azu; l'ogbe buru l'aapfu ngu ugwo iphe, i meru. ¹³ O buchia; teke i shiru nri obo-iphe; zia ndu ukpa; me ndu edzuduru oke; me ndu eniyeni me ndu atsushi. ¹⁴ Oo ya bu l'oo ehu-utso be a goru nu ngu; kele ephe taa pfudu ngu ugwo iya. Teke Chileke a-pfu ngu ugwo iya bu teke ndu pfuberekoto e-shi l'onwu teta nodu ndu."

Etu ndu e yeru le nri

(Mat 22:1-10)

¹⁵ Onye lanu l'ime ndu ephe l'iya no le nri ono numa iya bya asu iya: "Ehu-utso be a goru nu onye ono, l'e-ri nri l'eka Chileke bu eze!"

¹⁶ Jizosu su iya: "O duru nwoke, shijeru nri, ha shii; bya ezia ikpoto nemadzu le nri iphe-oma obu. ¹⁷ O gbaepfo l'eri nri ono; o zia onye-ozu iya go je ekua ndu e ziru le nri ono su phe g'ephe bya l'e shighewaru iya. ¹⁸ G'ephe ha toko loru agalaba ye iya. Onye k'ivuzo suru iya jiko le ya taa byakotadu. L'o duru ali, ya zuru k'ophuu; ya nodu eje iya ahuma nta-a. ¹⁹ Onye k'ophuu su jiko le ya ta abyakotadu. Le ya zuru oke-eswi iri; ya nodu eje iya ahuta ama ozi. ²⁰ Onye k'ophuu su jiko le ya lutaru nwanyi k'ophuu; ophu ya abyakotadu. ²¹ Noo ya bu; onye-ozu ono bya eworu iphe ono zia nnajiuphu iya. Nwoke ono, nwe unuphu ono gude ehu-eghu su onye-ozu iya: 'Ngwa; gbaru egwegwa lufu; jeje etsoru oji l'oji mkpukpu tsoru iphe, bukpo gbororo je achibata ndu ukpa; me ndu edzuduru oke; me ndu atsushi; me ndu eniyeni.' ²² E mechaa; onye-ozu ono je asu iya: 'Nna; iphe, i suru g'e mee be e meakwaru; ole a ta no-chishikwaru oshi anoo.' ²³ Nnajiuphu onye-ozu ono su iya: 'Ngwa; je etsoru uzo l'uzo me iphe, bukpo owere uzo egu je achibata nemadzu g'unuphu ji ejiji. ²⁴ Kele-a; ge mu karu unu; o to dukwa g'o ka mma l'oo onye lanu le ndu ono, e zihawaru le nri ono, e-de onu le nri mu.' "

Iphe, oo-phuje onye etso Jizosu

(Mat 10:37-38)

²⁵ Teke ono be a dukpo igwerigwe etso Jizosu. O ghakobe bya asu phe: ²⁶ "Onye abyapfuta mu nu; ophu nna iya adudu iya ashi; me ne iya; me nyee ya; me unwu iya; me unwune iya nwoke; me ke nwanyi; mbu je akpaa le ndu iya; onye ono ta abyakwa etsokota mu. ²⁷ Onye ete evudu oswebe onwu k'eka iya etso mu ta abyakwa abukotaru onye etsoje mu nu. ²⁸ Su-a; ?Denu g'unu ha onye aru k'akpu ulo-eli; g'o to vuru uzo noduadaa anoo; gbaa iphe, oo-phu iya; maru: ?ya nwekporunu okpoga, l'a-suru iya nu. ²⁹ Odumeka; o -tuebe okpa-ulo; ophu o duedu ike kpufu iya; ndu humaru iya nu awata iya agbaru mgbonu su: ³⁰ 'Lewaru nwopfu, jeru akpu ulo; ophu o duedu ike kpu-tsee ya.' ³¹ Obujeru; eze -gbeshi jepfushia eze ibe iya ogu; l'o

vuru ọzo nọduadaa anọo chịadaa idzu sụ: ?a maru bụ ụkporo unu ndu ojogu bẹ ya e-gude ejepfu onye gude ụkporo unu ojogu labo ọtọ? ³² Teke odumeka ọo-buru onye ophuu -nọdukwaduro l'eka du ọnya; l'ọ họtá nemadzu ye g'ephe je arwo ya g'e doshia opfu. ³³ Oo ya bụ; g'unu ha ta adukwa onye byaru a-buru onye etsoje mu nu; gbahaa l'onye ono wofuru ọnya l'eku iya."

Únú, tsuhuru etsuhu
(Mat 5:13; Mak 9:50)

³⁴ "Únú bụ iphe, du ree; ọle teke únú tso-buhuru únú-únú; ?bụ gunu bẹ ee-gude mebaa ya g'ọ buru únú ọzo? ³⁵ O tọ dukpoedunu ree k'eye l'ali; ọzoo l'ikpozu. Ee-woru iya wushia. Onye nweru ọnu-nchi, l'anụ iphe; nımakwa iya."

15

Etu k'aturu, kpaphuhuru akpaphuhu
(Mat 18:12-14)

¹ Ndu ana akiriko me ndu ọzo, bụ ndu eme iphe-eji wata akpitaru ntse g'ephe ngabẹ nchi l'iphe, Jizosu ezi. ² Ehu ghuahaa ndu Farisii waa ndu ezije ekemu egbu; ephe pfuahaa sụ: "Nta bẹ nwoke ọwa anatajẹ ndu eme iphe-eji; ephe l'iya atuko erigbachaa nri." ³ Jizosu bya anmaaru pẹ ọtu-a sụ:

⁴ "O -buru l'onye lanu lẹ g'unu ha nweru ụkporo aturu ise; nanu -tuphahu; ?toto hadu ụkporo eno l'iri lẹ tete ophuu l'echiegu; je achọahaa ophu tuphahuru nu pho jasụ l'ohuma iya?" ⁵ Teke o hụmaeru iya pho; l'o woru iya nmakobe l'ukuvu teru eswa lashia. ⁶ O -rwua unuphu; l'oo-bya ekukota onya iya pẹ me obutobu iya pẹ sụ pẹ: "Unu bya etebude mu eswa-o; lẹ mu hūmawaru aturu mu, shi tuphahu nu-o." ⁷ Sụ-a; noo g'emere me l'a-ha shii l'imigwe l'ishi onye eme iphe-eji lanu, izimanu lwaru azu; o lwapfuta Chileke; eme l'ukporo ndu oma eno lẹ ndu oma iri lẹ tete, mkpa izimanu alwa azu aduduru.

Okpoga, a choru achochu

⁸ "Ozoo ?denu nwanyi, e-nweru okpoga mkpola-ochaa iri; nanu etuphahu g'ọ tọ nwuru oku ye l'oroku; zakota ulo; choo ya gbiriri jasụ l'ohuma iya. ⁹ Teke o hūmaeru iya pho l'ọ bya ekukobe onya iya pẹ me obutobu iya pẹ sụ pẹ: 'Unu bya etebude mu eswa; kele mu hūmaru kobo mu, shi tuphahu nu.' ¹⁰ Sụ-a; nokwapho g'unwu-ojozi-imigwe e-te eswa onye shi eme iphe-eji, izimanu lwaru azu; o ghaa umere lwapfuta Chileke."

Nwata, gbaphuhuru nu

¹¹ Jizosu bya anmaaru pẹ ọtu ọzo sụ: O duru nwoke, nwutaru unwokoro labo. ¹² Ke nwata nonyaa bya asu nna iya: "Nnana; kee iphe ngu nu mu ophu rwuberu mu nu." Nna pẹ bya eworu iphe, o nweru enweru keeru pẹ. ¹³ Ophu o dudu g'a no-beru; kee nwata ono chikobe iphemiphe, o nweru tugbua ije. O buru iya ala oha, du ọnya. O je anodu l'eka ono kpakabẹbe okpoga iya lẹ gaphu-gaphu-gaphu. ¹⁴ O kpakabẹbechaepho iphemiphe, a nuru iya; ejo okpa nri bya l'ali ono; o kpaahaa nri. ¹⁵ O lapfu onye lanu lẹ ndu a nwuru l'ali ono.

Onye ono zia ya g'o chejeru iya ezi l'egu. ¹⁶ Egu metabe iya k'ophu oduje iya g'a su l'a nuru iya egbo iphe, aawushijeru ezi ono; ole o to dudu onye anuje iya ya nu. ¹⁷ O be teke a nonyaru egomunggo lwa iya azu. O su: “?Bunaa umadzu ole l'ime ndu-ozu nna mu nweru nri nweru k'etsutsu iya; mu bya anodu l'eka-a; egu nodu abya mu egbugbu? ¹⁸ Mu a-gbeshikpoepo jepfu nna mu je asu iya: 'Nna; mu meswewaru Chileke bya emeswee ngu. ¹⁹ Mu ta agbaeduru ke g'e kua mu nwa ngu ozo. Meje mu g'iime ndu-ozu ngu ndu i butaru ebuta.' ²⁰ O gbalihu bya alapfushia nna iya.

“O nodukwaduro l'eka du enya; nna iya huma iya; imemini iya du iya. O gbapfu iya je anmata iya akpa; tsutsua ya onu. ²¹ Nwata ono su iya: 'Nna; mu meswewaru Chileke bya emeswee ngu. Mu ta agbaeduru ke g'i kua mu nwa ngu ozo.' ²² Nna iya ono suele-a unwokoro iya: 'Unu chitaru mu akpawuru uwe, bu iya kakota ama mma g'e yee ya; gbafe iya echi eka; yee ya akpokpa. ²³ Unu akputa adeswi, tsuru eba gbua g'anyi gude swaa eswa iya. ²⁴ Kele nwa mu-a nwuhuru anwuhu; nta-a be o byaru bya adzwaru ndzu ozo. O shi gbaphuhu agbaphuhu; ole nta-a be a humawaru iya.' Epe wata eme eswa.

²⁵ “Teke ono be okpara iya no l'egu. O lwarwutashia unuphu ntse; o numa oda nkwa me ebvu. ²⁶ O bya ekua onye lanu l'ime unwokoro nna iya bya asu iya: “?Bu ole ada?’ ²⁷ Nwokoro ono su iya: ‘O kwa nwune ngu lwaru; nna ngu gbua ada-eswi, tsuru eba; kele o humaru iya; o nodukwadu ndzu.’ ²⁸ Ehu ghuahaa okpara iya ono egu. Ophu o kweedu abahu unuphu. Nna iya jepfu iya je arwo ya su iya g'o bataro. ²⁹ O su nna iya: ‘Lenu! Apha olemole-a be mu jekotawaru ngu ozi. O toko du-swe iphe, i zijeru mu, mu jikajeru ememe. Ole i tiki nu-swee mu g'o ka mma l'oo nwa-eghu ge mu gude mee emereme nu l'onya mu phe. ³⁰ O be ge nwa ngu owa-a, jeru je atuko iphe ngu kpakaaru unwanyi ukpara-a lwaru; i gbuaru iya ada-eswi, tsuru eba.’ ³¹ Nna iya su iya: ‘Nwa mu; ?O kwa le mu le ngu anokpoo tekenteke; teme iphemiphe, mu nweru buwaru nkengu. ³² O gbaru g'e mee emereme tee eswa; kele nwune ngu-a shi nwuhuwaa anwuhu; ole nta-a be o byaru bya adzuru ndzu ozo. O shi gbaphuhu agbaphuhu; ole nta-a be a humawaru iya.’ ”

16

Onye-ishi, kwaru enya l'ozu nnaji

¹ Jizosu sukwapo ndu etsoje iya nu: “O duru nwoke lanu, nweru iphe; nwekwarupho onye-ishi ndu-ozu iya. Ama bya agbaar uwoke ono su l'onye-ishi ndu-ozu iya ono l'ebvukakwa iphe iya ebvuka. ² O bya ekua onye-ishi ndu-ozu ono su iya: “?Bu gunu be mu anu l'iime? Ngwa; goshi mu g'i gude eletaru mu iphe mu enya; kele i ti bueduru mu onye-ishi ndu-ozu ozo.’ ³ Onye-ishi ndu-ozu ono bya aria su: “?Bunaa gunu be mu e-me ge nnajiuphu mu abya mu anafu abu ishi ndu-ozu-a? L'ebe abu l'ike okoro dukwadu mu; teme o dukwanu mu iphere ge mu e-me jeshia arwo. ⁴ Mu mawaru iphe, mu e-me ge ndiphe ekweje ge mu bataru phe unuphu me a -chifue mu pho l'abu ishi ndu-ozu-a.’ ⁵ O bya ekukota ndu ji nnajiuphu iya ono ugwo nanu nanu. O su onye k'ivuzo: “?Bu gunu be i ji nnajiuphu mu?’ ⁶ Onye k'ono su iya l'oo

ite manụ ụkporo ise. Ọ sụ iya: 'Ngwa; nggẹ ẹkwo-ugwo ngu; nọ-zeta ẹgwegwa; dee ite manụ ụkporo ẹbo l'iri.' ⁷ Ọ sụ onye ozo: 'Gụbedua-ẹ ?i ji gūnu?' Ọ sụ iya l'ọo ẹda ereshi ụkporo ise. Ọ sụ iya: 'Nggẹ ẹkwo-ugwo ngu; dee ẹda ereshi ụkporo ẹno.' ⁸ Nnajiuphu onye-ishi ndu-uzi ono, 'eegudedu ire iya ẹka ono jakpoo ya ajaja; opfu l'ọ meru umere onye kwaru ẹnya; kele unwu-eliphe ka akwa ẹnya l'iphemiphe, ẹphe l'ogbo-nta-a eme; eme lẹ ndu nọ l'iphóró Chileke."

⁹ Jizosu pfukwapho sụ: "Noo iphe, mu gude sụ unu-a: g'unu gude ẹku mgboko-a shitaru onwunu ọnyà; g'oo-buru teke ẹku obu laerupho l'ee-duru unu bahụ l'unuphu, te echihudu echihu. ¹⁰ Onye e gude ire iya ẹka l'iphe, ha nwanshii bẹ ee-gudekwapho ire iya ẹka l'iphe, ha shii; tẹme onye 'apfubeduru-ẹka-oto l'iphe, abadu ishi ta apfubekwapho-ẹka-oto l'iphe, baru ishi. ¹¹ Ọo ya bu; teke ọ bu l'e te gudedu ire unu ẹka l'opfu ẹku kẹ mgboko-a; ?denu g'ee-shi gude ire unu ẹka l'opfu okpobe ẹku? ¹² Tẹme; teke ọ bu l'e te gudedu ire unu ẹka l'ẹka iphe onye ozo nọ; ?bu onye a-nụkwanu unu ophu a-buru k'unu?"

¹³ "Ọ tọ dukwa nwokoro, achita nnaji labo ejeru ozi lẹ mgbo lanu g'ọ tọ kpọ nanu ashi; yee onye ophuu obu; ozoo l'ọ yero ẹhu l'ọzi onye lanu; ejeru onye ophuu ozi mkpe. Unu taa nọdukwa ejeru Chileke ozi bya emekwapho g'okpoga kwataru unu."

Jizosu ezi iphe, bu uche Chileke

(Mat 11:12-13; 5:31-32; Mak 10:11-12)

¹⁴ Ndu Fàrisii tükokpoo iphe ono nūmakota bya awata agbaru Jizosu mgbonu; opfu l'ẹphe yenukaru okpoga ẹnya. ¹⁵ Ọ sụ phe: "Ọo unubedua bu ndu l'eme onwunu ndu pfuberekoto l'iphu ndiphe; ọle Chileke maru obu unu; kele iphe, amadu riru l'ọ bu iphe-oma bẹ bu ejo-iphe l'iphu Chileke.

¹⁶ "Ekemu, shi l'ẹka Mosisu; waa opfu ndu mpfuchiru Chileke nọkwa jasụ teke Jionu onye emeje baputizimu byaru. E -shi teke ono bẹ a wataru ara ozi-oma, bu k'ẹka Chileke bu eze arara; tẹme onyenonu nọdu adzo ọzo abahu iya. ¹⁷ Obenu l'ọ kakwa nphe g'igwe bvụ; g'alị bvụ; eme lẹ g'akpuru opfu ekemu ono nanu buru iphe-mmanu.

¹⁸ "Onye chifuru nyee ya je alua nwanyi ozo buakwaa ogori bẹ oori; tẹme onye lukwanuru nwanyi, ji iya chifuru l'erikwapho ogori."

Onye eze yee Lazarosu

¹⁹ "Ọ duru nwoke lanu, baru eze, eyeje uwe, du eguru bya ere ire; eri gwogwoo mboku-mboku. ²⁰ Ọ dukwarupho onye ukpa, onwo aba, aza Lazarosu, l'azeje l'onu-oguzo onye eze ono. ²¹ Ọ nọdu aduje iya g'a sụ l'a nuru iya nwẹkpu, shi lẹ nri, eze ono l'eri. Ophu kachaakponu bu lẹ nkuta awujeru bya erichaaaha ya onwo ono. ²² A nọnya; onye ukpa ono nwuhu; unwu-ojozi-imigwe kulia ya je edonyabẹ Ebirhamu. Onye eze pho nwuhukwapho; e lia ya. ²³ Ọ nọdu l'oku-alị-maa ẹka ọ nọ lẹ mkpamehu; palia ẹnya; huma Ebirhamu uzenya-uzenya bya ahuma Lazarosu l'ẹka ọ nọ-kube iya.

²⁴ "O chishia sụ: 'Nna mu Ebirhamu; g'imemini mu dunu ngu! Zinaa Lazarosu g'ọ tsee onu mkpushi-ẹka lẹ mini bya edee mu l'ire g'ire jidata mu; kele mu nọ l'oke iphe-ehuka l'oku-a.' ²⁵ Ebirhamu sụ iya: 'Nwa mu; nyatakwa lẹ gubedua teke i nọ ndzu bẹ i natakotaru iphe, du ree nkengu; nokwapho gẹ Lazarosu natakotaru ejo-iphe teke

ono. Nta-a bẹ ẹhu dūwaa iya guu; gūbedua nọdukwanu lẹ mkpamẹhu. ²⁶ A -gufukpoonu ono; ọ dūru oke ose, parū ẹka nọ-butaru g'ọ tọ dū onye a-dū ike shi l'ẹka-a bya l'ẹka ono; ọphu ọ dūkwanu onye l'e-shi l'ẹka ono byapfuta anyi.' ²⁷ Nwoke ono sū iya: 'Ọ dū ree; eshinu ọ dū nno nna; jiko zinaa ya ibe nna mu; ²⁸ kele mu nweru unwune ise; zia ya g'ọ je anmaaru pẹ ọkwa g'ẹphe ta abyapfuta mu l'ẹka-a, mu eje oke iphe-ẹhuka-a.' ²⁹ Ẹbirihamu sū iya: 'Unwune ngu nweru Mósísu waa ndu mpfuchiru Chileke; g'ẹphe numaje iphe, ndu k'ono epfu.' ³⁰ Ọ sū iya: 'Aawa nna mu Ẹbirihamu! ?Tí madu lẹ nemadzu -shi l'ọnwu teta jepfu pẹ bẹ izimanu a-lwa pẹ-a azu.' ³¹ 'Ẹbirihamu sū iya: Ẹphe-anumaduru olu-opfu Mósísu waa olu-opfu ndu mpfuchiru Chileke; nokwapho g'ẹphe tee kwetakwapho m'obeta ọ dūchakpooru nū onye shi l'ọnwu teta dzuru ndu.' "

17

Anma ọkwa eme iphe-ẹji

(Mat 18:6-7,21-22; Mak 9:42)

¹ Jizosu sū ndu etsoje iya nū: "O doru ẹnya l'ọ dūgbaaru iphe, e-mechaa mee amadu g'ọ shiswee ọzo ke Chileke; ọle nshiooro onye oo-shi l'ẹka. ² O gogo karu onye ono mma ome a pataru mkpuma-uswe woru lipyabẹ iya l'olu; je aparu chie l'eze-ẹnyimu; eme l'o meru unwegirima-a g'ọ ka mma l'ọo onye lanu o shiswee ọzo. ³ Unu kwabẹru onwunu ẹnya!

"Teke ọ bu lẹ nwanna ngu mesweru ngu; baaru iya mba. Teke izimanu lwaru iya azu; guaru iya nvu. ⁴ Teke ọ bu l'o mesweru ngu akpo ẹsaa l'ujiku lanu bya abyapfutakota ngu akpo ẹsaa ono; bya asu ngu l'izimanu lwaakwaru iya azu; gūkotakwaru iya ya nvu."

Ekwekwe

⁵ Ndu-ishi-ozí ono sū Nnajiuphu: "Nna; mee g'anyi kabaa ekweshi ike!"

⁶ Ọ sū pẹ: "Ome ekwekwe, unu kweru ke Chileke habekponu shii ge nwa rwiirwiirwii akpuru mosutadu lanu; me unu adujekwa ike su eze oshi sikamayinu-a: 'Phofu je akpobe onwongu l'ime eze-ẹnyimu'; me o mee iphe, unu pfuru."

Iphe, gbaru onye-ozí l'ememe

⁷ "G'e dobe iya l'onye lanu lẹ g'unu ha nweru ohu, l'akoru iya okoro; ozoo l'echeru iya aturu. Teke ọ bu l'ohu ono shi l'egu lwa; ?ii-su iya-a g'ọ byaepho bya anodu ria ngua? ⁸ ?Tobudu iphe, ii-pfuchiaru iya bu: 'Shiaru mu nu ite ẹnyashi mu egwegwa; je eye uwe ngu; pafutaadaru mu nri ge mu riadaa; nguadaa mee teme l'i ria nkengu?' ⁹ Mu ta arikwa l'oo-kele ohu ono ekele; g'ọ jeru iphe, o ziru iya-a. ¹⁰ Nokwapho g'unu du: unu -meebekotakpoephe iphe, e ziru unu; unu a-su: 'Anyi bukwa ndu-ozí, ta abadu lẹ mkpa; anyi meerupho iphe, gbaru anyi l'ememe.' "

Jizosu eme ndu ekpenta iri g'ẹphe wekorohu

¹¹ Ge Jizosu eje Jierusalemu ono be ọ ghajaru okè ndu Samériya yee Gálili. ¹² Ọ bahuepho l'oma mkpukpu lanu; ndu ekpenta iri byapfuta

iya; bya agbẹ ụzenya ụzenya; ¹³ chia mkpu sụ: “Jizọsu! Ọnyibe! Jiko g'imemini anyi ụnu ngu.”

¹⁴ Jizọsu ụma phẹ bya asụ phẹ: “Unu je gẹ ndu-uke Chileke lee unu ẹnya l'ẹhu!”

Ẹphe tughua jeshia; bya ejeberu l'ụzo; ekpenta ono mishihu; ọ bụru phẹ agbakerehu. ¹⁵ Onye lanụ ụmaephọ lẹ ya kawaa mma; bya agbaphu azụ; echi mkpu aja Chileke ajaja. ¹⁶ Ọ byarwuta bya adaa kpurumu lẹ mgboru ọkpa Jizọsu wata iya ekele ekele. Onye k'ono bụ onye Samériya. ¹⁷ Noo ya bụ; Jizọsu sụ: “?Tọbudu ụmadzu iri bẹ e meru ẹphe wekọrohu? ?Denuhunụ ụmadzu tete ọphuu? ¹⁸ ?Tọ ụkpoedu onye ọphu o rwuru l'ẹhu lẹ ya a-lwaphuta azụ bya ekele ekele; gbahaa onye-a, shi alị ọzo-a?” ¹⁹ Ọ sụ nwoke ono: “Gbalihu jeshia iphe, iije. Ekweta, i kwetarụ kẹ Chileke mewaru g'ị ụdu iche.”

Mbọku, ọo-buru

(Mat 24:23-28,37-41)

²⁰ Ndu Fárisii jia Jizọsu sụ: “?Buhunu teke ole bẹ Chileke e-goshi l'ọo ya bụ eze?” Ọ sụ phẹ: “Chileke -bya egoshi l'ọo ya bụ eze bẹ o too mekwa iya k'ọphu a-ụma l'ẹnya. ²¹ Ọphu ọ ụkwa onye a-sụ: ‘Ụma iya l'ẹka-a; ọzoo l'ọo phụ iya’; kele Chileke bụakwa eze unu nta-a.”

²² Ọ sụ ndu etsoje iya nụ: “Oorwuakwaa teke unu anyatajẹ nwa teke unu lẹ Abụbu-Ndiphe shi anọje; ọle unu taa ụmaedu iya. ²³ Ọ duru ndu ọphu a-sụ unu: ‘Lekwa iya l'ẹka phọ’; ọzoo ‘g'unu lekwa iya l'ẹka-a!’ Unu te ejekwa; ọphu unu etsokwa phẹ. ²⁴ Kele ọ bụ g'ebemu-igwe akuje phoo l'akpaminigwe; shi l'ẹka lanụ lojaa jasụ l'ẹka iya ọphuu bụ gẹ Abụbu-Ndiphe e-me mbọku, ọo-bya. ²⁵ Ọle o vufutajẹ ụzo jeadaa igwerigwe iphe-ẹhuka; teme ọgbo-nta-a a-jikaadaa ya. ²⁶ Ọo g'ọ ụdu l'ọgbo Nuwa phẹ teke ndiche phọ bụ g'ọo-ụdu teke Abụbu-Ndiphe l'a-bya. ²⁷ Teke ono bẹ ndiphe nọ eri angụ; alụ-phe nwanyị; ekephe nwanyị; jasụ mbọku, Nuwa phẹ bahuru l'eze ụgbo, ọ kuru. Ụtso bya agbaa; rigbushia ndiphe l'ọphu. ²⁸ Nokwaphọ g'ọ ụdu l'ọgbo Lọtụ. Ẹphe eri angụ; agba nghọ; akọ opfu bya akpushi ụlo. ²⁹ O be mbọku, Lọtụ lufuru lẹ Sodomu; ọku nshị-egbe shi l'igwe dzee gẹ mini bya ekegbushikọta phẹ g'ẹphe ha. ³⁰ Noo g'ọo-ụdu mbọku, Abụbu-Ndiphe e-he gboo.

³¹ “O -rwua mbọku ono; g'onye nọ l'ọkpoku atuta unme; iphe iya nọdu l'ụlo; te ejekwa iya ewota. G'onye nọ l'ẹgu te ejeekwa ala unuphu. ³² Nyatakwa iphe, meru nyee Lọtụ.

³³ “Onye bụ onye eme gẹ ndzụ iya duru iya l'e-tuphakwa iya etupha. Onye tuphakwanuru ndzụ iya etupha bụkwa akwakọbe bẹ ọ kwakọberu iya. ³⁴ Gẹ mu kakwaru unu; ẹnyashi ono bẹ ụmadzu labọ a-zẹ l'iphe, aazẹ azẹ; e zikọta onye lanụ; haa onye ọphuu. ³⁵ Ụnwanyị labọ a-nọdu atsụ nri; l'e zikọta onye lanụ; onye lanụ akwaa. ³⁶ Ụmadzu labọ l'a-nọdu l'ẹgu; e zikọta onye lanụ; onye lanụ akwaa.”

³⁷ Ndu etsoje iya nụ sụ: “Nnajiuphu; ?bụ l'awe bẹ iphe ono e-me?”

Ọ sụ phẹ: “Ọo ẹka odzu dabyiru bẹ udele edzukọbeje.”

18

*Ẹtu nwanyị, ji iya anọedu
yẹe onye ekpe ikpe*

¹ Jizosu bya anmaaru phe etu, o gude goshi phe su g'ephe pfuje nu Chileke; g'ephe ta asu l'ike epfupfu bvwaru phe. ² O su phe: "O nweru mkpukpu lanu, onye ekpe bu; ophu otsudu Chileke ebvu; ophu o gubeduru nemadzu iphe. ³ O dukwarupho nwanyi, ji iya anodedu ndzu, bukwapo l'ime mkpukpu ono. Nwanyi ono nodu ejepfuje onye-ikpe ono tekenteke je anodu arwo iya su iya jiko g'o kpfuta iya l'eka onye opfu iya. ⁴ Onye-ikpe ono jikanyakpoepho bya arja su: 'A maru-a le mu ta atsudu Chileke ebvu; ophu o dudu onye mu guberu iphe; ⁵ ole nwanji-a pfuchinukawaru mu nchi. Mu e-kperu iphe iya nu iya; a-nonyaa o pfugbua mu l'opfu.' "

⁶ Oo ya bu; Nnajiuphu su: "?Unu numaru iphe, ejo onye-ikpe ono pfuru? ⁷ Su-a; ?o du unu ge Chileke ta akabadaanu ekpefu ndu o hotaru egwegwa; mbu ndu araku iya nu eswe l'enyashi? ?Oobyaa anu odu g'o to yeru phe eka? ⁸ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; ookpefukwa phe l'oku l'oku. Obenu le-a; Abubu-Ndiphe -byaepho; ?o duru-a ndu o-huma, kweru nodu iya l'eka l'eliphe to?"

Etu onye Farisii yee onye anaje okpoga akiriko

⁹ O bya nmaa etu-a nu ndu gude l'ephe dobesu l'ephe pfuberekoto; woru ndu ozo nmaa phulaphula. O su phe: ¹⁰ "O duru umadzu labo, bahuru l'eze-ulo Chileke je epfuru nu Chileke. Onye lanu bu onye Farisii; onye ophu bu onye ana akiriko. ¹¹ Onye Farisii ono gbalihu je apfu-pheru bya epfuru nu Chileke k'ehu onwiya su: 'Chileke; mu ekele ngu ekele le mu ta adudu g'unwoke ozo; mbu ndu ana nfu; ozoo ndu eme ke nwanji; me ndu eme ejo-iphe; ozoo du ge nwoke-a ana okpoga akiriko-a. ¹² Mu aswijeru Chileke egu ujiku ebo l'idzu; teme iphe, mu kpatakporu akpata be mu ekeje oke-lanu-l'uzo-iri; nu Chileke.' ¹³ Onye k'ophuu, bu onye ana akiriko pho je apfururo uzanya; ophu o palikpodarunu iphu imeli; gbahaepho eka be oku ppopoopo l'okpoma su: 'Chileke eka l'ali! G'imemini mube onye iphe-eji du ngu ro!' ¹⁴ Su-a; ge mu kakwaru unu; onye ana akiriko ono byakwaru ala ibe iya; Chileke guwa iya l'onye pfuberekoto; haa onye ophu; kele onyemonye, l'ekuli onwiya eli be ee-kuzeta ali; onye kuzetakwanuru onwiya ali be ee-kuli eli."

Jizosu agoru unwegirima onu-oma

(Mat 19:13-15; Mak 10:13-16)

¹⁵ A nodu ekutaagbaaru Jizosu unwegirima, e he l'eka g'o byia phe eka. Ndu etsoje iya nu huma iya bya abaaruu ndu ono, ekutaru iya unwegirima ono mba. ¹⁶ Jizosu bya ekua phe su: "Unu hakwaa unwegirima g'ephe byapfuta mu; unu ta akposhikwa phe abyabya; kele o bu ndu du nno be eka Chileke bu eze bu nkephe. ¹⁷ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; onye ete gudedu obu unwegirima kweta le Chileke bu eze taa bahukwa eka o no."

Onye nweru iphe

(Mat 19:16-30; Mak 10:17-31)

¹⁸ Onye lanu, bu onye-ishi jia Jizosu su iya: "O-zi-iphe, nwoke, duebe ree; ?bu gunu be mu e-me ge mu nweru ndzu ojejoje?"

¹⁹ Jizosu sù iya: “?Bù gùnu meru g’o gude ì nòdu eku mu onye òbebe ree? Ò tò òkwa onye bù onye òbebe ree; a -gùfu Chileke nwèkiya. ²⁰ Ì mawaru iphe, ekemu Chileke sùru g’e meje: ‘Erikwa ogori; òphu ì gbukwa òchi; òphu ì zikwa iphuru; òphu ì dzùkwa ùka; kwabeje nna ngu yèe ne ngu òbùvù.’ ”

²¹ Nwoke ono sù iya: “Eshinu mu bù nwata ta adùkwa iphemiphe ono òphu mu mebyijeru.”

²² Jizosu nùmaephe nno bya asù iya: “Iphe lanù bù iphe, phòdukwaduru ngu nù; laa je erekòta iphemiphe, ì nweru; woru aswa iya keeru ndu ùkpa; ì byawarò etsoru mu. Òo ya bù ìinweru òkpobe iphe ìimigwe.” ²³ Nwoke ono nùmaephe nno; èhu daè ya phò dzùu; kele o nweru iphe shii.

²⁴ Jizosu lee ya ènya bya asù: “Ègube g’òotsubekwanu ìèhu; mbu gè ndu nweru iphe e-me bahù ìèka Chileke bù eze. ²⁵ Kele ewota ìnya pyoo ìènya ngga kakwa òphe; eme ìè g’onye nweru iphe e-me bahù ìèka Chileke bù eze.”

²⁶ Ndu nùmaru iya nù sù: “?Ò bùhunuru onye bè aa-dzòta?”

²⁷ Jizosu sù: “Iphe kpòbaru nemadzù èka ememe bè bùkwa Chileke sùru iya ememe.”

²⁸ Pyìta sù: “Lewarò anyìbedua, tùkoru iphemiphe haa bya etsoru ngu-a.”

²⁹ Ò sù phè: “Gè mu gbukwaaru iya unu tororo; ò tò òkwa onye gude k’èka Chileke bù eze; haa ùlo iya; òzoo nyee ya; òzoo nwune iya; òzoo ndu nwuru iya nù; òzoo unwu iya; ³⁰ gè Chileke ta apfù iya ùgwo iya mpfù-ngo nta; ì’o nweru ndzù ojejoje ì’ògbo òphu nò ì’iphu.”

*K’ugbo èto Jizosu epfu ìè
ya e-je iphe-èhuka nwùhu
(Mat 20:17-19; Mak 10:32-34)*

³¹ Jizosu bya eduta ùmadzu ìri ì’èbo ono bya asù phè: “Unu hùma ìè nta-a bè anyi ejewaa Jierúsalemù. Iphemiphe, ndu mpfuchiru Chileke deru k’èhu Abùbu-Ndiphe bè e-mekòtanu. ³² Kele aa-kpùru iya nù ndu amadù Chileke; aa-gbaru iya mgbònu; gude iya mee iphe òchi; vù ya ònu-mini; ³³ chia ya èchachi; woru iya megbua. Teke o beru mbòku k’èto iya ì’òoshi ì’ònwu teta dzùru ndzù òzo.”

³⁴ Òphu ò dùdu iphe ono mè nanù, doru phè ènya; kele e meru g’opfu ono tùchi phè ènya; òphu èphe amadù iphe, o pfuru.

*Jizosu eme onye atsù ishi
g’ò wata apfù ùzo
(Mat 20:29-34; Mak 10:46-52)*

³⁵ Jizosu rwutashia Jieriko; ò dùru nwoke, atsù ishi, nò ì’aguga etsuzò arwò arwò. ³⁶ Ò nùma igiji ikpoto ndu awùgha nù; bya ajiahaa: “?Bù gùnu ada?”

³⁷ Èphe sù iya ì’ò kwa Jizosu onye Nazaretu ì’aghata.

³⁸ O chishia: “Jizosu! Nwa Dévidi! Phùnaaru mu obu-imemini.”

³⁹ Ndu nò ì’iphu gbòchia ya ònu; sù iya g’o dobe ònu doo. Ò kabakpòo ya rò arashi ike: “Gùbe Nwa Dévidi! Phùnaaru mu obu-imemini.”

⁴⁰ Jizosu pfuru bya ezia g’e duta iya bya. Ò byarwutaèpho ntse; Jizosu sù iya: ⁴¹ “?Bù gùnu bè ò dù ngu gè mu meeru ngu?”

Ọ sù iya: “Nnajiuphu; mee gẹ mu wata aphụ ụzo.”

⁴² Jizọsu sù iya: “Wata aphụ ụzo; l'ekweta, i kwetarụ kẹ Chileke mewaru g'ị dū íche.”

⁴³ Teke ono kwaphọ; ọ wata aphụ ụzo; bya etsoahaa Jizọsu; nọdu etu Chileke ẹpha. Iphe, bukpoọ onye hụmaru iya nù jaa Chileke ajaja.

19

Jizọsu yee Zakịyosu

¹ Jizọsu bya abahụ lẹ Jieriko; bya aghajaahaa ya aghaja. ² Ọ dūru nwoke, ẹpha iya bụ Zakịyosu, bụ iya bụ onye-ishi ndu anajẹ akirikọ; tẹme o nweru iphe shii. ³ Ọ chọahakpoo gẹ ya hụma Jizọsu, maru onye ọ bụ; ọphu ikpoto ọha ono ekwedu g'ọ kpata ụzo; kele ọ dū mkpūrụkpụ. ⁴ Noo ya bụ; ọ gbavuta ụzo je enyihu eli oshi sịkamo; je anọdu gẹ ya ahụma Jizọsu; kele oo-shi l'ẹka ono ghata. ⁵ Jizọsu byarwutaẹpho ẹka ono bya apalia ẹnya bya asụ iya: “Zakịyosu; nyizeta ẹgwegwa; kele ọo l'ụlo ngu bẹ mu kwafutaje ntanụ-a.”

⁶ O nyizeta ẹgwegwa bya egude ẹhu-utso duru Jizọsu duba ibe iya. ⁷ Ẹhu ghuaahaa iphe, bụ ndu hụmaru iya nù eghu. Ẹphe pfuaahaa sù: “Lenu; nwoke-a abahụ jeshia g'a kwaaru iya ẹbyaa l'ibe nwoke-a, eme iphe-ẹji-a.”

⁸ Zakịyosu gbalihu bya asụ Nnajiuphu: “Mu sù-a; Nnajiuphu; iphe, mu nweru enweru bẹ mu e-ke ụzo ẹbo; nù ndu ụkpa oke lanụ. Teke ọ bụ l'ọ dūru onye mu riru urwu; iphe, ọ bụ iphe, ọ bụ; mu a-pfua ya iphe, ha g'iphe, mu riru iya mgbo ẹno.”

⁹ Jizọsu sù iya: “Ntanụ-a bẹ a dzọru ndu unuphu-a; kele nwoke-a l'onwiya bukwaphe oshilokpa Ẹbirihamu. ¹⁰ Abụbu-Ndiphe byakwaru achọ ndu tuphahuru etuphahụ g'ọo-dzọo phẹ.”

Ẹtu ndu e yeru okpoga l'ẹka

(Mat 25:14-30)

¹¹ Ẹphe nūnyakpoephe iphemiphe ono; ọ watarụ phẹ anmaru ẹtu; kele ọ nọwa Jierusalemu ntse; tẹme ẹphe dobesu lẹ Chileke abyakebewaa egoshi lẹ ya bụ eze. ¹² Ọo ya bụ ọ sù: “Ọ dūru nwoke lanụ, bụ eri ndu eze, jeru ọha, dū ẹnya; g'e kpube iya okpu-eze tẹme l'ọolwa. ¹³ Ọ bya ekua ndu-ozì iya ụmadzu iri bya ekeeru phẹ pangu iri. Ọ sù phẹ: ‘Unu gude iya see akanya jasụ mu a-lwa.’ ¹⁴ Ọle nwoke ono dū ndu alì iya ashì. Ẹphe zia ndu-ozì g'ẹphe tso iya azụ azụ je epfua l'ẹka ono; sù l'ọ tọ dudu phẹ g'ọ bụru nwoke ono, a-buru eze phẹ.

¹⁵ “E kpubechaẹpho nwoke ono okpu-eze ono; ọ lwa bya ezia g'e kuaru iya ndu-ozì-a, ọ nūru okpoga-a gẹ ya maru urwu, ẹphe ritaru iya. ¹⁶ Onye kẹ mbụ bya apfuru iya l'iphe bya asụ: ‘Nna; pangu olu ngu ono tukobeakwaru onwiya pangu iri ọzo.’ ¹⁷ Ọ sù iya: ‘I meru ree! I bụ ọkpobe onye-ozì. Eshinu e gude ire ngu ẹka l'iphe, ha nwanshii bẹ mu yeru ngu mkpūkpu iri l'ẹka; g'ị bụru ishi phẹ.’ ¹⁸ Onye k'ẹbo bya bya asụ: ‘Nna; pangu olu ngu ono tukobeakwaru onwiya pangu ise.’ ¹⁹ Onye eze ono sù iya: ‘Ọ kwaphọ mkpūkpu ise bẹ ịi-buru ishi phẹ.’ ²⁰ Onye ọzo bya asụ: ‘Nna; wakwa pangu olu ngu. Mu woẹkwaru iya phọ kechia lẹ nwampekala ẹkwa; ²¹ kele mu atsu ngu ebvu l'ị

dunukaru ehuka. Iiwotaje iphe, i dobeduru; teme i nodu awotaje iphe, i kuduru.'

²² "Onye eze ono su iya: 'Gube iberezi iphe-a! O kwa opfu-onu ngu be mu e-gude nmaa ngu ikpe. Eshinu i maru le mu du ehuka; mu nodu ewotaje iphe, mu edobeduru; teme mu nodu awotaje iphe, mu akuduru. ²³ ?Bu gunu meru iphe, i yeduru mu okpoga mu l'ulo nche okpoga; g'oo-buru: mu -lwa mu eje ewota iya yee iphe, o tukoberu onwiya?' ²⁴ O bya asu ndu pfuru l'eka ono: 'Unu nata iya okpoga ono woru nu onye ophu nweru pangu iri pho.' ²⁵ Epe su iya: 'Ii-nhi Nnajiuphu! ?Buchia yebedua, nwewaru pangu iri-a?' ²⁶ O su phe: 'Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; onye nweru nu be aa-nubakwaa ophu ka shii. Obenu l'onye enwedu nu be aa-gbenu natafulenu nwophu o nweru.' ²⁷ Su phe: 'A bya le ndu opfu mu-a, bu ndu ete ekwedu l'oo mu a-buru eze phe-a; unu chita phe bya egbushia l'ataphu mu l'eka-a.'

Jizosu abahu le Jierusalemu

(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Jion 12:12-19)

²⁸ Jizosu pfuchaepho iphe, oopfu bya ejeshia Jierusalemu, oo-je. ²⁹ O byarwutaepho l'ubvu, eekuje Ubvu-Olivu, bu iya bu le mgboru Betufeji; waa Betani; o zia ndu etsoje iya nu umadzu ebo su phe: ³⁰ "Unu je l'ime mkpukpu ono, no unu l'uzo iphu ono. Unu -rwuepho l'onu uzo, e shi abahu le mkpukpu ono be unu a-huma nwa nkafu-igara, e liberu elibe l'eka ono, e teke adu-swe onye nojeru iya l'eli. Unu tota iya kpuru bya. ³¹ Teke o duru onye jiru unu su: '?Bu gunu meru iphe, unu atota iya?' Unu asu iya le mkpa iya duru Nnajiuphu."

³² Noo ya; ndu ono, e ziru ozi ono tugbua bya ejerwua; o buerupho g'o pfuru bu g'o du. ³³ Epe totaahaepho nkafu-igara ono; ndu nwe iya nu su phe: "'?Bu gunu meru g'o gude unu nodu atota nkafu-igara ono?"

³⁴ Epe su phe: "O kwa mkpa iya duru Nnajiuphu." ³⁵ Epe kputa nkafu-igara ono je anu Jizosu; bya eworu uwe ehu phe wukobe iya; bya eyeru Jizosu eka; o nodu iya anoo l'eli. ³⁶ O be g'ogoba eje; ndu no l'uzo too uwe ehu phe l'uzo.

³⁷ O zakubejeepho Jierusalemu ntse le mkpo-zeta ubvu Olivu; iphe, bukpuo ikpoto ndu etsoje iya nu ono wata ete eswa; echi mkpu; aja Chileke ajaja k'eze iphe ono, paru eka ono, o meru; epe humakota ono. ³⁸ Epe su: "Onye Chileke goru onu-oma be eze ono bu; mbu onye ono, bu Nnajiuphu ziru iya g'o bya ono. Ge nchi dukwa doo l'imigwe; g'ubvu duru Chileke, bu Okalibe-kangokotaru-nu."

³⁹ Ndu Farisii, yi l'ikpoto ndu ono haru su Jizosu: "O-zii-ipe! Baaru ndu etsoje ngu nu mba."

⁴⁰ O su phe: "Ge mu kakwaru unu: ndu-a -nodu doo; mkpuma, no l'ali echia mkpu ono l'onwiya."

Jizosu ara ekwa Jierusalemu

⁴¹ Jizosu levuepho Jierusalemu; o raahaa ekwa iya su: ⁴² "O -bu li makpokwanaaru iphe, e-me ge nchi du ngu doo nta; obenu le nta-a be e domiru iya g'enya ngu ta ahuma iya. ⁴³ Kele oo ujiku lanu be ndu ohogu ngu aa-furu ngu; bvua ose-ogu; no-phee ngu mgburugburu; buchia ngu onu nri; shi ekameka atu kpereree abyapfuta ngu; ⁴⁴ bya

egbua gụ l'unwu ngu, kuru ngu l'ime pyaapyaa. Mbụ l'ohogu ngu taa hakwa mkpuma lanụ g'ọ kpọ-pfuru nwibe iya l'eli igbulọ ngu; kele ị ti madụ teke a byaru ngu adzọta."

*Jizosu achifu ndu azu aswa
l'eze-ulo Chileke*

(Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Jiṅ 2:13-22)

⁴⁵ Jizosu bya abahụ l'eze-ulo Chileke bya awata achishi ndu azu aswa. ⁴⁶ Sụ phẹ: "Unu ta amadụ l'e deru l'ekwo lẹ Chileke sụru: 'Ụlo mu a-buru ụlo, aa-nọduje epfu anụ mu.'* Unu bya eworu iya mee ụlo, ndu ana nfu edomije onwophe."

⁴⁷ O nọdu anọduje ezi iphe l'eze-ulo Chileke ono mbọku-mbọku. Ndu-ishi uke Chileke; me ndu ezije ekemu; me ndu nweru ęnya l'oha ono chọahaa ụzo g'ephe e-me gbua ya. ⁴⁸ Ophu ephe amadụ g'ephe e-me iya; kele onyemonye dọ-pheru iya mgburugburu; woru nchị tọgbo l'iphe, oo-pfu.

20

*Aaji Jizosu egube ike,
o gude eme iphemiphe ono*

(Mat 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ O be ujiku lanụ gẹ Jizosu nọ ezi oha iphe l'eze-ulo Chileke; ara ozi-oma ono arara; ndu-ishi uke Chileke; waa ndu ezije ekemu; waa ndu bụ ọgerenya byapfuta iya bya asụ iya: ² "Karụ anyi ?Bụ egube ike gūnu bẹ i gude eme iphemiphe-a? ?Bụkpoo onye ziru ngu g'ị bya iya ememe?"

³ O sụ phẹ: "Mbẹdua a-jikwapho unu aji lanụ. Unu zakwaa mu iya. ⁴ ?Bụ onye ziru Jiṅu g'ọ bya eme baputizimu? ?Bụ Chileke; tọ nemadzu?"

⁵ Ephe wata iya adzokashi l'ime onwophe sụ: "Teke anyi sụru l'ọo Chileke ziru iya; l'ọo-sụ anyi: 'Ọ bahunuru gūnu meru g'ọ gude ophu unu ekwetaduru iphe, o pfuru?' ⁶ Teke anyi sūkwanuru l'ọo nemadzu ziru iya; oha atugbua anyi lẹ mkpuma; kele o dowarụ oha ęnya lẹ Jiṅu bụ onye mpfuchiru Chileke." ⁷ Ephe je jasụ iya: "Anyi ta amakwa onye ziru iya ya nụ."

⁸ "Jizosu sūkwanu phẹ: Ophu mu a-kọkwanuru unu onye ziru mu nụ gẹ mu meje iphemiphe ono."

*Etu, e gude ndu anwamu,
e butaru ye l'opfu-vayinu anma*

(Mat 21:33-46; Mak 12:1-12)

⁹ O wata anmarụ oha etu-a sụ: "Nwoke lanụ koru opfu-vayinu bya eworu iya ye l'eka ndu o butaru g'ephe letajeru iya ya ęnya; bya atugbua jeshia iphe-ozo je anọo ọdu. ¹⁰ O rwua teke aawoje akpuru iya; ọ bya ezia onye-ozu iya g'ọ jepfu ndu-ozu-egu ono g'ephe wọo ya oke iya nkiya. Ephe gude onye ono, o ziru ozi ono; tsua ya iphe; gbabẹ iya ẹka ọto; nwufu iya; ọ lashia. ¹¹ O bya ezia onye-ozu ozo; ephe tsukwapho onye k'ono iphe; mee ya iphe-iphere; gbabẹ iya ẹka ọto; nwufu iya; ọ lashia. ¹² O zikwaapho onye k'eto; ephe mekwapho onye k'ono iphe; chifu iya. ¹³ Onye ono, nwe opfu-vayinu ono sụ: 'O

* 19:46 19:46 Gūnaa Azá 56:7; Jier 7:11.

dụ ree; mu maru-a iphe, mu e-me nta. Mu e-ye nwa mu, mu yeru obu g'o je. ?A maru; ?ephe a-kabẹ kwabẹ yẹbedua ùbvù m'ephe - hùma iya?' ¹⁴ O be teke ndu-ozì-ẹgu ono hùmaru onye k'ono; ephe zùà mgbede kpua ya sù: 'Ìhee! Waa onye aì-a e-mechaa bùru nkiya mẹ nna iya -nwùhu. Unu g'anyi gbuà ya egbugbu; g'alì ono a-bùru k'anyi.' ¹⁵ Ephe kpùfu iya l'ẹgu ono je eworu iya megbua.

"Sù-a; ?Ọ dùkpoo unu g'ọ bụ ọ̀nụ̀nụ̀ bẹ̀ onye nwe opfu-vayìnu ono e-me phẹ? ¹⁶ Ọo-bya egbushichaa ndu-ozì-ẹgu ono bya eworu opfu-vayìnu ono ye ndu ọ̀zo l'ẹka." Ọha nùmaepho nno; ọ̀ tũko bùru: "Tùswekwa! Tùswekwa!"

¹⁷ Ọ bya elee phẹ ẹnya bya asù: "?Ọ b̀hùnuru ọ̀nụ̀nụ̀ bẹ̀ b̀ iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sù:

"Ọ kwa mkpuma,
ndu akpù ọ̀lo jìkaru;
mechaarù bya abùru
mkpuma, gudesì ọ̀lo?*

¹⁸ Onyemonye, b̀ onye vukotaru mkpuma ono daa; bẹ̀ e-tsjishihunu; tẹ̀me teke ọ̀ t̀ru nemadzù; l'ogwee onye ono arakabya."

Apfu akiriko

(Mat 22:15-22; Mak 12:13-17)

¹⁹ Ndu ezije ekemu waa ndu-ishi ndu-uke Chileke meahaa g'ephe zugude iya teke ono; kele ephe maru l'ọ̀o phẹ̀ bẹ̀ ọ̀nmadoru ẹ̀tu ono; ephe nọ̀du atsukwanu ọ̀ha ebvu. ²⁰ Ephe wata iya anwù ngge; bya ezia ndu ngge g'ephe je emetakpọ̀epho g'ephe b̀ ndu ọ̀kpobe-opfu; g'ephe a-tùta nvọ̀ l'iphe, o pfuru gude kpùta iya ye l'ẹka onye nwe ike, b̀ iya b̀ nnajjoha, shi Romu. ²¹ Tọ̀budu iya b̀; ephe jerwua bya ajia ya sù: "O-zì-iphe; anyi maru l'iipfujẹ opfu, pfuru nhamunha; tẹ̀me ì nọ̀du ezi iphe, pfuru ọ̀to; ọ̀phu ọ̀ d̀d̀du onye iile ẹnya l'iphu epfu; gbahaa ọ̀zo Chileke bẹ̀ ì gude ire-lanù ezi. ²² Sù-a; ?tọ̀ b̀dunu emebiyi ekemu Chileke mẹ̀ anyi -tùjẹ akiriko nù eze nnajjoha, nọ̀ lẹ̀ Romu?"

²³ Ọ maerupho ẹ̀regede phẹ̀ bya asù phẹ̀: ?Denu g'ọ gude unu nọ̀du ahù mu ama? ²⁴ "Unu goshieshikwa mu kobo lanù. ?B̀ ishi onye yẹ̀ ephe onye b̀ ọ̀wa-a, d̀ iya nù-a?"

Ephe sù iya: "Ọo kẹ̀ Siza!"

²⁵ Ọ sù phẹ̀: "Ọ d̀ ree; unu wonùru iphe Siza nù Siza; unu eworu kẹ̀ Chileke nù Chileke."

²⁶ Ọphu ephe ad̀du ike pfuru l'edzudzu-ọ̀ha l'ẹka ono shi l'opfu ọ̀nu iya gude iya. G'ọ gude pfua iphe ono d̀ phẹ̀ biribiri. Ọphu ephe epfueduru opfu.

Kẹ̀ eshi l'onwu teta dzuru ndzu

(Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)

²⁷ Ọ d̀ru ndu Sadusii, b̀ ndu ono, sùru l'e tee shidu l'onwu eteta adzuru ndzù ono; byapfutaru Jizọ̀su. ²⁸ Bya ajia ya ajì sù: "O-zì-iphe; Mòsìsù deru l'ẹkwo ekemu sù: Teke ọ̀ b̀ lẹ̀ nemadzù nwùhuru; ẹ̀be ọ̀ nwùtaduru nwa; gẹ̀ nwune onye ono lùpyabe nyee ya; nwùtaru iya nwa. ²⁹ Sù-a; ọ̀ d̀ru unwune ẹ̀saa, k'ọ̀gerenya lùchaaru nwanyì bya ahaa ya nwùhu; ọ̀phu ọ̀ nwùtaduru nwa. ³⁰ Onye k'ẹ̀bo lùpyabe nwanyì ono. Lùà ya jasù nwoke ono nwùhu; ọ̀phu ọ̀ nwùtakwaru

* 20:17 20:17 Ọ̀naa Ebvu 118:22.

iya phọ nwa. ³¹ Onye k'eto nnophọ; jasụ ẹphe n'ẹsaa ludzuru nwanyị lanụ ono nwụshihukota; ophu ọ dudu onye ophu nwutaru nwa. ³² E mechaa l'ikpazụ; nwanyị l'onwiya bya anwuhu nkiya. ³³ Sụ-a; o -rwua teke l'ee-shi l'onwu teta dzuru ndzụ; ?bụ onye ole bẹ nwanyị ono a-buru nyee ya? G'ẹphe n'ẹsaa ono lụchaaru iya-a."

³⁴ Jizosu sụ pẹ: "Ụnwu ogbo-nta-a alụ nwanyị; ụnwanyi nọdu alụ ji; ³⁵ obenu lẹ ndu a gụru l'ẹphe gbaru k'eshi l'onwu teta gbalihu bya eburu lẹ mgboko ophu a-bya nụ taa luhedu nwanyị; ophu nwanyị aluhedu ji. ³⁶ Ẹphe taa nwuhuhedu anwuhu ọzo; kele ẹphe l'ụnwu-ọjosi-imigwe a-gbaru nanụ. Eshinu ẹphe bụ ụnwu, shi l'onwu teta dzuru ndzụ bẹ ẹphe bụwaa ụnwu Chileke. ³⁷ O -buru k'eshi l'onwu teta dzuru ndzụ bẹ ẹkwo Mosisu goshiru iya l'ẹka o pfuru k'irwu, ọku enwu phoophoophoo. Ẹka ono bẹ Mosisu kuru Chileke: Chileke kẹ Ẹbirihamu; waa kẹ Áyizaku; waa kẹ Jiékpọ. ³⁸ Bụ iya bụ l'ọ tọ bụdu Chileke ndu nwuhuru anwuhu. O bụ Chileke ndu nọ ndzụ; kele onyemonye dzụ ndzụ l'ẹnya Chileke."

³⁹ Ndu ezije ekemu ono harụ sụ iya: "O-zì-iphe! I pfuru ree!" ⁴⁰ E shiẹpho teke ono, ophu ẹphe atụbaeduru ama ajībaa ya ajī ọzo.

*Ajī k'onye bụ Kéreshi ọ bụ
(Mat 22:41-46; Mak 12:35-37)*

⁴¹ Jizosu bya asụ ndu Fárisii ono: "?Denu g'e gude sụ lẹ Kéreshi ọbụ bụ Nwa Dévidi; ⁴² l'ẹka Dévidi l'onwiya pfukwaru l'ẹkwo-ebvu Chileke sụ:

"Chileke sụru Nnajīuphu mu:
Nọdu mu l'ẹkutara

⁴³ jasụ teke mu e-me ndu
ohogu ngu
g'ẹphe bụru iphe,
ii-zọpyabe l'ọkpa.†"

⁴⁴ Bunu iya bụ lẹ Dévidi kuru iya Nnajīuphu! ?Denuhununu g'o gude ọ bụru nwa iya?

*Jizosu epfu k'ezije ekemu
(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40)*

⁴⁵ Jizosu nọdu l'edzudzu-ọha l'ẹka ono sụ ndu etsoje iya nụ: ⁴⁶ "Unu kpakwaru ndu ezije ekemu l'aphara; mbụ ndu bụ iphe, aduje pẹ ree bụ g'ẹphe gude kpowula-kpowula uwe kwaa onwophe yẹgele ejephe; g'e keleje pẹ ẹrengete ekele l'ẹka a dū igwerigwe g'ẹphe bụ oke nemadzụ. G'oshi ophu bụ iya kachakpọo ree l'ulo-ndzukọ ndu Jiu bụru nkepẹ; waa g'ọ bụru pẹ a-nọdu l'ẹka aa-kachakpọo pẹ akwabe ụbvù mẹ a -nọdu abọ iphe. ⁴⁷ Ẹphe bụ ndu eripyajẹ ụlo ụnwanyi, ji pẹ anọedu; teme ẹphe nọdu egudeje ẹregede epfukpọepho ogologo opfu anụ Chileke. O bụ pẹ bẹ aa-kachaa anmashị ikpe ike."

21

*Iphe, nwanyị, ji iya anọedu
anụ Chileke
(Mak 12:41-44)*

† 20:43 20:43 Gụnaa Ebvụ 110:1.

¹ Jizosu bya apalia ɛnya bya ahuma ndu nweru iphe g'ephe echiegbaa okpoga phe l'okpoko, eechiejeru Chileke okpoga l'eze-ulo Chileke. ² O huma nwanyi, ji iya anohedu ndzu, akpa nri, byaru bya echie afu labo. ³ Jizosu su: "Ge mu kakwaru unu; o kwa nwanyi ukpa-a, ji iya anohedu ndzu-a be kachaa eye okpoga le g'ephe hakota ono. ⁴ Kele iphe, ndu ophuu g'ephe ha echiegbaa bu okpoga, tsuru etsutsu; obenu le nwanyi-a akpakpo nri shii; ole o wotakotaru iphe, o gude buru bya echie."

Iphe, e-me teke ikpazu

(Mat 24:1-2; Mak 13:1-2)

⁵ A haru pfuphenyaepho k'eze-ulo Chileke ono g'e gude kpumata iya l'eguru mkpuma, du ebvu; waa k'iphe, a nuru Chileke, du iya nu; Jizosu su phe: ⁶ "O -buru iphe owa-a, unu ele ɛnya-a; o dukwaru mboku, ee-mechaa nwukposhichaa iphemiphe ono enwukposhi; mbu k'opu o to dudu g'o ka mma l'oo mkpuma lanu, akpo-pfuru l'eli nwibe iya."

*Iphe, bu o -mechaa
mgboko abvu*

(Mat 24:3-14; Mak 13:3-13)

⁷ Epe jia Jizosu su iya: "?Bukpoo teke ole be iphemiphe ono e-mekpo? ?Bu gunu be ee-gude maru teke iphe ono abyagbaa ememe?"

⁸ O su: "Oo pho g'unu leta ɛnya g'o to du onye e-duswe unu uzo. O dukwaru igwerigwe ndu a-zaru epha mu bya. Onye ophu nonu l'o su l'oo ya bu Kereshi obu; mbu l'ogbaakwa teke obu. Unu te etsokwaru phe. ⁹ Teke unu nuaharu k'ogu; waa le mkpaka aswoli l'ibiya ophuu; ozoo l'ibiya ophuu; ge ndzu ba agukwa unu; kele iphemiphe ono mefutakotaje; ole teke ikpazu tee rwuekwapho egwegwa nno."

¹⁰ No iya; o su phe: "Oha yele oha ibe iya a-nodu alwu ogu; ali-eze ye ali-eze ibe iya a-lwuekwapho ogu. ¹¹ Ali-onma-jijijijii a-nodu anma anmashi iya ike; ejo okpa-nri mekpoo ehu, eme ememe l'e-mekota l'eka du igwerigwe. Ahuma a-nodu emegbaa l'akpaminigwe mekpoo eze iphe-ohubama ozo.

¹² "Ole-a; iphemiphe ono -bya emegbabe be ee-vuadaru uzo kpa unu ehu; gude unu; kpuru unu je l'ulo-ndzuko ndu Jiu je ekpee unu ikpe; tua unu mkporo; mbu l'aa-kputachakwaa unu bya edobe l'iphu ndu eze; mekpoo l'iphu ndu-ishi oha l'opfu ehu mu. ¹³ Noo teke o gbaru g'unu goshi l'edzudzu-oha l'unu bu ndibe mu. ¹⁴ Su-a; unu te evujekwaru uzo wata aru iphe, unu e-pfu gude kpefu onwunu; ¹⁵ kele oo mbedua l'e-ye unu opfu l'onu. Mu e-me unu amaru iphe k'opu ndu ohogu unu a-ta amaduru g'ephe e-yeje onu l'iphe, unu epfu; ophu epe a-byadu atu-kpote unu l'ego. ¹⁶ Ndu nwuru unu; mekpoo unwune unu; mekpoo abubu unu; me onya unu phe e-mechaa deru unu ye ndiphe l'eka; l'a haru unu gbua egbugbu. ¹⁷ Onyemonye e-gude k'iswi ehu mu kpoo unu ashu. ¹⁸ Ole o to dudu g'o ka mma l'oo egbushi lanu, no unu l'ishi, byaru l'ala l'iswi. ¹⁹ Oo epho g'unu taje nshi; kele o kwa o-ta-nshi tataru okpobe ndzu."

Ejo ahuma

(Mat 24:15-21; Mak 13:14-19)

²⁰ “Sụ-a; teke unu hụmaerupho gę ndu ojoju nọ-pheru Jierúsalemụ mgburugburu; unu amaru l'akwakposhi iya dụwaa ntse. ²¹ O -be teke ono; gę ndu nọ lę Jiudiya gbalakwaa laa l'úbvú; gę ndu kuru l'ime mkpụkpu wufu; gę ndu lufuru je l'ęgu te jeękwa alaphu azu l'ime mkpụkpu onoya. ²² Kęle teke ono bukota mbọku, Chileke a-gwa ndiphe ọchi g'e gude nno g'iphemiphe, e deru l'ękwo Opfu Chileke vukota. ²³ Nshjo unwanyi, dụ ime; mę ndu nwa l'angukwadu ęra mbọku ono. Kęle ęjo iphe-ęhuka, parụ ęka a-dụ l'eliphe; teme Chileke e-gude oke-ęhu-ęghu kpee ndu Ízurelu ikpe. ²⁴ Ee-gbu phę lę mma; kpua phę lę ndzụ laa l'iphe, bukpo ohamoha. Ndu abudu ndu Jiu e-tee Jierúsalemụ pyakapyaka jasụ oo-rwube ęphebedua.”

Abyabya Abubu-Ndiphe
(Mat 24:29-31; Mak 13:24-27)

²⁵ “Iphe-ọhubama l'a-nọdu eme l'ęnyanwu; mę l'onwa; mę lę kpokpode. L'eliphe bę eze-ęnyimu waa ọchioku mini iya a-nọdu abya ęnari; k'ọphu meji a-gbabuhu ndiphe mgburugburu lę ndzụ-agugu. ²⁶ Nemadzụ e-gudeje ndzụ-agugu avehu avehu teke aa-nọdu ele ęnya iphe, abya ememe lę mgboko; kęle iphemiphe, nọ l'igwe a-nmawo anmawo; lo-sweshihu. ²⁷ Noo teke ęphe a-huma Abubu-Ndiphe l'ęka ọ nọ l'urwukpu; egbu nwjinwii gude ike iya, parụ ęka abya. ²⁸ Teke iphemiphe-a wataerupho ememe; unu kwolihu; palia ęnya; kęle oorwuwaa teke aa-gbata unu.”

Iphe, e gude oshi figu anwuta
(Mat 24:32-35; Mak 13:28-31)

²⁹ Jizosu bya anmakwaaru phę phọ ętu-a: “Unu leękwa ęnya l'oshi figu yęe oshi mmanụ ọzo. ³⁰ Ọobujeru teke ọ wataerupho erwu irwu; unu ahuma iya l'onwunu; maru lę teke okpomọku ekpoje dụwaa ntse. ³¹ Nokwaphọ g'owa-a dụ. Teke iphemiphe-a wataerupho ememe; unu amaru lę teke Chileke e-goshi lę ya bụ eze dụwaa ntse.”

³² Sụ-a; gę mu gbukwaaru iya unu tororo; ogbo-a taa bvuebekwa; iphemiphe-a emekota. Nokwa g'ọ dụ. ³³ Igwe a-bvukwa alı abvụ; obenu l'opfu, mu pfuru ta abyadụ abvụ abvubvu.

Ọ gbaru unu lę nche

³⁴ “Ọle-a; unu chekwa onwunu nche. Unu te ekwekwa g'ike bvụ unu; opfu l'unu eri gwogwoo; angunuka męe; waa l'unu acho-phe ęku kę mgboko; ọdumeka bę mbọku ono a-tukwa unu l'upfu. ³⁵ Kęle iphe, bukotakpoo ndu mgboko mgburugburu bę ọ-nma g'onyà. ³⁶ Ọle-a; unu che nche tekenteke; unu pfu nụ Chileke g'unu a-dụ ike pfu-shia ike mę iphemiphe ono -meje. Teke e mecharu unu apfuru l'iphu Abubu-Ndiphe.”

³⁷ Noo ya; Jizosu nọdu anọduje l'eze-ulo Chileke; ezi iphe mbokum-bokumu; o -be l'ęnyashi ooje akwaa l'úbvú, eekuje Úbvú-Olivu. ³⁸ O -be lę nchi abọhu; e kporu wụ-pfuta iya l'eze-ulo Chileke bya anuma iphe, oopfu.

22

*Jiudasu eederu Jizosu eye
l'eka ndu Jiu*

(*Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Jiɔn 11:45-53*)

¹ O be teke idzu, aatajẹ buredi, ekoduru ekoko dɔwaa ntse, bɔ ɔbo-
iphe, eekuje Ojegahata; ² ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu
nɔdu achokashi ɔzo, ɛphe e-shikpoo gbua Jizosu; obenu l'ɛphe atsu
ɔha ebvu.

³ Nsetanu bya abahu l'ime obu Jiudasu, bɔ onye ntushi-ɛpha iya bɔ
Isukariyotu, bukwa-a onye lanu l'ime umadzu iri l'ɛbo pɔ-a. ⁴ O
tugbua bya ejepfu ndu-ishi uke Chileke mɛ ndu-ishi ɔgbogu eze-ulo
Chileke je epfuaru phɛ kɛ gɛ ya e-shi deru Jizosu ye phɛ l'ɛka. ⁵ Ehu
tsɔahaa phɛ. ɛphe kwee ya okpoga. ⁶ O kweta ɛgube ono bya awata
ele ɛnya teke bɔ teke gbaru gɛ ya e-deru Jizosu ye ndu ono l'ɛka g'ɔha
ta ama.

Nri-enyashi Ikpazu

(*Mat 26:17-30; Mak 14:12-26; Jiɔn 13:21-30; 1Kɔr 11:23-25*)

⁷ Noo ya bɔ; eswe, aatajẹ buredi, ekoduru ekoko ono rwua, bɔ iya
bɔ mboku, eegbuje nwaturu, e gude anyata eswe Ojegahata. ⁸ Jizosu
bya ezia Pyita yee Jiɔnu sɔ phɛ: "Unu je akwakoberu anyi nri-enyashi
k'obo Ojegahata g'anyi bya eria."

⁹ ɛphe sɔ iya: "Bɔ awe bɛ anyi e-je akwakobe iya?"

¹⁰ O sɔ phɛ: "Unu lenu; teke unu baherupho l'ime Jierusalɛmu bɛ
nwoke, vu ite mini a-byapfuta unu; unu tsoru iya bahu l'unuphu, ɔ
bahukpoerupho. ¹¹ Unu sɔ onye nwe unuphu ono lɛ O-zì-ipe sɔru
g'o goshi unu ɛka ya a-nɔdu ria nri ɔbo Ojegahata iya yee ndu etsoje iya
nɔ. ¹² Oo-goshi unu ɔlo-eli; goshi unu ɔma ɔlo, nɔ lɛ k'eli iya; mkpuru
ono hakpɔepho ɔsa; e dozichawa iya g'ɔ dɔ ree. Unu kwakoberu iya
anyi l'ɛka ono."

¹³ ɛphe tugbua jerwua. O buerupho g'o pfuru bɔ g'ɔ dɔ. ɛphe nɔdu
l'ɛka ono kwakobeahaa nri ɔbo Ojegahata ono.

¹⁴ O gbaɛpho lɛ teke erije nri ono; Jizosu ye lɛ ndu-ishi-ozì iya ɛphe
n'iri l'ɛbo ono bya anɔdu k'eri nri ono. ¹⁵ O sɔ phɛ: "Ogushikpookwaa
mu ikɛ gɛ mu l'unu riadaa nri Ojegahata-a; tɛmanu mu ejee iphe-ɛhuka-
a. ¹⁶ Kele-a; gɛ mu karu unu; mu tee riɛkwa iya ɔzo jasɔ teke ee-ri
ɔkpobe iya l'ɛka Chileke bɔ eze."

¹⁷ O bya ewolita okoro, mɛɛ dɔ; bya ekele Chileke ekele bya asɔ phɛ:
"Unu gɛɛ ngudzuru! ¹⁸ Kele iphe, mu epfuru unu bɔ l'e -shi ntanɔ-a bɛ
mu taa ngubaekwa mɛɛ, shi l'akpuru vayinu jasɔ teke Chileke e-goshi
lɛ ya bɔ eze."

¹⁹ O bya ewota buredi bya ekelekwapho Chileke ekele; bya eworu
iya washiaru phɛ sɔ: "Owa-a bɔ ogwehu mu, a nuru nɔ-doru unu.
Unu meje iya g'anyi eme iya-a gude nyatajɛ mu." ²⁰ Nokwapho g'ɛphe
richaarunri; ɔ bya apɛɛ phɛ ɔko mɛɛ bya asɔ phɛ: "Okoro-a bɔ
ɔgbandzu ɔphuu ono, e gude mee mu gbaa; mbu mee mu ono, a
gbashiru l'opfu ehu unu ono.

²¹ "Ole-a; unu lekwa l'onye e-deru mu ye l'ɛka ndiphe bɛ mu l'iya
tukokwaru eri nri l'ɛka-a. ²² Kele Abubu-Ndiphe l'a-la g'ɔ gbaru iya

l'alala. Ọle-a; nshioro onye ono, ee-shi l'ẹka iya deru Abubu-Ndiphe ye g'e gbua ono."

²³ Ẹphe wata ajikashi nwibe phe onye o bu le g'ephe ha su: "?Bu onye e-mekpoo iphe, du nno?"

Ego onye ka nu

²⁴ Ndu etsoje iya nu l'onwophe wata adzo onye kachaa shii le g'ephe ha. ²⁵ Jizosu su phe: Ndu bu ndu eze le mgboko-a anoduje akpapyashi ndu no phe l'eka akpapyashi. A nodu ekuje ndu bu ndu gude ike-okpu buru ishi phe "omeluko." ²⁶ Obenu l'o to budu g'oo-du l'ehu unu bu ono. G'onye bu iya kachaa shii le g'unu ha dukwa g'o bu iya be enya kachaa alwalwa. G'onye-ishi dukwa ge nwozi. ²⁷ ?Bu onye ka shii l'onye no anoo eri nri l'onye ejeru iya ozi nri ono? ?Tobudu onye ophu no anoo eri nri ka shii? Obenu le mbedua bu ozi be mu ejeru unu.

²⁸ "Oo unubedua bu ndu mu l'unu nokpoephe l'ohutama mu g'o ha; ²⁹ k'ophu bu l'o buephe ge Nna mu meru mu eze bu ge mu eme unu eze; ³⁰ ge mu l'unu eria ngua; l'eka mu bu eze; unu anodugbaa l'aba-eze; kpee okpa-ipfu Izurelu iri l'ebo ono ikpe."

Pyita a-go le ya ta amadu Jizosu

(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Jion 13:36-38)

³¹ A nonyaa; Jizosu ku Pyita: "Sayimonu! Sayimonu! Lekwa! Nsetanu sukwaru g'a haa ya ge ya hukota unu ama g'unu ha; ge ya phuchaa unu g'onye aphushi eswa l'ereshi. ³² Ọle mu pfuwaru opfu ehun nu Chileke gi ti buha ekwekwe, i kweru. Oo ya bu; teke i dakobeerupho lwaphuta azu byapfuta mu; gi mee g'unwunna ngu pfushia ike."

³³ Pyita su iya: "Nnajiuphu; mu doziakwaru onwomu k'etsoru ngu jee mkporo; tsoru ngu laa maa!"

³⁴ Jizosu su iya: "Ge mu karu ngu Pyita; oke-oku nchi-abohu -bya ara ora be i pfuakwaru mgbo eto li ti madu onye mu bu."

Okpoga; eda; yele ogu-echi

³⁵ Noo ya; Jizosu su phe: "Teke ono, mu zijeru unu su g'unu je; g'o to dukwa iphe, unu e-gude eje onoya; g'unu te egudekwa iphe, eeyeje okpoga; ophu unu egudekwa eda; ozoo akpokpa; ?o duru iphe, duru unu uko?" Ẹphe yeeru iya onu su: "O to dukwa."

³⁶ O su phe: "Obenu le nta-a bu; g'onye nweru iphe, eeyeje okpoga wota iya. G'onye nweru eda; nyakwaru iya pho. G'onye ete nwedumu mma; ree ukpo iya zuta iya. ³⁷ Ge mu karu unu l'iphe-a, e deru l'ekwo-opfu Chileke-a be a-vukwa g'e deru iya k'ehu mu; mbu iphe, e deru su: 'A guru iya yeru ndu eme ejo-iphe.*' Mbu l'iphemiphe, e deru le k'ehu mu be a-vukotakwa g'e deru iya."

³⁸ Ẹphe su iya: "Nnajiuphu; lekwa mma labo, anyi gude."

O su phe: "O duwaa ree."

Jizosu epfu anu Chileke l'ubvu Olivu

(Mat 26:36-46; Mak 14:32-42)

³⁹ Jizosu lufuta bya atugbua jeshia l'ubvu Olivu, bu iphe, oomejehawaa. Ndu etsoje iya nu tsoru iya. ⁴⁰ O rwua aka ono bya asu phe: "Unu pfukwaru nu Chileke g'o to kwe g'unu nmalahu l'ohutama."

* 22:37 22:37 Gūnaa Azá 53:12.

41 Ọ haa p̄hẹ t̄ugbua kp̄iriberu jerwua ẹka ha g'ẹka aa-turwu lẹ mkpuma; bya egbushi ikpere bya epfuru n̄ Chileke s̄: 42 “Nna; ọ -buru l'ọ d̄u ngu l'uche; nafun̄u mu okoro iphe-ẹhuka ọwa-a; ọle ọ kwa g'ọ t̄o bukwa iphe, d̄u mu l'uche l'e-me; g'ọ bukwaru iphe, d̄u ḡubedua l'uche.” 43 Ojosi-imigwe shi l'imigwe chaa ya l'ip̄hu bya awata eme g'obu shihu iya ike. 44 Obu wata iya etsu mini etsushikp̄oo ya ya ike. Ọ kabakp̄oo epfu an̄ Chileke. Ẹphuru, shi iya l'ẹhu d̄uẹpho ḡe mee ada paapaa l'al̄i.

45 O pfuchaẹpho n̄ Chileke ono bya agb̄eshi bya ejepfu ndu etsoje iya n̄. O jeshia; ẹphe n̄odu ekuwaa mgb̄enya ap̄h̄. 46 Ọ s̄u p̄h̄: “? B̄u ḡunu meru iphe, unu eku mgb̄enya? Unu gbalihu pfuru n̄ Chileke g'o t̄o kwe g'unu nmalah̄ l'ohutama.”

Egude Jizosu

(*Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Jiṅ 18:3-11*)

47 Jizosu kp̄ukwaduru-a opfu l'ọnu; ikpoto ọha zebata waa nwoke ono, ẹpha iya b̄u Jiudasu ono, b̄u onye lan̄u l'umadzu iri l'ẹbo-a. Ọ buru iya b̄u onye-ishi ikpoto ọha ono. Ọ bya akp̄iritaru Jizosu ntse bya etsutsua ya ọnu. 48 Jizosu s̄u iya: “Jiudasu; ?b̄u etsutsu ọnu b̄e i gude ederu Ab̄ubu-Ndiphe eye g'e gbua?”

49 O be teke ndu n̄-kube iya n̄ humaru iphe, abya ememe; ẹphe s̄u: “Nnajiuphu! ?Anyi gbuwaro mma?” 50 Onye lan̄u gbua nwokoro onye-ishi ndu-ishi uke Chileke mma; t̄ukoe ya p̄ho nch̄i ẹkutara pafu.

51 Jizosu s̄u: “Te emeekwa.” O pfuchaa nno bya edenyi nwokoro ono ẹka l̄e nch̄i ono; nch̄i ono d̄u iya g'o shi d̄u iya.

52 Jizosu s̄u ndu-ishi uke Chileke; waa ndu-ishi ọgbogu eze-ulo Chileke; waa ndu b̄u ọgerenya, byaru iya egude: “?Unu ch̄igbaa mma; ch̄iru mgboro abya mu egude? ?Mu b̄u onye ana nf̄u?” 53 “Mu l'unu an̄okpoo mb̄oku-mb̄oku l'eze-ulo Chileke; ọphu unu azukpodaru mu ẹka. Ọle nta-a b̄e ọ gbaru unu l'ememe iya. Nta-a b̄e Obutuswe n̄ l'ochii buru eze.”

Pyita aḡo l̄e ya ta amadu Jizosu

(*Mat 26:57-58,69-75; Mak 14:53-54,66-72; Jiṅ 18:12-18,25-27*)

54 Ẹphe z̄u Jizosu; kp̄uru t̄ugbua jeshia ibe onye-ishi ndu-ishi uke Chileke. Pyita gb̄e uzanya etso p̄h̄e azu-azu. 55 Ẹphe p̄hu-nwuepho ọku l'echilabo unuphu bya an̄oshia n̄-pee ọku ono mgburugburu anya. Pyita bya an̄-kube p̄h̄e. 56 A n̄onyaa; nwamgboko, eje ozi ulo; h̄uma Pyita l'ẹka ọ n̄o anya ọku ono. Ọ tab̄e iya ẹnya bya as̄u: “Nwoke-a b̄e ȳe Jizosu-a shifukwa an̄o.”

57 Pyita ḡoo s̄u iya: “Nwanyi-a; mu ta amakwa iya amama ophu.”

58 A kp̄oekwapho upfu nwansh̄i; onye ọzo h̄uma iya bya as̄u iya: “Ḡubedua yifukwaa l̄e ndu etso iya n̄u.” Pyita s̄u iya: “Nwoke ibe mu; mu ta ayikwa iya-o!”

59 A n̄oep̄ho iphe, ha g'awa ophu; onye ọzo pfushiahaa ya ike s̄u: “Ọ kwa ọkpobe-opfu l̄e nwoke-a b̄e ȳe Jizosu shi an̄o; eshinu ọ b̄u onye Gálili.”

60 Pyita s̄u: “Nwoke ibe mu; mu ta amakwa iphe, iipfu!”

Ọ kp̄ukwaduru-a opfu l'ọnu; oke-ọku raa ọrà. 61 Nnajiuphu bya aghaa ẹnya lee Pyita. Pyita nyata opfu, Nnajiuphu pfuru iya teke ọ

suru iya: "Oke-oku -bya l'ara órà ntanu-a be ì goakwaru ego ugbo eto l'ì tí madu onye mu bu." ⁶² O kwofu etezi je atukpoo ekwa too!

Eetsu Jizosu iphe; aja iya ewenu

(Mat 26:67-68; Mak 14:65)

⁶³ Ndu ono, swiru Jizosu ono jaahaa ya ewenu; bya echiahaa ya echachi. ⁶⁴ Ephe kechia ya ekwa l'anya echi iya eka le nchi asuje iya: "Pfunaa mpfuchiru obu!" ⁶⁵ Ephe pfushiwaro iphe ozo, du igwerigwe gude ako iya onu.

Jizosu l'iphu ogbo-ikpe ndu Jiu

(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Jion 18:19-24)

⁶⁶ O be l'utsu; ndu bu ogerenya Jiu bya anokobe; me ndu-ishi uke Chileke; me ndu ezije ekemu. Ephe kpuru iya jeshia l'iphu ogbo-ikpe phe. ⁶⁷ Ephe su iya: "Kanuru anyi. ?Bu ngu bu Kereshi obu, Chileke kweru ukwe iya obu to?"

O su phe: "Mu -karu unu be unu te ekwekwa. ⁶⁸ Teme teke mu jiru unu aji-a; unu taa maduru eye iya onu; ophu unu a-hakwa mu pho. ⁶⁹ Ole e -shi ntanu-a be Abubu-Ndiphe a-nodu l'ekutara Okalibe-Kakota-Ike, bu Chileke."

⁷⁰ Ephe tuko su: "?Bu iya bu l'oo ngu bu Nwa Chileke obu?"

O su phe: "Ooepho g'unu pfuru ono bu g'o du; l'oo mu bu iya."

⁷¹ Ephe su: "?Bu bahuna ekebe gunu be anyi ele anya iya? Anyi numakwaru iya l'onu iya l'onwanyl."

23

Payileti aji Jizosu aji

(Mat 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Jion 18:28-38)

¹ Oo ya bu; ikpoto oha ono wulihu kpota Jizosu kpujeru Payileti. ² Ephe rwuephoo eka ono bya awata epfushi iphe, ephe suru l'o meru su: "Anyi humaru nwoke-a eka ooduweshi ndu ndu-anyi. O jikaru su g'anyi ta apfujeshi akiriko nu Siza; teme o sukwapho l'oo ya bu onye eze ono, bu Kereshi."

³ No iya; Payileti jia Jizosu su iya: "?I bu Eze ndu Jiu?"

Jizosu su iya: "Ooekwa ngu pho be o shi l'onu."

⁴ Payileti su ndu-ishi uke Chileke waa ikpoto oha ono: "O to dukwa ejo-iphe, mu humaru, nwoke-a meru."

⁵ Ephe kabaa ya epfushi ike su: "O tukoru Jiudiya mgburugburu zigbabe iphe, egbuka mkpukpu egbuka. O wataru iya ezizi le Galili; zia ya byasu l'eka-a."

Jizosu l'iphu Herodu

⁶ Payileti numaepho iphe, ndu Jiu pfuru bya ajia su: "?O bu onye Galili?" ⁷ O maerupho le Jizosu be shi ibiya ophu Herodu bu ochi-oha; o su g'e gudekwa iya jepfu Herodu. Herodu no le Jierusalemu teke ono. ⁸ Herodu humaepho Jizosu; ehu tsoo ya utso; kele o shihawaa uzanya guta iya ge ya huma iya; l'oo nunukawaru nkiya; o nodu agu iya ge ya huma iphe, du biribiri, oo-haru mee. ⁹ O buru iphe ono meru g'o gude; o jia ya aji noo nwodu; ole Jizosu ta adudu onu, o yeru iya. ¹⁰ Ndu-ishi uke Chileke waa ndu ezije ekemu bya apfu-kube iya ehuka ehuka; pfushiahaa iphe, ephe suru l'o meru. ¹¹ Herodu yele

ndu ojogu iya phe tuko wata aja Jizosu ewenu; eme iya sukusuku. A nonyaa; Herodu bya ezia phe; ephe chita uwe, ama ntumatu, bu uwe oke amadu bya eworu yee Jizosu bya akpuphuru iya Payileti azu. ¹² Eshi mboku ono; Herodu yee Payileti bya aburu okpobe onya; kele ephe shi nodu l'ukukanyi teke iphe ono eteke emedu.

Eekpe Jizosu mpfugbu

(Mat 27:15-26; Mak 15:6-15; Jion 18:39—19:16)

¹³ Payileti bya ekukobe ndu-ishi uke Chileke; me ndu gude oha; waa oha l'ophu bya asu phe; ¹⁴ "Unu dutaru mu nwoke-a su l'oodusweshi ndu ndu-unu edusweshi. Mu jichaa ya aji l'iphu unu; ophu o dudu iphemiphe ono, unu suru l'o meru ono, duru ophu mu humaru l'ikpe iya nmaru iya. ¹⁵ Nokwapho ge Herodu ahumaduru, meru g'o gude o su g'a kpu-phutaru iya anyi azu. Unu huma l'o to dudu iphe, nwoke-a metaru ke g'a pfu-gbua ya. ¹⁶ Mu e-chi iya iphe paru iya haa."

¹⁷ Noo ya; o buwaa omelali phe l'anodu abo Obo Ojehata ono be Payileti atufujeru phe ndu mkporo onye lanu g'o la. ¹⁸ Igwe oha ono tua uzu su: "Gbuaru anyi nwoke-a; hachia Barabasu g'o la." ¹⁹ Nwoke ono, bu Barabasu bu nwoke, a turu mkporo ke mgbaghashi, o gbaghashiru mkpukpu waa kele o gburu ochi.

²⁰ Payileti byakwa bya epfuru yeru phe ozo; kele oome ge ya haa Jizosu. ²¹ Ephe tua uzu ozo su: "Pfu-gbua ya! Pfu-gbua ya!"

²² Payileti sukwa phe ozo k'ugbo eto: "'K'ishi gunu? ?Bu ejo-iphe gunu be o meru? O to dukwa ejo-iphe, mu humaru, o meru. Ikpe onwu ta anmakwaru iya. Iphe, e-me nu bu le mu e-chi iya iphe paru iya haa."

²³ Ephe nodu aturo wowoowoo epfu su g'a kpopyabe iya l'oswebe. Ephe raa; rata. ²⁴ Payileti bya ebua ikpe su ge nkephe mee. ²⁵ Bya aparu nwoke-a, e shi tua mkporo ochi-a waa ke mgbaghashi-a paru haaru phe, bu iya bu onye ephe suru g'a haaru phe. O su g'a kpopyabe Jizosu l'oswebe, bu iphe du phe ree.

Aakpopyabe Jizosu

l'eli oswebe

(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Jion 19:17-27)

²⁶ No iya; ephe kpuru Jizosu tugbushia. Ephe rwua l'uzu bya aworu onye Sayirini, shi ndu-egu phe alwa, epha iya bu Sayimonu. Ephe bo iya oswebe, Jizosu vu su iya g'o vuru iya; tsoru iya l'azu.

²⁷ Ikpoto igwe oha ono nodu awu etso phe l'azu mekpoo unwanyi, akwa ekwa; ayo oshi iya. ²⁸ A nonyaa; Jizosu bya aghaa enya lee phe bya asu: "Unwuada Jierusalemu; unu ta akwashu ekwa mu. Unu kwaa ekwa onwunu me k'unwu unu. ²⁹ Kele mboku abya teke ephe asu: 'Iphe ehuru atsokwanu unwanyi, eteke atsusu-swee ime; ophu nwa 'eke angu-swee phe era l'okpoma.' ³⁰ Noo teke oo-du phe g'ubvu zee tupyabe phe domia phe. ³¹ Le-a; leanaru g'e meru oshi-oyii; akakakwanu oshi, okponku."

³² Noo ya; o dukwarupho umadzu labo, meru ejo-iphe, a kpu etso iya; eejkwapho apfu-gbukota ephe l'iya. ³³ Ephe byarwutaepho l'eka eekuje "Okpokoroko Ishi"; ephe woru iya kpopyabe l'oswebe l'eka ono; waa ndu ejo-iphe labo phe. Onye ophuu l'ekutara; onye ophuu

l'ekicha. ³⁴ Jizosu sù: "Nna; guaru phẹ nvu; kele ephe ta amadu iphe, ephe eme."

Ephe tua ido gude kee uwe iya. ³⁵ Igwe oha ono pfugbaaru; ele iya enya. Ndu bu ndu-ishi oha gude iya agba mgbonu asuje: "Odzotaje ndu ozo. G'o dzonaa onwiya; me o -buru iya bu Kereshi obu, shi l'eka Chileke, bu iya bu onye o hotaru."

³⁶ Ndu ojogu nodu agbakwaru iya pho mgbonu. Ephe gbarwuta bya anu iya mee-veniga g'o ngua; ³⁷ su iya: "O -buru ngu bu Eze ndu Jiu; dzonaa onwongu!"

³⁸ O duru iphe, e deru pfube l'oswebe ono su: "Waa Eze ndu Jiu." E deru iya l'opfu Giriku; waa l'opfu Latinu; waa l'opfu Hiburu.

³⁹ Onye lanu le ndu ono, a kpopyaberu ephe l'iya ono kokwaa ya pho onu su iya: "Tobudu ngu bu Kereshi obu? Dzonaa onwongu; dzoo anyibedua."

⁴⁰ Onye ophuu gbochia ya onu su iya: "Tij tsudu Chileke ebvu; l'a nmaru gee nwoke-a ikpe lanu, bu iya bu ikpe onwu? ⁴¹ Ikpe k'anyibedua be du nhamunha; kele o bu urwu iphe, anyi meru be anyi erita; obenu le nwoke-a ta adudu iphe, du eji, o meru." ⁴² O su Jizosu: "Jiko nyatakwa mu; me i -buerupho eze."

⁴³ Jizosu su iya: "Ge mu gbuaru ngu iya tororo; ntanu-a be mu le ngu a-nodu l'okpoku Chileke."

Anwuhu Jizosu

(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Jion 19:28-30)

⁴⁴ Enyanwu keerupho l'ishi; nchi jihu l'ali ono. Ekameka gbahukota tsukiribaa jasù l'oke-eswe uzenyashi; ⁴⁵ kele enyanwu jikputeru; ekwa, egbobutaje enya aka aagwaje Chileke, no l'ime eze-ulo Chileke ono gbaepho ke tararaa gbajahù ebo. ⁴⁶ Jizosu chia mkpu su: "Nna; mu yeru ngu Unme mu l'eka." O pfuchaa nno bya atubuhu unme; o buru iya anwuhu.

⁴⁷ Onye-ishi ndu ojogu ndu Romu humaeopho iphe, meru nu; o jaahaa Chileke ajaja su: "Okpobe-opfu; nwoke-a pfubekwaru-ekato!"

⁴⁸ Iphe, bukotakpoo ikpoto oha, kuru l'eka ono, byaru ahuma iphe, ada nu; humaeopho iphe, eme nu bya egberu aka ye l'olu; ebu mkpu; eje ala. ⁴⁹ Iphe, bukpoo ndu maru Jizosu ree; je akpaa l'unwanyi, shi le Galili tsoru iya; pfuru uzanya ele iphemiphe ono, l'eme nu ono.

Elili Jizosu

(Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Jion 19:38-42)

⁵⁰ O duru nwoke, epha iya bu Jiosefu; onye shi Arimatiya; l'ali ndu Jiu. Nwoke ono yi l'ogbo-ikpe; bya aburu onye oma; buru onye pfuberekoto; ⁵¹ onye adudu teke o kwejeru l'idzu ono, ndu-ikpe chiru ono; yee iphe ono, ephe meru ono du ree. Yebedua elekpoo enya teke Chileke e-goshi le ya bu eze. ⁵² Nwoke ono bya ejepfu Payileti je arwo ya g'a haaru iya odzu Jizosu ge ya lia. ⁵³ E mechaa; o bya eje apazeta odzu ono; gude ekwa ochaa kwaa ya; bya eje elia ya l'ilu, a turu l'ogba mkpuma; ilu, eteke adu-swe onye e lijewaru l'ime iya. ⁵⁴ Mboku ono bu eswe, echele iya a-buru eswe-atuta-unme; mbu mboku Sabatu; teme Sabatu obu nodu agbawaa.

⁵⁵ Ẅnwanyi ono, ẹphe lẹ Jizọsu shi lẹ Gálili swíru ono tsokwarupho Jíósefu je. Ẹphe lee ilu ono ẹnya ohubama; bya ahumakwapho g'e nyeberu odzu iya l'ime ilu obu. ⁵⁶ Ẹphe lwa iya akwakọbe manụ, eshi-mkpọ; waa manụ ọzogbaa k'ete odzu ono. Ẹphe tuta unme l'eswe Sabatụ, bụ iya bụ iphe, ekemu phez sụru g'e meje.

24

Eshi l'onwu teta dzuru ndzu

(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Jiọn 20:1-10)

¹ O be lẹ nchi-abọhu mbọku mbụ l'idzu, bụ iya bụ Sonde; Ẅnwanyi ono gude manụ, eshi mkpọ ono, ẹphe kwakọberu g'ọo-dụ ono gude jeshia l'ilu Jizọsu. ² Noo ya; ẹphe jeshia; e swifuwaa mkpuma, e shi gude swichia onu ilu-a. ³ Ẹphe bahụ l'ime iya; ophu ẹphe ahumaeduru odzu Nnajiuphu, bụ Jizọsu. ⁴ Ẹphe pfuru l'ẹka ono arị iphe ono; o tufu phez ẹhu. A bya l'amaru; unwoke labọ, yeru uwe, egbu nwiiinwii pfukubewaa phez. ⁵ Ndzụ guhu phez; ẹphe woru iphu kpube l'alị. Unwoke ono sụ phez: “?Bụ gunu meru g'o gude unu nọdu achọ onye nọ ndzụ l'ẹka ndu maa nọ?” ⁶ “O tọ nọekwa l'ẹka-a. O tetaakwaru dzuru ndzụ ọzo. Unu nyatakwa iphe, o pfuru unu teke o nọ lẹ Gálili. ⁷ O sụru lẹ Abubu-Ndiphe bẹ ee-seru ye l'ẹka ndu eme iphe-ẹji. Ẹphe eworu iya pfu-gbua. O -be lẹ mbọku k'eto iya l'o teta dzuru ndzụ ọzo.”

⁸ Ẹnya gbarwua phez l'opfu iya ono. ⁹ Ẹphe shi l'ilu ono lwa bya eje akọoru iya umadzu iri lẹ nanu phọ; waa ndu ophuu g'ẹphe ha. ¹⁰ Ẅnwanyi ono bụ Meri kẹ Magudala; waa Jiowana; waa Meri, bụ ne Jiemusu; waa Ẅnwanyi ọzo, ẹphe l'ẹphe swi. O buri phez kọoru ndu-ishi-ozu iphe ono. ¹¹ Iphe ono dọ phez g'o bụ opfu, 'enwedu ishi; ophu ẹphe ekwedu l'ọ bụ eviya. ¹² Pyita kwoliu bya agbaru jeshia l'ilu ono. O rwua bya ephureta bya enyoo ime ilu ono. O buerupho ẹkwa odzu ono bẹ o humaru kpurumu. O dakọbe; lashia unuphu. O ji iya ẹnya; mbụ iphe ono, meru nọ ono.

Uja, aabọ eje l'uzo Emeyosu

(Mak 16:12-13)

¹³ Mbọku ono kwaphọ gedegede bẹ umadzu ẹbo lẹ ndu etsoje iya nụ swi eje mkpukpu, eekuje Emeyosu. E -shi lẹ Jierusalemu jasụ l'ẹka ono bụ manyiru ẹsaa. ¹⁴ Ẹphe nọdu epfukpọepho k'iphemiphe ono, mekotaru nọ ono. ¹⁵ Ẹphe gudekwadụ uja ono abọ bya arikwa iya phọ l'obu; Jizọsu l'onwiya byapfuta phez; ẹphe l'iya swíru. ¹⁶ E kwechia phez ẹnya; ophu ẹphe ahubeduru iya ama. ¹⁷ O sụ phez: “?Bụ ẹgube uja gunu bẹ unu abokpoo tsoru ọzo ẹgube ono?”

Ẹphe pfuru; kele aphụ jiru phez obu. ¹⁸ Onye lanu l'umadzu ẹbo ono, ẹpha iya bụ Kuliopasu sụ iya: “?Bue ngu phọ bụ onye byaru abyabya lẹ Jierusalemu, 'amadụ iphe ono, megbaberi l'ẹka ono l'idzu-a?”

¹⁹ O sụ phez: “?Iphe, dọ idu-agma?”

Ẹphe sụ iya: “Mbụ kẹ Jizọsu; onye Nazaretu, bụ onye mpfuchiru Chileke; onye shi l'iphe, o mekpọoru ememe mẹ opfu, o pfuru l'onu goshi l'iphu Chileke mẹ l'iphu oha g'ike iya habe shii. ²⁰ Ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu-ishi anyi phez seru iya nọ; a nmaa ya ikpe onwu bya eworu iya kpopyabe l'oswebe. ²¹ Mbụ onye-a, ẹphe shi ele ẹnya iya l'ọ ya a-gbata Izurelu-a. A -gufukpokwaaro iphemiphe ono; ntanụ-a

kweakwaa ujiku ẹto, iphe ono meru. ²² Ọphu, ka nù buru l'ụnwanyi, gba l'ogbo anyi haru bya epfukpooro 'ama-g'ee-me-ia. Ụnwanyi ono nmaru ẹwa jee l'ilu ono. ²³ Ẹphe jerwua; ọphu ẹphe ahumaeduru odzu iya. Ẹphe lwa bya asu l'ẹphe phuchaaru phua ọphulenyia; huma unwu-ọjozi-imagwe, suru phe le Jizosu dzuakwaa ndzu. ²⁴ Ndu anyi l'ẹphe anọ haru je l'ilu l'eka ono. Ẹphe jerwua; ọ buerupho g'ụnwanyi ono pfuru bu g'o du; ọphu ẹphe ahumaeduru iya eviya."

²⁵ Jizosu su phe: "Ọo ẹswè be ọ bu unu; unube ndu ono, akpu onwunu akpukpu ekweta iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuru ono." ²⁶ ?Tọ gbaduru Kéreshi obu g'o jefutaadaa iphe-ehuka ono; teme l'ọ bahu l'eka e-goshi ubvu, Chileke kwaberu iya? ²⁷ Jizosu bya eshikpoepho l'iphe, bukota ekwo Mosisu me ekwo ndu mpfuchiru Chileke; towashiaru phe iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke k'ehu iya ono nanu nanu.

²⁸ Mkpukpu, ẹphe eje zajee phe pho ntse; o meahaa umere g'o ghata aghata tugbubaa. ²⁹ Ẹphe sede iya su iya: "Byanu g'anyi je akwaa; le nchi ejihuwaa; teme mboku bvuwaa." O tsoru phe bahu g'ẹphe je akwaa. ³⁰ Noo ya; ẹphe rijeepho nri; ọ bya ewota buredi ono bya ekele Chileke ekele; bya awaa ya; bya eworu nu phe. ³¹ Ẹnya sahu phe. Ẹphe gbẹ teke ono hube iya ama. O phuhu; ọphu ẹphe ahumaeduru iya. ³² Ẹphe wata epfuru nwibe phe su: "?O kwa li maru l'o shi elwu anyi l'obu teke ono, o shi abo uja eyeru anyi l'uzo ono; aturu anyi iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke poopoo."

³³ Ẹphe kwolihuẹkwapho teke ono teke ono; gbaphu azu le Jierusalẹmu. Ẹphe jeshia; umadzu iri le nanu ono nokobewaa l'eka lanu; waa ndu ẹphe l'ẹphe no. ³⁴ A su phe le Nnajiuphu tetaakwaru eviya; le Sayimonu humakwaru iya.

³⁵ Ẹphebedua bya akoo iphe, meru l'uzo; koo g'ẹphe gude hube iya ama teke ọ waru buredi.

*Jizosu egoshi ndu etsoje
iya nu onwiya*

(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Jion 20:19-23; Ndu 1:6-8)

³⁶ Ẹphe gudekwada epfu nno; Jizosu pfuwaru l'echilabo phe bya asu phe: "G'ehu dukwa unu gu."

³⁷ Ẹphe lwu-bilihu; meji tofu phe. Ẹphe dobesu l'oo maa. ³⁸ Ọ su phe: "?Bu gunu be ndzu iya agu unu? ?Bu gunu meru iphe, unu abo obu ebo?" ³⁹ "Unu huma eka mu me okpa mu. Unu huma l'ọ bu-a mbedia gedegede. Unu woru mu l'eka huma; kele maa te enwedu anu-ehu waa okpu g'unu ele le mu nweru-a."

⁴⁰ O pfuchaa nno bya egoshi phe eka iya; waa okpa iya. ⁴¹ Ehu-utso; waa biribiri, ọ du phe mee ọphu ẹphe eke akwatadu kweta okpobe ekweta. Ọ suwaa phe: "?O duru iphe, eeri eriri, unu nweru l'eka-a ge mu ria?" ⁴² Ẹphe bya anu iya owuriwo ema waa ebakala manu-enu. ⁴³ Ọ nata iya nodu phe l'iphu l'eka ono taa ya.

⁴⁴ Ọ su phe: "Iphe-a bukotakpoepho iphe, mu pfuru unu teke mu l'unu no; su unu l'iphemiphe, e deru dekuta mu l'ekwo ekemu Mosisu me ke ndu mpfuchiru Chileke; waa l'ekwo-ebvu be vukotaje g'e deru iya."

⁴⁵ Ọ bya anwusaa phe egomunggo g'iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke edoo phe enya. ⁴⁶ Ọ su phe: "E deru su le Kéreshi jefutaje iphe-ehuka

nwùhu; o -be lẹ mbọku k'ẹto l'o teta dzuru ndzu. ⁴⁷ Bya asu l'ee-gude ẹpha iya raa lẹ Chileke a-guru nemadzụ nvu l'iphe-ẹji; mẹ izimanu -lwa onye obu azu. Ee-shi lẹ Jierusalemu gude ẹpha iya ono radzuru l'ohamoha lẹ mgboko mgburugburu. ⁴⁸ O buru unu e-pfuru ndu ozo k'iphe-a, unu humaru-a. ⁴⁹ Unu huma lẹ mu e-zilataru unu iphe ono, Nna mu kweru unu ukwe iya ono. Unu ndukwa lẹ Jierusalemu l'eka-a jasụ teke Chileke e-gude ike, shi l'imigwe nùá unu anùnù; unu anata ike, shi l'imigwe bya.”

Jizosu alapfu Chileke l'imigwe

(Mak 16:19-20; Ndu 1:9-11)

⁵⁰ Noo ya; Jizosu bya eduru pẹ jasụ lẹ Betani; bya apalia ẹka iya eli gọhaaru pẹ onu-oma. ⁵¹ O gude pẹ agoru onu-oma ono bya ahaa pẹ. Chileke kulia ya kuba l'imigwe. ⁵² Ẹpẹ baaru iya ẹja bya alaphushia azu lẹ Jierusalemu. Ẹhu ndu atsọ pẹ ntumatu. ⁵³ Ẹpẹ je anọhaa mkpulumkpuru l'eze-ulo Chileke; ekele Chileke ekele.

Ozi-õma, Jiõnu Deru

Opfu Ndzu

¹ E -shi lẹ mbụlembu bẹ Opfu Chileke ono nọhawaa. Opfu ono bẹ yele Chileke nọhawaa. Opfu ono buru Chileke. ² Onye ono bẹ yele Chileke shiepho lẹ mbụ nọdu. ³ Oo l'ẹka iya bẹ Chileke shi mee iphemiphe. O tọ dudu iphe, bụ iphe, e meru ememe, duru ophu e meru l'ẹbe o nọ iya. ⁴ Oo ya bẹ ndzụ shi l'ẹka; o buru ndzụ ono bẹ bụ iphóró, duru ndiphe. ⁵ Ip'hóró ono dụ l'ochii; ophu ochii ono adujeduru ike sọ-kputa iya.

⁶ O nweru onye lanụ, Chileke yeru g'ọ bya. Epha iya bụ Jiõnu. ⁷ Iphe, o byaru bụ gẹ ya pfa k'iphoro ono. O byaru g'ọ saaru iya oha l'ophu; k'ophu epho a-nụma ozi ono kweta. ⁸ O tọ bukwa yebedua bụ iphóró obu. Iphe, o byaru bukwa g'ọ karu ndiphe g'ip'hóró ono dụ. ⁹ Oo ip'hóró ono bẹ bụ okpobe ip'hóró; ophu bụ iya byaru lẹ mgboko-a bya aduru ndiphe l'ophu.

¹⁰ Oo ya bụ lẹ Opfu Chileke ono shi nọdu lẹ mgboko-a. O buru l'ẹka iya bẹ Chileke shi mee mgboko; obenu lẹ ndiphe ta amadu onye o bụ. ¹¹ O byapfutaru ndu nkiya; ndu nkiya jika iya anata. ¹² Ole iphe, bukpo ndu nataru iya nụ; mbụ ndu kweru nkiya; ndu ono bẹ o sọwaru g'ephe buru unwu Chileke. ¹³ Abubu ono, epho bụ unwu Chileke ono ta abukwa g'aanwuje nemadzụ bụ g'a nwuru phe; ebe o bukwa egu nwa meru a nwua phe; ophu o bukwa gẹ nemadzụ ritaru iya l'okpoma; onye nwuru phe nụ buakwaa Chileke.

¹⁴ Tọbudu iya bụ; Opfu ono bya aburu nemadzụ; anyi l'iya buru. Anyi gude enya anyi hụma odu-biribiri iya; mbụ odu-biribiri, gbaru iya nụ; eshinu o bụ iya bụ Nwa nwoke lanụ, Nna iya, bụ Chileke nwutaru. Iphe, ndzụ iya bụ buerupho eze-iphe-õma yee ire-lanụ.

¹⁵ Jiõnu bya epfuaaa kẹ Nwa Chileke ono; ara iya arara sụ: "Wakwa onye obu, mu shi epfuru unu opfu iya teke mu suru unu l'ọ duru onye l'e-mechaa bya nụ-a, ka mu l'ishi ka mu l'okpa; kele a byaru anwu mu o nọduhawanu."

¹⁶ Eze-iphe-õma iya ono nyiberu anyibe. O buru l'eze-iphe-õma iya ono b'ooshije emeru anyi eze-iphe-õma; mbụ o -mechaa; oomekwasebaa ya ozo; emewaa iya ro k'anyinyi. ¹⁷ Oo l'ẹka Mosisu bẹ Chileke shi tuaru anyi ekemu. Eze-iphe-õma yee ire-lanụ shikwanu l'ẹka kẹ Jizosu Kéreshi bya. ¹⁸ O tọ dukwa onye gudejewaa enya hụma Chileke. Oo Nwa lanụ ono, yele Chileke, bụ Nna tugbaru buru nanu okpobe aburu ono bẹ bụ onye meru; anyi maru gẹ Chileke dụ.

*Ozi, Jiõnu onye emeje baputizimu
eezi l'echiegu*

(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Luk 3:1-18)

¹⁹ Tọbudu iya bụ; ndu Jiu shi Jierúsalemụ zia ndu-uke Chileke me ndu bụ eri Lívayi g'ephe je aja Jiõnu sụ iya: "Bụ onye bẹ i bụ?"

20 Ẹbe Jiṅnu ajikakwaru eyeru phe ọnu. Ọ kaekwaru phe pho l'edzudzu-ọha sụ phe: "Ọ tọ bukwa mbeḍua bu Kéreshi ọbu."

21 Ẹphe jia ya; "?Ọ buhunuru onye be i bu? ?Bu ngu bu Elayijia?"

Jiṅnu sụ phe waawaa; le ya ta abukwa Elayijia.

Ẹphe jia ya: "?Bu ngu bu onye mpfuchiru Chileke, anyi ele ọnya iya ọbu?"

Ọ sụ phe: "Waawaa."

22 Ẹphe sụ iya: "?Ọ bukphunaaru onye be i bu? Yenwaru anyi ọnu g'anyi maru iphe, anyi e-je epfuaru ndu ziru anyi ozi. ?Denukpohunaa g'i pfuru opfu ẹhu ngu?"

23 Jiṅnu sụ phe: Ọo mbeḍua bu onye ono, Azáya deru nkiya l'ekwo sụ:

Ọ duru olu onye aha

gengugengu l'echiegu

sụ:

Unu mee ọzo, Nnajiuphu

g'ọ pfuru nhamunha!*

24 No iya; ndu ono, byaru ozi ono bu ndu Fárisii be ziru phe nù.

25 Ẹphe jia Jiṅnu sụ iya: "I -budu Kéreshi; ẹbe i budu Elayijia; ọphu i bukwaphe onye mpfuchiru Chileke; ?ọ nwuhunuru inwu-agma be iimeje baputizimu?"

26 Jiṅnu sụ phe: "Unu eleanaa l'ọo mini be mu gude eme baputizimu. Obenu l'ọo duru onye unu l'iya tukoru noḍu, unu ta amadu. 27 Onye ono, l'e-mechaa bya nù ono kakwa mu shii; k'ọphu mu ta asudu ge mu e-phureta tofu iya eri akpokpa iya."

28 No iya; ẹka iphemiphe ono mekotaru bu le Betani; l'azu ẹnyimu Jiḍdanu azu iya ọphuu; l'ẹka Jiṅnu shi anọduje eme ndiphe baputizimu.

Jizosu bu Nwaturu Chileke

29 O rwua le nchitabohu iya; Jiṅnu huma ge Jizosu eje abyapfuta iya. Ọ sụ: "Unu huma onye ọbu, bu Nwaturu Chileke ọbu. Ọo ya e-gwefu iphe-ẹji ndiphe l'ọphu! 30 Sụ-a; ọ kwa onye ono be mu pfuru opfu ẹhu iya ono sụ l'ọo duru onye l'e-mechaa bya nù. L'onye ọbu ka mu l'ishi ka mu l'okpa. L'a byaru anwu mu; ọ noḍuhawaro-a. 31 Mbeḍua te eshikwa maru onye ọ bu; obenu l'ọo ge ndu Ízurelu amaru iya meru g'o gude mu bya anọdu; gude mini eme baputizimu."

32 Jiṅnu pfukwaapho iphe, o gude ọnya iya huma sụ: "Mu humaru Unme Chileke g'o shi l'imigwe du ge ndo bya anọdu iya l'ẹhu.

33 Mbeḍua te eshikpokwanu maru iya; ọle onye ono, ziru mu ge mu bya egude mini mee baputizimu ono suru mu: 'Ọo onye ono, i-huma ge Unme Chileke shi l'imigwe bya noḍu iya l'ẹhu ono bu iya bu onye ọbu, e-gude Unme-du-Nso eme baputizimu ọbu.' 34 Sụ-a; nta-a be mu gudewaa ọnya mu huma iya bya apfuaru epfu l'ọo onye ono bu Nwa Chileke ọbu."

Ndu mbu, l'etso Jizosu

35 O rwukwaa le nchitabohu iya; Jiṅnu pfukwaru l'ẹka ono yele umadzu labo, shi le ndu etsoje iya nù. 36 No iya; ọ humaephe Jizosu g'ogghata ọ sụ: "Unu humakwa Nwaturu Chileke ọbu."

* 1:23 1:23 Gṅnaa Azá 40:3.

³⁷ No iya; ndu labo ono, etsoje iya nu ono numaepho iphe ono, o pfuru ono; ephe tsoru Jizosu. ³⁸ Jizosu bya aghaa enya huma phe g'ephe etso iya bya aja phe su phe: “?Bu gunu be unu acho?”

Ephe su iya: “Rabayi! ?Bu awe be ikwaje?” Rabayi bu O-zi-iphe.

³⁹ O su phe: “Unu byanu bya ahuma iya.” Noo ya; ephe tsoru iya je ahuma aka okwaje. Ephe l'iya no-jiwaro nchi mbochi ono. Teke ono, ephe byaru ono bu l'oke eswe uzenyashi.

⁴⁰ Onye lanu l'umadzu labo ono, numaru opfu Jiṅnu; tsoru Jizosu ono; bu Anduru, nwune Sayimonu Pyita. ⁴¹ Anduru vuru uzo lobaru je acho-vu nwune iya Sayimonu su iya: “Anyi humaakwaru Mezaya obu, bu iya bu Kereshi obu.” ⁴² O duta Sayimonu byapfuta Jizosu. Jizosu huma ya pho bya asu iya: “Oo ngu bu Sayimonu, bu nwa Jiṅnu. Iphe, aa-noduje eku ngu nta-a bu Sifasu, bu iya bu Mkpuma.”

Jizosu eku Filipu yele Natanelu

⁴³ O rwua nchitabohu iya; Jizosu chita k'eje Galili. No iya; o huma Filipu; bya asu iya “Tsuru mu.” ⁴⁴ Filipu ono bu onye Betusayida. O bukwarupho mkpukpu ono be a nwuru Anduru yele Pyita. ⁴⁵ No iya; Filipu kwe iya hm; bya eje elee enya Natanelu. O huma iya bya asu iya: “Anyi humaakwaru onye obu, Mosisu deru nkiya l'ekwo ekemu; teme ndu mpfuchiru Chileke dekwaa ya pho-a. Onye o bu bu Jizosu ke Nazaretu, nwa Jiosifu.”

⁴⁶ Natanelu su iya: “?O dukporu-a iphe, du ree, e-shi le Nazaretu?”

Filipu su iya: “Byanu bya egude enya ngu huma.”

⁴⁷ Jizosu humaepho ge Natanelu eje abyapfuta iya; o su: “Onye owa-a bu okpobe onye Izurelu, adudu iphe, aata iya uta iya.”

⁴⁸ Natanelu jia ya: “?Nenu g'i meru maru mu?”

Jizosu su iya: “Mu humahawaru ngu ro teke i no l'upfu oshi figu pho teme Filipu bya eku ngu.”

⁴⁹ Natanelu su iya: “Onyibe! Oo ngu bu Nwa Chileke obu. Oo gubedua bu Eze ndu Izurelu obu.”

⁵⁰ Jizosu su iya: “?Bu-a l'ole mu suru ngu le mu humaru ngu l'upfu oshi figu pho meru g'o gude i kweta? Ii-mechakwaro humabaa iphe, kabaa owa-a shii! ⁵¹ Ge mu gbukwaru ngu iya tororo; unu e-mechakwaa huma g'imigwe gheru onu; unwu-ojosi Chileke nodu enyiba iya enyiba; enyizetakwa iya pho enyizeta awupfu Abubu-Ndiphe.”

2

Eke nwanyi le Kena

¹ O be le mboku k'eto; o duru aka eke nwanyi le Kena. Kena be du le Galili. Ne Jizosu nodukwapho l'eka ono. ² No iya; Jizosu yele ndu etsoje iya nu jee aka eke nwanyi ono; kele e yekwanuru phe le nri. ³ A ngu-gbuchapho mee, a gataru; ne Jizosu jepfu iya je asu iya: “Ndu-a te enwekwa mee.”

⁴ Jizosu su iya: “Ha! Nwanyi-a! ?Bu gunu be mu le ngu jigba? Teke mu e-me egube iphe ono, enya du ngu ono teke erwukwa.”

⁵ Ne iya su ndu nkwako nri: “Iphe, o sukpowaru g'unu mee; unu mekwaa ya!”

⁶ Ọ duru aragbada ite-ẹra ishii, e gude urwa kpua, sũkaaru l'ẹka ono, ndu Jiu egudeje eme nsọ nri. Iphe, alajẹ l'ite-ẹra ono nanu bu galonu ukporo; ophu aburu galonu ukporo l'iri. ⁷ Jizosu su ndu nkwakọ nri ono: "Unu kujishia ite-ẹra ono mini g'ọ ha." Ẹphe kujishia ya; ọ tuko jichaa pyimu pyimu. ⁸ Ọ sọ pẹ: "Ọ du ree; unu gbatawa iya ro je anu onye bu iya bu ishi, iphe, eeme l'ẹka-a." Ẹphe mee g'ọ pfuru. ⁹ Onye bu ishi iphe, eeme l'ẹka ono bya etsua ya onu; mini ono ghowaa mee. Ọ tufu iya ẹhu ẹka mee k'ono shihunu. Ọ buerupho ndu nkwakọ nri ono, kuru mini ono maru ẹka o shi. Ọ buru iya bu; o kua nwoke, byaru alu nwanyi-a ¹⁰ sọ iya: "Ibe ngu evujeru ọzo pashia mee, du ree l'a nguadaa. Teke mee duẹpho ndu byaru nu l'enya; teme l'a pashiahaa mee ophu du ẹji. Owa be i gbe sumia mee, du ree byasu nta-a."

¹¹ Iphe-ohumalenya mbu ono, Jizosu meru ono be o meru le Kena, no le Galili; mee ya gude goshi odu-biribiri iya. Ndu etsoje iya nu kweta nkiya.

¹² E meebekpoepho iphe ono; Jizosu waa ne iya; me unwune iya ke nwoke; me ndu etsoje iya nu tugbua jeshia Kapaniyomu. Ẹphe je anoo nwujiku olemole l'ẹka ono.

*Jizosu achifu ndu azu aswa
l'eze-ulo Chileke*

(Mat 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46)

¹³ Obo Ojeghata ndu Jiu nodu erwuwaa; Jizosu tugbua jeshia Jierusalemu. ¹⁴ O rwua bya eje abahu l'eze-ulo Chileke. Ọ humu ndu nogbaa l'ẹka ono ere eswi; me aturu; me ndo; me ndu agbanwe okpoga, no l'ẹka onokwapho agbanweshi okpoga l'eli teburu pẹ. ¹⁵ Ọ bya achita udo; mee echachi gude chikashigbua pẹ g'ẹphe ha l'ime eze-ulo Chileke ono; chikashichaa me aturu me eswi ono. Ọ bya aghakashia okpoga ono, ndu ono agbanweshi ono; tuko teburu pẹ ghashia igharaphu. ¹⁶ Ọ bya abaarun du ophu ere ndo mba su pẹ: "Unu tuko iphe ono chishia l'ẹka-a. Ọ to budu ulo Nna mu be unu e-me g'ọ buru ulo aswa." ¹⁷ Ndu etsoje iya nu bya nu bya anyata iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke, suru: "Obu, mu yeru ulo ngu enwu phuruphuru g'oku; ọ buru n-yemobu ono a-ta ishi mu."

¹⁸ Tobudu iya bu; ndu Jiu su iya: "Denu iphe, ii-meru goshi anyi g'anyi gude maru l'iphe-a, i meru-a be i meru l'orwuberu iya?"

¹⁹ Jizosu su pẹ: "Unu tsukposhia eze-ulo Chileke-a; ọo ujiku ẹto kpeeku be mu e-gude kpukwaa ya g'ọ du g'ọ shi du."

²⁰ Ndu Jiu ono jia ya su iya: "I suru l'oo ulo-a, a kpuru ukporo apha labo l'apha ishii-a be ii-gude ujiku ẹto kpupu-ahu azu?"

²¹ Ebe a madu l'oo onwiya gedegede be bu eze-ulo Chileke, oopfu opfu iya obu. ²² Noo g'ọ shitaru ọ nwuhuchaa; Chileke mee o shi l'onwu teta dzuru ndzu; ndu etsoje iya nu nyata l'o pfujewaru iphe ono. Ọ buru iya bu l'ẹphe ekweta iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke; kwetakwapho iphe, Jizosu pfuru.

Jizosu maru onyemonye

²³ Teke ono, Jizosu nokwadu le Jierusalemu g'aabokwadu obo Ojeghata ono be a dukpoo igwerigwe kweta nkiya. Kele ẹphe humabutaru iphe-ohumalenya, o meshiru. ²⁴ Obenu le Jizosu te egudedu ire pẹ ẹka; kele ọ makotawaru g'onyemonye gbaru. ²⁵ Ọ to budu ke

hm g'a bya akọaharu iya gẹ nemadzū tukuru gbaa; eshi ophu yẹbedua l'onwiya makọtawaru iphe, dū nemadzū l'ọkpoma.

3

Nikodimọsu yẹle Jizọsu

¹ O nweru nwoke lanu, epha iya bu Nikodimọsu. Nikodimọsu be yi l'ogbo ke Farisii bya abukwarupho onye-ishi ndu Jiu. ² O rwua enyashi ujiku lanu; o byapfuta Jizọsu bya asu iya: "O-zì-iphe! Anyi makwaru-a l'i bu onye ezije mmamiphe; l'oo Chileke yeru ngu g'i bya. O to dudu onye a-du ike eme eze iphe-a, iimegbabe-a, abudu l'oo Chileke pfuru onye obu l'azu."

³ Jizọsu su iya: "Ge mu gbukwaaru ngu iya tororo; onye aanwu-phuduru azu be ta abyakwa ahuma aka Chileke bu eze."

⁴ Nikodimọsu su iya: "?Denu g'ee-shi nwu-phu nemadzū azu ozo me onye ono buchaaru ogerenya? ?Oo-laphu ne iya azu l'epho je anodu g'a nwua ya k'ugbo ebo to?"

⁵ Jizọsu su iya: "Ge mu gbukwaru ngu iya tororo; o to dukwa onye abahu l'eka Chileke bu eze; gbahaa l'e gude mini; waa Unme-du-Nso nwu-phu iya azu. ⁶ Onye nemadzū nwuru; me iphe, shi l'eka nemadzū tukokwaru buru ke nemadzū. Onye Unme-du-Nso nwuru; me iphe, shi l'eka Unme-du-Nso tuko bukwanuru ke Unme-du-Nso. ⁷ G'o to dukwa ngu biribiri le mu suru l'anwu-phufutaje unu azu ozo. ⁸ Obujeru; pherephere -nodu ezi ala ibiya ophu du iya ree l'i nu ephu iya; obenu l'i ti makwanu aka o shi; ophu i makwapho aka oozi ala. Nokwapho g'o du iphe, bukpo onye Unme-du-Nso nwuru bu ono."

⁹ Nikodimọsu su iya: "?Denukpoo g'egube iphe ono e-me nwua?"

¹⁰ Jizọsu su iya: "?I bu onye ezi iphe le Izurelu; ebe iphe, du nno edoduru ngu enya? ¹¹ Su-a; ge mu gbukwaaru ngu iya tororo; o kwa iphe, anyi tutaru nvo be anyi epfuje; o buru iphe, anyi humaru l'enya be anyi atuje onu iya; obenu l'unu te ekwedu kweta iphe, anyi epfu. ¹² Mu -pfuaru unu iphe ke mgboko-a; unu tee kwetadu. ?Denu g'unu e-shi kweta me mu -pfuaru unu g'iphe k'imigwe du? ¹³ O to dukwa onye bahujewaru l'imigwe; a -gufu onye ono, shi l'imigwe bya, bu Abubu-Ndiphe.

¹⁴ "Su-a; o kwa ge Mosisu gude mgboro wolia agwo ono, e gude ope mee ono l'echiegu pho bu g'e wolifutaje Abubu-Ndiphe ¹⁵ g'oo-bukwanuru onye kwetarū nu; onye ono enweru ndzu ojejeje. ¹⁶ Le Chileke yekwaru ndiphe obu; yetabe iya k'opu o nuru Nwa lanu, o nweru kpoloko: g'oburu onye kwetarū nkiya; onye ono taa ladu l'iswi; o nwechiaru ndzu ojejeje. ¹⁷ Iphe, Chileke yedoru Nwa iya g'o bya le mgboko-a ta abukwa g'o bya anmaa ndiphe ikpe. O kwa g'ee-shi iya l'eka dzoo ndiphe.

¹⁸ "Onye kwetarū nkiya be a taa nmakwa ikpe. O bekwanu l'onye ekwedu nu be a nmahaakwaruro ikpe; kele onye ono te ekwedu k'onye ono, bu Chileke Nwa lanu ono. ¹⁹ Ge Chileke e-bukafu ikpe ono bu; l'iphoro ono byaru le mgboko-a; ndiphe gbē haa iphoro ono hatachia ochii; opfu l'iphe, epe eme bugbaa ejo-iphe. ²⁰ Ishi iya bu l'onye bu onye eme ejo-iphe akpoje iphoro ashi; onye ono te eshitajedu aka iphoro du; a -nonyaa ejo-iphe, oomegbabe gbafuta iphe. ²¹ Obenu

l'onye eme ire-lanụ l'afutaje bya anọdu l'ẹka iphóró dọ g'aa-hụma-dzuru iya; maru l'iphe oome bẹ ẹka Chileke dọpho."

Jizosu yele Jìonu onye emeje baputizimu

²² E mechaa; Jizosu yele ndu etsoje iya nọ tųgbua jeshia alì Jiudiya. Ephe kpọo nwupfu l'ẹka ono; ọ nọdu emeshi nemadzọ baputizimu. ²³ Jìonu l'onwiya nọdukwapfo lẹ Inọnu eme baputizimu nkiya. Inọnu bọ mkpukpu, nọ-kube Selimu. Ọ nọdu l'ẹka ono eme baputizimu; kẹle mini dọ shii l'ẹka ono. Ndi phe nọdu awụ awụ-pfuta iya l'ẹka ono; ọ nọdu emeshi phe baputizimu. ²⁴ Teke ono bukwanuru teke e teke atọdu Jìonu mkpọro.

²⁵ A nọnyanaa; ndu etso Jìonu ephe l'onye Jiu tųpfuru ẹgo g'eemeje kẹ nsọ asafu onwonye nturwu. ²⁶ Noo ya; ephe tųru iya jepfu Jìonu je asu iya: "??Ị nyatakwadurua nwoke ono, unu l'iya shi nọdu l'azọ Jíódanu azu iya ọphuu-a? ?Tị madu nwoke ono, i pfuru anyi opfu ẹhu iya-a? O meakwa baputizimu l'ẹka-a nta-a. Mbụ; a nọdu awuakwa gidigidi ejepfu iya."

²⁷ Jìonu sọ phe: "Ọ tọ dukwa onye dọru iphe, ọ byaru anata mẹ ọ -budu iphe, Chileke nuru iya. ²⁸ Unubedua l'onwunu kàbẹkwa buru ndu ẹto, nọmaru teke mu pfuru sọ l'ọ tọ bukwa mbedua bọ Kéreshi ọbu; l'ọ kwa ẹzizi bẹ e ziru mu gẹ mu vuru iya ọzo bya. ²⁹ Sọ-a; ọ kwa nwata nwokoro, eje alu nwanyị bẹ nwanyị ono, aabya eke ji ono nọ-doru. Ọnyà nwata okoro ono nọdu abujeru; ọ -pfuru l'ẹka ọnyà iya pho nọ anu iphe, oopfu; ẹhu atso iya ntumatu. Ọ buru ẹgube ono bẹ ẹhu atsokpoo mu uto atsofu l'ishi nta-a. ³⁰ Mbụ-a; ọo-nọdukwa aka shii eje; ephe nkemu aka alwa alì eje."

Onye shi l'igwe bya

³¹ "Onye ono, shi l'igwe bya ono bẹ bọ iya kakọta shii g'a ha. Onye shi lẹ mgboko-a buẹpho kẹ mgboko-a; teme ọ nọdu anọdujeepfo epfu gẹ ndu mgboko-a; onye ono, shi l'imigwe bya bọ iya kakọta shii g'a ha. ³² Ọo iphe, ọ nọmaru lẹ nchi; hụma l'enyia iya bẹ oopfujẹ. Obenu l'ọ tọ dọdu onye ekweje nata ozi iya. ³³ Onye nataru ozi iya bẹ gudewaa nno kweta lẹ Chileke bọ ọkpobe iya. ³⁴ Noo l'onye ono, Chileke yeru ono epfu opfu, Chileke pfuru. Ishi iya bọ lẹ Chileke ta anuduru iya Unmedu-Nsọ nọ-phodo iya ya anu-phodo. ³⁵ Chileke, bọ Nna yeru Nwa iya obu; bya ewowaru iphemiphe ye iya l'ẹka. ³⁶ Onye kwetarọ kẹ Nwa iya ono bẹ nwewaru ndzọ ojejoje; onye ta anuduru Nwa Chileke opfu bẹ ndzọ ono ta abyakwa erwube ẹka. Onye ono bẹ oke-ẹhu-eghu Chileke dọakwaa swiru; ọ buru g'ọo-dọ swiru iya bọ ono je aduwaruro aduru."

4

Jizosu yele nwanyị Samériya

¹ Tọbudu iya bọ; Nnajiuphu bya amaru lẹ ndu ọgbo Fárisii nọmaru lẹ ndu yebedua, bọ Jizosu meru baputizimu; ephe nọdu etso iya kawaa shii eme lẹ ndu ọphu Jìonu meru baputizimu; ephe nọdu etso yebedua. ² Ọle ọ tọ dukpodaanu onye Jizosu gude ẹka iya mee baputizimu; gbahaa ndu etsoje iya nọ emeje iya. ³ Ọ gbeshi lẹ Jiudiya; ọ buru iya alaphu azu lẹ Gálili. ⁴ Ọzo ono, o shiru eje Gálili ono bẹ ọo-ghaja Samériya.

⁵ No iya; Jizọsu jenyaa bya ejerwua mkpukpu lanu, eeku je Sayika le Sameriya. Mkpukpu ono no-kube egu ono, Jiekopu nuru nwa iya, bu Jiosefu. ⁶ O nwekwarupho welu, Jiekopu turu, du l'eka ono. Jizosu rweupho l'eka ono g'enyanwu alwawaa l'ishi; ike ije bvuchawa iya ree. O je anodu anod l'aguga welu ono.

⁷ O nweru nwanyi, byaru eseta mini le welu ono. Nwanyi ono bu onye Sameriya. Jizosu su iya: "Nwanyi; kenaa mu mini ge mu ngua." ⁸ Teke ono be ndu etsoje Jizosu jeshiwaru l'ime mkpukpu je azuta nri, ephe e-ri.

⁹ Tobudu iya bu; nwanyi Sameriya ono su iya: "?O nwuru inw- agha be o bu gube onye Jiu gbe su mube nwanyi Sameriya ge mu kee ngu mini gi ngua?" Iphe, nwanyi ono gude pfua nno be bu le ndu Jiu be ephe le ndu Sameriya te erigbadu.

¹⁰ Jizosu su nwanyi ono: "Ha! O -bu li maru iphe-oma, Chileke emejeru nemadzu; mbu-a; o -bu li makporu onye suru gi kee ya mini-a amama ophu me o gbe buru gubedua gege arwo iya me o nu ngu mini, lanuje ndzu gi ngua."

¹¹ Nwanyi ono su iya: "Nwoke-a! ?G'odukwanu iphe, i gude, ii-gude seta mini-a-e? Tem welu-a be i maru l'o du omi. ?Buhunu awe be mini, anuje ndzu obu shi ngu? ¹² ?Bu iphe, iifu bu li byaru akawanu ochochoroche anyi Jiekopu shii, bu iya turu anyi welu-a; tuchaa ya bya angua ya mini; unwu iya ngua ya mini; iphe, bu anu, o nweru enweru ngukwaa ya pho mini?"

¹³ Jizosu su iya: "O to dukwa onye nguru mini welu-a ge mini ta agu iya ozo. ¹⁴ Obenu l'onye nguru mini ophu mbedua nuru iya be mini ta ayidu gubaa jasule tuutuutu le mimimii. Noo le mini ophu mu a-nu onye ono a-duwa iya ro l'ehu buru iya ishi ngele, a-noduje anwushi mini, anuje ndzu ojejeje."

¹⁵ Nwanyi ono su iya: "Jiko nunu mu egube mini ono ge mu ngua; k'ophu bu: mu -nguchaa ya; mini ta abyadu agubaa mu ozo; mu ahakwanaa k'abyaje ekuta mini l'eka-a."

¹⁶ Jizosu su iya: "Lanu je ekua ji ngu ge gu l'iya swiru bya l'eka-a."

¹⁷ Nwanyi ono su iya: "Mu ta alukwa ji."

Jizosu su iya: "Oo ngu eviya. I -su li ti ludu ji be o bu ngu okpobe- opfu. ¹⁸ Kele i l'waru unwoke ise; temanu onye ophu gu l'iya bu nta-a ta abudu ji ngu. Oo ire-lanu be i pfuru ono."

¹⁹ Nwanyi ono su iya: "Nta-a be mu maru li bu onye mpfuchiru Chileke. ²⁰ Nna anyi oche phe be bu l'ubvu-a be ephe shi anoduje abaru Chileke aja. Nta-a be unube ndu Jiu byaru bya asu l'o buepho le Jierusalemu be aanoduje abaru Chileke aja."

²¹ Jizosu su iya: "Nwanyi-a; kwetaele-a iphe-a, mu epfuru ngu-a; l'ogbabeakwa teke adedu onye byaru anodu l'ubvu-a baaru Chileke, bu Nna aja; ophu aabaduru iya ya le Jierusalemu. ²² Unube ndu Sameriya abaru iphe, unu amadu aja; anyibedua, bu ndu Jiu bu iphe, anyi maru be anyi abaru aja; kele oo l'eka ndu Jiu be ndzota e-shi. ²³ Ole ogbabeakwa; mbu l'o rwuakwaru teke ndu l'abaru Chileke, bu Nna aja okpobe abaru e-gude Unme-du-Nso me obu phe go ha abaru iya ya go gbaru. Noo egube ndu du Chileke, bu Nna ree gephe baru iya aja bu onya. ²⁴ Chileke bu Unme. Oo ya bu le ndu abaru iya aja gudefutaje Unme-du-Nso yele ire-lanu abaru iya aja okpobe abaru."

²⁵ Nwanyị ono sụ iya: “Mu makwaru-a lẹ Mezaya obu, bu iya bu onye eekuje Kéreshi l'a-bya. L'ọ -byaephọ bẹ ọo-tuko iphemiphe kọkotaru anyi.”

²⁶ Jizosu sụ iya: “Ọo mbẹdua, epfu anu ngu nu-a bu mu bu Kéreshi obu.”

²⁷ Ephe gudekwadaa nno epfu; ndu etsoje iya nu pho lwa. O tufu pfe ehu g'ephe byaru ahuma ge Jizosu yele nwanayi abo uja. Ebe o dwekwanu onye ophu jiru nwanayi sụ iya: “?Bu gunu bẹ icho?” Ozoo jikpoonu Jizosu sụ iya: “?O nwuru inwuagha bẹ gu lẹ nwanayi epfu?”

²⁸ Noo ya; nwanayi ono gbado ite ono, o gude bya ekuta mini ono l'eka ono; gbagbua gbaba l'ime mkpukpu ono je echiaru ndu ozo mkpu sụ pfe: ²⁹ “Unu byakpodapho bya ahuma nwoke, tukoru iphe, bukpo iphe, mu mejeru koshiaru mu. Mu ta amakwa ?to budu iya nu bu Kéreshi obu to?” ³⁰ Ephe wufuta l'ime mkpukpu ono wu-pfuta Jizosu.

³¹ Teke ono, nwanayi ono tugburu ono bẹ ndu etsoje Jizosu rworu iya sụ iya g'ọ kabero ria nri.

³² O sụ pfe: “Mu nweru-a nri ophu mu e-ri, unu ta amadu.”

³³ O buru iya bu lẹ ndu etsoje iya nu pfuaaha l'ime onwophe sụ: “? O duru onye kabẹ wotawaru iya nri to?”

³⁴ Jizosu sụ pfe: “Iphe, bu nri mu bu ge mu mee iphe, du onye ono, ziru mu ge mu bya ono ree l'obu; wafua ge mu jekota ozi, o ziru mu g'ọ ha jefu iya l'ishi. ³⁵ Sụ-a; ?to budu unu anmajẹ etu sụ: ‘Tofukwaa onwa eno nta-a l'ọ rwua teke eewolataje iphe, e meberu l'ali.’ Ole mu suru g'unu palikpodapho enya legbabe l'opfu, a koru akoko; gbu ya igo huma l'iphe, e meberu l'ali kachawaru akaka duchawaa k'ewolata unuphu! ³⁶ Onye akpata iphe ono, e meberu l'ali ono bẹ aapfufe ugwo ozi iya. Onye ono achikobe mebyi iphe, l'a-nodu l'eka lanu kwaberu ndzu ojejoje. Oo ya bu ge ndu aku akuku; me ndu akpata akpata atuko tee eswa. ³⁷ Noo eka iphe ono, e pfuru ono gude buru okpobe-opfu; a suru: ‘L'onye lanu emebeje iphe l'ali; onye ozo eje akpata iya akpata.’ ³⁸ Mu yewaru unu g'unu je akpata iphe, e meberu l'egu, unu ejeduru ozi iya. Oo ndu ozo jeru ozi l'egu ono; o l'oo unubedua bẹ unu l'ephe gbawaa mgba eri urwu iphe, ephe seru akanya iya.”

³⁹ Igwerigwe ndu Sameriya, shi lẹ mkpukpu ono bya ekweta ke Jizosu; opfu lẹ nwanayi ono suru pfe l'ọ tukoru iphe, bukpo iphe, ya mejeru koshiaru iya. ⁴⁰ Tobudu iya bu; ndu Sameriya ono byapfutaephọ Jizosu; ephe rwo ya g'ephe l'ia notabaa. O kwe; ephe l'ia noo ujiku labo lẹ mkpukpu ono.

⁴¹ A dubakpo igwerigwe gude k'iphe shi iya l'onu kweta. ⁴² Ephe sụ nwanayi ono: “O to bukwa olu-opfu ngu kparu iphe, anyi kwetaru. Iphe, anyi kwetaru bukwa l'anyi gudewaa nchi anyi numa iya l'onwanayi; maru l'oo okpobe-opfu: l'oo onye-a bukpo Kéreshi obu eviya, bu iya bu Onye-Ndzota ke mgboko-a.”

Jizosu eme nwa oke-amadu g'ọ wekorohu

⁴³ Jizosu nochapho ujiku labo ono l'eka ono; o tugbu jeshia Gálili. ⁴⁴ Lẹ yebedua, bu Jizosu l'onwiya pfuhaakwaru sụ l'onye mpfuchiru Chileke bẹ a ta kwabedua ubvu l'ali iya. ⁴⁵ Tobudu iya bu; o rwuepho Gálili; ndu Gálili nabata iya; kele ephe humakotaru iphemiphe, o

meshiru lẹ Jierúsalemú teke ono, aabọ iphe l'ẹka ono; kele ephebedua jekwarupho abọ iphe ono lẹ Jierúsalemú.

⁴⁶ Oo ya bụ; Jizọsu bya atugbua laphushia azụ lẹ Kena kẹ Gálili, bụ iya bụ ẹka ono, o mejeru mini ọ ghọo mee phọ. Ọ duru oke-amadụ lanu, iphe eme nwa iya lẹ Kapaniyomu. ⁴⁷ Nwoke ono nũaepho lẹ Jizọsu shiwaa Jiudiya bya Gálili; o jepfu iya je arwọo ya sụ iya g'ọ bya emee gẹ nwa iya nwoke wekorohu; kele ọonwuhu anwuhu. ⁴⁸ Ọ buru iya bụ; Jizọsu sụ iya: “Unu egudedu ẹnya unu hũa iphe-ohumalenya, dugbaa biribiri bẹ unu ta abyakwa ekweta.”

⁴⁹ Oke-amadụ ono sụ iya: “Nnajiuphu; jiko byarọ g'anyi je; a-nonyaa nwa mu obu nwuhu.”

⁵⁰ Jizọsu sụ iya: “Tugbua lashia; lẹ nwa ngu a-noduru ngu-a ndzụ.”

Nwoke ono kweta iphe ono, Jizọsu pfuru iya ono; ọ buru iya alala. ⁵¹ Nwoke ono nodukwadua l'uzo; ndu ejeru iya ozi gba iya ndzuta; sụ iya lẹ nwa iya ono gbakerehụakwaru.

⁵² Ọ jia phe sụ phe: “?Bụ egube teke ole bẹ nwata ono beberu wata aka mma?” Epe sụ iya: “Ọ kwa g'e rigbuerupho nri eswe unyaphu bẹ ehoku ono zebuhuru iya.” ⁵³ Nna nwata ono nyata l'oo teke ono gededede bẹ Jizọsu suru iya gẹ ya la lẹ nwa iya a-noduru iya-a ndzuta. Nwoke ono yee ndibe iya tuko kweta kẹ Jizọsu.

⁵⁴ Ono buru iphe-ohumalenya k'ẹbo, Jizọsu meru g'o shi lẹ Jiudiya bya Gálili.

5

Jizọsu yele ẹniyeni aguga okpuru

¹ E mechakpoakwaro; ọ duru obo-iphe, ndu Jiu abọ. Jizọsu jeshinaa Jierúsalemú. ² L'ime Jierúsalemú, lẹ mgboru Oguzo Aturu, bẹ ọ duru nwa okpuru, ndu Hiburu ekuje Betusayida; uzo eshije abahụ iya du uzo ise. ³ Ndu iphe eme dukpoo igwerigwe zegbaa l'ime ẹka ono: ndu atsụ ishi-o me ndu ẹniyeni-o me ndu iphe, lonwuru ibe ẹhu lanu. Epe tuko zeshia l'ẹka ono kwabegba teke mini ono l'eme ukporo. ⁴ Kele qobujeru; a -nonyaepho nwanshiji; ojozi-imigwe, shi l'ẹka Nnajiuphu abya l'okpuru ono bya agbarwua mini ono. Onye iphe eme, vukpowaa uzo ye okpa lẹ mini ono me ojozi-imigwe ono gbarwuchaa ya; ọ buru onye ono ewekorohu l'iphe, eme iya nu. ⁵ Noo ya; o nweru nwoke lanu, nọ l'ẹka ono, nyawaru ẹhu ukporo apha l'apha iri l'esato. ⁶ Jizọsu byaepho bya ahũa l'o shihawaa ụzenya zeta l'ẹka ono. Ọ sụ iya: “? Ọ du ngu ree g'e mee ngu g'i wekorohu?”

⁷ Nwoke ono, iphe eme ono sụ iya: “Ee! Ole ọ to dudu onye mu nweru, a-paru mu chie l'okpuru ono me a -gbarwuepho mini ono. Ọ nodu abujeru; mu -jeshia gẹ mu ye iya okpa; onye ozo evuwaru mu uzo.”

⁸ Jizọsu sụ iya: “Gbalihu; phuta utute ngu wata eje ije.” ⁹ Teke ono teke ono; nwoke ono wekorohu bya aphuta utute iya jeahaa ije.

Mboku, iphe ono meru bu eswe-atuta-unme ndu Jiu. ¹⁰ Oo ya bụ; ndu Jiu sụ nwoke ono, e metaru l'iphe, shi eme iya nu ono: “Ntanu-a bukwa eswe-atuta-unme. ?I maru-a lẹ g'i phutaru utute ngu eje nno bẹ ọ buwaa ngu adarwu ekemu?”

¹¹ Ọ sụ phe: “Ọ kwa nwoke ono, meru mu wekorohu ono suru mu gẹ mu phuta utute mu wata eje ije.”

¹² “Ḕphe jja ya sụ iya: ?Bụ egube nemadzụ ɡunu bẹ nwoke ọbu bụ, sụru ɡ’i phuta utute ngu wata eje ije?”

¹³ Ọphu nwoke ono, e meru o wekorohu ono amadụ onye ọbu kele Jizosụ gudewaa lẹ nemadzụ parụ ẹka l’eka ono lufu ọ buru iya atugbu.

¹⁴ E mechaa; Jizosụ hụma nwoke ono ozo l’eze-ulo Chileke bya asụ iya: “Lenu; nta-a bẹ i dukwaa iche; ta adukwa teke ii-je eme iphe-iji ọzobaa ɡ’iphe ozo, ka njọ ta abyapfuta ngu.”

¹⁵ Nwoke ono godobeę ya phọ je akaru ndu Jiu l’ọ kwa Jizosụ bẹ meru iya; ya wekorohu ọbu. ¹⁶ Noo iphe, meru ɡ’o gude ndu Jiu chiahaa nta Jizosụ; opfu l’ọ eswe-atuta-unme bẹ o meru iphe ono. ¹⁷ Noo ya; Jizosụ sụ phẹ: “Nna mu ejekwa ozi ɡ’ooje iya bya asụ nta-a; mbedua nọdu ejekwaphọ.”

¹⁸ Iphe ono, o pfuru ono mee ndu Jiu; ẹphe kabakpọo achọ ọzo, ẹphe e-shi gbua ya. Ọ tọ bụdua kele ọ turwuru nsọ eswe-atuta-unme; ọphu ka phẹ ẹhuka bukwa l’ọ gbẹ ekufua nụ Chileke Nna iya, bunu iya bụ lẹ yele Chileke gbẹ haru ẹnya nhamunha.

Ike ke nwa

¹⁹ Noo ɡ’o gude; Jizosụ sụ phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ tọ dukwa iphe, Nwa egudeje ike ẹka iya eme l’onwiya; abudu iphe, ọ hụmaru lẹ Nna iya eme; kele ọo iphe, Nna eme bukwapfo iphe, Nwa emeje. ²⁰ Nna yeru Nwa iya obu. Ọ nọdu egoshikotaje iya iphemiphe, oome l’onwiya. Oo-goshibakpokwaa ya nụ iphe, ka ọwa-a shii ɡ’o mee; mbụ k’ọphu ọo-du unu biribiri. ²¹ L’ọ kwa gẹ Nna emeje ndu nwuhuru anwuhu; ẹphe eshi l’onwu teta gbalihu l’ọ nụ phẹ ndzu-a bụ gẹ Nwa e-woru ndzu nū ndu du iya l’uche. ²² Ọ tọ dukwa onye Nna egude ẹka iya ekpe ikpe; o wokotaaakwaru k’ikpe ye Nwa iya ono l’eka. ²³ Ọo ya bụ gẹ ndiphe l’ophu akwabeje Nwa ubvù g’ẹphe akwabeje Nna. Onye ono, ta akwabedu Nwa ubvù ta akwabekwa Nna, bụ iya bụ onye ziru iya nū.

²⁴ “Sụ-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye nūmakpowaru opfu mu bya ekweta k’onye ono, ziru mu gẹ mu bya ono nweakwa ndzu ojejeje. Onye ono ta abyadu apfuru ɡ’e kpee ya ikpe. Onye ono shiwaa l’onwu bahu lẹ ndzu. ²⁵ Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; mbọchi agbabeakwaa; mbụ l’o ruwakwaru erwurwu teke ndu nwuhuru anwuhu a-nūma olu ke Nwa Chileke; ndu ọphu nūmaru iya nū a-nọdu ndzu. ²⁶ Ọo gẹ ndzu shi Nna l’onwiya l’eka bụ gẹ Nna mekwarupho gẹ ndzu shi Nwa l’eka. ²⁷ Ọ nukwarupho Nwa ono ike ɡ’o kpeje ikpe kpeba; kele ọo ya bụ Abubu-Ndiphe. ²⁸ ɡ’iphe-a te ejikwa unu ẹnya; lẹ mbọku agbabeakwaa teke iphe, bukpo ndu nọ l’ilu ɡ’ẹphe ha a-tuko nūma olu iya; ²⁹ shi l’ilu phẹ futachaa. Ndu ọphu shi eme iphe, du ree eteta dzuru ndzu; ndu ọphu shi eme ejophe etetakwaphọ ɡ’a nma phẹ ikpe.

Iphe, egoshi l’ike du Jizosụ l’eka

³⁰ “Sụ-a; ọ tọ dukwa iphe, mu egudeje ike ẹka mu mee l’onwomu. Ọ kwa gẹ Chileke sụru gẹ mu kpee ikpe bụ gẹ mu ekpeje; teme ikpe, mu ekpe buru ikpe, pfuru ọto; kele mu te ekpejedu ɡ’ọ du mu. Ọo ɡ’ọ du onye ono, ziru mu nū ono ree l’uche bụ gẹ mu ekpeje.

³¹ “Teke ọ bụ lẹ mu gbẹ bya atuhaa ọnu onwomu; ọ kwa iya bụ l’iphe, mu epfu ta abudu ire-lanu. ³² Obenu l’ọ dukpooruro onye

ozo, bu iya a-tu onu mu; mbu l'ophu mu tuberu nvọ bu l'iphe, onye ono e-pfu l'opfu ehu mu bu okpobe-opfu. ³³ O kwa unu ziru ndu-ozu g'ephe byapfuta Jiṅnu; Jiṅnu pfukwaaru unu k'okpobe-opfu ono. ³⁴ O to bukwa ge nemadzu bya atuahaa onu mu. Iphe, mu zoberu agba iya okpa bukwa g'aa-dzo unu. ³⁵ Jiṅnu l'onwiya bu oroku, enwu enwunwu; teme o ndu eke jajaja. O shikwapho evu unu evuvu g'unu ndu l'iphoro iya ono tetota nweswa. ³⁶ Iphe, mu meshiru kakwa atu onu mu; eme le ge Jiṅnu turu onu mu. Ishi iya bu l'ozu ono, Nna ziru ge mu bya ejee jefu l'ishi ono; mbu ozi ono g'o ha, mu eje nta-a ono be atu onu mu l'o bua Nna ziru mu ge mu bya. ³⁷ Nna mu ono, bu iya ziru mu ono tukwarupho onu mu. Unu teke anuma-swekwaa olu Nna mu ono; ophu unu 'eke ahumaswekwaa ya; k'ophu unu a-maru g'o gbaru. ³⁸ Unu ta akwakobeduru opfu ono, shi Nna mu l'onu ono l'ime obu unu; kele unu te ekwetaduru k'onye ono, o ziru g'o bya ono. ³⁹ Unu anoduje enyocha iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke; dobesu l'onoo aka unu e-shi nweru ndzu ojejeje. Ekwo-opfu Chileke ono tukokpokwaaru atu onu mu. ⁴⁰ Obenu l'unu te ekwedu byapfuta mu g'unu enweru ndzu.

⁴¹ "O to nwekwa teke mu ele enya ge ndiphe bya ajaahaa mu ajaja. ⁴² Ole mu makwaru-a l'unu te eyeduru Chileke obu. ⁴³ O kwa ike ke Nna mu ono be mu gude bya; unu jika mu. Teke o buepho l'o duru onye ozo, gude ike k'eka iya bya; l'o buru onye k'ono be unu a-nata. ⁴⁴ Su-a; ?denu g'unu e-shi kweta nkemu; l'unube ndu abujeru; nwibe unu -ndu aja unu ajaja l'ootso unu ntumatu. Ebe o budu l'unu achọ ọzo, unu e-shi ge Chileke ophu bu iya bu Chileke kpeekpu jaa unu ajaja. ⁴⁵ G'o to dukwa unu g'o bu mbedua eje edo g'unu gbaru l'atathu Nna mu; onye e-do edo ehu unu gbekikwanu buru Mosisu pho, unu chiru aka bebe pho. ⁴⁶ O -bu l'unu kweru ke Mosisu me unu ekwekwapho nkemu; noo kele Mosisu deru dekuta mu l'ekwo iya. ⁴⁷ Teke o bu l'unu te ekwetaduru iphe, o deru; ?denuhunu g'unu e-shi kweta l'opfu, mu ephu bu okpobe opfu?"

6

*Jizosu anu unu umadzu iri l'ebo
l'ukporo iri nri*

(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

¹ E mechaa; Jizosu tugbuwa jeshia azu eze-enyimu Galili azu iya ophuu, bukwa iya pho bu eze-enyimu Tayibiriyasu. ² Igwerigwe nemadzu ndu awu gidigidi etso iya; kele ephe humawaru iphe-ohumalenya, o meshiru teke ono, o meshiru ndu iphe eme ephe wekorohuchaa ono. ³ Jizosu kweepho doo bya enyikota aka ono, bu o-ka-l'ubvu-ubvu ono je anodu anoo l'eka ono yele ndu etsoje iya nu. ⁴ Teke ono be obo Ojehata ndu Jiu duwaa ntse. ⁵ Jizosu bya apalia enya; huma le ndu awu abyapfuta iya nu du igwerigwe shii. O buru iya bu l'o su Filipu: "Bukpoo awe be anyi a-zuta buredi ge ndu-a eria nri?" ⁶ Iphe, o gude pfua nno ta abukwa l'o to madu iphe, oo-me. O kwa g'o maeduru iphe, Filipu e-pfu.

⁷ O buru iya bu le Filipu asu iya: "Ukporo pangu taa sukpokwanu azuta buredi, a-suru g'oo-rwudzuru phe l'onu ilile."

⁸ Noo ya; onye lanu le ndu ono, etsoje iya nu ono, bu Anduru; mbu nwune Sayimonu Pyita su iya: ⁹ "O dukwaru nwata nwokoro nshii,

nọ l'ẹka-a, gude ishi buredi balı ise; waa ẹji-ẹma. O bekwanu ?ọ duru iphe, iphe ono bu l'ẹhu igwe ọha-a?"

¹⁰ Jizosu su phe: "Ngwa unu su phe g'ẹphe noduchaa anọ." Ẹka ono be unwu irwu ẹswa dukwanu shii. Ẹphe bya atuko noduchaa anọ l'ẹka ono. G'ẹphe ha doru l'ẹka ono bu unu unwoke iri l'ẹbo l'ukporo unwoke iri. ¹¹ Jizosu bya achita buredi ono bya ekelechaepho Chileke ekele bya ekeshiaru iya ndu ono, nọ l'ẹka ono. O bya emekwaapho ẹma pho nno; o dzuru onyemonye. ¹² Ẹphe rijichaepho ẹpho g'ẹphe ha; Jizosu su ndu etsoje iya nu: "Unu tutukobe iphiriba iya ophu ẹphe riphodoru g'oto du ophu a-la l'iswi." ¹³ Ẹphe bya atutua iphiriba iphiriba iya ophu shi l'ishi buredi ise ono tutu-jia ya nkata-evu-iphe iri l'ẹbo, bu iya bu ophu ndu ono riphodoru.

¹⁴ Ndu ono humaepho iphe ohumalenya ono, Jizosu meru ono ẹphe su: "O kwa okpobe-opfu l'oo nwoke-a bu onye mpfuchiru Chileke obu, l'a-bya le mgboko-a!" ¹⁵ Jizosu maerupho l'ẹphe abya iya akputa k'ehuka; mee ya onye eze phe; o buru iya alaphu azu l'ubvu ubvu pho nwekinyi iya.

Jizosu eje ije l'eli mini

(Mat 14:22-33; Mak 6:45-52)

¹⁶ O rweupho l'uzo ẹnyashi; ndu etsoje iya nu tugbua jeshia l'eze-enyimu pho. ¹⁷ Ẹphe bahu l'ugbo kpuru iya eme g'ẹphe ghabua le mini ono jeshia Kapaniyomu. Ochii wata agbagba; ophu Jizosu 'eke abyapfutadu phe. ¹⁸ Noo ya; oke pherephere nonyaa bya awata ezizi; k'ophu eze mini ono wataru atu oke akpara-mini atushi iya ike; k'ophu o byaje enari. ¹⁹ Ndu etsoje iya nu ono kpopepho ugbo ono o du ge manyiru eto me eno; ẹphe huma Jizosu g'ooje ije l'eli mini eje abyakube ugbo phe. Meji tofu phe. ²⁰ Jizosu su phe: "Ndzu ba agushi unu; l'ọ bu-a mbedua." ²¹ O buru l'o pfuru nno meru g'o gude o luwahaa phe l'obu g'ẹphe kubata iya l'ugbo phe. G'ejia epfua; ugbo phe hee l'eli-mgboko ẹka ẹphe eje alufu.

Aacho Jizosu

²² O rwua le nchitabohu iya; ndu ophu shi nodu l'azu eze-enyimu azu iya ophuu bebe maru l'oo ugbo lanu be likwaduru-a l'ẹka ono. Ẹphe makwarupho le Jizosu te tsodu ndu etsoje iya nu bahu l'ugbo phe; l'oo ndu ono, etsoje iya nu ono tugburu nweka phe. ²³ O dukwarupho igwerigwe ugbo ozo, shigbaa Tayibiriyasu byakube ẹka ono ntse, bu iya bu mgboru ẹka pho, ẹphe nọ taa buredi ge Nnajiuphu kelechaaru Chileke ekele pho. ²⁴ No iya; igwe ọha ono humaepho le Jizosu ta anodu l'ẹka ono; ebe ndu etsoje iya nu anodu iya; ẹphe tuko bahu l'ugbo choru Jizosu jeshia Kapaniyomu.

Jizosu bu nri, anu ndzu

²⁵ Ẹphe cho-vuepho Jizosu l'azu eze-enyimu ono azu iya ophuu; ẹphe su iya: "?Buhunu teke ole be i rwiwaru azu iya-a?"

²⁶ Jizosu su phe: "Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, meru g'o gude unu chọahaa mu nta-a ta abukwa l'ole unu humaru iphe-ohumalenya, mu meshiru. Iphe, unu zoberu achọ mu bukwa le mu nuru unu buredi; unu taa taja ẹpho. ²⁷ Su-a; ophu g'unu te segbushihe onwunu l'akanya nri ophu bu ọla-l'iswi. Unu sejechia akanya nri ophu

a-ṅḍu anuje unu ndzū ojejoje, bu iya bu nri ophu Abubu-Ndiphe a-nu unu; keḷe o kwa yebedua be Chileke, bu Nna meru g'e shije l'eka iya hūma ike, egoshi l'onoo iphe, yebe Nna gude su ge ya bya."

²⁸ Eḷhe jia ya su iya: "ʔBu ḡunu be anyi a-ṅḍu eme l'o buru iya bu l'anyi eje ozi Chileke?"

²⁹ O su phe: "Iphe, bu iya bu ozi Chileke bu g'unu kweta k'onye ono, Chileke yeru g'o bya ono."

³⁰ Oo ya bu; eḷhe su iya: "ʔBu egube iphe-ohumalenya, du idu-agma be ii-me goshi anyi g'anyi gude enya anyi hūma kweta obu? ? Deṅu iphe, ii-me obu? ³¹ Keḷe teke k'azu be nna anyi oche phe rikwaru nri ono, bu mana ono teke eḷhe no l'echieḡu. O buru iya bu iphe obu, e deru l'ekwo-opfu Chileke su: 'O nuru phe nri, shi l'imigwe eḷhe ria.*'"

³² Jizosu su phe: "Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; o to bukwa Mosisu nuru unu nri ono shi l'imigwe ono. Obenu l'oo Nna mu egudeje eka iya nu unu okpobe nri ophu shi l'imigwe. ³³ Le nri ono, Chileke anuje ono bukwa iya bu onye ono, shi l'imigwe bya ono; teme o buru onye ono anuje ndiphe ndzū."

³⁴ Eḷhe su iya: "Nnajiuphu; jiko nujenu anyi nri ono tekenteke."

³⁵ Jizosu su phe: "O kwa mbedua l'onwomu bu nri ono, anuje ndzū ono. Onye byapfutaru mu nu be egu ta ayikwa gubaa ozo; ophu egu mini abyakwa agubaa onye kwetarū nkemu. ³⁶ Ole mu pfuakwaru unu l'unu hūmaakwaru mu; ophu unu ekwedu nkemu. ³⁷ Obenu l'iphe, bu ndu Nna mu yeru mu l'eka a-byapfutakotakwa mu; ophu mu abyakwa achifu onye byapfutaru mu nu. ³⁸ Noo keḷe mu shi l'imigwe bya. Iphe, mu byaru ta abukwa ge mu bya emee uche nkemu; o kwa uche onye ziru mu ge mu bya be mu byaru ememe. ³⁹ Iphe, bukwanu uche onye ono, ziru mu nu ono bu g'o to du ndu ono, o yeru mu l'eka ono me onye lanu, a-nahu mu tuphahu; gbahaa ge mu tuko phe mee g'eḷhe tuko teta ṅḍu ndzū mboku ikpazu. ⁴⁰ Noo keḷe iphe, du Nna mu ree bu g'onye bu onye hūmaru Nwa iya ono bya ekweta nkiya nweru ndzū ojejoje. Mu e-mekwapho onye obu g'o shi l'onwu teta dzuru ndzū mboku ikpazu."

⁴¹ Oo ya bu; ndu Jiu wata ata hanyihanyi l'eka ono; keḷe o suru l'oo yebedua l'onwiya bu nri obu, shi l'imigwe bya. ⁴² Eḷhe wata epfu su: "ʔTo bunu-a nwoke-a bu Jizosu, nwa Jiosefu; mbu onye anyi maru nna iya; waa ne iya ree-a? ? Deṅuhunu g'o shitaru o gbē nta-a bya asu le ya shi l'imigwe bya?"

⁴³ Jizosu su phe: Unu ta atanyihe ntanyi l'ime onwunu. ⁴⁴ Mbu-a; o to dukwa onye byaru l'abyapfuta mu nu; abudu l'oo Nna mu ono, ziru mu nu ono kuritaru onye obu. O buru mbedua l'onwomu e-me onye obu l'ooshi l'onwu teta dzuru ndzū mboku ikpazu. ⁴⁵ Ndu mpfuchiru Chileke dekwaru l'ekwo su: "Oo Chileke e-zi onyemone iphe." Onye bu onye nūmaru ke Nna obu; bya anwuta eka iya; nokwa onye a-byapfuta mu nu bu ono. ⁴⁶ Iphe, mu epfu ta abukwa l'o dujewaru onye hūmajewaru Nna ono, abudu onye ono, shi Chileke l'eka bya ono. Oo yebedua bu onye hūmajewaru iya nu. ⁴⁷ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; onye kwetarū nkemu be dzuakwaa ndzū ojejoje. ⁴⁸ O kwa mbedua, bu nri ke ndzū. ⁴⁹ Nna unu oche phe riru nri ono, bu mana

* 6:31 6:31 ḡunaa Awu 16:4; Neh 9:15; Ebuu 78:24,25.

l'echiḡgu; ḡphe n̄w̄huelaa. ⁵⁰ Obenu l̄ nri ɔwa, shi l'imigwe-a b̄e b̄u nri ɔphu an̄je ndz̄u; mb̄u nri ɔphu onye riru iya n̄u taa n̄w̄huedu anw̄hu. ⁵¹ Ọ kwa mb̄edua b̄u nri, dz̄u ndz̄u; shi l'imigwe bya. Onye b̄u onye riru nri ono a-dz̄uru ndz̄u jas̄u l'ojeje. Nri ono, mu a-n̄u ono b̄u an̄-ḡhu mu. Mu e-woru iya n̄u l'iswi ḡhu ndu mgboko-a ḡḡphe ha; k'ɔphu b̄u; onye riru iya n̄u; l'ɔ dz̄uru ndz̄u.

⁵² Ndu Jiu t̄ukashiahaa ḡgo l'ime onwophe. Onye aji s̄u: ?D̄enu ḡḡ nwoke-a l'e-me n̄u anyi an̄-ḡhu iya ḡ'anyi ria?

⁵³ Ọ b̄uru iya b̄u l̄ Jiz̄osu as̄u ph̄e: “ḡḡ mu gbukwaaru iya unu tororo; unu eriduru an̄-ḡhu Ab̄ubu-Ndiphe; nḡua mee ya b̄e unu tee nwekwar̄u ndz̄u l'ime ḡhu unu. ⁵⁴ Onye b̄ukwanu onye riru an̄-ḡhu mu; nḡua mee mu ɔbu; b̄e nwewaru ndz̄u ojeje; t̄eme mu emee onye ono; l'ooshi l'ɔnwu teta dz̄uru ndz̄u mb̄oku ikpazu. ⁵⁵ Kele an̄-ḡhu mu kwatar̄u b̄uru nri eriri; mee mu b̄ukwarupho ɔkpobe iphe-angungu. ⁵⁶ Onye b̄u onye riru an̄-ḡhu mu; bya angua mee mu; n̄owaa mu l'ime; mb̄edua n̄odu onye ono l'ime. ⁵⁷ Ọo Nna ono, b̄u iya b̄u ishi ndz̄u ono yeru mu ḡḡ mu bya; ɔ b̄ukwaru iya ph̄o b̄e mu gude n̄odu ndz̄u; nokwapho ḡ'iphe, b̄u onye riru an̄-ḡhu mu e-gude mu n̄odu ndz̄u. ⁵⁸ Ọo ya b̄u l'onoo nri ɔbu, shi l'imigwe bya ɔbu b̄u ono. Ọ t̄o b̄udu ḡḡbe ochochoroche unu ph̄e richaaru ḡphe n̄w̄huelaa. Onye b̄u onye riru nri ɔwa l'a-n̄oduwaro ndz̄u jas̄u l̄ tuutuutu l̄ m̄imiimii.”

⁵⁹ Iphe ono b̄ukota iphe, Jiz̄osu n̄o pfushia teke oozi iphe l'ulo-ndzuko ndu Jiu l̄ Kapaniyomu.

Opfu ndz̄u ojeje

⁶⁰ Igwerigwe ndu etso Jiz̄osu n̄uma iphe ono bya as̄u: “Ha! Opfu ɔwa atakwa ḡru l̄ nchi. Ọ t̄o b̄ukwa iphe an̄uma.”

⁶¹ Obenu l̄ Jiz̄osu mawaru l'onwiya iphe, ndu etso iya n̄u atanyi-doru k'opfu ono. Ọ s̄u ph̄e: “?B̄u iphe onoya, mu pfuru ono eḡhu unu eḡhu? ⁶² ?D̄enukwanu ḡ'oo-du m̄e unu -h̄uma Ab̄ubu-Ndiphe ḡ'ɔ kwas̄eru imeli ala az̄u l'ḡka o shi n̄oduhawaa? ⁶³ Ọ kwa Unme Chileke an̄u ndz̄u. Iphe, b̄ukpoo k'an̄-ḡhu nemadz̄u b̄ukwa iphe-mman̄u, ad̄udu iphe, ɔ yi. Opfu, mu shi teke-a pfushita an̄u unu-a b̄ukwa unme bya ab̄ukwarupho ndz̄u. ⁶⁴ Obenu l'ɔ d̄uchanuru-a ndu ɔphu teke ekwetadu nkemu l̄ ḡ'unu ha-a.” Noo l̄ Jiz̄osu shihawaa l̄ mb̄ulembu maru ndu ɔphu teke ekwetadu nkiya; makwarupho onye ɔphu ɔbu l'e-mechaa deru iya ye. ⁶⁵ Ọ sukwapho: Noo ḡ'o shitaru mu s̄u unu l'ɔ t̄o d̄udu onye byaru abyapfuta mu n̄u; ab̄udu l'o shi l'ḡka Nna ono.

⁶⁶ Ọ pfuchaḡpho nno; igwerigwe ndu ono, shi etso iya n̄u ono tsuphuchaa az̄u; ḡbe ḡphe etsoj̄hedu iya. ⁶⁷ Ọ b̄uru iya b̄u l̄ Jiz̄osu as̄u umadzu iri l'ḡbo ɔphu etsoje iya n̄u: “Unub̄edua-e; ?Unu a-gbakash̄ihufua t̄enu?”

⁶⁸ Sayimonu Pyita s̄u iya: “Nnajiuphu! ?Anyi a-gbakash̄ihu gbapfuhunu onye? ḡ'ɔ b̄u ḡubedua gude opfu, an̄je ndz̄u ojeje-a. ⁶⁹ Anyi kwetaakwaru bya amaakwarupho l'oo ngu b̄u K̄reshi ɔbu mb̄u Nwa k̄e Chileke, dz̄u ndz̄u ono.”

⁷⁰ Jiz̄osu s̄u ph̄e: “?T̄obudu mb̄edua gude ḡka mu h̄ota unu n'iri l'ḡbo? Ọle onye lan̄u l'ime unu b̄ukwa Obutuswe.” ⁷¹ Onye oopfu iphe ono ele ḡnya b̄uru Jiudasu, nwa Sayimonu Isukariyotu; kele ɔo

Jiudasu bụ onye e-mechaa deru iya ye; mbụ ọ bụkwaru-a onye lanụ l'ime ụmadzu iri l'ẹbo ono, etsoje iya nụ ono.

7

Jizọsu yele unwune iya

¹ E meebekpoephe; Jizọsu tsoru Gálili ejephe; ọphu ọ dudu iya l'ọkpoma gę ya tsoru Jiudiya; kele ndu Jiu, nọ l'ẹka ono achọ g'ẹphe e-shi gbua ya. ² Teke ono bę ọbo-iphe ndu Jiu ono, bụ Ọbo-Mkpù phe ono gbaritawaru ntse. ³ Ọ bụru iya bụ l'unwune Jizọsu asụ iya: "Shikwaphọ l'ẹka-a tųgbua jeshia Jiudiya gę ndu etsoje ngu nụ ahụma eze iphe, dų biribiri, iime. ⁴ Ọ tọ dųkwa onye anọduje edomi iphe, oome edomi mę ọ -nọdu eme g'ọha maru iya. Eshi ọphu ị tųkoru ęgube eze iphe ono eme; menaa gę ndu mgboko-a madzuru ngu." ⁵ Noo l'unwune iya te ekwetakpọdarunu nkiya.

⁶ Noo ya; Jizọsu sụ phe: "O toko rwukwa teke mu e-je; obenu l'unubędua ta adudu teke unu gbęshiru ębe unu ejeshia. ⁷ Unu ta abyakwa adu ndiphe ashị; obenu lę mbędua bę dųwaa phe ashị; kele mu anọduje epfuru phe sụ phe l'ọo ępho ęjo-iphe bę ęphe eyeje ẹka. ⁸ Unu tųgbua jeshia ọbo-iphe, unu eje; kele mbędua bę o toko gbadu mu l'ęjeje." ⁹ O pfuchaa nno bya anọdu lę Gálili l'ẹka ono.

Jizọsu eje Ọbo-Mkpù obu

¹⁰ E mechaa g'unwune iya tųgbucharu jeshia lę Ọbo-Mkpù onoya; Jizọsu tųgbua lę mpya jeshia; ębe o jeduru l'ebederebadara ọphu ọha maru. ¹¹ Ndu Jiu tsoru elekashi ęnya iya l'ẹka ono, aabọ iphe ono asųje: "Bųhunu awe bę ọ nọ?"

¹² A nọdu adzų-pheępho taba taba iya l'ẹka ono, e jiru ejiji ono. Ndu ọphu asų: "Ọ kwa ọkpobe nemadzų." Ndu asų: "Ọo ọka. Ọo ndiphe bę o tsochiaru edepushi edepushi." ¹³ Ọ bụru ebvu, ęphe atsų ndu Jiu meru g'o gude ębe ọ dųhedunu onye dųru ike pfufuta iphe ono k'ọphu aa-nụma iya.

¹⁴ O rwujeephe l'echilabọ ọbo-iphe ono; Jizọsu bahų l'eze-ulo Chileke je eziahaa iphe. ¹⁵ Ọ dų ndu Jiu biribiri. ęphe sų: "Dęnuhunu gę nwoke-a meru maru iphe ęgube-a l'ębe abų l'ọ guru ękwo mę ililekpọo?"

¹⁶ Jizọsu sụ phe: "Iphe, mu ezi ta abųkwa mu bę o shi l'ẹka. Onye o shi l'ẹka iya bųkwa Chileke ono, ziru mu nụ ono. ¹⁷ Onye eme g'o mee iphe, bų obu Chileke a-maru: ?iphe-a, mu ezi-a shi l'ẹka Chileke tọo ike k'onwomu bę mu gude ezi iya. ¹⁸ Sų-a; onye gude ike k'onwiya epfu bųkwa onwiya bę oome g'a jaa ajaja; obenu l'onye eme g'onye ono, ziru iya nụ ono jaa ya ajaja bųwaa onye egoshi l'ọ gbaru g'ęegude ire iya ẹka; mbụ ọ tọ dudu ẹka ntųji dų iya l'ęhu. ¹⁹ Mbų-a; ?tọ bųdu Mosisu doberu unu ekemu? Obenu l'ọ tọ dudu g'unu ha, dųru onye emeje iphe, ekemu ono pfuru. ?Bųkpoo gųnu bę unu zọberu eme g'unu gbua mu nta-a?"

²⁰ Ndu ono sų iya: "Ọo ọbvụ bę gų l'iya eme. ?Bų onye eme g'o gbua ngu?"

²¹ Ọ sų phe: "Mu sų l'ọ kwadųa iphe lanų bę mu meru l'eswet-atųta-unme; ọ tųfuwaa unu ęhu. ²² Ọo l'ọo lę Mosisu sųru; a -nwųa nwata nwoke; ọ -nọephe abalı ęsato g'unu buje iya úbvù meru g'o

gude unu ṅodu ebujechaa pḥe iya bua mē o -betaru o bḥuru l'eswe-atṭa-unme. G'a gufukpokwaaro l'ọ tọ bḥudu Mósisu bē wataru iya nḥ; o bukpōro oochoroche unu pḥe wataru iya. ²³ O -bḥuru l'iphe, unu e-buje nemadzḥ úbvù l'eswe-atṭa-unme bḥ g'unu ete emebyidu ekemu Mósisu ?ọ nwuru inwu-agma bē ẹhu eghu unu eghu lẹ mu meru nemadzḥ o wekoroḥu l'eswe-atṭa-unme? ²⁴ Ophu g'unu be lejekwa nemadzḥ ẹnya l'iphu kpee ya ikpe; unu pḥubejekwa ikpe ọto kpee nemadzḥ."

?Bḥ Jizosu bḥ Kéreshi ọbu?

²⁵ Ọo ya bḥ; ndu Jierúsalemu haru sḥ: "Tọ bḥunu-a nwoke-a bē aachokashi g'e gbua? ²⁶ O gbenu bya apfuru l'edzudzu-ọha l'ẹka-a asa opfu; ophu o dudu onye wotaru iya ya nḥ. ?O dukwa gē ndu-uke Chileke mawaru l'ọo ya bḥ Kéreshi ọbu gēdegede? ²⁷ Obenu lẹ teke Kéreshi ọbu a-bya bē o tọ dukwa onye amaru ẹka o shi. Onye ọwa bē anyi kabekwa maru ẹka o shi."

²⁸ Noo ya; Jizosu zinyaa pḥe iphe l'eze-ulo Chileke ono; o raahaa ya arara sḥ: "Unu makporu-a onye mu bḥ amama ophu? ?Unu maru-a ẹka mu shi? O tọ bukwa ike k'ẹka mu bē mu gude bya. Onye ono, ziru mu gē mu bya ono bukwa onye ire-lanu; ọle unu ta amadu iya. ²⁹ Oo mbɛdua maru iya. Ishi iya bḥ l'ọo ẹka o nọ bē mu shi; tēme o bḥuru iya ziru mu gē mu bya."

³⁰ Ẹpḥe chokashiahaa g'epḥe e-me gude iya; ọle o tọ dudu onye ophu byiru iya ẹka; kele o toko o gbadi iya l'anwuhu. ³¹ Ndu kwetaru nkiya l'igwe ọha ono kwata haɛlaa shii. Ẹpḥe ṅodu epfu asuje: "Teke Kéreshi ọbu byaru; ?oo-mebaa iphe, dḥ biribiri, l'a-dakata ọwa-a, nwoke-a shi teke-a meta-a?"

Ezi ndu nche g'epḥe je egude Jizosu

³² Ndu Fárisii nḥmanu taba taba ono, a tukuru aadzḥ kē Jizosu ono. Tọbudu iya bḥ; ndu-ishi uke Chileke mē ndu Fárisii yefunḥ ndu nche; epḥe jeshia ya egude. ³³ Oo ya bḥ; Jizosu sḥ: "O kwaa gē mu l'unu ṅofua nwanshii; mu alapfushiwaro onye ono, ziru mu gē mu bya ono. ³⁴ Mbḥ l'unu a-chọ mu nta chọ imo; unu taa ḥumadu mu; ẹka mu nọ bē unu ta ayikwa bya."

³⁵ Ndu Jiu ono tuko pfuaḥaa l'ime onwopḥe sḥ: "Bḥkpoo ẹgube awe bē nwoke-a abya alala, anyi taa dudu ike ala? A ta amadu ?o kwako lẹ ya a-lashi Gurisu, bḥ iya bḥ ẹka ndu Jiu gbakashihuru je eburu; jeshia ẹka ono je ezi ndu Gurisu iphe tọ? ³⁶ Meru iphe, o gbē sḥ: 'Unu a-chọ mu nta chọ imo; ọle unu taa ḥumadu mu.' Sḥkwapho: 'Ẹka mu nọ bē unu ta ayikwa bya.' ?Iphe ono bukpoo gunu bē o bu?"

Mini, anuje ndzu

³⁷ O beḥpho lẹ mboku agba l'upfu ọha, bḥ iya bḥ mboku, kachaa mkpa l'ọbo-iphe ọbu; Jizosu gbalihu pfuru apfuru raa ya arara sḥ: "Onye mini agu g'onye ono byapfuta mu gē mu kee ya mini g'ọ ṅya. ³⁸ Onye kwetaru nkemu bē iphe ono, ẹkwo-opfu Chileke pfuru ono a-vukwa l'ẹhu iya, sḥru: 'Oo l'ẹhu onye ono bē ṅgele ono, asoshi mini, anuje ndzu ono a-du.' " ³⁹ Jizosu pfuru iphe ono, o pfuru ono pfodoru iya Unme-du-Nso, bḥ iya bḥ Unme-du-Nso ono, ndu woru onwopḥe ye iya l'ẹka a-nata ono. Teke ono bē e teke anudu pḥe iya; opfu lẹ Jizosu bē Chileke teke ewolidu dobe l'odu-biribiri iya l'imigwe.

Igwe ọha aabo onwophe ẹbo

⁴⁰ G'igwe ọha ono nūmaru iphe ono, o pfuru ono ẹphe haru sū: "Ha! Nwoke-a bukwa onye mpfuchiru Chileke ọbu, anyi ele ẹnya iya ọbu eviya."

⁴¹ Ndu ọphu asū: "Ọ kwa iya bu Kéreshi ọbu."

Ndu asū: "ʔBuna-a le Gálili be Kéreshi ọbu e-shi bya? ⁴² Ẹkwo-opfu Chileke sūkwaru le Kéreshi ọbu l'e-shi l'eri Dévidi. L'oo le Bètulehemu be aa-nwū iya, bu iya bu le mkpukpu, Dévidi shi buru gēdegede."

⁴³ No iya bu; ndu ono gude opfu ẹhu Jizosu ono boo onwophe ẹbo.

⁴⁴ Ẹphe haru choahaa ọzo, ẹphe e-shi gude iya; ọle ọ to dukwanu onye ọphu byiru iya ẹka.

Ndu-ishi ndu Jiu te ekwedu woru onwophe ye Jizosu l'eka

⁴⁵ Ndu nche pho, ẹphe ziru ozi-a jechaa bya alwaphuta azu lapfushia ndu-ishi uke Chileke me ndu Fárisii, bu ndu ziru phe ozi. Ẹphe rwua; ndu ono, ziru phe nu ono jia phe su: "ʔO nwuru inwuagha be unu akputaduru iya?"

⁴⁶ Ndu nche ono su phe: "Ha-o! Anyi teke ahumaswekwaa onye asa opfu ẹgube ono."

⁴⁷ Ndu Fárisii ono su phe: "ʔO duswefuakwarupho unubedua? ⁴⁸ ? Akọ kojeru unu l'ọ duru onye-ishi anyi; ọzoo onye Fárisii, wojeru onwiya ye iya l'eka? ⁴⁹ Abyakwanu l'iphe, bukpuo igwerigwe ọha ono, bu ekemu Mosisu be ẹphe amadu ono be Chileke tukwaru onu."

⁵⁰ No iya; Nikodimosu, bu onye lanu le ndu Fárisii ono, bukwa iya pho gbeshijeru jepfuta Jizosu-a su phe: ⁵¹ "E -tsoje iphe, ekemu anyi pfuru be anyi taa nmakwa nemadzu ikpe me anyi -anumaduru opfu iya; marweta iphe, o meru."

⁵² Ẹphe su iya: "ʔGubedua bufunu-a onye Gálili? Lerwenaa ẹnya l'ekwo-opfu Chileke g'ii-huma l'ọ to dudu onye mpfuchiru Chileke, e-shi le Gálili."

⁵³ E mechaa onyenonu tugbua lashichaa ibe iya.

8*Nwanyi, e gechiru l'eka oori ogori*

¹ Tọbudu iya bu; Jizosu tugbua jeshia úbvú Olivu. ² O rwuepho l'ónmewa utsu echele iya; ọ tugbua ọzo byatashia l'eze-ulo Chileke. A du igwerigwe zakoo l'eka ono bya ado-pee ya mgburugburu. O bya anodu anoo; wata phe ezi iphe. ³ No iya; ndu ezije ekemu me ndu Fárisii kpuru nwanyị, e gechiru l'eka oori ogori kputaru iya; bya eworu iya dobe l'echilabo phe l'eka ono. ⁴ Ẹphe su Jizosu: "O-ziphe! Nwanyi-a be e gechiru yee nwoke. ⁵ ʔO dukpoo ngu g'e mee ya gunu nta-a? A -bya l'ekemu anyi bukwa iphe, Mosisu pfuru bu g'e gudeje mkpuma tugbua onye meru iphe, du nno." ⁶ Iphe ono, ẹphe epfu nno buru onya opfu be ẹphe gbaberu iya g'ẹphe maru: ʔo duru iphe, ẹphe e-gude nmata iya su l'o noo ọphu o mesweru. Jizosu gbenu bya etupfuru etupfuru bya egude mkpushi-eka dekaashiahaa iphe l'alị. ⁷ Ẹphe jinyaa ya aji; ọ gbalihu su phe: "Teke ọ duru onye teke emeswee iphe-ẹji g'unu ha l'eka-a g'onye ono vuwaruro ọzo wota mkpuma ta nwanyi-a." ⁸ O tupfutakwa ọzo gudekwa mkpushi-eka deahaa iphe l'alị ọzo. ⁹ Ẹphe numachaepho iphe ono; ẹphe geshihuahaa nanu

nanu; kele egomunggo phe anmaa phe ikpe. No iya; ephe shiepho ageshihu le ndu bu ogerenya gbiriri jasu o buwaru Jizosu pfu-pheru nwekiya yele nwanji ono, pfuru iya l'atatiphu ono. ¹⁰ Jizosu bya agbalihu su iya: "Nwanyi! ?Denuhunu phe? ?To dudedunu onye ophu pfuru nma ngu ikpe obu?"

¹¹ Nwanyi ono su iya: "O to dukwa Nnajiuphu."

Jizosu su iya: "?Buchiunaa mbedua a-gbe nmaa ngu ikpe? Tugbua lasha. O l'oo g'i ti mebekwa iphe-eji ozo."

Jizosu bu iphoro ke ndu mgboko

¹² Jizosu byakwa eyeeru phe onu su phe: "O kwa mbedua bu iphoro, duru ndiphe. Onye bu onye tsoru mu nu ta abyakwa eje ije l'ochii; gbahaa iphoro ke ndzu be a-nodu iya l'ehu."

¹³ Oo ya bu; ndu Farisii su iya: "Nta-a be o gbe buru gubedua l'onwongu atu onu onwongu. Iphe ono, iipfu ono ta adukwa ophu bukpoo ire-lanu."

¹⁴ Jizosu su phe: "Mu -nodu atukpoonu onu onwomu; unu makwaru l'iphe, mu epfu bukota ire-lanu; kele mu maru aka mu shi; makwarupho aka mu ala; obenu l'unubedua ta amadu aka mu shi; ebe unu amadu aka mu ala. ¹⁵ Unubedua l'ekpe ikpe ge nemadzu ekpeje. Mbedua ta adudu onye mu ekpe ikpe. ¹⁶ Temanu; o -bukpooru nu l'oo ge mu kpee ikpe; be ikpe nkemu bukwa ikpe, pfuru oto; kele o to budu mbedua nwekini mu ekpe ikpe obu. Oo mu le Nna mu ono, bu iya ziru mu ge mu bya ono. ¹⁷ Tem e dekwa ya pho l'ekwo ekemu unu su l'umadzu labo -nodu agbawaa ekebe l'iphe be iphe ono bunupho okpobe-opfu. ¹⁸ Mu atu onu onwomu; teme Nna mu ono, bu iya ziru mu ge mu bya ono nodu atukwapho onu mu."

¹⁹ Tobudu iya bu; ephe jia ya su iya: "?Bu awe be Nna ngu obu no?"

Jizosu su phe: "Unu ta amakwa mu; ophu unu amakwa Nna mu. O -bu l'unu maru mu me unu amakwarupho Nna mu."

²⁰ Opfu ono be o no l'eka e dobeje okpoga, a tukotar Chileke pfushia g'o no l'eze-ulo Chileke ono ezi iphe. Ebe o dudu onye byiru iya aka k'egude; kele o toko o gbadu iya l'anwuhu.

Jizosu anma okwa ekwegekwe

²¹ Jizosu sukwa phe: "Mu a-la; unu achoo mu nta choo imo; ole unu taa cho-vudu mu. Unu evuru iphe-eji, unu meru l'ishi g'unu vu iya nwushihu. Eka obu, mu a-la obu be unu ta ayikwa bya."

²² O buru iya bu le ndu ke Jiu asu: "?Oo-kabehunu gbua onwiya ophu o suru l'eka ya a-la be anyi ta ayikwa bya?"

²³ O su phe: "Unubedua shi l'uzo-ali; ole mbedua shi l'uzo-imeli. Unu bu ndu ke mgboko-a; obenu le mbedua ta abudu onye ke mgboko-a. ²⁴ Mu suru unu l'o noo iphe, meru g'o gude unu je evuru iphe-eji, unu meru l'ishi g'unu vu iya nwushihu; mbu unu a-nodukwa l'iphe-eji unu ono nwushihu; gbahaa l'unu byaru bya ekweta le mu bu onye ono, mu suru le mu bu ono."

²⁵ Ephe jia ya su iya: "?Bu onye be i bu?"

Jizosu su phe: "Oo onye ono, mu shi le mbu kataru unu le mu bu ono be mu bu. ²⁶ O nwecharuro iphe, mu e-pfu pfukuta unu; mekwapho igwerigwe iphe, mu e-kepe unu ikpe iya; ole onye ono, ziru mu nu ono

bụ onye ire-lanụ; teme ọ bụrụ iphe, mu nūmaru iya l'ọnu bẹ mu araje arara g'on'yemoneye nūma."

²⁷ Ẹbe ẹphe amadụ l'ọo Chileke, bụ Nna bẹ oopfụ ama ẹka. ²⁸ Ọo ya bụ Jizọsu sụ p̄hẹ: "Unu -woliẹpho Abụbu-Ndiphe; unu agbẹ teke ono maru l'ọo mu bụ iya. Noo teke unu a-makwarupho l'ọ tọ dudu iphe, mu egudeje ike k'ẹka mu mee; l'ọ buepho iphe, Nna ziru mu bẹ mu anọduje epfu. ²⁹ Tẹmanu onye ono, bụ iya ziru mu gẹ mu bya ono te ebuhakwaru mu ẹka. Ọ pfukwaru swiru mu eswiru; kele ọ buepho iphe, dū Nna mu ono ree l'obu bẹ mu anọduje eme tekenteke."

³⁰ Igwerigwe ndu nūmaru teke Jizọsu epfu iphe ono kweta nkiya.

Ohu l'amadụ

³¹ Ọo ya bụ; Jizọsu sụ ndu Jiu ono, kwetawaru nkiya ono: "Unu -nọdu emejekpōwaa gẹ mu epfu-a; bẹ unu buakwaa ọkpobe ndu etsoje mu nū. ³² Mbụ; unu amaru ọkpobe-opfu ono. Ọkpobe-opfu ono emee g'unu nweru onwunu."

³³ Ẹphe sụ iya: "G'anyi shi l'eri Ẹbirihamu-a-e? Ẹbe ọ bụdu l'ọ dūjeru onye gbajeru anyi ohu-a. ?Buhunu ole bụ k'epfu sụ l'anyi enweru onwanyi?"

³⁴ Jizọsu sụ p̄hẹ: "Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, bụ onye eme iphe-ẹji buakwaa ohu iphe-ẹji. ³⁵ Ohu te ebujeakwarurọ l'ibe nnajjuphu iya jasụ lẹ gbururu. Ọo nwa, a nwuru anwunwu l'unuphu anọdujewa iya rọ jeye lẹ gbururu. ³⁶ Ọo ya bụ; teke Nwa ono meru unu g'unu nweru onwunu; unu enweru onwunu ọkpobe enweru. ³⁷ Mu makwaru-a l'unu shi l'eri Ẹbirihamu; unu gbẹ emekwanu g'unu gbua mu-a; opfu l'unu te ekwedu g'opfu mu ree unu ire l'ẹhu. ³⁸ Iphe, mu epfu opfu iya bụ iphe, mu gudewaa ẹnya mu hūma l'ẹka mu lẹ Nna nọ; iphe, unubedua emekwanu bụrụ iphe, unu nūmaru l'ọnu nna unu."

³⁹ Ẹphe sụ iya: "Ọ kwa Ẹbirihamu bụ Nna anyi."

Jizọsu sụ p̄hẹ: "Ọ -bụ l'unu bụ unwu Ẹbirihamu mẹ unu emenaa iphe, Ẹbirihamu meru. ⁴⁰ Obenu lẹ nta-a bẹ unu achọ ụzo, unu e-shi gbua mu; mbụ mube onye pfuru unu ire-lanụ, mu nūmaru Chileke l'ọnu. Ọ tọ bukwa ẹgube iphe ono bẹ Ẹbirihamu meru. ⁴¹ Ọo iphe, nna unu meru bẹ unu eme."

Ẹphe sụ iya: "E te vutakwaru anyibedua l'ovuoba. Ọ kwa Nna lanụ bẹ anyi nweru, bụ iya bụ Chileke."

⁴² Jizọsu sụ p̄hẹ: "Ọ -bụ l'ọo Chileke bụ Nna unu mẹ unu eyenaa mu obu; kele ọo l'ẹka Chileke nọ bẹ mu shi gbeshi byatashia. Mu ta anonyaeakwarupho bya egude ike k'onwomu byatashia. Ọ kwa Chileke ziru mu gẹ mu bya. ⁴³ ?Ọ nwuru inwu-agma bẹ iphe, mu epfu agbeje sweru unu uswe lẹ nchị? Iphe, meru iya nū bụ l'unu te ekwedu l'unu a-nūma opfu mu. ⁴⁴ Unu bụ unwu Obutuswe. Ọ bụrụ Obutuswe bụ nna unu. Iphe, dū unu ree l'obu bụrụ g'unu e-me mee iphe, dū nna unu ono ree. E -shikpoo lẹ mbulembu bẹ ọ buhawaa mgbugbumadzu. Ẹka iya ta adujeduru l'ire-lanụ; kele ọ tọ dudu ire-lanụ dū iya l'ọnu. Ọ -dzua ụka bẹ a mawaru l'ọo iphe, gbaru ẹgube onye ọ bụ bẹ oome; noo l'ọ bụ onye ntuphu-ire bụrụ nnaji ụka l'onwiya. ⁴⁵ Obenu lẹ mbedua epfujẹ ire-lanụ. Ọ bụrụ iphe ono meru g'ọ gude ẹbe unu ekwetaduru nkemu. ⁴⁶ ?Ọ dukpooru onye a-gbeshi pfua su l'owa-a iphe-ẹji, mu mejeru baa? Teke ọ bukwanu l'ọo ire-lanụ bẹ mu epfu; ?ọ nwuru

inwu-agma bẹ unu te ekwekwanu lẹ nkemu bu eviya? ⁴⁷ Onye bu-a Chileke bu Nna iya anumaje opfu Chileke. Iphe, meru iphe, unu ta anudu opfu Chileke bu l'unu ta abudu unwu Chileke."

Jizosu lẹ Ebirhamu

⁴⁸ Ndu Jiu su iya: "'O du ngu g'anyi te epfuduru okpobe-opfu me anyi -su l'i bu onye Sameriya; teme obvu nodu eme ngu?"

⁴⁹ Jizosu su phe: "'O to dukwa obvu, eme mu nu. O kwa Nna mu be mu akwabẹ ubvu; unu gbẹ agbarwu mu agbarwu; ⁵⁰ ebe o bu lẹ mu eme g'a jaa mu ajaja. O duru onye lanu, adzo g'a jaje mu ajaja; o buru onye ono e-kpe ikpe. ⁵¹ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, bukpo onye eme iphe, mu epfu-a ta abyakwa anwuhu anwuhu jasu lẹ tuutuutu lẹ mimiimii."

⁵² Ndu Jiu su iya: "'Thee! Nta-a be anyi makporu l'oo obvu eme ngu eviya. Lẹ-a; Ebirhamu kakpokwaru nka nta ka imo; mecha bya anwuhule-a. Iphe, bu ndu mpfuchiru Chileke nwuhukotakwapho; o buru iya be i sūru anyi l'onye bu onye eme iphe, i pfuru ta ayidu nwuhu anwuhu jasu lẹ tuutuutu lẹ mimiimii. ⁵³ Too ?iime g'i su l'i ka nna anyi Ebirhamu shii, mechaaru nwuhuela-a? Teme ndu mpfuchiru Chileke nwushihukotakwapho. ?Bu onye be iitukpo l'i bu?"

⁵⁴ Jizosu su phe: "'O -bu l'oo ge mu jaaha onwomu ajaja me nkemu ta adukwa iphe, o gege aburu. Oo Nna mu ono, unu sūru l'oo Chileke unu ono aja mu ajaja. ⁵⁵ Obenu l'unu teke amadu iya; mbedua makwanuru iya. O -bu lẹ mu sūru lẹ mu ta amadu iya m'o buru uka be mu adzu g'unubedua adzujе-a. O le mu maru iya bya emeje iphe, o pfuru. ⁵⁶ Nna unu, bu Ebirhamu be ehu tsoru utso l'oo-gude enya iya huma mboku, mu a-bya. O huma iya; o tee eswa."

⁵⁷ Tobudu iya bu; ndu Jiu su iya: "'G'i tiki nodu ukporo apha labo l'apha iri-a be i gbẹ humawanu Ebirhamu?"

⁵⁸ Jizosu su phe: "'Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; a byakwaru anwu Ebirhamu; mu noduhawaa."

⁵⁹ Tobudu iya bu; ephe kwakohaa mkpuma g'ephe tua ya. O domia onwiya; lufushia l'eze-ulo Chileke ono.

9

Jizosu emeta nwoke, a byaru anwu o nodu atsuwaa ishi

¹ Jizosu nodu aghata aghata; o huma nwoke lanu, a byaru anwu o nodu atsuwaa ishi. ² Noo ya; ndu etsoje Jizosu jia Jizosu su iya: "'? Bukpohuna onye ole mesweru? ?Bu nwoke-a meru iphe-aji; too ndu nwuru iya nu, meru g'o gude a bya l'anwu iya; o nodu atsuwaa ishi?"

³ Jizosu su phe: "'O to bukwa lẹ nwoke-a mesweru; ozoo l'oo ndu nwuru iya nu mesweru meru g'o gude; o nodu atsu ishi. O kwa iphe, kparu iya nu bu; g'e shichia l'ehu iya goshi g'ike ke Chileke erebe ire. ⁴ Anyi jefutajekwa ozi onye ono, ziru mu ge mu bya ono teke iphoro dukwadu. Noo le nchi ejihuwaa teke aduedu onye adu ike eje ozi. ⁵ Nta-a, mu nokwadu lẹ mgboko-a bukwa mbedua bu iphoro ke ndu mgboko-a."

⁶ O pfuchaḗpho iphe ono bya agbushi ọnu-mini l'alì bya egude ọnu-mini ono gwọ-phube ẹpuchi meta tee nwoke ono l'ẹnya; ⁷ sù iya: "Tugbua je aswaa iphu l'okpuru Sayilowamu," bu iya bu okpuru, aza "onye e ziru ozi." Tọbudu iya bu; ọ tugbua je aswaa iphu l'okpuru ono. Ọ lwaphutashia azu; ọ nọdu aphuwaa ọzo.

⁸ Ndu obutobu ono mę ndu shi ahumajewa iya nu ẹka ọorwo arwo jiahaa: "?Tọ buna-a nwoke-a, anọduje arwo arwo-a baa?"

⁹ Ndu asu l'ọ kwa iya-a; ndu asu l'ọ tọ bukwa iya; l'ọ kwa onye yeru iya nu. Nwoke ono su: "Ọ kwa mu-a-o."

¹⁰ Ẹphe jia ya: "?Denu g'e meru i phuharu ọzo?"

¹¹ Ọ su phe: "Ọ kwa nwoke ono, eeku je Jizosu ono gwọ-phuberu ẹpuchi meta tee mu l'ẹnya labo; bya asu mu ge mu tugbua je aswaa iphu le Sayilowamu; mu tugbua je aswaa iphu; mu wata aphu ọzo."

¹² Ẹphe jia ya su iya: "?Bu awe be onye obu no?"

Ọ su phe le ya ta amakwa.

Ndu Fárisii aji onye ono, shi atsu ishi ono aji

¹³ Noo ya; ẹphe duta nwoke ono, shi atsu ishi ono jepfu ndu Fárisii. ¹⁴ Mbọku ono, Jizosu gwọ-phuberu ẹpuchi tee nwoke ono l'ẹnya ọ phuhaa ọzo ono bu eswe-atuta-unme. ¹⁵ Ndu Fárisii bya ajikwaa nwoke ono ọzo su iya g'ọ kọkpoo g'ọ shiru phuhaa ọzo. Ọ su phe: "O metaru ẹpuchi tee mu l'ẹnya labo; mu je aswaa iphu; mu phuhaa ọzo."

¹⁶ Ndu Fárisii ono haru su: "Nwoke ono te eshikwa l'ẹka Chileke; ọ -buru 'abu ?denu g'ọ gude ophu o dobejedu nsọ, du l'eswe-atuta-unme?"

Ndu ophu asu: "?Denukwanu g'onye eme iphe-ẹji e-me emekota iphe-ohumalenya, dugbaa egube ono." Ẹphe bo onwophe ẹbo.

¹⁷ A nonyakwaa; ndu Fárisii ono jikwaa nwoke ono ọzo su iya: "?Denukpohuna ọnu, gubedua yeru le ke nwoke ono; eshi ophu ọ bu iya meru; i phuhaa ọzo." Ọ su phe: "Oo onye mpfuchiru Chileke be ọ bu."

¹⁸ Ophu ndu Jiu ono ekwetakwanuru le nwoke ono shi atsuhawaa ishi; l'ọ teke ono be e meru iya; ọ phuhaa ọzo ono; jasuru ẹphe je ekua ndu nwuru nwoke ono; ¹⁹ bya ajia phe su phe: "?Bu onye owa-a bu nwa unu, unu suru l'a byaru anwu ọ nọdu atsuwaa ishi-a? ?Denu g'e meru ọ nọdu aphuwaa ọzo nta-a?"

²⁰ Ndu nwuru nwoke ono su: "Iphe, anyi makaharu bu l'ọ bu nwa anyi. Iphe ọzo buru l'ọ shi l'epho ne iya tsuta ishi. ²¹ G'e shiru mee ọ phuhaa ọzo nta-a be anyi amaekwa. Ebe anyi amakwa onye meru; ọ phuhaa ọzo. Ọ kwa g'unu jia ya g'ọ pfua l'onu onwiya; eshinu ọgerenya iya duwaa shii." ²² Iphe, ndu nwuru nwoke ono gude pfua nno bu l'ẹphe atsu ndu Jiu ebvu; kele ndu Jiu chihawaru iya su l'ọ -duru onye gudebaa ọnu iya pfua l'edzudzu-oha l'ọo Jizosu bu Kéreshi obu; ẹphe akpo-chia onye obu mkpo-chi su g'ọ tọ batabahe l'ulondzukọ phe. ²³ Noo g'ọ gude ndu nwuru iya nu su: "Unu jia ya; ọgerenya iya duwaa shii."

²⁴ Ọo ya bu; ẹphe byakwa ekua nwoke ono, shi atsu ishi ono k'ugbo ẹbo su iya: "Kwabẹ Chileke nwekiya ubvu; pfuaru anyi ire-lanu; l'anyibedua l'onwanyi maakwaru le nwoke ono bu onye iphe-ẹji."

²⁵ Nwoke ono sù phẹ: “Mu ta amakwa ?ọ bụ onye iphe-ẹji-o tọo tọ bụdu iya. Ọphu mu gude ẹka bụ lẹ mu shi atsù ishi; ọle nta-a bẹ mu aphuwaa ọzo.”

²⁶ Ẹphe jĩa ya sù iya: “?Dẹnu g’ọ nwuru unu l’iya? ?Dẹnukpoo g’ọ gude mee ngu; i phuahaa ọzo ọbu?”

²⁷ Ọ sù phẹ: “Ọ kwa-a iphe lanu-a, mu pfuhawaru unu-a; ẹbe unu angabeduru iya nchi-a. ?Ọ nwuru inwu-agma bẹ unu eme g’unu numa iya ọzo? Tọo ?ọ dufua unu g’unu buru ndu etsoje iya nu?”

²⁸ Ẹphe phuahaa ya iphu sù iya: “Ọ kwa gubedua bụ onye etsoje iya nu! Anyibedua bukwa ẹka kẹ Mosisu bẹ anyi etso! ²⁹ Ọ buru Mosisu bẹ anyi maru lẹ Chileke pfuru opfu nu. Ọ -buru onye ọwa-a bẹ anyi ta amakwa ẹka o shi.”

³⁰ Nwoke ono, shi atsù ishi ono bua ntumatu sù: “Ha-oo! Ọwa-a dukwa mu nu biribiri! Unu ta amadu ẹka o shi; ọle o mekwanuru; mu saa ẹnya labo gude aphu ọzo. ³¹ Iphe, doru ẹnya bụ lẹ Chileke ta angajeduru ndu iphe-ẹji nchi; o bekwanu l’onye abajeru Chileke ẹja bya emeje iphe, du Chileke ree l’obu bẹ ọngajeru nchi. ³² Eshinu mgboko du bẹ ọ tọko du-swekwaa onye numajeru l’ọ duru onye mejeru onye shi l’epho tsuta ishi; ọ phuahaa ọzo. ³³ Ọ -bụ lẹ nwoke-a te shi l’ẹka Chileke bya; mẹ ọ tọ dukwa iphe, o gege adu ike mee.”

³⁴ Ẹphe vupyabe iya sù: “?Ibya anyi ezi iphe! Gube onye ngupyaberu eme iphe-ẹji l’era?” Ẹphe chifu iya.

Atsu ishi kẹ ndu Fárisii

³⁵ Jizosu numa l’ephe chifuwaru nwoke ono bya eje achọ-vu iya sù iya: “?I kwetaru l’iji-nodu l’ẹka Abubu-Ndiphe?”

³⁶ Ọ sù Jizosu: “Jiko kanuru mu onye ọ bụ gẹ mu ekweta nkiya.”

³⁷ Jizosu sù iya: “I gbẹ gudewaa ẹnya ngu humawaa onye ọbu. Mbụ l’ọo ya epfu eyeru ngu nta-a.”

³⁸ Nwoke ono sù: “Nnajuphu! Mu kwetawaru!” Ọ bya adaa kpurumu l’alị baaru iya ẹja.

³⁹ Jizosu sù iya: “Iphe, mu zoberu bya lẹ mgboko-a bụ gẹ mu kpee ikpe; k’ọphu ndu atsù ishi a-phuahaa ọzo; ndu aphu ọzo a-tsuhaa ishi.”

⁴⁰ Ndu Fárisii, haru nọ-kube iya nu numa iphe ono; ẹphe sù iya: “?Ipfu l’anyibedua atsufua ishi tọo gunu?”

⁴¹ Jizosu sù phẹ: “Ọ -bụ l’ọo iphe unu atsù ishi; mẹ ọ tọ dukwa iphe-ẹji gege adu unu l’ẹhu. Obenu lẹ nta-a, unu suru l’unu aphu ọzo-a bẹ unu vukwapho iphe-ẹji unu l’ishi g’unu vu iya.”

10

Onye eche aturu

¹ Jizosu sù phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye eshidu l’oguzo bahu l’ẹka aachibaje aturu; ọ gbẹ shia ibiya ọzo nyiba iya enyiba; onye ono bukwa iphuru buru onye ana nfu. ² Ọo onye shiru oguzo bahu l’ẹka aachibaje aturu bụ onye eche aturu ono. ³ Ọ buru onye ono bẹ onye eche oguzo ẹka aachibaje aturu aguhajeru ọzo; ọ buru onye eche aturu ono bẹ aturu ono anumaje olu iya; l’ọ bya ekua ọphu bụ aturu nkiya l’epha l’epha; duta phẹ lufushia. ⁴ Teke ọ chifutagbucherupho aturu nkiya; l’o vuta ọzo; aturu iya ono awu etso iya; kẹle ẹphe mawaru olu iya. ⁵ Ẹphe tee kwekwa etsoru onye

shi uswe. Ọ kwa ọso bẹ ẹphe a-gbẹ agbaru onye ọbu; kele ẹphe ta amadụ olu ndu shi uswe.”

⁶ Noo ẹtu, Jizọsu nmaru pẹ; obenu l'iphe, o pfuru pẹ te edoduru pẹ ẹnya.

Jizọsu bụ onye obu-ọma, eche aturu

⁷ Tọbudu iya bụ; Jizọsu sụkwa pẹ ọzo: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọo mbẹdua bụ ọguzo ẹka aachibaje aturu. ⁸ Iphe, bụ ndu vu mu ọzo bya bukota iphuru; buru ndu ana nfu; ọle aturu ono te eyeduru ọnu yeru pẹ. ⁹ Ọ kwa mbẹdua bụ ọguzo ono. Onye shiru iya nū bata bẹ aa-dzotakwa. Onye ono e-shi iya bata; shikwa iya pho lufu; hūma ẹka ọo-ta nri g'aturu ahumaje-a. ¹⁰ Iphe, iphuru abyaje ememe kpẹkpu bụ g'o zita iphe; waa g'o gbua aturu; ọzo gẹ ya mee g'iphemiphe laa l'iswi. Obenu l'iphe, mbẹdua l'onwomu byadoru bụ g'ẹphe enweru ndzụ; nweru k'etsutsu iya.”

¹¹ “Ọ kwa mbẹdua bụ onye obu-ọma ọbu, eche aturu. Onye obu-ọma, eche aturu atuje ishi ndzụ iya gude see iswi aturu iya. ¹² Onye e butaru ebuta; a-paru aturu ono haa gbalaa mẹ ọ -hūma l'agụ abya; kele ọ tọ bụdu iya echeje aturu ono; tẹme ẹbe ọ bụdu iya nwe iya. Ọo ya bụ; agụ ono abapfuta aturu ono bya achikaa pẹ. ¹³ Onye ono, e butaru ebuta ono agbalaje; kele ọ maru l'ọo ebuta bẹ e butaru iya; ẹbe ọ dudu iphe, ọ guberu aturu ono. ¹⁴ Sụ-a; ọ kwa mbẹdua bụ onye obu-ọma ọbu, eche aturu ọbu. Mu maru ndu ọphu bụ aturu mu; ndu ọphu bụ nkemu maru mu. ¹⁵ Nokwapho gẹ Nna mu maru mu; mu maru Nna mu. Mbẹdua atuje ishi ndzụ mu gude see iswi aturu mu. ¹⁶ Mu nwekwarupho ikpoto aturu ọzo, ayidu lẹ ndu ọwa-a. Mu jefutajekwa je achitafua pẹ dobe; ẹphe atuko anu olu mu. Ọo ya bụ; ẹphe atuko nmagba buru igwe aturu lanu; nweru onye lanu, eche pẹ nū.

¹⁷ “Iphe, meru g'o gude Nna mu yee mu obu bụ lẹ mu turu ishi ndzụ mu; k'ọphu mu a-nataphu iya azu. ¹⁸ Ọ tọ dukwa onye bụ iya nataru mu ndzụ mu ono. Ọ kwa mbẹdua turu obu mu onyo tūa ishi ndzụ mu ọbu. Ọo mbẹdua bẹ ọ dū l'ẹka. Mu -sụ lẹ mu a-tu iya; mu atua ya. Mu -sụ lẹ mu a-nataphu iya azu; mu anataphu iya azu. Noo iphe, Nna mu ziru mu gẹ mu mee bụ ono.”

¹⁹ Ndu Jiu gudekwapho k'opfu ono, Jizọsu pfuru ono bọo onwophe ẹbo ọzo. ²⁰ Ẹphe dū igwerigwe sụ: “Ọ kwa ọbvụ bu nwoke-a l'ẹhu; tẹme ọbvụ ndu emekwa iya pho. ?Denu g'o gude unu je angabẹ nchi l'iphe, oopfu?”

²¹ Ndu ọphu asukwanu: “Opfu ọwa-a, oopfushi-a ta abukwa opfu onye ọbvụ eme. ?Unu humajeru ẹka ọbvụ duru ike mee onye atsu ishi; ọ wata aphu ọzo?”

Ndu Jiu ajika Jizọsu

²² O rwua teke aabọ iphe lẹ Jierúsalemu, bụ iya bụ ọbo-iphe, eegudeje anyata teke ono, a kpụ-ghechaaru eze-ulo Chileke bya eworu iya ye iya l'ẹka ono. Teke ono buru l'udzumini. ²³ Jizọsu ndu ejephe l'ime eze-ulo Chileke ono l'ọma Onuzo-Sólomonu. ²⁴ No iya; ndu Jiu bya adọ-pee ya mgburugburu sụ iya: “?Bukpohunaa a -nọ-beru inoberuagha tẹme l'i mee g'unme rwua anyi ọhu-ẹpho? Ọ -buru ngu bụ Kéreshi ọbu; pfukahunuru anyi.”

²⁵ Jizṅsu sụ phẹ: “Mu pfuhaakwaru iya unu; unu jịka ekweta. Iphe, bụ ozi ono, mu eje ono, bụ ozi, Nna mu ziru mu gẹ mu jee ono bukota iphe, agbaru mu ekebe; ²⁶ obenu l'unu te kwetakwarupho; kele unu ta ayidu le ndu ophu bụ aturu nkemu. ²⁷ Sụ-a; aturu nkemu anugbakwaa olu mu; mu maru phẹ; ephe nṅdu awuje etso mu. ²⁸ Iphe, mu anuje phẹ bụ ndzụ ojejoje; ebe ephe ayidu laa l'iswi; ebe ọ dukwapho onye byaru anafu phẹ l'eka mu. ²⁹ Oo Nna mu, bụ iya yeru phẹ l'eka mu bụ onye kakota shii; ebe ọ dudu onye adu ike anafu phẹ l'eka Nna mu ono. ³⁰ Mbēdua mu lẹ Nna mu bukwa nanu.”

³¹ No iya; ndu Jiu kwakokwaa mkpuma k'ugbo ebo g'ephe tugbua ya. ³² Jizṅsu sụ phẹ: “Mu goshiakwaru unu igwerigwe eguru ozi, shi Nna mu l'eka. ?Bukpohunaa ole l'iphe ono, mu meshiru ono bẹ unu zoberu eme g'unu gude mkpuma tugbua mu?”

³³ Ndu Jiu ono sụ iya: “O tọ bukwa k'eguru ozi ngu bẹ anyi gude eme g'anyi gude mkpuma tugbua ngu. O kwa l'ipfurwushi epha Chileke. Noo kele ọo gube nemadzụ mmanu woru onwongu mebe Chileke.”

³⁴ Jizṅsu jia phẹ sụ phẹ: “?Te denuru iya-a l'ekwo ekemu unu sụ lẹ Chileke suru l'unu bugbaa chi l'ehu l'ehu. ³⁵ A makwaru-a l'iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke te enwedu echikpohu. O -buru lẹ Chileke kuru ndu ono, o yeru opfu iya l'eka ono chi l'ehu l'ehu; ³⁶ ?o nwuru inwu-agma bẹ unu suru l'oo efulwushi bẹ mu efulwushi epha Chileke; opfu lẹ mu suru l'oo mbēdua bụ Nwa Chileke obu? Mbụ-a; ọ kwa Chileke ono hotaru mu; bya ezia mu gẹ mu bya lẹ mgboko. ³⁷ O -buru l'iphe-a, mu emegbaa te eshidu l'eka Nna mu; unu te ejekwaro ekweta nkemu. ³⁸ Teke ọ bukwanu l'ọ bụ-a iphe, shi l'eka Nna mu bẹ mu emegbaa; unu kwetakponu l'iphemiphe ono, mu eme ono shi l'eka Nna mu; m'ọ betaruro ophu unu ekwetadu kẹ mbēdua. Unu -kweta; ọo ya bụ l'ọ doo unu ęnya; teme unu amakwarupho lẹ Nna mu nọ mu l'ime; mu nṅdu Nna mu ono l'ime.”

³⁹ Ephe wu-lihukwa ọzo g'ephe gude iya; ọ nyikofu gbala.

⁴⁰ O tugbukwaa ọzo je adabua Jiṅdanu lufu azu iya ophuu jerwua eka ono, Jiṅnu shi anṅduje emeshi baputizimu lẹ mbu pho je anṅdu l'eka ono. ⁴¹ A du igwerigwe wu-pfuta iya. Ephe nṅdu ephu sụ: “O tọ dukwa iphe-ohumalenya, Jiṅnu meru; ole iphe, bukpo iphe Jiṅnu pfuru k'ehu nwoke-a bukotakwa okpobe-opfu.” ⁴² A dukpo igwerigwe kweta kẹ Jizṅsu l'eka ono.

11

Onwu Lazarṅsu

¹ Noo ya; ọ duru nwoke lanu, aza Lazarṅsu, bụ onye Betani; iphe nṅdu eme iya. Betani bụ mkpukpu, Meri yele nwune iya kẹ nwanyi, bụ Mata bu. ² Meri ono bụ nwanyi ono, mecharu wota manu, eshi mkpo bya etee Nnajuphu l'okpa labo; gude egbushi iya huchaa ya ya-a. O buru nwune iya kẹ nwoke bụ Lazarṅsu ono, bẹ iphe eme obu. ³ Tṅbudu iya bụ; unwune iya kẹ nwanyi phẹ zia ozi g'e zia Jizṅsu l'onyà iya-a, o yeru obu-a bẹ iphe-ememe zupuyabekwaru.

⁴ Jizṅsu nūmae ya pho bya asu: “Ehu ono te emekwa iya k'anwuhu. O kwa iphe, ee-gude kwabẹ Chileke ubvu; bya egudekwa iya pho jaa Nwa Chileke aja.”

⁵ Jizḡsu yekpḡoru Mata obu; mḡ nwune iya kḡ nwanyi; mḡ Lazarḡsu. ⁶ Noo ya; Jizḡsu nḡmachaepḡo l'iphe-ememe zḡpyaberu Lazarḡsu; ḡ kpḡo ḡpfu nḡfua abali labḡ l'ḡka ono, ḡ nḡ ono. ⁷ E mechaa; ḡ sḡ ndu etsoje iya nḡ: "Unu g'anyi laphu azḡ lḡ Jiudiya."

⁸ Ndu etsoje iya nḡ sḡ iya: "?ḡ kwa l'ḡ bḡ-a mḡboru nta-a bḡ ndu Jiu shi eme g'ḡphe tugbua ngu lḡ mkpuma-a? ḡ bḡru iya bḡ ḡ sḡru l'ji-laphu azḡ l'ḡka ono ḡzobaa."

⁹ Jizḡsu sḡ phḡ: "?ḡḡbudu awa iri l'ḡbo dḡ l'eswe ujiku ophu? Onye eje iphe l'eswe te evukotajḡkwa iphe daa; kḡle onye ono gude iphḡrḡ kḡ mgboko-a ahḡma ḡzo. ¹⁰ Obenu l'onye eje ije l'ḡnyashi evukotajḡ iphe daa ḡpfu l'iphḡrḡ ono ta adḡdu iya l'ḡhu." ¹¹ O pfughechaepḡo iphe ono; ḡ sḡ phḡ: "Ḳnyà anyi, bḡ Lazarḡsu bḡ mḡbḡnya tḡakwaru; ḡle mu e-jekwa ekutee ya lḡ mḡbḡnya ḡbu."

¹² Ndu etsoje iya nḡ sḡ iya: "Nnajiḡphu! ḡ -nḡdu ekuwaa mḡbḡnya bḡ ḡ bḡanaa ya ewekḡrohu." ¹³ Kele ndu etsoje iya nḡ gḡdobesḡ l'ḡo mḡbḡnya mmanḡ bḡ ḡ sḡru l'ooku. Ephe ta amadḡ l'iphe, Jizḡsu epfu bḡ l'ḡ nwḡhuwaru anwḡhu. ¹⁴ ḡḡbudu iya bḡ; Jizḡsu pfuaru phḡ iya hoo haa sḡ phḡ: "Lazarḡsu nwḡhuakwaru." ¹⁵ "Ḳeme ḡ bḡkwaruro l'iswi ḡhu unu bḡ ḡhu gude atso mu ḡtso lḡ mu ta anḡdu l'ḡka ono. Ḳo iphe ono e-me g'unu kweta. Ḳle ḡ bḡ; unu gbalihu g'anyi jepfu iya."

¹⁶ Ḳḡmosu, bḡ onye eekuje "Ejima" sḡ ndu g'ḡphe tḡkoru etsoje Jizḡsu: "Unu g'anyi tsofukwaarupḡo Nnajiḡphu; k'ḡphu anyi l'iya anwḡhukota l'ḡka lanḡ."

Jizḡsu l'onwiya bḡ eteta l'onwu bḡru ndzḡ

¹⁷ Ḳḡbudu iya bḡ; Jizḡsu byaepḡo; ḡ hḡma lḡ Lazarḡsu bḡ a gḡliwanḡ ḡ nḡwanu ujiku ḡno l'ilu. ¹⁸ Betani nḡkwaa ntse lḡ Jierḡsalemḡ. Ḳ bḡa; a -gḡle lḡ manyiru labḡ mḡ e -shi lḡ Jierḡsalemḡ. ¹⁹ Noo g'o shitaru; ndu Jiu dḡ igwerigwe wḡru byapfuta Mata yeḡ Meri; byaru phḡ akpḡru iphu kḡ nwune phḡ ono, nwḡhuru nḡ ono.

²⁰ No iya; Mata nḡmaepḡo lḡ Jizḡsu abya; ḡ gba iya ndzuta. Meri gwḡdoshihuro l'ḡlo. ²¹ Mata sḡ Jizḡsu: "Nnajiḡphu; ḡ -bḡ l'ḡ nḡ l'ḡka-a mḡ nwune mu nwoke ono tege anwḡhukwa. ²² Ḳle nta-a bḡ mu makwarḡ-a l'iphe, bḡkpoo iphe, ḡ sḡru Chileke g'ḡ nḡ ngu bḡ ḡo-nḡngu."

²³ Jizḡsu sḡ iya: "Nwune ngu nwoke e-tetakwa-a ḡzo nḡdu ndzḡ."

²⁴ Mata sḡ iya: "Mu makwarḡ-a l'oo-teta ḡzo dzḡru ndzḡ mbḡku ikpazḡ teke nemadzḡ l'ḡphu e-shi l'onwu teta bya anḡduchaa ndzḡ."

²⁵ Jizḡsu sḡ iya: "Ḳ kwa mbḡdua bḡ eshi l'onwu teta bya abḡru ndzḡ. Mbḡ l'iphe, bḡ onye kwetarḡ nkemu a-nḡdu ndzḡ o betakpḡoru ḡ nwḡhu anwḡhu. ²⁶ Ḳemanu; iphe, bḡ onye nḡ ndzḡ bya ekweta nkemu taa byadu anwḡhu anwḡhu jasḡ lḡ tuutuutuu lḡ mḡimiimii. ?I kwetarḡ ḡpfu mu ono; ḡḡo ti kwetaduru?"

²⁷ Mata sḡ iya: "Ee; Nnajiḡphu. Mu kwekwaru-a l'ḡo ngu bḡ Kḡreshi ḡbu, bḡ Nwa Chileke, bḡ iya bḡ onye ḡbu, a-bya lḡ mgboko."

Ḳnya-mini ghakashihuru Jizḡsu l'ḡnya

²⁸ Mata pfuchaa nno bya alaa je ekuchi nwune iya Meri ekuchi; ḡ nwḡhu pfuaru iya sḡ iya: "O-zḡ-iphe nḡkwa l'ḡka-a; mbḡ l'ookukwa ngu oku." ²⁹ Anḡma, Meri anḡma iya; o zilihu gbapfushia Jizḡsu.

³⁰ Teke ono bḡ Jizḡsu teke abatakḡkwanu l'ime mḡpḡkpu ono. Ḳ

nɔkwaduro lẹ mgbadagba phọ, Mata jepfuru iya phọ. ³¹ Ndu Jiu ono, ẹphe lẹ Meri nọ l'ulo; ẹphe nọdu adu iya obu ono wufuta wu-tsoru iya g'ẹphe humaru g'ọ gbalihuru kwofu etezi. Ẹphe gbẹ dobesu l'ooje l'ilu eje ara ẹkwa l'eka ono.

³² Noo ya; Meri byarwutaephọ l'eka Jizosu nọ; bya ahuma ya phọ; ọ daa kpurumu l'aguga ọkpa iya sọ iya: "Nnajiuphu! Ọ -bụ l'i nọhawaa l'eka-a mę nwune mu nwoke-a tege anwuhukwa."

³³ Jizosu humaeephọ Meri g'ora ẹkwa mę gę ndu Jiu, ẹphe lẹ Meri ono swi tukoru ara ẹkwa; ẹhu ghuahaa ya eghe; teme o rwuhukwa iya phọ l'ehu. ³⁴ Ọ sọ phẹ: "Bụ l'awe bę unu liru iya?"

Ẹphe sọ iya: "Nnajiuphu; bya bya ahuma ẹka obu."

³⁵ Ẹnya-mini ghakashihu Jizosu. ³⁶ Ndu Jiu sọ: "Owiwo-e! Unu lewaro g'ọ yeberu Lazarosu obu-o!"

³⁷ Ọ duru ndu ọphu haru sọ: "Ọ du ngu gę nwoke-a, meru onye atsu ishi; ọ phuahaa ọzo-a tege adudu ike mee gę Lazarosu ta anwuhushi to?"

Jizosu eme gę Lazarosu shi l'onwu teta dzuru ndzu

³⁸ Anwuhu Lazarosu ono ghuaahaa Jizosu eghe ọzo; ọ tughua jeshia l'ilu ẹka ono, e liru iya ono. Ilu ono bụ ọgba, e gudekwaphọ eze mkpuma swichia ọnu iya. ³⁹ Jizosu sọ phẹ: "Unu swifu eze mkpuma ono."

Noo ya; Mata, bụ iya bụ onye ọ bụ nwune iya nwuhuru obu sọ iya: "Nnajiuphu! Nta-a bę ọgbekwanu eshiwaa ishi. Ntanu-a kweakwaa ya abali ẹno, e liru iya."

⁴⁰ Jizosu sọ iya: "Mu ta asuhaadaru ngu l'i -kweta l'i gude ẹnya ngu huma ọdu-biribiri Chileke." ⁴¹ Tọbudu iya bụ; ẹphe bya eswifu mkpuma ono. Jizosu bya apalia ẹnya imeli sọ: "Nna! Mu ekele ngu ekele; l'i numaru olu mu. ⁴² Mu makwaru-a l'ọ tọ dudu teke i tji numajedu olu mu. Obenu l'ọ iswi ẹhu ndu-a, pfu-kube ẹka-a bę mu gude epfu ọwa g'ẹphe ekweta l'ọo ngu ziru mu gę mu bya." ⁴³ Ọ pfuchaephọ nno bya arashia ya ike sọ: "Lazarosu! Lufuta!" ⁴⁴ Nwoke ono, nwuhuru anwuhu ono futa yele ẹkwa ọchaa ono, e gude phuchia ya ẹka mę ọkpa; mę ẹkwa odzu ọphu e gude phuchia ya iphu. Jizosu sọ phẹ: "Unu toshichaa ya iphe ono g'ọ tughua."

Ndu-ishi achị idzu egbu Jizosu

(Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

⁴⁵ Igwerigwe ndu Jiu ono, wutsoru Meri ono gude ẹnya phẹ huma iphe ono, Jizosu meru ono; bya ekweta nkiya. ⁴⁶ Obenu l'ọ duru ndu ọphu jepfulerua ndu Fárisii je akọru phẹ iphe, Jizosu meru. ⁴⁷ Tọbudu iya bụ; ndu-ishi uke Chileke mę ndu Fárisii bya akpakọo ọgbo-ikpe, ẹphe l'ẹphe ekpeje ikpe sọ: "Anyi e-mekpọo iphe-a ime-agma? Nwoke-a emeshinukakwa igwerigwe iphe-ohumalenya. ⁴⁸ Teke anyi haru iya g'ọ mee iphe-a, oome-a bę onyemonye a-tukokwa kweta nkiya; ndu Romu a-byakwa atuko eze-ulo anyi-a mę ndu ndu-anyi l'ophu lwua rengurengu."

⁴⁹ Obenu l'onye lanu l'ime phẹ, ẹpha iya bụ Kayafasu, bụ iya bụ onye-ishi ndu-ishi uke Chileke k'apha ono sọru phẹ: "Unu ta amakwa iphe ilile. ⁵⁰ ?Unu ta amadu l'ọ karu anyi ree g'onye lanu nwuhuchiru ndu Jiu l'ophu; eme l'onye lanu nọ ndzu; ọha l'ophu tuko buru

mkpurupyata.” ⁵¹ Iphe ono, o pfuru ono ta abụkwa ike k'onwiya bẹ o gude pfua ya. Obenu l'eshi ọphu ọ bụ iya bụ onye-ishi ndu-ishi uke Chileke k'apha ono bẹ ọ hụmaru lẹ Jizọsu e-mechaa nwụhu-chiru ọha l'ophu. ⁵² Ọ tọ bụkwa-a ọha ono nwẹkiya bẹ ọo-nwụhu-chiru. Ọ kwa g'ooshi nno chikobe unwu Chileke ono, gbakashihuru dzuru mgboko ono g'ephe buru nanu.

⁵³ Ọo ya bụ; ndu-ishi ndu Jiu shi eshi mbọku ono chjahaa idzu g'ephe e-me megbua Jizọsu. ⁵⁴ Ọ bụnuru iya bụ lẹ Jizọsu akpabuhu l'edzudzu-ọha l'echi ndu Jiu. Ọ gbeshi l'ẹka ono jeshia alị, nọ-kube echięgu bya alaa lẹ mkpukpu, nọ l'ẹka ono, eekuje Ifuremu. Ọ laa ẹka ono je anọdu yele ndu etsoje iya nu.

⁵⁵ Teke ono bẹ ọbo Ojaghata ndu Jiu rwukpọwaru ntse. A dū igwerigwe shigbaa l'alị ndu Jiu eje Jierúsalemụ g'ephe je emee nsọ aswafu onwophe nturwu; teme l'oorwua l'ọbo-iphe ono. ⁵⁶ Ẹphe tuko elephe ẹnya Jizọsu. Ẹphe dzukọephe l'eze-ulo Chileke; ẹphe nọdu aijjegbaa nwibe phe sụ: “?Denukpoo g'unubedua ari iya? ?Ọ dū unu g'ọ tọo byadu ọbo-iphe-a tọo?” ⁵⁷ Ndu-ishi uke Chileke mę ndu Fárisii tubuhawaru sụ l'ọ -buru l'ọ duru onye maru ẹka ọ nọ; g'onye ọbu mee g'ephe maru k'ọphu ẹphe e-je egude iya.

12

*Aawu Jizọsu manụ,
eshi mkpọ lẹ Betani*

(Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)

¹ O ghuduepho abalị ishii teme l'a bahụ l'ọbo Ojaghata ono; Jizọsu tughua jeshia Betani. Betani bụ mkpukpu, Lazarọsu bu, bụ iya bụ nwoke ono, Jizọsu mejeru; o shi l'onwu teta nọdu ndzụ phọ. ² O rwua l'ẹka ono; ẹphe shiaru iya ite ẹbyaa. Ọ buru Mata akwakọru phe nri; yebedua, bụ Lazarọsu yiru lẹ ndu ẹphe lẹ Jizọsu eri nri ono. ³ No iya; Meri gbeshiepho je ewota mgbere manụ, eshi mkpọ, a zuru oke aswa; mbụ manụ, e gude nadu, guru egugu mee. O wota iya gude bya awu Jizọsu l'okpa bya egude ẹgbushi iya huchaa ya okpa ọbu. Mkpọ manụ ono tuko ọlo ono vọo pfulupfuru. ⁴ Ọ buru iya bụ lẹ Jiudasu Isukariyotu, yi lẹ ndu etsoje Jizọsu, bụ iya bụ onye ono, mechaaru deru iya ye-a; tufuepho onu sụ: ⁵ “?Buna-a gunu bẹ e te wotaduru manụ-a je eree reta ukporo pangu lẹ pangu iri gude je ekeeru ndu adudu g'ọ dū phe?” ⁶ Iphe, Jiudasu gude pfua iphe ono ta abụkwa l'ọo g'ọ letaberu ndu adudu g'ọ dū phe ẹnya. Iphe, o gude pfua ya bụkwa l'ọ bụ bụ iphuru; ọ buru iya egudeje ẹkpa, okpoga phe aduje; ọ nọdu ezitaje iphe, e yeru iya.

⁷ Jizọsu sụ iya: “Paru nwanị haa! Haa ya g'ọ kwakọbe iphe, o gude ngaberu mbọku, ee-li mu. ⁸ Unu lẹ ndu adudu g'ọ dū phe anọ tekenteke; obenu lẹ mbedua ta abyaduru ke ge mu l'unu buwaruro bupyabe.”

Idzu g'e gbua Lazarọsu

⁹ O be teke igwerigwe ndu Jiu nūmaru l'ọo lẹ Betani bẹ Jizọsu nọ; ẹphe wuru jeshia ẹka ono. Ọ tọ bụkwaa Jizọsu bẹ ẹphe chọru jee kpurumu. Ẹphe ẹkwarupho g'ephe hūma Lazarọsu, bụ iya bụ onye ono, o meru; o shi l'onwu teta ono. ¹⁰ Ndu-ishi uke Chileke chikwaapho

idzu l'ephē e-gbufukwaaphọ Lazarọsu. ¹¹ Ishi iphe, ephē gude sù l'ephē e-gbu iya bụ l'ọo opfu ẹhu Lazarọsu ono bẹ igwerigwe ndu Jiu gude anashihu ndu-ishi phẹ agbakashihu ejegbaa eworu onwophẹ ye l'ẹka Jizọsu.

Jizọsu abahụ lẹ Jierúsalemụ

(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² O rwua nchitabọhu iya; igwerigwe ọha ono, byaru k'ọbo Ojeghata ono numa lẹ Jizọsu abya Jierúsalemụ. ¹³ Ọ bụru iya bụ ephē gbafutachaa je egbukọo ẹkwo-igu gude gba iya ndzuta. Ephē nọdu akpọ okwe asuje:

"G'ajaja bụru kẹ Chileke!

Onu-oma tsoru onye ono,

shi l'ẹka Nnajiuphu anyi,

bụ Chileke abya ono!

G'ajaja bụru kẹ

Eze ndu Ịzurelu!"

¹⁴ No iya; Jizọsu bya ahuma nwa nkafu-igara bya anọ-koru iya, bụ iya bụ iphe ọbu, e deru l'ẹkwo Opfu Chileke sù:

¹⁵ "Gẹ ndzụ ta agukwa ngu
nwada Zayọnu!

Lẹ nta-a bẹ onye-eze ngu

nọakwaa l'eli nwa

nkafu-igara abya!*"

¹⁶ Ebe iphe ono eshidu edoje ndu etsoje iya nù ẹnya lẹ mbụ. Ọle o -rwuerupho gẹ Chileke kubataru Jizọsu l'imigwe; kwabẹ iya ùbvù, parụ ẹka; ephē gbẹ teke ono rita iphe ono, e deru kẹ nkiya ono; l'ephē mewaru iya iphe ono, ẹkwo-opfu Chileke pfuru ono.

¹⁷ Teke ono, Jizọsu kuru Lazarọsu oku; mee ya ọ dzukwaru ndzụ ọzo; shi l'ẹka e liru iya futa ono bẹ a dọ igwerigwe nọdu l'ẹka ono. Ọ bụru igwerigwe ndu ono bẹ pfukashiru ndu ọzo iphe ono, nwuru nù ono. ¹⁸ Noo iphe, meru g'o gude a dọ igwerigwe nno gba iya ndzuta. Ephē numahawaru l'ọo Jizọsu bẹ meru iphe-ohumalenya ono. ¹⁹ Ndu Fárisii pfuaaha l'ime onwophẹ asuje: "Unu ahuma. Idzu anyi ọbu arwuhuhanaa. Unu lewarọ gẹ mgboko l'ophu zelihuru awu etso iya."

Ndu Gurisu haru achoro Jizọsu

²⁰ Ndu shi l'alị Gurisu haru yiru lẹ ndu jeru abaru Chileke ẹja lẹ Jierúsalemụ g'aabọ iphe ono. ²¹ Ndu ono bya ahuma Filipu; Filipu bụ onye Betusayida, bụ mkpukpu, nọ lẹ Gálili. Ephē wupfu iya je asu iya: "Nwoke-ibe mu! ?Denu g'eeme g'anyi lẹ Jizọsu huma?"

²² Ọo ya bụ; Filipu je epfuaru iya Anduru. Anduru yele Filipu swiru je epfuaru iya Jizọsu. ²³ Noo ya; Jizọsu sù phẹ: "Nta-a bẹ o rwuakwaru teke aa-huma Abubu-Ndiphe l'ọdu-biribiri iya. ²⁴ Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; akpuru ereshi -adabaduru l'alị rehu ẹwa bẹ ọ nọkwapho g'ọ nọ. Ọle o -rehukwanu bẹ ọomije deru yekete. ²⁵ Onye yeru ẹnya lẹ ndzụ iya l'e-tuphakwa iya etupha; ọle onye kpọru ndzụ iya ashị lẹ mgboko-a l'e-gude iya gbata ndzụ ojeje. ²⁶ Onye ọ

* 12:15 12:15 Gūnaa Zek 9:9.

dụ iya g'ọ bụru onye ejeru mu ozi g'onye ọbu bya etsoru mu g'ọo-bụkwanuru ẹka mu nọ bẹ onye ọbu, ejeru mu ozi ọbu a-nọdu. Onye bụ onye ejeru mu ozi bẹ Nna mu a-kwabekwa ùbù."'

Jizosu epfu opfu onwu iya

²⁷ "Sụ-a; ọ kwa nta-a bẹ obu etsu mu mini. ?Bụ gunu bẹ mu e-pfu? ?Bụ gẹ mu sụ Nna mu g'ọ dzọo mu lẹ nta-a? Tụswekwa! Ọ kwa iphe, abya eme nta-a bẹ mu byadoru." ²⁸ "Nna! Menaa g'a hụma ọdu-biribiri dụ l'ẹpha ngu."

Tọbudu iya bụ; ọ duru olu, shi l'imigwe sụ: "Mu meakwaru a hụma ọdu-biribiri ono; mu jekwaphọ emebaa g'a hụmabaa ya ọzo."

²⁹ Igwerigwe ọha ono, pfukube ẹka ono numa iya; ẹphe sụ l'ọo igwe deru edede. Ndu haru sụ: "Ọ kwa ojozi-imigwe pfuru yeru iya!"

³⁰ Jizosu sụ pẹ: "Ọ kwa unu bẹ e pfudoru opfu ono; ọ tọ bụkwa mbẹdua bẹ e pfudoru iya. ³¹ Ọ kwa nta-a bẹ Chileke e-kpe ndu mgboko-a ikpe. Ọ kwa nta-a bẹ aabya echikpọ ike k'onye ono, bụ iya bụ onye-ishi ndu mgboko-a. ³² Mbẹdua bẹ teke ono, ee-shi l'alị wolía mu eli ono bẹ mu a-tụko onyemonye sekuta g'ẹphe tsoru mu." ³³ Iphe ono bẹ o pfuru gude goshi gẹ ya e-gude nwụhu.

³⁴ Igwe ọha ono sụ iya: "Anyi nūmawaru iphe, e deru l'ekwo ekemu sụ lẹ Kéreshi ọbu anọduwaro ndzụ jasụ l'ojejeje. ?Denuhunu g'o gude ị gbẹ sụ lẹ Abụbu-Ndiphe nwụhufutaje? ?Bụkpohunaa onye bụ Abụbu-Ndiphe ọbu?"

³⁵ Jizosu sụ pẹ: "Ìphóró ono bụfukwa nwanshii bẹ ọo-nọfua l'echilabọ unu. Ọphu g'unu lọbaru ije nta, ìphóró duru unu; a -nọnyakwa ọchii byapfuta unu. Noo kele onye eje ije l'ọchii ta amajekwaru ẹka o phuku eshi. ³⁶ Ọphu g'unu kweta woru onwunu sẹe asẹe l'ìphóró ono teke ìphóró ono dukwadu swiru unu g'unu aburu ndu bu l'ẹka ìphóró dụ."

Jizosu pfughechaepho nno bya atugbua je edomia onwiya; ọphu ẹphe ahumaheduru iya.

Ndu Jiu bụ ekwegekwe

³⁷ Ọ bụ eviya l'o mehawaru iphe-ọhumalenya, dụ igwerigwe l'iphu pẹ; ọle ẹphe te ekwedu woru onwopẹ ye iya l'ẹka. ³⁸ Ọ bụru iya bụ l'iphe ono, Azáya, bụ onye mpfuchiru Chileke pfuru ono avukota g'o pfuru iya. Ọ sụru:

"Nnajiuphu; ?bụ onye
kwetakpọoru ozi,
anyi ziru?"

Tọo ?bụ onye bẹ
Chileke goshiru ike,
shi iya l'ẹka?†"

³⁹ Noo g'o shitaru; ẹbe ẹphe ekwetaduru. Lẹ Azáya pfukwarupho ọzo sụ:

⁴⁰ "Chileke mewaru pẹ;
ẹphe tsuahaa ishi;
bya emewaa pẹ
g'ẹphe kpochia
ọkpoma g'ee-shi g'ọ

tọ dūhe iphe,
 ɛnya phẹ a-humaje;
 ɔzoo k'ophu ɔriri
 e-rwu phẹ l'ohu ɛpho;
 g'ɛphe gbanwee
 byapfuta mu gẹ mu
 mee phẹ g'ɛphe
 wekoroḥu.‡”

⁴¹ Ọ buri Jizosu be Azaya epfu opfu iya ono. Iphe, o gude pfua iphe ono bu l'o humahawaruro ɔdu-biribiri iya.

⁴² G'e jia epfua be a duana-a igwerigwe kweta l'oo ya bu onye obu, Chileke yeru g'o bya obu; mbu lufuchaa le ndu-ishi kwetachaakwaru l'oo ya. Ole ephe ta adudu ike pfufuta iya; kele ephe atsunuka ndu Farisii ebvu; a -nonyakwaa; a kpochia phe mkpochi su g'ephe ta abatajehẹ l'ulo-ndzukọ. ⁴³ Noo l'ephe ka eye ɛnya l'ajaja ophu ndiphe aja phe; eme l'ajaja ophu Chileke gege aja phe.

Opfu, Jizosu pfuru e-kpe nemadzu ikpe

⁴⁴ Jizosu raa ya arara su: “Onye kwetarū nkemu ta abukwa-a nkemu be o kwetarū kpoloko; o kwetakwarupho k'onye ono ziru mu nu ono. ⁴⁵ Onye humaru mu nu humaaakwarupho onye ono, ziru mu gẹ mu bya ono. ⁴⁶ Mbɛdua l'onwomu byaru gẹ mu bya aburu iphoro duru ndiphe; k'ophu a-buru; onye kwetarū nkemu; onye ono taa noduhedu l'ochii. ⁴⁷ Onye numachaarū iphe-a, mu epfu-a; ɛbe o medu iya ememe; be ta abukwa mu e-kpe iya ikpe; kele mu ta abyakwaru ekpe ndiphe ikpe. Iphe, mu byaru bukwa gẹ mu dzoo ndu mgboko. ⁴⁸ Onye jikaru mu nu; bya ajika anata opfu, mu epfu be o dukwaruro onye e-kpe iya ikpe. Oo opfu ono, mu pfuru ono be bu iphe, a-nma iya ikpe le mboku ikpazu. ⁴⁹ Ishi iya bu l'iphe, mu epfu ta abudu ike eka mu be mu gude epfu iya. Oo Nna mu ono, ziru mu; mu bya ono gude onu iya goshi mu iphe, mu e-pfu; kakwaru mu pho gẹ mu e-pfu iya. ⁵⁰ Mu makwarupho l'iphe ono, o suru gẹ mu pfua ono anuje ndzu ojejeje. Oo ya bu l'iphe, bu iphe, mu epfu buepho iphe, Nna suru gẹ mu pfua be mu epfu.”

13

Jizosu akwo ndu etsoje iya nu okpa

¹ O ghuduepho ujiku lanu; l'a bahu l'obo Ojehata ono; Jizosu mawaru le teke ya a-ha mgboko owa; lapfushia Nna iya rwuwaru. Jizosu shiepho le mbu yee ndu bu ndu nkiya le mgboko-a obu; mbu yee phe iya pho yerwua l'ishi.

² Noo ya; Jizosu yele ndu etsoje iya nu tuko nodu eri nri-enyashi. Obutuswe yehawaruro Jiudasu Isukariyotu, bu nwa Sayimonu oriri l'obu g'o je ederu Jizosu ye l'eka ndu ohogu iya. ³ Jizosu maekwarupho le Nna iya yekotaru iya iphemiphe l'eka; maru l'oo l'eka Chileke be ya shi; teme o bukwarupho Chileke be ya alapfu. ⁴ Tobudu iya bu; Jizosu gbalihu l'eka o no eri nri-enyashi ono bya achiru uwe ehū iya wushi; chita anamu nmaru l'upfu. ⁵ O bya ekuru mini ye le gbamugbamu wata akwo ndu etsoje iya nu okpa; bya egude anamu pho, o nma l'upfu pho ehucha phe iya. ⁶ Tobudu iya bu; o -rwuepho l'eka Sayimonu Pyita

‡ 12:40 12:40 Gūnaa Azá 6:10.

nọ; Pyiṭa sụ iya: “Tuswekwa! Nnajiuphu! ?Buchia gubedua abya mu akwọ ọkpa?”

⁷ Jizosu sụ iya: “Iphe, mu eme bẹ ị tị makwa nta-a. Ọ kwa l'e mechaa bẹ oo-do ngu-a ẹnya.”

⁸ Pyiṭa sụ iya: “Ephokwaro k'akwọ mbēdua ọkpa ephopho ophu.”

Jizosu sụ iya: “Mu akwọduru ngu ọkpa bẹ mu lẹ ngu tee megbakwa.”

⁹ Sayimonu Pyiṭa sụ iya: “Jikokwa! Nnajiuphu! Ọ -dụ nno bẹ ọ tọ bukwa ọkpa bẹ ịi-kwọ mu kpēekpu; tūkokwa mu ẹka mē ishi sakota.”

¹⁰ Jizosu sụ iya: “Onye a wūwaru ẹhu bẹ mkpa awu ẹhu ozo aduhekwaru. Ọo ọkpa bẹ onye obu akwoje eshi ophu inyi aduhedu iya l'ẹhu ilile. Unu tūkowaru dū ree; ọle ọ tọ bụdu g'unu ha dū-gbua ree.” ¹¹ Iphe, Jizosu gude sụ l'ọ tọ bụdu g'ephe ha dū-gbua ree bụ l'ọ mawaru onye ophu bụ iya e-deru iya ye l'ẹka ndu ohogu iya.

¹² No iya; ọ kwọchae phẹ phọ ọkpa ono; ọ chita uwe ẹhu iya yee bya alaphu azu l'ẹka o shi nọdu bya aja phẹ sụ: “?Unu makpọoru iphe ono, mu meru unu ono? ¹³ Iphe, unu anọduje eku mu bụ ‘O-zì-iphe’ bya eku mu ‘Nnajiuphu’. Ophu unu ekuswekwaru; kele ọ bukwa iphe onoya bẹ mu bụ. ¹⁴ Ole-a; eshi ophu ọ bụ mbēdua, bụ Nnajiuphu unu bya aburu onye ezije unu iphe bẹ gbēchia bya akwọ unu ọkpa; bẹ ọ gbakwaru g'unu jenu je akwoje nwibe unu ọkpa ẹgube ono, mu kworu unu ono. ¹⁵ L'ọ kwa iphe, unu e-letajẹ eme bẹ mu meru goshi unu ono; g'unu eletajẹ iya mee gẹ mu meru unu ono. ¹⁶ Lẹ-a; gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; nwokoro ta akajekwa nnajiuphu iya shii; ẹbe onye e ziru ozi akajekwa onye ziru iya ozi shii. ¹⁷ Unu makotawaru iphemiphe ono. Ọ -buru l'unu tūkoru iya eme ememe bẹ Chileke a-gokwaru ẹhu-utso nū unu.

¹⁸ “Ọ tọ bukwa unu g'unu ha bẹ mu epfu opfu-a anu. Mu makotakwaru gẹ ndu mu hotaru gbaru. Ọle iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke vufutajenupho g'e deru iya, bụ iya bụ iphe, sūru: ‘Ọ kwa onye ono, mu l'iya rigbaaru nri; mechaaru bya emeahaa iphe, a-tsuru mu nū.’* ¹⁹ Mu epfukwaru iya unu nta-a, o toko rwudu-a; k'opfu bụ; ọ -nwujẹ; unu ekweta l'oo mbēdua bụ onye obu. ²⁰ Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; onye bụ onye nataru onye mu ziru ozi nataakwaru mbēdua. Onye natakwanuru mu nū nataakwarupho onye ono, ziru mu gẹ mu bya ono.”

*Jizosu epfu l'ee-deru iya ye
ndu ohogu iya l'ẹka*

(Mat 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)

²¹ Jizosu pfuchaa nno; meji tsua ya pharamu. Ọ sụ phẹ: “Gẹ mu gbukwaaru iya unu tororo; ọ kwa onye lanu lẹ g'unu ha-a l'e-deru mu ye.”

²² Ndu ono, etsoje iya nū ono tūko legbaa nwibe phẹ ẹnya; ẹka iphe ono tufuru phẹ ẹhu; ẹbe ephe amadu onye oopfuru. ²³ Onye lanu lẹ ndu ono, etsoje iya nū ono, bụ iya bụ onye ophu Jizosu kakota eye obu bẹ nọ-kubekwa iya phọ ntse teke ono. ²⁴ Tōbudu iya bụ; Sayimonu Pyiṭa tabuaru iya ẹnya sụ iya g'ọ jitaekwa iya onye oopfuru.

* 13:18 13:18 Ebvu 41:9.

²⁵ Ọ bya akpo-kubebaa Jizosus ntse bya asu iya: “Nnajiuphu! ?Bu onye be iipfu ama eka?”

²⁶ Jizosus su iya: “Oo onye ono, mu a-nu ibiribe buredi, mu tsutaru l'iphe-a, eeri nri-a bu onye obu.” O bya etsutaepho ibiribe buredi ono; o woru iya nu Jiudasu Isukariyofu, bu nwa Sayimonu. ²⁷ Jiudasu tachaepho buredi ono; Nsetanu pheba iya l'ehu. O buru iya bu le Jizosus asu iya: “Iphe, bu iphe, iibya ememe mee ya egwegwa.” ²⁸ Ebe o dudu ndu ono, no l'eka ono, eeri nri ono, duru onye ophu maru iphe, o zoberu pfularu iya nno. ²⁹ Ndu arisa su l'eshi ophu o bu Jiudasu, legudeje ekpa okpoga phe bu iphe, Jizosus epfuru iya bu g'o zutachakwaa iphe, ephe gude eme k'obo-iphe; ozoo l'iphe, Jizosus pfuru Jiudasu bu g'o nu ndu ukpa iphe.

³⁰ Oo ya bu; o natachaepho ibiribe buredi ono; o tugbua lufushia; nchi jihuaanaa.

Ekemu ophuu

³¹ Jiudasu tugbuchaepho; Jizosus su: “Oo nta-a be e goshiru odu-biribiri ke Abubu-Ndiphe. O bukwarupho l'eka iya be ee-shi huma odu-biribiri ke Chileke. ³² Oo ya bu; o -buru le Abubu-Ndiphe meru g'a huma odu-biribiri ke Chileke; nokwapho ge Chileke e-me g'e shi l'eka nkiya huma odu-biribiri ke Abubu-Ndiphe; mbukwa nta-a be oo-me g'a huma odu-biribiri iya obu. ³³ Unwu mu! Mu l'unu ta anohakwa iphe, baru ishi nta-a; unu achooahaa mu. Ole oo iphe ono, mu pfuru ndu Jiu ono be mu epfukwarupho unu nta-a. 'Eka mu eje be unu taa dukwa ike abya.’ ³⁴ O kwa ekemu ophuu be mu aturu unu. Unu yee nwibe unu obu; mbu g'o buerupho ge mu yeru unu obu bu g'unu e-yeje nwibe unu. ³⁵ Oo obu ono, unu e-ye nwibe unu ono be ndu ozo e-gude maru l'unu bu ndu etsoje mu nu.”

Pyita a-gol le ya ta amadu Jizosus

(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

³⁶ Sayimonu Pyita jia ya su iya: “Nnajiuphu; ?bu awe be jila obu?” O su iya: “Eka mu ala be i ti dukwa ike etsoru mu ala nta. O chikwa alwapfuta be ii-mechaa lwapfuta mu l'eka ono.”

³⁷ Pyita su iya: “Nnajiuphu; ?o nwuru inwu-agma be mu taa dudu ike etsoru ngu nta-a? Mbua; mu dukwaa onwomu ree ami enya le ndzu mu see iswi ehunu.”

³⁸ Jizosus su iya: “Aa! ?I su l'i-du ike mia enya le ndzu ngu see iswi ehunu mu? Ge mu gbukwaaru ngu iya tororo; oke-oku nchi-abohu -bya ara ora; be i goakwaru ego ugbo eto su l'i ti madu onye mu bu.”

14

Jizosus; uzo, e shi alapfu Nna

¹ Jizosus su phe: “Unu ba ayokwa oshi l'ime obu unu. Unu woru onwunu ye Chileke l'eka; unu ewokwarupho onwunu ye mbedua l'eka. ² Libe Nna mu be ulo-ebubu dukwa igwerigwe. O -bu l'o to du nno; ?denuhunu ge mu g'eme su unu le mu eje unu emeru eka unu a-nodu. ³ Mu -jechaepho je emechaerupho unu eka obu; mu abya ozo bya ekuta unu dokube onwomu; k'opfu bu eka mu no be unu a-nodukwapho. ⁴ Unu mawaru eka mu ala; unu makwarupho uzo, mu shi ala iya.”

⁵ Tṓmosu sù iya: “Nnajiuphu; anyi ta amakwa ẹka ọbu, ìla ọbu. ? Denuhunu g'anyi shi maru ọzo iya?”

⁶ Jizosu sù iya: “Ọ kwa mbedua bu ọzo; bya aburu okpobe-opfu; bya aburu ndzu. Ọ tọ dukwa onye abyapfuta Nna; abudu l'onye ọbu shi mu l'ẹka. ⁷ Mbù-a; ọme unu maru mu; me unu amakwaru-a Nna mu. Ọle e -shi nta-a be unu mawaru Nna bya ahumawa iya.”

⁸ Filipu sù iya: “Nnajiuphu; goshinu anyi Nna ọbu ge meji anmapfuru anyi.”

⁹ Jizosu sù iya: “Filipu; e -shi teke-a be mu l'unu shi noduta; ebe i makwa mu pho. Onye humaru mu nu humaaakwaru Nna. ? Denuhunu g'o gude i nodu epfukwadu ge mu goshi unu Nna ọbu? ¹⁰ ?Ti kwetaduru le mu no Nna mu l'ime; Nna mu nodu mu l'ime. Opfu, mu anoduje epfuru unu ta abukwa ike k'eka mu be mu egudeje epfu iya. Ọ kwa Nna ono, bu mu l'ime ono agbeje mu l'ime eje ozi. ¹¹ Ọo epho g'unu kweta le mu no Nna mu l'ime; Nna mu nodu mu l'ime; odumeka unu gudekponu k'iphe ono, mu emeshi ono kweta iphe, mu epfu.” ¹² Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; onye bu onye kweru nkemu adukwapho ike mee iphe-a, mu emeshi-a. Onye ọbu a-kabakaanu eme ophu ka shii. Noo le mu alapfuwa Nna mu. ¹³ Iphe, bukpo iphe, unu gude epha mu su ge Nna meeru unu be mu e-mekotaru unu. Ọo ya bu; g'eshi le Nwa huma ọdu-biribiri ke Nna. ¹⁴ Ọ -dukpowaru iphe, unu gude epha mu su ge mu meeru unu; mu emeeru iya unu.

Jizosu ekweta ukwe Unme-du-Nso

¹⁵ “Su-a; o -buru l'unu yeru mu obu; unu mekotaje ekemu, mu turu unu. ¹⁶ Mu e-pfuru Nna l'ooyeru unu onye N-yemeka ozo, a-noduwaro swiru unu jeye le tuutuutu le mijimii. ¹⁷ Onye N-yemeka ono, Nna e-ye ono bu Unme-du-Nso, bu iya bu Unme k'ire-lanu; mbu onye ndiphe taa natadu; opfu l'ephe ta ahumajeduru iya; ophu ephe amadu iya. O bekwanu l'unubedua maru iya. Noo kele o bu ebubu swiru unu. O jekwapho anoduwaro l'ime unu.”

¹⁸ “Mu taa gbahakwa unu eka. Mu a-byapfutakwa-a unu. ¹⁹ Mbù l'ọ phodukwaru-a nwanshi nta-a; ndu mgboko-a taa humabaedu mu ozo; ole unubedua l'a-huma mu-a. Eshinu mu no ndzu be unubedua l'a-nodukwapho ndzu. ²⁰ Ọ buru mboku ono be unu a-maru le mu no Nna mu l'ime; unubedua nodukwanu mu l'ime; mu nodukwapho unu l'ime.”

²¹ “Ọ kwa onye maru ekemu, mu turu bya eme iya ememe bu onye yeru mu obu. Onye yeru mu obu; Nna mu eyekwa iya pho obu. Mbèdua eyekwapho onye ọbu obu; woru onwomu goshi iya.”

²² No iya Jiudasu; o tọ bukwa Jiudasu Isukariyotu; su iya: “Nnajiuphu; ?denu g'ii-shi goshi anyi onwongu g'o tọ bu ndu mgboko be iigoshi onwongu?”

²³ Jizosu sù iya: “Onye yeru mu obu anoduje eme iphe, mu pfuru. Nna mu eyekwanaa onye ono obu. Mu le Nna mu a-byapfuta onye ọbu; anyi l'iya eburu eburu. ²⁴ Onye eyeduru mu obu te emejekwa opfu mu. Unu maanaru-a l'opfu ono, unu anu ono ta abukwa opfu mu. Ọ kwa opfu Nna ono, ziru mu ge mu bya ono.

²⁵ “Mu pfukotakwaru unu iphemiphe-a nta, mu l'unu nokwadu. ²⁶ Ọle ọo onye N-yemeka ono, bu iya bu Unme-du-Nso; mbu onye

ono, Nna e-gude ẹpha mu zia g'ọ lwapfuta unu ono bẹ e-zikọta unu iphemiphe; mekwaphọ g'unu nyatajẹ iphemiphe, mu pfuhawaru unu.

²⁷ “Sụ-a; mu haakwaru unu ẹhu-guu. Ẹhu-guu ono buru mbedua bẹ o shi l'ẹka; ọ tọ bukwa ọdu iya ophu eshije ndiphe l'ẹka bẹ mu nuru unu. Unu ta ayọjekwa oshi l'ime obu unu; ophu unu atşukwa ebvu. ²⁸ Unu nımawaru ge mu suru unu: ‘Mu alaakwa; ọle mu alwapfutakwaa unu ozo.’ Ọ -bụ l'ọo iphe, unu yeru mu obu me unu etekwaa ẹswa; kele mu alafu Nna; noo le Nna ono ka mu ike. ²⁹ Sụ-a; nta-a bẹ mu tukoakwaru iphemiphe gheberu unu onu teke ọ tọko nwudu. Ọo ya bụ; teke ọ nwujeru g'unu e-kweta. ³⁰ Mu te epfuẹkwaru unu opfu anọ ọdu; noo kele onye ono, bụ iya bụ onye-ishi ndu mgboko-a l'abyawaa. O bekwanu l'ọ tọ dudu iphe, ọo-dụ ike emebata mu. ³¹ Iphe, o gude mu nọdu emeje iphe, Nna ziru mu ge mu mee bụ ge mgboko l'ophu amaru le mu yeru Nna mu obu.”

O pfuchaa nno bya asu phe: “Unu gbalihu g'anyi lufu l'ẹka-a.”

15

Jizosu bu okpobe vayinu

¹ “Ọ kwa mbedua bụ okpobe vayinu; ọ buru Nna mu bụ onye eleta opfu-vayinu ono ẹnya. ² Iphe, bukpoọ ẹkali, kapfuru mu l'ẹhu, bụ ndu ophu ta amidu mebyi bẹ ọo-kwashikwa. Ẹkali ophu amije mebyi bẹ ọonoduje akocha akocha ree g'ookabaa amimi. ³ Opfu ono, mu pfuru yeru unu ono mewaru unu nta-a; unu dube ree. ⁴ Unu nopyabekwa mu l'ime; k'ophu mu a-nopyabekwapho unu l'ime. Ọo g'ẹkali-oshi ayidu mita mebyi k'ẹka iya m'ọ -budu l'ọ kapfuru l'oshi vayinu-a; bukwapfo g'unu ta ayidu yee mebyi me mu l'unu atugbaduru.

⁵ “Ọ kwa mbedua bụ vayinu ono; unubedua buru ẹkali iya. Onye nopyaberu mu l'ime; mbedua nopyabe iya l'ime; onye ono a-mi mebyi mishia ya ike; noo kele ọ tọ dudu iphe, unu adu ike eme ililekpoo; me mu l'unu atugbaduru buru nanu. ⁶ Onye bụ onye ta anopyabeduru mu l'ime bẹ ee-tuphakwa g'ẹkali-oshi, a kofuru akofu; l'ọ kposhihu nkụ; l'a chiru iya ye l'oku; g'oku kepyashia. ⁷ Ọ -buru le mu l'unu tugbaru buru nanu; opfu mu buru unu eburu l'ime bẹ ọ tọ dukwa iphe, bụ iphe, dū unu ree, unu suru g'e meeru unu; e tee meduru unu. ⁸ Noo uzo, ee-shi goshi ọdu-biribiri ke Nna mu; mbu g'unu mia mebyi mishikpoọ ya ike gude nno goshi l'unu bụ ndu etsoje mu nu. ⁹ Ọo ge Nna mu yeru mu obu bụ ge mu yeru unu. Ọ buru g'unu nopyabeekwapho l'ime n-yemobu ono, mu yeru unu ono. ¹⁰ Unu -mee iphemiphe, mu suru g'unu mee bẹ unu a-nopyabekwaa le n-yemobu nkemu; mbu egube ono, mu mekotaru iphe, Nna mu suru ge mu mee; mu nopyabe le n-yemobu ke Nna mu ono.

¹¹ “Sụ-a; iphemiphe-a bẹ mu epfukotaru unu g'ẹhu-utso nkemu aburu k'unu; waa g'ẹhu atsọo unu utso tsofu l'ishi. ¹² Wakwa iphe, mu turu unu ekemu iya baa; unu yee nwibe unu obu ge mu yeru unu. ¹³ O to nwekwa n-yemobu ozo, nemadzū e-ye nwibe iya, ka ọwaa; mbu le nemadzū gude iswi ẹhu ọnyà iya; mia ẹnya le ndzū iya kweta anwuhu. ¹⁴ Unu bugbaa ọnyà mu me unu -nọdu emeje iphe, mu suru g'unu meje. ¹⁵ Mu tee kuhekwa unu ndu-ozu mu ozobaa; kele onye-ozu ta amajeduru iphe, nnajiuphu iya eme. Iphe, mu e-ku unu bụ ọnyà mu phe; kele iphe, mu nımaru l'onu Nna mu bẹ mu

tukowaru toḡboru unu ẹba. ¹⁶ Ọ tọ bukwa unubedua hotaru mu; ọ chikwa mbedua hotaru unu dobe iche; k'ophu unu a-mi mebyi; mbu mebyi, a-duwaro kwaseru. Ọo ya bu; iphe, bukpo iphe, unu gude epha mu su ge Nna nu unu be ọo-nu unu. ¹⁷ Ekemu, mu atuerupho unu bu g'unu yee nwibe unu obu."

Ndumashi ke ndu mgboko-a

¹⁸ "Teke ọ bu l'unu du ndu mgboko-a ash; unu nyatajekwa le mbedua vuadaa ọzo duhaadaa phe ash; teme unu duje phe. ¹⁹ Ọ -bu l'ọ iphe, unu bu ndu ke mgboko-a me ndu ke mgboko-a eyee unu obu; l'unu bu nkephe. Obenu le mu shiwaale le mgboko-a hota unu dobe iche; ebe unu abuedu nkephe. Noo g'ọ gude unu du phe ash. ²⁰ Unu nyatajekwa iphe ono, mu pfuru unu ono; mbu le mu suru unu le nwokoro ta akajedu nnajiuphu iya shii. Ọo g'ephe mekparu mbedua ehu bu g'ephe e-mekpa unu. Ọ buru g'ephe te emejedu iphe, mu pfuru bu g'ephe tee mekwapho iphe, unu epfu. ²¹ Iphe ono g'ọ ha be epe a-tuko mee unu; opfu l'unu bu ndibe mu; kele epe ta amadu onye ono, bu iya be mu shi l'eka bya ono. ²² Ọ -bu le mu ta abyawaa bya epfuru yeru phe me ọ tọ bukwa phe eme iphe-aji; obenu le nta-a, mu byawaru-a be o to nwekwa iphe, epe gude agofu k'iphe-aji, epe meru. ²³ Iphe, bu onye mu du ash be Nna mu dukwapho ash. ²⁴ Ome mu ta anodu l'echilabo phe meshia iphe, onye ọzo taa dudu ike eme; me ọ tọ bukwa phe eme iphe-aji. Obenu le nta-a be epe humawaru iphe, mu meshiru; mu du phe ash; Nna mu dukwa phe pho ash. ²⁵ Iphe ono, epe eme ono je emee ọ vva; mbu iphe ono, e deru l'ekwo ekemu phe su: 'Mu du phe ash; ebe ọ bu l'ọ duru iphe, mu meru phe.'*

²⁶ "Mu e-shikwa Nna mu l'eka zia Onye N-yemeka ono; l'ọ lwapfuta unu. Onye N-yemeka ono be bu iya bu Unme-du-Nso, bu iya bu Unme ire-lanu ophu shi Nna mu l'eka. Ọ -byaepho l'ọ pfua opfu ehu mu yeru unu. ²⁷ Unubedua l'onwunu bufukwaapho ndu a-nodu epfu iphe, unu gude enya unu huma ke nkemu; opfu le mu l'unu shiepho le mbulembu noduta.

16

¹ "Mu pfushikotaru unu iphemiphe-a g'e tee medu unu g'unu shiswee ọzo. ² Ndu Jiu a-kpo-chikwa unu mkpo-chi g'unu ta abatajehle l'ulondzuko phe. Mbua; mboku erwuakwaa teke a-bujeru: onye egbu unu egbugbu l'ọ gbẹ arinu l'ọ Chileke be ya ejeru ozi. ³ Iphe, meru g'ọ gude epe je anodu eme iya bu l'ephe ta amadu Nna; ophu epe amadu mu. ⁴ Ọle mu tukowaru iphemiphe-a epfuru unu g'ọo-buru: o -rwuepho teke epe e-me iphe ono; unu anyataje le mu pfuhawaru unu opfu ehu phe."

Ozi, Unme-du-Nso ejeje

"Mu te eshikwa pfuhawaaru unu iphe-a le mbulembu; opfu le mu nokwadu swiru unu. ⁵ Nta-a be mu alapfuakwa onye ono, bu iya ziru mu ge mu bya ono. Ọle ọ tọ dudu g'unu ha, onye jjeru mu su mu: ?bu awe be iije? ⁶ Ehu gbẹ rwuhu chia unu opfu le mu tukoru iphemiphe-a epfushiru unu. ⁷ Ọle g'ọ duhabe; ge mu mekwaa ya g'ọ doo unu

* 15:25 15:25 Gūnaa Ebvū 35:19; 69:4.

ɛnya; ɔ kakwaru unu ree me mu -laa; kele mu aladuru be Onye N-yemeka ono ta alwapfutakwa unu. Obenu l'oo mu -laepho; mu ezia ya g'oo lwapfuta unu. ⁸ Teke ɔ byaerupho be oo-goshi ndiphe l'oo to budu iphe, ephe arɔ l'iphe-ɛji bu be ɔ bu; goshi phe l'oo to budu iphe, ephe riru l'apfubekoto bu be ɔ bu; goshikwa phe pho l'oo to budu iphe, ephe riru l'ikpe Chileke bu be bu iya nu. Noo g'oo-gude goshi l'ikpe nmaru phe bu ono. ⁹ Oo-goshi phe l'anono, ephe anodu mu l'eka bu iphe-ɛji be ephe eme. ¹⁰ Oo-goshikwa phe pho iphe, bu apfubekoto ke Chileke; kele oo le mu pfuberekoto meru iphe, mu alapfu Nna; ophu unu ahumabaedu mu ɛnya. ¹¹ Goshikwa phe pho iphe, ikpe ke Chileke bu; kele onye-ishi ndu mgboko-a be e kpewaru ikpe.

¹² "Opfu, mu gege epfuru unu dukwa igwerigwe; ɔ kwa le mu -pfueberu iya unu be oo-panuka unu eka nta. ¹³ Teke Unme-du-Nso, bu iya bu Unme ire-lanu ono byaerupho; l'oo tukokpoo iphe, bu ire-lanu g'oo ha kpo-zigbuuru unu uzo iya; noo l'oo to bukwa ike k'eka iya be oo-gude epfu; ɔ buepho iphe, ɔ numaru bu iphe, oo-pfufe; l'oo kafukwaarupho unu iphe, e-me l'iphu. ¹⁴ Su-a; ɔ kwa Unme-du-Nso ono e-me g'unu huma ge mu du-be biribiri; kele oo-wota iphe, ɔ numaru mu l'onu bya akooru unu. ¹⁵ Iphemiphe, bu ke Nna bukota nkemu. Oo ya meru g'oo gude mu su l'oo-wota iphe, ɔ numaru mu l'onu bya epfuaru unu.

Ndu rarɔ eka a-chi ochi

¹⁶ "O phoduru nwanshi; unu ta ahumabaedu mu; a -nokwaa nwanshi; unu ahumakwa mu ozo."

¹⁷ O pfuchaa nno ndu etsoje iya nu haru jahaa nwibe phe su: "?Owa-a, oopfu egube owa-a bu gunu? ?O su l'oo phoduru nwanshi; a taa humahedu iya; a -nokwaa nwanshi; a humakwa iya ozo; sukwapfo le ya alapfu Nna." ¹⁸ Ephe su: "?Buhunu ole bu ke l'oo phoduru nwanshi? Anyi ta amakwa iphe, oopfu epfufu."

¹⁹ Jizosu mawaru l'ephe abya iya aji aji; ɔ su phe: "?Unu aji onwunu k'iphe-a, mu shi pfua su l'oo phoduru nwanshi; unu taa humahedu mu; a -nokwaa nwanshi; unu ahumakwa mu ozo-a?" ²⁰ Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; unu a-rakwa eka; gua aphu; ole ndiphe be ehu a-nodu atso utso. Unu a-nodukwa atsu ude l'ime obu; ole ude ono e-mechakwaa gbanwee; unu anwujaa onochi. ²¹ Oobujeru upfu watawaa eme nwanyi, du ime ehuka; ehu arwuhue ya pho arwuhu; kele oo mawaru l'oo rwuwaru teke ya e-je iphe, a-tsu iya l'ehu. O -zedachaepfo; l'oo zohaa iphe-ehuka ono. Ehu awata iya atso utso; kele ɔ nwutaru nwa, l'a-nodu le mgboko. ²² Nokwapfo g'oo du unu nta-a bu ono. Nta-a be unu a-nodu atsu ude; ole ujiku lanu be mu l'unu a-huma ozo; teke ono be onochi a-nashihu unu. O to duedu onye anafubaa unu ehu-utso unu teke ono.

²³ "O -rwuepho teke ono be ɔ to dukwa iphe, unu byaru aji mu aji iya. Ge mu gbukwaaru iya unu tororo; iphe, bu iphe, unu gbɛ mu l'eka su ge Nna nu unu be oo-nu unu. ²⁴ Mb-a; o toko du-swekwaa iphe, unu gbeje mu l'eka kpaa ishi iya byasu nta. Unu pfuaru Chileke g'oo nu unu iphe, mkpa iya duru unu; oo-nu iya unu. Oo ya bu g'ehu atsoo unu utso tsoku l'ishi."

Jizosu meru mgboko eriri; turu okoo kpua ya

²⁵ “Iphe-a bẹ mu tṣokwaru nmashiaru unu l'etu etu. Oo rwiakwa teke mu taa nmaḥeduru unu etu etu; mbu lẹ mu atogbojeru unu opfu kẹ Nna mu ono ẹba. ²⁶ O -rwuepho teke ono bẹ unu a-gbeje mu l'eka sṣu gẹ Nna nu unu iphe, mkpa iya duru unu; mu ta asṣkwanu unu lẹ mu e-je egude iswi ẹhu unu pfuru yeru iya. ²⁷ Ishi iya bu lẹ Nna l'onwiya yeru unu obu; kele unu yeru mu obu bya ekweta lẹ mu shi l'eka Chileke nọ bya. ²⁸ O kwa ẹka Nna nọ bẹ mu shi futa byatashia lẹ mgboko-a; mu nọdu alufuakwa lẹ mgboko alapfuwa Nna.”

²⁹ Oo ya bu; ndu etsoje iya nu sṣu iya: “Ihee; nta-a bẹ o ka ree; nta-a bẹ i togbochaaru iphemiphe ẹba; i ti nmapheḥedu iya l'etu etu. ³⁰ Nta-a bẹ anyi maru l'i makotaru iphemiphe. O to gbaheduru g'o duru onye abya ajjahaa ngu aji. Owa mewaru; anyi kweta l'i shi-a l'eka Chileke nọ bya.”

³¹ Jizosu sṣu phe: “?Unu kwetawaru nta? ³² Mboku agbabeakwa; mbu o gbẹ rwiwanu erwurwu teke aa-chikashi unu nanu nanu; onyenonu agbaru laa ibe iya; unu atuko haa mu; mu apfu-pheru. Ole mu ta apfu-phekwaru nkinyi mu; kele Nna pfukwaru-a swiru mu. ³³ Mu tṣokwaru iphe-a pfiaru unu; k'ophu ẹhu a-du unu guu me mu l'unu-tugba buru nanu. O bukwapho aphu a-tsuru unu lẹ mgboko-a; oephe g'unu nweru iya obu. Mu meakwaru mgboko-a eriri; turu okoo kpua ya.”

17

Jizosu epfu anu Chileke

¹ Jizosu pfughechaephe iphe ono bya apalia enya tabe l'imigwe bya asu: “Nna; o gbabeakwaru; menaa gẹ ndiphe huma odu-biribiri kẹ Nwa ngu; gẹ Nwa ngu ono emekwaapho gẹ ndiphe huma odu-biribiri nkengu. ² Oo ngu nuru iya ike; o kakota iphe, bu nemadzu ike. Iphe, i gude mee ya nno bu g'oonuje ndu ono, i yeru iya l'eka ono ndzu ojejoje. ³ Ndzu ojejoje ono bu g'ephe maru ngu; mbu gube onye ono, bu ngu bu okpobe Chileke kpeekpu; makwarupho Jizosu Kereshi, bu onye o bu ngu ziru g'o bya. ⁴ Mu nọ lẹ mgboko-a mee gẹ ndiphe huma g'i du-be biribiri; eshinu mu tṣokoru iphe ono, i ziru mu gẹ mu bya emee ono mekota. ⁵ Nta-a; gube Nna; menaa gẹ mu nọdu l'odu-biribiri ono, mu shihawaa nọdu ono nta-a l'ataphu ngu; mbu l'odu-biribiri ono, mu lẹ ngu shihawaa nọduta teme mgboko du ono.

⁶ “Mu meakwaru ndu ono, i hotaru lẹ mgboko-a ye mu l'eka ono; ephe maru ngu. Oo gubedua nwehawaa phe; o buru gubedua woru phe ye mu l'eka; ephe mekotawaa opfu ngu. ⁷ Nta-a bẹ ephe mawaru l'iphemiphe, i nuru mu shi ngu l'eka. ⁸ Noo lẹ mu ziwaru phe ozi ono, i ziru mu ono; ephe natawa iya. Ephe makwarupho l'oo okpobe-opfu l'oo l'eka i nọ bẹ mu shi bya; ephe kwetaakwaa l'oo ngu ziru mu gẹ mu bya.

⁹ “Oo opfu ẹhu phe bẹ mu epfu anu ngu-a. O to bukwa opfu ẹhu ndu mgboko bẹ mu epfuru ngu; o kwa kẹ ndu ono, i yeru mu l'eka ono; nokwa ndu mu epfu nkephe bu ono; kele ndu k'ono bu nkengu. ¹⁰ Iphemiphe, bu nkemu bukwapho nkengu. Iphemiphe, bu nkengu bukwarupho nkemu. O buru phe egoshi odu-biribiri nkemu. ¹¹ Humanu lẹ nta-a bẹ mu alwapfutaakwa ngu. Mu ta anohekwa lẹ mgboko-a; obenu l'ephebedua nokwadu lẹ mgboko-a. Nna, du nsọ;

gudenu ike ono, du l'epha ngu ono gudeshia phe ree; mbu epha ngu ono, i nuru mu ono; k'ophu ephe a-buru nanu ge mu le ngu bu-a. ¹² Teke ono, mu shi swiru phe ono bukwa ike ono, du l'epha ngu ono, i nuru mu ono be mu shi gude gudeshia phe ree; chee phe; ebe o dudu onye ophu tupahuru nu; a -gufukwa nwa ola-l'iswi pho. Ono bukwanuru g'iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke emee g'e pfuru iya.

¹³ "Ole nta-a be mu alwapfutaakwa ngu. Iphemiphe-a be mu tukoru epfuru ngu nta-a, mu nokwadu le mgboko-a g'ephe enweru ehu-utso nkemu; l'o dzua phe oke l'ehu ree. ¹⁴ Mu pfuwaru phe opfu, shi ngu l'onu; ephe du ndu mgboko ashi; kele ephe ta abudu ndu ke mgboko; egube ono, mbedua abudu onye ke mgboko-a. ¹⁵ Mu te epfukwaru ngu g'i wofu phe le mgboko. O kwa g'i gbobotaje phe g'o to du iphe, Onye-njo ono, bu Obutuswe l'e-me phe. ¹⁶ O kwa ge mu ta abudu onye ke mgboko-a bu g'ephe ta abudu ndu ke mgboko-a. ¹⁷ Opfu nkengu bu okpobe-opfu. Gudenu okpobe-opfu ngu ono mee phe g'ephe buru nkengu. ¹⁸ O kwapho g'i ziru mu ge mu bya le mgboko-a bu ge mu zikwaru phe pho g'ephe je le mgboko. ¹⁹ O bukwarupho iswi ehu phe be mu zoberu woru onwomu gbaa eja ehu phe g'ee-shi g'ephebedua aburu ndu nkengu okpobe aburu.

²⁰ "O to bukwa ndu owa-a be mu epfu opfu ehu phe eyeru ngu; mu epfukwapho opfu ehu iphe, bu ndu a-numa ozi-oma ono, ephe ezi ono; woru onwophe ye mu l'eka. ²¹ Mu epfukwaru ngu pho su g'i mee g'ephe buru nanu g'ephe ha. G'o buerupho ge gubedua, bu Nna no mu l'ime; mu nodu ngu; bu g'ephe a-nodu anyi l'ime; g'ephe aburu nanu; k'ophu ndu mgboko-a l'e-kweta l'oo ngu ziru mu ge mu bya. ²² Odu-biribiri ono, i nuru mu ono be mu woakwaru ye phe l'eka g'ephe aburu nanu egube-a, mu le ngu bu nanu-a. ²³ Mu -nodu phe l'ime; gubedua -nodu mu l'ime; oo ya bu; ephe aburu nanu okpobe abubu; k'ophu ndu mgboko-a l'a-maru l'oo ngu ziru mu ge mu bya; makwarupho l'oo g'i yeru mu obu bu g'i yeru phe.

²⁴ "Nna; i wowaru phe ye mu l'eka. Iphe, mu epfu buru g'o buru l'eka mu no be ndu ono a-nodukwapho. Oo ya bu g'ephe egude enya phe huma odu-biribiri nkemu; odu-biribiri ono, i gude l'i yeru mu obu nu mu ro teke mgboko teke adudu. ²⁵ Gube Nna, pfuberekoto; ndiphe teke amakwaru onye i bu; ole mbedua makwanuru ngu; teme ndu-a mawaru l'oo gubedua ziru mu ge mu bya. ²⁶ Mu mawaru; ephe mawaru ngu; mu jekwa l'e-me g'ephe marwee ngu ree; k'ophu nyemobu ono, i yeru mu ono a-du l'ime phe; mbedua anodukwapho l'ime phe."

18

Eegude Jizosu

(*Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53*)

¹ Jizosu pfughechaepho opfu ono; ye le ndu etsoje iya nu swiru tugbua je adafu azu nwanggele Kidironu. O dukwarupho mgbabu, du l'azu mini ono azu iya ophuu. Jizosu ye le ndu ono, etsoje iya nu ono bahu le mgbabu ono. ² Noo ya; Jiudasu-a, deru iya ya mahaakwarupho eka ono; kele Jizosu be ye le ndu etsoje iya nu edzukojuhawaa l'eka ono tekenteke.

³ Ọo ya bụ; Jiudasu gbeshi byatashia ẹka ono. Ndu-ishi ndu-uke Chileke mę ndu Fárisii yeru iya ndu ojogu ndu Romu; bya eyeru iya ndu nche eze-ulo Chileke; ẹphe l'iya tuko swiru. Ẹphe chigbaaru oku-apyipyi mę oroku gudegbaa ngwoḡu teke ẹphe abya. ⁴ Jizosu mahawaru iphe, abya iya ememe; bya agba phe ndzuta bya asu phe: “?Bụ onye bę unu achọ?”

⁵ Ẹphe sụ iya: “Ọo Jizosu onye Nazaretu.”

Jizosu sụ phe: “Ọo mbedua bụ iya.”

Jiudasu, deru iya ye-a pfukubekwa phe pho l'eka ono. ⁶ Teke ono, Jizosu suru phe l'oo yebedua bę bụ iya nụ ono; ẹphe kpochaa gala gala laa l'azu l'azu je adachaa l'ali ke gburugudugu. ⁷ Jizosu jikwaa phe ozo sụ phe: “Mu suru-a: ?bụ onye bę unu achọ?”

Ẹphe sukwa iya: “Ọo Jizosu, onye Nazaretu.”

⁸ Jizosu sụ phe: “Mu suru unu l'oo mu bụ iya. Ọ -buru l'oo mbedua bę unu achọ; ọo ya bụ ge ndu owa-a atugbunaa lasha.” ⁹ Iphe ono je emee o vukota mbu opfu ono o pfuhawaru sụ: “Nna; o to dukwa g'ọ ka mma l'oo onye lanu, tuphahuru le ndu ono, i yeru mu l'eka ono.”

¹⁰ Sayimonu Pyita tu mma iya teke ono. Ọ mitaepho mma iya ono; gbua nwohu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke; tukoe ya pho nchi-ekutara pafu. Ẹpha nwohu ono bụ Malukosu. ¹¹ Noo ya; Jizosu sụ Pyita: “Miru mma ngu ye l'obo iya. ?Bụ ge mu ta angu-gbuhe iphe, aangụ angungu, nọ l'okoro iphe-ehuka-a, Nna mu nuru mu-a?”

A kpụ Jizosu akpụ-pfu Anasu

¹² Ọo ya bụ; ndu ogbogu ono mę onye-ishi phe; mę ndu nche ndu Jiu bya egude Jizosu; kee ya egbu; ¹³ bya evuru ọzo kputa iya kpụ-pfu Anasu. Anasu bụ nnaji, keru Kayafasu nwanyi. Kayafasu l'onwiya bukwanuru onye-ishi ndu-ishi uke Chileke k'apha ono. ¹⁴ Ọ bukwarupho Kayafasu ono bụ onye ono, chijeru idzu sụ ndu Jiu l'ọ ka ree g'onye lanu nwuhu-chiaru oha pho.

Pyita agọ le ya ta amadu Jizosu

(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Sayimonu Pyita nodu etsokpoeppo Jizosu azu azu. Onye lanu ozo l'ime ndu ono, etsoje iya nụ ono nodu etsokwa iya pho. Onye lanu k'ono bę yele onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono mahawaru. Noo iphe, meru g'ọ gude o tsoru Jizosu bahu l'ulo-ikpe l'unuphu ibe onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono. ¹⁶ Pyita pfuru l'etezi l'onu-oguzo. Tɔbudu iya bụ; onye k'ophunapho, etsoje Jizosu pho tsoru iya bahu l'ulo-ikpe ono, bụ iya bụ onye ophu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke mahawarupho; lufuta je epfuru yeru nwamgboko, eche onu-oguzo ono. Nwamgboko ono haa ya; o dubata Pyita. ¹⁷ Noo ya; nwamgboko ono, eche onu-oguzo ono sụ Pyita: “?Tị yinaa le ndu etsoje nwoke-a, e guderu-a?”

Pyita sụ iya: “Mu ta ayikwa iya.”

¹⁸ Unwokoro Kayafasu mę ndu nche pho gude icheku zu-nwua oku pfu-pee ya mgburugburu anya; kele oyi atsụ. Pyita bya apfukubekwa phe pho wata anya oku.

Anasu aji Jizosu aji

(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

19 Oo ya bụ; onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ono bya ajjahaa Jizosu aji kẹ ndu etsoje iya nụ mę k'iphe, ọonoduje ezi. 20 Jizosu sụ iya: "Mu tũkwaru iphemiphe togboru ndu mgboko ẹba. Mu shi anoduje ezi phẹ iphe l'ulo-ndzukọ ndu Jiu mę l'eze-ulo Chileke, bụ ẹka ndu Jiu edzukoje. O tọ dukwa iphe, mu pfuru, dũru ọphu mu pfuru lę mpya. 21 ?O nwũru inwagha bę ijji mu nno? Jinaa ndu nũmaru iphe, mu pfuru; l'ephe maru-a iphe, mu pfuru."

22 Jizosu pfuepho nno; onye lanu lę ndu nche ono, pfu-kube Jizosu ono gbakpọephe ẹka waa ya lę nchị kẹ daa sụ iya: "?I maru-a l'oo onye-ishi ndu-ishi uke Chileke bę iwo opfu nno?"

23 Jizosu sụ iya: "Teke ọ bụ l'ọ dũru iphe, dũ eji, mu pfuru; pfunaa ya. Teke odumeka; ọ -bũru lę mu pfuru-a iphe, pfuru ọto; ?ọ nwũru inwagha bę iichihunu mu ẹka?"

24 Tọbudu iya bụ; Jizosu nọdukwadu l'egbu-a, e keru iya-a; Anasu zia; a kpũta iya kpũjeru Kayafasu, bụ iya bụ onye-ishi uke Chileke.

*Pyita agokwapho ozo lę ya ta amadu Jizosu
(Mat 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)*

25 Noo ya; Sayimonu Pyita pfukwaduru-a l'ẹka ọ pfuru anyakwadu ọku. A nonyaa; ephe sụ iya: "?Tị yinaa lę ndu etsoje nwoke-a?" Pyita gọo sụ: "Mu ta ayikwa iya."

26 Nwokoro onye-ishi ndu-ishi uke Chileke phọ onye lanu; onye ọphu yele onye ọphu Pyita pafuru nchị phọ bụ abũbu tufuepho ọnu jia Pyita sụ iya: "?Mu ta ahumanuru ngu-a gę gũ l'iya nọ lę mgbabu phọ?"

27 Pyita gọfukwa ọzo. Teke ono teke ono; oke-ọku raa ọrà.

Payileti aji Jizosu aji

(Mat 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

28 Ephe kpufuta Jizosu l'ibe Kayafasu kpuru jeshia l'eze ọlo-ikpe onye Romu, bụ nnajioha teke ono. Teke ono bũwaru nchi abọhu. Ebe ndu Jiu abahuduru l'eze-ulo ono g'ephe ata a-turwudu nsọ. Ephe -aturwuduru nsọ; oo ya bụ; ephe ayiru lę ndu e-ri iphe, ọbo Ojegahata. 29 Oo ya bụ; Payileti bya ejepfu phẹ l'etezi je ajia phę sụ phę: "?Bũ iphe-ęji gunu bę unu sũru lę nwoke-a meru?"

30 Ephe sụ iya: "O -bũ lę nwoke-a ta abũ onye ęjo-iphe mę anyi ta akpũtakwaru ngu iya."

31 Payileti sụ phę: "Unu kpũta iya unubędua je egude ekemu-alı unu kpee ya ikpe."

Ndu Jiu sụ iya: "A tũkwaru anyi ekemu sụ g'anyi ta apfu-gbujekwa nemadzu." 32 Iphe ono je emee iphe, Jizosu pfuru ono vukota, bụ iya bũ iphe, o pfuru gude tũa ọnu ęgube anwũhu, ya a-nwũhu ono.

33 Noo ya; Payileti bya alaphu azũ l'eze-ulo ono bya ekua Jizosu sụ iya: "?Bũ ngu bũ Eze ndu Jiu?"

34 Jizosu sụ iya: "?Bũ gubedua epfu iya k'onwongu; tọo ndu ọzo sũru l'o noo onye mu bũ?"

35 Payileti sụ iya: "?Mu bũ onye Jiu? Tọbudu ndu alı ngu waa ndu-ishi uke Chileke kpũ ngu kpũtaru mu? Bũ gunu bę i meru?"

36 Jizosu sụ iya: "Abũbu, mu bũ eze te eshikwa lę mgboko-a. O -bũ l'abũbu, mu bũ eze shi lę mgboko-a mę ndu-ozı mu atũkwaa ọhu ituphu; mee g'a ta kpũru mu nũ ndu Jiu. Obenu l'abũbu, mu bũ eze te eshidu lę mgboko-a."

³⁷ Payileti sù iya: “Ha! ?Bunu iya bụ l’i bụ eze?”

Jizosu sù iya: “Oekwa phọ g’i pfuru ono bụ g’o bụ eviya lẹ mu bụkwa eze. Mbụ l’o kwa gẹ mu bụru eze bẹ a nwụ-dokpọoru mu. O bụru iphe ono bẹ mu byadoru lẹ mgboko-a; gẹ mu bya egoshi ndiphe iphe, ọkpobe-opfu bụ. Iphe, bụ ndu etso ọkpobe-opfu ono anụmaje olu mu.”

³⁸ Payileti jia ya sù iya: “?Bụ gụnu bụ ọkpobe-opfu?”

Eekpe Jizosu mpfugbu

(*Mat 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25*)

Noo ya; Payileti jì-ghechaa ya aji ono bya alaphu azụ jepfu ndu Jiu ono ọzo; bya asụ phẹ: “O tọ dukwa ẹjo-iphe, mu hụmaru, nwoke-a meru. ³⁹ Ole eshi ọpflu omelalị unu bụ gẹ mu hajeru unu onye mkpọro lanu g’o la mẹ a -boje ọbo Ojeghata; ?o dū ree gẹ mu haaru unu Eze ndu Jiu tọo?”

⁴⁰ Ẹphe swọ-lihu sù: “O tọ bụdu onye ọwa bẹ ịi-haru anyi; haaru anyi Barabasu g’o la!” Barabasu ono-a bụkwa onye ana nfu.

19

¹ Oo ya bụ; Payileti bya akpụta Jizosu sù g’e chia ya iphe. E chigochaa ya echigo. ² Ndu ojogu bya egude obvu kpa okpu-eze bya ekpube iya l’ishi bya achita uwe mgbalanu, eke uswe-uswe woru yee ya. ³ Ẹphe byapfuta iya bya asuje iya: “Ndzụ dū ngu; eze ndu Jiu.” Ẹphe awaa iya ẹka l’atatiphu kẹ gbaa.

⁴ Payileti bya alufukwa jepfu ndu Jiu ono ọzo sù phẹ: “Mu akpufutaakwaru unu nwoke-a g’unu hụma l’o tọ dudu ẹjo-iphe, mu maru, o meru.” ⁵ Tọbudu iya bụ; Jizosu kpuru okpu obvu ono yee uwe uswe-uswe phọ lufuta. Payileti sù phẹ: “Unu wakwa nwoke ọbu baa.”

⁶ Noo ya; o be gẹ ndu-ishi uke Chileke mẹ ndu nche hūmaeru iya phọ; ẹphe tuko chishia sù: “Pfu-gbua ya! Pfu-gbua ya!”

Payileti sù phẹ: “Unubedua l’onwunu kpụta iya je apfu-gbua; lẹ mbedua ta ahumakwaru ẹjo-iphe, o meru.”

⁷ Ndu Jiu sù iya: “Eshinu o gude ọnu iya sù l’oo ya bụ Nwa Chileke ọbu; bẹ bụkwa anwuhu rwuberu iya. Nokwa iphe, ekemu anyi sūru g’e meje onye pfuru nno bụ ono.”

⁸ Payileti nūmaepho iphe ono, e pfuru ono; ndzụ kabaa ya agugu. ⁹ O bya alaphu azụ l’eze-ulo ono je aji Jizosu sù iya: “?Bunaa awe bẹ i shi?”

Jizosu gbaa ya nkuchi. ¹⁰ Oo ya bụ; Payileti sù iya: “?Iigba mu nkuchi? ?O dū g’i ti madu l’oo mu bẹ ọ dū l’eka? Mu -sù g’a haa ngu; l’a haa ngu; teke mu sūru g’a pfu-gbua ngu; l’apfu-gbua ngu.”

¹¹ Jizosu sù iya: “I tigi nwekwaru ẹgube ike ono l’ehu mu; ọ -bụ l’o tọ bụ Chileke, bu l’igwe nuru ngu iya. Oo ya bụ l’iphe-ẹji k’onye ono, seru mu ye ngu l’eka ono ka nkengu shii.”

¹² Payileti nūmachaepho iphe ono; ọ chokashiahaa g’oo-me haa ya. Obenu lẹ ndu Jiu chishiru sù: “I -haa nwoke-a; l’a maru l’i nọru eze nnajioha lẹ njo; kele onye, gude ẹka iya mee onwiya eze bụakwaa ohogu eze nnajioha.”

¹³ Payileti nūmaepho iphe ono, ẹphe pfuru ono; o gude Jizosu lufuta etezi bya anodu anọ l’oshi, onye ekpeje ikpe anoduje ekpe ikpe, dū l’eka eekuje Nwodu-l’eli. Ẹka ọbu bẹ e gude mkpuma nmalia

anmali. Iphe, eeku je iya l'opfu Hiburu b̄uru Gabata. ¹⁴ O betashiēpho l'ēnyanwu alwa l'ishi mb̄ochi ono, nchitab̄ohu iya a-b̄uru ̄obo Ojēghata ono; Payīleti s̄u ndu Jiu: "Wakwa eze unu."

¹⁵ ̄Ephē t̄ushia ūzu s̄u: "P̄f̄u-ḡbua ya! P̄f̄u-ḡbua ya! P̄f̄u-ḡbua ya!"

Payīleti j̄ia ph̄e s̄u ph̄e: "?Unu s̄uru ḡe mu p̄f̄u-ḡbua onye eze unu?"

Ndu-ishi uke Chileke s̄u: "Anyi te enwekwa eze ̄ozo; ab̄udu eze nnajjoha."

¹⁶ T̄obudu iya b̄u; Payīleti kp̄uru iya n̄u ph̄e g'ēphē je ap̄f̄u-ḡbua.

Aapfugbu Jizosu

(*Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43*)

¹⁷ ̄Oo ya b̄u; Jizosu laē ph̄e ph̄o l'ēka; ēphē gude iya t̄uḡbua. O vuru oswebe iya je eyeru; ēphē rwua l'ēka eeku je Okpokoroko ishi. Iphe, eeku je ēka ono l'opfu Hiburu b̄u Ḡolugota. ¹⁸ ̄O b̄uru l'ēka ono b̄e ēphē woru iya kp̄opyabe l'oswebe. ̄Ephē kp̄opyabekwapho unwoke lab̄o ̄ozo l'ēka ono; kp̄opyabecheaa ph̄e iche iche. Onye lan̄u l'ēka iya ̄ophuu; onye ̄ophuu l'ēka iya ̄ophuu. Jizosu n̄odu ph̄e l'echi. ¹⁹ Payīleti bya ewokwarupho iphe dee pfube l'oswebe ono. Iphe, o deru b̄u: "JIZOSU, ONYE NAZARETU; EZE NDU JIU." ²⁰ Igwerigwe ndu Jiu ḡua iphe ono, o deru ono; k̄ele ēka ̄obu, a kp̄opyaberu Jizosu ̄obu d̄u-kube ̄oma mkp̄ukpu ono ntse. Op̄fu-al̄i ndu e gude dee ya b̄uru Hiburu; m̄e Latinu; m̄e Giriku. ²¹ ̄Oo ya b̄u; ndu-ishi uke Chileke m̄e ndu Jiu bya as̄u Payīleti: "Be desh̄i l'̄o b̄u 'Eze ndu Jiu'. Iphe, ii-dechia b̄u 'l'̄o s̄uru l̄e ya b̄u Eze ndu Jiu'."

²² Payīleti s̄u: "Iphe, mu deru b̄e mu dewaru."

²³ T̄obudu iya b̄u; ndu oj̄ogu ono kp̄opyabecheaa Jizosu l'oswebe ono bya ach̄ita uwe, ooyeje l'ēhu kee ūzo ēno. Onye oj̄ogu n̄onu; l'o keta ūzo lan̄u. ̄Ephē bya ach̄itakwapho eze uwe ime ēhu iya. Ono b̄uru uwe mgbalan̄u, ta ad̄udu ēka a ḡbagbaberu iya aḡbagbabe m̄e nan̄u. E shiēpho l'imeli kwee ya mgbalan̄u bya as̄u l'ūzo al̄i. ²⁴ Ndu oj̄ogu ono s̄u nwibe ph̄e: "Unu g'anyi ta alakakwa uwe ̄owa-a alaka. G'anyi t̄uchikwaaru iya ido maru onye ̄o-lar̄u." Iphe ono t̄ukokpoepho mee iphe, e deru l'ēkwo-op̄fu Chileke v̄ukota, b̄u iya b̄u iphe, e deru s̄u:

"̄Ephē keru uwe mu l'ime
onwophe;

O be l'̄ophu mu eyeje l'ime

ēhu;

ēphē t̄ua ido g'ēphē maru

onye a-ch̄ita iya n̄u."*

̄O b̄uru iphe ono b̄e ndu oj̄ogu ono meru.

²⁵ Ndu p̄f̄uru l'aḡuga oswebe Jizosu ono teke ono b̄u ne iya; m̄e nwune ne iya k̄e nwan̄ȳi; m̄e Meri, nyee Kul̄opasu; waa Meri onye Magudala. ²⁶ Jizosu h̄umaep̄ho ne iya waa onye ono, etsoje iya n̄u ono, o yeru obu ph̄o g'ēphē pfukube ēka ono; ̄o s̄u ne iya: "Nwan̄ȳi; wakwa nwa nwoke ngu."

²⁷ ̄O bya as̄ukwapho onye ono, etsoje iya n̄u ono: "Wakwa ne ngu." Eshi mb̄oku ono; onye ono, etsoje Jizosu ono duta Meri lash̄ija ibe iya yē l'iya je eburu.

* **19:24** 19:24 Ḡunaa Ebvu 22:18.

Anwǔhu Jizosu

(*Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49*)

²⁸ E mechaa; Jizosu maru l'e meeḅewaru iphemiphe ọ sụ: “Egu mini agụkwa mu!” Ono je emee iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke vukota g'e deru iya.

²⁹ Ọ duru nwa ite, suru l'ẹka ono, mee-veniḡa, jiru ejiji. Ọo ya bu; ẹphe bya ewota asancha tsee le mee ono. Ọ nguguel'iya pho; ẹphe bya etsebe iya l'ẹkali-oshi isopu; mabe iya o rwua ya l'onu. ³⁰ Jizosu ngutaepho mee ono, shihuru ụka ono ọ sụ: “Ọ bvụwaru.”

Ọ tükwe ishi; tų-buhu unme; nwǔhu.

Aanma Jizosu arwa le mgbureku

³¹ E mechaa; ndu Jiu je arwo Payileti g'ẹphe je akų-jishia ndu ono, a kpopyaberu l'oswebe ono oshi-ọkpa; k'ophu aa-patachaa phe pafu. Ishi iya bu ru le mboku ono be nchitabohu iya buwaa eswe-atuta-unme. Ẹphe ndu emekwanu g'odzu ndu ono ta atuko kpogbaaru l'oswebe l'eswe-atuta-unme ono eshi ophu eswe-atuta-unme k'ono bu phe obo-iphe. ³² Ọo ya bu; ndu ojogu ono bya akų-jishia ọkpa onye ke mbu; bya akų-jishikwaapho ọkpa onye ophuu; mbu ndu ono, a tukoru ẹphe le Jizosu kpopyabe ono. ³³ Ẹphe byarwutaepho ẹka Jizosu kporu; ẹphe huma l'ọ nwuhuhawaru; ẹphe haa ya; ẹbe ẹphe akų-jisheduru yebedua ọkpa. ³⁴ No iya; onye ojogu lanu gbeshiepho bya ewota arwa nmaa Jizosu le mgbureku. Teke ono teke ono; mee ye le mini shi iya l'ẹka ono alwa patapata. ³⁵ Ọo onye humaru iphemiphe-a teke onwu turu onu iphe, ọ humaru. Iphe, o pfuru tukoru bukotaruru ọkpobe-opfu. Yebedua l'onwiya maru l'ọ ire-lanu be ya epfu. Ọo ya bu g'unubedua l'onwunu ekwetakwapho. ³⁶ Iphemiphe ono je emee iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke vua g'e deru iya, bu ophu suru: “Ọ to dukwa ọkpu, no iya l'ehu, a byaru akų-ji akų-ji me nanu.” ³⁷ Temanu; ọ dukwarupho ẹka ọzo, e deru iya l'ẹkwo-opfu Chileke sụ: “Ẹphe egude ẹnya phe ele onye ono, ẹphe nmaru arwa ono.”

Elili Jizosu

(*Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56*)

³⁸ E mechaa; Jiófesu onye Arimatiya jepfu Payileti je arwo ya ge ya pata odzu Jizosu. Payileti kweta g'ọ pata iya. Ọo ya bu; ọ bya eje apata odzu Jizosu ono pata pafu. Jiófesu ono bukwaphe onye etsoje Jizosu; ọle ootsoje iya le mpya; kele ootsu ndu Jiu ebvu. ³⁹ Nikodimosu byakwapho. Nikodimosu ono bu onye ono, byapfutajehawaru Jizosu l'enyashi pho. No iya; ọ byatashia bya egude manu meru, agwakoberu “alowe”. Manu ono be erwa iya hakwa g'erwa ẹkpa-unu labo, unu jichaaruru ejiji. ⁴⁰ Ẹphe pazeta odzu Jizosu bya egude ẹkwa ọchaa, bu ẹkwa odzu ye le manu ono, ishishi iya atso utso ono gude kwaa ya, bu iya bu ge ndu Jiu egudeje akwa odzu phe k'elili. ⁴¹ Ọ duru mgbabu, du l'ẹka ono, a kpopyaberu Jizosu ono. Ọ dukwarupho ilu, no le mgbabu ono. Ilu ono be a turu k'ophuu; ophu o toko du-swee onye ọzo, e lijehawaru iya. ⁴² Ọo ya bu; ẹphe pata Jizosu je elia l'ẹka ono; eshi ophu mboku ono be echele iya buwaa eswe-atuta-unme ndu Jiu; teme ilu ono bya adufuanu ntse.

20

Eshi l'ònwu teta dzuru ndzu

(Mat 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)

¹ O rwua lẹ gẹregere nchi-abọhu mbọku Sonde; Meri onye Magudala bya l'ilu onọ g'ochii agbakwadu; bya ahuma lẹ mkpuma, e shi gude swichia onu ilu onọ bẹ e swifuwaru. ² Oo ya bu; o gude oso gbapfu Sayimonu Pyita; waa onye ophuu, etsoje Jizosu pho, Jizosu yeru obu pho je asu phe: "A pafuakwaru Nnajiuphu l'ilu onọ. Ebe anyi amakwa eka a togboru iya."

³ Pyita yele onye k'ono, etsoje Jizosu onọ gbalihu tugbua jeshia l'ilu onọ. ⁴ Ephenabo tuko ye okpa l'oso jeshia. Ole onye k'ono, etsoje Jizosu onọ gbagharu Pyita; vuru iya uzo gbarwua ilu onọ. ⁵ O bya ephureta ephureta; nyoo ime ilu onọ bya ahuma ekwa ocha pho, a kwaru Jizosu gude lia ya pho g'o wushiru l'eka onọ. O nyoo ya enyonyo; ophu o bahuduru l'ime ilu onọ. ⁶ Sayimonu Pyita nodu etsowa iya l'azu. O rwua bya ekwoba l'ime ilu onọ bya ahuma ekwa ocha onọ g'o wushiru; ⁷ me ekwa k'ono, e shi gude phua ya l'ishi onọ. Ophu ekwa k'ishi onọ yele ekwa ocha pho awushiduru l'eka lanu. A phukoru k'ishi onọ aphuko dobe iche. ⁸ Tobudu iya bu l'onye etsoje Jizosu k'ophonapho, bu iya vu uzo gbarwuta l'ilu onọ-a bya abahukwapho. O je egude enya iya huma; kweta. ⁹ Teke onọ bẹ ephe teke amaduru iphe onọ, e deru l'ekwo-opfu Chileke, suru lẹ Jizosu shifutaje l'ònwu teta dzuru ndzu onọ. ¹⁰ O buru iya bu lẹ ndu etsoje Jizosu onọ atugbuchaa; onyenonu l'o laphushia azu l'ibe iya.

Jizosu egoshi onwiya Meri onye Magudala

(Mat 28:9-10; Mak 16:9-11)

¹¹ Meri bya apfuru lẹ mgboru onu ilu onọ wata ara ekwa. O kwanyaa ekwa onọ bya ephureta nyoo ime ilu onọ; ¹² bya ahuma ojozi-imigwe labo, yegbaaru uwe ocha nodu anoo l'eka onọ, e shi nyebe odzu Jizosu onọ. Onye lanu nodu l'uzo ishi; onye ophuu nodu l'uzo okpa. ¹³ Ephe su iya: "Nwanyi; ?iiraru gunu?"

O su phe: "A pataru Nnajiuphu mu; ebe mu amadu eka a togboru iya."

¹⁴ Epfughe, oopfughe iphe onọ; o ghakobe huma Jizosu g'o pfuru. Ebe o makwanu l'oo Jizosu. ¹⁵ Jizosu su iya: "Nwanyi; ?bu gunu be iiraru? ?Bu onye be icho?"

Meri dobesu l'oo onye eche mgbabu onọ bya asu iya: "Teke o bu l'oo ngu pataru iya pafu; jiko kanuru mu eka i togboru iya ge mu je apata iya."

¹⁶ Jizosu kua ya oku su iya: "Meri!" Meri ghakobe gude opfu Hiburu su iya: "Rabonayi!" bu iya bu O-zì-iphe.

¹⁷ Jizosu su iya: "G'eka ngu te eruwkwa mu l'ehu; kele mu teke alarwudu l'igwe jepfu Nna mu. Ole o bu; tugbua jepfu unwunna mu je asu phe lẹ mu alawaa l'imeli alapfu onye onọ, bu Nna mu; buru Nna unu onọ; mbu onye onọ, bu Chileke mu bya abukwarupho k'unu onọ."

¹⁸ No iya; Meri onye Magudala jepfu ndu onọ, etsoje Jizosu onọ je asu phe: "Mu gudeakwa enya mu huma Nnajiuphu!" O buru iya ziru mu ozi onọ.

Jizọsu egoshi ndu etsoje iya nù onwiya

(*Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Ndu 1:6-8*)

¹⁹ O rwua l'uzenyashi mbọku ono, bụ iya bụ mbọku mbụ l'idzu ono; ndu etsoje Jizọsu swọ-chishikọta iphe l'ulo, ephe dọkoberu; kele ephe atsu ndu Jiu ebvu. A bya l'amaru; Jizọsu pfulwaru pẹ l'echi. O bya ekele pẹ ekele sụ pẹ: "G'ehu dukwa unu guu." ²⁰ O kelechaẹ pẹ phọ nno; o bya egoshi pẹ ẹka iya ephebebo goshi pẹ mgbureku iya. Ehu tsoo ndu etsoje iya nù ono ntumatu g'ephe humaru Nnajiuphu. ²¹ Jizọsu sukwa pẹ ọzo: "G'ehu dukwa unu guu. Oo gẹ Nna mu ziru mu; mu bya-a bụ gẹ mu ezi unu g'unu je." ²² O pfuchaepho nno bya ekushi pẹ Unme sụ pẹ: "Unu nata Unme-du-Nso. ²³ O -duru onye unu guru nvu l'iphe-ẹji iya; bẹ Chileke guakwaru nvu. Onye unu aguduru nvu bẹ Chileke taa gukwarupho nvu l'iphe-ẹji iya."

Jizọsu yele Tọmosu

²⁴ Noo ya; ophu Tọmosu; onye ono ntushi-epha iya bụ Ejima anọdu l'eka ono teke Jizọsu byaru ono. Tọmosu ono yikwa l'umadzu iri l'epo ono, etsoje Jizọsu ono. ²⁵ E mechaa; ndu ophu ephe l'iya etsojekwapho Jizọsu pho sụ iya: "Anyi humakwaru Nnajiuphu obu!"

Tọmosu sụ pẹ: "Mu tee kwetakwa; gbahaa lẹ mu gude enya mu huma ichii ngga pho l'obochi-eka iya; mbụ woru mkpushi-eka mu ye l'eka ono, ngga ono shiru ono; woru ẹka mu nwua ya lẹ mgbureku iya. O dudu nno bẹ mu tee kwetakwa."

²⁶ Noo ya; a nọkwapho abali esato; ndu etsoje Jizọsu ono nọdukwa l'ulo ono ọzo; ephe lẹ Tọmosu. A tukokwa mgbo ulo ono swọ-chishikọta. Jizọsu bya elaa bya apfuru pẹ l'echi bya ekele pẹ ekele sụ: "G'ehu dukwa unu guu." ²⁷ O pfuchaa nno bya asu Tọmosu: "Ngwa; rwua mu mkpushi-eka l'obochi-eka l'eka-a. Mee mu ẹka lẹ mgbureku obu. Tọmosu; ta abuhokwaru ekwegekwe. Kwetajekwa."

²⁸ Tọmosu sụ iya: "I bụ Nnajiuphu mu! Bya aburu Chileke mu!"

²⁹ Jizọsu sụ iya: "Buna-a l'oo l'i humaru mu meru iphe, i kwetarụ. Ehu-utso bẹ a goru nù ndu ahumaduru l'enya bya ekwetaela-a."

Ishi iphe, e dedoru ekwo-a

³⁰ Jizọsu meshikwapho igwerigwe iphe-ohumalenya ozo l'iphu ndu etsoje iya nù, bulaje iphe, e deduru l'ekwo-a. ³¹ Ndu owa-a, e deru edede-a bụ g'unu e-gude iya kweta l'oo Jizọsu, bụ Kereshi, bya aburu Nwa kẹ Chileke obu; teke unu kwetarụ unu eshi iya l'eka nweru ndzu.

21

Jizọsu egoshi umadzu esaa

l'etsoje iya nù onwiya

¹ E mechaa; Jizọsu goshikwapho onwiya ndu etsoje iya nù ozo l'aguga eze-enyimu Tayibiriyasu. Waa g'o gude goshi onwiya obu bụ owa-a: ² Sayimonu Pyita; waa Tọmosu, eekuje Ejima; waa Natanelu kẹ Kena Gálili; mę unwu Zebedi; męfukwapho umadzu labo ozo l'ime ndu ono, etsoje Jizọsu ono tukokpoerupho nokobe l'eka lanu. ³ Noo ya; Sayimonu Pyita nonyaa bya asu: "Nta-a bẹ mu ejeakwa ikokoro."

Ephe sụ iya: "Anyi lẹ ngu a-tukokwa swiru." Ephe tuko wufu; o buru pẹ eje ikokoro. Ephe jerwua je atuko bahu l'ugbo. Ephe tuko enyashi ono l'ophu sekota ikokoro; ophu o dudu iphe, ephe nmataru.

⁴ O -rwuepho lẹ g̃regere nchi-aboḥu; eḥe jeshia ele ẹn̄ya; Jizos̄u p̄f̄waru l'aḡuga mini ono; eḥe ndu ono, etsoje iya n̄u ono amad̄u l'oo Jizos̄u p̄f̄uru l'eka ono. ⁵ O s̄u p̄h̄e: "Unwu mu; ?o d̄uru ẹma, unu nmataru?" Eḥe s̄u iya: "Waawaa."

⁶ O s̄u p̄h̄e: "Unu ghaḍu ugbo unu l'ekutara ugbo ono g'unu a-nmata iphe." O buru iya bu eḥe ghanaa ya; eḥe eḥe ad̄uedu ike l̄obata iya l'ugbo p̄h̄e; keḣe ẹma, eḥe nmataru par̄u igwerigwe.

⁷ No iya; onye k'ono, etsoje Jizos̄u ono, Jizos̄u yeru obu p̄h̄o s̄u Pyita: "O kwa Nnajiuphu!" An̄uma, Sayimonu Pyita an̄uma iya; o ch̄ita uwe iya yee; keḣe o to shidu yee uwe iya. O daa lẹ mini ono k̄e voo; bvupfushia ya. ⁸ Ndu etsoje iya n̄u ndu oḥuu n̄odu l'ime ugbo ono akp̄u ugbo ono, ẹma jiru godogodo ono alufuta eli-mgboko; keḣe eḥe ta an̄odu ẹn̄ya l'eli-mgboko. Eḥe n̄o-a iphe, ha ḡe nt̄okpa ukporo ise. ⁹ Eḥe lufutaep̄ho eli-mgboko; eḥe h̄uma oku icheku l'eka ono. Eḥe h̄uma ẹma, a miḣeru l'oku ono; wakwaph̄o buredi. ¹⁰ Jizos̄u s̄u p̄h̄e: "Unu hataḍukwa ẹma ono, unu nmataru nta-a ono bya."

¹¹ T̄obudu iya bu lẹ Sayimonu Pyita at̄ugbua bah̄u l'ugbo ono je akp̄ufuta ugbo ono l'eli-mgboko. Iphe, jiru iya n̄u buerup̄ho eze ẹma, hagbaa shii. Ẽma, d̄u iya n̄u t̄ukoru d̄u ukporo ẹma ẹsaa l'ẹma iri l'eto. Ẽma ono hakp̄okwa igwerigwe g'o ha ono; oḣe ugbo ono te emekp̄odar̄u m̄e k̄ingu k'alakah̄u. ¹² Jizos̄u s̄u p̄h̄e: "Unu bya ach̄ia onu." Noo ya; oḥu o d̄uedu ndu ono, etsoje iya n̄u ono onye oḥu jeru at̄u ama k̄e j̄ia ya s̄u iya: "?I bu onye?" Eka eḥe t̄ukowaru maru l'oo Nnajiuphu. ¹³ Jizos̄u bya ewota buredi ono n̄u p̄h̄e; bya an̄ufukwaa p̄h̄e p̄h̄o ẹma p̄h̄o.

¹⁴ Egoshi k'ono, o goshiru p̄h̄e onwiya ono kwewa iya ugbo ẹto, o goshiru ndu etsoje iya n̄u onwiya g'o shichaa l'onwu teta ono.

Jizos̄u yeḣe Pyita

¹⁵ Eḥe ch̄ichaep̄ho onu ono; Jizos̄u s̄u Sayimonu Pyita: "Sayimonu; nwa Jiṅnu; ?i ka mu eye obu; eme lẹ ndu owa-a?"

Pyita s̄u iya: "Ee; Nnajiuphu. I maru lẹ mu yeru ngu obu."

Jizos̄u s̄u iya: "Nujekwa unwu at̄uru mu nri." ¹⁶ Jizos̄u bya eku iya k'ugbo ẹbo s̄u iya: "Sayimonu; nwa Jiṅnu; ?I yeru mu obu?"

Pyita s̄u iya: "Ee! Nnajiuphu; I maru lẹ mu yeru ngu obu."

Jizos̄u s̄u iya: "Letajekwa at̄uru mu ẹn̄ya." ¹⁷ O byakwa eku iya k'ugbo ẹto s̄u iya: "Sayimonu; nwa Jiṅnu; ?I yeru mu obu?"

Eḥu rw̄uhuepho Pyita arw̄uhu l'o j̄iru iya ya k'ugbo ẹto s̄u iya: "?I yeru mu obu?" O s̄u iya: "Nnajiuphu; I t̄ukoru iphemiphe mak̄otar̄u; I maru lẹ mu yeru ngu obu."

Jizos̄u s̄u iya: "Nujekwa at̄uru mu nri." ¹⁸ "Ḡe mu gbukwaaru ngu iya tororo; teke i bu okor̄oḣya b̄e o bu ngu agb̄eshije wota ẹkwa ngu nmar̄u l̄obaru jeshia iphe, iije; oḣe teke i kah̄uerup̄ho b̄e ii-chili ẹka ngu ephenebo; onye ozo abya anmab̄e ngu ẹkwa ngu l'upfu; duta ngu jeshia ẹka ab̄udu uche ngu." ¹⁹ Iphe ono b̄e o pfuru gude t̄ua onu ḡe Pyita e-gude nw̄uhu; shi ẹgube ono goshi odu-biribiri Chileke. Jizos̄u pfuchaep̄ho nno bya as̄u Pyita: "Tsoru mu."

Jizos̄u yeḣe onye etsoje iya n̄u oḥuna

²⁰ Pyita bya aghaa ẹn̄ya l'azu; h̄uma onye oḥunapho, etsoje Jizos̄u, Jizos̄u yeru obu-a g'ootso p̄h̄e. Oo ya bu onye k'ono, n̄o-kube Jizos̄u

ntse g'ḡphe eri nri-ḡnyashi phḡ; mbḡ jḡru iya sḡ iya: "Nnajiuphu; ?bḡ onye e-deru ngu ye-a?" ²¹ Pyḡta hḡmae ya phḡ bya ajḡa Jizḡsu sḡ iya: "Nnajiuphu; ?Dḡnukpohunaa g'ee-me k'onye ḡwa?"

²² Jizḡsu sḡ iya: "Ḡ -bḡru l'ḡ dḡ mu g'ḡ nḡdu ndzḡ jasḡru teke mu a-bya ḡzo; ?ḡka ngu dḡ iya l'awe? Nkengu bḡ g'i tsoru mu."

²³ No iya; iphe, bḡ ḡnwunna g'ḡphe ha kwoahaa l'iphe ono, o pfuru ono bḡ l'onye etsoje Jizḡsu k'ono ta abyadḡ anwḡhu anwḡhu. Ḡle Jizḡsu ta asḡkwaru l'ḡ tḡ byadu anwḡhu anwḡhu. Iphe, o pfuru bukwa l'ḡ sḡru: "Ḡ -bḡru l'ḡ dḡ mu g'ḡ nḡdu ndzḡ jasḡru teke mu a-bya ḡzo; ?ḡka ngu dḡ iya l'awe?"

²⁴ Ḡo onye etsoje Jizḡsu ono bḡ iya epfu iphe, o gude ḡnya iya hḡma l'iphemiphe-a g'ḡ ha. Ḡ bukwaru iya phḡ deru iphemiphe-a. Anyi maru l'iphe, o deru bḡ o pfuru ire-lanḡ.

²⁵ O nwechakwaarurḡ igwerigwe iphe ḡzo, Jizḡsu meshiru. G'ḡ dḡ mu bḡ lḡ: ḡ -bḡ l'e mejeru g'a tḡko g'ḡ hakḡta degbua l'ḡkwo nanḡ nanḡ; mḡ mgboko-a l'ophu tege asḡkwaru edobe ḡkwo, e dekḡtaru iya.

Ozi, Ndu-ishi-ozí Jeru

¹ Eguru ònyà mu, bụ Tiyófilosu:

Èkwo, mu wuru ụzo deeru ngu bẹ mu deru iphemiphe, Jizọsu wataru ememe yele iphemiphe, ọ wataru ezizi e -shikpọọ lẹ mbụ; ² jasụ teke Chileke kubaru iya l'imigwe. Ọ byalẹpho ala l'imigwe; o shi l'ẹka Unme-dụ-Nsọ karu ndu ono, ọ họtaru g'ẹphe buru ndu-ishi-ozí iya ono iphe, ẹphe e-me. ³ O jechaaru iphe-ẹhuka; bya anwuhu; nwuhuchaa teta dzuru ndzu; bya anọ ụkporo abalị labọ; goshi pẹ onwiya lẹ ya dzu ndzu. O -goshichaa; o -goshibaa k'ọphu o doru pẹ ẹnya; ẹbe ọ dudu onye atụ ego kẹ ?a maru ọ dzu ndzu eviya? Ẹphe gude ẹnya pẹ hụma iya. O pfuaru pẹ k'ẹka Chileke bụ eze.

⁴ Ọ duru teke ẹphe l'iya nọkobe; ọ sụ pẹ: “Unu ta alufukwa lẹ Jierúsalemụ. Unu nọdukwa kwabẹru iphe ono, Nna sụru lẹ ya a-nụ ono, bụ iya bụ iphe-oma-a, mu pfuhawaru unu-a. ⁵ Kẹle Jionu gude mini mee baputizimu; ọle a -nọepho ujiku olemole nta-a bẹ ee-gude Unme Chileke mee unu baputizimu.”

Jizọsu alapfu Chileke l'imigwe

⁶ Ọo ya bụ; ndu-ishi-ozí ono dzukọbeepho; ẹphe lẹ Jizọsu; ẹphe jia ya: “Nnajiuphu; ?o rwuwaru teke ji-nuphu ndu Ízurelu alị-eze pẹ azu tọ?”

⁷ Jizọsu sụ pẹ: “Ọ tọ gbakwaru unu l'amaru mbọchi, ọ bụ; ọzoo ẹgube teke ọ bụ, bụ teke Nna mu gudewaa ẹka iya tuta l'onwiya. ⁸ Ọle Unme-dụ-Nsọ a-bya unu l'ẹhu; l'o mee unu; unu esihu ike; k'ọphu unu a-nọdu epfu iphe, unu hụmaru kẹ nkemu. Unu e-pfu iya lẹ Jierúsalemụ; mẹ alị Jiudiya; mękpoo alị Samériya jaswaruroya l'ekameka, nọ lẹ mgboko mgburugburu.” ⁹ O pfuchaepho nno; ẹphe nọdu ele iya ẹnya; Chileke wolia ya. Urwukpu woru iya domia.

¹⁰ Ẹphe nọdu elekpọkwapho ẹnya l'akpaminigwe l'ẹka ono g'o mihuchaaru. Unwoke labọ, yeru uwe ọchaa bya bya apfu-kube pẹ; ¹¹ sụ pẹ: “Unubẹ unwoke kẹ Gálili; ?bụ gụnu bẹ meru iphe, o gude unu pfuru l'ẹka ono ele ẹnya l'akpaminigwe? Jizọsu ono, a nataru unu kuba l'imigwe ono bukwapo g'unu ele iya ọ bahụ l'imigwe ono bụ g'oo-gude bya ọzo.”

Onye ee-gude dochia ẹnya Jiudasu

¹² Tọbudu iya bụ; ẹphe shi l'úbvú ono, eekuje Olivu ono lashia Jierúsalemụ. Úbvú ono kalibe-a ubvu manyiru mẹ a -gbẹ lẹ Jierúsalemụ. ¹³ Ẹphe rwuepho Jierúsalemụ; ẹphe bahụ l'ulo eli. Ẹphe shi lẹ k'alị bahụ lẹ k'eli, bụ iya bụ ẹka ẹphe nọkpoo anọno. Ndu ono bẹ ẹpha pẹ bụ: Pyita waa Jionu waa Jiemusu waa Anduru waa Filipu waa Tọmosu waa Batulomiyu waa Matiyu waa Jiemusu Alufiyọsu waa Sayimonu, onye adzọ g'alị ndu Jiu duru ndu Jiu wafua Jiudasu bụ nwa Jiemusu. ¹⁴ Ẹphe l'unwanyị nọkwapho l'ẹka ono; mękpoo Meri, bụ iya bụ ne Jizọsu waa unwune Jizọsu. G'ẹphe ha jeru atuko nọdu l'ẹka lanụ gude obu lanụ epfu anụ Chileke.

¹⁵ O rwua ujiku lanụ; ẹphe rwua ụkporo ishii dzukọbe l'ẹka lanụ. Noo ya; Pyita gbalihu l'echilabọ unwunna ono sụ: ¹⁶ “Unwunna mu;

iphe ono, e dehawaru l'ekwo-opfu Chileke ono, mefutaje nu ono vukotaakwaru, bu iya bu iphe ono, Unme-du-Nso shihawaa l'onu Dévidi pfua ke Juidasu ono, bu iya bu onye du ndu byaru egude Jizosu ono. ¹⁷ Juidasu ono be e shi guru yeru anyi; o shi yiru l'eye ozi-a, anyi eje-a."

¹⁸ O gude okpoga, a pfuru iya l'ejo-iphe, o meru zua ali; e mechaa o daa su-gbua onwiya; ephe gbafuhu iya; akurepho iya g'o ha kposhihu. ¹⁹ Iphe, bu ndu Jierusalemu mgburugburu numa iphe ono, meru nu ono. Ephe woru ali ono kua Akeludama l'opfu ibe phe, bu iya bu "Ali mee."

²⁰ Kele e deru le Ekwo-ebvu-oma su:

G'egbara fua l'ibe iya!

G'o to dukwa onye ebu

iya ebubu!*

Ozo bu:

"G'onye ozo nochikwaa

enya iya l'eye ozi,

o shi eje!†"

²¹ "Oo ya bu g'a hota nwoke lanu le ndu-a, anyi l'ephe shi teke Nnajiuphu ono, bu Jizosu eje ejeje alwa alwalwa noduta ono; ²² e - shi teke Jionu eme baputizimu jashe teke ono a nataru anyi Jizosu kuba l'imigwe. G'onye ono tsoru anyi l'epfu le Jizosu shiwaa l'onwu teta nodu ndzu."

²³ Tobudu iya bu; ephe bya ahota umadzu labo; Jiosefu onye eekuje Basabasu, ntushi-epha iya bu Jiosutosu; waa Matayasu. ²⁴ Ephe bya epfuru nu Chileke su: "Gube Nnajiuphu; gube onye maru obu onyemonye; goshi onye ophu i hotaru l'ime umadzu ebo-a; ²⁵ g'o nochia enya Juidasu buru onye-ishi-ozí; meje iphe ono, o haru lashia eka gbaru iya nu ono." ²⁶ Ephe taru phe ido. O daaru Matayasu. E woru iya yekoberu ndu-ishi-ozí iri le nanu onoya.

2

Abyabya Unme-du-Nso

¹ O be mboku obo-iphe, Pentikosutu gedegede; ephe toko g'ephe ha dzukobe l'eka lanu. ² G'e jia epfua; ephu shi l'imigwe phuru g'ephu oke pherephere bya ejiopho ulo ono, ephe no ono ejiji. ³ Ephe huma iphe, dugbaa g'oku, enwu enwunwu g'o jakashiru ajakashi kekashia onwiya bya anoduchaa phe l'ishi l'ehu l'ehu. ⁴ Unme-du-Nso ji phe ehú g'ephe ha; o woru phe olu-opfu ghaa. Ephe pfuahaa l'olu Unme-du-Nso.

⁵ Noo ya; o duru ndu Jiu, jiru Jierusalemu; ndu Jiu, atsu Chileke ebvu, shigbaa l'ali mgboko mgburugburu. ⁶ O be teke ephe numaru uzu ono; a du igwerigwe gbakodzua. O kpoo onyemonye opfu; kele onyenonu numaru g'epfu opfu-ali iya. ⁷ O du phe biribiri; teme o jikwa phe pho enya. Ephe jahaa nwibe phe aji su: "Ndu-a, epfu opfu-a ?ephe ta abuna-a ndu Galili? ⁸ ?Denukwanu g'o gude anyi nodu anugbaa opfu-ali anyi l'ehu l'ehu? ⁹ Mbú opfu anyibe ndu Patiya me ndu Midiya me ndu Elamu me ndu shi Mesopotemiya me ndu shi Jiudiya me ndu shi

* 1:20 1:20 Gúnaa Ebvú 69:25. † 1:20 1:20 Gúnaa Ebvú 109:8.

Kapadosiya mē ndu shi Pōntosu mē ndu shi Eshiya ¹⁰ mēkpoo anyibe ndu shi Firijiya waa Pamfiliya anyibe ndu shigbakpoo Ijiputu mē ndu shi Sayirini l'alì Libiya tēme yekpōoru ndu byaru abyabya, shi lē Romu ¹¹ mē ndu Jiu mē ndu anwū ēka ndu Jiu; ndu Kiritu mē ndu Arabu anyi tūkoru anūgbaa ēka ēphe gude opfu-alì anyi epfu k'ēze iphe, Chileke emegbaa." ¹² O dū phē biribiri; tēme o tufu phē ēhu. Ephe nōdu ajigbaa nwibe phē sū: "Bū gūnu bē iphe owa-a bukpoo?"

¹³ O duru ndu gude mgbōnu sū l'ōo mē l'atsū phē.

Pyita asa opfu

¹⁴ Oo ya bū; Pyita gbalihu yēe ndu-ishi-ozì iri lē nanū ophuu bya apfuru. Pyita bya awata iya arara sū: "Mu sū-a; unubē ndu Jiudiya waa ndu bukpoo lē Jierúsalemu mgburugburu; unu gebekwa-o! Unu ngabē nchì l'iphe, mu abya epfufu-a! ¹⁵ Ndu-a ta angūkwaru mē, bū iya bū iphe, unu arì. ?Tōbudu ēnyanwu agbakota nta? ¹⁶ Iphe owa-a buchikwa iphe ono, o pfuru; mbū Jiowēlu onye mpfuchiru Chileke teke k'ichee ono sū:

¹⁷ "Owaa bū iphe, Chileke epfu!

L'ikpazū bē mu a-wū nemadzu
mgburugburu Unme
mu.

Oo ya bū; unwu unu
unwoke mē unwanyi
epfuchiaharu mu.

Tēme unwokorobyā unu
aphūa ophulenyā.

Ndu bū ogerenya unu a-rwō
nrwō.

¹⁸ Ee! Teke ono bē mu
a-wūchaa Unme mu
ono wūa l'unwoke
mē unwanyi, ejeru mu ozi.

Ephebedua epfuchiahakwaru
mu phō.

¹⁹ Mu e-me iphe-ohumalenyā
l'akpaminigwe
bya emee iphe, jiru ēnyā
lē mgboko.

Aa-hūma mee waa ōku
yēle ōkpu tūtutuu
ēnwuru-ōku.

²⁰ ēnyanwu a-gbahū tsukiribaa.

Ōnwa ekeahaa meemee
tēme l'o rwua mbōku
Nnajiuphu a-bya,
bū iya bū eze mbōku ono,
a-dū akpabiri ono.

²¹ Iphe, bukpoo onye rakuru
Nnajiuphu teke ono bē
ōo-dzōta.*

* 2:21 2:21 Gūnaa Jiow 2:28-32.

22 “Sụ-a; unwoke Ízureļu; ọ kwa Jizọsu kẹ Nazaretu ono bẹ bụ nwoke ono, Chileke shi l'iphe-ọhumalenya yẹle iphe, jiru ẹnya, dụgbaa biribiri, o gude iya meshia l'echilabọ unu; mee g'o doo unu ẹnya l'ọo yẹbe Chileke ziru iya. Iphemiphe ono bẹ unu makọtaru ree l'onwunu. 23 Ọle a kpuru iya nụ unu; unu shi l'ẹka ndu ta amadu ekemu kpopyabe iya l'oswebe woru iya pfu-gbua. Iphe ono buru iphe, Chileke mahawarụ bya achihawaa ya l'idzù dobe. 24 Ọle Chileke tofuwaru iya l'ẹgbu, ọnwu shi kee ya bya emee o shi l'ọnwu teta dzuru ndzụ; kẹle ọnwu ta adudu ike gudeshia ya. 25 Lẹ Dévidi pfukwaru kẹ Jizọsu sụ:

“Mu ahụmaje Nnajiuphu
tekenteke.

Tekenteke bẹ ọ nọ mu
l'ẹkutara g'ọ tọ dụ iphe,
e-me mu nụ.

26 Noo g'o gude obu nọdu atso
mu ọtso.

Ẹhu-ọtso iya mee mu nọdu agụ
ebvu; ete ẹswa.

Mu maru lẹ mu
-nwuhuchakpoo bẹ
ii-dobe mu-a ndzụ ọzo.

27 Noo kẹle ị tji hadụ mu
l'alị-maa.

Ị tji hadụ onye nkengu,
i yeru obu g'o rehu
erehu.

28 I goshiwaru mu ụzo ndzụ.
Ii-me g'ẹhu tsoo mu ọtso kẹle
mu lẹ ngu bu.†

29 “Sụ-a; ụnwunna mu; mu a-togboru kẹ nna anyi oche, bụ Dévidi ẹba. Ọ tọ bụdua l'ọ nwuhuru anwuhu; e likwaru iya phọ elili; tẹme ilu iya dukwa-a byasụ ntanu-a. 30 Obenu l'o shi buru onye mpfuchiru Chileke. Ọ maru lẹ Chileke kweru iya ukwe bya eriru angụ ye iya lẹ ya e-shi l'awa iya họt a onye a-nochi okwa eze iya. 31 Ọ humaru iphe, Chileke e-mechaa mee. O pfua lẹ Kéreshi e-shi l'ọnwu teta dzuru ndzụ, bụ iya bụ teke ono, ọ sụru:

“Ọ tọ haduru iya l'alị-maa.
Tẹme ẹbe anụ-ẹhu iya
erehuduru erehu.”

32 Chileke mewaru Jizọsu ono o shi l'ọnwu teta dzuru ndzụ, bụ iya bụ ọwa-a, anyi tukuru gude ẹnya anyi hụma-a. 33 Ọo ya bụ lẹ Chileke woliru iya eli woru dobe l'ẹkutara iya. Ọ nataakwaru Unme-dụ-Nso l'ẹka Nna, bụ iphe-oma, Chileke kweru ukwe iya. Iphe-a, unu humaru-a waa iphe-a, unu anụ-a bukwa iphe-oma ono, bụ iya bụ Unme-dụ-Nso ono, ọ wuru anyi ono. 34 L'ọ tọ bukwa Dévidi bẹ laru l'imigwe l'onwiya; kẹle yẹbedua l'onwiya sụkwaru:

“Chipfu sụru Nnajiuphu mu:
Nọdu mu l'ẹkutara;
35 jasụ teke mu e-me ndu

† 2:28 2:28 Gūnaa Ebvu 16:8-11.

ohogu ngu g'èphe buru
iphe, ìi-zòpyabe l'òkpa.‡”

³⁶ “Òo ya bù; g'o doo Ízurelu mgburugburu ɛnya rengurengu lẹ Chileke mewaru Jizòsu ono, unu kpopyaberu l'oswebe ono g'ò buru Nnajiuphu buru Kéreshi òbu.”

³⁷ Noo ya; ɛphe nùmae ya phò; mejì tsukahù phẹ. ɛphe sù Pyìta waa ndu-ishi-ozì ndu ophuu: “Unwunna anyi; ?bù gùnu bẹ anyi e-me?”

³⁸ Pyìta sù phẹ: “G'izìmanù iphe-èjì unu lwa unu azù; g'unu lwapfuta Chileke; g'e gude ɛpha Jizòsu, bù Kéreshi mee unu baputizimu g'unu hakòta l'èhu l'èhu gẹ Chileke aguaru unu nvù l'iphe-èjì unu; unu a-nata iphe-òma ono, bù iya bù Unme-dù-Nsò. ³⁹ L'iphe ono bẹ Chileke kwekwaru ukwe lẹ ya e-meru unu; meeru iya unwu unu; meeru iya iphe, bùkpoo ndu nòkwadu ɛnya mẹ iphe, bùkpoo onye Nnajiuphu, bù Chileke anyi e-ku.”

⁴⁰ Pyìta pfuchaa nno bya epfukwaaphò igwerigwe opfu òzo pfushia ya ike bya anmaaru phẹ òkwa sù: “Ophu g'unu dzòo onwunu l'ògbo-a, a-la l'iswi-a.” ⁴¹ Òo ya bù; a dù igwerigwe nata ozi iya; e mee phẹ baputizimu. Mbòku ono; iphe, rwuru unu nemadzù mgbo ɛsaa l'umadzu ùkporo iri bya ayìru lẹ ndu kwetawaru nù.

Umere ndu chìochi mbù

⁴² Iphe, ɛphe yeeruphò èhu ememe buru anòdu abyajèkpòepho anùma iphe, ndu-ishi-ozì ono ezi phẹ bya atùkoje nòkobe g'unwune; atu mgbabẹ l'eri Nri Nnajiuphu waa l'epfu anù Chileke.

⁴³ Iphe, bùkpoo onyemonye tsùahaa ebvu. Ndu-ishi-ozì ono nòdu emeshi igwerigwe iphe-òhumalenya mẹ iphe, jiru ɛnya, dùgbaa biribiri. ⁴⁴ Iphe, bùkpoo ndu kwetarù kẹ Jizòsu g'èphe ha tùko iphemiphe, ɛphe nweru tùa mgbabẹ. ⁴⁵ ɛphe reshikòta èku phẹ waa iphemiphe, ɛphe nweru enweru. ɛphe woru iya keeru onyemonye gẹ mkpa harù onye. ⁴⁶ Mbòku-mbòku; ɛphe atùko tùgba nanù je anòdu l'eze-ùlo Chileke. ɛphe nòdu atùgbaje eri Nri Nnajiuphu l'unuphu l'unuphu phẹ; tẹme ɛphe nòdu egudeje èhu-ùtso waa obu ìphóró eri iphe, bùkpoo iphe, ɛphe eri eriri. ⁴⁷ ɛphe nòdu ekelejèkpèepho Chileke. ɛphe buru ndu dù ndiphe mgburugburu l'òbu. Nnajiuphu nòdu eyekwaru phẹ ndu ò dzòtaru k'òphúú mbòku-mbòku.

3

Emeta onye ɛniyeni

¹ O be ujiku lanù; Pyìta yẹ Jìonu nòdu eje l'eze-ùlo Chileke l'òkuloku ɛto k'eswe teke eepfuje anù Chileke. ² Ò dùru nwoke, shì l'èpho buru ɛniyeni, a pa je edobe l'ònu-abata ophu eekuje “Ònu-abata-ama-mma.” Nwoke ono bẹ aapatajẹ mbòku-mbòku bya edobe l'òguzo ono g'ò rwoje ndu abahù l'eze-ùlo Chileke ono arwò. ³ Ò hùmaepho Pyìta yẹ Jìonu ẹka ɛphe abata l'ime eze-ùlo ono; ò rwòahakwa phẹ phò iphe. ⁴ ɛphe tabẹ iya ɛnya. A nọnyaa; Pyìta sù iya: “Lee anyi ɛnya!” ⁵ O leahaa phẹ ɛnya dobesùkwanu l'ò dùru iphe, ɛphe abya iya anunu. ⁶ Pyìta sù: “Mu te enwekwa mkpòla-ododo òzoo mkpòla-òchaa; òle ophu mu nweru bẹ mu a-nù ngu. L'èpha Jizòsu Kéreshi,

onye Nazaretu; gbalihu jeahaa ije!" ⁷ Ọ ọta nwoke ono l'ẹkutara ọlia ya eli. G'e jia efula ọkpa iya labọ waa nkwo ọkpa iya tetachaa ya. ⁸ Ọ pfulihu pfulu apfulu jeahaa ije. O tsoru phẹ bahu l'eze-ulo Chileke. Ọ ọdu apfulupe ete eswa ejephe etu Chileke epha. ⁹ O be teke onyemoye humaru g'o jephe etu Chileke epha; ¹⁰ epha hubechaa ya ama l'oo onye-a, shi ọdu "lẹ Onu-abata-ama-mma" eze-ulo Chileke arwo arwo-a. Ọ du phẹ biribiri teme ọ tufukwa phẹ pho ehu; mbu iphe ono, e meru iya ono.

Pyita asa opfu l'eze-ulo Chileke

¹¹ O be ge ndiphe humaru g'ogba etso Pyita yee Jionu l'ekameka; epha gbaa mkpu bya anodu ele iya l'onu-ulo ophu eekuje "Onuzo Solomonu." Ọ du phẹ ọkpobe biribiri. ¹² Pyita humaepho ndu ono ọ su: "Unube ndu Izurelu; ?bu gunu meru g'o gude iphe-a du unu biribiri? ?Bu gunu meru g'o gude unu ọdu ele anyi g'o bu ike anyi be anyi gude mee nwoke-a o jeahaa ije-a; ọzoo l'oo ke g'anyi bu-be ndu akwabẹ Chileke ubvu?" ¹³ Ọ kwa Chileke ke nna anyi oche phe; mbu Chileke ono, bu Chileke ke Ebirhamu; bya aburu Chileke ke Ayizaku; buru Chileke ke Jiekopu ono; ọ kwa iya be gudewaa iphe-a, meru nu-a goshi ọdu-biribiri ke Nwa iya, bu Jizosu; mbu onye ono, unu kpuru nu ndu Romu bya ajikakwa iya pho l'iphu Payileti ono. Payileti ono-a gudehawaa ọkpoma iya su le ya a-ha iya ke mmanu. ¹⁴ Unu jika onye ono, du iche; teme ọ buru onye pfuberekoto; bya abuchiari onye gburu ọchi be unu suru g'a haaru unu ke mmanu. ¹⁵ Unu shi nno gbua onye gude ndu. Obenu le Chileke meru g'o shi l'onwu teta dzuru ndu ọzo, bu iya bu ọkpobe-opfu-a, anyi agba ekebe iya-a. ¹⁶ Nwoke-a, unu humaru-a teme ọ buru onye unu maru-a bukwa ike ke Jizosu ono be meru iya o wekorohu; kele anyi kweru l'ike du l'epha iya. Mbu; ọ kwa ekweta ke Jizosu be meru nwoke-a, pfulu l'iphu unu g'unu ha-a o wekorohu.

¹⁷ "Su-a; ununna mu; mu maru-a l'unu le ndu-ishi unu meru Jizosu egube ono; kele unu ta amadu. ¹⁸ Chileke shi l'eka ono mee iphe, o pfulu l'onu ndu mpfuchiru iya g'ephe ha teke ndiche su le Kereshi obu e-je iphe-ehuka. ¹⁹ Oo ya bu g'izimanu lwa unu azu. Unu lwaphuta azu lwaphuta Chileke g'o hufu iphe-eji unu. ²⁰ G'ehu-guu eshikwapho l'eka Nnajiuphu byaru unu. Ehu-guu ono a-bya me o -ziepho Onye-Ndzota ono, ọ hotahawaru unu ono, bu iya bu Jizosu. ²¹ Jizosu ono a-odu l'imigwe jasute teke Chileke e-mephu iphemiphe azu g'o buru k'ophuu, bu iphemiphe ono, Chileke shi l'onu ndu mpfuchiru iya pfulu anyi teke ndiche ono. ²² Mosisu pfukpokwaarun su: 'Nnajiuphu, bu Chileke be e-zi onye mpfuchiru iya g'o ziru yebdua. Onye ono a-buru nwanna unu gedegede. Unu a-numaje iphemiphe, o pfulu; mee ya ememe.' ²³ Onye ata angabeduru onye mpfuchiru Chileke ono nchi be aa-hofu l'echilabo ndibe Chileke mee g'o laa l'iswi. ²⁴ Iphe, bu ndu mpfuchiru Chileke g'ephe ha; e-shikpo le Samelu je akpa le ndu ophu etso iya nu; g'ephe ha be tukoru pfukota opfu iphe-a, eme nta-a. ²⁵ Iphe ono, Chileke shi l'onu ndu mpfuchiru iya su l'oo-me ono be bu unu be o pfudoru iya; kele ọ unu bu unwu ndiche, Chileke kweru ukwe- iphe teke ọ suru Ebirhamu: 'Oo awa ngu be ya e-shi goru mgboko mgburugburu onu-oma'. ²⁶ Chileke yeru onye ejeru iya ozi, bu Jizosu

sù g'ò vuru ụzò byapfuta unu g'ò gòoru unu ọnu-oma, bụ iya bụ g'ò mee unu l'èhu l'èhu g'unu ghaaru èjo-iphe onò, unu eme onò azụ."

4

*Pyíta asa opfu l'iphu
ndu-ishi ndu Jiu*

¹ Èphe kpụkwaduru-a opfu, èphe epfuru ndu onò l'ọnu; ndu-ishi uke Chileke waa ndu Sadiusi waa onye-ishi ọgbogu eze-ulo Chileke wu-pfuta phẹ. ² Èhu nọdu egbu phẹ egbu; kele ụmadzu èbo onò ezi iphe bya arakwa iya phọ arara l'eshinu Jizọsu tetaru dzuru ndzụ bẹ eemechaa shi l'ọnwu teta dzuru ndzụ. ³ Èphe kpụta phẹ je atuchia kele nchi jihuwaru. Èphe nọo jasụ lẹ nchitabọhu iya. ⁴ Ọle igwerigwe ndu nọmaru ozi, Pyíta phẹ ziru woru onwophẹ ye Jizọsu l'èka. Ndu ọphu bụ unwoke rwua iphe, dụ g'unu nemadzụ mgbo iri l'èbo l'ụmadzu ụkporo iri.

⁵ O be lẹ nchitabọhu iya onò; ndu-ishi ndu Jiu waa ndu bụ ọgerenya phẹ waa ndu ezije ekemu bya edzukọbe lẹ Jierúsalemụ. ⁶ Noo ya; Anasu, bụ onye-ishi ndu-ishi uke Chileke nọkwapho l'èka onò waa Kayafasu mękpoo Jionu waa Alẹguzanda; męwaro iphe, bụkpoo ndu shigbaa l'eri ndu-ishi uke Chileke nọkotakpoephe l'èka onò. ⁷ Èphe bya eworu ndu-ishi-ozì onò bya edobe l'echi bya ajiahaa phẹ ike onye èphe gude eme iphemiphe onoya; ọzoo onye ziru phẹ iya nụ.

⁸ Unme Chileke ji Pyíta èhu; o pfuahaa sù phẹ: "Unubẹ ndu-ishi mę ndu bụ ọgerenya Ízurelu. ⁹ O doru anyi ẹnya l'iphe, unu ekpe anyi ikpe iya ntanu-a bụ k'iphe, dụ ree, e meru onye nọ lẹ mkpa, bụ iya bụ g'e gude mee nwoke-a g'ò wekọrohu-a. ¹⁰ Ọle ọo g'unubẹ ndu nọ l'èka-a; mę iphe, bụ ndu Ízurelu mgburugburu makwaru l'ọ bụ ike k'epha Jizọsu Kéreshi onye Nazaretu onò; bẹ nwoke-a gude wekọrohu pfuru l'iphu unu-a. Mbụ Jizọsu onò, unu kpọpyaberu l'oswebe l'onwunu; obenu lẹ Chileke mechakwanaaru bya emee ya o shi l'ọnwu teta dzuru ndzụ ọzoo onò. ¹¹ Ọo Jizọsu onò bẹ e deru nkiya l'èkwo-opfu Chileke sù:

" 'Owaa bụ mkpuma,
unubẹ ndu akpụ ụlo
jikaru, mechaaru bya
aburu mkpuma,
gude ụlo.*' "

¹² O tọ dudu onye ọzoo, adu ike adzọta anyi gbahaa Jizọsu Kéreshi kpoloko. Èbe ọ dukwa ephe onye ọzoo lẹ mgboko-a mgburugburu, Chileke meru g'a maru; mbụ ephe, a-dụ ike dzọo nemadzụ gbahaa kẹ Jizọsu onò nwẹkiya.

¹³ Èphe nọmachaa gẹ Pyíta yee Jionu asa kpaa kpaa; l'èka èphe bụ nemadzụ mmanu, abudu l'ephe nwuru ekwo; o ji phẹ ẹnya. Ẹnya gbarwua phẹ lẹ Pyíta phẹ bụ ndu èphe lẹ Jizọsu shi aswiye. ¹⁴ Ọphu èphe enweedu ọnu opfu gẹ nwoke ọbu, e meru o wekọrohu ọbu pfukwarupho l'èka onò-a. ¹⁵ Èphe sù Pyíta phẹ g'ephe tugbuwa lufu l'ulo-ikpe onò g'ephe chia idzu. ¹⁶ Èphe sù: "Bụkpoo gunu bẹ anyi e-me ndu-a? Iphe, bụ Jierúsalemụ mgburugburu madzuwaru nta-a

* 4:11 4:11 Gụnaa Ebuu 118:22.

l'òo phẹ bẹ Chileke shi l'ẹka mee gẹ nwoke-a wekòrohu. Ono bẹ a ta atùduru ẹgo. ¹⁷ Iphe, anyi e-me g'e te epfukashihe iya l'alì Jiu bukwa g'anyi yeshiaru phẹ ebvu ike g'ẹphe te epfuehe kẹ nwoke ono ọzo." ¹⁸ Ẹphe kua Pyita phẹ bya atàru phẹ ekemu sù g'ẹphe te ephotabaekwa ẹpha Jizosu; ọphu ẹphe egudebaekwa ẹpha iya zia iphe l'edzudzu-ọha ọzobaa.

¹⁹ Pyita yee Jionu bya eyeeru phẹ onu sù: "Unu ghanaa ya hata. ?Bù ole ka ree l'iphu Chileke? ?Bù g'anyi nujeru Chileke opfu tọo g'anyi nujeru unu opfu?" ²⁰ Kẹle anyi ta ayikwa haa epfu iphe, anyi humaru bya anumakwapho lẹ nchì anyi." ²¹ Ẹphe bya anmashibaaru phẹ onwu ike bya ahaa phẹ; ẹphe lashia. Ebe ọ dudu iphe, ẹphe maru, ẹphe a-gbabẹ ọkpa nua phẹ aphù; kẹle ndiphe ekele Chileke ekele k'iphe, meru nù; ²² opfu lẹ nwoke ono, e meru o wekòrohu l'uzo, dù biribiri ono noghataawaru ukporo apha labọ.

Ndu kẹ Chileke epfu anu Chileke

g'o mee g'ike du phẹ

²³ A haaepho Pyita phẹ; ẹphe tugbua jepfu ndu ẹphe l'ẹphe aswije je akokotaru phẹ iphemiphe ono, ndu-ishi uke Chileke waa ndu bù ọgerenya ono pfuru ono. ²⁴ Ẹphe numachae ya phọ; ẹphe gude obu lanu kwata epfu anu Chileke sù: "Nnajiuphu, bù iya bù Chileke, doberu igwe dobe alì dobe eze mini dobe iphe, bù l'ime iya. ²⁵ Gube onye gude ike Unme-dù-Nsọ mee onye-iche anyi, bù Dévidi; onye shi ejeru ngu ozi; o dee sù:

"?Bù gunu kparu iphe,

ọhamoha gude

ẹhu-eghu aba

hanyihanyi?

?Ọ nwuru inwagha bẹ ndiphe

achì ẹjo idzu kẹ

mmanu?

²⁶ Ndu eze ndiphe nọdu

akwakọbe k'ọgu.

Ndu-ishi dzukọbe g'ẹphe tsoo

Nnajiuphu ọgu;

mbù g'ẹphe tsoo Kéreshi

ọgu.†

²⁷ Ọ bù ọkpobe-opfu l'ẹphe dzukọru lẹ Jierúsalemu l'ẹka-a; mbu Herọdu mọ Pónchiosu Payileti; mẹ ndu ọhozo mẹ ndu Ízurelu; g'ẹphe tsoo ọkpobe Nwa ngu, bù Jizosu, ì họtaru ọgu. ²⁸ Obenu l'iphe ono tukuru buru g'ẹphe mee iphe, ì chihawaru l'idzù l'o noo g'ee-me iya.

²⁹ Nta-a Nnajiuphu; lenaa ẹgube onwu, ẹphe anmashiru anyi. Ọo ya bù; yenu anyibe ndu ejeru ngu ozi ike l'ẹhu; g'anyi ta atsujeshi ebvu ililekpọo k'epfu opfu ngu ono. ³⁰ Yetanu ẹka mee gẹ ndu iphe eme wekòrohu; tẹme g'anyi gude ẹpha Jizosu, bù Nwa ngu, dù nsọ ono meshia iphe-ohumalenya ọzo, dughbaa biribiri."

³¹ Ẹphe pfuchaaru nù Chileke; ẹka ono, ẹphe nọ ono nmakọta jiiijiji. Unme Chileke bya eji phẹ ẹhu; ẹphe kwata ziahaa ozi-ọma Chileke; ọphu ndzù aguedu phẹ.

† 4:26 4:26 Gūnaa Ebvu 2:1,2.

Agbaru mgba l'iphe;
ke ndu ke Chileke

³² Tòbudu iya bu; ndu kweru l'òo Jizosu bu Nnajiuphu phe g'ephe ha tuko tugba buru nanu. Obu phe buru nanu. Ophu o dudu onye ophu asujekwadu l'iphe, o nweru bu k'eka iya. Ephe tuko iphemiphe tugbabe gbaru mgba. ³³ Ndu-ishi-ozí nòdu asa iya l'edzudzu-gha g'o doo enya; le Nnajiuphu, bu Jizosu shiwaa l'onwu teta dzuru ndzu. Chileke kwatakpoò emeru phe eze-ipe-oma, paru eka g'ephe ha. ³⁴ Iphe, bukpoò g'ephe ha huma-dzuru iphe, mkpa iya duru phe. Ndu nweru ali; ozoo ulo reshia ya ³⁵ chitaru ndu-ishi-ozí okpoga iya. A nòdu ekejeru onyemonye okpoga obu ge mkpa onye ha.

³⁶ Noo g'o nwuru meru iphe, Jiósèfu mekwarupho nkiya nno. Jiósèfu ono bu onye Lívayi; onye a nwuru le Sayipurosu, ndu-ishi-ozí guru Banabasu, bu iya bu "onye anuje onye ozo okpu-ikike." ³⁷ Yèbedua woru ali, o nweru ree bya achiru okpoga iya nukota ndu-ishi-ozí.

5

Ananayasu yele Safayira

¹ Noo ya; nwoke lanu, eekuje Ananayasu yee nyee ya, bu Safayira bya erekwaapho ali phe. ² Ananayasu haphodo aswa ali ono dobe; nyee ya makwarupho. O bya ewotaru ndu-ishi-ozí uphodu iya. ³ Noo ya; Pyita su iya: "Ananayasu! ?Bu gunu meru g'o gude i kwe ge Nsetanu bata ngu l'obu bya emee ngu g'i gbaarù Unme-du-Nso eregede; mbu g'i kweta haphodo okpoga, i retaru l'ali ngu? ⁴ Teke ono, i ti shidu ree ali ono; ?to budu nkengu? Temè i rechaa ya erere; ?to budu ngu be okpoga iya du l'eka; o buru ngu maru iphe, du ngu ree, i gege gude iya mee? ?Bu gunu meru g'o gude i kwe g'egube iphe ono bata ngu l'obu? O to bukwa nemadzu be i gbaru eregede obu; o kwa Chileke!" ⁵ Anuma, Ananayasu anuma iya; o daa gbaragadaga nwuhu. Ndzu rwuta ndu nùmaru iya nu. ⁶ Unwokorobyà wulihu bya akwaa ya akwa pata je elia.

⁷ A nòephe iphe, ha g'awa eto nyee ya bata; ophu o madu iphe, meru nu. ⁸ Pyita su iya: "?Buwaa iphe, gu le ji ngu retaru l'ali unu-a baa?"

O su iya: "Ee; l'o bukwaa ya bu ono."

⁹ Pyita su iya: "?Bu gunu meru g'o gude gu le ji ngu chia idzu g'unu hua Unme Chileke ama? Lekwa ndu jeru eli ji ngu alwapho. Oo phe a-pafufukwa ngu pho." ¹⁰ Epfufu, oopfu iya; o daa gworogodogo le mgboru okpa Pyita l'eka ono nwuhu. Unwokorobyà ono batashia o nwuhuwaa; ephe pata iya je elikube ji iya. ¹¹ Ndu Chiochi mgburugburu waa ndu ozo, bu ndu nùmaru iphe ono wata anma pyaapyaapya.

Ndu-ishi-ozí kabaa emeshi
iphe-ohumalenya

¹² Ndu-ishi-ozí meshiaru ndiphe igwerigwe iphe-ohumalenya, dugbaa biribiri l'echilabo phe l'eka ono. Ndu kweru ke Nnajiuphu g'ephe ha tugba nanu ejeje anokobe l'eka lanu le Onu-uzo Sólomonu; l'ime eze-ulo Chileke. ¹³ Ophu o dudu ndu ophu ayidu l'ogbo ono jeru atu ama k'etsoru phe; egudekpokwaa l'ephe bu ndu duru ndiphe le nso. ¹⁴ Ikpoto nemadzu byaelaa bya ekweta ke Nnajiuphu; unwanyi me unwoke. ¹⁵ Ephe gude k'iphe ono, ndu-ishi-ozí eme ono pashia

ndu iphe, eme je edobe l'agúga gbororo; je enyebegbaa phẹ́ l'iphe, aazẹ́ azẹ́e mẹ́ l'utute; g'oo-buru Pyíta -ghatashia l'o mee phẹ́ ephe ewekorohu; mbụ́ o -denyiduru phẹ́ ẹ́ka; onyonyo iya ahakpọ́oru phẹ́ nụ́ rwua l'ẹ́hu. ¹⁶ Ikpotọ́ nemadzụ́, shi lẹ́ mkpukpu lẹ́ mkpukpu, nọ́-kubegbaa Jierúsalemu ntse gbakodzua patagbaaru phẹ́ ndibe phẹ́, iphe eme waa ndu ọ́bvụ́ eme. E mee phẹ́ ephe wekorohuchaa.

Aakpa ndu-ishi-ozí ẹ́hu ọ́zokwa

¹⁷ Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke waa ndu etsoje iya nụ́, bụ́ iya bu ndu gba l'ogbo ndu Sadusii tangirihu; jiaharu phẹ́ iji-ẹ́nya. ¹⁸ Ephe tụtachaa ndu-ishi-ozí ono je achiru ye l'ulo-mkpọ́ro, ọ́ha nwe. ¹⁹ O be l'enyashi; ojozi-imigwe shi l'ẹ́ka Nnajiuphu bya agúhashia uzo ọ́lo mkpọ́ro ono bata je edufuta ndu-ishi-ozí ono bya asụ́ phẹ́: ²⁰ "Unu je apfuru l'ime eze-ọ́lo Chileke kọ́kotaru ndiphe akọ́ ndzụ́, shi l'ẹ́ka Kéreshi." ²¹ Ndu-ishi-ozí ono kwe iya hm. O be l'utsu; ephe je anọ́du l'eze-ọ́lo Chileke wata ezi iphe.

Noo ya; onye-ishi ndu-ishi uke Chileke waa ndu yẹ́ l'iya gba l'ogbo bya ekukọ́o ndu ogbo-ikpe ono g'ephe ha; mbụ́ iphe, bụ́ ndu-ishi Ízurẹ́lu; g'ephe nokobe chĩa ọ́kpobe idzu. Ephe zia g'e je atufuta ndu-ishi-ozí l'ulo mkpọ́ro kpụ́ta byapfuta phẹ́. ²² Ndu e ziru jeshia; ọ́phu ephe ahumaeduru phẹ́ l'ulo mkpọ́ro. Ephe lwaphuta azụ́ byapfuta ndu-ikpe ono bya asụ́ phẹ́: ²³ Anyi jeshikwaaru; a tuchia ọ́lo mkpọ́ro atuchi; gụ́a ya kpukpurukpu. Ndu nche nọ́dugbakwaa nche l'ọ́nu-ọ́lo mkpọ́ro ono. Anyi tṹhaa ọ́zo; ọ́phu ọ́ duedu onye anyi humaru l'ime iya. ²⁴ Onye-ishi ogbogu eze-ọ́lo Chileke waa ndu-ishi uke Chileke nṹma iphe ono; ọ́ tufu phẹ́ ẹ́hu; ephe rjahaa iphe, l'e-me nụ́. ²⁵ Nwoke lanụ́ gbabata bya asụ́: "Unu maru-a l'unwoke-a, unu tṹru mkpọ́ro-a bẹ́ pfuakwaru l'ime eze-ọ́lo Chileke ezi ndu nọ́ l'ẹ́ka ono iphe." ²⁶ Onye-ishi ndu ogbogu ono lufu chĩa ndu ogbogu je akpụ́ta ndu-ishi-ozí ono kpụ́-phuta azụ́. Ọ́phu ephe egudedu ọ́kpehu kpụ́ta phẹ́; kele ephe atụ́ ebvụ́ a -nonyaa ndiphe gude mkpuma tugbua phẹ́.

²⁷ Ephe kpụ́ta ndu-ishi-ozí ono bya edobe l'iphu ndzuko ogbo-ikpe phẹ́. Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke jiahaa phẹ́ aji sụ́: ²⁸ "Anyi ta anmanarụ́-a unu ọ́kwa sụ́ g'unu te egudehẹ́ ẹ́pha nwoke ono ezi iphe? Unu gude iphe ono, unu ezi ono zigbabé Jierúsalemu. Iphe, unu emekpọ́ephe bụ́ g'unu tukobe anyi ọ́chi nwoke ono l'ishi."

²⁹ Noo ya; Pyíta yele ndu-ishi-ozí ndu ọ́phunapho yeeru phẹ́ ọ́nu sụ́ phẹ́: "O kwa iphe, Chileke sṹru g'anyi mee bẹ́ anyi e-meje. Ọ́ tọ́ bukwa ọ́phu nemadzụ́ pfuru. ³⁰ Chileke nna anyi oche phẹ́; meru gẹ́ Jizọ́su shi l'ọ́nwu teta dzṹru ndzụ́ g'unu kpọ́pyabechaaru iya l'oswebe ọ́ nwũhu. ³¹ Chileke wolía ya dobe l'ẹ́kutara iya mee ya Nnajiọ́ha waa Onye-Ndzọ́ta g'oo-shi l'ẹ́ka ono goshi ndu Ízurẹ́lu ọ́zo, ephe e-shi g'izimanụ́ lwa phẹ́ azụ́; g'ọ́ gṹaru phẹ́ nvụ́ l'iphe-ẹ́ji phẹ́. ³² Ono bẹ́ anyi bụ́ ekebe iya. Nokwaphọ́ gẹ́ Unme-dụ́-Nsọ́, ọ́phu Chileke anuje onye emeje iphe, o pfuru bukwaphe ekebe iya."

³³ Ephe nṹmae ya phọ́; mbụ́ ndu-ikpe ono; ephe guru ọ́ku wụ́a ẹ́hu; bya emeahaa g'ephe gbushia ndu-ishi-ozí ono. ³⁴ Onye lanụ́ l'ime phẹ́, ẹ́pha iya bụ́ Gameliyẹ́lu gbalihu wata eye ọ́nu. Gameliyẹ́lu ono yí l'ogbo ndu Fárisii; tẹ́me ọ́ bukwarupho onye ezije ekemu; bya abṹru onye ndiphe eyeru nsọ́. Ọ́ sụ́ g'a chĩa ndu-ishi-ozí ono chífụ́ etezi.

35 Èphe lufuepho; o sù ndu-ikpe ono: “Mu sù-a Ízurelu! Unu gebekwa! Unu kwabèkwapho ènya l'iphe, unu abya eme ndu-a. 36 L'unu maru l'o nwejehawaru teke nwoke, eeku Tiyudasu sùjeru lè ya bù onye ha shii. Ndu rwuru unu nemadzù tsoahaa ya. E gbua ya. Ndu ono, etso iya nù ono gbakashihu. Ogbò, o watarù laa. 37 E mecha; o be teke a gujeru ogu-a; Jiudasu onye Gálili fùtakwa. O chikotakwapho ndu ophu tsoru yèbedua. E gbukwaa ya phò. Ndu ono, etsoje iya nù ono tũko gbakashihu. 38 Nokwa gè kè ndu-a byaru bya adù nta. Gè mu karù unu; unu ta adũkwa iphe, unu e-me ndu-a. Unu pakwarù phè haa. O -buru l'iphe-a, èphe achì idzu iya-a; ozoò iphe-a, èphe eme-a shi l'èka nemadzù bè oo-lakwa-a. 39 Obenu l'o -shi Chileke l'èka bè unu taa dũkwa ike akpòshi iphe, èphe eme. L'o -shi Chileke l'èka bè unu e-mechakwaa hũma l'oo Chileke ono l'onwiya bè unu etso ogu.” Ndu-ikpe ono mee iphe, Gameliyèlu pfuru. 40 Èphe kua ndu-ishi-ozì ono bya e chia phè iphe bya anmaaru phè okwa g'ò tò dũkwa mbòku, èphe e-gudebaa èpha Jizòsu epfu opfu ozo; bya aparu phè haa. 41 Ndu-ishi-ozì ono shi l'iphu ndzukò ogbò-ikpe ono tũgbua. Èhu nõdu atso phè utso lè Chileke guru phè lè ndu dù ree k'eje iphe-èhuka l'opfu èhu Jizòsu. 42 Ophu èphe ahaduru ezi iphe, l'eze-ulo Chileke mè l'unuphu l'unuphu mbòku-mbòku arakwaphò ozi-oma ono arara l'oo Jizòsu bù Onye-Ndzòta obru, Chileke kweru ukwe iya obru.

6

Aahòta umadzu èsaa g'èphe yeru ndu-ishi-ozì èka

¹ O be teke a nõnyaaru; ndu etso ọzo Jizòsu nõdu aka shii eje; ndu Jiu, opfu-alì phè bù Giriku wata agù aphù ndu Jiu, ophu opfu-alì phè bù Hiburu. Iphe, kparù iya nù bù lè mbòku-mbòku bè oo bùjeru a -wata eke nri; a ta kpadù ishi unwanyi phè, ji phè anqedu. ² Ndu-ishi-ozì iri l'èbo ono bya ekua ndu etso ọzo Jizòsu ono g'èphe ha bya asù phè: “O tò dũkwa ree g'anyi gude k'iphe, eeri l'ònu haa ezi ozi Chileke. ³ Oo ya bù unwunna; unu hòta umadzu èsaa l'ime unu; g'anyi ye phè opfu nri-a l'èka. Ndu ono a-buru ndu aama èka oma tème Unme-dù-Nsò ji phè èhu; tème èphe buru ndu maru iphe. ⁴ Anyibedua a-nòduepho l'epfu anù Chileke yèle ezi ozi-oma ono.”

⁵ Èphe zũkota gbèregbedegbemu l'iphe ono, ndu-ishi-ozì sùru g'e mee ono. A bya ahòta Sutivinu, bù nwoke, kweru kè Nnajìuphu okpobe ekwekwe; tème Unme-dù-Nsò jikwa iya phò èhu; bya ahòtakwapho Filipu waa Pòrokorosu waa Nikenò waa Tayimònu waa Pamènasu; waa Nìkolasu, onye Antiyòku, onye ohozo, mewaru onwiya onye Jiu. ⁶ Ndu etso ọzo Jizòsu ono bya eduta phè byapfuta ndu-ishi-ozì. Èphe bya abyabè phè èka; pfuru opfu èhu phè nù Chileke.

⁷ A kabaa anũma opfu Chileke l'èkameka. Ndu etso ọzo Jizòsu lè Jierúsalemù kwatakpoò aka shii eje. Igwerigwe ndu-uke Chileke bya ekweta kè Nnajìuphu.

Egude Sutivinu

⁸ Sutivinu buru onye Chileke meru eze-iphe-oma bya aburu onye ike dù k'ophu oomeje oke iphe-ohumalenya, dũgbaa biribiri l'iphu ndiphe. ⁹ Noo ya; o dùru ndu-ishi l'ulo-ndzukò ndu Jiu, shi buru ohu. Ndu ono shigbaa Sayirini waa Alèguzandiriya waa Silisiya waa

Eshiya. Tòbudu iya bú; èphe byapfuta Sutivinu èphe l'iya lipfuru l'igoligoli. ¹⁰ Olee Unme Chileke nùru Sutivinu mmamiphe k'òphu abùjeru teke o yeru ònu; ò tò dùedu onye amakwaduru iphe, oopf. ¹¹ Èphe je ebuta nemadzù ebuta g'èphe sùje: "Anyi nùmaru èka oopfurwushi Mòsisu yèle Chileke." ¹² Èphe gude ègube ono kpalia ndiphe waa ndu bú ògerenya ndu Jiu waa ndu ezije ekemu. Èphe bya akpùta Sutivinu kpùjeru ndzukò ògbo-ikpe ndu Jiu. ¹³ E je eduta ndu byaru bya agbaahaa ya ekebe sù: "Nwoke-a ta adùkwa teke ò tò òdùjedu epfubyishi eze-ùlo-a, dù nsò-a waa ekemu Mòsisu. ¹⁴ Kèle anyi nùmaru èka ò sùru lè Jizòsu-a, bú onye Nazaretu-a bè e-mechaa lakashia eze-ùlo-a; tème òobyaa agbanwekòtachaa omelalì anyi, shi lè Mòsisu." ¹⁵ Iphe, búkpoo ndu ono, òkòta l'ùlo-ikpe ono tùko tabè Sutivinu ènya l'ìphu. Iphu iya òdù egbuepho nwìinwii g'ìphu ojòzimigwe.

7

Onu, Sutivinu eye

¹ Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke jja Sutivinu sù iya: "Bù iphe, ndu-a pfuru-a bú iphe, meru nù?" ² Oo ya bú Sutivinu sù phè: Ndibe anyi; unu gebekwaphò-o! Mu sù-a; òo Chileke òphu gbaru g'a tùkoje kwabè iya ùbvù meru g'onye-iche anyi, bú Èbirihamu hùma iya. Teke ono bú lè Mesopotémiya bè Èbirihamu bukwadù; o toko ladù Haranu. ³ Noo ya; Chileke sù iya: "Gbèshi lùfu l'alì unu-a; haa ndibe unu; lashia alì èka mu l'e-goshi ngu." ⁴ O haa alì Kaludiya tughua je eburu lè Haranu. Nna iya nwùhuepho; Chileke mee ya ò bya eburu l'alì-a, unu bu ntanù-a. ⁵ Ophu ò dùdu alì ono òphu Chileke nùru iya g'ò nworu teke ono; mbùkpoo mè ntòkpa lanù. Obenu lè Chileke pfuru iya sù lè ya a-nù iya ya g'ò bùru nkiya mè k'unwu nwanwanwanwanwa iya. Teke Chileke pfuru Èbirihamu iphe ono bè Èbirihamu teke anwùtakwa nwa. ⁶ Chileke sùru Èbirihamu: Awa ngu e-mechakwaa laa alì ndu òzo je abùru ohu; tème eemeè phè aphù unu apha asughba ishi. ⁷ Obenu lè ndu ono, èphe a-bùru ohu phè ono bè mu a-nmakwanu ikpe; e - mechaa èphe afùta l'alì ono bya abaaharù mu èja l'èka-a. ⁸ Noo ya; Chileke bya ekweta Èbirihamu ukwe-iphe bya edobe omelalì ebu ùbvù g'ò bùru iphe-òhubama k'iphe ono, o kweru iya ukwe iya ono. Oo ya bú; Èbirihamu nwùta Áyizaku. Áyizaku òephe abalì èsato; e bua ya ùbvù. Nokwaphò gè Áyizaku nwùtaru Jiékòpu bùa ya ùbvù; Jiékòpu nwùshia ochochoroche anyi phè èphe n'iri l'èbo bushichaa phè ùbvù. ⁹ "Ochochoroche anyi phè gude iji-ènya ree Jiósèfu ndu Ijiputu. Obenu lè Chileke ò swiru Jiósèfu rengurengu. ¹⁰ Chileke dzòkòta iya l'iphe-èhuka iya g'ò ha bya anù iya umere òma waa mmamiphe l'ibe onye eze ndu Ijiputu, bú iya bú Fero. Fero mee Jiósèfu; ò bùru iya bú onye-ishi l'alì Ijiputu l'òphu; bya abùkwarupho onye-ishi l'òkpoku ibe eze gèdegede.

¹¹ "A ònyaa èjo òkpa nri bya l'alì Ijiputu mgburugburu mè Kènanu. O bùru eze iphe-èhuka. Ophu ochochoroche anyi phè ahùmaheduru nri, èphe e-rì. ¹² A ònyaa; Jiékòpu nùma lè nri dù lè Ijiputu. O bya ezia ochochoroche anyi phè g'èphe jee. O bùru ejeje k'ivuzò bú ono. ¹³ O be lè k'èbo Jiósèfu mee g'èphe maru lè ya bú nwanna phè; tème

Fero shikwapho nno maru ndu unuphu Jiósèfu. ¹⁴ Oo ya bu; Jiósèfu bya ezia ozi g'e je asu nna iya, bu Jiékòpu g'ò lwatashia Ijiputu; ephe le ndu okpokò phe mgburugburu; ndu tukoru du ukporo umadzu eto l'umadzu iri l'ise. ¹⁵ Oo ya bu; Jiékòpu laa Ijiputu, bu iya bu eka yee ochochoroche anyi phe buru jasù ephe nwushihu. ¹⁶ E vutakota phe laa Shekemu je elia l'ilu, Ébirihamu gudehawaa okpoga zuta okpa-ipfu Hamo le Shekemu.

¹⁷ "O betashièpho teke Chileke e-meru Ébirihamu iphe ono, o kweru iya ukwe iya ono; ndibe anyi, bu le Ijiputu yekwawaa onwophe iphe; kawaa mebyikpoo shii. ¹⁸ A nonyaa eze ozo, amaedu ke Jiósèfu bya aburu ishi ndu Ijiputu. ¹⁹ O gbaberu ndibe anyi ono eregede teme o watakwapho eme oche anyi phe aphu; k'ophu o turu phe ekemu su g'onye nwuru nwa ophuu tuphaje iya etupha; g'o to dzushiru ndzu. ²⁰ Noo teke a nwuru Mosisu bu ono. O buru eguru nwata, du ree l'iphu Chileke. E hee ya l'ime ulo onwa eto. ²¹ O be teke a pataru iya je edobe gbado iya; nwa Fero ke nwanyi turuta iya bya eworu iya zua; o buru nwa iya. ²² E zikota iya iphe, bukpuo ekwo, aanwukpuo anwunwu le Ijiputu teke ono. O shi l'eka ono buru eze nemadzu l'opfu onu me l'iphe, eeme l'eka.

²³ "Mosisu noepho ukporo apha labo; o rihaa le ya e-je agbaphee ndu ali iya, bu iya bu ndu Izurelu. ²⁴ O huma onye lanu l'eka onye Ijiputu eme iya eji. O jepfu iya je agbaaharu iya odzori. O gude k'iphe ono chigbuèkwapho onye ke Ijiputu ono l'eka ono; shi egube ono melata iya iphe, o meru onye Izurelu ono. ²⁵ O dobesukwanu le ndu nkiya a-maru le Chileke e-mechaa shita l'eka iya mee g'ephe nweru onwophe; obenu l'o to doduru phe enya. ²⁶ O be le nchitabohu iya; o huma eka ndu Izurelu labo alwu ogu bya ejeshia g'o gboo phe; doshiaru phe iphe, adaru phe nu. O su phe: 'Unu gebe! ?Unu ta amadu l'unu bu unwunna? ?Bu gunu meru iphe, unu acho onwunu opfu?' ²⁷ Onye ophu acho opfu nwufu Mosisu su iya: '?Bu onye meru ngu onye-ishi; yee onye-ikpe anyi?' ²⁸ To ?iimewaa g'i gbua mu g'i gburu onye Ijiputu unyaphu-a? ²⁹ Mosisu numaeopho iphe ono; o gbaful'ali Ijiputu gbalaa je eburu l'ali ndu Midiyanu. O nodu l'eka ono nwuta unwegirima labo.

³⁰ "A noepho ukporo apha labo; Mosisu huma ojozi-imigwe l'echiegu, no l'aguga ubvu Sayinayi. Ojozi ono no l'oku, enwu l'irwu. ³¹ Mosisu nodu ele iya enya; o du iya biribiri. O jekubeshie ya pho ntse ge ya maru iphe, o bu; o numa olu Nnajiuphu l'oku ono. Olu ono suru: ³² 'O kwa mu bu Chileke nna ngu oche phe, bu iya bu Chileke ke Ébirihamu; buru Chileke ke Ayizaku; bya aburu Chileke ke Jiékòpu.' Ndzu guahaa Mosisu; ophu o tuduru ama elebaa enya l'eka ono. ³³ Oo ya bu; Nnajiuphu su iya: 'Yefu akpokpa, i yeru l'okpa; kele eka ono, i pfuru ono bukwa ali, du nso. ³⁴ Mu lewaru enya huma egube aphu, eeme ndibe mu l'ali Ijiputu. Mu humawaru iphe-ehuka, ephe eje; mu byatashia ge mu dzoo phe. Ngwa; bya ge mu zia ngu g'i je Ijiputu.'

³⁵ "O bukwaru-a Mosisu-a, ndu Izurelu jikaru su iya: '?Bu onye meru ngu onye-ishi; yee onye-ikpe anyi-a?' be Chileke shi l'eka ojozi-imigwe iya, Mosisu humaru l'irwu, enwu phoophoopho pho hota; zia ya g'o je aburu onye-ishi waa onye a-gbata phe nu. ³⁶ Mosisu meshia

iphe-òhumalenya, dughaa biribiri lẹ Ijiputu bya eshi lẹ Ijiputu ono dufuta phẹ. Ọ bya emeshikwaaphọ iphe-òhumalenya, dughaa biribiri lẹ Eze-ẹnyimu-uswe waa l'echiẹgu charachara, e te budu ebubu, ẹphe nọru ụkporo apha labọ. ³⁷ Ọo ya bụ Mósìsù ono, sùru ndu Ízurẹlu: 'Chileke e-mechakwaa shi l'echilabọ unu zia onye mpfuchìru iya; g'ò zìru mbẹdua. Ọ bụru yẹbedua bẹ unu a-nụmajeru olu' ³⁸ Ọ bụru Mósìsù ono nọ-chìru ẹnya Ízurẹlu teke ẹphe zakọru l'úbvú Sayìnayi l'echiẹgu, e te budu ebubu phọ. Ọo ya anaru ojozi-imigwe ono, byapfutaru iya l'úbvú ono opfu epfuru oochoroche anyi phẹ. Ọ bụru iya shi l'ẹka Chileke nata opfu ono, anụ ndzụ ono wolataru anyi.

³⁹ "Ọle ndiche anyi phẹ nyìru iya nchì manụ; bya ajika iya. Ọ dụ phẹ g'a sù l'ẹphe laphuru azụ lẹ Ijiputu. ⁴⁰ Noo ya bụ; ẹphe sù Erọnu: 'Doberu anyi agwa, e-vutajeru anyi ụzo; l'anyi ta amaedu iphe, meru Mósìsù-a, dufutaru anyi lẹ Ijiputu-a.' ⁴¹ Noo teke ẹphe meru agwa, dụ gẹ nweswi wata agwagwa. Ẹphe wata abọ iphe ono, ẹphe meru l'onwophe ono. ⁴² Tọbudu iya bụ; Chileke wofu phẹ ẹnya; haa phẹ; ẹphe gwaahaa kpokpode, nọ l'igwe, bụ iya bụ iphe, e deru l'ẹkwo ndu mpfuchìru Chileke; ẹka Chileke sùru:

"Ndu Ízurẹlu! Ụkporo apha
labọ bẹ
unu gbushìru anụ l'echiẹgu,
e budu ebubu
gude gwaa iphe.

Ẹbe ọ dudu ophu unu gude
gwaa mbẹdua.

⁴³ ?Tọbudu ụlo-ẹkwa agwa
Moloku bẹ
unu vutaru bya evuta
kpokpode,
unu kpuru akpukpu
ọ dụ gẹ k'agwa unu bụ
Refanu?

Iphe ono bụ iphe,
unu gude ẹka unu
meshia wata abarụ ẹja.

Noo g'ò gude mu je achịta
unu chighaa Bábìlonu.*"

⁴⁴ Ndiche anyi phẹ shi nweru ụlo-ẹkwa, ẹphe shi akpọbeje l'ẹka ẹphe jeberu l'echiẹgu ono, nemadzụ ebudu ebubu ono. Ọ bụru ụlo-ẹkwa ono egoshi lẹ Chileke swìru phẹ-a. E meru ụlo ọbu gẹ Chileke sùru Mósìsù g'e mee ya, bụ iya bụ ẹgube iya ophu o goshìru iya. ⁴⁵ Ndiche anyi phẹ woru ụlo-ẹkwa ono ye ọgbo ophu etso phẹ nù l'ẹka. E mecha; ọgbo k'ono vuta iya tsoru Jìoshuwa je anaa alì ndu ọzo; mbụ alì, Chileke chìshihawaru ndu bu iya nù l'onwiya. Ụlo-ẹkwa ono nọ l'ẹka ono jasù l'ọgbo kẹ Dévidi. ⁴⁶ Dévidi bụru onye yẹle Chileke dụ lẹ ree. Ọ sù gẹ Chileke haa gẹ ya kpọaru iya ụlo; ụlo kẹ yẹbedua, bụ Chileke kẹ Jiẹkọpu. ⁴⁷ Ọ bụru Sólomọnu mechaaru kpọaru Chileke ụlo ọbu.

* 7:43 7:43 Gụnaa Ẹmọ 5:25-27.

48 “Obenu lẹ Chileke, bụ Ọkalibe-kangokọtaru-nụ te ebujedu l’ulo, nemadzu kpuru l’eka, bụ iya bụ iphe, Azaya bụ onye mpfuchiru Chileke pfuru sụ:

49 “Igwe bụ aba-eze mu.

Eliphe bụru okposhi,
mu tukoberu okpa.

?Bụ egube ụlo gunu bẹ unu
a-kpuru mu?

?Bụ egube awe bẹ mu
a-nọduje atuta unme
obu?

50 ?Tobudu mbèdua gude ẹka
mu mee iphemiphe
ono g’o ha?

51 “Unubẹ ndu ejo okpoma-a; unubẹ ndu-a, l’adagbu opfu Chileke lẹ nkuchi-a; unu kpọ-chiru obu kpọ-chia nchị g’unu ta anuma ozi Chileke. Teme unu nọdu ajikaje Unme-dụ-Nsọ gẹ ndiche unu phẹ jikaru iya. 52 ?Ọ duru ndu mpfuchiru Chileke mẹ onye lanụ, ndiche unu phẹ ata kpaduru ẹhu? Ndu ophu Chileke ziru ozi bẹ ẹphe gbukọtaru egbugbu; mbụ ndu bụ phẹ rarụ iya arara teke ono sụ l’onye lanụ ono, p̄fuberekoto kpoloko ono e-mechaa bya. O be nta-a o bya: unu deru iya ye; e eworu iya gbua. 53 Ọo unu bẹ Chileke gbẹ l’eka unwu-ojozi-imigwe iya t̄aru ekemu iya; ẹbe unu angaduru ekemu ono nchị.”

A tugburu Sutivinu lẹ mkpuma

54 “Ndu ogbo-ikpe ono nọdu anụ opfu ono; o nọdu ata phẹ ẹru lẹ nchị. Ẹphe nọdu atagbaa k̄pookpookpo; l’eka ẹhu egbu phẹ egbu. 55 Ọle Unme-dụ-Nsọ byaru eji Sutivinu ẹhu. O palia ẹnya lee l’eli; bya ahuma ogbu-nw̄iinwii kẹ Chileke; humakwapho Jizosu l’eka o pfuru l’ekutara Chileke. 56 Ọ sụ: Unu lek̄p̄odapho imigwe g’o gheru onu; Abubu-Ndiphe pfuru l’ekutara Chileke!” 57 Ẹphe chishia mkpu sw̄ochishia ẹka lẹ nchị. Ẹphe wulihu ugbo lanụ je azugude iya; 58 kp̄uta iya kp̄ufu l’ime mkp̄ukpu; jeshia ya atugbu lẹ mkpuma. Ndu eje iya atugbu chiru uwe phẹ wushiru nwoke, eekuje Solu. 59 A nọdu atụ iya mkpuma ono; o kua Chileke sụ: “Nnajiuphu, bụ Jizosu; natakwa ndzụ mu!” 60 O gbushi ikpere chia mkpu sụ: “Nnajiuphu! Ta agukokwaru phẹ iphe-eji-a, ẹphe eme mu-a!” O pfuchaa nno; ike bvụ iya.

8

Solu akpa Chiochi ẹhu

1 A nọdu egbu Sutivinu; Solu nọdu ekwe l’ishi. Noo ya; e shi mboku ono ḡedegede; a wata akpa Chiochi ẹhu lẹ Jierusalemu kpashiahaa phẹ iya ike. A chikashikotachaa ndu ono, kweru nụ ono g’ẹphe hakota a -gufukwa ndu-ishi-ozì. Ẹphe gbakashihu dzuru alì Jiudiya waa alì Samériya. 2 Ndu Chileke duru lẹ nsọ harụ bya akwaa ẹkwa Sutivinu pata iya je elia meebekpoepo nkiya ree.

3 Solu kukebekp̄o ẹhu gẹ ya gbukaa Chiochi obu bya etsoru jepheahaa l’unuphu l’unuphu tsoru akp̄utagbaa unwanyi mẹ unwoke phẹ achị eye l’ulo mkp̄oro.

Ozi-oma rwuru Samériya

⁴ Oo ya bú; ndu ono, kweru nù ono, a chikashiru ephe dzuru ekameka ono nõdu eziẽpho ozi-oma kẹ Jizosu. ⁵ Filipu jeshia mkpukpu Samériya je epfukashiaru ndu ẹka ono kẹ Kéreshi. ⁶ Ndu ẹka ono nũmaepho iphe, oopfú; bya ahũmakwapho iphe, dũ biribiri, oomeshi; ephe ngabẹkotaru iya nchi. ⁷ Ephe hũma lẹ ndu ọbvú eme dũ igwerigwe; ọ nõdu echigbaa mkpu agbafutagbaa l'ẹhu ndu ono. Ephe hũmakwapho lẹ ndu ibe ẹhu phẹ nwũhuru anwũhu; mẹ ndu ẹniyeni dũ igwerigwe; o mekotachaa phẹ; ephe wekorohu. ⁸ Ẹhu ẹmereme dzuru mkpukpu ono.

⁹ Ọ dũru nwoke, ẹpha iya bú Sayimonu, bu lẹ mkpukpu ono, anọduje eme ọmamanshi. Ọ nõdu emeje iphe, dũgbaa ndu Samériya biribiri. Ọ sũ l'ọ tọ dũedu onye ha g'oo ya. ¹⁰ Mkpukpu ophu mgburugburu nõdu awũje gidigidi ejepfu iya; ẹgirima mẹ ọgerenya. Ephe sũ: "Ọ kwa nwoke-a bú Eze Ike Chileke obu." ¹¹ Nwoke ono shiwaa ụzenya meta ọmamanshi k'ophu onyemonye tũkoru sũ l'ọ bú ọkpobe nemadzũ. ¹² No iya; Filipu byaepho bya ezia phẹ ozi-oma kele ọo Chileke bú eze waa l'ọo Jizosu Kéreshi bú Onye-Ndzota; ephe kweta. E meshia phẹ baputizimu; unwanyi mẹ unwoke. ¹³ Sayimonu l'onwiya kwetakwapho. E mekwaa ya pho baputizimu; ọ nõdu anọpẹho Filipu ntse. Ọ nõdu asajechaa ọnu saa nchi mẹ ọ -hũma oke iphe-ọhumalenya, dũgbaa biribiri, Filipu emegbaa.

¹⁴ Ndu-ishi-ozí nõdu lẹ Jierúsalemũ nũma lẹ ndu Samériya natawaru opfu Chileke. Ephe zia Pyita yẹe Jiõnu g'ephe je ẹka ono. ¹⁵ Ephe byarwuta bya epfuru nũ Chileke gẹ ndu ono, wowaru onwophẹ ye Jizosu l'ẹka ono nata Unme-dũ-Nsọ. ¹⁶ Lẹ teke ono bẹ bũkwadu l'ẹpha Nnajiuphu, bú Jizosu bẹ e meru phẹ baputizimu; ophu ọ tọko dũdu mẹ onye lanũ natawaru Unme Chileke. ¹⁷ Noo ya bú; Pyita yẹe Jiõnu bya ebyibe phẹ ẹka; ephe nata Unme-dũ-Nsọ ono.

¹⁸ Sayimonu hũma l'ephe natarũ Unme-dũ-Nsọ ono gẹ ndu-ishi-ozí ono byaberu phẹ ẹka. O kwee Pyita yẹe Jiõnu okpoga ¹⁹ sũ: "Unu menaa gẹ mu nweru ẹgube ike ono g'oo-bujekwanuru onye mu byiberu ẹka l'ọo-nata Unme-dũ-Nsọ."

²⁰ Pyita sũ iya: "Gẹ gũ l'okpoga ngu lakwaa l'iswi! ?I dobesu l'ii-zũta iphe, Chileke nũru kẹ mmanũ azũta? ²¹ I tị yikwa l'ozí-a; kele ọkpoma ngu ta adũdu ree l'iphu Chileke. ²² G'izimanũ lwa ngu azũ l'ẹjo ọriri ngu ono. Rwoọ Chileke arworo g'a maru; ?oguru ngu nvũ l'iphe-ẹji ono, i shi arĩ ono? ²³ Kele mu maru l'ọo ẹnya-pfũrupfuru jiru ngu ẹhu; tẹme eme ẹjo-iphe kewaa ngu ẹgbu."

²⁴ Sayimonu sũ Pyita phẹ: "Jiko unu pfuru nũ Chileke g'ọ tọ dũ iphe ono, unu pfuru ono dũru ophu e-me mu nũ."

²⁵ Noo ya; Pyita waa Jiõnu kochaa akọ iphe, Jizosu meru bya ezichaa ozi-oma Chileke l'ẹka ono; ephe laphushia azũ lẹ Jierúsalemũ. Ephe nõdu ezi ozi-oma ono l'ũzo lẹ mkpukpu, dũ igwerigwe lẹ Samériya ẹka ephe atũgbu.

Filipu yẹe eze onye Itiyopiya

²⁶ Ojozi-imigwe shi l'ẹka Nnajiuphu byapfuta Filipu bya asũ iya: "Kwakọbe jeshia ụzo ndohali. Kwasẹru jasũ g'ĩ lufu lẹ gbororo ono, shi lẹ Jierúsalemũ ghabua echiegu ẹka e te budu ebubu jeshia Gaza

ono.”²⁷ Filipu kwakòbè; ò búru iya ejeje. O -rwuèpho gbororo ono; ò hùma onye Itiyopiya, kwatakpooru búru oke nemadzù, a harù aháhá. Ò búru iya eletaru Kadesi, bú eze-nwanyí Itiyopiya ɛnya l'okpoga iya.²⁸ O shi jee abarù Chileke ɛja lè Jierwansalèmu. Ò nòdu l'ime ùgbò-ìnya iya ala unuphu. Ò nòdu agù opfu Chileke l'èkwò, Azáya onye mpfuchiru Chileke deru.²⁹ Unme Chileke sù Filipu g'ò jepfu ùgbò-ìnya ono je etsokube iya ntse ntse.³⁰ Filipu jekube iya bya anùma ɛka òogu ɛkwò Azáya. Ò sù iya: “?O doru ngu ɛnya; mbù iphe, ìigu?”

³¹ Nwoke ono sù iya: “?Dènu g'oo-shi doo mu ɛnya mè ò -dùdu onye ziru mu iya nù?” Ò sù Filipu g'ò nyibata bya g'èphe l'iya nòdu l'ime ùgbò-ìnya ono.³² Èkwò-opfu Chileke ɛka òogu bú ɛka Azáya deru sù: “Onye ono dù g'aturu,

a kpù eje egbugbu.

Ò nò nwadoo gè nwaturu,
eebushi éjí.

Òphu o pfuduru mè akpuru
opfu lanù.

³³ E meru iya iphe-iphè
òlè ikpè, a nmarù iya
bè e mechaarù mebyia.

?Bù onye atùkota ònu g'awa
iya gbaru?

Kèlè a kpò-kwofuru ndzù
iya akpò-kwofu lè
mgboko.*”

³⁴ Nwoke ono jìà Filipu sù: “Jiko kanuru mu. ?Bù onye bè onye mpfuchiru Chileke ono epfuru? ?Oopfu opfu ɛhu iya tpo oopfu opfu ɛhu onye ozo?”³⁵ Filipu wata iya ezi iphe. O shiepho l'iphe ono, òogu ono wata iya ezi ozi-oma kè Jizòsu.³⁶ Èphe jenyaa ɛphe byarwuta ɛka mini dù. Nwoke ono sù: “?Tòbudu mini baa? ?Bù gùnu kparù iphe, i tii medu mu baputizimu l'èka-a?”

³⁷ Filipu sù iya: “I -gudewaa obu ngu g'ò ha kweta bè ee-mekwa ngu-a baputizimu.”

Ò sù iya: “Ee! Mu kwetakpòwaru lè Jizòsu Kéreshi bú Nwa Chileke.”

³⁸ Nwoke ono sù g'onye anga ùgbò-ìnya ono pfuru; ò pfuru. Filipu yèe nwoke onoya swìru bya atùko rwuba lè mini. Filipu mee ya baputizimu.³⁹ Èphe rwufutaèpho lè mini ono; Unme Nnajiuphu mee Filipu o phuhu; òphu nwoke ono ahùmaeduru iya. Onye Itiyopiya ono tùgbua jeshia iphe, oje; ɛhu nòdu atso iya útso l'ùzo.⁴⁰ Èka a hùmaru Filipu ozo búwaruro lè Azotòsu. O pfukòta opfu Chileke l'èkameka, ò ghataru jasù o jerwua Sizariya.

9

Jizòsu afuru Sòlu l'ùzo

¹ Sù-a; eshinu Sòlu eyeshikwadua ndu etso uto Jizòsu ebvu ike l'ee-gbushi phè; bya eseshi ike gè ya gbushia phè; ò tùgbua jepfu onye-ishi ndu-ishi uke Chileke ² je asù iya g'ò deru ɛkwò nù iya, ya e-goshije l'ùlo-ndzukò ndu Jiu mè ya -rwua Damasùkosu; g'òo-buru ya -hùma

* 8:33 8:33 Gùnaa Azá 53:7,8.

onye etso ụzo nwoke onoya; ya atụa ya mkpọro kpụta iya kpuru bya Jierúsalemụ; unwanyi mę unwoke phę.

³ O jenyaa l'ụzo Damasụkosu ono; ọ nọdu abyawaa ejerwu. A nọnya iphóró shiępho l'imigwe chaępho vaa chaphee ya mgburugburu. ⁴ O daa kpurumu mbu Sọlu. O numa olu-opfu, sụru iya: "Sọlu! Sọlu! ?Bụ gụnu meru iphe, iikpa mu ẹhu?"

⁵ Sọlu sụ iya: "?Bụ onye bę i bụ Nnajiuphu?"

Olu ono sụ iya: Oo mu bụ Jizọsu; onye iikpa ẹhu-a. Oo-tsụkwaru ngu mę i nọdu agba ọkpa lę mpyipyi-oshi. ⁶ ẹhu wata iya anma anmanma. Onu kugbabechaa ya akugbabe. O sụ: "Nnajiuphu; ?bụ gụnu bę mu e-me." Nnajiuphu sụ iya: "Gbęshi bahụ l'ime mkpukpu ẹka aa-karụ ngu iphe, ii-me."

⁷ O kpọo ndu ẹphe lę Sọlu swi opfu; kele ẹphe anụ olu ono; ọphu ẹphe ahụmaduru onye epfu iya nụ. ⁸ Sọlu gbalihu bya asaa ęnya; ọphu ọ phuhedu ụzo. ẹphe gude iya l'ẹka duba l'ime Damasụkosu. ⁹ O nọkota abali ęto ono; ọphu ọ hụmaduru ụzo; ọphu o riduru nri; ọphu ọ nguduru mini.

¹⁰ O duru onye etsoje Jizọsu, bu lę Damasụkosu, ẹpha iya bụ Ananayasu. Nnajiuphu byapfuta iya l'ophulenyaa bya asụ iya: "Ananayasu!" O za iya: "Owe Nnajiuphu!"

¹¹ O sụ iya: "Kwakọbe jeshia l'ụzo, eekuje Ụzo-pfuru-nhamunha. I -rwua l'ulo Jiudasu; g'i jia aji onye Tasọsu, ẹpha iya bụ Sọlu. O nọ l'ẹka ono epfu anụ Chileke; ¹² bya ahụmakwapho nwoke, ẹpha iya bụ Ananayasu l'ophulenyaa ẹka ọ byaru abyabę iya ẹka l'ishi mee ya g'ọ phuhahaa ụzo."

¹³ Ananayasu sụ: "Nnajiuphu! A dukwaa igwerigwe pfuaru mu opfu nwoke-a; pfukotaru mu ẹjo-iphe, o meru ndu duru ngu nsọ lę Jierúsalemụ. ¹⁴ A sụru l'onye-ishi uke Chileke ziru iya g'ọ bya akpatakota onyemonye, sụkpooru l'ọo ngu bụ Nnajiuphu iya."

¹⁵ Nnajiuphu sụ iya: "Jerọ! Kele ọo mu hotaru iya g'ọ jeeru mu ozi; g'oomę gę ndu abudu ndu Jiu mę ndu-ishi phę mękpoo ndu Ịzuru lu maru onye mu bụ. ¹⁶ Mu e-goshi iya iphe-ẹhuka, oo-jekota lę k'iswi ẹhu mu ono."

¹⁷ Noo ya; Ananayasu jeshinaa. O jerwua bya abahụ l'ulo ọbu; bya abyabę Sọlu ẹka sụ iya: "Nwanna mu Sọlu! Nnajiuphu, bụ Jizọsu l'onwiya sụru gę mu bya. Oo Jizọsu ono bụ onye goshiru ngu onwiya l'ụzo teke iibya ẹka-a. O sụru gę mu bya emee ngu g'i phuhahaa ụzo ọzo; waa g'i nata Unme-du-Nsọ." ¹⁸ Teke ono teke ono; iphe, ọ g'akpanyaka shi Sọlu l'ęnya dafu; ọ phuhahaa ụzo ọzo. O gbalihu; e mee ya baputizimu. ¹⁹ O gbę teke ono bya eria nri; ike dụ iya.

Sọlu epfu opfu Chileke lę Damasụkosu

Yęe ndu etso ụzo Jizọsu nọo ujiku olemole lę Damasụkosu. ²⁰ O jegbabe ụlo-ndzukọ ndu Jiu je awata ezi lę Jizọsu bụ Nwa Chileke.

²¹ O tufu ndu numaru iya nụ ẹhu. ẹphe sụ: "?Tọ bunaa nwoke-a bę bụ onye-a, shi egbushi ndu eeku ẹpha-a lę Jierúsalemụ-a? Iphe, ọ byadoru ẹka-a bukwa gę ya bya akpatakachaa phę chijeru ndu-ishi uke Chileke."

²² Sọlu nọdu akaępho epfu opfu Chileke epfushi iya ike; egoshi l'ọo Jizọsu, bụ Kęreshi ọbu; bya eyechaaru phę iphe, meru g'ọ gude ọ dụ

nno l'ènya iya l'ènya iya k'òphu ndu Jiu, nò lẹ Damasukosu enwehèdu ònu opfu.

²³ A nòepho ujiku olemole; ndu Jiu nòkobe chĩa idzù egbu Sòlu. ²⁴ Obenu l'a byaru agbaarù iya ama l'eemeakwaa g'e gbua ya. A nòdu anòduje eche nche eswe l'ènyashi l'ònu-òguzo, eeshije bahù l'ime mkpukpu ono g'eeme hùma Sòlu gbua. ²⁵ O be l'ènyashi; ndu ònyà iya parù iya ye lẹ nkata, a tũru eri pyoo l'uzo l'igbulò, e gude kpuphe mkpukpu ono mgburugburu pazeta iya; o rwua alì.

Sòlu alwa azù lẹ Jierúsalemù

²⁶ Sòlu tũgbua bya ejerwua Jierúsalemù bya ejeshia gẹ ya jepfu ndu etso ọzò Jizòsu. Ndzù tũko guahaa phẹ; kele ẹphe te ekwedù l'ò búwaa onye etso ọzò Jizòsu. ²⁷ Oo ya bú; Banbasu yeru iya ẹka duru iya jepfu ndu-ishi-ozì bya akòoru phẹ akò gẹ Sòlu gude hùma Nnajiuphu l'uzo; kòkwaaru phẹ phò gẹ Nnajiuphu l'onwiya gude pfuru yeru Sòlu. O tũaru phẹ ònu gẹ Sòlu gude pfushiahaa kẹ Jizòsu ike lẹ Damasukosu.

²⁸ Tòbudu iya bú; ndu-ishi-ozì kwe g'ò jeje g'ò dù iya lẹ Jierúsalemù. O tsokwarupho Jierúsalemù epfushi iya ike l'òo Jizòsu ziru iya gẹ ya pfu iya l'iswi ẹhu iya. ²⁹ Yẹle ndu Jiu, epfu opfu Giriku nòdu anòduje atù igoligoli. A nònyaa; ẹphe meahaa g'ẹphe gbua ya. ³⁰ A nònyaa ùnwunna nùma iya; ẹphe duru Sòlu jerwua Sizariya; je eyeru iya ẹka o jeshia Tasòsu.

³¹ O bueru iya phò bú lẹ nchì adù Chìochi doo kẹ nwa teke ono, bú iya bú ndu òphu nòkota lẹ Jiudiya mẹ Gálili mẹ Samériya. Chìochi nòdu apaliu aka eshihu ike eje. Ẹphe nòdu eme uche Chileke. Unmedù-Nsò nòdu eyekwaru phẹ nemadzù k'òphu obu ka phẹ eshihu ike.

Pyìta eje Lìda waa Jiòpa

³² Pyìta tsoru ẹkameka jegbabẹ. O be ujiku lanù; o jeshia gẹ yẹle ndu dù nsò, bu lẹ Lìda kwee. ³³ O rwua l'ẹka ono; o hùma nwoke, ẹpha iya bú Iniyasu, iphe lònwushiru ibe lanù k'òphu o dabýiru l'iphe, aazeje aze nòwaa apha ẹsato; òphu o gbẹshijeduru agbẹshi. ³⁴ Pyìta kua ya: "Iniyasu! Gbẹshi lẹ Jizòsu mewaru; i wekòrohu. Gbalihu phùlita iphe, ì zeje aze." ³⁵ Ndu bukòta lẹ Lìda waa lẹ Sharònu hùma l'ò wekòrohuwaru tsoru ejephe; ẹphe kweta bya eworu onwophẹ yee Nnajiuphu l'ẹka.

³⁶ Lẹ Jiòpa bẹ o dùru nwanyì lanù, bú onye kẹ Kéreshi. Nwanyì ono anòduje eme ree tekenteke; tẹme o nòdu anòduje emeru ndu adùdu g'ò dù phẹ iphe-òma. Ẹpha iya bú Tabìta, bú iya bú Dokasu l'opfu Giriku; ọzoo umoro-ènyimu. ³⁷ A nònyaephe teke ono; iphe meahaa ya. O nwùhu. A bya awùebe odzu ono ẹhu bya aparu iya nyihu ọlo-eli je enyebe. ³⁸ Noo ya; ndu etso ọzò Jizòsu, bu lẹ Jiòpa nùma lẹ Pyìta nò lẹ Lìda, nòkwaa ntse lẹ Jiòpa ono. Tòbudu iya bú; ẹphe zia umadzu labò g'ẹphe je ekua Pyìta g'ò bya ẹgwegwa. ³⁹ Pyìta kwakòbeephe tsoru phẹ. O rwua; e duru iya nyihu ọlo-eli ono. Ùnwanyi, jì phẹ anòedu dọ-pee ya mgburugburu tũko aara ẹkwa egoshigbaa ya uwe, Dokasu kwashìru teke o nò ndzù. ⁴⁰ Pyìta chìshikota phẹ l'ẹka ono bya egbushi ikpere bya epfuru nù Chileke. O bya aghaa ẹnya lee odzu ono bya asù: "Tabìta! Teta dzùru ndzù!" O saa ẹnya. O hùmaephe Pyìta; o gbalihu nòdu anò. ⁴¹ Pyìta bya alòta iya l'ẹka yeru iya ẹka; o pfuru apfuru. Pyìta bya ekua Chìochi l'òphu waa ùnwanyi ono, jì phẹ ta

anọedu ono; bya eduru Tabiṭa nū phẹ g'ọ tetawaru dzuru ndzụ-a. ⁴² E pfudzuru iya lẹ Jiọpa. A dū igwerigwe woru onwophe ye Nnajiuphu l'ẹka. ⁴³ Pyiṭa buru l'ulo Sayimonu nọo ọdu lẹ Jiọpa. Sayimonu ono bu onye eseje akanya l'akpo-anu.

10

Pyiṭa eje ibe Kọnelusu

¹ Ọ duru nwoke lanu, bu lẹ Sizariya. Nwoke obu aza Kọnelusu. Ọ bu onye-ishi ndu ojogu ndu Romu. Ndu o bu ishi phẹ bu ndu ojogu ukporo ise lẹ "Ogbo ojogu ndu Itali." ² Kọnelusu bu onye akwabeje Chileke ubvu. Ye ndibe iya g'ephe ha nọdu atsụ Chileke ebvu. Ndu Jiu, enwedu iphe be onujekpoo iphe shii; teme o nọdu epfuje anu Chileke tekenteke. ³ O be ujiku lanu; g'enyanywu swifuwaru l'ishi; o humakpoo ojozi-imigwe, shi l'ẹka Chileke rengurengu l'ophulenyia g'ọ bataru bya ekua ya sụ iya: "Kọnelusu!"

⁴ O gude ndzụ-agugu lee ojozi-imigwe ono ẹnya; bya asụ iya: "Owe-e! ?Bukwa ole Nnajiuphu?"

Ojozi-imigwe ono sụ iya: "Chileke numawaru epfupfu iipfuje anu iya bya anataakwapho iphe-oma ono, iimeje ono. Chileke nyatawuru ngu. ⁵ Haru unwoke zia g'ephe je Jiọpa je ekua nwoke lanu, epha iya bu Sayimonu; onye epha iya bukwapho Pyiṭa. ⁶ Ọ byaru abyabya. Ọ nọ l'ulo nwoke ono, eekuje Sayimonu ono, bu l'aguga eze-enyimu bya abukwarupho onye eseje akanya l'akpo-anu." ⁷ Ojozi-imigwe ono, shi epfu eyeru Kọnelusu ono tugbuepho; o kua unwokoro iya umadzu labo bya eyeru phẹ onye ojogu lanu; Chileke duru lẹ nsọ, yi lẹ ndu anọ-kubeje Kọnelusu ntse ejeru iya ozi. ⁸ Ọ bya akochaaru phẹ iphe, meru nū; o zia phẹ g'ephe jeshia Jiọpa. Epehe tugbuia jeshia.

⁹ O rwua nchitabohu iya ge ndu-ozì ono abyawaa erwu Jiọpa; Pyiṭa nyihu eli ulo, dū baswaa l'echi eswe; jeshia epfuru nū Chileke. ¹⁰ A nonyaa egu guahaa ya. Ọ dū iya g'a sụ lẹ ya riwuru nri. Nri shikwaduru l'oku. Nno ya; o gbẹ dū g'ọ bu mgbenya zinwutaru iya ẹnya. ¹¹ Ọ hūma g'imigwe gheru onu; hūma iphe, shi l'igwe alwa l'ali; iphe, dū g'ekwa ocha, ha shii, e setacharu ẹka l'ishi-ishi iya ọzo eno gude ewozeta l'ali. ¹² L'ime ekwa ono be o to dudu egube anu, nweru okpa eno, dū lẹ mgboko-a adudu iya nū. Ebe o dudu egube anu, akpu wuruwuru adudu iya nū. Ebe o dudu egube enu, ephe l'eli adudu iya nū. ¹³ Ọ nūma olu, suru iya: "Gbeshi Pyiṭa! Gbua ria!"

¹⁴ Pyiṭa sụ: "Mu tee rikwa Nnajiuphu! Mu teke eriswekwaa iphe, ta agbaduru k'opu ee-ri iya; ozoo iphe, aasọ nsọ." ¹⁵ Olu ono sukwa iya k'ugbo ẹbo: "Ta adukwa teke iisubaa l'iphe, Chileke suru g'a ta soshi nsọ be aasọ nsọ." ¹⁶ Iphe ono mee nno ugbo ẹto. E mechaa; e wolia ya woba l'imigwe.

¹⁷ Pyiṭa rihaaa iphe, ophulenyia pho bu; o tufu iya ehu. Teke ono be ndu Kọnelusu ziru ozi chotawaru ulo Sayimonu jewaa je apfuru l'onu-abata. ¹⁸ Epehe kua oku bya ajia sụ: "Ọ duru onye byaru abyabya, bu l'ẹka-a, epha iya bu Sayimonu Pyiṭa?"

¹⁹ Pyiṭa nọdu arikwadua iphe, ophulenyia pho bu. Unme Chileke sụ iya: "Gebekwa! Ọ dukwaru umadzu ẹto, nọ l'ẹka-a, achọ ngu nū. ²⁰ Gbalihu nyizeta je etsoekwaru phẹ pho; te ejekpokwaa anmagbube;

kele o kwa mbedua ziru g'ephe bya." ²¹ Pyita nyizeta je asu phe: "Oo mbedua be unu achọ obu. ?Unu byaru gunu?"

²² Ephe su iya: "O kwa Konelus, bu onye-ishi ndu ojogu ndu Romu be ziru anyi g'anyi bya. O bu onye obu oma; teme o buru onye Chileke duru le nso. O bu onye ndu Jiu eyeru nso shingushingu. Ojosi-imigwe suru iya g'o zia gi bya l'ulo iya g'oo-numa iphe, ii-pfu." ²³ Pyita bya eduta phe; ephe je akwaa akwakwa.

O be le nchitabohu iya; o gbeshi tsoru phe. Unwunna, bu le Jiopa hakwarupho tsoru iya. ²⁴ O be le nchitabohu mboku ono; ephe jerwua Sizariya, bu aka Konelus yee abubu iya g'ephe ha me ndu onya iya phe, o ziru g'ephe bya no echeru iya. ²⁵ Pyita bahushia l'ulo; Konelus gbapfu iya je adaa kpurumu l'iphu iya abaru iya aja. ²⁶ Pyita kpulia Konelus su iya: "Gbeshi agbeshi le mu bu-a nemadzu mmanu gi bu ono." ²⁷ Pyita yele Konelus bokwaseru uja jasuru ephe bahu l'ime ulo Konelus. Ephe je ahuma ikpoto oha, doru iya nu. ²⁸ O su phe: "Unu maanaru-a l'onwunu rengurengu l'o du le nso l'omelali anyibe ndu Jiu ke g'onye Jiu kpapfu onye abudu onye Jiu; ozoo g'o duru iphe, yee onye abudu onye Jiu anodu emegbaa. Ole Chileke goshiru mu su g'o to dukwa onye mu a-soje nso; ophu o dukwa onye mu a-suje l'o to gbaduru k'ophu mu e-denyi iya aka. ²⁹ O buru iphe ono meru g'o gude ophu mu ejekpodaru ro akpa ishi iphe, eekuru mu. Mu tsoerupho ndu unu ziru g'ephe bya ekua mu. Su-a; iphe, mu aji nta-a bu: ?unu ekuru mu gunu?"

³⁰ Konelus su: "Egube nta-a nwaraswaphuru, bu iya bu l'okuloku k'eto k'eswe egube-a be mu no epfu anu Chileke l'ulo mu. No iya; mu bya ele enya; onye yeru uwe, egbu nwjinwii pfuwaru mu l'iphu. ³¹ O su mu: Konelus! 'Chileke numaaakwaru epfufu, iipfu anu iya; nyatakwaapho iphe-oma, iimeje. ³² Ge mu zia nemadzu g'e je ekua onye epha iya bu Sayimonu; teme epha iya bukwarupho Pyita. O byaru abyabya. O no l'ulo Sayimonu onye akanya akpo-anu, bu l'aguga eze-enyimu.' ³³ Tobudu iya bu; mu ziekwapho nemadzu teke ono teke ono g'a bya ekua ngu. I mekwaa ree gi byaru-a. Nta be anyi nokotaakwaa l'iphu Chileke anga g'anyi numa iphe, Chileke a-su ngu gi pfuaru anyi."

Onu, Pyita eyeru Konelus

³⁴ Noo ya bu; Pyita wata eye onu. O su: "Nta be o dowaru mu enya le Chileke ta akpochadu mkpocha. ³⁵ O to pfudu kele nemadzu shi l'ali ophuu; ozoo l'o shi l'ali ophuu. Iphe, bukpo onye atsu iya ebvu; teme o nodu emeje iphe-oma be o nabatawaru. ³⁶ Su-a; Chileke ziru ndu Izurelu ozi bya eshi l'eka Jizosu Kereshi zia phe ozi-oma k'ehu-guu. O buru Kereshi ono, bu iya bu Nnajiuphu onyemonye. ³⁷ Unu mawaru iphe, wataru ememe le Galili jasu o mekota le Jiudiya mgburugburu ge Jionu rachaaru k'eme baputizimu arara. ³⁸ Unu numawaru ke Jizosu, bu onye Nazaretu; ge Chileke meru Unme-du-Nso ji iya ehuru bya emee ike du iya k'ophu o tukoru ekameka jephee nodu eme iphe, du ree; atoje onyemonye l'egbu, Nsetanu keru iya; kele Chileke swiru iya. ³⁹ Anyibedua gudekpoo enya anyi huma iphe, Jizosu meru l'ali ndu Jiu waa Jierusalemu. Ndu Jiu woru iya kpopyabe l'oswebe; o nwuhu. ⁴⁰ Ole Chileke meru o shi l'onwu teta dzuru ndzu g'o nochaaaru ujiku

èto l'ìlu; bya emee o goshi onwiya lẹ ya dzụ ndzụ. ⁴¹ Ọphu ọ bụdu onyemonye bẹ hụmaru iya nụ. Ọ bụepho anyịbedua, l'atụ ọnu iya-a, bụ ndu Chileke họtaru-a bẹ hụmaru iya nụ. Anyi l'iyá nọkporu ria nri ngua iphe, aangụ angungu gẹ Chileke mechaarụ o shi l'ọnwu teta dzurụ ndzụ. ⁴² O zia anyi sụ g'anyi zikashiaru onyemonye ozi-oma ono. Sụ g'anyi saarụ iya ndiphe l'ọ bụ iya bẹ Chileke meru onye e-kpe ndu dzụ ndzụ mẹ ndu nwuhuru anwuhu ikpe. ⁴³ Ndu mpfuchiru Chileke g'ephe hakọta pfuru opfu iya. Ephe sụru l'onyemonye, kwetarụ nkiya bẹ Chileke a-guru nvụ l'iphe-ẹji iya."

Chileke anụ ndu abụdu ndu Jiu Unme-dụ-Nsọ

⁴⁴ Pyịta kpukwaduru-a opfu l'ọnu; Unme-dụ-Nsọ bya ejikọtaepho ndu anụ opfu ono ẹhu. ⁴⁵ Ọ dū ndu Jiu ono, etso ụzo Kéreshi ono; mbụ ndu ono, ephe lẹ Pyịta shi lẹ Jiopa swirụ ono biribiri lẹ Chileke nukwarupho ndu abụdu ndu Jiu Unme-dụ-Nsọ. ⁴⁶ Kele ephe nūmaru ẹka ephe epfugbaa l'olu Unme-dụ-Nsọ; bya aja Chileke ajaja. Pyịta sụ: ⁴⁷ "Eshinu ndu-a natawaru Unme-dụ-Nsọ g'anyi nataru-a; ?buhunu gunu ozo akposhi g'e te eme pẹ baputizimu?" ⁴⁸ Ọ sụ g'e gude ẹpha Jizosu, bụ Kéreshi meshia pẹ baputizimu. E mechaa; ephe rwọo ya g'ephe l'iya nọdu nwujiku olemole.

11

Iphe, meru lẹ Sizariya

¹ Ndu-ishi-ozí mẹ unwunna, nọ lẹ Jiudiya mgburugburu nūma lẹ ndu abụdu ndu Jiu nataru opfu Chileke. ² Pyịta laphuepfo azụ lẹ Jierúsalem; ndu Jiu wata iya ata uta. ³ Ephe sụ iya: "Bụ gunu meru iphe, i jeru ibe ndu e te buduru úbvù gẹ gụ l'ephe rigba nri?" ⁴ Pyịta shi epfo l'ishi kọkotaru pẹ iphe, meru nụ g'ọ hakọta nanụ nanụ. Sụ pẹ l'iphe, kparu iya nụ bụ lẹ-a:

⁵ "Mu nọ lẹ Jiopa. Mu nọdu epfu anụ Chileke. A nonyaa ọ gbẹ dū g'ọ bụ mgbenya zinwutaru mu ẹnya. Mu pūahaa ọphulenyá. Mu hūma iphe, dū g'ekwa, ha ọsa, e setaru l'ishi-ishi iya ụzo ẹno; shi l'imigwe apazeta l'alj. Ẹkwa ono byarwutaẹ mu pọ ntse; ọ pfuru. ⁶ Mu bya elerweta iya ẹnya. Mu hūma iphe, bụkpoo anụ, nweru ọkpa ẹno mēkpoo anụ-egbudu; mēkpoo iphe, bụ anụ, akpụ akpukpu; mēkpoo iphe, bụ ẹnu, ephe l'eli. ⁷ Mu nūma olu, sūru mu: 'Pyịta; gbalihu gbua ria!' ⁸ Mu sụ iya: Nnajūphu; mu tee rikwa! Iphe, adūdu k'eriri ọzoo iphe, aasọ nsọ teke ekpuswekwaa mu ọnu. ⁹ Olu-opfu ono, shi l'imigwe ono sūkwa mu: 'Ta adūkwa teke jisubaa l'iphe, Chileke sūru g'a ta asoshi nsọ bẹ aasọ nsọ.' ¹⁰ Iphe ono mee nno mgbo ẹto. E mechaa e wolikọta iya woba l'imigwe. ¹¹ Teke ono kwaphọ bẹ ụmadzu ẹto, shi Sizariya, e ziru g'ephe bya ekua mu byarwutawaru l'ulo, mu bu.

¹² "Unme Chileke sụ mu gẹ mu tsoekwaru pẹ pọ; gẹ mu te ejekwa anmagbube. Unwunna-a, nọ l'eka-a ephe n'ishii tso ru mu jeshia Sizariya ọbu. Anyi rwua bya atuko bahụ l'ulo Kọnelusu. ¹³ Kọnelusu kọoru anyi lẹ ya hūmaru ojozi-imigwe, pfuru l'ime ulo iya; ojozi ono sụ iya g'ọ zia nemadzụ g'e je ekuaru iya Sayimonu, onye ẹpha iya bụkwapho Pyịta. ¹⁴ Ọ buri iya e-pfuru ngu opfu, Chileke e-gude dzọo gule ndibe ngu. ¹⁵ No iya; mu bya abyarwuta bya awataepfo epfu opfu; Unme-dụ-Nsọ bya ẹji pẹ ẹhu ẹgube ono, o jiru anyi lẹ mbụ ono.

16 Mu nyata lẹ Nnajiuphu sùru lẹ Jiõnu gude mini mee baputizimu; òle unubèdua bẹ ee-gude Unme-dù-Nsọ mee ya. 17 O doru ẹnya lẹ Chileke nùru ndu abùdu ndu Jiu ono iphe, ọ nùru anyìbe ndu kweru kẹ Nnajiuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi. “Bụ onye bẹ mu bụ k'akpọshi iphe, Chileke eme?”

18 Noo ya; ẹphe nùmachae ya phọ; ẹphe tabuhu Pyita ụta bya awata ekele Chileke sù: “Ọo ya bụ lẹ Chileke hakwarupho ndu abùdu ndu Jiu ụzo g'izimanụ lwa phẹ azụ g'ẹphe gbanwee umere nata ndzụ ọphúú.”

Edobè Chìochi lẹ Antiyọku

19 Ndu a chikashiru lẹ mkpamẹhu, a kparụ ndu Chìochi g'e gburu Sutivinu gbakashihu tsoru Fonishiya mẹ Sayipurosù; mękpoo Antiyọku. Ọ buerupho ndu Jiu kpurumu bẹ ẹphe ezi ozi-oma ono teke ono. 20 Ọle ndu Chìochi ono; ndu ọphu shi Sayipurosù waa Sayirini tugburu jeshia Antiyọku je arakashiaru ndu abùdu ndu Jiu, bugbaa l'ẹka ono ozi-oma kẹ Nnajiuphu, bụ Jizọsu. 21 Chileke yeru phẹ ẹka; a dọ igwerigwe kweta; bya eworu onwophe yee Nnajiuphu l'ẹka.

22 E pfukashia k'ekwekwe ono k'ọphu o rwuru Chìochi Jierúsalemù lẹ nchì. Ẹphe sù gẹ Banabasu jeshia Antiyọku. 23 O jerwua je ahuma ẹgube eze-iphe-oma, Chileke emeru ndu ono. Ẹhu tsọahaa ya ụtsò. Ọ sù phẹ g'ẹphe gudekpọkwapho uche phẹ g'ọha nọshia ike l'ire-lanụ nọdudoru Nnajiuphu. 24 Kẹle Banabasu ono bụ ọkpobe nemadzù; Unme-dù-Nsọ ji iya ẹhu; teme o gude obu iya g'ọ ha kweta kẹ Chileke. Ọo ya bụ; e mee ndu dọ igwerigwe wogbaru onwophe yee Nnajiuphu l'ẹka.

25 E mechaa; Banabasu tugbuja jeshia achọ Sọlu lẹ Tasọsu. 26 Ọ hụma iya bya eduta iya byatashia Antiyọku. Ẹphenebo nọ mgbarapha l'ẹka ono; ẹphe lẹ ndu Chìochi. Ẹphe zikọta ikpoto nemadzù ozi-oma ono. Ọ bụru lẹ Antiyọku ono bẹ e vuchaa ụzo kua ndu etso ụzo Jizọsu ndu kẹ Kéreshi.

27 Lẹ teke ono bẹ ọ dọru ndu mpfuchiru Chileke, shi lẹ Jierúsalemù bya Antiyọku. 28 Onye lanụ bẹ ẹpha iya bụ Agabọsu. Agabọsu gbalihu gude ike Unme Chileke sù l'oke ọkpa-nri abyakwa adùdu lẹ mgboko mgburugburu. Oke ọkpa-nri ono mechaarụ dọ gẹ Kulọdiyosu bụ eze nnajioha alì ono. 29 Ndu kẹ Kéreshi ono chia idzù sù g'onnyemonye tịa iphe g'ike beru iya g'e wolaaru ụnwunna ọphu bu lẹ Jiudiya. 30 Ẹphe mee ya nno. E woru iphe ọbu, a tataru ọbu nù Banabasu yẹ Sọlu; ẹphe wolaaru ndu e meru ọgerenya lẹ Chìochi Jiudiya.

12

Egbu Jiemusu bya atụ Pyita mkpọro

1 Ọ bụru teke ono bẹ eze, bụ Herọdu harụ harụ ndu Chìochi wata akpa ẹhu. 2 O gude nwune Jiõnu, ẹpha iya bụ Jiemusu gbufu iya ishi. 3 O lee ẹnya l'egbugbu, ya gburu nwoke ono bẹ dọ ndu Jiu ree; o je egudefua Pyita. Teke o guderu Pyita bụ l'ọbo-iphe eswe, aatajẹ buredi, ekoduru ekoko. 4 O gude Pyita tịa ya mkpọro. A bya agbàa ndu ojọgu ẹno ẹno ụzo ẹno woru dobe g'ẹphe chejẹ iya nche. Iphe, Herọdu riri bụ l'ọo a -bọchaa iphe ya akpufutaru iya ọha. 5 Noo ya; Pyita nọdu l'ulo mkpọro; obenu lẹ ndu Chìochi epfukpọephe anụ Chileke epfushi iya ike l'iswi ẹhu iya.

Ojozi, shi l'èka Nnajiuphu adzo

Pyita lè mkpòro

⁶ O be l'enyashi, bụ nchi -bòhu bẹ aa-kpùta Pyita kpufutaru òha; ò nòdu eku mgbenya; ndu ojogu labò nòru iya ye l'echi eche iya nche. A tụa ya mkpòro uzi labò l'èka. Ndu ojogu nòdugbaa nche l'ònu-uzò òka-mkpòro ono. ⁷ A bya l'amaru; ojozi, shi l'èka Nnajiuphu pfulwaru l'èka ono, Pyita nò ono. Ulo mkpòro ono mgburugburu nwukòtaephe kẹ phoo. Ojozi-imigwe ono bya enwua Pyita èka kutee ya sụ iya: "Ngwa; tehu egwegwa!" Mkpòro ono, a turu iya l'èka labò ono weshihu daa l'alì. ⁸ Ojozi-imigwe ono sụ iya: "Ngwa; lishia akpò uwe ngu ike yee akpòkpa ngu egwegwa!" Pyita bya emee g'e pfuru iya. Ojozi-imigwe ono sụ iya: "Chita ukpo ngu gbaphua onwongu tso mu l'azu." ⁹ Pyita tsoru iya; ephe lufu l'ulo mkpòro ono. Ophu Pyita amadu l'iphe ono, ojozi-imigwe eme ono bụ iphe, meru ememe. O dobesu l'òo nrwò bẹ ya arwò. ¹⁰ Ephe bya aghata ndu nche k'ivuzò; bya aghaa ndu k'èbo gbiriri jasụ ephe jerwua ònu-abata èka eeshije abahu l'ime mkpòkpu. E gude mgbo-igwè guchia oguzo iya. Oguzo ono guhaa l'onwiya; ephe bya aghata tugbua. Ephe tsoru uzò lanu l'ime mkpòkpu ono. A bya l'amaru; ojozi-imigwe-a phuhwaa; paru Pyita haa nwèkinyi iya.

¹¹ Pyita gbẹ teke ono maru iphe shi eme nù bya asụ: "Nta bẹ o doru mu enya l'iphe-a, bụ iphe, meru ememe! Aa! ?Bụ Nnajiuphu ziru ojozi-imigwe iya; ò bya adzò mu l'èka Heròdu; dzò mu l'èka iphemiphe, bụ iphe, ndu jiu arì l'ephe e-me mu."

¹² O maerupho èka ya nò; bya atugbua jeshia ibe Meri phẹ, bụ iya bụ ne Jionu onye eekujekwaphò Maku. A dụ igwerigwe dzukòbe l'èka ono epfu anụ Chileke. ¹³ Pyita bya akua èka l'oguzo. Nwamgbòko, yee nemadzù bu gbaru jeshia amaru onye ò bụ. Ephe nwamgbòko ono bụ Roda. ¹⁴ O numa olu Pyita; èhu tsoo ya ntumatu k'òphu ò tò guhaeduru uzò ono; ò gbaphu azụ je echiaru phẹ mkpu sụ phẹ l'ò kwa Pyita bẹ pfuru l'ònu-oguzo òbu. ¹⁵ Ephe sụ iya: "?Bụ òbvu eme ngu?" O nòdu epfushikwa iya phò ike. Ephe sụ l'òo-buru l'òo ojozi-imigwe Pyita.

¹⁶ Pyita nòdu akukwa-a èka-a, òoku-a. E mechaa; ephe guhaa uzò. O dụ phẹ oke biribiri g'ephe humaru iya. ¹⁷ O meeru phẹ èka paapaapa g'ephe ngaberu iya nchì. O bya eshi ishi lanu kòoru phẹ gẹ Nnajiuphu gude dufuta iya l'ulo mkpòro ono. O sụ phẹ g'ephe kòoru iya Jiemusu waa unwunna ndu ophu. O tugbua jeshia èka òzo.

¹⁸ O be l'utsu; ò tufukpoo ndu ojogu ono, nò nche ono èhu gẹ Pyita meru. Ephe gbaahaa katakatakata. ¹⁹ Heròdu sụ g'a chò ya. A chò ya; ophu a humaduru iya. O jichaa ndu nche ono ajì bya ezia g'e gbutachaa phẹ ishi.

E mechaa; Heròdu shi lè Jiudiya tugbua jeshia Sizariya je anò nwòdu.

Heròdu nò ndzù rehu erehu

²⁰ A nonyaa; opfu daru Heròdu yele ndu mkpòkpu Taya; waa ndu mkpòkpu Sayidonu. Heròdu vòru òku wua èhu. Ephe hòo nemadzù ye g'e je arwò ya. Ephe vuru uzò je arwò-buta Bulasutòsu, bụ iya bụ onye eleta ulò eze enya; teme ephe jepfu eze teke ono je arwò ya g'e doshia opfu ono; kele ò bụ l'alì-eze iya bẹ e shi ewotaru phẹ nri eriri.

²¹ O be mbòku, Heròdu tũru ònu opfu òbu; ò bya eyee uwe eze iya; bya anòdu l'aba-eze iya bya awata eyeru ndu ono ònu. ²² Èphe tũa ùzu sũ: "Ò tò bũekwa nemadzũ epfu opfua-o. Ò bũakwaa ya bũ chi-o!" ²³ Teke ono teke ono; ojozi-imigwe, shi l'èka Nnajiuphu chitakpòepho Heròdu tũa kẹ gbaragadaga; kẹle ò harũ; e wota ùbvũ, gbaru Chileke nwẹkiya akwabẹ iya. Èkà bya eripyabẹ iya; ò nwũhu.

²⁴ Opfu Chileke kabakpòo edzuru èkameka; a kabakpòo adũ igwerigwe kweta kẹ Nnajiuphu.

Aahòta Banbasu yẹe Pòlu g'èphe je ezi ozi-òma

²⁵ Banbasu yẹe Sòlu jechaa ozi, e ziru phẹ; èphe shi lẹ Jierúsalemũ laphushia azũ lẹ Antiyòku. Èphe duta Jìònu onye eekujekwaphò Maku; èphe l'ia swĩru.

13

¹ Lẹ Chìochi, dũ lẹ Antiyòku bẹ ò dũru ndu mpfuchiru Chileke; mẹ ndu ezije opfu Chileke, nò iya nũ. Èpha phẹ bũ: Banbasu; waa Simiyònu onye ntushi-èpha iya bũ Nayijia, bũ iya bũ Nwujì; waa Lusiyònu onye Sayirini; waa Sòlu; waa Maneyenu; onye bũ yẹe Heròdu, bũ eze bẹ e hefutaru l'unuphu lanũ. ² O be ujiku lanũ; èphe nòkobe aswĩ ègu epfu anũ Chileke. Unme-dũ-Nsò sũ phẹ: "Unu hòtaru mu Banbasu yẹe Sòlu g'èphe je ejeeru mu iphe, mu kuru phẹ oku iya."

³ Èphe swĩa ègu pfuru nũ Chileke bya abyabẹ phẹ èka l'ishi bya asũ phẹ g'èphe jeshia.

Iphe, meru lẹ Sayipuròsu

⁴ Eshinu ò bũ Unme-dũ-Nsò ziru Sòlu yẹe Banbasu; èphe tũgbua jeshia Selusiya je abahũ l'ũgbo-mini jeshia Sayipuròsu. ⁵ Èphe jerwua Salamisu bya epfua kẹ Chileke l'ũlo-ndzukò ndu Jiu, nògbaa l'èka ono. Èphe lẹ Jìònu onye eekujekwaphò Maku swĩkwarupho g'ooyejeru phẹ èka l'èje ozi ono.

⁶ Èphe kwasèru òha ono, eze-ènyimu gbapheru ono jasũ èphe jerwua Pafòsu, nòkwapho l'alì ono. Èphe hũma onye Jiu, nò l'èka ono, anòduje eme òmamanshi; tẹme ò bũru onye mpfuchiru l'epfujẹ iphe, Chileke epfuduru. Èpha iya bũ Ba-Jizòsu. ⁷ Yẹle òchi-òha alì ono nòdu eshi ònyà. Èpha òchi-òha ono bũ Sẹjìyosu Pòlosu; tẹme ò bũru nwoke, makpòoru iphe shii. Òchi-òha ono bya ekua Banbasu yẹe Sòlu; kẹle ò dũ iya g'ò nũma opfu Chileke. ⁸ Noo ya; Ba-Jizòsu meahaa gẹ ya kpòshia iphe, Sòlu phẹ byaru; kẹle ò tò dũdu iya g'onye eze ono kweta kẹ Jizòsu. Iphe, òza l'opfu Giriku bũ Elimasu, bũ iya bũ onye emeje òmamanshi. ⁹ Noo ya bũ; Unme-dũ-Nsò bya eji Sòlu, onye eekujekwaphò Pòlu èhu. O kefuru iya ènya; ¹⁰ bya asũ iya: "Ì bũ nwa kẹ Obutuswe. Òo ngu bũ onye emebiyi iphemiphe, dũ ree. Ò tò dũdu ùdu ùgho, ì tìi ghòdu; òphu ò dũdu ègube èregede, ì tìi gbadũ. ?Bũ teke ole bẹ ìi-hakpòo egude ùka epfubyishi òkpobe-opfu kẹ Chileke? ¹¹ Gẹ Chileke bya ebyia ngu èka. Nta-a bẹ ìi-wataèpho atsũ ishi; òphu ì tìi yìdu hũmabaa iphórò shi l'ènyanwu nòo ujiku olemole."

G'è ejia epfu-a; ènya gbahũ iya kẹ tsukiribaa. O bukuaahaa ebuku; chòkashiahaa onye e-gude iya èka. ¹² Onye eze ono hũma iphe ono,

meru nū ono bya ekweta kẹ Nnajiuphu, bụ Jizọsu. Iphe kẹ Jizọsu ono, e ziru iya ono dū iya oke biribiri.

Iphe, eme lẹ Antiyọku, dū lẹ Pyisidiya

¹³ Pọlu phẹ bya abahụ l'ugbo lẹ Pafọsu jeshia Pega, bụ mkpukpu, dū lẹ Pamfiliya. O rwua l'ẹka ono; Jiọnu onye eekujekwaphọ Maku parụ phẹ haa laphushia azụ lẹ Jierúsalemu. ¹⁴ Ẹphe shi lẹ Pega tughua jerwua Antiyọku, dū lẹ Pyisidiya. O be mbọku eswe-atụta-unme ndu Jiu; ẹphe bahụ l'ulo-ndzukọ ndu Jiu je anọdu; ẹphe lẹ ndu byaru nū. ¹⁵ A guchaa iphe agugu, shi l'ẹkwo ekemu Mosisu waa ophu shi l'ẹkwo ndu mpfuchiru Chileke; ndu-ishi ọlo-ndzukọ sụ g'e pfiaru Pọlu phẹ: "Unwunna anyi; ọ -buru l'ọ duru opfu, unu e-pfu gude gbaa ndu-a, nọ l'ẹka-a unme; unu pfiua ya." ¹⁶ Pọlu gbalihu bya apaliaru phẹ ẹka g'ẹphe nọdu doo sụ: Unu gebekwa-o!

"Sụ-a: unubẹ ndu Ízurelu ibe mu mẹ unubẹ ndu ọzo, bụ ndu Chileke duru lẹ nsọ. ¹⁷ Chileke ndu-a, bụ Ízurelu-a hotaru ndiche anyi phẹ bya emee phẹ; ẹphe paa ẹka teke ẹphe shi buru ndu byaru abyabya l'alị Ijiputu ono. Chileke gude eze ike nkiya dufuta phẹ l'alị Ijiputu. ¹⁸ O takpọerupho umere phẹ nshi dua phẹ ụkporo apha labọ l'echiegu, e budu ebubu. ¹⁹ O gbushia ọha ẹsaa l'alị Kénanu bya eworu ndibe iya dochia; ẹphe nweru alị ono nọ iphe, ha g'unu apha l'apha ụkporo labọ l'apha iri.

²⁰ "E mechaa; ọ bya eyeaharu phẹ ndu-ikpe jasụ l'ogbo k'onye mpfuchiru, bụ Sámelu. ²¹ O be teke ẹphe sụru l'ọ dū phẹ g'a sụ l'ẹphe nweru eze; Chileke hotaru phẹ Sọlu, bụ iya bụ nwa Kishu; oshilokpa Benjiaminu; ọ buru eze phẹ ụkporo apha labọ. ²² Chileke wofuepho onye k'ono; ọ hota Dévidi g'ọ buru eze phẹ. Chileke pfuru opfu Dévidi sụ: 'Dévidi, bụ iya bụ nwa Jiesi bụ onye dū mu l'obu; onye e-mekọta iphemiphe, mu tūberu.' ²³ Ọo Nwa Dévidi ono, bụ iya bụ Jizọsu bẹ Chileke yeru g'ọ buru Onye-Ndzọta kẹ ndu Ízurelu, bụ iya bụ iphe, o kweru ukwe iya. ²⁴ Jizọsu -bya abya; Jiọnu vuhawaru ọzo raarụ iya ndu Ízurelu mgburugburu arara g'ẹphe ghaa umere g'izimanu lwa phẹ azụ g'e mee phẹ baputizimu. ²⁵ O rwujeepho teke Jiọnu e-jeghe ozi ono; ọ sụ phẹ: '?Bụ onye bẹ unu dobesu lẹ mu bụ? Ọ tọ bukwa mbẹdua bụ onye ọbu, unu ele ẹnya iya ọbu. Obenu l'onye k'ono e-mechaa etso mu l'azụ; onye mu ta adudu iphe, mu bụ kẹ gẹ mu yefu iya akpokpa, o yeru l'okpa.'

²⁶ "Unwunna mu; unubẹ ndu shi l'okpa Ébirihamu mẹ ndu ọhozo, nọ l'ẹka-a, Chileke duru lẹ nsọ! Ọo anyi l'unu bẹ Chileke ziru ozi ono g'e zia anyi l'ọo Jizọsu adzọ ndzụ. ²⁷ Ndu bu lẹ Jierúsalemu waa ndu-ishi phẹ ta amakpokwaanu l'ọo Jizọsu bụ Onye-Ndzọta ọbu. Ophu o dokpodaaru phẹ nū ẹnya; mbụ opfu ndu mpfuchiru Chileke, aaguru phẹ l'eswe-atụta-unme, anwuta anwuta. E mechaa; ẹphe gbenu mee g'iphe, ndu mpfuchiru Chileke ono pfuru vua g'e pfuru iya teke ẹphe nmaru Jizọsu ikpe onwu. ²⁸ Ẹphe sụ gẹ Payileti haa g'e gbua ya l'ẹbe abụ l'ọ duru iphe, ẹphe maru, bụ iphe, ẹphe a-sụ l'ọo iphe, e gude egbu iya. ²⁹ Ẹphe mechaa iphemiphe, bụ iphe, opfu Chileke pfuru kẹ nkiya; ẹphe shi l'eli oshi pazeta iya bya aparu iya lia l'ilu. ³⁰ Ọle Chileke meru g'ọ shi l'onwu teta dzuru ndzụ. ³¹ E mechaa; o woru onwiya goshi ndu ẹphe l'iya shi lẹ Gálili swiru je Jierúsalemu. O goshi phẹ

onwiya ujiku olemole. Nta-a buwaa phe bu ndu epfuru ndu Ízurelu iphe, ephe hūma-butaru ke nkiya. ³² Iphe, anyi byaru bu g'anyi bya akporu unu ozi-oma ono, bu iya bu l'iphe ono, Chileke kweru ndiche anyi phe ukwe iya ono ³³ be o meakwaru anyibe oshilokpa phe. O meru iya teke ono, o meru Jizosu o shi l'onwu teta dzuru ndzu ono. O buru iphe, ono bu iphe, e deru le Ebvū-oma k'ēbo sū:

“Oo ngu bu Nwa mu nwoke.

E -shi ntanu-a buwaa mu bu

Nna, nwuru ngu nū.*

³⁴ Chileke pfukwarupho ke ge ya e-me iya g'o shi l'onwu teta dzuru ndzu g'o to nwuhubahe anwuhu ophu o buru k'erehu erehu. O pfuru sū:

Mu e-meru unu iphe-oma ono,

dū nsō ono,

ta arwuhudu arwuhu ono,

mu kweru Dévidi

ukwe iya ono.†”

³⁵ Noo iphe, meru g'o gude o pfukwaapho l'eka ozo sū:

“I tii kwedu g'onnye nkengu,

i yeru obu rehu erehu.‡”

³⁶ Ole Dévidi meru uche Chileke l'ogbo nkiya; o bya anwuhu; e lia ya l'eka e liru nna iya oche phe; o nodu l'eka ono rehu. ³⁷ Obenu l'onnye ono, Chileke meru o shi l'onwu teta dzuru ndzu ono te erehuduru erehu. ³⁸ Sū-a; g'o doo unu enya g'unu hakota unwunna mu; l'oo Jizosu ono be Chileke shi l'eka iya gbuhaarū unu ūzo, unu e-shi g'o guaru unu nvū l'iphe-eji unu. ³⁹ L'ekemu Mosisu ta adukwa ike mee unu g'unu buru ndu pfuberekoto l'iphu Chileke. Obenu le teke unu byaru egude obu unu g'o ha kweta ke Jizosu; Chileke agukotaru unu nvū l'iphe-eji, unu meru. ⁴⁰ Oo ya bu; g'unu letakwa enya g'iphe ono, ndu mpfuchiru Chileke pfuru ono te eme unu. Ephe sūru:

⁴¹ “Unu lenu! Unube ndu ono

akpo Chileke ēbo l'afu
ono.

G'o tufukwa unu ehu;

unu alaa l'iswi.

Kele iphe, mu e-me l'ogbo

unu-a bu iphe,

unu ta abyadu ekweta l'o

bu okpobe-opfu;

m'o betakporu e pfuaaru

iya unu.§”

⁴² “Polu yee Banabasu lufushiepho l'ulo-ndzuko ono; ndu ono rwogo phe su g'ephe lwabakwaa azu l'idzu eswe-atuta-unme ozo bya akobaaru phe iphe ono. ⁴³ Ndu ono gbakashihuepho; ndu Jiu me ndu ohozo, mewaru onwophe ndu Jiu; tsoru Polu yee Banabasu phe. Polu phe nodu epfushiru phe ike su phe g'ephe ta ahakwa eze-iphe-oma, Chileke meru phe.

⁴⁴ “O be l'eswe-atuta-unme ozo; o phodu nwanshiji me mkpukpu ono l'ophu awufutakota bya l'ulo-ndzuko ono bya anuma opfu Chileke.

* **13:33** 13:33 Gūnaa Ebvū 2:7. † **13:34** 13:34 Gūnaa Azá 55:3. ‡ **13:35** 13:35 Gūnaa Ebvū 16:10. § **13:41** 13:41 Gūnaa Hab 1:5.

⁴⁵ Ndu Jiu hùmaepho igwe òha onò; èphe wata ìjì-ènya bya awata agbaghashì iphe, Pòlu ezi; wata iya epfu iphu. ⁴⁶ Pòlu waa Banabasu saahaa ya kpaa kpaa sù phè: Òo unubè ndu Jiu bè ò gbaru kè g'e vuru ùzo zia òzi-òma-a. Obenu l'eshinu unu jìkaru iya; òphu unu ekwedu l'unu dù k'enweru ndzù ojejoje bè anyi a-ha unu ghaaru ndu abùdu ndu Jiu iphu nta. ⁴⁷ Kèlè o noo iphe, Nnajìuphu hòtaru anyi zia anyi teke onò, ò sùru:

“Mu hòtaru unu
g'unu bùru iphóró ndu
abùdu ndu Jiu.

G'unu gude òzi onò,
Chileke e-shi dzòta ndiphe
onò gude jedzuru
mgboko mgburugburu.”

⁴⁸ Ndu abùdu ndu Jiu nùma iya; èhu tsòo phè; èphe jaahaa opfu kè Nnajìuphu onò ajaja. Ndu Chileke gùhawaru lè ndu e-nweru ndzù ojejoje; bya ekweta kè Nnajìuphu.

⁴⁹ Ozi-òma kè Nnajìuphu onò dzuru èkameka l'òha onò. ⁵⁰ Ndu Jiu kpalia ùnwanyi, bù ndu nweru ènya lè mkpùkpù; bya abùru ndu anwù èka ndu Jiu; waa unwoke ndu-ishi lè mkpùkpù onò; èphe wata emekpa Pòlu yèe Banabasu èhu; bya achìfu phè l'uswe iya onò l'ophu. ⁵¹ Ndu-ishi-ozì onò jìshiaru phè urwuku òkpa phè; ò bùru phè èje Ayikoniyomu. ⁵² Èhu nòdu atso ndu kè Kéreshi onò útso. Unme-dù-Nsò jìkòta phè èhu.

14

Iphe, eme lè Ayikoniyomu

¹ O rwukwaaphò lè Ayikoniyomu; Pòlu yèe Banabasu bahùkwapho l'ùlo-ndzùkò ndu Jiu je epfukpòo opfu onò k'òphu ikpoto ndu Jiu waa ndu Gurisu kwetarù kè Kéreshi. ² Obenu lè ndu Jiu ndu òphu, ekwetaduru nù jeru akpalia ndu òphu abùdu ndu Jiu; yeru phè òku k'òphu èphe kpòru ùnwunna onò ashì. ³ E mechaa; ndu-ishi-ozì onò nòelaa òdu l'èka onò. Èphe nòdu l'èka Nnajìuphu asa nkiya kpaa kpaa. Nnajìuphu mee g'ìke emeshi iphe-òhumalenya, dùgbaa biribiri dù phè; shì nno goshi l'iphe onò, èphe ezi k'eze-iphe-òma iya onò bù òkpobe-opfu. ⁴ Ikpoto òha, bu lè mkpùkpù onò keha èbo. Ndu asù l'òo kè ndu Jiu bù iya; ndu asù l'òo kè ndu-ishi-ozì onò bù iya.

⁵ Ndu onò, abùdu ndu Jiu onò mè ndu Jiu òbu mè ndu-ishi phè chia idzù g'èphe rìpyabè ndu-ishi-ozì onò tugbua phè lè mkpuma. ⁶ No iya; ama gbaaru ndu-ishi-ozì onò; èphe gbalaa jeshia Lìsutura mè Debi, bùgbaa mkpùkpù labò, nò lè Layikoniya; mèwaro ndu òzo, bunyabègbaa phè nù. ⁷ Èka onò bè èphe jeru anòdu ziahaa òzi-òma onò.

Iphe, eme lè Lìsutura waa lè Debi

⁸ Lè Lìsutura bè ò dùru nwoke lanù, iphe lònwushiru òkpa. Ò nòdu èniyeni k'eshinu ne nwùru iya. Ò bùerupho adòparu bè òdopajeru; èbe o toko jeswee ije. ⁹ Ò nòdukpoephe l'èka ò nò ngabè nchì l'iphe, Pòlu epfu. No iya; Pòlu hùmaephe l'ò kwetawaru k'òphu ee-me iya g'ò wekòrohu; ò bya atabè iya ènya l'iphu; ¹⁰ bya epfua ya pfushia ya

ike sù: “Gbèshi p̄furu ap̄furu!” Nwoke ono p̄fulihu tsoru èkameka zò-pheahaa. ¹¹ Ik̄poto ndu ono hùmaep̄ho ip̄he, Pòlu meru; ep̄he gude op̄fu-alì p̄hè, bù op̄fu ndu Layikoniya chiahaa: O-ji-l'èka t̄ogbo-o! “Oke agwa, doberu anyi aghòshia nemadzù byap̄futa anyi-o!” ¹² Ep̄he sù lè Banabasu bù Zeyusu; Pòlu bùru Hemisu; eshinu ò bù iya aasa op̄fu. ¹³ Noo ya; onye agwajè Zeyusu shi l'eze-ùlo agwa ono, n̄ofuru an̄ofu lè mkp̄kpu ono harù oke-eswi ch̄ita tukaa ya okoko byatashia l'onu èka e shije abata lè mkp̄kpu ono g'èp̄he l'igwe òha ono gbua gude gwaa ndu-ishi-ozí ono.

¹⁴ Banabasu yèe Pòlu nùmaep̄ho ip̄he, ep̄he abya ememe; ep̄he dojaha uwe p̄hè èbo gbagbua gbap̄fu ik̄poto ndu ono je adakaha p̄hè l'echi chia mk̄pu sù: ¹⁵ “Ndu mu; ?bù gunu bè unu eme nno? ?Unu ta amadù l'anyi bùa nemadzù g'unu bù? Ip̄he, anyi byaru bù g'anyi zia unu ozi-òma; g'anyi mee unu g'unu t̄uko agwa ono, adùdu ip̄he, ep̄he bù ono ghaarù azù; lwap̄futa Chileke, dzù ndzù; mbù Chileke, bù iya meru igwe mee alì bya emee eze-ènyimu waa ip̄hemip̄he, bu p̄hè l'ime. ¹⁶ Lè mbù bè ò harù ndip̄he ep̄he n̄odu eshi ùzo, dù p̄hè ree. ¹⁷ Òle oogudeje ip̄he, dù ree, oomeje gude goshi onye ya bù. Oodzejeru unu mini; tème ip̄he, unu k̄oru l'alì bè oomeje g'ò m̄ia mebyi teke gbaru iya nù. Ò n̄odu anù-jije unu ep̄ho; tème ò n̄odu emeje g'obu tsòo unu ùtso.” ¹⁸ Ep̄he p̄fuchakp̄oo nno; mbù ndu-ishi-ozí ono; ò bùleru-a l'èhuka bè ep̄he gude sede mkp̄kpu ono g'èp̄he te ejehè agwa ip̄he ono g'èp̄he t̄uberu.

¹⁹ E gudekwadù-a nno; ndu Jiu, shi lè Antiyòku waa Ayikoniyomu byarwuta. Ep̄he bya ep̄futa ik̄poto ndu ono yeru onwop̄hè; bya atùahaa Pòlu mk̄puma. Ep̄he t̄ua ya mk̄puma ono jeaduru ep̄he dobesu l'ò nwùhuwaru bya alò ya wuruwuru lòfu lè mkp̄kpu ono. ²⁰ Obenu lè ndu kè Kéreshi byaru an̄o-pheè ya p̄hò mgburugburu; ò gbalihu. Ep̄he laphushia azù l'ime mkp̄kpu ono. O be lè nchitab̄hu iya yèe Banabasu sw̄iru jeshia Debi.

Pòlu p̄hè alaphù azù lè Antiyòku Siriya

²¹ Pòlu p̄hè zia ozi-òma kè Chileke shii lè Debi. Ep̄he p̄futa ndu dù igwerigwe; mee p̄hè ep̄he bya etsoahaa ùzo Jizòsu. Ep̄he t̄ugbua teke ono laphushia azù lè Lisutura; gbèwaro l'èka ono jeshia Ayikoniyomu; bya eshikwaphò lè Ayikoniyomu jeshia Antiyòku. ²² Ep̄he je je emee g'òkpoma shihu ndu kè Kéreshi, n̄o l'èka ono ike. Ep̄he bya eyeru p̄hè òkpù-ikike g'èp̄he n̄oshikpoekwapho ike l'ip̄he ono, ep̄he kwetarù onoya. Ep̄he n̄odu ezi ndu ono l'èkameka, ep̄he jekp̄ooru sù: “Unu makwarù l'anyi jefùtaje ip̄he-èhuka, dù igwerigwe; tème anyi abahù l'èka Chileke bù eze.” ²³ Ep̄he bya ahòtagbaa nemadzù mee ep̄he bùru ògerenya lè Chìochi lè Chìochi. Ep̄he bya asw̄ia ègu p̄furu nù Chileke, bù iya bù onye ep̄he kwewaru l'òo ya bù Nnajiup̄hu p̄hè; bya eworu p̄hè ye iya l'èka.

²⁴ Ep̄he jegbabèchaa Pyisidiya bya ejeshia Pamfiliya. ²⁵ Ep̄he bya ep̄fuchaa op̄fu kè Chileke ono lè Pega bya ejeshia Ataliya. ²⁶ Ep̄he gbè l'èka ono k̄oru ùgbo jeshia Antiyòku, bù iya bù èka ono, e yeru p̄hè l'èka gè Chileke mejeru p̄hè eze-ip̄he-òma l'èje ozi ono, ep̄he jefùfuru nta ono.

²⁷ Ep̄he jerwua Antiyòku ono bya achìkobe ndu Chìochi l'èka lanù bya ak̄oru p̄hè ip̄hemip̄he, Chileke gude p̄hè mee; k̄oru p̄hè gè

Chileke gude guhaaru ndu abudu ndu Jiu uzu g'ephe kweta nkiya.
 28 Ephe le ndu ke Kereshi noo odu l'eka ono.

15

Ndzuko Jierusalemu

¹ O duru ndu shi le Jiudiya bya bya awata ezi unwunna ono su: "A taa dzokwa unu gbahaa l'unu buru ubvu g'ekemu Mosisu suru su g'e buje iya." ² Polu yee Banabasu su l'iphe, ephe epfu bu uka. Ephe le Polu phe tufuru ego. A nonyaa; a bya achia idzu su le Polu waa Banabasu waa ndu ke Kereshi, haru nodu le Antiyoku l'e-je Jierusalemu je epfuaru ndu-ishi-ozu waa ndu e meru ogerenya le Chiochi iphe ono.

³ Ndu Chiochi byanu ezia phe; ephe jeshia. Ephe shita Fonishiya lufuta le Sameriya jeshia. Ephe nodu ako l'ekameka ge ndu abudu ndu Jiu gude dakobewaa bya ewowaru onwophe ye Jizosu l'eka. Ozi ono tsokota unwunna utso shii. ⁴ Polu phe rwua Jierusalemu; ndu Chiochi me ndu-ishi-ozu; me ndu e meru ogerenya le Chiochi kwatakpo nata phe okpobe anata. Ephe bya akokotaru phe iphe, Chileke gude phe mee. ⁵ Ndu gba l'ogbo Farisii, haru buwaru ndu ke Kereshi gbalihu su: "G'e bukwa ndu ono abudu ndu Jiu ono ubvu. L'e zia phe l'ephe mefutajekwapho ekemu, Mosisu turu."

⁶ Ndu-ishi-ozu waa ndu e meru ogerenya bya edzuko be g'e pfua opfu ono. ⁷ E pfunyakpoepo opfu ono; dzokashinyaa ya; Pyita gbalihu bya asu: "Unwunna mu; ?o kwa l'unu maru le teke duhawaa enya be Chileke hotajeru mu ge mu je ezia ndu abudu ndu Jiu ozi-oma ono g'ephe anuma bya ekweta ke Jizosu. ⁸ Chileke; onye bu iya maru okpoma nemadzu goshi anyi le ya nataru phe; kele o nuru phe Unmedu-Nso g'o nuru anyibedua. ⁹ Oo iphe anyi bu be ephe bu l'iphu Chileke; kele o sashwaru phe iphe-eji, ephe meru. Iphe, meru g'o gude o sashia phe iphe-eji ono buru l'ephe kwetaru. ¹⁰ Su-a; ?bu gunu meru iphe, unu eme g'unu hua Chileke ama su g'ephe meje iphe, ekemu pfuru? Eme egube ono bukwa ivu-erwa be unu ebo phe; mbu ivu-erwa, anyi adudu ike vua; ophu nna anyi oche phe adudu ike vua ya. ¹¹ Awakwa-o! Anyi kwetaru le Nnajiuphu, bu Jizosu e-gude k'eze- iphe-oma iya dzoo anyi. O bukwarupho g'oo-dzo phe bu ono."

¹² Igwe oha ono no-kirishia ngabe nchi. Polu yee Banabasu kooahaa iphe-ohumalenya, dugbaa biribiri, Chileke gude phe meeru ndu abudu ndu Jiu. ¹³ Ephe koebekpoe ya pho; Jiemusu gbalihu su: "Unwunna mu; unu ngabekwa nchi l'iphe-a, mu abya epfupfu-a. ¹⁴ Sayimonu kowaru anyi ge Chileke meru teke o beberu hotaahaa ndu abudu ndu Jiu g'ephe buru ndu nkiya. ¹⁵ Iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuru yee opfu Pyita ono je adagba buerupho iphe lanu, bu iya bu g'e deru iya l'ekwo-opfu Chileke su:

¹⁶ "E -mechaa be mu a-lwa
 bya akpukwaa ulo ibe
 Dévidi, zeru ezeze.

Mu e-gude mkpokpo ulo ono
 kpulia ya ozo.

¹⁷ Oo ya bu ge ndu ozo g'ephe
 hakpo awatakwanu
 achu Nnajiuphu,

bù iya bù iphe,
 bùkpoo òhamoha,
 mu kukòtaru
 g'èphe bya abùru
 nkemu.

Noo iphe, oopfù;
 mbù Nnajiuphu,
 emekòtajè
 iphemiphe ono.*

¹⁸ Iphemiphe, Chileke eepfù bẹ
 Chileke ono makòtaru
 e -shi teke mgboko
 dọ.”

¹⁹ “Òo ya bù l'ònu, mbèdua eye bù g'anyi te ejekwa eme iphe, a-tsùru ndu ono shi l'echilabò ndu abùdu ndu Jiu bya awata etso Chileke ono. ²⁰ G'anyi dechiaru phẹ èkwo sù g'èphe te erijekwa iphe, a gwarù iphe; kẹlẹ e merwuru iya emerwù; òphu ò dùkwa onye ejepfujẹ onye nwanỳi ta abùdu nyee ya; òphu èphe atajẹkwa anù, a swigburu aswigbu; òphu èphe atajẹkwa mee-iphe. ²¹ Kẹlẹ ekemu Mòsisu bẹ e shiwaa ùzenya gùta l'ùlo-ndzukò. Ò tọ dọdu eswe-atùta-unme, a ta agùdu iya. Tẹme a nọdu ara iya arara lẹ mkpùkpu lẹ mkpùkpu.”

Èkwo, e deru nù ndu kẹ Kéreshi, abùdu ndu Jiu

²² Noo ya bù; ndu-ishi-ozì waa ndu e meru ògerenya; mẹkpoo ndu Chìochi l'òphu bya achia idzu bya aharu nemadzù họtà yeru Pòlu yẹe Banabasu g'èphe je Antiyòku. Ndu èphe họtaru bù Jiudasu onye eekujẹ Basabasu waa Sayilasù. Ùmadzù èbo ono tùko yìru lẹ ndu-ishi lẹ Chìochi. ²³ A bya edee èkwo nù phẹ. Iphe, e deru bù:

“Anyibe ndu-ishi-ozì mẹ ndu e meru ògerenya, bù ùnwunna unu l'èkelekòta unubẹ ùnwunna, abùdu ndu Jiu, nọ lẹ Antiyòku mẹ lẹ Siriya; mẹ lẹ Silisiya. ²⁴ Anyi nùmaru l'ò dọru ndu shi l'ògbo anyia, byaru egude opfu ònu gbaghashia unu obu g'èhu te ebvuru unu ebvuru. Èphe sùru g'unu bujẹ ùbvù; unu eme iphemiphe, ekemu pfuru. Ò tọ bùkwa anyi ziru phẹ g'èphe bya eme nno. ²⁵ Noo iphe, o gude obu anyi bùru nanù; anyi chia idzù sù g'anyi harù nemadzù họtà zia g'èphe bya akaru unu. Ndu ono, anyi ziru ono bẹ èphe l'èguru ònyà anyi phẹ, bù Banabasu yẹe Pòlu swì. ²⁶ Banabasu yẹe Pòlu bù ndu ono, tuchawaru ishi ndzù phẹ k'iswi èhu Nnajiuphu anyi, bù Jizòsù Kéreshi. ²⁷ Anyi ziru Jiudasù yẹe Sayilasù g'èphe bya l'onwophe gudewarò ònu pfuwarurò unu iphe-a, anyi deru edede-a. ²⁸ Kẹlẹ Unme-dù-Nsọ bẹ anyi l'iya chiru idzu sù l'anyi tee boèdu unu ivu ozo gbahaa ishi opfu-a, bù iya bù: ²⁹ G'unu te erijekwa iphe, a gwarù iphe; òphu unu atakwa mee-iphe; òphu unu atakwa anù, a swigburu aswigbu; òphu unu apharwushijekwa onwunu. Unu -mewaa ègube ono bẹ òo-dùru unu lẹ ree. Unu buru guu.”

³⁰ A sù ndu e ziru ozi ono g'èphe jeshia. Èphe jerwua Antiyòku bya achikobe ndu Chìochi ono l'èka lanù bya eworu èkwo ono nù phẹ. ³¹ Èphe gùchaephe èkwo ono; èhu tsòahaa phẹ k'ozì ono, meru g'èphe patsua unme ono. ³² Jiudasù yẹe Sayilasù, bùchakwaapho ndu mpfuchiru Chileke l'onwophe pfuaru ùnwunna ono opfu nọ

* 15:17 15:17 Gùnaa Èmọ 9:11,12.

òdu; eyeru phẹ òku g'obu shihu phẹ ike bya emekwaphọ g'ekwekwe, ẹphe kweru kẹ Kéreshi kabaa eshihu ike. ³³ Ẹphe nọnyaa l'ẹka ono; Ẹwunna ono kwakọberu phẹ sù g'ẹphe laa l'ẹhu-guu. Ẹphe laphu azù laphushia ndu ziru phẹ nù. ³⁴ Sayilasù sù lẹ yẹbedua a-nọbaa l'ẹka ono.

³⁵ Pọlu yẹe Banabasù je anọtota lẹ Antiyọku. Ẹphe lẹ ndu ọzo nọdu ezi opfu Nnajiuphu ezizi bya ara iya arara.

Pọlu yẹe Banabasù eshi iche iche

³⁶ A bya anọkwaa ujiku olemole; o be ujiku lanù; Pọlu sù Banabasù: "G'anyi laphu azù l'iphe, bukpoò mkpukpu, anyi mewaru ẹphe maru opfu kẹ Nnajiuphu je agbaphechaa Ẹwunna g'anyi amawaruro g'ẹphe eme ala." ³⁷ Banabasù sù g'ẹphe duta Jionu onye eekujekwaphọ Maku g'ẹphe l'iya swìru. ³⁸ Pọlu sùkwanu l'ọ ka ree g'ẹphe te edutaẹ ẹgube onye ono, gbalaru g'ẹphe nọ lẹ Pamfiliya; ọphu o tsoduru phẹ jefufu ozi ono. ³⁹ Ẹphe tẹ-tabe iya ẹgo k'ọphu a nọnyaru; ẹphe swikata shia iche iche. Banabasù duta Maku; ẹphe jeshia Sayipurọsu. ⁴⁰ Pọlu duta Sayilasù tẹgbua. Ẹwunna woru phẹ ye l'ẹka Chileke gẹ Chileke mejeru phẹ eze-iphe-oma. ⁴¹ Pọlu jekọta Siriya waa Silisiya; emekọta g'obu shihu ndu Chiochi, nọgbaa l'ibiya oo ike.

16

Timoti etsoru Pọlu yẹe Sayilasù

¹ Pọlu phẹ rwua Debi bya ejekwaphọ Lịsutura. Ọ dọru onye kẹ Kéreshi, bu l'ẹka ono. Ẹpha onye ono bu Timoti. Timoti ono bu nwanyi Jiu nwuru iya. Nwanyi ono bukwapọ onye kẹ Kéreshi. Nna Timoti ono buru onye Gurisu. ² Ẹwunna, bukọta lẹ Lịsutura mẹ ndu ọphu bu lẹ Ayikoniyomu epfukọtaepọ lẹ Timoti bu ọkpobe nemadzu. ³ Pọlu sù lẹ ya e-duta Timoti gẹ yẹe ya swìru. O duta iya bya ebua ya úbvù. Iphe, o gude bua ya úbvù bu l'iphe, bukpoò ndu Jiu, bukọta l'ẹka ono mawaru lẹ nna Timoti bu onye Gurisu. ⁴ E mechaa; ẹphe l'iya swìru tẹgbushia. Iphe, bukpoò mkpukpu, ẹphe ghataru; ẹphe akọkotaru ndu kẹ Kéreshi idzù ono, ndu-ishi-ozì waa ndu e meru ọgerenya chiru lẹ Jierúsalemù ono. Ẹphe nọdu asuje phẹ g'ẹphe meje g'a chiru ono. ⁵ Ọo ya bu; e mee Chiochi ono g'ọ hakọta; ẹphe kabaa eshihu ike l'ekwekwe, ẹphe kweru kẹ Kéreshi; tẹme ẹphe nọdu aka shii mbọku-mbọku.

Ophulenyà Pọlu lẹ Tirowasù

⁶ Ẹphe jee g'ẹphe bahu lẹ Eshiya g'ẹphe epfua opfu Chileke l'ẹka ono; ọphu Unme-dù-Nsọ ekwedù. Ọ buru iya bu l'ẹphe akwasẹru ghabua ọha Firijiya waa Galeshiya. ⁷ Ẹphe jerwua mgba Misiya ẹphe lẹ Bitiniya; ẹphe jeshia abahu lẹ Bitiniya; ọphu Unme Jizọsu ekwedù. ⁸ Ẹphe je aghajaa alì Misiya jeshia Tirowasù. ⁹ O be l'enyashi g'ẹphe rwuru Tirowasù; Pọlu hùma onye Masedoniya l'ophulenyà. Ọ bya apfuru Pọlu l'iphu arwọ iya asuje: "Jiko ghabunaa byatashia Masedoniya bya eyeru anyi ẹka!" ¹⁰ Pọlu phuchapọ ophulenyà ono; anyi kwakọbe teke ono teke ono jeshia Masedoniya; kẹle o dowaru anyi ẹnya lẹ Chileke eku anyi g'anyi bya ezia phẹ ozi-oma kẹ Chileke l'ẹka ono.

*Lidiya anata Jizosu g'ò buru
Nnajiuphu iya le Filipayi*

¹¹ Oo ya bu; anyi gude ugbo shi le Tirowasu tugbua bya akpoghaa jeshia Samoturesu; shiwaro l'eka ono kporu ugbo bahu le Niyapolisu le nchitabohu iya. ¹² Anyi shi le Niyapolisu gude okpa bamihwaroya Filipayi, bu iya bu ishi ali Masedoniya; teme o bukwarupho mkpukpu, ndu shi Romu bu. Anyi nokpoo nwujiku olemole le mkpukpu ono. ¹³ O be mboku atuta unme; anyi shia onu oguzo mkpukpu ono jeshia l'aguga enyimu. Eka ono be anyi dobesu l'oo eka ndu Jiu edzukoje epfu anu Chileke. Anyi rwua bya ano-zeta wata epfuru unwanyi, dzukoru l'eka ono opfu Chileke. ¹⁴ Onye lanu l'unwanyi ono, numaru opfu anyi ono bu Lidiya. Lidiya ono bu onye Tayatayira. Oogba ngho ekwa uswe-uswe. O bu nwanyi, abudu onye Jiu; o le Chileke duru iya le nso. Nnajiuphu bya anwusaa ya obu; o ngabe nchi l'iphe, Polu epfu. ¹⁵ E mee yee ndibe phe baputizimu. O su anyi: "Unu byanu anota l'ibe mu me unu -kwewaa le mu buwaa onye kweru ke Nnajiuphu." O rwonyanaa anyi; anyi jeshia.

Polu no mkporo le Filipayi

¹⁶ O rwua ujiku lanu; anyi nodu eje eka aanoduje epfu anu Chileke; anyi huma nwamgboko, bu ohu; teme obvu buru iya l'ehu k'ophu oogba aja. Ndu nwe iya nu be okpatakporu oke okpoga l'agba aja ono. ¹⁷ O tsoahaa anyi le Polu. O nodu echi mkpu asuje: "Ndu-a bukwa ndu ejeru Chileke, bu Okalibe-Kangokotaru-nu ozi. Ephe aakoru unu uzo, ee-shi dzoo unu." ¹⁸ Mboku-mboku l'oopfu iya. A nonyaa iphe ono, oopfu ono kabakpo adu Polu ashu k'ophu o to duedu ike ata nshi. O ghakobe bya asu obvu ono: "Mu gude epha Jizosu Kereshi akaru ngu gi lufuta l'ehu nwata ono!" Epfufu, oopfu iya; obvu ono lufu nwata ono l'ehu. ¹⁹ Ndu nwe iya nu humaepho l'obvu ono lufuwaru iya l'ehu k'ophu o to kpataeduru phe okpoga; ephe gude Polu yee Sayilasu kpuru phe kpufu aswa; kpupfu ndu-ikpe phe, ²⁰ bu iya bu ndu-ikpe ndu Romu; je asu phe: "Ndu-a bu ndu Jiu, byaru anyi akpataru opfu le mkpukpu. ²¹ Ephe ezi omelali, ta abudu ekemu-ali, gbaru anyi l'edobe; ophu o budu ekemu-ali anyibe ndu Romu. Ebe anyibedua etsokwa egube omelali ono-o!" ²² Ikpoto ndu ono wulihu g'ephe tsua Polu phe otsukputu; ndu-ikpe ono woru uwe Polu yee Sayilasu lawashia su ge chia phe echachi. ²³ E chiebe phe echachi kpachaa akpachaa; bya enwuru phe nwuba l'ulo mkporo. A su onye eche ulo mkporo g'ò tuchikwaa ulo mkporo ono gua ya kpukpurukpu. ²⁴ Onye eche ulo mkporo ono gude l'e pfuru egube ono woru phe jeye l'ohu l'ohu ime ulo mkporo ono. O tua phe mkporo bya akporu phe okpa ye l'oshi, a tufushiru uzo.

²⁵ O betashia l'echi abali; Polu yee Sayilasu nodu epfu anu Chileke bya ekwe ebvu anu iya. Ndu ephe l'ephe no l'ulo mkporo l'eka ono nodu angaru phe nchi. ²⁶ Teke ono teke ono; ali nmaahaa jiiijiii; kwata anmashi iya ike. Ulo ono nmakota jiiijiii jasul'okpa iya. G'e jia epfua; uzo ulo mkporo ono toko ghashia ghegbaru onu. Mkporo, a turu onyemonye toko gbushihuchaa. ²⁷ Onye eche ulo mkporo ono tehu bya ejeshia ele enya; ulo mkporo ghegbawaaru onu. O dobesu le ndu nokota l'ulo mkporo ono gbalachaawaru. O mitaepho ogu-echi iya

amìta gẹ̀ ya nmagbua onwiya. ²⁸ Pọ̀lu chishia mkpu sù iya: “Te ejekwa ememe! Te ejekwa ememe! Ta adùkwa iphe, ii-me onwongu! Anyi nọ̀kotakwaa l'ẹ̀ka-a!”

²⁹ Onye ono, eche ọ̀lo mkpọ̀ro ono sù g'a nwùtaedu ọ̀ku. O gude ẹ̀hu anmanma; ẹ̀ka ndzù agù iya gbagbua je adaa kpurumu lẹ̀ mgboru ọ̀kpa Pọ̀lu yee Sayilasù. ³⁰ O bya edufuta phẹ̀ bya asù phẹ̀: “Ndu mu; ?bù gùnu bẹ̀ mu e-me g'a dzọ̀ mu?”

³¹ Pọ̀lu phẹ̀ sù iya: “Kweta kẹ̀ Nnajiuphu, bù Jizọ̀su Kéreshi g'aa-dzọ̀ ngu; gù lẹ̀ ndibe ngu g'unu ha.” ³² Pọ̀lu phẹ̀ bya epfuaru iya kẹ̀ Nnajiuphu; pfukwaaru iya phọ̀ ndu nọ̀kota l'ọ̀lo iya g'ẹ̀phe ha. ³³ Onye eche ọ̀lo mkpọ̀ro ono bya eduta phẹ̀ lẹ̀ teke onokwaphọ̀ l'ẹ̀nyashi ono je asachaa phẹ̀ ẹ̀ka ono, e chibashiru phẹ̀ ẹ̀hu ọ̀nyá ono. E mee yẹ̀le ndibe iya baputizimu l'ẹ̀nyashi onokwaphọ̀. ³⁴ O duru Pọ̀lu yee Sayilasù laa ibe iya je anù phẹ̀ nri; ẹ̀phe ria. Ẹ̀mereme ji yee ndibe iya ẹ̀hu; kẹ̀le nta-a bẹ̀ ẹ̀phe byawaru bya amaru Chileke ono, bù iya bù ọ̀kpobe Chileke ono.

³⁵ O be l'ùtsu iya; ndu-ikpe Romu ono zia ndu ọ̀gbogu phẹ̀ g'ẹ̀phe je ezia g'a haa Pọ̀lu phẹ̀ g'ẹ̀phe la.

³⁶ Onye eche ọ̀lo mkpọ̀ro ono bya ezia ya Pọ̀lu; sù iya: “Ndu-ishi sùkwaru g'a haa gù lẹ̀ Sayilasù g'unu la. Unu tọ̀ekwapho nwẹ̀hu tųgbua lashia nta-a lẹ̀ nchì ọ̀do.”

³⁷ Obenu lẹ̀ Pọ̀lu sùru ndu ọ̀gbogu ono: “E te ejekwaru anyi ekpe ikpe; g'ọ̀ ka mma l'a nmarù anyi ikpe. E chia anyi iphe l'edzudzu-ọ̀ha; l'ẹ̀ka anyi bųkwa-a ndu Romu. E nwuru anyi ye lẹ̀ mkpọ̀ro. Nta-a bẹ̀ ẹ̀phe sùru g'anyi la lẹ̀ mpya. Ono bẹ̀ tee medu ememe! G'ẹ̀phe bya l'onwophẹ̀ bya edufuta anyi.”

³⁸ Ndu ọ̀gbogu ono je epfuaru ndu-ikpe ẹ̀gube ono. Ndzù rwuta phẹ̀ g'ẹ̀phe nùmaru lẹ̀ Pọ̀lu yee Sayilasù bù ndu Romu. ³⁹ Ẹ̀phe je je arwọ̀ Pọ̀lu phẹ̀ arwọ̀rwo. Ẹ̀phe dufuta phẹ̀ l'ọ̀lo mkpọ̀ro ono bya arwọ̀ phẹ̀ g'ẹ̀phe lùfuru phẹ̀ lẹ̀ mkpukpu. ⁴⁰ Pọ̀lu yee Sayilasù lùfuta l'ọ̀lo mkpọ̀ro ono bya ejeshia ibe Lìdiya. O bųru l'ẹ̀ka ono bẹ̀ ẹ̀phe jefpuru ọ̀nwunna je yechaaru phẹ̀ ọ̀kpukpu ike sù g'obu shihu phẹ̀ ike; ọ̀ bųru phẹ̀ atųgbu.

17

Iphe, eme lẹ̀ Tesalonayika

¹ Pọ̀lu yee Sayilasù tųgbua ije je aghabua Amfipolisù waa Apoloniya. Ẹ̀phe bahù lẹ̀ Tesalonayika. Mkpukpu ono bẹ̀ ọ̀lo-ndzukọ̀ ndu Jiu dų. ² Pọ̀lu bya ejee l'ọ̀lo-ndzukọ̀ ono, bù iya bù g'oojejhawa. O kpọ̀kube jee ya eswe-atųta-unme ẹ̀to. O gude iphe, e deru l'ẹ̀kwo-opfu Chileke asarù phẹ̀ opfu; ³ bya emee opfu Chileke ono g'ọ̀ doo phẹ̀ ẹ̀nya; goshi phẹ̀ lẹ̀ Kéreshi ọ̀bu bẹ̀ jefutaje iphe-ẹ̀huka nwùhu; l'e lia ya. L'ooishi l'ọ̀nwu teta dzùru ndzù. O bųru Jizọ̀su-a, mu epfuru unu opfu iya-a bù Kéreshi ọ̀bu. ⁴ O nweru ndu Pọ̀lu yee Sayilasù pfutaru; ẹ̀phe laaru phẹ̀. O nwekwarupho ikpoto ndu Gurisù, Chileke dųru lẹ̀ nsọ̀ mẹ̀ igwerigwe ọ̀nwanyi, nweru ẹ̀nya, ẹ̀phe pfutakwaruphọ̀ yeru onwophẹ̀.

⁵ Obenu lẹ̀ ndu Jiu watarù ejiru iya iji-ẹ̀nya. Ẹ̀phe bya eje akpakọ̀ obokoboko nemadzù l'aswa bya agbaa ọ̀gbo. Ẹ̀phe kpakaa mkpukpu ono; mkpukpu gbaahaa gharagharagara. Ẹ̀phe zeru gidigidi zeba l'ibe Jiasọ̀nu ẹ̀ka ẹ̀phe achọ̀ Pọ̀lu yee Sayilasù g'ẹ̀phe gude kpufutaru

oha. ⁶ Ophu epe ahumaduru phe; epe kpata Jiasonu bya ahuru unwunna anyi ozo kpata yeru iya. Epe kpuru phe kpureru ndu-ikpe mkpukpu je asu phe: "Ndu-a, woru mgboko l'ophu gha igharaphu-a be byaakwaru ibiya-a; ⁷ Jiasonu gbè duta phe epe je anodu l'ibe iya. Ndu ono be tukokwaru ekemu eze nnajioha, bu Siza egbukakota egbuka. Teme epe su l'o duru onye eze ozo, du nu, epha iya bu Jizosu." ⁸ Ehu gbangahu oha waa ndu-ikpe mkpukpu ono g'ephe numaru iphe ono. ⁹ E gbubuaru Jiasonu yee ndu e guderu yee ya nre; tubuaru phe okpoga, epe e-ye, bukwanu a -numabaeduru ukporo phe le mkpukpu ono ozobaa; epe anataphu okpoga phe azu. Epe bya eyee nre ono; a haa phe epe lashia.

Iphe, eme le Beriya

¹⁰ O be l'enyashi; unwunna ono meepho egwegwa dufu Polu yee Sayilasu; epe jeshia Beriya. Epe jerwua; bya ejeshia l'ulo-ndzuko ndu Jiu. ¹¹ Ndu eka ono ka enweru obu iphoró e -me le ndu Tesalonayika. O nodu agu phe agugu anuma ozi-oma ono. Mbokumoku epe agu ekwo-opfu Chileke g'ephe maru ?iphe, Polu phe epfu bua eviya? ¹² O buru iya bu le ndu du igwerigwe ekweta; mekpoo igwerigwe unwanyi Gurisu, nweru enya l'eka ono mekwapho unwoke Gurisu. ¹³ Ndu Jiu, bu le Tesalonayika gbè l'eka ono numa le Polu eziakwa opfu Chileke le Beriya; epe bya l'eka ono bya agbaghashia oha ono; woru phe kpalia bya eyeru phe kurukuru. ¹⁴ Unwunna dutaepho Polu egwegwa dufu durwua ya eze-enyimu. Timoti yee Sayilasu no-kpe azu le Beriya. ¹⁵ Ndu edu Polu durwua ya Atensu. Epe laphushia azu le Beriya. Polu su phe ge Sayilasu yee Timoti byapfutakwa iya egwegwa.

Iphe, eme le Atensu

¹⁶ Polu nodu le Atensu cheaharu Sayilasu yee Timoti. O huma g'enya agwa habe shii le mkpukpu ono. O phushiahaa ya uphu ike l'okpoma. ¹⁷ Epe le ndu Jiu me ndu Gurisu, anwu eka ndu Jiu nodu anoduje atu ego l'ulo-ndzuko ndu Jiu. O nodu ejejekwapho aswa mboku-mboku epe le nwa ndu ophu o humaru l'eka ono aboahaa ke Chileke. ¹⁸ O duru ndu mmamiphe, shi l'ogbo eekuje Epikuriya waa Sutoyiku, byaru epe le Polu tuahaa ya. Ndu asu: "?Bukwa ole be nwa owa-a, epfu beebabeebe-a epfu?"

Ndu asu: "O dukwa g'o duru agwa ndu ozo, ootu onu iya." Iphe, epe gude epfu nno bu le Polu epfu ke Jizosu waa k'eshi l'onwu teta dzuru ndzu. ¹⁹ Epe duta Polu bya edufu l'edupfu, ndzuko Ariyopagosu bya asu iya: "Mena g'anyi maru iphe ophuú owa-a, iipfu opfu iya-a. ²⁰ L'iphe owa-a, ipfugba-a bugbakwaa anyi nchi ophuú. Mena g'anyi maru iphe, o bugbaa." ²¹ Kele ndu Atensu mgburugburu mekpoo ndu lwaru iya alwalwa ta aduedu iphe ozo, epe ejeje gbahaa g'ephe numa me g'ephe pfua iphe ophuú.

²² No iya; Polu bya apfuru l'iphu ndu ono l'edupfu Ariyopagosu onoya su: "Atensu unu gebekwa-o! Mu su-a; mu humawaru l'unu yenukaru agwa nsó. ²³ Kele ge mu epehekpo le mkpukpu unu-a be mu humagbaaru enya agwa unu. Mu humakwarupho enya agwa ophu e deru su: 'Owa-a bu k'agwa ophu a madu epha iya'. Onye ono, unu abaru eja l'ebe abu l'unu maru epha iya ono, bu iya be mu epfuru

unu opfu iya nta-a. ²⁴ Oo ya bu Chileke, bu iya meru mgboko mee iphemiphe, no iya l'ime. Oo ya bu Nnajiuphu, nwe igwe nweru ali; teme ophu oobujeduru l'ulo, nemadzu gude aka kpa. ²⁵ Ophu mkpa iphe, nemadzu ejeta anu iya adudu iya; eshinu o bu iya anu ndzu bya anu unme bya anu nemadzu iphemiphe. ²⁶ Oo Chileke lanu ono meru onye ivuzo; bya eshi l'onye lanu ono mee ohamoha, nokota le mgboko-a mgburugburu. Oo ya tubuhawaru teke ndu no le mgboko-a a-no-beru; tubuhawaa aka oke ali phe a-kpa. ²⁷ Iphe, Chileke medoru iphemiphe ono bu ge ndiphe achoo ya chota iya m'ephe -rwaphenaa aka iya; eshinu Chileke ta adudu onye o no enya le g'anyi ha; mbu me onye lanu. ²⁸ Kele

"Oo ya gude ndzu anyi.

O buru iya meru iphe,
anyi ejephe.

Teme o buru iya meru iphe,
anyi du adudu ophu."

O du-a g'egube ndibe unu, agu ebvu guru su:

"Anyi tukoru buru unwu iya."

²⁹ Eshinu anyi tukoru buru unwu Chileke; g'anyi ta arijekwa le Chileke du g'iphe, e gude ope wua; ozoo iphe, a kpuru l'urwa; ozoo iphe, e gude oshi pyia. Oriri nemadzu te erwukwaru ge Chileke gbaru; ophu o buro k'egude iphe, emeru ona goshi g'o gbaru. ³⁰ Chileke lesweakwaru teke e shidu maru iya enya. Nta-a be o suru g'izimanu lwa onyemonyeazu l'ekameka; g'ephe byapfuta iya. ³¹ Kele o dobeakwaru mboku, ookpe ndiphe mgburugburu ikpe pfuru-oto. Onye oo-gude kpee ikpe ono bu nwoke obu, o hotaru l'onwiya. Iphe, o gude mee g'onyemonye maru l'iphe ono e-mekota ge ya tuberu bu l'o meru g'onye ono shi l'onwu teta dzuru ndzu.

³² Polu pfufutaepho k'eshi l'onwu teta dzuru ndzu ono; ephe haru gbaaharu iya mgbonu. O dukwarupho ndu suru: "O dukwa anyi g'a su l'ii-pfubaa iphe-a ozo g'anyi numabaa." ³³ Polu paru phe haa; o buru iya atugbu. ³⁴ O duru ndu tsoru iya nu bya eworu onwophe ye Jizosu, bu Nnajiuphu l'eka. Dayonisiyosu, onye gba l'ogbo Ariyopagosu yi le ndu ono waa nwanyi, eekuje Damarisu; mewaro ndu ozo.

18

Iphe, eme le Korentu

¹ E mechaa; Polu shi le Atensu jeshia Korentu. ² O rwua l'eka ono; o huma onye Jiu, eekuje Akwila. Eka a no nwua ya bu le Pontosu. Akwila be yee nyee ya bu Pisisila shikwaduwa Itali lwa Korentu teke ono; kele eze nnajioha, bu Kulodiyosu suru g'iphe, bukpo ndu Jiu mgburugburu lufu le Romu. Polu jee ge yee phe kwee. ³ O jerwua; ephe l'iya nodu jeahawaro ozi; kele iphe, ephe gude buru bu ekwe ekwa, eegudeje eme ulo-ekwa. Polu l'onwiya bukwapo onye ekweje ekwa. ⁴ O nodu ejeje l'ulo-ndzuk ndu Jiu idzu g'idzu eswe-atuta-unme g'ephe boo ke Chileke; bya esee ge ya pfuta ndu Jiu me ndu Gurusu yuru Jizosu.

⁵ Sayilasu yee Timoti shi le Masedoniya lwatashia; Polu phubewaa iphu l'epfu ke Chileke mboku-mboku. O nodu egoshi ndu Jiu l'oo Jizosu, bu Kereshi obu. ⁶ Teke ephe jikaru bya epfuaharu iya ejo

opfu; l'ò jĩa uwe iya kpowulangu sù phẹ: “Ínyorokoto inyorokoto! Unu vukwaru òchi unu l'ishi unu. Èka mu ta adùekwa iya. Nta-a buakwaa ndu abudu ndu Jiu bẹ mu e-jepfu.”⁷ Ò parù phẹ haa je eburu l'ibe onye Gurisu, eekuje Tayitòsu Jìsutosu, bụ nwoke, Chileke dùru lẹ nsò. Ibe iya nọ-kube ọ̀lo-ndzukò ndu Jiu.⁸ Onye-ishi ọ̀lo-ndzukò ọ̀bu, bụ Kirisupòsu bẹ yẹe ndibe iya kwetawaru l'òo Jizòsu bụ Nnajiuphu phẹ. A dukwapho igwerigwe lẹ Kòrentu nùma kẹ Jizòsu ono bya ekwetakwaphò; e mee phẹ baputizimu.

⁹ O be l'enyashi ujiku lanù; Pòlu phàa ophulanya. Jizòsu sù iya: “Ndzù ba agùkwa ngu Pòlu! Pfukwa iphe, iipfu; ta adùkwa teke jĩa iya.”¹⁰ Mu nọkwaa swiru ngu eswiru. Ò tọ dukwa onye a-furu ngu nù k'emeka ngu iphe; kele a dukwa igwe lẹ mkpukpu-a bugbaaru ndu bụ ndu nkemu.”¹¹ Pòlu nọo lẹ mkpukpu ono mgbarapha l'onwa ishii zikòta ndu èka ono opfu Chileke.

¹² Ò bụru teke Galiyo bụ onye-ishi ndu Gurisu bẹ ndu Jiu byaru anòkobe gude Pòlu kpuru jeshia l'ọ̀lo-ikpe.¹³ Èphe sù lẹ Pòlu eme g'ò mee ndu ndu-phẹ g'èphe bajèru Chileke eja l'uzo, abudu iphe, ekemu alì phẹ pfuru.

¹⁴ Pòlu jeshia eye ọ̀nu; Galiyo sù ndu Jiu ono: “Òme iphe-a bụ opfu kẹ l'e mesweru; ọ̀zoo l'e meru ejo-iphe mẹ mu asù ee l'ò dù-a ree gẹ mu yeru unubẹ ndu Jiu ọ̀nu.”¹⁵ Obenu l'eshinu iphe, unu adzọ bụ k'èpha mẹ opfu ọ̀nu; mẹ ekemu unu; unu jekwa edoshia ya l'onwunu. Mu te ekpejekwa egube iphe ono.”¹⁶ Ò chishia phẹ l'ọ̀lo-ikpe.¹⁷ G'èphe ha gude Sosutenisu, bụ onye-ishi ọ̀lo-ndzukò ndu Jiu ono tsua ya iphe l'iphu ọ̀lo-ikpe l'èka ono. Òphu Galiyo eyeduru phẹ ọ̀nu.

Pòlu alaphu azù lẹ Antiyòku

¹⁸ Pòlu yẹe unwunna nọepfo lẹ Kòrentu ujiku olemole; ò parù phẹ haa; yẹe Pirisila waa Akwìla swìru bahù l'ugbo jeshia Siriya g'ò kpùshichaadaru ishi lẹ Kenkiriya; kele iphe, o kweru Chileke ukwe iya bẹ o mewaru.¹⁹ Èphe jerwua Efesòsu. Pòlu haa Pirisila yẹe Akwìla l'èka ono bya abahù l'ọ̀lo-ndzukò je yẹe ndu Jiu bọahaa kẹ Chileke.²⁰ Èphe rwọo ya g'èphe l'iya nọbaa; ophu o kwedu.²¹ Ò tųgbushia bya asù phẹ: Òbo-iphe-a abyanù-a bẹ mu lwaphutajekwa azù lẹ Jierúsalemù bya abọ mẹ ò -bùru uche Chileke. Ò bahù l'ugbo lẹ Efesòsu tųgbua.

²² O -rwuèpho lẹ Sizariya; bya egude ọ̀kpa jeshia Jierúsalemù je ekele ndu Chìochi èka ono. O shiwarò eli-eli jeshia Antiyòku.²³ Ò nọekwapho nwanshì lẹ Antiyòku; ò tųgbua ọ̀zo. O je eshita alì Galeshiya waa Firijiya eme g'òbu kabaa eshihu ndu kẹ Kéreshi l'ibiya ono ike.

Apòlosu byaru Efesòsu waa Kòrentu

²⁴ Ò dùru onye Jiu, èpha iya bụ Apòlosu, a nwùru lẹ Alẹguzandiriya, byaru Efesòsu. Ò maru epfu opfu bya amaru iphe, e deru l'èkwo-opfu Chileke mashìa ya ike.²⁵ E zihawaru iya k'uzo Nnajiuphu; ò nọdu evukpọo ya evuvu epfuru ndu ọ̀zo kẹ Jizòsu ono; tẹme ò nọdu ezikwa iya phò ezizi. Òotukojekpo kẹ Jizòsu tọo l'òkpa iya l'òkpa iya; ọ̀le èka ò maberu buèpho kẹ baputizimu ophu Jìonu shi emeje.²⁶ Ò sahaa kẹ Chileke kpaa kpaa l'ọ̀lo-ndzukò ndu Jiu. Pirisila yẹe Akwìla nùma iphe, oopfu bya eduru iya laa ibe phẹ; je akabaa ya ezirwe ọ̀zo Nnajiuphu

ezirwe. ²⁷ Apolosu sù lẹ ya e-je alì Gurisu. Ùnwunna, nọ lẹ Efesosu sù l'ọ dukwa ree shii; bya ederu ẹkwo nù iya gẹ ndu kẹ Kéreshi, nọ l'ẹka ono nata iya ree. O jerwua; ọ kwata yeru phẹ ẹka shii; mbù ndu shi l'eze-iphe-oma, Chileke eme kwetawaa. ²⁸ Ọ nọdu atù-kputajẹ ndu Jiu l'edzudzu-ọha; egudeje iphe, e deru l'opfu Chileke goshi phẹ rengurengu l'ọ Jizosu, bụ Kéreshi ọbu.

19

Pọlu nọ lẹ Efesosu

¹ Teke ono, Apolosu nọ lẹ Kọrentu ono bẹ Pọlu kwaseru ọzo ẹnyanwu ariba lufu lẹ Efesosu. O rwua l'ẹka ono; ọ haru huma ndu etso ọzo Jizosu. ² Ọ jia phẹ: “?Unu nataru Unme-dù-Nsọ teke unu kwetaru?”

Ẹphe sù iya: “Anyi teke anuma-swekpokwaanu kẹ Unme-dù-Nsọ anuma ophu.”

³ Ọ sù phẹ: “?Bù ẹgube baputizimu gunu bẹ e meru unu?” Ẹphe sù iya l'ọo baputizimu kẹ Jionu.

⁴ Pọlu sù phẹ: “Jionu shikwa emeje baputizimu gude egoshi l'onye-a bẹ izimanu iphe-ẹji iya lwaru azu; ọ ghawaa umere lwapfuta Chileke. Iphe, o shi epfufuaru ndu Jiu bụ g'ẹphe kweta k'onye ono, a-bya nù ono, bụ iya bụ Jizosu.”

⁵ Pọlu pfuchaepho nno; ẹphe numa; e gude ẹpha Nnajiuphu, bụ Jizosu mee phẹ baputizimu. ⁶ Pọlu bya ebyibe phẹ ẹka; Unme-dù-Nsọ bya eji phẹ ẹhu. Ẹphe pfuahaa l'olu Unme-dù-Nsọ; bya awatakwapho epfuchiru Chileke. ⁷ Ndu ono rwuru iri l'ẹbo.

⁸ Pọlu nọkota mgburugburu onwa ẹto sakota kẹ Chileke kpaa kpaa l'ulo-ndzukọ ndu Jiu. Ẹphe l'iya nọdu adzo opfu ono. Ọ nọdu anọduje eme g'o doo phẹ ẹnya l'ozu-oma kẹ Chileke, bụ eze ono; bụ ọkpobe-opfu. ⁹ Ọle ndu ono haru kpochia nchi; ophu ẹphe ekwetaduru iphe, Pọlu pfuru. Ẹphe wataepho epfubyishi ọzo Nnajiuphu ono epfubyishi l'ẹka ono; Pọlu paru phẹ haa bya eduta ndu kẹ Kéreshi ono; ọ buru iya atugbu. Mbọku-mbọku; oojeshia asa opfu l'ulo, eedzukoje k'anwu iphe l'ibe Tiranosu. ¹⁰ O mekpọe ya phọ ẹgube ono gbiriri jasù o megba iya apha labọ. Ọo ya bụ ndu bukota l'alì Eshiya me ndu Jiu me ndu Gurisu nọmakota opfu kẹ Nnajiuphu, bụ Chileke.

Unwu Sukiva

¹¹ Chileke shi Pọlu l'ẹka eme iphe-ohumalenya, ete emejhaadaa nù; ¹² k'ophu ọobujeru e -shi iya l'ẹhu wota nkachifu; ọzoo nwampete ẹkwa gude jepfu ndu iphe eme; iphe-ememe ono alaa; ọbvù, bu phẹ l'ẹhu alufuchaa. ¹³ Ọ dukwarupho ndu Jiu, tsoru ejephe achishikwapho ọbvù, emegbaa nemadzù. Ẹphe nọdu emeje g'ẹphe gude ẹpha Jizosu eme iya. Ẹphe nọdu asuje ọbvù ono: “Mu gude ẹpha Jizosu, onye Pọlu epfu nkiya akaru ngu g'ì lufu.” ¹⁴ O nweru nwoke Jiu lanù, bụ onye-ishi uke Chileke, ẹpha iya bụ Sukiva, nwataru unwoke ẹsaa. Noo ya; o be ujiku lanù; unwoke ẹsaa ono mekwaapho g'ẹphe gude ẹpha Jizosu chifu ọbvù ẹgube ono, ndu ophu achifufe phọ.

¹⁵ Ọbvù ono, ẹphe eme g'ẹphe chifu ono sù phẹ: “Jizosu bẹ mu maru bya amakwarupho Pọlu; unubedua ?unu bụ ndu ole?”

16 Onye onò, òbvù eme onò gude èjò òkpèhù tsoo phẹ ògù; kakòta èphè n'èsaà ike. O mèka phẹ iphe gbabèchaa phẹ òtò. Èphè shì l'ùlò onò gbafù. 17 Ndu Jiu mè ndu abùdu ndu Jiu, bukòta lè Efesòsu nùma iphe onò; ndzù rwuta phẹ. A kwabèahaa èpha Nnajiuphu, bù Jizòsu òkpobe ùbvù. 18 Igwerigwe ndu bùwaa ndu kẹ Kéreshi wùru bya bya akòshiahaa iphe, èphè shì emeje; bya egbukachaa oswe, èphè shì kegbaa ndu òzò. 19 Ndu emeje òmamánsì bya achìta èkwò, èphè egudeje eme òmamánsì onò chìkobe l'èka lanù kpòò ya òkù l'ìphù òha. A bya agbakòò aswa èkwò onò; ò bùrù ùkpòrò èkpa-ego iri l'èbò l'èkpa-ego iri. 20 E shì ègube onò; òpfi kẹ Chileke gòshì g'òorebe ire bya akabaa ejedzuru; bya akabakwaaphò eshìhu ike èje.

Ùtsù etsu lẹ Efesòsu

21 Iphe onò nwùchaephe; Unme-dù-Nsò mee gẹ Pòlu sù lẹ ya shifùtaje Masedoniya waa alì Gurìsu lùfu lẹ Jierúsalemù. Ò sù lẹ ya -jèchaa èka onò bè ya e-jèkwaphò Romù. 22 Ò bya ezia ndu eyejeru iya èka ùmadzù èbò; Timoti yèe Èrasutosu g'èphè vuru iya ùzò jeshia Masedoniya gẹ yèbedua nòbaadaa l'alì Eshiya.

23 Teke onò bè oke mkpaka batàru lẹ mkpukpu onò l'òpfi ùzò Nnajiuphu onò. 24 L'ò dùru onye akpuje ùzù, eme òna shìi, egudeje mkpòla-òchaa akpùshì ùnwu iphe, adujègbaa l'eze-ùlò eze-nwanyì ndu Efesòsu, bù Atèmisù. Èpha onye-ùzù onò bù Dimitiriyòsu. Yèe ndu akpujeru iya iphe onò gude iya akpa òkpòga ntùmatu. 25 Ò bya ekukòò ndu onò l'èka lanù; mèkpoo iphe, bukpoò ògbo ndu ùzù onò sù phẹ: "Ndu mu! Unu maru l'òò iphe, anyi eme-a bè anyi gude aba. 26 ?Ò kwa l'unu anù-a; tème unu nòdu ele-a iphe, nwoke-a, bù Pòlu eme? Ò sùru l'agwa, nemadzù gude èka dobe ta abùdu òkpobe iphe ilile. Nta-a bè o gudewaa ègube onò pfuta ndu dù igwerigwe lẹ Efesòsu; ghudu mè oojègbabè alì Eshiya mgburugburu. 27 Iphe, dù èji, dù iya nù bù l'ìphè-a, anyi akpuje-a a-zaahaa èjò èpha. Òzò ka njo bù l'eze-ùlò eze-nwanyì taa dùedu iphe, òobukwaduru. Waa l'aa-parù iya haa; mbù eze-nwanyì òphù alì Eshiya l'òphù mè mgboko mgburugburu abarù èja."

28 Ikpoto ndu onò nùnyaephe iphe onò, òopfi onò; èhu gbangahù phẹ l'èhu-eghu. Èphè tù ùzù sù: "Atèmisù ndu Efesòsu bù eze agwa!"

29 Ùtsù daa lẹ mkpukpu onò. Èphè dzukòbè ègwegwa gude Gayòsu yèe Arisutakòsu, bùgbaa ndu Masedoniya labò, èphè lẹ Pòlu swì; kpùru phẹ kpùfuru òha l'èka mkpukpu onò edzujè. 30 Pòlu l'onwiya jeshia gẹ ya jepfi ikpoto ndu onò; òphù ndu kẹ Kéreshi ekwedù. 31 Ndu nweru ènya lẹ Eshiya, bù ndu èphè l'ìya eshì ònyà; zia òzi g'e je ezia ya sù iya jikò g'a ta ahùmakwa iya l'èka onò, mkpukpu edzujè onò ahùma òphù. 32 Kèlè teke onò bè ùtsù onò adakpòèphò lẹ ndzukò onò. Ndu echì kẹ ne phẹ; ndu echì kẹ nna phẹ; kèlè èphè ta amadù iphe, ada nù. Mbù l'ò ghuduru nwanshì mè ò bùrù lẹ g'èphè hakòta kùru l'èka onò ta amadù iphe, èphè gbafùta-dorù. 33 Nò iya; e dobesu l'òò nwoke lanù, eekujè Alèguzanda akpa iphe onò; kèlè ndu Jiu hòfutaru iya nwuru iya ye l'ìphù ikpoto ndu onò. Alèguzanda palia èka g'e gebekwa gẹ ya dofù onwiya. 34 Èphè hùmaephe l'ò bù onye Jiu; g'èphè hakòta gude olu lanù chiahaa sù: "Atèmisù ndu Efesòsu bù eze agwa!" Èphè raaephe iphe onò nra lanù-òò jasù iphe, ha g'awa labò.

³⁵ E mechaa; onye edejeru mkpukpu ekwo kukebe ehu mee a rabuhu iphe ono. O su phe: "Mu su-a; Efesosu! O to dukwa onye amadu l'oo Efesosu bu mkpukpu, nwe eze-ulo Atemisu bya aburu mkpukpu, abaru ntekpe, gbaru iche ono, shi l'igwe daa ono eja. ³⁶ O to dudu onye a-su l'oo uka. Oo ya bu; unu nodunu nwadoo. Unu te emekwa ge ndu amadu iphe. ³⁷ Unu kpatawaru ndu-a bya aka-a l'ebe obu l'ephe zitaru iphe eze-ulo eze-nwanyi; teme ophu o dudu ejo opfu, ephe pfuru iya. ³⁸ Su-a; teke o bu le Dimitiriyosu waa ndu ejeru iya ozi nweru ndu ephe suru l'oo duru iphe, ephe meru; ulo-ikpe dupepho adudu teme ndu-ishi mkpukpu nduepho l'eka ono. G'ephe je l'eka ono je epfu iya. ³⁹ Teke o bu l'oo duru iphe ozo, unu epfu; unu epfua ya me mkpukpu dzua opfu. ⁴⁰ Kele ogu, duru anyi nta-a bukwa l'aa-su l'anyi kparu utsu ntanu-a l'ebe abu l'oo nweru ishi iphe, bukwanu e-kuje anyi; anyi egude iya dofu onwanyi l'egube mkpu owa-a, a gbaru ntanu-a." ⁴¹ O pfuchaa nno; o su phe g'ephe la. Ephe wufu lashia.

20

*Iphe, meru le Masedoniya
waa le Gurisu*

¹ Utsu ono dazetaepho; Polu bya ekuko ndu ke Kereshi bya eyeru phe okpu-ikike g'ephe ta atsukwa ebvu bya ekelecha phe; o buru iya eje Masedoniya. ² O jephekotachaa l'iphe, bu aka ono go ha pfuaru phe igwerigwe opfu bya eyeru phe okpu-ikike. E mechaa; o bya ejeshia Gurisu. ³ O noo onwa eto l'eka ono. A nonyaa; o kwakobe jeshia abahu l'ugbo eje ali Siriya. Ndu Jiu gbaru je akwachia ya uzo. O laphu azu je eshia uzo Masedoniya lashia. ⁴ Ndu ephe l'iya swi l'ije ono bu Sopeta, nwa Piroso, onye Beriya waa Arisutakosu waa Sekundosu, ephebedua shi le Tesalonayika; waa Gayosu onye Debi; waa Tikikosu waa Tirifimosu; noo ndu ke Eshiya; waa Timoti. ⁵ Ndu ono vuru uzo je anodu le Tirowasu pfuru-cheru anyi. ⁶ A -bochaa iphe "Obo-buredi, ekoduru ekoko"; anyi bahu l'ugbo le Filipayi tugbua. A nepho ujiku ise; anyi byapfuta phe le Tirowasu. E rwua aka ono; anyi noo abali esaa l'eka ono.

Ejeje ikpazu, Polu eje Tirowasu

⁷ O be le mboku mbu l'idzu; anyi dzukobe g'anyi ria Nri-enyashi-Nnajiuphu. Polu wata phe asaru opfu; kele okwakobekwanu k'ala l'utsu iya. O pfuepho opfu gbiriri jasu abali kee ebo. ⁸ Oruku du igwerigwe l'ime ulo-eli on l'eka anyi nyikotaru je adokobe le k'eli iya. ⁹ Nwokorobyala lanu, aza Yutikosu nodu anoo l'igburonu windo. Polu pfunyaepho opfu ono; mgbenya rweahaa Yutikosu. A nonyaa mgbenya tu iya. O shi le mkpopfu ulo-eli eto ono ngabufu bya echia onwiya l'ali. E jeshia ya apali; o nwuhuwaa. ¹⁰ Polu bya enyizeta bya anmakoru iya l'eli bya agbaka ya aka su: "Unu ta akwagbushihe onwunu l'oo dzuwaa ndzu!" ¹¹ O tugbua laphu azu je anyawaa buredi ono kee; ephe ria. O pfuharu phe opfu ozo; pfua ya jasu nchi bohu. O buru iya alala. ¹² Ephe duta nwokorobyala on l'ndzu. O buru iphe, e gude dua phe obu; obu shihu phe ike okpobe eshihu.

Polu shi le Tirowasu jeshia Militosu

¹³ Anyi tũgbua bya abahũ l'ũgbo kpõru jeshia Asõsu g'anyi apata Põlu l'eka ono; kele ọ sũru g'anyi gude ũgbo byapfuta iya lẹ ya e-gude ọkpa lufuta l'eka ono. ¹⁴ Ọ byapfuta anyi lẹ Asõsu; anyi pata iya l'ũgbo tũgbua jasũ anyi jerwua Mitilini. ¹⁵ Tõbudu iya bũ; anyi shi l'eka ono tũgbua. O be lẹ nchitabõhu iya; anyi shi l'eka ono gude ũgbo ghaa mgboru Kiyõsu. O rwua echele iya; anyi kpõ-rwua Samõsu. O be lẹ nchitabõhu mbõku k'ono; anyi kpõ-rwua Militõsu; ¹⁶ kele Põlu pfuhawaru sũ lẹ ya a-gha Efesõsu aghagha gẹ ya te eje akpõ upfu l'alĩ Eshiya. Ọ dũ iya ẹgwegwa; kele oome gẹ ya kukebe ẹhu jerwua Jierúsalemũ; tẹme l'oorwua mbõku Pentikõsutu.

Põlu asũ: "Nõkwa-ẹhu mma"

¹⁷ Põlu nõdu lẹ Militõsu zia g'e je ezia ndu e meru ọgerenya Chĩochi lẹ Efesõsu g'ẹphe bya gẹ yẹ l'ẹphe dzuda. ¹⁸ Ẹphe byarwuta Põlu sũ phẹ: "Unu mawaru-a gẹ mu shi emeje teke ono, mu l'unu nõkpoo ono eshinu mu byaru alĩ Eshiya. ¹⁹ Mu wozetaru onwomu alĩ ejeru Nnajiuphu ozi; mu gude ẹnya-mini gude iphe-ẹhuka, byapfutakõtaru mu nũ, shigbaa l'ejo idzu, ndu Jiu achĩru mu eje ozi ono. ²⁰ Unu maru l'ọ tọ dũdu iphe k'ũzo ono, Chileke e-shi dzõo unu ono, mu atõgboduru unu ẹba; mbũ l'ọ tọ dũdu ẹka mu wachiru iya unu awachi mẹ nanũ. Mu rarũ iya unu arara zia ya unu l'edzudzu-ọha mẹ l'ibe unu l'unuphu l'unuphu. ²¹ Mu nmarũ ndu Jiu mẹ ndu abũdu ndu Jiu ọkwa sũ g'izimanũ iphe-ẹji phẹ lwa phẹ azũ g'ẹphe gha umere lwapfuta Chileke bya ekweta l'ọo Jizõsu bũ Nnajiuphu phẹ. ²² Nta-a bẹ mu e-mekwa gẹ Unme-dũ-Nsõ ziru mu. Mu e-je Jierúsalemũ; ẹbe ọ bukwa lẹ mu maru iphe, ee-me mu nũ l'eka ono. ²³ Iphe, mu maerupho bũ lẹ Unme Chileke emeje mu lẹ mkpũkpu lẹ mkpũkpu mu ahũma lẹ mkpõro waa iphe-ẹhuka, parũ ẹka swiru mu lẹ Jierúsalemũ ono. ²⁴ Ọle ọ tọ dũdu iphe, mu gũberu ndzũ mu. Ọo 'nũ gẹ mu jefukpõonu ozi mu l'ishi; mbũ gẹ mu jefũbebe ozi ono, Nnajiuphu bũ Jizõsu ziru mu gẹ mu jee ono, bũ iya bũ gẹ mu pfukaaru ndiphe k'õzi-õma lẹ Chileke a-phũru phẹ obu-imemini.

²⁵ "Nta bẹ mu mawaru l'unubẹ ndu ono, mu tsoru jephee zia ozi-õma l'ọo Chileke bũ eze ono bẹ taa hũmabaekwa mu ọzo. ²⁶ Noo iphe, mu gude sũ unu ntanũ-a; ọ -dũru onye larũ l'iswi bẹ ẹka mu ta adũekwa iya ọzo. ²⁷ Kele mu tũkõwaru iphemiphe, Chileke tũberu tõgbokõtaru unu ẹba. Ọ tọ dũdu ọphu mu wachiru unu awachi mẹ nanũ. ²⁸ Unu leta onwunu ẹnya letakwaphõ unwu atũru ono, Unme-dũ-Nsõ yeru unu l'eka ono ẹnya. Unu bũru ndu azũ Chĩochi, Chileke gude mee, Nwa iya gẹdegede gbaru l'oswebe; mee g'ọ bũru nkiya. ²⁹ Mu maru lẹ mu -tũgbuchaephõ lashĩa bẹ ndu ejo nzi a-wũbata g'ejo agũ bya adakaa unu. Ọ tọ dũkwa g'e meru; ẹbe ẹphe ebyi ẹka l'igwe atũru-a. ³⁰ Ọ dũru teke aa-nõnya ndu shikwaa l'ime ọgbo unu ono awata adzũ ũka. Ẹphe egude ẹgube ono meahaa g'ẹphe dzũta ndu kweru kẹ Kèreshi l'ũka g'ẹphe etsoru ẹka phẹ. ³¹ Noo ya bũ; unu kwabẹ ẹnya. Unu nyatajẹkwa lẹ mu kwatarũ gude ẹnya-mini kukebe ẹhu eme unu g'unu tsoru ũzo, pfũru ọto. Mu ziru iya unu l'ẹhu l'ẹhu; eswe l'ẹnnyashi apha ẹto ophu.

³² "Nta bẹ mu yeru unu l'eka Chileke. Mu ziwaru unu ozi-õma k'eze-iphẹ-õma, Chileke emeru ndiphe. Ọo ozi-õma ono eche unu bya adũje

ike emetse unu emetse bya adujekwapho ike mee g'unu lẹ ndu ozo, bu ndu kẹ Chileke gbaru mgba l'iphe ono, o doberu ndu nkiya ono. ³³ Unu maru l'ọ tọ dudu onye ẹgu iphe iya gujeru mu. Ophu ọ dudu onye mu suseru g'ọ nụ mu afu; ọzoo kobo; ọzoo uwe iya. ³⁴ Oo ẹka mu-a ẹphenebo bẹ mu gude jee ozi jeta iphe, mkpa iya duru mu; waa iphe, mkpa iya duru ndu mu l'ephe swi. ³⁵ Mu gudewaa ẹgube ono goshi unu l'anyi a-nodu ejeshije ozi ike g'anyi egude ẹgube ono yeru ndu adudu g'ọ du phe ẹka. G'anyi nyatajẹkwa iphe ono, Jizosu, bu Nnajiuphu pfuru l'onwiya ono su: 'Onye anu anunu bẹ ẹhu kakwa utso eme l'onye anata anata.' "

³⁶ Polu pfuchaa nno; o gbushi ikpere yee ndu ono g'ephe ha pfuru nu Chileke. ³⁷ O tugbushia; ephe tuko bungee ẹkwa je arikua ya ẹka l'olu; tsutsuchaa ya onu gude su iya tokwa ẹhu. ³⁸ O buru epfupfu ono, o pfuru l'ephe taa humabaedu iya ozo ono bẹ kachakpo phe erwu l'ẹhu. Ephe duru iya jeshia l'ugbo.

21

Polu eje Jierusalemu

¹ Anyi su phe: "Nokwa-ẹhu mma" bya abahu l'ugbo kpokwaseerupho nhamunha jasụ anyi lufuta lẹ Kosu. O be lẹ nchitabohu iya; anyi kporu byarwuta Rodzu. Anyi shi l'ẹka ono kporu jeshia Patara. ² Anyi rwua bya ahuma ugbo, adagha eje Fonishiya. Anyi bahu iya kporu tugbua. ³ Anyi kp-rwuepho ẹka anyi gbewaa elewaa Sayipurosụ enya; anyi jiru iya ye l'ekicha kporu jeshia Siriya. Anyi byarwutaepho Taya, bu iya bu ẹka aabya egweshi iphe, ugbo ono vu; anyi nyishihu. ⁴ Anyi huma ndu kẹ Kereshi l'ẹka ono. Anyi l'ephe noo abali esaa. Unme Chileke mee ephe huma iphe, e-me Polu lẹ Jierusalemu. Ephe nmaaru iya okwa su iya g'o to jekwa. ⁵ Anyi nodzuepho abali esaa ono; anyi haa ẹka ono tugbua ije anyi. G'ephe hakota; me unyomu phe; me unwegirima phe tuko wuru tsoru anyi jasụ anyi lufutabebe lẹ Taya. Anyi lufutabebeepho; anyi tuko gbushi ikpere l'onu eze-enyimu l'ẹka ono pfuru nu Chileke. ⁶ Anyi l'ephe kwechaa ekele ikpazu-a; anyi bahu l'ugbo tugbua. Ephebedua wuru lasha ibe phe.

⁷ Anyi shi lẹ Taya l'ẹka ono kporu ugbo tugbua. Anyi bya akporwua l'ali Tolemeyisu. O buru l'ẹka ono bẹ anyi no-buhuru l'ugbo l'ije anyi obu. Anyi bya eje ekelechaa unwunna; anyi l'ephe noo ujiku ophu l'ẹka ono. ⁸ O be lẹ nchitabohu iya; anyi gude okpa tugbua bya ejerwua Sizariya. Anyi rwua bya abahu l'ibe Filipu, onye Ozi-oma; anyi l'ephe nodu. Filipu ono yi l'unwoke esaa pho, a hotajeru g'ephe yeje ẹka pho. ⁹ O nwutaru unwumboko eno, ata aludu ji. Unwumboko ono ephen'eno tuko epfuchijechaaru Chileke. ¹⁰ Anyi nokpoo ujiku olemole l'ẹka ono. A nonyaa nwoke lanu, bu onye mpfuchiru, epha iya bu Agabosu shi lẹ Jiudiya bya. ¹¹ O byapfuta anyi bya ewota akpo, Polu atubutaje uwe iya bya egude kegbabe onwiya ẹka waa okpa bya asu: "Unme-du-Nso suru-a; l'onye nwe akpo-a bẹ ndu Jiu l'e-ke egube-a lẹ Jierusalemu kporu iya nu ndu amadu Chileke."

¹² Anyi numachaa ya; anyi lẹ ndu no l'ẹka ono wata arwo Polu g'o to jeshi Jierusalemu. ¹³ O su: "?Ekwa owa, unu ara owa-a bu gunu? ?Unu gbẹ eme g'obu nmafụ mu? Mu nokwaa onwomu ree egude kẹ

Nnajiuphu, bụ Jizọsu nwụhu lẹ Jierúsalemụ; ọ tọ bụdu-a g'e kee mu egbu kpurumu."

¹⁴ Anyi p̄fua nta p̄fua imo; ọp̄hu o kwedu. Anyi parụ haa sụ: "G'iphe, dū Nnajiuphu l'uche mee."

¹⁵ Anyi n̄onyaa l'ẹka ono; anyi kwakọbe jeshia Jierúsalemụ. ¹⁶ Ụnwunna, n̄ọ lẹ Sizariya harụ tsoru anyi. Ẹp̄he dua anyi durwua ibe onye anyi eje an̄odu, ẹpha iya bụ Menes̄onu onye Sayipur̄osu; onye shi l'ọduu b̄uru onye kẹ Kéreshi.

P̄olu eje ekele Jiemusu

¹⁷ Anyi rwua Jierúsalemụ; ụnwunna natakp̄ọo anyi ọkpobe anata. ¹⁸ O be lẹ nchitab̄ohu iya; anyi lẹ P̄olu sw̄iru jeshia ekele Jiemusu. Anyi jeshia; ndu e meru ọgerenya Ch̄iochi dzugbuwaa l'ẹka ono. ¹⁹ P̄olu kelechaa p̄hẹ bya eshi l'ishi k̄okotaru p̄hẹ iphe, Chileke gude ozi, ya jeru ndu ab̄udu ndu Jiu meeru p̄hẹ. ²⁰ Ẹp̄he n̄umachaa iphe ono, o p̄furu ono bya at̄uko kele Chileke ekele. Ẹp̄he sụ P̄olu g'o leanar̄ọ g'iphe dū l'ẹka-a. Sụ iya l'ikpoto ndu Jiu bẹ kwetaakwaru l'ọo Jizọsu bụ Nnajiuphu p̄hẹ; t̄eme ẹp̄he phubekwaph̄ọ iphu l'eme ekemu, shi l'ẹka M̄osisu. ²¹ E p̄fuaru p̄hẹ l'iizi ndu Jiu mgburugburu, bugbaa l'al̄i ọzo g'ẹp̄he gw̄obe ekemu M̄osisu; g'ẹp̄he te ebujeshi ụnwu p̄hẹ ụb̄v̄ù; ọp̄hu ẹp̄he etsoh̄e omelal̄i ndu Jiu. ²² ?Anyi e-me iya imagha? Ọha a-gbakwa mkpu. K̄ele ẹp̄he n̄umajekwa l'ị lwawaru. ²³ Iphe, ii-mekwa baa; ọ d̄uru ụmadzu ẹno, kweru Chileke l'ẹp̄he edoberu iya onwop̄hẹ iche; bya at̄u-bua teke ẹp̄he e-meberu iya. ²⁴ Teke ẹp̄he tuburu gbabeakwaa. Jekwa etsoru p̄hẹ mee ns̄ọ, nt̄urwu. L'ị p̄fuaru p̄hẹ ụgwo iphe, iphe ono e-phu p̄hẹ k'ọp̄hu ẹp̄he a-kp̄ushikwanu ishi. Ọo ya bụ g'onyemonye amaru l'iphemiphe ono, a t̄uko ep̄fu l'iime ono b̄ukota ụka. Ẹp̄he amaru lẹ ḡubedua l'onwongu at̄ukojekwaa g'ekemu M̄osisu p̄furu emek̄ota. ²⁵ Ọ -b̄uru kẹ ndu ab̄udu ndu Jiu, b̄uwaa ndu kẹ Kéreshi bẹ anyi ch̄ihaanaru-a idzu dewaa ẹkwo-ozì zilaar̄u p̄hẹ sụ g'ẹp̄he te erijeshi iphe, a gwaru iphe. Ọp̄hu ẹp̄he at̄ajekwa mee-ipe. Ọp̄hu ẹp̄he atakwa an̄u, a sw̄i-gburu asw̄i-gbu. Ọp̄hu ẹp̄he aphaarw̄ushijekwa onwop̄hẹ.

²⁶ Ọo ya bụ; P̄olu byan̄u bya eduta ụmadzu ẹno ono yeru onwiya. O be lẹ nchitab̄ohu iya; ẹp̄he l'iya je emee ns̄ọ ono l'eze-ulo Chileke. Ẹp̄he shi ẹgube ono mee a madzuru l'a -n̄ofua ujiku ẹsaa bẹ ẹp̄he lẹ ndu ọp̄huu e-gude iphe bya g'e gweeru p̄hẹ eja l'ẹhu l'ẹhu g'ọ gbaru.

Egude P̄olu l'eze-ulo Chileke

²⁷ Abal̄i ẹsaa ono n̄odu abv̄uwaa. O be ujiku lan̄u; ndu Jiu, shi Eshiya haru h̄uma P̄olu l'ime eze-ulo Chileke. Ẹp̄he kp̄alia ikpoto nemadz̄u l'ẹka ono; yeeru p̄hẹ ọku; ẹp̄he gude P̄olu ²⁸ chishia mkpu sụ: "Ízur̄el̄u! O-ji-l'ẹka t̄ogbo-o! Unu bya eyeta ẹka-o! Waa nwoke-a, tsoru ẹkameka eje ezi nemadz̄u iphe; ep̄fubyishi ndibe anyi bya ezibyi ekemu M̄osisu bya ep̄fubyishi eze-ulo Chileke-a. Ọp̄hu ka n̄ọ bụ l'o dutaru ndu ab̄udu ndu Jiu d̄ubata l'eze-ulo Chileke shi ẹgube ono merwushia ẹka d̄uru Chileke lẹ ns̄ọ." ²⁹ Iphe, ẹp̄he gude ep̄fu nno bụ l'ẹp̄he h̄umajeru ẹka P̄olu ȳee onye Efes̄osu, ẹpha iya bụ Tir̄ofimosu sw̄i ejep̄he lẹ Jierúsalemụ. Ẹp̄he dobesu lẹ P̄olu du nwoke ono bah̄u l'ime eze-ulo Chileke.

³⁰ Mkpukpu gbaahaa gharagharaghara. Epe gbakodzua bya akputa Polu kpufuta iya l'ime eze-ulo Chileke. A guchishia eze-ulo Chileke ono teke ono teke ono. ³¹ Epe ndu emekwadu-a g'ephe gbua Polu; onye-ishi ndu ojogu ndu Romu, bu iya bu onye-ishi ndu uswe iya ono numanu l'utsu ada le Jierusalemu. ³² Onye-ishi ono chitaepho ndu-ishi ojogu waa ndu ojogu phe egwegwa gbpafushia ikpoto ndu ono. Epe humaepho onye-ishi ono yee ndu ojogu ono; epe tsubuhu Polu iphe. ³³ Onye-ishi ndu ojogu ono bya eje egude Polu bya akaru g'a tua ya uzi mkporo labo. Bya agbe teke ono jahaa su: “?Bu onye be o bu? ?Bu gunu be o meru?” ³⁴ Ndu echi l'o meru owa; ndu echi l'oo ophuu. A ndu epfuepho iphe, edoduru enya k'opu onye-ishi ndu ojogu ono amaedu iphe, bu l'oo waa iphe, o meru baa. O su ndu ojogu iya g'ephe kputa Polu kputa l'odu ndu ojogu. ³⁵ Epe kpuru iya rwua onu-abata odu-ojogu ono; epe palita iya apalita paru; l'eka mkpukpu ono ede igiji eme g'ephe nata iya megbua. ³⁶ Epe ndu eze gidigidi etso iya lazú echigbaa: “Chigbua ya! Chigbua ya!”

Polu eme g'o dzoo onwiya

³⁷ Epe jeshiepho g'ephe kputa Polu l'ime odu ndu ojogu ono; o su onye-ishi ndu ojogu ono: “Ge mu pfunaaru ngu iphe.”

Onye-ishi ndu ojogu ono su iya: “Inhi! ?I gbé maru opfu Giriku? ³⁸ ?Bu iya bu l'o to budu ngu bu nwophu Ijiputu ono, kpalikwaduru-a opfu; chita mgbugbumadzu unu umadzu iri, chiba l'echiegu, e budu ebubu je anodu-a?” “?Tobudu ngu?”

³⁹ Polu su iya: “Mbedua bukwa onye Jiu, a nwuru l'ali Silisiya gedegede. Mu shikwa Tasosu, bu mkpukpu nweru enya. Jiko ge mu pfunuru nu ndu-a.”

⁴⁰ Onye-ishi ndu ojogu ono bya ekweta g'o yee onu. Polu bya apfuru le mkpokota eka eeshije enyiba l'ulo bya achiliaru ikpoto oha ono eka ge gebe ge ya yee onu. Epe daepho kpiriri; Polu gude opfu Hiburu pfuafuru phe opfu:

22

¹ “Mu su-a; unube unwunna mu phe; me nna mu phe! Unu ngaberu mu nchi ge mu dofu onwomu l'iphu unu!” ² Epe numa l'oopfu opfu Hiburu; ophu o duedu onye mebaru me pyimu. Polu wata asa opfu ono.

³ “Mu bu onye Jiu, a nwuru le Tasosu, no l'ali Silisiya. Eka a no hee mu bu le Jierusalemu l'eka-a. Onye ziru mu ekwo bu Gameliyele. O kwata zishia mu ekemu ndiche anyi phe ike. Oo g'unube ndu nokota l'eka-a adzoshi ke Chileke ike-a bu ge mu shi anoduje adzo iya. ⁴ Ndu shi etso Uzo Nnajiuphu ono be mu shi akpashije ehú ike; mbu shi egbuje phe egbugbu. Mu shi egudeje unwoke phe me unwanyi phe tua mkporo. ⁵ Onye-ishi ndu-ishi uke Chileke waa ndu bu ogerenya unu be a-gbakwaa ekebe l'iphe-a, mu epfu-a bu okpobe-opfu. Mu jeru je anata phe ekwo, e deru nu unwune phe ndu Jiu, bu le Damasukosu bya ejeshia eka ono ge mu gudechaa ndu kwetarú ke Jizosu tua phe mkporo kpuru bya Jierusalemu g'a hua phe ahuhu.

Polu ako ge ndzu iya gude gbanwe

⁶ “No iya; mu ndu eje; mu rwutashiepho Damasukosu g'enyanyu alwawaa l'ishi; iphoro shiepho l'imigwe chaepho ke vaa chaphee mu

mgburugburu. ⁷ Mu daa kpurumu l'alì. Mu nùma olu-opfu, epfu anù mu nù sù mu: 'Sòlu! Sòlu! ?Bù gùnu meru iphe, ìkpa mu èhu?' ⁸ Mu sù iya: '?Bù onye bẹ ì bù Nnajiuphu?' Ọ sù mu: 'Mu bù Jizòsù onye Nazaretu, bù onye ìkpa èhu-a.' ⁹ Ndu mu l'èphe swì hùmachaa ìphóró onò obenu l'èphe ta anùmaduru opfu onò, onye onò epfu anù mu onò. ¹⁰ Mu jia sù: 'Nnajiuphu; ?bù gùnu bẹ mu e-me?' Ọ sù mu: 'Gbalihu bahù l'ime mkpùkpù Damasùkosu. I -rwuwarò èka onò bẹ aa-karù ngu-a iphemiphe, dù Chileke g'i mee ya.' ¹¹ Ìphóró onò mee mu tsùahaa ishi. Ndu mu l'èphe swì kpùru mu l'èka anyi bahù lẹ Damasùkosu.

¹² "Anyi rwua èka onò; ọ dùru nwoke, èpha iya bù Ananayasu: onye Chileke dùru lẹ nsò. Oomekòtaje g'ekemu pfuru; tẹme ọ bùru onye dùru ndu Jiu, bukòta l'èka onò lẹ nsò. ¹³ Ananayasu onò byapfuta mu bya apfù-kube mu bya asù mu: 'Sòlu nwune mu; ngwa wata aphù ọzo ọzo!' Teke onò teke onò mu wata aphù ọzo bya ahùma iya. ¹⁴ Ọ sù mu: 'Chileke ndiche anyi phẹ bẹ hòtaakwaru ngu g'i maru iphe, dù iya l'uche; l'i hùma onye onò, pfùberekoto kpoloko onò; nùma iphe, oopfu l'onwiya. ¹⁵ Kẹle ì-gbaru mu ọdzori l'iphu ndiphe mgburugburu. L'i pfuaru onyemonye iphe onò, ì hùmaru onò waa iphe onò, ì nùmaru onò. ¹⁶ Nta-a; ?bù gùnu ọzo bẹ ì ngabèru? Gbalihu g'e mee ngu baputizimu; l'i kweta kẹ Nnajiuphu, bù Jizòsù g'ọ safù ngu iphe-èji ngu.' "

Pòlu eje ezi ndu abùdu ndu Jiu ozi-ọma

¹⁷ "No iya; mu laphu azù lẹ Jierúsalemù. Mu nòdu l'eze-ùlo Chileke èka mu epfu anù Chileke phùà ọphulenyà hùma Nnajiuphu. ¹⁸ Ọ sù mu: 'Mee ègwegwa lùfu lẹ Jierúsalemù; kẹle ndu èka-a taa ngakwa nchì l'iphe, ì-pfu k'èhu mu.' ¹⁹ Mu sù: 'Nnajiuphu; èphe machachakwaru-a rengurengu gẹ mu shi ejeje l'ùlo-ndzukò ndu Jiu je atù ndu etso ọzo ngu mkpòro sù g'e chia phẹ iphe. ²⁰ Teke e gburu onye-ekebe ngu bù Sutivinu; bẹ mu nòkwa l'èka onò; tẹme mu zù mgbede l'egbugbu, e gburu iya dù ree. Ọ bùru mbèdua nọ swiru uwe ndu jeru iya atugbu.' ²¹ Nnajiuphu sù mu: Tugbua jeshia! Mu e-zi ngu èka dù ẹnà g'i jefu ndu abùdu ndu Jiu."

²² "Ndu onò dakpòephe jii ngabẹ nchì l'iphe, Pòlu epfu jasù o pfuepho kẹ ndu abùdu ndu Jiu onò; èphe swò-lihu sù: Unu wofu ègube onye ọwa-a lẹ mgboko! Ọ tọ dùkwa k'anòdu ndzù!" ²³ Èphe nòdu atù wòwoowoo; alashì uwe phẹ; ekpoka urwuku; l'èka èhu egbu phẹ egbu. ²⁴ Onye-ishi ndu ojògu onò sù gẹ ndu ojògu iya kpùba Pòlu l'ime ọdu ọgu onò. Ọ karù phẹ g'èphe chia ya iphe g'a maru oo-pfu iphe, kparù iphe, ndu Jiu atùru iya woowoo g'èphe atù iya onò. ²⁵ A bya ekechaa Pòlu ègbu g'e chia ya iphe; ọ sù onye-ishi ojògu ndu Romu lanù, pfùru l'èka onò: "'E chije onye Romu iphe l'èbe abù l'e kperu iya ikpe g'a maru iphe, o meru tọ?"

²⁶ Onye-ishi ojògu onò nùma iya bya ejepfu eze onye-ishi ndu ojògu je asù iya: "'?Ì maru-a iphe, ì sùru g'e mee? ?Ì maru-a lẹ nwoke-a bù onye Romu?"

²⁷ Eze onye-ishi ndu ojògu onò bya ejepfu Pòlu je asù iya: "'?Ì bù onye Romu eviya?" Pòlu sù iya: "Ee."

²⁸ Eze onye-ishi ndu ojogu ono sù iya: Mu pfukwaru okpoga, parù òka; tème mu buru onye Romu. Pòlu sù iya: Obenu l'a nwùru mbèdua anwunwu lè Romu.

²⁹ Ndu ono shi abya aji Pòlu aji ono parù iya haa. Ndzù gùahaa eze onye-ishi ono g'ò nùmaru lè Pòlu bù onye Romu. Ò buru nwa Romu bè ò tùru mkpòro.

Pòlu nò l'iphu ògbo-ikpe ndu Jiu

³⁰ O be lè nchitabòhu iya; Eze onye-ishi ndu ojogu ono sù g'a tufu Pòlu mkpòro. Ò bya ezia gè ndu-ishi uke Chileke mè ndu ògbo-ikpe ndu Jiu dzugbua. Èphe dzugbuèpho; o duta Pòlu dufutarù phè. Ò buru iphe, òochokpoo bù g'ò maru iphe, ndu Jiu gudedoru Pòlu.

23

¹ Pòlu bya atabè ògbo-ikpe ono ènya bya asù phè: “Ùnwunna mu; ò tò òkpokwaa iphe, mu maru, mu mejeru byasù nta-a, bù iphe, mu a-sù l'òowa mu obu mini l'iphu Chileke.” ² Noo ya; Ananayasu, bù onye-ishi ndu-ishi uke Chileke gbalihuèpho sù gè ndu pfu-kube Pòlu chia ya òka l'ònu. ³ Pòlu sù iya: “Gè Chileke chikwa ngu iphe gùbe igbulò, e teru òndzù ono! Nta-a bè ò nò l'òka-a eme g'i gude ekemu kpee mu ikpe; tème ò nòdu emebyikwaphò ekemu ono; eshinu ò sùru g'e chia mu iphe.”

⁴ Ndu pfu-kube Pòlu sù iya: “Shii! ?Tì madù l'òo onye-ishi ndu-ishi uke Chileke bè òphu iphu ègube ono?”

⁵ Pòlu sù: “Ùnwunna; mu te eshikwa maru l'ò bù onye-ishi ndu-uke Chileke. L'òpfu Chileke sùkwaru: Te ephukwa onye bù onye-ishi ngu iphu.*”

⁶ “Tòbudu iya bù; Pòlu hùmaephe lè ndzukò ògbo-ikpe ono dù èbo; l'ògbo ndu Sadiusii dù iya; ògbo ndu Fàrisii dù iya; o chishia: Ùnwunna mu; mu yìkwa l'ògbo Fàrisii. Ndu nwùru mu nù yìkwapho l'ògbo Fàrisii. Iphe, e kpedoru mu ikpe iya-a bùkwa lè mu ele ènya lè ndu nwùhuru anwùhu bè Chileke e-me ujiku lanù g'èphe teta dzùru ndzù.”

⁷ Epfuzeta, oopfuzeta iphe ono; ndu ògbo Fàrisii waa ndu ògbo Sadiusii wata aswò uswo. Ògbo-ikpe keha èbo. ⁸ Kèlè ndu Sadiusii sùru lè Chileke tee medu ndu nwùhuru anwùhu g'èphe teta dzùru ndzù òzo; sù l'ùnwu-ojozi-imigwe ta adudu; òphu ò dùdu ndu òzo, dùbaa nù, bù ndu a ta ahùmadu l'ènya. Obenu lè ndu Fàrisii tùkoru iphe ono kwetakòta. ⁹ Ùzu nòdu atù wòwoowoo aka shii eje. Ndu ezije ekemu ndu òphu bù ògbo Fàrisii harù gbalihu epushi ike sù: “Ò tò òkwa iphe, dù èji, anyi hùmaru, nwoke-a meru! ?A maru bù maa; òzoo ojozi-imigwe epfujeru nù iya.”

¹⁰ A nònyaa; uswò òbu paa òka k'òphu eze onye-ishi ndu ojogu ono dobesu l'èphe a-lòkashi Pòlu nanù nanù. Ò sù gè ndu ojogu iya ye ishi je akpuphu Pòlu azù l'òdu ndu ojogu ono.

¹¹ O be l'ènyashi iya; Nnajìuphu, bù Jizòsu bya apfu-kube Pòlu sù iya: “G'ike ta abvùkwa ngu Pòlu! Kèlè òo g'ì gbaru òdzori mu lè Jierúsalemù l'òka-a bù g'ì jefùtaje agbaarù mu iya lè Romu.”

Aachì idzu egbu Pòlu

* 23:5 23:5 Gùnaa Awù 22:28.

12 O be lẹ nchitabọhu iya; ndu Jiu bya edzukọbe bya erifu nte l'ẹphe ta abyadu atso nri onu; ophu ẹphe etsudu onu l'okoro jasu teke ẹphe gbuadaru Pọlu. 13 Ndu ono, riru nte ono ghatakwaru ụkporo labo. 14 Ẹphe byapfuta ndu-ishi uke Chileke waa ndu bu ogerenya ndu Jiu je asu phe: "Anyi rifuakwaru nte l'anyi taa tsodu nri onu jasu teke anyi gburu Pọlu. 15 Oo ya bu; unu l'ogbo-ikpe zia eze onye-ishi ndu ojogu ndu Romu g'o dutaru unu Pọlu. Unu mee ya g'o dobesu l'unu eme g'unu jibaa ya aji. O le anyibedua a-kwabẹ gbua ya l'uzo; teme l'o rwua ẹka-a."

16 Noo ya; nwokorọbya lanu numanu k'ewohagbaa onwophe l'uzo kwaberu Pọlu ono. Nwokorọbya ono bu nwune Pọlu ke nwanyi nwuru iya. O je l'odu-ogu l'eka ono je epfuaru iya Pọlu. 17 Pọlu bya ekua onye-ishi ndu ojogu lanu bya asu iya: "Duta onye-a jepfu eze onye-ishi ndu ojogu. O duru iphe, oo-pfuru iya." 18 Onye-ishi ndu ojogu ono bya eduta iya bya edujeru eze onye-ishi ndu ojogu ono bya asu iya: "Onye mkporo ono, bu Pọlu kuru mu su ge mu dutaru ngu nwokorọbya-a l'o duru iphe, du mkpa, oo-pfuru ngu."

19 Eze onye-ishi ndu ojogu ono bya eduta iya bya eje anodu iche bya aji ya le mpya su iya: "?Bu gunu be i byaru mu epfuru?"

20 O su iya: "Ndu Jiu chiru idzu l'ẹphe a-su ngu gi duta Pọlu dufutaru ogbo-ikpe echele. L'ẹphe aa-su ngu le ndzukọ ogbo-ikpe achọ g'ẹphe jibaa ya aji. 21 O le oo gi ti ngakwaru phe nchi; kele o duru ndu ghataru ukporo labo e-wohagbaa onwophe ewoha l'uzo kwaberu iya. Ndu ono rifuwaru nte l'ẹphe tee ridu nri; ophu o dudu iphe, ẹphe a-ngu m'o budu l'ẹphe gbuadaru Pọlu. Ẹphe doziwaru onwophe. Iphe, ẹphe kwaberu nta-a bu gi kweta g'e duru iya bya."

22 Eze onye-ishi ndu ojogu ono su iya: "Ta adukwa onye ii-me g'o maru l'i pfuwaru mu iya." O su ge nwokorọbya ono la. O lashia.

E du Pọlu je anu nnajioha, bu Felikusu

23 Eze onye-ishi ndu ojogu ono bya ekua ndu-ishi ndu ojogu iya umadzu ebo bya asu phe: "Unu je achikobe ndu ojogu ukporo iri; waa ndu ojogu ukporo eto l'iri; ndu a-nodu agba l'inya; waa ukporo iri ozo ndu a-chiru arwa. Unu kwakobe phe k'eye Sizariya le nri-enyashi ntanu-a. 24 Haru inya dozia, Pọlu a-nodu agba g'unu duru iya nu nnajioha, bu Felikusu. G'o to dukwa iphe, e-me iya nu." 25 Eze onye-ishi ndu ojogu ono bya edee ekwo-ozì su:

26 "Kulodiyosu Lisiyasu ede ekwo-a anu Okalibe Nnajioha, bu Felikusu asu: Nnajioha; mu ekele ngu-o. 27 Ndu Jiu guderu nwoke-a, mu suru g'e gude byapfuta ngu-a eme g'ẹphe gbua. A nonyaa e mee mu maru l'o bu nwa Romu. Mu gude ndu ojogu mu je anafu phe iya. 28 Mu meahaa ge mu maru iphe, ẹphe gudedoru iya. Mu duru iya jepfu ndzukọ ogbo-ikpe phe. 29 Mu huma l'iphe, o meru ta abudu iphe, o du ke g'a pfu-gbua ya; ophu o dukpodanu k'atu mkporo. Iphe, ẹphe epfu l'o meru bu opfu k'ekemu-ali ndu Jiu. 30 Mu numa le ndu Jiu chiru idzu g'ẹphe gbua ya; mu su g'e gude iya byapfutashia ngu. Mu su ndu epfu iphe, o meru g'ẹphe byapfuta ngu bya epfua ya l'iphu ngu."

31 Ndu ojogu ono bya emee g'e ziru phe. Ẹphe gude Pọlu jee l'enyashi ono jasu le Antipatirisu. 32 O be le nchitabọhu iya; ndu ojogu ono ndu ophu gude okpa laphushia azu l'odu-ojogu. Ndu ophu gude inya

duru iya jeshia. ³³ Ẹphe durwua ya Sizariya bya eworu ẹkwo ono nu nnajioha bya eworu Pọlu ye iya l'ẹka. ³⁴ Ọ bya aguebe ẹkwo ono; bya aja Pọlu alì ẹka a nwuru iya. Ọ nũaaepfo l'ọ bụ onye Silisiya; ³⁵ ọ sụ: "Mu a-nũaawaro ọnu-mini ngu rengurengu mę ndu epfu iphe, i meru byarwutaepfo." Ọ sụ g'e je dobe Pọlu l'eze-ulo Herodu che iya nche.

24

Iphe, ndu Jiu epfu lẹ Pọlu meru

¹ A nọepfo abalì ise; Ananayasu, bụ onye-ishi ndu-ishi uke Chileke waa ndu bụ ọgerenya l'ogbo-ikpe ndu Jiu haru swiru jeshia Sizariya. Ẹphe gudekwapho onye maru eye onu l'opfu, ẹpha iya bụ Tetalosu gude jeshia. Ẹphe rwua bya atuko iphe, ẹphe suru lẹ Pọlu meru doshiaru nnajioha, bụ Felikusu. ² A bya ekua Pọlu. Tetalosu wata epfu iphe, ẹphe suru l'ọ meru sụ:

"Ọkalibe Nnajiōha; ọo g'i gude nwubeberu anyi ẹnya ree meru g'ọ gude anyi buru lẹ nchì odoo. Ọ buru nkwanenya ngu meru iphe, a gbanwechaaru iphemiphe ono, a gbanweshiru ono g'oduru ndibe anyi lẹ ree. ³ Iphemiphe ono, iimeru anyi ono du anyi ree. Anyi nọdu l'ekameka ekele ngu ekele iya. ⁴ Mu te ejeekwa epfukwaduru ngu ro ogologo opfu. Iphe, mu arwo ngu bụ jiko g'i kwerọ nũa iphe-a, anyi abyaru ngu epfuru-a. Anyi e-gbuę ya pho mkpirikpu. ⁵ Nwoke-a be anyi humawaru l'ọ bụ onye shiberu ite ejo-iphe. Ọokpaje utsu l'eka ndu Jiu nọkpoo lẹ mgboko mgburugburu. Teme ọ buru iya bụ ishi ndu ejo ogbo ono, bụ ogbo ndu Nazaretu. ⁶ Ọ nọdu eme g'ọ merwua eze-ulo Chileke. Anyi gude iya eme g'anyi gude ekemu-alì anyi kpee ya ikpe. ⁷ Ophu eze onye-ishi ndu ojogu, bụ Lisiyasu ekwedu. Ọ bya eye iya ẹka; bya egude ẹka ike nata iya anyi. ⁸ Ọ sụ g'anyi be ndu guderu iya nu bya l'iphu ngu. I -jia nwoke-a aji be ii-humawaro iphe obu, anyi epfuru ngu l'ọ meru obu." ⁹ Ndu Jiu ophu ye iya ẹka sụ l'iphemiphe, Tetalosu pfuru bukota eviya.

Pọlu edofu onwiya l'iphu Felikusu

¹⁰ Nnajiōha bya epheuru Pọlu ẹka g'ọ wata eye onu. Pọlu sụ:

"Mu sụ-a; mu maru l'i shiwa a ụzenya nọdu l'ishi ikpe l'alì-a. Noo g'ọ gude ẹhu nọdu atso mu utso edo edo dofu onwomu l'iphu ngu. ¹¹ Ọ toko nọghadu abalì iri l'ẹbo, mu jeru Jierusalemu je abaru Chileke eja. Jikwaa phe g'a maru ?mu l'adzụ ụka. ¹² Ndu Jiu ta ahumakwaru l'ọ duru onye mu l'iya wataru atu ego; ophu ẹphe ahumaduru mu l'eka ọ duru ndu mu swongaru l'ime eze-ulo Chileke; ọzoo l'ulo-ndzukọ phe; ọzoo l'ime mkpukpu. ¹³ Ọzokpoonu g'ẹphe goshi l'ibo ono, ẹphe boshiru mu ono duru ophu bụ eviya. ¹⁴ Ophu, mu kweru bụ lẹ mu abaru Chileke ndiche anyi phe eja lẹ Uzo Nnajiuphu ono, ẹphe ekuje ejo ogbo ono. Mu tukokwarupho iphemiphe, e deru l'ekwo ekemu Mosisu waa ẹkwo ndu mpfuchiru Chileke kweta. ¹⁵ Iphe, ndu-a ele ẹnya iya be mu elekwapho ẹnya iya, bụ iya bụ lẹ Chileke e-mechaa mee onyemonye g'ọ shi l'onwu teta dzuru ndu mę ndu oma mę ndu ejo-iphe. ¹⁶ Ọ buru iphe ono meru iphe, mu ekukebeje ẹhu g'obu ta anodu awa mu mini l'iphu Chileke mę l'iphu nemadzu.

17 “Ọọ ya bụ; mu nọchaa apha olemole l'ẹka ọzo; mu lwa alì mu gẹ mu wolataru ndu alì mu okpoga gude yeru phẹ ẹka; wawkaphọ gẹ mu nù Chileke iphe-ngweja. 18 Ọ bụru gẹ mu mechaaru nsọ, tso ngweja ono bẹ ndu Jiu ophu haru shi Eshiya lwa humaru mu l'ime eze-ulo Chileke l'ẹka ono. Ọ tọ dukwa ikpoto ndu mu l'ephẹ swị; ophu mu emekwaru gẹ mkpukpu gbaa gharagharaghara. 19 Ọ kwa ndu Jiu ono, shi Eshiya ono gege abya l'iphu ngu l'ẹka-a bya epfua iphe, ephẹ sūru lẹ mu meru mẹ ọ -duru iphe, ephẹ epfu. 20 Ọzoo sū gẹ ndu-a, nọ l'ẹka-a pfua ejo-iphe ephẹ humaru, mu meru, bukpo iphe, e gege anma mu ikpe teke ono, a jiru mu ajì l'iphu ndzukọ ogbo-ikpe phẹ ono; 21 gbahakwa iphe lanu ono, mu nọkwa-a l'iphu ndzukọ ogbo-ikpe ono pfushia ike sū l'iphe, unu ekpedoru mu ikpe iya ntanu-a bụ lẹ mu kweru lẹ Chileke e-mechaa mee ndu nwuhuru anwuhu g'ephẹ shi l'onwu teta gbalihu dzuru ndzụ.”

22 Ọọ ya bụ; eshinu Felikusu magbuwaru kẹ Ụzo Nnajiuphu ono ree; ọ sū g'ephẹ la. “Mu e-kpe ikpe ono mẹ eze onye-ishi ndu ojogu, bụ Lìsiyasu byaephọ.” 23 Ọ sū g'onye-ishi ojogu ndu Romu, Pọlu nọ l'ẹka letakwa iya enya ree; ọle ọọ g'ọ hakwaa ya g'ọ tūsarū ẹhu; gẹ ndu ọnyà iya byajẹ g'ephẹ l'iya kwe; g'ephẹ mejeru iya iphe, bụ mkpa iya.

Pọlu eye ọnu l'iphu Felikusu yẹ Durusila, nyee ya

24 A nọephọ ujiku olemole; Felikusu duru nyee ya Durusila, bụ nwaný; Jiu byatashia. Ọ bya ezia; e je ekua Pọlu. Ephẹ ngaberu iya nchì; ọ pfuaaha k'ekweta kẹ Kéreshi, bụ Jizosu. 25 Pọlu kpukwaduru-a opfu l'onu epfu k'apfubekoto mẹ k'esede onwonye; waa kẹ mbọku ikpe, a-bya nù ono; ndzụ rwuta Felikusu. Ọ sū iya g'ọ jewarọ kẹ nta; lẹ ya e-ku iya-a ọzo teke ọzo duru iya. 26 Iphẹ, ọori bụ l'ọ duru okpoga uphalazu, Pọlu a-nù iya. Ọ bụru iphe ono bẹ meru g'ọ gude ọ nọdu abujeru nta nta l'ọ kua ya g'ephẹ bọọ ọja.

27 A nọephọ mgbarapha labọ; Felikusu lufu. Ọ byalẹphọ alufu ono; ọ parū Pọlu haa l'ọka-mkpọro l'ẹka oome gẹ ya mee iphe, dū ndu Jiu ree. Nwoke ọzo, epha iya bụ Poshosu Fesutosu bya anọdu l'ọkwa iya.

25

Pọlu epfu g'eze nnajioha Romu kpee ya ikpe

1 A nọephọ abalì ẹto, Fesutosu lwapfutaru ndu ono, ọ bụ nnajioha phẹ ono; ọ shi lẹ Sizariya jeshia Jierúsalem. 2 E rwua ẹka ono; ndu-ishi uke Chileke waa ndu-ishi ndu Jiu bya epfuaharu iya iphe, ephẹ sūru lẹ Pọlu meru. Ephẹ rwọọ ya 3 g'ọ meeru phẹ iphe-oma, bụ iya bụ g'ọ mee Pọlu g'ọ lwa azụ lẹ Jierúsalem. Ephẹ nọdukwanu achì idzu g'ephẹ kwabẹ l'egbudu gbua Pọlu. 4 Obenu lẹ Fesutosu sūru phẹ lẹ Pọlu nọkwa mkpọro lẹ Sizariya. Lẹ ya ta adukwa gẹ ya anọ-beru ya alaphushia azụ l'ẹka ono. 5 Ọ sū phẹ: “Gẹ ndu-ishi unu tsokwaru mu je Sizariya. Ọ -būru l'ọ duru iphe, dū eji, ọ meru; unu je epfua ya l'ẹka ono.”

6 Ephẹ lẹ Fesutosu nọọ iphe, ha g'abalì iri l'ẹka ono tẹme ọ lashia Sizariya. Ọ be lẹ nchitabọhu iya; ọ je anọdu l'ulo-ikpe bya asū g'e dubata Pọlu. 7 Pọlu bataephọ; ndu Jiu, shi Jierúsalem bya apfu-pee ya mgburugburu bya epfushiahaa igwerigwe akpamara, ephẹ sūru l'ọ meshiru. Ophu ọ dudu ophu ephẹ duru ike goshi l'ọ bụ eviya mẹ

nanu. ⁸ Pòlu bya edoahaa gẹ ya dofu onwiya sù: “Ọ tọ ẹkwa teke mu p̄fubyijeru ekemu ndu Jiu; ọ̄phu mu ep̄fubyikwaru eze-ulo Chileke; ọ̄phu ọ̄ ẹkwa teke mu p̄fuswejeru eze nnajioha Romu.”

⁹ Fesutosu meahaa gẹ ya mee iphe, ẹ̄ ndu Jiu ree; ọ̄ sù Pòlu: “?Ọ ẹ̄ ngu ree g'i je Jierusalemu g'e kpee ngu ikpe iphe-a, ẹ̄phe sùru l'i meru-a l'ip̄hu mu l'ẹka ono?”

¹⁰ Pòlu sù: “Ẹka-a, mu p̄furu-a bukwa l'ip̄hu ọ̄gbo-ikpe eze nnajioha Romu ḡedegede, bu iya bu ẹka ọ̄ gbaru g'e kpee mu ikpe. Gubedua l'onwongu maru l'ọ̄ tọ̄ ẹ̄du ẹ̄jo-iphe, mu meru ndu Jiu. ¹¹ Kele ọ̄me mu eme ẹ̄jo-iphe; meta iphe, gbaru k'ekpe mp̄fugbu m̄e mu asù ?Mu atsuhunu ebvu anwuhu? Obenu teke iphe, ẹ̄phe sùru lẹ̄ mu meru p̄hẹ ta abudu eviya bẹ̄ ọ̄ tọ̄ ẹkwa onye byakp̄ooru akpuru mu nù p̄hẹ. Iphe, mu p̄furu bukwa g'ikpe mu laa l'ip̄hu eze nnajioha Romu.”

¹² Noo ya bu; Fesutosu yẹ̄ ndu ọ̄gbo-ikpe iya chichaa idzu; ọ̄ sù iya: “Eshinu i sùru g'ikpe ngu laa l'ip̄hu eze nnajioha Romu bukwa l'ip̄hu eze nnajioha Romu ono bẹ̄ ii-je.”

Pòlu nọ̄ l'ip̄hu Agiripa yẹ̄ Baniisu

¹³ O be ujiku lanu; eze, bu Agiripa waa nwune iya nwanyi, bu Baniisu bya Sizariya g'ẹ̄phe kele Fesutosu. ¹⁴ Ẹ̄phe nọ̄ep̄ho ujiku olemole l'ẹka ono; Fesutosu bya eworu kẹ̄ Pòlu k̄ooru Agiripa. O sù iya: “Ọ̄ duru nwoke, Felikusu haru mu l'ulo mkp̄oro. ¹⁵ Mu jee Jierusalemu; ndu-ishi uke Chileke waa ndu bu ọ̄gerenya ọ̄gbo-ikpe p̄hẹ̄ p̄fuaharu mu akpamara, ẹ̄phe sùru l'o meshiru. Ẹ̄phe sù mu gẹ̄ mu nmaa ya ikpe. ¹⁶ Mu sù p̄hẹ̄ l'ọ̄ tọ̄ bukwa omelali ndu Romu g'a kpuru onye a sùru l'ọ̄ duru iphe, o meru nù; l'ẹbe abu lẹ̄ yẹ̄ ndu ọ̄daru ẹ̄phe l'iya nọ̄ l'ip̄hu l'ip̄hu g'o dofu onwiya l'iphe ono, a sùru l'o meru ono.

¹⁷ “O be mboku, ẹ̄phe dzuru l'ẹka-a; ọ̄phu mu ejekp̄odaaro akp̄o up̄fu. Mu jeshiepho l'ulo-ikpe ono lẹ̄ nchitab̄ohu iya bya asù g'e je edubata nwoke ọ̄bu. ¹⁸ Ndu ep̄fu iphe, o meru ḡbalihu; ọ̄phu ọ̄ ẹ̄du m̄e ẹ̄jo-iphe, mu riru l'o meru, duru ọ̄phu ẹ̄phe sùru l'o meru. ¹⁹ Iphe, ẹ̄phe p̄fuerup̄ho buerup̄ho op̄fu g'ẹ̄phe abajeru Chileke p̄hẹ̄ ẹ̄ja waa onye ọ̄bu, a sùru l'ẹ̄pha iya bu Jizosu, nwuhuhawaru nù; obenu lẹ̄ Pòlu sùru l'ọ̄ nọ̄kwadu ndzu. ²⁰ Ọ̄phu mu amadu iphe, mu e-me l'ẹ̄gube op̄fu ono. Mu jia Pòlu gẹ̄ mu maru ?ọ̄ ẹ̄du iya ree g'o jee Jierusalemu g'e kpee ya ikpe iphe, ẹ̄phe sùru l'o meru-a l'ẹka ono. ²¹ Pòlu jika sù lẹ̄ ya a-nọ̄dua lẹ̄ mkp̄oro jasù teke Okalibe eze nnajioha e-kpe iya ikpe. Mu karu sù g'e che iya nche jasù teke mu e-zi iya g'o jep̄fu eze nnajioha.”

²² Agiripa sù Fesutosu: “Ọ̄ ẹkwa mu g'a sù lẹ̄ mu nùmaru olu nwoke ọ̄bu l'onwomu kwapho.” Fesutosu sù iya g'ọ̄ haa l'ẹchele bẹ̄ ọ̄-nùma-a olu iya.

²³ O be lẹ̄ nchitab̄ohu iya; Agiripa yẹ̄ Baniisu bya akwakp̄oep̄ho onwop̄hẹ̄ ọ̄kpobe akwa ndu eze. Ẹ̄phe bya abahu l'ulo-ikpe ono waa eze ndu-ishi ọ̄jogu; m̄e ndu a maru ẹ̄pha p̄hẹ̄ lẹ̄ mkp̄ukpu ono. Fesutosu zia; e je eduta Pòlu bata. ²⁴ Fesutosu wata ep̄fu op̄fu sù: “Onyibe, bu Agiripa m̄e unubẹ̄ ndu nọ̄kota l'ẹka-a. Unu humakwa nwoke-a, ndu Jiu mgburugburu ndu ọ̄phu nọ̄ l'ẹka-a m̄e ndu ọ̄phu nọ̄ lẹ̄ Jierusalemu tukoru echi ichi iya ọ̄bu. Ẹ̄phe echi mkpu sù g'ọ̄ tọ̄ nọ̄duhe ndzu. ²⁵ Ọ̄le ọ̄ tọ̄ ẹ̄du iphe, mu humaru, o meru bu iphe,

dù k'e gude kpee ya mpfugbu. Eshinu o gude onu iya sù g'íkpe iya je l'iphu Okalibe eze nnajjoha bẹ mu sùkwaru lẹ mu e-zi g'e dularu iya eze nnajjoha. ²⁶ Obenu lẹ mu ta amadù iphe, bụ l'owa-a iphe, mu e-de l'ekwo sù eze nnajjoha l'o meru. Nokwa iphe, mu gude dutaru iya unu; mbù dutaru iya gùbe Onyibe, bụ Agiripa gèdegede g'òobukwanuru: e-lechaa ẹnya l'íkpe obu; mu amakwanuru iphe, mu e-de l'ekwo. ²⁷ Kele o dù mbèdua g'ò bụ umere onye-eswe mbù gẹ mu sù g'e duru onye mkpòro je; l'ẹbe egoshi iphe, a sùru l'o meru."

26

Pòlu edofu onwiya l'iphu Agiripa

¹ Agiripa sù Pòlu: "A haakwaru ngu nta-a g'i yee onu. I -makwaru iphe, ii-do dofu onwongu dokwaa ya." Pòlu bya apalia ẹka kele iya bya awata edodo sù:

² "Onyibe, bụ Agiripa; ẹhu atso mu l'i kweru gẹ mu pfuru ngu l'iphu pfua opfu; doo edo dofu onwomu ntanu-a l'iphemiphe, ndu Jiu sùru lẹ mu eme. ³ Ẹhu, atso mu nù bụ l'i maru omelalì ndu Jiu ree bya amaru iphe, ẹphe adzo. Jiko ngabekpoekwapho nchì ree l'iphe-a, mu abya epfufu-a.

⁴ "Ndu Jiu mgburugburu makotaru gẹ ndzù mu dù eshikpòo teke mu bụ nwata; kele mu shiẹpho lẹ mbù buru l'alì mu waa lẹ Jierúsalemù. ⁵ Ẹphe makwaruphò; m'ẹphe -jenu ekwe gbaa ekebe iya; lẹ mu shiẹpho lẹ mbù gbaru l'ogbo ono, kachaa atube nvò l'ekemu Chileke anyi ono, bụ iya bụ ogbo ndu Fàrisii. ⁶ Nta-a bẹ mu pfuru l'eka-a; a nòdu ekpe mu ikpe; kele mu ele ẹnya iphe ono, Chileke kweru nna anyi oche phẹ ukwe lẹ ya e-me ono. ⁷ Oo iphe ono, o kweru ukwe iya ono bẹ okpa-ipfu iri l'ẹbo ndibe anyi phẹ elekpòo ẹnya iya gude ẹhu anmanma iya abaru Chileke ẹja eswe l'enyashi-a. Sù-a; Onyibe; nta-a bẹ ndu Jiu sùru lẹ mu mesweru; kele mu ele ẹnya iphe lanù ono. ⁸ ?Bù gunu meru g'o gude o nòdu atsù unubẹ ndu Jiu l'ẹhu ekweta lẹ Chileke e-me ndu nwuhuru anwuhu g'ẹphe shi l'onwu teta gbalihu dzuru ndzù?

⁹ "Mbèdua l'onwomu shikwaphò dobesu l'ome o duru iphe, mu e-me gude mebyia iphemiphe, lakpòoru k'ẹpha Jizosu onye Nazaretu mẹ mu emewaa iya. ¹⁰ Noo iphe, mu meru lẹ Jierúsalemù bụ ono. Mu jeru anata ndu-ishi uke Chileke ekwo, egoshi l'oo phẹ ziru mu ozi. Mu je akputa igwerigwe ndu-nsò tushia phẹ mkpòro. Teke e kperu phẹ mpfugbu; mu ekweeru phẹ une. ¹¹ Ugbo olemole bẹ mu zichawaru g'e chĩa phẹ iphe l'iphe, bukpoò ulo-ndzukò ndu Jiu; l'eka mu eme g'ẹphe sù l'ẹphe te ekwetahèduru iphe ono, ẹphe kwetarù ono. Kẹ nkephẹ nòdu eghutaberu mu egbu shii k'ophu mu shi agbeshije jeshia alì ọzo je phẹ avòta."

Pòlu akọ gẹ ya gude gbanwee waa k'ozì iya

¹² "O buru k'iphe ono meru g'o gude mu jeshia Damasukosu. Ndu-ishi uke Chileke kwe gẹ mu je; o buru phẹ bẹ mu nò l'eka jeshia. ¹³ Noo ya Onyibe; o buru l'echilabò eswe ono gẹ mu nò l'uzo bẹ mu humaru iphórò, ka ẹnyanwu, nò l'akpaminigwe egbu nwijnwii. O nwuẹpho nwuphee mu lẹ ndu anyi l'ẹphe swì mgburugburu. ¹⁴ G'anyi ha dakòta kpurumu l'alì. Mu nùma olu-opfu, e gude opfu Aramu epfu sù: 'Sòlu!

Solu! 'Bụ ụnu meru iphe, ịkpa mu ẹhu? I -nọdu eme g'i mekata mu be o bukwa onwongu be iimekata. O gbekwa du g'eswi, emeka onwiya iphe-ehuka; kele ọogba okpa le mpyipyi oshi, onye nwe iya nu gude achị iya.' ¹⁵ Mu jia ya su: 'Bụ onye be i bu Nnajiuphu?' O su mu: 'Oo mu bu Jizosu; onye ịkpa ẹhu.' ¹⁶ 'Gbalihu pfuru apfuru. Iphe, mu gude byapfuta ngu bu ge mu gua ngu le ndu ejeru mu ozi. G'i je epfukashiaru ndu ozo iphe-a, i humaru ntanu-a ke nkemu-a; waa iphe, mu e-goshi ngu l'iphu.' ¹⁷ Mu a-dzota ngu l'eka ndu Izurelu waa l'eka ndu abudu ndu Jiu, bu iya bu ndu mu ezi ngu g'i je ali phe obu. ¹⁸ 'Ti-je emee g'ephe saa enya k'opfu ephe e-shi l'ochii futu bata l'iphoro; waa k'opfu ephe e-shi l'eka Nsetanu futu lwapfuta Chileke. Oo ya bu; mu aguru phe nu l'iphe-aji phe guru phe ye le ndu mu hotawaru g'ephe buru ndibe mu.'

¹⁹ "Oo ya bu; Onyibe; mu ta asukwaru waawaa le mu tee medu iphe ono, mu numaru l'ophulanya, shi l'imigwe ono. ²⁰ Mu vuru uzo jee Damasukosu; teme mu bya ejeshia Jierusalemu. Mu bya ejegbabe ali Jiudiya mgburugburu shia jeshia ali ndu abudu ndu Jiu. Ishi iphe, mu jedoru ekameka ono buru ge mu karu phe g'izimanu iphe-aji phe lwa phe azu g'ephe ghaa umere lwapfuta Chileke; ephe emeje iphe, e-goshi l'izimanu lwaru phe azu eviya. ²¹ Noo iphe, kparu iphe, ndu Jiu guderu mu l'eka mu no l'eze-ulo Chileke eme g'ephe gbua mu. ²² Ole Chileke eyekpokwaru mu pho eka byasu ntanu owa. Noo g'o gude mu pfuru l'eka-a agba ekebe g'onymonye numa; nwata me ogeranya. Mu nodu epfu iphe, abudu iphe ozo gbahaa iphe ono, Mosisu yee ndu mpfuchiru Chileke pfuru su l'oo-me ono. ²³ Ephe suru le Kereshi ono, jefutaje iphe-ehuka. E -mechaa l'o buru iya a-buru onye Chileke e-vuru uzo mee g'o shi l'onwu teta gbalihu dzuru ndzu; g'o pfukaaru ndu Jiu me ndu abudu ndu Jiu l'oo ya bu iphoro, Chileke e-shi dzoo phe."

Onu, Agiripa yeru Polu

²⁴ Polu donyaepho iphe ono; Fesutosu raswerehu: "Polu! Oo buakwaa obvu byaru ngu! Oke ekwo, i nwuru gbaghaakwaru ngu iphu!"

²⁵ Polu su Fesutosu: "Obvu te emekwa mu Onyibe. Iphe, mu epfu dokwaru enya; teme o buru okpobe-opfu." ²⁶ ?Tobudu Agiripa baa? O makotaru iphe-a, mu epfu-a rengurengu; teme mu nodu epfue ya pho hoo-haa; kele o doru mu enya l'o to dudu iphe ono ophu o numahaadaru; eshinu o dudu ophu e meru l'edomi. ²⁷ Su-a; Onyibe, bu Agiripa; ?I kwetaru iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuru to? Mu maru-a l'i kwetaru-a!

²⁸ Agiripa su iya: "?I dobesu l'ii-pfubutakebewaa mu egwegwa egube ono ge mu buru onye ke Kereshi?"

²⁹ Polu su iya: "?O bu egwegwa-o; ?oo-no odu-o; iphe, mu epfu anu Chileke bu ge gu le ndu-a, nokota l'eka-a buru iphe, mu bu; mbu ge ndu-a, anu iphe-a, mu epfu ntanu-a bukwarupho iphe, mu bu; a-gufukwaru unu ke mkporo-a."

³⁰ O pfuchaepho nno; eze, bu Agiripa waa Okalibe nnajioha Jiudiya, bu Fesutosu waa eze-nwanyi, bu Baniisu waa ndu ozo, ephe l'iya no l'eka ono tukko wulihu wufu. ³¹ Ephe lufuepho; ephe tukko pfuuharu

nwibe phẹ sù: “Nwoke-a te emetakwaru iphe opfu k'eje mkpọro; ophu ọ bụro k'apfugbu.”³² Agịripa sù Fesutosu: “?Ị maru-a l'ọ tọ bụ lẹ nwoke-a sùru g'ikpe iya lufu l'iphu Ọkalibe nnajioha lẹ Romu; e gege apakwaru iya-a haa.”

27

Pọlu nọ l'ugbo-mini eje Romu

¹ O be teke a chiru iya; ọ wukoo l'anyi a-nọdu l'ugbo jeshia Itali; e woru Pọlu yee ndu mkpọro ọzo ye Jiuliyọsu, bụ onye-ishi ndu ojọgu ndu Romu l'ẹka. Onye ono bụ onye-ishi “Ọgbo ndu ojọgu Ọgosutosu.”

² Anyi tuko wuba l'ugbo-pherephere-apa, shi Adaramitiyomu abya; eje l'odu ugbo, nogbaa l'aguga aguga ali Eshiya. Ọ dukwarupho nwoke Masedoniya, a nwuru lẹ Tesalonayika, epha iya bụ Arisutakosu, anyi l'iya tukoru nọdu l'ugbo ono jeshia. ³ O be lẹ nchitabohu iya; anyi rwua Sayidonu. E rwua ẹka ono; Jiuliyọsu gude eme odoo kwe gẹ Pọlu je ekelecha a onya iya phẹ g'ephe anuchaa ya nwiphe, bụ mkpa iya. ⁴ Anyi shikwa l'ẹka ono tugbua ọzo; kpọru ugbo kwaseru ọzo ẹnyanwu awawa; shita aguga Sayipurọsu; kele pherephere ezi anyi iziphu. ⁵ Pherephere ngata ugbo ono anyi ghabua mini ono l'aguga Silisiya waa Pamfiliya bata l'aguga Mayira, bụ mkpukpu, nọ l'ali Lisiya. ⁶ E rwua l'ẹka ono; onye-ishi ndu ojọgu ono huma ugbo-pherephere-apa, shi Alẹguzandiriya. Ugbo ono eje Itali. Ọ chiru anyi ye iya.

⁷ Anyi tokpoepo nwehu ngaa ugbo ono ujiku olemole; mbu ọ tsushikpoo l'ehu ike teme anyi ngarwua Knayidosu ntse. Ophu pherephere ekwekpọedu g'anyi shia ono. Anyi ọ-jia shia aguga mini ọzo Kiritu. Pherephere ono ngaru anyi shikube Salumonu. ⁸ Eshi aguga Salumonu ono tsushikpoo anyi l'ehu ike. Anyi bya ekukebekpoo ehụ teme anyi rwua ẹka lanu, eekuje “Ọdu-ugbo-oma”; ẹka ono be mkpukpu Lasiya duwaa ntse.

⁹ Anyi gude nno nọdu ọdu l'ẹka ono k'ophu anyi nọ-rwuru teke ije ugbo atsuje l'ehu bya anoghatawaa teke ndu Izurelu emeje omelali aswi egu. Pọlu nmaaru ndu ugbo ono me ndu ojọgu pho okwa sù: ¹⁰ “Ndu mu; iphe, mu humaru bụ l'ije ugbo anyi-a e-mechakwaa du ehuka shii. Ọ tọ bukwa l'ivu, nọ l'ugbo-a me ugbo l'onwiya a-la l'iswi; obenu l'ishi anyi be aa-lokwapho alolo.” ¹¹ Ọ buru iphe, onye-ishi ugbo waa onye nwe ugbo pfuru be onye-ishi ndu ojọgu ono ngaberu nchi. Ophu ọ kwataduru yee onu lẹ ke Pọlu. ¹² Eshinu ọdu-ugbo-mini ono ta dudu k'anodu l'udzumini ono; be onu ka awu nanu sù g'anyi tugbua l'ẹka ono g'a maru ?anyi a-du ike ngarwua Fonikusu. Fonikusu bụ ọdu-ugbo-mini, nọ lẹ Kiritu. Eka eeshije abahu l'odu-ugbo-mini ono du ebo. E -chebe iphu l'uzo ẹnyanwu ariba be nanu gharu iphu g'e jewaa ala l'uzo ẹkutara; ophu gha iphu g'e jewaa ala l'uzo ẹkicha. Ọ buru l'ẹka ono be anyi a-nodukota l'udzumini ono.

Oke pherephere byapfutaru

Pọlu phẹ l'echi enyimu

¹³ Pherephere shi l'uzo ndohali wata ezi nwa reswereswe; epeh obesus l'ephe a-du ike mekota g'ephe tuberu. Epeh shi lẹ mini lolita mgborigwe, a goru g'ikokoro, eegudeje lo-de ugbo lẹ mini wata anga ugbo ono lẹ mgboru mgboru Kiritu. ¹⁴ A nọepo nwanshii; oke

phèrèphèrè shì l'ùzò ishèlì minì onò zìrù byatashìa. ¹⁵ O zìkòtaphò ùgbò onò tùgbuà; èbè o kweèdu kwasèrù ìbìyà onò, phèrèphèrè shì abýà onò. Èbè anyì amàèdu g'anyì e-me iyà; anyì parù iyà haa gè phèrèphèrè pata anyì tùgbuà. ¹⁶ Anyì ghatashìa mgborù alì, eekujè Kulawuda, nò l'èchì minì; òphù phèrèphèrè ezìshìèdu anyì ìkè g'ò shì ezi. Anyì kukebekpòò èhù; tème anyì kpùrù nwùgbò kè nshìjì, eelìbèjè l'eze ùgbò yè l'eze ùgbò onò. ¹⁷ A kpùbatachaa nwùgbò onò, eegudejè agufuta nemadzù onò yè l'ùgbò phèrèphèrè apa onò; èphè byà egude erì kèè ùgbò mgburugburu kèè yà kpùkpùrukpu g'ò shìhù ìkè. Ndzù guahaa phè kè: ?a maru ùgbò tè èjèdu nù emìa l'èvevè, dù l'agùgà minì lè Libiyà. Èphè lò-zetachaa èkwa onò, emèjè gè phèrèphèrè ngà ùgbò onò; phèrèphèrè tò nwèhù gude ùgbò onò jèahaa. ¹⁸ Oke phèrèphèrè onò nòdu ezìkwaphò èhùkà èhùkà akwanga èphè k'òphù èphè watarù achìshì ìvù, dù l'ùgbò tuphashiahaa lè minì lè nchitabòhù mbòkù onò. ¹⁹ O bè lè mbòkù k'èto; èphè gude èkà phè l'onwopè mìshiahaa iphè, e gude mee ùgbò onò tuphashiahaa lè minì. ²⁰ A nò ujìkù olemolè òphù anyì ahùmaduru ènyanwu ènyà; òphù ò burò kè kpokpode tème oke phèrèphèrè onò nòdu ezìshìkwadù ìkìkè ìkìkè; o mee k'òphù anyì tà arìèdu kè ndzù.

²¹ Unwoke onò nòkpoo òdu; òphù ò dùdu onyè òphù rìrù nri. Òò yà bù; Pòlù gbèshì byà èjèpfù phè jè asù phè: "Ndu mu; òmè unu kwèrù nkemu haa afùtá lè Kìrìtù mè anyì tè etuphashìkwa iphèmìphè-a, è tupharù-a waa iphè-a, mèbyìshìhùrù nù-a. ²² Ntá-a bè mu arwò unu sù g'òbù shìhù unu ìkè. Ò tò dùkwa g'ò kà mma l'òò onyè lanù, etupha ndzù iyà. Òò 'èphò ùgbò-a a-la l'ìswì. ²³ L'ènyashì-a, larù nù-a bè ojòzì-ìmìgwe, shì l'èkà Chìlèkè onò, mu bù nkìyà; tème ò burù iyà bè mu èjèrù ozì onò byàpfutaru mu; ²⁴ byà asù mu: 'Gè ndzù bà agùshì ngu Pòlù l'ì jèfùtájè jè apfùrù l'ìphù eze nnàjìohà Romù. Òzò bù lè Chìlèkè e-gudekwaphò ìswì èhù ngu dzòò iphè, bù ndu gù l'èphè nò l'ùgbò-a.' ²⁵ Òò yà bù; ndu mu; g'òbù shìhù unu ìkè; kèlè o doru mu ènyà lè Chìlèkè e-mekòtá iphèmìphè g'è pfurù mu iyà. ²⁶ Òlè ò dùrù nwalì, ènyìmù sò-phèrù mgburugburu, ùgbò-a a-parù anyì jè asùbè."

²⁷ O bè l'ènyashì k'ujìkù ìrì l'èno; phèrèphèrè onò nòdu apakwadù-a anyì èjè lè minì Adìrìyatù. O rwujè l'èchì abalì; ndu ùgbò sù l'ò dùkwa g'alì adùwaa anyì ntse. ²⁸ A byà èworù nwìphè, anyì èrwa libè l'èrì byà èchìè yà l'ìmè minì onò. A tùá yà; ògbù minì onò burù iphè, haa gè ònyèkà ùkporò. A nònyakwa; a byà atùà yà òzò; ò burù ònyèkà ìrì l'ìsè. ²⁹ Ndzù guahaa phè l'ùgbò anyì e-jè ekwoo onwìyà l'òkè mkpuma rìkashìhù. Èphè mífù ègubè mgbòrìgwè-ònu-ìkòkòrò phò èno, dù l'azù ùgbò onò gude erì tù-zetachaa yà; ò bahù l'òhù minì gudeshìa ùgbò onò. Èphè nòdu arwò gè nchì e-me bòhù. ³⁰ Ndu ùgbò onò meahaa g'èphè gbado ùgbò-phèrèphèrè-apa onò. Èphè byà apazeta ùgbò kè nshìjì phò parù dèè lè minì. Èphè mee nno g'è dobesù l'èphè èjè agbè l'ìphù eze ùgbò onò yè mgbòrìgwè-ònu-ìkòkòrò lè minì. ³¹ Pòlù sù onyè-ìshì ndu ojògù onò waa ndu ojògù onò lè ndu ùgbò-a -pfufuwaa bè unu tà alwakwa. ³² Òò yà bù; ndu ojògù onò byà èbufu erì nwùgbò nshìjì onò; minì pata iyà.

³³ Nchì bòhushìa; Pòlù rwòahaa phè g'èphè kabèrò rìà nri. Ò sù phè: "Ntá bè unu nòwarù abalì ìrì l'èno; òphù ò dùdu iphè, unu rìrù. ³⁴ Jìkò unu rìà nri g'ìkè adù unu; kèlè ò tò dùkwa g'ò kà mma l'òò

ègbushi, dù unu l'ishi, etuphahù nù.”³⁵ O pfuchaa nno bya ewota buredi bya ekele Chileke l'iphu phẹ g'ẹphe ha bya awata atata.³⁶ Obu shihu phẹ ike. G'ẹphe ha rikọtakwapho nri.³⁷ Iphe, anyi dù l'ugbo ono bù ụmadzu ụkporo ụkporo mgbo iri l'ẹto l'ụmadzu iri l'ishii.³⁸ Onyemoney rijichaa ẹpho; a pashia ereshi, e vu l'ugbo ono tushia lẹ mini g'ugbo a-dù nphe.

Ugbo, pherephere apa tsukposhìhuru

³⁹ Nchi bọhuepho; ẹbe ndu ugbo ono amaedu mgbadagba, ẹphe nọ. Oo 'ẹpho l'ẹphe humaru l'alì zawaru phẹ ntse. Ẹphe hụma ẹka mini gwọru agwọgwọ; hụma l'ẹka ono bẹ alì dù baswaa l'agụga mini ono. Ẹphe sù g'ẹphe maru ?ẹphe e-me g'ugbo ono je eliru l'evevee l'agụga mini ono.⁴⁰ Ẹphe gbubushia eri, gude mgborìgwè-ọnu-ìkokoro ono hakọta iya lẹ mini bya atọshia ụdo, e gude kegbabẹchaa eku-ugbo, eegudeje ago-zi ugbo ono teke ono kwaphọ. Ẹphe bya apalia ẹkwa, nọ l'eli oshi, shi dù l'iphu ugbo gẹ pherephere awatakwanù enwu ugbo ono. Ẹphe nọdu ago-zi iya; jasù o lashia l'ẹka ono, mini gwọru agwọgwọ ono.⁴¹ Ugbo ono je agbaba l'ikpo evevee, dù l'ime mini ono; ishi ugbo phẹ liru l'evevee ono k'ọphu ugbo ono kwarù l'ẹka ono. Oke akpara-mini bya etsukashia azù ugbo ono iphiriba iphiriba.

⁴² Ndu ojọgu ono riahaa k'egbushi ndu mkpọro ono g'ọ tọ dù onye ọphu e-bvufu gbala.⁴³ Obenu l'onye-ishi ndu ojọgu ono eme g'ọ dzọo Pọlu. O sù g'ọ tọ dukwa onye ẹphe e-gbu. O sù iphe, bukpo ndu maru ebvu mini g'ẹphe pfubachaa lẹ mini vuru ụzo bvufu eli-mgboko.⁴⁴ Gẹ ndu ọphuu gudegbaa ẹka l'ogodo ugbo; ọzoo ibiribe oshi ugbo ono gude iya bvufu. O bụru g'anyi gude bvufukọta eli-mgboko bù ono. Ọphu o dudu onye iphe meru.

28

Iphe, eme lẹ Mọluta

¹ Anyi bvufukọtaephō eli-mgboko; a sù anyi l'ẹka ono, mini gbapheru mgburugburu ono bu iphe, ọza bù Mọluta.² Ndu ẹka ono phuru anyi obu-imemini shii. Ẹphe kpọberu anyi ọku sù g'anyi nyaa; kẹle teke ono bù udzumini; oyi nọdu atsu.³ Pọlu rwuta ẹyonku je achiru yee l'ọku ono. Agwọ shi iya wufuta g'irè ọku ono byaru iya l'ẹhu. O bya ataa Pọlu l'ẹka kepfuru.⁴ Ndu ẹka ono hụma g'ẹjo agwọ ono tarù Pọlu l'ẹka kepfuru; ẹphe pfuaha sù: “Nwoke-a nọkpokwaa l'ọchì. O bvufutaakwaru-a lẹ mini bu eviya; obenu l'alì ta ahaduru iya.”⁵ Obenu lẹ Pọlu phevuru agwọ ono chie l'ọku; ọphu o mekaduru iya iphe mẹ ilile.⁶ Ẹphe nọdu ele ẹnya teke ẹka e-ko Pọlu gbapfuru; ọzoo teke ọo-da gba nwuhu; ọphu o dudu. A kpọephō ọpfu nwanshii; ẹphe hụma l'ọ tọ dudu iphe, meru iya nù; ẹphe ghakọbe sù lẹ Pọlu bù oke agwa.

⁷ Nwoke, bù onye-ishi mkpukpu ono bẹ alì-ihe iya jeru bya asube lẹ mgboru ẹka ono. Ẹpha iya bù Pabuliyọsu. O seeru anyi ẹbyaa; bya achita anyi jeshia ibe iya; je akwaaru anyi ẹbyaa ujiku ẹto.⁸ Anyi jeshia; ododo-ẹnya gudeshiwaa nna iya; teme ẹpho-anùnù nọdu emekwa iya phọ. Pọlu bya abahù l'ime ọlo iya bya ẹpfuru nù Chileke bya ebyibe iya ẹka; mee ya o wekorohu.⁹ Noo ya; iphe ono mechaephō; iphe, bù ndu iphe emegbaa l'alì ono wuru bya; e mekọta

phẹ ẹphe wekorohuchaa. ¹⁰ Ẹphe nyako anyi iphe shingushingu; shi ẹgube ono kwabẹ anyi ùbvù. O rwua g'anyi byaru atugbu; ẹphe gwekokpoepho iphe, bụ mkpa anyi yejiaru anyi ugbo.

Eshi lẹ Moluta eje Romu

¹¹ Anyi nọ ọnwà ẹto l'ẹka ono, bya etsoru ugbo, shi Alẹguzandiriya tugbua lasha. Ugbo ono bẹ eekuje “Unwune, a nwuru ẹbo.” O nọkotawaru udzumi ono l'ọdu-ugbo l'alì ono. ¹² Anyi rwua mkpukpu Sayirakusu bya anọ l'ẹka ono abalì ẹto. ¹³ Anyi shi l'ẹka ono kpokpoepho mgburugburu mgburugburu jasuru anyi rwua Regumu. O be lẹ nchitabọhu iya; pherephere shi l'uzo ndohali shi anyi l'azu wata ezizi. O rwua nwarechi iya; anyi rwua Putiyoli. ¹⁴ O duru ndu kẹ Kẹreshi, anyi humaru l'ẹka ono. Ẹphe rwo anyi g'anyi l'ẹphe nọ abalì ẹsaa; anyi nọ nno. E mechaa; anyi tugbua jeshia Romu. ¹⁵ Ndu kẹ Kẹreshi, nọ lẹ Romu numahawaru l'anyi abya; ẹphe bya anyi ndzuta byarwutachaa aswa Apyiyosu waa oma mkpukpu, “Ulo nri ẹto.” Pọlu huma phẹ bya ekele Chileke; obu ka iya eshihu ike.

Pọlu epfu opfu Chileke lẹ Romu

¹⁶ Anyi jerwua Romu; a haa Pọlu; o buru l'onwiya. E ye onye ojogu; o nọdu eche iya nche.

¹⁷ A nọepho abalì ẹto; Pọlu bya ekua ndu-ishi ndu Jiu l'ẹka ono ndzukọ. Ẹphe dzuẹpho; o sụ phẹ: “Unwunna mu; a turu mu mkporo lẹ Jierusalẹmu kpuru mu nọ ndu Romu l'ẹbe adu iphe, mu meru ndibe anyi; ophu o dudu iphe, mu mebyiru l'omelali, shi lẹ ndiche anyi phẹ. ¹⁸ Ndu Romu ono jichaa mu aji bya emeahaa g'ẹphe haa mu; kẹle ẹphe humaru l'ọ to dudu iphe, mu meru, gbaru kẹ g'a pfu-gbua mu. ¹⁹ Ndu Jiu jika. A kwaru mu ye; mu sụ g'i kpe mu futu l'iphu eze nnajioha l'ẹbe adu iphe, mu a-sụ l'owa-a iphe, ndibe anyi meru mu. ²⁰ Nno iphe, mu gude kua unu; kẹle o du mu gẹ mu l'unu huma pfugba. Iphe, unu gude huma mu lẹ mkporo-a, a turu mu l'ẹka-a bukwa lẹ mu ele ẹnya onye ono, anyibe ndu Jiu ele ẹnya iya ono.”

²¹ Ẹphe sụ iya: “O to dukwa ekwo, e shi lẹ Jiudiya detaru anyi, epfu nkengu. Ophu o dukwa unwunna anyi, byaru edo nkengu k'ẹji; ọzo sụ l'ọ duru iphe ọzo, i meru. ²² O dukwa anyi g'anyi numa olu ngu; kẹle anyi maru l'ekameka bẹ eepfuepho l'ogbo-a, i gbaa ta adudu ree.”

²³ Ẹphe tọaru Pọlu onu mbọku, ẹphe e-dzu. O be mbọku ono; ẹphe kwatakpoọ du igwerigwe bya l'ẹka Pọlu nọ. Pọlu shi l'utsu kọoru phẹ iphe, o humaru, bụ iya bụ gẹ Chileke shiwaa egoshi l'ọo yẹbe Chileke bụ eze; o kọo ya g'o doo phẹ ẹnya ree kọ-jia ya nchi. O gude iphe, e deru l'ekwo ekemu Mosisu waa l'ekwo ndu mpfuchiru Chileke mee gẹ ya pfuta phẹ yeru Jizosu. ²⁴ O duru ndu ophu gude iphe, oopfukweta kẹ Jizosu; o duru ndu ophu ekwedu nọ. ²⁵ Ẹphe gude k'iphe ono pfugbaaru ekpa l'iche iche. Ẹphe bya atugbu; Pọlu sụ phẹ: “A-a! Iphe-a, Unme-du-Nso shi l'onu Azaya; onye mpfuchiru Chileke pfuaru ndiche unu phẹ-a bụ okpobe-opfu. ²⁶ O suru:

“Je akaruru ndu-a l'ẹphe
 a-nga nchì nta ngaa imo;
 o to dudu iphe,
 edo phẹ ẹnya.
 Ẹphe e-lee ẹnya nta lee imo;

ọ tọ dudu iphe, ẹphe ahuma.
 27 Kẹle ẹphe kpọ-chiru obu.
 Ẹphe swọ-chiru nchị tanyịbe
 ẹnya.
 Ọ -buru 'abụ m'ẹphe egude
 ẹnya hụma;
 gude nchị phẹ numa;
 obu phẹ emee g'ọ doo phẹ ẹnya;
 m'ẹphe aghakọbe lwapfuta mu
 gẹ mu dzọo phẹ.*

28 "Pọlu sụ phẹ: Iphe, unu a-maru bụ l'ozì-oma ndzọta ono, Chileke kweru ukwe iya ono bẹ o ziwaru g'e je ezia ndu abudu ndu Jiu. E zia phẹ iya; ẹphe natawa iya." Noo olu Pọlu. 29 O pfuchaa nno; ẹphe l'ẹphe tūkashiahaa ẹgo atushikpoo ya ike; ẹphe wuru tųgbua.

30 Pọlu jita ọlo buru pfuhaha ọgwọ. O bua ya mgbarapha labọ. Ọ nọdu anabatajẹ onyemonye, byaru iya ekele. 31 Ọ nọdu anọduje epfu gẹ Chileke gude egoshi l'ọo ya bụ eze bya anọduje ezi iphemiphe, kẹ Nnajiuphu, bụ Jizọsu Kéreshi. Ọ nọdu asajẹ iphe ono g'ọ dọ iya. Ọphụ ọ tsudu ebvu; tẹme ọphụ ọ dudu onye akpọshije iya ya nụ.

---

* 28:27 28:27 Gūnaa Azá 6:9,10.

Ĕkwo-ozì, Pòlu Deru Nù Ndu Romu

¹ Ĕkwo-ozì ọwa-a shì l'ẹ̀ka m̀be Pòlu; onye ejeru Jizọ̀sù Kéreshì ozi; b̀r̀u onye Chileke kuru gẹ̀ mu b̀r̀u onye-ishi-ozì onò; bya ab̀r̀u onye Chileke họtaru gẹ̀ mu bya ezia ozi-ọma iya onò.

² Ozi-ọma onò b̀r̀ iphe, Chileke shihawaa l'ọ̀nu ndu mpfuchìru nkiya kwehawaa ukwe iya teke òhakpowaro ẹ̀nya ẹ̀nya; tẹ̀me a byakwaphọ̀ edehawa iya l'ẹ̀kwo-opfu Chileke. ³ Ozi-ọma onò b̀r̀ kẹ̀ Nwa iya, b̀r̀ iya b̀r̀ Nnajiuphu anyi Jizọ̀sù Kéreshì. A -bya l'ab̀b̀bu, ọ̀ b̀r̀ nemadz̀ b̀r̀ l'a nẁr̀u iya ọ̀ b̀r̀u Nwa Dévidi. ⁴ Chileke shì l'ike onò, meru iya ọ̀ b̀r̀u onye ò nsọ̀ onò; mee ya o shì l'ọ̀nwu teta dz̀r̀u ndz̀u egoshi l'ọ̀ b̀r̀ Nwa iya. ⁵ Ọ̀ b̀r̀ iya bẹ̀ Chileke gbẹ̀ l'ẹ̀ka iya meeru mu eze-iphe-ọma onò, b̀r̀ kẹ̀ gẹ̀ mu b̀r̀u onye-ishi-ozì duru ọ̀ha, shìkpọ̀ ẹ̀kameka lẹ̀ mgboko mgburugburu duba l'uzo, ẹ̀phe e-shi kweta; meje iphe, e deru l'ẹ̀kwo-opfu Chileke g'eeshi nno kutsee ẹ̀pha Kéreshì onò. ⁶ Gẹ̀ mu edu ndiphe l'ophu onò bẹ̀ unubẹ̀ ndu Romu yìchakwaa ya; mb̀u unubẹ̀ ndu Chileke kuru g'unu b̀r̀u kẹ̀ Jizọ̀sù Kéreshì.

⁷ Ọ̀o ya b̀r̀ lẹ̀ mu ede ẹ̀kwo-a aǹ unu g'unu hakọta lẹ̀ Romu; mb̀u unubẹ̀ ndu Chileke yeru obu bya ekua unu; g'unu b̀r̀u ndu-nsọ̀. Gẹ̀ Chileke, b̀r̀ Nna anyi yẹ̀ Nnajiuphu onò, b̀r̀ Jizọ̀sù Kéreshì meeru unu eze-iphe-ọma; mekwaaphọ̀ g'ẹ̀hu ò unu guu.

Pòlu epfu k'ẹ̀je Romu

⁸ Iphe mb̀u kpọada b̀r̀ lẹ̀ mu gbẹ̀ Jizọ̀sù Kéreshì l'ẹ̀ka ekeleru unu Chileke g'unu ha; kele e pfudzuwaru k'ekwekwe, unu kweru kẹ̀ Chileke l'eliphe mgburugburu. ⁹ L'ọ̀ kwa Chileke b̀r̀ onye ekebe mu l'anọ̀duje epfuru iya opfu ẹ̀hu unu eswe l'ẹ̀nyashi mẹ̀ mu -nọ̀du epfu aǹ iya. Ọ̀o Chileke onò bẹ̀ mu gude obu mu g'ọ̀ ha ejeru ozi k'ezì ozi-ọma kẹ̀ Nwa iya onò, b̀r̀ Jizọ̀sù. ¹⁰ Mu anọ̀duje epfu aǹ iya s̀ g'ọ̀ gude obu ọ̀maa ya mee gẹ̀ mu kabẹ̀ kpata ọ̀zo bya agbaphee unu. ¹¹ L'ọ̀ogukpo mu agugu gẹ̀ mu l'unu h̀ma; k'ọ̀phu mu e-me g'iphe-ọma, shì Unmed̀-Nsọ̀ l'ẹ̀ka rwube unu ẹ̀ka. L'eshì ẹ̀gube onò mee g'obu shihu unu ike. ¹² Mb̀u lẹ̀-a; iphe, mu epfu b̀r̀ l'ekweta, unu kwetar̀ e-me g'obu shihu mu ike; ekweta nkemu emekwaaphọ̀ g'obu shihu unu ike. Ọ̀o ya b̀r̀; anyi eshi nno yeru nwibe anyi ẹ̀ka.

¹³ Iphe, unu a-maru; unwunna mu; b̀r̀ lẹ̀ tekenteke bẹ̀ mu as̀je lẹ̀ mu abyawaa unu agbaphe; ọ̀le eshìkpọ̀ teke onò bya as̀ nta-a bẹ̀ o nweerupho iphe, akpọ̀shìje mu abyabya. Mu at̀beje lẹ̀ mu a-bya gẹ̀ mu aharu ndu ndu-unu pfuta yeru Kéreshì gẹ̀ mu epfukwa iya phọ̀ l'ọ̀hamoha ọ̀zo, ab̀kwapho ndu Jiu. ¹⁴ Lẹ̀ mu jikwa onyemonye ọ̀gwo ezi ozi-ọma onò. Mu jì iya ndu Gurìsù bya ejìru iya ndu ab̀du ndu Gurìsù. Mu jì iya ndu guru ẹ̀kwo; bya ejìru iya ndu ag̀duru ẹ̀kwo. ¹⁵ Nno g'ọ̀ gude ọ̀ nọ̀du ag̀ mu ẹ̀gu abya ezi unubẹ̀ ndu nọ̀ lẹ̀ Romu ozi-ọma onokwaphọ̀.

Ike ọ̀phu Chileke gude adzọ̀ ndiphe

¹⁶ L'ìphere ezi ozi-ọma kẹ̀ Kéreshì onò ta ad̀kwa mu. Kele ọ̀ kwa iya b̀r̀ ike, Chileke gude adzọ̀ iphe, b̀kpoo ndu kwetar̀ kẹ̀ Kéreshì. O

gude iya vuru ụzo adzo ndu Jiu; ndu ta abudu ndu Jiu ndu etso phe. ¹⁷ L'ọ kwa ozi-oma ono be Chileke gude egoshi apfubekoto nkiya, bu iya bu ekweta nkiya, shita l'ishi jasụ l'ikpetemazu; bu iya bu g'e deru iya l'ekwo-opfu Chileke su: "Onye pfuberekoto e-gude ekweta ndu ndzu."

Ikpe, nmaru ndiphe l'ophu

¹⁸ O buru iya meru g'o gude Chileke shiwaa l'imigwe goshi ge ya e-gude oke-ehu-eghu iya mee ndiphe; mbu oke-ehu-eghu, l'eghu iya nu le ndiphe kpuru iya ebo l'afu; teme ephe ndu eme ejo ememe. Ephe gude ejo ememe, ephe eme akpaya okpobe-opfu ono ishi. ¹⁹ Iphe, gbaru nemadzu g'o gogo maru iya le ke Chileke be dabyiru eba l'iphu iya; kele Chileke goshiru phe iya l'onwiya. ²⁰ Eshikpo teke Chileke meru mgboko be nemadzu shiwaa l'iphe, Chileke meshiru maru egube onye o bu okpobe amaru. Like iya, nyiberu anyibe a-no ojejeje; teme o buru iya gedegede bu Chileke. Oo ya bu l'ephe ta agofuedu. ²¹ Le nemadzu machacharu le Chileke du; ophu ephe akwabejedu iya ubvu l'o bu Chileke; ophu ephe ekelejedu iya ekele. O chia iphe, meru nu bu l'egomunggo sweshihwaru phe; k'ophu oriri phe buwaa iphemmanu; o buwaru eme eswe jiru phe obu; k'ophu obu phe gbahwaru tsukiribaa. ²² Ephe gude l'ephe suru l'ephe maru iphe; kabakporo aburu ndu eswe. ²³ Ephe woru ubvu, e gege akwabe Chileke ono, a-no je adwaruro aduru ono ye l'azu bya abaaharu nteke eja; ntekepe, e megbaaru o du ge nemadzu, ta adudu eka o-no-beru; ozoo g'enu, ephe l'eli; ozoo g'anu; ozoo g'agwo.

²⁴ Noo g'o gude Chileke paru phe haa; ephe melahaa ejo ememe, bu iphe, agu obu phe. Ephe wata eme onwophe njo ememe. ²⁵ Nemadzu woru iphe, bu okpobe-opfu ke Chileke ye l'azu; kweta iphe, bu uka; bya awata abaru iphe, Chileke meru ememe eja; akwabe iya ubvu; haa Chileke ono, meshiru iya nu ono; bu onye o gbaru ke g'anyi tuje epha jasụ le tuutuutu le mimiimii. Nokwa g'o du.

²⁶ O buru iphe ono meru g'o gude Chileke paru nemadzu haa; ephe wata aji momomo; eme iphe du ideyideyi. Ke g'unwanyi phe haje ejepfu unwoke, bu iphe, Chileke medoru phe; wata ejepfu unwanyi ibe phe. ²⁷ Nokwapho g'unwoke phe haru ejepfu unwanyi, bu iphe, gbaru phe nu; egu ejepfu unwoke ibe phe ndu anoduje enwu phe phuruphuru g'oku l'ehu. Nwoke yee nwoke ibe iya wata akwakwa. Ephe watanu ahuma urwu, gbaru oriri, sweshihuru phe nu l'ehu phe.

²⁸ Su-a; eshinu ndiphe te ekwedu amaru iphe, bu okpobe-opfu le ke Chileke; Chileke paru phe haa; ephe ndu arije oriri, enwedu ishi; watanu eme iphe, agbaduru phe nu. ²⁹ Ophu o dudu egube ejo ememe; me iphe, apfuduru-oto, ephe te emedu; k'ophu oobushihu phe ebushihu l'ehu. Ephe ndu aji momomo g'ephe naa iphe, abudu nkephe; edoberu nwibe phe okpoma mgbash. Enya pfurupfuru paa phe eka l'ehu; ephe ndu egbu ochi; esephe opfu opfu bya agho-phe ugho; ephe ndu eme iphe-ashi; bya asu-phe asulasu. ³⁰ Ephe ndu evu nwibe phe nvu azu; buru ndu Chileke du ash; ndu anoduje eme nwibe phe iphe-iphere l'obu oku; buru ndu eme ngganga bya etse etsetse. O buerupho g'ephe e-me mee ejo-ipe be ephe anoduje ari; teme ebe ephe ekwejedu eme iphe, ne phe le nna phe pfuru. ³¹ Ephe bu ndu enwedu egomunggo; ophu e gudedu ire phe eka. Ephe

ta aphujeduru nwibe phẹ obu-imemini; ẹbe ẹphe enwedu obu-oma. ³² Ẹphe bụ ndu machacharu iphe, bụ ikpe Chileke; maru lẹ ndu eme ẹgube ẹjo-iphe ono bụ onwu, bụ iphe, gbaru phẹ nụ. Ophu o buda l'ẹphe eme nno; obenu lẹ ndu eme g'ẹphebedua agbeje du phẹ ree.

2

Ikpe, Chileke nmaru onyemonye

¹ Noo g'o gude mu su ngu l'i ti g'ofukwapho gube onye ophu ekpe onye ozo ikpe; onye i buhabe. Kele oo iphe ono, iikpe onye ozo ikpe iya ono be i gudekwapho anma onwongu ikpe. Kele gubedua, l'ekpe ikpe emekwapho iphe ono, iikpe onye ozo ikpe iya ono. ² Ole ophu anyi makaharu bu l'ikpe Chileke pfuru-oto l'ehu ndu eme ẹgube iphe ono. ³ Gube nwodumeka; ?I dobesu le teke igbarwushije ndu eme ẹgube iphe ono; bya emekwa iya pho l'onwongu; ?i dobesu l'ji-nahu ikpe ke Chileke? ⁴ ?Too; bu eze odoo ophu paru aka apaa, Chileke emeje; waa l'o bujeru nemadzu -mee iphe-iji l'o paru iya haa; teme o nodu anoduje ata nshi shii; ?bu iphemiphe ono, be i woru nmaa phulaphula? Ophu i madu l'iphe, o gude Chileke nodu emejeru ngu odoo bu l'ooome g'izimanu lwa ngu azu; g'i haa eme iphe-iji lwapfuta iya. ⁵ Obenu le nta-a be i nweru ejo okpoma kwefu ike g'odoo, Chileke eme te eme g'izimanu lwa ngu azu. Oo ya bu l'iime g'iphe-ehuka nkengu ka shii mboku ikpe ono, Chileke e-goshi oke-ehu-eghu iya me g'ikpe nkiya du, bu iya bu ikpe pfuru-oto ono. ⁶ Mboku ono be Chileke e-bukwa onyemonye nggo le g'iphe, o meru gbaru. ⁷ Ndu taru nshi nodu eme iphe, du ree; kukebe ehuru achoghe Chileke jaa phẹ ajaja; kwabe phẹ ubvu; be oo-me g'ẹphe nodu ndzu ojejoje; ẹphe taa nwuhubaedu anwuhu. ⁸ Obenu lẹ ndu ono, bụ ndu kwefuru ike ono; ndu ata ngaduru okpobe-opfu nchi; o chia iphe, ẹphe etso bụ iphe, apfuduru-oto; ndu ono be Chileke a-tu-koshi oke-ehu-eghu iya, paru aka. ⁹ Iphe, bu onye emekpo ejo-iphe be ehuru ta abyadu eburu ebvuru; teme o je l'e-je iphe-ehuka iya. Oo-vuru uzo dapfuta ndu Jiu; teme ndu abudu ndu Jiu etsota iya. ¹⁰ Obenu l'onyemonye, eme iphe, du ree be Chileke a-ja ajaja; kwabe iya ubvu bya emee; ehuru adu iya guu jasu le tuutuutu le mimiimii. Oo-vuru uzo meeru iya ndu Jiu; teme ndu abudu ndu Jiu etsota iya. ¹¹ Kele Chileke ta adudu onye oole enya l'iphe.

¹² Iphe, bukpo onyemonye, amadu ekemu mee iphe-iji be Chileke a-nmakwa ikpe; ẹphe alaa l'iyi; obeta ẹbe ẹphe amadu ekemu. Iphe, bukwanu ndu bu ndu maru ekemu bya emeela iphe-iji be Chileke e-gudekwapho ekemu ono nmaa ikpe. ¹³ L'o to bukwa ndu anumaje ekemu be bu ndu pfuberekoto l'iphe Chileke; o chia ndu eme iphe, ekemu pfuru bu ndu Chileke a-gu le ndu pfuru-oto. ¹⁴ Le teke o bu le ndu abudu ndu Jiu, bu iya bu ndu amadu ekemu gbegudeje uche phẹ eme iphe, du l'ekemu; bu nu iya-a bu l'ẹphe egoshi l'ẹphe maru iphe, gbaru phẹ l'ememe; obeta ẹbe ẹphe amadu ekemu. ¹⁵ Umere phẹ egoshi l'iphe, ekemu pfuru be Chileke dewaru phẹ l'obu. Teme egomunggo phẹ nodu agbakwa phẹ pho ekebe; eshinu oriri phẹ anoduje anmaa phẹ ikpe bya ahajekwarupho ahuru phẹ enge. ¹⁶ Mboku ono, Chileke e-kpe ikpe ono be oo-gbe Kereshi Jizosu l'eka kpee nemadzu ikpe iphe, nemadzu arije domia l'okpoma iya. Noo iphe, ozi-oma ono, mu anoduje ezi onoya pfuru.

Ndu Jiu ephe l'ekemu

¹⁷ A bya l'ehu gubedua, bu onye Jiu; i nodu etu onwongu onye Jiu bya akporu obu ye l'ekemu; bya egude gule Chileke aba l'abaa. ¹⁸ I maru iphe, bu uche Chileke; teme ekemu iya nodu egoshi ngu iphe, gbaru ngu l'ememe; me iphe, agbaduru ngu l'ememe. ¹⁹ I makaharu l'i bu onye edu ndu atsu ishi; bya aburu iphoro ke ndu no ochii. ²⁰ I buru onye akpo-ziru ndu eme eswe uzo; bya aburu onye ezi ndu bu unwegirima iphe. I maru ekemu Chileke; bya amaru okpobe-opfu du l'ekemu ono. ²¹ Oo ya bu; eshi ophu inoduje ezi ndu ozo; ?bu gunu kparu iphe, i tii zidu onwongu? Gube onye ara iya arara su g'e te zijeshi iphuru; ?tii zikwanu iphuru l'onwongu? ²² Gube onye epfu su g'e te erijeshi ogori; ?ti rikwanu ogori? Gube onye ono, agburu nshi, a gworu agwogwo tuphe ?ti jejekwanu ezita iphe, e doberu l'eze-ulo-nshi? ²³ Gube onye ono, aba abaa le Chileke turu ekemu doberu ngu ono; ?ti nodujekwanu emebyishi ekemu obu; gude iya eme Chileke iphe-iphere. ²⁴ L'e dekwaru l'ekwo-opfu Chileke su: "Ndu ohozo epfubyishi Chileke; o buru umere unu kparu iya."

²⁵ Urwu dukwa l'ebu ubvu bu eviya; ole oo 'ekwapho me o -buru l'i meje-a iphe, ekemu pfuru. Obenu teke o bu l'inoduje emebyi ekemu be gu l'onye ebuduru ubvu a-gbaru l'aji. ²⁶ Nokwapho g'o du onye ebuduru ubvu. Teke o bukwanu l'onye ebuduru ubvu emeje iphe, ekemu pfuru; ?ta agudu iya l'onye buru ubvu to? ²⁷ Oo ya bu le ndu abudu ndu Jiu ono, bu ndu ebuduru ubvu ono l'a-nma gube onye Jiu ikpe. Unubedua, bu ndu Jiu nweru ekemu, e deru l'ekwo bya ebua ubvu; teme unu gbemebiyi ekemu. ²⁸ Onye buepho onye Jiu l'enya ndiphe ta bukwa iya bu l'a bu onye Jiu. Ophu ebu ubvu ophu eebu l'anu-ehu abukwa iya pho bu l'e buru ubvu. ²⁹ Iphe, bu okpobe onye Jiu bukwa onye bu iya nu l'ime okpoma iya. Okpobe ebu ubvu; buru ophu eebu l'ime obu, bu iya bu ophu Unme Chileke buru nemadzu; o to bukwa ophu e buru l'oo g'e mee ya g'e deru l'ekwo ekemu. Egube onye ono ta abukwa nemadzu ajaje iya ajaja; o kwa Chileke be ajaje iya nu.

3

¹ Su-a; ?bukwanu gunu be onye Jiu gude ka onye abudu onye Jiu mma? ?Denukwanu urwu, du l'ebu ubvu? ² O kwatakpokwaaru baa urwu, ha shii l'uzomuzo. Ke mbu kpada bu l'oo ndu Jiu be Chileke woru opfu, o pfuru ye l'eka. ³ Le-a; ome o bukwanu l'ephe haru buru ndu ekwetaduru nu teke ono; ?e gege gude l'ephe te ekwetaduru su le Chileke be ta agbaeduru g'e gude ire iya aka to? ⁴ Tuswekwa! G'e goshichikwa le Chileke ta adudu teke o buedupho onye ire-lanu g'o bu; o betakporu nemadzu mgburugburu je a-bueberu ndu ntuphu-ire. Noo iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su:

"Oo l'opfu ngu Chileke be

ee-shi goshi

l'i bu onye pfuru oto.

Ophu o dudu teke e kuru ngu

ikpe g'i ti kpefu."

⁵ Teke o bukwanu l'oo l'anyi ta agbaduru g'e gude ireanyi aka emeje g'a huma ge Chileke gbareru k'egude ire iya aka; ?buhunu gunu be

anyi e-pfu? ?Anyi a-sụ ị Chileke meru ẹjo-ipe l'ọ kpabẹru anyi oke-
 ẹhu-eghu iya? Nta bẹ mu ajikpoakwa aji-a gẹ ndiphe ọzo anọduje aji.
 6 Tụswekwa! Ọ -bụ l'ọ tọ dụ nno mẹ ?Chileke emehunu imagha oo-kpe
 ndiphe ikpe?

7 Ị-ẹ-a; teke ọ bụ onye ntuphu-ire; ọ buru iya agbeje mee g'a kabaa
 amaru ị Chileke bụ onye ire-lanụ; jaa ya ajaja; ?denu g'o gude Chileke
 jehunu a-nma mu ikpe ị mu bụ onye iphe-ẹji? 8 ?Bụ gunu kparụ iphe,
 anyi tee pfudu iphe ono, ndu anọduje agbaru anyi mgbamụ; ebo anyi
 ibo sụru l'anyi epfuje ono? Iphe ono bụ: "G'anyi meanarọ ẹjo-ipe
 g'ee-shi gẹ k'oma eshi iya futa." Ndu ono bẹ Chileke a-nmakwa ikpe,
 bụ iphe, gbaru phẹ nụ.

Ikpe, nmaru onyemonye

9 ?Nta-a-ee? Onodu anyibe ndu Jiu ?ọ ka kẹ ndu abudu ndu Jiu mma
 tọ? Tụswekwa! Anyi ta akakpoda phẹ mma ililekpoo. Iphe, anyi
 goshiru bụ l'anyibe ndu Jiu; mẹ ndu abudu ndu Jiu tukuru buru ndu
 iphe-ẹji pyitaru l'ekpiri. 10 L'e dekwaru l'ekwo opfu Chileke sụ:

"Ọ tọ dukwa mẹ onye
 pfuberekoto;

mbukwa m'onye lanu.

11 Ọphu ọ dudu mẹ onye lanu,
 nweru egomunggo;

ọphu ọ dukwapho onye
 eseje gẹ ya maru Chileke.

12 Onyemonye ghawaru Chileke
 azu.

Ephe tukowaru yifu.

Ọ tọ dudu onye ọphu eme

iphe, pfuru-oto
 g'ọ ka mma l'ọo onye lanu.

13 Ekpiri phẹ bụ ilu, gheru onu.

Ire phẹ bẹ ephe egudeje
 edephushi nwibe phẹ.

Opfu, shi phẹ l'onu nọdu

egbu egbugbu
 g'ẹru ẹjo agwo.

14 Iphe, jiru phẹ onu bụ ephu

iphu
 yẹe opfu, shi l'okpoma
 mgbashị.

15 Ephe ekwoje gburumu je
 egbua nemadzu.

16 Ụzo, ephe eshi bụ iphe,
 aduje iya nụ bụ ọla-l'iswi
 yele aphụ.

17 Ephe ta amadu ụzo nchi
 adu-doo.

18 Ọphu ephe ta atsudu Chileke
 ebvu ililekpoo."*

* 3:18 3:18 Guna Ebv 36:1.

¹⁹ Ophu anyi makahakp̄ooru bu l'iphemiphe, e deru l'ekwo ekemu Chileke bu ndu a tu-doru ekemu obu be e dedoru iya. Oo ya bu g'o to du onye a-gofu nu. Onu aburu onyemoneye kpurukudukuu; wafua g'onymoneye e-shi egube ono buru onye-ikpe nmaru l'iphu Chileke. ²⁰ Iphe, o gude o du nno bu l'o to dudu onye a-su le ya e-gude eme g'ekemu pfuru buru onye pfuberekoto l'iphu Chileke; eshinu iphe, ekemu emeje bu l'o meje ge nemadzu maru le ya mewaru iphe-eji.

Apfubekoto ophu shi l'ekweta

²¹ Obenu le nta-a be e goshiwaru iphe, bu apfubekoto ke Chileke, abuedu ophu shi l'edobe ekemu. Iphe ono buru iphe, ekemu me ndu mpfuchiru Chileke gbaru ekebe iya. ²² Apfubekoto ke Chileke-a; shi l'ekweta anyi kwetaru ke Jizosu Kereshi rwube anyi aka. O to dudu onye ogufuje me nanu; ²³ kele onyemoneye mewaru iphe-eji; shi nno nafu onwiya odu-biribiri ke Chileke. ²⁴ Obenu le Chileke mewaru onyemoneye eze-iphe-oma ke mmanu gua ya l'onye pfuberekoto. O buru onye o shi l'eka mee ya bu Kereshi Jizosu onye meru g'ephe nweru onwophe. ²⁵ Chileke goshiru Kereshi l'edzudzu-oha g'o buru eja, e gweru gwefu iphe-eji ndiphe. O buru mee, Kereshi ono gbashiru teke o nwuhuru ono be Chileke egudeje aguru nemadzu nvu l'iphe-eji iya; mbu ndu woru onwophe ye iya l'eka. Chileke shi egube ono mee ge ya goshi le ya pfuberekoto. Le teke ndiche be Chileke shi abujeru onye meru iphe-eji l'o taclaa nshi lephua ya enya. ²⁶ Ole nta-a be oogoshije ge ya eshije mee ndiphe g'ephe buru ndu pfuberekoto; kele yebedua bu onye pfuberekoto bya abukwarupho onye emeje iphe, bu ndu kwetaru ke Kereshi g'ephe buru ndu pfuberekoto.

²⁷ Su-a; ?o dukwaduru onye duru iphe, oo-nodu aba l'aba nta? O to dukwa. ?O buru aka o meru imagha? ?Bu l'anyi eme iphe, ekemu pfuru to? Waawakwa. O buakwaa l'anyi woru onwanyi ye Kereshi l'eka. ²⁸ Kele iphe, anyi maru bu le Chileke agujekwapho nemadzu l'onye pfuberekoto me o -buru l'onye ono kwetaru ke Kereshi; o to bukwa shita l'eme iphe, ekemu pfuru. ²⁹ Chileke ?o bu Chileke ndu Jiu kpurumu to? ?To buedu Chileke ke ndu abudu ndu Jiu? Ee! O bufua Chileke ndu abudu ndu Jiu. ³⁰ O buepho Chileke lanu du kpoloko. O buru iya a-gu ndu Jiu, kweru ke Kereshi le ndu pfuberekoto; bya abukwaru iya pho a-gu ndu abudu ndu Jiu, kweru ke Kereshi le ndu pfuberekoto. ³¹ ?O pfuru l'anyi gudewaa k'ekweta-a rwutoshia ekemu to? Tuswekwa! Iphe, anyi emechia bukwa g'ekemu nguru anguru.

4

Iphe-nggoshi, Ebirihamu meru

¹ ?Denu iphe, anyi e-pfu le ke Ebirihamu, bu nnaji ndiche anyi phe? ?Denu g'o nwuru ye ya? ² Le teke o bu l'oo iphe-oma, Ebirihamu metaru be Chileke gude gua ya l'onye pfuberekoto; be o nwekwaru iphe, o gogo gude aba l'abaa; ole o to bukwanu l'iphu Chileke. ³ Noo iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su: "Ebirihamu kwetaru ke Chileke; a guaru iya ya l'apfubekoto." ⁴ Su-a; onye jeru ozi be a ta sujekwa l'iphe, a nuru iya le k'ozu ono bu iphe-oma be e meru iya; gbahaa l'oo ugwo, rwuberu iya nu be a pfuru iya. ⁵ Obenu le teke nemadzu gwoberu k'ese akanya ehuiya; bya ekweta ke Chileke ono emeje g'onye iphe-eji

buru onye p̄f̄uberekoto ono; a ḡaru iya ya l'ap̄f̄ubekoto. ⁶ Ọ kwapho iphe, d̄u nno b̄e Dévidi t̄uberu ep̄fu teke ono, o p̄furu k'ẹhu-utso nwoke ōphu Chileke ḡuru l'onye p̄f̄uberekoto; l'ẹbe ab̄u l'o gude ẹka iya meta ḡe Chileke nata iya. ⁷ Ọ s̄uru:

“Ehu-utso b̄e a ḡoru n̄u ndu a ḡuru nvu
l'iphe, ẹphe mesweru; ndu a
saf̄ubebewaaruu iphe-ẹji, ẹphe megbaberu.

⁸ Ehu-utso b̄u k'onye Nnajiuphu taa
ḡukoeduru iphe-ẹji ililekp̄o.”*

⁹ Ọ d̄u g'ọ b̄uepho ndu buru úbv̄u kp̄ekpu b̄e Chileke ep̄fu l'ẹka-a g'ẹhu t̄soo utso? T̄oo; ?ndu ebuduru úbv̄u ȳi iya-a? Eshinu anyi s̄uru: “Ébirihamu kwetar̄u k̄e Chileke; a ḡaru iya ya l'ap̄f̄ubekoto.”
¹⁰ ?D̄enu g'eshiru ḡaru iya ya? ?B̄u teke o toko budu úbv̄u; t̄oo g'o buwaru úbv̄u? Ọ ḡadaru iya ya t̄eme o bua úbv̄u. ¹¹ Úbv̄u ono, o buru ono buru iphe-ọhubama, goshiru l̄e Chileke ḡuru iya r̄o l'onye p̄f̄uberekoto; k̄ele o kwetar̄u k̄e Chileke teke o toko budu úbv̄u. Ọo ya b̄u ḡe Ébirihamu ab̄uru nna k'iphe, buk̄poo ndu woru onwoph̄e ye Chileke l'ẹka; ndu Chileke ḡuru l̄e ndu p̄f̄uberekoto l'ẹbe ab̄u l'ẹphe buru úbv̄u. ¹² Ọ buk̄warupho nna ndu buru úbv̄u; ọle ọ t̄o buk̄wa nna ph̄e; op̄fu l'oo l'ẹphe buru úbv̄u; iphe, o gude buru nna ph̄e b̄u l'ẹphe t̄soru ẹka Ébirihamu, woru onwiya ye Chileke l'ẹka t̄eme o bua úbv̄u.

Ophu b̄u ishi b̄u ekweta

¹³ Chileke kweru Ébirihamu ȳee awa iya ukwe-iphe s̄u ph̄e: l'oo phe e-nweru mgboko. Ọ t̄o buk̄wa l̄e Ébirihamu meru iphe, ekemu p̄furu meru iphe, o gude kwe iya ukwe-iphe ono. Ọ kwa l'o kweru k̄e Chileke meru iphe, Chileke ḡuru iya ya l'ap̄f̄ubekoto. ¹⁴ S̄u-a; ọme ọ b̄u ndu eme iphe, ekemu p̄furu b̄e e-nweru mgboko ono, Chileke kweru ukwe iya ono m̄e ekweta ab̄uru iphe-mman̄u; m̄e ukwe-iphe, Chileke kweru tege vuk̄warupho ire. ¹⁵ K̄ele ekemu akpatsuje oke-ẹhu-eghu. Noo l'ẹka ekemu ad̄udu b̄e emeswe ad̄ukwapho.

¹⁶ Noo g'o gude iphe, Chileke kweru ukwe iya ono buru iphe, shi l'ekweta; g'ee-shi g'oo-buru iphe, shi l'eze-iphe-oma, oome; mb̄u ōphu o mekwarupho gba b̄e awa Ébirihamu. Ọ t̄o buk̄wapho ndu emeje iphe, ekemu s̄uru g'e meje kp̄urumu. Chileke dobekwaru iya ph̄o iphe, b̄u ndu kwetar̄u n̄u ḡe Ébirihamu kwetar̄u. L'ọ kwa Ébirihamu b̄u nna anyi g'anyi hak̄otakpoo. ¹⁷ Ọ buru iya b̄u iphe, e deru s̄u: “Mu meakwaru ngu nna igwerigwe ọha.” Ọo ya b̄u l̄e Ébirihamu b̄u nna anyi l'iphu Chileke, b̄u onye o kweru nkiya; mb̄u Chileke, emeje ndu nw̄uhuru anw̄uhu g'ẹphe dz̄uru ndz̄u ọzo; t̄eme ọ n̄odu emeje iphe, eshihaada d̄u n̄u l'oo-bya ad̄u. ¹⁸ Ébirihamu woru onwiya ye Chileke l'ẹka; bya an̄odu ele ẹnya iphe; teke ad̄udu iphe, ọ t̄uberu ele ẹnya iya. Ọo ya b̄u; ọ buru nna ohamoha, d̄u igwerigwe, b̄u iya b̄u n̄u iphe, e p̄furu iya s̄u: “Noo g'awa ngu a-ha b̄u ono.”

¹⁹ Ophu ọ d̄udu teke Ébirihamu kwenyaar̄u k̄e Chileke bya akp̄oahaa ọkp̄olohu. Ophu o p̄fuduru k̄ele ya kah̄waru; l̄ibahuchawaa al̄ibahu ōphu ya a-d̄uedu ike eye ime; l'ẹka ọ n̄owaru iphe, ha g'uk̄poro apha ise eshinu a nw̄uru iya; ōphu o p̄fuduru k̄e nyee ya, b̄u Sera, ata

* 4:8 4:8 Ḡunaa Ebv̄u 32:1,2.

tsudu ime. ²⁰ O to dudu teke obu bojeru iya ebo l'iphe, Chileke kweru iya ukwe iya; kele o noshierupho ike l'eka Chileke akwabee ya pho ubvu. ²¹ O dokporu iya enya okpobe edodo le Chileke suru emekota iphe, o kweru iya ukwe iya. ²² Noo g'o gude Chileke guaru iya ya l'apfubekoto. ²³ O to bukwa l'iswi ehu Ebirhamu kpeeku be e dedoru iphe ono, e deru su: A guru iya ya l'apfubekoto. ²⁴ O kwa l'iswi ehu anyibedua be e dedokwaru iya pho, bu ndu Chileke e-mechaa gua le ndu pfuberekoto; me o -buru l'anyi kweru ke Chileke, bu iya bu onye meru Nnajiuphu anyi, bu Jizosu; o shi l'onwu teta dzuru ndzu. ²⁵ Jizosu ono be Chileke haru; o gude onwiya gwee eja nwuhu k'ophu oo-gwefu iphe-eji, anyi meshiru. Chileke bya emee ya; o shi l'onwu teta dzuru ndzu g'e-shi ge ya aga anyi le ndu pfuberekoto.

5

Adu le mma onye le Chileke

¹ Oo ya bu le Chileke guaru anyi le ndu pfuberekoto opfu l'anyi kweru nkiya. Nta-a be anyi shiwaa l'eka Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi; ehu duwaa anyi guu l'onodu anyi le Chileke. ² Oo Jizosu Kereshi ono shi l'ekwekwe, anyi kweru nkiya duba anyi l'eze-iphe-oma owanawa, anyi gude dzuru ndzu-a. Ehu nodu anoduje atso anyi l'anyi ele enya l'anyi le Chileke e-mechaa gbaru mgba l'odu-biribiri iya. ³ O to bukwa ono kpurumu; ehu atsojekwapho anyi utso me anyi nodu eje iphe-ehuka; opfu l'anyi humawaru l'oo l'iphe-ehuka be eeshije nwuta ata nshi. ⁴ O buru ota-nshi emeje g'anyi shihu ike l'ohutama. Anyi eshi egube ono kabaa apfushi ike l'iphe, anyi ele enya iya. ⁵ Ophu ele enya iphe ono, anyi ele ono emebyidu anyi iphu; kele Chileke l'onwiya mewaru anyi gbete l'eka Unme-du-Nso, o nuru anyi maru ge n-yemobu iya habe shii.

⁶ L'o kwaduro teke adudu ike, du anyi k'eme iphe, du ree l'iphu Chileke be Kereshi byaru bya anwuhu-chiru ndu ata tsudu Chileke ebvu. Iphe ono buru teke Chileke tiberu be o meru. ⁷ Kele o dukwa le nta ge nemadzu e-shi nwuhu-chiru onye pfuberekoto. Ole a-choje iya be aa-humakwaa onye a-nwuhu-chiru onye oma. ⁸ Obenu le Kereshi nwuhuru l'iswi ehu anyi teke anyi bukwa du ndu eme iphe-eji; shi nno goshi le Chileke yenukaru anyi obu. ⁹ Oo ya bu l'eshinu Chileke shiwaa l'anwuhu, Jizosu nwuhuru; gua anyi le ndu pfuberekoto l'iphu iya be oo-kabakpokwanu adu ike shi l'eka Kereshi ono dzota anyi; g'a ta tu-koshidu anyi oke-ehu-eghu iya. ¹⁰ Su-a; eshinu anyi shi buru ohogu Chileke; Chileke bya eshiwaa l'anwuhu, Nwa iya nwuhuru mewaa anyi buru onya iya; be nta-a, anyi buwaa onya iya-a be ndzu Kereshi ophu no anyi l'ehu a-kabakpokwaanu adzota anyi l'oke-ehu-eghu Chileke. ¹¹ Ophu o budua ono kpoloko; anyi nokwapho l'eka Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi ete eswa; mbu onye ono, meru anyi le Chileke doshiwaa ono.

Adamu le Kereshi

¹² Su-a; o kwa nwoke lanu be iphe-eji shi l'eka bata le mgboko. Onwu shikwapho l'iphe-eji ono batakwapho le mgboko. Oo ya bu; onwu shi nno swiru iphe, bukpo nemadzu; kele onyemonye mewaru iphe-eji. ¹³ Iphe-eji dzuhaakwaru eliphe teme ekemu bya. Ole a ta gukoduru

nemadzụ iphe-ẹji l'ẹka ekemu adụdu. ¹⁴ Ọle ọnwu shiela a l'ogbo ke Ádamu p̄he buru eze jasụ l'ogbo ke Mósisi; mbụ buchaaru eze ndu emesweduru ekemu ge Ádamu mesweru.

Ádamu l'onwiya bụ onyonyo Kéreshi, bụ iya bụ onye ọphu, e-mehaa byanụ p̄họ. ¹⁵ Obenu l'iphe-oma ke Chileke be a ta tũkwa eyeru iphe-ẹji ke Ádamu. Kele ọ -buru l'iphe-ẹji, onye lanụ meru; be meru a dũ igwerigwe nwũhu; nokwapho ge Chileke a-kabakpoo eshi l'ẹka onye lanụ ono, bụ Jizosu Kéreshi meeru ndu dũ igwerigwe eze-iphe-oma, nyiberu anyibe. ¹⁶ Ọphu iphe-oma ke Chileke adũkwanu ge iphe-ẹji, onye lanụ meru. L'ikpe, nmakotaru ndiphe mgburugburu k'iphe-ẹji ono. Obenu l'iphe-oma ọphu Chileke meru nyiberu igwerigwe iphe-ẹji; shi nno mee aguhaa ndiphe le ndu p̄fuberekoto. ¹⁷ Kele eshinu ọ bụ emeswe, onye lanụ mesweru be ọnwu shi l'ẹka onye lanụ ono buru eze; be ndu ono, shiwaa l'ẹka Jizosu Kéreshi nata eze-iphe-oma ke Chileke ono, bụ iphe-oma ọphu nyiberu anyibe ono; waa iphe-oma ọphu bụ ap̄fubekoto; ndu ono a-nodu l'ẹka onye lanụ ono, bụ Jizosu Kéreshi buru eze le ndzụ-a.

¹⁸ Ọo ya bụ l'oo g'emeswe, onye lanụ mesweru kparụ iphe, Chileke nmakotaru onyemonye ikpe; bukwapho ge Chileke shi l'ap̄fubekoto Kéreshi mee g'ikpe kaleru onyemonye ge ndzụ dũ p̄he. ¹⁹ Kele ọo ge nwoke lanụ ono meru iphe, Chileke suru g'o to meshi; e shi egube ono mee ndu dũ igwerigwe ep̄he buru ndu iphe-ẹji; bukwapho g'ee-gude k'onye lanụ ọphu meru iphe, Chileke suru g'o mee; Chileke agua ikpoto nemadzụ le ndu p̄fuberekoto.

²⁰ Iphe, e gude e mehaa t̄a ekemu dobe bukwa g'a kabaa amaru g'iphe-ẹji habe shii. Obenu l'oo teke a kabaa amaru g'iphe-ẹji habe shii; eze-iphe-oma ke Chileke akwata kabakwaapho shii. ²¹ Ọ kwa anwũhu be iphe-ẹji gude buru eze. Nokwapho g'ọ bụ ap̄fubekoto be eze-iphe-oma ke Chileke gude bukwarupho eze. Ọ buru ap̄fubekoto ono, shi l'ẹka Nnajiuphu anyi, bụ Jizosu Kéreshi ono edu anyi ala le ndzụ ọphu ọnwu ta adũhedu.

6

Iphe, baputizimu eme

¹ Sụ-a; ?bụ awe be anyi sũberu iya ishi nta-a? ?Anyi a-noduje eme iphe-ẹji g'eze-iphe-oma ke Chileke aka shii t̄o? ² T̄uswekwa! ?Denu g'anyibe ndu nwũhuwaru anwũhu l'iphe-ẹji e-shi nodukwapho ndzụ l'ime iya ozo? ³ T̄oo ?unu ta amadũ l'e shiwaa le baputizimu mee anyi dũ igwerigwe buru ndu a tũgbaberu l'anwũhu ono, Kéreshi ono? ⁴ Le teke ono, e meru anyi baputizimu ono be anyi l'iya tũkoakwaru nwũhu; a tũko anyi l'iya likota. Ọo ya bụ le-a; ọo egube ono Kéreshi gude ike akpabiri ke Nna shi l'ọnwu gbalihu dzuru ndzụ ono bukwapho g'anyi a-dũ ike dzuru ndzụ ọphúú.

⁵ Ọ -buru l'anyi le Kéreshi tũgbaru buru nanụ l'anwũhu, dũ g'ọphu ọ nwũhuru; ọ n'iya bụ Chileke emee g'anyi shi l'ọnwu teta g'o meru iya; anyi l'iya adzuru ndzụ ọphúú. ⁶ Ọphu anyi maru bụ ọwa-a: l'e wotaru akahụ onye anyi shi buru woru yee Kéreshi tũko kpopyabe l'oswebe; ọo ya bukwanu; g'ee-mebyia ike k'ejo obu ono, anyi shi nweru teke ono, buepho iphe-ẹji be anyi shi maru ono; g'anyi ata abueduru ohu

k'iphe-*iji*. ⁷ L'ò kwa teke nemadzù nwùhuru bù teke yèle ike k'eme iphe-*iji* tókaharu ishi anamu. ⁸ Teke ò bùkwanu l'anyi lẹ Kéreshi tǔgbaru nwùhu bẹ anyi maru l'anyi l'iya a-túkòkwapho dzùru ndzù. ⁹ L'iphe doru anyi ẹnya bù l'eshinu Chileke meru gẹ Kéreshi shi l'ònwu teta dzùru ndzù bẹ ò tǒ nwùhubaedu ozo. Anwùhu ta abyadù akabaa ya ike ọzobaa. ¹⁰ Anwùhu ọpflu ò nwùhuru bù l'ò nwùhuru mgbo lanù kpoloko kpèekpu g'ò mekpee iphe-*iji*. Ndzù ọpflu ò dzù nta-a bụwaru gẹ yee Chileke buri nanù jasùwaruroya. ¹¹ Nokwapho g'unu a-guje onwunu l'unu bụwaa ndu nwùhuru anwùhu mẹ a -bya l'ẹka iphe-*iji* nọ. Ole eshinu unu lẹ Kéreshi Jizosu tǔgbawaru buri nanù bẹ bụwaa Chileke bẹ unu dzùru ndzù.

¹² Unu te ekwekwa g'iphe-*iji* buri eze l'ẹhu unu ọwa-a, bù ọpflu a-nwùhu anwùhu-a; k'ọpflu bù l'ọo ejo-iphe, agù unu, ò sùru g'unu mee bẹ unu e-meje. ¹³ Unu te ewokwaru iphe, nọ unu l'ẹhu g'ò hahabẹ nwanshii haarù iphe-*iji* g'ò buri iphe, o gude ejepfu iphe, pfulu ọto ọgu. O chia iphe, unu e-me bù g'unu woru onwunu hagbuaru Chileke l'unu bụwaa ndu shi l'ònwu futa bya anọdu ndzù. Oo ya bù gẹ Chileke egude unu alwù ọgu iphe, pfulu ọto. ¹⁴ Iphe-*iji* ta akaedu unu ike; eshinu ekemu ekeeduru unu ẹgbu; kele nta-a bẹ Chileke gudewaa eze-iphe-oma iya tọo unu l'ẹgbu ekemu ono.

Aburu ohu k'apfubekoto

¹⁵ Sù-a; ?ò pfulu l'anyi anọduwaro eme iphe-*iji*; opfu l'eze-iphe-oma ke Chileke tǒfuwaru anyi; ebe ekemu ekeeduru anyi ẹgbu tọ? Tùswekwa! ¹⁶ Unu ta amahaadaa lẹ teke unu woru onwunu haarù nemadzù bya emeje iphe, o pfulu g'ohu iya bẹ unu bụwaa ohu onye ọbu, unu emeje iphe, o pfulu ọbu. Teke ò bù l'unu woru onwunu haarù iphe-*iji*; buri ohu iya; unu anwùhu anwùhu, bù iphe, tso iphe-*iji* l'azù. Teke ò bùkwanu l'unu emeje iphe, Chileke pfulu; ọo ya bù l'ọo-gua unu lẹ ndu pfuluberekoto l'iphu iya. ¹⁷ Ole mu ekele Chileke ekele l'ò duru teke unu shi buri ohu iphe-*iji*; obenu lẹ nta-a bẹ unu gudewaa obu unu g'ò ha eme iphe, bù ọkpobe-opfu ono g'e ziru iya unu. ¹⁸ Eshinu a tǔwaru unu l'ẹgbu, iphe-*iji* shi kee unu bẹ unu bụwaa ohu k'apfubekoto. ¹⁹ Mu gudeakwaa ẹhu ohu lẹ nnajjuphu iya anmarù unu ẹtu; ọdumeka bẹ iphe, mu epfu te edokwa unu ẹnya. Ẹgube ono unu shi woru onwunu haarù ejo umere, rehuru erehu; waa akabaa eme iphe, apfuluru-oto g'e-shi g'iphe-*iji* akabaa shii ono; bùkwapho g'unu e-woru onwunu haarù eme iphe, pfulu ọto nta-a; g'e-shi gẹ ndzù unu abukotaru ke Chileke.

²⁰ Kele teke unu shi buri ohu iphe-*iji*; bẹ unu eshidu eyeru apfubekoto onu. ²¹ ?Buhunu urwu gunu bẹ unu ritaru l'ejo-iphe ono, unu shi eme ono; mbù iphe ono, iphere iya byaru adù unu nta ono? Kele ẹka iphemiphe ono sùberu ishi bùkwa anwùhu. ²² Obenu lẹ nta-a bẹ a tǔwaru unu l'ẹgbu ono, iphe-*iji* shi kee unu ono; unu bụwaru ohu Chileke. Urwu, unu ritaru iya buri lẹ ndzù unu bükotawaa ke Chileke. Ẹka ò sùberu ishi buri ndzù ojejoje. ²³ Uguwo, aanata l'iphe-*iji* bùkwa anwùhu; iphe-oma, Chileke eme bükwanuru ndzù ojejoje ọpflu shi Nnajjuphu anyi, bù Jizosu Kéreshi l'ẹka.

7

Etu iphe, emeje nū l'alūlu

¹ Sū-a; unwunna mu; ?unu ta amadu lẹ teke ekemu bu-beru ishi lẹ ndzū nemadzū bu teke onye ono nọ ndzū? O kwa unubẹ ndu tukuru maru ekemu bẹ mu epfuru. ² Kele ekemu bu lẹ nwanyi, alū ji nọfutaje l'ẹka ji iya jasukporu teke ji iya l'a-nọ-beru. O lẹ teke a nọnyaaru; ji iya nwūhu bẹ o nwewaa onwiya. Ekemu ono, shi gudepyabẹ iya nū ono ta adūedu iphe, o bu. ³ Bū iya bu lẹ teke ji iya nọkwadu ndzū; o je alūru ji ozo; l'aasū l'oori ogori; teke o bu lẹ ji iya nwūhuwaru; l'ọ buri nwanyi eke ji. Ekemu te egudepyabedu iya. O tọ buedu iya eri ogori mẹ o -je alūru ji ozo. ⁴ Sū-a; noo g'ọ dū l'ẹhu unu bu ono; unwunna mu. Oo ekemu shi buri ji unu; o lẹ unu lẹ Kéreshi tūgbawaru nwūhu. Oo ya bu l'eshi ophu unu nwūhuwaru bẹ ekemu abūedu ji unu. Ebe o dūedu iphe, unu l'iya jigba. E mechaa; unu bya adzuru ndzū ozo teke ono, Kéreshi tetaru dzuru ndzū ono. Nta-a, bẹ bwa onye ono, shi l'onwu teta dzuru ndzū ono bu ji unu; k'ophu anyi a-dzuru ndzū, pfuru oto meje iphe, dū Chileke ree. ⁵ Kele teke ono, anyi shi nọdu ndzū eme g'ọ guru anyi ono bẹ ẹgu ẹjo-iphe, shi anọduje enwu phuruphuru l'ẹhu anyi meru anyi shi anọduje eme iphe-ẹji. Iphe, tso eme iphe-ẹji ono bukwanuru onwu. ⁶ O lẹ nta-a bẹ a dzowaru anyi l'ẹka ekemu. Anyi nwūhuwaru; nahū iphe ono, shi kee anyi ẹgbu ono. Oo ya bu l'anyi etsowaa uzo ndzū ọphúú ophu shi l'ẹka Unme-dū-Nsọ ẹjeru Chileke ozi. Anyi te etsohedu akahū uzo ono, bu iya bu ekemu ono, e deru l'ekwo ono gude eje iya.

Ekemu waa iphe-ẹji

⁷ ?Bū gunu bẹ anyi e-pfu nta? Ekemu l'onwiya ?o bu iphe-ẹji tọ? Tūswekwa! Mu tege amakwaru iphe, bu iphe-ẹji; ọme ekemu ta adū. Mu tege amakwaru iphe, bu nchamenya ọme ekemu ta asū: "G'iphe onye ozo ta agujekwa ngu." ⁸ Iphe-ẹji shinu l'ekemu ono kpata uzo je akpatsushia mu iphe, bukpo ẹgu ẹjo-iphe ozo, dugbaa nū. Kele ekemu -adūdu bẹ iphe-ẹji nwūhukwaru anwūhu. ⁹ Mbēdua l'onwomu dūru teke mu shi nọdu ndzū; ophu mu amadu k'ekemu. A nọnyaa mu bya amaru k'ekemu ono; iphe-ẹji jakerehu mu l'ẹhu; o buri mu anwūhu. ¹⁰ Ekemu onoya bu ekemu, gege eme g'a nọdu ndzū ono gbẹ bya aburu ikpe bẹ o nmaru. ¹¹ Kele iphe-ẹji kpataru uzo; gude ekemu ono wopyabe mu l'ugho; shi l'ekemu ono woru mu gbua.

¹² Oo ya bu l'ekemu l'onwiya dū nsọ. Iphe ono, a sūru g'e meje ono dū nsọ; bya aburu iphe, pfuru oto; bya adū ree. ¹³ ?O pfuru l'ọo iphe ono, dū ree ono gbẹ kpataru mu anwūhu tọ? Tūswekwa! O kwa iphe-ẹji gude iphe ono, dū ree ono kpataru mu anwūhu g'ee-shi g'iphe-ẹji aburu iphe, aa-hūma l'ọ bu iphe-ẹji. Oo ya bu lẹ Chileke shi l'iphe, e deru l'ekemu eme g'iphe-ẹji goshigbua gẹ yẹbe iphe-ẹji dū-be ideyideyi.

Iphe labo adzo ẹnya l'ẹhu amadu

¹⁴ Iphe, anyi maru bu l'ekemu shi Unme Chileke l'ẹka; obenu lẹ mu bu nemadzū mmanu, iphe-ẹji gbaru ohu. ¹⁵ Umere mu l'onwomu agbachijekwa mu ẹnya; kele mu te emejedu iphe, dū mu g'a sū lẹ mu meru iya. Iphe, mu emejechia bu iphe, dū mu ashī ememe. ¹⁶ Sū eshi ophu iphe, mu agbẹje eme bu iphe, mu maru l'ọ tọ dudu mu ree; oo ya bu lẹ mu kweru l'ekemu dū ree. ¹⁷ O n'iya-a bu l'ọ tọ budu mbēdua

l'eme iya. Iphe, eme iya nū bū iphe-ẹji ono, buwaa mu ebubu l'ẹhu ono.

¹⁸ L'iphe, mu maru bū l'ọ tọ dukpoodaa iphe, dū ree, nọ mu l'obu ililekpọo, bū iya bū l'obu ẹgube nemadzū, mu shi būru teke mu shi anọduje eme ẹjo-iphe, agugbabe mu nū. Mu emeje gẹ mu mee iphe, dū ree l'ememe; ọle mu ta adujedu ike mee ya. ¹⁹ Kẹle mu te emejedu iphe, dū ree, dū mu g'a sū lẹ mu meru iya. Ọo 'ẹpho ẹjo-iphe ono, ata dudu mu gẹ mu mee ya ono bẹ mu emeje. ²⁰ Sū-a; ọ -būru l'iphe, mu agbeje eme bū iphe, adudu mu ree; ọ n'iya bū l'ọ tọ budu mbẹdua l'eme iya. Iphe, eme iya nū bū iphe-ẹji ono, buwaa mu ebubu l'ẹhu ono.

²¹ Noo ya bū; mu shi ẹgube ono hūma ekemu, dū adudu; l'ọ bjueru; teke mu eme gẹ mu mee iphe, dū ree; ọ bjuerupho ẹjo iya akpatajẹ mu ọzo l'ẹhu. ²² Mu -bya l'ime onwomu bẹ ekemu kẹ Chileke anọdujekpookwaa atso mu uto l'obu. ²³ Obenu lẹ mu hūmaru ekemu ọzo, anọduje adzo ọzo l'ẹhu mu. Ekemu k'ono bẹ yele ekemu ọphu dū mu ree l'egomunggo pho anọduje akpa ẹnya. L'ọ tua mu mkpọro kpuru mu nū iphe-ẹji. Ọ būru ekemu k'ono bẹ aatujeru mu ekemu ọphu kpū mu lẹ ndzū. ²⁴ Nshio mu! ?Bukpoo onye a-dzo mu l'ogwehu ọwa-a, edu mu ala l'onwu-a? ²⁵ Nta bẹ mu nọ l'ẹka Jizosu Kéreshi, bū Nnajiuphu anyi ekele Chileke ekele. Mbū lẹ mu egudeje egomunggo eme ekemu kẹ Chileke l'onwomu; mu egude anu-ẹhu mu eme ekemu k'iphe-ẹji.

8

Unme, l'anuje ndzū ọphúú

¹ Ọo ya bū lẹ ntamanu-a bẹ ọ tọ duedu ikpe, nmakwaduru ndu nọ l'ẹka Kéreshi Jizosu; ndu te emeedu iphe, agū phẹ ẹgu ememe; gbahaa iphe, Unme Chileke suru g'ẹphe mee. ² Kẹle ekemu ọphu Unme Chileke aturu mu nta-a bū ike, eshije Kéreshi Jizosu l'ẹka duru nemadzū bahū l'uzo ndzū. Ọ būru ike ono tofuwaru mu l'ike k'ekemu, bū iya eshije l'iphe-ẹji duru nemadzū bahū l'anwuhu. ³ Iphe, ekemu adudu ike mee opfu lẹ nemadzū ta adujedu ike mee g'ekemu pfuru bẹ Chileke mewaru. O yewaru Nwa iya gẹdegede; ọ bya aburu nemadzū; nweru anu-ẹhu, iphe-ẹji anọduje akpasa ọzo l'ẹhu g'ẹhu k'anyi; bya emee onwiya ngweja gwefu iphe-ẹji, anyi meru; shi nno mebyia ike k'iphe-ẹji ono. Chileke shi l'ẹhu ono, Kéreshi nweru ono nmaa iphe-ẹji ikpe. ⁴ Iphe, Chileke gude mee iphe ono bū k'ọphu anyi a-dū ike meebekota iphe, pfuru ọto ono, ekemu pfuru ono. Kẹle nta buwaa Unme Chileke bẹ anyi etso; anyi te etsoedu anu-ẹhu. ⁵ Kẹle ndu etso anu-ẹhu buẹpho g'ẹphe e-me mee iphe, dū anu-ẹhu ree bẹ aduje phẹ l'obu. Ndu etso Unme-dū-Nso būru iphe, ọ suru g'ẹphe mee bẹ ẹphe emeje. ⁶ Kẹle akpọru obu ye l'eme iphe, dū anu-ẹhu ree bukwa onwu; akpokwanuru obu ye l'eme iphe, dū Unme-dū-Nso ree būru ndzū waa ẹhu àgù. ⁷ Noo kẹle akpọru obu ye l'eme iphe, dū anu-ẹhu ree bū ọhogu Chileke; kẹle o too tsodu ekemu Chileke; ọphu ọ byadu etso iya. ⁸ Ọphu ndu emeje iphe, dū anu-ẹhu ree 'abyadu adu ike mee iphe, dū Chileke ree.

⁹ Obenu l'unubẹdua te emejedu uche unu. Ọ buwaa iphe, Unme-dū-Nso epfu bẹ unu eme; bukwa mẹ ọ -būru-a lẹ Unme kẹ Chileke bupho ebubu l'ime ẹhu unu. Iphe, bukpoo onye enwedu Unme kẹ Kéreshi

ono ta abukwa onye nkiya. ¹⁰ Teme l'ọ -buru le Kéreshi bu unu ebubu l'ehu; be ogwehu unu ta anokwa ndzu eme iphe-eji; obenu le Unme Chileke buwaa ndzu l'ehu ndu pfulerekoto. ¹¹ Teke o bu le Unme ke Chileke ono, meru ge Jizosu shi l'onwu teta dzuru ndzu ono, bu l'ime unu; oo ya bu le yebedua ono, meru ge Kéreshi Jizosu shi l'onwu teta dzuru ndzu ono l'e-mekwapho g'ehu unu ono, bu ophu a-nwuhu anwuhu ono dzuru ndzu. Chileke e-shi le Unme-du-Nso ono, bu unu l'ehu ono mee iphe ono.

¹² Oo ya bu; unwunna mu; anyi jikwa ugwo, abudu g'anyi meje iphe, du anu-ehu ree. ¹³ Le teke unu eme iphe, du anu-ehu ree be unu a-nwuhukwa anwuhu. Obenu teke o bu l'unu shi l'eka ke Unme-du-Nso kpagbua umere ono, shi l'anu-ehu unu ono; oo ya bu; unu anodu ndzu. ¹⁴ L'ọ kwa iphe, bukpo ndu kweru ge Unme-du-Nso buru onye a-nodu edu phe nu bu unwu Chileke. ¹⁵ Le Unme-du-Nso, Chileke nuru unu ta abukwa Unme, e-me g'unu buru ohu k'ophu ndzu a-nodu agu unu. Ochia iphe, unu nataru bu Unme, e-me g'unu buru unwu ke Chileke; anyi shi egube ono arakuje iya su: "Abba! Nnana!" ¹⁶ O buru Unme Chileke ono l'onwiya be anoduje agba ekebe l'obu anyi l'anyi buwaa unwu ke Chileke. ¹⁷ Oo ya bu l'ọ -buru-a l'anyi buwaa unwu iya; o n'iya bu l'anyi buwaa ndu Chileke a-nu iphe, o kweru unwu iya ukwe iya. Oo-nu anyi iphe ono, o nuwaru Kéreshi ono. L'ọ -buru-a l'anyi le Kéreshi tugbaru eje iphe-ehuka be Chileke e-mechakwaa mee g'anyi gbaru mgbala l'odu-biribiri ke Kéreshi.

Odu-biribiri ophu du l'iphu

¹⁸ Iphe, doru mu enya bu l'iphe-ehuka owana, anyi eje nta-a ta asukpoda nu g'ee-wota iya atu eyeru egube odu-biribiri, Chileke e-mechaa dobe anyi. ¹⁹ Iphemiphe, Chileke meru ememe be onma anmanma l'ehu g'ephe huma teke Chileke e-goshi unwu iya l'odu-biribiri ono. ²⁰ Kele iphemiphe ono, Chileke meru ememe ono be Chileke turu onu g'o tuko buru iphe, laru l'iswi. Ebe o bukwa iphemiphe, Chileke meru ememe meru iphe-eji k'onwiya. O kwa iphe, tso ikpe, Chileke nmaru nemadzu le nemadzu mesweru. Ole Chileke mekwapho g'iphemiphe ono, o meru ememe ono lekwapho enya ²¹ l'ujiku lanu be ya a-goshi onu ono, o turu iya su g'o rekashihu ono. Oogbe teke ono mee g'iphemiphe ta abuhuru ohu iphe-eji; g'o bahu-chia l'odu-biribiri k'unwu yebe Chileke. ²² Iphe, anyi maru bu l'iphemiphe, Chileke meru ememe l'atsugbaa ude iphe-ehuka ge nwanyi, ime eme; mbukwa byasu nta-a. ²³ Ole o to bukwa phe-a kpurumu. Anyibedua l'onwanyi, bu ndu nwewaru Unme Chileke; mbu Unme, Chileke yeru anyi l'ehu gude goshi le ya e-mechaa meeru anyi iphe ono, o kweru anyi ukwe iya ono; l'atsukwapho ude; g'anyi ele enya ge Chileke mee anyi g'anyi buru unwu iya, g'o gbata ogwehu anyi l'ophu. ²⁴ Kele a dzotawaru anyi; o buru iya bu iphe, anyi elekwadu enya teke oo-dzu oke. Kele o -buru le nemadzu natawaru iphe, oole enya iya; ? o lekwadu enya iya ke gunu ozobaa? ²⁵ Teke anyi teke anatadu iphe, anyi ele enya iya; oo ya bu; anyi ata nshi nodunupho ele enya iphe obu.

²⁶ Nokwapho ge Unme Chileke anoduje eyeru anyi aka; kele ike ta adudu anyi; teme ebe o budu l'anyi maru g'e pfuje anu Chileke g'o gbaru anyi. Oo ya bu l'ọ Unme-du-Nso l'onwiya egudeje atsü ude

ophu buẹpho yẹbedua maru iphe, o pfuru epfu anuru anyi Chileke. ²⁷ Oo Chileke, bu yẹbedua, l'enyoje ime obu nemadzụ bẹ mawaru iphe, bu uche kẹ Unme-dụ-Nsọ; kẹle Unme-dụ-Nsọ anọduje epfu anụ Chileke l'iswi ẹhu ndu-nsọ lẹ g'ọ dụ Chileke ree.

²⁸ Anyi maru l'iphemiphe, eme l'ẹhu ndu yeru Chileke obu anọduje emekọta g'oo-duru phẹ lẹ ree; mbụ ndu Chileke kuru g'ọ tuberu. ²⁹ Kẹle Chileke mahawaru ndu nkiya teme mgboko dụ; bya ahọtahawaa phẹ g'ephe buru ndu a-dụ gẹ Nwa iya dụ; gẹ Nwa iya ono buru ogerenya mẹ a -gujukwanu unwunna iya l'ophu. ³⁰ Oo ndu Chileke họtahawaru bẹ o kuru. O buru ndu ono, o kuru ono bẹ o guru lẹ ndu pfuberekoto. O buru ndu ono, o guru lẹ ndu pfuberekoto ono bẹ o dobewaru l'ọdu-biribiri iya.

N-yemobu Chileke l'ẹhu ndu kẹ Kéreshi

³¹ ?Bụ onu gunu bẹ anyi e-yebaa l'iphemiphe ono nta? O -buru lẹ Chileke agbaru anyi ọdzori; ?bụ onye suru g'oo-me anyi gunu? ³² Mbụ onye ono te sephuduru Nwa iya azụ; obenu l'ọ gbẹchia duru iya ye g'ọ bya anwuhu-chiru anyi g'anyi ha. ?Bụ egube iphe gunu bẹ o tọo gbẹdu Nwa iya ono l'eka nụ anyi kẹ mmanụ? ³³ ?Bụ onye suru eku ndu Chileke họtaru ikpe? L'eka o gbẹ buwaru Chileke l'onwiya meru g'ikpe kaleru phẹ. ³⁴ ?Bụ onye bẹ suru phẹ anma ikpe? Oo kwa Kéreshi Jizosu l'onwiya bu onye gude iswi ẹhu phẹ nwuhu. Ophu o buledaa ono kpẹkpu; ophu kachaakponu bu l'o shi l'onwu teta dzuru ndzụ je anọdu l'ẹkutara Chileke epfu anuru anyi Chileke. ³⁵ ?O dukpooru iphe, suru akposhi gẹ Kéreshi te eyehe anyi obu? ?Bụ eje iphe-ẹhuka; tọo oke mkpa; tọo mkpawere; tọo ẹgu ememe; tọo ta ahuma iphe, gagbobe l'upfu? ?tọo iphe, alọ ishi onwonye alọlo? ?Tọo l'e gbugburu anyi lẹ mma suru iya ememe? ³⁶ O dụ a g'iphe, e deru sụ:

“Oo l'iswi ẹhu ngu bẹ o tọ

dudu teke

onwu ta anọdujedu

eme g'o gbua anyi

mboku-mboku.

Aanọduje eme anyi g'aturu,

a chitaru eje egbushi.*”

³⁷ O tọ dukpoodaa; noo l'iphemiphe ono e-mekọta; ọle anyi eshije l'eka onye ono, yeru anyi obu onoya kakọta iya ike; mekpee ya. ³⁸ L'ophu doru mu ẹnya bu l'anwuhu; ozoo ndzụ; ozoo ndu ojozi-imigwe; ozoo ndu ọchi-ọha imigwe; ozoo ndu okpehu dụ; ozoo iphe, dụ nta; mẹ ophu e-mechaa dụ nụ; ³⁹ ozoo igwe; ozoo ali; ozokpoo iphemiphe ozo, Chileke meru ememe; ta adudu ophu suru akposhi gẹ Chileke te eyehe anyi obu ophu, o shi l'eka Nnajiuphu anyi, bu Kéreshi Jizosu yee anyi.

9

Chileke lẹ ndu o họtaru

¹ Iphe, mu epfu bu okpobe-opfu. Mu bu onye kẹ Kéreshi; ẹbe mu adzudu ụka. Unme-du-Nsọ bu mu ebubu l'ime obu bya emeje g'obu mu marwetajẹ iphe, gbaru iya nụ. O buru obu mu ono meru g'ọ doo

* 8:36 8:36 Gụnaa Ebvụ 44:22.

mu ɛnya lɛ mu ta adzɔdu ũka. ² Aphũ ejije mu obu. Ɛbe ɔ dɔdu teke ɔ tɔ nɔdujedu atsu mu l'ɛhu; k'ɔphu oorwujechaa mu l'anũ mee ³ Ooduje mu g'a sũ lɛ mu bũ onye a tũru ɔnu; ɔphu mu lɛ Kéreshi atũgbaeduru; mɛ ɔ -buru l'ɔo iphe ono a-dzɔ ndu anyi lɛ phɛ bũ mee lanũ; ⁴ bũ iya bũ unwu Ízurɛlu. Ɛphebedua bɛ Chileke hɔtaru g'ɛphe buru unwu iya. Ɔ buru phɛ bɛ o goshiru ɔdu-biribiri iya; ɛphe l'iya nɔdu l'ogbandzu, ukwe-iphe tso. O goshi phɛ g'a-abajɛru iya ɛja. ⁵ Ɛphe bũ awa ndiche anyi phɛ; tɛme Kéreshi l'onwiya buru eri phɛ; mɛ a -bya l'abũbu, ɔ bũ nemadzũ. G'e tuje Chileke, kangokɔtaru iphemiphe ɛpha jasũ lɛ tuutuutuu lɛ m̄jimiimii. Nokwa g'ɔ dũ.

⁶ Sũ-a; ɛbe ɔ bukwanu kɛ g'a sũ l'iphe ono, Chileke pfuru ono buwaa iphe-mmanũ; kɛle ɔ tɔ bugbabekwa ndu shi lɛ Ízurɛlu bũ ɔkpobe ndu Ízurɛlu. ⁷ Ɔphu g'ɛphe ha abuebedu ɔkpobe unwu Ébirihamu opfu l'ɛphe bũ awa iya. Ɔ kwa g'ɔ dũchia baa: “Ɔo ndu shi l'ɔkpa Áyizaku bɛ bũ ndu a-buru unwu ngu kpurumu.” ⁸ Iphe, iphe ono egoshi bũ l'ɔ tɔ bũdu iphe, bũ ndu a nwũru anwunwu mmanũ bɛ bũ unwu Chileke. Ɔo ndu Chileke kweru Ébirihamu ukwe l'ɔo-nwũta bũ ndu aagu eye l'ɔkpobe unwu Ébirihamu. ⁹ Lɛ gɛ Chileke gude kwe Ébirihamu ukwe-iphe ono bũ l'ɔ sũru iya: “Ɛgube nta apha ɔzo bɛ mu a-bya agbaphee ngu; Sera anwũta nwa nwoke.”

¹⁰ Ɛbe ɔ buledaa ono kpurumu; unwu Ribeka tũkokwa shi lɛ nna lanũ, bũ Áyizaku, bũ iya bũ nna anyi kɛ ndiche. ¹¹ Mbũro teke eteke anwũdu unwegirima labɔ ono; ɔphu ɛphe eke emedu iphe, dũ ree; ɔzoo iphe, dũ ɛji bɛ o pfuru opfu ɛhu phɛ; k'ɔphu iphe, Chileke tũberu e-me; lɛ k'ahɔta, ɔ hɔtaru ndu nkiya, l'ɛbe abũ l'ɛphe meru ree; ɔzoo l'ɛphe meru ɛji. ¹² Ɔ buru iya meru g'ɔ gude a sũ Ribeka: “Ɔo onye k'ɔgerenya e-mechaa ejeru onye kɛ nwata ozi.” ¹³ Bũ iya bũ iphe, e deru sũ: “Jíekɔpu bɛ mu yeru obu; Iso dũkwanu mu ashĩ.”

¹⁴ ?Dɛnu g'anyi e-ye iya ɔnu nta? ?Anyi a-sũ lɛ Chileke te emeduru iphe, pfuru ɔto tɔo? Tũswekwa! ¹⁵ Kɛle ɔ sũru Mósisi: “Ɔ -dũru onye ɔ dũ mu gɛ mu phũaru obu-imemini; mu aphũaru iya ya. Teke ɔ dũru onye ɔ dũ mu gɛ mu doberu obu-ɔma; mu edoberu iya ya.” ¹⁶ Ɔo ya bũ l'ɔ tɔ bũdu uche nemadzũ; ɔzoo iphe, eeme l'ɛka; ɔo Chileke aphũje obu-imemini. ¹⁷ Kɛle ɛkwo-opfu Chileke pfukwaru sũ lɛ Chileke sũru Fero: “Iphe, mu gude mee ngu eze ta adũkwa iphe ɔzo, ɔ bũ; gbahaa gɛ mu egude ngu goshi g'ike mu ha; wafũa gɛ ndiphe mgburugburu eshi nno maru onye mu bũ.” ¹⁸ Ɔo ya bũ lɛ Chileke bũ onye ɔ dũ iya g'ɔ phũaru obu-imemini bɛ ɔ phũjeru iya; ɔ nɔdu akpɔ-chije obu onye dũ iya g'ɔ kpɔ-chia ya.

Ɛhu-eghu mɛ obu-imemini kɛ Chileke

¹⁹ Ɔi-sũkwa mu rɔ: Ɔ -buru l'ɔ dũ ɛgube ono ?bũhunu gũnu meru g'ɔ gude Chileke nɔdu anɔdujekwapho ata nemadzũ ɔta? Chileke -gbɛ tũbewaa l'ɔo ɔwa-a iphe, ya e-me; ?bũ onye sũru akpɔshi iphe, Chileke tũberu lɛ ya e-me? ²⁰ Ɔle gũbe nwa nemadzũ ɔphu a-sũ l'iphe, Chileke meru ta adũdu ree; ?Ɔ bũ gũnu? ?Iphe, a kpũru l'urwa, ɔojije onye kpũru iya nũ sũ: “?Ɔ nwũru inwagha bɛ o gude ɔ kpua mu g'ɔ kpũru mu-a?” ²¹ ?Tɔbudu ɔ-kpũ-ite maru g'oo-me urwa iya? Ɔ -dũ iya

g'o gude uzi ırwa lanu kpua ite labo ge nanu buru ite, e meru ona; ophu aburu ite, e meduru ona; ?too kpudu iya?

²² ?Ii-sukwanu agha me o -buru l'oo Chileke eme egube ono? O duru ndu Chileke meru ge ya gude goshi oke-ehu-eghu iya; waa g'ike iya beru. A makwaru-a le ndu ono gbawaru g'o gege egude oke-ehu-eghu iya mebyia phe; ole ootaru phe nshi shii. ²³ O dukwanuru ndu ophu Chileke gude eme ge ya goshi l'odu-biribiri iya te nweddu etu. Ndu k'ono be o phuru obu-imemini, bu iya bu ndu ono, o tubehawaru le yele ephe a-gbaru l'odu-biribiri iya ono. ²⁴ O buru anyibe ndu k'ono, o shi le ndu Jiu me ndu abudu ndu Jiu kua ono be o phuru obu-imemini ono. ²⁵ O buru iphe ono be o pfuru l'ekwo Hosiya su:

“Ndu eshidu buru ndibe mu
be mu e-mechaa kua
ndibe mu.

Oha ono, mu eshidu yee obu
ono be mu e-mechaa
kua ndu mu yeru obu.

²⁶ Teme o buru l'echilabo aka
ono,
e shi su phe l'ephe ta
abudu ndu ke Chileke
be aa-nodu kua phe
unwu Chileke;
mbu Chileke no ndzu.*”

²⁷ Teme Azaya chikwaapho mkpu ehuru ndu Izurelu su: “Unwu Izurelu -happoo me obeta ephe je l'aha g'eja, kuru l'enyimu; o kwapho nwa ndu ophu abadu ishi be aa-dzota. ²⁸ Noo kele Nnajiuphu e-mekota iphemiphe, o pfuru ndiphe. Oo-mechachaa ya egwegwa; mee ya rengurengu g'oo-du.” ²⁹ O duhwakwaa g'iphe, Azaya pfuhawaruro teme o mee su: “O to bu le Chipfu, bu Okalibe-Kakota-Ike te ekweddu g'awa anyi bvube me anyi abvu ge Sodomu; mbu me o mee anyi iphe, o meru Gomora.”

Upfu, adu ndu Izurelu l'okpa

³⁰ Nta-a ?bu awe be anyi a-subekwanu iya ishi? Ndu ono, abudu ndu Jiu ono, eshidu kukebe ehuru eme g'a gua phe le ndu pfuberekoto ono; buakwaa ndu pfuberekoto; kele ephe kwetaru. ³¹ Obenu le ndu Izurelu, bu ndu kukeberu ehuru eme g'a gua phe le ndu pfuberekoto ono; ta adukwa ike buru ndu pfuberekoto. ³² ?O buru gunu kparu iya? Oo kele ephe te egudedu ekweta choo ya; o gbure buru iphe, ephe gude ike k'eka phe meta; opfu l'ephe eme iphe, ekemu pfuru be ephe gude choo ya. Ephe jenu evukota oke mkpuma ono daa iko. ³³ O buru iya bu iphe, e deru su:

“Unu humakpodapho!
Mu woakwaru
mkpuma,
a-nodu adu ndiphe upfu
togbo le Zayonu;
mbu mkpuma ephe
e-vukota daa iko.

* 9:26 9:26 Gunaan Hos 1:10.

Ọphu onye kweru nkiya
abyadụ akwa izimanu.†”

10

¹ Ụnwunna mu; iphe, ụkpoo mu ree l'obu; ịme ọ buru iphe, mu anọduje epfu anụ Chileke g'o meeru iya ndu Ízurelụ bu g'o mee g'a dzoo p̄hẹ. ² L'ọphu mu makp̄ooru bu l'ọophu p̄hẹ aphuphu l'ehu emeje uche Chileke; ọle ephe te egudedu mmamiphe eme iya. ³ L'eshinu ephe amadu k'apfubekoto ọphu shi Chileke l'eka; ephe gbẹ achọ apfubekoto k'eka p̄hẹ; bẹ ephe shi nno jika eworu onwop̄hẹ d̄e l'apfubekoto k̄ Chileke. ⁴ Lẹ Kéreshi meakwaru g'ekemu ta ab̄hẹ ụzo, Chileke shi agụ nemad̄zụ l'onye p̄fuberekoto; g'iphe, ụkpoo onye kweru k̄ Kéreshi buru onye Chileke a-gu l'onye p̄fuberekoto.

Ndzota bu k̄ ndu k̄ Kéreshi

⁵ Wakwa ḡe Mosisu deru k'apfubekoto ọphu shi l'ekemu baa: “Onye eme iphemiphe ono ụkwa iya b̄e oo-gude n̄du ndzụ.” ⁶ Obenu l'ọ waa iphe, e deru l̄e k'apfubekoto ọphu shi l'ekweta baa: “Ta ad̄kwa teke ii-je ari s̄u: ?Bu onye a-d̄u ike laa l'imigwe.” Mb̄u je ekuzeta Kéreshi. ⁷ Ọzoo; “?Bu onye l'e-nyiba l'alj-maa?” Mb̄u je ekufuta Kéreshi. ⁸ ?Bu gunu b̄e eepfukwanu? “Opfu Chileke n̄akwa ngu ntse. Ọ kwa iya bu opfu, iikpu l'onu; bya ab̄uru iya bu iphe, n̄o ngu l'egomungo.” Ọo ya b̄e bu ozi-oma ono, anyi ezi onoya, bu iya bu opfu k'ekweta-a. ⁹ Teke ọ bu l'i gude onu ngu pfua ya hoo haa l'ọo Jizosu bu Nnajiuphu ọbu; bya egude ọkpoma ngu g'ọ ha kweta l̄e Chileke meru iya; o shi l'onwu teta dzuru ndzụ; l'a dzoo ngu. ¹⁰ Onye gude obu iya g'ọ ha kweta; Chileke agua ya l'onye p̄fuberekoto; ọ buru onu b̄e eegudeje pfua k̄ Kéreshi hoo haa; l'adzọ onye ọbu. ¹¹ L'e dekwaru l'ekwo-opfu Chileke s̄u: “Onyemonye, woru onwiya ye iya l'eka b̄e iphere tee mekwa.” ¹² Ọ t̄o d̄ekwa mkp̄ocha, d̄u n̄u. L'onye p̄h̄o bu onye Jiu; onye ọphuu buru onye Gurisu ta ad̄ekwa; k̄le ọ b̄uhukwapho Nnajiuphu lanu ono bu Nnajiuphu p̄h̄e g'ephe ha. Ọ n̄du emeru iphe, ụkpoo ndu epfuj̄e anu iya n̄u eze-iphe-oma, par̄u eka apaa. ¹³ K̄le “ọ kwa iphe, ụkpoo onye l'eku ep̄ha Nnajiuphu b̄e aa-dzota.”

¹⁴ ?D̄enu g'ephe e-shikwanu eku ep̄ha iya m'ephe ekwetaduru nkiya? T̄eme d̄enu g'ephe e-shi kweta k'onye ephe teke anumaswee nkiya? ?D̄enukwanu g'ephe e-shi n̄uma iphe, ad̄udu onye pfuru p̄h̄e iya n̄u? ¹⁵ ?D̄enukwanu ḡe ndu-oz̄i-oma e-shi je ezi ozi-oma; l'ebe ab̄u l'e ziru p̄h̄e g'ephe je? Ọ buru iya bu iphe, e deru s̄u: “Lenu iphe, ọkpa p̄h̄e ama; mb̄u ọkpa ndu ezi ozi-oma k̄ nchi ad̄u doo; t̄eme ephe n̄du ezi iphe, d̄u ree.” ¹⁶ Ọle ọ t̄o b̄ebedu g'ephe ha b̄e meru iphe, ozi-oma ono pfuru. K̄le Azaya pfukwaru s̄u: “Nnajiuphu ?b̄uhunu onye b̄e kweru kweta iphe, ọ n̄umaru anyi l'onu?” ¹⁷ Ọo ya bu l'ekweta shi l'anuma iphe. Iphe, aanuma ụkwanuru Opfu Chileke.

¹⁸ Ọle ḡe mu j̄eshikwa: ?Bu anuma b̄e ephe ta anumaduru ozi-oma ọbu t̄o? Waawakwa! Ephe n̄umachacharu iya-a!

“A n̄uma-dzukwaru olu p̄h̄e
l'ekameka l'eliphe.
Mb̄u l'opfu p̄h̄e ngakotaru

eliphe jasụ
l'ẹka igwe beru;
alì beru.*”

19 Mu byakwa ajia sụ: ?Bụ ẹnya bẹ ozi-oma ono eshidu doo ndu Ízurelu ọo? Lẹ Mósisu vuhaakwaru ọzo yee ya onu sụ:

“Mu e-gude ọha, abụdu
ọkpobe ọha
meru okophoo ye unu l'ẹhu.

Mu e-gude ọha, eme eswe
kpatsu unu ẹhu-eghu.†”

20 Teme Azáya kabakwaa ya rọ epfushi ike sụ:

“Ọ kwa ndu te eshidu acho
mu nụ bẹ humaru mu
nụ.

Ọ bụru ndu te eshidu aji aji
mu bẹ mu goshiru
onwomu.‡”

21 Ọ byakwanụ l'ẹhu ndu Ízurelu; ọ sụ: “Ọ tọ dudu teke mu ta amachijedu ẹka gẹ mu heta ndu ono, bụ ndu kwefuru mu ike ono; mbụ ndu ejo-ọkpoma ono; g'ẹphe dakọbe lwaphuta azụ lwapfuta mu.§”

11

Obu-imemini, Chileke aphuru ndu Ízurelu

1 Mu byakwa ajia ọzo sụ: ?Bụ ajika bẹ Chileke jikawaru ndu nkiya ọo? Tụswekwa! Mbẹdua l'onwomu bukwa-a onye Ízurelu. Mu bụ oshilokpa Ẹbirihamu; bya aburu onye okpa-ipfu Benjiaminu. 2 Chileke ta ajikakwaru ndu nkiya, bụ ndu o vuru ọzo mahawarụ. ?Unu ta amadu iphe, ẹkwo-opfu Chileke pfuru; mbụ gẹ Elayijia gude chia Chileke ichi ndu Ízurelu sụ: 3 “Nnajiuphu; ẹphe tukoakwaru ndu mpfuchiru nkengu gbuẹbe; bya enwukpọshia ọru-ngweja ngu. Ọ bụwaru mbẹdua phoduru kpoloko; ẹphe ndu emekwapho g'ẹphe gbua mu.” 4 Ole, ?Bukwanu gunu bẹ Chileke pfuru iya? Ọ sụru iya: “Mu dobekwaru iphe, ha g'unu nemadzu iri l'esaa l'umadzu ukporo iri, bụ ndu teke ewosweeru ikpere gbuaru Balu l'alì.” 5 Nokwapho g'ọ dū nta. Ọ dukwaru-a nwa ndu Chileke gudeepho k'eze-iphe-oma, oome haru hota. 6 Teke ọ bukwanu l'oo eze-iphe-oma bẹ e gude hota phe; ọ n'iya-a bụ l'ọ tọ buedu iphe, e setaru l'akanya; odumeka bẹ eze-iphe-oma ta abuekwa eze-iphe-oma. Teke ọ bukwanu l'oo iphe, e setaru l'akanya; ọ n'iya-a bụ l'ọ tọ buedu eze-iphe-oma; odumeka bẹ akanya ta abuekwa akanya.

7 Sụ-a; ?bụ awe bẹ anyi a-sube opfu obu ishi nta-a? Ọ tọ buebekwa ndu Ízurelu l'ophu nataru iphe, ẹphe riru aphu iya; ọ kwa ndu a hotaru nataru iya. Ndu ophuu bukataru ndu a kpo-chiru okpoma. 8 Ọ bụru iya bụ iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke sụ: “Chileke nukwaru phe maa meru mgbenya ndu erwe phe. Ẹphe te egudeedu ẹnya aphu ọzo; ophu ẹphe anumajeedu iphe lẹ nchị byasụ ntanụ-a.” 9 Teme Dévidi pfukwapho sụ:

* **10:18** 10:18 Gūnaa Ebvu 19:4. † **10:19** 10:19 Gūnaa Dit 32:21. ‡ **10:20** 10:20 Gūnaa Azá 65:1. § **10:21** 10:21 Gūnaa Azá 65:2.

“Gẹ nri, ẹphe eri eriri
 bukwaru pẹ
 ọnyà-enu
 yẹle ọnyà-anu,
 ẹphe a-nmalahu.

L'ọ buru upfu du pẹ l'okpa;
 g'e gude iya gwata pẹ
 ugwo iphe, ẹphe meru.

¹⁰ G'ẹnya gbahukwa pẹ ọchii
 g'ọ tọ du iphe,
 ẹphe a-huma.

G'apfu hufukwa pẹ bukili
 jasụ l'ojejoje.”

¹¹ Mu byakwa ajia ọzo sù: ?okpa kabẹ tsua ndu Ízurelu ntsu k'ophu ẹphe darwuwaru ali; ẹbe ẹphe agbalihubaedu tọo? Tụswekwa! Ọchikwa l'okpa, tsuru pẹ ntsu ono meru g'ọ gude ndzọta rwube ndu ohozo; g'eeshikwanu egube ono gẹ ndu Ízurelu awata pẹ ekoru okophoo. ¹² L'eshinu ọ bu emeswe, ndu Jiu mesweru meru g'ọ gude urwu kwata gbaaru ndiphe mgburugburu. Uburu, butaru ndu Jiu mekwaapho g'urwu kwata gbaaru ndu abudu ndu Jiu. Mbụ l'urwu a-kwatakwa kabaanu shii okpobe akaka mẹ ndu Ízurelu g'ẹphe ha lwaphuta azu lwapfuta Chileke.

Ndzọta kẹ ndu abudu ndu Jiu

¹³ Nta-a bukwa unube ndu abudu ndu Jiu bẹ mu epfu eyeru. Sù-a; eshinu mu bu onye-ishi-ozì kẹ ndu abudu ndu Jiu; bẹ mu gudekwa ozi ono eku onwomu. ¹⁴ K'ophu bu; g'ọ duhabe; mu egudeje iya eme gẹ ndu ali mu ono awataru unu ekoru okophoo; gẹ mu eshi nno haru pẹ dzoo. ¹⁵ L'ọ -buru teke ẹphe jikaru Chileke bẹ Chileke gbẹ mee gẹ yẹle ndiphe bya adu lẹ ree; ?bu gunu e-mekwanu mẹ Chileke nataẹ pẹ pho ọzo? Ndu nwuhuru anwuhu a-gbeshikwa dzuru ndzu ọzo.

¹⁶ L'ọ -buru lẹ mebyi-iphe-mbụ ono du nsọ; bẹ mkpukorophu iya dukotanaa nsọ. Ọ -buru l'ogbarabvu-oshi du nsọ bẹ ekali iya l'ophu dukotawapho nsọ.

¹⁷ Sù-a; ndu Jiu du g'oshi olivu unuphu, a haru ekali iya kwashia. Unubedua, abudu ndu Jiu buru ekali-oshi olivu egu, e wotaru bya edepfube l'eka a kwafuru ekali k'unuphu pho. E depfube iya; ọ dzuru ndzu. Nta-a bẹ unu shiwa l'ogbarabvu olivu unuphu pho amitaje mini gude nodu ndzu. ¹⁸ Ọo ya bu lẹ-a; te ejekwa asu l'ọ tọ dudu iphe, ekali iya ophu a kwashiru pho bu. ?Bu kẹ gunu bẹ ii-gude eku onwongu? Nyatakwa l'ọ tọ budu ngu gudeshi ogbarabvu-oshi ono; l'ọ chia ogbarabvu-oshi ono gudeshi ngu.

¹⁹ Ji-gbenu sù: “A kwafuakwaru ekali-oshi ono; g'e depfube mbedua.” ²⁰ Ọle makwaru l'iphe, kparu iphe, e gude kwashia ya bukwa l'ọ to woduru onwiya ye Kéreshi l'eka. Gubedua nyikatakwanu pfuru pfushia ike; kele i kwetaru. Ọo ya bu lẹ-a; te etsenupho etsetse; gẹ ndzu gujekwa ngu. ²¹ Eshinu Chileke ahaduru okpobe ekali-oshi ono kẹ mmanu; ?bu-chia gubedua bẹ ọo-ha kẹ mmanu? ²² Nowarọ g'ii-gude huma lẹ Chileke emeje odo; humakwapho l'oomeje nemadzu iphe kpangangaa. O meru ndu jikaru

iya nū iphe kpangangaa. O mekwanaaru gūbedua odoo; mbūkwa mē ọ -buru l'i kweru nopyabe l'odoo ọbu, oomeru ngu; ọdumeka bē ọ kwafujekwa ngu phọ. ²³ Teke ọ bụ lē ndu kē Jiu jika-buhuru eze-iphe-oma kē Chileke bē Chileke e-wolēkwaru phē-a dophu azū l'ēka ẹphe shi nọdu; kele Chileke a-dūkwa ike dophu phē azū l'ēka ẹphe shi nọdu. ²⁴ Ọo ya bụ lē-a; ọ -buru l'a kwafuru ngu l'oshi olivu-ẹgu ono; bya eworu ngu depfube l'oshi olivu-unuphu phọ; mbū ọ buru iphe, e meru g'e te emejedu iphe; ndu ọwa-a, bükwanu phē bụ ẹkali-oshi olivu-unuphu ono gēdegede bē ọo-kabakwanū Chileke nphe eworu ẹkali iya, o shi kwafū akwafū phọ woru depfube l'oshi, ẹkali iya ono shi nọdu.

Obu-imemini Chileke l'ẹhu onyemonye

²⁵ Ụnwunna mu; o nweru ọkpobe-opfu, e domiru edomi, mu eme g'unu maru; g'unu ete ejejedū arī l'unu manūkawaru iphe. Iphe, unu a-maru bụ lē-a; ọ tọ bükwa gē ndu Ízurelū bụ ẹjo-ọkpoma nta-a bụ g'ẹphe a-dūwaro jeaduru. Teke ẹjo-ọkpoma phē ono a-nọ-beru bükwa teke ndu abūdu ndu Jiu, Chileke họtaru l'a-tūkowa lwaphutawa azū byapfuta iya. ²⁶ Ọo ya bụ; teke ono; aa-tūko iphe, bụ Ízurelū mgburughuru dzọo, bụ iya bụ iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sū:
“Onye-Ndzọta e-shi lē Zayonu

bya.

Ọo-tūko ẹjo ememe,
unwu Jiékọpu
shi eme wofukọta phē
l'ẹhu.

²⁷ ‘Kele ọwa-a bükwa ọgbandzu,
e-shi mu l'ēka laaru
phē teke ono,
mu a-gukotaru phē nvū
l'iphe-ẹji,
ẹphe mekọtaru ono.*’ ”

²⁸ A -bya lē k'ozī-oma ono bē ọ gbekwa buru iphe kweru unu l'ẹphe bụ ọhogu Chileke. Obenu l'a -bya lē k'ahọta, Chileke họtaru ndu Jiu bē ẹphe bükwanu ndu Chileke yeru obu l'opfu ẹhu ndiche anyi phē. ²⁹ Lē Chileke ta agbanwejekwa iphe, ọ rihawaru k'ememe l'ẹhu ndu ọ họtaru g'ẹphe buru ndu nkiya. ³⁰ L'unubē ndu abūdu ndu Jiu shi buru ndu te kwejedū eme iphe, Chileke pfuru; obenu lē nta-a bē Chileke phuru unu obu-imemini opfu lē ndu Jiu te ekwejedū eme iphe, o pfuru. ³¹ Nokwaphọ g'ọ dū ndu Jiu bụ ono. Nta-a bē ẹphe te ekwekwaphọ eme iphe, Chileke pfuru g'ee-shi gē Chileke aphūaru phē obu-imemini g'ọ phuru unu. ³² Ọo ya bụ lē Chileke harū onyemonye ụzo g'ẹphe te ekweshi eme iphe, o pfuru gē ya a-phūaru onyemonye obu-imemini.

Odu-biribiri Chileke

³³ Ha-oo! nkwanęnya yele mmamiphe kē Chileke pakwarū omilomi. Ikpe, ookpeje ta adūkwa onye sūru iya amaęberu; ẹbe ọ dūkwa onye sūru amakọtaru g'o meje iphe iya. ³⁴ “?Bū onye maru uche Nnajiuphu? ?Bū onye egoshije iya iphe, ọo-nọduje eme? ³⁵ ?Bū onye nūjeru iya iphe; k'ophu ọo-sū g'ọ pfūkwa ya ụgwo iphe iya?” ³⁶ Ọo ya meru

* 11:27 11:27 Gūnaa Azá 27:9.

iphemiphe. Ọ bụru iya bẹ iphemiphe shi l'ẹka iya dọ; ọ bukwaru iya phọ bẹ iphemiphe, dọ dọ-doru. G'ajaja bụru kẹ Chileke jasọ lẹ tuutuutuu lẹ m̄imiimii. Nokwa g'ọ dọ.

12

Adzuru ndzọ je ozi Chileke

¹ Ọo ya bụ; unwunna mu; eshinu Chileke aphuru anyi obu-
imemini nno bẹ mu arwọ unu sọ g'unu woru onwunu nọ Chileke
ọkpobe anunu; unu bụru iphe, dzọ ndzọ, unu gude gweeru Chileke
ngweja, dọ nsọ bya aburu ọphu Chileke nataru. Noo iphe, bụ
ọkpobe abaru Chileke eja bụ onoya, bụ iphe, gbaru iya nọ. ² Unu te
ekwekwa eme g'unwu-eliphe anọduje eme. Iphe, unu e-mechia bụ
g'unu haaru Chileke onwunu g'ọ bụru iya l'a-nọduje agbanwe obu
unu; g'uche unu bụru iphe ọphúú g'unu a-duje ike maru iphe, bụ
uche Chileke, bụ iya bụ iphe, dọ iya ree; bụru iphe, ọ nataru bya
aburu iphe, dube ree.

³ Iphe, mu gude epfuru unu iphe-a, mu abya epfufu-a bukwa lẹ
Chileke mewaru mu eze-iphe-oma; mu nọdu epfuru iya unu g'unu ha
sọ g'unu ta arijekwaru onwunu g'unu ahadu. Ọ chia iphe, unu e-
meje bụ g'unu deje ẹnya lẹ mini maru iphe, unu arị. Chileke hewaru
onyemonye oke iphe-oma, shi l'ekwekwe, onye kweru nkiya. Noo iphe,
e-goshije onyemonye iphe, ọo-nọdu ariru onwiya bụ ono. ⁴ L'ọ kwa g'ọ
dọ l'ehu nemadzọ bụ ono; l'ogwehu lanu enwejekwaru mpfukashi,
dọ igwerigwe; mbu ephe nọdu atukoje emegbaa iphe, dọ iche iche.
⁵ Nokwaphọ g'anyi dọ igwerigwe; ọle anyi shiwa l'atugba, anyi lẹ
Kéreshi tugbaru bụru ogwehu lanu. Onyenonu l'oome gẹ yele nwibe
iya dogba ẹhu. ⁶ Anyi nwegbaarọ iphe-oma, Chileke meru nọ anyi
l'ehu l'ehu; onye g'eze-iphe-oma nkiya ha. Nta-a bụ g'anyi gudeje iya
mee iphe, g'ọ gbaru. Ọ bụru mpfuchiru, g'onye ono pfujekwa iya g'ọ
goshiru iya ya l'ekwekwe, o kweru. ⁷ Teke ọ bụ onye Chileke meru iphe-
oma k'ẹje ozi; g'onye ọbu yeru ẹhu l'ẹje ozi. Teke ọ bụ ezi iphe; g'onye
ọbu zijekwa iphe. ⁸ Teke ọ bụ adu obu; g'onye ọbu nọdukwapho l'adu
nemadzọ obu. Teke ọ bụ l'anu iphe; g'onye ono sajekwa ẹka asasa nọ
iya. G'onye nọ l'ishi kukebejekwa ẹhu jeshi ozi ike; g'onye aphọ obu-
imemini phujekwa iya l'ehu-utso.

N-yemobu

⁹ Gẹ n-yemobu i yeru nemadzọ ta abukwaru l'eregede. Kpajeru
iphe-ẹji l'aphara; gudeshia ẹka l'eme iphe, dọ ree. ¹⁰ G'onyenonu yeje
nwibe iya obu mebyi eyeye gude goshi l'unu tukoru bụru unwunna
lanu. G'onyenonu kajekwa akwabẹ nwibe iya ubvu eme l'onwiya.
¹¹ Jeshijekwa ozi ike; te emejekwa enyiru. Hakwaa gẹ Unme-du-Nsọ
meje ngu ire l'ehu; shi egube ono mee g'ejeru Nnajiuphu ozi e-vuje ngu
evuvu l'obu. ¹² G'iphe ono, unu ele ẹnya iya ono meje g'ehu tsọ unu
utso. Unu atakwaphọ nshi mę unu -nọdu eje iphe-ehuka. Unu epfu
anu Chileke mkpurumkpuru. ¹³ Unu yejeru nwibe unu, unu l'ephe
tukoru bụru ndu kẹ Chileke ẹka lẹ mkpa, duru phe nọ. Unu ekukebeje
ẹhu kwaa ẹbyaa, byaru unu.

¹⁴ Unu gojeru onu-oma nọ ndu eme unu mkpawere. Mbu-a unu
gojekwa onu-oma; unu ta atujekwa nemadzọ onu. ¹⁵ Ndu ozo -nọdu

ete ęswa; unu tsojekwaru phę tee ęswa; ndu ozo -nođu ara ękwa; unu tsokwaru phę raa ękwa. ¹⁶ G'uche unu lę nwibe unu bujekwaru nanu. Unu te edobekwa onwunu g'unu ahadu. O chia iphe, unu e-meje bu g'unu lę ndu ęnya Iwaru megbaje. Unu ta abujekwaru nwomaru-omachata.

¹⁷ Unu te egudejekwa ęjo-iphe pfua nemadzų ugwo ęjo-iphe, o meru unu; gbahaa g'unu kukebeje ęhu meje iphe, onyemonye a-maru l'oo iphe, du ree. ¹⁸ Unu kukebe ęhu seje g'unu l'onyemonye nođu lę nchiodoo; l'iphemiphe, unu eme; me oo-je l'ekwe ememe. ¹⁹ Ndu mu yeru obu; unu te emelatajekwa ugwo iphe, e meru unu. Unu hajekwa ge Chileke gude oke-ęhu-eghu iya melata onye ono. L'e dekwaru l'ekwo-opfu Chileke su: "Emelata bukwa mu be o duru; o buru mu l'a-pfu ugwo." Noo iphe, Nnajiuphu eepfu. ²⁰ O chia iphe ii-meje bu: "O -buru l'onye opfu ngu be ęgu agu; nu iya nri. Teke ęgu mini agu iya; kee ya mini g'o ngua; le i -nođu eme nno be i kpoberu iya icheku-oku l'ishi." ²¹ Te ekwejekwa g'ęjo-iphe mekpee ngu; gudejehia iphe-oma mekpeje ęjo-iphe.

13

Akwabe ndu-ishi ubvu

¹ G'onyemonye mejekwa iphe, ndu-ishi phę suru g'e meje. L'o to dukwa onye byaru aburu ishi me o -budu l'o shi l'eka Chileke; teme o buru Chileke be yeru ndu ophu bu iya nu nta-a. ² L'onye jikaru eme iphe, ndu-ishi pfuru bukwa ndu-ishi, Chileke yeru be onye ono jikaru. Ndu ajikakwanu phę nu buru ikpe be ephe eseko ekpu onwophe l'ishi. ³ Le ndu eme iphe, du ree ta atsujekwa ndu-ishi ebvu. Ndu atsu ndu-ishi ebvu bukwa ndu eme ęjo-iphe. Teke o bu l'o du ngu g'i b'atsujeshi ndu-ishi ebvu; o n'iya bu g'i meje iphe, du ree g'onye-ishi ajaa ngu ajaja. ⁴ Kele onye-ishi ono bukwa onye-ozu Chileke; iphe, oome buru iphe, aduru ngu le ree. Ole teke i mekwanuru iphe, adudu ree; tsukwaa ya ebvu; kele e te eyekwaru iya ke mmanu. O bu onye-ozu Chileke; buru onye ahu ndu eme ęjo-iphe ahuhu gude egoshi oke-ęhu-eghu ke Chileke. ⁵ Noo g'o gude unu je l'emeje iphe, ndu-ishi pfuru; o to buledaa g'unu agbalaaru oke-ęhu-eghu Chileke; obenu l'o bufukwaapho g'unu meje iphe, obu ta anmadu unu ikpe.

⁶ Nokwapho iphe, meru g'o gude unu je apfuje akiriko. Noo kele ndu-ishi ono bu Chileke be ephe ejeru ozi; ephe nođu anoduje eme g'ephe jee ya g'o gbaru. ⁷ Unu mejeru phę iphe, rwuberu phę nu. Onye o rwuberu l'aturu akiriko nu; unu aturu iya nu iya; onye o rwuberu l'aturu utu nu; unu aturu utu nu iya; onye o gbaru l'eyeru nsu; unu eyejeru iya nsu; onye o gbaru l'akwabe ubvu; unu akwabe iya ubvu. Unu mejeru onyemonye iphe, rwuberu iya nu.

Eye nemadzų ibe ngu obu

⁸ G'o to dukwa ugwo, unu e-jijeru nemadzų; gbahaa ugwo nyemobu. Kele onye yeru nwibe iya obu mekotaakwaru iphe, ekemu suru g'e meje. ⁹ Kele iphe, bukpo ekemu-a g'o hakotakpoo, bu iya bu; te erikwa ogori; ophu i gbukwa ochi; ophu i zikwa iphuru; ophu iphe, onye ozo agujekwa ngu; mewaro unwu ekemu ozo, yigbaa ya nu. Ekemu ono g'o hakotakpoo jeru asube ishi le: "Yee nemadzų ibe ngu

obu g'i yeru onwongu." ¹⁰ Onye yeru nemadzụ ibi ya obu te emejekwa iya ejo-iphe. Noo g'o gude n-yemobu buru emeēbe iphe, ekemu pfuru.

Akwakọbe k'abyabya Kéreshi

¹¹ Sụ-a; iphe mefuaru g'o gude unu je atukojie iphemiphe ono eme bu ge nta-a gbaru; mbụ l'o rwwaru teke unu e-shi le mgbenya tehu. Noo kele nta be ndzota anyi kawaa ntse eme le g'o shi du-be enya me a -gbē le teke anyi beberu kweta ke Kéreshi. ¹² O dukwaa enya abali keru ebo; nchi abohu dukwaa ntse. Oo ya bu; unu g'anyi gwobenu iphe, eeme l'ochii; kwaa onwanyi ngwogu ophu anyi e-gude alwu ogo l'iphoro. ¹³ G'anyi meje okpobe umere, eme l'iphoro; anyi ahaa eme ke nwanji ozoo ke nwoke; haa angunuka me. Anyi ahakwapho emephe opfu; haa iji-enya. ¹⁴ O chia iphe, unu e-meje bu g'unu tukokpoeppo umere Nnajiuphu, bu Jizosu Kéreshi meje g'oha. Unu ta ahakwaru obu egube nemadzụ, unu shi buru uto; mbụ k'ophu unu e-mejeepho ejo-iphe agu iya nu.

14

Anma nemadzụ ikpe l'egomunggo

¹ Onye ekwekwe iya du nyegenyegē; unu hajekwa iya g'unu l'iya nodu. O l'oo g'unu l'iya te ejejekwa atụ ego l'iphe, o sūru l'oo owa-a g'o du iya bu owa. ² O duru ndu adudu iphe, ephe aso nsọ eriri; o bekwanu l'onye ophu, ekwekwe iya dukwadu nyegenyegē pho buepho iphe, oorije bu eba-ophe. ³ Oo ya bu; g'onye ono, ta adudu iphe, ooso nsọ pho ta akpokwanu onye ophu ebo l'afu l'o to ridu ge ya eri. Noo kele Chileke nataakwarupho yebedua. ⁴ ?I bu gunu? ke g'o buru onye ejeru onye ozo ozi be ii-nodu agbarwushi. Oo Nnajiuphu iya be a-nma iya ikpe l'ooome eji; ozoo l'ooos l'ooome ree. O bekwanu l'oo-nodu eme ree; kele Nnajiuphu sūru g'oo-me iya g'o me ree.

⁵ O nweru onye a-hota eswe ujiku lanu dobe l'oo eswe ono kakota ndu ophu mkpa; nweru onye a-ri sū l'eswe ta adudu ophu ka nwibe iya mkpa. G'onyenonu pfuerupho l'ophu o pfuru pfushia ya ike. ⁶ Onye riru l'o nweru mboku ophu ka nwibe iya mkpa dobe iya iche; l'eme iya gude akwabē Nnajiuphu ubvu. Onye adudu mboku, duru iya le nsọ bukwarupho Chileke be oomeru iya. Onye adudu iphe, ooso nsọ eriri l'eri iya gude akwabē Nnajiuphu ubvu. Noo kele ookeleje Chileke ekele iya. Onye aso iphemiphe nsọ buru Nnajiuphu be oosoru iphemiphe nsọ; teme o nodu ekeleje Chileke ekele iya. ⁷ O to dukwa g'anyi ha; onye no ndzu no-doru onwiya; ophu o dukwa onye anwuhu anwuhu anwuhu-doru onwiya. ⁸ Anyi -dzuru ndzu; bu Nnajiuphu be anyi dzuru iya; teke anyi anwuhu anwuhu; o kwapho Nnajiuphu be anyi anwuhu alafu. Oo ya bu l'anyi bu ke Nnajiuphu: me anyi no ndzu; me anyi anwuhu anwuhu. ⁹ Kele Kéreshi nwuhuchaaru bya adzuru ndzu ozo g'oo-buru Nnajiuphu ndu nwuhuru anwuhu; me ke ndu dzu ndzu. ¹⁰ Sụ-a; ?denu g'o gude i nodu agbarwushi nwanna ngu l'ime obu ngu? Ozoo; ?o meru imagha be o gude i nodu akpo iya ebo l'afu? ?Ti madu le g'anyi ha l'e-mechaa pfukotaru l'iphu Chileke; onye bu iya l'e-kpekota anyi ikpe? ¹¹ Noo l'e deru l'ekwo-opfu Chileke sū:

" 'Eshinu mu dzu ndzu';
be onyemonye

e-mechakwaa gbuaru mu
ikpere l'alì.

Nokwa iphe, Chipfu eepfu.

Onyemonye e-mechaa
pfukọta l'oo mu bu

Chileke.*”

12 Oo ya bu lẹ g'anyi ha l'onye l'onye l'e-emecha nọdu l'iphu Chileke; doo edo onwiya.

Akwatsu nwibe ngu

13 Oo ya bu; g'anyi ta anọdujeshinu agbarwushi nwibe anyi. O chia g'anyi tuko tubua g'anyi ta abujeru upfu du nwanna anyi l'okpa; ozoo meta iphe, e-me g'o mee iphe-eji. 14 Eshinu mu lẹ Nnajiuphu, bu Jizosu tugbaru buru nanu be ophu dokporu mu enya okpobe edodo bu l'ọ to dudu iphe, eeri eriri, mu asokwadu nsọ. Ole teke o bu l'o nweru onye pfuru su l'iphe, du egube-a be ya aso nsọ; oo ya bu; iphe ono a-buru iphe, aaso nsọ l'ehu onye ono kwa. 15 Teke o bu l'i gude k'iphe, iiri l'onu mee nwanna ngu; k'ophu ehvuduru iya ebvuru; oo ya bu l'i ti mehedu iphe, egoshi l'i yeru iya obu. Oo ya bu; g'iphe, iiri l'onu ta akpatakwa ge nwanna ono, Kereshi nwuhu-chiru onwu ono laa l'iswi. 16 Te ekwekwa g'iphe, du ree, iime vuta ejo epha. 17 L'iphe, bu lẹ Chileke bu eze ta abukwa l'iphe, eeri l'onu; ozoo l'iphe, aangun angun. O kwa apfubekoto; yele nchi-adu-doo; waa ehvutso ophu shi l'eka Unme-du-Nso. 18 Onye ejeru Kereshi ozi egube ono eme iphe, jiru Chileke epho; bya emekwapho iphe, du ndiphe ree.

19 Oo ya bu; g'anyi tubeepfo nvọ l'iphe ono, emeje ge nchi du doo onoya; mbu iphe ono, l'a-nodu eme ge nwibe ngu pfushia ike l'ekwekwe, o kweru ke Chileke ono. 20 Te egudekwa k'iphe, iiri l'onu mebyia iphe, Chileke eme. Iphemiphe, eeri eriri, duebekwa ree. Ole o to gbaduru ge nemadzu ria iphe, a-kpata ge nwibe iya mee eji. 21 O kakwa ree g'i ti tashi anu; ophu i ngushi mee; ophu o dukpoo iphe, ii-je ememe, bu iphe, a-buru upfu du nwanna ngu l'okpa mee ya g'o daa; ozoo mee ya g'o du nyegenyege. 22 G'iphe, bukpo iphe, i kweru bukwarupho iphe, duru gu lẹ Chileke. Onye ehvutso utso bukwa onye meru iphe, o riru l'ọ du ree ememe; ebe o dudu teke obu anma iya ikpe l'iphe, o meru. 23 Obenu l'onye abo obu ebo be ikpe nmakwaru me o -ria iphe obu; kele o to nodu Chileke l'eka eme iphe, oome. Kele iphemiphe, nemadzu eme; ebe o nodu Chileke l'eka eme iya bukwaa ya eme iphe-eji.

15

Etso eka Jizosu Kereshi

1 Anyibe ndu shihuru ike; l'a-noduje ata nshi l'iphe, ndu eshihuduru ike eme. G'anyi te emejeekwapho ehvutso anyi ehvutso anyi. 2 Onyenonu g'anyi ha meje iphe, a-tso nwibe iya utso; l'ọ buru iphe, ee-gude kutsee ya. Oo ya bu; g'obu akabakwanaa ya eshihu ike l'iphe, ke Chileke. 3 Lẹ Kereshi ta abukwa ehvutso iya ehvutso iya be o shi emeje. Iphe, meru nu buepho iphe ono, e deru su: "Iphe, bukpo ejo-opfu, ndu epfuru ngu ejo-opfu pfuru ngu bu mbedua vuturu onwu iya." 4 L'iphemiphe, e

* 14:11 14:11 Gūnaa Azá 45:23.

dekotaru teke ndiche be e dekwaru g'o zia anyi iphe. Oduje anyi obu g'anyi aduje ike taa nshi nodu ele enya iphe, Chileke kweru anyi ukwe iya. ⁵ Ge Chileke ono, bu iya emeje g'anyi tajar iphe nshi; bya aduje anyi obu ono mee g'unu gude etso aka Kereshi Jizosu g'obu buru unu nanu. ⁶ Oo ya bu; g'unu atuko g'unu ha tugba; gude obu lanu; gudekwapho olu lanu aja Chileke ajaja; mbu Chileke, bu iya bu Nna ke Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi.

Ozi-oma bu ke ndiphe mgburugburu

⁷ Oo ya bu; unu gudeje obu unu haa g'unu le nwibe unu tugba; ge Kereshi hakwarupho; unu l'iya tugba; noo ya bu g'aa-jakwanaa Chileke ajaja. ⁸ L'iphe, mu epfu bu le Kereshi byaru bya aburu onye-ozu ndu buru ubvu; g'o mee g'iphe ono, Chileke kweru ndiche anyi phe ukwe iya pho vukota. Oo ya bu; g'oo-shi nno goshi le Chileke bu onye ire-lanu, emeje iphe, o pfuru. ⁹ Wafua ge ndu abudu ndu Jiu ajaa Chileke ajaja l'o phunukaru phe obu-imemini, bu iya bu iphe, e deru su: "Oo ya meru g'o gude mu je l'etu ngu epha l'echilabo ndu abudu ndu Jiu. Mu e-gude epha ngu gua ebvu jaa ngu ajaja." ¹⁰ Tem e dekwaapho su: "Unube ndu abudu ndu Jiu; unu le ndu Chileke hotaru toko tee eswa!" ¹¹ Ozo buru: "Unu tua Chileke epha; unube ndu abudu ndu Jiu g'unu ha. Ndiphe mgburugburu; unu tua ya epha!" ¹² Tem Azaya byakwapho bya epfua su: "Oshilokpa Jiesi l'a-bya! Oo ya e-tsefuta bya aburu eze k'iphe, bu ndu bu ndu abudu ndu Jiu. O buru iya bu onye epe a-nodu ele enya iya." ¹³ Ge Chileke, onye bu iya emeje g'anyi lee enya iphe, o kweru ukwe iya; mee g'ehu-utso unu dzua oke; l'oomekwaapho g'ehu dube unu guu g'unu ha; kele unu kweru nkiya. Oo ya bu; g'unu egude ike ke Unme-du-Nso kabakpo ele enya iphe ono, Chileke kweru ukwe iya ono.

Iphe, kpataru Polu ede

ekwo-ozu-a egube-a

¹⁴ Unwunna mu; unubedua be mu maakwaru majia enya; l'iphe, unu maru buepho eme iphe, du ree; l'unu maru iphe, bu uche Chileke okpobe amaru; k'opfu unu suru g'unu a-nodu akpo-ziru nwibe unu uzo. ¹⁵ Ole g'o duhabe; o nwekwarupho nwiphe, mu eme ge mu haru nyatahaar unu; o buru iya meru g'o gude mu haru pfua iphe ono pfushia ya ike; mbu ophu mu atsudu ebvu; kele Chileke mewaru mu eze-iphe-oma. ¹⁶ O mewaru mu; mu buru onye-ozu Kereshi Jizosu; ge mu je ezia ndu abudu ndu Jiu ozi; mu eje ozi, gbaru onye uke Chileke l'ezi ozi-oma ono, shi l'eka Chileke onoya. Oo ya bu ge Chileke anatakwanu ngweja ndu abudu ndu Jiu. L'o buru iphe, Unme-du-Nso e-me g'o buru iphe, e doberu Chileke iche. ¹⁷ Oo ya bu le mu a-nodu etukpo onwomu epha ozi, mu ejeru Chileke; eshinu mu le Kereshi tugbawaru buru nanu. ¹⁸ O to dukwa iphe, mu atu ama epfufu, abudu iphe ono, Kereshi gb e mu l'eka mee ono, bu iya bu l'o meru ge ndu abudu ndu Jiu kweta bya aburu ndu emeje iphe, Chileke pfuru. Iphe ono be Kereshi gude opfu onu mu; me iphe, mu eme ememe; mee o du egube ono. ¹⁹ O gudekwapho ike k'eme ohumalenya, dugbaa biribiri; me ike ke Unme-du-Nso gude mee ya. Oo ya bu; e shi egube ono mu nodu asaje ozi-oma ke Kereshi ono g'o gbaru l'ekameka; e-shi le Jierusalemu jasu mu rwua Ilirikumu. ²⁰ O buerupho iphe lanu,

anọduje evu mu evuvu l'obu bu eje epfu opfu Chileke; ọle ọ tọ bukwa gẹ mu je iya epfupfu l'ẹka a mahawaru ke Kéreshi; gẹ mu ta agbe gbeshi je akpuaaha ọlo l'eli okpa ọlo, onye ozo tūhawaru. ²¹ Ọ ọdu g'iphe, e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ:

"Ndu e teke pfulweeru nkiya

l'a-huma l'anya.

Ndu e teke anuma-swee nkiya be ke nkiya ono e-do anya."

Polu e-je g'ephe le ndu Romu kwee

²² Ọo iphe ono meru g'ọ gude o nweru iphe, kposhichawaru mu ugbo olemole gẹ mu ta abya agbaphee unu. ²³ Obenu le nta-a be eshinu mu jeebewaru iphe, gbaru mu l'ejeje l'uswe iya ọwa; teme mu nowaa apha olemole, mu shi meta gẹ mu e-me gẹ mu bya gẹ mu l'unu kwee; ²⁴ be mu arikwa le mu e-megha iya nta. Mu ari le mu a-bata me mu -jejeepho Supenu. Mu l'unu kpochaa nwupfu nwanshi g'obu shihu mu ike; unu eduwa mu ro ije; gẹ mu jeshia ẹka ono. ²⁵ Ọ -buru ke nta-a bukwa ndu ke Chileke no le Jierusalemu be mu gude iphe ewojeru g'ephe mee ẹka atsụ phe l'ehu. ²⁶ Le ndu ke Kéreshi le Masedoniya; me ndu ke Akaya be chiru idzu; tua iphe g'a nu ndu-nso le Jierusalemu; ndu ophu adudu g'ọ du phe. ²⁷ Ephe tukpooru obu phe onyo nu iphe ono. Teme e -jejekpo ya epfupfu be unu maru l'ọ duwaa g'ugwo; ephe jiru iya ndu ke Chileke le Jierusalemu; le teke ọ bu le ndu abudu ndu Jiu be ephe le ndu ophu bu ndu Jiu gba mgba l'iphe-oma, shi Unme-du-Nso ono, Kéreshi meru nu ndu Jiu onoya l'ẹka; ọo ya bu l'ọ gbaru g'ephe gudeje ẹku ophu ephe kpataru gude yeru ndu Jiu ono ẹka. ²⁸ Teke mu jechaerupho ozi onoya; nuchae phe pho okpoga ono, a tataru onoya l'ọo-buru mu eje Supenu; mu e-shiwaro bata teke onoya. ²⁹ Ophu mu maru bu le teke mu byaru be mu e-me g'iphe-oma, shi Kéreshi l'ẹka dzua unu oke l'ẹka.

³⁰ Unwunna mu; mu arwo unu su g'unu gude k'iswi ehū Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kéreshi waa k'eye obu ophu shi Unme-du-Nso l'ẹka lwubude mu ọgu ono. Unu pfuje opfu ehū mu nu Chileke. ³¹ Ge Chileke te ekwekwa gẹ ndu jikaru ozi-oma ono l'ali Jiudiya faru mu l'uzo; yefua g'iphe, mu gude eje dukwapho ndu-nso le Jierusalemu ree anata. ³² Ọo ya bu; ọ -buru uche Chileke; mu egude ehū-utso byapfuta unu g'anyi l'unu nota; k'ophu ọo-buwaruro mu l'unu atuta unme. ³³ Ge Chileke ono, emeje gẹ nchi du doo ono swikwaru unu eswiru g'unu ha. Nokwa g'ọ du.

16

Polu ekelegbaa ndu o maru l'ehu l'ehu

¹ Mu eme g'unu maru nwanna anyi nwanyi, bu Fibi; onye l'ejeru Chiochi, no le Kenkiriya ozi. ² Unu gude iswi ehū Nnajiuphu anyi nata iya okpobe anata g'ọ gbaru ndu-nso l'ememe; unu eyejeru iya ẹka l'iphe, bukpo iphe, mkpa iya duru iya l'echilabo unu; l'ọ yekpoakwaru ikpoto nemadzu ẹka; mekpoo mbedua l'ishi onwomu.

³ Unu keleru mu Pirisila yee Akwila; ndu anyi l'ephe tukoru ejeru Kéreshi Jizosu ozi; ⁴ ndu gude iswi ehū mu loo ishi phe alolo. Ọ tọ bukwa mu-a l'েকে phe nwekinyi mu k'iphe, ephe meru mu. Iphe, bukotakpoo Chiochi, no l'ali ndu abudu ndu Jiu mgburugburu

l'ekelekwa phẹ phọ. ⁵ Nokwaphọ g'unu e-keleru mu Chiochi ono, edzukoje l'ibe phẹ ono.

Unu kelekwaru mu phọ Epenitọsu; ọkpobe ọnyà mu, mu yeru obu. Ọo ya bu onye vuchakpọo ọzo woru onwiya ye Kéreshi l'ẹka lẹ Eshiya. ⁶ Unu kelekwaru mu phọ Meri; onye jeru anyi ozi jeshia ya ike. ⁷ Unu ekelekwaphọ Andurọnikosu yẹe Jiuniyasu; ndu mu l'ephẹ bu ndu Jiu lanu bya aburu ndu mu l'ephẹ shi tuko nọdu mkpọro. Ephemẹ bu ndu kwatakpọoru duru onyemonye lẹ nsọ mẹ a -bya l'ẹka ndu-ishi-ozị nọ; tẹmẹ ephẹ vuru mu ọzo buru ndu kẹ Kéreshi.

⁸ Unu kelekwaphọ Ampuliyatọsu; onye mu yeru obu l'ime Nnajiuphu. ⁹ Unu ekelekwaphọ Ubanọsu; onye anyi l'iya tukurọ ejeru Kéreshi ozi; mękwapho onye ono, mu yeru obu ono, bu Sutakisị. ¹⁰ Unu kelekwaphọ Apelisu; onye gudewaa umere iya goshi lẹ ya pfi-shiru ike l'ekwekwe, o kweru kẹ Kéreshi. Unu ekelekwaphọ ndibe Arisutọbulosu. ¹¹ Unu kelekwaphọ Herodiyonu onye mu l'iya tukurọ buru abubu. Unu ekelekwaphọ ndu bu l'ibe Nasịsosu; ndu nọwaa Nnajiuphu l'ẹka.

¹² Unu kelekwaphọ Tirayifina yẹe Tirayifosa ndu ejeru Kéreshi ozi ejeshikpọo ya ike. Unu ekelekwaphọ onye mu yeru obu, bu Pesisu; onye jewaru Kéreshi ozi jeshikwaa ya phọ ike. ¹³ Unu kele Rufosu onye ono, gbaru iche l'ejeshi ozi kẹ Nnajiuphu ike ono. Unu ekele ne iya; onye dühukwapho g'ọ buwaa ne nkemu. ¹⁴ Unu kelekwaru mu phọ Asinkiritọsu; waa Fulęgonu; waa Hemisu; waa Paturobasu; waa Hemasu; mękpowaro unwunna ọzo, ephẹ l'ephẹ tukurọ nọdu l'ẹka ono. ¹⁵ Unu kele Fılologosu; waa Jiuliya; waa Niriyosu; waa nwune iya kẹ nwanyi; waa Olimpasu; mękpowaro iphe, bukotakpoo ndu nsọ, ephẹ l'ephẹ nọ l'ẹka ono.

¹⁶ Unu kelekwa nwibe unu ekele; nmata phẹ akpa, du nsọ. Ndu kẹ Kéreshi, nọ l'iphe, bukota Chiochi l'ophu ekelekwatakwapho unu ekele.

Iphe, unu e-meje

¹⁷ Unwunna mu; mu arwọkwa unu arwọrwo sụ g'unu letakwa ęnya m'ọbvụ ndu ono, anọduje eme g'ekwò du onoya; ndu egudeje ephẹ ono agbaghashi iphe, Chiochi kwetarụ l'ọ bu ọkpobe-opfu. Iphe, ephẹ anọduje eme bẹ yẹe iphe ono, e ziru unu ono ta adagbajedu. Unu kpakwaru phẹ l'aphara. ¹⁸ Kẹle ndu eme udu iphe ono ta abukwa Nnajiuphu anyi, bu Kéreshi bẹ ephẹ ejeru ozi; ọ kwa iphe, ekpiri iya du phẹ bẹ ephẹ eje ozi iya. Ephemẹ eteje manụ l'opfu; gude ire mecha mecha edephushi ndu enwezidu egomunggo. ¹⁹ Ọle onyemonye tukurọ maru g'unu emeberu iphe, ozi-oma ono pfuru. Ọ buru iphe ono meru g'ọ gude ehu nọdu anọduje atso mu utso. Ọle ọ du mu g'a sụ g'unu gudeje mmamiphe majeru iphe, bu iphe, du ree; sefuje ẹka l'iphe, adudu ree. ²⁰ Chileke onye bu iya bẹ nchi-adu-doo shi l'ẹka taa nọekwa ọdu g'ọ to mee g'unu zopyashia Nsetanu l'okpa. Gẹ Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kéreshi mekwaa unu eze-iphe-oma.

²¹ Timoti, mu l'iya tukurọ eje ozi-a; l'ekelekwaphọ unu. Lusiyosu; waa Jiasonu; mę Sosipeta phẹ; ndu anyi l'ephẹ tukurọ buru abubu l'ekelekwarọ unu.

²² Mbẹdu, bu Teshiyosu, l'ede ekwo-ozia; bya aburu onye unu l'iya tųgbaru nanu l'ime Nnajiuphu l'ekelekwaphọ unu ekele.

²³ Gayosu-a, mu bu l'ibe iya-a; teme o buru l'ibe iya be Chiochi l'ophu edzukoje-a; l'ekelekwapho unu-o! Nokwapho ge Erasutosu; mbu onye owa-a, bu iya edobejeru oha okpoga phe-a; l'ekelekwapho unu yee nwanna anyi, bu Kwotosu.

²⁴ Ge Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi meeru unu g'unu hakota eze-iphe-oma. Nokwa g'o du.

*Aja Chileke ajaja, Polu gude
kpo-chia ozi ishi*

²⁵ G'anyi jaa Chileke ajaja; l'oo ya l'a-du ike mee g'unu pfuru pfushia ike l'ekwekwe, unu kweru nkiya. O buru ozi-oma ono, mu ezi ono be oogudeje eme g'unu pfushia ike ono; mbu ozi-oma ono, l'epfu ke Jizosu Kereshi onoya; bya egoshikwapho iphe ono, e shi domia edomi ono, a phuru l'ophulenyanya eshi l'edenwede ono. ²⁶ O buru iphe ono be o gbete nta-a bya emee g'a maru. Nta-a be okpobe-opfu ono shiwaa l'iphe, ndu mpfuchiru Chileke deru bahu g'ite; a numa-dzuru iya. Nta-a be Chileke ono adudu teke aa-su l'o shi; ophu o dudu teke aa-su l'o noo teke onono-beru ono; ziru e woru okpobe-opfu ono mee; ohamoha mgburugburu madzuru iya; k'ophu ee-kwetadzuru meje iphe, o suru g'e mee. ²⁷ G'e shi Jizosu Kereshi l'eka jaa Chileke ajaja; mbu onye lanu ono, bu yebedua nwekiya bu Chileke; teme o buru iya nwekinyi iya nwe ke mmamiphe. G'a jaa ya jasu le tuutuutuu le mijimiimii. Nokwa g'o du.

Ekwo-ozì Kẹ̀ Mbù, Pọ̀lu Deru Nù Ndu Kọ̀rentu

¹ Ọwaa bú ẹ̀kwo-ozì, múbẹ̀ Pọ̀lu ede; mbù onye onó, Kéreshì Jìzọ̀sù kuru bya emee ya ọ̀ búru onye-ishi-ozì iya. Ọ̀ búru g'ọ̀ bú uche Chileke bú onó. Onye mu l'ìya t̀kọ̀ru ede ẹ̀kwo onó bú nwanna anyì, bú Sosutenìsù.

² Ndu eede iya anù bú ndu Chìochì kẹ̀ Chileke, bú ndu ọ̀phù nọ̀ lẹ̀ Kọ̀rentu; gude iya ekele unubẹ̀ ndu Chileke doberu ìche g'unu búru ndu dù nsọ̀ ọ̀pfu l'unu lẹ̀ Jìzọ̀sù Kéreshì t̀gbáru búru nanù. Eedekwa iya phọ̀ anù onyemonye, nọ̀ l'ẹ̀kameka, bú ndu abajeru Nnajiuphu anyì, bú Jìzọ̀sù Kéreshì ẹ̀ja. Jìzọ̀sù onó bú Nnajiuphu phẹ̀ bya abùru Nnajiuphu anyìbedua kwaphọ̀.

³ Gẹ̀ Chileke, bú Nna anyì; mẹ̀ Nnajiuphu anyì, bú Jìzọ̀sù Kéreshì meeru unu eze-ìphe-ọ̀ma; mekwaaphọ̀ gẹ̀ nchì dù unu doo.

Ekele k'ìphe-ọ̀ma, shì l'ẹ̀ka Kéreshì

⁴ Mu anọ̀duje ekeleru unu Chileke mu ekele k'eze-ìphe-ọ̀ma, o shì l'ẹ̀ka Kéreshì Jìzọ̀sù emeru unu. ⁵ L'unu lẹ̀ Kéreshì t̀gbáru búru nanù; unu shì ẹ̀gube onó baa eze l'ìphemìphe, shì iya l'ẹ̀ka. Unu t̀kọ̀ ọ̀pfu ọ̀nu magbuaru t̀kọ̀ mmamìphe magbuaru. ⁶ Ozi kẹ̀ Kéreshì onó bẹ̀ e mewaru ọ̀ nọ̀shia unu ọ̀kpobe ìke l'ọ̀bu; ⁷ k'ọ̀phù bú l'ọ̀ tọ̀ dùdu ìphe, bú ìphe Unme Chileke anù anùnu mẹ̀ nanù, dùru ọ̀phù dùru unu ọ̀kọ̀; mbù g'unu nọ̀ ngabẹ̀ teke Nnajiuphu anyì, bú Jìzọ̀sù Kéreshì a-lwa azù goshi onwiya l'ọ̀du-birìbìrì iya. ⁸ Jìzọ̀sù onó e-me unu g'unu shihu dùngu dùngu nno jasù l'ìkpetemazù. Ọ̀ ya bú; g'ọ̀ tọ̀ dù ẹ̀ka aata unu ọ̀ta mbọ̀ku onó, Nnajiuphu anyì, bú Jìzọ̀sù Kéreshì e-kpe ìkpe onó. ⁹ Chileke apfùshìjekwa ìke l'ìphe, o pfuru. Ọ̀ búru Chileke onó bẹ̀ kuru unu g'unu lẹ̀ Nwa iya, bú Jìzọ̀sù Kéreshì bya bya abùru nanù gbarù mgba l'ìphemìphe; mbù onye búhukwapho Nnajiuphu anyì onó.

Ekwo, dù lẹ̀ Chìochì

¹⁰ Sù-a; ọ̀ kwa Nnajiuphu anyì, bú Jìzọ̀sù Kéreshì bẹ̀ mu nọ̀ l'ẹ̀ka arwọ̀ unubẹ̀ ọ̀nwunna anyì sù g'unu wùje ọ̀nu nanù g'unu hákọ̀ta l'ìphemìphe, bú ìphe unu epfu. Ọ̀ ya bú g'ekwo ta adù l'echìlabọ̀ unu. Unu t̀gbakwa búru nanù ọ̀kpobe abùru. G'egomunggo búru unu nanù; idzu unu abùjeru nanù. ¹¹ Ọ̀nwunna mu; l'ìphe, mu epfu onó búkwa lẹ̀ ndìbe Kuloyì byaakwaru akọ̀oru mu kọ̀-ruwaru mu iya alì sù l'unu kwarù lẹ̀ ntùmego. ¹² Mbù l'ìphe, mu epfu bú l'a sùru l'unu anọ̀duje adzọ̀kashì iya. Onye ọ̀phù asù lẹ̀ ya larù Pọ̀lu; onye asù lẹ̀ ya larù Apọ̀losù; onye asù lẹ̀ ya larù Pyìta; onye asù l'ọ̀o Kéreshì bẹ̀ ya larù. ¹³ ?A gbẹ̀nu keshìwaa Kéreshì ekeshì? ?Bù Pọ̀lu bẹ̀ apfugburu l'oswebe l'ìswì ẹ̀hu unu? Tọ̀o ?bù ẹ̀pha Pọ̀lu bẹ̀ e gude mee unu baputìzìmu?

¹⁴ Mu ekele Chileke ekele l'ọ̀ -tọ̀ bú Kìrisupọ̀sù yẹ̀ Gayọ̀sù mẹ̀ mu asù l'ọ̀ tọ̀ dùdu g'unu ha mẹ̀ onye lanù mu meru baputìzìmu. ¹⁵ Ọ̀ ya bú g'ọ̀ tọ̀ dù onye a-sù l'e gude ẹ̀pha mu mee ya baputìzìmu. ¹⁶ Aa! Ndu mu mefàru baputìzìmu bú Sùtìfanásù yẹ̀ ndìbe iya. O to doduru mu ẹ̀nya l'ọ̀ dùbaaru ndu ọ̀zo, mu meru baputìzìmu abùdu ndu onó.

17 Kéreshi ta abúkwa baputizimu bẹ o yeru mu gẹ mu bya emeje. Iphe, o ziru mu gẹ mu bya emeje bukwa gẹ mu zije ndiphe ozi-oma ono. Gẹ mu te egudekwa opfu, egoshi mmamiphe ndiphe zi iya; a -nonyaa o tūrwa ike, dū l'anwūhu, Kéreshi nwūhuru l'oswebe.

Kéreshi bụ ike bya aburu mmamiphe, shi l'ẹka Chileke

18 L'opfu k'anwūhu Kéreshi l'oswebe ono bẹ bukwa iphe-eswe l'anya ndu ala l'iswi; obenu l'anyibe ndu a dzotarū bẹ o bụ ike, shi l'ẹka Chileke. 19 L'e dekwaru sū:

"Mmamiphe ndu maru iphe

bẹ mu e-mebyishi

emebyishi!

Mu emee nkwaṁnya ndu

manūkaru iphe

l'ọ buri iphe-mmanū.*"

20 Sū-a; ?būhunu awe bẹ ndu mmamiphe pfuru nta? ?Bū awe bẹ ndu edeje ẹkwo pfuru? ?Bū awe bẹ ndu maru opfu lẹ mgboko-a pfuru? ? Chileke te emeadaru gẹ mmamiphe, ndiphe buri iphe-eswe?

21 A makwarū-a lẹ Chileke meru nemadzū k'opfu oo-shi lẹ mmamiphe, o nūru iya maru iya; obenu lẹ nemadzū te egudedu iya maru iya. Noo g'ọ shitaru Chileke sū lẹ ya e-shi l'iphe ono, ndu maru iphe sūru l'ọ bụ iphe-eswe ono, bụ iya bụ k'ozī-oma ono, anyi ezi ono; gude dzọo ndu kwetarū nū. 22 Ndu Jiu bẹ bụ iphe-ohumalenya bẹ ẹphe sūru g'e goshi phe; ndu Gurisu bukwanuru mmamiphe bẹ ẹphe acho. 23 Obenu l'iphe, anyibedua ezi ozi iya bụ l'a kpopyaberu Kéreshi l'oswebe. Ono buri upfu, adū ndu Jiu l'okpa; bya aburu iphe-eswe l'anya ndu abudu ndu Jiu. 24 Obenu lẹ ndu Chileke kuru; mbu ndu Jiu mẹ ndu abudu ndu Jiu; bẹ Kéreshi ono bụ ike Chileke bya abukwarupho mmamiphe shi l'ẹka Chileke. 25 L'iphe, Chileke eme; o dū ẹhu-eswe ẹhu-eswe; gbekwa ka mmamiphe ndiphe shii; teme iphe, gbẹ dū g'ọ bụ Chileke arwūhu kakwapho unwu-eliphe ike.

Gẹ Chileke emeje iphe iya

26 Oo ya bụ lẹ-a; unwunna mu; unu nyatajekwa iphe unu shi buri teme Chileke kua unu. Unu te eshidu dū igwe marwua iphe gẹ ndiphe, maru ẹkwo amajeru iya; ophu unu eshidu dū igwe nweru ẹnya; ophu ndu shi l'oke amadu eshidu baa ishi. 27 Obenu lẹ Chileke hotaleru-a iphe, dū ẹhu-eswe ẹhu-eswe l'anya ndiphe; gude mee ndu maru iphe iphe-iphere. O bya ahotakwapho iphe, rwūhuru arwūhu l'anya ndiphe; gude mee ndu okpehu dū iphe-iphere. 28 Chileke hotaru iphe, ẹnya lwarū l'eliphe; mbu iphe, ndiphe agubeduru iphe, iphe, ẹphe sūru l'ọ tọ dudu iphe, o bụ; o hota iya gude mee iphe, ndiphe riru l'ọ bụ okpobe iphe g'ọ tọ dū iphe, oo-bu. 29 Oo ya bụ g'ọ tọ dū nemadzū, e-je aba abaa l'iphu Chileke. 30 Obenu l'unubedua bẹ Chileke mewaru unu lẹ Kéreshi Jizosu tugba buri nanu; teme o byakwapho emee ya; o buri mmamiphe k'anyibedua. Oo ya bẹ o shi l'ẹka; o buri iya bụ l'anyi aburu ndu pfuberekoto l'iphu Chileke. Anyi shi iya l'ẹka buri ndibe Chileke; bya aburu ndu a gbatarū l'iphe-aji, pyitaru anyi l'ekpiri. 31 Oo ya bụ g'oo-buru iphe, ẹkwo-opfu Chileke pfuru sū: "Onye o dū g'ọ baa abaa; g'onye ono nodu Nnajiuphu l'ẹka ba iya."

* 1:19 1:19 Gūnaa Azá 29:14.

2

Kéreshi l'oswebe

¹ Sụ-a; ụnwunna mu; teke mbụ ono, mu byapfutaru unu bya unu ezi ozi-oma kẹ Chileke ono, a makaharụ l'ọ bụ ọkpobe-opfu ono; mu te egudekwa opfu mecha mecha zia ya unu; ọphu mu abyakwaru unu egoshi lẹ mu nwuru ẹkwo buru ọ-maru-ọ-machata. ² Lẹ mu pfukpọakwaru sụ lẹ mu e-mekiritakpọoro l'echilabọ unu g'ọ tọ dudu iphe, mu maru; gbahaa Jizọsu Kéreshi kpẹekpu, bụ iya bụ onye a kpọpyaberu l'oswebe. ³ Ozo bụ lẹ teke ono, mu l'unu shi nọdu ono bẹ ike adudu mu; ẹme ndzụ shi nọdu agu-shikwa mu phọ ike; ẹme ẹhu shi etehukwa mu phọ etete shii. ⁴ Ọphu iphe, mu pfuru epfufu mẹ ozi, mu ziru ezizi, abudu iphe, mu gude ire mecha mecha k'ọphu manukarunu pfua g'eeshi g'ee-kweta iya. Ọ chia iphe, meru nụ bụ lẹ mu goshiru unu l'ọo Unme Chileke yee ike kẹ Chileke ere ire l'opfu ono; ⁵ k'ọphu ekwekwe, unu kweru kẹ Kéreshi tee shidu lẹ mmamiphe nemadzụ; g'ọ shichia l'ike kẹ Chileke.

Mmamiphe Chileke

⁶ Ole-a; ọ bụjekwaru-a; mu lẹ ndu kawaru ẹnya l'iphe kẹ Unme Chileke nọdu epfu; mu egude mmamiphe epfu eyeru phẹ. Ọle ọ tọ bụkwa mmamiphe ọphu shi l'ẹka ndiphe; ọphu ọ bụkwa mmamiphe ọphu shi l'ẹka ndu eze ndu mgboko l'ọphu; ẹphebedua bẹ Chileke emewaa ike phẹ g'ọ buru iphe-mmanụ. ⁷ Mmamiphe ọphu mu egudeje epfu bụkwa mmamiphe ọphu Chileke shi domia edomi; mmamiphe ọphu o meru gẹ ndiphe ta ama. Mmamiphe ono bụ lẹ Chileke tubuhakpọwaruro ẹme o mee mgboko; l'anyi l'iya a-gbarụ mgba l'ọdu-biribiri iya. ⁸ Mmamiphe k'ono ta adukwa ndu bụ ndu-ishi lẹ mgboko-a mgburugburu maru iya nụ. Ome ẹphe maru iya; m'ẹphe te eje akpọpyabe Nnajiuphu ono l'oswebe; mbụ Nnajiuphu ono, yee Chileke gba mgba l'ọdu-biribiri iya ono. ⁹ Obenu l'e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sụ:

“Iphe ẹnya ahumajeduru;
 ọphu nchị anumajeduru
 iya;
 ọphu ọ dudu onye
 egomunggo rwujeru
 l'oo-mee;
 bẹ Chileke meru doberu
 ndu yeru iya obu.*”

¹⁰ Chileke gbewa l'ẹka Unme nkiya goshi anyi iphe ono, o shi domia edomi ono. Lẹ Unme Chileke avofutajekwa iphemiphe, bụkpoo iphe, e domiru edomi je akpachaa l'idzù, Chileke chiruro l'ime obu iya k'ememe dobe. ¹¹ Lẹ-a; ?bụ onye maru iphe nọ nwibe iya l'obu? ? Tọbudu ọ nọnu maru iphe, dū l'obu nkiya. Nokwaphọ g'ọ tọ dudu onye maru iphe, nọ Chileke l'uche a -gufu Unme Chileke. ¹² Sụ-a; ọ tọ bụkwa unme ndiphe bẹ anyi nataru; ọ kwa Unme, shi l'ẹka Chileke bẹ anyi nataru, bụ iya bụ Unme, l'e-mekwanu g'anyi makọtaru iphe-oma, Chileke meshiru anyi.

¹³ Ọo ya bụ lẹ-a; l'ọ tọ bụkwa opfu, e gude mmamiphe ndiphe zia anyi bẹ anyi egudeje epfu iphe ono. Iphe, anyi egudeje epfu iya bụkwa opfu,

* 2:9 2:9 Gụnaa Azá 64:4.

Unme Chileke ziru anyi. Oo ya bu g'anyi ewojeru okpobe-opfu, shi Unme Chileke l'eka akoru ndu Unme Chileke bu l'ehu g'o doo phe enya. ¹⁴ Onye Unme ke Chileke ta anodu l'ehu ta anatajekwa iphe, shi l'eka Unme Chileke; kele iphe ono aduje iya ehueswe ehueswe l'anya. Teme ophu o dojedu iya enya eshinu o to byadu amaru urwu iya me o budu le Unme Chileke, no l'ime iya eyeru iya eka. ¹⁵ Obenu l'onye Unme Chileke bu l'ehu; amajeru urwu iphemiphe; ophu nemadzu mmanu adujekwanu ike maru iphe onye ono eme. ¹⁶ Oo ya bu iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su:

“?Bu onye maru uche
Nnajiuphu, bu Chileke?
?Bu onye be bu onye adu
ike kaju iya iphe,
oo-me?”[†]

O bekwanu l'anyibedua nweru uche ke Kereshi, bu iya emeje g'anyi ri oriri g'oori.

3

Ndu ejeru Chileke ozi

¹ Unwunna mu; mu ta adukwa ike pfuaru unu opfu, eepfuru ndu Unme Chileke bu l'ehu. Opfu, mu pfuru unu bukwa opfu, eepfuru ndu emekwadu umere ndiphe; mbu ndu bukwa nwaswa l'iphe ke Kereshi. ² Noo g'o gude mu chee unu era; ophu mu ededuru unu nri eshinu unu eshidu suwaru k'eriri iya. Mbu le nta-a be unu teke asukpokwaa ya nu; ³ kele unu emekwadu umere ndiphe. Eshinu unu ejikwadu iji-enya; teme unu nodu adzo-phe enya; bya anodu ekpa l'iche iche; ?unu ta amadu l'unu etsokwadu uzo ke ndu mgbokoa; l'unu emekwadu umere ndiphe. ⁴ L'eshinu unu atukoje epfugbaa su: “Mbèdua lakwaru Polu.” Onye ophu asu: “Mbèdua lakwaru Apolosu.” ?Unu ta amadu l'unu emekwadu umere ndiphe?

⁵ Mbua; Apolosu ono; ?o bu onye? To Polu; ?o bu onye? O to dukwa ndu ozo, anyi bu gbahaa ndu ejeru Chileke ozi; ndu goshiru unu uzo, unu shiru bya eworu onwunu ye Jizosu l'eka. G'anyi ha nwekotaru iphe, Nnajiuphu suru g'anyi mee. ⁶ Iphe, anyi meru dukwa gegube-a, aakuje akuru oshi-a. O buru mbèdua be kuru akuru oshi obu akuku; Apolosu gbaa ya mini. O bukwanuru Chileke bu onye meru g'o vua evuvu. ⁷ Oo ya bu l'onye kuru akuru oshi; me onye gbaru iya mini ta adukwa iphe, ephe pfube buru. O kwa onye bu iphe bu Chileke, bu iya bu onye meru iya g'o vua. ⁸ Onye kuru iphe akuku me onye gbaru iya mini tukokwaru eje ozi lanu. Ole gephe ha l'ehu l'ehu be Chileke e-bukwa nggo; onye jeru g'o jeru be oo-bu nggo g'ozu, o jeru gbaru. ⁹ L'o kwa Chileke be anyi l'iya tukoru gbaru mgba eje ozi ono. Unubèdua bu opfu, Chileke koru bya aburu ulo, Chileke akpu. ¹⁰ Mu gude iphe-oma, Chileke yeru mu l'eka ge mu gude jeeru iya ozi mee iphe, onye maru akpu ulo okpobe akpukpu emeje. Mu turu okpa-ulo; onye ozo nodu akpukwanu ulo obu akpukpu. Ole g'onye akpu g'ookpu; letakwa enya maru iphe, ookpu l'eli okpa-ulo obu. ¹¹ Noo kele o to dukwa onye ozo, atubaa okpa-ulo ozo abudu ophu a tularu, bu iya bu Jizosu Kereshi. ¹² L'eli okpa-ulo ono be

[†] 2:16 2:16 Gūnaa Azá 40:13.

o duru ndu e-gude mkpola-ododo akpu iya ulo; ndu egude ope; ndu egude mkpuma, aswa du; o dukwarupho ndu bu oshi be ephe e-gude akpu nkephe; ndu egude eji; ndu abukpooruro eta be ephe e-gude akpu nkephe. ¹³ Obenu l'onymonye be aa-maru g'iphe, o gude kpua nkiya du-be ree mboku ikpe ono, Chileke e-woru iya tua jala onoya. L'oku, e-tsu mboku ono be bu o -tsuchaa; aa-huma ozi, onyemonye jeru iphu. Oku ono e-tsu iya hua ya ama goshikwanu g'o gbaru. ¹⁴ Onye oku ekeduru iphe, o gude kpua ulo l'eli okpa-ulo ono; Chileke ebua ya nggo. ¹⁵ Onye oku keru nkiya; l'oolaarua iya l'iswi; yebedua l'ishi onwiya b'aa-dzotakwa-a; ole adzota nkiya a-dutabewa g'onye a lofutaru l'oku enwunwu.

¹⁶ ?Unu ta amadu l'unu bu eze-ulo Chileke; le Unme Chileke be bu ebubu l'ime unu? ¹⁷ Onye emebyi eze-ulo Chileke be Chileke e-mebyikwapo. L'eze-ulo Chileke dukwa nsu; o buru unubedua gededede bu eze-ulo iya obu.

¹⁸ G'o to dukwa g'unu ha onye anoduje agho-pheru onwiya ugho. G'onye aru le ya maru iphe l'ogbo owa-a; hakwaa egube oriri ono bya aburu onye-eswe; e -mechaa g'oo-buru onye maru iphe okpobe amaru. ¹⁹ Kele iphe, ndiphe guberu mmamiphe le mgboko-a be bukwa iphe-eswe l'iphu Chileke. L'e dekwaru l'ekwo-opfu Chileke su: "Oo Chileke bu onye anmataje ndu kwaru enya le nkwananya phe." ²⁰ A bya edekwaa ya pho l'ekwo-opfu Chileke su: "Nnajiuphu makwaru-a l'egomunggo ndu maru iphe bu mkpokpo iphe." ²¹ Oo ya bu; g'o to dukwa onye e-gudeje nemadzu aba abaa. L'e -pfujekpo ya nu epfufu; iphemiphe tukokwaru buru iphe unu iphe unu; ²² me Polu-o; me Apolosu-o; mekpoo Pyita-o; mgboko l'ophu; me ndzu me onwu. Ipe nta-a me iphe e-me l'iphu; iphemiphe ono tukoru bukotaru iphe unu. ²³ Unubedua tukokwanu bukotaru iphe ke Kereshi; Kereshi bukwanuru ke Chileke.

4

Ipe ndu-ishi-ozu Kereshi egoshi anyi

¹ Su-a; unu te edobejekwa anyi g'anyi bu ndu ozo gbahaa ndu-ozu Kereshi; ndu Chileke yeru g'ephe letaje enya l'opfu Chileke ono, bu opfu ophu Chileke shi domia edomi ono. ² Ipe, eele enya iya l'eka onye eleta ndu-ozu enya bu g'o buru onye e gude ire iya aka. ³ Mu ta akpakwa ishi l'unu doberu mu nno; ozo le nemadzu kperu mu ikpe k'ozu, mu jeru; mbedua l'onwomu ta adukpokwanu teke mu suseru l'o waa ge mu du; ⁴ o noo kele o to dudu iphe, mu humaru onwomu l'ehu, bu iphe, mu a-su l'o noo aka mu shiswewaru uzo; ole o to bukwa iphe ono goshiru le mu kpefuwaru. Oo Nnajiuphu bu onye e-kpe mu ikpe. ⁵ Oo ya bu g'unu ta adushi onye unu a-nodu anmawa ikpe l'ebe 'oko rwu teke aa-nma ikpe; ikpe bu teke Nnajiuphu a-bya; l'o kpee ya. Noo teke oo-wofuta iphe, e shi domia l'ochii bya edobe l'iphoro; l'o bya eworu iphe, amadu chiru k'ememe, bu iphe, du iya l'okpoma; woru tua jala. Noo teke Chileke a-ja onyemonye ajaja, rwuberu iya nu.

⁶ Unwunna mu; o kwa g'e-shi g'o doo unu enya be mu gude woru iphemiphe ono dobe l'ehu mu le Apolosu; g'unu anwuta iphe ono, e pfuru su: "Unu te etsoghatajekwa iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke." Su-a; g'o to dukwa g'unu ha onye egudeje onye lanu eku onwiya; woru

onye ọ́phu nmaa phulaphula. ⁷ Sù-a; ?bù onye mekpọ́oru ngu ì ka onye ọ́zo? ?Bù ɡunu bẹ i nweru 'abùdu iphe, Chileke nùru ngu? Eshinu ọ́ bù Chileke nùru ngu iya; ?dẹ̀nukwanu ɡ'ọ́ gude ì gbẹ́ gude iya eku onwongu ɡ'ọ́ -bù l'ọ́ tọ́ bụ̀edu iphe, a nùru ngu anùnu?

⁸ Ẹ̀pho gbẹ́ jichaakwanu unu! Unu gbẹ́kwa nwekọ́tawaru nù iphemiphe; bụ́chawaru nù ndu eze; ebe anyị̀bedua abùdu. Ọ́ ụ́kwa ree. Ọ́ gbẹ́kwanu ụ́ mu ɡ'a sù l'unu bụ́chawaa eze ọ́bu; mẹ́ anyi abya ɡ'anyi l'unu tũko bũru iya. ⁹ Obenu l'ọ́ ụ́kwa mu ɡ'anyị̀be ndu-ishi-ozì Kéreshi bẹ́ Chileke woru dobe l'ikpazụ́. Anyi nọ́waa ɡẹ́ ndu e doberu k'apfụ́-ɡbu; mbụ́ ɡ'anyi bũru iphe, mgboko mgburugburu, a-byajẹ́ ahụ́ma ahụ́ma; mbụ́ ndiphe mẹ́ ụ́nwu-ọ́jozi-imigwe. ¹⁰ Anyi gude opfu ẹ́hu Kéreshi bũru ndu eswe; unubẹ́dua gbẹ́wanu l'ẹ́ka Kéreshi bũru ndu maru iphe. Anyi ụ́ arwùhu; obenu l'unubẹ́dua gbẹ́nu shihu ike! Anyi bũ ndu a nmaru phulaphula; obenu l'unubẹ́dua bẹ́ a gbẹ́ kwabẹ́ ụ́bvù. ¹¹ Sù-a; ẹ́gu anọ́dujekwa aɡu anyi; mbụ́kwa byasù nta-a; ẹ́gu mini nọ́du anọ́duje aɡu anyi; anyi nọ́du anma nkị́rika ẹ́kwa; a nọ́du etsu anyi iphe; anyi tsoru ẹ́kameka aghaphe; ọ́phu anyi enwedu unuphu. ¹² Anyi gbẹ́ gude ẹ́ka anyi ese akanya ɡ'anyi e-meje anụ́ onwanyi nri. Teke a tũru anyi ọ́nu; anyi aɡoru ọ́nu-oma nù onye ọ́bu. A -nọ́du akpa anyi ẹ́hu; anyi ataru iya nshi. ¹³ Teke e pfubyishiru ẹ́pha anyi; anyi epfuru opfu bẹ́lebele nù onye ọ́bu; anyi gbẹ́ bya abụ́waru ikpọ́zu kẹ́ ndiphe; mbụ́ iphe, ụ́ ideyideyi, e gude ẹ́za zafu l'ẹ́kameka; byasù l'eswe, ụ́ ɡẹ́ ntanụ́-a.

¹⁴ Iphe, mu ederu unu iphe-a ta abụ́kwa ɡ'ọ́ mee ɡ'iphere ụ́ unu. Ọ́ kwa ẹ́ka bẹ́ mu ałoru unu lẹ́ nchi; l'unu bũ ụ́nwu mu, mu yeru obu. ¹⁵ L'unu -nwechakpọ́kwaaru m'obeta ọ́ bũru ụ́nubuku ndu eleta unu ẹ́nya l'ụ́zo kẹ́ Kéreshi; nna unu ta adụ́kwa ı́gwerigwe. Ọ́ kwa mbẹ́dua bũ nna unu, nùru unu ndzụ́, shi l'ẹ́ka Kéreshi; eshinu ọ́ bũ mbẹ́dua byaru ezia unu ozi-oma ono. ¹⁶ Noo ɡ'ọ́ gude mu nọ́du arwọ́ unu arwọ́wo sù; jiko unu tsoru ẹ́ka mu. ¹⁷ Ọ́ kwa iphe ono meru ɡ'ọ́ gude mu zia Timoti sù ɡ'ọ́ byapfuta unu. Timoti ono bẹ́ eshinu mu ziru iya etso Nnajiuphu bẹ́ ọ́ bụ́waa nwa mu, mu yeru obu; tẹ́me ọ́ bũru onye goshiwaru lẹ́ ya gbaru ɡẹ́ mu gude ire iya ẹ́ka. Sù-a; ɡ'ọ́ byapfuta unu bya anyatabaaru unu ɡẹ́ mu egudeje etso ụ́zo kẹ́ Kéreshi ono; mbụ́ ɡẹ́ mu ezije iya l'iphe, bụ́kpoo Chìochi ɡ'ọ́ ha l'ẹ́kameka.

¹⁸ Ọ́ dũru ndu gbẹ́ hawaru nù eku onwophe; ɡ'ọ́ bũ lẹ́ mu ta abyadu alwabaa azu lẹ́ ndu-unu. ¹⁹ Ọ́le a taa nọ́edu ọ́du; mu abyapfuta unu; mẹ́ Chileke kwenu. Noo teke mu a-hụ́ma iphe, ndu ono, eku onwophe ono a-ụ́ ike mee; tọ́ ẹ́phe bũ ọ́-pa-ọ́nu. ²⁰ L'iphe, bũ lẹ́ Chileke bũ eze ta abụ́kwa opfu, eepfu l'ọ́nu; ọ́ kwa iphe, gude ike ere ire. ²¹ ?Bù ole ka unu ree? ?Mu gude ẹ́chachi byapfuta unu? ?Tọ́ ɡẹ́ mu gude obu-iphóró waa ewoze onwonye alì bya?

5

Urwu-alì, haru ụ́ lẹ́ Chìochi

¹ Sù-a; mu anụ́kwa l'unubẹ́ ndu Chìochi haru arwù urwuali. L'ẹ́jo urwuali, unu haru arwù ụ́-be ẹ́ji; k'ọ́phu bũ lẹ́ ndu 'amadụ́ ekemu Chileke ta atụ́kpodanu ama ememe iya; kẹ́ ɡẹ́ nwoke duta nyee nna iya wata alulu. ² Unu nọ́du ekukwaphọ́ onwunu; ọ́ bũru iphe, unu gege agbẹ́ aɡu aphu. Unu wuchikwaa onye ono ewuchi; ɡ'ọ́ tọ́ nọ́duhekwa

l'echilabọ unu. ³ L'a makwaru-a lẹ mu ta anọdu l'ẹka unu nọ ono; k'ọphu unu ele mu ẹnya; obenu l'obu mu nọkwa-a l'ẹka unu nọ. Noo g'o gude mu gude ike kẹ Nnajiuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi nmaa onye ono, meru ẹbyi ono ikpe g'ọ bụ lẹ mu l'unu nọ l'ẹka ono. ⁴ Sụ-a; unu -nọkobeepho; teke ono obu mu anọdukwapo l'ẹka ono, unu nọ ono; ike kẹ Nnajiuphu anyi, bụ Jizọsu a-nọdukwapo l'ẹka ono, anyi nọ ono; ⁵ unu woru onye ono ye Nsetanu l'ẹka g'o mebyia ogwẹhu iya; l'o noo iphe, gbaru iya nū bụ ono. Ọo ya bụ gẹ Chileke a-dzọo ndzụ iya mbọku, Nnajiuphu a-bya.

⁶ Sụ-a; ekuku, unu eku onwunu ta adụkwa ree. ?Unu ta amadụ l'ọo nwọchileka iphe, ekoje buredi bẹ asujeru ekoli ishi buredi ophu? ⁷ Unu tọ nwehu sashia akahụ iphe-ekoje-buredi ono, g'unu aburu buredi ọphúú, e te eyeduru iphe, ekoje buredi. Noo kele nwaturu Ojehata ono, bụ Kéreshi bẹ e gbuakwaru. ⁸ Nta-a buakwaa g'anyi wata abọ ọbo-iphe ono g'ọ gbaru. G'anyi te egudekwa buredi ophu akahụ iphe-ekoje-buredi ono dū, bụ iya bụ ẹjo-iphe yee iphe-ashi gude bọo ya. Ọ kwa g'anyi gude buredi ophu iphe-ekoje-buredi adudu ililekpọo bọo ya, bụ iya bụ anọdu ndzụ ophu ntucha adudu ilile waa l'eme ire-lanụ.

⁹ Mu dehaakwaru unu ẹkwo sụ unu g'unu lẹ ndu eme kẹ nwoke mẹ ndu eme kẹ nwanyị te emegbajekwa. ¹⁰ Ndu mu epfuru unu ta abukwa ndu 'amadụ Chileke, eme ẹgube iphe ono; ọzoo l'ọo ndu ẹnypfurupfuru; ọzoo ndu ana nfu; ọzoo ndu agwọ nshi. Ndu k'ono bẹ unu -jeshia phẹ ezeru; bụanaa iphe, gbaru unu l'ememe bụ g'unu lufuepho lẹ mgboko alufu ophu. ¹¹ Iphe, mu shi epfu bukwa g'unu bujeru ubara yeru onye kuru onwiya nwanna teme ọ gbẹ eme kẹ nwanyị; ọzoo eme kẹ nwoke; ọzoo nweru ẹnypfurupfuru; ọzoo l'ọo gwọ nshi; ọzoo l'ọo onye evu onye ọzo nvu azụ; ọzoo l'ọo onye angugharu mее ẹka; ọzoo onye ana nfu. Ọo ẹgube onye ono bẹ mu sụkwarupho g'unu l'iya te erigbajeshi nri.

¹² Ọ -buru kẹ ndu amadụ Jizọsu; ?nkemu bụ l'ole; k'ẹje phẹ anma ikpe? ?Tọbudu ndu ophu nọ l'ime Chiochi bẹ ọ gbaru anyi l'ekpe ikpe? ¹³ Obenu lẹ ndu ophu anọdu l'ime Chiochi bụ Chileke e-kpe phẹ ikpe. Ọo ya bụ lẹ-a; "Unu chifujekwa onye njo l'echilabọ unu."

6

Agbaru unwunna ẹkwo

¹ ?Denu g'o gude ọ nọdu abujeru teke ọ bụ l'o nweru g'unu ha onye opfu adaru yee nwibe iya; l'ọ gbẹ parụ iya jepfushia ndu apfubeduru ẹka ọto g'ephe kpee; ephe ta apapfudu iya ndu-nsọ ibe phẹ? ² ?Unu ta amadụ l'ọo unubẹ ndu-nsọ bụ ndu e-mechaa kpee ndiphe l'ophu ikpe? Eshinu ọ bụ unu e-kpe ndiphe l'ophu ikpe; ?unu ta akabedu sūru ekpe unwu iphiriba ikpe onoya? ³ ?Unu ta amadụ l'ọo anyibedua bẹ l'e-mechaa kpee unwu-ọjosi-imigwe ikpe? Ọ bụchiaru nū opfu k'eliphe bẹ unu ta adudu ike kpeshia. ⁴ Ọ -buru l'ẹgube opfu ono duru unu; ? denu g'o gude unu gbẹ ewotajẹ iya eje edoru ndu unubẹ Chiochi sūru l'ọ tọ dudu iphe, ephe bu? ⁵ Iphe, mu gude epfu iphe-a bụ g'iphere iya dū unu. ?Tọ dukpodaa g'ọ ka mma l'ọo onye lanụ l'echilabọ unu; bụ onye maru iphe k'ọphu oodojeru unubẹ unwunna ono opfu? ⁶ Ọ gbẹ

abujeru nwanna -gbeshi l'oo-je agbaarụ nwanna iya ẹkwo l'iphu ndu ta amadụ Chileke.

⁷ Agba ẹkwo ono, unu anọduje agbaru nwibe unu ono bukwaa iphe, dū ẹji bẹ unu anọduje emeta ekpu onwunu. O shitachia ono; ?bū gūnu kparū iphe, unu ta adūjedu ike taa nshi mē e -mee unu ẹji? ?Tọ kachidaa ree g'ọ buchiaru l'ọo unubedua bẹ onye ọzo gbęchia gude ugho emekputa? ⁸ Unubedua l'onwunu gbę anọduje eme nwibe unu ẹji; gude ugho eme nwibe unu iphe, apfuduru-oto; l'eka nwibe unu ono buhukwapho unwunna unu. ⁹ ?Unu ta amadū lẹ ndu apfubeduru-eka-oto bẹ ọzo aduduru l'eka Chileke bụ eze? Unu te ekwekwa g'e duru unu ghaa ọzo. Ndu urwuali; mē ndu agwo nshi; mē ndu eri ogori; mē onye nwoke araję nwoke ibe iya; ¹⁰ mē ndu oshi; mē onye enya-pfurupfuru; mē ndu angughajeru mē ẹka; mē ndu evuje nvu azu; mē ndu ana nfu; ta adukwa g'ephe ha mē onye lanu, abahu l'eka Chileke bụ eze. ¹¹ Ọ buru g'unu shi haru duchaa bụ onoya. Obenu lẹ Kereshi safuwaru unu iphe-ẹji unu; bya emee unu ndu kẹ Chileke, dūeberu Chileke ree. Ọ buru l'eka Jizosu Kereshi, bụ Nnajiuphu waa l'eka Unme-dū-Nsọ bẹ Chileke shi gwa unu lẹ ndu pfuberekoto l'iphu iya.

Ehu ngu l'ophu bụ kẹ Chileke

¹² "Iphemiphe bẹ a haru mu ọzo gẹ mu meje g'ọ dū mu." Ọle ọ tọ bukwana iphemiphe bẹ bụ mu -mee ya l'ọ dūru mu lẹ ree. "A haru mu ọzo gẹ mu meje iphemiphe g'ọ dū mu." Ọle mu tee kwekwanu g'ọ dūru iphe, e-wota mu mee gẹ mu buru ohu iya. ¹³ "Nri bẹ e mekwaru g'ọ lajẹ l'epho; bya emee epho gẹ nri lajẹ iya." Ọle Chileke emechakwanaa tuko ephenebo mebyia. Iphe, Chileke medoru ogwehu ta abukwa g'e gude iya pharwushije onwonye; ọ kwa Nnajiuphu, bụ Jizosu bẹ o medoru iya; teme Nnajiuphu l'onwiya bukwarupho Nnajiuphu k'ogwehu. ¹⁴ Chileke kuliru Nnajiuphu o shi l'onwu teta dzuru ndu; ọ bukwarupho nno bụ g'oo-gude ike iya kulia anyibedua.

¹⁵ ?Q dū g'unu ta amadū l'ogwehu unu bụ mpfukata ehu Kereshi? ?Denu gẹ mu a-gbẹ wota mpfukata ehu Kereshi jeye l'ehu nwanyị ukpara? Tushewka! ¹⁶ ?Unu ta amadū l'onye jepfuru nwanyị ukpara bẹ yẹ l'iya tugbawaru buru onye lanu? Eshinu e pfuru sụ: "Ephenebo l'a-buru onye lanu." ¹⁷ Obenu l'onye yee Nnajiuphu, bụ Jizosu tugbaakwanaru bẹ yẹ l'iya bukwapho onye lanu lẹ Unme Chileke.

¹⁸ Unu buru ubara yeru apharwushi onwonye. Iphe, bukpoo iphe-ẹji ọzo, eemekpoo ememe ta adukwa ophu emebyi anu-ehu nemadzū; obenu l'onye apharwushi onwiya l'emebyi anu-ehu iya. ¹⁹ ?Unu ta amadū l'ogwehu unu bụ eze-ulo kẹ Unme-dū-Nsọ ono, bu l'ime unu ono; mbu Unme-dū-Nsọ ono, unu nataru l'eka Chileke ono? Noo g'ọ gude ebe ọ buedu unu, nwe onwunu. ²⁰ Unu buwaa aswa, Kereshi zuru azuzu. Ọo ya meru g'ọ gude unu je l'egude ogwehu unu ekutse Chileke.

7

A bya lẹ k'alụ nwanyị

¹ A bya abya lẹ k'iphe ono, unu deru mu l'ekwo-ozu ono. Iphe, dū ree bukwaa gẹ nwoke te ejejeshi alu nwanyị. ² Ọ buwaa g'ọ to me g'amadū

wata eme ke nwanýi meru g'o gude mu sù: ge nwoke l'èhu l'èhu lùtaje nwanýi k'èka iya; nwanýi nõnu eje aluru ji k'èka iya. ³ Ge nwoke lajèru nyee ya l'ùlo g'ò gbaru iya eshinu òolu iya alù. Nokwaphò ge nwanýi a-lajèru ji iya l'ùlo g'ò gbaru iya l'òo ya bu ji iya. ⁴ Lè nwanýi, aalu alulu te enwekwa èhu iya. O kwa nwoke nwe èhu nyee ya. Nokwaphò g'èhu ke nwoke 'abùkwa iya phò nwe iya. O kwaphò nwanýi nwe èhu ji iya. ⁵ Ge nwoke ta ajikajekwa ejepfu nyee ya; ophu nwanýi ajikajekwa ji iya; gbahakwa l'unu chiru iya achichi sù l'òo g'unu haa onwunu ke nwateke ono; k'òphu unu e-woru uche dobe l'epfu anu Chileke okpobe epfufu. Ote teke unu tuburu k'epfu anu Chileke obu bvùekwaphò; unu watakwa akwakwa ozo; o -nonyakwaa Nsetanu kwaru unu ye l'iphe, du eji opfu l'unu ta adudu ike esede onwunu.

⁶ Ote iphe-a, mu epfuru unu-a bukwa kele mu kwetarù g'ò du egube ono; o to bukwa l'òo ekemu, a turu atutu dobe. ⁷ Lè mu -jeshia epfufu; bukwa iphe, dukporo mbedua ree bu g'a sù l'onyemonye du-dzuru ge mu du-a; obenu l'onyemonye nwekotaru iphe-oma, du iche, Chileke seru ye iya l'èka; onye nkiya adu egube-a; onye ophu nkiya aduro g'oo-du.

⁸ Su: o -buru ke ndu ta aludu ji me ndu ta aludu nwanýi; me unwanýi ophu ji phe angedu; ndu k'ono be iphe, mu epfuru phe bu l'ò duru phe ree g'ephe noduepho ta aluhe ji; ebe nwoke aluhe nwanýi; nodu ge mu no-a. ⁹ Ote o -buru l'ephe taa dudu ike emekota iya; ge nwoke lukwaa nwanýi; ge nwanýi lukwaru ji. L'ono kakwaphò mma eme l'anodu taahaa nshi okpehu l'iphe, agushi phe ike.

¹⁰ O be le ndu ophu aluwaanu be mu aturu ekemu su; ge nwanýi b'adukwa teke oo-lufuje libe ji iya. Mbù l'ò to bukwa mu atu ekemu obu; o kwa Nnajiuphu anyi, bu Jizosu. ¹¹ Teke o bukwanu l'ò lufuru; ge nwanýi obu kwakwaa b'alu ji ozo; odumeka g'ò laphukwa azu ge ye ji iya doshia. Ge nwoke ta adukwa teke oo-chifuje nyee ya.

¹² A bya le ndu ophu phoduru nu mu su-a; owa-a bukwa mu epfu iya; o to bukwa Nnajiuphu; teke o bu l'onye kweru ke Kereshi alu nwanýi, te ekwedu ke Kereshi; g'onye ono ta achifukwa iya me o -buru le nwanýi obu kweru-a le ye l'iya a-tuko-a nodu alu. ¹³ O -bukwanuru l'òo nwanýi, kweru ke Kereshi alu nwoke, ekwedu ke Kereshi; ge nwanýi obu ta alufukwa l'ibe ji iya obu; me o -buru le nwoke obu kweru-a le ye l'iya a-nodu alu. ¹⁴ Kele nwoke, ekwedu ke Kereshi bya alu nwanýi, kweru ke Kereshi be shiakwaa l'èka nyee ya buwaru ke Chileke. Nokwaphò ge nwanýi, ekwedu ke Kereshi bya alu nwoke, kweru ke Kereshi shiakwaphò l'èka ji iya buwaru ke Chileke. O -bu l'ò to du nno me unwu unu phe abujeru ndu aaso nsò; obenu le nta-a be ephe dukota nsò. ¹⁵ Teke o bu l'onye ophu ekwedu ke Kereshi be suru le ya ta aluedu; g'ò hakwaa. Onye nwoke ozoo nwanýi kweru ke Kereshi ono be e tee kebutaekwa ekebuta; eshinu Chileke kuru anyi g'anyi buru le nchi-odu-doo. ¹⁶ Mbù-a; gube nwanýi, alu ji; ?denu g'ishiru maru l'e tee shidu ngu l'èka dzoo ji ngu? Too ?denu ge gube nwoke meru maru l'e tee shidu ngu l'èka dzoo nyee ngu?

Aadu ge Chileke doberu onye

¹⁷ Oo 'epho g'onyenonu mejeepho iphe, Chileke keru nu iya g'o meje; mejekwa iya phò ge Chileke suru g'o meje iya teke o kuru iya. Ono bu ekemu, mu atu edoberu iphe, bukpoò Chiochi, no l'ekameka. ¹⁸ Mbù

l'iphe, mu epfu bu; g'onye buru úbvù ẹme e kua ya te ejeekwa eme onwiya onye e buduru úbvù. G'onye ebuduru úbvù te ejeekwa ebu úbvù. ¹⁹ Kele e buru úbvù l'e te ebuduru te enwedu iphe, ọ bu l'iphu Chileke. Iphe, bu iphe bu g'e meje iphe, Chileke karu su g'e meje. ²⁰ Ọo ya bu g'onyenonu dujeepho g'ọ du teke Chileke kuru iya. ²¹ Teke ọ bu l'i bu ohu teke Chileke kuru ngu; ta ayọekwa oshi. Gbahakwa l'i maru ọzo, ii-shi gbaa onwongu; g'i menaa ya nweru onwongu. ²² L'onye Chileke kuru; ọ bya yee Kereshi bya atugba; teke onye ono bu ohu; g'onye ono nyatakwa le Nnajiuphu towaru iya l'egbu, iphe-eji keru iya. Nokwapho g'onye 'abudu ohu teke Chileke kuru iya byawaru bya aburu ohu Nnajiuphu, bu Kereshi. ²³ Unu buakwaa aswa, Kereshi zuru azuzu. Ọo ya bu; unu ta laekwa azu je aburu ohu ke ndu mgboko-a. ²⁴ Unwunna mu; g'onyenonu jiko dujeekwapho g'ọ du teke Chileke kuru iya; g'onye ono noduakwaro l'atugba, yele Chileke tugbaru.

Ndu ata aludu alulu

²⁵ A bya l'ehu k'unwanyi, ata aludu ji me unwoke, ata aludu nwanyi; ọ to dudu ekemu, mu a-su le Nnajiuphu turu doberu unu. Obenu le mu e-ye onu, rwuberu mu nu; eshinu e shiwaa l'obu-imemini ophu Chileke aphuru mu; mu buru onye goshiwaru l'ọ gbaru g'unu gude ire mu eka.

²⁶ Ọo ya bu l'iphe, mu arikuwa bu le ge mkpawere habe shii nta-a be iphe, kakwa ree bukuwa g'onyenonu noduerupho onwiya g'ọ no. ²⁷ Teke iluwaa nwanyi; ta achifukwa iya. Ọ bukwannuru l'i ti luada nwanyi; te jeekwa aluta. ²⁸ Ọle ọ to bukuwa eme iphe-eji me i -je alua nwanyi. Teke ọ bukwanu le nwamgboko jeru je alua ji; ọ to bukuwa iya pho eme iphe-eji. Ọ kwa l'iphe, ọ bu bu le ndu alu nwanyi me unwanyi, alu ji be vu iphe-ehuka ke mgboko-a l'ishi. Ophu ọ dukwanu mu g'a su l'unu dabaru l'iphe-ehuka, du nno.

²⁹ Mbụ l'iphe, mu epfu unwunna mu; bu le mboku abvuakwa. Ge ndu alu nwanyi shiepho nta-a metajekpooro g'ephe ta aludu nwanyi. ³⁰ Ge ndu aphu tsoru metajekpooro g'ọ to dudu iphe, atsu phe l'ehu. Ge ndu ehụ atso utso mejekpooro g'ehu ta atso du phe. Ge ndu nweru aswa, ephe azu metajekpooro g'ọ to dudu iphe, ephe azu. ³¹ Ẹme ge ndu emekpo iphe, ephe eme le mgboko-a metajekpooro g'ọ to dudu iphe, iphe ono bu. Le mgboko-a, du g'ọ du-a ta aduekwa g'oo-no-beru.

³² Ọle iphe, mu eme ge mu karu unu bu g'unu haa ayọ-phe oshi. Iphe nwoke, ta aludu nwanyi a-nodu epfu buepho ge ya e-me jeeru Nnajiuphu, bu Jizosu ozi, bu iya bu ge ya e-me meje iphe, jiru Jizosu epho. ³³ Obenu l'onye alu nwanyi be l'ayọ oshi iphe mgboko, bu iya bu ge ya e-me meje iphe, jiru nyee ya epho; ³⁴ shi nno chita iphe labo ari. Nokwapho ge nwanyi, ata aludu ji me nwamgboko, ta aludu ji du bu onoya; iphe, ephe eyejeru ehụ bukwapho g'ephe e-me jeeru Nnajiuphu ozi; g'ephe e-me wota ehụ phe me oriri phe doberu Chileke iche. Obenu le nwanyi, alu ji be iphe, ooyo oshi iya bu oshi iphe mgboko, bu iya bu ge ya e-me mee iphe, jiru ji iya epho.

³⁵ Su-a; iphe, mu gude epfu iphemiphe-a bukuwa le mu eme ge mu yeru unu eka. Mu te emekwa ge mu sede unu. Ọ chikwaa iphe, mu eme bu ge mu mee g'unu meje iphe, pfuru nhamunha, gbaru unu l'ememe; g'ọ to du iphe, a-nafuje unu egomunggo l'eye ozi Chileke ono.

³⁶ Teke ọ bụ ị nwoke, eje alụ nwanyi nnyaru bya emeahaa umere egoshi ị nwanyi ono agushikpowa iya ike; ị nwanngboko ono kajiwa akaji; ọ dūwaa nwoke g'ọ lūa ya; bẹ ọ dūkwa ree g'ẹphe lūa. Ọ tọ būkwa iya eme iphe-ẹji. ³⁷ Obenu onye obu shihuru ike; o gude obu iya pfua ya pfushia ya ike ị yee ya taa kwadū; kele ọ maru l'ọ tọ tsūdu iya l'ehu; l'oo-dūa ike sede onwiya; ọ tọ dūkwa ẹji mẹ onye obu nōdu; ẹbe yele nwanyi obu akwadū. Onye ono mekwaru ree. ³⁸ Ọo ya bụ l'onye luru nwanyi meru ree. Onye alūduru iya nū kabakwaro eme ree.

Nwanyi, ji iya anohedu

³⁹ Nwanyi, aalū alūlu bẹ ji iya nwekwa enwenwe mẹ ji iya - nōdukwadū ndzū. Mboku, ọ nnyawaru ji iya nwuhu; e -shi mboku ono bẹ ọ tọ dūhedu iphe, gude iya g'ọ to je aluru onye dū iya ree. Ọle g'ọ lūkwaa onye ke Kéreshi. ⁴⁰ Obenu l'ehu gege aka iya atsọ utso ome ọ harū alū ji ọzo. Nokwa gẹ mube Pọlu yeru onu bụ ono. Mu nōdu arikwa ị Unme Chileke bukwa mu pho l'ehu.

8

Eri iphe, a gwaru iphe

¹ Onu, mu yeru ị k'iphe, a gwaru iphe bụ ị-a; l'a makwaru-a l'unu sūru l'anyi tūkoru maru iphe. Ẹgube mmamiphe ono emejekwa nemadzū g'ọ ku onwiya; obenu ị n-yemobu anōduje emetse emetse. ² Teke ọ bụ l'ọ dūru onye arije ị ya maru iphe; onye ono teke amarwukwa iphe g'ọ gbaru iya l'amama iya. ³ Obenu l'onye yeru Chileke obu bẹ Chileke maru.

⁴ A bya ị k'eri iphe, a gwaru iphe mu sū; iphe, anyi makpoadaru bụ l'ọ tọ dūdu iphe, bụ iphe, aagwa agwagwa mẹ ilile dūru iphe, ọ bụ; mbū l'ọ būkota okorophoo iphe. Anyi makwarupho l'ọ tọ dūedu Chileke ọzo, dū nū gbahaa Chileke lanū ono kpoloko. ⁵ Kele ọ dūchakpooru nū igwerigwe iphe, eeku agwa, nō l'imigwe ọzo l'eliphe; g'iphe, e dobegbaaru abaru ẹja dūnaa igwerigwe; ị nwanngboko ndu ophu ekuru nnajūphu dūkwapho igwerigwe; ⁶ obekwanu l'iphe, anyibedua makaharu bụ ị Chileke dū nanū kpoloko kpēekpu, bụ iya bụ Nna, onye iphemiphe shi l'eka; ị nwanngboko buri iya bụ onye anyi nō-doru ndzū. Ọ būkwarupho Nnajiūphu lanū kpoloko dū, bụ iya bụ Jizosu Kéreshi; onye bụ iya bẹ Chileke gbẹ l'eka iya mee iphemiphe; ị nwanngboko būkwaru iya pho bẹ anyi shi l'eka iya nōdu ọkpobe ndzū.

⁷ Ọle unu maru l'ọ tọ būdu onyemone marwuru iya ẹgube ono. Ndu ophu egomunggo phẹ dū l'agwa ono mbūkwadua ntanū-a; l'erikwadū iya l'ẹphe eri iphe, agwaru iphe. Iphe ono, ẹphe eri ono emerwushia phẹ egomunggo; kele ẹphe te ekweshiduru ike. ⁸ Ọ tọ būkwa nri l'e-me g'anyi kabaa akpīritaru Chileke ntse. ?Anyi riru iya-o; ?anyi te eriduru iya-o; anyi taa kakwa ẹji; ophu anyi a-kakwa ree l'iphu Chileke.

⁹ Ọo pho g'unu kwabẹ ẹnya g'enweru onwonye unu ono ta aburu upfu dū ndu ọzo l'okpa, bụ ndu ophu ekweshiduru ike. ¹⁰ Kele ọ -būru l'onye ekweta iya eshihūdu ike hūmaru gube onye ekweta ngu shihuru ike l'eka ị nō l'ulo agwa eri iphe, agwaru iphe; ?tī madū l'ị gbẹ eyeru iya ọkpu-ikike g'ọ je asee ya onwiya asee wata eri iphe ono, a gwaru iphe ono? ¹¹ Ọ n'ya bụ onye ono, ọkpobe-opfu ono teke eshihūdu ike l'okpoma ono eshi l'amaru iphe, ị maru laaru

onwiya l'iswi; mbụ nwanna ngu ono, Kéreshi nwùhuru l'iswi ẹhu iya ono. ¹² Ọo ya bụ lẹ teke unu meru ẹgube ono bẹ unu meswewaru unwunna unu; opfu l'unu mekararụ phẹ iphe l'obu phẹ ono, dũkwadu nyẹgenyege ono. Ọ kwa iya phọ bụ l'unu shiwaal'ẹhu unwunna unu ono meswee Kéreshi l'iphe ono, unu meru ono. ¹³ Noo g'o gude mu sụ: o -shita g'iphe eri l'ọnu kpata ẹ nwanna mu mee iphe-ẹji; mu ebuchiẹpho ata anụ lẹ phuruphuru gberegedege ẹ mu ta akpọru iya ọkpa ye l'eme iphe-ẹji.

9

Iphe, rwuberu onye ishi-ozì

¹ Sụ-a mbedua; ?mu ta abudu onye-ishi-ozì bya aburu onye nweru onwomu; bya egudekwapho ẹnya mu hụma Jizosu Kéreshi, bụ Nnajiuphu anyi? ?Tobudu unu bụ iphe, egoshi ozi, mu nọ l'ẹka Nnajiuphu anyi ono jee? ² Mu 'abudu onye-ishi-ozì Jizosu l'ẹnya ndu ọzo; mu aburu iya nụ unubedua. Ọo unubedua bụ iphe-ọhubama, egoshi lẹ mu bụ onye-ishi-ozì Nnajiuphu; opfu l'unu byawaru bya aburu ndu ẹphe lẹ Nnajiuphu tugbaru buru nanu.

³ Wakwa ọnu, mu eyejeru ndu epfu l'iphe, mu eme ta abudu iya baa: ⁴ Mu asuje phẹ: ?To rwubeduru mu g'aanuje mu nri waa iphe, aangụ angungu k'ozì, mu eje? ⁵ ?Tọ gbaduru mu eme ẹ ndu-ishi-ozì ọzo; mbụ eme g'unwune Nnajiuphu phẹ; mẹ Pyita phẹ? Mbụ l'ọ gbaru ẹ mu ga luta nwanyi, etso ọzo kẹ Kéreshi dujeru eje ẹka mu ejekpọ. ⁶ ?Bụepho mu lẹ Banabasu kpoloko bẹ l'e-seje akanya nri, anyi e-rije nọdu ndzụ tọ? ⁷ ?Bụ onye ojogu gunu jejeru ọgu apfu onwiya ụgwọ? ?Bụ onye kọjeru opfu vayinu; ọ haa eri akpuru, shi iya nụ? ?Bụ onye dobejeru aturu ọphu o ridu iphe, shi iya nụ?

⁸ ?Ọ dū unu ẹ mu epfu iphe-a kele ọo iphe, ndiphe epfufe? ?Tọo ta atukwaru iya phọ l'ekemu? ⁹ Noo kele e deru iya l'ẹkwo ekemu, Chileke turu nụ Mosisu sụ: "Unu te ekechijekwa eswi ọnu mẹ unu mee ya ọ nọdu azọshiru unu ẹswa l'ereshi." ?Ọ dū unu g'ọ bụ eswi bẹ Chileke ayọ ọshi iya ono? ¹⁰ Ọ bukpokwaa opfu ẹhu anyi bẹ oopfu ono. Ọo anyi bẹ e dedoru iya. Kele onye akọ opfu anọduje akọ iya ele ẹnya iphe, o-meta l'ẹka ono. Onye echishi ẹswa l'iphe, ọ kọru anọdujekwapho echishi iya togbo ẹnya l'iphe, o-metakwa iya phọ. ¹¹ Anyi kwaru iphe-oma, shi l'ẹka Unme Chileke l'echilabọ unu g'aakuje akpuru-iphe l'ẹgu-a. ?Ọ bụ iphe, parụ ẹka mẹ anyi -shi unu l'ẹka kpatajẹ iphe, eele l'ẹnya rije nọdu ndzụ? ¹² Eshinu ọphu unu agbeje kwe l'ọ rwuberu ndu ọzo g'ẹphe rita iphe l'ẹka unu; ?tọ kachidaa anyi erwube g'anyi rita?

Ọ dūchakpoo nno; ọle mu teke atụ-swee ya ama ememe. Ọ chia iphe, mu emejechia bụ nshi bẹ mu atagbuje iphemiphe g'eeshi ẹ mu ta agbẹ egbuchi ọzo ozi-oma kẹ Kéreshi. ¹³ ?Unu ta amadu lẹ ndu eje ozi l'eze-ulo Chileke bụ nri shi l'eze-ulo Chileke bẹ ẹphe erije? Ndu eje ozi l'ọru-ngweja Chileke nọdu eketajẹkwapho iphe, e gude gwaa Chileke. ¹⁴ Nokwapho ẹ Nnajiuphu turu ekemu sụ ẹ ndu ezi ozi-oma rije iphe, shi l'ozì-oma, ẹphe ezi.

¹⁵ Obenu lẹ mu teke aji-swee unu aji iphe, dū ẹgube ono. Ọphu ọ bukwa l'ẹkwo-ozì-a, mu ederu unu-a bụ lẹ mu suru l'iphe ono rwuberu mu nta. Mbụ-a; ọ kachikwa mu ree lẹ mu nwùhuru; eme l'ọ nweru

onye meru g'aba ono, mu abaa ono, buru mkpọkoro opfu. ¹⁶ Unu maru l'iphe, mu anọduje aba l'abaa ta abukwaa lẹ mu ezi ozi-oma ono. Ezi ozi-oma bukwa iphe, mu mefutaje. Nshio mu me mu eziduru ozi-oma ono! ¹⁷ O -buru lẹ mu turu obu mu onyo ezi ozi-oma ono; bẹ obunggo iya rwubekwaru mu. Obenu lẹ mu eje iya kele o buwaa ozi, e yeru mu l'eka. ¹⁸ ?Bu gunu bu mu obunggo iya nta? Iphe, bu mu obunggo iya bu lẹ mu anọduje ezi ozi-oma ono; mu ta anatadu aswa iya, bu iya bu iphe, gbaru mu l'ememe l'ozi ono, mu ezi ono.

¹⁹ A makwaru-a l'o to dudu nemadzu, aturu mu iphe, mu e-me; ole mu gudewaa eka mu mee onwomu ohu onyemonye; g'eeshi ge mu gude ozi-oma ono kabaa epfubuta igwerigwe nemadzu. ²⁰ Mu lẹ ndu Jiu nodu; mu emeahaa umere ndu Jiu; g'eeshi ge mu pfubuta ndu Jiu. Mu lẹ ndu gude ekemu buru nodu; mu emeahaa g'onye gude ekemu buru; k'ophu mu e-pfubuta ndu gude ekemu buru. ²¹ Mu lẹ ndu ete pfudu k'ekemu nodu; mu ahaekwapho k'ekemu; egudekporo l'a ta haduru mu ge mu b'e mee iphe, ekemu Chileke pfuru; obenu lẹ mu gude ekemu Kereshi buru; g'eeshi ge mu pfubuta ndu ete epfudu k'ekemu. ²² Mu lẹ ndu ekweta phe du nyegenyeye nodu; mu aburu onye ekweta iya du nyegenyeye g'eeshi ge mu epfubuta phe. Oo ya bu l'iphe, bukpo iphe, onyemonye bu; mu abukwarupho iphe ono ge mu eshi nno du ike pfuta ndiphe yeru Kereshi g'o dzoo phe.

²³ Iphe, mu gude emekotakpoo iphe ono bu lẹ mu ese iswi ozi-oma ono; g'eeshi ge mu ayiru l'iphe-oma, du iya nu. ²⁴ ?Unu ta amahaadaa l'a -nodu agba oso be a tukoje agba iya; ole oo onye lanu kpekpu emechaje nata obunggo oso obu? Oo ya bu; g'unu kukebe ehu gba oso ono g'unu aburu ndu a-nata obunggo iya. ²⁵ Onyemonye, bukpo onye akwako atu ego oso lekukebeje ehu esede onwiya l'iphemiphe, oome. Iphe, oosedede onwiya ono bu g'o nata obunggo, du l'oso ono; mbu obunggo ta adudu g'oo no-beru l'o mebyishihu. Obenu l'anyibe ndu etso Kereshi esedeje onwanyi g'anyi anata obunggo ophu a-nowaro jasụ lẹ tuutuutu lẹ mjimiimii. ²⁶ Noo iphe, meru g'o gude mu nodu agba ge mu gbarwua eka a kparu mu oke ge mu gbarwua. O bukwarupho iphe ono meru g'o gude ophu mu etsudu eka g'onye etsu pherephere eka. ²⁷ O chia iphe, mu emeje bu lẹ mu etsuje onwomu iphe; tsushia ya ike k'ophu mu e-sede onwomu okpobe esede; g'o to buru mu -pfutachaa ndu ozo yeru Kereshi; e -mechaa mu a-gbe buru onye ophu Chileke a-jika ajika.

10

Anma okwa

¹ Su-a; unwunna mu; unu nyatajekwa g'o nwuru nna anyi oche phe. Lẹ g'ephe hakotakpoo be nokotaru lẹ mkpula urwukpu ono. G'ephe ha jekota ije l'ali okponku ono gude ghaa eze mini ono. ² G'ephe ha be Chileke gude urwukpu ono waa eze-enyimu ono mee baputizimu g'ephe buru ndu etso Mosisu. ³ G'ephe ha rikotaru udu nri lanu ono, shi l'imigwe ono ⁴ bya angukotakwapho mini ono, shi l'eka Unme Chileke ono. Kele epe nguru mini, shi lẹ mkpuma ono, a ta humajedu l'nya ono. Mkpuma ono bu iya bu Kereshi. O buru mkpuma ono be tsoru phe nu ono. ⁵ Oo l'obu; ndu ophu mechaaru mee iphe,

ejiduru Chileke ẹpho mechakwaaru ka shii. Ndu k'ono bẹ ishi phẹ tuphashihururo teke ẹphe nọro l'echiegu.

⁶ Sụ-a; iphemiphe ono tükokwaru buru iphe, alọ anyi ẹka lẹ nchi g'anyi gude kwaa ẹnya; g'ẹgu eme ejo-iphe ta agujeshi anyi g'ọ guru ndu ono. ⁷ Unu ta agwajekwa iphe; l'ọ kwa g'ẹphe haru mee teke ndiche ono, bu iya bu iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke sụ: "Ndu Ízurelu dọru eri nri; bya angu mẹ; emechaa ẹphe wulihu meahaa ẹmereme." ⁸ G'anyi te ejekwa eme kẹ nwanyi ọzoo kẹ nwoke g'ẹphe hakwarupho mee; e mechaa unu unu nemadzu ukporo labọ l'iri l'ẹsaa l'umadzu ukporo iri nwushihukota l'akpuru ẹnyanwu lanu. ⁹ Ophu anyi ahukwa Nnajiuphu ama, bu iya bu g'ẹphe haru hua ya teke ndiche ono; agwo tagbushia phẹ. ¹⁰ Ophu unu agujekwa aphu; g'ẹphe hakwarupho gua ono; ojozi-imigwe bu O-gbu-nemadzu, shi l'eka Chileke bya eworu phẹ gbushia.

¹¹ Sụ-a; iphemiphe-a mekotaru l'ehu phẹ g'ọ buru iphe, e gude anmaru anyi okwa; teme e deshia ya l'ekwo g'ọ buru iphe, e gude ezi anyi iphe; mbu anyibe ogbo owa-a, buwaa teke iphemiphe e-meebekota-a.

¹² Oo ya bu; g'onnye riru lẹ ya pfushiru ike pfukwaru kwabe ẹnya; a-nonyaa o daa! ¹³ L'ọ to dukwa ohtama, byapfutajewaru unu, 'abudu egube ohtama, abyapfutajekwapho ndu ozo. Obenu lẹ Chileke bu onye emeje iphe, o suru l'oo-me. O to kwedu g'a hua unu ama hughata iya g'ike unu ha; o chia lẹ teke aahu unu ama ono bẹ oo-goshikwapho unu uzo, unu e-shi nahu ohtama ono. Oo ya bu g'unu adu ike tagbua ya lẹ nshi.

¹⁴ Noo ya bu lẹ-a; ndu mu yeru obu; unu nahu egwe aja. ¹⁵ O kwa opfu, eepfujeru onye nweru egomunggo bẹ mu epfuru unu-a. Unu leanaro ẹnya l'iphe ono, mu epfu ono. ¹⁶ Okoro onu-oma ono, anyi tukoru ago anyata nri Nnajiuphu ono, bukwapo iphe, anyi ekele Chileke ekele iya ono; ?to budu mee Kereshi bẹ anyi gba mba l'okoro ono? Tọ; buredi ono, anyi awashije ata ono; ?to budu ehu Kereshi bẹ anyi tukokwarupho gbaru mba ono? ¹⁷ Eshinu o bu buredi lanu du bẹ anyi tukokwaru buru ehu lanu; obeta o buru l'anyi du igwerigwe; eshinu anyi tukoru erigba buredi lanu ono.

¹⁸ Unu leanaro iphe, ndu Ízurelu emeje. Iphe, bu ndu taru anu ono, e gude bya egweeru Chileke ngweja l'oru-ngweja ono; ?ẹphe ta abuda ndu eje ozi l'oru-ngweja obu? ¹⁹ ?Bukwanu gunu bẹ mu eme ge mu pfua? ?Bu l'ọ duru iphe, obu mbu iphe, aagwa agwagwa; ozo iphe, a tushiru l'iphe to? ²⁰ Waawakwa! Iphe, mu epfu bukwa lẹ ngweja, ndu ta abudu ndu Ízurelu egweje bu obvu bẹ ẹphe egweru iya. O to budu Chileke. Ophu mu ekwekwanu g'unu l'obvu tugba buru nanu. ²¹ Unu ta abyakwa l'a-nodu angu iphe, shi l'okoro kẹ Nnajiuphu bya angukwapho ophu shi l'okoro k'obvu. Nokwapho g'unu ta abyadu l'a-nodu eri nri lẹ teburu kẹ Nnajiuphu bya erikwapho lẹ teburu k'obvu. ²² ?Anyi agbe kpata Nnajiuphu eko okophoo? ?O du unu g'anyi ka Chileke ike?

Eme iphe m'obvu nwune ngu

²³ Iphemiphe bẹ a hakwaru uzo g'e meje; ole o to bukwanu iphemiphe bu e -mee ya l'ọ duru onye meru iya nu lẹ ree. A hakwaru

uzo g'e meje iphemiphe; obenu l'ọ tọ bụdu iphemiphe l'emetseje onye eme iya nụ emetse. ²⁴ G'ọ tọ ụkwa onye anọdu acho iphe, a-duru iya lẹ ree. G'onyenonu chojehia iphe, a-duru ndu ozo lẹ ree.

²⁵ Iphe, bụkpoo anụ, ị zuru l'aswa; tajee ya pho; te ejekwa akpa ishi eka o shi; g'obu etee jedu ngu anma ikpe. ²⁶ "Lẹ mgboko l'ophu; mę iphe dukota iya nụ; bụkotakwa kę Nnajiuphu, bụ Chileke."

²⁷ Teke onye te ekwedu kę Kéreshi ziru ngu lẹ nri; i kweta l'ii-je; riękwapho iphemiphe, e doberu ngu g'i ria. B'ajikwa aji; m'obvu obu anma ikpe. ²⁸ Obenu o -buru l'ọ duru onye tufuru onu sụ ngu: "Iphe-a bụkwa iphe, a gwaru iphe"; te erikwa iphe obu; m'obvu onye ono, pfuru ngu iphe onoya; mękwapho m'obvu obu anma ikpe. "Kęle eliphe l'ophu mękpoo iphemiphe, nọkota iya nụ bụkotakwa kę Nnajiuphu."

²⁹ Obu anma ikpe mu epfuru ta abukwa nkengu; o kwa k'onye ono. Kęle-a; ?bụ obu anma ikpe k'onye ozo; l'e-me gę mu ta atusaru ehu?

³⁰ Eshinu mu ekeleje Chileke ekele mę mu -bya eri nri; ?denuhunu g'ọ gude o buru iphe ono, mu keleru Chileke ekele teme mu rije iya ono bę aa-gbę epfubyishi mu.

³¹ Oo ya bụ; m'obeta unu ria nri-o; ozoo l'unu nguru iphe, aangụ angungu-o; ozoo iphe, bụkpoo iphe, unu meru; unu meje iya g'ọ buru iphe, unu gude aja Chileke ajaja. ³² G'ọ tọ dukwa onye aburu upfu du onye ozo l'okpa; m'ọ bụ onye Jiu; m'ọ bụ onye abudu onye Jiu; m'ọ bụ Chiochi kę Chileke. ³³ Oo pho gę mu emeje bụ g'unu e-meje; mbu gę mu anọduje eme gę mu mee iphemiphe g'ọ du onyemonye ree. Mu ta achojedu iphe, a-duru mu lẹ ree; gbahaa iphe, a-duru ikpoto ndu ozo lẹ ree g'eeshi g'a dzoo phe.

11

¹ Oo ya bụ; g'unu tsoje eka mu gę mu etso eka Kéreshi.

Ekpuchi iphe l'ishi abaru Chileke eja

² Mu ajakpoo unu ajaja unwunna mu; l'unu anyataję mu tekenteke; teme unu gudeshia iphe ono, Chiochi ezije ono; g'e yeru mu iya l'eka mu bya ezia ya unu. ³ Ole iphe, mu eme g'unu makwarupho bụ l'oo Kéreshi bụ ishi iphe, bụkpoo onye nwoke; nwoke bụkwanuru ishi kę nwanyị, oolu alulu. O bụkwanuru Chileke bụ ishi kę Kéreshi. ⁴ Nwoke, epfu anụ Chileke; ozoo l'oopfuchiru Chileke; bya ekpuru okpulishi; bükwa ishi iya bę o tọ kwabędu ubvù. ⁵ O bekwanu lę nwanyị, epfu anụ Chileke; ozoo l'oopfuchiru Chileke; ophu o kechiduru iphe l'ishi; bükwa ishi iya bę o tọ kwabędu ubvù; kęle ono dwwaa g'ọ kpushiru ishi akpushi. ⁶ Lę teke o bụ lę nwanyị tee kebedu iphe l'ishi; gę nwanyị obu kpushienupho egbushi iya akpashị. Ole eshinu o bụ iphe-iphere kę gę nwanyị kpushia egbushi; ozoo g'ọ kpushia ya akpushi; o n'ia bụ gę nwanyị kebeje iphe l'ęgbushi. ⁷ Nwoke ta agbaduru g'ọ kpuru okpulishi eshinu Chileke meru iya o yee ya teme o buru iya egoshi gę Chileke du-be biribiri; obenu lę nwanyị egoshi gę nwoke du-be biribiri. ⁸ Noo l'ọ tọ bükwa nwoke bę e gude iphe, shi l'ęhu nwanyị mee; o kwa nwanyị bę e gude iphe, shi l'ęhu nwoke mee. ⁹ Ophu o bụdu nwoke bę o meru g'ọ buru kę nwanyị; o chia nwanyị bę o meru g'ọ buru kę nwoke. ¹⁰ Noo g'ọ gude nwanyị je l'ekebeje nkelishi gude goshi l'oo ji iya nwe iya; wakwapho m'obvu unwu-ojosi-imigwe. ¹¹ G'ọ dhabekpoo; o tọ dukwa iphe, nwanyị bụ mę e-wofu nwoke; ophu o dukwa iphe, nwoke

bù mẹ e -wofu nwanyị l'atugba-a, anyi lẹ Kéreshi tugbaru-a. ¹² Ọ kwa iphe, shi l'ẹhu nwoke bẹ Chileke gude mee nwanyị; ọ bukwanuru nwanyị bẹ anwujẹ nwoke. Ọlẹ ẹphenebo shikọta Chileke, bù iya meru iphemiphe l'ẹka.

¹³ Unu lewa iya rọ ẹnaya l'onwunu. ?Ọ gbaru kẹ gẹ nwanyị ghebeje ishi ọnu l'ẹka oopfụ anụ Chileke tọ? ¹⁴ ?Unu ta amadụ lẹ gẹ nemadzụ gbakpọoru ụgbugba bẹ nwoke eme onwiya iphe-iphere mẹ ọ -bụru l'ọ haru ẹgbushi iya; ọ lọshia ogologo? ¹⁵ Obenu lẹ teke nwanyị nweru ẹgbushi ogologo bẹ ọ bụchaa ya adu ùbvù. Ẹgbushi ogologo bẹ Chileke nuru nwanyị g'ọ bụru iphe, e-kpuchije iya ishi. ¹⁶ Ọ -duru onye atụ ẹgo l'ọ tọ dudu ẹgube ono; anyi te nwekwaa omelalị ozo; ọphu Chiochi kẹ Chileke enwekwapho.

Eri nri-enyashi Nnajiuphu

¹⁷ A bya l'iphe ọwa-a, mu abya epfufu-a; bẹ mu ta ajakwa unu ajaja iya l'edzuko, unubẹ Chiochi edzukoje agbejekwanu buri; o -shita ọphu ooye ẹka l'ogbe egbuchi ndu ozo ụzo. ¹⁸ Kẹ mbụ iya kpọada; bụ lẹ mu nūmaru l'unu anọduje akparu onwunu oke mẹ unu -dzukọbe; mbụ l'ọ dukwa mu g'iphe ono a-haru buri eviya. ¹⁹ Mu maru l'ọ bụ eviya l'ọ tọ dudu g'eemehabẹ g'unu ta anọdu ẹkpa l'iche iche. Ọo ya bukwanu g'aa-majeru ndu ọphu eme iphe, dubebe ree l'iphu Chileke. ²⁰ G'unu edzukọbeje ono; ta abukwa nri-enyashi Nnajiuphu bẹ unu edzukọbeje g'unu ria; ²¹ eshinu ọobujeru; unu gbeshi onyenonu apata nri nkiya eri angụ l'ẹbe akwaburu onye ozo. Ẹ -mechaa; ẹgu agụ ndu ọo-nọdu agụ; mẹe atsụ ndu ọphu ọo-nọdu atsụ. ²² Ha! ?Ọ dū g'unu te enweđu ọlo, unu a-nọduje l'ibe unu eri angụ ọbu? Tọo; ? ọ bukpoepho Chiochi kẹ Chileke bẹ unu akpọ ẹbo l'afu; bya eme ndu adudu g'ọ dū phe iphe-iphere? ?Denukpoo iphe, mu e-pfuru nū unu? ?Mu a-nọdu etu unu ẹpha iya tọ? Mu tee tukwa unu ẹpha iya!

²³ L'iphe ono, mu ziru unu ono bukwa Nnajiuphu l'onwiya pfuru mu iya; lẹ yẹbedua, bụ Jizosu wotaru buredi l'enyashi mbọku ono, e deru iya ye ono; ²⁴ bya ekelechaa Chileke ekele iya bya eworu iya nyawashia bya asụ: "Ngge ta! Ọwa-a bụ ogwehu mu, e gude gwee ẹja ẹhu unu. Unu meje iphe-a gude nyatajẹ mu." ²⁵ Nokwapho g'o wotaru okoro ono g'e richaaruru nri-enyashi ono bya asụ: "Okoro-a egoshi ogbandzu ọphuu, e gude mee mu gbaa. Teke bukpo teke unu nguru iya; unu gudeje iya nyata mu." ²⁶ Kẹle teke unu ata buredi-a; bya angụ iphe, shi l'okoro-a; bẹ unu epfukashiakwaa k'anwuhu Nnajiuphu ono; jasụ l'ọ bya.

²⁷ Sụ-a; onye bukwanu onye riru buredi ono; ọzoo l'ọ nguru iphe, angungu l'okoro kẹ Nnajiuphu ono l'uzo apfuduru-oto; onye ono bẹ ikpe ogwehu yee mee Nnajiuphu ono nmakwaru. ²⁸ Ọo ya bụ gẹ nemadzụ nyochajẹadaa onwiya ime teme l'o ria buredi ono ngua iphe, shi l'okoro ono. ²⁹ L'onye eri angụ; ẹbe ọ makahadu iphe, ogwehu Kéreshi bụ; l'eritakwa bya angutakwapho ikpe eye onwiya l'ẹhu. ³⁰ Ọ kwa iphe ono meru g'o gude igwe ọha l'ime unu dū nyegenyee; ndu azẹe l'iphe-ememe; ndu ọnwu egbushia. ³¹ Obenu lẹ teke anyi vuwaa ụzo kpee onwanyi ọkpobe ikpe; ọ n'ya bụ l'e tee kpeedu anyi ikpe. ³² Ọlẹ teke ọ bukwanu lẹ Nnajiuphu kperu anyi ikpe; kpechaa bya

ahùà anyi ahùhù; iphe, oome iya bụana g'oo too jehèdu achìgbabe anyi lẹ ndiphe tũko nmaa ikpe.

³³ Ọo ya bụ; ụnwunna mu; unu -nọdu edzuko k'eri nri Nnajiuphu ono; unu nọdujekwa kwabèru nwibe unu. ³⁴ Teke ọ bụ l'ọ duru onye ẹgu agụ; g'onye ono vuru ụzo riadaa nri l'unuphu; ọ nnyakwaa Chileke nmaa unu ikpe k'edzuko, unu edzukoje. Noo ọ k'ono dū bụ ono. A bya l'iphemiphe ndu ọphuu; ono bụwaro mu -bya; mu eyefua ya ọnu.

12

Iphe-oma, shigba l'eka Unme-dụ-Nsọ

¹ A bya lẹ k'iphe-oma, shigbaa l'eka Unme-dụ-Nsọ; ụnwunna mu; ọ mu mekwaa ya g'ọ doo unu ọnya ree. ² Unu maanaru-a lẹ teke unu eshidu bụru kẹ Kéreshi bẹ bụ ụnwu-ọbvua, ete pfudu opfu-a shi alọ unu kpurukpuru. Ọ bụru iya shi anọduje egoshi unu ụzo unu a-nọdu eshi. ³ Noo g'ọ shitaru mu nọdu eme g'ọ doo unu ọnya l'ọ tọ dukwa onye gude Unme Chileke epfu opfu abya asụ: “Gẹ Jizosu vukwaru ọnu.” Ọphu ọ dukwapho onye adu ike epfufuta sụ lẹ Jizosu bụ Nnajiuphu gbahaa l'ọ gude Unme-dụ-Nsọ epfu iya.

⁴ Iphe-oma, shi l'eka Unme-dụ-Nsọ dū iche iche; ọle ọ kwa Unme lanu kpoloko bụ Unme, anukota iya nu. ⁵ Nokwapho g'uzo, e shi ejeru Nnajiuphu ozi dukwapho iche iche; ọ bukwarupho Nnajiuphu lanu ono bẹ a tũkoru ejeru ozi ọbu. ⁶ Ike, Chileke eyeje nemadzu l'ehu g'ọ gude meje iphe, dukwa iche iche. Ọle ọ kwaa Chileke lanu emekotaje ike ono g'ọ ree ire l'ehu onyemonye, o yeru iya l'ehu. ⁷ Chileke gbẹ l'eka onyemonye l'ehu l'ehu egoshi g'ike Unme-dụ-Nsọ erebe ire g'ọ bụru iphe, a-baru onyemonye urwu. ⁸ Mbua; onye lanu bẹ Unme-dụ-Nsọ ono eyeje ike l'ehu k'ọphu oopfufe opfu mmamiphe; l'ọ ye onye ọzo ike l'ehu k'ọphu oopfufe opfu, egoshije l'ọ maru Chileke ọkpobe amama. Ọ bukwaru-a Unme-dụ-Nsọ lanu ono. ⁹ Ọ -gbeshi l'ọobya eye onye ọzo ike l'ehu; ike k'ekweta kẹ Chileke gudeje iya eme iphe, dugbaa biribiri; l'ọo bukpoekwarupho Unme-dụ-Nsọ lanu ono. Onye ọphu ooye ike l'ehu k'emeje g'onye iphe, eme wekorohu; ọ bukwaru-a Unme lanu ono kpọekwapho. ¹⁰ Onye ọzo bẹ ooyeje ike l'ehu k'eme iphe-ọhumalenya; l'ọoye onye ọzo ike l'ehu k'epfuchiru Chileke; l'ọoye onye ọzo ike l'ehu k'akọkahaje iphe, shi l'eka Unme-dụ-Nsọ l'ọphu eshidu iya nu; l'ọoye onye ọzo ike l'ehu k'epfufe l'olu Unme-dụ-Nsọ; l'ọoye onye ọzo ike l'ehu k'akọje iphe, eepfu l'olu Unme-dụ-Nsọ ono. ¹¹ Ọle ọ tũkokuwaru bụru Unme-dụ-Nsọ lanu atũkotaje iphemiphe ono eme. Oomejeru onyemonye iphe-oma, dū iche iche g'ọ tũru obu iya onyo l'ooome iya.

Ogwehu lanu yele iphemiphe, pfukashiru iya nu

¹² Lẹ Chiochi kẹ Kéreshi dukwa g'ogwehu lanu. Ogwehu nemadzu enwejekwaru mpfukashi, dū igwerigwe. A makwaru-a lẹ mpfukashi iya dū igwerigwe; ọle ọ bụenupho ogwehu lanu g'ọ bụ iya. ¹³ Kẹle iphe, bukpo g'anyi ha; ?i bụ onye Jiu-o; ?i bụ onye Gurisu-o; ?i bụ ohu-o; ?i bụ amadu-o; Unme-dụ-Nsọ tũkoakwaru anyi jigba; anyi bụru ogwehu lanu teke anyi meru baputizimu; anyi tũko gbawaru mgba lẹ Unme-dụ-Nsọ ono, bụ iya bẹ eyeje anyi ike l'ehu ono.

14 L'ogwēhu l'onwiya ta akpukokwaru ophu. Iphe, dū iya nū dukwa igwerigwe. 15 O -bū l'oo kẹ g'okpa sū l'eshinu ya abudu ẹka bẹ ya abukwa iphe, dū l'ehu; ?bū iphe ono a-kposhi iya aburu iphe, dū l'ogwēhu? 16 Ozoo l'oo nchị sūru l'eshinu ya abudu ẹnya bẹ ya abukwa ẹhu nemadzū; ono taa kposhikwa iya aburu iphe, tefuru l'ehu. 17 Ome ẹhu l'ophu tukurū buru ẹnya lanū; ?bū gunu bẹ e gege egudeje anū iphe? Mbūa ome ogwēhu l'ophu tukurū buru nchị lanū; ?bū awe bẹ e gege egudeje anū ishishi iphe? 18 Obenu lẹ g'ọ dū nta-a bụ lẹ Chileke meru ẹhu nemadzū bya emobechaa ya mpfukashi iya g'ọ tūberu. 19 Ome iphemiphe ono tukurū kpukoo ophu; ?bū awe gege aburu ogwēhu? 20 Obe lẹ g'ọ dū nta-a bụ l'ọ nweru mpfukashi igwerigwe; ọle ọ tukurūwaru-a buru ogwēhu lanū.

21 O tọ dudu teke ẹnya a-gbẹ gbeshi l'ọ sū eka l'ọ tọ dudu iya mkpa. Ophu ọ dukwapho teke ishi a-gbeshi l'ọosu okpa l'ọ tọ dudu iya mkpa. 22 O chia iphe, meru nū bụ lẹ mpfukata ẹhu anyi ibiya ono, gbaru g'ọ bụ iya bẹ ẹnya kachaa alwalwa ono bẹ gbẹ yihukwaru-a l'iphe, aba lẹ mkpa. 23 Teme mpfukata ẹhu anyi ibiya ono, anyi riru l'ọ tọ kwataduru gbāa k'akwabẹ ùbvù, ono bẹ anyi akwajẹ akwa gude kwabẹ iya ùbvù, pfuru iche. Ibiya ono, anyi edomi edomi ono bẹ anyi gbẹ akajenu eleta ẹnya; 24 mbū eleta ẹnya, mkpa iya aduduru ibiya ozo. Ole Chileke woluru-a ẹhu nemadzū dzepfua nanū; bya eworu ùbvù, ka shii kwabẹ mpfukata ẹhu anyi ibiya ono, aakwabẹ-ziduru ùbvù ono. 25 Noo ya bụ; gẹ mpfukata ẹhu yee nwibe iya ata adzoeduru onwophe ẹnya; gbahaa g'ephe tukoje leta nwibe phe ẹnya. 26 Teke iphe eme nanū ẹhuka; oomedzukwarupho ẹhu l'ophu. Teke a kwaburu nanū ùbvù; ẹhu l'ophu etedzuru ẹswa iya.

27 Sū-a; ọ kwa unu bụ ogwēhu Kéreshi; onyemonye l'ẹhu l'ehu buru mpfukata iya. 28 Chileke bya atūa nemadzū ẹka iche iche lẹ Chiochi shi nno goshi onyemonye iphe, ọo-nodu eme. O vuru ọzo bya edobe ndu-ishi-ozī; bya edotsota iya ndu epfuchiru iya nū. O bya lẹ k'eto bya edobe ndu ezi iphe; bya edobe ndu emeje iphe-ohumalenya; waa ndu emeje ndu iphe eme g'ephe wekorohu; waa ndu anoduje eye ẹka; waa ndu mkpozi-uzo; mē ndu epfuje l'olu Unme-dū-Nso. 29 ?Bū onyemonye bụ-dzuru ndu-ishi-ozī? ?Bū onyemonye bụ onye epfuchiru Chileke? ? Bū onyemonye bụ onye ezije iphe? Tọo ?bū g'ephe ha nwedzuru ike eme iphe-ohumalenya? 30 ?Bū g'ephe ha bẹ Chileke yedzuru ike l'ehu k'eme g'onye iphe eme wekorohu? ?Bū ọha epfudzuru l'olu Unme-dū-Nso? Tọo ?bū ọha aduje ike koo iphe, eepfu l'olu, Unme-dū-Nso? 31 Sū-a; g'onyenonu yejeru ẹhu lẹ gẹ ya e-shi meje iphe ono ndu ophu ka mkpa; ọle mu e-goshiadaa unu ọzo ophu bụ iya kwatarū kabakpooro mkpa.

13

N-yemobu

1 Sū-a; ọ tọ dukwa mē mu aghajẹ opfu-alī mu egudeje iphe, bukpo opfu unwu-eliphe; ozoo opfu unwu-ojozi-imigwe epfu; n-yemobu rwūhu mu l'ehu bẹ mu bukwāa njaja ogena; ozoo eze okunmengu, aha igbangu igbangu. 2 Mbū-a; ọ tọ dukwa mē Unme-dū-Nso yechaaru mu ike l'ehu gẹ mu pfuchijeru Chileke; mu bya amacharu Chileke okpobe amaru; makotaru iphemiphe, o shi domia edomi; bya

akachakpõo ekweta kẹ Chileke ono kweshia ike; k'õphu bụ mu -sụ úbvú g'õ phõfu l'ẹka ọ nọ; l'õ phõfu; õphu mu enwedu n-yemobu bẹ ọ tọ dukwa iphe, mu bụ. ³ Ọ tọ dukwa mẹ mu tukuru iphe, mu nweru enweru mekọta iphe-oma; bya ekwechaa g'e woru mu kpõo ọku; ẹbe mu enwedu n-yemobu; ọ tọ dukwa urwu, mu ritaru iya.

⁴ N-yemobu atajeru iphe nshi; bya eme odoo. O to jidu iji-nya. Ẹbe ookudu onwiya; õphu o tudu onwiya ọ-phushia-ugbu. ⁵ O to kwejedu gẹ nemadzụ mee iphe, adudu ree; õphu ookwejedu gẹ nemadzụ buru o-pfu-nkiya-anu-nkiya; õphu ẹhu eghujedu iya eghu ẹgwegwa; ẹbe ọ madu k'edo iphe l'okpoma. ⁶ O to tejedu ẹswa ekpu iphe, apfuduru nhamunha. Ọ chia iphe, bụ ire-lanu bẹ o teje ẹswa ekpu. ⁷ Ọotajeru iphemiphe nshi; ọ nõdu ekwetajẹ iphemiphe; ele nya k'oma l'iphemiphe; bya apfu-shijẹ ike l'iphemiphe.

⁸ N-yemobu a-dukwa gbururu jeaduru aduru. Ike k'epfuchiru Chileke e-mechakwaa bvụ; ike k'epfu l'olu Unme-du-Nso abvụ. Ọ bukwarupho ẹgube ono bẹ k'amaru Chileke okpobe amama l'a-bvụ nkiya. ⁹ Kele anyi maru mapete; anyi nõdu epfuchiru Chileke epfupete iya. ¹⁰ Obenu lẹ teke Chileke e-goshigbu anyi g'iphemiphe gbaru; bẹ iphe, bukpo iphe, edzuduru oke ephushihu.

¹¹ Sụ-a; teke mu shi buru nwata bẹ mu shi epfuje g'unwegirima; mu shi nweru egomunggo unwegirima; shi arije oriri g'unwegirima. Mu buerupho onye bụ ọgerenya; mu tuko ẹhu nwata gwọbe. ¹² Lẹ nta-a bẹ anyi gudekwa onyo aphụ iphemiphe ono inyoki inyoki. O -rwua teke ono bẹ anyi lẹ Kéreshi a-humagbabe onwanyi l'iphu l'iphu. Nta-a bẹ mu maru iphemiphe ẹka lanu ẹka lanu; o -rwua teke ono bẹ mu a-makotaru iphemiphe okpobe amaru; gẹ Chileke makotaru mbẹdua nta-a.

¹³ Ọo ya bụ l'ọo ụzo iphe ẹto a-phodu, bụ iya bụ ekweta; waa iphe, eele nya iya; waa n-yemobu; ephe n'eto tukuru buru iphe, ta ayidu bvụ abvubvụ; ọle õphu kachaa shii bụ n-yemobu.

14

Iphe-oma kẹ mpfuchiru waa k'epfu l'olu Unme-du-Nso

¹ Unu seje g'unu yee nwibe unu obu. G'iphe-oma, shigbaa l'ẹka Unme-du-Nso gu-shijekwa unu ike; kekelele k'iphe-oma k'epfuchiru Chileke. ² L'onye epfu l'olu Unme-du-Nso ta abukwa nemadzụ bẹ oopfụ anu; ọ kwa Chileke bẹ oopfụ anu. Ọ gude Unme Chileke epfu iphe, Chileke shi domia edomi. ³ Obenu l'onye epfuchiru Chileke bẹ bụ nemadzụ bẹ oopfụ eyeru. O shi ẹgube ono emetse onyemonye emetse; eyeru pẹ ọku g'obu shihu pẹ ike bya adukwa pẹ pho obu. ⁴ Onye epfu opfu l'olu Unme-du-Nso bukwa onwiya bẹ oometse; obenu l'onye epfuchiru Chileke bẹ bụ Chiochi bẹ oometse.

⁵ Iphe, gege adu mu ree bụ g'iphe, bukpo g'unu ha pfuje l'olu Unme-du-Nso; ọle o gege akabaa mu ro ree g'a sụ l'unu epfuchiru Chileke. Kele onye epfuchiru Chileke kakwa onye epfu l'olu Unme-du-Nso; gbahakwaa l'o nweru onye duru ike koo iphe ono, oopfụ ono. Ọo ya bukwanu g'opfụ obu a-buru iphe, a-nodu emetse Chiochi emetse. ⁶ Mbua; unwanu mu; mu -byapfuta unu bya egude olu Unme-du-Nso epfu eyeru unu; ?denu urwu, unu e-rita iya? Gbahaa lẹ mu byaru bya egoshiahaa unu iphe ọphuu; ọzoo lẹ mu byaru bya eziahaa unu

k'amaru Chileke ọkpobe amama; ọzoo lẹ mu byaru bya epfuchiaharu Chileke; ọzoo lẹ mu byaru bya awata unu ezi iphe.

⁷ Mbụkpoonu iphe, dū g'opu ọzoo ogumogu, bụgbaa iphe, adzūdu ndzū; a ta amajekwaru iphe, oopfū gbahaa l'ọdafuta ọda ree. ⁸ Tẹme teke ọ bụ l'onye egbu opu-ogu te egbuduru iya g'eegbuje iya g'a maru l'ogu abya; ?bụ onye abya akwakọbe k'ẹje ogu? ⁹ Oo ya bụ l'o nokwaphọ g'ọ dū l'ẹhu unu bụ ono. Teke ọ bụ l'unu epfu l'olu Unme-dū-Nsọ; unu nọdu epfu opfu, a madū iphe, ọ bụ; ?denu g'ee-shihunu maru iphe, unu eepfu? Unu ta amadū l'opfu, unu epfu bụ pherephere bẹ unu epfu iya anū. ¹⁰ A ta atukwa iya ẹgo l'opfu-alī ndu dūgbaa iche iche, dū lẹ mgboko-a bẹ a ta agutadu aguta; obenu l'o to nwedu mẹ nanū te edojedu ndu epfu iya nū ẹnya. ¹¹ Oo ya bụ lẹ teke ọ bụ lẹ mu ta anūdu opfu-alī obu; mu aburu ọhantsu l'ẹnya onye epfu iya nū; onye epfu iya nū a bụkwanuru mbẹdua onye ọhantsu. ¹² Nokwaphọ g'ọ dū l'ẹhu unu; eshinu iphe-oma, shi l'ẹka Unme-dū-Nsọ agū unu agūgu; unu kukebe ẹhu g'ọ dū unu shi l'ẹhu; g'ọo-bụkwanuru iphe-oma, a-nọdu emetse Chiochi emetse.

¹³ Oo ya bụ; g'onye epfu opfu l'olu Unme-dū-Nsọ; pfujekwaphọ nū Chileke g'ọ nū iya ike g'ọ gudeje kọo ya g'a maru iphe, oopfū. ¹⁴ Lẹ teke mu epfu l'olu Unme-dū-Nsọ; bẹ bụkwa obu mu bẹ epfu anū Chileke; ọphu iphe, oopfū edokwanuru mu ẹnya. ¹⁵ ?Bụkwanu gunu ọzo bẹ gbaru mu l'ememe? Mu e-gude Unme-dū-nso epfu anū Chileke; agū ebvu, doru ẹnya. ¹⁶ L'ọ -būru l'ija Chileke ajaja l'olu Unme-dū-Nsọ; ?denu g'onye ọzo, nọ l'ẹka ono iphe, iipfu edoduru ẹnya e-me sū: "Nokwa g'ọ dū" l'ajaja iija; eshinu ọ madū iphe iipfu? ¹⁷ Inodukpokwa ekele ekele rengurengu; ọle o too metsedu onye anū iya nū.

¹⁸ Mu ekele Chileke ekele lẹ mbẹdua l'onwomu kakọta unu epfu opfu l'olu Unme-dū-Nsọ. ¹⁹ Ọle o -beta gẹ mu nọdu lẹ Chiochi gude olu Unme-dū-Nsọ pfua unubuku opfu; mu ahatchia epfu nwakpuru opfu ise, doru ẹnya gude ezi ndu ọzo iphe.

²⁰ Unwunna mu; unu ta arijeshinu ọrii g'unwegirima nshii. Unu dūjekwa gẹ nwaswa mẹ a -bya l'eme ẹjo-iphe. Teke a byaru l'egomunggo; unu enweru egomunggo ọgerenya. ²¹ L'ẹkwo ekemu bẹ e dekwaru sū:

"Mu e-gude opfu ndu alī ọzo,
 dūgbaa iche iche;
 mẹ opfu ndu ọhantsu gude
 pfuru yeru ndu nkemu.
 Ọle ọ tọ bụkpodanu l'ẹphe
 angabẹ nchi l'iphe,
 mu epfu.*"

Nokwa iphe, Nnajiuphu eepfu. ²² Oo ya bụ l'epfu opfu l'olu Unme-dū-Nsọ bụ iphe-ọhubama, dūru ndu ekwedu kẹ Kéreshi; ọ tọ bụdu kẹ ndu kweru kẹ Kéreshi. Ọphu epfuchiru Chileke abụkwa kẹ ndu ekwedu kẹ Kéreshi; ọ kwa kẹ ndu kweru nkiya.

²³ Oo ya bụ lẹ-a; teke Chiochi l'ophu dzukọberu; onyemonye tuko epfu opfu l'olu Unme-dū-Nsọ; ndu shi eshishi; ọzoo ndu te ekwedu kẹ Kéreshi byapfuta unu; ?ndu ono taa sūdunu l'ọo ọbvū bẹ eme unu? ²⁴ Obenu teke ọ bụ l'onyemonye bẹ epfuchiru Chileke; onye ete

* 14:21 14:21 Gūnaa Azá 28:11.

ekwedu kẹ Kéreshi; ọzoo onye shi eshishi bya abata; ?tị madu l'iphe ono, ọonukota ono bẹ a-nọdu erwu iya l'ẹhu; ẹnya agbarwua ya l'iphe-ẹji, o meshiru. ²⁵ Iphe ono, ọonu ono atọaru iya iphe, ọori l'egomunggo jala. Ọo ya bụ; onye ono adaa kpurumu l'alị wata abarụ Chileke ẹja; watakwapọ epfu sụ: "Ọ bụkpoo ọkpobe-opfu; unu lẹ Chileke nọpho l'ẹka-a."

Iphe, eeme ememe lẹ Chìochi

²⁶ Sụ-a; ụnwunna mu; ?ọ dụ unu g'ọ bụ gụnu bẹ mu epfu? Teke unubẹ Chìochi dzukọberu; onye egude ebvu-ọma; onye egude opfu Chileke ezi iphe; onye apụ ọphulenyā; onye epfu opfu l'olu Unme-dụ-Nsọ; onye akọ iphe, opfu Unme-dụ-Nsọ ono bụ. G'onye eme ọphu oome mee ya g'ọ buru iphe, ee-gude emetse unu emetse. ²⁷ Ọ -buru l'ọ duru ndu epfu opfu l'olu Unme-dụ-Nsọ; g'ọ buru-a nwụmadzu ẹbo; ọzoo ẹto kpeekpu; ọ l'ọo g'onyenonu pfuje nkiya mẹ o -rwube iya. G'onye lanu lẹ g'unu ha kọo iphe, opfu. ²⁸ Teke ọ bụ l'ọ tọ dudu onye akọ iphe, ọ bụ g'ẹphe tükokwa dobegbaa ọnu doo lẹ Chìochi; g'onye ọphu nonu pfujeekwapọ nụ onwiya pfukwapọ nụ Chileke. ²⁹ Gẹ ndu epfuchiru Chileke dukwapọ ẹbo; ọzoo ẹto pfua; ndu ọphuu elerwee iphemiphe, ẹphe pfuru ẹnya. ³⁰ Teke ọ bụ l'onye ọzo, nọ lẹ ndzukọ l'ẹka ono wataru ọphulenyā; g'onye kẹ mbụ phọ, shi epfu opfu phọ dobeekwapọ ọnu doo. ³¹ Unu a-dukwa ike epfuchiru Chileke nanu nanu; g'e-shi g'onjemonye anwuta iphe; teme Unme Chileke eyekwarupho onjemonye ọku g'obu shihu iya ike. ³² G'onye epfuchiru Chileke dukwa ike sedeje onwiya mẹ ọ -nọdu epfu iya. ³³ Lẹ Chileke ta abukwa onye mkpaka; ọ buchikwaa onye nchị-odu-doo; bụ iya bụ g'ọ dugbaa l'iphe, bụkpoo ndzukọ ndu-nso l'ọphu.

³⁴ Ụnwanyi unu dobejekwa ọnu doo lẹ Chìochi. Ụnwanyi bẹ e te kwekwa g'ẹphe pfuje opfu mẹ ndu Chìochi dzukọbe. Ọ chia g'ẹphe wozeje onwophe alị; l'ọ noo iphe, ekemu pfuru bụ onoya. ³⁵ Ọ -buru l'ọ nweru iphe, agụ phe amaru; ẹphe -laa unuphu; ẹphe akpatajẹ ji phe ishi iya. L'ọ bụ iphe-iphere kẹ gẹ nwanyi pfujeru l'ẹka Chìochi dzuru edzumoke epfu opfu. ³⁶ Mu sụru; ?ọ dụ unu g'ọ bụ l'ẹka unu bẹ opfu Chileke shi? Tọo ?bụ unu beberu numa-sweru opfu Chileke? ³⁷ G'onye riru lẹ ya bụ onye epfuchiru Chileke; ọzoo lẹ ya nataru iphe-ọma, shi l'ẹka Unme-dụ-Nsọ; g'ọ doo onye ono ẹnya l'iphemiphe-a, mu ederu unu-a bụ ekemu, shi l'ẹka Nnajiuphu. ³⁸ Onye agubeduru iphemiphe-a iphe; g'a ta agubekwapọ onye ọbu iphe.

³⁹ Ọo ya bụ; ụnwunna mu; g'ọ guje unu ẹgu epfuchiru Chileke. Ọphu unu akpohijekwa epfu opfu l'olu Unme-dụ-Nsọ. ⁴⁰ Ọo 'ẹpho g'e meje iphemiphe g'ọ gbaru waa l'ọ rwuberu iya.

15

Eshi l'onwu teta kẹ Kéreshi

¹ Ụnwunna anyi; nta-a bụ gẹ mu bya anyatabaaru unu k'ozì-ọma ono, mu zihawaru unu ono. Ozi-ọma ono bẹ unu nataru; ọ buru iya meru iphe, ekwekwe, unu kweru kẹ Kéreshi shihuru ike. ² Ọo ya bụ l'e gude ozi-ọma ono adzọo unu; mbukwa mẹ unu -gudeshia ya ẹka ike gẹ mu ziru iya unu; gbahakwaa l'ekwekwe, unu kweru te enwedu ishi.

³ Iphe ono, kachaa mkpa, e yeru mu l'ẹka; mu zia uno ono; ẹme ọ b̄hukwarupho iphe, e dehawaru l'ẹkwo-opfu Chileke l'ọ noo g'ọo-d̄u b̄u ono; b̄u ẹ Kéreshi nw̄uhuru opfu l'anyi meru iphe-ẹji. ⁴ E lia ya; ọ rwua ẹ mb̄oku k'ẹto Chileke kulia ya. Ọ b̄ukwarupho g'e dehawaru iya l'ẹkwo-opfu Chileke. ⁵ Ẹ Pyita h̄umakpooru iya; ndu-ishi-oz̄i iri l'ẹbo ph̄o h̄umakwa iya ph̄o. ⁶ E mechaa un̄wunna anyi ndu ghataru un̄u nemadz̄u l'ukporo umadzu ise h̄uma iya ẹ mgbo lan̄u. Ndu k'ono hagbaru t̄uko n̄odukwadua ndz̄u nta-a; ọle ọ nwekwaru-a ndu ophu haru nw̄uhuwaa n̄u. ⁷ E mechaa; Jiemusu bya ah̄uma iya; ndu-ishi-oz̄i ophunapho g'ẹphe ha h̄umakwa iya ph̄o.

⁸ O be l'ikpaz̄u iya; mb̄edua l'onwomu h̄uma iya. Mb̄edua d̄uwaa gẹ nwa a nw̄uru ẹ teke ọ kaduru akaka; ⁹ noo l'ọ kwa mb̄edua b̄e ẹnya kachaa alwalwa l'iphe, b̄ukpoo ndu-ishi-oz̄i Jiz̄osu l'ophu; mb̄u ẹ mu ta agbakpodaaru n̄u g'ee-ku mu onye ishi-oz̄i Jiz̄osu; kele mu shi akpaj̄e Ch̄iochi kẹ Chileke ẹhu. ¹⁰ Obenu l'e shi l'eze-iphe-oma kẹ Chileke, mu buru onye-a mu b̄u-a; ophu eze-iphe-oma ono, Chileke meru n̄u mu ono ab̄udu iphe-mman̄u. Mu gb̄echianu bya akak̄ota ndu-ishi-oz̄i ophuu g'ẹphe ha ejeshi ozi ike; e gudekp̄ooro l'ọ t̄o b̄udu mu meru iya l'onwomu; l'ọo eze-iphe-oma Chileke reru ire l'ẹhu mu. ¹¹ Ọo ya b̄u; m'ọ b̄u mu ziru unu ozi ono; m'ọ b̄u ẹphebedua-a; ọo iphe lan̄u ono b̄e unu kwetar̄u.

Eshi l'onwu teta k'anyi

¹² S̄u-a; ọ -buru l'oz̄i-oma ono b̄u ẹ Kéreshi shi l'onwu teta dz̄uru ndz̄u; ?d̄enuhun̄u g'ọ gude unu gb̄e haru s̄u l'e tee shidu l'onwu eteta? ¹³ Teke ọ b̄u eviya ẹ ndu nw̄uhuru anw̄uhu tee shidu l'onwu eteta; ọ n'iya-a b̄u ẹ Kéreshi te etetaduru. ¹⁴ Teke ọ b̄ukwanu ẹ Chileke te emeduru Kéreshi g'ọ shi l'onwu teta dz̄uru ndz̄u; ọ n'iya b̄u l'iphe ono, anyi ezi ono b̄u iphe-mman̄u; ekweta, unu kwetar̄u kẹ Kéreshi b̄ukwarupho iphe-mman̄u. ¹⁵ Ọ t̄o b̄udua iphe-mman̄u kp̄u; obenu l'ono egoshifua l'anyi adz̄u ọka at̄u-kobe Chileke eshinu anyi epfu l'ọo Chileke meru Kéreshi ọ shi l'onwu teta dz̄uru ndz̄u. E -mechaa; ophu Chileke emeduru ndu nw̄uhuru anw̄uhu ẹphe teta dz̄uru ndz̄u eviya; ọ n'iya b̄u l'anyi dz̄uru ọka. ¹⁶ Teke ọ b̄u ẹ Chileke tee medu ndu nw̄uhuru anw̄uhu g'ẹphe teta dz̄uru ndz̄u ọzo; ọ n'iya b̄u ẹ Chileke te emekwarupho Kéreshi g'ọ shi l'onwu teta dz̄uru ndz̄u. ¹⁷ Teke ọ b̄ukwanu ẹ Chileke te emeduru Kéreshi g'ọ shi l'onwu teta dz̄uru ndz̄u; b̄u n'iya b̄u l'ekweta, unu kwetar̄u kẹ Kéreshi b̄u mkp̄okoro iphe, enwed̄u ishi; ẹme iphe-ẹji, unu meshiru d̄ukwapho unu l'ẹhu g'ọ d̄u iya. ¹⁸ Ọ n'iya b̄ukwapho ẹ ndu onoya, ẹphe ẹ Kéreshi t̄ugbaru ẹme ẹphe nw̄uhu ono b̄e lawar̄u l'iswi. ¹⁹ Ome ẹka anyi eleberu ẹnya iphe, Kéreshi e-meru anyi b̄u ẹ ndz̄u-a, anyi n̄o nta-a kp̄urumu; m̄e anyi a-b̄ukwaru ndu gege akachaa agba k'akuru ọshi ẹ mgboko-a.

²⁰ Obenu ẹ Kéreshi shiwaa l'onwu teta dz̄uru ndz̄u. Ọ b̄uwaru iya b̄u onye mb̄u ẹ ndu nw̄uhuru anw̄uhu, e-shi l'onwu teta. ²¹ Ọ kwa g'onwu shi l'ẹka nwoke lan̄u barah̄u b̄ukwapho g'eteta l'onwu e-shi l'ẹka nwoke lan̄u vuru ire. ²² Ọo gẹ nemadz̄u mgburugburu anw̄uhuje; kele ẹphe shi l'ẹhu Ádamu b̄ukwapho g'iphe, b̄u ndu ẹphe ẹ Kéreshi t̄ugbaru buru nan̄u e-nweru ndz̄u ọph̄úú. ²³ Obenu l'onyemonye e-teta n̄odu ndz̄u m̄e ọ -rwubeẹ ya ph̄o; Kéreshi, b̄u

iya bụ onye mbụ-a vuwaa ụzo; ndu bụ ndu kẹ Kéréshi etsota iya mę ọ -byaępho. ²⁴ E -mechaa; l'a byarwuta lę teke ikpazụ, bụ teke Kéréshi e-woru ike, o gude bụru teke Chileke, bụ Nna l'ęka; teke ono bę oo-mewaa g'ike bụkọta iphe, bụkotakpoo ọchi-ọha mę ọ-nọ-l'oke-ọkwa mę o-gude-ike g'ęphe ha. ²⁵ Ọle Kéréshi bụfutaje eze, ndu mgboko l'ophu jasụ teke Chileke e-me iya g'ọ zọpyabe ndu ọhogu iya l'ọkpa. ²⁶ Iphe, bụ ọhogu ikpazụ, oo-mebyi irè iya bụ ọnwu. ²⁷ "L'o meakwaru ọ zọpyabe iphemiphe l'ọkpa iya." Ophu doru ęnya bụ l'a -sụ l'ọ zọpyaberu "iphemiphe" l'ọkpa bę a gụfuru Chileke; mbụ onye ono, meru ọ zọpyabe iphemiphe l'ọkpa ọbu. ²⁸ Teke Nwa kẹ Chileke bụępho ishi iphemiphe; noo teke oo-woru onwiya woru ye Chileke ono l'ęka; mbụ onye ono meru g'ọ bụru ishi iphemiphe ono; k'ophu Chileke a-bụru ishi iphemiphe.

²⁹ Ọ -bụru l'e tee shidu l'ọnwu eteta; ?ee-mekwanụ ndu ono imeagha? mbụ ndu ono, e meru baputizimu l'iswi ęhu ndu nwụhuru anwụhu ono? Ọ -bụru lę ndu nwụhuru anwụhu te etetadu ililekpoo; ?bụhunu gụnu meru g'o gude a nọdu eme baputizimu l'iswi ęhu ndu ono? ³⁰ ?Bụ gụnu meru g'o gude anyi nọdu anọduje alọ ishi anyi alọlo tekenteke? ³¹ Ụnwunna mu; ọ kwa eku onwomu, mu egudeje unu eku k'atugba, anyi l'unu tųgbaru lę Kéréshi meru g'o gude mu nọdu epfuru iya unu sụ lę mu anọdujekwa ala maa mbọku-mbọku. ³² Ọ -bụru lę mu l'ęjo anụ-ęgbudu lwuru ọgu lę Efesọsụ ọ bụru nemadzụ bę mu alwudoru iya; ?bụ gụnu bę mu ritaru iya? Ọ -bụru lę ndu nwụhuru anwụhu tee shidu l'ọnwu eteta; "G'anyi watanụ eri g'ọ dụ anyi; ngụ g'ọ dụ anyi; o -be echele; anyi anwushihunu."

³³ Unu te ekwekwa g'e dephua unu. "Ọ kwa ęjo ọswi emebyi ama onye." ³⁴ Ophu g'egomunggo lwadupho unu azụ; g'unu ahaa eme iphe-ęji wata eme iphe, pfuru ọto. Iphe, mu epfukwa ọwa-a bụkwa g'iphere kabę dụ unu. L'o nwekwaru g'unu ha ndu ọphu amadụ Chileke ililekpoo.

Ogwęhu, ee-gude shi l'ọnwu teta

³⁵ O nweru onye a-gbęshi l'ọ jia sụ: ?Dęnukpoo gę ndu nwụhuru anwụhu e-shi teta dzuru ndzụ? ?Bụ ogwęhu dụ idagha bę ęphe e-nweru m'ęphe teta ọbu? ³⁶ I bụkwanu onye-eswe! Iphe, i kọru l'alị te erwutajękwa ọzo gbahaa l'o rehuru ęwa ³⁷ Ọzo bụ l'ọ tọ bụdu g'iphe, a kuru l'alị aduje mę o -vugheępho bụ g'ọduje teke anyi kuru iya. Iphe, akuje bụkwa akpuru iya; mbụ dụ g'akpuru akpe mę akpuru-iphę ọzo, dųgbaa l'udu iya l'udu iya. ³⁸ Ọle Chileke egudeje ęka iya meru ųgbugba nụ iya g'ọ dụ yebe Chileke ree; ọ nųje akpuru iphemiphe ųgbugba, gbaru iya nụ.

³⁹ Anųehu iphemiphe ta agbadzukwaru nanụ. Nemadzụ nweru anų-ęhu nkiya; anų nweru nkiya; ęnu nweru nkiya; ęma nweru nkiya.

⁴⁰ Iphe, dụ l'imigwe nweru ųgbugba nkiya. Iphe, dụ l'alị nweru ųgbugba nkiya. Ọle biribiri k'ųgbugba iphe, dụ l'imigwe bę dụ iche; biribiri k'ųgbugba iphe, dụ l'alị dųkwapho iche. ⁴¹ Ęnyanwu nweru biribiri nkiya iche; ọnwa nweru nkiya iche; nokwapho gę kpokpode nweru biribiri nkiya. Kę kpokpode bụ l'o nweru ọphu akaję ibe iya ekeke.

⁴² Nokwapho g'ọo-dụ teke ee-shi l'ọnwu teta dzuru ndzụ. Ęhu nemadzụ rehuru erehu teke e yeru iya l'alị. Ọle teke oo-teta dzuru

ndzụ bẹ ọo-buru iphe, tee rehubaedu erehu. ⁴³ E liru iya teke ọ du ideyideyi; ọle ọ -teta bẹ ọo-du biribiri l'anya. E liru iya teke ike adudu iya; ọle teke oo-teta bẹ ike a-du iya. ⁴⁴ E liru iya teke ọ bu ogwehu mmanu; teke o-shi l'onwu teta bẹ ọo-buru ogwehu, shi l'eka Unme Chileke. Ogwehu mmanu dukwa; ogwehu shi l'eka Unme Chileke dukwapho. ⁴⁵ L'e dekwaru l'ekwo-opfu Chileke su: "Onye ivuzo, bu Adamu bẹ e meru ọ buru nemadzu, dzu ndzu." Ọ bya emee Adamu k'ikpazu, ọ buru unme, emeje g'anodu ndzu. ⁴⁶ Ọ to bukwa ugbugba, shi l'imigwe evujeru uzo; ọ kwa ugbugba k'eliphe evujeru uzo; k'imigwe etsota iya. ⁴⁷ Nwoke mbu bẹ e gude aja, shi l'alị mee; nwoke k'ebu shikwanu l'imigwe. ⁴⁸ Ọo gẹ nwoke mbu pho e gude aja, shi l'alị mee pho du; bu g'iphe, bu ndu e gude aja, shi l'alị mee dukota. Ọ buru gẹ nwoke ophu shi l'imigwe du; bu gẹ ndu k'imigwe a-dukotakwapho. ⁴⁹ Ọo 'epho g'anyi yeru onye k'ono, e gude aja, shi l'alị mee ono bu g'anyi e-ye onye k'imigwe.

Teke Kéreshi l'a-bya ozo

⁵⁰ Unwunna mu; iphe, mu e-pfufuaru unu bu; iphe, nweru anu-ehu bya enweru mee taa bahukwa l'eka Chileke bu eze. Ophu iphe, erehuje erehu ta anojekwa je aduwaruro aduru. ⁵¹ Unu ngabe nchi gẹ mu kooru unu iphe, e shi domia edomi. G'anyi ha taa nwuhugbukwa; obenu l'aa-gbanwegbukotakwanu anyi ⁵² le ntabu-anya lanu me e -gbuepho opu-ogu ono, ee-gbu gude goshi le teke ikpazu rwuwaru ono. Teke e gbuerupho opu ono; ndu nwuhuru anwuhu etetakota dzuru ndzu ozo; k'ophu ephe taa nwuhubaedu anwuhu; l'ọ gbanwekwaapho anyibedua. ⁵³ Iphe, unu a-maru bu l'ogwehu owa-a, l'e-rehu erehu-a; chitafutajekwa ogwehu ophu tee rehuhedu erehu woru kpube onwiya. Ogwehu owa-a, l'anwuhuje anwuhu-a chitajekwapho 'anwuhu anwuhu kpube onwiya. ⁵⁴ Teke ogwehu-a, l'e-rehu erehu-a chitaerupho ogwehu ophu tee rehudu erehu kpube onwiya; ogwehu owa-a, l'anwuhu anwuhu-a chita ophu taa nwuhudu anwuhu kpube onwiya; noo teke iphe ono, e deru ono a-vu g'e deru iya. O pfuru su: "Onwu bẹ emekpewaru; lwua ya ree."

⁵⁵ Gube onwu ?denuhunu

ogba-kpii ngu obu?

Gube ilu; ?denuhunu iphe,

iigudeje emekpe ndzu?*

⁵⁶ Anwuhu bẹ ogba-kpii ya bu iphe-aji; ike k'iphe-aji bukwanuru ekemu. ⁵⁷ Ole-a; Chileke dukwa ike; yebedua meru g'anyi gbẹ l'eka Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kéreshi lwu-kpee iphemiphe ono.

⁵⁸ Noo g'o gude mu su: unube unwunna mu, mu yeru obu; unu kpo onwunu g'abara. Unu pfuru pfushia ike; te ekwekwa g'e mee unu g'unu te etete. G'eka unu kangojeekwapho l'ejeru Nnajiuphu ozi, nyiberu anyibe tekenteke; eshinu unu maru l'akanya, unu no l'eka Nnajiuphu ese ta abudu akanya ọla-l'iswi.

16

Okpoga, e gude eyeru ndu ke Kéreshi eka

* 15:55 15:55 Gūnaa Hos 13:14.

¹ A bya l'okpoga ono, unu gude obu unu anu ndu ke Chileke le Jierusalemu ono; mu su g'unu meje iya egube ono, mu ziru Chiochi, nõgbaa le Galeshiya g'ephe meje iya ono. ² Iphe, bu Sonde, a-nwuta nu g'onyenonu wofutaje iphe ge Chileke mekpõerupho o nweberu iphe; woru kwakõbeje iche; g'o to buepho mu -bya temanu unu agbe teke ono nakõahaa ya. ³ Teke mu byaerupho; mu ederu ekwo nu ndu unu a-hõta g'ephe gude iphe ono, unu nuru ono wolaa Jierusalemu. ⁴ Teke o bu l'oo iphe, gbaru k'ophu mu e-je; mu l'ephe aswiru jeshia.

Iphe, Polu riru k'ememe

⁵ Mu a-kpafutakwaa unu me mu -shiepho ali Masedoniya; le mu arikwa k'eshita eka ono. ⁶ Uzo -du; mu l'unu anõduwaro me mu -bya; õzoo mu a-nõkpoonu udzumini ono; g'unu edukwanaa mu ije ge mu jeshia eka bukpo eka mu eje. ⁷ L'o -buru nta-a, mu aghabu aghabu-a be o to dukwa mu g'a su le mu l'unu humaru. Mu ari le mu -byaepho be mu l'unu a-nõ nwõdu me o -bunuru le Nnajiuphu kweru.

⁸ Ole mu a-nõdu le Efesõsu jasõ l'obo Pentikõsutu. ⁹ Le Chileke gbuhaakwaru mu uzo õkpobe egbuha ge mu jee ozi, e-ye eka shi; teme ndu l'eme g'ephe kposhia mu iya du igwerigwe.

Timoti yee Apõlosu

¹⁰ Teke Timoti byaru; unu letakwa enya mee ya g'o tusaru ehu. L'unu maru l'oojeru Nnajiuphu ozi ge mu eje-a. ¹¹ Oo ya bu le-a; g'o to dukwa onye a-nma iya phulaphula. Unu dukwaa ya ije; g'oogude ehu-utso lwa; le mu elekwa enya le ye le unwunna anyi ndu õphuu l'a-tuko swiru lwa.

¹² O -buru ke Apõlosu; mbukwapho onye k'ono, anyi l'iya tukokwarupho ejeru Nnajiuphu ozi ono; mu pfushikwaru iya ike su iya ge yee unwunna anyi ndu õphuu tuko swiru kpafuta unu; ole o toko dudu iya g'o bya nta-a. Oo-bya me uzo duleru iya phõ.

Opfu, Polu gude akpõchi iya ishi

¹³ Su-a; unu kwabejekwa enya; unu apfuru pfushia ike l'ekwekwe, unu kweru ke Kereshi; unu mejekwa ge nwoke l'iphe, bukpo iphe, unu eme ememe; unu eshikwaphõ ike. ¹⁴ Unu gudeje n-yemobu meje iphemiphe, unu eme ememe.

¹⁵ Unwunna mu; õphu unu maru bu l'oo Sutifanasu yee ndibe iya be bu ndu e vuchaa uzo pfuta yeru Kereshi l'ali Gurisu; teme ephe hõfutawaa onwophe dobe; su l'ephe a-nõdujeepho eyeru ndu-nso eka. ¹⁶ G'o bukwaru egube ndu ono be unu e-meje iphe, ephe pfuru. Nokwaphõ g'unu e-meje k'iphe, bukpo ndu ephe l'ephe gba mgba eje ozi bya esekwaphõ akanya ono.

¹⁷ Ehu atso mu utso le Sutifanasu yee Fochiunetõsu me Akayikõsu be byaru nu; kele iphe, unu gege eme be ephe mekotawaru. ¹⁸ Ephe mewaru g'ehu ka mu ebvuru ebvuru bya akakwaphõ unubõdua. Oo egube ndu ono be a-dujeru unu le nso.

¹⁹ Ndu Chiochi Eshiya l'ekelekwapõ unu-o. Akwila yee Pirisila me ndu Chiochi, l'edzukoje l'ulo phe gudekpõo obu phe ekele unu ekele; mbu unubõ ndu unu l'ephe tugbaru le Kereshi buru nanu. ²⁰ Iphe, bukpo unwunna anyi l'ekelekõta unu ekele.

Unu ekelekwapõ nwibe unu ekele nmata phe akpa, du nso.

Ekele, shi l'ẹka Pọlu

²¹ Ekele ọwa-a bụkpokwaa mbẹdua, bụ Pọlu ede iya l'onwomu ekele unu.

²² G'onye ete eyeduru Nnajiuphu, bụ Jizọsu Kéreshi obu; bụkwaru onye a tūru ọnu. Marana ta!*

²³ Gẹ Nnajiuphu, bụ Jizọsu kéreshi meeru unu eze-iphe-ọma.

²⁴ Mu yekọtaru unu obu g'unu ha opfu l'anyi l'unu tūkoru tūgba lẹ Kéreshi, bụ Jizọsu. Nokwa g'ọ dū.

---

* **16:22** 16:22 Iphe, Marana ta futaru l'opfu ndu Aramu bụ: Jiko; bya Nnajiuphu!

Èkwo-ozì K'èbo, Pòlu Deru Nù Ndu Kọrentu

¹ Ọwa-a bụ èkwo-ozì, mụbe Pòlu ede; mụbe onye Chileke kuru mee gè mu buru onye-ishi-ozì Kéreshi Jizòsu. Onye mu l'ìya ede èkwo-a bụ nwanna anyi Timoti. Ndu anyi ede iya anụ bụ Chìochi kẹ Chileke lẹ Kọrentu mẹ iphe, bụkpoo ndu-nsọ, bu l'alì Akaya l'ophu.

² Anyi sù gẹ Chileke, bụ Nna anyi yee Nnajiuphu, bụ Jizòsu Kéreshi meeru unu eze-iphe-oma; mekwaaphọ g'unu buru l'èhu-guu.

Pòlu ekele Chileke

³ Unu g'anyi kele onye ono, bụ Chileke bya aburu Nna kẹ Nnajiuphu anyi, bụ Jizòsu Kéreshi. Ọo ya bụ Nna ophu aphụ obu-imemini nkiya nyìberu anyibe; bya aburu Chileke, bụ iya bẹ ndumobu l'ophu shikọta l'èka. ⁴ Ọ bụ iya bụ onye aduje anyi obu l'iphe, bụkpoo iphe-èhuka, anyi ejekpọo ejeje; g'anyi adukwanu ike ọ́a ndu ọzo obu m'èphe -nọdu eje iphe-èhuka g'ọ́ dùhabe. Anyi egudekwanu ndumobu ono adu ndu ọzo. ⁵ L'ọ́ kwa g'anyi yì l'iphe-èhuka, nyìberu anyibe, Kéreshi jeru bụ g'anyi yìhukwapho lẹ ndumobu, nyìberu anyibe ophu Kéreshi adu anyi. ⁶ Sù-a; ọ́ -buru l'anyi eje iphe-èhuka; unu makwaru l'iphe-èhuka ono, anyi eje bükwa g'ee-shi gẹ Chileke adu unu obu; teme ọ́ bükwarupho g'ee-shi gẹ Chileke adzọo unu. Teke Chileke adukwanu anyi obu; ono aburu iphe, unu e-gude shihu obu ike teke unu a-nọdu ata nshi eje egube iphe-èhuka ono, anyi eje ono. ⁷ Ọobujeru anyi -nyata unu; anyi asu l'anyi maru-a l'unu a-pfushia ike. Noo kẹle anyi maru l'ọ́o g'unu yì l'iphe-èhuka, anyi eje-a bụ g'unu yìhukwapho lẹ ndumobu ophu Kéreshi adu anyi.

⁸ Unwunna anyi; iphe, anyi eme g'unu maru bükwa k'iphe-èhuka, anyi jeru lẹ Eshiya. Ewere, meru anyi meghakwaru anyi èka k'ophu ọ́ dù g'onye e boru ivu, nyì-kworu iya olu. Ọ́ tsuta-beru anyi l'èhu k'ophu anyi eshièdu rìkwadaa l'anyi e-mechaa dzükwaduru ndzù ọzo. ⁹ Mbu-a; anyi shi rìà l'e kpewaru anyi mpfugbu; ọ́le ono tükoru buru iphe, e-me g'anyi ta anọdu arì l'anyi a-dù ike dzọo onwanyi; mekwaaphọ g'anyi wotachia onwanyi ye Chileke l'èka, bụ iya bụ Chileke l'aduje ike mee g'onye nwuhuru anwuhu shi l'onwu teta dzuru ndzù. ¹⁰ Ọ́ dzọtaru anyi l'èjo ọ́gu ono, gege eri anyi ishi ono. Ọ́ bükwarupho g'ọ́o-nọduje adzọ anyi bụ ono. Ọ́o ya bụwaa èka ẹnya anyi dù l'ọ́o ya a-dzọta anyi. ¹¹ Unubèdua kwaphọ; unu yekwarupho anyi èka; unu pfuje nuru anyi Chileke. Ọ́o ya bụ; g'aa-dù igwe kele Chileke ekele èhu anyi; kele iya k'eze-iphe-oma, o meru anyi; kẹle ọ́ nùmaru olu ikpoto ndu epfu anù iya nù.

Pòlu agbanwe iphe, ọ́ tüberu

¹² Obu anyi meru g'ọ́ doo anyi ẹnya rengurengu lẹ ndiphe ta aghachadu umere anyi aghacha; ophu ntuphu-ire adudu iya; kelekele mẹ a -bya l'èhu anyi l'unu. Umere anyi pfuru nhamunha l'iphu Chileke. Ọ́ buru iphe ono bẹ anyi aba aba iya. Ọ́ tọ́ bükwa lẹ mmamiphe kẹ ndiphe bẹ o shi; ọ́ kwa eze-iphe-oma, Chileke l'eme. ¹³ L'iphe, anyi ederu unu bükwa iphe, unu a-dù ike gùta maru iphe, o pfuru. Mu

elekwa ẹn̄ya l'oo-mechaa dogbua unu ẹn̄ya ree; ¹⁴ mbụ iphe ono, doru unu ẹn̄ya ẹka lanu ẹka lanu nta-a ono. Unu maru le mboku ono, Nnajiuphu anyi, bu Jizosu a-bya ono be unu a-huma iphe, a-zobe gude anyi aba l'abaa; anyibedua egudekwapho unu abakwapho.

¹⁵ O kwa l'o doru mu ẹn̄ya l'unu maru iphe ono; meru g'o gude mu shi su le mu a-byaadaa ndu-unu bya emee g'urwu gbaaru unu k'ugbo ebo. ¹⁶ Mu eshiwaro elieli jeshia Masedoniya. Mu -shiepho Masedoniya lwaje me mu abatakwanu ozo byapfuta unu me unu edua mu ije ge mu jeshia Jiudiya. ¹⁷ ?O du unu ge mu shi agha onwomu aghagha teke ono, mu shi tube iya egube ono? ?Too unu riru le mu epfuje iphe nkemu ge ndiphe. L'o kwa ndiphe asuje: Ee l'iphe, uche phe suru: Waawa. ¹⁸ Tuswekwa! O kwa ge Chileke l'onwiya bu onye gbaru g'e gude ire iya eka bu g'iphe, anyi epfu gbaru g'e gude iya eka le Ee anyi bu Ee; Waawa anyi buru Waawa. ¹⁹ Le Jizosu Kereshi ono, bu Nwa Chileke ono, Sayilasu pfuru unu opfu iya ono; Timoti pfuaru iya unu ono; mbedua l'ishi onwomu pfuaru iya unu ono ta abukwa egube onye asuje Ee l'iphe, uche iya suru Waawaa. O chikwaa iphe, o bu bu le Kereshi ono -suwaa Ee be o bu Ee. ²⁰ Oo ya bu le Chileke shi l'ehu Kereshi ono emeekbeka iphemiphe, yebe Chileke kweru ukwe iya. Noo g'o gude anyi nodu eshije iya l'eka su "Amenu"; g'ee-shi nno kwabe Chileke ubvu. ²¹ Oo Chileke meru g'onye l'unu shi l'eka Kereshi pfuru pfushia ike; teme o bukwaru iya pho hotaru anyi. ²² O meru anyi iphe-ohubama, egoshi l'anyi bu ndu nkiya bya eworu Unme-du-Nso nkiya ye l'obu anyi gude goshi iphe ono, o kweru anyi ukwe iya l'oo-mechaa meeru anyi ono.

²³ Oo Chileke ono be bu ekebe mu. Mbụ; g'o mekwaa mu g'o du iya ree me o -budu ire-lanu be mu epfu-a: Iphe, kparu iphe, mu haru abya Korentu bukwapho ge mu ata abaduru unu mba shii. ²⁴ Anyi te emekwa g'anyi tubujeru unu iphe, unu e-kweta; eshinu unu pfu-shiru ike l'ekwekwe, unu kweru ke Kereshi. O chia iphe, anyi shiberu ite iya bu g'anyi tuko atuko mee g'ehu kabaa unu atso-shi utso ike.

2

¹ Noo g'o gude mu gude obu mu g'o ha su le mu ta abyaedu ndu-unu; bya unu akpatsu aphu ozo. ² Le teke o bu le mu kpatsuharu unu aphu ozo; ?buhunu onye a-nodu emehunu g'ehu tsoje mu utso? ?Buhukwapho ndu ono, mu kpatsuru aphu-a? ³ Noo g'o gude mu dee iphe ono, mu deru ono; g'o to bu ome mu byaru; me ndu gege eme g'ehu tsoo mu utso agbe kpatsuahaa mu aphu. L'iphe, doru mu ẹn̄ya bu l'unu -mewaa g'ehu tso mu be ehu a-tsoahakwapho unubedua utso. ⁴ Teke mu ede ekwo ono be o shikwa atsu mu l'ehu k'ophu ehu eshidu buru mu ehu; mbu-a; aphu jikwaru mu obu; mu nodu ehubu ẹn̄ya-mini ede iya. Mu te edekwaru iya ge mu kpatsu unu aphu. O chikwaa iphe, mu gude dee ya bu g'oburu iphe, e-me g'unu maru le mu yenukaru unu obu.

Aguru onye a huru ahuru nu

⁵ O -buru l'o duru g'unu ha onye mewaru onye ozo egube iphe, aphu ono; unu makwaru l'o to bukwa mu be o meru iya; o kwa unubedua g'unu ha be oome iphe, aphu obu. Ole mu tee jedu iya ro epfunaka. Oo 'epho iphe, mu epfu bu l'o ghuduru me o buwaru unu g'unu ha

bẹ o meru iphe, aphụ ono. ⁶ Onye ono bẹ mu epfukwa sụ l'ahùhù ono, unu ka l'otu hụa ya ono dukwaa ree; g'a ta hụekwa. ⁷ Ọ chia iphe, unu e-me nta-a bụ g'unu ghakọbe guaru iya nvụ dọ ya obu; a-nọnya o gude agụ aphụ; obu phefu iya. ⁸ Ọo ya bụ l'iphe, mu arwọ unu bụ g'unu mee g'ọ maru l'unu yeru iya-a obu. ⁹ L'iphe, mu shi gude deeru unu ẹkwo phọ bukwa gẹ mu hụeshikwa unu ama; maru ?unu emeje-a iphemiphe, mu sụru g'unu mee. ¹⁰ Iphe, bukpo onye unu guru nvụ l'iphe, bukpo iphe, o mesweru bẹ mbẹdua l'ishi onwomu guakwaru nvụ. Iphemiphe, mu guru nemadzụ nvụ iya; mbụ mẹ o - nwekwaru iphe, mu guru nvụ iya; bẹ bukwa l'iswi ẹhu unu bẹ mu nọ l'iphu Kéreshi gụa ya. ¹¹ Ọo ya bụ g'eeshi ẹgube ono gbobuta Nsetanu g'ọ tọ gbahaa anyi l'eregede eshinu anyi machaarụ iphe, ọ tüberu ememe majia ya ẹnya.

Teke Polu nọ lẹ Tirowasu

¹² Sụ-a; lẹ teke ono, mu jerwuru Tirowasu je asa ozi-oma kẹ Kéreshi ono bẹ mu rwuru je ahuma lẹ Kéreshi mewaru ọzo dukpooru mu ọkpobe adudu gẹ mu bya ejeeru iya ozi. ¹³ Ọle mu rwuru ophu ẹhu ebvukpodaaru mu ebvuru; kẹle mu rwuru; ophu mu ahumaduru nwanna anyi, bụ Tayitosu l'eka ono. Tọbudu iya bụ; mu parụ phe haa; ọ bụru mu eje Masedoniya.

Etso Kéreshi gbọo ọgbọo

¹⁴ Mu asụ Chileke l'ọ dọ ike; yẹbedua, shiwaa l'iphe ono, Kéreshi meru ono; eduphe anyi; anyi nọdu Kéreshi l'eka agbọ ọgbọo; k'ophu bụ ẹkameka, anyi jeru eeshi l'ẹhu anyi maru onye yẹbe Chileke bụ; waa k'ophu ozi-oma ono a-vọ ẹkameka pfurupfuru g'iphe, mkpọ iya eshi kwekweekwee. ¹⁵ L'iphu Chileke bẹ anyi dọ gẹ mkpọ ozi-oma ono, eshi kwekweekwee l'ẹhu ndu a dzotarụ; mẹ l'ẹhu ndu ala l'iswi ono. ¹⁶ L'ọ duru ndu ophu mkpọ ozi-oma ono atagbu l'epho; ọ duru ndu ophu o meru g'ephe nọdu ndzụ. Ọo ya bụ; ?bụ onye sụru eje ẹgube ozi, dọ nno? ¹⁷ Anyibedua ta arwutoshikwa ozi-oma ono arwutoshi gẹ ikpoto ndu ọzo eme iya. Anyibedua, Chileke ziru-a egudejekwa obu iphóró epfu opfu ono l'iphu iya, bụ iya bụ iphe, gbaru ndu ejeru Kéreshi ozi.

3

¹ Ọ dọ unu g'anyi watawaru aja onwanyi ajaja ọzo tọ? ?Bụ g'e dee ẹkwo l'anyi bụ ndu ire-lanụ nụ anyi g'anyi nụ unu gẹ ndu ọzo anuje unu? Tọo ?Bụ g'anyi sụ g'unu nụ anyi ẹkwo, l'egoshi l'anyi bụ ndu ire-lanụ g'anyi parụ gẹ ndu ọzo apajeru? ² Ọ kwa unubedua l'onwunu bụ ẹkwo, e deru nụ anyi. Ẹkwo k'ono bẹ e deru ye anyi l'ọkpoma g'onnyemonye guje g'ọ doo ya ẹnya. ³ Ọ bụwaa g'unu goshije l'unu bụ ẹkwo ophu Kéreshi deru nụ anyi g'anyi pajeru. Ẹkwo obu ta abudu mini-ẹkwo bẹ e gude dee ya. Iphe, e gude dee ya bụ Unme, shi l'eka kẹ Chileke; mbukwa Chileke ophu dzụ ndzụ. Ophu ẹka e deru iya abudu lẹ mkpuma, dọ g'okwekpu; ẹka e deru iya bụ l'obu nemadzụ.

⁴ Iphe, anyi gude epfu nno bụ lẹ Kéreshi mewaru anyi g'anyi gudeje ire Chileke ẹka. ⁵ Iphe, mu epfu-a ta abukwa l'ọ nweru ike, dọ anyi l'ẹhu, bụ ike, anyi e-gude epfu l'anyi sụru eme ẹgube iphe ono. Ike, anyi nweru bukwa Chileke bẹ o shi l'eka; ⁶ yẹbedua, bụ iya meru anyi

suru eme g'a maru l'anyi bu ndu ejeru Ogbandzu òphúú ono ozi. O tò bukwa ekemu ophu e deru l'èkwo bẹ ọonuje anyi nta-a. O kwa Unme-dụ-Nsọ nkiya bẹ ọonuje anyi. L'ekemu ophu e deru l'èkwo egbukwa egbugbu; obenu lẹ Unme Chileke l'anuje ndzu.

⁷ Sụ-a; o buru l'ekemu mgbu-ọnwu ono e deru kaa ya akaka lẹ mkpuma, dụ bachibachi ono bẹ gburu nwịnwii; k'ophu bu lẹ unwu Ízurelu ta adudu ike lee Mosisu ẹnya l'iphu; mbụ ogbu nwịnwii ophu e-mechaa phukashihu nụ; ⁸ buchia ozi Unme-dụ-Nsọ eje taa kabadaa adu akpabiri? ⁹ Teke o bu l'ozi, nmaru ikpe-ọnwu ono du-be akpabiri egube ono bẹ ozi k'apfubekoto ono a-kabakwanu adu akpabiri. ¹⁰ Oo ya bu; l'e -pfuje iya epfufu; mu asu l'ogbu-nwịnwii ophu uzo mbu pho gude ta adudu iphe, o bu l'eka ogbu-nwịnwii ke nta-a no. Ogbu-nwịnwii ke nta-a ono bu ogbu-nwịnwii, nyiberu anyibe. ¹¹ Lẹ teke o bu l'iphe ono, l'e-mechaa phukashihu nụ ono du-be akpabiri egube ono bẹ ophu a-duwaro adudu a-kabakwanu adu akpabiri.

¹² Oo ya bu l'e -shinu ẹnya anyi du l'egube iphe ono bẹ anyi apfushije ike asa kpaa kpaa. ¹³ Anyi te emedu ge Mosisu, jeru je achita ekwa phuchia iphu ge ndu Ízurelu ta ahuma iya iphu g'ogbu-nwịnwii ono chihuada. ¹⁴ Ebe o bukwa l'ephe ta ahumaduru iya; Chileke kwechikwaru phe pho ẹnya; kele ọobujeru ephe -nodu agukpoo ekwo ogbandzu k'akahu ono; mbukwa jasụ ntanu-a; ọodu g'e gude egube ekwa ono phuchikwaa phe pho iphu g'ephe ta amaru iphe, ephe agu. Oo 'epho atugba onwonye lẹ Kéreshi kpurumu l'a-phufu ekwa ono. ¹⁵ Mbu-a; ọobujeru teke ephe agu ekwo ekemu Mosisu ono; mbukwa byasu nta-a; egube ekwa onoya aphuchie phe pho egomunggo. ¹⁶ Ole o kwaa g'ekwo-opfu Chileke pfuru ke Mosisu bu g'oo-du ndu Ízurelu; l'ekwo-opfu Chileke pfukwaru ke Mosisu su: "Oobujeru teke o ghawaru Nnajiuphu iphu; ekwa ono aphufu." ¹⁷ Oo Nnajiuphu ono bu Unme-dụ-Nsọ ono. O buru l'eka Unme-dụ-Nsọ ono bẹ atọ l'egbu shi. ¹⁸ Anyibe ndu ono g'anyi ha bu ndu adudu iphe, phuchiru anyi iphu; anyi nodu ele ogbu-nwịnwii ke Chileke ono ẹnya g'onye ele ẹnya l'onyo; o gbanwee anyi; anyi du g'o du; mbu shi l'ogbu nwịnwii kaba egbu nwịnwii. Onye o shi l'eka buru Nnajiuphu ono, bu Unme-dụ-Nsọ.

4

Èku, nọ l'ite-urwa

¹ Oo ya bu; l'eshinu Chileke phuru anyi obu-imemini bya eworu ozi ono ye anyi l'eka bẹ ike ta abyakwa abvu anyi l'ozi ono. ² Iphe, anyi jikaru bu iphemiphe, bu iphe-iphere; mbu iphe, eeme lẹ mpya. Anyi te emedu iphe ẹregede; ophu anyi agwadu opfu Chileke ngwaragwa. Iphe, anyi emejechia bu l'anyi epfuje ọkpobe-opfu ono tua ya jala. Anyi anoduje l'iphu Chileke eme egube ono g'onwonye egude nno shi l'obu iya maru ndu anyi bu. ³ Lẹ teke o bu l'ozi-oma ono, anyi ezi ono bu iphe, e gude iphe kwechia ekwechi; o kwa l'ẹnya ndu ala l'iswi bẹ e kwechiru iya iphe obu. ⁴ Lẹ Obutuswe, bu iya bu ishi ke ndu mgboko-a bẹ woakwaru eka pyichia ndu bu ekwegekwe l'egomunggo g'o mee k'ophu ephe taa humadu ìphóró, shi l'ozi-oma ono, echiru phe swacha swacha ono. Ìphóró ono egoshi ogbu-nwịnwii ke Kéreshi. O

buru lẹ Kéreshi ono bẹ a hūmaru Chileke l'onwiya. ⁵ Oo ya bụ; l'ọ tọ bụkwa onwanyi bẹ anyi anọduje epfu g'a maru. O kwa Kéreshi Jizosu, bụ Nnajiuphu anyi ono. Anyibedua l'ishi onwanyi bụekwapho ndu ejeru unu ozi l'iswi ẹhu Jizosu. ⁶ O kwa Chileke ono, sūru g'iphóró shi l'ochii nwua phoo ono bụhukwapho Chileke, meru g'iphóró iya nwukwaapho phoo l'ime obu anyi. Oo ya bụ gẹ ndiphe, amaru ọdu-biribiri kẹ Chileke; mbụ ọdu-biribiri, shi l'iphu Kéreshi egbu nwijnwii.

⁷ Sụ-a; anyi dūekwapho g'ite, e gude ụrwa kpua, Chileke woru iphe ono, ereshi ire ike ono, bụ iya bụ iphóró iya ono woru dẹ. Iphe, o gude dẹ ya nno bụ g'a hūma l'ike iya ono, nyiberu anyibe ono te eshidu anyi l'ẹka; l'ọ yẹbedua bẹ o shi l'ẹka. ⁸ Aanọduje akpa anyi ẹhu tekenteke l'ekameka; ọle o tọ bụkwanu l'aakpapyajẹ anyi ishi. A-nonyaa iphe, aharu atsụ anyi l'ẹhu k'ophu anyi taa majeeduru iphe, anyi e-me; ọle ọkpoma esihujeela anyi ike. ⁹ Eemeje anyi ewere; ọle Chileke te ebuhajekwanu anyi ẹka. E chitsuje anyi; ọle e te echigbujekwanu anyi echigbu. ¹⁰ Mbọku-mbọku bẹ anyi ejeje iphe-ẹhuka ono, Kéreshi jeru teke ono, ọoby a nwuhu ono. Oo ya bụkwaphe g'aa-hūma ndzụ, shi l'ẹka Jizosu l'ẹhu anyi. ¹¹ O tọ dūkwa tekenteke anyibe ndu ophu dzụ ndzụ ta atsọ-gejeduru atsọ-geru l'onu ọnwu; l'opfu ẹhu Jizosu; g'aa-hūma ndzụ, shi l'ẹka Jizosu, dū anyi l'ẹhu ọwa-a, a-nwuhu anwuhu-a. ¹² Oo ya bụ l'onu swiru anyi; ndzụ swikwanuru unu.

¹³ Sụ-a; l'ẹkwo-opfu Chileke bẹ e dekwaru sụ: “Mu kweru kẹ Chileke. O buru iphe ono meru g'o gude mu nọdu epfu opfu iya.” O buru l'anyi kweru kẹ Chileke ẹgube ono meru g'o gude anyi nọdu epfukwapho opfu iya. ¹⁴ Ishi iya bụ l'anyi maru lẹ Chileke ono, meru gẹ Nnajiuphu, bụ Jizosu shi l'onu teta dzuru ndzụ ono l'e-mekwapho g'anyi shi l'onu teta dzuru ndzụ opfu l'anyi lẹ Jizosu tūgbaru buru nanu; l'ọogbe teke ono tuko anyi l'unu duta bya edobe l'iphu iya. ¹⁵ Iphemiphe ono bụkota l'opfu ẹhu unu. Oo ya bụ g'eze-iphe-oma kẹ Chileke akabaa erwu ndu dū igwerigwe ẹka. Eze-iphe-oma ono emee g'a dū igwe kabaa ekele Chileke ekele; shikwapho nno kwabe iya ùbvù.

¹⁶ Oo ya bụ l'ike ta abyakpoda abvụ anyi l'ozu ono. A makwaru-a l'ẹhu anyi libahuwaru alibahu tẹme o nọdu abyawaa anwuhu; obenu lẹ ndzụ ono, Chileke nuru anyi ono bẹ ọonoduje eme mbọku-mbọku g'o dū ọphúú ọphúú. ¹⁷ Tẹme iphe-ẹhuka, anyi eje-a, dū nwanphe-a; tẹme ophu o dudu g'oo-no-beru-a; l'e-mechakwaa setaru anyi ùbvù, a-dū shi; mbụ ùbvù ophu nyiberu anyibe k'ophu aamadụ g'aatu onu iya; tẹme ophu o bvudu abvubvu. ¹⁸ Iphe, anyi chiru upfu ye ta abukwa l'iphe, eele l'ẹnya; o chikwa l'iphe, ẹnya ta ahumaduru. L'iphe, ẹnya l'ele ta adukwa ẹka ọono-bejeru; obenu l'ophu a ta ahumadu l'ẹnya l'a-nọ ojeoje.

5

Unuphu, anyi e-buru l'imigwe

¹ Anyi maru lẹ teke a phokataru nwa mkpu ọwa-a, anyi bu l'eliphe-a; bẹ anyi nweru-a unuphu ọzo, Chileke kwaru anyi. Ulo k'ono ta abudu ẹka bẹ e gude kpua ya. O bụ ulo ophu anyi a-nọ ojeoje l'imigwe. ² Sụ-a; anyi a-nojeekwapho atsụ pfuu lẹ mgboko-a jasụ g'anyi a-nọ-beru.

Iphe, ẹgu iya agụ anyi bukwa teke Chileke e-me anyi ewota ogwehu ọphúú ono, Chileke e-shi l'imigwe nụ anyi ono yee g'uwe. ³ Ọo ya bụ; anyi -yewaa ogwehu ọphúú ono g'uwe; anyi taa ọduedu g'anyi gba ẹhu ọto. ⁴ Lẹ teke anyi ọkwadu l'ime ogwehu ọwa-a, anyi nweru nta-a bẹ anyi atsukwa pfuu g'anyi vu ivu-erwa; ọphu ọ dukwanu anyi g'a sụ l'anyi togboru ogwehu ọwa-a, anyi nweru nta-a. Iphe, ẹgu iya gbẹ agụ anyi bụ g'a gbẹ yepyabefua anyi ogwehu ọphúú ono l'eli iya. Ọo ya bụ g'ogwehu ono eshi ẹgube ono lwee ọwa-a, e-mechaa nwuhu anwuhua. ⁵ Ọ kwa Chileke l'onwiya bụ onye eme ire l'ẹhu anyi g'eeshi g'ẹhu anyi eyee ogwehu ọphúú ono g'uwe; kẹle ọ nuru anyi Unme-dụ-Nsọ gude goshi anyi iphe ono, o kweru ukwe l'oo-me ono.

⁶ Ọo iphe ono meru g'o gude obu ọdu esihuje anyi ike tekenteke kpoo. Iphe, anyi maru bụ lẹ teke anyi ọ ndzụ eme ẹhu anyi ẹhu anyi bẹ anyi ta anọdu Nnajiuphu l'ẹka. ⁷ Iphe, anyi gude buru bukwa l'anyi kwetarụ l'ẹbe abụ l'anyi humaru l'ẹnya. ⁸ Obenu lẹ mbẹdua epfu sụ l'obu te etedu anyi ophe; ẹme ọ ọdu ehe anyi ihēe aparu ogwehu ọwa-a haa; je g'anyi lẹ Nnajiuphu buwaruro eburu. ⁹ Ọo ya bụ l'iphe, anyi ese akanya iya bụ g'anyi meje iphe, dụ iya ree; me anyi ọ l'ibe iya; me anyi ọ lẹ mgboko-a. ¹⁰ Lẹ g'anyi hakotakpoo; byafutajekwa bya apfuru l'iphu Kéreshi me ọ -byaephe ekpe ikpe. Ọo ya bụ; g'onyenonu a-nata iphe, rwuberu iya nụ; m'ọ bụ k'oma-o; m'ọ bụ ẹjo iya-o; onyenonu anata ugwo iphe, o meru teke ọ ọ ndzụ lẹ mgboko-a.

Eshi l'ẹka Kéreshi eshita Chileke ọnyà

¹¹ Ọ kwa l'ọo l'anyi anọduje atsụ Nnajiuphu ebvu opfu l'anyi maru l'ọo ya e-kpe ikpe ono meru g'o gude anyi ọdu anọduje eme g'anyi pfata ndiphe yeru iya. Obenu l'ọo Chileke makotaru g'anyi gbaru; ẹme ọ dukwa mu phọ g'unubẹdua l'onwunu makwaruphọ anyi l'obu unu. ¹² Anyi te etukwa onwanyi ẹpha l'iphu unu ozo; ọ chia iphe, anyi eme bụ g'anyi goshi unu iphe, unu a-zọbe ọkpa gude anyi eku onwunu; ọo ya bụ g'unu a-majeru onu, unu e-yeru ndu ono, egudeje g'ẹphe gbaru l'eli ẹhu aba abaa; hakwaa g'ẹphe gbaru l'ime obu pẹ ono. ¹³ Ọ -bukpooru nụ l'ọo egomunggo swehuru anyi bẹ iphe, anyi epfu bukwa Chileke bẹ anyi epfudoru iya. Teke ọ bụ l'egomunggo anyi ọdu nhamunha bukwa-a l'opfu ẹhu unu bẹ ọ bụ. ¹⁴ L'iphe, bụ iya emeje anyi eme g'anyi eme-a bukwa eye obu ọphu Kéreshi yeru anyi. Kẹle iphe, kwatakpooru doo anyi ẹnya ọkpobe edodo bụ l'ọo onye lanu nwuhuru l'iswi ẹhu ọha. Ọo ya bụ l'ọo ọha nwuhuru. ¹⁵ Ọ nwuhu-chiru ọha l'ophu. Ọo ya bụ gẹ ndu ọ ndzụ ta adzheru ndzụ ono dzụ-doru iya onwophẹ. Ọ chia g'ẹphe dzuru ndzụ dzụ-doru iya onye onoya, nwuhu-chiru pẹ ọnwu; e mecha o shi l'onwu teta dzuru ndzụ ono.

¹⁶ Sụ-a; eshi nta-a bẹ ọ tọ dukwa onye anyi elekwadu ẹnya, ndiphe ele amadu; ẹme anyi amaru g'onye ọbu gbaru. Anyi -shi elejekpoonu Kéreshi ẹnya, ndiphe eleje amadu maru g'ọ gbaru; nta-a bẹ anyi te elehekwa iya ẹgube ono. ¹⁷ Ọo ya bụ l'onyemonye, ọ l'ime Kéreshi buwaa onye e meru k'ọphúú. Akahụ iphe buwakwaru; iphemiphe buwara iphe ọphúú! ¹⁸ Iphemiphe-a bukota Chileke bẹ o shi l'ẹka. Chileke shikwanu Kéreshi l'ẹka mee g'anyi l'iya doshia; bya eworu ozi k'edoshi opfu ono ye anyi l'ẹka. ¹⁹ Ọo ya bụ lẹ Chileke shi Kéreshi l'ẹka

edoshi opfu duru yee ndiphe mgburugburu; ophu oogukoeduru phe iphe-aji, ephe anoduje eme iya. Teme o yekwaapho anyi ozi k'edoshi opfu ono l'eka.

²⁰ Oo ya bu l'anyi bu ndu no-chiru Kereshi. Chileke gbẹ anyi l'eka arwo ndiphe arworwo. Anyi no-chiru Kereshi arwo unu su: unu kwe g'e doshia opfu, duru unu le Chileke. ²¹ Kele Chileke meru iya o vuta iphe-aji anyi l'ophu lebe abu l'o mejeru iphe-aji; k'ophu anyi e-shi iya l'eka tuko bya aburu ndu pfuberekoto ge Chileke.

6

¹ Oo ya bu l'anyi be ndu anyi le Chileke gba mgbaja eje ozi-a; l'arwo kwa unu arworwo su g'unu ta anatakwa eze-iphe-oma ke Chileke-a mee ya g'o buru ola-l'iswi. ² L'o sukwaru:

“Teke o gbaru l'angabe nchi
be mu ngaberu ngu
nchi.

O rwua l'eswe ndzota;
mu dzoo ngu.”*

Ge mu kakwaru unu; o kwa nta bu eswe eze-iphe-oma ke Chileke. O kwa ntanu bu eswe ndzota.

Iphe-ehuka, Polu eje

³ O to dukwa onye o du anyi g'a su l'o pfitoshiru ozi, anyi eje. O buru iphe ono meru g'o gude anyi nodu eme g'o to du onye umere anyi a-gbe buru upfu du iya l'okpa. ⁴ O chia iphe, anyi emejechia bu l'anyi egudeje iphemiphe, byapfutaru anyi egoshi l'anyi ejeru Chileke ozi. Anyi ataje nshi me iphe-ehuka -byapfuta anyi; ozoo me oke mkpa -byaru anyi; ozoo me a -nodu akpa anyi eh. ⁵ Eechi anyi iphe; bya atu anyi mkporo; bya eyeru anyi mkpaka. Anyi ejegbu onwany l'oz; ebe anyi edobejedu ishi l'oshi; anyi nodu akwa egu. ⁶ Ntucha ta adukwa le ndzu anyi; iphe nodu edoje anyi enya; anyi nodu atajeru iphe nshi; nweru obu oma; nodu l'eka Unme-du-Nso; nweru n-yemobu ophu abudu l'eli-onu; ⁷ epfu ire-lanu; nodu l'ike ke Chileke chiru ngwogu k'apfubekoto l'ekutara me l'ekicha; ⁸ me a -nodu akwabe anyi ubvu; ozoo l'akwa anyi eswe; me a -nodu epfu l'anyi eme eji; ozoo l'epfu l'anyi eme ree; eeme anyi g'anyi bu ndu eredege; obenu l'anyi bu ndu ire-lanu; ⁹ eeme anyi ge ndu amadu amama; obenu l'a makwanuru anyi rengurengu; ge ndu anwuhu anwuhu; ole anyi dzukwanu ndzu; ge ndu echi echachi; ole e te echigbukwanu anyi echigbu; ¹⁰ ge ndu agu aphu; ole anyi anodujeele-a ete eswa tekenteke; ge ndu ukpa; ole anyi meru ikpoto ndu nemadzu ephe nweru iphe; ge ndu adudu iphe, ephe nweru; ole anyi tukoru iphemiphe, nweru.

¹¹ Su-a; unube ndu Korentu; anyi togboakwaru unu iphemiphe eba; anyi bya eghebewaru unu okpoma anyi onu. ¹² Anyi te ewofukwaru unu obu; o chikwa unubedua wofuru anyi obu. ¹³ Su-a; unu gheberu anyi obu unu onu g'anyi gheberu unu obu k'anyi-a. Nta be mu epfuakwaru unu opfu, nna epfujeru unwu iya.

Ezehuru iphe, adudu Chileke ree

* 6:2 6:2 Gūnaa Azá 49:8.

14 Unu lẹ ndu ekwedu kẹ Chileke ta atugbakwa buru nanu. Kẹle-a; ?bu gunu be apfubekoto yele eme ejo-ememe gude buru nanu? ? Denu g'iphóró yele ochii e-shi dogba ẹhu? 15 Kéreshi yee Obutuswe ta ayikwa chia idzú agbaru mgba mee iphe lanu. Oo ya bu; ?buhunu gunu be onye kweru kẹ Chileke yee onye ekwedu kẹ Chileke gba mgba? 16 Su-a; ?denu g'eeshi wota eze-ulo Chileke yee ulo-nshi dogbabe? O kwa anyi bu eze-ulo Chileke; mbu Chileke ophu no ndzu. Le Chileke pfukwaru iya l'onwiya su:

“Mu e-buru eburu l'ime
 phe tsojeru phe eje
 ekameka, ephe eje.
 Mu aburu Chileke,
 doberu phe nu;
 ephe aburu ndibe mu.”†

17 Noo g'o gude Chileke pfukwaapho su:

“Unu hofuta onwunu l'echilabo
 phe bya anodu iche.
 Unu te eyejekwa aka l'iphe,
 aaso nso ge mu
 anatakwanu unu.‡

18 Oo ya bu ge mu aburu nna
 unu;
 unu aburu unwu mu
 unwoke me unwu mu
 unwanyi.”§

Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Okalibe-Kakota-Ike eepfu.

7

1 Su-a; ndu mu; eshinu Chileke kweru anyi ukwe-iphe du egube-a; g'anyi safukotanu onwanyi iphe, bukpo iphe, emerwu ogwehu bya emerwu obu nemadzu. G'anyi tsuje Chileke ebvu; g'anyi kukebeje ẹhu buru ndu dobekotaru onwanyi iche k'ophu anyi a-bukotaru kẹ Chileke okpobe aburu; meje iphe, o suru g'anyi meje.

Ẹhu-utso Polu

2 Unu menaa g'anyi maru l'anyi dukwadia unu l'obu. O to dukwa g'unu ha onye anyi mesweru; ophu o dukwa onye anyi dephuru; ophu o dukwapho onye anyi gudeje ugho mee iphe, apfuduru-oto. 3 Iphe, mu epfua ta abukwa le mu agbarwushi unu agbarwushi eshinu mu pfuhawaru su l'unu dukwa anyi l'obu shii. Anyi l'unu bu nanu; me anyi dzu ndzu-o; me anyi nwuhuru anwuhu-o. 4 Mu anoduje asa kpaa kpaa l'opfu ẹhu unu; mu nodu egudeje unu aba l'abaa. Anyi no le mkpamehu; ole unu adujekwanu mu obu; teme ẹhu nodu atsoje mu ntumatu me mu -nyata unu.

5 L'anyi batakwaru Masedoniya; ophu ẹhu ebvubaeduru anyi ebvuru. A nodu emeepho anyi mkpawere l'ekameka. Opfu du l'etezi; ndzu-agugu du l'ime-ulo. 6 Obenu le Chileke, bu onye aduje onye aphu tsoru obu be gudewaa abyabya, Tayitosu byaru gude dua anyi obu. 7 Ophu o budua abyabya, o byaru kpurumu; edo, o dokpodaru anyi g'unu gude dua ya obu yichakwapho l'iphe, duru anyibedua obu. O

† 6:16 6:16 Gūnaa Uke 26:12; Jier 32:38; Ezek 37:27. ‡ 6:17 6:17 Gūnaa Azá 52:11; Ezek 20:34,41. § 6:18 6:18 Gūnaa 2Sám 7:14; 2Sám 7:8.

pfuru anyi sù l'òogushi unu ẹgu ike ẹẹ mu l'unu hùma; l'unu agù aphù ọkpobe agùgu k'iphe, unu meru; ẹẹme l'unu agbajẹru mu ọdzori shii. Onoya bẹ mekpọoru mu ẹhu kabakpọo mu atsọ ọtso nta-a.

⁸ L'o betakpọonu ẹkwo-ozì-a, mu deru-a nọdu eme g'aphù jì unu obu; mu ta atakwa onwomu ọta lẹ mu deru iya. Teke mu gege ata onwomu ọta bukwa teke mu hùmaru lẹ mu gude iya mee g'aphù jì unu obu; obetaru ọ bọerupho kẹ nwa teke ono. ⁹ Obenu lẹ nta-a bẹ ẹhu atsowaa mu ọtso. Ẹhu-ọtso mu ta abukwa l'ọo lẹ mu meru aphù jì unu obu. Ẹhu-ọtso mu bukwa l'aphù ono meru izimanù iphe-ẹjì unu lwa unu azù. Aphù k'ono bukwa aphù ọphu meru g'unu mee iphe, dọ Chileke ree. Oo ya bọ l'ọ tọ dọdu iphe, anyi mekataru unu. ¹⁰ Kele nggumaphu ọphu dọ Chileke ree emeje g'izimanù lwa nemadzu azù g'adzọo ya; ọphu atadù onwonye ọta iya k'ono. O bekwanù lẹ nggumaphu k'unwu-eliphe l'egbu egbugbu. ¹¹ Unu hùmaanaro iphe aphù ono, dọ Chileke ree ono meru. Unu hùmaanaro g'unu yeberu ẹhu l'eme g'a maru l'unu pfberekoto l'iphu Chileke. Unu hùmanu g'iphe, meru nù nwù-beru unu ọku l'ẹhu. Sù-a; unu hùmanu g'unu atsùbe ebvu iphe e-menu. Unu hùmaru g'ogube unu ẹgu g'unu hùma mu; unu hùmaru g'oolwube unu l'obu g'unu gbaaru mu ọdzori. Unu hùmaru g'ọ dọ-be unu g'unu hùà onye ono, mesweru nù ono ahùhù. L'ime iphemiphe ono bẹ unu goshiru l'ọ tọ dọdu ẹka o deru unu.

¹² Oo ya bọ l'edede, mu deru ẹkwo-ozì ono ta akwatakwa bọru k'iswi ẹhu onye ọphu mesweru nù; ọzoo k'iswi onye ọphu o mesweru. Iphe, mu gude dee ya bukwa g'o mee g'unu maru g'unu agbaberu anyi ọdzori l'iphu Chileke. ¹³ Noo ya bọ l'ọodu nù phọ anyi obu.

A -gufukpooro adù obu ọphu unu dọru anyi; ẹhu kabakpọoro anyi lẹ Tayitọsu ọtso l'unu tukuru g'unu ha mee ya ẹhu bvuru iya ebvuru. ¹⁴ Lẹ mu tukuraru Tayitọsu ọnu unu; gude unu aba l'abaa; e mechaa; ọ bọerupho ẹẹ mu pfuru bọ g'ọ dọ; ọphu unu emeduru mu iphe-iphere. Ọ tọ dọdu teke anyi ete epfujeduru unu iphe, bọ ọkpobe-ọpfu. Nokwaphọ g'iphe, anyi pfuru Tayitọsu k'ẹhu unu tukuru bọru eviya. ¹⁵ Ọ bọru iya meru g'o gude ọ nọdu akajẹbaa unu eyeshi obu ike mẹ ọ -nyata l'unu g'unu ha atọkoje eme iphe, mu sọru g'unu mee; waa mẹ ọ -nyata g'unu gude ndzù-agùgu gude ayọ ọshi k'anonyakwaa unu mee iphe, adọdu iya ree; unu gude ẹgube ono meshiaru iya l'ibe unu. ¹⁶ Nta-a bẹ ẹhu atsokpoo mu atsọshi mu iya ike lẹ mu gude ire unu ẹka ọkpobe egude l'iphemiphe.

8

Ge ndu kẹ Kéreshi a-nuje iphe

¹ Iphe, anyi eme g'unu maru; unwunna mu; bọ k'eze-iphe-ọma, Chileke meshiru lẹ Chiochi, nọgbaa lẹ Masedoniya. ² Kele mkpamẹhu, a kparu phẹ huru phẹ ama hushia phẹ iya ike. Ọle ẹhu tsọleru phẹ-a tsọshia phẹ iya ike teke ono; k'ọphu ẹphe saru ẹka sagharu iya ẹka l'anù Chileke iphe; l'ẹbe abù l'ẹphe nweru iphe ilile. ³ Ge mu e-pfubeeru iya phọ bọ l'ẹphe nuru g'ẹka ha phẹ; bya anukwapho nughata ẹgube ono. Ẹphe tukupooru obu phẹ onyo ⁴ rwọo anyi rwọshia anyi ike sù g'anyi kwerọ g'ẹphe lẹ ndu kẹ Kéreshi ọzo gbaru mgba nuje iphe, g'e gude gbaaru ndu-nsọ mkpu. ⁵ Ẹphe meberu iphe ono g'anyi ari-vujeduru l'egomunggo. Ẹphe vukpọdaru ọzo gbẹshi

bya eworu onwophe ye Nnajiuphu l'eka; teme ephe gbeshi bya eworu onwophe yehukwapho anyi l'eka, bu iya bu g'o du Chileke ree. ⁶ Noo g'o shitaru anyi rwo Tayitosu; yebedua, bu iya gbuberu ishi eje ozi ono; su iya g'o mekpoekwapho iphe, oome; g'o yekwaru unu eka g'unu jefufu ozi ono, unu eje ono l'ishi; mbu ozi ono, unu eje k'eze-iphe-oma ono. ⁷ Iphemiphe, unu nweru be unu nwekwaru nwegharu iya eka; mbu l'unu kwetaru kwegharu iya eka; pfua opfu Chileke pfugaru iya eka; maru ke Chileke magharu iya eka; bya ekukebe ehu eye eka; bya eyekwaapho anyi obu yeshia ya ike. Oo ya bu g'unu nukwapho iphe nugaru iya eka g'e gude jee ozi k'eme iphe-oma ono.

⁸ Iphe, mu epfua ta abukwa l'oo anmakobe; mu nodu anmakobe iya unu. Oo iphe, mu eme bu ge mu goshi unu g'ogogu-be ndu ozo egu eye eka; shi egube ono mee unu g'unu goshi l'eye obu ophu unu yeru bua okpobe eye obu. ⁹ Kele unubedua mahukwarupho eze-iphe-oma, shi l'eka Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi; l'a makwaru-a le Kereshi nweru iphe shii; obenu l'o woleru-a onwiya mee onye ukpa l'iswi ehu unu. O buru iphe, o meru bu g'oo-shi l'aburu onye ukpa ono mee g'unu nweru iphe shii.

¹⁰ Onu, mu e-ye l'opfu ono bu le-a; o karu unu ree l'unu gbete nta-a mefufu iphe ono, unu wataru akaphuru ono l'ishi; kele o to budua l'oo unubedua vu uzo chia idzu iya; o kwapho unubedua vu uzo wata iya ememe. ¹¹ Ngwa; unu kukebenu ehu mee ya gbiriri jasu unu emebe iya. O kwapho g'o phuru unu aphuphu l'ehu teke unu wataru iya ememe bu g'emefufu iya a-nodu aphu unu l'ehu. G'iphe, unu gude eme iya bukwarupho g'eka beru unu. ¹² Le teke o bu l'oo ngu agugu anu Chileke iphe; be Chileke a-natakwa iphe, i nuru iya okpobe anata. Chileke atuje iphe, onyemonye nuru iya le g'onye ono nweberu. O too tukwa iya le g'onye ono enwedu.

¹³ O to bukwa iphe, mu epfu nta-a bu l'oo ge mu pata ivu ndu ozo bofua unu g'unu vuru; ephebedua agbaru eka. ¹⁴ Obenu l'eshinu unu ka ndu eeje eyeru eka obu enweru iphe shii ke nwa nta; be iphe, du ree bu g'unu gataru phe le mkpa, duru phe nu. Teke mkpa dukwanuru unubedua; ephebedua nweru shii ephe a-gataru unu. Oo ya bu l'unu ibekeboebo be eyeru onwunu eka enya nhamunha. ¹⁵ O n'ia bu iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su:

"Onye kpotaru shii te

ekpoghaduru iya eka.

Ophu onye kpotaru nwanshii

ekpopeduru."*

Tayitosu ye ndu ephe l'ia swi

¹⁶ Anyi ekele Chileke ekele shii ke l'o kwapho g'ophu anyi l'obu eyeru unu eka bu g'ophuhukwapho Tayitosu. ¹⁷ O to budua l'o nataru arworwo, anyi rworu iya kpurumu; obenu l'ophu iya l'ehu eye eka shii k'ophu o turu obu iya onyo su le ya a-byapfutashia unu. ¹⁸ Anyi yekwarupho nwanna anyi nwoke ge yee l'ia swi. Nwanna anyi ono bu onye a kwatakpo akwabete okpobe ubvu l'iphe, bukpo Chiochi le Chiochi. O buru g'o gude ezi ozi-oma ono. ¹⁹ Teme a -gufukwaro onoya; o kwa Chiochi ge Chiochi ha hotaru iya woru iya ye su g'o tsoje

* 8:15 8:15 Guna Awu 16:18.

anyi je ozi ono, anyi gude agbataru unwunna anyi ono. Anyi gude ozi ono ekutse Nnajiuphu teme anyi gude iya egoshi l'ọ du anyi g'anyi yeje aka.

²⁰ Anyi tokwaru nwehu dee enya le mini eme k'ophu o to du du onye a-ta anyi uta g'anyi gude eme k'iphe-oma ono, nyiberu anyibe ono, e yeru anyi l'aka ono. ²¹ L'iphe, anyi tiberu ememe bukwa g'anyi meje iphe, du ubvu l'enya; o to bukwa ophu du ubvu l'enya Nnajiuphu be anyi e-meje nkinyi iya; obenu g'o bukwarupho iphe, du ubvu l'enya ndiphe.

²² Teme anyi yekwapho nwanna anyi ozo su g'ephe swiru bya. Nwanna anyi k'ono be anyi ahujekwa ama tekenteke maru l'iphe, agu iya nu buepho ge ya e-me eye aka. Nta-a be o kabakpo ya aphu l'ehu ge ya yeru unu aka; kele o gude ire unu aka ke b'ama g'e-me iya. ²³ A bya le Tayitosu; mu su l'oo ya bu mu onye ebo; onye mu l'iya tukoru eje ozi-oma gude eyeru unu aka-a. Unwunna anyi ophu, ephe l'iya swi-a bukwanu ndu ophu no-chiru enya Chiochi le Chiochi teme ephe buru ndu ekutse Kereshi. ²⁴ Unu goshikwa ephebedua waa Chiochi l'ophu l'unu yeru anyi obu okpobe eyeye; teme l'aba, mu egudeje unu aba bu-a l'o rwuberu iya.

9

Eme iphe-oma

¹ Mu te ejeeduro unu ederu ekwo k'iche k'iphe, unu a-nu ndunso, no le Jierusalemu. ² L'o doru mu enya l'oogua unu egu eye aka; mu gudewaa unu aba l'abaa l'iphu ndu Masedoniya. L'unube unwunna anyi, no le Akaya kwakobeakwaruro k'eye aka e -shi k'akaphu. L'aphuphu, ophu unu l'ehu k'eye aka ono kpatsuwuru ndu du igwerigwe. ³ Iphe, kparu iphe, mu suru g'unwunna-a bya bu g'aba ono, anyi gude unu aba ono ta abu iphe-mmanu. O bu chia g'o du ge mu pfuru su l'unu kwakobewaru eye aka. ⁴ Odumeka; o -buru le mu le ndu Masedoniya haru swiru bya; anyi bya ahuma l'o to du du g'unu kwakoberu; o kwa iya bu l'iphere aburu k'anyi; kele mu suwuru l'unu kwakobewaru ree; o buru unu be iphere k'unu a-kabaa shii. ⁵ Noo g'o gude mu su l'o du ree g'unwunna-a vuru mu uzo byaadaa ibe unu bya evuru uzo kwakobe iphe ono, unu kweru ukwe anunu ono. Oo ya bu g'aamaru l'unu gude obu unu g'o ha anu iya; l'a ta atupfubeduru iya unu atupfube.

Eme omeluko

⁶ Iphe, unu a-nyatajeepho bu l'onye emebeduru iphe, ha shii l'ali ta akpatajekwa iphe, ha shii. Onye mebekwanuru iphe, ha shii l'ali be akpataje iphe, ha shii. ⁷ G'onyenonu nupho g'obu iya suru g'o nu. G'o to dukwa onye a-nu ophu oogbe buru; o -nuchaa ya l'o taahaa onwiya uta; ophu o dukwa onye anodu anu iya g'o bu utu, o tufutaje; kele o kwa onye gude ehu-utso anu be Chileke yeru obu. ⁸ Ozo buru le Chileke sukwaru emeru unu eze-iphe-oma mee k'etsutsu iya; k'ophu unu e-nwekotajeru iphemiphe, bu iphe, mkpa iya duru unu; unu abyakwapho enweru iphe nwegharu iya aka k'ophu unu egude iya eme iphe, bu iphe-oma. ⁹ Oo ya bu iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su:

“Oosaje obu iya asasa nu ndu

ukpa iphe;
apfubekoto nkiya anoje
jasu l'ojejoje.”*

¹⁰ Oo Chileke, bu iya anuje onye ako opfu iphe, oomebeje l'opfu iya; bya anuje iya nri su g'o ria-a; be bukwapfo onye a-nu unu akpuru iphe, mkpa iya duru unu; unu ako. O buru iya bu onye e-me g'iphe, unu meberu l'alj mehu emehu k'opfu unu a-kabaa enwenwe; gude iya kabaa eme iphe-oma ono, unu eme ono. ¹¹ Chileke ono e-me unu g'unu nweru iphe okpobe enweru k'opfu unu e-meje iphe-oma tekenteke; oo ya bu g'aa-du igwe keleje Chileke ekele iphe-oma, unu shi anyi l'eka emeru phe. ¹² L'ozia, unu eje-a ta abulekwa-a mkpa ndu ke Chileke be oome kpurumu. Iphe, o mefu bu l'aa-du igwe kele Chileke ekele kelegharu iya aka. ¹³ O kwa iphe ono, unu eme ono e-goshi egube ndu unu bu. Noo ya bu aadu igwe jaa Chileke ajaja. Noo l'o to bukwa l'unu gude iphe ono, unu meru ono goshi l'unu kwetawaru k'ozia-oma Kereshi ono; unu egoshikwapfo l'unu emeje iphe, ozi-oma ono pfuru. Bu iya bu l'unu asaje aka okpobe asasa mee iphe-oma g'eka beru unu; unu shi egube ono unu l'ephebeda me ndu ozo tukogbaru mgba l'iphe, unu nweru enweru. ¹⁴ Oo ya bu l'ephe e-gudekpoo obu phe epfu anu Chileke l'iswi ehuru unu; l'oogukpo phe g'a su l'unu l'ephe humaru; noo l'eze-iphe-oma ke Chileke nyiberu anyibe l'ehuru unu. ¹⁵ Su-a; unu g'anyi keleje Chileke ekele iphe-oma iya; mbu iphe-oma ono, a ta amadu g'aa-tu onu iya ono.

10

Polu agbaru ozi-oma odzori

¹ Nta-a bukwa mu be Polu gedegede arwo unu arworwo owa-a. Mu gudeakwa adu gelee waa obu-oma ke Kereshi arwo unu. Mbdua abujekwaru mu -nodu ntse mu epfuru unu opfu belebele; teke mu no enya; mu epfuahaaru unu opfu okpu-onu okpu-onu. ² Ole iphe, mu arwokwanu unu bu g'unu te emekwapfo iphe, e-me ge mu pfuahaaru unu okpu-onu okpu-onu me mu -byaepfo. Le mu e-pfukwaru ndu ono, suru l'anyi eme ehuru anyi ehuru anyi ono okpu-onu okpu-onu. ³ L'a makwaru-a l'anyi bu le mgboko-a; ole anyi ta alwudu ugu ge ndu mgboko-a l'alwu. ⁴ Kele ngwogu, anyi gude alwu ugu k'anyi ta abukwa ngwogu ke ndu mgboko-a. O bu ngwogu, shi l'eka Chileke; bya aburu ngwogu ophu shihuru ejo ike. O bu ngwogu ophu e gude egbuka aka ohogu Chileke doberu obu okpehu iya. Oo ya be anyi gude emebyi ntumego-ugho. ⁵ O buru ngwogu ono be anyi gude mebyishikota eku-onwonye ono, e gude to-chia uzo to-buta g'a ta maru Chileke ono. Iphe, bukpo oriri, nemadzu aru aru be anyi alwu-kpeje mee ya g'o du ge Kereshi suru g'o du. ⁶ Nta-a be anyi kwageberu akwagebe k'ahu iphe, bukpo a-nu-le-nchi ahuhu me unu meebekotajeepfo iphemiphe, a suru g'unu meje.

⁷ Iphe, unu l'iya eme bukwa l'unu te elerwejedu iphe enya elerwe. Onye guwaru onwiya le ya bu ke Kereshi; g'onye ono nyatajeru onwiya l'o bu ge ya bu ke Kereshi ono bu g'anyi bukwapfo. ⁸ L'opfu unu a-makpodaru bu l'o to dukwa mu iphere m'obetarumu kwata gudenuka ike ono, Nnajiuphu yeru anyi l'eka ono abaa abaa. Ike ono be

* 9:9 9:9 Guna Ebvu 112:9.

o nukwaru anyi g'anyi gude metse unu emetse. O to nukwaru iya anyi g'o buru iphe, anyi e-gude egbuka unu egbuka. ⁹ Noo iphe, mu epfu su g'unu b'edobesukwa le mu gude ekwo-ozu mu-a eme ge mu yee unu ebvu. ¹⁰ O dukwaru ndu agbe asuje: "Ekwo-ozu, Polu ede be opfu iya agbeje adanuka kpa kpa; bya aburu opfu, erwu nemadzu l'ehu. Teke anyi l'iya noepho l'iphu l'iphu; ooge nyihu; opfu iya te enweedu iphe, oburu." ¹¹ G'o dokwaa egube onye ono enya l'o kwa iphe, mu deru l'ekwo-ozu teke mu l'unu anodu bukwapo iphe, mu e-me l'eka me mu l'unu -noduepho.

¹² Ophu anyi ata atudu ama bu ke g'anyi wota onwanyi je agukobe le ndu ono, anoduje atu onu onwophe ono. Ozo ke g'anyi su l'anyi l'ephe aturu. Oo ephebedua eme eswe; ephebedua egudeje onwophe aturu onwophe ama; gude ge nwibe phe ha amaru g'ephebedua ha. ¹³ Obenu l'anyibedua taa tudu onu onwanyi atughata ge Chileke tuberu su g'anyi rwua. Anyi a-tu-bejeerupho onu onwanyi g'ozu, Chileke doberu anyi g'anyi jee gbaru. Ozi ono be ophu anyi eje l'echilabo unu tukokwa yiru. ¹⁴ Anyi ta tughakwaru onu iphe, anyi meru; eshinu anyi gudewaa ozi-oma ke Kereshi ono rwuchawaa aka unu no gedegede; teme o buru anyi bu ndu mbu, gude iya byapfuta unu. ¹⁵ Oo ya bu; l'anyibedua ta atujedu onu onwanyi tughata ge Chileke tuberu su g'anyi rwua. Anyi te egudejedu ozi ndu ozo aba l'abaa. O kwa iphe, anyi ele enya iya bu l'unu -nodu aka ekweshi ike eje; anyi aka eje ozi, kabaa shi l'echilabo unu; kele anyi a-nodujeepho eme iya ge Chileke suru g'anyi mebejeru iya. ¹⁶ Oo ya bu g'anyi ezia ozi-oma ono zighatachaa ya mkpukpu unu; ziwa iya ro kwaseru; k'ophu anyi ta anodukwanu aba abaa ozi, onye ozo jehawaru l'eka iya nkiya.

¹⁷ Ooepho "G'onye aba abaa bajekwa iya l'iphe, Nnajiuphu meru." ¹⁸ Kele o to bukwa onye atu onu onwiya be agubeje iphe; oo kwa onye Nnajiuphu atu onu iya.

11

Ndu-ishi-ozu ophu abudu okpobe iya

¹ Jiko unu takwaa nshi ge mu kabekpo pfua g'onye eswe; mu makwaru-a l'unu kwewaru. ² Le mu ekokwaru unu okophoo ge Chileke ekoje-a. Kele unu dukwa mu ge nwamgboko, doberu onwiya do, nwoke eteke ngeswee okpa; nwamgboko, mu doberu k'eke ji; mbukwa k'eke onye lanu kpekpu, bu iya bu Kereshi. ³ Ole ndzu anoduje agu mu su ?a maru teke agbhashidu nu unu obu; merwushia uche unu g'unu te egudehe obu unu g'o ha yee Kereshi obu okpobe eyeye. O kwa egube ono be agwo meru gude ejo eregede dephua Ivu. ⁴ Kele unu gude ehutso kwe k'onye byaru bya awata epfuru unu ke Jizosu ozo, abudu ophu anyi pfuru unu opfu iya-a; teme unu kwe natakwapho unme ozo, du iche, abudu Unme-du-Nso ophu unu natahwaru; bya ekwekwapho nata ozi-oma ozo, du iche, abudu ophu unu kwetahawaru.

⁵ L'iphe, mbedua ariekwa bukwa l'o to budu mu be enya gbey bya akachia alwalwa eme le ndu ono, ezi unu ozi-oma ono, etu onwophe o-phushia-ugbu ono. ⁶ O -buru le mu ta ama epfu opfu erengete; mu amakporu nu Chileke okpobe amaru. Ono be anyi shiwaa l'uzomuzo mee unu maru okpobe amaru.

7 ?Ọ gbẹ bụru iphe-ẹji bẹ mu meru; lẹ mu kuzetaru onwomu alì g'ee-shi g'e kulia unu eli; ẹbe ọ dudu iphe, mu sūru g'unu pfua mu k'ozì-oma Chileke, mu byaru ezia unu? 8 Teke mu shi eje ozi l'echilabọ unu; bẹ bukwa Chiochi ozo shi anọduje apfugbaa mu ugwo. Mu shikwa ana phẹ nfu; g'eeshi gẹ mu yeru unu ẹka. 9 Sụ-a; mkpa okpoga, dūru mu nū teke ono, mu l'unu nọ ono ta adukwa onye mu pfuchijeru nchì sù g'ọ yeru mu ẹka. Kele unwunna anyi ndu shi Masedoniya wotakotawaru mu iphe, bukpo iphe, mkpa iya dūru mu. Mbụ l'ọ tọ dudu iphe, mu zekpooru unu nzeri iya. Ẹbe ọ dukwa iphe, mu byaru ezeru unu nzeri iya. 10 Mu gude okpobe-opfu kẹ Kéreshi ophu dū mu l'ẹhu ekweta ukwe-a sù l'ọ tọ dukwa nemadzū, a nwuru anwunwu l'alì Akaya, sūru eme g'aba-a, mu aba-a bụru iphe-mmanu. 11 ?Denu g'ọ gude mu yee ya onu nno? ?Bụ lẹ mu te eyeduru unu obu tọ? A-o! Ọ kwaphọ Chileke maru lẹ mu yeru-a unu obu.

12 Mu taa hakwa eme iphe, mu gude l'ẹka eme nta-a. Ọo ya bụ gẹ mu emekwanu-a ndu-ozì ophunapho g'ẹphe te enwehẹ iphe, ẹphe a-zọbe okpa gude eku onwophẹ; kele ọ kwaphọ g'anyi ese akanya ozi-oma ono bụ g'ẹphe ese. 13 Ndu k'ono ta abukwa okpobe ndu-ishi-ozì Kéreshi. Ẹphe bukwa ndu eje ozi l'ugho. Ndu ewojeru onwophẹ mee g'e dobesu l'ẹphe bụ okpobe ndu-ishi-ozì kẹ Kéreshi. 14 Ọ tọ bụdu iphe, aa-sù l'ọ kpọru onu opfu; eshinu Nsetanu ewojeru onwiya mee g'ọjozi, shi l'ogbu-nwijnwii k'imigwe bya. 15 Ọo ya bụ l'ọ tọ bụedu iphe, dū oke biribiri mẹ ọ -būru lẹ ndu ejeru Nsetanu ozi woru onwophẹ mee g'e dobesu l'ẹphe bụ ndu ejeru Chileke ozi. Teke o rwuru mbọku ikpazū bẹ Chileke a-gwa phẹ ugwo ọchi iphe, ẹphe meru.

Iphe-ẹhuka, Pọlu eje

16 Gẹ mu pfukwaa ya ozo; g'ọ tọ dukwa onye arije l'ọo egomunggo swehuru mu. Teke ọ bụ l'unu arì l'egomunggo swehuru mu; unu ahakpokwaa mu rọ gẹ mu pfubaa g'onye egomunggo swehuru. Ọo ya bụ gẹ mu abakwanaa aba nwillile. 17 Ọle iphe-a, mu epfu nta-a bẹ mu makwaru-a l'ọ tọ bụdu Nnajiuphu sūru gẹ mu pfua ya. Mu -baaha aba bẹ mu abakwa iya g'onye egomunggo swehuru. 18 Ọle eshinu ndiphe egudeje iphe kẹ mgboko-a aba abaa bẹ mbẹdua l'a-bakwaphọ aba nkemu. 19 ?Tọ bụedu l'unu manukaru iphe meru g'ọ gude unu nọdu egudeje ẹhu-utso kwe haa ndu egomunggo swehuru g'unu l'ẹphe nọdu. 20 Unu atajeelaa nshi nọ-kirishia; a -nonyaa onye lanu abya eworu unu mee nwohu iya; ozoo bya anọdu tuko iphe unu riẹbe; ozoo bya anọdu emephe unu l'uji; ozoo bya awata unu anma phulaphula; ozoo bya eworu ẹka waa unu lẹ nchì kẹ gbaa. 21 Ha! Ọ gbekwa dū mu iphere epfupfu; noo lẹ mbẹdua ta adukwa teke mu adu ike eme unu ẹgube iphe ono.

Ọle-a; ọwa-a, mu abya epfupfu-a bukwa opfu, dū gẹ k'onye egomunggo swehuru. Sụ-a; e -pfujekpọo ya epfupfu; mu asù l'iphemiphe, bukpo iphe, ndu ozo tūru ama egude aba l'aba bẹ mbẹdua gudekwaa aba l'abaa nkemu. 22 Ọ -būru lẹ ndu ono bụ ndu Hiburu; bẹ mbẹdua bühukwa iya phọ. Teke ẹphe bụ unwu Ízurelu; mbẹdua bühukwapho onye Ízurelu. Teke ẹphe bụ oshilokpa Ébirihamu; mbẹdua bühukwaa oshilokpa Ébirihamu g'ẹphe bụ iya. 23 Mu sụ-a; ?ẹphe bụ ndu ejeru Kéreshi ozi tọ? Ono bẹ mbẹdua gbekwa ka phẹ nū abubu. Nta-a

bẹ mu epfukpọakwa g'onye, ọbvu byaru. Mu kakwa phẹ iya abubu; gẹ mu gbẹ ka phẹ eje ozi kẹ Kéréshi ono; bya aka phẹ eje mkpọro iya ijeto; a kakwa mu phọ echi iphe iya ichito. Ọphu ọ dudu tekenteke mu ta atsojeduru atsogeru l'onu ọnwu lẹ k'ọzi ono. ²⁴ Akpọ ise bẹ ndu Jiu chiwaru mu onu ẹchachi ọkporo labọ, e wofuru nanu. ²⁵ E chiwaa mu mgboro akpọ ẹto; bya atuwaa mu mkpuma akpọ lanu. Akpọ ẹto bẹ ọ phoduchawaru nwanshii mẹ ugbo ekpua mu. O nwecharu ọphu mu nọru ujiku ọphu lẹ mini eswe l'enyashi mgburugburu. ²⁶ L'ikpoto ije ono, mu jekotaru ono bẹ mu lowaru ishi mu alọlo l'utso, gbaru nu; lọ ishi mu alọlo l'ẹka ndu ana nfu; mẹ l'ẹka ndu Jiu ibe mu; mẹ l'ẹka ndu abudu ndu Jiu. Mu jee iphe mini pharu mu l'eze l'oma mkpukpu; mẹ l'echiegu; mẹ l'echi ogbu eze-enyimu; mẹ l'ẹka ndu abudu ọkpobe ndu kẹ Kéréshi. ²⁷ Mu jewaa ozi kuta ẹphuru phee; mu bya anwuwaa ẹnya ẹnyashi; ẹgu nri gua mu; ẹgu mini gua mu; ẹgu mee mu tekenteke; mu gbaru ọto oyi tsua mu. ²⁸ A -gufukpooro iphemiphe ono; bẹ o nwekpọerupho iphe, anọduje akpọshi mu mgbenya mboku-mboku. Iphe ono bu k'iphe, bukpo Chiochi kẹ Kéréshi g'ọ ha. ²⁹ ?Bu onye bẹ ike bvuru; ọphu ọ dudu g'ọ bu mbedua bẹ ọ bvuru ọbu? ?Bu onye nmalahuru l'iphe-ẹji ọphu o rwuduru mu l'ehu?

³⁰ Ọ -buru lẹ mu bafutaje aba bẹ iphe, mu e-gude aba abaa ọbu bukwa iphe, egoshi gẹ mu du-be arwuhu. ³¹ Su-a; ọ kwa Chileke, bu Nna Nnajiuphu onoya, bu Jizosu ono, bu onye ajaja bu nkiya jasụ l'ojejoje ono bẹ bu onye maru l'iphe-a, mu epfu-a ta adudu ọphu bu uka. ³² Lẹ teke mu nọ lẹ Damasukosu bẹ nnajihoa mkpukpu onoya, bu iya bu onye nọ-chiru ẹnya Aritasu, bu eze ndu ono; woru ndu ojoju, eche nche woru dochia onu oguzo ẹka eeshije abata l'ime mkpukpu ono sụ g'e gude mu. ³³ Tọbudu iya bu; e woru mu ye l'ime nkata pyoo mu l'uzo, du l'eli igbulọ, e gude kpụ-pee mkpukpu onoya mgburugburu; mu shi l'ẹka onoya nahu iya gbalaa.

12

Iphe, eegoshi Pọlu l'ophulenyia

¹ A makwaru-a l'aba aba ta abaduru l'urwu; ọle mu bafutaje aba. Nta-a bẹ mu a-wata epfu k'ophulenyia mẹ iphemiphe, bu mu iphe ọphuu, Nnajiuphu goshiru mu. ² Ọ duru nwoke lanu, mu maru bu onye kẹ Kéréshi, Chileke zikotaru; o jerwua mkpopfu igwe k'eto. A nọakwaru apha iri l'eno, iphe ono meru. Ọle mu ta maedu ?o jeru ẹka onoya k'eviya; tọ ọ phuru iya l'ophulenyia? Ọo 'epho Chileke nwekiya maru g'ọ nwuru. ³ Onye ono bẹ mu makwaru; mẹ o jeru iya lẹ ndu-o; tọo lẹ maa-o; bẹ mu amaekwa; ọ kwa Chileke bẹ o doru ẹnya. ⁴ E zikotaru iya worwua ya ọkpoku Chileke gedegede. Ọ nọdu l'ẹka ono numachaa iphe, kporu onu epfufu; mbu iphe, a suru gẹ nemadzu te epfushi. ⁵ Ọo ya bu lẹ nwoke ono bẹ mu e-gude aba l'abaa. Ọle mu tee gudedu onwomu aba l'abaa; gbahaa lẹ mu aba abaa k'arwuhu du mu nu. ⁶ Ọme mu jeshiaru aba abaa k'onwomu mẹ mu tege abukwaru onye egomunggo swehuru; kele iphe, mu g'epfu gege abuerupho ọkpobe-opfu bẹ mu g'anodu epfu. Obenu lẹ mu te ejedu aba abaa; lẹ teke mu jeshiaru aba abaa l'oo-nweru ndu a-wata arị lẹ mu kabaa shii; paru iphe, ẹphe humaru mu l'ehu mẹ iphe, ẹphe numaru, mu pfuru paru haa.

⁷ Mu hụmakwaru iphe, dughbaa oke biribiri l'ophulenyaa. Ọ bụru iphe ono meru g'ọ gude a l'ọru mkpọ dobe mu l'ẹhu; ọ n'odu akpọ mu chereere. Iphe ono bụru iphe, ejeru Nsetanu ozi bẹ byaru bya etsua mu iphe gude ọg-zeta mu gẹ mu te eje ekunuka onwomu. ⁸ Iphe ono bẹ mu r'wọwaru Nnajiuphu akpọ ẹto sụ iya g'ọ mee g'iphe ono parụ mu haa. ⁹ Ọ bụru iphe, o epfujee ru mu phọ bụ: "Eze-iphe-oma, mu meru ngu s'wakwaru ngu; keke teke mu akajẹ ere ire l'ẹhu ngu bukwa teke i d'ụ arw'udu." Ọ n'iyaa bụ lẹ mu a-n'odu aba abaa l'arw'uhu d'ụ mu; g'ike ke Kéreshi ree mu ire l'ẹhu. ¹⁰ Noo g'ọ gude mu s'ụ l'arw'uhu ono, d'ụ mu n'ụ ono; m'ekpoo iphe-iphere ono, eeme mu ono; m'ekpoo iphe ọtsu-l'ẹhu; m'ẹ mkpam'ehu; m'ẹ mkpawere, a'an'oduje emephe mu l'opfu ẹhu Kéreshi; meru ẹhu n'odu atso mu uto. L'ọ kwa teke mu d'ụ arw'uhu bẹ ike nkiya ere mu ire l'ẹhu.

Polu agba egomunggo ke ndu Kọrentu

¹¹ Nta-a bẹ mu meakwaru g'onye egomunggo swehuru l'ekunwonye ono; ọ b'uru unu nwuru mu ye iya. Keke unu gege an'odu aja mu ajaja; l'ọ t'ọ d'udu iphe, ndu-ishi-ozii o'phuu gude ka mu; l'ẹbe ad'ụ iphe, mu b'ụ. ¹² Mu tar'ụ nshi meshia iphe-ophumalenya, dughbaa biribiri; bya emeshikwaapho iphe ọzo, t'ufugbaru ẹhu, egoshi ike ke Chileke l'echilab'ọ unu. Iphe ono b'ugbaaru iphe, mu gude goshi unu lẹ mu b'ụ onye-ishi-ozii Kéreshi. ¹³ ?O nweru uto ọzo, mu kabaa eme Chiochi ọzo ree, mu emeduru unu? ?B'uepho lẹ mu ta as'uduru g'unu pfua mu ugwo-a? A-o; wakwa ẹka l'al'i-o; eshinu ono gbẹ b'w'aru ẹji; mu mee ya unu.

¹⁴ Owa-a kweakwa ugbo ẹto, mu j'ikoberu abya ndu-unu. Mu -bya; mu taa s'ukwa g'unu pfua mu ugwo; keke iphe, mu ach'ọ abya ta ab'ukwa okpoga unu. Ọ kwa unub'edua l'onwunu bẹ mu ach'ọ. Ọ t'ọ bukwa unwegirima akpajẹ ẹku doberu ne lẹ nna phẹ; ọ chikwa ne lẹ nna agbeje akpa ẹku edoberu un'wu phẹ. ¹⁵ Mu e-gudekp'oe'pho ọkpobe ẹhu-uto mephushiaru unu iphe, mu nweru; t'aa ishi onwomu g'eeshi g'ọ d'uru unu lẹ ree. ?Unu a-gbẹ yepete mu obu opfu lẹ mu kabaa unu eye obu?

¹⁶ Ọ d'uru ndu har'ụ kwe lẹ mu te eshidu b'uru unu ivu-erwa. Ọle ọ d'ukwanuru ndu a-s'ụ lẹ mu shi gban'uka ẹregede; lẹ mu gude ug'ho nmata unu. ¹⁷ ?D'enukwanu g'ọ nw'uru? ?Ọ d'ukpooru iphe, b'ụ ndu ono, mu ziru g'ẹ'phe byapfuta unu ono onye o'phuu mu gbẹ shi l'ẹka iya ria unu urwu? ¹⁸ Mu r'w'oru Tayit'osu s'ụ iya g'ọ bya; bya as'ụ gẹ nwan'na anyi o'phuu tsoru iya. ?O nweru iphe, unu a-s'ụ lẹ Tayit'osu byaru bya erita unu? ?T'ọ b'uedupho udu umere lan'ụ bẹ mu l'iya l'eme; t'ọ t'ọ b'uedupho uto lan'ụ bẹ mu l'iya l'eshi?

¹⁹ ?T'ọ unu shi e -shi teke-a r'ita l'iphe, anyi an'oduje eme b'ụ g'anyi e-me pfufu onwanyi l'iphu unu? Iphe, anyi an'oduje epfu bẹ anyi epfujẹ maru l'anyi epfu iya l'iphu Chileke; t'eme l'anyi lẹ Kéreshi t'ugbaru b'uru nan'ụ. Ọo ya b'ụ; ndu mu yeru obu; l'iphemiphe, anyi an'odujekpoo eme bẹ anyi an'odujekwa eme g'anyi gude metsee unu. ²⁰ Mu ats'ukwa ebvu s'ụ: ?mu maru t'ọ bukwaru n'ụ; mu -byarwuta; unu taa d'uedu gẹ mu r'iru l'unu a-d'ụ; mu taa d'uekwapho unu g'unu r'iru lẹ mu a-d'ụ. Mu ats'ukwa ebvu s'ụ: ?mu taa byakwan'ụ bya ah'uma l'unu an'oduje aswo-phe uswo; ejiphe iji-nya; b'uru ndu obu oku; l'unu akpaphe ẹnya; ephuphe onwunu iphu; agba nwibe unu

mgbamu; ekuphe onwunu ekuku; eme mkpaka. ²¹ Mu atsukwa ebvu lẹ mu -bya ogiya-a, bẹ Chileke ewoda mu alị l'iphu unu; mu aguru aphu kpua ikpoto ndu mehawaru iphe-ẹji; ophu ẹphe ekwekwapho l'izimanu lwaru phẹ azu g'ẹphe haa ẹjo umere, rehuru erehu; haa eme kẹ nwanyi; haa aburu ndu iphere bvuru l'iphu.

13

Anma okwa ikpazu

¹ Abyabya owa-a, mu abya abyabya nta-a kweakwa ugbo ẹto, mu abya unu agbaphe. "O kwa ekebe umadzu ẹbo; ọzoo ẹto bẹ eegudeje bua ikpe." ² Mu nmahaakwaru unu okwa teke mu byaru k'ugbo ẹbo pho. Mu nodu anmakwaru iya pho unubẹ ndu eme iphe-ẹji ono nta-a, mu ta anodu l'eka ono-a; mẹ ndu ọzo; lẹ mu -bya bẹ mu taa hakwa unu. ³ Oo ya bu; g'unu e -shi nno maru lẹ Kéreshi gude mu-a epfu opfu; l'unu sukwaru g'e goshi unu iphe, e-me g'unu maru l'o gude mu-a epfu opfu. Kéreshi ono te emejekwa g'onye ike bvuru mẹ o -nodu eme unu iphe. O chia iphe, oo-me bu l'oo-goshi g'okpẹhu iya habe l'eka unu no. ⁴ L'a makwaru-a l'ike te eshidu dukwadu iya teke a kpopyaberu iya l'oswebe; obenu lẹ nta-a bu ike kẹ Chileke bẹ o gude nodu ndzu. O kwapho g'ike te eshidu dukwadu iya ono bu g'o to shidu dukwadu anyibedua; obenu lẹ nta-a bẹ ike kẹ Chileke e-me anyi adzuru ndzu gẹ Kéreshi dzu; ike adu anyi g'o du iya; k'ophu ike a-du anyi l'iphe, anyi emekpo unu.

⁵ Unu nyochakwaa onwunu enyocha maru ?unu kwetakwaduru-a? Unu hukwa onwunu ama. ?Unu ta amadu lẹ Jizosu Kéreshi bu unu ebubu l'ẹhu? gbahaekwapho l'unu te ekwetaeduru. ⁶ Ophu mu gude ẹka bu l'unu e-mechaa maru l'anyibedua ta agwobeduru ekweta ono, anyi kwetaru kẹ Kéreshi ono. ⁷ Iphe, anyi anoduje epfu anu Chileke bu g'o to kwekwa g'unu mee iphe, adudu ree. O to bukwa g'e gude goshi l'anyi mekotaru; o chikwa g'unu meje iphe, pfuru oto; o rwuhakpooru o jee a-du g'o bu l'ekwekwe, anyi shi kwe lẹ mbu ono bẹ anyi ekweeduru. ⁸ L'o to dukwa g'o ka mma l'oo iphe lanu, anyi suru ememe k'emebyi okpobe-opfu kẹ Chileke; gbahachia l'anyi a-noduje eme iphe gude ese iswi okpobe-opfu ono. ⁹ Oo ya bu l'ehu anoduje atsọ anyi utso mẹ o -buru l'anyi du arwuhu; ike dukwanu unu. Noo g'o gude o du anyi g'a su l'unu lwaru azu l'onodu, duebe ree.

¹⁰ Mu ede iphe-a nta-a, mu l'unu ata anodu l'eka ono-a. Gẹ mu te eje egude ike ono gbẹ duru unu ehuka mẹ mu -bya. Mbu ike ono, o yeru mu l'eka gẹ mu gude metsee unu emetsee ono gbẹchia mee unu omeliwe.

Ekele ikpazu

¹¹ Kẹ ikpazu iya unwunna mu bu; unu nokwapho oma-o. Unu duebekwa ree; iphe, mu arwo unu bu g'uche unu bukwaru nanu. Unu eburu lẹ nchi-odoo. Gẹ Chileke ono yeru anyi obu teme o nodu emeje g'ehu du anyi guu ono swikwaru unu eswiru-o.

¹² Unu kelekwa onyemoye ekele l'ehu l'ehu nmata phẹ akpa, du nsọ. ¹³ Iphe, bukpo ndu-nsọ l'ophu l'ekelekwapho unu.

¹⁴ Mu su g'eze-iphe-oma kẹ Nnajiuphu, bu Jizosu Kéreshi; mẹ eye obu ophu Chileke eyeje ndibe iya; mẹ ike ono, Unme-du-Nsọ meru

g'anyi l'unu gbarụ mgba ono dzukotakwa oke l'ẹhu unu g'unu ha.
Nokwa g'ọ dọ.

Èkwo-ozì, Pòlu Deru Nù Ndu Galeshiya

¹ Èkwo-ozì-a shì l'èka m̀be Pòlu, onye-ishi-ozì Jizòsu Kéreshì. Onye-ishi-ozì, e meru mu ta abúkwa nemadzù meru mu iya; òphu ò búkwa nemadzù b̀e o shì l'èka. Ò kwa Jizòsu Kéreshì ỳe Chileke, bú Nna b̀e o shì l'èka, mbù onye ono bú iya meru g̀e Jizòsu ono shì l'ònwu teta dzùru ndzù ono. ² Ùnwunna anyì, mu l'èphe nò l'èka-a b̀e mu l'èphe t̀koru ekele iphe, bú Chìochì, nò l̀e Galeshiya.

³ G'eze-iphe-òma; ỳe nchì-adù-doo búkwaru k'unu; mbù òphu shì l'èka Chileke, bú Nna; waa l'èka Nnajiuphu anyì, bú Jizòsu Kéreshì, ⁴ bú onye ono woru onwiya nù g'e gbua g'ò búru ngweja, e gude gwefu iphe-èjì anyì; k'òphu òdzota anyì l'èka mgboko-a, iphe-èjì jìru èjìjì-a. Iphe ono búru uche Nna anyì, bú Chileke b̀e o meru ono. ⁵ Anyì sù g'ajaja búru k̀e Chileke jasù l̀e tuutuutu l̀e m̀imimii. Nokwa g'ò dù!

Ozi-oma lanù kpoloko dù

⁶ Iphe òwa-a dúkwa mu nù biribiri l'ò tò dùedu g'ò nòberu unu gb̀e agbak̀tawaru nù Chileke unu ono azù; mbù onye ono kuru unu ono g̀e Kéreshì eshì l'èze-iphe-òma ono, o meru unu ono dzòta unu; unu gb̀e wowarùnu iphu ghaaru ozi òzo gbaru iche; ⁷ mbù ozi òphu abùdu ozi-òma ililekpò; òchia l'ò dùru ndu agbaghashì unu agbaghashì; ndu eme g'èphe gbanwee ozi-òma k̀e Kéreshì ono. ⁸ A-o; teke ò búkwa l'òo anyìbedua; òzoo ojozi, shì l'imigwe byaru bya eziahaa unu ozi-òma òphu ỳe òphu anyì zìru unu adagbadùru; g'a t̀-phukwaa ya l'ònu. ⁹ Òo iphe, anyì pfuhawaru b̀e mu epfu òzo nta-a sù: onye ezi unu ozi-òma òphu ỳe òphu anyì zìru unu adagbadùru; g̀e Chileke t̀-phukwaa onye ono l'ònu g'ò laa l'iswi.

¹⁰ ?Ò dù unu g̀e mu eme g̀e mu pfua iphe, a-tsò ndiphe òzoo Chileke ùtso l̀e nchì? Tò ?Bù g̀e mu mee g̀e ndiphe sù l̀e mu bú onye òma? Ò bú l'iphe, mu eme bú g'a sù l̀e mu bú onye òma m̀e mu ta abúkwaru onye-ozì k̀e Kéreshì.

Pòlu epfu g̀e ya gude búru

onye-ishi-ozì

¹¹ Sù: iphe, unu a-maru; ùnwunna mu; bú l'òzi-òma òphu mu ezije ta abúkwa l'uche nemadzù b̀e o shì. ¹² K̀e ò tò búdu nemadzù b̀e o shì l'èka; òphu ò búdu nemadzù kpò-zìru mu ùzo iya. Òo Jizòsu Kéreshì goshìru mu onwiya l'òphulenyà bya eworu ozi-òma ono ye mu l'èka.

¹³ Unu nùmawaru-a g̀e ndzù mu shì dù teke mu shì eme k'omelalì, ndu Jìu egudeje abarù Chileke èja; g̀e mu shì eme Chìochì k̀e Chileke ewere emegharu iya èka. Unu nùmawaru l'iphe, mu shì emekpòephe g̀e mu mee bú g̀e mu mebyia ya l'òphu l'òphu. ¹⁴ Mu shì atùkojekpòephe ekemu ndu Jìu ono mekòta g'a t̀uru iya. Mu mekpòeru iya phò metaberu iya k'òphu mu t̀koru igwerigwe ndu mu l'èphe bú ògbo gbaghakòta l'ememe iya; t̀eme eme omelalì ndiche anyì ph̀e shì anòduje aphukpoo mu l'èhu shì.

¹⁵ Obenu l̀e Chileke, bú iya doberu mu iche eshì l'èpho ne mu; byaru ekua mu; ono búru eze-iphe-òma, o meru mu. ¹⁶ Ò bya ekpuhaa nwa

iya ono goshi mu k'ophu mu awata aturu ndu abudu ndu Jiu onu iya. Ophu o dudu nemadzū, dzū ndzū mu chikoshiru iya. ¹⁷ Ophu mu ejekwarupho Jierúsalemu ke ge mu jepfu ndu vuru uzo buru ndu-ishi-ozī-a je phe akpata ishi. Iphe, mu mechiaru bu le mu gbeshiru tugbua bahū le Arebiya bya eshi eka ono laphu azū le Damasukosu. ¹⁸ A noepho mgbarapha eto; mu tugbua jeshia Jierúsalemu ge mu je amaru Pyita. Mu l'iya noo idzu eto. ¹⁹ Ole o to dudu ndu-ishi-ozī ono ndu ophuu, mu humaru gbahaa Jiemusu, bu nwune Nnajiuphu anyi.

²⁰ Oo Chileke nwekiya maru l'iphemiphe-a, mu no l'iphu iya ederu unu-a ta adudu ophu bu uka, mu nodu adzu iya.

²¹ Tobudu iya bu; mu tugbua jee ali Siriya bya ejee ali Silisiya. ²² G'e pfukpo-a ta abukwa le Chiochi Kereshi le Jiudiya g'ephe ha duru ndu ophu mawaru onye mu bu. ²³ Iphe, ephe anepho le nchi buepho l'a suru le "onye-a, shi emephe anyi ewere-a be asaakwa ozi-oma ke g'e kweta ke Kereshi ono asasa. Mbū ekwekwe ono, o shi eme g'o mebyia emebyi ono." ²⁴ Noo g'o gude ephe nodu ekeleje Chileke ekele opfu ehu mu.

2

Polu ejepfu ndu-ishi-ozī ndu ophuu

¹ A noepho apha iri l'eno mu le Banabasū swiru laphushia azū le Jierúsalemu. Mu duta Tayitosu anyi l'iya swifuaru. ² Iphe, mu gude jee bu le mu humaru iya l'ophulenyā. Mu le ndu ono, bu ndu-ishi ono bya anoo ndzuko k'iche. Mu bya eworu ozi-oma ono, mu ziru ndu abudu ndu Jiu ono togboru phe eba. Oo ya bukwanu g'akanya, mu sehawaru me ophu mu ese nta-a ta aburu mu ke mmanu. Ephe zua mgbede. ³ Ophu e kebutakpodaru nu Tayitosu-a, abudu onye Jiu-a, mu l'iya swia g'o bua ubvu. ⁴ Ole g'o duhabe; o dukwarua ndu meru g'ephe bu ya ubvu; ndu pyobataru eme g'ephe bu ndu ke Kereshi; 'ama l'ephe ta abudu iya; l'oo ngge be ephe byaru anwunwu g'ephe bya bya egeta g'anyi gbakuta-beru ekemu azū opfu l'anyi bu ndu ke Kereshi. Iphe, ephe shi achō uzo iya bu g'ephe mee anyi g'anyi mejeepho iphe ekemu phe pfuru g'ohu anoje eme iphe onye gbaru iya nu pfuru-a. ⁵ Ophu anyi ekwekwanu haaru phe uzo ahaha ophu kpo g'o ka mma l'oo mgbo lanu g'ee-shi g'anyi edoberu unu iphe ono, bu okpobe-opfu ono, bu ozi-oma onoya.

⁶ Obenu le ndu ono, a suru l'ephe bu ndu-ishi ono; mu ta akpakwa ishi iphe, ephe bu; kele Chileke ta adukwa onye oole enya l'iphu; ndu ono, a suru l'ephe bu ishi ono ta adukwa iphe ozo, ephe yeru onu su ge mu yebaa l'ozī-oma ono. ⁷ O gbekikwa buru iphe, ephe meru bu l'ephe humaru le Chileke wowaru ozi-oma ono ye mu l'eka ge mu je ezia ya ndu abudu ndu Jiu; mbū egube ono o wokwaru iya pho ye Pyita l'eka g'o je ezia ya ndu Jiu. ⁸ Kele oo g'ike ke Chileke reru ire l'ehu Pyita; o buru onye-ishi-ozī zia ndu Jiu ozi-oma ono; bukwapho g'ike ke Chileke reru ire l'ehu mu; mu buru onye-ishi-ozī zia ya ndu abudu ndu Jiu. ⁹ Tobudu iya bu; Jiemusu me Pyita me Jionu bu ndu ono, a suru l'oo phe bu ndu-ishi, gudesi Chiochi-a bya amaru l'oo Chileke yeru mu ozi-oma ono l'eka. Ephe zua mgbede; bya ana mu le Banabasū l'eka; bya ekweta l'anyi l'ephe tukoru buru nanu. Anyi l'ephe bya atukokwapho wua onu nanu le mu le Banabasū a-nodu ezi

ndu abudu ndu Jiu ozi-oma ono; g'ephebedua zije iya ndu Jiu. ¹⁰ Iphe lanu, ephe suru g'anyi mee bu g'anyi nyatajekwa ndu akpa nri. Ono be mu kukebekpooru ehu eme.

Mba, Polu baru Pyita le Antiyoku

¹¹ O be ge Pyita byaru Antiyoku; mu pfuru iya l'iphe baaru iya mba ledzudzu-oha; kele o nweru iphe, o meru deru iya nu. ¹² Le teke mbu kpo be Pyita yee ndu abudu ndu Jiu shi erigbaje nri. E mecha ge ndu ephe le Jiemusu no byapfutachaeru iya pho; o bufu onwiya su l'ephe le ndu ono, abudu ndu Jiu ono tee rigbaedu. Kele o wataru atsu ndu Jiu ono ebvu, bu ndu suru l'oniyemone bufutajadaa ubvu ono. ¹³ Unwunna anyi ndu Jiu ndu ophu bya eyefua eka l'ogozu Pyita phe obu. Mbu lufuchakpo le Banabasu be ephe jitachakwaru o tsoru phe buru ndu ogozi. ¹⁴ O be teke mu byaru bya ahuma l'enya mu; l'ephe te etsodu ozi-oma ono le nhamunha iya; mu pfuru l'iphe ndu Chiochi g'ephe ha su Pyita: "Humanu ge gubedua bu onye Jiu; teme i nodu eme umere ndu abudu ndu Jiu; ?Denuhunu go gude i nodu eme gi kebuta ndu abudu ndu Jiu g'ephe meje ekemu ndu Jiu?"

Ekweta adzo ndu Jiu waa ndu abudu ndu Jiu

¹⁵ A makwaru-a l'anyibedua be a nwukpooru; anyi buru ndu Jiu; ebe anyi abudu ndu iphe-aji ge ndu abudu Jiu bu. ¹⁶ Obenu l'anyibedua maru l'o to budu eme g'a turu l'ekemu emeje nemadzu g'o buru onye pfuberekoto l'iphe Chileke; l'oo ekweta ke Jizosu Kereshi. Oo ya bu l'anyibedua kwapho, kwetawaru ke Jizosu Kereshi a-buru ndu pfuberekoto l'iphe Chileke; o to bukwa kele anyi eme iphe, a turu l'ekemu. Noo kele o to dudu onye Chileke agu l'onye pfuberekoto opfu l'onye ono meru iphe, a turu l'ekemu. ¹⁷ Eshinu anyibe ndu Jiu emekwapho g'anyi shi Kereshi l'eka buru ndu pfuberekoto l'iphe Chileke; o n'ya bu l'anyi kwewaru l'anyi buhukwapho ndu eme iphe-aji ge ndu amadu ekemu Chileke. Teke o bu l'o du nno; ?o pfuru le Kereshi eme g'eme iphe-aji kabaa shi to? Tuswekwa! ¹⁸ Kele o -buru le mu wataru emekwaa iphe, mu shi mebyiwaa emebi be mu buakwaa onye emebi ekemu. ¹⁹ Mu gudeakwa eme ekemu; mu huma le mu nwuhuwuru anwuhu; l'ekemu ghuwaru mu egbugbu; g'ee-shi ge mu a-dzuru Chileke ndzu. ²⁰ A kpopyabewaru mu le Kereshi l'oswebe. Nta be mu noakwaa ndzu. Ole o to budu mu no ndzu obu; o buakwaa Kereshi no ndzu l'ime ehu mu. Ndzu ophu mu no l'eliphe nta-a bukwa le mu kwetaru ke Nwa Chileke be mu gude nodu iya; mbu onye yeru mu obu; woru ishi ndzu iya tua l'opfu ehu mu. ²¹ Mu taa jikakwa eze-iphema ke Chileke. O -buru l'oo eme ekemu be e-me amadu onye pfuberekoto l'iphe Chileke; o n'ya bu l'anwuhu, Kereshi nwuhuru te enwedu ishi.

3

Ekweta ozo eme ekemu

¹ Oo-waa! Egube g'eswe unube ndu Galeshiya habekpokwana! ? Bu onye kabu rwaa unu eka l'iphe g'unu jika okpobe opfu ono? ?Tobudu unu be mu tukoru k'anwuhu, Jizosu Kereshi nwuhuru l'oswebe togboru eba; o doo unu enya ree-a? ² Iphe lanu, mu aji unu bu: ?Buada-a iphe, ekemu pfuru be unu meru teme unu nata

Unme-dü-Nsọ ono, unu nataru ono? ?Tọbudu l'unu nūmaru ozi-oma ke Kéreshi ono bya ekweta? ³ ?Denuhunu g'o gude unu gbẹ buru ndu eswe? Lẹ mbụ bẹ unu gude Unme ke Chileke gbube ishi etso Kéreshi. ?Buhunu gūnu meru iphe, unu parū Unme Chileke ono buhaa dobesu l'ọo ike k'unu bẹ unu e-gude tsokota Kéreshi obu? ⁴ ?Iphe-ẹhuka ono, unu jekotaru ono bu ke mmanu to? O to dukwa mu g'ọ bu ke mmanu. ⁵ Chileke anodujekwa anu unu Unme-dü-Nsọ bya emeshiru unu iphe-ohumalenya. ?O tukoru iphemiphe ono eme opfu l'unu eme iphe, ekemu pfuru to bu-a l'ole unu nūmaru ozi-oma ono bya ekweta?

⁶ Nokwapho ge Ebirihamu kwetaru ke Chileke; o guaru iya ya l'apfubekoto. ⁷ Oo ya bu l'unu eleana iya enya; l'oo ndu kwetaru ke Chileke be bu unwu Ebirihamu. ⁸ Ekwo-opfu Chileke pfuhawaru su le Chileke e-me ndu abudu ndu Jiu g'ephe buru ndu pfuberekoto m'ephe -kweta ke Chileke. E vuhawaa uzo zia Ebirihamu ozi-oma ono su iya: "Ebirihamu; oo l'eka ngu be e-shi meeru ndiphe mgburugburu eze-iphe-oma." ⁹ Oo ya bu; l'eshinu Ebirihamu kwetaru ke Chileke; Chileke goru iya onu-oma; be o bukwapfo egube ono be Chileke a-goru onu-oma nu iphe, bukpo ndu kwetaru nkiya.

¹⁰ Iphe, bukpo ndu chiru upfu kwee l'ekemu su l'oo eme ekemu a-dzo phe be buakwaa ndu a turu onu. Kele ekwo-opfu Chileke sukwaru: "Onye ta atukoduru iphemiphe, e dekotaru l'ekwo ekemu g'ọ ha eme buakwaa onye a turu onu." ¹¹ Iphe lanu, dokporu enya ree bu l'ọ to dudu onye a-du ike egude eme iphe, ekemu pfuru aburu onye pfuberekoto l'iphu Chileke. Kele "Onye pfuberekoto bukwa ekweta be oo-gude nodu ndu." ¹² Obenu l'eme iphe ekemu pfuru yee ekweta ke Chileke ta adukwa iphe, ephe jigba; kele e dekwapho su: "Lẹ ndu emegbuje iphemiphe, ekemu pfuru e-gudekwa iya pho dzuru ndu."

¹³ Kéreshi gbafutaru anyi le mburonu, ekemu meru anyi vuru; eshinu o vutachiru anyi mburonu ono anyi shi vuru ono. Kele ekwo-opfu Chileke sukwaru: "Iphe, bukpo onye a pfugburu l'eli oshi bukwa onye laru le mburonu." ¹⁴ Kéreshi laru le mburonu ono g'ee-shi g'eze-iphe-oma, Chileke suru le ya e-meru Ebirihamu eshi l'eka ke Kéreshi Jizosu rwua ndu abudu ndu Jiu eka. Anyibedua e-shikwanu l'ekwekwe, anyi kweru ke Kéreshi nata Unme ono, Chileke kwewawaru ukwe le ya a-nu anyi ono.

*Iphe, a tudoru ekemu waa iphe,
Chileke kweru ukwe iya*

¹⁵ Unwunna mu; ge mu gudekpoadanu iphe, anyi emeje nmaaru unu etu owa-a. Amadu -kee ekpe dee ya l'ekwo byia ya eka ta adukwa onye emebi iya nu; ophu o dukwa onye eyekwa iya iphe; mbu a makwaru-a l'oo ekpe, nemadzu keru. ¹⁶ Su-a; o kwa Ebirihamu yee oshilokpa iya be Chileke kweru ukwe-iphe. O to sukwaru iya l'oo yele ndu shi l'okpa iya; g'ee-gudekwanu nno makwanuru l'oo ikpoto nemadzu. O suru iya l'oo yee oshilokpa iya, bu iya bu l'oo onye lanu, bu iya bu Kéreshi obu. ¹⁷ Mbu l'iphe, mu epfu bu le-a; l'ogbandzu ono, shi Chileke l'eka be Chileke kwetaru ukwe su le ya e-me iphe ya pfuru. Su-a; ekemu, a nodaru unu apha l'apha ukporo l'iri ge Chileke kwechaaru ukwe-iphe ono teme ekemu ono bya ta ayikwa gbukaa iphe, Chileke kwewaru

ukwe iya. O to mekwa ukwe-iphe ono, Chileke kweru ono g'ò buru iphe-mmanu. ¹⁸ Ome o buada g'e me iphe, ekemu pfuru teme Chileke emee iphe, o kweru ukwe iya me aamanuru l'ò tò buedu ukwe-iphe. Obenu le Chileke nuru Ébirihamu iphe, o kweru ukwe iya; opfu l'ò kwewaru iya ya.

¹⁹ Su-a; ?ò buhunuru gunu be a tu-doru ekemu? Iphe, a tu-doru ekemu bu g'ekemu goshi iphe eme iphe-eji bu. A tu-doru iya g'ò nodu jasu teke oshilokpa Ébirihamu obu a-bya, bu iya bu onye obu, Chileke kweru ukwe-iphe doberu obu. Oo Chileke turu ekemu ono bya agbe l'eka unwu-ojozi-imigwe woru iya nu onye-eto bu Mosisu, no-chiru enya nemadzu g'ò taru ndiphe. ²⁰ L'ò kwa a -du ebo eme iphe be aachojje onye-eto; obekwanu le Chileke bu onye lanu.

²¹ ?O pfuru l'ekemu egbuka iphe, Chileke kweru ukwe iya egbuka to? Tuswekwa! Kele ome o -duru ekemu, a turu g'o gude ndzu me apfubekoto l'iphu Chileke eshinu l'edobe ekemu. ²² Obenu l'ekwo-opfu Chileke egoshi le ndiphe mgburugburu be iphe-eji pyitaru l'ekpiri. Iphe, o gude egoshi iya ono bu g'iphe ono, Chileke kwetaru le ya emeru onye woru onwiya ye Kereshi ono l'eka abuerupho ndu woru onwophe ye Kereshi l'eka be oo-meru iya kpoloko.

²³ Kele teke k'ekweta teke adudu be ekemu shikwa tuchia anyi atuchi g'anyi ta ahuma uzo anyi e-shi kweta ke Kereshi. ²⁴ Oo ya bu l'ekemu shi edu anyi uzo g'onye eleta unwegirima enya; dua anyi jasu Kereshi bya g'anyi a-buru ndu Chileke guru le ndu pfubekoto; opfu l'anyi woru onwanyi ye iya l'eka. ²⁵ Nta-a, Chileke guhawaru anyi uzo g'anyi woru onwanyi ye Kereshi l'eka-a be anyi ta nokwa l'eka onye ono, eleta anyi enya ono, bu iya bu ekemu.

²⁶ Oo ya bu; l'eshinu unu wowaru onwunu ye Kereshi l'eka; unu l'iya tugba buru nanu be unu bukotawa unwu ke Chileke. ²⁷ Le g'unu ha buru ndu e gude epha Kereshi mee baputizimu be yeakwaru Kereshi g'onye yeru uwe. ²⁸ Mkpocha l'onye-a bu Jiu ebe onye-a abudu ta adukwa; ophu o dukwa l'onye-a bu ohu; onye-a buru amadu; ophu l'onye-a bu nwoke onye ophu buru nwanyi adukwapho; kele g'unu ha shiwaa l'eka Kereshi tugba buru nanu. ²⁹ Su: unu -buharu ndu ke Kereshi be unu buwaa oshilokpa Ébirihamu, bu iya bu ndu iphe ono, Chileke kweru Ébirihamu ukwe iya ono rwuberu.

4

¹ Su-a; waa iphe, mu e-gude goshi unu iphe, mu epfu bu owa-a: l'onye bu iya e-mechaa ria iphe nna iya; be teke o bu nwata be bukwa geeme ohu bu g'aanoduje eme iya. A makwaru-a l'oo ya nwe iphemiphe; ² ole onwejeru onye yee ya bu; onye a-nodu emefuta iya nu; l'ò dukwarupho onye a-nodu eleta iphe, o nweru enya jasu teke nna iya pfuru su l'ò noo teke nwata ono suwaru egweta iphe iya. ³ Nokwapho g'ò du l'eka anyi no bu ono. Teke anyi te eshidu maru iphe be obvu, bugbaa ishi mgboko owa-a shi mee anyi ohu phe. ⁴ Ole o rwuru teke o gbaru; Chileke ye Nwa iya su g'ò bya. O bya aburu nemadzu; nwanyi nwua ya. O buru iphe, ekemu suru g'e meje be oomeje; ⁵ g'oo-shi egube ono gbata ndu ekemu keru egbu; g'ee-gude egube ono Chileke anata anyi g'anyi buru unwu iya.

6 Ọ bụru l'ọo l'unu bụwaa ụnwu iya meru g'o gude Chileke woru Unme Nwa iya ye unu l'obu; mbụ Unme ọphu emeje g'e kuje Chileke "Nnana!" 7 Ọo ya bụ l'e shi Chileke l'ẹka; ọphu i bụedu ohu; i bụwaru nwa Chileke. Eshinu i bụwaa nwa Chileke bụanaa ya-a bụ l'i yiwaa lẹ ndu e-ri iphe ono, Chileke doberu ụnwu iya ono.

Polu agba egomunggo kẹ ndu Galeshiya

8 Lẹ mbụ teke unu eshidu maru Chileke bẹ unu shi bụgbaaru ohu iphe, abụdu Chileke. 9 Obe nta-a, unu byawaru bya amaru Chileke-a; waawaa; gẹ mu pfuchia ya ẹgube-a; ọ chia nta-a, Chileke mawaru unu-a; bẹ mu sụru: ?Denuhunu g'o gude unu dakobe alaphu azụ alapfu ọbvu ono, adudu ike dū iya nū; tẹme ọ bụru iphe-mmanụ ono? ?Bụ gūnu meru g'o gude unu nōdu eme g'unu laphukpōoro azụ je aburu ohu phẹ ọzo? 10 Unu aboje mboku l'obo-iphe; mẹ ọnwa; mẹ teke iphe meru; mẹ apha. 11 Ndzụ unu anodujekwa agụ mu. ?Ozi, mu jeru l'ishi unu ta abuduru mu nū kẹ mmanụ?

12 Ụnwunna mu; mu arwọ unu arworo; sụ g'unu dūnu gẹ mu dū; kẹle mbēdua dūwaa g'unu dū. Ọ tọ dukwa iphe, dū ẹji, unu meru mu ililekpoo. 13 Unu maru-a l'ọo teke iphe eme mu bẹ mu byaru ezia unu ozi-oma ono lẹ mbụ. 14 E -gudekpokwaaro l'iphe, eme mu nū shi bụru unu oke iphe-ohutama; ole mu ta adukwanu unu ashị; ọphu unu ajikakwaru mu. Unu gbenu meberu mu ree gẹ mu bụ ojozi-imigwe; ọzoo lẹ mu bụ Kéreshi Jizosu l'onwiya. 15 ?Unu meru ẹhu-a, shi tsoo unu uto l'opfu ẹhu mu teke ono-a imagha? Kẹle mu maru l'a ta tudu iya ẹgo; l'ome unu duru ike teke ono mẹ ọ bụchaaru k'unu aswoshi akpuru ẹnya nkunu chiẹ mu. 16 ?Mu gbenu bụwaru onye opfu unu nta-a; opfu lẹ mu pfuru unu iphe, bụ ọkpobe-opfu?

17 Ndu ono, eduphu unu ono emekwaru unu ẹmereme shii; ọo l'ọo g'unu makwaru l'iphe, ẹphe emeduru unu ẹmereme ono ta adukwa ree. Ẹphe emekwa g'ẹphe bufu unu l'ẹhu mu g'unu gbaru tsoru phẹ. 18 Agbatoru ndu ọzo adujekwa ree; ọo l'ọo g'unu gbatsojekwaru ndu obu m'ẹphe -nōdu epfu iphe, dū ree. Unu mejekwa ẹgube ono tekenteke; g'ọ tọ bụekwapho teke mu l'unu nọ. 19 Ụnwu mu! Mu nọkwa l'iphe-ẹhuka opfu ẹhu unu nta; mbụ gẹ nwanyi, abya ezeda. Mu je a-nōdu l'iphe-ẹhuka ono jasunupho teke unu a-dū gẹ Kéreshi. 20 Ọ dūe mu phọ g'a sụ lẹ mu l'unu nọ nta-a; mẹ mu amaru gẹ mu gege dobe ọnu pfuaru unu opfu. Nta-a bẹ ọ tufuru mu ẹhu gẹ mu e-mekpoo k'ẹhu unu.

Ẹtu Hega yee Sera

21 Unubẹ ndu ọogu anodu emeje iphe, ekemu pfuru; unu kaeshikwaru mu; ?unu ta anumaduru iphe ekemu pfuru tọ? 22 Kẹle e dekwaru sụ lẹ Ẹbirihamu nwutaru unwegirima unwoke labo. Onye lanu bụ nwanyi, bụ ohu nwutaru iya ya; onye ọphuu bụ amadu yeru iya ya. 23 Onye ọphu, ohu yeru bẹ a tsutaru ime iya ẹbe ọ dudu ukwe Chileke kweru swibe l'ẹhu iya k'iche. Onye ọphuu, shi l'ẹka amadu pho bẹ a tsutaru ime iya opfu lẹ Chileke kweru ukwe l'aa-nwu iya. 24 Mu gude iphe ono, mehawaru nū ono anmaru unu ẹtu. Ụnwanyi ono ẹphenebo, bụgbaa ne phẹ ono nọ-chiru ẹnya ọgbandzu labo, shi Chileke l'ẹka. Onye ọphu, bụ Hega nọ-chiru iphe ono, Chileke kweru ukwe iya l'ogbandzu shi l'eli úbvú Sayinayi. Ụnwu nkiya bẹ a nwuru

g'èphe buru ohu. ²⁵ Hega nọ-chiru úbvú Sayínayi ono nọ l'alì Arebiya. O buru Arebiya ono bú Jierúsalemú kẹ nta-a. Noo kẹle yẹe unwu iya shi buru ohu. ²⁶ Obenu lẹ Jierúsalemú ophu dọ l'imigwe ta abudu ohu; tẹme o buru iya bú ne anyi. ²⁷ Kẹle e deru l'ẹkwo-opfu Chileke sọ:

“Tee ẹswa gube nwanyi,
pfuru apfuru,
eteke atsụ-swee ime!
Gude ẹhu-utso tee ẹswa
gube nwanyi,
amadụ iphe,
eme lẹ nka nwanyi,
ime eme;

Kẹle nwanyi ono,
e shi gbado agbado ono
l'a-gbẹ kanụ enweru
nwa eme lẹ nwanyi
ophu alụ ji.”*

²⁸ Sọ-a; unwunna mu; anyịbedua buakwapho unwegirima e kweru ukwe iya tẹme a nwua pẹ ẹ Áyizaku. ²⁹ O bukwarupho g'ọ dọ teke ono bú g'ọ dọ nta-a. Teke ono bẹ onye k'ono, a tsutaru ime iya ẹ kẹ ndu ozo phọ shi anọduje akpa onye ophu ndzụ iya shi l'ẹka Unme Chileke phọ ẹhu. ³⁰ Ole ?bụ gunu bẹ ẹkwo-opfu Chileke pfuru? O sọru: “Chifukwa ohu yẹe nwa iya; kẹle nwa, shi l'ohu bẹ yẹe nwa, amadụ nwuru taa gbakwaru mgba eke iphe nna pẹ.” ³¹ Oo ya bú; unwunna mu; anyi ta abukwa unwu, ohu nwuru; anyi bukwa unwu, nwanyi bú amadụ nwuru.

5

Enweru onwonye l'ime Kéreshi

¹ Kéreshi toakwaru anyi l'ẹgbu; sọ g'anyi ba buheru ohu. Oo ya bú; unu pfushia ike. Unu te ekwekwa g'ọ dọru onye e-gude ekemu mee unu g'unu buru ohu ozobaa.

² Sọ-a; ẹ ẹ mube Poļu karu unu; ọ -buru l'unu buru úbvù bẹ Kéreshi ta adukwa urwu, ọ baru unu. ³ Ẹ mu kasachakwaa onyemonye, buru úbvù nchi; l'o mefutajekwa iphemiphe, bú iphe, ekemu pfuru g'ọ ha. ⁴ Unubẹ ndu eme ẹ Chileke gúa unu lẹ ndu pfuberekoto; opfu l'unu eme iphe ekemu pfuru bufuakwaru onwunu l'ẹka Kéreshi nọ. Unu nashjakwaru onwunu eze-iphe-oma kẹ Chileke. ⁵ O -buru anyịbedua bẹ iphe anyi zọberu ele ẹnya eleshia iya ike lẹ Chileke a-gu anyi lẹ ndu pfuberekoto l'iphu iya bukwa l'anyi nataru Unme-dụ-Nsọ; opfu l'anyi woru onwanyi ye Kéreshi l'ẹka. ⁶ L'anọduwaa l'ime Kéreshi bẹ l'e buru úbvù; ozoo l'e te buduru ta aduekwa iphe, ọ bú. Iphe, bú iphe, buakwaa ekweta kẹ Kéreshi ophu shi lẹ n-yemobu.

⁷ Unu shikpokwa etsokotawa ọzo ono ree. ?Buhunu onye kposhiru unu anọdu eme iphe, bú ọkpobe-opfu ono nta? ⁸ Ophu a maru bú l'ọ tọ buda Chileke-a, bú iya kuru unu-a gbẹ bya apfubuta unu g'unu te emehe ọkpobe-opfu ono. ⁹ O kwa nwa-ọ-chi-l'ẹka iphe-ekoje-buredi l'ekoje ishi buredi ophu. ¹⁰ Ole atugba, anyi l'unu tugbaru lẹ Nnajiuphu mekwaru-a ẹ mu shihu obu ike l'ẹka unu nọ; l'unu a-lwa

* 4:27 4:27 Gúnaa Azá 54:1.

azụ bya etsozita ụzo wata arị iphe, mu arị; l'onye gbaghashiru unu agbaghashi; ọ -bụ onye; ọ -bụ onye-o; onye ono bẹ Chileke a-nmakwa ikpe.

¹¹ Obenu-a; unyunna mu; ọme ọ bụ l'ọo g'e buje úbvù bẹ mu ezijekwadu asa iya asasa ono; ?m'ọ bụhunuru gunu bẹ o gude a nọdu a-kpakwadu mu ẹhu? Ọ -bụ l'ọ dụ ẹgube ono mẹ asasa, mu asa lẹ Chileke a-guẹpho anyi lẹ ndu pfuberekoto; opfu lẹ Kéreshi nwuhuru l'oswebe tege adukwa onye o gogo bujeru iphe egbu. ¹² Teke ọ bụ lẹ k'ebu úbvù aphunuka ndu ono, agbaghashi unu ono l'ẹhu g'ẹphe jenu je ahachafu onwophẹ ahaha.

¹³ L'unubedua unyunna mu; bẹ e kukwaru bya atowaa l'egbu. Ọle-a; unu ta ahakwa onwunu g'iphe, anọduje agụ unu ẹgu waa iphe, unu arị l'okpoma bya ekee unu ẹgbu ọzo. Ọ chikwa iphe, unu a-nọdu eme bụ g'onymonye yee nwibe iya obu k'ophu unu anọduje eyeru nwibe unu ẹka. ¹⁴ Kele ekemu ono g'ọ hakota tukoru kpakọo l'akpuru opfu lanu, bụ iya bụ: "Yee nemadzu ibe ngu obu g'i yeru onwongu." ¹⁵ Obenu teke ọ bụ l'unu atakashi nwibe unu ẹru bya anmabushi nwibe unu anu; unu letakwa ẹnya a -nonya unu tuko onwunu taẹbe.

Unme Chileke waa ẹjo-iphe agugbaa nemadzu

¹⁶ Ọle mu suru-a; unu hakwaa Unme Chileke g'o goshije unu ụzo. Ọo ya bukwanu g'unu ete emejeedu ẹjo-iphe, agugbaa unu. ¹⁷ Kele ẹjo-iphe agugbaa amadu bẹ ta adujekwa Unme Chileke ree. Ophu iphe, agukwanu Unme Chileke adujedu uche amadu ree. Noo l'iphe labo ono duru onwophẹ l'opfu. Ọ buru iphe ono meru g'o gude ẹbe unu adujedu ike mee iphe, dū ree, unu riru k'ememe. ¹⁸ Obenu teke ọ bụ Unme Chileke egoshije unu ụzo; ọ n'iya bụ l'ekemu te ekeeduru unu ẹgbu.

¹⁹ Su-a; iphe shigbaa l'uche amadu doru ẹnya, bụ iya bụ eri ogori; apharwushi onwonye; eme umere, rehuru erehu; iphere abvu l'iphu; ²⁰ agwo nshi; eme mgbashi; ndumashi; alwu ọgu; okophoo; obu-oku; akpa ẹnya; ẹkpa l'iche iche; ẹjo-nzi; ²¹ ẹnya-pfurupfuru; egbu-ochi; mee-atsutsu; eri angu-sweshi iphu; mewaro iphe dugbaa ẹgube ono. Noo iphe shigbaa l'uche amadu bụ ono. Su-a; gẹ mu lokwaa unu ẹka lẹ nchi gẹ mu lohawaru iya unu; ndu eme nno taa bahukwa l'ẹka Chileke bụ eze.

²² Obekwanu l'iphe shigbaa lẹ Unme Chileke bụ: n-yemobu; ẹhu-utso; nchi-adu-doo; nshirima; eme odo; eme oma; ekweta; ²³ eme gelee; mẹ esede onwonye. Ọ tọ dudu ekemu, a turu swibe ndu k'ono. ²⁴ Ndu bukwanu ndu kẹ Kéreshi Jizosu; wowaru ẹjo-iphe, agugbaa pẹ nū mē ẹjo umere, shigbaa pẹ l'uche kpopyabe l'oswebe. ²⁵ Eshinu anyi gude Unme Chileke dzuru ndu; unu g'anyi hanaa gẹ Unme ono goshije anyi ụzo. ²⁶ G'anyi te emejekwa iphe g'ee-shi g'a jaa anyi ajaja. Ophu anyi emejeshi nwibe anyi iphe, e-ghu iya egbu. Ophu anyi ejijekwaru nwibe anyi iji-ẹnya.

6

Evuru ivu nwibe ngu

¹ Unyunna mu; teke ọ bụ l'ọ duru onye e guderu gedegede teke ọ duru iphe, oome adudu ree; g'unubedua, Unme Chileke gude

ndzu unu-a; jinaa obu oyi duphuta iya azu l'uzo pfuru oto. Ole o o g'onnyemone letakwa onwiya enya g'e te nwufuaru iya ye l'eme iphe-
 eji. ² G'onnyenonu gbatajeru nwibe iya l'iphe, atsu iya l'ehu g'unu e-
 gude egube ono mekotaje ekemu, Kereshi turu. ³ Kele onye riru le
 ya bu iphe l'eka o dudu iphe, o bu; onye ono bukwa onwiya be oome
 eswe. ⁴ O kwa g'onnyenonu gudejekwa enya lee onwiya maru g'umere
 iya gbaru; l'i wotaje iphe, iime turu yeru umere gbaru ngu nu. Oo
 ya bu; i ti jeeduro ewota iphe, i meru aturu eyeru k'onye ozo. ⁵ Kele
 onnyemone e-vukwaru ivu nkiya l'onwiya.

⁶ G'onnye, eezi ozi-oma ke Kereshi ono hejekwa onye ezi iya ya nu
 iphe, du ree, o nweru.

⁷ Unu te ekwekwa g'e duswee unu uzo; Chileke ta abukwa onye
 akwa eswe; noo l'oo iphemiphe, onye kuru be oowotaje akpuru iya.
⁸ L'onnye eme ejo-iphe, agu iya nu be a-lakwa l'iswi. Obenu l'onnye eme
 ge Unme Chileke ziru iya be Chileke a-nu ndzu ojejoje. ⁹ Oo ya bu g'ike
 ta abukwa anyi l'eme ree; kele anyi e-ritakwaa urwu iya l'orwuberu
 iya me anyi -gudeshia eka anyi g'anyi gudeshe iya. ¹⁰ Oo ya bu g'anyi
 mejeru onnyemone ree nta, uzo duru anyi l'ememe iya. Ndu anyi a-
 kabajekpoo emeru ree ono bu ndu anyi l'ephe bu onu-ulo lanu; opfu
 l'anyi tukowaru kweta ke Kereshi.

Ekele

¹¹ Nta-a be mu gudeakwa eka mu gedegede ederu unu ekwo obu. ?
 Unu ta ahumaduru g'akpuru opfu obu hachaa kakporo kakporo? ¹² O
 kwa ndu eme g'a jaa phe ajaja k'iphe, ephe suru l'e mefutaje l'eli eh
 bu ndu ekebutaje unu su g'unu bua ubvu. Iphe, ephe gude eme iya bu
 ge ndu Jiu ta akpa phe eh. Ephe maru le ndu Jiu gege akpa phe eh;
 ome ephe kweru l'oo 'epho Kereshi ono, nwuhuru l'oswebe ono a-dzo
 phe. ¹³ Ndu obu, bukporu nu ubvu obu ta abukwa l'ephe emeje iphe
 ekemu pfuru. O kwa iphe, oogu phe g'ephe mee g'unu bua ubvu bu
 g'ephe abaaha aba l'ephe meru unu; unu mee iphe-ohubama l'anu-
 eh. ¹⁴ A bya le mbedua; tuswekwa! Mu ta ayikwa baa aba k'iphe
 ozo gbahaa k'oswebe Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi. L'eshi ophu
 o nwuhuru l'oswebe be iphe ke mgboko-a ta adukwa iphe, o bu mu;
 teme mbedua dukwapho g'onnye nwuhuru anwuhu l'iphe ke mgboko-
 a. ¹⁵ Kele anoduwaa l'ime Kereshi Jizosu be l'e buru ubvu; ozoo l'e te
 buduru ta adukwa iphe, o bu, abuedupho aburu onye Chileke meru
 k'ophuu. ¹⁶ Ge Chileke mee g'ehu du iphe, bukpuo ndu etsoje uzo ono,
 mu goshiru unu ono guu; phukwaaru phe pho obu-imemini. Oo phe
 bu okpobe ndu fzurelu ke Chileke.

¹⁷ Su-a; e -shi ntanu-a g'o to dukwa onye epfuchibaa mu nchi. Ichii-
 iphe owa-a, mu vu l'ehu-a buakwaa iphe-ohubama, egoshi le mu bu
 ohu Jizosu.

¹⁸ Unwunna mu; ge Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi mekwaaru
 unu eze-iphe-oma g'unu ha. Nokwa g'o du!

Èkwo-ozì, Pòlu Deru Nù Ndu Efesòsu

¹ Owa-a bụ èkwo-ozì, mụbe Pòlu ede. Mu bụ onye Chileke họtaru mee gę mu buru onye-ishi-ozì Kéreshi Jizòsu. Mu ede iya anụ ndu dụnso, bu lę Efesòsu; mbụ ndu kwetarụ kę Kéreshi Jizòsu; ęphe l'iya tųgba buru nanụ.

² Mu sụ gę Chileke, bụ Nna anyi yęe Nnajìuphu, bụ Jizòsu Kéreshi meeru unu eze-iphe-oma; mekwaaphọ g'unu buru l'ęhu-guu.

Ọnu-oma, shi l'ęka Kéreshi

³ Unu g'anyi kele onye ono, bụ Chileke bya aburu Nna kę Nnajìuphu anyi Jizòsu Kéreshi ekele; onye bụ iya gọru onu-oma nụ anyibe ndu anyi lę Kéreshi tųgbaru buru nanụ. Onu-oma ono bụ lę Chileke meru; anyi shi Kéreshi l'ęka yiru l'ọha imigwe. O buru ęka o shi bụ l'ọ wotaru iphe, bụkotakpoo iphe, aanụ anunu, shi l'ęka ono woru nụ anyi. ⁴ Chileke byaru eme mgboko; o vuru ọzo shi l'atųgba ono, anyi lę Kéreshi tųgbaru buru nanụ ono; họtahawaro anyi g'anyi buru ndibe iya; k'ophu anyi a-duru iya iche; bya aburu ndu adudu ęka ntucha a-dụ l'ęhu anyi l'iphu iya. ⁵ Oo n-yemobu iya meru g'o gude o chihawa iya l'idzù dobe l'anyi a-buru unwu iya; onye oo-shi l'ęka buru Jizòsu Kéreshi. Ono buerupho iphe, dųhawa iya ree ememe bya abukwarupho iphe dų iya l'uche; ⁶ g'anyi etuje Chileke ępha k'eze-iphe-oma ono, dų biribiri ono, o meru anyi kę mmanụ ono; mbụ anyibe ndu anyi lę Nwa iya ono, o yeru obu ono tųgbaru buru nanụ.

⁷ Mbụ-a; Nwa iya ono bę gbashikwaru mee ya; gude gbata anyi; teme o bukwaru iya pho bụ lę Chileke aguaru anyi nvu l'iphe-ęji anyi. Sụ-a; eze-iphe-oma ono buru iphe-oma, kwatakporu paa ęka bę o meberu anyi ęgube ono; ⁸ mbụ eze-iphe-oma ophu o kwatakporu gude mmamiphe yele nkwaanya saa ęka okpobe asasa meeru anyi. ⁹ O byakwapho bya emee g'anyi maru iphe; nweru okpobe egomunggo; k'ophu iphe, oome e-doje anyi ęnya. O meru; anyi bya amaru iphe, shi buru iphe, o domiru edomi, bụ iphe, o rihawaru lę ya e-shi Kéreshi l'ęka mee. ¹⁰ Iphe ono, o tųberu ono, bụ iphe, oo-me teke o gbaru ono bụ l'ọ-tųko iphe, o gude ęka iya mee tųko chigbabe; mbụ iphe, dų l'igwe; mę ophu dų l'alị; l'ọ woru Kéreshi mee ishi iya.

¹¹ Oo Kéreshi bę anyi l'iya tųgbaru; o buru iya meru g'anyi yiru l'iphe ono, o kweru ndu bụ nkiya ukwe iya ono. O buru iya mekwarupho g'o gude Chileke, emekotaje iphemiphe g'o tųbehawaru iya; mee ya g'o dų iya l'uche; vuhawaru ọzo họtahawaa anyi. ¹² Oo ya bụ g'anyibedua, bụ ivuzo ele ęnya Kéreshi egude umere anyi l'ophu egoshi g'odu-biribiri Chileke habe shii; g'ee-gude iya jaa ya aja.

¹³ Nokwapho g'o dų unubedua; l'unu numaerupho okpobe ozi ono, bụ ozi k'adzota ono, Chileke dzotaru unu ono; unu kweta kę Kéreshi. O buru iya bụ lę Chileke egude Unme-dų-Nso, o kwetarụ ukwe iya; mee unu iphe-ohubama; gude goshi l'ọo ya nwe unu. ¹⁴ Unme-dų-Nso ono egoshi l'anyi a-nata-a iphe ono, Chileke kweru ndibe iya ukwe iya

ono, bu iphe, anyi a-nata teke Chileke a-gbata ndibe iya okpobe agbata ke mkpochi-ishi; g'anyi jaa odu-biribiri iya ajaja.

Polu epfu anu Chileke

¹⁵ Noo iphe, meru g'o gude mu numachaa k'ekwekwe unu kweru ke nnajiuphu, bu Jizosu waa k'obu unu yekotaru ndu-nsọ ono; ¹⁶ ebe o dudu teke mu ekelebuhjeru unu Chileke ekele. Mu -nodu epfu anu iya; be mu epfujekwaru iya pho opfu ehu unu. ¹⁷ Mu asuje ge Chileke ke Nnajiuphu anyi Jizosu Kereshi; mbu Nna bu O-ka-let-biribiri; g'o nu unu Unme iya, e-me unu g'unu maru mmamiphe; phu ophulanya; k'opfu unu a-maru iya okpobe amaru. ¹⁸ Mu asujekwa iya pho g'o mee obu unu g'o huma iphoro iya; k'opfu unu a-maru iphe, bu iphe, o kuru unu g'unu le enya iya; makwarupho l'iphe, o kweru ndu-nsọ ukwe iya nyiberu anyibe. ¹⁹ Wakwapho g'ike iya ono, bu ike ophu enweddu etu ono emeberu ire l'ehu anyibe ndu kweru ke Jizosu. Ike ono, l'eme ire l'ehu anyi ono be bukwa iphe lanu yee eze ike iya ono, ²⁰ bu iya bu ophu o gude mee ge Kereshi shi lonwu teta dzuru ndzu; bya eworu iya dobe lekutara iya l'imigwe. ²¹ Kereshi ono no-ngokotaru iphe, bukotakpoo ochi-oha imigwe; mekpoo o-no-l'oke-okwa imigwe g'ephe ha; mekpoo o-gude-ike imigwe g'ephe ha; mekwapho nnajioha imigwe l'opfu; mekpoo iphe, bukpo iphe, e kuru epha l'eliphe-a; mekpoo l'eliphe ophu abya nu. ²² Chileke meru ge Kereshi tuko iphemiphe zopyabe l'okpa; bya ewokwaru iya pho yeru Chiochi g'o buru iya l'a-buru ishi iphemiphe kpoo. ²³ Chiochi l'opfu bukwa ogwehu Kereshi; o buru l'echilabo ndu Chiochi be iphe ke Kereshi dzuru edzumedzu. O bukwanuru le Kereshi be iphemiphe ke Chileke dzukwanuru edzumedzu.

2

Eshi lonwu bahu le ndzu

¹ O duru teke unu shi buru ndu nwuhuru anwuhu. O buru iphe, kparu iya nu bu l'unu te eyejeduru Chileke onu; unu nodu anoduje eme iphe-eji. ² Teke ono be unu shi etso eka ndiphe. Unu shi anoduje eme iphe, epherephere pfuru, bu iya bu onye ophu, bu onyeshi l'ephekerephe bya aburu obvu ono, l'emeje ge nemadzu kwefuru Chileke ike ono. ³ Anyibedua g'anyi ha shikwa tuko etso uzo ono. Anyi shikwa etsoephe iphe, agu anyi egu ememe. Iphe, anyi shi emeje buerupho iphe, du anyi ree l'ehu; me iphe, du anyi ree l'egomunggo. Anyi shikwa le mbu buru ndu shi tukotawaa oke-ehu-eghu ke Chileke kpube onwanyi ge ndu ophuunapho.

⁴ Obenu le Chileke bu onye aphuje obu-imemini; phu k'etsutsu iya. O yeru anyi obu yegharu iya anyi eka. ⁵ Anyi shi l'emeswe, anyi mesweru Chileke; buru ndu nwuhuru anwuhu. Obenu le Chileke mewaru; anyi le Kereshi tuko bya adzuru ndzu; o buru eze-iphe-oma iya be o gude dzoo unu. ⁶ Anyi le Kereshi Jizosu tugbaru buru nanu; Chileke tuko anyi l'iya mee; anyi teta dzuru ndzu bya emekwapho g'anyi l'iya tuko nodu l'imigwe. ⁷ Iphe, o gude mee ya nno bu g'oomecha goshi ogbo ophu no l'iphu eze-iphe-oma iya ophu nyiberu oke anyibe; waa g'oo-goshi phe g'obu omaa ya, shi l'eka Kereshi habe l'ehu anyi. ⁸ Oo l'oo le Chileke menukaru eze-iphe-oma meru g'o gude o dzoo

unu. Adzòdzo ono shi l'ekweta, unu kwetarù kẹ Kéreshi; ọ tọ bụkwa unu bẹ o shi l'ẹka; ọ bụepho iphe-oma, Chileke meru unu kẹ mmanụ; ⁹ ọphu ọ bụdu iphe, e setarù l'akanya; g'ọ tọ dukwanu onye e-gude iya wata eku onwiya. ¹⁰ Anyi tükokwaru buru iphe, Chileke gude ẹka iya mee. O shi Kéreshi Jizosu l'ẹka kee anyi; k'ọphu anyi a-duje ike je ọkpobe ozi, ọ kwakọbehawaru anyi g'anyi jee.

Aburu nanu l'ime Kéreshi

¹¹ Ọo ya bụ; unu nyatakwa iphe, unubẹ ndu abudu ndu Jiu shi bụhawaru. Ndu Jiu shi ekuje unu akpapyi. Ẹphebedua ọdu ekuje onwophe ndu buru úbvù. Ọle úbvù, ẹphe buru bụepho iphe, nemadzù gude ẹka ebu l'eli ẹhu. ¹² Unu nyatajẹkwa lẹ teke ono bẹ unu te eshidu ọdu Kéreshi l'ẹka; unu shi buru ndu ọhozo, a gufuru agufu lẹ ndu Ízurẹlu ẹme unu buru mbyambya, ọphu unu eshidu dọ l'ukwe-iphe, Chileke kweshiru ndibe iya ono. Ọphu ọ dudu iphe unu shi ele ẹnya iya lẹ mgboko-a. Ọphu unu eshidu maru onye Chileke bụ. ¹³ Obenu lẹ nta-a bẹ o shiwaa l'ẹka Kéreshi; onye unu l'iya tugbaru buru nanu; Chileke kuritaru unu ntse; l'unubẹ ndu shi ọdu iya ụzenya; ọ buru mee Kéreshi bẹ e gude mee ya. ¹⁴ Ọ kwa Kéreshi l'onwiya bụ ẹhu-guu k'anyi; yẹbedua, meru anyibe ndu Jiu mẹ ndu abudu ndu Jiu; anyi buru ndu lanu. Tọbudu iya bụ; o shi ẹgube ono nwukpọfu ndumashi ono, shi buru igbulọ nọ-buha anyi l'unu ono. ¹⁵ Iphe, o meru bụ l'o meru; ọphu ekemu erehedu ire; mbụ ekemu ndu Jiu mękpoo nsọ nsọ; mę omelali omelali, dukota iya nu. Iphe, Chileke eme g'o mee bụ gẹ Kéreshi e-shi ẹgube ono gude mba labọ ono metaru onwiya ndu lanu, ẹphe l'iya tugbaru buru nanu. Ndu ono aburu mbà ọphúú. Ọo ya bụ l'o gude ẹgube ono mee gẹ nchị dọ doo. ¹⁶ Kéreshi egudekwaphọ anwuhu ono, ọ nwuhuru l'oswebe ono; mee gẹ ndumashi ono bvụ. Ọo ya bụ; g'o gude anwuhu iya l'oswebe ono; mee gẹ mba labọ ono buru nanu. Ọo ya bụ g'ooduphuta pẹ azu dupfuta Chileke. ¹⁷ Noo iphe, Kéreshi gude bya; bya ezidzuru g'a ha ozi-oma nchị-adu-doo ono; zia ya unubẹ ndu shi ọdu Chileke ụzenya; zikwaa ya phọ ndu shi ọdu iya ntse. ¹⁸ Kẹle ọ bụ iya bẹ o shi l'ẹka anyinebo tuko buru ndu aduje ike gude Unme lanu bya apfuru l'iphu Nna.

¹⁹ Ọo ya bụ; l'unu ta abuhedu nlwamulwa; ọphu unu abuhedu ndu ọhozo. Nta bẹ unu bụwaa ndu ẹphe lẹ ndibe Chileke tukuru buru ndu a nwuru l'ẹka lanu; unu tükowaru buru ndu ọnu-ulo Chileke. ²⁰ Nta-a bẹ Chileke gudeakwa unubedua akpu-tse ọlo iya ọphu ndu-ishi-ozì mę ndu shi epfuchiru Chileke turu ọkpa iya. Ọ buru Kéreshi Jizosu l'onwiya bụ mkpuma, gude ọlo ọbu. ²¹ Ọo ya bụ onye gude ọlo ono g'ọ ha gudeshia ya ike bya aburu iya e-me g'o vua buru eze-ulo, e doberu Nnajiuphu nsọ. ²² Nokwaphọ g'unu l'iya tugbaru; ọ tükokwapho unu akpu; unu lẹ ndu ọzo g'a kpua unu akpukpu g'ulo; g'unu buru eze-ulo, Chileke e-shi l'ẹka Unme-dụ-Nsọ buru.

3

Ozi, Pọlu ejeru ndu abudu ndu Jiu

¹ Noo g'o gude mube Pọlu, onye nọru Kéreshi Jizosu mkpọro l'iswi ẹhu unubẹ ndu abudu ndu Jiu; ọdu anọduje epfu anu Chileke. ² O doru mu ẹnya l'unu nımawaru lẹ Chileke shiwaa l'eme eze-iphe-oma

iya ono; ye mu ozi-a l'eka sù gè mu jee; g'òoduru unu lè ree. ³ Ono buru iphe, e domiru edomi e meru gè mu hùma l'ophulenyà. Gè mu dehaawaru iya unu lè mbù; òlè mu gburu iya mkpirikpu. ⁴ Unu -gùepho iphe, mu dehawaru; unu agbè l'eka ono maru g'ò doberu mu ɛnya; mbù iphe kè Kéréshi ono, e shi domia edomi ono. ⁵ Lè teke ndiche bè Chileke te eshikwa emeje gè ndiphe maru iphe nkiya ono, o domiru edomi ono. Obenu lè Chileke shiwaa l'eka Unme-dù-Nsò nkiya tógbo iya ɛba nta; k'òphu ndu ò hòtaru dobe iche; mbù ndu-ishi-ozì iya mè ndu mpfuchiru iya a-maru iphe ono. ⁶ Mbù lè ndu abùdu ndu Jiu bè ɛphe lè ndu Jiu gbawaa mgba l'ònu-òma òphu shi l'eka Chileke. ɛphe tükòru dzepfuwaa l'èhu onye lanù; tükò yìwaru l'ukwe-iphe, Chileke shi l'eka Kéréshi kwee. Ò buru ozi-òma ono meru g'anyi maru iya nta.

⁷ Òo ozi-òma ono bè mu ese akanya iya. Chileke hòtaru mu gè mu jeje ozi-òma ono; ono buru eze-iphe-òma, o meru mu kè mmanù. Ò gude nno goshi mu g'ike iya erebe ire l'èhu mu. ⁸ L'iphe, bukpoò ndu ɛnya lwarù lè ndu kè Chileke bù mu bè ò kachaa alwalwa; ò bùleru mbèdua-a bè Chileke gbè meeru eze-iphe-òma ono kè gè mu buru onye e-tsòru òhamoha; pfukashiaru ndu abùdu ndu Jiu k'èze-iphe-òma ono, shi l'eka Kéréshi ono parù ɛka; k'òphu nemadzù ta asùdu g'ò-òrìvù g'ò habe. ⁹ Òo mu bè ò yeru gè mu mee gè ndiphe l'òphu hùma gè Chileke eshije eme iphe, ò tüberu. Chileke onye bù iya meru iphemiphe chihawaru iphe ono; tème ò mee mgboko; òlè ò shikpòepho e -shi teke ono domia ya edomi. ¹⁰ Ò buru nta-a bè Chileke shi Chìochi l'eka mee gè ndu òchi-òha imigwe; mèkpoo ndu ò-nò-l'òke-òkwa imigwe maru gè mmamiphe Chileke gbaèbekotarù. ¹¹ Chileke tükòru iphemiphe ono mee g'ò rìru iya rò l'edenwede. Ò buru onye ò shi l'eka mee ya bù Nnajiuphu anyi, bù Kéréshi Jizòsu; ¹² onye anyi kwetarù nkiya bya emee; anyi l'iya tughà buru nanù; k'òphu obu te eteèdu anyi ophe; anyi nweru ònu-opfu; tème anyi nweru ɛka anyi apfuru pfushia ike l'iphu Chileke. ¹³ Noo g'ò gude mu òdu epfuru unu sù: jìkò g'unu te egudekwa k'iphe-èhuka-a, mu eje l'opfu èhu unu-a; tuwoo Kéréshi ɛka; l'ò bukwa iphe e-wotarù unu ùbvù.

Eye obu, Kéréshi yeru anyi

¹⁴ Òo iphe ono meru g'ò gude mu òdu anòduje egbu ikpere l'alì epfu anù Chileke, bù Nna; ¹⁵ onye bù iya bè ipfu l'ipfu l'imigwe mè l'eliphe shi l'eka gbube ishi ndzù phè. ¹⁶ Mu anòduje epfu anù Chileke g'ò shi l'òdu-biribiri iya, nyìberu anyìbe gbè l'eka Unme iya, dù Nsò; nù unu ike g'òbu shihu unu ike; ¹⁷ gè Kéréshi bata bya eburu unu eburu l'ime obu; eshinu unu kweru nkiya; wafùà g'eye obu mee unu g'unu gbaa ògbarabvu nguru anguru; ¹⁸ g'unu lè ndu-nsò g'ɛphe hakòta aduje ike g'ò doo unu ɛnya; mbù gè adzòta, Chileke dzòtaru unu habe òsa; waa g'ogologo iya habe; mè g'ò habe l'eli; mèkpoo omilomi iya; ¹⁹ g'unu makwaruphò lè n-yemobu kè Kéréshi parù ɛka; k'òphu ò dùdu onye abya iya amaèberu. Òo ya bù g'aatùkò gè Chileke gbaru; hùmagbukotakpoo l'èhu unu.

²⁰ Chileke aduje ike meeru anyi iphe megharù iya ɛka mebyìkpòò òkpobe emegharu; mbù mechaa megkata g'anyi aduje ike sù g'ò mee; mechaa mee òphu anyi arì-vuduru l'egomunggo. Ègube ike òwa-a, ò gude ere ɛgube ire òwa-a l'èhu anyi-a shihukwaru ike. ²¹ G'e shi

Chiochi l'eka tuje iya epha; shikwapho l'eka Kereshi Jizosu tuje iya epha jasu le tuutuutuu le mimiimii. Nokwa g'o du.

4

Ndu etso Jizosu bu nanu

¹ Noo g'o shitaru mbedua, bu onye a turu mkporo; opfu le mu ejeru Nnajiuphu ozi-a nodu arwo unu su g'unube ndu ke Chileke dzuru ndzu meje iphe, Chileke tberu teke ono, o hotaru unu ono. ² Unu wozejekwa onwunu ali; unu emeje gelee bya aburu ndu atajeru iphe nshi; ndu atagbuje iphe nwibe unu meru unu le nshi; gude egube ono goshi l'unu yeru nwibe unu obu. ³ Unu kukebeje ehu g'unu ta aha aburu nanu ono, Unme Chileke meru g'unu buru ono. Ge Chileke mee ge nchi du unu doo g'unu le nwibe unu aburu nanu. ⁴ Su-a; o kwa ogwehu lanu du; waa Unme-du-Nso lanu; nokwapho g'o bu iphe lanu be Chileke kuru anyi g'anyi le enya iya. ⁵ Oo Nnajiuphu lanu du; o buru ekweta lanu du; nokwapho g'o bu baputizimu lanu du. ⁶ Oo Chileke lanu du; onye bu iya bu Nna anyi g'anyi ha; bya aburu iya no-ngokotaru; bya egudekota onyemonye eje ozi iya; bya eburu l'ime onyemonye.

⁷ G'anyi ha l'onye l'onye be Chileke mekotaru eze-iphe-oma. O buru ge Kereshi gude kee ya bu g'anyi natagbaaru iya. ⁸ Noo iphe, o gude o su:

“Teke ono, o gbeshiru lashia

l'imigwe

be o dutaru igwerigwe ndu

o kpuru le ndzu lashia;

bya ekèeru ndiphe iphe

ke mmanu.”

⁹ O du ree; o -buru l'a suru l'o lanu l'imigwe; o n'iya bu l'o vuru uzo shiada l'igwe bya mgboko rwua l'ali ree. ¹⁰ O kwapho yebe onye ono, nyizetaru nu ono; nyihuru; tuko imigwe g'o ha nyighaa; k'opfu o tukoru ekameka sweta. ¹¹ Oo ya bu onye turu eka le ndu a-buru ndu-ishi-ozu; tua eka le ndu ophu a-buru ndu mpfuchiru Chileke; me ndu ophu a-buru ndu-ozu-oma; me ndu ophu a-noduje eleta Chiochi enya bya atukwapho eka le ndu ophu a-noduje ezi opfu Chileke. ¹² Iphe, o gude mee ya nno bu g'o shi phe l'eka mee ndibe Chileke; k'opfu epe a-du ike jeeru Kereshi ozi-a; wafua k'opfu ogwehu Kereshi ono e-tsehu etsehu. ¹³ Noo g'oo-du jasu teke anyi a-tuko buru ndu tugbaru nanu; opfu l'anyi tukoru kweta ke Nwa Chileke ono; me opfu l'anyi majiru iya enya. Noo iphe, e-me g'anyi bukwarupho ndu e-tsefuta; buru mkpurophu onye lanu, dzuru oke l'ime Kereshi. ¹⁴ Anyi taa bueduru unwegirima, a-noduje akwaphu akwaphu; ndu e gude iphe opfu, shi l'ejo nzi epe anoduje ezi; gude eregede me ugho edepushi. ¹⁵ Iphe, anyibedua g'emeje bu g'anyi yeje nwibe anyi obu; pfuje irelanu; g'anyi egudeje egube ono evu evuvu l'iphemiphe; evu evupfu Kereshi, yebedua bu iya bu ishi anyi. ¹⁶ Oo ya emeje g'ogwehu l'opfu dzeppua le nkwo iya le nkwo iya; buru nanu. Teke ono be ogwehu l'opfu a-tuko evu evuvu; shihu ike; eshinu iphemiphe, e meru; o du l'ehu tukoru emegbaa g'o gbaru iya. Nokwapho g'oo-du l'ehu Kereshi me ndu nkiya -yee nwibe phe obu.

Ndzụ òphúú, shi l'eka Kéreshi

¹⁷ Ọo Nnajiuphu bẹ ziru mu nụ gẹ mu pfua ya pfushia ya ike sụ gẹ ndzụ unu ta aduhekwa gẹ kẹ ndu ta amadu Chileke; ndu egomunggo swehuru; ¹⁸ ndu ọriri phẹ gbakotaru ọchii; teme ebufu phẹ gẹ ndzụ ono, shi l'eka Kéreshi ono te erwube phẹ ẹka. Ọ bụru iphe, kparụ iya nụ bụ l'ephẹ kpochiru ọkpoma; ọphu ọ tọ dudu iphe kẹ Chileke, duru ọphu ephẹ maru. ¹⁹ Iphere bvwwaru phẹ l'iphu; ephẹ woru onwophe togboru umere, rehuru erehu. Ephẹ wata eme okorokoto iphe, adudu ree; k'ọphu ephẹ ajiwa momomo ala l'arwu urwuali, dugbaa iche iche.

²⁰ Ọ tọ bukwa egube iphe ono bụ iphe, unu nwutaru lẹ kẹ Kéreshi! ²¹ Ọphu doru ẹnya bụ l'unu nūmaru kẹ nkiya; teme e zikwaapho unu iphe, bụ ọkpobe-opfu, dū l'ẹhu Jizosu. ²² Ọo ya bụ g'unu haa ejo umere ono, bụ akahụ onye, rehuru erehu ono, bụ iya meru ebe unu amadu l'ọo onwunu bẹ unu aghoru ugho; ọ bukwaru iya pho emeje; unu alaa l'iswi. ²³ Gẹ Chileke mee obu unu; mẹ uche unu g'ọ bụru iphe òphúú. ²⁴ Unu yeta umere òphúú ono g'onye yetarụ uwe, bụ iya bụ umere ọphu Chileke meru o yee ya. Egube umere ono egoshije onwiya l'okpobe ndzụ, pfuru oto bya adu Chileke ree.

²⁵ Ọo ya bụ; unu ta adzuphehekwa ụka. G'onymonye pfujeru nwibe iya ire-lanụ; eshinu anyi tukoru dzepfua l'ogwehu lanu. ²⁶ Ehu -ghuahaa unu egbu; unu te ekwekwa g'ẹhu-eghu ono kpatarụ unu eme iphe-eji. Ọphu ọ dukwa onye e-kweje g'ẹhu ghua ya egbu jasụ gẹ nchi jihu. ²⁷ Unu te ekwekwa gẹ Nsetanu kpata unu ụzo l'ẹhu. ²⁸ G'onye shi ezi iphuru; haa iphuru; gude ẹka iya wata ese akanya gude setajẹ iphe l'ụzo, pfuru oto g'oo-gudeje nno eyeru ndu ọzo, nọ lẹ mkpa ẹka. ²⁹ Unu te epfujekwaru nwibe unu ejo opfu. Ọ chikwa opfu oma bụ iphe, eshije unu l'onu, bụ iya bụ egube opfu emetse nemadzụ emetse; bya akwoje ndu nūmaru iya nū lẹ mkpa. ³⁰ Unu te emekwa Unme-dụ-Nsọ kẹ Chileke iphe aphụ. Kẹle ọ kwa Unme-dụ-Nsọ ono bẹ Chileke gude mee unu iphe-ohubama dobe; kwaberu mboku, ya a-gbata unu. ³¹ Unu tukokpo k'ẹhu nkono; mẹ obu oku; mẹ ehu-eghu parụ haa. Unu haa arachije nwibe unu nchi; mękpoo ephu iphu. Ọphu unu edobejekwaru nwibe unu ejo obu g'ọ dūhabe. ³² Ọ chia g'unu mejeru nwibe unu odo; phujeru phẹ obu-imemini. Unu agujeru nwibe unu nvu; egube Chileke shi Kéreshi l'eka guaru unu ono.

5

Umere, gbaru ndu kẹ Kéreshi

¹ Eshi ọphu unu bụ unwu Chileke, o yeru obu; unu nwuje ẹka iya g'unu adu g'ọ dū. ² Gẹ ndzụ unu g'ọ ha goshije l'unu yeru nwibe unu obu egube ono, Kéreshi yeru anyi obu; mija ẹnya lẹ ndzụ iya l'iswi ehu anyi; woru onwiya gweeru Chileke eja, dū Chileke ree.

³ Sụ-a; eshinu unu bwwaa ndibe Chileke bẹ ọ tọ gbaduru g'unu ye ẹka l'apharwushi onwonye mẹ ejo ememe ililekpoo. Unu te edobekwa ẹnya-pfurupfuru l'eka iphe nwibe unu nọ; ebe ọ dukwa ejo-iphe ono, unu e-jejekpo ephota ephota ilile l'eka unu nọ. ⁴ Ọphu ọ dukwa teke unu e-pfufe ejo epfufu; ozoo tukpo tukpo tukpo opfu; ọphu unu atujekwa ejo ntụ-onu. Ọ chia iphe, unu e-meje bụ g'unu nọduje ekele Chileke ekele. ⁵ L'ọphu unu a-tube nvọ bụ l'ọ tọ dudu onye arwu urwuali; ozoo onye eme ejo ememe; ozoo onye ẹnya-pfurupfuru, abya

abahu l'eka Kéreshi waa Chileke bu eze. Onye enya-pfurupfuru dua g'onye agwa iphe.

⁶ Unu te ekwekwa g'ọ duru onye e-gude mkpokoro opfu dephua unu. O kwa iphemiphe ono bu iphe, e-me ge Chileke tukoshi ndu te eyejeduru iya onu oke-ehu-eghu iya. ⁷ Oo ya bu; g'unu l'ephe ta swijekwa oswi. ⁸ Unubedua l'onwunu shi nodugbaa l'ochii; ole nta-a, unu buwaa ndibe ke Nnajiuphu-a be unu noakwaa l'iphoro. Oo ya bu g'unu meje umere, e-goshi l'unu bu ndu no l'iphoro. ⁹ Kele iphe, iphoro akpataje buepho okpobe eme oma; me apfubekoto; me irelanu. ¹⁰ Unu kukebeje ehunwuje eme iphe, du Nnajiuphu ree. ¹¹ Unu te etsokwa ndu ono, l'eme iphe, abaduru urwu, bu iphe, ndu no l'ochii emeje ono. Unu wojechiaru iphe ono, ephe emeje ono tujeru phe jalaa l'iphu. ¹² L'iphe ono, ephe anoduje eme le mpya ono duta-beru eji k'opu iphere iya te ekwekpodanu g'e je iya ephota ilile. ¹³ Teke e wofutakotawaru iphemiphe l'iphoro be a humakotawaru g'o gbaru; ¹⁴ kele iphemiphe, bukpo iphe, e wofutawaru l'iphoro be buwaa iphoro l'onwiya. Noo g'o gude a nodu epfufe su:

"O-ku-mgbenya;

tehu nwuru enya!

Shi l'anwuhu,

i nwuhuru teta

gbalihu!

Ge Kéreshi buru iphoro

chiahaa l'ehu ngu."

¹⁵ Oo ya bu; unu kwakwaa enya l'egube umere, unu emeje nta. Unu meje ge ndu maru iphe; te emehge ge ndu amadu iphe. ¹⁶ Teke o duru nwuzo, unu kpataru k'eme iphe, du ree; unu ta ahajekwa iya g'o laa l'iswi; opfu l'iphe-eji paakwaru eka le mgboko nta. ¹⁷ Oo ya bu; unu ta abukwaru ndu eswe. Unu seje g'unu maru iphe, du Nnajiuphu ree g'unu meuru iya.

¹⁸ Unu ta angujekwa mee k'opu oo-tsu unu atsutsu; kele oodubaje l'iphere abvu l'iphu. O chikwaa iphe, unu e-meje bu g'unu kwe ge Unme-du-Nso ji unu ehun. ¹⁹ Unu gudeje ebvu oma; me ebvu ekele; me ebvu ozowaro, shikota le Unme-du-Nso gude pfuru nwibe unu opfu. Unu gujeru Nnajiuphu ebvu ekele; unu agujekwaru iya pho ebvu oma. Unu egudejekwapho obu unu kele iya ekele. ²⁰ Unu gudeje epha Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kéreshi keleje Chileke, bu Nna ekele k'iphemiphe.

Umere, gbaru nwoke yeje nyee ya

²¹ Unu wozejekwa onwunu ali l'eka nwibe unu no; gude nno goshi l'unu kwaberu Kéreshi ubvu.

²² Unube unwanyi; unu wozejekwa onwunu ali l'iphu ji unu; g'o bu Nnajiuphu, bu Kéreshi be unu emeru iya. ²³ L'o kwa nwoke bu ishi nyee ya egube o bu Kéreshi bu ishi Chiochi; bya abukwarupho Onye-Ndzota ogwehu iya ono. ²⁴ O kwapho ge Chiochi wozeru onwiya ali l'iphu Kéreshi bu g'unwanyi e-wozeje onwophe ali l'iphu ji, alu phe nu l'iphemiphe.

²⁵ Unube unwoke, unu yeje nyee unu obu ge Kéreshi yeru Chiochi; woru ndzu iya nu opfu ehun Chiochi. ²⁶ Iphe, o gude mee ya bu g'oburu: o -gudechaa mini yeje opfu onu iya saa Chiochi o du ree; l'oogude

iya mee ya g'ò dūru Chileke iche; ²⁷ k'òphu oo-kulataru onwiya Chìochi gẹ nwanyị, eje alù jì; mbụ nwanyị ama mma, adùdu iphe, takuru iya l'èhu; òphu iphu te esedu iya èli; mẹ iphe ọzo, dukpoo egube ono; bya aduru Chileke iche; èbe ò dudu èka uta dū iya l'èhu ilile. ²⁸ Nokwaphò g'unwoke e-yeje nyee phẹ obu g'èphe yeru onwophe. Nwoke, yeru nyee ya obu buakwaa onwiya b'ò yeru obu. ²⁹ Ọ tọ dudu onye akpọje èhu iya ashị. Ọ chia iphe, oomeje bụ àzùzù bẹ ọonoduje azụ iya; eleta iya ẹnya. Nokwaphò gẹ Kéreshi emejeru Chìochi. ³⁰ Kẹle ò kwa anyi bugbaa mpfukashi, dū l'ogwèhu iya. Anyi bụ anụ-èhu iya mẹ ọkpụ iya. ³¹ "Noo g'ò gude nwoke je l'aha ne iya; haa nna iya je; yele nyee ya atugba. Ephenebo atuko buru onye lanu." ³² Iphe ono buru iphe, e shi domia edomi. Iphe, mu epfu opfu iya ono bụ kẹ Kéreshi yele Chìochi. ³³ Ọle oopfukwaruphò unu l'èhu l'èhu; sù l'onyenonu yefutajẹ nyee ya obu g'ò yeru onwiya; gẹ nwanyị nonu goshije lẹ jì iya dūru iya lẹ nsò.

6

Umere, gbaru unwegirima mẹ ndu nwuru phẹ nū

¹ Unubẹ unwegirima; unu mejekwa iphe ndu nwuru unu, kweru kẹ Kéreshi sūru g'unu mee. Kẹle ọo iphe, dū k'ememe bẹ ọ bụ. ² "Kwabẹje ne ngu lẹ nna ngu ùbvù;" bụ iya bụ ekemu mbụ, Chileke kweru ukwe-iphe tukobe. ³ "G'òo-duru ngu lẹ ree waa g'iikakwapho nka lẹ mgbokoa."

⁴ Ndu bụ nna; unu te emejekwa unwegirima unu iphe e-ghu phẹ eghu. Ọ chikwa iphe, unu e-meje bụ g'unu zije phẹ iphe; hùje phẹ ahùhù l'uzo kẹ ndu bụ ndibe Kéreshi.

Ndu bụ ohu yee ndu nwe phẹ nū

⁵ Unubẹ ndu bụ ohu; unu mejekwa iphe ndu bụ nnaji unu k'eliphe-a ziru unu. Unu gudejekwa ndzụ-agugu; mẹ obu awa mini me iya. Unu gudejekpọepho obu ìphóró me iya; g'unu emeru iya Kéreshi. ⁶ Ọ tọ bukwapho teke ephe ele unu ẹnya bẹ unu emeje iya g'ee-shi g'èphe ajaa unu ajaja. Ọ chia g'unu gudeje obu unu meje iphe, dū Chileke ree, bụ iya bụ iphe, gbaru ndu bụ ohu Kéreshi. ⁷ G'èhu tsojekwa unu ọtso g'unu je ozi unu l'unu bụ ohu ejeru Nnajiuphu, bụ Jizọsu ozi; ọ tọ bụdu nemadzụ mmanụ bẹ unu ejeru iya. ⁸ Unu nyatajekwa lẹ Nnajiuphu, bụ Jizọsu l'e-bu onyemonye obunggo iphe, dū ree, o shi emeje; mẹ ?ì bụ ohu-o; mẹ ?ì bụ amadụ-o.

⁹ Unubẹ ndu bụ nnaji; unu mejekwaruphò ohu gẹ mu sūru g'èphe mejeru unu ono. Unu hakwaa phẹ eye ebvu. Unu nyatajekwa l'unu l'ohu unu tukuru nweru Nnajiuphu lanu l'imigwe. Yẹbedua bẹ onyemonye ha ẹnya nhamunha l'iphu iya.

Ngwọgu, Chileke anuje unu

¹⁰ Iphe, mu e-gude kpochia ya ishi unwunna mu bụ; unu nọshia ike l'èka Nnajiuphu; g'ike iya, nyiberu anyibe mekwa unu g'unu shihu ike. ¹¹ Unu tuko ngwọgu, shi l'èka Chileke kwaa onwunu; g'unu adukwanu ike pfuru pfushia ike l'èjo ugho kẹ Obutuswe. ¹² L'ọ tọ bukwa nemadzụ mmanụ bẹ anyi l'èphe alwụ ọgu. Ndu anyi l'èphe alwụ bukwa ndu ọchi-ọha imigwe; mẹ ndu ọ-nọ-l'oke-ọkwa imigwe; mẹ ndu imigwe, nwe mgboko ọwa-a, agba ọchii-a; mękpoo igwerigwe ejo ojogu, nọkota l'imigwe. ¹³ Ọo ya bụ; unu chilikọta ngwọgu ono,

shi l'ẹka Chileke ono g'ọ ha! Ọo ya bụ; ẹjo mbọku ono -rwuẹpho g'unu adu ike pfulu pfulushia ike; mbu unu -lwughechaa ya; unu akpoo abara g'unu kpuru.

¹⁴ Su-a; unu kwakobe! Unu woru ire-lanu kee onwunu l'upfu. Unu eworu apfubekoto mee uwe-igwe ndu l'eye ogo. ¹⁵ Unu gudeshia ozioma k'ehu-guu ono g'ọ buru akpokpa, unu yeru g'eturu ata alodu unu. ¹⁶ Unu gudefukwaapho ekweta, unu kwetaru ke Jizosu g'ọ buru iphe unu e-gbobeje gude zeru onwunu; gude iya nashije apfu, Onye-Njo ono, bu Obutuswe agba unu; mbu apfu ono, enwu oku, shi l'ẹka Nsetanu. ¹⁷ Unu anata ndzota dobe g'ọ buru okpu-igwe, unu e-kpuru. Unu atsua opfu Chileke l'ẹka g'ọ buru ogo-echi, Unme Chileke yeru unu l'ẹka. ¹⁸ L'iphemiphe ono be unu a-noduje epfuru Chileke su g'ọ yeru unu ẹka. Unu pfuje-kpockwapho nu Chileke ge Unme-du-Nso edu unu. Noo g'ọ gude unu je l'anwujeru enya mkpurumkpuru. Unu ta ahakwa epfu anu Chileke l'iswi ehun du-nsu. ¹⁹ Unu pfujekwarupho nu Chileke k'opfu ehun mu; ge mu saje opfu kpaa kpaa; me mu -nodu epfu iphe, e domiru edomi ono, du l'ozi-oma ono. ²⁰ Oo ese iswi ozioma ono be o gude mu buru onye no-chiru Jizosu; egudekwaro le nta-a be mu no le mkporo. Noo iphe, mu epfu su g'unu pfuje nu Chileke ge mu nweru obu saje ozi-oma ono kpaa kpaa g'ọ gbaru ge mu saa ya.

Ekele, Polu gude akpochi iya ishi

²¹ Mu mawaru l'oo-du unu g'unu maru ge mu eme ala l'ẹka-a. Nwanna anyi Tikosusu, anyi yeru obu; mbu onye e gude ire iya ẹka l'eye ozi ke Kereshi e-pfukwarupho unu iphemiphe; k'ophu unu a-maru ge mu eye iya. ²² Noo g'ọ shitaru mu nodu ezi iya g'ọ byapfuta unu; k'ophu oo-koru unu g'anyi eme ala; g'obu eshihukwanu unu ike.

²³ Ge Chileke, bu Nna; me Nnajiuphu bu Jizosu Kereshi mekwa g'ehu du unube unwunna guu; mekwapho g'unu yee nwibe unu obu; l'o mekwapho g'unu kweta nkiya. ²⁴ Ge Chileke mekwaarupho unu eze-iphe-oma; unube ndu yeru Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi obu; yee ya k'ojeje. Nokwa g'ọ du.

Èkwo-ozì, Pòlu Deru Nù Ndu Filipayi

¹ Oo mbedua, bu Pòlu; mu lẹ Timoti, bu ndu l'ejeru Kéreshi Jizòsu ozi l'ede èkwo-ozì-a anù ndu-nsò ono, bu lẹ Filipayi g'èphe hakòta; mbù ndu ono, èphe lẹ Kéreshi tũgbaru buru nanù. Anyi edekwa iya phò anù ndu-ishi Chìochi phẹ mẹ ndu ejeru Chìochi ozi.

² Gẹ Chileke, bu Nna anyi; mẹ Nnajiuphu, bu Jizòsu Kéreshi meeru unu eze-iphe-òma; mekwaaphò g'unu buru l'èhu-guu.

Pòlu epfu anù Chileke l'opfu èhu ndu Filipayi

³ Mu ekeleje Chileke mu ekele iphe, bukpoò teke mu rítaru unu. ⁴ Tekenteke, mu epfukpòò opfu èhu unu g'unu ha anù Chileke bẹ mu egudeje èhu-ùtso epfu iya. ⁵ Noo kẹle e -shi kẹ mbòku mbù ono, unu nùmaru ozi-òma kẹ Kéreshi ono bẹ unu shièpho e -shi teke ono eyeru mu èka l'anòdu asa ozi-òma ono asasa g'a nùma-dzuru gbiriri jeye nta. ⁶ Iphe lanù, mu ka akòta òhu bụ lẹ Chileke ono, bụ iya bụ onye watarù eme iphe-òma ono l'èhu unu ono bẹ l'e-gudeèpho nno eme jeye teke oo-mefufu iya l'ishi lẹ mbòku ono, Kéreshi Jizòsu a-bya ono. ⁷ Noo ègube òriri, mu arijeru unu bụ ono; kẹle òò iphe, gbaru mu l'ememe; eshinu unu nọ mu l'òkpoma. Noo kẹle g'unu ha bẹ anyi l'unu tũkoru gbarù mgba l'eze-iphe-òma ono, Chileke meru mu ono. Mu nọ lẹ mkpòro nta-a; anyi l'unu tũkokwapho gbarù mgba l'eze-iphe-òma k'agbaru ozi-òma ono òdzori; bya agbakwarupho mgba l'eze-iphe-òma k'anòdu eme iya g'ò shihu ike. ⁸ Sù-a; ò kwa Chileke bẹ bụ onye maru l'òò òkpobe-opfu bẹ mu epfu sù l'oghoroko unu g'unu ha dũ mu shii; ono buru n-yemobu òphu shi l'èka Kéreshi Jizòsu.

⁹ Iphe, mu anòduje epfu anù Chileke bụ g'ò mee g'obu ono, unu yeru nwibe unu ono nòdu akaèpho shii eje; wakwaphò g'unu kabaa amaru Chileke òkpobe amaru; mẹ g'unu dũ ike marwetajẹ iphe, gbaru unu l'ememe. ¹⁰ Oo ya bụ g'unu aduje ike họtajẹ iphe, ka ree mee; k'òphu bukwanu mbòku ono, Kéreshi e-kpe ndiphe ikpe ono rwuèpho; oolewarò l'unu doberu onwunu òrù; ò tọ dũedu iphe, òò-ta unu ùta iya; ¹¹ elekwaphò l'umere, unu shikpòò meta lẹ ndzù unu l'òphu bukota umere, pfuru òto, shi Jizòsu Kéreshi l'èka; umere l'e-me gẹ ndiphe kwabẹ Chileke ùbvù; jaa ya ajaja.

Egude ndzù onye egoshi l'a nọ-doru Kéreshi

¹² Ùnwunna mu; iphe, mu eme g'unu maru bụ l'iphe ono, dapfutaru mu nù ono bẹ gbẹ yetabakwaanù èka g'ozì-òma ono kabaanù edzuru mgboko. ¹³ Noo kẹle iphe, bukotakpoo ndu ojògu, eche nche l'ibe onye eze; mẹwaro iphe, bụ ndu òzo bẹ tũkòwaru makòtaru nta-a l'òò lẹ mu ejeru Kéreshi ozi bẹ meru g'ò gude a tũa mu mkpòro. ¹⁴ Nta-a bẹ mkpòro-a, a tũru mu-a mekwarù; ikpoto ùnwunna, anyi l'èphe kweru kẹ Kéreshi tũkòwaa buru ndu obu kabawaa eshihu ike; k'òphu èphe kabaa asa ozi-òma ono kpaakpa; òphu ò dũdu onye èphe atsu ebvu.

¹⁵ A makwarù-a l'ò nweru ndu gude ènya-pfùrupfuru ezi ozi-òma kẹ Kéreshi òbu; mbù ndu ezi iya nù g'iphe, eeme l'opfu; òle o nwekwarù-a ndu òphu gude obu ìphóró ezi iya. ¹⁶ Ndu k'òno, gude obu ìphóró

ezi iya ono be ezi iya nu; opfu l'ephe yeru Kereshi obu. Noo kele ephe maru l'oo ya be kuru mu ge mu bya agbajeru ozi-oma ono odzori. ¹⁷ O be le ndu ophu ezi iya nu g'o bu iphe, eme l'opfu pho; egudedu obu phe ezi iya ono; bu iphe, ephe emelepho bu g'iphe-ehuka-a, mu eje le mkporo-a, mu no-a kabaa shii.

¹⁸ Ole o bu; ?mu eyekwanuru phe onu? Mbua-a; ?e gude obu iphoro epfu iya-o; ?o bu l'o nweru iphe, ndu epfu iya nu vu l'uche epfu iya-o; iphe, o bu; iphe, o bu; g'e pfu iya nu mee g'opfu eh Kereshi ono jedzuru mgboko. O kwa iphe ono e-me g'ehu tsoo mu utso. Mbukwa eh je anodukwaro atsowa mu ro nno. ¹⁹ Kele mu maru l'eshinu unu anoduje epfu anuru mu Chileke; teme Unme Jizosu Kereshi nodu anoduje eyeru mu aka be mu maru l'ee-mechaa haa mu. ²⁰ Iphe, mu dobekporo enya dobeshia ya ike bya aburu iphe, mu ele enya iya bu le g'iphe aduhabe be mu ta abyadu emeru iphere nu onwomu l'iphe, bu iphe, mu eme. O chia iphe, obu esihuje mu ike mu eme iya; mbu emekwa iya eme iya nta-a ge mu shi emehawa iya; bu le mu e-gude ndzu mu g'o ha ekutse Kereshi; ?o bu mu le ndzu? ?o bu mu l'onwu?

²¹ L'ehu nkemu be bukwa; mu -nodu ndzu; mu anoduru iya Kereshi; teke mu nwuhuru anwuhu; ono a-buwaruro urwu gbaaru mu. ²² Obenu teke o bu le mu no ndzu l'eli-mgboko-a be mu a-ka ejetaru Kereshi ozi; oo ya bu le mu ta maedu ophu mu a-hata. ²³ Uzi iphe labo ono be mu pfuru l'echi. Ephe tuko alo mu ibekboebo. Ole ophu egu iya agushi mu ike bu ge mu laa lapfu Kereshi ge mu l'iya nodu. Ono ka mu ree okpobe akaka. ²⁴ Obenu l'o kakwanurupho unu ree okpobe akaka ge mu nodu ndzu swibaaru unu. ²⁵ Eshi ophu o doru mu enya egube ono be mu maru le mu a-nodu-a ndzu nodu swiru unu g'unu ha; yetajeru unu aka g'ehu-utso unu akabaa shi, bu iya bu eh-utso, shi l'ekweta unu. ²⁶ Oo ya bu; teke mu l'unu nepho ozo g'unu a-kabaa enweru iphe unu a-zobe gude mu aba abaa; eshinu mu l'unu tukoru buru ndu ephe le Kereshi Jizosu tugbaru buru nanu.

²⁷ Ole g'o duhabe; unu mejeekwapho umere, gbaru onye anu ozi-oma ke Kereshi ono; oo ya bu g'oo-bukwanuru: mu -du ike bya ndu unu; ozo le mu ta aduhedu ike bya; mu anule-a l'unu gude obu lanu pfuru pfushia ike; anukwapho l'unu ese iswi ekwekwe ono, unu kweru k'ozi-oma ono. ²⁸ Unu te ekwekwa g'o duru iphe, ndu opfu unu e-gude yee unu ebvu ilile. Oo iphe ono l'e-goshi phe l'oo ephebedua l'emechaa laa l'iswi; unubedua a-buru ndu aa-dzota. O buru Chileke a-tuko iya mekota. ²⁹ Kele unubedua be Chileke mewaru g'unu kweta ke Kereshi; wafua g'unu jeje iphe-ehuka l'opfu eh iya. ³⁰ Nta-a be mu l'unu gbaakwaa mgbalwu ugu ono, mu shihawaa alwu ono, bukwa iya pho be mu alwu nta-a. Teke ono, mu shi alwu iya ono be unu gude enya unu huma iya. Ole nta-a buwaa le nchi be unu anu iya.

2

Anwu aka Kereshi

¹ Oo ya bu; ekweta unu kwetaru ke Kereshi; ?o meru obu shihu unu ike to? Obu ono, o yeru unu ono ?l'o duje-a unu obu? ?Unu le Unme-du-Nso tugbaru-a buru nanu? ?Unu emejeru-a nwibe unu odo? Mbua-a; ?unu aphujeru-a nwibe unu obu-imemini? ² Oo ya bu; unu mee g'ehu tsoo mu utso tsofu mu iya l'ishi. G'egomunggo

unu bujeerupho nanu; n-yemobu unu aburu nanu; obu unu me uche unu abukwarupho nanu. ³ Unu ta akpajekwa enya l'iphemiphe, unu eme. Ophu unu ekujekwa onwunu iphe, unu ahadu g'oo ya l'iphe, unu emekpo ememe. Unu wozeje onwunu ali l'eka nwibe unu no. G'onymonye rijeepho l'iphe, gbaru k'ememe bu g'a ka akwabę nwibe iya ubvu; eme le yebedua. ⁴ G'o to dukwa g'unu ha onye buepho iphe, a-duru iya le ree be onoduje achọ kpurumu; o kwa g'onyenonu chojekwa iphe, a-duru ndu ozo le ree kwapho. ⁵ G'uche unu yee ke Kereshi Jizosu bujeru iphe lanu.

⁶ Jizosu be shiepho le mbu
dupho ge Chileke du.

Ophu o dudu teke o
rijeru l'adudu ono o
du ge Chileke ono be
ya tee wofubaedu enya.

⁷ O chia iphe, o mechiaru
bu l'o meru onwiya
onye adudu iphe, o bu;
bya eworu onwiya
mee nwozi.

E mee ya o buru nemadzu.

⁸ Eshinu e meru iya o
buru nemadzu;
be o wozeru onwiya ali;
bya ekweta anwuhu;
mbukwa anwuhu
k'eli oswebe.

⁹ Noo g'o gude Chileke
wolikwanaa ya eli;
o kakota iphemiphe l'eli.

O bya agua ya epha,
kakota shii l'iphe,
bu epha, aazaje azaza;
¹⁰ k'ophu iphemiphe,
du l'imigwe;
me ophu du l'eli
mgboko owa-a;
me ophu du le mkpula
ali a-buru;
ephe -numaepho epha
iya ono;
ephe egbushi ikpere;
baarū iya eja;
¹¹ waa k'ophu onymonye
e-pfu iya hoo haa
l'oo Jizosu Kereshi bu
Nnajiuphu;
shi egube ono kwabe
Chileke, bu Nna ubvu.*

* 2:11 2:11 Gūnaa Azá 45:23.

Aburu iphóró, dú l'ochii ké mgboko-a

¹² Oo ya bú; ndu mu yeru obu; teke mu l'unu shi nõdu bẹ unu shikpøekwapho anuru mu opfu. Unu kabakwaa mu anuru opfu nta-a, mu nõ unu ụzenya-a. Unu gude ndzụ-agụgu mẹ ẹhu-anmanma; meje g'a maru l'adzõtawaru unu. ¹³ Noo keke ọo Chileke bẹ bú onye ereshi ire ike l'ẹhu unu. Oo ya emeje g'unu chĩa idzù mee iphe, dú iya ree l'òkpoma; mee ya g'ọ tũberu.

¹⁴ Sụ-a; iphemiphe, unu eme; unu ta agujekwa aphụ me iya; ophu unu alojekwaru ntumego ye iya. ¹⁵ Oo ya bú k'ophu unu l'a-buru ndu adụkpodaa iphe, aata unu ụta iya; unu aburu ndu dũebe ree; tẹme unu abụkwarupho unwu Chileke; ndu adudu iphe, ẹphe gude merwushia onwophe l'echilabọ ẹjo ọgbo-a, egomunggo swehuru; tẹme ẹphe nõdu anọduje eme ẹjo ememe-a. Oo buru l'echilabọ phe bẹ unu nõ egbu nwĩnwii g'iphóró lẹ mgboko-a; ¹⁶ mẹ unu -gude opfu ono, l'anụ ndzụ ono ewopfu phe. Oo ya bú gẹ mu enweru iphe, mu e-gude eku onwomu mbọku ono, Kéreshi a-bya ọzo ono; k'ophu ọso ono, mu agbakpọo ono mẹ akanya ono mu ese ono taa bũduru mu ọla-l'iswi.

¹⁷ Ophu ọ dukwa mẹ obetaru e gbua mu gbashị mee mu l'ekweta, unu kwetarụ waa l'ozi unu ẹje bẹ ẹhu a-nòdulekwa-a atso mu ụtso; mu l'unu atukolea ete ẹswa. ¹⁸ G'ọ bụkwarupho nno bú g'ẹhu l'a-nòdu atso unubedua ụtso kwaphọ; mu l'unu etekwaphọ ẹswa.

Timoti yẹ Epafurodayitosu

¹⁹ Mu arikwala lẹ Nnajiuphu, bú Jizọsu eme mu-a gẹ mu zia Timoti g'ọ bya agbaphee unu; k'ophu ọo-bya akọoru mu g'unu eme ala; gude dũa mu obu. ²⁰ Oo tọ dũekwa onye ọzo, mu nweru, dú gẹ Timoti, bụkwanu onye ọriri ẹhu unu echije ẹhu. ²¹ Ndu ọzo g'ẹphe ha bẹ abujeerupho ọriri ẹhu phe bẹ echije phe ẹhu. Ophu ẹphe ari-vujeedu iphe ophu bũwaa ké Jizọsu Kéreshi l'oriri. ²² Obenu lẹ Timoti bẹ unu mawaru-a l'o goshiwaru onwiya lẹ ya bú onye gbaru g'e gude ire iya ẹka. Keke o shi teke ono ejeru mu ozi gẹ nwa ejejeru nna iya lẹ k'ozi-oma ono mu l'iya ẹje ono. ²³ Oo ya bú lẹ mu arikwapho lẹ mu e-zi Timoti ono ibe unu ẹgwegwa mẹ mu -bebeephọ maru g'oo-mechaa nwụaru mu. ²⁴ Tẹme mu gudekwaphọ Nnajiuphu ẹka l'ọ tọ dudu gẹ mu anọ-beru; mu abyawaa agbaphee unu l'ishi onwomu.

²⁵ Mu byakwaphọ arija lẹ mu zifutajẹ Epafurodayitosu, bú nwune mu bya aburu onye mu l'iya tũkoru ẹje ozi k'alwụ ọgu ẹhu Kéreshi ono; bụkwarupho onye ono, unu ziru g'ọ wotaru mu iphe ono, mkpa iya shi dũru mu ono; g'ọ bya ndu unu. ²⁶ Noo keke oghoroko unu g'unu ha bẹ shiwaa ụzenya dũta iya; mbụ l'o shihawaa ụzenya tsũta iya l'ẹhu l'unu nũmaru l'iphe shi eme iya. ²⁷ Iphe shikwaa eme iya eviya; k'ophu o ghuduru nwanshii mẹ ọ nwũhu. Oke Chileke phuru iya obu-imemini. Oo tọ bũdua yẹbedua nwẹkiya bẹ ọ phuru iya. Oo phukwaru iya phọ mbedua; ọ-buru-abu mẹ aphụ atso mu ishi labọ. ²⁸ Oo ya bú l'ọ gbenu ka mbedua ehe ihee gẹ mu zikebe iya g'ọ bya g'unu l'iya kwee; k'ophu ẹhu a-tsokwanu unu ụtso l'unu gude ẹnya unu hũma iya ọzo; gẹ mbedua agbabuhukwanuru iya egomunggo. ²⁹ Oo ya bú; unu gude ẹhu-utso gbobe ẹka labọ nata iya ọkpobe anata; l'ọ bú nwanna, unu l'iya mẹ Nnajiuphu tũkoru tũgba buru nanu. Unu kwabejekwa iphe, bụkpoo ndu dú gẹ yẹbedua ụbvù. ³⁰ Noo l'ọ phoduru nwanshii

mẹ ishi iya abaa l'eje ozi Kéreshi. Ọ mĩa ẹnya lẹ ndzụ iya; emeru mu iphe unu gege anọdu emeru mu.

3

Okpobe apfubekoto

¹ Su-a; ẹka mu a-suberu iya unu ishi; unwunna mu; bu g'unu nọdu Nnajiuphu l'ime tee ẹswa. Ọ tọ tsukwa mu l'ẹhu edephuru unu iphe, mu dehawaru azụ; noo kele oo-me g'unu kabaa egude ẹka l'iphe, mu pfuhawaru unu ono. ² Unu kwabekwaru ndu ono, bu nkuta ono ẹnya; mbu ndu ono l'anọduje eme ejo ememe ono. Unu kpakwaru phe l'aphara; mbu ndu ono, ekebutajẹ nemadzụ ekebuta g'o bua úbvù ono. ³ Kele ọo anyibedua buru okpobe úbvù; mbu anyibe ndu gude Unmedu-Nsọ abaru Chileke ẹja; teme anyi nọdu anọduje l'ẹka Kéreshi Jizosu ete ẹswa; ophu ọ dudu iphe, anyi guberu iphe, eeme l'anu-ẹhu.

⁴ Ome ọo iphe, eeme l'anu-ẹhu adzọje nemadzụ mẹ ọ buru mbedua gege asuje l'ọo ya a-dzọ mu. Ọ -buru l'ọ egube nemadzụ onye bu l'adzọje iya; mẹ ọ -buru mbedua gege enwechiaru iphe, mu g'a-zobeje sù l'ọo ya l'a-dzọ mu. ⁵ Noo l'a nwuru mu; mu nọepho abali ẹsato; e bua mu úbvù; mu buru onye Ízurelu gededede; mu buru onye okpa-ipfu ke Benjaminu. Mu bukpo onye Hiburu; mbu okpobe nwa, ndu Hiburu nwuru. A -bya l'eme iphe, ekemu ndu jiu pfuru; mu buru onye Fárisii. ⁶ A -bya lẹ k'iphe, aphu l'ẹhu be mu shi buru onye achi nta Chiochi. A -bya lẹ k'iphe, ekemu pfuru sù l'ọo ya bu onye -meru iya nu; onye ono aburu onye pfuberekoto; ono ta adukwa ophu aata mu uta iya lẹ mu mesweru. ⁷ G'ọ duhabe; iphemiphe ono, bukota iphe, mu shi anọduje ari l'ọo iphe, a-baru mu urwu ono be mu gudeakwa iswi ẹhu Kéreshi wofukota ẹnya; guru iya ye l'iphe, bu mu iphe, ọla-l'iswi. ⁸ Ọ tọ budua iphemiphe ono; iphemiphe ọzo be mu tukokwaru gukota l'iphe, tukoru buru mu ọla-l'iswi; kele urwu ophu rwuberu mu ẹka, bu ophu nyiberu g'atọ onu iya, be bu Kéreshi Jizosu, bu Nnajiuphu mu ono, mu mawaru majia ẹnya ono. Ọ buru l'iswi ẹhu iya be mu gude wofukota ẹnya l'iphemiphe, mu nweru g'ọ buru iphe, iyi yifuru. Nta-a be ẹphe bukotawaa ntọ ekpofu l'ẹnya mu; k'ophu bu l'ọ buepho Kéreshi be bu urwu, mu e-rita nwekinyi iya. ⁹ Mẹ k'ophu mu e-goshikwanu lẹ mu l'iya tugbaru buru nanu. Ophu mu emeedu g'a suje lẹ mu bu onye pfuberekoto, bu ophu shi l'eme iphe, ekemu pfuru; ọ buwaru ophu shi l'ekweta ke Kéreshi. Ọ buru ono bu apfubekoto ophu shi Chileke l'ẹka bya eshikwapho l'ẹka ke Kéreshi. ¹⁰ Ge mu amaru iya; maru ike ono o gude shi l'onwu teta dzuru ndzu ono; mẹ ge mu lẹ Kéreshi ọbu atuko gbaru mgba l'iphe-ẹhuka ono, o jeru ono; mẹ ge Chileke emee ge mu du ge Kéreshi l'anwuhu ono, ọ nwuhuru; ¹¹ k'ophu bu lẹ g'ọ duhabe mu eshi l'onwu teta nọdu ndzu.

Agba oso gbafu iya l'ishi

¹² Iphe, mu epfu ta abukwa l'o rwwuru mu ẹka erwurwu; ophu ọ bukwa lẹ mu dukotawaa ree; ọle iphe, mu anọduje adzobaa bu ge mu nata obunggo oso, mu gbaru; eshinu Kéreshi Jizosu natawaru mu mee mu buru nkiya. ¹³ Unwunna mu; mu ta asukwaru lẹ mu natawaru obunggo oso ono; obenu l'iphe lanu, mu emejekpọepho kpurumu bu lẹ mu atukoje iphe, mu towaru azụ zohashichaa kukebeepho ẹhu agba

agbapfu ophu nọ mu l'uzo iphu. ¹⁴ Mu anọduje adzo ge mu gbafu oso ono l'ishi; k'ophu mu a-nata obunggo, bu iya bu ndzu ojeje ono, Chileke shi l'eka Kereshi Jizosu kua mu ge mu bya anata l'imigwe ono.

¹⁵ Oo ya bu; g'iphe, bukotakpoo anyibe ndu kawaru enya l'iphe ke Chileke bukwarupho egube iphe ono, mu arị ono be ephe l'a-noduje arị. O -bukwanuru l'o nweru g'ọ du; unu haru arị iphe ozo be Chileke e-goshikwa iya-a unu g'o doo unu enya. ¹⁶ Oo ya bu le-a; eshinu anyi gbawaru oso ono gbarwua ya l'ishi; g'anyi mejeekwapho iphe ono anyi mehawaru ono.

¹⁷ Unwunna mu; unu tuko g'unu ha meje ge mu eme. Anyi egoshiwaa unu iphe, unu e-meje. Unu tuko nwutaepho eka ndu ono, eme iphe ono, anyi egoshi unu ono. ¹⁸ Mu pfuhawaru unu iphe-a ugbo olemole; nta-a be mu gudeakwaa enya-mini ekwa epfuphuru iya unu azu; su l'o nweru ikpoto ndu umere phe egoshi l'ephe bu ohogu oswebe Kereshi. ¹⁹ Ndu ono e-mechaa laa l'iswi; kele oo iphe, a-la phe l'epho bu chi phe. O buru iphe, iphere iya gege aduje phe be ephe egudeje aba l'abaa. O buerupho l'iphe ke mgboko-a be ephe woru uche phe dobe. ²⁰ A bya abya l'anyibedua; ibe k'anyi buru imigwe. O buru l'eka ono be Onye-Ndzota anyi ono, anyi ele enya iya eleshi iya ike ono e-shi bya, bu iya bu Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi. ²¹ Oo ya bu onye l'a-gbanwe ogwehu anyi-a, adudu iphe, o bu-a; mee ya l'o du g'ogwehu nkiya, l'egbu nwiniwii. Ike, oo-gude mee ya bu ike ono, o gude emekota iphemiphe g'ọ lwa iya le mkpula ono.

4

Iphe, gbaru ndu ke Kereshi l'ememe

¹ Oo ya bu; unwunna mu, mu yeru obu; unu pfuru pfushia ike l'eka Nnajiuphu. Oghoroko unu egbukwa mu egbugbu. Oo unu bu ehutu so mu; o bukwarupho unu be bu obunggo, mu e-gude aba abaa. Mu yeru unu obu shii.

² Mu arwo unwanyi labo ono, bu Yuwodiya yee Sintiki su g'obu buru phe nanu l'eka Nnajiuphu. ³ Teme gubedua kwapho, bu okpobe onya; mu l'iya tukoru eje udu ozi lanu; mu arwokwa ngu pho su g'i yejeru unwanyi ono eka g'ephe meje iphe ono, mu suru g'ephe me ono; noo l'ephe sekporu akanya ezikashi ozi-oma ono; mekpoo Kelementi yee ndu ozowaro, bu ndu anyi l'ephe jegbaru ozi ono; bu ndu epha phe dukota l'ekwo, Chileke deshuru epha ndu a-no ndzu ojeje.

⁴ G'ehu tsojeepho unu utso l'eka Nnajiuphu tekenteke. Ge mu pfuphukwa iya azu ozo; g'ehu tsojeekwapho unu utso.

⁵ Unu meje iphe l'orwuberu iya gude goshije ndiphe l'unu bu ndu obu oma. Nnajiuphu noakwa ntse. ⁶ G'ọ to dukwa iphe, unu e-jeje ayọ oshi iya. Iphe, unu e-mejechia bu g'unu pfujeru nu Chileke gude kaju iya iphemiphe, mkpa iya duru unu; unu ekelejekwa iya pho ekele. ⁷ Oo ya bu; g'ehu-guu ke Chileke, bu iya kwata dakiri ge nemadzu e-gude uche iya maru; aburu iphe, e-wota obu unu me uche unu kwachia l'ime Kereshi Jizosu.

⁸ Eka mu l'a-suberu iya unu ishi unwunna mu bu; g'iphe, l'eshitajeepho unu l'uche buru oriri k'iphe ono, bukota okpobe-opfu ono; me iphe, bukpo iphe, gbaru ke ge yeru iya ubvu; me iphe, bu iphe, pfuru oto; me iphe, bukpo iphe, e te merwuduru emerwu; me iphe,

bụ iphe, dū ree l'ɛnya; mɛ iphe, ɔnu tɔkoru wɔkoo nanu l'ɔ dukota ree; mɛ iphe, dū ɔbvù; mɛkpoo iphe, bụ iphe, aaja ajaja. ⁹ Unu meje iphemiphe ono, unu nwɔtaru lɛ ndzū mu ono; mɛkpoo ɔphu mu ziru unu ezizi; unu emekwaphɔ iphemiphe, unu nɔmaru mu l'ɔnu; mɛ ɔphu unu gude ɛnya unu hɔma l'ɛhu mu. Ọo ya bụ; Chileke ono, emeje g'unu buru guu ono eswiru unu eswiru.

Polu ekele ndu Filipayi ekele kɛ ree, ɛphe meru iya

¹⁰ Sụ-a; ɛhu atso mu ɔtso l'ime Nnajiuphu; kɛle nta-a bɛ unu byawaru bya emeaharu mu ree ọzo. Iphe, mu epfu ta abɔkwa l'unu ta anɔdujedu epfu opfu ɛhu mu; ɔ chikwa ɔzo te eshidu adujeru unu g'unu mee ya l'ɛka. ¹¹ Mu te epfukwa l'o nweru iphe, ɔko iya duru mu; lɛ mbɛdua nwɔtaakwaru g'iphe, mu nweru g'ɔ hahabɛ phujeru mu l'ɛnya; m'obetaru ɔ nɔdu anwuru mu inwuagha. ¹² Mu maru g'a bɔjeru onye ɛjo ɛka duru; bya amaru g'a bɔjeru onye nweru iphe. L'iphe, bɔkpoo ɛka mu nɔ bɛ iphemiphe ono mewaru mu; ɛbe ɔ dɛdedu iphe, abɔjekwaduru mu ɛnya-aphapha l'ɛhu nkemu; mbụ lɛ mu rijiru ɛpho; ɔzoo lɛ mu nɔ ɛgu; ?mu nweru iphe; mɛ mu te enwe-o; mu anɔ-kirishilekwaa. ¹³ Ọ tɔ dudu iphe, mu ta adudu ike emekota; noo l'ɔo Kéreshi bɛ bụ onye emeje ike adu mu k'ememe iya.

¹⁴ Sụ-a; unu nweru obu ɔma l'ɛka mu nɔ; yetaru mu ɛka teke ono, mu shi eje iphe-ɛhuka ono. ¹⁵ Tɛme unubɛ ndu Filipayi l'onwunu maru lɛ teke mu watakporu ezi ozi-ɔma ono lɛ mbụ; gɛ mu lufutaru lɛ Masedoniya bɛ ɔ tɔ dudu Chiochi ọzo, mu l'ɛphe tɔgbaru nanu; gbahaepho unubɛdua kpurumu: ọo unu bụ ndu anuje mu iphe bya aburu unu bụ ndu anatajɛ l'ɛka mu. ¹⁶ Mbụ je akpachakpoo lɛ teke mu nɔ lɛ Tesalonayika; unu shi emejeru mu mkpa; mɛ mkpa byaru mu; mbụ ɛbe ɔ bɔkwaa ugbo lanu kpuru bɛ unu meru mu iya. ¹⁷ Ọ tɔ bɔkwa iphe ono, unu anuje mu ono bɛ mu ele ɛnya iya; ɔ chia iphe, mu ele ɛnya iya bụ g'urwu gbaaru unu bɛrebere. ¹⁸ Mu natakotawaru iphemiphe ono, unu nuru Epafurodayitosu g'o wotaru mu ono. Ọo-sɔkpokwaaru iphe, mu eme iya tsufu etsufu. Iphe ono bɛ unu vuru nū iya k'anyinyi. Iphe ono, unu nuru mu ono dū gɛ ngweja, eshi kwɛekweekwee; ngweja, mkpɔ iya akpū tūuu alapfu Chileke. Mkpɔ iya ono atso Chileke ɔtso; k'ɔphu o gboburu ɛka labo nata iya. ¹⁹ Lɛ Chileke mu a-nɔkotakwaa unu iphe, bɔkpoo iphe, mkpa iya duru unu. Ọ buru l'iphe o nweru, ɔdu-biribiri iya dakiri atū ɔnu iya ono, shi l'ɛka Kéreshi Jizosu ono bɛ o-shi mee ya. ²⁰ G'ɔ buru Chileke ono, bụ iya bụ Nna anyi bɛ ajaja l'a-buru nkiya jasū lɛ tuutuutuu lɛ m̄imiimii. Nokwa g'ɔ dū.

Ekele mkpochi-ishi

²¹ Unu keleru mu iphe, bụ ndu-nso l'ɛhu l'ɛhu; mbụ ndu ono, nɔ l'ɛka Kéreshi Jizosu ono. Unwunna anyi ndu mu l'ɛphe nɔ l'ɛka-a l'ekelekwapɔ unu. ²² Iphe, bɔkpoo ndu-nso, nɔkota l'ɛka-a g'ɛphe ha l'ekelekota unu-o; kelekele kɛ ndu bu l'ibe eze nnajioha, bụ Siza. ²³ Gɛ Nnajiuphu, bụ Jizosu Kéreshi meeru unu eze-iphe-ɔma-o. Nokwa g'ɔ dū.

Èkwo-ozì, Pòlu Deru Nù Ndu Kòlosì

¹ Ọwa-a bụ èkwo-ozì, mụbe Pòlu ede. Mu bụ onye Chileke ọtáru mee gẹ́ mu buru onye-ishi-ozì Kéreshi Jizọsu. Onye mu l'íya gba mgba ede íya bụ nwanna anyi, bụ Timoti.

² Ndu anyi ede íya anụ bụ ndu ké Chileke; mbụ ndu ọpá nọ lé Kòlosì, bụ unwanna anyi ndu ọpá nọ l'èka Kéreshi.

Mu sụ gẹ́ Chileke, bụ Nna anyi yéle Nnajiuphu, bụ Jizọsu Kéreshi meeru unu eze-íphe-ọma; l'ò mekwaaphọ g'unu buru l'èhu-guu.

Epfu anụ Chileke ekele íya ekele

³ Anyi anọdujeephe ekele Chileke, bụ íya bụ Nna ké Nnajiuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi mę anyi -nọdu epfu opfu èhu unu anụ Chileke. ⁴ Nno l'anyi nọmawaru g'ekwekwe unu shihuberu ike l'ime Kéreshi. Anyi bya anumaakwapho l'unu yeru ndu-nsọ obu g'èphe ha. ⁵ Kéle unu ele ènya íphe, a kwakọberu unu l'imigwe; mbụ íphe ono, e meru; unu maru teke ono, a byaru bya ezia unu ozi-ọma ono, bụ ọkpobe-opfu ono. ⁶ Ozi-ọma ono erekwa ire l'èkameka bya atụkoakwapho mgboko ejedzuru. Ọ buru ègube ono bụ g'ò jedzuru èka unu nọ bya ere ire lé ndzụ unu e -shi mbọku, unu nọmaru íya; o doo unu ènya ree; mbụ íphe, eze-íphe-ọma Chileke ono bụ.

⁷ Ọo Epafurasu, bụ onye anyi yeru obu; onye anyi l'íya tukuró eje ọdu ozi lanụ bę bụ onye ziru unu ozi-ọma ono. Epafurasu ono bụ onye goshiwaru lé ya bụ onye e gude ire íya èka l'èjeru Kéreshi ozi; ọ buru íya nọ-chiru ènya anyi l'ibe unu; ⁸ tẹme ọ buru íya pfuru anyi ké n-yemobu unu ono, shi l'èka Unme-dụ-Nsọ ono.

⁹ Nokwa íphe, meru g'ò gude èbe anyi atuwojeduru èka l'epfu anụ Chileke l'iswi èhu unu; g'ò mee g'unu makọtajeru íphe, bụ uche íya; waa k'ọpá mmamíphe, shi l'èka Unme-dụ-Nsọ edoje ènya ree. ¹⁰ Ọo ya bụ g'unu emejekwanụ umere, l'e-me gẹ́ ndzụ unu l'ọpá buru íphe, unu l'e-gude akwabẹ Chileke ùbvù; tẹme unu emekwaphọ íphe, dọ Chileke ree l'íphemíphe, unu eme ememe. Unu eshi ègube ono meje íphe, bukpoó íphe-ọma tekenteke; kakwaphọ amarweta onye Chileke bụ. ¹¹ L'ò gude ike íya ono, dọ biribiri mee unu g'unu shihu ike ọkpobe eshihu; k'ọpá unu a-duje ike gude ata nshi nwejeru obu l'íphemíphe, byaru unu. ¹² Unu egudejekwaphọ èhu-utso keleje Chileke, bụ Nna ekele. Nno l'ọo ya bụ onye meru; unu buru ndu gbaru g'unu lé ndu-nsọ gbaru mgba l'íphe, ọ kwakọberu phẹ́ l'èka ono, bụ íphóró dükota íya ono. ¹³ Ọ dzọtáru anyi l'èka ọchii nweru ike bya eworu anyi je edobe l'èka Nwa íya, o yeru obu bụ eze. ¹⁴ Ọ buru íya bę e shi l'anwùhu íya gbata anyi; bya agụkwaarupho anyi nvù l'íphe-èji.

Onye Kéreshi bụ mę íphe, oomeje

¹⁵ Ọo ya bụ ụgbugba Chileke ono, a ta ahụmajedu l'ènya ono; bya aburu íya bę Chileke doberu l'ọkpára l'íphe, bukpoó íphe, o meru ememe. ¹⁶ Nno kéle ọo l'èka íya bę Chileke shi mekọta íphe, bukpoó íphemíphe, bụ ọpá dọ l'imigwe mę ọpá dọ lé mgboko; ọpá ènya ahụmaje mę ọpá a ta hụmadu l'ènya; mbụ ndu eze ojosi-imigwe;

mẹ ndu bụ nnajioha; mę ndu ọchi-ọha g'ẹphe hakotakpoo; mę ndu ọphu nọ l'oke ọkwa, nọkota l'imigwe. Ọo yẹbedua, bụ Kéreshi ono bę Chileke shi l'ẹka iya mee iphemiphe kpọ; tẹme ọ bụru iya bę o meru iya doberu. ¹⁷ Yẹbedua l'onwiya vukọta iphemiphe ọzo dūhaadaa. Ọ bụkwarupho ike nkiya bę o gude mee iphemiphe, Chileke meru ememe; ọ dūkota l'ẹka Chileke doberu iya. ¹⁸ Ọo ya bụ ishi, kpọpfuru l'ogwẹhu iya ono, bụ Chiochi. Ọo yẹbedua bụ ẹka ndzụ l'ọphu futaru. Ọ bụkwaru iya phọ bụ onye ivuzọ, Chileke meru o shi l'onwu teta nọdu ndzụ; k'ọphu ọo-buru iya a-kakọta shii l'iphemiphe, Chileke meru ememe. ¹⁹ Ọo Chileke bę chiru iya l'obu iya mee g'ọ bụru l'ẹhu Nwa iya bę aa-huma-gbukpọo iphemiphe. ²⁰ Waa g'ọo bụkwarupho l'ẹka Nwa iya ono bę ya e-shi mee gę yẹle iphemiphe, nọ l'imigwe mę ọphu nọ lę mgboko dū lę ree. Ya eshi ẹgube ono gude mee ono, Nwa iya gbashiru l'oswebe ono mee g'opfu ta adūheru yẹbe Chileke yẹle iphemiphe, o meru ememe.

²¹ Noo l'o nwekwarupho teke unubedua shi bụru ndu 'anọdu Chileke l'ẹka. Ọ bụru ẹjo-iphe unu shi anọduje arị l'oriri; eme iya l'umere bę shi mee; unu bụru ọhogu Chileke. ²² Ọle nta-a bę Chileke shiwaa lę ndzụ, Nwa iya shi nọdu l'eliphe-a waa anwuhu, ọ nwhuru; mee g'unu l'iya dū lę ree; k'ọphu Nwa iya ono e-duta unu; unu aburu ndu duru Chileke iche; ọ tọ dudu iphe, aata unu ọta iya; ọphu unu abuduru ndu aamaru ẹjo ẹka jasụ l'o duta unu bya apfube l'iphu Chileke ono. ²³ Ọle iphe, unu mefutaje bụ l'unu a-pfushi ike l'ekweta unu; kpọo onwunu g'abara; ọphu unu ekwedu g'e mee unu g'unu wofu obu l'iphe ono, unu ele ẹnya iya ono, bụ iya bụ ozi-oma ono, unu nūmaru ono, e zidzuru mgboko mgburugburu ono; bya abukwaru iya phọ bę Chileke ziru mbedua, bụ Pọlu gę mu je ezia ndu ọzo.

Ozi, Chileke ziru Pọlu g'o je ezia Chiochi

²⁴ Nta-a bę ẹhu atsokpoo mu uto; kele ọo unu bę mu ejedoru iphe-ẹhuka-a. Noo kele ọo iphe-ẹhuka-a, mu eje nta-a bę mu gude eyeta ẹka eme g'o dzukọta mbụ iphe, phodukwaduru l'iphe-ẹhuka ono, Kéreshi jeru jedoru ogwẹhu iya ono, bụ Chiochi. ²⁵ Ọo Chileke ono, bụ onye họtaru mu nū gę mu bụru onye-ozii Chiochi bę ziru mu ozi gę mu zia unu; gę mu mee unu g'unu tuko iphe, ya pfuru makotaru; ²⁶ mbụ iphe ono, o shi domia edomi eshinu o meru mgboko ono. O be nta ọ bya egoshi iya ndibe iya, dū nsọ. ²⁷ Ọ bụru phę bę Chileke họtaru lę ya e-goshi iphe ono, nyiberu anyibe ono, e shi domia edomi l'ẹnya ndu abudu ndu Jiu ono, bụ iya bụ l'i -nọdu Kéreshi l'ẹka; l'ii bụru onye e-mechaa gbua nwiiinwii. ²⁸ Ọo opfu ẹhu iya bę anyi anọduje asa kpaa kpaa g'onymonye nūma-a; alọ onymonye ẹka lę nchị gude mmamiphe ezi iphe k'ọphu anyi e-me onyenonu g'ọ bụru onye nọ l'ime Kéreshi bụru onye dūbe ree. ²⁹ Noo g'o gude mu nọdu anọduje eseshi akanya ike; kukebe ẹhu eme gę mu e-me jẹbe ozi ono, Chileke ziru mu ono. Ike, mu gude eje ozi-a bę bụ ike ono, Kéreshi eyeje mu l'ẹhu ono. Noo ike, l'ere ire l'ẹhu mu bụ onoya.

2

¹ Iphe, mu eme g'unu maru bụ lę mu ese akanya unu eseshi iya ike; mę akanya ndu Chiochi, nọ lę Layodeshiya; męwaro iphe, bukpuo ndu ọzo, mu l'ẹphe teke ahuma-swee lę ndzụ-a. ² K'ọphu obu e-shihu phę

ike; wafuṣa g'ẹ̀pṣhe tṣgba buru nanu lẹ n-yemobu; ọo ya bu g'ẹ̀pṣhe abya amaṣbekporu ọkpobe-opfu ono; e-shi ẹgube ono iphe ono, Chileke shi domia edomi ono edoo pṣe ẹnya ree, bu iya bu ke Nna yeṣe ke Kéreshi. ³ Ọo l'ime Kéreshi ono be Chileke domiru iphe, bukpoo ẹku, du lẹ mmamiphe yeṣe nkwaṣenya l'ophu.

⁴ Iphe, mu gude epfu iphe-a bu k'ophu o to duṣu onye a-bya egude ire mecha mecha duswee unu ọzo. ⁵ Kele a makwaru-a lẹ mu ta anodu l'eka ono, unu no ono; ọle o kwa-a l'eka ono, unu no ono be obu mu du. Iphe, atsoje mu utso bu g'unu gude mekobe onwunu buru nanu waa g'unu gude buru enwubata enwubata l'ekwekwe, unu kweru ke Kéreshi.

Jizosu bu nnajioha

⁶ Ọo ya bu; eshinu unu gbobewaru eka labo nata Kéreshi Jizosu o buru Nnajiuphu unu; unu l'iya tṣgbaekwapho buru nanu kwaseru. ⁷ G'o bukwarupho g'oshi agbabeje ogbarabvu l'ime ali-a bu g'unu a-gbabe ogbarabvu l'ime Kéreshi. G'o buru Kéreshi be l'a-buru okpa-ulo, unu a-nodu akpu ndzu unu l'eli iya. Unu akabaa ekweta iphe ono, e ziru unu ono kweshia ya ike. Unu egudejeepo obu unu g'o ha ekele iya k'anyinyi.

⁸ Iphe, unu akwaberu ẹnya bu g'o to du onye e-gude mmamiphe nwomaru-o-machata me ugho, enwedu ishi bya aturwua ekweta unu. Iphe ono bukota iphe, shi l'iphe, ndiphe ezi; bya aburu iphe, a toru okpa iya su g'e tsoje, bu iphe, eshidu Kéreshi l'eka. ⁹ Noo l'oo l'ehu Kéreshi ono, byaru bya aburu nemadzu ono be Chileke l'onwiya byaru bya edzua oke egoshikota onye ya bu. ¹⁰ Chileke be shiwaa l'eka Kéreshi ono, unu l'iya tṣgbaru buru nanu ono mee ge ndzu unu dzua oke. O buru Kéreshi ono bu onye-ishi, kakota iphe, bukotakpoo ndu ochi-oha imigwe g'ẹ̀pṣhe hakotakpoo; bya akakotakwapho ndu nokwapho l'oke okwa l'imigwe.

¹¹ Su-a; o kwa teke ono, unu l'iya byaru bya atugba buru nanu ono be e buru unu ubvu; mbu ubvu ophu abudu eka be e gude bua ya unu. Ọo Kéreshi l'onwiya bu onye buru iya unu. Ubvu ono, o buru unu ono bukwa ogwehu unu l'ophu be o yefuru unu g'onye yefuru uwe; mbu ogwehu unu ophu iphe-eji shi phawaa kutukutu. ¹² Le teke ono, e meru unu bapuzimu ono be a tukokwaru unu le Kéreshi likota elili. Tembe Chileke tukokwapho unu l'iya mee unu toko shi l'onwu teta dzuru ndzu. Noo l'unu kwetarul'ike du Chileke bya achiru upfu ye l'ike iya ono; mbu ike ophu, o gude mee Kéreshi o shi l'onwu teta dzuru ndzu. ¹³ O nweru teke unu shi nwuhu anwuhu kwaa l'ime iphe-eji unu; ophu unu ebuduru ubvu; ọle nta be Chileke byawaru emee; unu le Kéreshi toko nodu ndzu; o gukotaru anyi nvu l'iphe, bukpoo iphe-eji, anyi meru g'o ha. ¹⁴ O tukochaa iphe ono, e deru edede l'ekwo ono hushikotachaa g'o ha; mbu iphe ono, egoshi l'anyi darwukotawaru iphe, ekemu iya pfuru, bu iphe ono duwaa g'ugwo, topyitaru anyi l'ekpiri ono. Chileke mechaa nno bya atuko iphemiphe ono kpopyabe l'oswebe shi egube ono mee ya o rebuhu ire. Ophu oo-rebaedu ire je aduwaruru ya. ¹⁵ Ọo teke po, Kéreshi nwuhuru l'oswebe po be o chikporu ike iphe, bukpoo ochi-oha, nokota l'ephekerephe; me ike iphe, bukpoo ndu ophu no l'oke okwa l'ephekerephe; kpu a pṣe le ndzu

kpufuta l'edzudzu-oha teke ono, yẹbedua l'atụ okoo k'alwụ-gbu, ya lwụ-gburu phezono.

¹⁶ Oo ya bu; g'ọ tọ dukwa onye a-bya anọdu akpocha-pheru unu mkpocha l'iphe, unu eri eriri me l'iphe, unu angungu. Ophu o dukwa onye a-bya akpochaaharu unu mkpocha ke l'owaa iphe, unu aboje; g'unu dobekwa mboku ophuu boje iya abobo; ozoo l'onwa fukwaru k'ophuu g'unu watakwa iya abobo; ozoo k'iphe, unu e-meje mboku atuta unme. ¹⁷ Ekemu ndu Jiu ono g'ọ hakota, e shi tushia k'iphemiphe ono be shi bukotaru onyonyo iphe, l'e-mechaa mee l'iphe. Obenu l'ophu bu okpobe iya bu Kereshi. ¹⁸ Oo ya bu g'unu te ekwekwa g'ọ duru onye l'abya akposhia unu anata obunggo ono, Chileke l'e-bu unu ono. Unu bekwewa ge ndu ono, onoduje atso utso l'ephe emeje g'a su l'ephe wozeru onwophe ali ono nazu unu obunggo Chileke. Epe anoduje epfu g'a bazeru unwu-ojozi-imigwe aja; epe asu l'iphe, epe gbaberu okpa epfu iya bu ophuleny, epe phuru. Egube ndu ono anodujeepho eku onwophe iphe, epe ahadu g'oo ya. O buerupho egomunggo, enwedu ishi be epe anoduje agba. ¹⁹ Epe ta anyatajedu l'ọ duru onye bu ishi, bu aka ogwehu dzeffuru le nkwo iya le nkwo iya; mekpoo akwara, dukota l'ehu. O bu ru ishi emeje ogwehu ono l'ooov evuvu ge Chileke tüberu.

Anwuhu waa eteta k'onye le Kereshi

²⁰ Su-a; eshi ophu unu le Kereshi tukoru nwuhukota be Chileke bofuakwaru unu l'eme iphe, ndiphe toru okpa iya, su g'e tsoje. ? Bu gunu meru g'ọ gude unu nodu emekwadu ge ndu bukwa ndu mgboko-a; emekwadu iphe, ekemu pfuru, bu ophu suru: ²¹ "B'ebiyka aka le nri owa! B'edekwa owa-a ire; ophu i denyikwa ophuu aka?" ²² Iphe, bukpo ekemu ono g'ọ ha tukokwaru bukeru-a iphe, nemadzu ezi waa iphe, a toru okpa iya su g'etsoje. Noo kele iphe, eeri eriri bu e -richawa iya be o buwaru. ²³ Iphe ono, epe ezi ono adujekwa g'ọ shi le mmamiphe; bya aburu iphe, nemadzu gude aka kotaru ndu iya; bu ru ndu eme g'a su l'ephe wozetaru onwophe ali; bu ru ondu any ogwehu phe aphu. Ole iphemiphe ono ta adukwa ophu eyetajeru phe aka g'ephe sede onwophe l'egu ejo-iphe, l'agu phe nu.

3

¹ Su-a; eshinu Chileke mewaru unu le Kereshi tuko shi l'onwu teta dzuru ndzu; unu chojenu uzo, unu e-shi g'iphe ono, du l'imigwe ono rwube unu aka; mbu iphe, du l'aka ono, Kereshi no lekutara Chileke ono. ² Unu woru uche unu dobe l'iphe ono, du l'eli ono; unu te ewoshiru iya dobe l'iphe ke mgboko l'aka-a. ³ Noo kele unu nwuhuru anwuhu. Ndu unu be Kereshi wowaru domia l'aka Chileke. Kereshi nodukwanu l'ime Chileke. ⁴ Oo Kereshi be bu okpobe ndzu anyi g'anyi hakota. Teke ono, Kereshi a-bya ozo ono be unu e-tsokwaru iya pho bya. Unu l'ia agbaru mba l'odu-biribiri iya.

⁵ Oo ya bu; unu pyi-gbushia iphe, bukotakpo iphe ke mgboko-a, bu iphe, dukwadu ndzu l'ehu unu, bu iya bu; apharwushi onwonye; umere, rehuru erihu me egu eme ejo-iphe; iji-nya me nya-pfurupfuru, buhukwapho agwa obvu. ⁶ Oo iphemiphe ono be l'e-me g'oke-ehu-eghu ke Chileke dapfu ndu ta ndu iphe le nchi. ⁷ O

nwekwaru-a teke unubedua shi emegbaa iphemiphe ono, bu iya bu teke ejo-iphe ono shi gudegbaa ndzu unu eme g'o du iya.

⁸ Ole nta-a be unu a-ha iphemiphe ono. Unu haa ehu-eghu; obu oku; edoberu nwibe unu ejo obu; ephu nemadzu iphu. G'opfu erehu te eshijekwa unu l'onu. ⁹ Unu ta adzujekwaru nwibe unu uka; eshinu unu hakotawaru akahu umere ono yee ejo ememe, tso iya nu. ¹⁰ Oo ya bu g'unu yee umere ophuu ono g'onye yeru uwe. O kwa Chileke ono, nuru unu umere ophuu ono anoduje eme unu g'unu kabaa aburu ndu o meru k'ophuu. Oo ya bu g'unu amakotaru onye Chileke bu; marwee ya amarwe k'opfu unu a-nodu akabaa adu g'o du kwaseru. ¹¹ Eshinu o duwaa nno be a ta akpahakwa ishi ke l'onye ophuu bu onye Jiu; onye ophuu buru onye abudu onye Gurisu; onye ophuu buru onye buru ubvu; ophu onye ophuu ebuduru. Onye ophuu bu nlwamulwa; onye ophuu buru onye ime-oswa. Onye ophuu bu ohu; onye ophuu buru amadu. O buwaa Kereshi bu mpkako le nswiko; teme o buru l'ime onyemonye.

¹² Unu bu unwu Chileke. O yeru unu obu bya ahota unu g'unu buru ndu nkiya. Noo g'o gude unu je aphujeru nemadzu obu-imemini; nwejeru obu omaa; unu wozeje onwunu ali; meje odoo; unu atajeru iphe nshi. Unu tuko iphe ono g'o hakota chita yee g'onye yeru uwe. ¹³ Nwibe unu -mee unu eji; unu tagbuje iya le nshi. Teke nemadzu meru unu iphe, unu a-ta onye obu uta; unu aguru iya ya nvu. Nnajiuphu guakwaru unu nvu l'iphe-eji unu. Oo ya bu; unu gujekwaru ndu ozo nvu m'ephe meswee unu. ¹⁴ Ophu kachakponu l'iphemiphe ono bu g'unu yee nwibe unu obu. G'o chikobe unu g'unu tugba buru nanu okpobe aburu. ¹⁵ G'ehu-guu ophu shi Kereshi l'eka nodukwa l'obu unu; duzi unu uzo; kele oo ya meru g'o gude Chileke kukobe unu g'unu bya aburu ogwehu lanu. Unu keleje Chileke ekele iphe onoya.

¹⁶ Unu kwe g'opfu ke Kereshi ono bya eburu l'ime obu unu dzua ya oke le mmamiphe; ezi iphe; yele adu nwibe unu obu. Unu egudekwa iya pho aloru phe eka le nchi. Unu guje ebvu-oma nu Chileke; me ebvu ekele; me ebvu ozo, shikota Unme-du-Nso l'eka. Unu gude obu unu g'o ha meje iphemiphe ono; gude nno ekele Chileke ekele. ¹⁷ Iphe, bukpo iphe, unu epfu epfufu me iphe, unu eme ememe; unu gudeje epha Nnajiuphu, bu Jizosu Kereshi mekotaje iphe obu. Mbua-a; unu shije Kereshi l'eka kelejekoepho Chileke, bu Nna ekele.

Umere, ee-meje l'unuphu ndu ke Kereshi

¹⁸ Unube unwanyi; unu wozejekwaru ji unu onwunu ali; kele oo ya bu iphe, gbaru onye etso Nnajiuphu l'ememe.

¹⁹ Unube unwoke; unu yeje nyee unu obu. Unu ta adujekwaru phe ehuka.

²⁰ Unube unwegirima; unu nujeru ne le nna, nwuru unu opfu l'iphemiphe, epe epfuru unu. Noo l'oo iphe, du Nnajiuphu ree bu ono.

²¹ Unube nna; unu te emejekwa unwegirima unu iphe, e-ghu phe egu; anonya obu dahu phe adzulakpa.

²² Unube ndu bu ohu; unu mejekwa iphe, ndu bu nnaji unu k'eliphe-a ziru unu. O to bukwapho teke epe ele unu enya be unu e-meje iya g'ee-shi g'aa-jaa unu ajaja. Unu gudejekpoepho obu iphoro me

iya. Iphe, unu azọbeje eme iya aburu lẹ Chileke duru unu lẹ nsọ. ²³ Iphe, bu iphe, unu emekpọo; unu phubeje iphu me iphe obu maru l'ọo Nnajiuphu anyi bẹ unu emeru iya. Unu te emejekwa iya g'ọ bu nemadzu bẹ unu emeru iya. ²⁴ Unu nyatajẹkwa l'ọo Chileke bẹ l'ebu unu obunggo iya, bu iya bu lẹ Nnajiuphu l'a-nu unu iphe ono, o kwetarū ndu nkiya ukwe iya ono. Noo kẹle ọo Kéreshi bu Nnajiuphu, bẹ unu ejeru ozi. ²⁵ Ọle onye eme iphe-ẹji bẹ Chileke a-pfukwanu ugwo ọphu gbaru iya nu; m'obeta onye obu buru onye. Noo lẹ yẹbedua, bu Chileke ta adudu onye oole ẹnya l'iphu.

4

¹ Unubẹ ndu bu nnajiuphu; unu mejekwaru ohu unu iphe, pfuru ọto mẹ iphe, rwuberu phẹ nu. Unu nyatajẹkwa l'unubẹdua nwekwarupho onye bu Nnajiuphu unu, bu l'imigwe.

Iphe unu e-meje

² Unu yemia ishi l'epfu anu Chileke; unu eche nche; ekelejekpọe ya phọ ekele. ³ Unu pfujekwarupho opfu ẹhu anyi nu Chileke su iya g'o mee g'anyi nwejeru ẹka anyi e-zije ozi-oma ono; mbu g'anyi zije k'iphe ono, Chileke shi domia edomi, bu iya bu Kéreshi l'onwiya. Ọ kwa k'ozi-oma ono bẹ o gude a tua mu mkpọro-a. ⁴ Unu pfujekwarupho nu iya g'o mee mu gẹ mu duje ike pfuje iya g'o doo ẹnya lẹ g'ọ gbaru mu l'epfufu iya.

⁵ Unu meje umere ndu maru iphe l'iphu ndu abudu ndu kẹ Kéreshi. Unu ta ahajẹkwa ọzo duru unu g'ọ laa kẹ mmanu. ⁶ G'opfu unu guje egugu; dujeepho g'iphe, unu tsuru; k'ophu ooheje ndu unu epfuru iya ihee angaberu unu nchi. Unubẹdua amakwanuru g'unu e-yejeru onyemonye onu l'opfu.

Ekele ikpazu

⁷ Tikikọsu e-pfukotarua unu gẹ mu eme ala. Yẹbedua bu nwanna anyi, anyi yeru obu; bya aburu onye-ozima, e gude ire iya ẹka; bya aburu onye anyi l'iya tukoru eje ozi ono. ⁸ Mu ziru Tikikọsu obu g'ọ bya ndu-unu bya akọoru unu g'anyi l'eme ala; teme l'oo-mekwaapho g'obu shihu unu ike. ⁹ Onye anyi tukoru ye l'iya ezi g'ephe bya ndu-unu ono bu Onẹsimosu, bu onye anyi yeru obu; bukwarupho onye goshifuakwarupho lẹ ya gbaru g'e gude ire iya ẹka; mbu Onẹsimosu k'ibe unu. Ephenebu ono a-kowaruro unu g'iphemiphe, du l'ibiya-a.

¹⁰ Arisutakosu, bu onye mu l'iya tukoru nodu lẹ mkpọro l'ekelekwapho unu. Maku nodu ekelekwapho unu; mbu nwa nwunenna Banabas. E zihakwaru nzi ẹhu iya; o rwua unu nchi. Teke o shitaru ọzo ibiya k'unu; unu goshijekwa iya l'ẹhu atso unu utso l'ọ byaru. ¹¹ Ọ nodu ekelekwapho unu mbu Jizosu ono, eekuje Jiosutosu ono. Ọo umadzu ẹto ono bẹ bukwalu ndu Jiu, tso mu eje ozi ono, anyi eje gude egoshi l'ọo Chileke bu eze ono. Ọ buru phẹ bẹ anọduje adu mu obu.

¹² Epafurasu k'ibe unu ekelekwapho unu. Yẹbedua bẹ bukwalu onye ejeru Kéreshi Jizosu ozi. Oogudeje obu iya g'ọ ha phube iphu epfu anu Chileke l'ishi ẹhu unu epfushi iya ike. Gẹ Chileke mee g'unu ba akpojeru laa azu; l'oomekwapho unu: unu amakwaru umere, gbaru onye kẹ Kéreshi l'ememe okpobe amaru; l'oomekwapho g'ọ heje

unu ihee emeḗbekota iphe, dṹ Chileke l'uche. ¹³ Mbḗdua epfukpṹo l'onwomu sṹ l'oosekpṹo akanya ḗhu unu eseshi iya ike; mekpoo akanya ḗhu ndu Layodeshiya; me kḗ ndu Hiyerapṹlisu. ¹⁴ Onye dṹkinta ono, anyi yeru obu ono, bṹ Luku l'ekelekwarṹ unu. O nṹdu ekelekwaphṹ unu mbṹ Dimasu.

¹⁵ Unu keleru anyi ṹnwunna anyi phḗ ono, nṹ lḗ Layodeshiya. Unu ekeleru anyi Nimfa me Chṹochi ono, edzukṹbeje l'ibe iya ono. ¹⁶ Unu -gṹchaa ḗkwo-ozī-a l'ibiya k'unu; unu mekwaa ya g'o rwua ndu Layodeshiya ḗka k'ṹphu ḗphebedua l'a-gṹkwa iya phṹ. Unu agṹkwaapho ḗkwo-ozī ṹphu shi Layodeshiya. ¹⁷ Unu zia Akṹposu lḗ mu sṹru g'o kukebekwa ḗhu jeḗbe ozi ono, e ziru iya g'o jee l'ozi ono, anyi ejeru Nnajiuphu ono.

¹⁸ Oo mbḗdua, bṹ Pṹlu gude ḗka mu ede ṹwa-a nta-a gude ekele unu. Unu ta azṹhajekwa lḗ mu nṹ lḗ mṹpṹro.

Gḗ Chileke meeru unu eze-iphe-ṹma. Nokwa g'ṹ dṹ.

Ekwo-ozì Kẹ̀ Mbù, Pọ̀lu Deru Nù Ndu Tesalonayika

¹ Ekwo-ozì-a shì l'ẹ̀ka mbeḍua, bụ Pọ̀lu alaru Chìochi Tesalonayika, bụ ndu kẹ̀ Chileke, bụ Nna; bya abụkwarupho ndu kẹ̀ Nnajiuphu, bụ Jizọsu Kéreshi. Ndu mu ẹ̀phe tukurù dee ya bụ Sulivanusu yẹe Timoti. Gẹ̀ Chileke meeru unu eze-ìphe-ọ̀ma; mekwaaphọ̀ g'ẹ̀hu dụ unu guu.

Umere ndu Tesalonayika waa ekwekwe pẹ

² Tekenteke, anyi epfu anụ Chileke, bụ Nna anyi bẹ anyi l'anyatajẹkwa unu. Anyi nọdu anọduje ekele Chileke ekele ẹhu unu g'unu ha. ³ Ọ tọ dukpodaa teke anyi ta anyatajẹdu ozi unu gude ekweta jee; mẹ g'unu gude n-yemobu eseshiberu akanya ike; waa g'unu gude ọta-nshi nọdu Nnajiuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi l'ẹ̀ka elshiberu ẹnya mbọku ono ike. ⁴ Unwunna anyi; anyi makwaru-a lẹ Chileke yeru unu obu; bya ahọta unu g'unu bya aburu ndu nkiya. ⁵ Noo l'anyi byaru ezia unu ozi-oma ono; ọphu ọ bụdu-a opfu ọnu bẹ anyi gude zia ya unu kpurumu; Chileke gudekwa iya phọ goshi unu l'ike iya ereshi ire ike. Unme Chileke ono bẹ yekwarupho anyi ẹka; anyi dụ ike mee; unu maru ọkpobe amaru l'ìphe anyi ezi bụ ọkpobe-opfu. Umere, anyi meru teke anyi l'unu shì tuko nọdukota mewarurọ unu maru ẹgube ndu anyi bụ. Ọ kwa g'ọo-duru unu lẹ ree meru g'o gude anyi mee ẹgube umere ono. ⁶ Tọbudu iya bụ; unu bya aburu ndu anwu ẹka anyi. Ọ bụwaruro unu anwu ẹka Nnajiuphu. Ọphu unu eledurọ kẹ l'unu eje iphe-ẹhuka teke e ziru unu ozi-oma ono; unu gudelaa ẹhu-utso ọphu shì l'ẹ̀ka Unme-dụ-Nsọ nata ozi ono. ⁷ Ọo iphe ono meru g'o gude unu bya aburu ndu iphe, bụkota ndu ọphu, kweru kẹ Kéreshi lẹ Masedoniya waa l'alì Gurisu byaru awata anwu ẹka pẹ. ⁸ Ọ tọ bụdu-a l'ozi-oma ono, shì l'ẹ̀ka Nnajiuphu, bụ ozi, unubedua l'ezì ono dzuru Masedoniya yẹe Gurisu kpurumu; obenu l'ekwekwe, unu kweru kẹ Chileke bẹ ngakọtaakwaru ẹkameka k'ọphu ọ tọ duedu onye anyi a-bya akọaharu iya k'iche. ⁹ Iphe, bụkpoo ẹka anyi jeru bẹ aanọduje epfugbaa kẹ g'unu gude meshiberu anyi g'anyi byajeru ndu unu-a; mẹ g'unu gude sefukotawaa ẹka l'agwa ọbvu bya aghachiwaru Chileke iphu; wata ejeru ọkpobe Chileke ono, nọ ndzụ ono ozi; ¹⁰ bya awatakwapọ ele ẹnya Nwa iya ono, e-shì l'imigwe bya ono; mbụ Nwa iya ono bụ Jizọsu, o meru o shì l'ọnwu teta nọdu ndzụ ono. Ọo ya bụ onye l'a-dzọ anyi l'oke-ẹhu-eghu kẹ Chileke, ọ-tukoshi ndu eme iphe-ẹjì.

2

Ozi, Pọ̀lu jeru lẹ Tesalonayika

¹ Sụ-a; unubedua l'onwunu; unwunna anyi; maru l'akpapfuta, anyi kpapfutaru unu ta abudu anyi kẹ mmanu. ² E -gudekpọoru l'anyi jewaru iphe-ẹhuka lẹ Filipayi mẹ iphe-ìphere, e meru anyi; ọle Chileke melẹkwaru-a obu shihu anyi ike; k'ọphu anyi byaru ezia unu ozi-oma kẹ Chileke ono. Ọphu anyi ejedururọ epfu kẹle aakpobyi iphe, anyi eme akpobyi. ³ Mbụ-a; teke ono, anyi l'arwọ unu g'unu bya aburu ndu

ke Kéreshi ono be o to bukwa g'anyi bya edephua unu edephu; ophu o dukwa ejo-iphe, du anyi l'okpoma; ophu anyi abyakwaru g'anyi haru unu ghota l'ugho. ⁴ O chikwa g'o du Chileke l'uche g'anyi pfua be anyi epfufe. Noo le yebedua be lewaru anyi enya maru l'anyi goshiwaru l'o gbaru ke ge ya gude ire anyi eka; o woru ozi-oma ono ye anyi l'eka. Anyi te epfukwa g'o tsoje nemadzu utso le nchi; gbahaa g'anyi pfufe iya g'oo-du Chileke ree; mbu onye ono, leletaje ime obu anyi; maru iphe, anyi l'ari ono. ⁵ Unu maru-a l'onwunu l'o to dukpodaa teke anyi gude ire mecha mecha pfuru yeru unu. Ophu anyi emeduru umere g'o bu l'oo iphe, anyi abudu be anyi suru l'anyi bu; g'eeshi g'anyi erita iphe l'eka unu. O kwa Chileke bu onye a-haru anyi enge iphe, anyi epfua. ⁶ Anyi te emekwaru ge ndiphe; ozoo g'unubedua; ozoo ge ndu ozo jaa anyi ajaja. A makwaru-a l'eshinu anyi bu ndu-ishi-ozu Kéreshi be o gbaru g'unu vuru mkpa-ehu anyi; ⁷ obenu l'anyi duru unu odoo ge nwanyi adujeru unwegirima iya-a. ⁸ Anyi yeru unu obu shii; k'ophu o to budu-a ozi-oma ke Chileke ono kpurumu be anyi l'unu gba mgba; anyi gbakwapho ndzu anyi mgba; kele unu dunukaru anyi l'obu.

⁹ Mbu-a; unwunna anyi; unu nyatajekwa egube akanya, anyi seru; l'anyi jekwaru ozi kuta ephuru phee. Teke ono anyi l'ezi unu ozi-oma ono, shi Chileke l'eka ono be anyi jeru ozi l'eswe jee ya l'enyashi gude ejeta nri, anyi e-ri; g'o to du onye anyi a-buru ivu-erwa swiru. ¹⁰ Unu a-nodu agbakpodaru anyi odzori. Nokwapho ge Chileke a-nodukwapho agbaru iya anyi. Umere, anyi shi emejeru unube ndu kwetaru ozi-oma ono gekwaru egeru bya aburu umere, pfuru nhamunha. O to dukpodaa eka anyi metaru iphe, aata anyi uta. ¹¹ Unu maru l'oo ge nna anoduje ehe unwu iya-a bu g'anyi shi gude ehe unu l'ehu l'ehu. Anyi duru unu obu; bya emee g'obu shihu unu ike; anyi pfushiaru iya unu ike; ¹² su g'unu meje iphe, du Chileke ree; mbu onye ono, kuru unu g'unu bata l'eka ya bu eze; waa l'odu-biribiri iya ono.

¹³ Iphe, meru g'o gude ophu anyi atuwojedu eka ekele Chileke ekele me anyi -nodu epfu anu iya bu; le teke unu numaru opfu Chileke ono, anyi byaru ezia unu ono be unu ta anataduru iya ge opfu nemadzu; obenu l'unu nataru iya ge Opfu Chileke; o bukwarua Opfu Chileke be o bu eviya. Noo kele oo Chileke ono be l'ere ire l'ime unube ndu nataru ozi-oma ono. ¹⁴ Unwunna anyi; oo iphe ono, nwuru unu ono bu iphe, shi nwuru Chiochi ke Chileke, bu ndu ephe le Kéreshi tugbaru buru nanu l'ali Jiudiya. Oo 'epho ge ndu ali unu eme unu mkpawere bu ge ndu ali ephebe ndu Jiu shi eme phe iya. ¹⁵ Oo ndu Jiu ono be bu ndu ono, gburu Nnajiuphu, bu Jizosu; gbua ndu mpfuchiru Chileke; chia anyibedua chifu l'ali phe. Ephe gude egube ono meta iphe, ta adudu Chileke ree swibe onwophe. Ephe buru odu duru onyemonye. ¹⁶ Ephe kposhiru anyi ezi ndu abudu ndu Jiu ozi-oma, l'adzo phe nu ono. O to dukpodaa teke ephe te emetajedu iphe-eji jasu l'ooe phe l'ekpiri. Ole oke-ehu-eghu ke Chileke be mechakwanaaru dapfuta phe.

Oogu Polu egu akpafu ndu Tesalonayika

¹⁷ A bya abya l'ehu k'anyi; unwunna anyi; anyi noakwaru nwodu ophu anyi l'unu ahumaduru; ole obu anyi nokwa-a l'eka unu no. Oghoroko unu duta-beru anyi; k'ophu bu l'anyi shiwaa uzanya seta g'eeshi g'anyi l'unu humakpoo ozo. ¹⁸ Anyi shi eme g'anyi

eme kpaɸfuta unu; mbɛdua, bu ɸolu l'ishi onwomu tuɸkoakwaru onyo abyabya ugbo olemole; ophu Nsetanu ekwedu g'anyi bya. ¹⁹ G'ooduhabe; ?o duru ophu abuedu unu kpurumu be bu nduanyi chiru upfu yeru bya aburu unu l'e-me g'ehu tsoo anyi utso; bya aburu unu be l'a-buru obunggo, anyi e-gudeje eku onwanyi l'ataphu Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi me o -byalepho ozo. ²⁰ Mbua; o kwa unubedua bu iphe, ee-gude jaa anyi ajaja bya aburu unu bu ehutso anyi.

3

¹ No iya; a nonyakpoo; oghoroko unu ono duta-be anyi; k'ophu anyi aduedu ike tagbua ya le nshi; anyi chia idzu su l'anyi a-noduwanu le Atensu nkinyi anyi. ² Anyi zia Timoti, bu nwune anyi nwoke; bya aburu onye-ozu ke Chileke; buru onye anyi l'iya tukoru ese akanya k'ezu ozi-oma ke Kereshi ono; g'o bya emee g'unu kabaa apfushi ike; l'o mekwapho g'obu kabaa unu eshihu ike l'iphe, unu kweru. ³ G'o to du g'unu ha onye e-gude k'ehu-a, aakpa unu-a kpolaahaa azu; eshinu unubedua l'onwunu maru l'iphemiphe ono bu iphe, nwufutajenu l'ehu anyi. ⁴ Le-a; anyi gbuakwaru iya unu tororo; teke ono, anyi no l'ibe unu ono su unu l'ee-mekwa anyi ewere. Nta-a be unu eleanaa l'o nwuwaru egube ono obu; o buru iphe, unu tukoru makotaru. ⁵ Noo g'o gude mu nonyaa; ophu mu aduedu ike takota nshi; mu zia g'a bya amaru g'unu pfu-shiberu ike l'ekwekwe, unu kweru ke Chileke. Le mu tsuhukwaru ebvu su ?a maru nwandale ono ta ahudaaaru nu unu ama; akanya ono, anyi seru l'ehu unu ono buru akanya ola-l'iswi.

⁶ Ole nta-a be Timoti shiwaa l'eka unu no lwawaa lwapfuta anyi bya ezia anyi ozu, du ree su l'unu kweshiru-a ike; bya enweru n-yemobu; teme unu nodu anoduje anyata anyi okpobe anyata tekenteke. L'oo g'oghoroko unu aduje anyi bukwapfo g'oghoroko anyi du unu. ⁷ Unwunna anyi; o kwa l'unu pfuru pfushia ike l'ekwekwe, unu kweru ke Chileke meru g'o gude obu nodu eshihuje anyi ike l'iphe, bukpuo iphe-ehuka, anyi eje; mekpoo ewere, eemekota anyi. ⁸ Kele oo nta-a be ndzu bu anyi okpobe ndzu; eshi ophu unu pfuru pfushia ike l'atugba, unu le Nnajiuphu tugbaru. ⁹ Su-a; ?denukpoo g'anyi a-wata awata ekele Chileke ekele ehununu; me k'ehu-utso ono, o meru o nodu atso anyi l'iphu yebe Chileke opfu ehununu ono? ¹⁰ Eswe l'enyashi be anyi egudeje obu anyi g'o ha epfu anu Chileke epfushi iya ike su g'o mee g'iphu anyi l'unu kpogba; g'anyi e-mekwanaa; eka unu teke ekweshidu ike g'unu kweshia ike.

¹¹ Nta-a bu ge Chileke anyi, bu Nna anyi l'onwiya; me Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi tooru anyi uzo, anyi e-shi abya unu agbaphe. ¹² Teme ge Nnajiuphu mekwaapho g'unu kabaa eye nwibe unu obu; mbu g'unu kwata ye phe iya yeshia phe iya ike; ye phe iya k'anyinyi. Nokwapfo g'unu e-ye iya nemadzu mgburugburu. Ono bukwarupho g'anyi yeru unu. ¹³ Oo ya bu; g'oo-mee g'obu shihu unu ike; unu apfuru l'iphu Chileke, bu Nna anyi buru ndu duebe ree. O to dudu eka uta aduru unu teke ono, Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi ye ndu nkiya a-swiru bya ono.

4

Umere, dū Chileke ree

¹ Ʋnwunna anyi; iphe ọzo, anyi nọ l'ẹka Nnajiuphu anyi bụ Jizọsu epfuru unu epfushiru iya unu ike bụ l'iphe, unu nwutaru l'ẹka anyi bụkwa g'unu l'e-shi gude ndzụ unu eme iphe, dū Chileke ree emeshi iya ike. Ọ buerupho iphe ono bẹ unu emeepho. Nta-a bụkwa g'unu kabaa ya emeshi ike. ² Noo l'unu mawaru-a l'anyi shi l'ẹka Nnajiuphu, bụ Jizọsu t̄aru unu ekemu. ³ Sụ-a; iphe, dū Chileke ree g'unu meje iya bụ; g'unu dobe onwunu nsọ l'ẹka Chileke; mbụ g'unu ta anọdukwa apharwushi onwunu ililekpoo. ⁴ Mbụ-a; g'onyenonu lẹ g'unu ha majekwaru g'ooshi eme ẹhu iya g'ọ dū nsọ; buru iphe, aakwabẹ ùbvù. ⁵ Unu te egudejekwa aphụ kparikpari iya dalahụ iya je alua gẹ ndu abudu ndu Jiu, bụ ndu amadu Chileke. ⁶ Ọo ya bụ g'ọ tọ dū onye e-meswe nwibe iya; ọphu ọ dukwa onye e-mekputa nwibe iya. Mbụ-a; anyi pfuhaakwaru iya tsua ya unu atsutsu lẹ nchị; sụ l'onye eme ẹgube iphe ono bẹ Nnajiuphu a-gwakwa ọchi. ⁷ Noo lẹ Chileke ta abukwa g'anyi bya emerwushije onwanyi bẹ o kuru anyi oku iya; ọ kwa g'anyi dū nsọ. ⁸ Ọo ya bụ; l'onye jikaru iphe ono, anyi ezi ono ta abukwa nemadzụ bẹ ọ jikaru. Ọ kwa Chileke b'ọ jikaru; mbụ Chileke ono, anuje Unme-dū-Nsọ iya ono.

⁹ A bya abya lẹ k'eye Ʋnwunna unu obu; ono ta abuhakwa iphe, aa-bya awataru unu ederu l'ekwo. Noo kele unubedua l'onwunu bẹ Chileke l'onwiya ziwaru eye nwibe unu obu. ¹⁰ Mbụ unu nọdu emeekwapho g'ọ ziru iya unu; bya eyee Ʋnwunna anyi, nọkota lẹ Masedoniya mgburugburu obu ẹgube ono. Ọle iphe, anyi epfushiru unu ike; Ʋnwunna bụ; g'unu kabakpoo eme ẹgube ono kwaseru. ¹¹ Unu kukebeje ẹhu g'unu nọdujeepho lẹ nchị odoo; leta ẹnya l'eje ozi ẹhu unu; gude ẹka unu setajẹ iphe, unu e-gude buru, bühukwaa iphe, anyi pfuhawaru unu-a. ¹² Noo iphe unu a-nọduje eme: ọ buru iya bụ umere, gbaru unu l'ẹka ndu ta abudu ndu kẹ Kéreshi nọ; k'ọphu ẹphe a-kwabẹje unu ùbvù; ọ tọ dukwanu onye unu a-sụ l'ọo ya teme unu emee mkpa, dūru unu.

Abyabya Nnajiuphu

¹³ Ʋnwunna anyi; iphe, anyi eme g'ọ doo unu ẹnya bụ kẹ ndu nwuhuru anwuhu; g'oo-too rwujekwanu unu l'ẹhu shii g'oorwuje ndu te eledu ẹnya kele ẹphe lẹ Kéreshi emecha nọdukota. ¹⁴ Anyi kwetawaru kweshia ike lẹ Jizọsu nwuhuchaaru bya eteta nọdu ndzụ. Nokwapho g'anyi kwekwarupho lẹ Chileke e-shi Jizọsu l'ẹka tuko ndu woadaru onwophẹ ye Jizọsu l'ẹka teme ẹphe nwuhu mee g'ẹphe lẹ Jizọsu tuko teta nọdu ndzụ; mee ẹphe etsoru iya bya.

¹⁵ Sụ-a; iphe-a, anyi epfuru unu-a bẹ bükwa ozi, shi Nnajiuphu l'onu; l'anyi bẹ ndu ọphu a-nọdukwadua ndzụ teke ono, Nnajiuphu a-bya ọzo ono; bẹ tee vukwaru ndu ọphu nwuhuhawaru nū pho uzo. ¹⁶ Noo lẹ Nnajiuphu l'onwiya bẹ e-shi l'imigwe alwazeta l'ali; gude olu eze onye-ishi ojozi-imigwe echi mkpu; egbukwapho opu Chileke. Tọbudu iya bụ; ndu ono kwetaadaru kẹ Kéreshi teme ẹphe nwuhu ono evuru uzo teta nọdukota ndzụ. ¹⁷ Chileke ezichata anyi bẹ ndu ọphu nọkwadu ndzụ teke ono; anyi l'ẹphe atuko nọdu l'ime urwukpu jeshia Nnajiuphu, bụ

Jizosu ndzuta l'ephekerephe k'ophu bu; ẹka Nnajiuphu nọkpoeppo; anyi anọdu. ¹⁸ Oo ya bu; unu gudeje opfu-a ọdu nwibe unu obu.

5

Anwuru ẹnya kwaberu abyabya Nnajiuphu

¹ Sụ-a; unwunna anyi; ọ tọ buhekwaro iphe, aa-bya awata ederu unu l'ẹkwo sụ unu l'ọ waa ẹgube teke ọ bu; ọzoo l'ọ waa mbọku, iphemiphe ono e-me. ² Kele unubedua l'onwunu maru ọkpobe amaru lẹ mbọku, Nnajiuphu a-bya bẹ a-tu l'upfu g'iphuru, byaru oshi l'enyashi. ³ Kele ọ teke ndiphe suru: "Ha! Mgboko dukwaa jii nta; ọo akwa g'onyenonu jeje ẹka ọdu iya ree." Noo teke bu; a -bya amaru ọla-l'iswi atụ phe l'uzorehu g'ezeda atuje nwanyi, ọdu ime-a; woru phe yifu; ọ tọ ọdu me onye lanu anahu nu. ⁴ Obenu-a; unwunna anyi; unubedua ta anokwa l'ochii ke ge mbọku ono tu unu l'uzorehu g'abyabya onye-oshi. ⁵ Noo kele g'unu ha bẹ bu ndu bu l'iphoro me l'eka bu eswe. Anyi ta abukwa ndu bu l'eka bu enyashi; ophu anyi abukwa ndu bu l'ochii. ⁶ Oo ya bu; l'eshinu ọ du ẹgube ono; g'anyi te kukwaru mgbenya ge ndu ophu ekugbaa. O chia g'anyi nwuru ẹnya; g'anya doo anyi risaa. ⁷ Mbụ-a; ndu eku mgbenya bukwa l'enyashi bẹ ephe ekuje iya. O buru l'enyashi bẹ ndu angutaje me akpo kulakula anguje iya akpo iya. ⁸ Obenu l'eshinu anyibedua bu l'eka bu eswe; g'anya donaa anyi risaa. G'ekwekwe, anyi kweru ke Chileke yee eye obu, anyi yeru ibe anyi buru uwe-igwe, anyi e-yeje; mbu uwe-igwe, l'egbobutaje anyi okpoma. G'adzota ono, anyi ele ẹnya iya ono buru okpu-igwe, anyi e-kpuru. ⁹ Chileke ta atukwaru anyi ẹka g'anyi buru ndu ya a-tukoshi oke-ehu-eghu iya. O chikwa g'anyi buru ndu ya e-shi Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi l'eka dzota. ¹⁰ Mbụ Jizosu ono, nwuhu-chiru anyi ono; g'oo-buru e -mechaa; anyi l'iya atuko dzuru ndu teke oo-bya; me anyi -no ndu; me anyi -nwuhuru anwuhu. ¹¹ Noo g'o gude anyi su unu-a; unu meje g'obu shihu nwibe unu ike. Unu eyejekwarupho nwibe unu ẹka g'ephe pfushia ike l'iphe, ephe kweru, bunaa iphe, unu emena-a.

Iphe, unu e-meje

¹² Unwunna anyi; ọ kwa arworwo bẹ anyi arwo unu su g'unu kwataje kwabe iphe, bu ndu ono, l'ese akanya ehuru unu ono ubvu, bu phe bu ndu ono, Nnajiuphu hotaru g'ephe buru ishi unu; bukwarupho ndu a-nodu akpo-ziru unu ọzo. ¹³ Unu egudekwapho k'ozu ono, ephe ejeru unu ono eyeru phe eso; yekwaa phe pho obu okpobe eyeye. Unu l'ibe unu eburu lẹ nchi odoo.

¹⁴ Oo arworwo bẹ anyi arwokwapho unu unwunna; su g'unu lojeru ndu enyiru-ozu ẹka lẹ nchi. Ndu ophu obu ebvuduru ebvuru bẹ unu e-meje g'obu shihu ike. Ndu ekweshiduru ike bẹ unu eyejeru ẹka g'ephe kweshia ike. Unu atajeru onyemonye nshi. ¹⁵ Unu letaje ẹnya g'ọ tọ du g'unu ha onye e-gudeje ejo-iphe melata nemadzu iphe-eji, o meru iya. Gbahaa iphe, unu a-nodujeepho achi nta iya bu g'unu e-shi mejeru nwibe unu ree; mekwaaru iya pho onyemonye ọzo.

¹⁶ G'ehu tsojekpoeppo unu utso tekenteke. ¹⁷ Unu ta atuwojekwa ẹka l'epfu anu Chileke mkpurumkpuru. ¹⁸ Unu keje Chileke ekele iphemiphe, anwuru unu g'iphe aduhabe. Noo iphe, Chileke acho unu l'eka bu ono; unubedua, unu lẹ Kereshi tugbaru buru nanu-a.

¹⁹ Unu ta agbanyijekwa iphe, Unme-dụ-Nsọ eme. ²⁰ Ophu unu anmajekwa mpfuchiru phulaphula. ²¹ Ole-a; unu hujekwa iphemiphe ama; họta ophu dụ ree; gudepyabeshia ya ẹka ike. ²² Unu esefukọta ẹka l'iphemiphe, bụ ẹjo-iphe g'ọ dụhabe.

Opfu mkpochi-ishi

²³ Anyi sụ-a; gẹ Chileke, bụ iya emeje g'anyi buru l'ẹhu-guu mee unu g'unu buru ndu nkiya okpobe aburu. G'o dobe ndzụ unu l'ophu; mbụ uche unu mę obu unu mę ẹhu unu; l'o dobe iya nno g'ọ tọ dụ ẹka ụta a-dụ iya teke Nnajiuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi a-bya ọzo. ²⁴ Iphe ono bę bụ iphe, oo-mekọta g'ọ ha; noo kẹle ọo ya kuru unu; tẹme ọ buru onye apfushije ike l'iphe, o pfuru.

²⁵ Ụnwunna anyi; unu pfujekwa nụ Chileke l'opfu ẹhu anyịbedua.

²⁶ Unu kelekwa iphe, bụ ụnwunna anyi g'ẹphe ha ekele nmata phe akpa, dụ nsọ.

²⁷ Iphe, mu eme gẹ mu pfuaru unu bụ; unu gụkwaa ẹkwo-ozia g'o rwudzuru ụnwunna l'ophu lẹ nchị. Nnajiuphu anụkwaa iphe-a, mu epfu-a.

²⁸ Gẹ Nnajiuphu, bụ Jizọsu Kéreshi meeru unu eze-iphe-oma g'unu ha. Nokwa g'ọ dụ.

Èkwo-ozì K'èbo, Pòlu Deru Nù Ndu Tesalonayika

¹ Èkwo-ozì-a shì l'èka mbedua, bụ Pòlu alaru Chìochi Tesalonayika, bụ ndu kẹ Chileke, bụ Nna anyi bya aburu kẹ Nnajiuphu, bụ Jizosu Kéreshi. Ndu anyi ephe gba mgbà ede iya bụ Sulivanusu yee Timoti.

² Gẹ Chileke, bụ Nna yee Nnajiuphu, bụ Jizosu Kéreshi meeru unu eze-iphe-oma; mekwaapho g'unu buru guu.

Ikpe, Kéreshi e-kpe mę ọ -byalepho

³ Unwunna anyi; ọ buakwa iphe, anyi mefutaje l'anyi a-nodujeepho ekele Chileke ekele ehu unu tekenteke; kele ọ bụ iphe, gbaru anyi l'ememe. Noo kele ekwekwe, unu kweru kẹ Chileke bẹ kwatakpoo akaepho eshihu ike eje; nokwapho gẹ n-yemobu, unu yeru nwibe unu l'ehu l'ehu akaepho shii akaka eje. ⁴ Noo iphe, anyibedua l'onwanyì egudeje unu aba abaa l'iphe, bukpo Chìochi Chileke. Ishi aba abaa ono buru l'unu suru eka l'obu kweshia ike l'iphe, unu kweru; l'ewere ono, e mekotakpooru unu ono; mę l'iphe-ehuka ono, unu jekotakpooru ono.

⁵ Ono buru iphe, unu e-gudekwanu eka maru l'ọ bụ okpobe-opfu lẹ Chileke ekpeje ikpe, pfuru oto. Ọo iphemiphe ono, l'eme l'ehu unu ono l'e-me unu agbaa k'abahụ l'èka Chileke bụ eze, bụ iya bụ iphe obu, unu anwu onwu iya nta-a. ⁶ Chileke bẹ bụ onye l'emeje iphe, pfuru oto; mbụ l'iphe, bụ ndu ono, meru unu nodu eje iphe-ehuka ono bẹ oomekwapho ephe ejee iphe-ehuka. ⁷ Unubedua obu, aakpa ehu nta-a bẹ oo-me unu enweru onwunu. Nokwapho g'oo-me anyibedua. Teke oo-me iphe ono bẹ bụ teke Nnajiuphu a-nodu l'oku enwu phoophoophoo shi l'imigwe abya yee unwu-ojozi-imigwe iya ono, bụ phẹ l'e-goshi g'ike iya habe shii ono. ⁸ Ọo bya agwaa ndu amadu Chileke ochi; waa ndu te emedu iphe, ozi-oma ehu Nnajiuphu anyi, bụ Jizosu Kéreshi epfu ono. ⁹ Ndu ono bẹ a-nu chijpfuu bya achifu phẹ l'iphu Nnajiuphu mę l'odu-biribiri dọ l'ike iya; je dobe l'èka ephe a-nodu laa l'iswi jasụ l'ojejoje. ¹⁰ Noo iphe, e-me mboku ono, ọo-bya. Ọo ya bụ gẹ ndu nkiya, bụ ndu kwehawaru nkiya akwabẹ iya ubvu; jakwaa ya pho ajaja. Unubedua l'onwunu anodukwapho l'èka ono, ndu nkiya nọ ono; kele unu kwetarụ k'ozì ono, anyi byaru ezia unu ono.

¹¹ Noo g'ọ gude anyi nodu anodujeepho epfu anu Chileke l'iswi ehu unu tekenteke; g'ọ mee unu g'unu dọ k'anodu ndzụ ono, o kuru unu g'unu nodu ono. Unu aduje ike meje iphe, dọ ree, l'agu unu egu ememe. L'ọ mekwaapho g'ọ dzua oke; mbụ ndzụ ono, unu nọ; opfu l'unu kweru nkiya ono. ¹² Ọo ya bụ; g'ee-shi l'èka unu kwabẹ epha Nnajiuphu anyi, bụ Jizosu Kéreshi ubvu; Chileke eshikwanu Nnajiuphu anyi, bụ Jizosu Kéreshi l'èka kwabẹ unubedua ubvu. Iphemiphe ono bẹ Chileke e-shikota l'eze-iphe-oma, oome mę kẹ Nnajiuphu anyi, bụ Jizosu Kéreshi mekota.

2

Ọ-chi-nta Kéreshi

¹ A bya abya lẹ k'abyabya kẹ Nnajiuphu anyi, bụ Jizọs Kéréshi mẹ k'edzuko, oo-me g'anyi dzuko kẹ g'anyi l'iya tuga buru nanu anyi nọdu arwo unu ununna anyi sụ; ² g'ọ tọ tufu-kebekwa unu ẹhu l'ọri; ọphu obu awatakebekwa ete unu ophe; opfu l'a sụru unu lẹ mbọku ono, Nnajiuphu a-bya ono erwuwa. Unu te eyejekwa onu m'obeta o nweru onye byaru bya asu unu l'oo iphe, Unme-dụ-Nso pfuru bẹ ya l'epfu; ọzoo l'ọ kwa iphe, nemadzụ pfuru iya bẹ ya epfu; ọzoo l'e deru iya l'ekwo-ozu, a sụru l'oo anyibedua deru. ³ G'ọ tọ dukwa onye e-duswe unu ọzo; kẹle mbọku ono ta abyakwa abya abudu lẹ teke ono, ndiphe e-kwefuru Chileke ike ono vuadaru ọzo bya; mẹ teke ọ byadaru mbu nwa-ogbuka-ekemu ono, bụ iya bụ onye ono lafutaje l'iswi ono. ⁴ Ọ -byaephe bẹ ọo-su l'oo-buru kẹ yẹ iphemiphe, ndiphe ekupọo chi g'ọ ha; mẹ iphemiphe ndiphe abaru ẹja. Oo-woru onwiya dobe lẹ ya kakota iphemiphe ono shii. Mbu; oo-jechakwaa je asugabe onwiya l'eze-ulo Chileke sụ l'oo yebedua bụ Chileke l'onwiya.

⁵ ?Unu ta nyataheduru lẹ mu pfuhawaru iya unu teke anyi l'unu tukoru nọdu? ⁶ Unubedua l'onwunu makwaru-a iphe, akposhi iya abyabya nta-a. Ọ kwa k'ọphu a-huma iya teke gbaru iya nu ⁷ Ike ono, a ta humadu l'anya ono, bụ ike kẹ nwa-ogbuka-ekemu ono nọdu erekwanu ire nta. Ọle yebedua l'onwiya ta abyadu abya jeye teke onye ono, sedekwaduru iya nu ono l'e-tochiru iya. ⁸ O -tochiru iya pho ono; ọo ya bụ nwa-ogbuka-ekemu ono abya teke ono; l'aa-humaduru iya. E mechaephe; Nnajiuphu, bụ Jizọs egude uphere onu iya gbua ya. Ọ buru nwjinwii ono, Nnajiuphu a-nọdu egbu teke l'oo-bya ono bẹ bụ mkpako-iphe l'e-me nwa-ogbuka-ekemu ono l'ọ laa l'iswi. ⁹ Abyabya, nwa-mgbuka-ekemu ono a-bya bẹ bukwa l'ike kẹ Nsetanu bẹ oo-shi l'eka. Ọ -bya l'ọ meshiahaa iphe, dū biribiri, dugbaa iche iche, bụ iphe, a-kpo ndiphe opfu. Nokwapho g'oo-gude ọgho emegbaa iphe-ohumalenyaa, dū biribiri. ¹⁰ Oo-gude ẹjo ọgho mgbashi gude eduphushi ndu ono, buwaa ndu l'a-la l'iswi ono. Iphe, ẹphe e-gude laa l'iswi ono a-buru l'ẹphe jikaru l'ẹphe ta akpoduru obu eye l'okpobe-opfu ono, bụ iya gege adzota phe nu ono. ¹¹ Noo iphe, meru g'ọ gude Chileke gbahaa phe ẹka; ẹphe shiswee ọzo; shiswee ya k'ọphu buephe iphe, abudu okpobe-opfu bẹ ẹphe ekwetaje l'ọ bụ okpobe-opfu. ¹² Ẹka ọ wukoru bụ l'iphe, bukpo ndu ono, ekwetaduru okpobe-opfu ono; ọ buchiaru ẹjo-iphe ka phe utso ono bẹ Chileke a-nmakota ikpe.

Apfuru pfushia ike

¹³ Unwunna anyi; Nnajiuphu yekwaru unu obu. Ọ buakwa iphe, anyi mefutaje; l'anyi a-nodujeephe ekele Chileke ekele ẹhu unu tekenteke; kẹle Chileke shiepho lẹ mbu hota unu k'ọphu ọo-dzota unu; mbu o jekwa e-shi Unme-dụ-Nso ono l'eka l'ere ire l'ẹhu unu ono; waa l'ekwekwe ono, unu kweru l'okpobe-opfu ono; dzoo unu. ¹⁴ Ọo iphe ono bẹ o shi l'eka ozi-oma ono, anyi ziru unu ono kua unu oku iya; g'unu lẹ Nnajiuphu anyi, bụ Jizọs Kéréshi gbaru mgba nweru ọdu-biribiri iya. ¹⁵ Noo ya bụ; unwunna anyi; unu pfuru pfushia ike; unu gudeshikwa okpobe-opfu ono, anyi ziru unu ono; mẹ anyi gude onu zia ya unu-o; mẹ anyi deru iya unu edede l'ekwo-ozu.

¹⁶ Gẹ Nnajiuphu anyi, bụ Jizọs Kéréshi l'onwiya; yele Chileke, bụ Nna anyi, bụ onye yeru anyi obu; bya emee g'obu shihu anyi ike jasụ lẹ tuutuutuu lẹ miiimii; meeru unu anyi eze-iphe-oma; mekwaarupho

anyi iphe ono, anyi ele ɛnya iya ono. ¹⁷ G'o mee g'obu shihu unu ike; mekwaapho unu g'unu shihu ike sɔru k'eme iphe, dɔ ree, unu emekpoo ememe; pfuje iphe, dɔ ree l'ɔnu.

3

Aarwo g'epfuru nu Chileke

¹ Ɛka anyi a-sube opfu ono ishi unwunna anyi buru; g'unu pfuje nuru anyi Chileke g'ozi-oma ke Nnajiuphu kabaa edzuru ekameka egwegwa; g'a kwabejekwapho ozi-oma ono ubvu l'ekameka egube ono, unu akwabeje iya ono. ² Wafua g'o nafutaje anyi l'eka ndu iwe me l'eka ndu ejo-iphe. Noo kele o to bubedu ndiphe l'ophu be kwetaru k'ozi-oma ono.

³ Obenu le Nnajiuphu bu onye apfushije ike l'iphe, o pfuru. Oo ya bu onye e-me g'unu shihu ike; teme l'o chekwapho unu g'eka Onye-Njo ono te erwu unu l'ehu. ⁴ Anyibedua be Nnajiuphu meakwaru ophu anyi awaheduru unu obu mini. O doru anyi ɛnya l'unu eme-a iphe, anyi sɔru g'unu meje; teme unu je l'e-meru iya kwaseru.

⁵ Ge Nnajiuphu kpɔ-ziaru unu uzo k'ophu unu akabaa anodu eye Chileke obu eje l'iphu; me k'ophu ata nshi unu l'a-bu ophu shi Kereshi l'eka.

Ozi Nnajiuphu, e jefutaje

⁶ Unwunna anyi; iphe, anyi no Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi l'eka epfuru unu nta-a bukwa; g'unu bujeru ubara yeru iphe, bukpo nwanne, ɛnyiru ozi du; ophu o mejedu iphemiphe ono, anyi ziru unu g'unu meje ono. ⁷ Noo l'unubedua be maru-a l'unu nwufutaje eka anyi. Anyi te eshikwa buru ndu ɛnyiru ozi teke anyi l'unu shi nodukota. ⁸ O to dukwa onye anyi natajeru nri ria ke mmanu. O chia iphe, anyi shi emejechia bu l'anyi shi esekotaje akanya eswe l'enyashi jasɔ ike labo abvu anyi; g'o to du g'unu ha onye anyi a-pata mkpa ehɔ anyi je ebo g'o buru iya ivu-erwa. ⁹ Iphe, anyi shi eme iya ta abukwa l'o to gbaduru anyi g'anyi a-su g'unu vuru mkpa ehɔ anyi. O kwa g'anyi gude umere anyi goshi unu iphe, unu e-letaje eme. ¹⁰ Mbɔ lufuchakwa le teke anyi no l'ibe unu be anyi pfuhaakwaru unu iphe-a pfushia ya ike su: "G'onye ete kwedu eje ozi te erijekwa nri."

¹¹ Iphe, anyi gude nodu epfu iphe-a bu l'anyi numawaru l'o nweru g'unu ha ndu haru buru ndu ɛnyiru ozi du; ndu buepho iphe, ephe no bu o-jeru-opfu, 'e kuduru phe; ophu o dudu iphe ozo, ephe anoduje eme. ¹² Anyi no Nnajiuphu, bu Jizosu Kereshi l'eka akaru egube ndu ono alokwaru phe pho eka le nchi su g'ephe noduekwapho nwa doo seje akanya l'onwophe seta iphe, ephe e-gude buru. ¹³ Su-a; unwunna anyi; g'ike ta abvukwa unu l'eme iphe, du ree.

¹⁴ Teke o bu l'o duru onye jikaru emeje iphemiphe-a, anyi deru l'ekwo-ozia; unu hubekwa onye obu ama. Unu wuchia ya ewuchi; g'e gude nno g'iphere a-du iya. ¹⁵ Ole g'unu te emejekwa iya g'onye unu l'iya duru l'opfu. Unu gudeje iya loo ya eka le nchi; kele o bukwa nwanne unu.

Opfu, mkpochi-ishi

¹⁶ Gẹ Nnajiuphu l'onwiya, bụ iya bẹ ẹhu-ọdu-guu l'eshije l'ẹka mekwaa g'ẹhu ụjekpoepo unu gubala tekenteke; mẹ l'ẹkameka. Gẹ Nnajiuphu swikwaru unu eswiru g'unu ha.

¹⁷ Ekele-a, ụ l'ẹkwo-ozu-a bẹ bụ mbẹdua, bụ Pọlu gude ẹka mu dee ya. Ọwa-a bụakwaa gẹ mu edeje iphe edede. Ọo ya bụ iphe, unu e-gudeje hụbe ẹkwo-ozu, mu deru ama.

¹⁸ Gẹ Nnajiuphu anyi, bụ Jizọsu Kéreshi meeru unu eze-iphe-ọma g'unu hakọta. Nokwa g'ọ ụ.

Ekwo-ozì Ke Mbu, Pòlu Deru Nù Timoti

¹ Ekwo-ozì-a bẹ shì l'ẹka mbẹdua, bụ Pòlu; mbụ mụbe onye-ishi-ozì Kéreshi Jizọsu. Ọo Chileke ono, bụ onye l'adzoje anyi; yee Kéreshi Jizọsu ono, bụ onye anyi ele ọnya iya-a; bẹ ziru mu ọ mu bụru onye-ishi-ozì ono. ² Onye mu ede ekwo-a anụ bụ gubedua, bụ Timoti; onye bụwaa ọkpobe nwa mu; l'ekweta ono anyi kwetarụ ono. Ọ Chileke, bụ Nna; mẹ Nnajiuphu, bụ Kéreshi Jizọsu; meeru ngu eze-iphe-oma; phụaru ngu obu-imemini; mekwaphọ g'ẹhu dụ ngu guu.

Alo ndu ẹjo-nzi ẹka lẹ nchị

³ Su-a; teke ono, mu eje Masedoniya bẹ mu sụkwaru ngu: jiko g'ì nọduekwapho lẹ Efesọsu k'ọphu ịi-harụ alo ndu ẹjo-nzi ẹka lẹ nchị g'ẹphe b'e ezihẹkwa iphe, abụdu ọkpobe-opfu. ⁴ Ọphu ẹphe anọdujeshi akọ-phe mkpọkoro akọ-iphè ndu Jiu. Ọphu ẹphe agushijeshi ndzepfu ndzepfu ẹpha ndiche; ẹpha ọphu ta abvujedu abvubvu. Ẹgube iphe ono bụepho ịgologoli bẹ ọokpa-lije. O to yejeduru nemadzu ẹka g'o mee iphe, Chileke tūberu g'o mee; mbụ iphe ono, anyi shì l'ozì-oma, anyi kwetarụ ono maru. ⁵ Iphe, kparụ iphe, mu gude nmaaru ngu ọkwa-a bụkwa ọ ndu kẹ Kéreshi egude obu iphóró yee nwibe phẹ obu; gude egomunggo phẹ maru iphe, gbaru phẹ l'ememe; kweta kẹ Chileke ọkpobe ekweta. ⁶ Ọ dūru ndu hawaru shiswee ọkpobe ọzo ono; woru iphu chee ichephụ; shiwarọ nno wata epfufhe mkpọkoro opfu. ⁷ Ndu ono bẹ ọogu ẹgu aburu ndu ezi ekemu Chileke l'ẹbe abụ l'opfu, ẹphe epfu doru phẹ ọnya; ọphu iphe ono, ẹphe epfushi opfu iya ike ono edokwaru phẹ phọ ọnya.

⁸ Anyibedua g'anyi hakọta bẹ tūkokwaru machaarụ l'ekemu Chileke bẹ dū ree mẹ a -nọdu emekwa iya g'ọ gbaru g'e meje iya. ⁹ Ole ọphu doru ọnya bụ l'ọ tọ bụkwa ndu pfuberekoto bẹ a tū-doru ekemu ono. Ọ kwa ndu adarwụ ekemu adarwụ; mẹ ndu bụ ọ-kari-ẹka; tūaru iya ndu anọduje akpọ Chileke ẹbo l'afụ; mẹ ndu iphe-ẹji; tūaru iya ndu adūduru Chileke nsọ; mẹ ndu ono adūdu iphe, bụ kẹ Chileke mẹ nanụ dūru ọphu ẹphe eyeru nsọ ono; bya atūaru iya ndu egbuje nna phẹ mẹ ne phẹ; bya atūaru iya ndu mgbugbūmadzu l'ọphu. ¹⁰ A tūru iya doberu ndu arwuje urwuali; mẹ unwoke ejepfufe unwoke ibe phẹ; bya atūa ya doberu ndu apa nemadzu l'oshi. A tūru iya doberu ndu adzufe ọka mẹ ndu akpapyabeje iphe, ẹphe meru ria nte; bya atūa ya doberu iphe, bụkpoo ndu eme iphe, abụdu ọkpobe-opfu ono, e ziru unu ono. ¹¹ Ọkpobe-opfu ono, e ziru unu ono bẹ shikwa l'ozì-oma ono, Jizọsu Kéreshi yeru mu l'ẹka ono. Ozi-oma ono bụkwannuru ozi-oma k'ọdu-biribiri Chileke ono, bụ Chileke dūkota ree bya edzukọta oke l'ime onwiya ono.

Pòlu etu Chileke ẹpha

¹² Mu etu Nnajiuphu, bụ Kéreshi Jizọsu ẹpha. Ọo ya bẹ bụ onye meru; mu dū ike eje ozi-a, mu eje-a. Mu etu iya ẹpha; kele o lewaru ọnya hụma lẹ mu gbaru k'ọphu ya e-gude ire mu ẹka; bya ahọta mu ọ mu jeeru iya ozi ono. ¹³ A makwaru-a lẹ mu shì anọduje

epfutōshi Jizōsu Kéreshi lẹ mbùlembu; shi anọduje achi nta iya; shikwapho anọduje eme iya iphe-iphere. Ole Chileke bẹ phulekwaru mu-a obu-imemini; kele iphemiphe ono, mu shi eme ono bẹ mu shi eme l'amagama. Mu te eshidu kwetawaa teke ono l'oo Jizōsu bụ Nnajiuphu. ¹⁴ Tọbudu iya bụ; Nnajiuphu anyi ono, bụ Jizōsu Kéreshi ono bya aphuaru mu obu-imemini ophu nyiberu g'aatu onu iya. O mee mu: mu bya ekweta l'oo yebedua bụ Nnajiuphu; mekwaa mu pho: mu bya eyee ndu ozo obu. Ono buru iphe, oomejeru iphe, bukpo ndu ephe l'iya tugbaru buru nanu. ¹⁵ Owa-a bụ opfu, gbaru g'e gude iya eka; teme o du ree g'onnyemonye gbobe eka nata iya okpobe anata. Lẹ Kéreshi Jizōsu byaru lẹ mgboko-a gẹ ya bya adzoo ndu eme iphe-aji. O buru mbedua bẹ eme iphe-aji obu shi wukoru. ¹⁶ Noo g'o gude Jizōsu Kéreshi phuaru mbedua obu-imemini bya emee g'o buru l'ehu mu bẹ ya e-shi goshi ndu ozo gẹ ya atabeje nshi shii. Oo ya bụ lẹ Jizōsu Kéreshi bẹ gude ehu mu egoshi ndu ozo lẹ ya a-gbenu dzoo phe; nu phe ndzu ojejoje; o betakporu iphe-aji phe du idagha; me o -buru l'ephe kwetaru nkiya. ¹⁷ Su-a; gube Chileke ono, bụ eze ojejoje; bya aburu onye ta anwuhujedu anwuhu; bya aburu onye ata humajedu l'enya; bya aburu ngu bụ Chileke, maru iphe kpoloko; g'a kwabẹ ngu ubvu; jaa ngu ajaja; jasụ lẹ tuutuutu lẹ mijimiimii. Nokwa g'o du bụ ono-o.

¹⁸ Su-a; nwa mu Timoti; mu anma okwa-a eye ngu l'eka. Gẹ mu gude iya nyataru ngu iphe, ono ndu mpfuchiru Chileke pfuru l'opfu ehu ngu ono; k'opfu ii-gude iya lwa ogo ehu Chileke ono. ¹⁹ Kwekpokwapho kẹ Kéreshi; g'iphemiphe, iime bujeekwarupho iphe, obu ngu marwetaru l'oo iphe, gbaru iya l'ememe. O nwekwaru ndu machacharu-a iphe, gbaru phe l'ememe, obu phe suru g'ephe mee; ophu ephe emejedu iya. O buru iphe ono meru g'o gude ekwekwe, ephe kweru kẹ Kéreshi rikashihu erikashihu g'ugbo-mini, jeru asua onwiya l'akpaa. ²⁰ Ndu haru yiru lẹ ndu ono bẹ bụ Hayimeniyosu waa Aleguzanda. Ndu ono bẹ mu woakwaru ye Nsetanu l'eka g'o nua phe aphu k'opfu ephe a-nwutakwanu l'o to dudu ree mbu epfutōshi Chileke.

2

Abaru Chileke aja lẹ Chiochi

¹ Iphe mbu, mu epfu epfushi ike bu; g'e pfujeru nu Chileke su iya g'o gbaaru ndiphe mkpu; l'o meeru phe iphe, mkpa iya duru phe. L'a rwojekwa iya pho arworwo ehu onnyemonye; ekelejekwa iya pho ekele. ² G'e pfujeru nu Chileke l'iswi ehu ndu eze; mewaro iphe, bukpo ndu bu ndu-ishi. Oo ya bu k'opfu nchi a-du anyi doo; anyi eburu l'ehu-guu; anyi a-nodu anuru Chileke opfu; mekwapho k'opfu anyi a-noduje eme umere, gbaru anyi l'iphemiphe, anyi eme. ³ Su-a; nokwa iphe, du ree bu onoya. Teme o bukwaru iya pho bu iphe, du Chileke ree; mbu Chileke ono, bu Onye-Ndzota anyi ono. ⁴ O du Chileke l'uche gẹ ya tuko iphe, bukpo nemadzu l'opfu dzoo. O dukwa iya pho g'a su l'iphe, bu nemadzu g'a ha byakotaru bya amaru iphe ono, bu okpobe-opfu onoya. ⁵ Noo kele oo Chileke lanu bẹ du nu kpoloko; o bukwarupho onye lanu kpoloko bẹ bu onye apfujeru lẹ mgbaka Chileke yeg nemadzu. Onye ono bu iya bu Kéreshi Jizōsu, bukwapo

nemadzū l'onwiya. ⁶ Onye woru onwiya nū g'e gude ndzū iya gbata ọha l'ophu; agba ekebe iya l'orwuberu iya. ⁷ Noo g'o gude ọ họta mu mee mu g'e mu buru onye-ozí-oma; buru onye-ishi-ozí ono; k'ophu mu e-gude ozí-oma ono je araa arara l'alí ndu abụdu ndu Jiu; k'ophu ephé e-kwetakọtá ọkpobe-opfu ono. Mbụa; ọ kwa ọkpobe-opfu bẹ mu nọ l'ẹka Kéreshi epfu ono. Mu ta adzúkwa ụka.

⁸ Sụ-a; iphe, dū mu ree bụ g'unwoke pfujekwa nū Chileke l'iphe, bukpoọ ẹkameka. G'ephé chilije ẹka phẹ gude obu iphóró epfu anū Chileke. G'ẹhu te eghujekwa phẹ eghu; ophu ephé abojekwa obu ẹbo m'ephé nọdu epfu anū Chileke.

⁹ A bya abya l'unwanyi; iphe, dū mu ree bụ g'e nwanyi rije oriri maru ẹgube uwe, ooye l'ẹhu. G'e nwanyi yeje uwe gbaru iya nū. G'iphe, ephé e-gudeje eme omemma buru iphe, egoshi l'ephé doberu onwophẹ ọrù bya esedeje onwophẹ. G'ọ tọ bukwa eme ẹgbushi g'ọ buru iya bụ ẹka ẹnya a-nọdu eje. G'unwanyi te egudejekwa mkpọla-ododo yee aka eme omemma. Ophu ephé eyejekwa uwe erenuka ire gude akwa onwophẹ ngwa. ¹⁰ Iphe, unwanyi emejechia bụ g'ephé mee iphe-oma, bukwanu iya bụ iphe, gbaru unwanyi, sūru lẹ Chileke dūru phẹ lẹ nsọ l'ememe. ¹¹ G'unwanyi wozekwa onwophẹ alí ọkpobe ewoze; nọduje nwa nggujunggui; nwuje iphe, eezi phẹ. ¹² Mu te ekwekwa g'unwanyi zije iphe. Ophu mu ekwedū g'ọ dūru nwanyi, anọdu aturu unwoke iphe, ephé a-nọdu eme. G'unwanyi jipyajephó onwophẹ nwadoo. ¹³ L'ọ kwa Ádamu bẹ Chileke vuru ụzo mee tẹme o meje Ivu. ¹⁴ Ophu ọ bukwa Ádamu bẹ Nsetanu ghoru ughó; ọ kwa nwanyi bẹ ọ ghoru iya; mee ya o mebyia ekemu, Chileke tūru. ¹⁵ Ọle iphe, Chileke l'e-gude dzoo nwanyi bụ anwushi unwu; mẹ ọ bukpowaru l'ọ nọ-shiru ike l'ekwekwe, o kweru kẹ Kéreshi; bya eyee ndu ọzo obu; buru onye kẹ Chileke ọkpobe abubu; bya edobe onwiya ọrù.

3

Ndu-ishi ndu Chiochi

¹ Iphe ono, e pfuru ono bukwa ọkpobe-opfu: "Ọ -buru l'ọ dūru onye ẹnya dū g'ọ buru onye-ishi Chiochi; onye ono bukwa ọkpobe iphe bẹ agụ iya nū." ² Onye-ishi Chiochi bífutajekwa onye ụta adudu lẹ ndzū iya; onye alū nwanyi lanū; bukwarupho onye esedeje onwiya; buru onye nweru uche; onye umere iya dū ree; onye ooheje ihee akwa ẹbyaa; l'ọ bukwarupho onye aduje ike ezi ndu ọzo iphe. ³ G'onye ono ta abukwaru onye anguje mee g'ọ tsū iya atsutsu; ophu onye ono abukwaru onye eme ẹhuka. G'ọ tọ bukwaru onye eme ughoro. G'onye ono buchiaru onye atajeru iphe nshi; onye ta aswojedu uswo; l'ọ buru onye te eyeduru ẹnya l'okpoga. ⁴ G'onye ono bukwaru onye dūru ike leta ibe iya ẹnya ree; onye unwegirima ibe iya anuru opfu bya akwabẹ ụbvù. ⁵ Lẹ teke ọ bụ lẹ nemadzū ta adudu ike buru onye-ishi l'ibe iya; ?denuhunu g'onye obu e-me dū ike buru onye-ishi Chiochi kẹ Chileke? ⁶ G'onye ono ta abukwaru onye teke adudu iphe, ọ mawaru lẹ kẹ Chileke; k'ophu onye obu ata watadu etse etsetse; eshi ẹgube ono Chileke anmaa ya ikpe g'ọ nmaru Obutuswe. ⁷ Onye ono aburu onye ndu abudu ndu Chiochi epfu l'ooome ree; ọo ya bụ g'ọ tọ dukwanu onye a-sū l'ọ phuu iphe, onye-ishi Chiochi meru; a -nonyaa Obutuswe gude ẹgube iphe ono nmata onye-ishi onoya l'ónya.

Ndu ejeru Chiochi ozi

⁸ Nokwapho gę ndu ejeru Chiochi ozi bífutaje ndu eeyeru ùbvù. Ephem taa bđduru ndu ntuphu-ire; ophu ephę abđduru ndu ngunukaru męę; ophu ephę abđduru ndu anoduje achọ urwu l'uzo adđdu ree. ⁹ Ephem e-gude obu phę g'ọ ha gudepyabę okpobe-opfu ono, Chileke goshiru anyi ono; g'obu ta awajękwa phę mini. ¹⁰ G'e vujeadakwaru uzọ huadaa ndu obu ama; teke a hęchaaru phę ama; ophu ọ dđdu eka onu aboru phę ebo; temanu e yewa phę rọ g'ephę jejeru Chiochi ozi. ¹¹ Nokwapho gę unyomu phę bífutaje ndu eeyeru ùbvù; ndu ta asđdu asđlasu; ndu aduje ike sede onwophe; ephę aburu ndu e gude ire phę eka l'iphemiphe. ¹² G'onye ejeru Chiochi ozi bukwaru nwanyi lanu kpoloko bę ọo-nodu alu. L'ọ buru onye duru ike eleta unwu iya enya rengurengu; eletakwapho ibe iya enya ree. ¹³ Noo lę teke ọ bu lę ndu ejeru Chiochi ozi bę ejerwe iya ejerwe bę ọ gbakwaru kę g'a kwabeje phę ùbvù, ha shii. Ephem adujekwanu ike shihu obu ike asa iphe ono, anyi kweru ono kpaa kpaa; mbu iphe ono, anyi nọ Kereshi l'ęka kweta ono.

Iphe, Chileke shi domia edomi

¹⁴ Ekwo-ozia-a bę mu ede anu ngu; ọle ọ tọ dukwa gę mu anọ-beru nta-a mu abyapfuta ngu; ¹⁵ k'ophu bu; mu -noahaa ọdu abyabya l'ii-maru g'i-gudeje eme umere l'ulo Chileke ono, bu iya bu Chiochi kę Chileke ophu dzu ndzu; bya aburu itso yęę okpa-ulo k'okpobe-opfu onoya. ¹⁶ A tukoru kwetakota l'okpobe-opfu ono, Chileke shi domia edomi onoya pfubekpooru paa eka mebyi apaa. Chileke goshiru iya anyi; anyi kwetakwa iya pho. Okpobe-opfu obu bę pfuru su:

Jizosu bę byaru lę mgboko-a
 bya aburu nemadzụ.
 Unme Chileke goshi
 l'ọ bu
 onye pfuberekoto.
 Unwu-ojozi-imigwe
 gudekwapho enya
 phę huma iya.
 E pfukotaru ohamoha,
 nọ lę mgboko opfu
 ehu iya.
 Ndiphe kweta nkiya;
 Chileke bya ekuta iya
 kuba l'imigwe
 je akwabę iya ùbvù,
 ka l'ùbvù.

4

Ndu ejo-nzi

¹ Unme Chileke bę epfuru iya anyi enwu iya anyi enwunwu lę nchi su l'e-mechaa nweru ndu e-dochi ekweta onoya wata anga nchi l'iphe, ndu obu alo-kpurukpuru epfu; wata etso iphe, obu ono ezi. ² Gude opfu tuko-l'ehu-atuko-l'obu adzushi uka; ndu e gudewaa oku mkpurukpu-igwę huchishia egomunggo. ³ Ephem anoduje ezi g'a ta alujeshi nwanyi; ophu erijeshi egube nri owa-a ozo ophuu; mbu nri,

Chileke meru gę ndu kweru nkiya bya amaru ọkpobe-opfu ono riye eriri. ⁴ Iphemiphe, bukpo iphe, Chileke meru bę dukotakwa ree. Ọ tọ dukwa ọphu gbaru ke g'a jikaje iya mę e kelewaa Chileke ekele iya. ⁵ Noo kele opfu Chileke yę epfufu, e pfuru nų Chileke onoya bę mewaru iphe onoya ọ dų nsọ l'iphu Chileke.

Onye ejeru Kéreshi Jizọsu ozi ọkpobe ejeje

⁶ Ọ -buru l'i woru iphe, bu ọkwa-a, a nmakotaru ngu-a g'ọ ha nmakotaru iphe, bu unwunna g'ephe hakota bę bukwa iya bu l'i bu onye ejeru Kéreshi ozi eje iya ọkpobe ejeje. Ọo ya bu l'iigoshi l'ọo opfu Chileke ono, i kwetarų mę ọkpobe iphe ono, e ziru ngu ono, i shiępho k'eshinu ono tsota ono bę bu nri, i gude azų onwongu. ⁷ Ta angabęjekwa nchị lę mkpọkoro akọ-iphę unwanyi ọgerenya, bu akọ adudu iphe, bu ọkpobe-opfu, dų iya nų ililekpọo. Iphe, ii-mechia bu g'i hųje onwongu ahųhų; g'iigude nno nọdu ndzų, dų Chileke ree. ⁸ Kele ahųhų ọphu aahų ogwęhu bę urwu, dų iya nų hakwa nwanshji; obenu l'ọphu urwu gbaru mgburugburu bu lę nemadzų anųru Chileke opfu. Noo kele Chileke kweru ukwe lę ndu eme nno bę ya e-meru eze-iphe-oma lę ndzų ọphu ephe nọ nta-a; bya emeeru phę iya lę ndzų ọphu ephe a-nọdu l'oduliphu. ⁹ Opfu-a bę bu opfu, e gude ęka; mbų opfu gbaru g'onymonye machia ęka labọ nata iya. ¹⁰ Ọo iphe ono meru g'o gude anyi nọdu anọduje eseshi akanya iya ike; eje iphe-ehuka. Kele anyi kpọru obu yeru Chileke, nọ ndzų; mbų Chileke ọphu bu Onye-Ndzọta ndiphe l'ọphu; kelekele ke ndu kweru nkiya.

¹¹ Pfuaru phę iphe onoya pfushiaru phę iya ike; l'iizikwaa phę iya phọ ezizi. ¹² Te ekwekwa g'ọ dųru onye a-nọdu eko ngu ọkpa l'ishi opfu l'i bu nwata. Iphe, ii-mechia bu g'i buru iphe-leta-mee l'opfu ọnu; mę abọ uja; mę lę n-yemobu; mę l'ekweta ke Chileke; mę l'adubebe ree. ¹³ Iphe, iinodukpoephe emeje jasų mu abya bukwa: g'i gujeru Chiochi ękwo-opfu Chileke; l'i meje g'obu shihu phę ike; l'i tọwashijekwaru phę phọ opfu Chileke g'o doo phę ęnya. ¹⁴ Ta akwaswekwaru ęnya l'iphe-oma ono, Chileke meru ngu teke ono, ndu mpfuchiru Chileke gude ike, Chileke nųru phę pfuchiaru iya ono; mbų teke ono, ndu e meru ọgerenya Chiochi byaberu ngu ęka l'ishi ono. ¹⁵ Kebekpọephe ehų meje iphe ono; phube iphu me iya ree; k'ọphu onymonye l'ahuma g'i gude ejekpọlepho l'iphu l'iphu. ¹⁶ Kwabękwarupho umere ngu ęnya; l'i kwabękwarupho ęnya l'iphe ono, iizi ndu ọzo ono. Mejeękwapho iphemiphe ono; kele i -nọdu emewaa ęgube ono; l'i dzọo onwongu ndzų; dzọo ndu anọduje anų iphe, iipfu.

5

¹ Ta abajękwaru nwoke, ka ngu aburu ọgerenya mba; tọjehikwa nwęhu pfuru yeru iya g'ọ bu iya bu nna ngu. L'i mejeru unwoke, ka aburu nwata gę gu l'ephe bu unwune. ² Unwanyi ka aburu ọgerenya bę ii-meje g'ephe bu ne ngu. L'iimejekwarupho unwanyi, ka ngu aburu nwata gę gu l'ephe bu unwune. Te emerwushikwa onwongu l'ehų phę.

Unwanyi, ji phę anọedu

³ Kwabęjekwa unwanyi, ji phę anọedu ubvų; mbų ndu ọphu adudu g'ọ dų phę ililekpọo. ⁴ Teke ọ bu lę nwanyi, ji iya anọedu nweru

unwegirima; ọzoo unwu nwa-nwa; g'unwegirima ono nwuta l'oo ephebedua evukpoadaru uto leta ndu unuphu phe enya; l'o nokwa iphe, gbaru ndu ke Chileke bu ono. Oo ya bu; g'ephe eshi nno melataru ndu nwuru phe nu ree, ephe meru phe. O kwa iphe ono bu iphe, du ree l'iphu Chileke. ⁵ Ole ge nwanyi, ji iya anodu; ebe o dudu g'o du iya ililekpoo; ophu o to dudu onye eleta iya enya; bukwaru Chileke be oo-nodu ele enya l'eka. G'o to tu-gbejekwa eka l'anodu epfu anu Chileke eswe l'enyasi. Iphe, onoduje epfuru Chileke bu g'o kwoo ya le mkpa. ⁶ Nwanyi, ji iya anodu ophu anodujeepho eme iphe, bataru iya l'obu be nwuhwakwaru anwuhu; l'eka o no ndu. ⁷ Noo iphe, iipfuru phe bu onoya; mbu pfua ya kwata pfushiaru phe iya ike; k'ophu ephe a-nodu eme umere, gbaru phe nu. Oo ya bu; g'o to du iphe, aa-ta phe uta iya. ⁸ O -buru l'o nweru onye haru ndu ephe l'iya bu; ophu ooletadu phe enya; kekelele ndu ophu bu ndibe phe gedegede; onye ono bukwa iphe, oogoshi bu le ya te ekwedu ke Kereshi; mbu l'onye te ekwedu ke Kereshi be gbekwa ka iya nu mma.

⁹ G'e te edejekwa epha nwanyi, ji iya anodu l'ekwo; mbu onye ophu teke an-rwudu ukporo apha eto le mgboko; gbahaepho onye bu nwoke lanu kpoloko be o lujeru; ¹⁰ waa nwanyi, aatu-dzuru onu iya; l'oome ree shii. G'o bukwaru nwanyi, hefutaru unwu iya ree; buru onye akwaje ebyaa ree; buru nwanyi, gudewaa mini kwoo ndu-nsọ okpa; bya aburu nwanyi, yewaru ndu eje iphe-ehuka eka; bukwarupho onye wowaru onwiya yekota l'eme iphe-oma mgburugburu kpoo.

¹¹ Jikajekwa ede epha nwanyi, ji iya anodu, bukwa du nwepa. Noo kele qobujeru teke egu nwoke gutaeru phe pho; ephe aghaar Kereshi azu wata achọ g'ephe e-me je aluru ji ozo. ¹² Ephe -mewa iya nno bukwa iya bu le Chileke a-nma phe ikpe l'ephe te emeedu iphe ono, ephe kweru Kereshi ukwe ememe onoya. ¹³ Tem eozo buru l'ephe a-wata eme enyiru; tsoru ekuphe l'ulo l'ulo edophe gwerigwerigweri; buru o-jeru-opfu, 'e kuduru iya; epfugbaa iphe, agbakpodaaru phe l'epfufu. ¹⁴ Nokwa g'o gude mu su ge nwanyi, ji iya anodu, bukwa du nwepa je aluru ji ozo; nwushia unwegirima; leta ulo iya enya. Oo ya bu; g'onye ohogu anyi ono te enwe iphe, oo-huma anyi l'ehu gude epfubyishi anyi. ¹⁵ L'o nwekwaru ndu ophu hawarunu Kereshi wata etso Nsetanu. ¹⁶ Oo ya bu; o -duru nwoke ozo nwanyi kweru ke Kereshi, nweru abubu, ji iya anodu ndu; g'onye obu letakwa abubu iya ono enya. G'onye ono ta apakwaru mkpa ehuru nwanyi ono bya ebo Chiochi. G'o bukwarupho ndu ophu ji phe anodu; ebe ephe amadu g'ephe e-me onwophe be Chiochi anoduje eleta enya.

Ndu e meru ogerenya Chiochi

¹⁷ Iphe, gbaru g'e meje iya bu g'a kwabeje ndu e meru ogerenya Chiochi ubvu okpobe akwabe; mbukwa ndu ophu l'ejeru Chiochi ozi ree; kekelele ke ndu ono, kukeberu ehuru asa opfu Chileke asasa; ezikwa iya pho ezizi ono. ¹⁸ Noo kele e deru iya l'ekwo-opfu Chileke su: "Te ekechijekwa eswi onu me o -nodu azoshiru ngu ereshi." Bya asukwapho: "Onye akanya gbaru k'anata ugwo akanya iya." ¹⁹ O -buru l'o nweru onye suru l'onye e meru ogerenya Chiochi be meru eji; te eyekwaru onye obu onu; a -gufukwa l'a du ebo; ozo eto gbaa

ya ekebe iphe obu l'o meru iya eviya. ²⁰ Ndu ophu, bu ndu eme eji be ji-bajeru mba l'edzudzu-oha. Oo ya bu ge ndu ophunapho atsuhukwanu ebyu.

²¹ Mu nokwa l'iphu Chileke; me l'iphu Nnajiuphu, bu Jizosu Kereshi yee l'iphu unwu-ojozi-imigwe ono, o hotaru ono epfushiru ngu iya ike su gi mejekwa iphemiphe-a, mu epfuru ngu-a g'o ha; g'o to dukwa ophu ii-mephodoje. Ophu o dukwa iphe, ii-leje nemadzu enya l'iphu eme. ²² Rije-odakwa oriri; teme li byabe nemadzu aka l'ishi. G'eka ngu ta adujekwa l'iphe-eji, ndu ozo eme. Dobeekwapho onwongu oru. ²³ O to bukwapho mini kpoloko bu iphe, ii-nguje. Ngutajekwa mee nwanshi m'obvu epho ngu ono; me ehu ba adu ike ngu onoya, bu iphe ono anoduje eme ngu tekenteke onoya.

²⁴ O nweru ndu ejo-iphe, ephe eme dabyiru eba; mbu o gbekwanu du g'o bu l'iphe-eji, ephe eme be vuwaa phe uzo eje ge Chileke nmaa phe ikpe. O nwekwarupho ndu ophu nkephe akpoodaa upfu teme l'oo vo-lishihu. ²⁵ Nokwapho g'eme ree du. O nweru ree, nemadzu e-me l'o buru ree, a tukoru ele l'enya. Teke o bu l'o nweru ree, e meru; ophu a humaduru iya nta; a -onyakwaapho be oo-tukokwaa vo-lishihukota.

6

Ndu bu ohu

¹ G'iphe, bu ndu bu ohu guje nnajiuphu, nwe phe nu le ndu gbaru ga kwabeje phe ubvu; k'ophu e tee wotadu epha Chileke yee iphe ono, anyi ezi ono epfubyishi epfubyishi. ² G'ohu, ndu ophu nnajiuphu phe bu ke Kereshi; te ekojekwa phe okpa l'ishi; kele ephe bu unwunna. G'ephe gbjechikwa kabakpo phe ro ejeshiru ozi ike; eshinu onye ono, nweru ohu ono kweru ke Kereshi; buru onye du Chileke l'obu teme o nodu anoduje emeru ohu iya ree gude ebu iya nggo ozi ono, oojeshiru iya ike ono.

Noo iphe, ii-noduje ezi ezizi; anma okwa iya anmashia iya ike.

Ejo nzi waa okpobe eku

³ Su-a; teke o bu l'o nweru onye ozo, byaru awata ezi iphe, gbaru iche; ophu iphe, oozi adagbaduru l'okpobe-opfu ono, bu opfu ke Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi ono; onye obu jikafua iphe ono, anyi ziru le ke g'ee-shije etso Chileke ono; ⁴ onye ono ekukwa onwiya ekuku l'ebe adu iphe, o maru. Iphe, yele onye ono eme bukwa ntumego; yee abaphe mba l'opfu, enwedu ishi; opfu buepho eme ge nemadzu nwejeru nwibe iya enya-pfurupfuru; adzo-phe enya; epfubyishi nwibe phe; yee anodu elephe nwibe phe ejo enya; ⁵ me aloru opfu chie le mgbaka nwibe phe. Ndu ono bu ndu egomunggo phe dahwaru adzulakpa; bya abukwarupho ndu ta amadu okpobe-opfu ono. Ephe anoduje aru l'anuru Chileke opfu bu uzo, ephe e-shi rita urwu. Kpajeru egube ndu ono l'aphara.

⁶ Obenu l'anuru Chileke opfu; yele iphe-ephuru-l'enya bukwa urwu, paru aka apaa. ⁷ L'o to dukwa iphe, anyi gude bya mgboko-a; nokwapho g'o to dudu iphe, anyi e-gude eshi le mgboko ala. ⁸ Oo ya bu; anyi -nwewaru nri bya enweru uwe; g'ono phujeru anyi l'enya. ⁹ Obenu le ndu anoduje achu g'ee-shi g'ephe kpa eku be ejo-iphe ono, ephe anoduje achu ono enwujeru ye l'eme iphe-eji. O buru iphe ono abujeru onya nmata phe. Ikpoto iphe, agu phe nu tukokpoerupho

būru iphe-mmanụ; ẓeme ọ būru iya ahujẹ phẹ ọnu l'ọku; ẓeme ọ nọdu alọtaje phẹ lọ-mia l'ẹka ẹphe a-nọdu mebyishihu; lakọta l'iswi. ¹⁰ Ọ kwa eye ẹnya l'okpoga bu ọgbarabvu iphemiphe, bu ejo-iphe. O yekwaru ndu bu opfu l'oo l'ẹphe aho okpoga be o gude ẹphe shiswee uto; paru ekwekwe, ẹphe kweru ke Kereshi paru haa. Ọ bukwaru iya pho meru g'o gude ẹphe shi egube ono gude ẹka phẹ kpataru onwophe iphe-ehuka, du igwerigwe.

Iphe Timoti e-meje

¹¹ Ọle-a; gubedua, bu onye ke Chileke-a; gbalakwaaru egube iphe ono g'o ha; kukebe ehū būru onye p̄f̄uberekoto; akwabẹ Chileke ubvu; nweru ekweta; yee n-yemobu; me nshirima; yee eme odoo. ¹² Gude ekweta lwua ọgu ono lwuta ndzu ojejeje, bu iphe, e kuru ngu oku iya ono; ẓeme i pfuru l'edzudzu oha gbua ya tororo su l'i kwewaru ke Kereshi ono. ¹³ Ọo l'iphu Chileke ono, bu Chileke ophu anuje iphemiphe ndzu; waa l'iphu Kereshi ono, pfuru l'iphu Payileti gbaaru okpobe-opfu ono ekebe ono; ọo l'iphu phẹ be mu no epfu iya epfushiru ngu iya ike su ngu: ¹⁴ g'i tukojeekwapho okwa okwa-a, mu anmaru ngu g'o ha-a tsokotaje. G'o to dukwa eka ii-tsoswe iya me ẹka lanu; ọo ya bu g'o to dukwanu ẹka aa-ta ngu uta jeye teke Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi a-bya ozo. ¹⁵ O -rwuepho be Chileke e-me-a g'a humadzuru Kereshi obu; mbu onye ono, dukota ree; bya edzukota oke l'ime onwiya; būru Eze ndu eze; bya aburu Nnajiuphu ndu bu nnajiuphu. ¹⁶ Ọo ya kpoloko kpeekpu bu onye ta abyadu anwuhu anwuhu. Eka o bu be iphoro, du iya nu te ekwejedu ge nemadzu zakube iya ntse. Ọ to dukwa nemadzu igbakoroshienyi gudejewaa ẹnya huma iya; ophu ọ dukwa onye byaru ahuma iya nu. G'o būru iya be ndiphe a-kwabeje ubvu; ike ono, te enwedū abvubvu ono aburu nkiya. Nokwa g'o du-o!

¹⁷ A bya le ke ndu nweru iphe le mgboko-a; karu phẹ g'ẹphe te egudejekwa iya ku onwophe; ophu ẹphe edobekwa obu l'iphe ono, adudu g'oo-no-beru onoya. G'ẹphe dobechia obu phẹ le Chileke ono, bu omeluko onoya. Chileke ono anukotaje anyi iphemiphe; nu iya anyi k'anyinyi g'oomee g'ehu tsomahu anyi. ¹⁸ Ge ndu nweru iphe meje iphe, du ree; mbu-a; g'ẹphe mejekpo iphe, du ree tekenteke; g'ẹphe būru omeluko; l'ọ guje phẹ egu g'ẹphe le ndu ozo gbaru mba l'iphe phẹ. ¹⁹ Ọo ẹphe -nodu eme nno l'ọ būru iya bu l'ẹphe nweru okpobe iphe. Noo l'ẹphe e-shi egube ono kpata okpobe iphe kuberu onwophe; mbu okpobe iphe ophu a-noduwaru phẹ ro jeyewaruro l'uzo iphu. Ọo ya bu; o -rwuepho; g'ẹphe anata ndzu ono, bu okpobe ndzu ono. ²⁰ Su-a; jiko Timoti; kwabeekwarupho iphe ono, e yeru ngu l'ẹka ono ẹnya. G'i letaje ẹnya g'i ti nodu epfuphe mkpokoro opfu, bu iphe eswe; ophu i nodukwa atu-phe mkpokoro ego, ndiphe ahajeru su l'ọ bu mmamiphe. ²¹ O nweru ndu anoduje ari l'ẹphe maru iphe; ẹphe egude nno phua uto ekwekwe ono, anyi kweru ono. Ge Chileke meeru unu eze-iphe-oma. Nokwa g'o du.

Ɛkwo-ozì K'èbo, Pòlu Deru Nù Timoti

¹ Ɔo m̀be Pòlu; onye-ishi-ozì Kéreshì Jizòsù lẹ́ g'ò b̀ uche Chileke l'ede Ɛkwo-a; gẹ́ mu gude p̄fuaru ndiphe l'ophu k'òkpobe ndz̀u ono, Chileke kweru ukwe lẹ́ ya e-shi l'èka Kéreshì Jizòsù ǹ anyi ono.

² Onye mu ede iya aǹ b̀ g̀be nwa mu ono, mu yeru obu, b̀ Timoti. Gẹ́ Chileke, b̀ Nna; yẹ́ Nnajiuphu anyi, b̀ Kéreshì Jizòsù meeru ngu eze-iphe-oma; p̄hukwaarù ngu p̄hò obu-imemini; mekwaphò g'èhu d̀ ngu guu.

Pòlu ekele Chileke bya aadukwapho Timoti obu

³ Mu etu Chileke Ɛpha; mb̀ onye mu gude obu mu g'ò ha ejeru ozì gẹ́ nna mu oche p̄hẹ́ jeru iya; ophu ọ́owadu mu obu mini. Iphe, buk̄poo tekenteke, mu ep̄fu aǹ Chileke l'eswe m̄ l'enyashi bẹ́ mu anyatajẹ́ tua ya Ɛpha l'op̄fu Ɛhu ngu. ⁴ Timoti; mu nyatakwaru-a Ɛnyamini ono, ghakashihuru ngu l'enyà ono. Ɔ b̀uru iphe ono meru g'ò gude oghoroko ngu d̀ mu shii. Mb̀-à; ọ́ gũkwa mu g'a sù lẹ́ mu lẹ́ ngu hũmaru ọ́zo k'ophu Ɛhu-utso e-jikwaǹ mu ọ́kpoma. ⁵ Mu anyatajẹ́kwa ọ́kpobe ekwekwe ono, i kweru kẹ́ Nnajiuphu anyi ono. Ekwekwe ono bẹ́ ne ngu oche, b̀ Loyisù yẹ́ nene ngu, b̀ Yunayisù vuhaadaa ngu rò ̀zo kwetaadaa; o dokwaa mu p̄hò Ɛnyà l'ò nokwaphò gẹ́ gubedua kwetarù. ⁶ Noo g'ò gude mu nòdu anyatarù ngu sù g'ì mekwaa iphe-oma ono g'ò ree ire; mb̀ iphe-oma ono, Chileke shi l'èka ono, mu byabẹ́ru ngu l'ishi ǹ ngu teke ono, mu p̄furu ǹ Chileke l'op̄fu Ɛhu ngu ono. ⁷ Lẹ́ Unme-d̀-nsò ophu Chileke ǹuru anyi ta abũkwa Unme, l'e-me anyi g'anyi tsuje ebvu. Ɔ kwa Unme a-nùje anyi ike bya ab̀uru Unme n-yemobu; bya ab̀uru Unme emejekwaphò g'anyi d̀ ike sedekotaje onwanyi.

⁸ Ɔo ya b̀; g'ò tò dukwa teke iisoje Ɛnyà ep̄furu ndiphe l'ì b̀ onye kẹ́ Nnajiuphu anyi ono. Ophu iphere Ɛhu mb̀edua adujekwa ngu; mb̀ mb̀edua ono, a tũru mkpòro l'op̄fu Ɛhu Nnajiuphu anyi ono. Iphe, iimechia buk̄wa g'ì jee òkè iphe-Ɛhuka nkengu l'iphe-Ɛhuka ono, anyi eje gude ese iswì ozì-oma ono. Chileke bẹ́ e-mekwaa g'ì d̀ ike ejeje iya. ⁹ Ɔo Chileke ono bẹ́ b̀ onye dzòru anyi; bya ekua anyi oku, d̀ nsò ono; ọ́ tò b̀udu iphe, anyi setarù l'akanya; ọ́ b̀ eze-iphe-oma, b̀ iphe, ọ́ t̀behawaru l'ò noo gẹ́ ya l'eme iya. Ono b̀uru iphe, ọ́ gbẹ́ l'èka Kéreshì Jizòsù meeru anyi tẹ́me mgboko d̀. ¹⁰ Ɔle nta-a bẹ́ ọ́ byaru emee: a hũma-dzuru eze-iphe-oma ono; kẹ́le Kéreshì Jizòsù ono, b̀ Onye-Ndzòta anyi ono bẹ́ byawaru eliphe-a bya emebiyiwa a ike k'anwũhu. Nta-a bẹ́ o shiwaa l'ozì-oma ono mee g'ahũma-dzuru ndz̀u ono; mb̀ ndz̀u ophu b̀ a -dzũwaru iya; a taa nwũhubaedu anwũhu.

¹¹ Ɔ b̀uru iya bẹ́ a hòtaru mu gẹ́ mu sajẹ́ àsàsà; mu abũkwarupho onye-ishi-ozì iya; b̀uru onye ezi iphe ezizi. ¹² Ɔ kwa iphe ono meru g'ò gude mu nòdu ejekotakpoo iphe-Ɛhuka-a, mu eje-a; ophu ọ́ b̀udu l'iphere iya aduje mu; noo lẹ́ mu maru onye mu kweru nkiya; tẹ́me o doo mu Ɛnyà ree l'òo-d̀ ike kwakòbe iphe ono, mu yeru iya l'èka ono jeye mbòku ono. ¹³ Gudeshièkwapho ọ́kpobe-op̄fu ono, ì nũmaru

mu l'õnu ono; g'õ buru iya a-nõdu akpõ-ziru ngu ụzo g'ii-gudeje epfu opfu; kweta iya; nõdu Kéréshi Jizõsu l'ẹka yee nwibe ngu obu. ¹⁴ Kwabẹkwaru ẹguru iphe ono, e yeru ngu l'ẹka ono ẹnya. Ọo Unmedu-Nsõ ono, bu l'ime anyi ono e-me g'i dũ ike letakõta iya ẹnya.

¹⁵ Ọo kwa l'i maru lẹ ndu Eshiya, g'ẹphe ha bẹ tũkoakwaru g'ẹphe ha gbakashihu parũ mu haa; mbũ je akpaa lẹ Fayigelosu yee Hemojinizu. ¹⁶ Gẹ Nnajiuphu phũaru ndibe Onẹsiforosu obu-imemini; kele o shi anõduje agba mu unme; õphu iphere mu adũjedu iya gẹ mu nõ mkpõro-a. ¹⁷ Teke o beberu byarwuta Romu bẹ ọ wataeru mu phõ achõshi ike jeye teke ọ hũmaru mu. ¹⁸ Gẹ Nnajiuphu jiko yekwarũ iya ẹka; gẹ Chileke phũaru iya obu-imemini mbõku onoya; gũbedua l'onwongu mawaru-a g'õ yetaberu mu ẹka lẹ Efesõsu.

2

Ọkpobe onye ojõgu kẹ Kéréshi

¹ Ọo ya bũ; gũbedua, bũ nwa mu; gẹ Chileke mee g'i gude eze-iphemiphe ono, shi l'ẹka Kéréshi Jizõsu ono shihu ike. ² I nũmawaru-a iphemiphe ono, mu pfuru l'edzudzu-õha ono. Woru iya ye l'ẹka ndu goshiwaru l'ẹphe gbaru g'e gude ire phẹ ẹka bũkwanu ndu a-dũ ike zikwaa ya phõ ndu ozo.

³ Takwaa nshi jee òkẹ iphe-ẹhuka nkengu l'opfu ẹhu Kéréshi Jizõsu, bũ iphe, gbaru ọkpobe onye ojõgu kẹ Kéréshi. ⁴ Ọ tõ dukwa onye ojõgu, nõ l'ẹka õgu ekpo õku, ewojeru onwiya je eye l'akanya k'eliphe-a; gbahaa g'õ mee iphe, dũ onye hõtaru iya nũ ono ree. ⁵ Ọzo buru l'onye agba oso bẹ e te bujekwa nggo k'onye kachaa agbagba mẹ ọ - bũdu l'õ gbaru iya g'aagbajẹ iya. ⁶ Ọo onye akõ opfu, ejeshi ozi ike bẹ ọ gbaru kẹ g'õ vujeru ụzo ria iphe, o metaru l'opfu iya õbu. ⁷ Rĩkwaa iphemiphe ono, mu pfuru ono arĩri. Gẹ Nnajiuphu yetakwaru ngu ẹka g'iphemiphe dokõta ngu ẹnya.

⁸ Nyatakwa Jizõsu Kéréshi ono, Chileke meru: o shi l'õnwu teta dzũru ndũ ono. Jizõsu ono bũ eri Dévidi; ọ buru iphe ono bũkotakpoo iphe ozi-õma ono, mu ezi ono epfukpõ. ⁹ Ọo kwa l'õo lẹ mu ezi ozi-õma ono meru g'õ gude mu nõdu eje iphe-ẹhuka-a, mu eje-a; g'õ bũ lẹ mu bũ onye meru ẹjo-iphe. Ọle ọ bũ; a -tũchaa mu mkpõro; ?a tũhunuru ozi-õma ono mkpõro? ¹⁰ Noo g'õ gude mu gude k'ẹhu ndu Chileke hõtaru atagbukõta iphemiphe ono lẹ nshi; ọo ya bũ gẹ Chileke eshikwanũ l'ẹka Kéréshi dzõkwaa phẹ phõ; shi ẹgube ono nũ phẹ ndũ ojejeje, dũ biribiri. ¹¹ Opfua-a bẹ bũkwa opfu, e gude ẹka, pfuru sũ:

Ọ -buru l'anyi lẹ Kéréshi
 bẹ tũkoru nwũhukota
 bẹ anyi l'iya
 a-tũkokwapho
 nõdukota ndũ.

¹² Ọ -buru l'anyi atagbukõtaje
 iphemiphe lẹ nshi
 bẹ anyi lẹ Jizõsu
 a-tũkokwapho buru eze.

Ọ -buru l'anyi sũru l'anyi
 ta amadũ onye ọ bũ
 bẹ ọo-sũkwapho lẹ

ya ta amadu ndu anyi bu.

13 O -buru l'anyi ta
apfushijedu ike l'iphe,
anyi pfuru be yebedua
apfushijekwa ike l'iphe,
o pfuru.

Kele o to gbanwejedu iphe,
o pfuru.

Onye e kweru l'oojerwe ozi ejerwe

14 Nyatajeru onyemonye iphemiphe ono; l'i noduje l'iphu Chileke pfuaru phe iya pfushiaru phe iya ike su phe g'ephe ta nodujekwa abaphe mba l'opfu, enwedu ishi. O to dukwa urwu du iya nu. O 'ekwapho emebiyi be oomebyije ndu anu iya nu. 15 Kukebe ehu goshije phe le Chileke hukotawaru ngu ama bya agua ngu l'onye gbaru ke gi jejeru iya ozi; mbu l'i bu onye-ozu, iphere ozi, ooje adudu; teme i buru onye anoduje ezirwe okpobe-opfu ono ezirwe. 16 L'i zejeru onwongu gi ti yijeshi le ndu epfu mkpokoro opfu, bu iphe eswe. Noo kele egube opfu ono e-me ndu anu iya nu: ephe alaa azu azu; ephe te eyeheduru Chileke ubvu. 17 Iphe, ephe ezi aduje g'onwo, ababushi anu. Ndu haru yiru le ndu ono, epfu iphe ono bu Hayimeniyosu yee Filitosu. 18 Ephe gwobewaru etso okpobe-opfu ono; kele ephe suru le ndu nwuhuru anwuhu gbé shiwanu l'onwu teta dzuru ndzu. Ephe gude egube ono nweru ndu ophu ephe haru enwunga enwunga; gude nno nwufu phe l'ekwekwe ono, ephe kweru ke Chileke ono. 19 Ole okpa-ulo ono, shihuru ike ono, Chileke turu ono be bukwanu 'enwubata enwubata. Iphe-ohubama, Chileke deru l'okpa-ulo ono bu: Nnajiuphu maru ndu bu ndu nkiya. Iphe ozo, o dekwaru iya pho bu: G'iphe, bukpo onye suru le ya bu ke Nnajiuphu anyi; wofukwapho eka l'eme ejo-iphe.

20 "Eze-ulo, ha shi ta abuekwapho udu ite, du iche iche, e gude mkpola yele ope, vu aswa kpua be aduje iya nu kpoloko. Iphe, a pyiru l'oshi me ophu a kpuru l'urwa adujechakwaa ya. Ndu aburu iphe, aanodu akwabé ubvu; ndu abuerupho iphe, e gude eme iphe. 21 Oo ya bu; o -buru l'o nweru onye safukotaru onwiya ejo-iphe ono, mu gushiru ono; o kwa iya bu l'onye ono a-buru ite, aakwabé ubvu ono, e doru nsó o buru iphe, e gude ejeru Nnajiuphu ozi; teme edozia ya g'e gude iya jeje iphemiphe, du ree. 22 Oo ya bu; gbalajeru egu eme ejo-iphe ono, l'anoduje agu unwokorobya ono. Iphe, ii-mechia bu gi buru onye pfuberekoto; l'i kweta ke Kereshi; nweru n-yemobu; nweru nchi-adu-doo unu le ndu ono, egudeje obu-iphoro akpoku Nnajiuphu ono. 23 Te eyejekwa onu l'opfu ntumego eswe, enwedu ishi; l'i maanaru-a l'egube iphe ono be buepho uswo be e gudeje iya aswo. 24 L'onye-ozu ke Nnajiuphu be bufutajekwa onye ta aswojedu uswo; onye emejeru onyemonye odoo; onye maru g'ezije iphe; buru onye atajeru iphe nshi. 25 O bufutaje onye ewozeje onwiya ali; akpo-ziru ndu agbaje iya opfu agbagba uzo. Kele o nweru g'oo-me Chileke agbe yeru phe eka; izimanu ejo-iphe ono alwa phe azu; ephe alwapfuta Chileke; ephe abya amakotaru okpobe-opfu onoya. 26 Oo ya bu; enya abya ekosahu phe teke ono; ephe emefu l'onya ono, Obutuswe nmataru phe onoya, bu iya shi mee phe: ephe nodu eme iphe, bu uche Obutuswe onoya."

3

Umere ndiphe lẹ mbọku ikpazu

¹ “Sụ-a; iphe lanụ, ịi-maru ọkpobe amaru bụ l'ọ -rwuepho teke k'ikpazu bẹ ọkpobe iphe-ẹhuka a-byakwa. ² Noo lẹ teke ono bẹ ndiphe a-bujeerupho onwophe bẹ ẹphe e-yeje obu kpoloko; ẹphe aburu ndu nchamenya okpoga; buru ndu atụ onu onwophe; buru ndu eku onwophe ekuku; buru ndu anọduje ephu ndu ozo iphu; ndu karikotaru ne lẹ nna, nwuru phe nụ ẹka; ndu amadu iphe-oma, e meru phe; ndu ta adudu iphe, adujeru phe lẹ nsọ ememe. ³ No iya; ẹphe aburu ndu nemadzu du ashị; ndu iphe ta abvujedu l'obu; ndu atukobeje nemadzu ibe phe iphe, o meduru; ndu te esedejedu onwophe; buru ndu eme enari; ndu iphe, du ree aduje ashị. ⁴ Ẹphe a-buru o-deru-oye; buru 'anuma phea; buru ndu etse etsetse; ẹphe aburu ndu ka eye iphe-utso obu eme lẹ Chileke; ⁵ ndu anọduje eme g'ẹphe kweru kẹ Chileke l'ẹbe ẹphe ekweta lẹ Chileke ere ire. Jiko pakwaru egube ndu ono haa.

⁶ “Ndu du nno bẹ bụ phe l'ahajeru abaphe l'ulo l'ulo edusweshi unwanyi, enwedu egomunggo; mbu unwanyi metawaru ejo-iphe; o kwowaru phe ehu; iphe, l'alo-phu egube unwanyi ono buru egu ejo-iphe, dugbaa iche iche, anọduje agu phe nu. ⁷ Egube unwanyi ono bẹ onoduje eheshi ihee ike; mbu g'ẹphe nwuta iphe; ole ẹphe ta abyakwanu adu ike takebe marweta ọkpobe-opfu onoya. ⁸ Ndu ono, l'anọduje eduphushi unwanyi ono bẹ kwachiru ọkpobe-opfu ono uto ge Jianesu yee Jiambirisu kwachiru iya Mosisu teke ndiche ono. Ẹphe bu ndu egomunggo phe dahwaru adzulakpa; ekwekwe, ẹphe kweru bẹ bu ekwekwe, daru l'eba l'enya kẹ Chileke. ⁹ Ole ndu ono ta adudu ẹka ẹphe ejebearu; onyemonye atuko humakota l'ẹphe bu ndu eswe; mbukwapho g'onnyemonye huma-dzuru lẹ Jianesu yee Jiambirisu bu ndu eswe.”

*Okwa, Pọlu nmaru gude
kpochia ozi-a ishi*

¹⁰ “Ole gubedua mawaru iphe, mu ezi; ọkpobe amaru; bya amaru umere mu; maru iphe, mu tberu; maru ekweta mu; maru ge mu ejeberu iphe-ehuka; maru n-yemobu mu; maru nshirima mu; ¹¹ maru mkpamehu ono, a kpakotakpooru mu ono g'ọ ha; mekpoo iphe-ehuka ono, mu jegbaberu onoya, bu iphe, tukoru dapfukota mu lẹ Antiyoku; waa lẹ Ayikoniyomu; waa lẹ Lisutura. Sụ-a; mkpamehu, dapfutakotaru mu nu ta abukwa iphe epfupfu! Ole Nnajiuphu dzokotakwaru mu l'iphemiphe onoya. ¹² Mbụ-a; iphe, bukpo ndu bu ndu oogu g'ẹphe lẹ Kereshi Jizosu tugba buru nanu; g'ẹphe shi egube ono nodu ndzu, du Chileke ree bẹ aa-kpakotakwa ehu. ¹³ Obenu lẹ ndu bu ndu eme ejo-iphe; me ndu anọduje agho ugho; g'ẹphe ha bẹ anoduepho aka eji akaka eje l'eme ejo-iphe, ẹphe eme; ẹphe egude nno duphushia ndu ozo; ndu ozo eduphushikwapho ephebedua. ¹⁴ Ole o bu; gubedua l'onwongu; pfushiekwapho ike l'okpobe-opfu ono, e ziru ngu ono, bu iya bu iphe, i kwetaru; opfu l'i makotaru ndu bu phe ziru ngu iya. ¹⁵ L'i nyatajekwapho l'i shi lẹ nwata makotaru iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke. Oo iphe ono, e deru l'ekwo-opfu Chileke ono, du nsọ ono bẹ a-du ike mee ngu l'i nweru mmamiphe k'ophu

Chileke e-shi l'ekwekwe, i kweru ke Kéreshi Jizosu dzọo ngu. ¹⁶ Iphe, bu iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke be shikotakwa l'eka Unme Chileke. O du ree l'egudeje zia okpobe-opfu ono; me g'e gudeje iya goshije nepadzu eka o meru eji; waa g'e gudeje iya agbazi egomungo; waa g'e gude iya mefutaje nepadzu g'onye obu buru onye pfuberekoto l'iphu Chileke. ¹⁷ Oo ya bu g'onye ke Chileke aburu onye a kwakobewaru okpobe akwakobe k'ejeru Chileke ozi ono, du ree ono, duru iya nu ono g'ooduhabe."

4

¹ Su-a; mu noakwa l'iphu Chileke yee Kéreshi Jizosu anmaru ngu okwa anmashiru ngu iya ike su ngu g'i nyatakwa le Kéreshi Jizosu ono, bu iya bu onye e-kpe ndu no ndzu me ndu nwuhuru anwuhu ikpe ono a-lwakwa azu ujiku lanu bya egoshi l'oo ya bu eze. ² Sahekwa ozi-oma Chileke ono kpaa kpaa; m'o du ndu iisaru iya nphe anuma-o; m'o bu l'o to dudu phe nphe-o; letaekwapho ozi ngu enya. Goshije nepadzu eka onye obu mesweru; bajeru onye meru eji mba; gudejekpoekwapho ota-nshi meje g'obu shihu phe ike; ebe i hajekwa phe ezi iphe. ³ Noo kele o nweru teke ndiphe e-mechaa jikaaha okpobe-opfu ono, anyi ezi ono; o buerupho egu ejo-iphe, agu phe nu be ephe a-gbatsoru. Ephe achikoo ikpoto ndu ezi iphe ozo su g'ephe bya bya ezije phe iphe, atso phe utso le nchi anuma. ⁴ Ephe te ekweedu angabe nchi l'okpobe-opfu onoya. O buru ophu ephe a-nodu anga nchi bu ako-iphé. ⁵ Ole-a; gubedua l'onwongu; sedekotajekwa onwongu l'iphemiphe kpó; tajekwaru iphe-ehuka nshi; l'isá ozi-oma ono asasa; ejekota ozi, gbaru ngu nu; l'i bu onye-ozi-oma ke Chileke.

⁶ Le mbedua be bukwa iphe-ngweja; teme o gbabewaa mu l'alala. ⁷ Mu lwakwaru okpobe ogu ono lwu-ghee. Mu jegheakwaru ozi mu. Mu pfushiapho ike l'ekwekwe, mu kweru ke Kéreshi. ⁸ Iphe, phoduru nu nta-a buwaa ge Chileke bua mu obunggo, o doberu mu; mbu le Nnajiuphu ono, l'ekpeje ikpe nhamunha ono be a-gu mu l'onye pfuberekoto mboku onoya. Mbu o to bulekwa mu-a kpurumu be oo-bu nggo ono; oo-bukota iya iphe, bukpo ndu gude obu phe g'o ha kwaberu abyabya iya.

Ozi, Polu ezi Timoti k'iche

⁹ Maekwarupho g'ii-me byapfuta mu egwegwa. ¹⁰ Kele Dimasu be pakwaru mu haa tugbushia; kele iphe ke mgboko-a be ka iya ree eme le Chileke. Nta-a be o tugbuwaru jeshia Tesalonayika. Keresensu be jeru Galeshiya. Tayitosu jee Dalumesha. ¹¹ Nta-a buwaa Luku kpoloko be mué ya no. Ge gu le Maku swikwaru jiko me i -byaje kele mkpa iya dukwaru mu shii; g'o bya eyetajeru mu eka. ¹² Tikikosu be mu ziru Efesosu. ¹³ Teke i byajeru; chitakwaru mu uwe-ukpo mu pho, mu haru l'ibe Kaposu le Tirowasu pho. L'i chitakwaru mu pho iphe, bukpo ekwo ono g'o ha; kekeleke ke ndu ophu e gude akpo-aturu mee. ¹⁴ Aleguzanda ophu akpuje uzu be mekwaru mu ejo-iphe, ha shii. Oo Nnajiuphu be a-pfukota iya ugwo iphe, o meru mu. ¹⁵ Kpakwaru iya l'aphara gubedua l'onwongu; l'o kwatakwaru kwachia ozi-a, anyi ezi-a uzo.

¹⁶ Edo mbu, mu vuchakpo uzo pfuru doo l'ulo-ikpe ono ta adukwa g'o ka mma l'oo onye lanu shi agba eyeru mu nu. Onyemonye

tukoerupho buhaa mu. Gẹ Chileke jiko ta agukwaru iya yeru phẹ l'ọ bụ iphe-ẹji, ẹphe mee ya. ¹⁷ Ọo Nnajiuphu bẹ bụ onye pfi-kube mu nụ eyeru mu okpukpu ike; ọo ya bụ k'ophu mu e-zikota ozi ono g'ọ ha gẹ ndiphe mgburugburu numa-dzuru iya. Ọ kwa iya phọ bụ onye nafutaru mu l'onu oduma. ¹⁸ Ọ kwaphọ Nnajiuphu ono bẹ l'a-nafuta mu l'iphe, bukpo ejo-iphe mgburugburu kpọ; dua mu gele gele je edobe l'eka ọ bụ eze l'imigwe. G'ajaja buru nkiya jasụ lẹ tuutuutu lẹ mjimiimii. Nokwa g'ọ dọ.

Ekele, Pọlu gude kpochia ozi iya ishi

¹⁹ Keleru mu Pyirisuka yee Akwila me ndibe Onesiforosu. ²⁰ Erasutosu nokwa lẹ Korentu. Tirofimosu bẹ mu hakwaru lẹ Militosu; kele iphe eme iya. ²¹ Kukebekwa ẹhu byaadaa temanu l'orwua l'udzumini. Yubulosu l'ekelekwa ngu rọ. Ọ nodu ekelekwa ngu phọ mbụ Pudensu yee Layinosu; yefua Kulodiya; mewaro unwunna anyi ndu ophuu g'ẹphe ha.

²² Gẹ Nnajiuphu, bụ Jizosu Kereshi dobekwa ngu ndzu-o. Chileke meeru unu g'unu ha eze-iphe-oma. Nokwa g'ọ dọ.

Ēkwo-ōzi, Pōlu Deru Nū Tayitōsu

¹ Ēkwo-ōzi ōwa-a shi l'ēka mube Pōlu, bụ onye ejeru Chileke ozi bya aburu onye-ishi-ōzi Jizōsu Kéreshi. Chileke hōtaru mu bya ezia mu gē mu bya emee gē ndu Chileke hōtaru kabaa ya anōshi ike l'ēka; mu emekwaaphō g'ēphe maru iphe, bụ ōkpobe-opfu kē Chileke; g'ēphe atsūje iya ebvu lē ndzū-a, anyi nō-a; ² noo l'anyi ele ēnya ndzū ojejeje. Ndzū ojejeje ono bē Chileke, onye ta adzūjedu ūka pfuhawarurō tēme mgboko dū; sū lē ya a-nū anyi. ³ O be teke ō gbaru; Chileke, bụ Onye-Ndzōta anyi mee g'e shi l'ōzi-ōma iya maru ndzū ono, o kweru ukwe iya ono. Ozi-ōma iya ono bē o woru ye mu l'ēka sū gē mu tōwashiaru iya ndiphe g'o doo phē ēnya.

⁴ Mu nōdu ede ēkwo-a anū ngu Tayitōsu. I bụ ōkpobe nwa mu; opfu lē mu lē ngu kwetarū iphe lanū!

Gē Chileke, bụ Nna; waa Kéreshi, bụ Jizōsu bya aburu Onye-Ndzōta anyi meeru ngu eze-iphe-ōma; mee g'ēhu dū ngu guu.

Ozi Tayitōsu lē Kiritu

⁵ Iphe, mu gude haa ngu lē Kiritu bükwa g'i dozia iphe, phōduru nū; waa g'i hōta ndu a-buru ōgerenya Chiochi lē mkpūkpu lē mkpūkpu gē mu pfuhawaru ngu ono. ⁶ G'onye ōgerenya Chiochi bükwaru onye a ta maduru ejo ēka; onye alū nwanyī lanū; onye unwegirima iya wowaru onwophē ye Kéreshi l'ēka; ophu ēphe adūdu gaphugaphugaphu; tēme ōphu ēphe akpadū opfu. ⁷ L'onye-ishi Chiochi bífutajekwa onye ūta adūdu lē ndzū iya; eshinu ō bụ onye-ishi, eleta ozi Chileke ēnya. Onye abūdu opfu-nkiya-anū-nkiya; ophu ō būdu onye obu-ōku; ophu ō būdu onye angūje mee g'ō tsū iya atsutsu; onye te emedu ēhuka; ophu ōnodujedu achō urwu l'ūzo, adūdu ree. ⁸ Ōo g'ō bụ-chiaru onye bụ ō-kwa-ēbyaa; onye maru l'iphe, dū ree bē dū ree; onye nweru egomunggo; onye pfuberekoto; bya adū nsō; bya aburu onye esede onwiya. ⁹ Onye ono bífutaje onye nō-shiru ike l'opfu ono, a maru l'ō gbaru k'egude ēka ono g'e ziru iya ya; g'ōo-dū ike gude ezi ōkpobe iphe ono, oozī ono dūshia ndu ōzo obu ike; tēme oogoshi ndu jīkaru iphe, oozī ēka o jeberu; ūzo kpō-swehu phē.

¹⁰ Kēle ō dūru ndu dū igwerigwe, bụ ōkariēka; ndu epfu mkpōkoro opfu gude aghōta ndu ōzo l'ūgho; kekeke kē ndu k'ono, e buje ūbvū ono. ¹¹ G'a kpō-bujeru opfu ye ēgube ndu ono l'ōnu; kēle ēphe egudeje ezi iphe, ēphe tege zidu gbaghashia unuphu l'ophu g'eeshi g'ēphe erita urwu, apfūduru ōto. ¹² L'onye lanū lē ndu Kiritu, bụ onye ēphe sūru l'ō bụ onye agbajē eja sūkwaru: "Ndu Kiritu shi lē mbū būru atukporoko; ēphe bụ ejo anū-ēgbudu; ndu ēnyiru, iphe ka ūtso l'ōnu." ¹³ Iphe nwoke ono pfuru būru ōkpobe-opfu; ōo ya bụ; bashijekwaru phē mba ike; g'ekweta phē aburu ōkpobe iya. ¹⁴ G'ēphe ta angahē nchī l'akō-iphē ndu Jiu; ōzoo ekemu, ndu jīkaru ōkpobe-opfu tūru l'onwophē. ¹⁵ Ndu obu guru iphōró bē iphemiphe guru iphōró. Obenu lē ndu merwushiru onwophē emerwūshi; mbū ndu te ekwedū kē Kéreshi; ta adūdu iphe, 'abūdu phē nsō nsō. Ōriri phē rwūhuru arwūhu; ophu

ëjo-ïphe awajëhedu phë obu mini. ¹⁶ Èphe anöduje epfu l'önu l'ëphe maru Chileke; öle ëphe egudeje umere phë egoshi l'ëphe ta amadu iya. Èphe dü ashï bya aburu ndu ta nüdu iphe lë nchi; bya buru ögalemkpa, adudu iphe, dü ree, ëphe dakafuru ememe.

2

Ökpobe-opfu, eezi ezizi

¹ Obenu gubedua l'onwongu; g'ïphe, iizi yeë ökpobe-opfu, eezi ezizi dagbakwa. ² Zia unwoke ndu bu ögerenya g'ïphe, ëphe eme doje phë ënya; g'ëphe meje umere, egoshi l'ö gbaru g'e yejeru phë ùbvü; g'ëphe sedeje onwophe; g'ekweta, ëphe kwetarü kë Kéreshi; më eye obu phë; më atanshi phë buru ökpobe iya. ³ G'ï karü unwanyi ögerenya kwaphö g'ëphe meje umere, egoshi lë Chileke düru phë lë nsö; g'ëphe ta abükwaru ndu asulasu; öphu ëphe angunukajeshi mëe; ö chia g'ëphe zije iphe, dü ree. ⁴ Öo ya bu; g'ëphe eshi ëgube ono zua unwanyi öphu bukwađu nwëpa g'ïphe, ëphe eme doje phë ënya; ëphe eyeje ji phë waa unwegirima phë obu. ⁵ Èphe enweru egomunggo; dobe onwophe örü; kwaköbeje ölo phë; buru ndu obu öma; buru ndu anuru ji phë öpfu; g'e te egude iswi ëhu phë pfubyishiahaa öpfu kë Chileke epfubyishi.

⁶ Nokwaphö g'ii-pfuru unwokorobya g'ëphe sedeje onwophe. ⁷ G'ö dühabe; gubedua l'onwongu l'a-buru onye e-letajë ënya eme umere öma; l'iizije iphe, doru risaa; gbanwuje ëhu gude ire-lanü zije iya ökpobe ezizi. ⁸ Pfuje öpfu, nweru ishi; mbü öpfu, aata avödu ëchi; g'ii-gude ëgube ono mee ndu epfuru ngu nü iphe-iphere; eshinu ëphe taa maëduru ëjo-ïphe, ëphe e-gude epfuru anyi.

⁹ Pfujueru ndu bu öhu g'ëphe nüjueru ndu gbaru phë nü öpfu; g'iphemiphe, ëphe eme jije ndu gbaru phë nü ëpho; g'ëphe ta awöjeshi phë öpfu; ¹⁰ öphu ëphe ezikwa iphuru. Öo g'ëphe goshije l'ëphe bu ndu gbaru kë g'e gude ire phë ëka ökpobe egude l'iphemiphe. Öo ya bu; g'ëphe egudeköta umere phë g'ö ha kutsee iphe, eezi ezizi kë Chileke, bu iya bu Onye-Ndzöta anyi ono.

¹¹ Noo lë Chileke goshiwaru eze-ïphe-öma iya, ö gude adzö onyemonye. ¹² Eze-ïphe-öma öphu ezi anyi g'anyi e-shi haa anödu ndzü, ùbvü Chileke adudu; më g'anyi e-shi haa ëgu ëjo-ïphe kë mgboko-a; buru ndu esedeje onwanyi; ndu pfüberekoto; waa ndu eyejeru Chileke ùbvü lë mgboko-a. ¹³ Anyi nöakwa kwaberu mböku ëhu-ütso ono, bu iphe, anyi ele ënya iya ono. Öo mböku ono e-goshi ödu-biribiri kë Ökalibe Chileke ono, bu Onye-Ndzöta anyi, bu iya bu Jizösu Kéreshi. ¹⁴ Onye woru onwiya nü l'iswi ëhu anyi g'oo-shi ëgube ono gbata anyi l'ëka iphe-ëji; waa g'ö saa obu anyi g'anyi buru nkiya; mee anyi ndibe iya; ndu eme öma anöduje ehe ihee.

¹⁵ Sü-a; tükö iphe ono pfushije; gude iya kasaa nemadzü nchi; gudekwa iya phö goshije nemadzü ëka ö mesweru; gude iya duphuta iya azü. G'ö tö dükwa onye a-sü l'ö tö düdu iphe, ì bu.

3

Umere, gbaru ndu kë Kéreshi

¹ Nyatajēru ndiphe g'ēphe nōduje ndu-ishi waa ndu-mbekee l'ēka; meje iphe, ēphe sūru g'e meje; g'ēphe būru ndu doziru onwophe k'ēje iphe, bukpoō ozi, geru asa. ² G'ō tō dukwa onye ēphe e-pfujeru ējo opfu; g'ēphe ta aswojekwa ūswo; g'ēphe būchiaru ndu dū àgù; ēphe emejeru onyemonye odoō. ³ L'anyibedua l'onwanyi dukwaru teke anyi shi būru ndu eswe; būru ndu ta adūdu onye ēphe anūru opfu; ndu e dusweru ūzo kē Kéréshi; ndu shi būru ohu ēgu ējo-iphe, anōduje agugbaa nemadzū mē ohu ēkpīri iphe, dūgbaa iche iche. Iphe, anyi shi eshibeje ite iya mbōku-mbōku būerupho ējo ōriri waa ēnya-pfūrufuru; anyibe ndu shi dū ndu ōzo ashī; tēme nemadzū ibe anyi dukwapho anyi ashī. ⁴ O be teke Chileke, bū Onye-Ndzōta anyi goshiru anyi obu ōmaa ya waa g'ō yeberu anyi obu; ⁵ ō dzōta anyi; ōphu ō bukwa kē l'ōo iphe, anyi gude eme ōma meta; obenu l'ō būepho obu-imemini, ō phūru anyi bē o gude dzōta anyi. Adzōta ono shi l'asasa, ō sarū obu anyi gē Unme-dū-Nsō mee anyi g'anyi būru ndu a nwuphuru azū; mekwaaphō ndzū anyi g'ō būru ndzū ōphūú. ⁶ Chileke kwatakpoōru shi l'ēka Jizōsu, bū Onye-Ndzōta anyi; nū anyi Unme-dū-Nsō ono mebyikpōo anūnu; ⁷ g'anyi būru ndu o gude eze-iphē-ōma iya gua lē ndu pfuberekoto l'iphu iya; waa ndu e-keta ndzū ojejoje, bū iphe, anyi ele ēnya iya. ⁸ Opfu-a bū opfu, pfūru ōto.

Iphe, mu eme gē mu karū ngu bū g'i pfua ya pfushia ya ike gē ndu kwewaru l'ōo Chileke bū Nnajiuphu phē eletajē ēnya yeru ēhu l'eme iphe, dū ree. Iphe-a bukōta iphe, geru asa ōkpobe egege bya abūru iphe, a-kwō nemadzū. ⁹ Ōle-a; zehuru ntūmego, enwedū ishi; zehuru atū ēgo ndzēpfu ndzēpfu ēpha, shi lē ndiche; mē aswō ūswo; mekpōo aba mba k'iphe shi l'ekemu. Atū ēgube ego ono bukōta iphe, adūdu iphe, ō bū; tēme ōphu urwu adūdu iya. ¹⁰ Gē gū l'onye ebukatajē ōgbo lē Chīochi ta adukwa iphe, unu e-megbajekwadu mē ī-nmawaru iya ōkwa iya ugbo lanū; ōzoo ugbo ēbo; ōphu o kwedu. ¹¹ Makwarū l'ēgube onye ono bē ōriri iya gbajōshihwaru agbajōshihu; ō nōdu emewaa iphe-ēji bya amaru nno l'ime obu iya.

Iphe, Tayitōsu e-meje

¹² Mu -ziēpho Atēmasu; ōzoo Tikikōsu; ō bya ibe ngu; kukebekwa ēhu byapfuta mu lē Nīkopolisu ēgwēgwa; kēle ōo l'ēka ono bē mu tūru ōnu anōdu l'udzumini-a, aabya abahū-a. ¹³ Dufu Zinasu ōphu bū onye lōya; waa Apōlosu g'ēphe tūgbua ije phē. Nūkwa phē iphe-ije g'ō tō dū iphe, a-dūru phē ūko. ¹⁴ Mee g'ūnwunna anyi nwūa g'ēphe e-shije gude akanya iphe, dū ree, ēphe ese dzōje ndu ōzo lē mkpa, kparū phē nū. ēphe 'emedu ēgube ono g'ēphe makwarū l'akanya phē ta adūdu iphe, ō bū.

¹⁵ Iphe, bū ndu mu l'ēphe nō l'ēka-a l'ekele ngu. Kelecha ndu yeru anyi obu; ndu anyi l'ēphe tūkoru kweta kē Nnajiuphu. Gē Chileke meeru unu eze-iphē-ōma g'unu ha. Nokwa g'ō dū.

Èkwo-ozì, Pòlu Deru Nù Fayilimõnu

¹ Ọo mbèdua, bụ Pòlu ono, e gude k'iswi èhu Kéreshi Jizòsu tụa mkpòro ono bẹ mu lẹ nwanna anyi, bụ Timoti gba mgba ede èkwo-ozì-a. Onye anyi edekpọọ ya anụ bụ gùbe onye ono, anyi yeru obu, bụ Fayilimõnu, anyi lẹ ngu tükòru ejeru Kéreshi ozi ono. ² Anyi edekwa iya phọ anụ gù lẹ Apfiya, bụ nwune anyi kẹ nwanỳi yẹ Akiposu, onye anyi l'iya tükòru alwù ọgù èhu Kéreshi; bya edekwa iya phọ anụ iphe, bụ Chìochi ono, edzukòbeje l'ùlo ngu ono.

³ Gẹ Chileke, bụ Nna anyi yẹ Nnajiuphu, bụ Jizòsu Kéreshi meeru unu eze-iphe-oma; mekwaaphọ g'unu buru guu.

Pòlu l'ekele Chileke ekele èhu Fayilimõnu

⁴ Mu anọduje ekele Chileke ono, mu ejeru ozi ono ekele iphe, bụkpoo tekenteke, mu epfu anụ iya l'iswi èhu ngu. ⁵ Noo lẹ mu anụ l'i yekòtaru ndu-nsọ obu g'èphe ha; bya anụkwapho g'i nọ-shiberu ike l'èka Nnajiuphu, bụ Jizòsu. ⁶ Iphe, mu anọduje epfu anụ Chileke bụ g'o mee g'i gude ekweta ono, i kwetarù ono mee gẹ gù lẹ ndu ọzo tũgba bũru nanù ọkpobe abũru; mbụ iphe, bụkpoo ndu ono, woru onwophe ye Nnajiuphu, bụ Kéreshi l'èka ono. Ọo ya bụ; g'unu eshikwanù nno nọdu akabaa amarweta iphemiphe, bụ iphe, bükotakpoo iphe-oma, gbaru anyi l'ememe k'ophu aa-nọdu akwabẹ Kéreshi ùbvù. ⁷ Sù-a; nwanna mu; obu ono, i yeru ndu-nsọ ono bẹ bükwa iya bẹ kakòta eme g'èhu tsọo mu ụtso. O mekwarupho obu ka mu eshihu ike. Ọ bũru iphe, kparù iya nù bụ l'ọo n-yemobu ono, i yeru ndu kẹ Chileke ono meru obu ka phẹ eguzeta.

Pòlu arwọ Fayilimõnu kẹ èhu Onèsimosu

⁸ Ọo ya bụ lẹ-a; a makwarù-a l'ọ gbaru gẹ mu gege anọduje l'èka Kéreshi pfugbuje g'onu ha mu; gude kajeru ngu iphe, gbaru ngu l'ememe; ⁹ ọle ọ nupho n-yemobu ono kpanurupho iphe, mu anodunupho arwòchia ngu arwòrwo. Ọ kwa mbèdua, bụ Pòlu, bũwaa nwoke ọgerenya bya abükwarupho onye nọru Kéreshi mkpòro nta-a bẹ l'arwọ ngu nù obu. ¹⁰ Arwòrwo ono, mu arwọ ngu ono bükwa kẹ èhu nwa mu, bụ Onèsimosu; bụ nwa mu nwũru nta-a, mu nọ mkpòro-a. ¹¹ Lẹ mbụ bẹ o shi bũru ngu 'ogalemkpa nemadzù; obenu lẹ nta-a bẹ ọobawaru mu lẹ ngu lẹ mkpa.

¹² Nta-a bẹ mu edufuakwaa ya g'ọ lwaphuta azù l'ibe ngu. Yèbedua ono bükpokwa onye dũ mu l'obu shingushingu kpọ. ¹³ Mu shikwa rĩa lẹ mu a-ha iya gẹ mu l'iya nọdu l'èka-a k'ophu ọo-nọdu emeru mu iphe, i gege anọdu emeru mu lẹ mkpòro-a, mu nọ; opfu lẹ mu ezi ozi-oma Chileke-a. ¹⁴ Obenu l'ọ tọ dudu iphe, mu eme l'èbe abụ lẹ mu pfuadaru ngu iya; g'ọ tọ dũ g'ọ bụ l'e guderu ngu egude i nọdu eme iya. G'ọ bũchiaru iphe, i tũru obu ngu onyo eme.

¹⁵ Mu -jeshia epfufu; mu asù l'ọ gbẹ dũ g'agbafù, ọ gbafuru l'ibe ngu kẹ nwa teke ono bụ gẹ gù l'iya emechaa buwarurọ jasù. ¹⁶ A makwarù-a l'ọ bụ ohu; ọle ọ tọ buzièkwa ohu nta-a; ọ kaakwa ohu mma. Nta-a bẹ ọ bũwaa nwanna anyi, anyi yeru obu; kelekele kẹ mbèdua. Gùbedua

l'a-kakwa iya nù eye obu; eshinu ọ bụ ohu ngu; bya abụkwarupho onye yee Nnajiuphu tughawaru bụru nanu.

¹⁷ Mbụ-a; ọ -būrupho l'ì gūru mu-a l'onye gū l'iya tūkoru ejeru Kéreshi ozi; nata iya ọkpobe anata g'i gege anata mu ọme ọo mu byaru. ¹⁸ Ọ -būru l'o nweru iphe, dū eji, o meru ngu; ọ -bū l'o nweru ugwo, o ji ngu; tūko iya bo mu. ¹⁹ Ọo mbedua l'a-pfū ngu iphe obu, o ji ngu ugwo iya obu. Ọ kwa mbedua, bụ Pọlu bẹ gude ẹka mu dee iphe-a l'ekwo. Mu te ejekwaru ngu rọ epfuru l'ì bụ onye ugwo mu; mbụ l'i ji mu ugwo ndzū ngu l'ophu. ²⁰ Sụ-a; nwanna mu; iphe, mu epfu opfu iya; jiko bụ g'i yeru mu ẹka-o; eshinu anyi tūkoru bụru ndu kweru kẹ Nnajiuphu; g'i meero g'obu guzeta mu; eshinu anyi lẹ Kéreshi tūkoru tughba bụru nanu.

²¹ Iphe, mu gude mu nọdu ederu ngu ẹkwo-ozì-a bụkwa lẹ mu maru l'ii-meru mu-a iphe, mu sūru g'i mee; mbụ mee ya meru etsutsu iya ye iya. ²² Ọzo, mu e-pfufu-a bụ g'ì kwakoberu mu ẹka mu a-nọdu mẹ mu -bya. Lẹ mu arikwa lẹ Chileke e-mekwaru-a unu iphe ono, unu shihawaa pfutaru iya opfu iya ono; oo-mekwaa gẹ mu bya k'ophu anyi l'unu a-huma.

Ekele, Pọlu gude akpọ-chi ozi-a ishi

²³ Epafurasu l'ekelekwa ngu rọ-o. Mu l'iya bẹ tūkokwaru nọdu mkpọro l'ẹka-a l'opfu ẹhu Kéreshi Jizosu. ²⁴ Ẹphe nọdu ekelekwa ngu phọ; mbụ Maku yee Arisutakosu mẹ Dimasu mẹ Luku. Ndu ono bẹ mu l'ẹphe tūkoru nọdu l'ẹka-a ejeru Chileke ozi.

²⁵ Gẹ Nnajiuphu anyi, bụ Jizosu Kéreshi mejeru unu eze-iphe-oma. Nokwa g'ọ dū.

Ekwo-ozì, E Deru Nụ Ndu Hiburu

Opfu, Chileke shi l'ọnu Nwa iya epfu

¹ Lẹ teke k'azụ bẹ Chileke shi l'ọnu ndu mpfuchiru iya pfuru nū ndiche anyi phẹ ugbo olemole l'uzo, dughbaa iche iche. ² O be lẹ nta, bụwaa ikpazụ-a; ọ bụru onye bụ Nwa iya bẹ o gude pfuru nū anyi. Ọ bụru l'ẹka Nwa iya ono bẹ ọ gbẹ mee mgboko mgburugburu; teme ọ họtakwa iya phọ sụ l'ọo ya bẹ iphemiphe kuru ishi l'ẹka. ³ Nwa ono egbu nwjịnwii; shi egube ono egoshi l'o nọepfo gẹ Chileke egbu nwjịnwii bụ ono; teme ọ buerupho gẹ Chileke dū bụ g'ọ dukota kparamu. Opfu, Nwa iya ono pfuru ereshi ire ike. Ọ bụru ire ono, oore ono bẹ o gude gudeshia mgboko mgburugburu. Ọ safuchaaru ndiphe iphe-ẹji phẹ; ọ gbeshi je anọdu anọ l'imigwe l'ekutara Chileke, bụ iya bụ onye ono, kakọta ike.

Nwa ono ka ojozi-imigwe

⁴ Nwa ono bẹ Chileke meru; ọ nyibekota unwu-ojozi-imigwe; ọ bukwarupho egube ono bụ g'ẹpha, Chileke guru iya dangokwarupho ẹpha k'unwu-ojozi-imigwe. ⁵ Lẹ-a; ?bụ ojozi-imigwe ole bẹ Chileke sụjeru:

“Ọo ngu bụ Nwa mu nwoke.
E -shi ntanụ-a bẹ mu
bụwaa Nna ngu.”

Ọzo bụru:

“Mu a-buru iya Nna;
l'ọo-buru mu Nwa.”

⁶ Tẹmanu kwaphọ teke Chileke dubataru Nwa iya ono, bụ ọkpara iya ono lẹ mgboko bẹ ọ sụru:

“G'iphe, bukpo
unwu-ojozi-imigwe
kẹ Chileke l'ophu
bakotakwaru iya ẹja.”

⁷ A bya l'ẹka k'unwu-ojozi-imigwe; ọ bụru iphe, Chileke pfuru bụ:

“O meru
unwu-ojozi-imigwe
iya ẹphe bụru pherephere;
bya emee ndu-ozì iya
ẹphe bụru ọku,
enwu phoophoophoo.”

⁸ A byakwanụ lẹ kẹ Nwa Chileke ọbu ọ sụ:

“Aba-eze ngu gube
Chileke a-nọ ojejoje.
Ọ bụru apfubekoto
a-buru mgboro-onye-eze,
ii-gude bụru eze ọbu.

⁹ Iphe, pfuru ọto dū ngu ree;
iphe,
apfuduru-oto dukwanu

ngu ashị.

Noo g'o gude Chileke ono,
bụ Chileke ngu ono hōta ngu;
bya akwabẹ ngu ùbvù;
mee ẹhu nọdu atso
ngu ọtso;
ùbvù mẹ ẹhu-ọtso
ọphu kwata ka kẹ ndu
unu l'ẹphe gba nanụ shii."

¹⁰ Ọzo bụru;

"E -shikpoo lẹ mbụ bụ
gube Nnajiuphu
meru alị mee iphe,
nọ iya nụ;
tẹme ọ bụru ngu gude
ẹka ngu mee igwe;
bya emee iphemiphe,
nọ iya nụ.

¹¹ Iphemiphe ono e-mechaa
mebyishihukota;
obenu lẹ gubedua
l'a-dụ g'ị dụ.

Iphemiphe ono
e-mechakwaa kashihu
g'uwe.
¹² L'ipyakobe phẹ g'a
pyakoberu ukpo;
woru phẹ gbanwee
g'a gbanweru uwe.

Obenu lẹ gubedua
buepho onye ị bụ bẹ
ị bụ;
Ị nọwaa g'ii-nọdu
jasu lẹ tuutuutuu
lẹ mimiimii."*

¹³ Tọo ?bụ ojozi-imigwe ole bẹ Chileke sụjeru:

"Nọdu mu l'ẹkutara
jasu teke mu
e-me ndu ọhogu ngu
g'ẹphe bụru iphe,
ii-zopyabe l'okpa?†"

¹⁴ Sụ-a; ?bụ gunu bẹ unwu-ojozi-imigwe bukpo? Ẹphe tukuroru bụru unwu-ojozi, a taa humadu l'enyā, ejegbaaru Chileke ozi; bya aburu ndu Chileke yeru g'ẹphe bya eyeru ndu oo-mechaa dzota ẹka.

2

Ndzota, parụ ẹka

* **1:12** 1:10-12 Gūnaa Ebvū 102:25-27. † **1:13** 1:13 Gūnaa Ebvū 110:1.

¹ Noo g'o gude anyi jee eyefutaru ehu l'opfu ono, anyi nūmaru onoya; g'anyi ta akponyaa gee gee kpofo. ² Kele o -buru l'ozi ono, unwu-ojozi-imigwe zihawaru onoya be meru g'a maru l'opfu Chileke ono ere ire; k'ophu ndu jikaru iya nu yele ndu jikaru eme iphe, Chileke pfuru be o gwaru ochi, bu iphe, gbaru phe nu; ³ ?denu g'anyi e-shi nahu me o -buru l'anyi weru eze ndzota ono gbegelegbegele, bu ophu Nnajiuphu vuhawaa uzo pfua opfu iya; ndu nūmaru iya nu byakwanu bya emee g'anyi maru l'o bu eviya. ⁴ Chileke l'onwiya goshikwapho l'o bu eviya teke ono, o gude ike iya meshia iphe-ohumalenya, dugbaa biribiri bya eworu iphe-oma, shigbaa Unme-du-Nso l'eka keshikwaarupho ndu kwere nkiya go du iya go kee ya ono.

Jizosu egoshi uzo ndzota

⁵ L'o to bukwa unwu-ojozi-imigwe be Chileke meru g'ephe buru ishi le mgboko ono, e-mechaa bya nu ono, bu iya bu mgboko ono, anyi epfu opfu iya ono. ⁶ L'o chia iphe, Chileke meru bunua g'e pfuru l'ekwo-opfu iya su:

"Gube Chileke;
     ?bu gunu be nemadzu
     bu ke gi ri-vuje iya?
 ?Bu gunu b'o bu ke
     gi letaje iya enya?
⁷ I meru iya o ka
     unwu-ojozi-imigwe
     olwali;
     noo odu nwanshii;
     bya eworu
     ogbu-nwiiwii ye
     okwabe ubvu gude
     kpube iya okpu-eze;
⁸ bya emee ya o
     nongokota iphemiphe,
     i meru ememe."*

Eshinu o meru iphemiphe nodu iya l'eka; buna iya bu l'o to dudu g'o ka mma l'oo iphe lanu, o gufuru. Obenu le nta-a be e teke ahumadu g'o shiru buru ishi iphemiphe. ⁹ O chia Jizosu be anyi humaru g'e meru iya o ka unwu-ojozi-imigwe olwali noo odu nwanshii; onye e kpuberu okpu-eze, du biribiri ye okwabe ubvu k'ophu o shi l'eze-iphe-oma ophu Chileke eme nwuhu-chiru onyemoneye. ¹⁰ O buleru-a yebdua, bu Chileke, iphemiphe shi l'eka teme o buru iya nwe iphemiphe be o gbaru l'eshi l'iphe-ehuka, onye-ndzota ono jeru dzugbua oke l'ehu iya; shi nno mee ndu du igwerigwe g'ephe buru ndu egbu nwiiwii.

¹¹ Le yebdua ono, bu Jizosu ono, emeje ge nemadzu duebe ree l'iphu Chileke onoya; me ndu obu, o meru g'ephe duebe ree obu tukokwaru shi le nna lanu ono. Noo g'o gude ophu iphere adujedu iya eku phe unwanu iya. ¹² L'o sukwaru:

"Mu e-me g'unwanu
     mu maru ngu;
     mu a-nodu l'edzudzu-oha
     gua ebvu jaa ngu ajaja.†"

* 2:8 2:8 Gūnaa Ebvu 8:4-6. † 2:12 2:12 Gūnaa Ebvu 22:22.

13 Bya asukwapho: “Oo ya be mu a-dakobe.” Sukwapho; “Wakwa mu no l’eka-a mu l’unwegirima ono, Chileke chiru nu mu ono.”

14 Eshinu unwegirima onoya bugbaa nemadzu, furu eka fua okpa be o gbeshierupho bya aburu nemadzu g’ephe bu. Iphe, o gude mee nno bu g’oo-shi l’anwuhu, o nwuhuru mebyia ike onye ono, bu iya be anwuhu gude ere ire; onye ono bu Obutuswe. 15 Oo ya bu; o shi l’anwuhu ono, o nwuhuru ono too phe l’egbu; mbu ndu ono, shi eshinu ephe futaru l’eliphe nodu buru ohu ono; opfu l’ephe atsu ebvu anwuhu. 16 Le-a; ophu doru enya bu l’o to budu unwu-jozi-imigwe be o byaru g’o yeru eka; oo oshilokpa Ebirihamu phe. 17 Noo g’o gude o buru iphe, rwuberu iya erwube l’o byafutaje bya aburu nemadzu g’unwunna iya bu l’uzo iphemiphe. Oo ya bu g’oo-shi egube ono buru phe onye-ishi uke ke Chileke; buru onye obu-imemini; bukwarupho onye e gude ire iya eka l’iphemiphe, oomeru Chileke; g’ee-shi egube ono ge Chileke aguaru ndiphe nvu l’iphe-eji phe g’o ha. 18 Yebedua l’onwiya jewaru iphe-ehuka; teme ohutama byapfutakwaa ya pho. Noo g’o gude o nodu aduje ike yeru ndu ohutama byapfutaru eka nta.

3

Jizosu kakwapho Mosisu

1 Oo ya bu le-a; unwunna mu, du nsu, bu ndu a gbekwapho l’imigwe kua; unu rijekponaa oriri ke Jizosu ono, bu onye-ishi-ozu; waa onye-ishi uke Chileke me a -bya l’iphe ono, anyi suru l’o bu okpobe-opfu ono. 2 Le yebedua goshiekwarupho Chileke ono, hotaru iya g’o buru onye-ishi uke iya ono le ya bu onye o gude ire iya eka; egube e gudekwapho ire Mosisu eka l’ozu, o jeru ndu onu-ulo iya. 3 Ole o gbakwaru g’a ka aja Jizosu ajaja eme le Mosisu; mbu egube ono aakaje akwabe onye kpuru ulo ubvu; eme l’ulo obu l’onwiya ono. 4 A makwaru-a l’o to dudu ulo, abudu nemadzu kpuru iya; obenu l’oo Chileke bu onye mekwanuru iphemiphe. 5 Su-a; Mosisu bukwapho onye-ozu kpu. O goshiru Chileke le ya gbaru g’e gude ire iya eka l’ozu, o jeru ndu Izurelu l’ophu, bu ndu onu-ulo Chileke. O buru iya goshiru iphe, Chileke mechaaru mee l’iphu. 6 A byakwanu le Kereshi; o buru Nwa, eleta ulo Nna iya enya. Nna iya ono bu Chileke. O goshikwapho Chileke l’o gude ire iya eka. O buru anyi bu onu-ulo Nna iya obu me o -buru l’okpoma shihuru anyi ike; anyi dobe obu l’iphe ono, anyi ele enya iya ono.

Chileke e-me ge ndu nkiya tuta unme

7 Unme-du-Nso pfukwaru su:

“Teke unu numaru olu

iya ntanu-a;

8 unu ta akpo-chikwa

obu unu

ge ndiche unu phe shi

kpochia ya

teke ono ephe kwefuru

iya ike l’echiegu;

teke ono,

ephe shi anoduje ahu

mu ama onoya.

- 9 Ọ bụru l'ẹka ono bẹ
 ndiche unu phẹ
 nọru hũa mu ama;
 bya adalekwaa mu
 phọ adale;
 l'ẹka ẹphe
 hụmakwaru-a iphe,
 mu meru l'ime
 ụkporo apha labọ.
- 10 Ọ bụru iphe ono meru
 g'o gude ọgbo teke
 ono mee ẹhu ghua
 mu eghu mu sụ:
 'Ndu-a bẹ egomunggo phẹ
 jephuhuakwaru
 ejephuhu;
 ọphu ẹphe amadụ iphe,
 mu sụru g'e meje.'
- 11 Ọ bụru iya bụ l'ẹphe
 akpatsu oke-ẹhu-eghu mu;
 mu ria angụ sụ: 'Ẹphe
 ta abyadụ anọdu
 l'ọkpoku mu.' **

12 Ọo ya bụ; ụnwunna mu; unu kwabẹkwaru onwunu ẹnya g'ọ tọ
 dụ onye ẹjọ ọkpoma a-dụ l'echilabọ unu; ọphu ọ dụ onye a-buru onye
 te ekwetajẹdu iphe, Chileke epfu; shi nno haa etsoru Chileke ono,
 bụ ọphu dzụ ndzụ ono. 13 Ọ chia iphe, unu a-nọdu eme bụ g'unu
 pfushijeru nwibe unu opfu ike mbọku-mbọku, a gbeshikpowaru kua
 "Ntanụa" g'ẹphe haa iphe-ẹji g'ọ tọ dụ onye iphe-ẹji e-dephu. 14 L'anyi
 tükokwaru bụru ndu ẹphe lẹ Kéreshi tükoru gbarụ mgba l'iphe nkiya
 mẹ ọ -buru l'anyi pfi-shikpọerupho ike l'iphe ono, anyi shi lẹ mbụ
 dobe ọkpoma ono jasụ l'ikpazụ.

15 Eshinu e deru sụ:
 "Teke unu nūmaru olu
 Chileke ntanụ ọwa;
 unu ta akpọ-chikwa
 obu unu
 gẹ ndiche unu phẹ
 shi kpọ-chia ya
 teke ono,
 ẹphe kwefuru iya
 ike ono.†"

16 ?Bụ ndu ole bẹ nūmabebecharu olu Chileke ono bya ekwefukwaru
 iya phọ ike? ?Tọ bụedu ndu ono, Mosisu dufutaru l'alị Ijiputu
 onoya? 17 ?Bụ ndu ole bẹ kpatsukpọerupho Chileke ẹhu eghu ụkporo
 apha labọ? ?Tọbudu ndu meru iphe-ẹji; e mechaa odzu phẹ dakaa
 l'echięgu? 18 ?Bụ ndu ole bẹ o riru angụ sụ l'ẹphe ta abyadụ anọdu
 l'ọkpoku iya-a? Tọbudu ndu ono, ekwedu eme iphe, o pfuru onoya.
 19 Ọ n'iya bụ l'anyi hūmawaru l'o to kwedu g'ẹphe nọdu l'ọkpoku iya
 kẹle ẹphe te ekwedu mee g'o pfuru.

* 3:11 3:11 Gūnaa Ebvụ 95:7-11. † 3:15 3:15 Gūnaa Ebvụ 95:7.

4

¹ Oo ya bu lẹ-a; l'eshinu Chileke kwewaru anyi ukwe-iphe l'anyi a-bata l'okpoku iya; gẹ ndzụ guje anyi g'anyi kwabẹ ẹnya g'ọ tọ dụ onye aa-sụ l'o metaru iphe, e-me g'o to rwu ẹka ono. ² Kele ọ kwaphọ gẹ ndiche ono, Mósísisu edu ọzo l'echięgu ono nūmaru ozi-oma ono bu g'anyịbedua nūmaru iya nta-a. Obenu l'opfu ono, ẹphe nūmaru onoya ta adudu urwu, ọ baru pẹ; kele ẹphe nūmachaaaru ukwe-iphe, Chileke kweru bya emee g'ẹphe ta anūmaduru iya. ³ L'ọ bukwapho anyịbe ndu nūmaru ozi Chileke ono -kweta; anyi anọdu l'okpoku iya. L'o pfuakwaru sụ:

"Epehe kpatsuru
oke-ẹhu-eghu mu;
mu ria angụ sụ:
'Epehe ta abyadu anodu
l'okpoku mu.*' "

O pfua ya ẹgube ono l'ẹka ozi iya gbekwa bvuhawaro e -shi teke o meru mgboko. ⁴ L'ọ dukwaru ẹka e deru pfukuta mboku k'esa sụ: "O be lẹ mboku k'esa; Chileke tuta unme iphemiphe, o meru." ⁵ O le o pfukwarupho l'ẹka lanu ono sụ: "Epehe ta abyadu abata l'okpoku mu." ⁶ Sụ-a; ọ dukwarua ndu a-nodu iya nū; obenu lẹ ndu ono, vuru ọzo nūma ozi-oma ono ta abahuduru l'ẹka ono; kele ẹphe kwefuru ike. ⁷ Noo g'ọ gude Chileke gbeshikwa bya eworu mboku ọzo dobe, bu iya bu "Ntanu-a." A bya anokpoakwaro ọdu shii g'abahụ ono rwuhuchaaru; teme Chileke shi l'onu onye eze pẹ teke k'ichee, bu Dévidi pfua opfu iya l'ẹka ono, e pfuhawaru l'ọ sụru:

"Teke unu nūmaru olu
iya ntanu-a;
unu ta akpo-chikwa
obu unu."†

⁸ Kele ọme Jioshuwa meru ẹphe tuta unme obu; mę e tege epfuhękwa k'edobe mboku ọzo. ⁹ Oo ya bu lẹ teke ndu kẹ Chileke a-tuta unme obu abyakwadu abyabya. ¹⁰ Onyemonye, yele Chileke nọ atuta unme bẹ ta aduedu ozi, oojekwadu; ẹgube ono, Chileke eje ozi nkiya ono. ¹¹ Oo ya bu; g'anyi kukebe ẹhu nodu l'okpoku iya ono; a-nonye ọ duru onye ekwefu ike g'ephebedua.

¹² L'opfu Chileke dzukwa ndzụ bya ere ire. O kakwa ogu-echi, atsu akpatiphu labo atsu nko; k'opfu ọosujaje nemadzụ sụ-rwua mgbaka okpu yee umi iya; mbu sụ-rwuchaa ẹka obu nemadzụ nọ; uche iya nodu iya. Ọovofutajechaa iphe, nemadzụ ari mekpoo gẹ nemadzụ gbaru l'ime obu iya. ¹³ Ophu ọ dudu iphe, nọ lẹ mgboko, duru ophu Chileke ahumaduru. Iphemiphe, nọ lẹ mgboko gbakota oto dabyiru l'ebederadara l'iphu Chileke. O buru Chileke ono bu onye anyi pfufutaje l'iphu iya kokota iphe, anyi meru.

Jizosu bu Okalibe ishi uke Chileke

¹⁴ Noo ya bu; unu g'anyi kwata gudeshia iphe ono, anyi suru l'ọ bu okpobe-opfu ono ike; kele anyi nweru Okalibe ishi uke Chileke; onye tukoru igwe l'opfu ghakota ya anoduro l'imigwe ẹka Chileke l'onwiya nọ. Onye ono bu Jizosu, Nwa kẹ Chileke. ¹⁵ Okalibe ishi uke Chileke

* 4:3 4:3 Gūnaa Ebvu 95:11. † 4:7 4:7 Gūnaa Ebvu 95:7.

ono, anyi nweru onoya ta abukwa egube onye ata amajeduru aka anyi du arwuhu.

Onye anyi nweru bukwa onye ohtama, du iche iche byapfutawaru g'oo byapfutaje anyi ono; ophu o meduru iphe-aji. ¹⁶ Oo ya bu; g'obu shihu anyi ike g'anyi jerwua aba-eze eze-iphe-oma ono; k'ophu aphuru anyi obu-imemini; l'eemeeru anyi eze-iphe-oma yejeru anyi aka le mkpa.

5

¹ L'iphe, bukpo onye-ishi uke Chileke g'ephe hakpo be bukwa ndiphe edzukoje shi l'echilabo phe hota iya woru iya mee onye a-no-chijeru oha l'iphu Chileke; nuje Chileke iphe, ndiphe nuru iya; gwejekwarupho Chileke ngweja k'iphe-aji phe. ² Yebdua ejije obu oyi; etso ndu eshiswe uzo; opfu l'ephe bu ndu amadu iphe; eshinu yebdua l'onwiya bukwapo onye ahajekwarupho du arwuhu. ³ Eshi ophu yebdua bukwapo onye emesweje nu be o gwefutajenurupho Chileke ngweja k'iphe-aji ophu yebdua l'onwiya meru; yele ophu oha meru. ⁴ Iphe ozo bu; l'o to dukwa onye agbeshije hota onwiya kwabe ubvu-a. Oo onye Chileke l'onwiya hotaru abujeru iya, bu iya bu g'o hotaru Eronu le teke ndiche.

⁵ Nokwapo g'o to budu Kereshi gbeshierupho; kwabe onwiya ubvu k'eme onwiya onye-ishi uke Chileke. O Chileke be suru iya:

"Oo ngu bu Nwa mu

nwoke.

E -shi ntanu-a be mu

bukwaa Nna ngu."*

⁶ O byakwa epfu-a l'eka ozo su:

"I bu onye uke Chileke

jasu le tuutuutuu

le mijimiimii;

ge Melikizedeku bu iya."†

⁷ Teke Jizosu bu l'eliphe owanawa be o shi anoduje akwa ekwa akwashi enya-mini g'oo-dzota iya g'o to nwuhu. O pfua nno; Chileke numa olu iya; eshi ophu o bu onye ewodaje onwiya ali kwabe Chileke ubvu. ⁸ Su-a; a makwaru-a l'o bu Nwa ke Chileke; ole oo iphe-ehuka, o jekotaru be o gude nwuta iphe, eme iphe, Chileke suru g'e meje bu. ⁹ O buru g'o tukoadaru ge Chileke tiberu meebekota be o byaru aburu onye adzotaje iphe, bu ndu eme iphe, o pfuru; dobe jasu l'ojejoje. ¹⁰ O buru Chileke kuru iya mee ya onye-ishi-uke jasu le tuutuutuu le mijimiimii ge Melikizedeku bu iya.

Anma okwa g'a ta ala azu

¹¹ O duru igwrigwe iphe, anyi gege epfu phota iphe owanawa; ole ootsu l'ehu g'ee-shi koru iya unu; kele iphe te edojeedu unu enya egwegwa. ¹² Ole e -pfujekpo ya epfufu nta-a be o gbaakwaru g'unu gege abuwaru ndu ezi ndu ozo iphe; obenu l'unu gbey bya aburu ndu gbaru g'aa-nodu ezi unu iphe, gbaru g'unu vuru uzo maru iya l'opfu Chileke. Unu bya aburu ndu angukwadu era; l'unube ndu gege anodu eriwaa nri. ¹³ Onye angukwadu era bu nwaswa be o bu. Opfu k'apfubekoto teke edodu iya enya. ¹⁴ Obenu le nri bu ke ndu buwaa

* 5:5 5:5 Guna Ebv 2:7. † 5:6 5:6 Guna Ebv 110:4.

ogerenya; ndu a zuwaru azuzu ephe mawaru iphe k'opfu bu: ephe-lee iphe enya; ephe a-makharu ?o du ree to o du eji.

6

¹ Eshinu o du egube ono; unu g'anyi tuko gwobe iphe ono, gbaru g'anyi vuru uzo maru iya l'ozu ono, e ziru anyi le ke Kereshi ono; yeru ehuru l'anwu iphe, e-me g'anyi buru ndu karu enya l'ozu ono. G'anyi ta abyashi agaru k'egbube ishi ezi ndu k'ono ozo; le ndu k'ono be unu mahawaru. G'anyi wofu obu l'ari l'oo iphe-oma, anyi metaru be Chileke e-gude dzoo anyi, me l'ekweta ke Chileke; ² me le k'eme baputizimu; me abyabe nemadzu aka l'ishi; me k'eshi l'onwu teta; me k'ikpe ojejeje ono. ³ Ono be anyi e-me-a me Chileke -kwe.

⁴ Kele otsukwa l'ehuru g'izimaru e-shi lwaphuta phe azu; mbu ndu iphe, shi dowaa enya; iphe-oma, shi l'imigwe ono shi ruwaa phe aka; teme ephe shi anatajewaa Unme-du-Nso; ⁵ ephe shi anumajewaa okpobe-Opfu Chileke ono; mawaru k'ike, du l'ogbo ophu abyanu; ⁶ mbu ndu tukuru iphemiphe ono, makotaru bya agbakuta iya azu; lekebe enya akpopyabe Nwa Chileke l'oswebe ozo; eme iya iphe-iphuru l'edzudzu-oha.

⁷ Su-a; l'ali, echeje mini, igwe edzejeru iya tekenteke; bya egudeje iya eme g'iphe, a kuru iya baaru ndu kuru iya nu l'urwu be Chileke a-gokwaru onu-oma nu. ⁸ Obenu l'ali ophu bupho ewu-obvu ye ogarambo be efu iya nu bu mkpokoro ali. Ali k'ono phoduru nwanshii; Chileke atua ya onu. Ee-mechaa; ooburu oku, e-tsufu iya.

⁹ Ole-a; ndu mu yeru obu; anyi epfukwaa egube-a bukwa eviya; ole anyi makwaru-a ree l'unu e-tsoru-a uzo ophu ka ree, e-me ge Chileke dzota unu. ¹⁰ Le Chileke ta adukwa onye oomeje iphe, apfuduru-oto. O to zohakwa ozi, unu jeru; ophu oo-zohakwa g'unu gude yehawaru unwunna aka me ophu unu eyekwapho nta. Iphe ono tukuru egoshi l'unu yeru iya obu. ¹¹ Iphe, agu anyi bu g'onnyonye le g'unu ha meje goshi ge ke Chileke aphu-beru iya l'ehuru; meje iya egube ono jasuru l'ikpazu g'iphe, unu ele enya iya erwua unu aka. ¹² Iphe, anyi ese iswi iya bukwa g'unu ta aburu ndu enyiru. G'unu nwuchia aka ndu ono, gude ekweta, ephe kwetaru opfu Chileke me ata nshi, ephe ata gude anata iphe ono, Chileke kwegbaaru ukwe iya ono.

Aburu eviya k'ukwe-iphuru Chileke

¹³ Su-a; teke ono, Chileke kweru Ebirihamu ukwe-iphuru onoya be bukwa onwiya be o gude riaru iya angu iya; eshinu o to duedu onye ozo, kabaa ya shii k'egude ria angu obu. ¹⁴ Tobudu iya bu; o su: "Mu gofutajeru ngu onu-oma; mee g'unwu ngu kwata du igwerigwe."

¹⁵ Ebirihamu mechaa taa nshi; jasuru iphe-oma ono, ruw iya aka. ¹⁶ Onye eri angu bu ephe onye ka iya shii be oogudeje ria ya; teme o nodu abujeru: a -gwaru enwa ye l'iphe, aatu ego; k'igoligoli alaa. ¹⁷ Kele Chileke eme go doo phe enya; mbu ndu ono, a-nata iphe ono, o kweru ukwe iya onoya; le ya ta ayidu gbanwee iphe, ya kweru ukwe ememe; o riru angu ye iya. ¹⁸ Su-a; Chileke kweru anyi ukwe-iphuru; teme o bya eriru angu ye iya. Uzo iphe labo ono buchaa iphe, ta agbanwedu agbanwe; teme o bukwarupho iphe, Chileke ta ayidu dzuru aka ye. Oo ya bu g'obu eshihu anyi ike; anyibe ndu gbapfuru iya nu g'o dzoo anyi; g'anyi te eje abo obu ebo k'a maru: ?oo-nua anyi iphe ono, anyi

ele ɛnya iya ono. ¹⁹ Iphe ono, anyi ele ɛnya iya ono emeje g'obu bvuru anyi efvuru. Oosedeye anyi obu l'ɛka lanu mee ya g'o nguru anguru. O mewaru anyi bahu l'ime ime eze-ulo Chileke, bu iya bu ɛka Chileke lonwiya no l'imigwe. ²⁰ Oo Jizosu bu onye vuru uzo bahuchiru anyi l'ɛka ono; kele oo ya buwaa onye-ishi uke Chileke. O buru iphe, ooburu bu ono jeye le tuutuutuu le mimiimii, bu iya bu ge Melikizedeku bu.

7

Melikizedeku shi buru eze bya aburu uke Chileke

¹ Melikizedeku ono, anyi efvuru ono shi buru eze ndu Salemu teke k'ichee; bya aburu onye uke Chileke; mbu Chileke, bu Okalibe-kangokotaru-nu. O gbaru Ebirhamu ndzuta teke o shi ogu, ephe gbushiru ndu eze alwa; bya agoru onu-oma nu iya. ² Ebirhamu bya eworu iphemiphe, o lwutaru l'ogu; kee uzo iri; nu iya uzo lanu. A-kokahakpo ephe Melikizedeku be iphe mbu, o bu bu: "Onye eze, pfuberekoto." Ephe iya bufukwaapho Onye eze, shi le Salemu, bu iya bu Onye eze ke nchi-odu-doo. ³ Melikizedeku te enwedu ne; ophu o nwedu nna; ophu o nwedu okpa-ipfu, o shi; ophu o nwedu teke o shi; ophu o nwedu teke o no-beru. Oo ya bu l'o duwaa ge Nwa Chileke; opfu l'o buwaa onye uke Chileke jasu le tuutuutuu le mimiimii.

⁴ Su-a; ?unu humaru ge Melikizedeku ono bu-be oke nemadz; o gbɛ buchiaru yebedua be Ebirhamu ono, bukpo ya bu onye-iche anyi ono gbɛ kee iphe, o kwataru l'ogu uzo iri; woru uzi lanu woru nu iya. ⁵ O kwa ndu-uke Chileke, shi l'awa Lívayi kpɛ be ekemu Mósisu suru ge ndu Ízurelu keje iphe phɛ uzo iri woru uzi lanu nuje phɛ. O buru phɛ be ekemu suru g'ephe natajɛ unwune phɛ iphe ono; mbu ɛka ephe l'ephe gbɛkwa tukokwaa buru unwu Ebirhamu. ⁶ Obenu le Melikizedeku ta abudu oshilokpa Lívayi. Ebirhamu ono gbɛ wolɛru-a iphe, o nweru kee uzo iri; woru uzi lanu nu iya. Melikizedeku bya agoru onu-oma nu Ebirhamu ono, Chileke kweshiru ukwe-iphe ono. ⁷ A ta tudu iya ego k'amaru: ?onye ago onu-oma be ka onye ogoru iya shii to. ⁸ A bya l'ehu ndu-uke Chileke ono, shi l'awa Lívayi ono; o buru ndu e-mechaa nwuhu anwuhu be anatajɛ oke-lanu-l'uzo-iri ono. Teke a byakwanuru l'ehu ke Melikizedeku; o buru onye ekwo-opfu Chileke pfuwaru l'o to nwuhudu anwuhu be nataru iya nu. ⁹ Mu-jeshia ya efpufu mu asu le Lívayi kwapho, aapfujeru oke-lanu-l'uzo-iri nu ono be gbɛwaa l'ime Ebirhamu pfukwapho oke-lanu-l'uzo-iri nkiya. ¹⁰ Noo kele o nowaa l'ime ehɛ ndiche iya phɛ teke ono, ephe le Melikizedeku dzudarɛ ono.

¹¹ O -buru l'adubebe ree shi l'ɛka ndu-uke ke ndu Lívayi; g'o bu iya be a gbaberu okpa nu ndiphe ekemu-a; ?buhunu gunu meru g'o gude mkpa onye-ishi uke ozo dukwadu, bu onye ophu a-du ge Melikizedeku, abudu onye ophu du ge Erɛnu? ¹² Ole teke Chileke gbanwewaru uke iya bya anaa uke ozo, yele ophunapho agbaedu; oo ya bu l'o gbanwefutaje ekemu pho, o tuhawaru pho. ¹³ Kele onye eepfu opfu iya-a bukpkwaro onye okpa-ipfu ozo; ophu o dudu onye ipfu phɛ, jejeru ozi uke l'iphu oru-ngweja Chileke. ¹⁴ A makahakwaru

lẹ Nnajiuphu anyi shi l'okpa-ipfu Jiuda. Ophu o dudu teke Mosisu photajeru Jiuda teke o pfuru opfu ke ndu-uke Chileke.

Onye uke ozo, du ge Melikizedeku

¹⁵ Mbụ l'iphe, anyi epfu kabakwaa edo ɛnya; mę ọ -buru l'onye-ishi uke ozo, du ge Melikizedeku futaru. ¹⁶ Abụ uke nkiya ta abuekwa nsọ nsọ mę ekemu ekemu, nemadzụ tushiru dobe bę o gude buru iya. Ọ kwa ike kę ndzụ ojejoje ophu ọ dzụ bę o gude buru onye uke Chileke. ¹⁷ L'e dekwaru sụ: "Ii-buru onye uke Chileke jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mјimiimii, bu iya bu ge Melikizedeku bu iya." ¹⁸ Kele ekemu pho, Chileke tuhawarupho bę Chileke nwuchiakwaru; kele o too redu ire; teme ọ buru mkpokoro iphe. ¹⁹ Iphe, o gude ọ dү egube ono bu l'ekemu Mosisu ono ta adudu onye ọ duru ike mee g'ọ dubebe ree l'iphu Chileke. Nta-a bę anyi elewaa ɛnya iphe, ka ree. Ọ buru iphe ono, ka ree ono, anyi ele ɛnya iya ono bę anyi shiwaa akpo-kube Chileke ntse.

²⁰ Ozo bu lẹ Chileke riru angu ye l'aburu onye uke nkiya. Ndu uke k'ophunapho bę e te riduru angu ye lẹ nkephe. ²¹ Obenu lẹ Jizosu bę Chileke meru onye uke bya eria angu ye iya teke ono, ọ suru:

"Nnajiuphu ribuwaru angu;
ophu ọ gbanweedu iphe,
ọ tüberu ememe.

Ii-buru onye uke

Chileke jasụ l'ojejoje."*

²² Ọ buru angu ono, Chileke riru ono meru Jizosu ọ buru onye Chileke gude egoshi l'ogbandzu owa-a, ya riru angu ye-a ka akahu iya ree.

²³ Iphe ozo bu lẹ ndu-uke Chileke k'ono dү igwerigwe kele anwuhu te ekwejedu g'ephe nopyabe iya. ²⁴ Obenu lẹ Jizosu buepho uke, ọ bu; bushia ya ike; opfu lẹ yebedua a-no je aduwaruroya. ²⁵ Ọ buru iphe ono meru g'o gude ọ nodu aduje ike dzoo ndu gbę iya l'eka lwapfuta Chileke; dzoo phe okpobe adzodzoo; noo kele yebedua dzuwaa ndzụ ojejoje epfuje anu Chileke l'iswi ehu phe.

²⁶ Ọ buru egube onye-ishi-uke ono bę mkpa iya duru anyi; onye dү nsọ ophu ọ dudu iphe-eji, o mejeru. Chileke hofuru iya iche l'echilabo ndu iphe-eji bya ewolia ya doghakota iphe, bukpo eligwe l'ophu. ²⁷ Ndu-ishi uke Chileke ophuu, shi l'okpa-ipfu Livayi pho shi anoduje egwe ngweja mboku-mboku. Ephe shi anoduje egwe ngweja ono k'iphe-eji phe bya egwedokwaru iya pho oha l'ophu. Obenu lẹ Jizosu bę ọ to gbaduru g'o gwee nkiya g'ephebedua. O gweru nkiya ngwe lanu sefu eka. Ngwe lanu ono bu ophu o gude onwiya gwee. ²⁸ Kele ekemu Mosisu bukwa nemadzụ mmanu bę ọ suru g'ephe buru ishi uke Chileke; mbu nemadzụ mmanu, ahajeru meswee nu. Obenu lẹ g'a nonyaaru Chileke bya eria angu pho shi egube ono nwuchi ekemu ono bę ọ hotaru Nwa Chileke mee ya onye-ishi uke iya. Yebedua, bu Nwa Chileke ono bę meebewaru iphemiphe lẹ kę ge ndiphe e-meje bata l'eka Chileke no; ge Chileke tüberu iya. Iphe ono bę o meebewaru g'oo-du jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mјimiimii.

* 7:21 7:21 Guna Ebv 110:4.

8

Jizosu onye-ishi uke k'ogbandzu òphúú

¹ Waa iphe, bukpooshi iphemiphe ono, anyi epfu ono bu owanawa: anyi nweru egube onye-ishi uke Chileke ono; onye ophu no anoo l'imigwe l'ekutara aba-eze Okalibe-kangokotaru-nu. ² Yebedua eje ozi uke nkiya l'eka Chileke no gededede, bu iya bu l'eze-ulo Chileke ophu no l'imigwe. Ulo k'ono ta abudu nemadzu gude aka mee ya. O buro Chileke l'onwiya meru iya.

³ Liphe, Chileke hota-doru iphe, bukpooshi ndu-ishi uke iya bukwa g'ephe nuje iya iphe, ndiphe nuru iya; waa g'ephe gwejekwaru iya pho ngweja. Oo ya bunu l'o gbaru g'onye-ishi uke owa-a nweru ngweja, oo-nodu egwe. ⁴ Su-a; ome Kereshi ono no l'eliphe-a me e te ekwekpokwanu g'o buru onye uke Chileke; eshinu ndu bu uke Chileke ke mgboko-a egwejeru Chileke ngweja le g'a turu iya l'ekemu ndu Jiu. ⁵ Iphe, ephe emeje l'eka eegwejeru Chileke ngweja le mgboko-a bukwa iphe yeru ophu onye-ishi uke k'anyi ono eme l'imigwe; ke mgboko-a bukwa onyonyo nkiya l'imigwe. Le teke Mosisu eme g'o kpobe ulo-ekwa, eegwejeru Chileke ngweja ono le teke ndiche be Chileke sukwaru iya: "Nyatakwa g'i mekotakpoepho ulo obu g'o dupepho ge ya turu ngu onu iya l'eli ubvu pho." ⁶ Obenu le ge o du nta-a be Chileke ziwaru Jizosu eje ozi uke iya; mbu ozi ophu okwa iya kwata ka shii; eme le ke ndu-uke k'ophunapho. Nokwapho g'ogbandzu ophu shi iya l'eka o gude gudegbabe Chileke yele nemadzu kwata ka akahu iya ree; eshinu o shi l'ogbandzu k'owa-a; kwee anyi ukwe-iphe, ka ree; eme l'ophu o shi l'ophunapho kwee.

⁷ Le-a; o -bu l'uta ta adu l'ogbandzu ke mbu m'o to jekwa iya enwuchi k'agba ndzu ozo. ⁸ Obenu le Chileke taru ndu nkiya uta teke ndiche. O suru phe:

"Mboku abyakwa;
nokwa iphe, Chipfu epfu;
teke mu l'onu-ulo Izurelu
waa onu-ulo Jiuda a-gba
ndzu ophuú.

⁹ Ono taa duedu g'ogbandzu
ophu mu le ndiche phe
gbaru teke ono,
mu kputaru phe
l'eka kpututa l'ali
Ijiputu ono.

L'e mechakwaaru;
ephe mebyia
ogbandzu mu l'ephe;
ophu mu
eyebaeduru phe onu.

Nokwa iphe, Chipfu
eepfu.

¹⁰ Chipfu sukwaphe:
Owa-a bu ogbandzu
mu l'unwu Izurelu
a-gba me o -rwuepho

teke ono.
Ekemu mu bẹ mu
a-tushi ye phe
l'egomunggo.

Ọ buru l'ime ọkpoma
phe bẹ mu e-de
iya edede.

Mu aburu Chileke phe;
ẹphe aburu ndibe mu.

11 Ọ tọ duedu onye
ejekwadu ezi nwibe iya;
ozoo ziahaa nwune
iya sọ iya:

'Maru Chipfu'.

Noo lẹ g'ẹphe ha a-tuko
maru mu;
nwata mẹ ọgerenya.

12 Mu a-phuru phe
obu-imemini l'emeswe,
ẹphe mesweshiru mu.

Ọphu mu anyatabaedu
iphe-ẹji,
ẹphe meshiru mu."*

13 Sọ-a; eshinu ọgbandzu-òphúú-a byaru bẹ kẹ mbụ phọ buakwa akahụ-iphe. Teme iphe, bukpoo iphe, akahuwaa akahụ bya atsuhuwaa mẹe ta adudu g'oono-beru; l'oo-chihu.

9

Abaru Chileke ẹja l'uzo k'akahu mẹ k'òphúú

1 Sọ-a; ọgbandzu mbụ ono nwekpokwaaru nsọ nsọ, a turu g'e dobeje mẹ a -nọdu abaru Chileke ẹja bya enwekwarupho ọlo, nemadzu gude ẹka mee, aanọduje mẹ a -nọdu egwekwaru iya phọ ngweja. ² Kẹle a kpọberu eze ọlo-ekwa. L'ime mkpuru iya kẹ mbụ bẹ e doberu orọku; waa teburu, aatukobeje buredi, duru Chileke iche. Mkpuru kẹ mbụ ono aza ẹka-dụ-nsọ. ³ A bya lẹ mkpuru k'ẹbo eku ẹka-kakota-adu-nsọ bu ẹkwa bẹ e gude gebuta iya. ⁴ Iphe, dọ iya nọ buru ọru-ngweja, e meru lẹ mkpọla-ododo g'akpoje ụnwù-isensu ọku; waa okpoko ọgbandzu, e gude mkpọla-ododo kwẹkota mgburugburu. Iphe nọgbaa l'ime okpoko ono bọ ite, a wuru lẹ mkpọla-ododo. Iphe, nọ l'ime ite ono buru nri ono, bọ mana; yee mgboro Eronu; mbụ mgboro ono, rwuru irwu tọa ige ono; waa mkpuma labọ ono, e deru ekemu iri ono, bọ mkpuma ọgbandzu onoya. ⁵ Iphe, dọ l'eli okpoko ono buru ojozi-imigwe labọ, bọ Chierobimu, egoshi ọdu-biribiri Chileke. ẹphe woru nkù phe sashia gude gbobuta ẹka ono, Chileke aphujeru ndu nkiya obu-imemini; gọaru phe nvù l'iphe-ẹji, ẹphe meru ono. Ọ gbabeephọ bẹ e-pfubaa ono tọa ya jalaa.

⁶ Ọ buru ẹka ono, e meru egube ono bẹ ndu-uke Chileke abahuje l'ime mkpuru kẹ mbụ onoya mbọku-mbọku je eje ozi uke, gbaru phe nù. ⁷ A bya lẹ mkpuru k'ẹbo phọ; ọ buerupho onye-ishi uke Chileke

* 8:12 8:8-12 Gúnaa Jier 31:31-34.

kp̄eekpu l'abahuje iya. Abahu ono, oobahuje iya ono bukwa mgbo lanu kpoloko l'apha. Ebe o yikwa bahu iya me o -gudedu mee-iphe, oo-gude gwee ngweja ehu onwiya yele mee-iphe, ophu oo-gude gwefu iphe-iji ndu ke Chileke meru l'ebe ama ono. ⁸ Waa iphe, Unme-du-ns̄o gude iphe ono eme g'o doo anyi enya bu owanawa. Le teke ono, eka ono, nemadzu gude eka mee ono, eegwejeru Chileke ngweja ono nokwadu be e teke aguhadu uzo, e shi abahu l'eka Chileke no g'onymonye bahu. ⁹ Eka ono, eegwejeru Chileke ngweja ono nokwa onodu etu, egoshi iphe, eme nta-a, bu iya bu l'iphemiphe, a nuru Chileke me iphe, bu ngweja, e gweru nu iya l'eka ono ta ayidu mee g'obu onye abaru Chileke eja nmabuhu iya ikpe. ¹⁰ O tukoru buru ns̄o ns̄o, eemegebaa ala le ke nri; me k'iphe, aangū angungu; mekpoo ke ns̄o ns̄o, du l'asashi iphe, e gudegbaa mee k'abaru eja ono. O tukoru buerupho ns̄o ns̄o ke mgboko-a, Chileke suru g'e tsoje jasu teke ya e-goshi uzo ophuú, ee-shije abaru iya eja.

¹¹ Obenu le nta-a be Kereshi byawaru bya aburu onye-ishi uke Chileke; mbu onye-ishi uke k'uzo ono, ka ree ono, Chileke goshiwaru nta-a ono. Eka o jeru ozi uke iya kakwa shii bya abukwarupho eka Chileke ka egude mee g'iphe, ya tuberu le k'adzota ndiphe ono meebekota ge ya tuberu iya. Eka ono ta nodu le mgboko owa; eshinu o to budu eka nemadzu gude eka mee. ¹² O to bukwa mee eghu ozoo mee eswi be o gude bahu; oo mee nkiya gedegede be o gude bahu l'eka ono du ns̄o ono ugbo lanu; k'ophu anyi a-buru ndu a gbataru l'itumo jasu l'ojejeje. ¹³ Le mbu be oobujeru e wotawaa mee eghu; ozoo mee eswi; ozoo ntū nwada eswi, a kporu oku woru phee ndu turwuru ns̄o; l'o mee ndu obu ephe adubebe ree le ge ns̄o ekemu phe gude du. ¹⁴ Eshinu o du nno eviya be mee ke Kereshi l'a-kabakwanu ere ire. Kereshi ono shi l'eka Unme Chileke, an̄o je-aduwaruro ya woru onwiya gweeru Chileke ngweja, adudu eka ntūji du iya. Mee nkiya ono a-kabakwaanu asafu obu anyi g'o du ree l'iphu Chileke; k'ophu anyi ahakwanu eme iphe, Chileke a-nma anyi ikpe onwu; letachia enya l'ozi Chileke, bu Chileke dzu ndzu.

¹⁵ O buru iphe ono meru g'o gude o buru Kereshi gudegbabe Chileke yele nemadzu l'ogbandzu ophuú ono. Oo ya bu ge ndu Chileke hotaru eshikwanu l'eka Kereshi nodu ndzu ophuú ono, Chileke kweru ukwe iya ono jaswaruro ya. Iphe, o gude ephe jee l'anodu ndzu ono bu le Kereshi nwuhuwuru; gude nno gbata phe l'iphe-iji, ephe megbaberu teke ono, ogbandzu ke mbu pho, shi Chileke l'eka pho shi vukwaduru ire.

¹⁶ Ukwe-iphe, Chileke kweru tukobe l'ogbandzu nkiya dukwa g'onye keru ekpe. L'ooobjekwaru; e -kee ekpe dobe be aavojeadakwaa ya g'a maru: ?onye keru ekpe obu nwuhuwuru; teme l'o duru g'ee-me iphe iya obu. ¹⁷ Noo l'ekpe, nemadzu keru te evujeduru ire teke onye ono nokwadu ndzu. Teke ooreje ire bu me onye ono nwuhuchaa. ¹⁸ Noo g'o gude o buru mee be e gude mee ogbandzu mbu pho; o reahaa ire. ¹⁹ Iphe mbu bu le Mosisu pfuru ndu izurelu iphe, bukotakpoo ns̄o ns̄o, du l'ekemu onoya g'o hakpoo. O gbeshi ozo bya ewota oshi isopu yele eji aturu, e meru o nodu eke uswe-uswe; woru tsee le mee nweswi; waa mee eghu; bya atsəkwa ya pho le mini bya egude iya phedzuru l'ekwo, e deru ekemu ono; bya ephedzukwaru iya pho iphe, bu ndu

ono g'ephe ha. ²⁰ O nọdu ephe iya bya epfuje sụ: “Owa-a bụ mee, egoshi l'ogbandzu unu lẹ Chileke gbaru vuwaa ire; mbụ ogbandzu ono, o shi goshi unu iphe, unu e-me gę yẹbedua emekwanaa iphe, ya pfuru unu.” ²¹ Nokwaphọ g'o woru mee ono phedzuru ụlo ono, e gude ẹkwa mee ono; mbụ ụlo ono, aanọduje gweeru Chileke ngweja onoya; bya ephedzukuraru iya phọ l'iphe, bụkpoo iphe, e gude abaru iya ẹja. ²² Mbụ-a; e -tsojekpọo ya g'ekemu dụ; l'ọ bụru nwanshii mę iphemiphe abụkotaru mee bę eegudeje mee ya g'ọ safu dụ ree. Teme ọphu aa-gbatadu nemadzụ abụdu l'ọ duru iphe, e gburu gbashị mee ya.

Eja Kéreshi egwefu iphe-ẹji

²³ O bụ iphe, gbaru l'ememe lẹ teke ono; g'e shi lẹ nsọ nsọ gbashịada mee ono; mee g'iphemiphe ono, tukuru bụru iphe, yeru k'okpobe iya ọphu dụ l'imigwe ono; g'iphemiphe ono tuko bụru iphe, safuru dụ ree. Ọlẹ okpobe iphe ono, dụ l'imigwe ono bụ iphe, gbaru iya nụ bụ ngweja ọphu tukuru kakọta ọphu eegbuje anụ gude gwee ree. ²⁴ L'ẹka Kéreshi bahuru ta abụkwa ẹka eegwejeru Chileke ngweja ọphu bụ nemadzụ gude ẹka mee ya; mbụ ẹka yeru ọphu bụ okpobe iya phọ. Ẹka ọ bahuru bụkwa l'imigwe gedegede, bụ iya bụ ẹka ọ nọ l'iphu Chileke epfu opfu ẹhu anyi. ²⁵ Onye-ishi uke kę ndu Jiu l'egudeje mee, abụdu kę yẹbe onye-ishi uke ono bahụ lẹ Ẹka-kakọta-adu-nsọ ono aphagapha je egwee ẹja. Obenu lẹ Kéreshi bụ ugbo lanụ kpoloko bę ọ bahuru l'ẹka ono je egude onwiya gwee ẹja. ²⁶ Ọdumeka bę Kéreshi e-je iphe-ẹhuka k'o -jehaa oojebaa; eshi teke Chileke meru mgboko. Obenu l'ọ byaru ejee iphe-ẹhuka ono mgbo lanụ sefu ẹka; gę mgboko abvụwa-a; gude onwiya gwee ẹja nwụhu; shi nno gwefu iphe-ẹji, anyi meru g'ọ ha. ²⁷ Iphe, duru onyemonye bụ l'onyemonye nwụhufutaje akpọ lanụ; ọ nwụhuchaa; iphe ọzo, e-mefuanu bụ lẹ Chileke e-kpe iya ikpe. ²⁸ Nokwaphọ gę Kéreshi gude onwiya gwee ẹja mgbo lanụ kpurumu nwụhu g'ooshi ẹgube ono gwefu iphe-ẹji, igwe ọha meru. Oo-mechakwaa bya k'ugbo ẹbo; obenu l'ọ byaeppho k'ugbo ẹbo bę ọ tọ byadoeduru iphe-ẹji. Iphe, ọobyawaa bụ g'ọ dzọta ndu echeru iya nụ.

10

¹ Ekemu bụkwa nwinyekinyeki onyonyo iphe, dụ ree, Chileke tüberu l'oo-me l'iphu; ọ tọ bụdu okpobe iya. O bụru iphe ono meru g'ọ gude ọphu ọ byadụ eme gę ndu byaru abaru Chileke ẹja dūebe ree; eshinu aanọduje egwe ẹja ono mkpurumkpuru; e -gwechaa egwebaa; aphagapha. ² O -bụ lẹ ndu ono, agwaję Chileke ẹgube ono shiwaa l'egwe ẹja ono safu iphe-ẹji phę mgbo lanụ; bụwaru ndu pfuberekoto l'iphu Chileke; mę obu phę anmabuhuhawaa phę ikpe iphe-ẹji phę; ẹphe ahaa egwe ngweja anụ Chileke. ³ Obenu l'iphe, emeje nụ bụ l'ọo ẹja ono, ẹphe anọduje egwe ono emeje g'ephe nọdu anyata iphe-ẹji phę aphagapha. ⁴ Lẹ mee eswi; mę k'eghu ta asụkwa egwefu iphe-ẹji.

⁵ O bụru iphe ono meru g'ọ gude; teke Kéreshi abya mgboko ọ sụ Chileke:

“I ti ledu ẹnaya g'e wota
iphe gbua gweeru
ngu ẹja;
ozoo g'e gweru”

iphe-ngweja nū ngu.
Obenu l'i meru mu būru
nemadzū,
nweru anū-ẹhu.

⁶ Iphe ngweja,
akpọkotaru ọku nū ngu;
mẹ ọphu e gweru
k'iphe-ẹji ta adukwa
ọphu jiru ngu ẹpho.

⁷ Noo ya bū; mu sū:
‘Waa mu Chileke;
mu byawaru gẹ mu
mee iphe,
dū ngu l'uche;
gẹ mu mee g'e deru
kẹ nkemu l'ekwo
ekemu.’ ”*

⁸ Ovukpọadaru ọzo sū: “Iphe, e gburu gweeru ngu ngweja; ọzo ngweja, e gweru nū ngu; ọzo iphe-ngweja, a kpọkotaru ọku nū ngu; mē ọphu e gweru k'iphe-ẹji ta adudu ọphu iile ẹnya iya; ọphu ọ dudu ọphu jiru ngu ẹpho.” E -gudekpọoro l'iphe, bukpoọ ẹjameja ono bẹ eegwekọtaepho g'a tūru iya l'ekemu. ⁹ O pfuchaa nno bya asū: “Waa mu Chileke! Mu byawaru gẹ mu mee iphe, dū ngu l'uche.” Tọbudu iya bū; ọ bya eworu kẹ mbū pho docha k'ọphu oo-me k'ẹbo g'ọ nguru anguru. ¹⁰ Jizọsu Kéreshi meru iphe, dū Chileke l'uche teke o woru onwiya gweeru Chileke ẹja mgbo lanū sefu ẹka; shi nno mee anyi dū nsọ. ¹¹ Iphe, bukpoọ onye uke Chileke apfujeru eje ozi uke iya mbọku-mbọku; ọ būru ẹgube ẹja, o gwewawaru bẹ oogwephuje azū tekenteke; ọphu ẹgube ẹja ono ayidu dū ike safu iphe-ẹji. ¹² Obenu l'onye uke ọwa-a gweru ngweja k'iphe-ẹji mgbo lanū sefu ẹka; bya eje anọdu l'ẹkutara Chileke. ¹³ Ọ būru ẹka ono bẹ ọo-nọdu jasū teke Chileke e-woru ndu ọhogu iya mee g'ẹphe būru iphe, ọo-zopyabe l'ọkpa. ¹⁴ Ọo ya bū; o shi ẹgube ono būru akpọ ngweja lanū bẹ o gweru gude mee gẹ ndu ọ safuru iphe-ẹji phẹ būru ndu pfuberekoto l'iphu Chileke jasū lẹ tuutuutuu lẹ mijiimii.

¹⁵ Lẹ Unme-dū-Nsọ goshikwaruphọ anyi l'iphe ono bū eviya; kẹle o vuchaaru ọzo sū:

¹⁶ “Ọwa-a bū ọgbandzu,
mu l'ẹphe a-gba mē
mbọku ono -rwuepho.
Nokwa iphe, Chipfu eepfu.
Ekemu mu bẹ mu a-tūshi
ye phẹ l'obu;
mu edee ya edede
l'egomunggo phẹ.†”

¹⁷ Ọ gbeshikwa ọzo sū: “Mu ta anyatabaedu iphe-ẹji phẹ mē ẹjo-ememe ẹphe eme ọzobaa.” ¹⁸ Ọo ya bū; lẹ teke ọ bū lẹ Chileke gūwaru ndu nkiya nvū l'iphemiphe onoya; būnu iya bū lẹ mkpa egwe ngweja ono k'egwefu iphe-ẹji ta aduedu.

* **10:7** 10:7 Gūnaa Ebvu 40:6-8. † **10:16** 10:16 Gūnaa Jier 31:33.

Akpɔritaru Chileke ntse

¹⁹ Nta-a; unwunna mu; bɛ anyi ta atsuedu ebvu eshi lɛ mee Jizos̄u bah̄u l'ɛka ono, Kakota-adu-ns̄o ono. ²⁰ Lɛ Keres̄hi gudeakwa ogwɛhu iya guhaaru anyi ɔzo ɔphuu; ɔphu anu ndzu. ɔ buru ogwɛhu iya ono nɔ ɔnodu g'ɛkwa ono, egbobutajɛ ɛka eeshije abah̄u l'ɛka-kakota-adu-ns̄o ono. ɛkwa ono mechaaru gbajah̄u ɛbo; shi ɛgube ono egoshi l'anwuhu, Keres̄hi nwuhuru guhawaru anyi ɔzo ono g'anyi bah̄u l'ɛka ono. ²¹ Eshinu anyi nweru onye-ishi uke kɛ Chileke du ɛgube ono; onye bu iya bɛ ndu onu-ulo Chileke du l'ɛka; ²² bunu iya bu g'anyi gude obu anyi g'o ha; mbu obu, kwetashikporu ike lɛ Chileke a-nata anyi gude kpɔritaru iya ntse. Lɛ Jizos̄u gudeakwa mee ya phedzuru obu anyi; k'ɔphu bu l'o to duedu g'o ka mma l'oo nwantekuru iphe-ɛji, anmakwadu anyi ikpe l'obu. Anyi duakwapho gɛ ndu e gudewaa mini, doru edodo saa. ²³ Unu g'anyi kwata gudeshia iphe ono, anyi suru l'anyi ele ɛnya iya ono ike; g'anyi ta tɔhu mgbeleke ele ɛnya iphe ɔbu; kele Chileke yɛbedua, kweru anyi ukwe-iphe ɔbu l'apfushijekwa ike l'iphe, o pfuru. ²⁴ Unu g'anyi yejeru ɛhu l'iphe, a-duru nwibe anyi lɛ ree; k'ɔphu anyi e-meje ndu ɔzo g'ɛphe yeje nwibe pɛ obu; waa g'ɛphe meje iphe, du ree. ²⁵ Unu g'anyi ta ahakwa edzukɔbeje l'ɛka lanu ono, anyi edzukɔbeje ono; noo l'o duakwaru ndu ɔphu wataru agbala; ɔ chia g'anyi meje g'okpoma shihu nwibe anyi ike; kelekele g'unu elenaa ɛnya lɛ teke ɔbu duwaa ntse-a.

²⁶ Su-a; anyi -gbɛ nta-a, anyi mawaru okpobe-opfu-a bya elekebe ɛnya eme iphe-ɛji bɛ ɔ to dukwa ngweja, egwefukwadu iphe-ɛji anyi. ²⁷ ɔ chia iphe lanu, du nu kpɛkpu bu ndzu-agugu k'iphe l'e-me nu, bu iya bu ndzu ikpe Chileke; kele ɔo ɛjo oku ono, abya igiri onoya bu oku ɔphu e-mebyishi iphe, bukpuo ndu kwefuru Chileke ike. ²⁸ ɔ bujekwaru onye darwuru ekemu Mosisu; a -duwaa ɛbo; ɔzo ɛto; gbawa iya ekebe; a nmaa ya ikpe; l'e woru onye ɔbu megbua emegbu; a ta phuduru iya obu-imemini. ²⁹ Unu leanaru g'oo-du onye lephuru Nwa kɛ Chileke. Onye ono bɛ Chileke a-kabakwaanu anu aphu; mbu onye woru mee ɔgbandzu ono zotoshia gua ya l'iphe, adudu ns̄o; bya eworu Unme-du-Ns̄o ono, emejeru anyi eze-iphe-oma ono nmaa phulaphula. ³⁰ L'anyi makwaru onye ono, pfuru su: "ɔ kwa mbedua nwe emelata; ɔ buru mu bɛ apfu ugwo du l'ɛka." Sukwapho: "ɔ kwa Chipfu e-kpe ndibe iya ikpe." ³¹ Mbu lɛ-a; adaba Chileke ono, nɔ ndzu ono l'ɛka bukwa iphe, gbaru g'a tsua ya ebvu.

³² Unu nyatajekwa g'o shi duru unu lɛ mbulembu teke ono, unu humaru iphorɔ kɛ Chileke onoya. Unu nyatajekwa g'unu gude jee iphe-ɛhuka, du igwerigwe; unu taɛlaa nshi; ɔphu unu ekwedu g'o kapyabe unu ɛnya. ³³ ɔ nwechaaru teke e shi achijechaa unu ɔchi; mee unu iphe-iphere l'edzudzu-ɔha; obenu l'o bujeru akpadu unubedua ɛhu; unu agbaɛla ɔdzori ndu ɔphu aakpa iya. ³⁴ Unu aphu-tabewaru ndu ɔphu nɔ lɛ mkporo g'o bu unu, nɔ lɛ mkporo ɔbu. Aanakotaje unu iphe, unu nweru enweru lɛ mgboko; unu egudeɛlaa ɛhu-utso tagbua ya lɛ nshi; opfu l'unu maru l'unu nweruro iphe ɔzo, kabaa ree, bu ɔphu a-nowaro ojejeje. ³⁵ Su-a; g'okpoma shihuɛkwapho unu ike g'o shihuru iya unu; unu ta abokwa obu ɛbo; lɛ Chileke e-mechakwaa pfua unu ugwo iya l'iphe, ha shii. ³⁶ Iphe, mkpa iya duru unu bu ata nshi g'unu emejekwanu iphe, du Chileke l'uche; shi ɛgube ono nata iphe, o

kweru ukwe iya. ³⁷ L'ò fùkwaa nwanshii onye ono, byafutajenu ono abya.

Ò tò ñekwa òdu.

³⁸ Òle onye p̄fuberekoto
e-gude ekweta ñodu
ndzụ.

Teke ò bukwanu l'ò
tsuphuru azụ;
bè ò tò dukwa mu
ree l'obu.‡

³⁹ Ò bekwanu l'anyi ta abudu ndu ophu tsularu azụ, a-la l'iswi. Anyi buchia ndu woru onwanyi ye iya l'eka; a dzoo anyi.

11

Iphe, ekweta bu

¹ Iphe ono, bu ekweta bu: achiru upfu ye l'iphe, eele enya iya; bya aburu amakaharu l'iphe ono, a humaduru l'enya ono du pho eviya. ² Kele oo ekweta ono meru g'o gude ndiche anyi phe buru ndu ajaru ajaja l'ephe eme ree.

³ Ò ekweta meru g'o gude o doo anyi enya le mgboko-a bu opfu onu be Chileke gude mee ya; mbu l'iphemiphe-a, akpurennya elegbaa bu iphe, aahumaduru l'enya be e gude mee ya.

⁴ Su-a; oo ekweta Ebelu meru g'o gude o gweeru Chileke ngweja, ka ke Kenu ree. Chileke nata iya gua ya l'onye p̄fuberekoto; o nwuhuchakpoo iphe, o meru ndu epfuēlaa opfu byasu nta.

⁵ Ò buru ekweta Inoku meru g'o gude o ndukwadurow ndzụ; Chileke bya ewolita iya ganwuhu te egbu iya egbugbu ophu; ebe o dudu onye maru g'o meru; kele Chileke woliwaru iya; temanu e wolita ya ono be ajaru iya ajaja l'o shi emeje iphe, jiru Chileke epho. ⁶ Unu maanaru-a l'ò tò dudu onye a-du ike eme iphe, jiru Chileke epho; gbahaa l'onye obu kwetaaduru ke Chileke. Kele onye akpitaru Chileke ntse vufutaje uzo kweta le Chileke du; kwetakwapho l'oo-buje ndu achò iya nu nggo.

⁷ Su-a; oo ekweta Nuwa meru g'o gude o ngaberu Chileke nchi teke Chileke nmaru iya okwa iphe, e-mechaa mee nu, bu iphe, o toko humadu l'enya. O mee iphe, Chileke pfuru; kua eze ugbo, Chileke gude dzoo yee ndibe iya ndzụ. O shi egube ono goshi nemadzụ l'umere ndiphe du eji. Ò buru ekweta ono meru iphe, Chileke gude gua ya l'onye p̄fuberekoto. Opfu le Chileke aguje ndu kwetaru nkiya le ndu p̄fuberekoto.

⁸ Ò ekweta Ebirhamu meru g'o gude o mee ge Chileke pfuru teke o kuru iya. Ò tugbua lufu jeshia ali, Chileke kweru iya ukwe le ya a-nu iya g'o buru nkiya. Ebirhamu shi l'ali iya tugbua ije; l'ebe ama eka ooje. ⁹ Ò ekweta ono meru g'o gude o je eburu l'ali ono, Chileke kweru iya ukwe iya ono. O buru iya g'onye lwaru alwalwa. Ulo, yee Ayizaku waa Jiekpu shi ebujeru buerupho ulo, e gude ekwa mee. Ephebedua be Chileke kwekwarupho ukwe-iphe lanu ono, o kweru Ebirhamu onoya. ¹⁰ L'iphe Ebirhamu ele enya iya bu eze mkpukpu ono, a turu okpa iya; k'ophu oo-nowaro ojejoje ono; mbu eze mkpukpu

‡ 10:38 10:38 Guna Hab 2:3,4.

ophu bu Chileke gude eka iya tua ya g'oo-du bya egude eka iya kpua ya l'onwiya.

¹¹ O buru ekweta Sera l'onwiya mechakwarupho g'o gude o buru nwanji, noru; ebe o tsujeduru ime jasu o noghaa atsuta ime be Chileke meeluru-a g'o du ike tsuta ime le nka. Iphe, kparu iya nu buru l'o doberu Chileke l'onye apfushije ike l'iphe, o kweru ukwe iya. ¹² O buru iphe ono meru g'o gude o buru nwoke lanu ono, bu Ebirihamu mechaaru buru nna, nwuru igwe oha; mbu nwoke ono shiwaa kahuwaa duwaa g'onye nwuhuru anwuhu. Unwu iya mecha bya ajaa ajaja; ha l'otu ge kpokpode du l'igwe; ha igwerigwe g'aja, no l'ali; buru 'aguta aguta.

¹³ Iphe, bu ndu ono, a gushiru ono chiru upfu ye l'iphe ono, Chileke kweru phe ukwe iya ono jasu ephe nwushihu; ophu o rwukwaru phe eka teke ephe nokwadu ndzu. Obenu l'ephe humakotaru iphe ono, nokwadu enya ono bya etee eswa iya. Ephe saa ya asasa l'ephe humawaru l'ephe bu mbyambya bya aburu ndu kpafutaru uri le mgboko-a. ¹⁴ Ndu epfu nno bu iphe, ephe egoshi bu l'ephe achokwadu ali, e-mechaa buru nkephe. ¹⁵ Ozo bu l'ome oghoroko ali phe ono, ephe shiru futa ono shi aduje phe m'ephe achole-a uzo laphushia ya azu. ¹⁶ Obenu l'eka enya du phe bu l'ali ophu ka ree, bu iya bu ophu du l'imigwe. O buru iphe ono meru g'o gude ophu iphere adudu Chileke l'ephe kuru iya Chileke phe; kele o duru mkpukpu o kwakoberu doberu phe.

¹⁷ Su-a; oo ekweta Ebirihamu meru g'o gude o kweta duta nwa iya, bu Ayizaku jeshia egbugbu g'o gude gwaa Chileke teke ono, Chileke mejeru ge ya dalee ya ono. O buru onye ono Chileke kweru ukwe-iphe ono dutaru nwa lanu, o nweru jeshia egbugbu. ¹⁸ O bukwaru onye-a Chileke suru: "Oo le Ayizaku be ii-shi nweru unwu nwanwanwaranwa-a." ¹⁹ Ebirihamu buerupho iphe, o lechawaru enya huma bu le Chileke a-dua ike mee Ayizaku g'o shi l'onwu teta dzuru ndzu, bunu iya bu l'e -pfuje iya epfupfu be Ayizaku shiwaa l'onwu teta dzuru ndzu; eshinu e mechaaru o tsoru Ebirihamu laphu azu.

²⁰ O buru ekweta Ayizaku meru g'o gude o goru onu-oma nu Jiékopu yee Iso; goru phe iphe, e-me l'iphu.

²¹ Oo ekweta Jiékopu meru g'o gude o goru onu-oma nu unwu Jiósefu l'ehu l'ehu teme o nwuhu. O pfuru apfuru; woru mgboro iya sibe l'ali; phozeta l'eli iya; baaru Chileke aja g'o go onu-oma ono.

²² Oo ekweta Jiósefu meru g'o gude o bya l'anwuhu; o vuru uzo pfua opfu awufu, ndu Izurelu mechaaru shi l'ali Ijiputu wufu lashia ali, Chileke kweru phe ukwe iya. O bya egoshikwapho g'ee-me okpu iya m'ephe -wufuje.

²³ Oo ekweta ne le nna Mosisu meru g'o gude ephe domia Mosisu onwa eto g'a nwuchaaru iya; opfu l'ephe leri iya enya l'o bu nwata, du ubvu l'enya; ophu ndzu agueduru phe emebyi ekemu, eze ndu Ijiputu turu su g'e gbuje iphe, bu nwa nwoke, onye Jiu zedaru k'ophuu.

²⁴ Oo ekweta Mosisu ono meru g'o gude o vutaepho; o jika g'e te ekuhe iya nwatibe nwa nwanji eze ndu Ijiputu. ²⁵ O hataru etsoru unwu Chileke jee iphe-ehuka; eme l'anodu l'eka ehua atsọ iya utso eme

iphe-ẹji; mbụ ẹhu-utso, adudu ẹka ọnono-beru. ²⁶ Iphe, ọ kparụ ẹka bụ l'a -nọdu eme iya ewere l'opfu ẹhu Onye-Ndzoata ono, Chileke kweru ukwe iya l'ọ-bya lẹ mgboko ono bẹ ọ ka iya ree eme lẹ ya nwekotaru ẹku, dū l'alị Ijiputu mgburugburu. Onoo kele ẹnaya dū iya l'obunggo ọphu dū l'iphu.

²⁷ Ọ bụru ekweta Mosisu meru g'o gude ọ haa Ijiputu tugbushia; ọphu ndzụ aguduru iya l'ẹhu e-ghu eze ndu Ijiputu eghu. Ọ sua ẹka l'obu nọ-kirishia g'ọ -bụ l'ọ hūmaru Chileke ẹnaya; l'ẹbe abụ lẹ Chileke bụ onye aahumaje l'ẹnaya. ²⁸ Ọo ekweta Mosisu meru g'o gude o gbube ishi k'obo Ojeghata; teke ono, ọ sūru ndu Ízurelu l'ophu g'ẹphe woru mee nwaturu phedzuru l'iphe, bukpo ọnu mgbo ulo phẹ; g'ọjozi-imigwe, byaru egbushi ọkpara ndu Ijiputu ta adu ọkpara kẹ ndu Ízurelu, oo-ghu.

²⁹ Ọo ekweta unwu Ízurelu meru g'o gude ẹphe wughaa l'echi ọgbú Ẽnyimu-uswe eje l'oma alị g'onye eje l'echi gbororo. Ndu Ijiputu jeshia aghata; mini rigbushikota phẹ.

³⁰ Ọ bụru ekweta ndu Ízurelu meru g'o gude igbulọ, e gude kpuphee Jieriko mgburugburu daa g'ẹphe jephechaaru iya mgburugburu abalị ẹsaa. ³¹ Ọo ekweta, nwanyi ovuoba ono, bụ Réhabu meru g'o gude a haa ya; ọphu a tukoduru yee ndu kwefuru Chileke ike mee g'ẹphe laa l'iswi; opfu l'o domijeru ndu Ízurelu ono, byaru ngge lẹ mkpukpu Jieriko phọ; shi ẹgube ono dzọo phẹ.

³² ?Mu e-le ole agu? ?Denu teke mu a-nọdu gushiwaro Gidiyonu phẹ mẹ Beraku; mẹ Samusin; mẹ Jiẹfuta; mbukpo Dévidi phẹ; mękpoo Sámẹlu; waa ndu mpfuchiru Chileke. ³³ Ọo ekweta phẹ bẹ meru g'o gude ẹphe tsoo ọhamoha ọzo ọgu; lwu-kpee phẹ; bya eme iphe, pfuru ọto; bya anata iphe, e kweru phẹ ukwe iya; mee g'oduma ta adu ike kúhaa ọnu akúha; ³⁴ bya egude iya zonyia ọku, ata ririri; bya egude iya nahu ndu gude ogu-echi achi phẹ k'egbugbu. Ẽphe shi buru ndu ike te eshidu dū; e mechakwanaa ẹphe bya aburu ndu ọkpehu dū. Ẽphe shi buru ọ-kariẹka l'ọgu; k'ọphu ẹphe shi achije ojogu ndu ọhozo nanu nanu. ³⁵ Unwanyi, kwetarū nū hūmaru ndibe phẹ, nwushihuru nū g'ẹphe shi l'onwu tetagbaa.

Ọ dūru ndu e meru l'iwe jasū ẹphe nwuhu. Ẽphe nata sū l'o -shita ọphu ẹphe a-jika Chileke g'e-shi g'a haa phẹ g'ẹphe gbalaa; g'e gbuchia phẹ rọ g'ẹphe nwuhu. Iphe, kparū iya nū bụ l'ẹphe ele ẹnaya lẹ Chileke e-mechaa mee g'ẹphe teta dzuru ndzụ ọphu ka ree. ³⁶ Ọ dūru ndu a harū chia ọchi; chia phẹ iphe; tua phẹ mkporo; nwuru phẹ ye l'ọka mkporo. ³⁷ Ọ dūru ndu a tugbushiru lẹ mkpuma; dūru ndu e kwobuharu ẹbo; dūru ndu e gude mma gbugbushia; ẹphe shi etsojeru aghapheepho; buru iphe, ẹphe shi eyeje bụ akpo eghu mę akpo aturu. Ẽphe kparū nri; a kpa phẹ ẹhu; mee phẹ ewere. ³⁸ Mgboko dū-be phẹ ẹji; k'ọphu ọ tọ gbaduru k'ọphu ẹphe a-nokota iya. Ẽphe shi anoduje aghaphe l'echiegu, e te budu ebubu mę l'ẹka úbvú dū; ẹphe shi ebuje l'ogba mę l'obu-alị gẹ ndu agba ọso ndzụ.

³⁹ Sū-a; ndu-a tukokwaaru buru ndu a sūru l'ẹphe shi eme ree. Ọ bụru ekweta phẹ kparū iya. Ẽphe nọelaa; ebe iphe ono, Chileke kweru ukwe iya ono erwuduru phẹ ẹka. ⁴⁰ Ọle Chileke achiru anyi idzu, ka

ree; k'ophu bu l'ooepho anyi l'ephe -tugba; teme ephe a-buru ndu dube ree.

12

Chileke emetse anyi

¹ A bya l'ehu k'anyibedua; iphe, bu ndu ono tukoakwaru so-phee anyi mgburugburu g'onye urwukpu soyyaberu; agbaru anyi eze ekebe ono. Oo ya bu g'anyi gwobe iphemiphe, bu iphe, esela anyi azu; gwobekota iphe, bukpuo iphe-aji ono, ete ekwedu anyi aha aka onoya. G'anyi gude aka l'obu maa oso-amama ono, duru anyi ono. ² G'anyi tabekpoepho Jizosu enya gba oso obu; l'oo ya bu onye vutaru uzo k'ekweta ono; teme o buru iya e-me g'anyi gbaa ya gbaful'ishi. Yebedua mawaru ehutu, Chileke doberu iya; o buru iphe ono meru go gude o kweta jee iphe-ehuka jasu a kpopyabe iya l'oswebe; o nwuhu; ophu iphere, e shi legube anwuhu ono, o nwuhuru ono mee ya adudu iphe, o bu iya. Nta-a be o jewaru anodu anoo lekutara abeze Chileke. ³ Unu rijekponaa ke Jizosu ono, tukoru iphe-ehuka ono jebabe. O tukoru ejo ememe, ndu iphe-aji meru iya me ejo opfu ephe pfuru iya gbagbukota le nkuchi. Unu nyataje iya g'ike ata abvudu unu; ozoo su l'unu ta agbaedu oso ono. ⁴ L'ogu, unu l'iphe-aji alwu be unu teke alwu-rwukwa k'ophu unu alwu iya nwuhu. ⁵ ?Unu zohawaru opfu ono, Chileke pfuru gude mee g'obu shihu unu ike l'unu bu unwu iya ono? O suru:

“Nwa mu; te edobesujekwa
 lahuhu,
 Chipfu ahù ngu ta
 adudu iphe, o bu.
 Te egudejekwa l'ò baru
 ngu mba wata ala
 azu azu;
⁶ kele o kwa onye
 Chipfu yeru obu
 be oohuje ahuhu.
 O buru onye o nataru
 g'ò buru nwa iya
 be oochije iphe.”*

⁷ Oo ya bu; Chileke nodu ahù unu ahuhu; unu tajekwa nshi; lahuhu ono bukwa ahuhu, nna ahuje nwa iya; kele unu bu unwu iya. ? Unu humajeru nwa, nna iya ahuduru ahuhu? ⁸ Teke o bu le Chileke ta ahudu unu ahuhu g'unu maru iphe g'ohu unwu iya ozo; oo ya bu l'unu ta abudu unwu iya; unu bu unwegirima, enwedu nna. ⁹ Obujeru; nna anyi l'eliphe-a -nodu echi anyi iphe; anyi eyeleru phe-a nsò. ?Buchia Nna anyi ophu no l'imigwe be anyi ta akabadaa eworu onwanyi nu g'anyi eshi egube ono nweru ndzu. ¹⁰ Nna anyi l'eliphe ahù-tabejeepho anyi ahuhu nwapha olemole g'ò du phe ree. Obenu le Chileke ahuje anyi ahuhu g'oo-duru anyi le ree; g'anyi adube ree ge yebedua. ¹¹ Obujeru teke aahu anyi ahuhu l'oome anyi ehuka; ehutaa tsodu anyi utso. Ndu kweru; a hua phe huta; l'emechajekwa buru ndu eme ree; bya abukwarupho ndu ehutemechaje du guu.

* 12:6 12:5-6 Guna Jio 5:17; Etu 3:11,12.

Anma okwa

¹² Oo ya bu le-a; unu lochinaa eka ono, tsuhuwaru unu mee ono; yele okpa ono, aphuwaa unu kparikpari ono. ¹³ Unu mechia gbororo, unu eshi g'o pfuru nhamunha; a -nonyaa okpa ono, aphu kparikpari ono shiswee uzu; g'e mechia ya g'o gbakerehu shihu ike.

¹⁴ Unu kukebeje ehu meje g'unu l'onnyemone nodu le nchi odo; unu aburu ndu du nso; kele onye adudu nso ta ayikwa huma Nnajiuphu. ¹⁵ Iphe, unu a-kwaberu enya bu g'o to du onye a-gbakutaru eze-
iphe-oma ke Chileke azu. Unu eletakwapho enya g'o to du onye a-bya adu g'ogbarabvu-oshi, atso ilu kpo-futa l'echilabo unu bya egburwashiahaa unu ehu; shi egube ono merwushia igwe oha. ¹⁶ Unu letakwa enya g'o to du onye a-nodu eme ke nwanyi; ophu o du onye anodu elephu iphe, ke Chileke ge Iso. Le Iso gudekwa aphu kpaakpaakpaa nri; woru okpara, o bu ree nwune iya. ¹⁷ L'unu maanaru-a l'e mechaaru; o chohaa ge nna iya g'oru iya onu-oma. A su iya l'o gbawaru iya l'azu; kele o to duedu g'ooshikwadu emezi iphe, o mebyihawaru. Tobudu iya bu; o gude enya-mini ekwa choo onu-oma nna iya onoya; ophu o dudu.

¹⁸ L'eka unu byaru ta abukwa ubvu, unu e-denyi eka; teme oku, nodu enwu iya phoophoophoo. Ophu o bukwa ochii ono; ozoo eka ono, gbahuru tsukiribaa ono be unu bataru. Ophu o bukwa oke pherephere ono byaru. ¹⁹ O to bukwa oda opu ono; ozoo olu-opfu ono, daru g'egbigwe ono be unu numaru. Le teke ndu Izurelu numaru olu ono be ephe rwokwaru su g'o to pfuhakwa yeru phe ozo. ²⁰ Kele ekemu, Chileke turu be ephe suru l'o kariru phe eka, bu iya bu ekemu suru: "O betakpo o buru anu be ehu iya rwutaru l'ubvu ono g'a tugba ya le mkpuma; ozoo g'a nmagba ya l'arwa." ²¹ Iphe, ephe humaru l'eka ono paa biribiri; k'ophu Mosisu suru: "Ndzu agushikwa mu ike; k'ophu ehu anma mu anmanma."

²² O chia eka unu byaru bu ubvu Zayonu; mbu mkpukpu ke Chileke, dzu ndzu; mbu Jierusalemu ophu du l'imigwe. Unu byapfutaru unwu-ojozi-imigwe ophu bu 'aguta aguta. ²³ Eka unu byaru bukwa eka unwu Chileke, o dobekotawaru l'onodu okpara dzukoru; mbu ndu e deru epha phe l'ekwo l'imigwe. Unu byapfutawaru Chileke; onye bu iya e-kpe onyemone ike. Ndu unu byapfutaru bu ndu nwuhuhawaru nu, pfuberekoto; ndu Chileke meru g'ephe duebe ree l'iphu iya. ²⁴ Su-a; onye unu byapfutaru bukwa jizosu; onye bu iya gudegbabe Chileke yele nemadzu l'ogbandzu ophu ono; unu byapfutakwapho mee ono, o gbashiru l'oswebe onoya, bu mee ophu egoshi iphe, ka ree eme le ke Ebelu.

²⁵ Oo ya bu g'unu kwabe enya g'unu ta jika angaberu onye ono, epfu opfu onoya nchi. L'eshinu ndiche anyi phe anahuduru ikpe Chileke; opfu l'ephe te eyeduru onu l'iphe ono, a loru phe eka le nchi le mgboko-a be anyibedua taa nahukwa me o -buru l'anyi jikaru onye ono, no l'imigwe alo anyi eka le nchi onoya. ²⁶ Teke ndiche onoya be olu-opfu iya nmakotaru eliphe mgburugburu jijijijii; obenu le nta-a be o pfuwaru su: "Ugbo lanufua be mu a-nmafua eliphe jijijijii; nmachaa nmaa imigwe." ²⁷ Chileke suru l'oo "ugbo lanufua." Ugbo lanufua ono, o pfuru ono goshiru l'iphe ono, o meshiru ono be oo-mekota g'o nmaa jijijijii; l'oowofu iya. Oo ya bu ge ndu ophu anmaduru jijijijii

anọdukwanu. ²⁸ Oo ya bu g'anyi keleje Chileke ekele; kele o nuwaru anyi eka o bu eze; mbu eka adudu iphe suru iya anma jiiijiii. G'anyi keleje iya; gudeje atsu ebvu akpabiri iya; woda onwanyi ali; kwabeje iya ubvu; ²⁹ le Chileke anyi bukwa oku, ekepyashije iphe, o bapfuru.

13

Eme iphe, du Chileke ree

¹ Unu ta ahakwa n-yemobu unu yeru unwunna unu ono. ² Unu ta azohakwa akwajeru ndu byaru abyabya ebyaa; l'o dukwaru ndu gudechawaa l'ephe akwaa ebyaa; ephe kwaaruu iya unwu-ojozi-imigwe; ophu ephe amadu. ³ Unu nyatajekwapho ndu mkporo; g'o dujekwapho unu g'o bu unu no mkporo obu. Unu nyatajekwapho ndu eje iphe-ehuka; g'o dujekwapho unu g'o bu unu eje iphe-ehuka obu.

⁴ G'alulu bukwaru iphe, akwabe ubvu; g'iphe, bu ndu alu alulu te emerwushijekwa iphe-azee phe; kele nwoke eme ke nwanyi; ozo nwanyi, eme ke nwoke; me ndu eri ogori be Chileke a-nmakwa ikpe.

⁵ Unu te eyenukakwa okpoga enya. G'iphe, unu nweru jijeekwapho unu epho. Le Chileke pfuakwaru iya l'onwiya su: "Mu ta agbahakwa ngu eka; ophu mu a-gwobekwa ngu." ⁶ Oo ya bu; unu g'anyi pfushijenu ike pfuje opfu-a; g'anyi ta atsujekwa ebvu epfupfu iya. G'anyi pfuje su:

"Oo Chipfu bu onye eyeru

mu eka;

ndzu ta abyadu agu mu;

nemadzu ta adudu iphe,

oomebata mu."

⁷ Unu nyataje ndu ono, vu uzo goshi unu uzo ono, bu iya bu ndu ono, ziru unu ozi-oma Chileke ono. Unu kpo egomunggo okpolohu; nyata g'ephe shi anoduje eme teke ephe no ndzu jasu ephe nwuhu; g'ekweta unu dukwa ge nkephe. ⁸ Jizosu Kereshi be bu onye ono, o bu unyaphu; bya aburu iya ntanu-a; o jee l'abu iya jasu le tuutuutuu le mjiimiimii. ⁹ Unu te ekwekwa g'iphe eezi ezizi, dugbaa iche iche shi uswe bya akpo-swee unu uzo. O du ree g'anyi gude eze-iphe-oma, Chileke eme shihu obu ike. Eme nsu nsu, tso nri tee mekwa g'obu shihu anyi ike; l'o toko du-swekwaa onye tsojeru iya egube ono, o yejeru eka.

¹⁰ Anyi nwekwaru oru-ngweja bu eka ndu egwekwaduru Chileke eja l'ulo-ekwa ono ta agbaduru g'ephe ria iphe, shi iya nu. ¹¹ Onye-ishi uke Chileke phe egudeje mee unwu anu, e gburu egbugbu gude abahu le Eka-kakota-adu-nsu l'eze-ulo Chileke; g'o gude iya gwee eja gwefu iphe-eji; obenu l'anu ono, a phwaru aphupu ono be eewotaje lufu alufu je l'eka eebudu ebubu je akpo ya oku. ¹² O buru iphe ono meru g'o gude Jizosu nodukwapho l'azu mkpukpu jee iphe-ehuka nwuhu; g'eeshi googude mee ya safu iphe-eji ndiphe. ¹³ Oo ya bu; unu g'anyi jepfu iya l'azu mkpukpu g'a tuko anyi l'iya mee iphe-iphere. ¹⁴ Kele o to dudu mkpukpu, anyi nweru l'eliphe-a, bu mkpukpu ophu l'a-du ojejeje; o chia iphe, meru nu bu l'anyi achu mkpukpu ophu abya nu. ¹⁵ Oo ya bu; g'o to dukwa teke anyi a-ha etuje Chileke epha; g'etu epha ono aburu eja, anyi shi l'eka Jizosu egwe. Oo epha ono, anyi etu iya ono a-buru iphe, shi anyi l'onu, egoshi l'anyi buwaa ndu nkiya. ¹⁶ Unu

ta ahakwa eme iphe, dū ree; ophu unu ahakwa egudeje iphe, unu nweru yeru nwibe unu ẹka; kele ọo egube ngweja ono bu ophu dū Chileke ree.

¹⁷ Unu meje iphe, ndu-ishi unu sūru g'unu meje; m'obeta ọ nọdu atsu unu l'ẹhu ememe. L'ọ kwa ndu ono, bu ndu-ishi ono anọduje eche ndzu unu echeche; eshinu ẹphe e-mechaa pfuru l'iphu Chileke doo g'ẹphe jetaberu ozi ẹhu unu. Unu -nọdu emejewaa iphe, ẹphe sūru g'unu meje be ẹphe e-gude ẹhu-utso jee ozi phe ono. Teke ọdumeka be ẹphe a-gbẹkwa atsu ude eme iya; ono ta adudu urwu, ọo-baru unu.

¹⁸ Unu pfujekwaru nuru anyi Chileke. Ophu anyi makaharu bu l'obu ta anmadu anyi ikpe; ẹbe ọ dudu teke ọ to buedupho g'anyi mee iphe, dū ree l'iphemiphe, anyi eme ememe be anyi eshibeje ite iya. ¹⁹ Iphe, mu arwoshikpoo unu ike; ununna mu; bu g'unu pfuje nu Chileke; ge Chileke kwe ge mu byapfuta unu ẹgwa.

Epfu anu Chileke

²⁰ Ge Chileke ono, bu iya emeje g'ẹhu dū guu ono; mbu onye ono meru ge Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi shi l'onwu teta dzuru ndzu ono; bu iya bu Eze onye eche aturu ono, l'eche aturu ono; ọ buru mee, ọ gbashiru teke ono, ọ nwuhuru ono be ọ gude mee ukwe-iphe, Chileke kweru tukobe l'ogbandzu yele nemadzu g'o vuru ire jasū le tuutuutuu le mijimiimii ono; ²¹ mee g'unu dubebe ree l'iphemiphe, bu iphe, dū ree, unu eme; g'unu meje iphe, bu uche iya. Ge Chileke shikwapho Jizosu Kereshi l'eka mee iphe, dū iya ree l'obu anyi. G'ajaja buru ke Kereshi jasū le tuutuutuu le mijimiimii. Nokwa g'ọ dū.

Ekele, e gude akpochi ishi ekwo-ozia

²² Ọ kwa arworwo be mu arwo unu; ununna mu; su g'unu takwaa nshi numa ozi-a; l'ekwo-a, mu deru unu-a ta adukwa ogologo. Ọo ya bu g'oomee unu g'obu shihu unu ike. ²³ Iphe, mu eme g'unu maru bu le nwune anyi, bu Timoti, e shi tuchia be a haakwaru. Ọ -bya ẹgwa be mu l'iya a-tuko swiru me mu -byatashia unu agbaphe.

²⁴ Unu kelechaaru mu iphe, bukpo ndu-ishi unu me iphe, bukpo ndu bu ndu ke Chileke. Ununna anyi ndu Itali l'ekelekwapho unu.

²⁵ Ge Chileke meeru unu eze-iphe-oma g'unu hakotakpoo. Nokwa g'ọ dū.

Ekwo-ozì, Jiemusu Deru

¹ Mụbe Jiemusu, onye bụ onye-ozì Chileke; bụru onye-ozì Nnajiuphu, bụ Jizọsú Kéreshi l'ekele ọkpa-ipfu iri l'ẹbo ono, dzuru mgboko ono ekele.

Ekweta waa mmamiphe

² Ụnwunna mu; teke iphe-ọhutama g'ọ dūhabe byaru unu; unu wojeru iya dobe l'iphe, eeteru ẹswa. ³ Kẹle unu maru l'a -nọdu adale ekweta unu bẹ unu e-shi iya nwụta ọta-nshi. ⁴ Unu takpọepho nshi tafu iya l'ishi g'unu a-dụebe ree; dzukwaphọ oke g'ọ tọ dū iphe, a-phọdu l'ẹhu unu. ⁵ Teke ọ duru g'unu ha onye mmamiphe phọduru; g'onye ono sū Chileke g'ọ nū iya mmamiphe. Ọo-nū iya ya; eshinu Chileke bụ omeluko; tẹme ọ nọdu egudeje obu iphóró nū onyemonye iphe, ọ sūru g'ọ nū iya. ⁶ Ọle g'onye ono kwetakwa l'iphe oopfụ gẹ Chileke nū iya bẹ ọo-nū iya. G'ọ bọ bọkwa obu ẹbo; l'onye obu abọ ẹbo dūkwa g'akpara-mini eze-ẹnyimu, bụ phẹrephere anọduje enwunga iya. Ọ -kwaru iya shia ọphuu; ọ kwaru iya shia ọphuu. ⁷ G'ẹgube onye ono ta arịekwa l'ọ duru iphe, ọo-nata l'ẹka Nnajiuphu; ⁸ kẹle onye abọ egomunggo ẹbo ta apfushijekwa ike l'iphemiphe, oomekpọo ememe.

Ụkpa waa enweru iphe

⁹ Gẹ nwanna, daru ụkpa tua onwiya ẹpha lẹ Chileke kuliru iya eli. ¹⁰ Nokwaphọ g'onye ọphu nweru iphe e-tu onwiya ẹpha l'ẹnya lwaru iya; kẹle oo-mechaa rifu g'okoko ẹswa; ¹¹ kẹle ẹnyanwu awajẹ chishiahaa ike k'ọphu oomeje ẹswa anwua lwaa; okoko iya erishihu; nna iya abvu. Noo g'onye nweru iphe a-gbabuhukwaphọ nwuhu l'ẹka oome iphe, dū iya mkpa.

Ahuta ama waa enwu eye

¹² Ẹhu-utso bẹ a gọru nū onye taru nshi l'ọhutama; kẹle teke a hucharu iya ama ọbu; ọphu ọ daduru bẹ ee-kpube iya okpu-eze, bụ iya bụ ndzụ; bụru obunggo, Chileke sūru lẹ ya e-bu ndu yeru iya obu. ¹³ Ọo ya bụ; onye aahu ama g'ọ mee ẹjo-iphe; ọ -wata iya agugu; g'ọ tọ sūkwa l'ọ Chileke enwu iya eye g'ọ mee ya. Kẹle ọ tọ dūkwa onye Chileke enwuje eye g'ọ mee ẹjo-iphe; ọphu ọ dūkwa onye enwu Chileke eye g'ọ mee ẹjo-iphe. ¹⁴ Ọo eme ẹjo-iphe, agụ nemadzụ bẹ edetajẹ iya nū; l'ọ nmalahu iya. ¹⁵ Ọo ya bụ; teke ẹgu ẹjo-iphe tsutaru ime; l'ọonwua iphe-ẹji; iphe-ẹji kagheepho; l'ọonwua anwuhu.

¹⁶ Ụnwunna mu, mu yeru obu; unu te etsoswekwa ụzo. ¹⁷ Iphe, aanu anunu, dū ree waa iphe-oma, adudu ẹka ntucha dū iya shikota l'imigwe. O shi l'ẹka Nna kẹ iphóró imigwe, bụ iya bụ Nna ọphu te echibuhujedu g'ẹnyanwu abujeru o -chibuhu; ọchi agbaahaa-a. ¹⁸ Ọ tūru obu iya onyo gude ọkpobe-opfu ono nwua anyi; g'anyi dū g'akpuru iphe-mbụ l'iphemiphe, o meru ememe.

Anuma emee

19 Ụnwunna mu, mu yeru obu; iphe, unu a-maru bu ọwa-a: g'onnyemonye bukwaru onye angabeje nchi l'iphe, eepfu temanu ooyee ya onu; buru onye ehu te eghujedu eghu egwegwa; ²⁰ kele iphe, eeme l'ehu-eghu taa bukwaru iphe, pfuru oto l'iphu Chileke. ²¹ Oo ya bu; unu tofu onwunu iphe, bukpoo umere, l'eshi ishi; waa iphe, bukpoo iphe-ashi; jia obu oyi; nata opfu ono, a kuru l'ime okpoma unu ono, bu iya l'a-du ike dzoo unu ono.

²² Oke-a; unu bukwaru ndu eme opfu ono ememe. Unu ta abukwaru ndu anu iya anunu kpurumu; kele ono bukwa eme onwunu eswe. ²³ Onye anupho opfu ono anunu; ophu oomedu iya ememe yeru nwoke, ele g'iphu gbaru iya l'onyo. ²⁴ Mbụ onye lechaekwadurupho enya l'onyo bya atugbuwa bya azohaehukwapho g'iphu gbaru iya. ²⁵ Obenu onye enyoje ekemu ono, adudu eka ntucha du iya; mbu ekemu, emeje g'e nweru onwonye ono; o -duru onye phuberu iya iphu; ophu o budu onuma-ozohaa; o -buru onye emeje iya ememe; onye ono be ee-gude iphe, oome meeru eze-iphe-oma.

²⁶ Onye dobesu le ya bu onye ke Chileke l'ebe abu l'oosedeye ire iya eme onwiya eswe. Onye ono be eme ke Chileke nkiya bu ke mmanu. ²⁷ Abu onye ke Chileke ophu Chileke, bu Nna kweru l'o bu okpobe iya bya aburu ophu ntucha adudu ono be bu akwo unwoogbee le mkpa, duru phe nu; waa eyeru unwanyi, ji phe anohedu eka; waa ewofu eka le mkparwu ke mgboko-a.

2

Anma okwa abo nemadzu ebo

¹ Ụnwunna mu; g'unube ndu kweru ke Nnajiuphu anyi, bu Jizosu Kereshi-a; mbu Nnaji akpabiri; unu ta abojekwa nemadzu ebo. ² Kele-a; o -buru l'onye nweru iphe gbacharu mgbuguru bya akwaa onwiya yegele bataru l'ulo-ndzukọ unu; onye ukpa -yee nwankiriba iphe batakwapo; ³ teke unu kwaberu onye pho, kwaru akwapo ubvu su iya: "Bya asugabe onwongu l'okposhi-echi-a" bya asu onye ukpa pho: "Pfuru l'eka ono" ozoo: "Bya anodu l'ali l'eka-a no-kube mu"; ⁴ ?to budu nemadzu be unu abo ebo egube ono; teme unu gude ejo egomunggo ekpe ikpe?

⁵ Unu ngabekpodapho nchi; unwunna mu, mu yeru obu. ?To budu ndu ukpa le mgboko-a be Chileke hotaru g'ephe buru ndu shi l'ekweta, ephe kwetaru nweru iphe l'iphu Chileke; bukwarupho ndu e-nweru eka o bu eze, bu iphe, o suru le ya a-nu ndu yeru iya obu-a. ⁶ Unu gbenu meru iphe-iphere kpua ndu ukpa ?Tobudu ndu nweru iphe be l'akpaje unu ehu-a? ?To budu phe be l'akpujeru unu je edobe l'ulo ndu-ikpe-a? ⁷ ?Tobudu phe anoduje epfubyi eguru epha ono, unu aza ono epfubyi-a?

⁸ Unu -nodu emewaa eze ekemu ono be unu emewaa ree, bu iya bu eze ekemu, no l'ekwo Opfu Chileke, suru: "G'i yee nemadzu ibe ngu obu g'i yeru onwongu." ⁹ Obenu le-a; unu -nodu aboje nemadzu ebo be unu emekwa iphe-eji; teme ekemu nodu anmakwapo unu ikpe, bu iphe, gbaru onye emebyi ekemu. ¹⁰ Kele onye mebekotaru iphe, ekemu pfuru g'o ha; mephodo nanu be ikpe nmakwaru l'o mebyikotaru iya g'o ha. ¹¹ Kele o bukwapho onye suru g'i ti rishi ogori suru g'i ti gbushi ochi. O -buru l'i ti ridu ogori; i nodu egbu ochi;

ị buakwaa onye emebyi ekemu. ¹² Oo ya bu; unu pfuje; teme unu emejkwapho ge ndu ee-gude ekemu ono, emeje g'e nweru onwonye ono kpee ikpe. ¹³ Kele onye ta aphuduru onye ozo obu-imemini be a taa phukwarupho obu-imemini me e-kpeje ikpe. Obu-imemini atujeru okoo kpua ikpe!

Ekweta yele iphe, eeme ememe

¹⁴ Unwunna mu; ?denu urwu, du le nemadzu suru le ya nweru ekweta; ophu oogoshidu iya l'umere? Egube ekweta ono ?oo-du ike dzoo ya? ¹⁵ Teke o bu l'o duru nwanna ke nwoke; ozoo ke nwanyi, gbagbuwa oto; teme ophu o humajedu nri ria; ¹⁶ onye lanu g'unu ha su iya: "Tokwa eh-u-o! Laa je anyaru oku; g'epho ji ngu" l'ebe abu l'o nuru iya iphe, bu mkpa eh-u iya; ?denu urwu, du l'egube iphe ono? ¹⁷ Noo g'ekweta kpoloko e te goshiduru l'iphe, eeme ememe bu iphe, nwuhuru anwuhu.

¹⁸ Obenu l'a su mu: "Gubedua nweru ekweta; mbedua nodu ejekwanu ozi." O du ree; goshiekwa mu ekweta ngu me ii-jedu ozi, du iya nu. Mbedua-a egudekwanu ozi, mu eje goshi ngu ekweta mu. ¹⁹ I kweru le Chileke bu Chileke lanu; i meru ree. Ono bukwapho g'obvu kwegbaaru gude iya anmagbaa pyaapyaapya. ²⁰ Ole iphe, ii-maru gube onye mmanu ono bu l'ekweta, eegoshiduru l'iphe, eme ememe ta abudu okpobe iya. ²¹ ?Denu g'onye-iche anyi, bu Ebirihamu gude buru onye pfuberekoto l'iphu Chileke? O shi l'iphe, o meru; kele o gude Ayizaku, bu nwa iya je egbu bu ge ya gude gweeru Chileke ngweja l'oru-ngweja. ²² ?Ti humaduru g'ekweta iya yee iphe, o meru dagbaru? Iphe, o meru goshiru l'ekweta iya dzuru edzudzu. ²³ Iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke mee g'e pfuru iya; kele o suru: "Ebirihamu kweru ke Chileke; o guaru iya ya l'apfubekoto"; teme o gua ya eguru onya iya. ²⁴ Unu huma l'oo iphe, nemadzu eme be e gude agu iya l'onye pfuberekoto; o to budu-a ekweta kpurumu.

²⁵ Nokwapho ge nwanyi ovuoba-a, bu Rehabu-a du. Oo iphe, o meru be o gude buru onye pfuberekoto; kele o kweru ge ndu Jiu, e ziru ozi bata ibe iya; bya eyeru phe aka; ephe shia uzo ozo laa.

²⁶ Kele oo g'anu-eh-u, unme adudu nwuhuru anwuhu-a bu g'ekweta, egoshiduru l'iphe, eeme ememe nwuhuru.

3

Ire bu ogu

¹ Unwunna mu; unu ta adukwa igwe buru ndu ezije iphe; kele unu maru l'anyibe ndu ezije iphe be Chileke a-ka ekpeshi ikpe ike. ² G'anyi ha etsosweje iphe, du igwerigwe. O kwa onye opfu teke edeswe bu onye dube ree. O buru egube onye ono adujkwapho ike sede onwiya. ³ Anyi -woru mkpurukpu-igwe-inya kobe inya l'onu g'o meje iphe, anyi suru g'o mee be anyi emeje inya l'ophu; l'ooshi aka anyi suru g'o shia. ⁴ Ozokwapho ugbo-mini; ?I humaru g'o habe shii; teme o buru oke pherephere anoduje akpo iya; ole oo nwa gberere eku ugbo be eegudeje anga iya l'ooshi iphe, bukpoo aka onye-ishi ugbo anga iya eshi. ⁵ Nokwapho g'ire bu nwiphe nshii; ole ootuje onwiya epha le ya enuka ire.

?Tì hụmaduru g'oswa habe shii? ọle akpuru ọku lanu etsuje obote-egu. ⁶ Sụ-a; ire bu akpuru ọku. Ire nọ-chiru ọnya iphe, bukpo ejo-iphe, nọ le mgboko-a l'ehu anyi. Ire efulwuje ogwehu nemadzu mgburugburu; teme o nọdu alotaje ọku-alị-maa tsobe le ndu nemadzu; l'ootsua ya tsufu; ooshiępho teke a nwuru onye ono; tsua jasu g'oo-nọ-beru. ⁷ Ọ tọ dudu egube anu-egbudu; ọzoo ọnu; ọzoo iphe, akpu akpukpu; ọzoo iphe, bu le mini, nemadzu ata agotajedu agota; l'ooburu l'unuphu; ophu o dudu ophu a gotaadaru; o buru l'unuphu. ⁸ Obenu l'ire ta adudu amadu suru iya agota; o bu ejo-iphe, e te gudeshijedu egudeshi. Ọ du g'eri ejo agwo, te edodu onye o taru edodo. ⁹ Ọ bu iya be anyi gude aja onye ono, bu Nna bya buru Nnajiuphu ono; ọle o bukwia iya pho be anyi gude atu nwibe anyi onu; mbukwa onye e meru; o du ge Chileke. ¹⁰ Ọ buru onu lanu ono be ago onu yee atu onu shi. Unwunna mu; o to gbaduru g'o du egube ono. ¹¹ Ọ tọ dudu nggele, asofutaje mini, atso ilu bya asofutajekwapho mini, atso utso mgbo lanu. ¹² Unwunna mu! Oshi figu ta amijekwa akpuru olivu. Ophu vayinu amijekwa akpuru figu. Nokwapho g'e te ekutadu mini, atso utso l'umaswi.

Mmamiphe, shi l'igwe

¹³ Ọ duru onye ari le ya maru iphe; nweru uche g'unu ha? Onye ono goshięshikwa iya l'eme umere oma; waa l'eme gelee ophu shi le mmamiphe. ¹⁴ Teke o bukwianu l'unu eji iji-ọnya, atso-ilu bya aburu ndu akpa ọnya; unu te ejekwa etu onwunu epha ke mmamiphe ono; kele oo uka be unu gude emebi okpobe-opfu. ¹⁵ Egube mmamiphe ono te eshikwa l'igwe. O shi l'eka ndiphe. O to shidu l'eka Unme Chileke. O shi l'eka Nsetanu. ¹⁶ Kele eka iji-ọnya yee akpa ọnya du be mkpaka dukwapho; ophu o dudu egube ejo-iphe, adudu iya nu. ¹⁷ Obenu le mmamiphe ophu shi l'igwe duebe ree; bya aburu nchi-adu-doo; bya eme gelee; bya eme onu-utso; bya aphu obu-imemini; bya ami okpobe mebyi; ophu ookpochadu mkpocha; ophu o budu tuko l'ehu-atuko-l'obu. ¹⁸ Teme mebyi, ndu eme ge nchi du doo amije bu apfubekoto.

4

Eshita ndiphe ọnya

¹ ?Bu awe be abaphe mba yee esephe opfu ono shigbaa unu? ? Tobudu eka o shigbaa unu bu l'iphe, ekpiri iya du unu? ?Tobudu iya bu iphe, bu ogu, du l'ehu unu? ² Ọobujeru iphe, agu unu erwuduru unu eka; unu egude k'iphe ono gbuharu ochi. Unu -chabe ọnya l'iphe onye ọzo; ophu o dudu; unu abaahaa mba; seahaa opfu. Unu ta ahumaduru uto iphe, agu unu; kele unu ta asuduru g'a nu iya unu. ³ Unu nọdu asuje g'a nu unu iphe; a ta ndu iya unu; opfu l'unu egudeje oriri, adudu ree epfu iya g'ee-shi g'unu egude iya mee iphe, agu unu egu. ⁴ Unube unwanyi me unwoke, eri ogori ono; ?unu ta amadu l'onye yee iphe-utso, du le mgboko-a eshi ọnya buwaa onye ohogu Chileke? Oo ya bu l'o tọ dudu m'obeta o buru onye du idagha hataru g'ephe le ndiphe shiru ọnya; onye ono emekwa onwiya onye ohogu Chileke. ⁵ Tọ du unu g'iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke bu ke mmanu, suru le "Chileke eko okophoo unme ono, o yeru g'o buru l'ime anyi ono?" ⁶ Ọle

eze-iphe-oma ke Chileke ka shii. Noo iphe, e deru l'ekwo-opfu Chileke su: "Chileke apfuchijekwa ndu ngganga ụzo. O nọdu emejeru eze-iphe-oma nū ndu wozeru onwophe alị."

⁷ Oo ya bu; unu nọdu Chileke l'eka. Unu apfu-chia Obutuswe ụzo; hūma l'oo-gbaru unu oso. ⁸ Unu kpịritaru Chileke ntse; hūma l'oo-kpịritakwarupho unu ntse. Unu kwọo onwunu eka unube ndu eme iphe-eji. Unu sachaa obu unu ree unube ndu abo obu ebo. ⁹ G'o rwua unu l'ehu; g'aphu ji unu obu; unu kwashia enya-mini. G'achi ochi buru unu aphu; g'emere me buru unu iphere. ¹⁰ Unu wozeje onwunu alị l'iphu Chileke g'ookulia unu eli.

Anma okwa epfurwushi nwanna onye

¹¹ Unwunna mu; unu te epfurwushijekwa nwibe unu. Onye epfurwushi nwanna iya; ozoo onye anma nwanna iya ikpe be epfubiyikwa ekemu; teme o buru ekemu be o gbę ekpe ikpe. Obenu le teke iikpe ekemu ikpe be i ti meeke iphe, ekemu pfuru. O kwa onye-ikpe be i bu. ¹² Onye lanu kpurumu bu onye atuje ekemu; teme o buru iya bu onye-ikpe; mbu onye ono, aduje ike dzoo ndzu; dukwapho ike gbua nemadzu. Obenu ?bu onye b'i dobesu l'i bu gube onye ono, anma nwibe ngu ikpe?

Anma okwa etu onwonye epha

¹³ Unu ngaberu mu nchi; unube ndu suru "Ntanu-a; ozoo echele be o duru mkpukpu, anyi e-je je anogba apha; gbaa ngho rita urwu;" ¹⁴ l'ebe abu l'unu maru g'echele a-du. ?Ndzū unu bu gunu? O bu enwuru-oku, akpu-lihuje; a noekwapho nwanshi l'oophukashihu. ¹⁵ Noo iphe, unu gege asuje-chia: "O -du Chileke l'uche be anyi a-tuko nodu ndzu; mee owa-a; ozoo ophu." ¹⁶ Obe l'owa be unu etse etsete bya etu onwunu epha. Egube ekuku ono g'o hakota dukwa eji.

¹⁷ Oo ya bu l'onye maru ree, o gege eme; ophu o meduru iya be o bukwa onye obu eme iphe-eji.

5

Anmaru ndu nweru iphe okwa

¹ Nta-a bu k'unube ndu nweru iphe; unu kwashia enya-mini; chia mkpu ejo-aphu, abyarū unu. ² Eku unu reshihuchaakwaru ereshihu. Teme ngwa unu buru iphe, nsu sukashichawaru. ³ Mkpola-ododo unu me ke mkpola-ochaa unu gbaakwaru egeba. Oo egeba iya ono apfuru agba unu ekebe. Oo-kepyashi anu-ehu unu g'oku. Nta-a be unu kparu eku kuberu onwunu l'ikpazu-a. ⁴ Ndu jeru unu ozi egu be unu ta apfuduru ugwo; aphu, epe agu be erwuakwa l'igwe. Teme mkpu ke ndu kpataru unu iphe, unu koru l'opfu ruwakwapho nchi Chipfu, bu Okalibe-Kakota-ike ono. ⁵ Unu buru le mgboko; tusaru ehu; eri gwogwo; eme ehu unu ehu unu. Unu tsua onwunu ebà g'anu-ebà kwaberu mboku egbu unu. ⁶ Unu nmaru ndu pfuberekoto ikpe; gbua phe; l'ebe abu l'o duru iphe, epe akposhijehawaa unu ememe.

Ata nshi waa epfu anu Chileke

⁷ Unwunna mu; unu takpökewapho nshi nodu jasū teke Nnajiuphu a-bya. Unu hūmaru g'onye koru opfu ataje nshi; kwaberu opfu iya g'o rwuta iphe, baru urwu. Otaje nshi; igwe eshi l'awuze dziee

mini dzekota iya udzumini; l'ootaa nshi jasụ l'ephefuta. ⁸ Unubedua kwapho; unu takwapho nshi; shihu obu ike; kele teke Nnajiuphu a-bya dukwaa ntse.

⁹ Unwunna mu; unu ta agujekwaru nwibe unu aphụ g'eete ekpedu unu ikpe. Unu lekwa onye-ikpe g'opofuru l'onu mgbo! ¹⁰ Unwunna mu; unu nyatajekpoephe ndu shi epfuchijeru Nnajiuphu. Unu gudeje phe nwua ota-nshi teke unu eje iphe-ehuka. ¹¹ Unu eleanaa; o kwa ndu taru nshi be anyi ekuje ndu a goru ehutu n. Unu numawaru atanshi ke Jiobu. Unu makwarupho iphe, Nnajiuphu nuru iya l'ikpazu. Kele Nnajiuphu bu onye obu-imemini bya aburu o-gba-mkpu.

¹² Oke ophu kachakponu; unwunna mu bu; unu te erijekwa angu. Unu te egudejekwa igwe ozoo ali ria angu; ophu o dukwa iphe ozo unu e-gudeje ria angu. Unu -su "ee" g'o buru ee; teke unu suru "waawaa" g'o buru waawaa; g'a ta anma unu ikpe iya.

¹³ ?O duru g'unu ha onye eje iphe-ehuka? G'onye ono pfuru nu Chileke. ?O duru onye ehutu atso? G'onye ono gwa ebvu ajaja! ¹⁴ ? O duru g'unu ha onye iphe eme? G'onye ono kukoo ndu e meru ogerenya Chiochi g'ephe pfuru opfu ehutu iya nu Chileke. Ephe egude ephe Nnajiuphu wua ya manu l'ishi. ¹⁵ Opfu, e pfuru nu Chileke bya ekweta l'oo-mee be a-dzota onye iphe eme; Nnajiuphu abya emee; l'o wekorohu. Teke o bu l'oo iphe-eji be o meru; a guaru iya ya nvu. ¹⁶ Noo ya bu; unu koshijeru nwibe unu iphe-eji unu; teme unu epfukwapho anuru nwibe unu Chileke g'ee-me g'unu wekorohu. Opfu, onye pfuberekoto pfuru nu Chileke be ike dukwa l'ere ire.

¹⁷ Elayijia bu nemadzu mmanu g'anyi bu. O pfuru nu Chileke pfushia ya ike su g'igwe buchia mini. O noo mgbarapha eto l'onwa ishi; ophu mini atadaduru l'ali. ¹⁸ O bya epfuru nu Chileke ozo; igwe bya mini. Iphe, a kuru l'ali maha mebyi ozo.

¹⁹ Unwunna mu; o -duru g'unu ha onye shisweru uzo l'okpobe-opfu ono; onye ozo duphuta iya azu l'uzo, pfuru oto; ²⁰ g'onye ono maru l'onye duphutaru onye eme iphe-eji azu; mbu onye l'eshi uzo, gberu nggo; onye ono be dzotaruru nemadzu l'eka onwu; teme o meakwarupho; a guaru iya nvu l'ikpoto iphe-eji.

Èkwo-ozì Kẹ̀ Mbù, Pyita Deru

¹ Èkwo-ozì-a shì l'èka mbèdua, bụ̀ Pyita, bụ̀ onye-ishi-ozì Jizọ̀su Kérésìhì. Ndu mu ede iya anụ̀ bụ̀ unubẹ̀ ndu Jiu ono, a chikashiru unu laa ọ̀horo je ebugbaaru ono. Ndu eburu lẹ̀ Pọtosu; ndu eburu lẹ̀ Galeshiya mẹ̀ lẹ̀ Kapadosiya; mę́chaa lẹ̀ Eshiya yẹ́e Bitiniya. ² Mbù unubẹ̀ ndu Chileke, bụ̀ Nna ọ̀taru mee; unu bụ̀ru nkiya. Chileke ọ̀taru unu; kele o shikpọ̀oro lẹ̀ mbù maru l'unu l'a-bùru ndu nkiya. Tọ̀budu iya bụ̀; ọ̀ bya ezia Unme-dù-Nsọ̀; o mee unu: unu bụ̀ru nkiya; k'ọ̀phu unu a-nọ̀du anụ̀jeru Jizọ̀su Kérésìhì opfu; wafuà gẹ̀ Jizọ̀su ono egude mee ya safukota unu iphe-ẹ̀jì, unu mekọ̀taru g'ọ̀ ha.

Mu sụ̀ gẹ̀ Chileke mee g'eze-iphe-ọ̀ma nkiya yẹ́e nchì-ọ̀du-doo rwube unu ẹ̀ka; rwube iya unu k'anyị̀nyì.

Ele ẹ̀nya ndzụ̀ ojejoje

³ G'anyi jaa Chileke ajaja. Ọ̀ọ̀ ya bụ̀ Nna Nnajiuphu anyi Jizọ̀su Kérésìhì. Ọ̀ phụ̀waru anyi obu-imemini ọ̀phu nyị̀beru g'aa-tụ̀ ọ̀nu iya. O mewaru Jizọ̀su Kérésìhì: o shì l'ọ̀nwu teta nọ̀du ndzụ̀. Ọ̀ gbẹ̀ l'ono nwụ̀-phu anyi azụ̀ ọ̀zo. Nta-a bẹ̀ anyi elewaa ẹ̀nya ndzụ̀ ọ̀phu anyi a-dzụ̀ru jasụ̀ lẹ̀ tuutuutu lẹ̀ mijimiimii. ⁴ Anyi elekwaphọ̀ ẹ̀nya l'anyi l'unu e-mechaa tũ̀ko gbarụ̀ mgba nweru iphe-ọ̀ma, Chileke doberu unu l'imigwe; mbù iphe-ọ̀ma ọ̀phu ta abyadụ̀ erehu erehu; ọ̀phu ọ̀ byadu emebiyihu emebiyihu; ọ̀phu ọ̀ yìdu kahụ̀ akahụ̀. ⁵ Ọ̀ọ̀ kele ọ̀ọ̀ l'unu woru onwunu ye Jizọ̀su l'èka bẹ̀ meru g'ọ̀ gude ọ̀ nọ̀du egudeje ike iya akwachi unu g'ọ̀ tọ̀ dụ̀ iphe l'e-me unu jeye teke oo-goshi unu lẹ̀ ya dzọ̀hawaruro unu. Ọ̀ kwarọ̀ l'ìkpazụ̀ bẹ̀ oo-goshi iya unu.

⁶ Ono bụ̀kpoadanu iphe unu a-nọ̀duje ete ẹ̀swa iya; a makwaru-a l'unu jefutaje iphe-ẹ̀huka, dụ̀ iche iche, a-hụ̀ unu ama; ọ̀le ono bụ̀-à kẹ̀ nwa nta-a; ọ̀ tọ̀ dudu g'ọ̀o-nọ̀-beru; ⁷ k'ọ̀phu e-gude iphe-ẹ̀huka ono hụ̀ta ekweta unu ama maru ?tọ̀ dudu nù nyẹ́genyegẹ̀. Unu leanarọ̀ mkpọ̀la-ododo. Ọ̀ bụ̀ iphe, vu oke aswa tẹ̀me ọ̀ nọ̀du emebiyihujekwanu emebiyihu. Ọ̀ bụ̀leru-a l'ọ̀ku bẹ̀ aahụ̀je iya gude maru ?ọ̀ bụ̀ ọ̀kpobe iya. Nokwaphọ̀ g'aahụ̀ta ekweta unu ama g'a maru ?ọ̀ bụ̀ ọ̀kpobe iya. Ekweta ono bẹ̀ unu maanaru-a l'aswa iya ka kẹ̀ mkpọ̀la shii. A -dalechaa ya; ọ̀ -bùru ọ̀kpobe ekweta; l'aa-jaa unu ajaja; mee g'unu nwua phoo g'ìphóró, shì Chileke l'èka; aakwabẹ̀kwapho unu ùbù. Ọ̀ bụ̀ru mbọ̀ku ono, Jizọ̀su Kérésìhì a-bya ono bẹ̀ ọ̀o-nwukota nno. ⁸ Onye unu yeru obu; l'ẹ̀be abụ̀ l'unu gude ẹ̀nya hụ̀ma iya; unu ta ahụ̀maduru iya l'ẹ̀nya kẹ̀ nwanta-a; obenu l'unu kweru nkiya; ete ẹ̀swa; ẹ̀hu nọ̀du atsọ̀ unu k'ọ̀phu aamadụ̀ g'a-tụ̀ ọ̀nu iya. ⁹ Iphe ono, unu ele ẹ̀nya iya ono, rwua unu ẹ̀ka; mbù l'obu unu bẹ̀ a dzọ̀taru.

¹⁰ Ndu mpfuchiru, pfuru k'eze-iphe-ọ̀ma ono, ee-mechaa meru unu ono; tọ̀kpooru nwẹ̀hu chọ̀ ndzọ̀ta ono ọ̀kpobe achọ̀cho. ¹¹ Ẹ̀phe mee g'ẹ̀phe maru teke Unme Kérésìhì, nọ̀ phẹ̀ l'ìme epfu ama ẹ̀ka l'ọ̀ọ̀ teke Kérésìhì e-je iphe-ẹ̀huka; yẹ́e teke a-kwabẹ̀ iya oke ùbù. ¹² Tọ̀budu

iya bu; Chileke bya emee ndu mpfuchiru iya ono, ephe maru l'ozu ono, ya ziru phe ono ta abudu ozi ehuphe; l'oo unubedua be e ziru phe iya gephe bya ezia. Nta-a be unu shiwaa l'eka ndu-ozu ono, bu phe byaru ezia ya unu ono bya amaru iya. Ephe byaru bya egude ike ke Unmedu-Nso zia ya unu. Unmedu-Nso ono bu Chileke be shi l'imigwe ye phe iya l'ehu. Ozi ono, e ziru unu ono be aguchakwaa agu unwu-ozozi-imigwe. O du phe g'a su l'o nwekpooru g'e meru: o doo phe enya.

Umere, du Chileke ree

¹³ Oo ya bu; unu chikobe egomunggo unu l'ekalanu; g'o kwabe akwabe g'onye liru anamu l'upfu; unu esedeje onwunu esede; unu elekwapho enya eze-iphe-oma ono; Chileke e-meru unu teke Jizosu Kereshi e-goshi onwiya ono. ¹⁴ Le teke unu te eshidu mawaru okpobe-opfu ono be bu egu ejo-iphe, shi anoduje agu unu shi kpuru unu l'eka. Nta-a, unu buwaa ndu l'anuru Chileke opfu-a unu te ekwekwa gegu ejo-iphe kpukwaduru unu egube ono, o shi kpuru unu ono. ¹⁵ Iphe, unu e-mechia nta-a bukwa g'unu shi l'iphemiphe, unu eme goshi l'unu du nso; le Chileke ono, bu iya kuru unu ono be dukwa nso. ¹⁶ Le dekwaru su: "Unu dukwa nso; le mbedua dukwa nso."

¹⁷ Qobujeru; unu -nodu epfu anu Chileke; unu eku iya Nna; mbu Chileke ono, bu iya bu onye ekpejeepho onyenonu ikpe g'iphe, o meru gbaru; ophu o dudu onye oomeje ele enya l'iphu. Noo g'o gude unu je anodu ndzu unu l'ophu; tsuje iya ebvu le mgboko owa-a, a byaru abyabya-a. ¹⁸ Unu nyatajekwa iphe, o phuru Chileke temanu o gbata unu l'eka mkpokoro umere ono, unu nwutaru l'eka nna, nwuru unu phe ono. Iphe, o gude pfua aswa ishi unu gbata unu ta abukwa iphe emebyihuje emebyihu g'okpoga-mkpola-ochaa me mkpola-ododo. ¹⁹ Iphe, o gude gbata unu bu mee ono, aswa iya paru eka ono, bu iya bu mee Kereshi. Kereshi ono be du ge nwaturu, e gude eje egwe ngweja; nwaturu, adukpoda eka uta du iya l'ehu ilile; teme ebe o dudu eka iphe, takuru iya l'ehu. ²⁰ Oo iphe ono be Chileke hota-doru iya. O hotaru iya ro teme mgboko du; o rwua le nta-a, bu ikpazu-a; o gude k'iswi ehuphe unu goshi iya ndiphe. ²¹ Oo Kereshi ono be unu no l'eka iya kweta ke Chileke; o buru Chileke ono meru iya o shi l'onwu teta dzuru ndzu; bya abukwaru iya pho kwaberu iya ubvu ophu shi l'imigwe. Oo ya bu; l'unu nowa Chileke l'eka elekwapho enya l'oo ya l'a-dzo unu.

²² Su-a; unu anoduje eme iphe, okpobe-opfu ono pfuru. Unu shi egube ono safukota iphe, du eji le ndzu unu; k'ophu bu l'unu byaru bya eyewa unwunna unu obu; ophu obu obu, unu yeru unwunna unu obu abukwa tuko-l'ehu-atuko-l'obu. Oo ya bu; unu ta ahakwa eye nwibe unu obu. Unu kukebejekwa ehuphe gude okpoma unu l'ophu yee nwibe unu obu. ²³ Kele e gudewaa opfu Chileke ophu dzu ndzu ojejeje nwuphu unu azu; ophu o to shidu le ndzu erehujerehu; o chia ophu tee rehede erehu. ²⁴ Kele

"Nemadzu l'ophu dukota

geswa.

Mma ke nemadzu

dukwapo g'okoko

eswa ono.

Ɛswa -kpohuwaa nkū bē
okoko iya erishihuje
dashihu.

25 Obenu l'opfu, Nnajiuphu
pfuru

a-dūepho jeye l'ojeje.”*

Opfu ono bē bū iya bū ozi-oma ono, a byaru ezia unu onoya.

2

Mkpuma, dzu ndzu; buru iya gude ulo

¹ Oo ya bu; unu tua onwunu ekpu tushia iphe, bukpo ejo-iphe, unu eme. Unu haa adzu aka; ophu o duhe onye a-buru tuko-l'ehu-atuko-l'obu; unu ahaa enya-pfurupfuru; haa epfubyishi nemadzū ibe unu. ² G'o buru g'egu era l'anoduje agu nwamee nshi-a bu g'opfu Chileke anoduje agu unu; mbu opfu Chileke ono, e te emerwushiduru emerwushi ono; oo ya bu g'unu e-gude iya vua evuvu; vuta k'opfu Chileke a-dzo unu. ³ Le unu le Nnajiuphu megbabewaru iphe; unu hūma l'o du ree.

⁴ Su-a; unu byapfuta Nnajiuphu ono. Oo ya bē bū mkpuma ono, dzu ndzu ono, Chileke gude tua okpa ulo iya ono. Mkpuma-a bē ndiphe hofuru tuphaa su l'o bu ogalemkpa. Ole humanu; l'enya ke Chileke bē o gbēchikwa buru iya bē o hotaru kwabē ubvu. ⁵ Unubēdua kwapho, bu ndu du gē mkpuma, dzu ndzu; bē Jizosu Kereshi gudekwa akpu ulo Unme-du-Nso; edozi ogbo uke, du nsō ke Chileke. G'unu buru ndu a-noduje anu Chileke ngweja, du iya ree. ⁶ Kele e deru l'ekwo-opfu Chileke su:

“Lenu; mu gudeakwa aka mu
toḡbo mkpuma le Zayonu.

Mkpuma ono bē mu hotaru;

o buru

mkpuma vu oke-aswa;

teme o buru itso gude ulo.

Iphe, bukpo onye daphuberu

iya nu bē

ta abyakwa akwa izimanu.”

⁷ O kwa l'ehu k'unubēdua, kwetaru ke Kereshi bē mkpuma ono bu iphe, akwabē ubvu; a bya l'ehu ke ndu te ekwedu ke Kereshi bē;

“Mkpuma ono, ndu l'akpu

ulo jikaru ono

mechaaru bya aburu

mkpuma, gude ulo.”

⁸ Teme e dekwaapho su:

“Mkpuma ono bē bukwa

mkpuma,

anoduje adu ndiphe

upfu

bya abukwarupho epfu,

ephe e-vukotaje daa iko.”*

* 1:25 1:24-25 Gūnaa Azá 40:6-8. * 2:8 2:8 Gūnaa Azá 8:14.

Noo kele ephe jikaru ekweta opfu Chileke. O buru ge Chileke dobekpohawaru l'oo-du phe bu onoya.

⁹ Obenu l'unubedua bu ndu Chileke gude eka iya hota. Unu bu ogbo uke ke Chileke; bya aburu oha du nso; buru ndu Chileke nwe enwenwe; k'ophu unu e-me g'ajaje iya ajaja; mbu onye ono kufutaru unu l'ochii kuru unu ye l'iphoro iya, du biribiri ono. ¹⁰ O dukwaru teke unu eshidu buru ndu ke Chileke; nta-a be unu buwaa ndu nkiya. Ete shidu phuru unu obu-imemini; obenu le nta-a be o phuru unu obu-imemini.

Umere, gbaru ndu Kereshi towaru l'egbu

¹¹ Ndu mu yeru obu; unu bukwa nlwamulwa le mgboko-a; teme unu byakwa iya pho g'onye kpafutaru uri. Oo iphe ono meru g'o gude mu nodu epfuru iya unu; epfushiru iya unu ike su unu jiko g'unu te ewokwaru onwunu togboru egu ejo-iphe, du iche iche, anoduje agu nemadzū egu ememe. O kwa ndzu ophuū ono, Chileke nuru unu ono be egu eme ejo-iphe ono anoduje etso ogo. ¹² G'umere unu shije ekiri l'iphu ndu ete ekwedu ke Chileke; k'ophu bu ephe -bokponu unu ibo l'unu bu ndu eme ejo-iphe; ephe eleana umere unu l'o dunukaru ree; ephe egudekwanu iya jaa Chileke ajaja mboku ono, oo-bya ekpee phe ikpe ono.

¹³ Unu wozejekwa onwunu ali l'iphu ndu oha meru ndu-ishi; m'obvu Nnajiuphu; l'iphu ndu-eze, bu phe be ike du l'eka; ¹⁴ me l'iphu ndu bu o-chi-oha, bu ndu e yeru g'ephe hūje ndu eme ejo-iphe ahūhū; ephe ajaje ndu ophu eme iphe, du ree ajaja. ¹⁵ Noo kele iphe, du Chileke l'uche bu g'unu gude umere oma mechishia ehu-eswe ehu-eswe ndu amadu iphe anoduje epfuru unu ono. ¹⁶ Kereshi be toakwaru unu l'egbu. Ole o to bukwa g'unu bya eworu onwunu saaru eme iphe-eji ogbo. Unu mejechia umere, gbaru ndu ejeru Chileke ozi. ¹⁷ Unu kwabeje onyemonye ubvu. Iphe, bukpo ndu bu unwunna; mbu ndu no Kereshi l'eka; be unu eyekotaje obu. Unu tsujekwa Chileke ebvu. Unu akwabejekwapho eze ubvu.

Iphe-ehuka, Kereshi jeru bu anyi iphe-leta-mee

¹⁸ Unube ndu ejeru nemadzū ozi; unu wozejekwa onwunu ali l'iphu nnajiuphu unu; kwabeje iya ubvu. Iphe, bukpo iphe, ephe suru g'unu mee; unu mejekwa iya. G'o to bukwapho onye ophu nnajiuphu iya duru odoo bya emeru onu utso be a-kwabeje iya ubvu kpoloko. G'onye ophu nnajiuphu iya duru ehuka kwabejekwa iya pho ubvu. ¹⁹ Chileke be ehu atsojekwa utso me o -buru l'unube ndibe iya gude iya ata nshi eje iphe-ehuka, byaru unu; mbu iphe-ehuka, e meru unu; unu nodu eje l'ebe abu l'o duru iphe, unu meru, du eji. ²⁰ Ole o to bukwa: a -nodu ahū ngu ahūhū iphe, du eji, i meru i nodu ata nshi; ono ta agbakwaru g'a jaa ngu ajaja iya. O kwa onye meru iphe, du ree; a nodu echi iya iphe ehene; onye ono nodu ata nshi; noo onye Chileke a-ja ajaja iya bu ono.

²¹ Noo l'o kwa eje iphe-ehuka egube du Chileke ree ono be Chileke kudoru unu oku iya. Le Kereshi l'onwiya gudekwa k'iswi ehu unu jekwaapho iphe-ehuka. Ono buwaruro iphe-leta-mee be o meru doberu unu; k'ophu unu a-nodu anwu eka iya. ²² "Onye adudu iphe-eji, o mejeru; ophu ntuphu-ire adujeduru iya l'onu."

²³ A kwagokpokwaaru iya iphù; òle o to phulataduru. E mee ya mkpawere; òphu ò dudu onye ò sùjeru lẹ ya e-melata. Iphe, ò mechiaru bụ l'ò woru onwiya ye Chileke l'ẹka; mbụ Chileke ono, bụ onye-ikpe, ekpeje ikpe, pfuru nhamunha ono. ²⁴ Kéreshi l'onwiya bẹ vutawaru iphe-ẹji, anyi meru g'ò hakota l'ẹhu onwiya teke ono, a pfugburu iya l'oswebe onoya. G'anyibedua ono, nọ l'eme iphe-ẹji nwuhu anwuhu ono abya adzuru ndzụ buru ndu pfuberekoto. Ò kwa igbiri ẹchachi e chiru iya bẹ e gude mee g'unu wekorohu. ²⁵ Noo l'unu shi eje phururugbadaa g'aturu, ephu ụzo; obenu lẹ nta-a bẹ unu lwaphutawaru azụ; lwapfuta onye ono, eche unu g'onye eche aturu; bya abụkwarupho onye eleta ndzụ unu ọnya ono.

3

Umere, gbaru nwanyi yee ji iya

¹ Nokwaphọ g'ò dụ unubẹ unwanyi, alụ ji. Unu wozejekwa onwunu alị l'ẹka ji unu nọ. Ọo ya bụ k'òphu bụ; o -nweru ji unu phẹ ndu òphu te eyejedu ọnu l'opfu Chileke; ẹphe ahuma ẹguru umere, unu eme gude iya bya emelaha opfu, Chileke pfuru; m'obetarurọ òphu unu epfuduru phẹ kẹ Chileke. ² Noo kẹle ẹphe e-gudewarọ ọnya phẹ ahuma umere, adudu ẹka ụta dụ iya, unu eme eyeru phẹ; opfu l'unu atsu Chileke ebvu. ³ Omemma unu ta agbakwaru g'ò buru iphe, eme l'akpọ-ẹhu, bụ iya bụ aswngashi ẹgbushi; waa egude unwu iphe, e meshiru lẹ mkpola-ododo kwaa onwunu ngwa; yele eye ẹrengete uwe. ⁴ G'ò bujechiaru g'unu e-me dozirwee ime okpoma unu g'ò tọ buru ẹka retoshihuru eretoshihu; g'ò buru omemma k'eme odoo yee eji obu oyi. Iphemiphe ono bẹ tukokwaru bukataru iphe, aswa parụ ẹka l'ọnya kẹ Chileke. ⁵ Kẹle ọo ẹgube ono bụ g'unwanyi shi egudeje eme omemma nkephe teke k'ichee. Ẹphe shi edobejeru onwophe Chileke iche; teme ẹphe shi anọduje ele Chileke ọnya l'ẹka. Ẹphe shi ewozeje onwophe alị l'iphu ji phẹ. ⁶ Ọo ẹgube ono bẹ Sera shikwaphọ anuru Ẹbirihamu opfu ekuje iya nnajjuphu. Nta-a bẹ unubedua buakwaa okpobe unwu Sera mẹ unu -nọdu emeje-a iphe, pfuru ọto; òphu ò dudu iphe, eyejekwadu unu ebvu.

⁷ Unubẹ ndu òphu bukwanu unwoke, alugbaa nwanyi; unu mejekwarupho nyee unu umere, dụ ree. Unu maru onwunu ẹhu l'alululu, unu alụ nwibe unu. Unu kwabejekwa phẹ ụbvù; eshinu unu maanarụ-a l'unwanyi bẹ ụvohu ka b'adu; eme lẹ nwoke. Unu letajẹ phẹ ọnya; mejeru phẹ iphe, mkpa iya duru phẹ. Noo kẹle unu l'ẹphe a-tuko shi l'ẹka Chileke gbaru mgba nweru eze-iphe-oma ono, bụ iya bụ ndzụ ojejoje. Unu mejekwa umere, dụ ẹgube ono k'òphu ò tọ dudu iphe, akposhi unu epfu anụ Chileke.

Ewere, eeme onye pfuberekoto

⁸ Ẹka mu a-sube opfu ono ishi bụ; g'uche unu bujekwaru nanu. G'iphe-ẹhuka, byaru nwibe unu rwuje unu l'ẹhu g'ò rwuru onye ò byaru. Unu yejekwa nwibe unu obu. Noo kẹle unu bụ ndibe Chileke. Unu bukwaru ndu obu-imemini. Unu wozejekwa onwunu alị l'ẹka nwibe unu nọ. ⁹ Onye -meru unu ẹji; unu te egudejekwa eme ẹji pfua ya ugwo iya. Onye -phuru unu iphu; unu te ephulatajekwa. Ò chikwaa iphe, unu e-mejechia bụ g'unu gojechiaru ọnu-oma nụ onye

obu. L'iphe, Chileke kudoru unu oku iya bukwa ge ya goru onu-oma nu unu.

10 "L'iphe, bu onye o du g'a
su le ndzu iya e-tse ogologo;
teme o dukwa iya pho g'a
su le
mboku-mboku abujeru
iya k'oma;
g'onye ono te egudehekwa
ire iya tu ikpoki;
ophu onye obu adzujekwa
uka.

11 G'onye ono gbakutaru
eme iphe-aji azu
watachia eme iphe,
du ree.

G'onye ono kukebeje ehu
cho iphe,
bu o -mee ya nchi-adu-doo.
O -chota iya g'o to tujokwa
iya eka.

12 Noo kele Nnajiuphu,
bu Chileke
be anodujeepho eleta
ndu pfuberekoto
enya.

O nodu angabejekwapho
nchi numa epfufu,
ephe epfu anu iya.

Obenu le ndu ejo-iphe
be ooghajeru azu."*

13 Su-a; ?denukpoo onye suru unu emekata me o -nodu ehe unu ihee eme iphe, pfuru nhamunha? 14 O -bukpooru nu l'unu a-nodu eje iphe-ehuka; opfu l'unu eme iphe, pfuru-oto; g'ehu tsojekwa unu. Ge ndzu ta agujekwa unu m'ephe -nodu eye unu ebvu; ophu o dukwa iphe, unu ejejekpoo ay oshi iya. 15 Iphe, unu e-mejehia bu g'unu gudeje obu unu g'o ha kwabeje Kereshi, bu Nnajiuphu unu ubvu; gude goshi iya l'oo ya bu Nnajiuphu unu. Unu kwagebejephoo akwagebe tekenteke k'ophu bu l'o -duru onye jiru unu k'iphe ono, unu ele enya iya ono; unu eyeeru iya okpobe onu; goshi iya iphe, meru g'o gude unu nodu ele enya iphe ono, unu ele enya iya ono. 16 Unu meje nno g'obu ataa awajekwanu unu mini; k'ophu bukwanu o -nweru ndu l'epfuru unube ndu ke Kereshi ejo opfu; unu egude umere oma ono, unu eme ono meru iphere kpua phe.

17 L'o kakwa ree le nemadzu jeru iphe-ehuka; opfu l'oome iphe, du ree; m'o -bukwaru l'o bu iphe, du Chileke l'uche bu onoya; eme le nemadzu anwu onwu ejo-iphe, o meru. 18 Kele Kereshi l'onwiya jekwarupho akpo iphe-ehuka lanu nwuhu kele ndiphe eme iphe-aji. O buru onye ono, pfuberekoto ono be nwuhu-chiru ndu apfubeduru-eka-oto; k'ophu oo-duta anyi dupfu Chileke. Ndiphe bu egbugbu

* 3:12 3:10-12 Guna Ebu 34:12-16.

mmanụ bẹ ẹphe gburu ogwẹhu iya. Obekwanu lẹ Unme Chileke meru iya ọ nọdu ndzụ. ¹⁹ Ọ buru ike Unme Chileke ono bẹ o gude bahụ lẹ maa jefu ndu maa ono, a tuchiru lẹ mkpọro ono jẹ epfuaru phẹ opfu Chileke. ²⁰ Lẹ teke ndiche ono, Nuwa kuru eze ugbo ono bẹ ndu teke ono jikakwaru angabẹ nchị l'iphe, Chileke epfu; Chileke takpọepho nshi ngabekotaru phẹ; ọphu ọ dudu; jeye teke ọ nnyaru ọ haa mini; ọ bya erigbushikọta phẹ. Ọ buerupho nwa ndu abadu ishi bẹ bahuru l'eze ugbo ono; iphe, ẹphe dū bahụ iya bụ umadzu ẹsato kpoloko. Ọ buru mini ono, ugbo ono ese eli l'eli iya ono bẹ Chileke shi dzọo phẹ. ²¹ Mini ono bẹ nọ ọnodu baputizimu, e gude adzọ unu kwaphọ. Ọ tọ bukwa l'a asafuje anyi inyi l'ẹhu; ọ chikwa l'anyi egudeje iya arwo Chileke g'o mee g'obu ta awa anyi mini. Ọ buru l'eteta, Kéreshi shi l'onwu teta nọdu ndzụ bẹ ooshije dzọo anyi. ²² O tetaru ono lashia jẹ anọdu l'imigwe l'ekutara Chileke, bụ Nna. Iphe, bukota ojozi-imigwe g'ẹphe hakotakpoo; mękpoo iphemiphe, ike dū l'ẹka; mę iphemiphe, bukotakpoo ndu-ishi l'imigwe nọdukota iya l'ẹka.

4

Ndzụ ọphúú

¹ Kéreshi bẹ jeru iphe-ẹhuka teke ọ nọ lẹ mgboko-a. Ọo ya bụ; g'ọ buẹkwarupho gẹ k'iphe-ẹhuka ono dū Kéreshi bụ g'ọo-duje unu; mbụ g'unu kwakọbekwa k'eye ẹgube iphe-ẹhuka ono. Ọ tọ dukwa onye jeebejeru ẹgube iphe-ọtsu-l'ẹhu ono lẹ mgboko-a ọ gbeshi jeye ẹka l'eme iphe-ẹji ọzo. ² Ọo ya bụ; unu wataekwapho eme iphe dū Chileke l'uche. Ọ buru g'unu e-gudewa iya rọ ememe bụ onoya lẹ nwa nta-a, unu nọkwadu l'eliphe l'ẹka-a. Unu te eyeekwaru ẹgu ejo-iphẹ agugbabe unwu-eliphe ọnu. ³ Unu lewarọ ime teke unu shi meta iphe, unwu-eliphe eme. Unu shi buru ndu iphere bvuru l'iphu; unu nọdu ewojeru onwunu haaru ẹgu ejo-iphẹ; yee angunuka mę yee ejo-uzere; mę etsojeerupho achọ-phe ẹka unu angu mee; yee anọdu agwaphe agwa mę ọbvụ. ⁴ Nta-a bẹ ọ gbẹkwa bya adu ndu ono, ta amadu Chileke ono biribiri l'unu te etsojeeduru phẹ emephe ejo ememe ono; ọphu unu l'ẹphe anọdu ndzụ ọla-l'iswi ono. Ọo iphe ono meru g'o gude ẹphe nọdu anọduje epfubyishi unu. ⁵ Ọle mbọku, Chileke e-kpe phẹ ikpe abyaakwaa. Ọo mbọku ono bẹ ẹphe a-bya apfuru Chileke l'iphu; gude ọnu phẹ shi ishi lanu dokotaru iya iphe, ẹphe meru l'eli-mgboko-a; mbụ Chileke ono gbẹ kwakọbehawanu k'ekpe ndu nwuhuru anwuhu mę ndu nọ ndzụ lẹ mgboko-a ikpe ono. ⁶ Ọ kwa iphe ono meru g'o gude e je ezia ndu maa ozi-oma ono k'ọphu e-kpe phẹ ikpe, duru ogwẹhu; ẹphe anọdukwanu ndzụ ọphu Chileke nọ.

Egude iphe-oma, Chileke meru ngu jeeru iya ozi

⁷ Su-a; teke iphemiphe-a l'abvụ bẹ dukwaa ntse. Ọo ya bụ g'unu sedeje onwunu; g'ęnya doo unu risaa; k'ọphu unu a-duje ike epfu anu Chileke. ⁸ Ọphu kachakpọo nū bụ g'unu yeekwapho nwibe unu obu ọkpobe eyeye kwaseru; kẹle ẹgube n-yemobu ono ekpuchijekwa ikpoto iphe-ẹji. ⁹ Unu kwajeru nwibe unu ẹbyaa. Ọle g'unu ta agujekwa aphu iya. ¹⁰ Eshi ọphu Chileke megbawaru unu eze-iphe-oma, dū iche iche; bya anuchakwaapho onyemonye iphe-oma l'ẹhu l'ẹhu; g'onnyemonye gude iphe-oma ọphu Chileke nuru iya mee iphe,

a-baru nwibe iya urwu. O kwa unu mee nno l'ọ buru iya bu l'unu bu ndu letaru ẹnya ọkpobe eleta l'iphe-oma, Chileke nuru unu. ¹¹ O -duru onye epfu opfu; g'onye ono pfujee ya pho g'ọ bu Chileke l'onwiya epfu iya. O -duru onye eyetaru ndu ozo eka; g'onye obu yetaje iya ge Chileke nu-beru iya ike. Oo ya bu; g'ee-shikwanu l'iphe, anyi emeje ememe ndiphe eshi Jizosu Kereshi l'eka kwabe Chileke ubvu; mbu onye ono, okwabe ubvu me eze ike, paru eka apaa; bu nkiya ono jasu le tuutuutuu le mimiimii. Nokwa g'ọ du.

Iphe-ehuka, ndu no Kereshi l'eka eje

¹² Ndu mu yeru obu; g'ejo iphe-ehuka ono, abyapfutaje unu ono ta adujekwa unu biribiri. Egube oke iphe-ehuka ono bukwa iphe, e gude eme g'a maru ?unu noshiru-a ike l'eka Chileke. G'ọ to dujekwa unu g'ọ bu iphe, etu iya adujeduru be byapfutaru unu. ¹³ O chikwaa iphe, unu e-meje bu g'ehu tsoje unu utso l'unu tukoru gbaru mgba eje udu iphe-ehuka, Kereshi jeru; e -mechaa g'ehu akwata tsoo unu tsohikpoo ya unu ike mboku ono, Chileke e-goshi odu-biribiri Kereshi ono; mbu unu a-kwata gude obu unu g'ọ ha tee eswa. ¹⁴ O -buru l'egude iswi ehuh Kereshi ako unu onu; be unu bukwa ndu a goru onu-oma nu; noo kele Unme Chileke, bu iya emeje g'unu gbaru mgba l'odu-biribiri Chileke anopyabewaro unu l'ehu kwaseru. ¹⁵ Ole o -duru onye l'eje iphe-ehuka; g'iphe-ehuka, ooje ta abukwaru k'iswi ochi, o gburu; ozoo iphuru o ziru; ozoo ejo-iphe ozo, o meru; ozoo kele o bu onye eseje opfu. ¹⁶ O chia teke unu eje iphe-ehuka opfu l'unu bu ndu ke Kereshi; g'iphere iya ta adukwa unu; o chia g'unu keleje Chileke ekele l'oo epha Kereshi be eeku unu.

¹⁷ Le teke Chileke e-kpe ndiphe ikpe dukwaa ntse. O buru ndibe iya be oo-vuru uzo dabek iphe obu l'ehu. Teke o bu le Chileke vu uzo dabek anyi egube iphe ono l'ehu; doanaa mu ro g'odo-dukpoo ndu ono, jikaru ozi-oma Chileke ono.

¹⁸ "Teke o bukwanu le
g'e-me dzota onye
pfuberekoto
shihuru ike egube ono;
leanaro g'odo-duru
ndu ta atsudu Chileke
ebvu mewaro iphe,
bukpoo ndu ozo,
ta anuduru Chileke
opfu g'ephe ha."*

¹⁹ Oo ya bu; g'iphe, bukpoo ndu eje iphe-ehuka le g'ọ du Chileke g'ephe jee ya; mejekwa umere omaa. G'ephe wokwaru ndu phe ye Chileke ono l'eka, bu onye ono, meru phe nu; teme o buru onye epfuje iphe; pfushia ike l'iphe, o pfuru.

5

Eleta ndu Chiochi ẹnya

¹ Iphe-a, mu abya epfufu-a bukwa ndu e meru ogerenya Chiochi be mu epfu eyeru. Le mbedua, bu Pyita bukwa onye e meru ogerenya

* 4:18 4:18 Gūnaa Etu 11:31.

Chiochi g'unu bu teme mu gudekpoo enya mu humakota iphe-ehuka ono, Kereshi jeru onoya g'o hakotakpoo gberegedege. Mu yikwarupho le ndu onye le Kereshi gbawaa mgba nweru odu-biribiri iya, bu iphe, ata duedu g'oo-no-beru Chileke emee l'aa-huma-dzuru iya. ² Su-a; unu chejekwa unwu aturu Chileke ono nche, letaje phe enya ree. Unu egude obu unu meje iya egube o du Chileke l'uche; unu te emejekwa iya g'o bu iphe, e kebutaru unu ekebuta; o chia g'unu yeru ehu leje ozi ono. Unu te ejekwa iya nweru ekpiri okpoga. ³ Unu te emejekwa ndu ono, Chileke yeru unu l'eka ono g'ephe bu ohu, unu gbaru agbagba. G'umere unu buchikwaaru phe iphe-leta-mee. ⁴ Oo ya bukwanu g'oo-buru teke onye-ishi ndu nche aturu ono byaerupho k'egoshi onwiya l'oo-mee g'unu nodu ndzu ojejoje, bu iya bu obunggo, du biribiri, ata yidu mebyihu emebyihu.

⁵ Nokwapho ge mu akakwarupho unube ndu ophu ka aburu unwegirima; unu wozejekwa onwunu ali l'iphu ndu bu ogerenya. Mbua-a; iphe, mu epfuru unu g'unu ha bu; g'iphemiphe, unu eme goshijekwa l'unu ewozeje onwunu ali l'eka nwibe unu no. Unu eyetajeru nwibe unu eka; kele "Chileke ajikajekwa ndu eku onwophe; o nodu emejekwanuru ndu ophu wozeru onwophe ali eze-iphe-oma." ⁶ Oo ya bu; unu wozeta onwunu ali l'iphu Chileke; k'opfu oo-woli unu eli me o -rwuepho. Chileke ono bukwa iya be bu Okalibe-Kakota-Ike.

⁷ Unu tukoo iphe, bukpuo iphe, unu ayoo oshi iya tukoo ye Chileke l'eka; kele enya iya ta alufujedu alufu l'eka unu no. ⁸ G'enya doo unu risaa g'unu nodu che nche l'onye ohogu unu, bu Nsetanu tsoakwaru ejephe g'oduma, tsoru aba hanyihanyi achoo onye oo-dzu-gbu lajashia taa. ⁹ Unu pfu-chije iya uzo; unu apfu-shikwananaa ike l'ekwekwe, unu kweru ke Chileke; l'unu maakwaru-a l'unwunna unu g'ephe hakota l'eliphe-a be tukuru ejekota egube iphe-ehuka ono. ¹⁰ Obenu l'oo Chileke ono, bu iya bu onye eze-iphe-oma kpakoru mikoo l'eka ono be kuru unu g'unu le Kereshi tugba buru nanu; oo ya bu g'unu l'iya atuko nodukota l'eka lanu, bu eka odu-biribiri iya ono, ata bvudu abvubvu ono no. Oo ya bu l'unu -jetaepho iphe-ehuka ono nwanshii; yebedua l'onwiya emee unu; unu adukota ree; mee unu; unu eshihu ike; bya emekwapho unu; unu akabaa apfushi ike l'ekwekwe, unu kweru. ¹¹ G'ikemike bukotaru nkiya jasu le tuutuutuu le mijimiimii. Nokwa g'o du.

Ekele mkpochi-ishi

¹² Mu pfuakwaru nwakpuru opfu olemole deeru unu l'ekwo-ozia. O buru Sulivanusu be gude eka iya deeru mu iya. Sulivanusu ono bu nwanna anyi, mu maru l'o bu onye e gude ire iya eka. Su-a iphe, mu ederu iya unu bu ge mu gude iya mee g'obu shihu unu ike; teme mu nodu emekwapho ge mu gude iya pfuru unu l'iphemiphe ono be tukuru buru eze-iphe-oma, shi Chileke l'eka. Unu pfukwaru l'eze-iphe-oma ono; pfushia ya ike.

¹³ Le ndu ke Chileke, no le Babilonu; mbu Chiochi, Chileke hotakwarupho g'o hotaru unu be l'eklekwaro unu. Maku, bu nwa mu ekelekwaro unu. ¹⁴ Unu kelekwa nwibe unu ekele; nmata phe akpa, du nsu. Ge Chileke mee g'unube ndu unu le Kereshi tugbaru buru nanu g'unu ha buru guu. Nokwa g'o du.

Ĕkwo-ozì K'èbo Pyita Deru

¹ Ĕkwo-ozì-a bẹ shì l'ẹka mbẹdua, bụ Sayimonu Pyita, onye ejeru Jizosu Kéreshi ozi; bya abụkwarupho onye-ishi-ozì iya. Ndu mu ede iya anụ bụ unubẹ ndu ono shì l'apfubekoto kẹ Chileke mẹ kẹ Onye-Ndzọta bụ Jizosu Kéreshi nata ekweta ophu bụ okpobe iya gẹ k'anyibedua.

² Gẹ Chileke mekwaa g'unu kabaa ya amaru; l'o mekwaapho g'unu kabaa amaru Nnajiuphu anyi bụ Jizosu okpobe amaru eje. G'eze-iphe-oma mẹ ẹhu-guu, shì iya l'ẹka rwube unu ẹka rwube iya k'anyinyi.

Chileke kuru unu bya ahoṭa unu

³ Anyi maru Nnajiuphu ono marweta iya ree; mbụ onye ono, bụ iya kuru anyi g'anyi bya g'anyi l'iya gbarụ mgba l'odu-biribiri iya; waa l'iphe-oma, onoduje eme. Oo l'amama ono, anyi maru iya ono bẹ Chileke shì gude eze ike nkiya nụ anyi iphemiphe, mkpa iya duru anyi g'anyi gude noduru iya ndzụ; emekwapho umere, egoshije l'anyi akwabẹ iya ùbvù. ⁴ Oo eze ike iya ono bẹ o gudekwapho kweshia anyi ukwe-iphe, dukota ree okpobe adudu; ukwe-iphe dakiri atụ onu iya; oo ya bụ g'unu egudekwanu k'ukwe-iphemiphe ono gbakuta azu l'emebyishi onwonye ono, ndu mgboko-a l'emebyishi onwophe; kele ẹphe eyedzujeru onu l'egu ẹjo-iphe anoduje agugbabe phe nụ; waa g'unu lẹ Chileke agbaru mgba meje umere omaa ono, oome ono. ⁵ Oo ya bụ g'unu kukebeje ẹhu se g'unu meje umere omaa yekwa l'ekweta unu. Iphe ozo, unu e-yekwa l'umere omaa aburu anwuta. ⁶ Iphe ozo, unu e-yekwafua l'anwuta iphe aburu esede onwonye. Iphe, unu e-yekwakwanu l'esedeje onwonye aburu ota-nshi. Iphe, a-nodukwa nụ etso ota-nshi aburu akwabẹ Chileke ùbvù. ⁷ Akwabẹ Chileke ùbvù aburu iphe, a-nodu etso iya nụ bụ ehe onwunu. Iphe ozo, unu e-yekobefua l'ehe onwunu ono aburu n-yemobu. ⁸ Unu -nodu emewaa ẹgube umere ono eje l'iphu bẹ unu taa bukwaru 'ogalemkpa; ophu unu abueduru ndu ta amidu mebyi; l'amama unu maru Nnajiuphu anyi, bụ Jizosu Kéreshi. ⁹ Ole-a; onye iphemiphe ono teke erwubedu ẹka; atsukwa ishi; mbụ l'onye ono ta ahumajedu iphe, no ẹnya. Teme onye ono zohawaa l'oo Jizosu bẹ sashikotaru iya iphe-ẹji, o shì mehawaa.

¹⁰ Oo ya bụ lẹ-a; unwunna mu; o kwa unu bụ ndu Chileke kuru hoṭa unu mee unu buru unwu iya. Oo iphe ono meru g'o gude unu jee ekukebeje ẹhu eme g'unu gude umere unu egoshi l'unu bupho unwu iya obu eviya; lẹ teke unu emewaa iphemiphe ono bẹ unu ta abyakpokwa eshiswe ụzo. ¹¹ Unu -nodu emewaa nno ta adukpoekwa iphe, byakpoo anọ-chi unu ụzo g'unu ta abahushi l'alị-eze Jizosu Kéreshi, bụ Nnajiuphu anyi, bya aburu Onye-Ndzọta anyi.

¹² Noo g'o gude mu nodu ari lẹ mu a-nyatajekpoerupho unu iphemiphe ono. Mu makwaru-a l'unu machahawaru iya; teme l'unu pfushiwaru ike l'okpobe-opfu ono, e ziru unu ono. ¹³ O buru iya meru mu nodu ari l'ọ ka ree gẹ mu nyatakotaru unu iphemiphe

ono nta-a, mu nõkwadu ndzụ l'ulo-ekwa k'ogwehu-a gude yeru unu okú; ¹⁴ eshinu mu mawaru l'ọ tọ dudu g'oo nõ-bekwaduru nta-a; mu alashia; noo kele Nnajiuphu, bu Jizosu Kereshi be goshiwaru mu l'orwuwaru mu l'alala. ¹⁵ Mu e-kukebekpopho ehu anyataru iya unu; k'ophu bu mu -anofedu; unu ta azohabaedu iya azoha.

Ndu gudekpoo enya phe huma ubvu, Chileke kwaberu Kereshi

¹⁶ Le teke anyi ziru unu k'ike Jizosu Kereshi ono, bu Nnajiuphu anyi ono, bu ike, oo-gude bya ozo ono; be o to bukwa akophè, nemadzu ritaru l'oriri iya be anyi koru unu. Anyibedua be gudekpokwa enya anyi huma odu-biribiri iya. ¹⁷ Kele Chileke, bu Nna kwaberu iya ubvu bya emee ya o gbua nwiiinwii teke ono, eguru olu-opfu ono shi l'akpabiri Ogbu-nwiiinwii rwua ya nchi su: "Onye owa-a bu Nwa mu nwoke, mu yeru obu; o jiru mu epho." ¹⁸ Anyibedua l'onwanyi numakwaru olu-opfu ono, shi l'imigwe ono teke ono, anyi l'iya tukoru nodu l'eli ubvu, du nsọ ono.

¹⁹ Anyi kabaa ekweshi ike l'iphemiphe ono, ndu mpfuchiru Chileke pfuhawaru ono be bukota okpobe-opfu g'o ha. Oo-buru unu eme ree me unu -nodu angabeje iya nchi; unu du g'iphoro, nõ l'eka ochii agba jasụ nchi abohu; ge kpokpode nchi-abohu ono ekeahaa paapaapa l'obu unu. ²⁰ Ole ophu kachakponu, bu ophu unu e-vukpoadaru uzo maru bu le-a; iphe, ndu mpfuchiru Chileke pfuru ta adukwa ophu epe shi l'uche phe pfua g'o du phe. ²¹ Kele mpfuchiru te eshidu l'uche nemadzu. Obenu le ndu mpfuchiru, du-nsọ pfuru opfu, shi Chileke l'onu ge Unme-du-nsọ meru g'ephe pfua ya.

2

Iphe, e-me ndu mpfuchiru, epfu iphe, Chileke epfuduru

¹ Le teke ndiche be o nwekwaru ndu mpfuchiru shi epfuje iphe, Chileke epfuduru. Nokwapho g'o duru ndu a-nodu l'echilabo unu ezi iphe, Chileke epfuduru. Epe a-jikachakwa jika Nnajiuphu anyi, bu Jizosu; mbu onye ono, bu iya gbaftaru phe l'eka iphe-eji ono, epe shi eme ono. Oo iphe ono meru g'o gude iphe-eji, epe meshiru tukoru phe l'ishi. O buru iya e-me epe alaa l'iyi egwegwa. ² Ikpotu nemadzu e-mechakwaa tsoahaa phe; meahaa ejo ememe. Ooburu iphe, epe a-nodu emegbabe be ndu ta abudu ndu ke Chileke ee-gude wata epfubyishi okpobe-opfu ono, bu iya bu uzo ke Chileke ono, anyi etso ono. ³ Ndu ono, anoduje ezi unu iphe, abudu okpobe-opfu ono bukwapho ekpiri okpoga be eshitaje phe iphu. Epe -gbeshi; epe atuko uka, nõ le mgboko dzushia wushiru unu. Epe egude nno ghoppyabe unu l'ugho; ria unu okpobe okpoga. Ole o to dukwanu g'oo-nõ-beru nta-a; Chileke anmaa egube ndu ono ikpe. Noo kele Chileke pfuhawaru iya ro teke ndiche dobe edobe. Mbu l'iphe ono, bu iya e-gbu ndzu phe ono te ekujekwa mgbenya.

⁴ Le-a; o -buru le Chileke ta ahaduru unwu-ojozi-imigwe, meru iphe-eji g'ephe ria ya ke mmanu; o tua phe mkporo chiru ye l'okualima; le tsukiribaa eka agba ochii g'ephe nodu ngaberu mboku ikpe onoya; ⁵ o -buru le Chileke ta ahaduru ndiphe ono, meru iphe-eji teke ndiche ono ke mmanu; obenu l'o gude utso bya atuko unwueliphe ono rigbushia; ndu o dzotaru buerupho Nuwa, bu onye ezi

phẹ k'apfubekoto waa umadzu esaa ozo kpoloko; ⁶ ọ -buru l'ọ nmaru Sodomu yee Gómóra ikpe gude ọku tsufukota phẹ ẹphe buru ntụ; ẹphe chihu lẹ mgboko l'ophu; shi nno mee ge ndu ta akwabedu Chileke ubvu maru egube iphe, ya e-me phẹ; ⁷ teme ọ buerupho Lotu, bu onye pfuberekoto be ọ dzoru l'eka ono, ndu eme ejo-ememe bu ono. Nno l'ọ shi abujeru; ndu ali ono -nodu eme ejo umere, rehuru erehu ono; l'odu Lotu eji shii; bya atsukwa iya pho l'ehu atsushi iya ya ike. ⁸ Mbụ-a; ọ to dudu mboku-mboku, nwoke ono pfuberekoto ono te eshidu aphurwushije enya; anurwushi nchi l'ejo-ememe, ndu iphe-eji ono shi anoduje eme; k'ophu bu l'ejo-ememe, oogudeje enya huma me ophu onu lẹ nchi shi anoduje agbawashi iya obu.

⁹ Oniya bu l'ọ -buru l'ọ noo g'ọ du bu ono; oo ya bu lẹ Nnajiuphu maru-a g'oo-me dzoo ndu kweru nkiya; maru g'oo-me yeru phẹ eka g'ẹphe nahu iphe-ehuka, byapfutaru phẹ nu; bya amakwarupho g'oo-shi tuchia ndu iphe-eji l'eka ẹphe a-nodu; l'ọ nua phẹ aphu k'iphe-eji, ẹphe meru; ọ buru eka ono be ẹphe a-nodu jeye mboku ikpe. ¹⁰ Mbụ-a; ndu oo-kachakpoo njo bu ndu ejo-iphe ono; mbu ndu ono, buepho iphe, ẹphe anodujeepho achọ bu g'ẹphe mee iphe, bukpo iphe, ẹgu iya enwu phẹ phuruphuru l'ehu; mbu iphe, bu ẹphe -mee ya; ẹphe emerwushia onwophe; ndu adudu onye ẹphe anuru opfu; mbu ndu ono, ezi iphe, abudu okpobe-opfu ono; ndu bu 'anule-nchi; ndu anoduje eku onwophe ekuku; ndu ata atsujedu ebvu epfubyishi ndu ono, a ta ahumajedu l'enya l'ogbu-nwijnwii imigwe ono. ¹¹ L'unwu-ojozi-imigwe be kakwa ndu ono ike okpobe akaka bya akakwa phẹ pho enweru unme; ole ẹphe te ejejekwa anodu l'iphu Chileke epfurwushi phẹ su l'ẹphe meru eji. ¹² Obenu lẹ ndu owa-a; bu iphe, edoduru phẹ enya be ẹphe anoduje epfubyishi. Ẹphe du g'anu-egbudu, enwedu egomunggo, bu iphe, a nwudu phẹ bu g'a nmataje phẹ l'onya gbaa; ọ buru g'e meru anu-egbudu bu g'ee-me phẹ; ẹphe alaa l'iyi. ¹³ Oo iphe ono a-buru urwu, ẹphe e-rita l'ejo-iphe ono, ẹphe yeru eka ememe ono. Je akpachakpoo l'echilabo eswe be ẹphe anodujeela-a eme g'ẹphe ria iphe ono, ẹgu iya enwu phẹ phuruphuru l'ehu ono; ẹphe -nodu eme iya ehuru atsote phẹ-a utso. Ono bu iphe, iphere bya aburu iphe, uta me unu -nodu ahaje phẹ g'unu l'ẹphe tuko eri nri; me unu dokobe eri nri.

¹⁴ Lenaa l'obujeru; enya phẹ -humawaa nwanyi; l'ogue phẹ pho g'a su l'ẹphe lẹ nwanyi ono kwaru. Ophu ọ dudu teke ẹgu eme ejo-iphe agu-buhuje phẹ agu-buhu. Ntanta-a ẹphe edetawa ndu ophu anoshiduru ike l'iphe, ẹphe kwetaru; ẹphe anma l'onya phẹ. Iphe, doru phẹ enya buepho g'ẹphe e-shi kpaa okpoga. Ono be ẹphe metawaru jeye o ria phẹ ishi; ẹphe buru ndu a tuwaru onu! ¹⁵ Ẹphe paru okpobe uzo ono, pfuru nhamunha ono haa eje phururugbadaa; bya eetsowaa eka Belamu, bu nwa Bosoru; mbu onye ono bu iphe, o yeru enya bu okpoga, ookpa l'uzo apfuduru oto ono. ¹⁶ A baaru iya mba ejo-ememe ono; k'ophu bu lẹ nkafu-igara, ete pfujedu opfu saru onu pfua opfu ge nemadzu gude kposhia onye mpfuchiru ono eme umere onye obu.

¹⁷ Ndu ono, ezi iphe, abudu eviya ono bu 'ogalemkpa. Ẹphe du g'obvu, mini tahuru. Ẹphe du g'igwe -rwuchaaru erwurwu k'edze mini; pherephere zikaa ya. Chileke nmawaru phẹ ikpe. Eka akwakoberu phẹ be gbahuru tsukiribaa. ¹⁸ Ẹphe anodujeepho epfu

g'ò bụ phẹ kachaa amama; ẹmanu opfu obu abụkwarupho mkpọkoro opfu. Ẹphe nọdu egudeje iphe ono, ẹgu iya enwu phẹ phuruphuru l'ẹhu ono gbaḅe ọnyà nmeta ndu buwokwadu-a bẹ ẹphe nahuru ndu eshiswe ọzo. ¹⁹ Ẹphe ekweje phẹ ukwe enweru onwonye; ọle ẹphebedua l'onwophẹ te enwekwanu onwophẹ. Ẹphebedua bụ ohu umere, rehuru erehu ono, ẹphe anọduje eme ono. Noo kele ọo iphe, ka amadu ike; lwu-kpee ya bẹ amadu bụ ohu iya.

²⁰ Mbụ lẹ ndu ono nwekwaru-a teke ẹphe shi maru Nnajiuphu anyi, bụ Jizosu Kéreshi ọkpobe amaru; mbụ Onye-Ndzota anyi ono. Sụ ọphu ẹphe eshiẹdu eshi ẹjo ọzo ono, emerwuje unwu-eliphe ono. A nọnyaephe; ẹjo umere ono, ẹphe shi hawaa ememe ono lwa azu bya eria phẹ ishi ọzo; ka phẹ ike lwu-kpee phẹ. Ọ kwa iya bụ l'onodu ẹhu onye ono abya aka njọ; eme lẹ g'ò dūhawaa lẹ mbụ. ²¹ Mbụ-a; o gogo kakwaru ẹgube onye ono ree; ọme ọ tọ dukpoda teke ọ majeru ọzo bụ o -shia ya; Chileke agwa ya l'onye pfuberekoto; eme l'onye ono machaarụ ọzo ke Chileke bya atsụ-phu azu haa emeje ekemu ono, Chileke turu iya ono. ²² Ọ kwa iya bụ l'iphe ono, aanmajẹ l'etu ono a-vua l'ẹhu onye ono, bụ iya bụ ẹtu, a nmaru, suru lẹ "Nkuta nwachaarụ ẹnwa laphu azu je erichaa ya." Ẹtu ọzo buru lẹ "Ezi bẹ a wuchaarụ ẹhu; ọ laphu azu je ebvua ẹpuchi." Noo gẹ ndu ono du bụ onoya.

3

Nnajiuphu a-bya ọzo

¹ Ndu mu yeru obu; ọwa kweakwa akpo ẹkwo-ozì ẹbolechiko, mu dewaru unu. L'ime ẹkwo-ozì labo ono bẹ mu dewaru gude yeru unu ọkú; nyataru unu g'unu riye ọriri iphemiphe ono, e ziru unu ono. ² Ọo ya bụ; unu nyatajẹkwa opfu, ndu mpfuchiru Chileke ono pfuru teke ndiche. Ndu ono bụ ndu eeyeru ùbvù. Unu anyatajẹkwapho iphe ono, Nnajiuphu, bụ Onye-Ndzota ono shi l'ẹka ndu-ishi-ozì iya zia unu. ³ Iphe, e-vukpoadaru ọzo doo unu ẹnya bụ ọwa kpoda; mgboko-a bya l'abvu bẹ o nwekwaru ndu e-mechaa buru ndu taa dujedu ike sede onwophẹ l'ẹgu ẹjo-iphe, enwu phẹ phuruphuru l'ẹhu; bukwarupho ndu a-nọduje aja unu ewenu. ⁴ Iphe, ẹphe e-pfuje bụ; "Denuhununu Jizosu obu, kweru unu ukwe lẹ ya a-bya ọzo obu? Kele e -shi teke nna anyi oche phẹ nuru laa bẹ iphemiphe dwekwapho g'ò du; e -shi teke e meru mgboko." ⁵ Ẹphe elekebekpọephe ẹnya; jika jinya ẹnya l'ẹphe taa rıdu ọriri iphe ono, Chileke meru teke ndiche ono. L'ọo opfu, Chileke pfuru l'onu kpoloko bẹ o gude mee igwe mee alı. Alı shi lẹ mini du; ọ buru mini ono meru iphe ndzu du lẹ mgboko. ⁶ Teme lẹ Chileke meru igwe dzee mini; rigbukota iphe, shi du lẹ mgboko ophu shi du teke ono l'ophu; ọ buru ọla-l'iswi. ⁷ Igwe yele alı, bụ ophu du nta-a bukwa opfu onu bẹ e gude sede iya g'ò nọdu jeye mboku, ọku e-kepyashi iya, bụ iya bụ mboku oke ikpe ono. Noo mboku, Chileke a-nma ndu ta anuduru iya opfu ikpe; mee phẹ ẹphe aburu ọla-l'iswi.

⁸ Ọle-a; ndu mu yeru obu; iphe lanu unu ata zohajedu bụ l'ẹnya nnajiuphu bẹ ujiku lanu dukwa iya-a g'unu-kuru-unu apha; unu-kuru-unu apha dukwa iya pho g'ujiku lanu. ⁹ Nnajiuphu ta akpukwa ẹhu akpukpu eme iphe, o kweru ukwe iya, bụ iya bụ iphe, ndiphe anọduje arı. Ọ kwa nshi bẹ ọotarun anyi kele ọ tọ dudu onye ọ du iya g'a sụ l'ọ laru l'iswi; ọ chia g'izimanu lwa onyemonye azu.

¹⁰ Mbụ lẹ mbọku, Nnajiuphu a-bya bẹ ọo-byakwa g'onye-oshi byaru oshi l'enyashi. Mbọku ono bẹ igwe e-deru riiriiri mihu. Iphemiphe, dū l'igwe; kpokpode mẹ ọnwā mẹ ẹnyanwu bẹ ọku e-kekọta. Mgboko l'ophu mēkpoo akanya, ndiphe seru dobe l'ime iya bẹ ọku e-kepyashikotakwa. ¹¹ Eshinu unu mawaru l'iphemiphe-a, dū lẹ mgboko-a bükota iphe, e-kepyashihu l'ọku; unu kwabekwarupho onwunu ẹnya meje umere, gbaru unu l'ememe. Unu nujeru Chileke opfu; unu eworu ndzū unu g'ọ ha ye iya l'ẹka g'ọ bükotaru nkiya. ¹² Unu chierupho ẹnya yee l'uzo; ngaberu mbọku, Chileke a-bya emebia mgboko-a. Ọo mbọku ono bẹ Chileke a-tū ọku l'igwe; oke okpomọku apaa ẹka; k'ophu iphe, nọkota iya nū a-dazehukota. ¹³ Ọle-a; Chileke bẹ kwekwaru anyi ukwe emefuta igwe ọphúú yee mgboko ọphúú. Ono bụwaa ndu pfulerekoto l'enyā Chileke bụ ndu e-buru iya nū kpoloko. Ọ buri mgboko ọphúú ono bẹ anyi ele ẹnya iya.

¹⁴ Ọo ya bụ; ndu mu yeru obu; eshinu unu ele ẹnya iphemiphe-a; unu kukebeepho ẹhu dobe onwunu ọrū g'ọ tọ dū iphe, aa-ta unu uta iya l'iphu Chileke. G'unu lẹ Chileke dū lẹ ree. ¹⁵ Unu anyatajekwa l'iphe, meru g'ọ gude Nnajiuphu nọdu ata nshi ono bụ g'unu bya gẹ ya dzoo unu. Ọ kwapho iphe ono bẹ nwanna anyi Pọlu, anyi yeru obu dehaakwarupho unu l'ekwo-ozī, o detaru unu. Ọ kwa Chileke bẹ nuru iya mmamiphe, o gude dee ya. ¹⁶ Lẹ-a; iphe, bükotakpoo ekwo-ozī, o deru g'ọ ha bẹ o pfukotakwaru opfu iphe-a, e-mechaa mee nū-a l'iphe, bükpoo ekameka, o pfuru opfu gbaa ya ọkpa. Iphemiphe ono, Pọlu deshikotaru ono nwekwaru ndu ophu oopfufe, te ekwejedu edo ẹnya. Ọ buri iphe ono meru g'ọ gude ndu amadu iphe; mbụ ndu apfushiduru ike l'ekwekwe, ephe kweru kẹ Chileke; nọdu ewojeru iya gha igharaphu, bühukwaa g'ephe aghajẹ ikpoto iphe ọzo, e deru l'ekwo-opfu Chileke. Ọ buri egube ono bẹ ephe emeje gude ẹka phe meta ọla-l'iswi tukobe onwophe l'ishi.

¹⁷ Ọo ya bụ; ndu mu yeru obu; eshinu unu vuwaa ọzo makotaru iphemiphe-a; unu kwabekwaru onwunu ẹnya gẹ ndu ejo-mbọku ono te eduphu unu; g'ephe te eme unu g'unu kweta l'uka ono, ephe anọduje adzushi ono bẹ bụ ọkpobe-opfu; shi nno mee g'okpa chiswafu unu g'unu lufu l'okpobe ọzo ono, unu pfuru pfulushia ike ono. ¹⁸ Ọo ya bụ lẹ-a; g'eze-iphe-oma kẹ Chileke nọdu aka shii l'ẹhu unu; unu akakwapho amaru Nnajiuphu anyi bya aburu Onye-Ndzota anyi, bụ Jizosu Kéreshi okpobe amaru. Ọo ya kpoloko kpeekpu bụ onye aannodu akwabẹ ụbvū mbọku-mbọku jasū lẹ tuutuutuu lẹ mimiimii. Nokwa g'ọ dū.

Èkwo-ozì Kẹ̀ Mbù, Jìonu Deru

Opfu, bú ndzù, shì Chileke l'ẹ̀ka

¹ Iphe, anyi ede l'ẹ̀kwo-ozì-a anù unu-a bukwa k'onye ono, ẹ̀pha iya bú Opfu Chileke-a, bú iya bú kẹ̀ Opfu, bú ndzù, shì Chileke l'ẹ̀ka-a. Opfu ono, anuje ndzù ono shikpọ̀ lẹ̀ mbùlembu dù. Anyi nùmakpooru iya lẹ̀ nchì; bya ahùma iya l'ẹ̀nya; gbuá ya ẹ̀nya igo; bya ebyia ya ẹ̀ka. ² Onye ono, bú ndzù ono bẹ̀ e meru k'ọ̀phu eegudeje ẹ̀nya hùma iya; anyi hùmawa iya. Ọ̀ búrú iya bẹ̀ anyi atùru unu ọ̀nu iya-a, bú iya bú kẹ̀ ndzù ojejoje onoya. Ndzù ono bú yẹ̀ Chileke, bú Nna shihawaa nọ̀duta. Chileke bya egoshiwa iya anyi; mee anyi maru iya. ³ Ọ̀ bú iphe ono, anyi hùmaru l'ẹ̀nya bya anùma lẹ̀ nchì ono bẹ̀ anyi akọ̀kwarupho unu-a g'anyi l'unu atùgbabe onwanyi. Atùgba ono bú atùgba ọ̀phu anyi lẹ̀ Chileke, bú Nna waa Nwa iya, bú Jizọ̀su Kéreshi tùgbaru. ⁴ Iphe, anyi ededoru unu iphemiphe-a bú g'ẹ̀hu atsofu anyi l'unu ọ̀tso l'ishi.

Chileke bú ìphóró, ngarù ẹ̀gu

⁵ Ọ̀wa-a bú ozì, anyi nùmaru iya l'ọ̀nu; bú iya bẹ̀ anyi akọ̀ru unu-a, bú iya bú lẹ̀ Chileke bú ìphóró; ọ̀chii ta adùdu iya ililekpọ̀. ⁶ Teke anyi sùru l'anyi l'iya tùgbaru onwanyi; l'ẹ̀ka anyi nọ̀ l'ọ̀chii; bukwa ọ̀ka bẹ̀ anyi adzù; tẹ̀me ọ̀phu anyi emedu ire-lanù. ⁷ Obenu teke anyi bú l'ìphóró gẹ̀ yẹ̀bedua nọ̀ l'ìphóró-a; ọ̀o ya bú l'anyi lẹ̀ nwibe anyi tùgbaru; mee Jizọ̀su, bú iya bú Nwa Chileke nọ̀du asafùkotaje anyi iphe-ẹ̀ji, anyi meru g'ọ̀ ha.

⁸ Teke anyi sùru l'anyi te emedu iphe-ẹ̀ji bukwa onwanyi bẹ̀ anyi aghọ̀ru ọ̀gho; tẹ̀me ọ̀phu ọ̀kpobe-opfu ono adùdu anyi l'ẹ̀hu. ⁹ Teke anyi kọ̀shìru iphe-ẹ̀ji, anyi meshìru b'ọ̀o-gùru anyi nvù l'iphe-ẹ̀ji ono g'ọ̀ ha; bya asafùkota anyi iphe, bukota ẹ̀jo umere, anyi eme; eshinu ọ̀ bú onye apfùshije ike l'iphe, o kweru ukwe iya; bya abùru onye emeje iphe, pfuru ọ̀to. ¹⁰ Teke anyi sùru l'anyi te emeduru iphe-ẹ̀ji bẹ̀ anyi mewaru iya onye ntuphu-ire; tẹ̀me ọ̀phu opfu iya adùdu anyi l'ẹ̀hu.

2

Kéreshi agbajeru anyi mkpu

¹ Ụ̀nwegirima mu; iphemiphe-a bẹ̀ mu edekwaru unu l'ẹ̀kwo g'unu te emeje iphe-ẹ̀ji; ọ̀le teke ọ̀ dùru onye meru iphe-ẹ̀ji bẹ̀ anyi nwekwarù-a onye epfuchìru anyi l'ìphu Nna anyi. Onye ono bú Jizọ̀su Kéreshi, bú onye pfùberékoto. ² O woru onwiya gwee ẹ̀ja ọ̀ha; gude gwefu iphe-ẹ̀ji, anyi meshìru mẹ̀kpoo iphe-ẹ̀ji, ndu mgboko mgburugburu meshìru; ọ̀ tọ̀ búdu-a ọ̀phu anyi meshìru nwẹ̀kiya.

³ Teke anyi emeje iphe, Chileke tùru ekemu sù g'e meje; ọ̀o ya bú anyi amakaharu l'anyi maru iya. ⁴ Onye sùru lẹ̀ ya maru iya; ọ̀phu oomedu iphe, ọ̀ tùru ekemu sù g'e meje bú onye ntuphu-ire; ọ̀kpobe-opfu ta anọ̀du iya l'ẹ̀hu. ⁵ Obenu l'onye eme iphe, Chileke pfuru bẹ̀ bú onye yeru Chileke obu yefukpọ̀o ya ya l'ishi. Noo iphe, e-me g'anyi

makaharù l'anyi l'iya tughbaru buru nanù bụ onoya. ⁶ Onye sùru lẹ yẹe Chileke tughbaru bẹ ọ gbaru kẹ g'ọ nọdu ẹgube ndzụ ono, Jizosu shi nọdu ono.

Ekemu òphúú

⁷ Ndu mu yeru obu; ekemu-a, mu ederu unu-a ta abụekwa ekemu òphúú; ọ bụwaa akahù ekemu, unu shikpọ lẹ mbụlembu nweru; akahù ekemu ono bụ ozi, unu numahawaru. ⁸ Ọle mu edekwaru-a unu ekemu òphúú; kele ọkpobe-opfu iya ono bẹ a gbẹ nūmawaa l'ẹhu Kéreshi waa l'ẹhu unubèdua; noo l'ọchii abvūwaa abvūbvū; ọkpobe iphóró gbẹ shiwaa unu l'ẹhu abyawaa adùdu.

⁹ Onye sùru lẹ ya nọ l'iphóró ono; tẹme nwanna iya dukwa iya phọ ashì bẹ bukwa l'ọchii bẹ ọ nọkwadu byasù nta-a. ¹⁰ Onye yeru nwanna iya obu nọ l'iphóró ono; ẹbe ọ dudu iphe, onye ono emejekpọo bụ iphe, e-me g'onye ọzo dalahù l'eme iphe-ẹji. ¹¹ Obenu l'onye nwanna iya dū ashì nọ l'ọchii ono; tẹme ọ nọdu eje daadishi l'ọchii; ọphu ọ madu ẹka ooje; kele ọchii ono mewaru ẹnya gbahụkota onye ono tsukiribaa.

¹² Mu ede ẹkwọ-a anụ unubẹ ndu bụ unwegirima; kele Chileke gudewaa k'ẹhu Jizosu gwaru unu nvù l'iphe-ẹji, unu meshiru. ¹³ Mu ede iya anụ unubẹ ndu bụ nna; kele unu maru onye ono, shi lẹ mbụ dū onoya. Mu nọdu ede iya anụ unubẹ ndu bụ okorọbya; kele unu lwụ-kpewaru Onye-Njọ ono, bụ Obutuswe l'ọgu. Mu ede iya anụ unubẹ unwegirima; kele unu maru nna ono.

¹⁴ Mu dewaru iya nū unubẹ ndu bụ nna; kele unu maru onye ono shi lẹ mbụ dū onoya. Mu bya edewa iya nū unubẹ ndu bụ okorọbya; kele unu shihuru ike; opfu Chileke buru unu eburu l'ẹhu; tẹme unu lwụ-kpewaa Onye-Njọ ono, bụ Obutuswe.

¹⁵ Unu te eyekwa mgboko-a ẹnya; ọzoo iphe, dū iya l'ime. Onye yeru mgboko-a ẹnya bẹ te eyekwaru Chileke bụ Nna ẹnya. ¹⁶ Kele iphemiphe, dū lẹ mgboko-a, bụ iya bụ ẹgu ẹjọ-iphe, agugbaa nemadzū; waa ẹgu enweru iphemiphe, ẹnya humaru; mękpoo eku-onwonye ọ-phushia-ugbu l'iphe mgboko-a ta abụkwa l'ẹka Nna bẹ o shigbaa; ono shigbaa lẹ mgboko. ¹⁷ Mgboko-a mę iphe, dū iya nū, bụ iphe, agugbaa nemadzū tükokwaru abyawaa ephushihukọta; obenu l'onye eme iphe, dū Chileke l'uche a-dzuru ndzū jasū lẹ tuutuutu lẹ mјimiimii.

Onye-achị-nta-Kéreshi

¹⁸ Unwegirima mu; nta-a buakwa teke ikpazū. Unu nūmawaru l'onye-achị-nta-Kéreshi l'a-bya. Nta bẹ ndu achị-nta-Kéreshi duakwaa igwerigwe. Ọ buru iphe ono meru g'ọ gude anyi maru lẹ nta-a bụwaa teke ikpazū. ¹⁹ Ndu ono shikwa l'echilabọ anyi lufu; anyi l'ẹphe shihaakwa nọduta; ọle ọ tọ dudu teke ẹphe bujeru anyi. Ọme ẹphe bụ anyi mę anyi l'ẹphe anọdukwaa; obenu l'ẹphe lufuru g'ọo-buru iphe, doru ẹnya l'ọ tọ dudu g'ẹphe ha mę onye lanū, bụ anyi.

²⁰ Obenu l'unubèdua bẹ Kéreshi yewaru Unme-dū-Nsọ l'ẹhu; unu makọtaru iphe ono, bụ ọkpobe-opfu ono. ²¹ Sụ-a; iphe, mu ededoru unu ẹkwọ-a ta abụkwa l'unu ta amadū ọkpobe-opfu ono. Ọ kwa l'unu maru iya; tẹme unu makwaruphọ l'ụka g'ọduhabe ta abụdu l'ọkpobe-opfu bẹ ooshije.

²² ?Bùhunú onye bú onye tarú ishi k'adzú ùka, abùdu onye ekwedú l'òo Jizòsù, bú Kéreshi òbù, Chileke kweru ukwe iya. Noo onye bú onye-achì-nta-Kéreshi bú onò; mbù onye jìkaru Nna jìka Nwa. ²³ Kéle onyemoye, jìkaru Nwa jìkawaru Nna. Obenu l'onye kwetarú ké Nwa bẹ woakwaruphò onwiya tughbabe l'èhu Nna.

²⁴ A bya l'èhu k'unubèdua; mu sù g'ozì onò, unu nùmaru eshi lẹ mbù onò nò-shièkwaphò unu ike l'òkpoma; g'unu gudeshia ya ike. Ò -bùrú l'iphe onò, unu nùmaru eshi lẹ mbù onò nò-shirú unu ike l'òkpoma; noo ya bú; unu lẹ Nwa mẹ Nna atughba bùrú nanù; g'unu tughbaru iya kwasèrú. ²⁵ Òwa-a bú iphe, Kéreshi kweru anyi ukwe iya, bú iya bú ndzù ojejoje.

²⁶ Onò bükwa ké ndu eme g'èphe mee unu mkpurukpuru-ènya; duswee unu ùzo l'iphe ké Kéreshi bẹ mu deru unu onò. ²⁷ Obenu l'unubèdua bẹ Chileke yewaru Unme-dù-Nsò nkiya l'èhu. Mkpa onye òzo, ezi unu iphe ta adùeduru unu; eshinu Unme onò ezikòtaje unu iphemiphe; tẹme iphe, oozije bùrú òkpobe-opfu; òphu ò dudu ùka, dù iya nù. Òo ya bú; unu lẹ Kéreshi tughbakwa bùrú nanù g'unu tughbaru iya kwasèrú. Nokwa iphe Unme onò ziru unu bú onò.

²⁸ Nta-a bú lẹ-a; ùnwegirima mu; unu l'iya tughbakwa bùrú nanù g'unu tughbaru; g'òoburu teke o goshièruphò onwiya g'òbù eshihu anyi ike g'anyi te egude iphere tsùhu iya ebvu teke òobya. ²⁹ Teke ò bú l'unu maru lẹ Chileke bú onye pfulerekoto; g'ò dokwaaphò unu ènya l'onyemoye, eme iphe, pfuluru òto bẹ bú nwa, Chileke nwùrú.

3

Abùrú ùnwu Chileke

¹ Unu hùmaru ègube gẹ Chileke, bú Nna yebewaru anyi obu ké g'ò kua anyi ùnwu iya; tẹme ò bùrú iphe, anyi bú bú onò. Iphe, meru iphe, ndiphe amadù anyi bú l'èphe ta amadù iya. ² Ndu mu yeru obu; nta-a bẹ anyi buakwaa ùnwu Chileke. Iphe, anyi e-mechaa bùrú teke afutakwa; òle iphe, anyi maru bú lẹ teke Kéreshi byaèruphò bẹ anyi a-dù g'ò dù; eshinu ò buèphò g'ò dù bú g'anyi a-hùma iya. ³ Noo ya bú; onye nò Jizòsù l'èka ele ènya abyabya iya onò; l'a-bùjeru onye dubebe ree; lẹ Jizòsù òbù l'onwiya bẹ bükwa onye dubebe ree.

⁴ Onyemoye meru iphe-èjì bẹ ikpe nmaakwaru l'ò mebyiru ekemu Chileke; kéle eme iphe-èjì bú emebyi ekemu Chileke. ⁵ Unu maru l'òo Kéreshi òbù byaru g'ò bya ewofu nemadzù iphe-èjì l'èhu; tẹme yèbedua l'onwiya ta adùkwa iphe-èjì, dù iya l'èhu. ⁶ Ò tò dükwa onye yèe Kéreshi tughbaru bùrú nanù emejekwadu iphe-èjì; òphu ò dükwa onye emeje iphe-èjì hùmajewaru iya nù; òphu ò bùrú k'amaru iya amaru.

⁷ Ùnwu mu; unu te ekwekwa g'ò dùrú onye e-duswee unu ùzo l'iphe ké Kéreshi. Onye eme iphe l'ùzo, pfuluru òto bẹ bükwa onye pfulerekoto gẹ Kéreshi bukwaphò onye pfulerekoto. ⁸ Onye eme iphe-èjì bú ké Obutuswe; kéle Obutuswe anòduje emeswe Chileke e-shikpòò lẹ mbù. Iphe, Nwa Chileke byadoru bükwa g'ò mebyia iphe Obutuswe eme emebyi.

⁹ Onyemoye, Chileke nwùrú te emejeèdu iphe-èjì; kéle Unme Chileke l'erewa ire l'èhu onye onò; k'òphu ò tò byadu emeje iphe-èjì; eshinu ò bú Chileke nwùrú iya. ¹⁰ Waa g'ee-gude maru ndu bú pphẹ bú

unwu Chileke; mę ndu bu unwu Obutuswe bu ọwa-a: onyemonye ete emejedu iphe l'uzo pfuluru ọto te shikwa lę Chileke; ọphu onye eyeduru nwanna iya obu eshikwapho lę Chileke.

Eye nwibe onye obu

¹¹ Unu makwaru l'ozì-oma ono, e shi lę mbulembu zita unu ono bu g'anyi yee nwibe anyi obu. ¹² G'anyi ta adukwa gę Kenu. Lę Kenu nokwa l'eka Onye-Njo ono, bu Obutuswe gbua nwune iya. Sụ-a; ?bu gunu kparu iphe, o gburu nwune iya obu? Iphe, kparu iya nu bu lę Kenu obu l'onwiya bę umere iya du eji; umere kę nwune iya buru umere, pfuluru ọto.

¹³ Unwunna mu; g'o to dujekwa unu biribiri l'unu du ndiphe ashi. ¹⁴ Ophu anyi makpodaru bu l'anyi shi nwuhu anwuhu; ole anyi shiwaa l'anwuhu ono futawaa; bahu lę ndzu. O buru iphe, anyi gude maru l'o noo g'o du bu ono bę bu l'anyi yeru unwunna anyi obu. Onye te eyeduru nemadzu ibiya obu bę nwuhukwaru anwuhu g'o nwuhuru. ¹⁵ Iphe, bukpo onye nwanna iya du ashi bukwaa ochi bę o gburu; unu maanaru-a l'onye gburu ochi bę ndzu ojejoje ta nodu l'ehu. ¹⁶ Sụ-a; g'anyi gude maru iphe, bu eye obu bu lę Kereshi haru g'e gbua ya l'opfu ehuru anyi. Oo ya bu l'anyibedua bę o rwubekwarupho ahaje g'e gbua anyi l'opfu ehuru onye anyi l'iya tukoru nodu Chileke l'eka. ¹⁷ Ole teke o bu l'o duru onye eku mgboko-a byaru; o buru onye yee ya tukoru nodu Chileke l'eka bę mkpa byaru; obeta ophu ogbaru iya mkpu o kpo-chiaru iya okpoma; ?bu gunu bę egube onye ono a-gbabe okpa su lę ya yeru Chileke obu? ¹⁸ Unwegirima mu; g'anyi te eyejeshi obu l'onu l'onu; g'anyi gudeje umere goshi l'onye-a bę anyi yeru pho obu eviya.

Enweru okpoma l'iphu Chileke

¹⁹ Oo ya bu; anyi -nodu eme nno; anyi egude iya maru l'anyi shi-a l'okpobe-opfu ono. Oobuwaru iya ro bę anyi e-gude mee g'obu kabaa anyi eshihu ike l'iphu Chileke; ²⁰ mę o -duru teke obu anma anyi ikpe; kele Chileke ka obu anyi shii; teme o maru iphemiphe. ²¹ Unwunna mu; o -buru l'obu ta anmajedu anyi ikpe; bunu iya bu lę ndzu ta aguedu anyi l'iphu Chileke. ²² Anyi anataje l'eka iya iphe, bukpo iphe, anyi suru g'o nu anyi; kele anyi emeje ekemu, o turu; teme anyi nodu eme iphe, du iya ree. ²³ Iphe, bu ekemu ono, Chileke turu su g'anyi meje ono bu g'anyi woru onwanyi ye l'eka Nwa iya bu Jizosu Kereshi; wafua g'anyi yee nwibe anyi obu, bu iya bu iphe, o turu anyi l'ekemu su g'anyi meje. ²⁴ Onye emeje ekemu Chileke bę bukwa ebubu l'ime Chileke teme Chileke bukwarupho l'ime iya. Iphe, anyi egudeje maru lę Chileke bu l'ime anyi bu Unme iya, o nuru anyi.

4

Unme Chileke l'unme Obutuswe

¹ Ndu mu yeru obu; o to bubekwa ndu suru lę Unme Chileke bu phe l'ehu bę l'a-bujeru ephe -pfua iphe; unu ekweta l'o bu eviya. Unu dalejeadakwaa ya adale g'unu maru; ?Unme obu shia l'eka Chileke? L'o nwekwaru ndu mpfuchiru wufuru dzuru mgboko nta-a epfu iphe, Chileke epfuduru. ² Sụ-a; wakwa g'unu e-gudeje maru Unme ophu shi Chileke l'eka baa. Iphe, bukpo onye pfukpowaru l'edzudzu-oha

sù lẹ Jizọsu Kéreshi byaru-a bya aburu nemadzu eviya lẹ mgboko-a; unu amaru lẹ Unme, bu onye ono l'ẹhu bua Unme, shi Chileke l'ẹka. ³ Iphe, bukpo unme te ekwejedu epfu lẹ Jizọsu Kéreshi byaru-a bya aburu nemadzu lẹ mgboko; unu amaru l'unme k'ono te eshidu l'ẹka Chileke. Unme k'ono bu unme k'onye ono, bu iya bu ọchi-nta-Kéreshi. ?Ọ kwa l'unu nūmawaru l'onye-achi-nta-Kéreshi ono e-mechaa bya? Ọ byaakwaru. Ọ nọakwa lẹ mgboko anọno.

⁴ Obenu lẹ-a; unwu mu; unubedua shikwa lẹ Chileke. Unu mekpeakwaru pẹ. Noo kẹle onye bu unu l'ime kakwaa onye bu lẹ mgboko-a ọkpehu. ⁵ Sụ-a; ephe shikwa lẹ mgboko-a; opfu ephe epfu shi lẹ mgboko-a; ndu mgboko-a nọdu anuru pẹ opfu. ⁶ Anyibedua bu kẹ Chileke. Ọ buru ndu maru Chileke bu ndu ekweje lẹ k'anyi bu iya. Ndu abudu kẹ Chileke te ekwejedu lẹ k'anyi bu iya. Nokwa g'anyi egudeje makaharu unme ire-lanụ yẹle unme ntuphu-ire.

Chileke bu n-yemobu

⁷ Ndu mu yeru obu; unu g'anyi tuko yee nwibe anyi obu l'eye obu shikwa l'ẹka Chileke; temanu onye yeru nwibe iya obu bẹ bukwa onye Chileke nwuru; teme ọ buru onye maru Chileke. ⁸ Onye te eyejedu nwibe iya obu ta amakwa Chileke; kẹle Chileke bukwa eye obu l'onwiya. ⁹ Gẹ Chileke gude goshi anyi gẹ ya yeberu anyi obu bu l'o ziru Nwa iya lanụ, ọ nwuru kpoloko; g'ọ bya lẹ mgboko g'anyi eshi iya l'ẹka dzuru ndzụ. ¹⁰ Ẹka n-yemobu ọwa-a gude shia iche bu lẹ-a; ọ tọ budo l'ọo anyibedua yeru Chileke obu; ọ bu-chia Chileke bẹ goshiru l'ọo yebedua yeru anyi obu. G'ọ gude goshi iya bu l'o woru Nwa iya ye g'ọ bya eworu onwiya gwee aja ọha; gude gwefu iphe-ẹji, anyi meru.

¹¹ Ndu mu yeru obu; eshinu Chileke yeberu anyi obu egube ono bẹ ọ gbakwaru-a anyi g'onymonye eyegbaa nwibe iya obu. ¹² Chileke bẹ o tokọ dū-swekwaa onye humajewaru iya nū. Obenu lẹ-a; anyi -yewaa nwibe anyi obu; ọo ya bu Chileke ebukwanuru anyi eburu l'ẹhu; teme n-yemobu Chileke edzuhukwapho oke l'ẹhu anyi.

¹³ Lẹ Chileke nukwaru anyi Unme nkiya gededede. Ọ buru Unme ono, ọ nuru anyi ono meru g'ọ gude anyi maru lẹ Chileke bu ebubu l'ime anyi; teme anyibedua bukwarupho l'ime iya. ¹⁴ Teme anyi humawaa l'anya; bya epfuru iya onymonye sù lẹ Nna yeru Nwa iya g'ọ bya aburu Onye-Ndzota unwu eliphe. ¹⁵ Ọo ya bu l'onye duru ike pfuru l'edzudzu-ọha; pfua lẹ Jizọsu bu Nwa Chileke bẹ a maerupho lẹ Chileke buwa iya ebubu l'ẹhu; teme onye obu bukwarupho l'ẹhu kẹ Chileke. ¹⁶ Sụ-a; anyi maakwaru lẹ Chileke yeru anyi obu; anyi bya ewowaru onwanyi ye iya l'ẹka; opfu l'anyi kwetarụ l'o yeru anyi obu eviya.

Chileke bukwa n-yemobu l'onwiya. Ọo ya bu l'onye gude n-yemobu buru bẹ buwa ebubu l'ime Chileke; teme Chileke bukwarupho l'ime onye obu. ¹⁷ Iphe e-goshi lẹ n-yemobu dzuru oke l'ẹhu anyi bu l'obu e-shihu anyi ike mboke ikpe ono. Noo l'ọo gẹ ndzụ Kéreshi dū bu gẹ ndzụ anyi dukwapho lẹ mgboko-a. ¹⁸ N-yemobu te enweddu ndzụ-agugu. N-yemobu, ophu dubebe ree agbejechikwa chifu iphe, bukpo ndzụ-agugu g'ọ ha. Noo lẹ nemadzu -nọdu eme iphe; ndzụ nọdu agu iya; bẹ ọ maru l'aa-hụ iya ahùhù. Ọo ya bu l'onye ono ndzụ agu ono bẹ n-yemobu iya adubedu ree.

¹⁹ Anyi yeru iya obu; kele o vururọ ọzo yee anyi obu. ²⁰ Teke ọ bụ lẹ nemadzu bẹ nwanna iya dū ashị; l'ẹka onye ọbu sụkwaru lẹ ya yeru Chileke obu; ọ kwa ọka bẹ onye ọbu dzuru. ?Denu g'ọ bụ onye yee ya bụ nwanna, bụ onye ọ humaru l'anya bẹ o to yeduru obu; ọ buchiaru Chileke, ọ tọ humaduru l'anya bẹ ọo-gbẹ yechia obu. ²¹ Jizọsu l'onwiya tükwaru ekemu-a sụ g'onye yeru Chileke obu yekwaaphọ nwanna iya obu.

5

Okoo, anyi atụ ekpu iphe mgboko

¹ Sụ-a; iphe, bukpo onye kwetarụ l'ọo Jizọsu bụ Onye-Ndzọta ọbu, Chileke kweru ukwe lẹ ya e-zi g'ọ bya ọbu; onye ono buakwaa nwa Chileke. Ọzo bụ l'onyemonye, bụ onye yekpọwaru onye nwuru nwa obu l'atukojekwa onye ọbu yee nwa iya ọbu yee obu. ² Anyi -yee Chileke obu bya emeje ekemu, ọ turu; ọo ya bụ anyi amaru l'anyi yeru unwu Chileke obu. ³ Lẹ g'anyi e-shije goshi l'anyi yeru Chileke obu bukwa emeje iphemiphe, Chileke turu l'ekemu sụ g'e meje. Ọphu iphe, ọ turu l'ekemu iya ọbu abukwa l'ọotsu l'ẹhu ememe. ⁴ Onyemonye, Chileke nwuru; alwu-kpeje iphe mgboko; ka iya ike. Ọ buru l'ọo l'anyi wowaru onwanyi ye Chileke l'ẹka meru iphe, anyi lwu-kpewaru iphe mgboko; turu okoo kpua ya. ⁵ Mbu-a; ?bụ onye dū idagha bụ onye atuje okoo kpua iphe mgboko? ?Tobudu onye kwetarụ l'ọo Jizọsu bụ Nwa Chileke?

Anọru Jizọsu l'ekebe

⁶ Ọ kwa Jizọsu Kéreshi bụ onye ono, byaru nū ono. Teke ọ byaru bẹ bụ mini bẹ o gude bya; bya egudekwaphọ mee. Mbu-a; ọ tọ bụdu mini kpoloko bẹ o gude bya; o gude mini bya egude mee gude bya. Onye egoshi l'iphe ono bụ eviya bụ Unme Chileke; kele ọo Unme Chileke l'onwiya bụ ọkpobe-opfu ono. ⁷ Kele ẹphe dū ẹto agba ekebe l'imigwe. Ndu ono bụ Nna; yele Opfu-Chileke; yele Unme-dū-Nso. Ẹphe n'ẹto ono tugbaru buru nanu. ⁸ Ẹphe dukwapho ẹto agba ekebe l'eliphe. Ndu ono bụ Unme Chileke yele mini waa mee. Ẹphe n'ẹto tukoru tugba nanu. ⁹ Anyi ekwetaje ekebe, nemadzu agba. Ekebe, Chileke agba gbekwa kabaa eshihu ike. Ono buru ge Chileke gude egoshi lẹ Jizọsu bụ Nwa iya. ¹⁰ Ọo ya bụ l'onye wowaru onwiya ye Nwa Chileke ono l'ẹka bẹ ekebe ono dūwaa l'okpoma. Onye te ewokwanuru onwiya ye Chileke l'ẹka bẹ meakwaru iya onye ntuphu-ire; kele o to kwedu l'ekebe Chileke agba lẹ k'ẹhu Nwa iya bụ eviya. ¹¹ Ekebe ono bụ lẹ Chileke nuru anyi ndzu ojeje; waa lẹ ndzu ono bụ l'ẹhu Nwa iya bẹ o shi. ¹² Onye yee Nwa iya ono tugbaru buru nanu bẹ nweakwa ndzu ono; ọphu onye yee Nwa iya ono atugbaduru buru nanu enwekwanu ndzu ono.

Ndzu ojeje

¹³ Sụ-a; iphe-a, mu ede-a bukwa unubedua, unu lẹ Nwa Chileke tugbaberu buru nanu-a bẹ mu ederu iya; g'unu amakwanuru l'unu nwewaru ndzu ojeje ono. ¹⁴ Obu eshihuje anyi ike l'iphe Chileke; noo l'onumaje olu anyi me ọ -buru l'iphe, anyi suru g'ọ nū anyi bẹ anyi pfuru g'ọ dū iya l'uche. ¹⁵ Ọ n'iya bụ l'eshinu anyi maru l'onumaje

olu anyi l'iphe, bukpo iphe, anyi sùru g'ò nù anyi; bẹ anyi maanarụ-a l'anyi natawaru iphe, anyi sùru g'ò nù anyi obu.

¹⁶ Ọ -duru onye hụmaru nwanna iya ẹka oome iphe-ẹji, abudu e -mee ya; l'o gbua onye meru iya nù; g'onye ono pfukwaru nù Chileke gẹ Chileke woru ndzụ nù nwanna iya ono, meru iphe-ẹji ono. Nokwapho iphe, Chileke e-me l'ehu ndu eme iphe-ẹji, dọ ẹgube ono. Ọ dukwanuru iphe-ẹji ophu bụ e -mee ya; l'oogbua onye meru iya nù. Mu ta asukwaru g'e pfuje nù Chileke k'ẹgube iphe-ẹji k'ono. ¹⁷ Iphe, bukotakpoo iphe, e meru l'uzo, apfuduru-oto buakwaa iphe-ẹji; ole o dukwarupho iphe-ẹji ophu abudu e -mee ya; l'oogbua onye meru iya nù.

¹⁸ Anyi maru l'onnyemonye, Chileke nwuru te emejedu iphe-ẹji. Kele Nwa ono Chileke nwuru ono anọduje eleta onye obu ẹnya okpobe eleta; k'ophu Onye-Njọ ono, bụ Obutuswe tee byidu iya ẹka.

¹⁹ Anyi maakwaru l'anyi bụ ke Chileke; le ndiphe mgburugburu bẹ Onye-Njọ ono, bụ Obutuswe turu gburumu swiswia.

²⁰ Ophu anyi makpoadaru bụ le Nwa Chileke byaru; anyi bya amakwarupho l'o meru g'ẹnya sahu anyi; k'ophu anyi byaru bya amaru onye ono, bụ iya bụ okpobe Chileke ono. Onye ono bụ okpobe Chileke ono bẹ anyi l'iya tugbaru buru nanu. O buru onye o shi l'eka bụ Nwa iya ono, bụ Jizosu Kéreshi. Yẹbedua, bụ Jizosu Kéreshi bụ okpobe Chileke ono; bya aburu iya bụ ndzụ ojejoje ono l'onwiya.

²¹ Unwegirima mu; unu te ekwejekwa g'ò duru iphe, unu ahajẹ g'ò bya anọchia ẹnya Chileke l'ime okpoma unu.

Èkwo-ozì K'èbo, Jìonu Deru

¹ Èkwo-ozì òwa-a shì l'èka m̀be onye e meru ògerenya Chìochì. Onye mu ede iya anụ bụ eze-nwanyị onò, Chileke họtaru onò yee ndibe iya, bụ ndu mu yeru obu; opfu lẹ mu l'ephe t̀kòwaru bya amaru òkpobe-opfu onò. Mbụ-a; ò t̀ b̀kwa m̀bedua nwèkinyi mu yeru iya obu òbu. Iphe, b̀kòtakpoo ndu mawaru òkpobe-opfu onò yekòtakwaru iya phò obu. ² Noo kẹle òkpobe-opfu onò buwa anyi ebubu l'èhu. Ò buru g'oo-buwarurò bụ onò; swiru anyi jasù lẹ tuutuutuu lẹ m̀jimiimii.

³ Gẹ Chileke, bụ Nna yee Nwa iya, bụ Jizòsu Kéreshi meeru anyi eze-iphe-oma; phụaru anyi obu-imemini; mee gẹ nchì dù anyi doo g'anyi gude ire-lanụ mẹ eye obu t̀gba buru nanụ g'anyi t̀gbaru iya.

Òkpobe-opfu waa eye-obu

⁴ Èhu tsòshikporu mu uto ike gẹ mu haru huma ndibe ngu; ndu òphu eme òkpobe-opfu onò gẹ Nna suru g'anyi meje iya. ⁵ Nta-a bụ iphe, mu arwò gube eze-nwanyị bụ òwa-a: unu g'anyi yee nwibe anyi obu. Ò t̀ b̀kwa lẹ mu ederu ngu ekemu òphúú; ò kwa òphu anyi natahawaru eshiphò lẹ mbụ onò, bụ iya bụ g'anyi yee nwibe anyi obu. ⁶ Wakwa iphe, bụ n-yemobu baa: g'anyi mejeephò iphe, ò t̀ru l'ekemu. Wakwanụ iphe, bụ ekemu baa: g'unu yeje nwibe unu obu, bụ iya bụ iphe onò, unu ǹmaru e -shì lẹ mbụ onò.

⁷ Lẹ-a; ndu egudeje èregede dephua nemadzù dukwaa igwerigwe; wufu dzuru ekameka lẹ mgboko; ndu jikaru lẹ Jizòsu byaru-a bya aburu nemadzù eviya lẹ mgboko-a. Egube onye onò bụ onye òbu, egudeje èregede dephua nemadzù; tẹme ò buru iya bụ onye-achì-nta-Kéreshi òbu. ⁸ Iphe unu a-kwabèeruphò onwunu enya iya b̀kwa g'unu te eme g'iphe onò, unu jeru ozi iya onò nahù unu; tuphahù kẹ mmanụ. Unu kwabèru onwunu enya; k'òphu unu a-natadzuchia obunggo iya anatadzu.

⁹ Onyemonye, ete emejedu iphe onò, Kéreshi ziru onò g'ò ziru iya; onye onò bẹ yele Chileke at̀gbakwaru buru nanụ. Onye emekwanụ iphe onò, Kéreshi ziru onò; ò nòdu emerwue ya phò l'oke; onye onò bẹ yele Chileke waa Nwa iya, bụ Jizòsu t̀gbaakwaru buru nanụ. ¹⁰ Mbụ-a; ò -duru onye byapfutaru unu; òphu ò b̀du iphe onò, e ziru anyi onò bẹ ò gude bya; unu ta asujekpokwaanu onye onò: oshi adù; òphu unu ekelekpokwaa ya nù ekele. ¹¹ L'onye suru onye onò oshi-adù bẹ yee ya dukwaa èbo gbaru l'èjo-iphe, oome.

¹² Mu nweru ikpoto iphe, mu gege ederu unu; òle ò t̀ b̀du èkwo yee mini-èkwo bẹ mu e-gude degbuaru unu g'ò dù mu; iphe, mu arìchia bụ lẹ mu a-kpapfutachia unu; anyi l'unu abògbawaro l'ònu onwanyì; g'èhu atsòkwanu-a anyi tsòfu l'ishi.

¹³ Ndibe nwanna ngu nwanyì, bụ onye Chileke họtaru l'ekelekwaa ngu phò. Nokwa g'ò dù.

Èkwo-ozì K'èto, Jìonu Deru

¹ Èkwo-ozì ọwa-a shì l'èka m̀be onye e meru ọgerenya Chìochi. Onye mu ede iya anụ bụ Gayọsu onye mu yeru obu opfu lẹ mu l'iya t̀kwaru bya amaru ọkpobe-opfu ono. ² Sụ-a; ọnyà mu, dụ mu l'obu; mu epfujekwa anụ Chileke g'ò mekwaa g'iphemiphe, jehuru ngu; ẹhu adụ ngu ike; mbụ gẹ mu maanuru-a l'obu ngu bẹ ẹhu d̀kwapho guu. ³ Ọ d̀uru ụnwunna, harụ bya akọoru mu l'ì pfu-shikwaduru-a ike l'ọkpobe-opfu ono; lẹ ndzụ ngu l'ophu b̀kotaepho ndzụ ire-lanụ. Ẹhu tsọ mu ntumatu. ⁴ Ọ tọ d̀dụ iphe, akajẹbaa mu eme g'ẹhu tsọ mu ụtso; 'abụdu lẹ mu ǹmaru lẹ ndzụ ụnwegirima mu b̀kotaepho ndzụ ire-lanụ.

Aaja Gayọsu ajaja

⁵ Ọnyà mu, dụ mu l'obu; iigoshijekwa l'ọ gbaru g'e gude ire ngu ẹka l'iphe, iimekpọoru ụnwunna anyi; mb̀kpoo mẹ ụnwunna, byaru abyabya. ⁶ Ẹphẹ kọru Chìochi-a k'eye obu nkengu. Jiko yejekwaru phẹ ẹka m'ẹphe -gbẹshi jeshia ije phẹ. Mbụ-a; mejekpọeru phẹ phọ iphe, jiru Chileke ẹpho. ⁷ L'eshinu ẹphe gbẹshikpooru ije l'iswi ẹhu Kéreshi-a bẹ ta adụkwa iphe, ẹphe ekweje anata l'ẹka ndu abụdu ndu kẹ Kéreshi. ⁸ Noo ya bụ lẹ ndu dụ ẹgube ono bẹ ọ gbaru kẹ g'anyi yejeru ẹka; g'ọo-buru iya bụ l'anyi l'ẹphe t̀koru gbarụ mgba l'ẹje ozi k'ọkpobe-opfu ono.

Dayotirifisu waa Dimitiriyọsu

⁹ Mu deru nwekwo-ozì nụ Chìochi; ophu Dayotirifisu, onye woru onwiya dobe l'ishi eyeduru mu ọnu. ¹⁰ Ọo ya bụ lẹ: mu -bya; bẹ mu e-wofuta iphe, oomegbabẹ, bụ iya bụ mkpọkoro opfu, anọduje afushi iya l'ọnu, oogudeje adzushi ụka ekpu anyi. Teme ophu ono ejikwaru iya phọ ẹpho. Ọ gbẹshi ọzo; ọ jịka g'ụnwunna ta abya g'ẹphe lẹ ndu Chìochi kwee; bya akpọshikwaapho ndu ọ dụ g'ẹphe l'ẹphe kwee g'ẹphe te eme nno; bya ebufu phẹ lẹ Chìochi.

¹¹ Ọnyà mu, dụ mu l'obu; ta anwụkwa ẹka ejo-iphe; nwụchikwa ẹka iphe, dụ ree. Ọ kwa o-me-ree bụ kẹ Chileke; o-me-njọ teke ahụma-swekwaa Chileke.

¹² Dimitiriyọsu bẹ onyemonye t̀dzuru ọnu eme ọma nkiya; teme ọkpobe-opfu ono l'onwiya nọdu ajakwa iya phọ ajaja; mb̀dua l'onwomu nọdu ajakwa iya phọ. Unu maru l'ajaja, anyi aja iya bụ eviya.

Ekele mkpọchi-ishi

¹³ Mu nwekwaru ikpoto iphe, mu gege ederu ngu; ọle ọ tọ b̀du mkpara-ẹkwo yẹ mini-ẹkwo bẹ mu e-gude degbuaru ngu g'ọ dụ mu. ¹⁴ Mu arị lẹ mu ta anọedu ọdu; mu akpapfuta ngu; anyi lẹ ngu abọwaroya l'iphu l'iphu.

¹⁵ G'ẹhu d̀kwa ngu guu.

Ọ̀nyà ngu phẹ́ l'ekekwa ngu rọ́ya-o. Kelekwaruphọ́ anyi ọ̀nyà anyi phẹ́ l'ẹ́hu l'ẹ́hu.

Ēkwo-ozī, Jiudu Deru

¹ Ēkwo-ozī-a bẹ shi l'ẹka mbẹdua, bụ Jiudu; onye l'ejeru Jizọsu Kéreshi ozi; bụkwarupho nwune Jiemusu. Ndu mu ede iya anụ bụ ndu ono, Chileke kuru bya emee ẹphe buru ndu nkiya ono. Chileke ono, bụ Nna bẹ yeru unu obu; bya akwakọbe unu l'ime Jizọsu Kéreshi g'ọ tọ dọ iphe, e-me unu.

² Gẹ Chileke phụkwaaru unu obu-imemini; l'oomee g'ẹhu dọ unu guu; l'ooyekwaaphọ unu obu. G'ọ tọko iphe ono meeru unu; mbu meeru iya unu k'anyịni.

Ndu ẹjo nzi

³ Ndu mu yeru obu; iphe, mu shi arị lẹ mu e-deru unu l'ẹkwo-ozī-a bụ k'adzọta ono, Chileke dzọtaru anyi g'anyi ha ono. O gbẹ bya akachia ree lẹ mu e-dechia ya gude dọ unu obu; g'unu bya awata agbaru ekweta ono ọdzori; mbụ ekweta ono e yeru ndu-nso kẹ Chileke l'ẹka ono. ⁴ Iphe, mu gude epfu iya bụ l'ọ haru nweru ndu ta akwabẹdu Chileke ụbvù, tọru nwẹhu pyobata l'echilabọ unu; ẹbe a madu. Ẹphe anọduje ezi l'ọ dọ ree gẹ nemadzu meje umere, rehuru erehu; eshinu Chileke bụwanu onye emeje eze-iphe-oma. Ẹphe nọdu ajikaje Jizọsu Kéreshi ono, bụ iya bụ Nnajiuphu anyi kpoloko; bya abụkwaru iya phọ kpoloko kpeekpu bụ onye gude ndzu anyi. Lẹ teke ndiche bẹ e dehaakwaru iya rọ l'ẹkwo-opfu Chileke sụ lẹ Chileke a-nma phẹ ikpe iphe ono, ẹphe eme ono.

⁵ Iphemiphe-a bẹ unu makotabebahaakwaru rengurengu; ọle iphe, mu emelepho gẹ mu nyataru unu bụ lẹ teke ndiche bẹ Nnajiuphu dzokwaru ndu nkiya teke ono, ẹphe shi buru l'alị Ijiputu ono. O meru ẹphe wufuta l'alị ono. Ọle ọ dzochakwaaru phẹ ono; e mechaẹlaa; o gbushiełaa ndu ọphu ekwedu nkiya ⁶ Teme unwu-ojozi-imigwe ono g'ẹphe ha; mbụ ndu ọphu, kwefuru ike l'ẹphe taa nọpyabedu l'ẹka Chileke doberu phẹ g'ẹphe nọdu; bya agbado ẹka a sūru g'ẹphe buru l'imigwe bẹ Chileke tükwaru mkpọro mgbe-abvu-abvu; chiru phẹ ye l'ẹjo ochii ẹka gbahuru tsukiribaa. O buru ẹka ono bẹ ẹphe anọdu jasụ l'oke mbọku ono, bụ mbọku, Chileke e-kpe phẹ mpfugbu ono. ⁷ Nokwaphọ g'ọ nwuru Sodomu yee Gomóra; mawaro iphe, bükpoo mkpükpu lẹ mkpükpu ono, ẹphe l'ẹphe naru ọnu-egu ono. Ẹphebedua wokotakarupho onwophẹ tọgboru eme kẹ nwanyị mẹ eme iphe, bükpoo ẹbyi, adudu k'epfufu. A nua phẹ aphụ k'ojejoje. Iphe ono buru iphe, Chileke gude alọ ndiphe l'ọphu ẹka lẹ nchị.

⁸ Sụ-a; nokwaphọ g'ọo-dụ ndu ono, ezi iphe, abudu ọkpobe-opfu ono. Ẹphe arwoje nrwo, emeje ẹphe emerwushia onwophẹ; ndu-ishi nọdu aduje phẹ ashị; ẹphe nọdu anọduje epfubyishi ndu ono, a ta ahumadu l'ẹnya l'ogbu-nwīinwii imigwe ono. ⁹ Epfubyishi ono, ẹphe epfubyishi ndu ono ta adukwa g'ọ ka mma l'ọo Mayikelu, bụ onye-ishi unwu-ojozi l'imigwe turu iya ama ememe. Mbụ lẹ teke ono, Mayikelu ono yee Nsetanu turu ẹgo onye a-pata odzu Mosisu ono bẹ Mayikelu

'atụkwaru ama ephu Nsetanu iphu; g'e-shi gę ya nma iya ikpe. Iphe, o pfuru Nsetanu buẹpho: "G'ọ bụru Nnajiuphu a-baru ngu mba." ¹⁰ Ndu ono bu iphe, te edoduru phe ęnya be ęphe anọduje epfubyishi. ęphe du g'anu-ęgbudu, enwedu egomunggo, buẹpho iphe, agu iya nu be ọomajeru; teme o buerupho iphe ono be oomeje. Nokwapho gę ndu ono emeje bu ono. Oo iphe, agu phe nu be ęphe anọduje eme; o buru iya l'e-gbu phe. ¹¹ Nshio phe! Oo ęjo ọzo ono, Kenu tsoru teke ndiche ono be ęphe etsokwapho. Mbụ-a; ndu ọwa-a bukwa ękpiri okpoga be kparu iphe, ęphe shisweru ọzo ono, pfuru nhamunha ono; bya emeahaa iphe ono, Belamu meru teke ndiche ono. Mbụ o buru gę Kora kwefuru Chileke ike bu g'ęphe wataru ememe. ęphe jekwanu ala l'iswi g'ọ laru. ¹² Ọobujeru; ęphe -bya anọ-kube unu; eri nri l'ęka unu dokoberu tugba nri eri gude egoshi l'unu yeru nwibe unu obu; ęphe aburu iphe-iphere nodu l'echilabo unu. Ọphu iphere onwophe adujedu phe; l'ọ buẹpho onwophe be ęphe letaru ęnya. ęphe du g'urwukpu, pherephere zikashiru; ęgube-a igwe erwuchaa erwurwu; pherephere ezikaa ya; igwe te edzeedu mini-a. Ephe du g'oshi-omi; ọle o kwa ọphu ata amijedu mebyi teke o gbaru iya l'amị mebyi. Egube ndu ono be onwu gbuwaru l'ono-ndzu; o to buledua akpo anwuhu lanu be ęphe nwuhuru; noo kele e phefuwaru phe tuphaa g'ęephefufe oshi-a. ¹³ ęphe dukwapho g'akpara-mini, ha shii, l'atu l'eze-ęnyimu. Noo kele ęphe aphukpotaje ęjo umere, rehuru erehu ono, ęphe eme ono g'ęka uphu mini bulihuru. Ephe du gę kpokpode, ephu ọzo. Ọle ęka Chileke doberu kwaberu phe bukwanu tsukiribaa ęka agba ęjo ọchii. O buru ęka ono be ęphe a-nodu jasụ le tuutuutuu le mijimiimii.

¹⁴ O kwa Inoku, bu onye ọgbo k'ęsaa l'eri Adamu be pfuru mpfuchiru ke ndu ono su: "Unu lenu; Nnajiuphu be yee ndu nkiya, du unubuku ugbo iri shikwa l'imigwe swiru abya; ¹⁵ g'ęphe bya ekpee ndiphe g'ęphe ha ikpe. Oo-goshikota iphe, bu ndu ono, ata madu Chileke ono iphemiphe, ęphe meru iya, bu iphe-ęji; l'oo-gude emeswe ono, ęphe mesweru iya ono nmaa phe ikpe l'ęphe ta akwabeduru iya ubvu; bya anmakwa phe pho ikpe iphe, bukpo ejo opfu, ęphe gude pfubyishia ępha iya."

¹⁶ Ndu ono abujeru; iphe -byaru phe; l'ọ buerupho Chileke be ęphe anọduje ata uta iya; mbụ-a; iphe -byaru phe; ęphe agbe wata aguru Chileke aphu iya. Ephe eworu onwophe togboru ęgu ęjo-iphe, agugbabe phe nu. Iphe, eshije phe l'onu buerupho aja onwophe mkpokoro ajaja. Ephe -humakpowa l'o nweru urwu, ęphe e-rita nemadzu l'ęka; ęphe ajakposhikpoephe onye obu.

Anma okwa me iphe, ee-meje

¹⁷ Ọle o bu; ndu mu yeru obu; iphe, mu eme g'unu maru bu; unu nyatajeepho iphemiphe ono, ndu-ishi-ozu Nnajiuphu anyi Jizosu Kereshi vuhawaa ọzo pfuaru unu ono. ¹⁸ Mbụ iphe ono, ęphe shi anọduje aguru unu l'ogu ebvu ono, bu iya bu: "L'o -rwujeepho teke mgboko-a l'a-bvu be o nwechaaru ndu a-nodu aja unu ewenu. Iphe, ęphe a-nodujeepho awoko ęka iya bu g'ęphe e-shi mee iphe, ęgu iya enwu phe phuruphuru l'ęhu; mbụ iphe, ęgu iya agu phe; opfu l'ęphe ta akwabedu Chileke ubvu." ¹⁹ Ndu eme ęgube ono be l'akpataje g'ogbo bua onwophe ębo; wata akpa iche iche. O kwa ęgu iphe, du le mgboko-a, l'agu phe nu be kpụ phe l'ęka; o to bukwa Unme-du-Nso

gude ndzụ phẹ. ²⁰ Obenu lẹ-a; unubẹ ndu ọphu mu yeru obu; unu pfiyekwarupho pfiushia ike l'ekwekwe ono, dụ iche ono, unu kweru ono; mbụ ekwekwe ono, shi Chileke l'ẹka ono. Unu gude ekwekwe ono vuje evuvu. Unu hajẹ gẹ Unme-dụ-Nsọ goshije unu g'unu l'e-gudeje epfu anụ Chileke. ²¹ Unu nọpyabeekwapho lẹ n-yemobu Chileke; unu anọdukwapho ngaberu Nnajiuphu, bụ Jizosu Kéreshi g'ọo-phụaru unu obu-imemini; mekwaaphọ g'unu nọdu ndzụ ojejoje.

²² Unu phujekwaru ndu abọkwadu obu ẹbo obu-imemini. ²³ Ẹgube ndu ono bẹ unu e-yetajeru ẹka; lofuta phẹ l'ọku. Unu aphujekwaru phẹ phọ obu-imemini; mbụ ndu ono, bụ ẹgu ejo-iphe agụ phẹ nụ bẹ gude ndzụ phẹ ono. Olee-a; unu ta akwaswejekwaru phẹ ẹnya mẹ unu -nọdu aphuru phẹ obu-imemini ọbu. Iphemiphe, bụ nkephẹ bẹ unu a-kpọkotajekwa ashị; mbụ je akpachaa l'uwe, ẹphe eye l'ẹhu, bụ ọphu ẹphe gudewaa ejo-ememe phẹ pharwushia.

Ajaja bụ kẹ Chileke

²⁴ G'anyi tua Chileke ẹpha; mbụ onye ono, a-dụ ike gudeshia unu g'unu ta ada; ẹme ọ bụkwaru iya phọ l'e-me g'ọ tọ dụ iphe, aa-ta unu ụta iya teke oo-kuta unu dobe l'ọdu-biribiri iya. Ẹka ono bụ ẹka ẹhu a-nọdu atsowaro unu uto. ²⁵ G'anyi tua ya ẹpha l'ọo ya kpoloko kpẹekpu bẹ bụ Chileke. Ọ bụru l'ẹka Nnajiuphu anyi, bụ Jizosu Kéreshi bẹ oo-shi dzọo anyi. G'ọdu-biribiri mẹ abụ Okalibe, kangoru nụ; mẹ ike; mẹ abụ ishi, bụhakpoda nkiya ẹme mgboko dụ; bụru nkiya nta; bụkwarupho nkiya jasụ lẹ tuutuutuu lẹ mimiimii. Nokwa g'ọ dụ.

Iphe, Jizosu Goshiru Jiṅu Le Qphulenyanya

¹ Qwa-a bu qphulenyanya Jizosu Kéreshi, Chileke nuru iya g'o goshi ndu ejeru iya ozi, bu iphe, aduedu g'oo-no-beru l'oomee. Tōbudu iya bu; Jizosu Kéreshi bya ezia ojozi-imigwe iya su g'o je atuko iphe ono g'o ha goshi Jiṅu, bu onye-ozu iya. ² Oo iphemiphe, Jiṅu humaru be o tukoru g'o ha pfukota-a. O buru l'ekwo-a l'eka-a be Jiṅu tukoru opfu ono, Chileke pfuru ono deshikota. Iphemiphe ono bukotaru okpobe-opfu, Jizosu Kéreshi ono goshikotaru iya. ³ Onu-oma be a goru nu iphe, bu onye agu ekwo-a, e deru opfu, epfuchiru Chileke-a me ndu numaru iya nu; ngabe iya nchi bya emeje iya ememe; noo le teke iphemiphe-a l'e-mekota be zaakwaru ntse.

Jiṅu l'ekele Chiochi esaa

⁴ Oo mbedua, bu Jiṅu be ekele unube Chiochi esaa ono, dukota l'ali Eshiya ono ekele. Mu su g'eze-iphe-oma yee ehū odu guu, shi Chileke l'eka tso unu. Chileke ono bu onye no ndzu; bya aburu onye shihawaa noduta temanu mgboko du; bya aburu iya bu onye ono, abya nu ono. G'eze-iphe-oma, shi iya l'eka; mekwapho ophu shi l'eka Unme esaa Chileke buru k'unu jeyewaruroya. Unme esaa, mu epfuru bu Unme esaa ono, lanoduje l'atatiphu Chileke l'eka o no l'aba-eze iya ono. ⁵ Eze-iphe-oma yee ehū-guu ono shikwapho Jizosu Kéreshi l'eka onye l'apfushije ike l'iphemiphe, o pfuru anyi; bya aburu onye mbu, Chileke meru o teta nodu ndzu. O bukwaru iya pho bu onye-ishi iphe, bukotakpoo ndu bu eze le mgboko-a.

O bu onye yekporu anyi obu; k'ophu o nwuhu-chiru anyi anwuhu, anyi gege anwuhu. O buru mee ya b'o gude to anyi l'egbu ono, iphe-aji shi kee anyi ono. ⁶ O bya emee anyi; anyi buru eze; bya aburu uke Chileke; ndu ejeru Chileke, bukwapo Nna iya ozi. G'ajaja me ike bukotaru ke Jizosu jasū le tuutuutu le mimiimii. Nokwa g'o du.

⁷ Unu lekwa l'o noakwa anono l'urwukpu abya. Onyemonye l'e-gude enya iya huma iya. Iphe, bu ndu ono, turu iya arwa ono be a-humakwa iya pho. Ohamoha, du le mgboko-a be l'a-rakota ejo ekwa; eka meji a-tofu phe me o -byaepho. Noo iphe, e-me nu bu onoya. Nokwa g'o du.

⁸ "O mbedua bu Alfa bya aburu Omega. Mu bu onye mbu bya aburu onye ikpazu." Nokwa iphe, Nnajiuphu, bu Chipfu eepfu; mbu onye ono, bu iya bu Okalibe-Kakota-Ike; bya aburu onye shihawaa noduta temanu mgboko du; bya aburu iya bu onye ono, l'abya nu ono.

Ahuma Kéreshi l'ophulenyanya

⁹ Oo mbedua be bu Jiṅu, bukwapo nwanna unu. Mu bu onye mu l'unu tukoru buru ndu ephe le Jizosu tugbaru buru nanu l'eje ejo iphe-ehuka-a, anyi eje-a. Mu l'unu tukokwarupho nweru ota-nshi. O buru egube ono be anyi e-mechakwapho tuko gbaru mgba nweru mgboko ophu ono, l'e-shi Chileke l'eka ono. L'o nweru teke a kpatajeru mu je edobe l'ali, enyimu so-pheru. Iphe, eekuje eka ono bu Patumosu.

Iphe, e gude kpuru mu laa eka ono bu l'ole mu asa opfu Chileke asasa; mekwapho le mu anoduje epfuru ndu ozo l'edzudzu-oha k'okpobe iphe ono, Jizosu Kereshi goshiru mu ono. ¹⁰ Tobudu iya bu; o be l'eswe ujiku lanu, bu eswe Nnajiuphu; Unme Chileke bya eje mu pho ehu pyimu. Mu wata aphu ophuleny. Mu numa olu-opfu, kwata adashikpo ike ike ike ike g'onye egbu opu-ogu l'uzo azu mu. ¹¹ Olu ono su: "O kwa mbedua bu Alufa bya aburu Omega; mu bu onye mbu bya aburu onye ikpazu. Tukokpoephe iphe, iibya ahuma-a dekota l'ekwo; zikaaru Chiochi esaa-a, no le Eshiya; mbu ndu Chiochi, no le Efesosu; waa ndu ke Sumena; me ndu ke Pegamomu; waa ndu ke Tayatayira; waa ndu ke Sadisu; waa ndu ke Filadelufiya; me ndu ke Layodeshiya."

¹² Mu bya aghaa enya l'azu ge mu humashikwa onye ono, epfu eyeru mu nu onoya. Mu ghaa enya ono mu huma oroku esaa e mekotaru le mkpola-ododo. ¹³ O duru onye dūephe ge Abubu-Ndiphe, yekotaerupho akpawuru uwe, l'akpa iya l'ogba-echi pfuru le mgbaka oroku esaa ono. Uwe ono be e gude akpo-mkpola-ododo kebuta iya l'unme. ¹⁴ Egbushi, du iya l'ishi nodu achaephe ke phuuphuu g'aji aturu, maru acha ucha; mbu kwata acha pemu pemu g'aka-mini-sunoo. Enya iya dūephe g'iphoro oku, enwu enwunwu. ¹⁵ Okpa iya labo chakota ziriri ge mkpurukpu-igwe, ama mma, a huru l'oku jeye o chaa achacha; mbu huta iya jasu o gbuchafu. Olu-opfu iya dūephe g'eka eze mini aphu gbudugbudu. ¹⁶ O chiru kpokpode esaa l'ekutara iya. Ogu-echi, atsū nkō akpatiphu labo nodu alufutaje iya l'onu. Iphu onye ono nodu egbuēpho nwiinwii g'enyanwu keru l'ishi. ¹⁷ Mu huma iya bya adaa ya kpurumu le mgboru okpa; dabyierupho g'onye nwuhuru anwuhu. O bya ebyibe mu ekutara iya bya asu mu: "Ndzū b'agushi ngu. Oo mbedua bu Onye Ivuzo bya aburu Onye Ikpazu. ¹⁸ Oo mbedua bu onye ono, shi nwuhu anwuhu; ole mu nowaa ndzu ojejeje nta-a. Nokwa g'o du. O kwa mu gude ire-igodo oku-alimaa me k'anwuhu. ¹⁹ Dee iphemiphe-a, i humawaru-a l'ekwo waa iphe, du nta-a; mekwapho iphe, e-me l'iphu. ²⁰ Waa iphe, e domiru edomi du le kpokpode esaa-a pho, i humaru l'ekutara mu pho; ye le oroku mkpola-ododo esaa pho. Kpokpode esaa ono be bu unwu-ojozi-imigwe, l'anoduje eletagbaa Chiochi esaa ono enya; oroku esaa ono buru Chiochi esaa obu."

2

Ozi, Kereshi ezi Chiochi Efesosu

¹ "Waa iphe, ii-de nu ojozi-imigwe ke Chiochi Efesosu baa: Owa-a bu ozi, onye ono, chi kpokpode esaa l'ekutara ono ziru; onye ejephe le mgbaka oroku mkpola-ododo esaa ono. ² Mu makotakwaru iphemiphe, iimeje g'o ha; mu maru g'ijeshiberu ozi ike; bya amaru g'ii taberu iphe nshi. Mu maru l'i ti kwejedu ge ndu eme ejo-iphe shita eka i no. L'i huchawaru iphe, bu ndu ono, suru l'ephe bu ndu-ishi-ozu ono ama; mbu ndu suru l'ephe bu ndu-ishi-ozu; l'ebe abu l'ephe bu iya; i shi egube ono maru l'ephe bu ndu ntuphu-ire. ³ Mu makwaru-a l'i tajeru iphe nshi; l'i jewaru iphe-ehuka, du shii l'opfu ehu mu; ophu ike abvuduru ngu; ⁴ ole-a; o nweerupho oru, mu humaru ngu l'ehu. O to buedu g'i shi yee mu obu bu gi yeru mu iya nta-a. ⁵ Nyatanu

ẹka o jeberu ọzo kpọ-swehu ngu. G'izimanu lwa ngu azu; g'i wata eme iphe ono, i shihawaa le mbulembu meta ono; odumeka be mu a-byapfutakwa ngu egwegwa; bya apafu oroku ngu l'eka o pfuru; gbahaa l'izimanu lwaru ngu azu. ⁶ Ole g'o duhabe; iphe, mu aja ngu ajaja iya bu l'ejo-iphe ndu ogbo Nikolasu ono eme be du ngu ashi; o buru g'o dukwa mu pho ashi bu ono.

⁷ "G'onye nweru nchi ngabekwa iya numa iphe-a, Unme Chileke epfu anu iphe, bukpo Chiochi g'ephe ha-a.

"O kwa iphe, bu onye alwuje ogu ono lwuta be mu e-kwe g'o ria akpuru oshi ono, emeje g'a nodu ndzu ono; mbu oshi ono, pfuru l'okpoku Chileke ono.

Ozi, Kereshi ezi Chiochi Sumena

⁸ "Waa iphe, ii-de nu ojozi-imigwe ke Chiochi Sumena baa:

"Owa-a bu iphe, oopfu mbu onye ono, bu onye ivuzo bya aburu onye ikpazu; onye ono, shi nwuhu anwuhu; ole o dzuwaa ndzu ozo ono. ⁹ Mu makwaru-a l'iije iphe-ehuka; teme i nodu akpa nri; obenu l'i nweru iphe shii. Mu makwaru-a epfubyishi ono, ndu ono, suru l'ephe bu ndu Jiu l'ebe ephe abu iya ono epfubyishi Chileke ngu ono; ndu ono bu ulo-ndzuku ndu abajeru Nsetanu aja. ¹⁰ Ii byakwa eje iphe-ehuka nta-a; ole oo ge ndzu ba agukwa ngu. Unu lekwa; Obutuswe a-hakwaru unu chita je atushia mkporo; g'e shi aka ono hua unu ama. Mbu l'unu e-je iphe-ehuka ujiku iri mkpurophu. Ole; noduekwa mu pho l'eka g'i no iya jasu l'egbua ngu egbugbu; e-mechaa mu ekpube ngu okpu-eze ono, bu ndzu.

¹¹ "G'onye nweru nchi ngabekwa iya; numa iphe-a, Unme Chileke epfu anu iphe, bukpo Chiochi g'ephe ha-a.

"L'o kwa iphe, bu onye alwuje ogu ono lwuta be bu onye a ta abyadu ekwe g'onwu mgbu labo gbua."

Ozi, Kereshi ezi Chiochi Pegamomu

¹² Teme waa iphe, ii-de nu ojozi-imigwe ke Chiochi Pegamomu baa:

"Owa-a bu ozi, onye ono, gude ogu-echi, atsu nko akpata iphu labo ono ezi. ¹³ Mu makwaru-a l'i bu l'eka aba-eze Nsetanu no anono. Obenu l'i gudeshiepho epha mu; ophu i gojeduru ego l'i ti kweedu nkemu; mbukponu teke ono e gburu Antipasus l'eka Nsetanu bu ebubu; opfu l'oo l'o pfuru l'edzudzu-oha pfua l'oo mu be ya no l'eka ono. ¹⁴ Ole o nweekwarupho iphe olemole, bu oru, mu humaru ngu l'ehu. O nweru ndu haru nodu ngu l'ime, bu ndu eme ejo-iphe, ephe nwutaru l'eka Belamu, bu onye ono ziru Belaku g'o-shi dephua unwu Izurelu; deru phe ye l'eri iphe, a gwaru iphe; yele apharwushi onwophe. ¹⁵ Nokwapho g'o duru ndu no l'echilabo unu; eme iphe ono, ndu ogbo Nikolasu ezi ono, bukwapo iphe, du mu ashi-a. ¹⁶ Oo ya bu; g'izimanu lwakwa unu azu; odumeka be mu a-byapfutakwa unu l'eka-egwa bya egude ogu-echi ono, shi mu l'onu ono gude tsoo egube ndu ono ogu.

¹⁷ "G'onye nweru nchi ngabekwa iya; numa iphe-a, Unme Chileke epfu anu iphe, bu Chiochi g'ephe ha-a.

"O kwa onye alwuje ogu ono lwuta be mu a-haru nri ono, bu mana ono, Chileke domiru edomi ono; waa mkpuma ochaa ono, e deru epha

òphúú ono. Èpha ono ta adúdu onye ózo, maru iya nù; gbahaa onye ono, a nùru iya ono.

Ozi, Kéreshi ezi Chìochi Tayatayira

¹⁸ “Waa iphe, ii-de nù ojozi-imigwe kẹ Chìochi Tayatayira baa: ‘Òwa-a bụ ozi, Nwa Chileke ono ezi; onye ẹnya iya dūephò g’ìphóró òku, enwu enwunwu; tẹme òkpa labò chakòta iya kẹ zìriri g’ope, a hùru l’òku o gbuchafù egbuchafù. ¹⁹ Mu makòtakwaru-a iphemiphe, unu emeje g’ò ha. Mu maru n-yemobu unu; maru g’unu yeberu ẹhu l’ozi bya amaru ekweta unu; maru g’unu ataberu iphe nshi; maru ozi unu. Mu maru l’iphe, unu eme nta-a bẹ nyìberu iphe, unu shi eme lẹ mbù. ²⁰ Òle-a; o nweeruphò òru, mu hùmaru unu l’ẹhu: Unu kweru g’ẹjo nwanỳì ono, bụ Jiezebẹlu nòdu l’echilabò unu, bụ nwanỳì òphu asùje lẹ ya bụ onye-mpfuchiru Chileke; unu haa ya ò nòdu ezi iphe; gude iya mee ndu-ozi mu ẹphe nòdu apharwùshi onwophẹ; eri iphe, a gwaru iphe. ²¹ Mu hakpòoru iya ụzo nọo òdu g’ee-shi g’izimanù iphe-ẹji iya lwa iya azù; òphu o kwedu g’izimanù lwa iya azù g’ò haa apharwùshi onwiya. ²² Mu abyakwa iya eme g’ò zẹe l’ẹhu, e-mee iya l’ò kwaa l’ùlo. Ndu ono, ẹphe l’iya azeje ono bẹ mu e-me g’ẹphe jee ẹjo oke iphe-ẹhuka, parù ẹka apaa; gbahaa l’izimanù iphe-ẹji phẹ lwarù phẹ azù; ẹphe haa etso nwanỳì ono. ²³ Ụnwu iya g’ẹphe ha bẹ mu e-chigbushikòta echigbushi. Òo ya bụ g’iphe, bụ Chìochi g’ẹphe ha amakwanùru l’òo mbèdua bụ onye ono, l’enyochajẹ uche nemadzù; nyochaa òkpoma iya maru iphe dù iya l’egomunggo ono. Sù-a; g’unu hakòtakpoo l’onye l’onye bẹ mu a-nùkotachaa aphù gbaru iya nù l’ẹhu l’ẹhu. Onyemonye bẹ mu a-nù aphù lẹ g’iphe, o meru gbaru.

²⁴ “ ‘A bya l’unubẹ ndu òphu bukwaphò lẹ Tayatayira; unubèdua te ekwedu ye ẹka l’ẹjo-iphe ono, ndu ono ezi ono. Unubèdua bụ ndu òphu amadù iphe ono, o nweru ndu ahajèru sù l’òo iphe, e domigbaru edomi k’ẹhu Nsetanu. Unubèdua ta adùekwa iphe ózo, mu asùkwadu g’unu mee. ²⁵ Ò buephò lẹ-a; g’ò dùhabe; unu chikwaru ẹka labò kwẹe l’iphe ono, bụwaa k’unu onò gudeshia ya ike jasù teke mu a-bya ózo. ²⁶ Ò kwa onye alwùje ògu ono lwùta yẹe onye emeje iphe, mu pfuru; mbù onye gude iya ememe jeye l’ikpazù; nokwa onye mu e-ye iya l’ẹka g’ò buru onye-ishi òhamoha. ²⁷ Oo-gude mgbòrigwè buru ishi òhamoha; gwee òhamoha ono uji. Ono buru iphe, Nna sùru gẹ mu mee. ²⁸ Ózo bụ lẹ mu a-nùkwa iya phò kpokpode nchi-abòhu.

²⁹ “ ‘G’onye nweru nchì ngabekwa iya; nùma iphe-a, Unme Chileke epfu anù iphe, bụ Chìochi g’ẹphe ha-a.’ ”

3

Ozi, Kéreshi ezi Chìochi Sadiu

¹ “Waa iphe, ii-de nù ojozi-imigwe kẹ Chìochi Sadiu baa:

“Òwa-a bụ ozi, onye ono ezi; mbù onye ono gude Unme ẹsaa Chileke ono waa kpokpode ẹsaa ono. Mu makòtakwaru-a iphemiphe, unu emeje g’ò ha. L’aanòduje eku unu ndu nọ ndzù; òle unu bụ ndu nwùhuru anwùhu. ² Ò tọ dùekwa g’òo-nò-beru nta-a iphe òbu, unu nweru òbu anyihu ẹnya ree. Òo ya bụ; unu tehukwa nwùru ẹnya; kwabèru iya ẹnya k’òphu òo-rò-kerehu. Mu daleakwaru unu hùmawaa l’iphemiphe, unu eme ta adúdu òphu unu metabewaru g’ò

gbaru l'iphu Chileke mu. ³ Qo ya bu; unu nyatajekwapho ozi-oma ono, unu gude nchi unu numa kwetakwapho ono. Unu pfukwarupho pfushia ike l'iphe ozi-oma ono epfu. G'izimanu lwakwa unu azu. Teke o bu l'unu te etehuduru nwuru enya be mu a-tukwa unu l'uzorehu; mbu byaepho g'onye-oshi, ata dudu onye amaje teke oobyha. Qo ya bu l'unu ta abyadu ama teke mu a-byapfuta unu. ⁴ Ole g'o duhabe; o nwekwaru nwumadzu olemole, unu l'ephe no le Sadisu; ndu te emerwushiduru uwe phe. O buru ndu ono be e-ye uwe ocha; mu l'ephe eburu; kele ephe goshiwaru l'oo iphe ono rwuberu phe. ⁵ O kwa onye alwuje ogo ono lwuta be e-ye uwe ocha ono. Ophu mu abyakwa ehufu epha onye ono l'ekwo, e deshuru epha ndu dzu ndzu ojeje. Mu a-pfuru l'iphu Nna mu; me l'iphu unwu-ojosi iya, no l'imigwe; pfua ya hoo haa l'onye ono be bukwa onye no mu l'eka.

⁶ “ ‘G'onye nweru nchi ngabekwa iya; numa iphe-a, Unme Chileke epfu anu iphe, bu Chiochi g'ephe ha-a.’ ”

Ozi, Kereshi ezi Chiochi Filadelufiya

⁷ Waa iphe, ii-de nu ojosi-imigwe ke Chiochi Filadelufiya baa:

“Qwa-a bu ozi, onye ono, du nsu bya aburu onye ire-lanu ono ezi. Onye ono, bu iya gude ire-igodo eze ono, bu Dévidi. Onye abujeru: o -gubhaa uzo; o to duedu onye ozo asuru iya agu-chi; teke o gu-chiru iya agu-chi; o to duedu onye ozo suru iya aguha. ⁸ Su-a; mu makotakwaru-a iphemiphe, unu emeje g'o ha. Mu guhaakwaru uzo gheberu unu onu; ophu o dukwa onye suru iya agu-chi agu-chi. Mu makwaru-a l'ike ta adu-zidu unu; ole unu pfulekwaru-a pfushia ike l'opfu ono, mu pfuru ono; unu nodu emekwa iya pho ememe; ophu unu agojedu ego l'unu ta abudu ndibe mu.

⁹ “Iphe unu a-huma bu le ndu ono bu ndu ndzuko ophu abajeru Nsetanu eja ono; ndu ono adzue uka su l'ephe bu ndu Jiu l'ebe ephe abu iya ono; ndu ono be mu e-me: ephe abya egbushi ikpere l'ali baaru unu eja. Noo ge mu e-shi mee: ephe amaru le mu yeru unu obu bu ono. ¹⁰ Eshinu unu taru nshi ono, bu iya bu iphe, mu karu unu g'unu meje ono; be mbedua e-gudeshikwapho unu me oputama -byaepho; mbu oputama ono l'abya l'eliphe l'ophu; g'o hua iphe, bu ndiphe l'ophu ama ono. ¹¹ O to dukwa g'oo-no-beru mu abya. Unu gudeshikwa iphe ono, buwaa k'unu ono ikike g'o to du onye l'anata unu okpu-eze ono. ¹² O kwa onye alwuje ogo ono lwuta be mu e-me g'o buru itso no l'ime eze-ulo Chileke mu; ophu oo-lufubaedu iya alufu. Mu eworu epha Chileke mu dee ya l'onu-iphu; dekwa ya pho epha mkpukpu ke Chileke mu ono, bu iya bu Jierusalemu ophu. Mkpukpu ono bu l'imigwe eka Chileke mu ono no be oo-shi bya. Mu abya edefukwaa pho epha ophu nkemu l'onu-iphu onye ono.

¹³ “G'onye nweru nchi ngabekwa iya; numa iphe-a, Unme Chileke epfu anu iphe, bu Chiochi g'ephe ha-a.

Ozi, Kereshi ezi Chiochi Layodeshiya

¹⁴ “Waa iphe, ii-de nu ojosi-imigwe ke Chiochi Layodeshiya baa:

“Qwa-a bu ozi, oozi; mbu onye ono, epha iya bu: Nokwa g'o du”; mbu onye ono, o gbaru ke g'e gude ire iya eka l'iphemiphe, oopfuo ono; bya aburu iya bu onye pfuru anyi okpobe-opfu Chileke; bya abukwaru iya pho bu onye iphemiphe, Chileke meru dobe le mgboko shi l'eka.

15 Mu makotakwaru-a iphemiphe, unu emeje g'ò ha; l'unu te ejidu oyi ophu unu evudu oku. Unu gege anodu eji oyi; ozoo l'unu evu oku. 16 Oo ya bu; l'eshinu unu du wuruwuru; unu te ejidu oyi ophu unu evudu oku be mu a-gbũfu unu. 17 L'unu anoduje aba abaa enweru iphe; l'iphe akabe kweru unu; l'ò tò dukpoda iphe uko iya duru unu. Nshio unu; unu ta amaduro l'unu du k'ayoru oshi; l'unu akpa nri; unu nodu atsũ ishi bya agbakwaru pho oto. 18 Oo ya bu l'idzũ, mu a-chiru unu nta-a bu g'unu bya azuta mu mkpola-ododo mbu ophu a kpuru l'oku-uzu; k'ophu aduedu mkpaba du iya nu; g'oo-mee unu g'unu buru ndu nweru iphe; unu abyakwapho bya azuta mu uwe ocha g'unu yeje g'unu ta agbaheru oto; oo ya bu g'iphere adu-buhu unu. Unu azutakwa mu pho obvu enya tee l'enya ono g'unu awata aphu uzo. 19 L'ò kwa ndu mu yeru obu be mu abajeru mba; hua phe ahũhũ; g'ephe maru iphe. Oo ya bu; unu gude nu obu unu g'ò ha meje ge mu pfuru ono; g'izimanu iphe-eji unu lwadupho unu azu. 20 Unu lenu; mu pfukwaru l'onu mgbo aku eka l'uzo. Onye nũmaru olu mu; gũhaaru mu uzo; mu abata; mu l'ia erigba nri; onye eria ke nwibe iya; onye eria ke nwibe iya. 21 O kwa onye alwuje ogu ono lwuta be mu e-kwe g'ò no-kube mu l'aba-eze mu; bunaa ge mbedua lwuru lwuta bya anokube Nna mu l'aba-eze iya-a.

22 "G'onye nweru nchi ngabekwa iya; nũma iphe-a, Unme Chileke epfu anu iphe, bu Chiochi g'ephe ha-a."

4

Abaru Chileke eja l'imigwe

1 Tobudu iya bu; ono bvuchaepho mu byakwa elee enya ozo; hũma uzo, gheru onu l'imigwe. Olu mbu pho, mu shi nũmahawaa pho; mbu olu pho l'ada g'opu-ogu pho; su mu: "Nyikota byakpodapho l'eka ge mu goshi ngu iphe, e-me l'iphu." 2 G'e jia epfua Unme Chileke bya ejiana mu-a ehu pyimu. E jeshia ele enya; e dobewaa aba-eze l'imigwe l'eka ono. O dukwarupho onye no iya nu. 3 Onye ono, no iya nu ono nodu egbuepho ke nwĩnwii ge mkpuma jiasupa. Iphu iya nodu eke zaaza ge mkpuma kaneliyanu. Iphe no-pheru aba-eze ono mgburugburu buru eko-mini, ekelepho oyingo oyingo ge mkpuma, bu emeraludu. 4 Aba-eze ukporo l'eno ozo no-pee aba-eze ono mgburugburu. Ndu bu ogerenya ukporo l'eno noduchaa anu l'aba-eze ono. Epe yekotaepho uwe, achagbaa pemu pemu. Epe bya ekpugbaaru okpu-eze l'ishi. Okpu-eze ono g'ò ha be bukota mkpola-ododo be e gude wua ya. 5 Ehemu-igwe nodu eshijeepho l'eka ono, aba-eze ono no ono alo ke waa waa. Igwe nodu ede riiriiri; ara ora; atu ebgigwe. Oroku esaa nodugbaa l'iphu aba-eze ono enwugbaa jajaja, bu iya bu Unme esaa Chileke ono. 6 Iphe, dufukwaapho l'iphu aba-eze ono bu iphe, du g'eze-enyimu, aphu ngerengere g'iphe, e gude onyo mee.

O nweru iphe eno, nogbaa ndu no l'echilabo aba-eze ono. Iphe ono bya anu-phokwaapho aba-eze ono mgburugburu. Iphe eno obu tukoeppo iphe, bu ehu iya l'ophu g'ehu iya ha mokashia enya enya; iphu l'azu. 7 Ke mbu be du g'oduma; k'ebò du ge nwa oke-eswi; k'eto be nweru iphu du ge ke nemadzu; k'eno du g'ugo, epe l'eli. 8 Iphe eno ono, nogbaa ndu ono nwegbachaaru nku ishii ishii l'ehu l'ehu.

Ēhumehu bukotarū phē ɛnya ɛnya mē eli ɛhu phē mē l'ime ɛhu phē.
Eswe mē ɛnyashi ta adudu teke ɛphe ta anodujedu agu ebvu su:

“Nsɔ! Nsɔ! Nsɔ!

bē Nnajiuphu ono,
bū Chileke, bū iya
bū
Okalibe-Kakota-Ike
du.

Qo ya bū Chileke ono,
shihawaa noduta
temanu mgboko du ono;
bya aburu onye no
ndzu nta
bya aburu iya bū
onye ono,
abya nu ono.”

⁹ Iphe ɛno ono, no ndzu ono bē agu ebvu aja onye ono, no ndzu ojejoje ono ajaja; onye ono, bū iya no l'aba-eze ono; teme ɛphe nodu agukwa iya pho gude akwabē iya ubvu; bya egude iya etu iya ɛpha. No iya; o nodu abujeru teke ɛphe guerupho ebvu ono; ¹⁰ ndu bū ogerenya ukporo l'eno ono adakotaepho kpurumu l'iphu onye ono, no l'aba-eze ono baaru iya ɛja; mbu onye ono, bū iya no ndzu ojejoje ono. ɛphe abya ekpushia okpu-eze phē woru wushi l'iphu aba-eze ono gua ebvu su:

¹¹ “Q gbakwaru ngu gube
Nnajiuphu bya aburu
Chileke anyi;
g'atuko g'a ha jaa ngu
ajaja;
kwabē ngu ubvu;
anuru ngu opfu
l'oo ngu kachaa ike.

Noo kele oo ngu meru
iphemiphe dobe.

Qo l'o du ngu l'uche meru
g'o gude ɛphe du;
buru iphe,
e meru dobe.”

5

*Nwaturu-ngweja, shi l'eka Chileke
yele ekwo, a phuru aphuphu*

¹ Tobudu iya bu; mu bya ahuma l'o duru ekwo, a phuru aphuphu, o gude l'ekutara; mbu onye ono, no l'aba-eze ono. Ekwo ono bē e deru iphe l'iphu; dee ya l'azu. A phu-chia ya aphu-chi gude iphe-ohubama esaa nyachishia ya. ² Mu bya ahuma ojozi-imigwe lanu, e yeru ike, ha shii l'eka; eka ora iya arara arashi iya ike asuje: “?Bu onye bu onye asu le ya maru onwiya; le ya gbaru k'anyashi iphe-ohubama ono, e gude nyachishia ekwo ono, a phuru aphuphu ono; ?onye a-bya anyashia ya phuhaa?” ³ Ophu o dudu me onye lanu l'imigwe; ozoo l'eliphe; ozoo l'ime-ali, duru ike phuhaa ekwo ono, a phuru aphuphu ono; ophu o

bù kẹ lee ya ẹnà l'ime. ⁴ Ẹnya-mini búru mu vurukutuku l'ẹnà l'ọ tọ dudu onye a húmaru, gbaru k'aphuha ẹkwo ono, a phuru aphuphu ono; ọphu ọ búro onye eje epfu kẹ lee ya ẹnà l'ime. ⁵ Tọbudu iya bú; onye lanu l'ime ndu bú ọgerenya ono sù mu: "Ta arashi ẹkwa! Lekwa l'onye ono, bú Oduma kẹ Jiuda; mbu oshilokpa Dévidi ono lwuakwaru ọgu ono lwuta. Ọ búru iya bú onye a-dù ike phuhaa ẹkwo ono, a phuru aphuphu ono nyashia ya iphe-ọhubama ẹsaa ono, e gude nyachia ya ono."

⁶ No iya; mu bya ahuma Nwaturu ono l'eka ọ pfuru lẹ mgbaka aba-eze ono yee iphe ẹno pho, nọgbaa ndzụ, nọ l'echilabo ndu bú ọgerenya ọkporo l'eno ono. Nwaturu ono bẹ dọepho g'e gbujehawaru iya egbugbu. O furu mpu ẹsaa; mokwaapho ẹnà ẹsaa, bú iphe, nọ-chigbaaru ẹnà Unme ẹsaa Chileke; mbu Unme ẹsaa, Chileke ziru g'ephe gbakashihu dzuru mgboko l'ophu. ⁷ Ọ gbalihu bya ejepfu onye ono, nọ l'aba-eze ono bya anata iya ẹkwo ono, a phuru aphuphu ono, o gude l'ekutara ono. ⁸ O wotaepho ẹkwo ono; iphe ẹno ono, nọgbaa ndzụ ono mẹ ọkporo ndu bú ọgerenya lẹ ndu bú ọgerenya ẹno pho tuko daa kpurumu l'iphu Nwaturu ono baaru iya ẹja. Ndu bú ọgerenya ono tuko pagbaaru eze une l'ehu l'ehu bya egudegbakwaapho eze-ochi, e gude mkpola wua. Iphe dugbaa ya nu bú unwu-isensu, ẹnwuru-ọku iya anọduje eshi kweekweekwee. Ẹnwuru-ọku iya ono nọ-chiru ẹnà epfufu ono, ndu-nsọ anọduje epfu anu Chileke ono. ⁹ No iya; ndu bú ọgerenya ono nọdu agu ebvu ọphúú asuje:

"Oo ngu gbaru k'ewota ẹkwo ono;
nyishia ya iphe-ọhubama ono,
e gude nyachishia ya ono.

E gburu ngu egbugbu;
I gude mee ngu gbataru
Chileke nemadzụ;
mbu ndu shigba
l'ipfu l'ipfu g'ipfu
hagbukpo l'ophu;
mẹ lẹ ndu shikota l'iphe,
bukota opfu-alị ndu
dụ iche iche,
nọ lẹ mgboko-a;
mẹ mkpukpu lẹ
mkpukpu ge
mkpukpu hakpoo l'ophu;
mekpoo ohamoha kpọ
mgburugburu.

¹⁰ I mee phe: ephe bugbaaru eze
bya emekwaa phe pho:
ephe bugbaaru uke kẹ
Chileke anyi.

Ọ búru phe a-buru ishi
ndiphe l'ophu."

¹¹ Tọbudu iya bú; mu bya ahuma unwu-ojozi-imigwe, dụ igwerigwe. Mu nọdu anukwapho olu phe. Ojozi-imigwe obu bukwa unubuku unubuku ugbo olemole; mbu lẹ-a; ephe habekpọepho l'igwerigwe;

k'ophu bu l'ò tò dudu onye adu ike aguta phe l'ogu. Ephe tuko g'ephe hakota; ephe l'iphe eno pho, dzugbaa ndzu pho; me ndu bu ogerenya pho; tuko g'ephe ha pfuphee aba-eze ono mgburugburu. ¹² Ephe ndu agu ebvu agushikpoo ya ike asuje:

“Nwaturu ono, e gburu
g'o buru eja oha
ono be o gbakwaru
g'e mee g'ike tuko
lwa iya l'eka;
l'oo tuko iphemiphe
nworu;
tuko mmamiphe nweru;
buru onye-ishi iphemiphe.

G'a kwabeje iya ubvu;
jaje iya ajaja;
gojeru onu-oma nu iya.”

¹³ Mu numa g'iphe, bukpo iphe, Chileke meru dobe l'imigwe; me ophu, o meru dobe l'eliphe; me ophu o meru dobe l'ime-ali; mekpoo iphe, o meru dobe l'eze-enyimu; tukoru agu ebvu asuje:

“G'iphe, bukpo onu-oma,
aago agogo;
me ubvu g'ubvu ha;
me ajaja;
me abu ishi k'iphemiphe
tuko buru ke gube
onye ono,
no l'aba-eze ono waa
gube Nwaturu ono
jasu le tuutuutuu
le mijiimii.”

¹⁴ Iphe eno ono, nogbaa ndzu ono tuko su: “Oo g'o du.” Ndu bu ogerenya ukporo l'eno ono tuko daa kpurumu baaru onye ono, no l'aba-eze ono waa Nwaturu ono eja.

6

*Iphe-ohubama, e gude
nyachishia ekwo ono*

¹ Tobudu iya bu; mu huma ge Nwaturu ono nyafuru ke mbu l'iphe-ohubama esaa ono, e gude nyachishia ekwo ono. Mu bya anuma ge nanu l'ime iphe eno ono, nogbaa ndzu ono gude olu, daerupho g'egbigwe su: “Byakpodaapho-o!” ² Mu bya elee enya; mu huma inya, acha ucha. Onye no iya l'eli agba paru uta, eegudeje agba apfu. Onye ono be e kpuberu okpu-eze l'ishi. O ndu l'inya ono; o buru iya eje ogu. O jeshia alwu ndu ohogu iya g'oolwujehawaa phe.

³ Nwaturu ono byakwa anyakafu iphe-ohubama ono k'ebbo bu iphe, e gude nyachishia ekwo ono. Mu numakwa ge k'ebbo l'iphe eno ono, nogbaa ndzu ono suru: “Byakpodaapho-o!” ⁴ Inya ozo lufutakwa. Ono ndu eke uswe-uswe. Onye no iya l'eli be e woru ogu-echi, ha njoahaha phe. E zia ya g'o je emee g'unwu-eliphe tsoje ibe phe ogu; g'o mee g'unwu-eliphe wata egbushi onwophe; k'ophu ehuru odu guu ata adubaedu le mgboko.

⁵ Nwaturu ono byakwa anyakafu iphe-ohubama ono k'eto. Mu numakwa ge k'eto l'iphe eno ono, nogbaa ndzu ono suru: "Byakpodaapho-o!" Mu bya elee enya huma inya, eji ke hirihiri. Onye no iya l'eli paru iphe, eegudeje atu erwa iphe. ⁶ Mu numa iphe, du g'olu l'echilabo iphe eno ono, nogbaa ndzu ono l'eka osuje: "Iphe e-rekwa ire shii; k'ophu nri, e gude aswa ozi ujiku ophu kpata buepho onye lanu be oo-ji epho kpeekpu. Nri, e gude aswa ozi ujiku lanu kpata bukwanuru umadzu eto be oo-ji epho kpurumu. O buepho g'e te emebyikwa manu yee mee emebyi."

⁷ Nwaturu ono byakwa anyakafu iphe-ohubama ono k'eno; mu numakwa ge k'eno l'iphe eno ono, nogbaa ndzu ono asuje: "Byakpodaapho-o!" ⁸ Mu bya elee enya huma inya, gbachishihuru agbachishihu. Onye no iya l'eli buru Anwuhu gedegede. Ali-maa nodu etso iya l'azu. A bya ekee mgboko uzo eno; woru eka lanu ye phe l'eka; su g'ephe gude ogu-echi gbugbushia iphemiphe bu iya nu; g'ephe kpo-gbushia phe l'egu; gude ejo iphe-ememe mekpoo ejo anuegbudu megbushia phe.

⁹ O byakwa anyakafu iphe-ohubama ono ophu kwe iya ise. Mu bya ahuma oru-ngweja l'eka ono. Iphe, kuru le mkpula iya buerupho maa ndu ono, e gburu l'ike opfu l'ephe kwetaru iphe, ekwo-opfu Chileke pfuru ono; teme ephe shi anoduje eme egoshi l'ephe bu ndu ke Chileke.

¹⁰ Ephe tuko g'ephe ha ara ora arashi iya ike su: "Nnajiuphu-e! Oo ngu bu onye du nsu; bya aburu ngu bu onye emeje iphe, g'i pfuru iya. ?Bu anyi no-beadaru ino-beagha temanu l'i kua ndu bu l'eliphe kpaai ishi iphe, meru anyi-a; gwaa phe ugwo egbu-a, ephe gburu anyi-a?"

¹¹ Tobudu iya bu; a bya ekeshikotaru phe awurukpata uwe, achagbaa nmalanmala l'ehu l'ehu. A su phe: "Unu noduro tutaro unme, unu atuta. Unu tafua nshi ngabefua nwanshii l'unu teke edzudu. Unu tutakpoepho unme ono jeye teke unu e-dzu temanu. L'o kwa g'e gburu unubedua bu g'e gbuje kwapho ikpoto ndu ozo l'eliphe; ndu bukwapo unwunna unu, egeru Chileke ozi g'unubedua jeru iya ya-a."

¹² Mu nodu elekpoepho enya teke o nyafuru iphe-ohubama ono k'ishii. Noo ya; ali wata anma jiiijiii anmashi iya ike; enyanwu wata eji hirihiri g'uwe-aphu, e meru l'eki egu-ojii. Onwa l'ophu gbanwekota keahaa meeme. ¹³ Kpokpode, du l'igwe dashihuaha l'ali g'eka oshi figu erishihu akpuru, akaduru akaka me oke pherephere nodu ezi anma iya yiga yiga. ¹⁴ Igwe phuepho onwiya g'onye aphu utute phuta phufu; a huma-beru iya. Iphe, bukpo ubvu, du l'ekameka; me ali, mini so-pheru mgburugburu bukotaru iphe, e wofuru l'eka ephe shi nodugbaa. ¹⁵ Tobudu iya bu; ndu eze ke ndiphe; me ndu oke amadu phe; me ndu-ishi ndu ojogu phe; me ndu nweru iphe; me ndu okpehu du; mekpoo onyemonye mgburugburu; ohu me amadu; tuko je edomikota onwophe l'ogba me le mgbaka mkpuma, nogbaa l'eka ubvu du. ¹⁶ Ephe tuko arakugbaa ubvu me mkpuma ono asuje: "Jiko daa dapyabe anyi g'ii-domia anyi g'onye ono, no l'aba-eze ono ta ahuma anyi; waa ge Nwaturu ono ta atu-koshi anyi oke-ehu-eghu iya. ¹⁷ Noo kele mboku ephe atukoshi ndiphe oke ehue-eghu phe be ruwakwaru nu. ?Denu onye suru iya akpafu l'iphu nta?"

*Igwerigwe ndu Ízurelu, e meru
ohubama l'iphu*

¹ E mecha; mu bya ahuma ojozi eno l'eka ephe pfuru le mgboko l'uzi eka igwe bechaaru; ali beru uzi eno. Ephe sede pherephere, eshije l'uzi eka ono ephen'eno g'o to zihę le mgboko. Pherephere zibuhu l'eliphe mgburugburu; ophu oozidu l'ali; ophu oozidu le mini; ophu o dudu g'o ka mma l'oo oshi lanu ezi pherephere. ² Mu humakwa ojozi-imigwe ozo, shi l'uzo enyanwu awawa ephe abya. Ojozi k'ono be gude iphe, shi l'eka Chileke ono, no ndzu; mbu iphe eegudeje eme iphe-ohubama l'ehu. O bya araa ya arara rashia ya ike su unwu-ojozi-imigwe eno, Chileke ziru g'ephe je emebyishia ali; mebyishia mini; ³ su phe: "Unu ta adukwa iphe, unu e-mewaa mgboko; ozoo mini; ozoo oshi; g'anyi vuadaru uzo mee iphe, bu ndu ejeru Chileke anyi ozi iphe-ohubama l'egedegee onu-iphu." ⁴ A koo umadzu ole, e meru iphe-ohubama Chileke ono mu numa; ephe du ukporo unu nemadzu iri lesato. Ndu ono shikota l'iphe, bu okpa-ipfu Ízurelu l'ehu l'ehu.

⁵ Ndu e meru ohubama ono l'okpa-ipfu Jiuda du ukporo unu l'unu iri;

ndu e meru iya l'okpa-ipfu
Rubeņu du
ukporo unu l'unu iri;
ndu e meru iya l'okpa-ipfu
Gadu du
ukporo unu l'unu iri.

⁶ Ndu e meru ohubama ono
l'okpa-ipfu Asha du
ukporo unu l'unu iri;
ndu e meru iya l'okpa-ipfu
Nafutali du
ukporo unu l'unu iri;
ndu e meru iya l'okpa-ipfu
Manase du
ukporo unu l'unu iri.

⁷ Ndu e meru ohubama
ono l'okpa-ipfu
Simiyonu du
ukporo unu l'unu iri;
ndu e meru iya l'okpa-ipfu
Livayi du
ukporo unu l'unu iri;
ndu e meru iya l'okpa-ipfu
Isaka du
ukporo unu l'unu iri.

⁸ Ndu e meru ohubama ono
l'okpa-ipfu Zebulonu du
ukporo unu l'unu iri;
ndu e meru iya l'okpa-ipfu
Jiosefu du
ukporo unu l'unu iri;
ndu e meru iya l'okpa-ipfu
Benjaminu
du ukporo unu l'unu iri.

Igwerigwe ndu ozo, bu aguta aguta

⁹ “E mechaa mu bya elee enya hūma ikpoto ndu nmaru erupfu; k'ophu bu l'ọ tọ dudu nemadzū igbakoroshienyi suru g'oguta phe l'ogu. Ndu ono bu ndu shigbakpoo l'ohamoha, du le mgboko; me ipfu g'ipfu ha le mgboko-a; me mkpukpu le mkpukpu l'ophu; me le ndu epfukota opfu-ali ndu du iche iche, no le mgboko-a. Ephe tukoru g'ephe ha yekota akpawuru uwe, achagbaa nmalanmala. Ephe tuko g'ephe ha pfugbaaru l'atatiphu aba-eze ono; me l'iphu Nwaturu ono; bya apagbaaru igu l'eka. ¹⁰ Ephe tuko ara iya arara arashi iya ike asuje: Ndzota bukwa ke Chileke anyi, bu iya no l'aba-eze ono; bya abukwarupho ke Nwaturu ono.” ¹¹ Ndu ojozi-imigwe g'ephe ha tuko bya apfu-pee aba-eze ono; yee ndu bu ogerenya pho me iphe eno, nogbaa ndzu pho mgburugburu. Ndu ojozi-imigwe ono g'ephe ha tuko daa kpurumu l'iphu aba-eze ono baaru Chileke aja; ¹² su: “Nokwa g'o du bu ono! G'ago onu-oma me ajaja me mmamiphe me ekele me akwabe ubvu me ike me okpehu buru ke Chileke anyi jasū le tuutuutu le miiimii! Nokwa g'o du!”

¹³ Tɔbudu iya bu; onye lanu l'ime ndu bu ogerenya ono bya ekua mu su mu: “?O du ngu g'o bu ndu ole be ndu ono, e yeru awurukpata uwe, achagbaa nmalanmala ono bu? ?O du ngu g'awe be ephe shi?”

¹⁴ Mu su iya: “Onyibe; o kwa ngu ka amama.” O su mu: “Ndu-a bukwa ndu ono, shi l'ejo oke iphe-ehuka ono futa. Ephe gudewaa mee Nwaturu ngweja, shi l'eka Chileke saa awurukpata uwe phe ono; o nodu acha ucha nno. ¹⁵ Noo g'o gude ephe nodu l'iphu aba-eze Chileke egeru iya ozi eswe l'enyashi l'ime eze-ulo iya. O buru onye ono, no l'aba-eze ono be ano-kubeje phe eche phe g'o to du iphe, e-me phe nu. ¹⁶ Egu taa gubaedu phe; ophu mini agubaedu phe. Anwu te echihedu phe; ophu okpomoku aduedu phe. ¹⁷ Noo le Nwaturu ono, no l'echilabo aba-eze ono be a-noduepho eche phe g'onye eche aturu. Oo-dujeru phe je l'eka mini, anuje ndzu futaru. Chileke a-tuko enyaminini ekwa phe hushichaa phe.”

8*Iphe-ohubama k'esaa, e gude nyachishia ekwo ono*

¹ Tɔbudu iya bu; Nwaturu ono bya anyafuepho iphe-ohubama k'esaa, e gude nyachishia ekwo ono; ekameka l'imigwe daephe ke nyonyoronyo jasū l'iphe, ha g'e kee awa lanu ebo. ² No iya; mu bya ahuma ojozi-imigwe esaa ono, apfujeru l'iphu Chileke ono. A bya achje phe opu-ogu esaa.

³ No iya; ojozi-imigwe ozo bya bya abata bya apfuru l'iphu oru-ngweja Chileke ono. O paru ochi, a wuru le mkpola-ododo. A bya anu iya unwu-isensu, ha shii g'o gwakobe enwuru unwu-isensu ono l'epfufu ono, ndu-nso g'ephe ha anoduje epfu anu Chileke ono; tuko gwee l'eli oru-ngweja mkpola-ododo ono, no l'iphu aba-eze ono. ⁴ Enwuru oku ngweja ono kpu-lihu yee epfufu, ndu-nso epfufe anu Chileke; shi l'eka ojozi ono pfuru akpuepho tuuu ala l'iphu Chileke. ⁵ Noo ya bu: ojozi ono mechaepho bya aguta oku l'oru-ngweja ono; gu-jia ochi ono; bya eworu iya tua kpoo l'eliphe. Mgboko swokobe.

Igwe n̄odu ede edede bya agbẹ l'ẹka ono atụ egbigwe; ọ n̄odu ara ọrà; ebemu-igwe n̄odu alojeepho kẹ waa waa; alì n̄odu anmakọta jiiijiii.

Opu-ọgu

⁶ T̄obudu iya bụ; ojozi-imigwe ẹsaa ono, chì opu-ọgu ẹsaa ono bya akwakọbe g'ẹphe bya awata egbu opu-ọgu p̄hẹ.

⁷ Ojozi-imigwe kẹ mbụ bya egbua opu-ọgu nkiya. Akamini m̄ẹ ọku, a gwakọberu mee n̄odu edzeepho gẹ mini l'eliphe. Ọku k̄eé eliphe ẹto kepyashia uzi lanụ; bya ẹk̄eé oshi, n̄ọ l'eliphe uzi ẹto kepyashikwapho uzi lanụ; bya atuko ẹswa oyi kepyashia.

⁸ Ojozi-imigwe k'ẹbo bya egbua opu-ọgu nkiya. A parụ iphe, d̄u g'eze úbvú, ha shii, ọku etsu phuruphuru parụ chie l'ime eze-enyimu, d̄ukota lẹ mgboko l'ophu. Enyimu k̄eé uzi ẹto; ẹka lanụ b̄ukotaruu mee. ⁹ Iphe, b̄u iphe, n̄ọ ndz̄u, bukọta lẹ mini k̄eé uzi ẹto; uzi lanụ nwushihukota. Ugbu mini k̄eé uzi ẹto; uzi lanụ mebyishihukota.

¹⁰ Ojozi-imigwe k'ẹto bya egbua opu-ọgu nkiya; eze k̄pokpode shi l'imigwe bya adaa. Ọ n̄odu eke jaajaajaa g'ọku-apyipyi bya ẹk̄eé iphe, b̄ukpoo mini mgburugburu yele ẹka nggele nggele futaru; o k̄eé ya uzi ẹto daa l'ẹka lanụ. ¹¹ Ẹpha k̄pokpode ono b̄uru "Age." Mini, n̄ọ lẹ mgboko k̄eé ẹto; ẹka lanụ tsọahaa ilu g'age. Ikpoto ndu nḡataru mini ono, b̄u ndu n̄ọ lẹ mgboko nwushihu; ọ b̄uru iphe, kparụ iya n̄u b̄u lẹ mini ono atso ilu.

¹² Ojozi-imigwe k'ẹno bya egbua opu-ọgu nkiya. E k̄eé ẹnyanwu uzi ẹto chia ẹka lanụ iphe; bya ẹk̄eé ọnwa ẹto chia ẹka lanụ iphe; bya ẹk̄eé k̄pokpode uzi ẹto chia ẹka lanụ iphe; k'ophu oke lanụ l'uzi ẹto l'ìphóró p̄hẹ gbaaharu ọchii. Eswe k̄eé ẹto; ọphu ìphóró ad̄udu l'ẹka lanụ. Ọ b̄ukwarupho nno b̄u g'ọ dapfuru ẹnyashi; mb̄u o k̄eé ẹto; uzi lanụ kabaa agba ọchii.

¹³ Mu bya elee ẹnya h̄uma ugo lanụ l'ẹka oophe l'akpaminigwe. Ọ n̄odu ara iya arara arashi iya ike asuje: "Nshio unwu-eliphe; nshio unwu-eliphe; nshio! Aph̄u ats̄oru ndu bu lẹ mgboko m̄ẹ ojozi-imigwe ẹto-a, ph̄oduru n̄u-a gbuẹpho opu-ọgu ọphu ẹphe abya egbugbu-a."

9

¹ T̄obudu iya bụ; ojozi-imigwe k'ise bya egbua opu-ọgu nkiya. Mu h̄uma k̄pokpode, shihawarọ l'igwe bya adaa l'alì. E woru ire-igodo, eegudeje t̄uhaa ẹka eeshije enyiba l'iduma, enwedu ọhú woru n̄u iya. ² K̄pokpode ono bya atuhaa ẹka eeshije enyiba l'iduma ono. Iduma ono wata akp̄u ẹnwuru t̄utuutuu g'ẹka a k̄p̄oberu ọku icheku. Ẹnwuru ọku ono mee anw̄u m̄ẹ ph̄erephere wata agba ọchii. ³ Noo ya b̄u; igube shi l'ẹnwuru-ọku ono tsulihu t̄suba l'eliphe. Igube ono b̄e e yeru ike l'ẹka g'ọ gbajẹ g'akp̄i. ⁴ A kak̄otaruu igube ono g'ọ t̄ọ d̄ukwa iphe, oo-me ẹswa, n̄ọ l'eliphe; ọphu o mebyikwa oshi; ọphu ọ d̄ukpoo iphe, futaru l'alì bvuru lẹ mgboko; mb̄u iphe ẹkwo d̄u, oo-mebyi; gbahaa ndu ọonu aph̄u b̄u ndiphe, e te emeduru iphe-ọhubama Chileke l'egedegee ọnu-iphu. ⁵ Igube ono b̄e e ziru g'ọ n̄ua ndiphe aph̄u ọnwa ise; ọle ọ g'ọ t̄ọ d̄ukwa onye oo-gbu egbugbu. Obenu l'ẹjo mkpam̄ehu, ọo-kpa ndiphe b̄e a-phue p̄hẹ ph̄o g'akp̄i aph̄uje onye ọ gbaru-a. ⁶ L'ime ọnwa ise ono b̄e ndiphe a-n̄odu ach̄o anw̄uhu ach̄ocho; ẹphe taa h̄umadu iya. Ọo-gu p̄hẹ anw̄uhu; obenu l'ọnwu phehuwaru.

⁷ Igube obu be a -nɔdu ele iya ɛnya be ɔdugbajeephe g'inya, e doziru k'egude eje ɔgu. Iphe, dugbaa ya l'ishi duchaa g'okpu-eze, e gude mkpɔla-ododo mee. Iphu phe dugbaa g'iphu nemadzu. ⁸ Egbushi, nɔ phe l'ishi hachaephe ogologo ogologo g'egbushi unwanyi. Eze, nɔ phe l'ɔnu dugbaa g'eze oduma. ⁹ Ephe yeru iphe l'unme gude gbobuta obu phe g'uwe-igwè, ndu eje ɔgu eyeje gude gbobuta ɔkpoma. Igiji, ephe gude nkù phe ede dɛphe g'igiji igwerigwe ugbo-inya, e gude eje ɔgu. ¹⁰ Igube ono nwechakwaaru ùdé, ephe egudeje agba agbagba g'akpi. Eka ike du phe, bu iya bu ike ono, ephe e-gude nua nemadzu aphu ɔnwa ise ono buru l'ùdé phe ono be ɔ kpakɔru nɔdu. ¹¹ Onye eze phe buru ojozi-imigwe ono; ɔphu bu iya be iduma, enweddu ɔhu du l'eka. Epha ojozi ono l'opfu ndu Hiburu bu Abadonu; o be l'opfu Giriku; ɔ buru Apɔliyonu.

¹² Tɔbudu iya bu; ejo iphe-ehuka ke mbu abvu. ɔ phɔdukwaduro uzi ejo iphe-ehuka labo.

¹³ No iya; ojozi-imigwe k'ishii bya egbua opu-ɔgu nkiya; mu numa olu-opfu, eepfu l'oru-ngweja ono, e gude mkpɔla-ododo mee ono. Opfu ono be e pfuru l'ishishi mpu ɔru-ngweja ono ephe'eno l'ɛnya eka ono; a tuko numakota iya mgbo lanu. ɔru-ngweja ono bueruphe l'ataphu Chileke be ɔ du gedegede. ¹⁴ Olu ono su ojozi-imigwe k'ishii ono, bu iya gude opu-ɔgu ono: "Tɔshichaa ojozi-imigwe eno ono, e keru egbu l'eze-ɛnyimu Yufurétisu ono." ¹⁵ No iya bu; a paru ojozi eno ono wehakota. Iphe, e meru phe dobedoru bu g'ephe emee iphe ono, a suru g'ephe mee ono; le teke ono; le mboku ono; l'onwa ono; l'apha ono gedegede. G'ephe kèè ndiphe uzi eto; tuko uzi lanu megbushikota.

¹⁶ A su mu le ndu oɔgu ndu ɔphu nɔ l'eli inya be du miliyonu ukporo iri.* ¹⁷ No iya; mu huma ndu agba inya ono l'ophuleny ono; bya ahuma inya, ephe nɔgbaa l'eli iya agba. Uwe-igwè, bu uwe ɔkpoma, ndu ono yeru l'ɔkpoma nɔdu ekegbaa uswe-uswe g'oku; eke oyingo oyingo; bya ekekwapho ododo ododo. Ishi dugbaa inya phe ono g'ishi oduma. Oku, enwu phoophoophoo; me enwuru-oku; me nshi-egbe shi phe l'ɔnu afushi. ¹⁸ O buru ejo iphe-ememe eto ono be e gude kèè ndiphe eto; gude oku; ye le enwuru-oku; ye le oku-nshi-egbe, shi phe l'ɔnu woru uzi lanu gbushia. ¹⁹ Eka ike du inya ono bu l'ɔnu phe me l'ɔdzu phe. Odzu phe ono dugbaa g'agwo bya enwegbaaru ishi. ɔ buru ishi ono be ephe egudeje emeka nemadzu iphe.

²⁰ ɔphu izimanu alwaduru ndiphe azu; mbu nwa ndu ɔphu e gbuphodoru l'ejo iphe-ememe ono. ɔphu ephe a haduru ejo-iphe, ephe eme; ɔphu ephe ahaduru abaru ɔbvu ye iphe, ephe pyiru apyipyi eja; mbu iphe ono, ephe gude mkpɔla-ododo ozoo mkpɔla-ochaa wua; me ɔphu ephe kpuru l'ope; me ɔphu ephe pyitaru le mkpuma; me ɔphu ephe pyiru l'oshi. Mbu iphe tukoru buru iphe, ta aphudu uzo; ɔphu ɔ nudu iphe le nchi; ɔphu o jedu ije. ²¹ ɔphu izimanu ejo-iphe ono alwaduru phe azu; ɔphu ephe ahaduru egbu ochi; eme mgbashi; apharwushi onwophe; waa ezi iphuru.

10

Ojozi-imigwe ye le nweekwo,

* **9:16** 9:16 Iphe, ɔ bu be bu "200,000,000" le mbekee.

a phuru aphuphu

¹ Tòbudu iya bú; mu húma ojozi-imigwe lanú, e yeru ike, ha shii l'èka g'o shi l'igwe alwazeta lè mgboko; urwukpu sò-phae ya mgburugburu. Èko-mini gbaa ya l'ishi. Iphu nòdu egbu iya nwìnwii g'ènyanwu. Òkpa iya èphenebo dughaa g'òku, kpuru oronmono g'òbvú. ² Iphe, o gude l'èka búru nwèkwò, e kpuharú ekpuha. O woru òkpa èkutara zòbe l'eli eze-ènyimu bya eworu òkpa èkicha zòbe l'eli-mgboko. ³ Ò bya echia mkpu chishia ya ike. Òrà iya dùepho g'oduma suru ekiri. O chiepho mkpu ono egbigwe èsaa ono tũahaa gbaagbaa gude yeaharu iya ònu. ⁴ Mu nòdu emekwadua gè mu dee iphe egbigwe èsaa ono pfuru; mu nũma olu-opfu, shi l'imigwe sũ: "Iphe ono, egbigwe èsaa ono pfuru ono ta abũkwa iphe, ii-je edede. Qphu ò dũkwa onye ii-pfuru iphe ono, ì nũmaru ono."

⁵ Ojozi ono, mu húmaru ono, zòberu òkpa lanú l'eli eze-ènyimu bya azòbe nanú l'eli-mgboko ono bya apalia èkutara iya eli; ⁶ bya egude èpha Chileke, dzũ ndzũ ojejeje ono rifu angũ; mbũ onye ono, bú iya meru igwe; mee iphe, dù iya nũ; bya abũru iya meru eliphe yèe iphe, dù iya nũ; mee eze-ènyimu yèe iphe, dũkota iya nũ. O búru èpha Chileke ono bè o gude rifu angũ sũ l'o rwuwaru teke oo-me iphe, ò tũberu. ⁷ Lè teke ojozi k'èsaa gbuwaru opu-ògu nkiya bè Chileke e-megbu iphe, o domiru edomi, bú iya bú g'o pfuru iya ndu shi ejeru iya ozi, bú iya bú ndu mpfuchiru iya.

⁸ Olu-opfu ono, e shihawaa gbè l'imigwe gude pfuru yeru mu ono byakwa epfuru yeru mu òzo sũ: "Je anata nwèkwò ono, e kpuharú ekpuha ono, o gude l'èka mbũ ojozi ono, zòberu òkpa lanú l'eli eze-ènyimu; zòbe nanú l'eli-mgboko ono."

⁹ Mu bya ejepfu ojozi ono je asũ iya g'ò nũ mu nwèkwò ono. Ò sũ mu: "Nggè ya; taa. Ì -tachaa ya phò l'òo-tsòo ngu ilu jeye l'akurepho. Òle teke ìta iya bè òo-nòdukwa atsò ngu ùtso gè manũ-ènwu l'ònu."

¹⁰ Mu bya anata ojozi-imigwe ono nwèkwò ono woru taa. Mu nòdu ata iya; ò nòdu atsò mu gè manũ-ènwu l'ònu. Mu tachaa ya; ò tsòo mu ilu jeye l'akurepho. ¹¹ No iya; ò sũ mu: "Jekwa je apfuru l'edzudzu-òha pfuchiaru Chileke ugbo lanũfua; mbũ pfua iphe, Chileke shi domia edomi l'oo-me l'igwerigwe mkpũkpu lè mkpũkpu, nò lè mgboko; mè òhamoha; mè ndu shi l'iphe, bũkpoo l'opfu-alì ndu dù iche iche, nò lè mgboko-a; mè ndu eze."

11*Umadzu labò, ara opfu Chileke arara*

¹ Noo ya bú; a bya eworu òwa, eegudeje atũ iphe nũ mu bya asũ mu: "Gbèshi je atũ eze-ùlo Chileke; yèe ime èka ono, e doberu òru-ngwèja Chileke ono; gũa ndu abarũ Chileke èja l'ime eze-ùlo iya ono ògu. ² Òle ò g'ì tì tũkwà òma èka ono, nò-pheru eze-ùlo ono mgburugburu ono. Pakwarũ ono haa; l'ono bè e dobekwaru òha, ata amadũ Chileke. Mkpũkpu ono, dù nsò ono bè òha ono e-gude òkpa tee pyakapyaka ùkporo ònwa labò l'ònwa labò. ³ Noo teke mu e-ye umadzu labò, a-nòdu epfuchiru mu nũ. Umadzu labò ono e-yechaa uwe-aphũ. Ò búru ujiku ujiku unu èto l'ujiku ùkporo èto bè èphe e-gude zikòta ozi, Chileke ziru phe."

⁴ Umadzu labo ono bu upfu olivu labo ono me oroku ono, bvuru l'iphu Nnajiuphu, nwe mgboko ono. ⁵ O -nweru onye jeru ge ya meka phe iphe; oku eshi phe l'onu bya eworu onye onye ndu epe l'iya achi ejo idzu lanu kegbushia; mbu ndu ono, buwaa ohogu phe ono. Mbu-a; iphe, bu onye jeru ge ya meka phe iphe bu egube ono bu g'ee-shi gbua ya. ⁶ E yeru phe ike l'eka; k'oplu epe a-gu-chi akpaminigwe; k'oplu igwe ta abyadu atada mini l'ali teke ono, epe a-nodu epfuchiru Chileke ono. E yekwa phe pho ike l'eka g'ephe duje ike mee mini g'oo-buru mee; waa g'ephe tujekwapho ndiphe ejo iphe-ememe, dukpoo phe ree tekenteke, du phe ree.

⁷ Teke epe zibechaaru ozi ono, Chileke ziru phe ono be ejo anu-egbudu ono, e-shi l'iduma, enwedu ohu futu ono l'a-bya etsoo umadzu labo ono ogu. L'oolwu-kpee phe woru phe gbushia. ⁸ Odzu phe be a-wushi l'echilabo eze mkpukpu ono, a kpopyaberu Nnajiuphu phe l'oswebe ono. Epha mkpukpu, e gude anma etu ehuru mkpukpu ono bu Sodomu yele Ijiputu. ⁹ Odzu umadzu ebo ono be e te ekwekwa g'e lia elili. Ndu shi le mkpukpu le mkpukpu, du iche iche; me ipfu ipfu, du iche iche; me ndu shikota l'iphe, bukota opfu-ali ndu du iche iche, no le mgboko-a; me ndu shi l'ohamoha, nokpoonu l'a-wukotaru bya ahuma odzu phe. O buru g'aa-huma odzu phe bu ono ujiku eto le mkpirikpu iya. ¹⁰ Ehu atuko atso ndu bu le mgboko l'oplu utso; opfu l'e gburu umadzu ebo ono. Epe aboo ya g'aaboje iphe-a; nuchaa ibe phe iphe obo-iphe; kele umadzu labo ono, epfuchiru Chileke ono shi akpa ndu bu le mgboko ehuru shi. ¹¹ A noepho abali eto le mkpirikpu iya Chileke kuru unme-ndzu ye phe l'ehuru; epe teta nodu ndzu. Ndzu rwuta iphe, bukpuo ndu humaru phe nu. ¹² Tobudu iya bu; umadzu labo ono numa olu oku, e kushiru ike, shi l'imigwe su phe: "Unu bata l'ime eka-o." Ndu ohogu phe ono kuru ele phe enya; epe nodu l'urwukpu bahu l'imigwe. ¹³ Ali wata anma oke jijijiji teke onokwapho. Mkpukpu ono kee uzi iri; eka lanu bukotaru mkpurupyata. Ndu ali ono, nmaru jijijiji ono gburu egbugbu du unu nemadzu iri l'esaa l'umadzu ukporo iri.* Ndzu rwuta ndu phoduru nu. Epe wata aja Chileke imigwe ajaja.

¹⁴ Ejo iphe-ehuka k'ebobvu. Ole o g'unu lekwa le k'eto abyaakwa.

Opu-ogu k'esaa

¹⁵ Tobudu iya bu; ojozi-imigwe k'esaa bya egbu opu-ogu nkiya. Ikeropfu swoshihu l'imigwe asuje: "Nta be ike k'ali-eze unwu eliphe l'oplu buakwa ke Chileke anyi yee ke Kereshi iya ono, bu eze, o woru mgboko ye l'eka ono. O je l'aburu eze jasul'ete tuutuutu le mijimimii." ¹⁶ Ndu bu ogerenya ukporo l'eno ono, no l'aba-eze phe l'iphu Chileke ono daa kpurumu kpube iphu l'ali baaru Chileke eja; ¹⁷ su:

"Anyi ekele ngu ekele
 Nnajiuphu, bu Chileke,
 bu Okalibe-Kakota-Ike.
 Onye bu Chileke, no ndzu
 bya aburu onye shihawaa
 noduta temanu
 mgboko du.

Anyi ekele ngu l'i

* **11:13** 11:13 Iphe, o bu be bu "7,000" le mbekee.

goshihawaru oha
l'eze ike ngu ono parū ẹka
apa.

I goshiakwarupho nta-a
l'oo gubedua bu onye-eze,
iphemiphe du l'eka.

18 Ehu wata egbu ohamoha
eghu;
i tukoshi phe
oke-eghu-eghu ngu.

Ole o rhuakwanaru teke
ii-kpe ndu nwuhuru
anwuhu ikpe;
me teke ii-bu ndu
mpfuchiru ngu obunggo;
mekpoo ndu-nsọ g'ephe
ha;
waa ndu akwabẹ epha
ngu ubvu;
onye upfu me onye nta;
o rhuakwaapho teke
ii-mebyishi ndu ono,
emebyishi mgboko l'ophu
ono."

19 Oo ya bu; a guhaa eze-ulo Chileke ono, du l'imigwe ono. A huma okpoko ogbandzu ono, shi Chileke l'eka l'ime eze-ulo ono. Igwe nodu ala ebemu ke waa waa; o nodu ara ora; ede edede bya agbe l'eka ono atu egbigwe. Ali wata anma jijijiji. Igwe nodu atu oke akamini.

12

Nwanyị yee ejo-oke-agiyi

¹ A nonyaa; oke iphe-ohubama wata ememe l'imigwe. O duru nwanyị lanu, yeru enyanwu g'onye yeru uwe. O pfuru apfuru l'eli onwa. O kpuru kpokpode iri l'ebo l'ishi g'onye kpu okpu-eze. ² Nwanyị ono be epho bewaru l'ezeda. Ime nodu eme iya emeshi iya ike k'anwu nwa ono. O metabe iya k'ophu o rasharu ekwa.

³ Iphe-ohubama ozo wata ememe l'imigwe. O buru ejo-oke-agiyi, eke uswe-uswe be futaru nu. O nweru ishi esaa; bya efua mpu iri bya ekpuchaaru okpu-eze l'ishi iya ono ephe n'esaa. ⁴ O gude odzu iya kee kpokpode, no l'igwe eto chikoshia uzi lanu; o dashihu l'ali. O bya apfuru nwanyị ono, abya ezeda ono l'iphu; g'oo-buru: ezeda, oozeda; ya apata nwa iya taa. ⁵ O bya ezeda; mbu nwanyị ono; bya anwu nwa nwoke. Nwata ono bu iya bu onye e-mechaa gude mgborigwe buru eze ohamoha l'ophu. A bya ezichata nwata ono gude jepfu Chileke l'eka aba-eze iya no. ⁶ Nwanyị ono gbala gbaba l'echiegu. Eka ono be Chileke mematawaru iya eka oo-buru g'a nodu anu iya nri unu ujiku eto l'ujiku ukporo eto.

⁷ Ogu tsu l'imigwe! Mayikelu yee ojozi, etso iya l'azu wata etso ejo-oke-agiyi ono ugu. Ejo-oke-agiyi ono yee ndu ojozi iya wota phe ugu ono. ⁸ Mayikelu phe lwu-kpee phe; kele ike ta adu-zidu phe. E mecha; ophu o duedu eka e kweru g'ephe nodu l'imigwe.

⁹ A chifu ejo-oke-agiyi ono l'imigwe. O kwa-a ejo-oke-agiyi ono be bu agwo teke ndiche pho. Oo ya bu onye ono bu Obutuswe bya aburu Nsetanu; mbu onye anoduje edephu unwu-eliphe l'ophu. A chifu iya l'imigwe l'eka ono; chidata iya le mgboko yee ndu ojozi iya g'ephe ha. ¹⁰ Mu numa mkpu, eechi l'imigwe su: "O nwuakwaru nta-a. Chileke dzokwaru anyi obu. Chileke goshiakwaru nta-a l'oo ya be ikemike du l'eka. L'eze ono, Chileke yeru o bya ono, bu iya bu Kereshi be goshiakwaru ike iya nta. A chifuwaru onye mgbamu ono, shi anoduje edophe kwerikwerikweri l'iphu Chileke eswe l'enyashi onoya; epfuru iya k'unwunna anyi; l'onye pho meswekwaru; onye pho meswee. ¹¹ Iphe, unwunna anyi phe gude lwu-kpee Nsetanu bu mee Nwaturu ono waa asasa ono, ephe apfujeru l'edzudzu-oha saa okpobe-opfu ke Chileke ono. Noo kele ephe miru enya le ndzu phe su: l'o -buru anwuhu; ephe anwuhu iya. ¹² Oo ya bu; g'imigwe tee eswa; ge ndu bu iya nu tekwaapho eswa. Obenu le-a; nshiokwanu gube ali l'ophu; nshio gube eze-enyimu; kebe Obutuswe gudewaa ehueghu bapfuta unu; eshinu o mawaru l'o to duedu ge ya anu-beru."

¹³ Ejo-oke-agiyi ono humapho l'e shiwaa l'imigwe chifu iya chiru iya ye l'eliphe; o wata achi nta nwanyi pho, nwuru nwa nwoke pho. ¹⁴ A bya eworu eze nku ugo; nku ebolechiko chie nwanyi ono g'o gude phefu nahu ejo-oke-agiyi ono lashia echiogu eka o bu; je ebua eka ono g'a zu ya apha eto le mkpirikpu iya. Ophu o duedu iphe, ejo agwo ono jekwaduru iya ememe. ¹⁵ Tobudu iya bu; ejo agwo ono wata agbo mini l'onu; mini ono nodu agba gborogborogboro g'eze nggele. O buru iphe, oome bu ge mini ono buru utso pata nwanyi ono. ¹⁶ Ali yeru nwanyi ono eka. Iphe, ali meru bu l'o saru onu toko mini ono, ejo-oke-agiyi ono gboru ono mikota. ¹⁷ Ehu ghuaaha ejo-oke-agiyi ono egbu l'opfu ehuru nwanyi ono. O tugbu jeshia etso unwu nwanyi ono ndu ophu phoduru nu ugu. Ndu obu, ooje etso ugu obu bu ndu obu phe du l'iphe, Chileke suru g'e meje; me ndu pfuru pfushia ike l'okpobe-opfu ono, Jizosu meru a maru ono. ¹⁸ Tobudu iya bu; eze ejo-oke-agiyi ono tugbu je apfuru l'aguga eze-enyimu.

13

*Ejo anu-egbudu labo:
nanu shi le mini; ophuu shi l'ali*

¹ Tobudu iya bu mu bya ahuma ejo anu-egbudu, shi l'eze-enyimu ono afuta. O fua mpu iri bya enweru ishi esaa. O kpuru okpu-eze le mpu iya ono l'ehu l'ehu ephe n'iri. L'ishi iya ono g'o ha be e dekotakpoerupho epha, epfubyishigbaa Chileke epfubyishi. ² Ejo anu-egbudu ono, mu humaru ono dupeho g'agu. Okpa iya dugbaa g'okpa ejo nwanu biye. Onu iya dugbaa g'onu oduma. Ejo-oke-agiyi pho bya eworu ike, shi buru nkiya ye iya l'eka; bya eworu aba-eze iya nu iya su iya g'o megbujekpo g'o du iya. ³ Ishi ejo anu-egbudu ono nanu be ichii onya, e gburu iya ya be teke e gburu iya ya be o gogo nwuhukwa. Ole onya ono kpothuwaru. Ejo anu-egbudu ono duduru ndiphe mgburugburu biribiri. Ndiphe l'ophu wata iya etsotso. ⁴ Ephe wata abaru ejo-oke-agiyi ono eja; kele o yewaru ejo anu-egbudu pho ike iya l'eka. Ephe nodu abakwarupho ejo anu-egbudu ono eja su:

“?Bụ onye dūbaa g'ejo anụ-a? ?Bụ onye sūru g'oo-kpafū iya l'iphu k'ogu?”

⁵ A parū ejo anụ-ēgbudu ono haa g'o pfugbua g'onu ha iya. O nōdu ajakpōshi onwiya gude nno epfubyishi Chileke. A hakwaaru iya pho ụzo g'o megbukpoo g'o dū iya l'ime ụkporo onwa labo l'onwa labo. ⁶ O saa onu wata epfubyishi Chileke; epfubyishi epha iya; mē eka Chileke ono bu; mēkpoo ndu ophu bu l'imigwe. ⁷ Chileke haa ya g'o tsoje ndunso ono ogu; lwu-kpeje phe. A nōdu ahajē iya g'o mee g'o dū iya l'ehu ndiphe; mbū iphe, bū ipfu ipfu l'ophu; mē mkpukpu lē mkpukpu l'ophu; mē lē ndu shikōta l'iphe, bukota opfu-alī, dū l'iche l'iche, nō lē mgboko-a; mēkpoo iphe, bū ohamoha, nō lē mgboko-a; o nōdu emejgbaa phe; ephe eme iphe, o sūru g'ephe mee. ⁸ Iphe, bukpo nemadzū, bu l'eliphe mgburugburu a-nōdu abakōtaru iya eja. Mbū l'o kwa ndu e te deduru epha phe l'ekwo ono, e shi teke a tūru okpa mgboko deshita epha ndu a-nōdu ndzū ojejeje ono; bē bū ndu a-nōdu abarū iya eja ono.

⁹ G'onye nweru nchī ngabekwa iya. ¹⁰ O kwa onyemonye, aa-kpū lē ndzū bē a-kpū lē ndzū. Onye ee-gbu lē mma bē e gbufutajekwa lē mma. O kwa iya bū lē ndu-nso gbaru g'ephe buru ndu a-ta nshi nōdu Chileke l'eka noshia ya ike.

¹¹ Mu bya ahūma ejo anụ-ēgbudu ozo, bū l'alī bē o shi emifuta. Yēbedua furu unwu-mpu labo, dūgbaa gē mpu nwa atūru; opfu, oopfu l'onu dū gē k'ejo-oke-agiyi. ¹² O bya egude ike ejo anū kē mbū pho meahaa iphe, bukpo iphe, dū iya ree ememe l'atatiphu ejo anū-ēgbudu kē mbū onoya. O bya emee: ndiphe wata abarū ejo anū-ēgbudu kē mbū pho eja; mbū anū k'ono, onyá e shi gbua ya l'ishi, bū onyá, gege gbu iya nū teke e gburu iya ya kpohuwaru-a. ¹³ Ejo anū-ēgbudu k'ēbo-a nōdu emeshiepho oke iphe-ohumalenya. O nōdu emejchaa mee oku l'ooshi l'igwe bya adaa l'alī l'iphu ndiphe. ¹⁴ O gude oke iphe-ohumalenya ono, a harū iya g'o meje l'atatiphu ejo anū-ēgbudu kē mbū ono; dūphua iphe, bukota nemadzū, bū lē mgboko. O sū ndiphe g'ephe kpua ntēkpe, dūepho g'ejo anū-ēgbudu mbū ono; bajeru iya eja; mbū ntēkpe dū g'ejo anū ono, e gburu onyá; ophu o nwuhuduru onoya-a. ¹⁵ E kwechaa sū g'ejo anū-ēgbudu ono k'ēbo kuru unme ye lē ntēkpe ono, a kpuru: o dū g'ejo anū-ēgbudu kē mbū pho g'o dzuru ndzū dūjechaa ike pfua opfu; l'oomē g'e gbushia ndu te ekwedū abarū yēbe ntēkpe ono, a kpuru: o dū g'ejo anū ono eja. ¹⁶ Ejo anū-ēgbudu k'ēbo ono kebuta onyemonye; onye upfu mē onye nta; onye ụkpa mē oke amadū; ohu mē amadū; kebuta phe; a gbashia phe ngga ohubama l'ekutara; ozoo l'egedegee onu-iphu; ¹⁷ k'opfu o tō dūdu onye azū aswa; ophu o dūdu onye ere aswa erere; gbahaa l'o gbaru ngga ohubama k'ejo anū-ēgbudu ono. Ngga obu, aagbajē obu bū epha ejo anū-ēgbudu obu; ozoo ogú, nō onodu epha iya.

¹⁸ Ono buru iphe, gbaru gē nemadzū goshi lē ya nweru mmamiphe. G'onye nweru uche je ariā ogú epha ejo anū ono ariri jasū teke omaru iphe, ogú obu bū; kele ogú ono bukwapho epha nemadzū. Ogu obu bē bū “666”, bū iya bū unu l'ukporo iri l'eto l'ishii.

14

Ebvū, ndu a gbatarū agu

¹ Mu bya elee ɛnya; mu hɔma Nwaturu ono g'ɔ pɔfuru l'ubvú Zayonu. Ndu pɔfu-kube iya nɔ l'eka ono dɔ ukporo unu nemadzɔ mgbo iri l'ɛsato, bɔ ndu e deru epha Nwaturu ono yee epha Nna iya l'egedegee onu-iphu. ² Mu bya anuma olu-opfu, a nɔ l'imigwe pɔua. Opfu ono nɔdu adaephɔ g'eka eze mini aphɔ gbudugbudu; tɛme ɔ nɔdu adahukwaphɔ g'eka igwe ede edede atɔ egbigwe. Mu byakwaphɔ anuma ɔda ogumogu ndu akpoje ogumogu akpo. ³ Ikpoto ndu ono, pɔfuru l'iphu aba-eze ono mɛ l'iphu iphe ɛno ono, nɔgbaa ndzɔ ono; mɛ l'iphu ndu bɔ ɔgerenya ono; nɔdu agu ebvu ɔphúú. Ophu ɔ dɔdu onye sɔru anwɔta ebvu ono gbahaephɔ ukporo unu nemadzɔ iri l'ɛsato ono, bɔ ndu a gbatarɔ l'eliphe ono. ⁴ Ndu ono bɔ ndu te emerwujeduru onwophɛ l'ehu unwanyi. Ndu doberu eka doo gɛ nwamgboko, nwoke teke engeswee ɔkpa. Eɔphe bɔ ndu ono, buɛphɔ Nwaturu ono bɛ eɔphe awujeru etso eje ekameka, ooje ono. Ndu a gbatarɔ l'eka ndiphe nɔ; eɔphe buru akpuru iphe-mbɔ a nuru Chileke yee Nwaturu ono. ⁵ Eɔphe bɔ ndu teke adu-swee onye a-sɔ l'ɛphe dzujeru uka. Ophu ɔ dɔdu iphe ɔta, dɔ phɛ l'ehu.

Ojozi-imigwe ɛto

⁶ Mu hɔma ojozi-imigwe ɔzo, epherɔ ephekerephe ephekerephe l'akpaminigwe. O buru iphe, e ziru iya bɔ g'ɔ je ezia ndiphe mgburugburu ozi-oma ojejeje ono; g'ɔ je ezia ya ɔhamoha, nɔkpoo lɛ mgboko; mɛ ipfu l'ipfu g'ipfu ha; mɛ lɛ ndu shikɔta l'iphe, bukɔta opfu-alɔ ndu dɔ iche l'iche, nɔ lɛ mgboko-a; mɛ iphe, bukɔta mɔkpukpu, nɔkpo lɛ mgboko. ⁷ O nɔdu ara iya arara asuje: “Unu tsujekwa Chileke ebvu. Unu kwabejekwa iya ubvú; lɛ teke oo-kpe ikpe rwuakwaru. Unu bajekwaru Chileke eja; l'ɔ kwa iya meru igwe bya emee alɔ; bya aburu iya meru eze-ɛnyimu; mekɔta iphe, bukɔtakpoo eka mini futaru.”

⁸ Ojozi-imigwe ɔzo, bɔ k'ɛbo nɔdu eɔphe etso kɛ mbɔ phɔ l'azɔ epfu sɔ: “Ike bvɔakwaru Babilonu! Ike bvɔakwaru Babilonu! Mɔkpukpu ono, a maru epha iya ono, bɔ Babilonu bɛ ike bvɔakwaru nta. Mbɔ mɔkpukpu onoya, cheru ɔhamoha mee ya ono, bɔ iya bɔ oke-ɛhu-eghu kɛ Chileke ophu Chileke a-tɔ-koshi iya; opfu l'ɔopharwushi onwiya.”

⁹ Ojozi-imigwe ɔzo, bɔ k'ɛto pheru tsoru phɛ. O nɔdu arakwa iya phɔ arashi iya ike asuje: “Onye abarɔ ejo anɔ-egbudu ono eja; bya abarɔ ntɛkpe, a kpuru ɔ dɔ g'ɔ dɔ; onye kweru g'ɔ gbaa ya ngga ɔhubama l'egedegee onu-iphu; ɔzoo l'eka; ¹⁰ onye ono bɛ a-ngukwa oke-ɛhu-eghu Chileke gɛ mee, aagwaduru mini. Ee-gude ɔku, enwu phuruphuru yee nshɔ-egbe nɔa onye ono aphɔ l'iphu unwu-ojozi-imigwe, dɔ nsɔ; waa l'iphu Nwaturu ono. ¹¹ Oku ono, ee-gude nɔa phɛ aphɔ ono bɛ ɛnwuru iya a-nɔduephɔ akpɔ tɔutuutuu ala l'imeli jasɔ lɛ tɔutuutuu lɛ mɔimiimii. Ndu ono bɛ a ta abyakpɔda aha g'ɛphe tɔta unme mɛ teke lanɔ; eswe l'ɛnyashi; mbɔ ndu ono, l'abajeru ejo anɔ-egbudu ono eja; bya abakwaru iya phɔ ntɛkpe, a kpuru ɔ dɔ g'ɔ dɔ onoya; mɛ iphe, bukɔta onye kweru: a gbaa ya ngga ɔhubama, egoshi epha ejo anɔ-egbudu onoya.”

¹² O kwa iya bɔ ɔta-nshi kɛ ndu-nsɔ; ndu anɔduje eme iphe, Chileke pɔfuru; ndu nɔ Jizosu l'eka.

¹³ Mu nɔma olu-opfu, a nɔ l'imigwe pɔua sɔ mu: “Dee iphe-a l'ekwo. Ehu-ɔto bɛ a goru nɔ ndu a-nwuhu shita nta-a kwaseru; mbɔ ndu a-nwuhu l'ɔ l'ɛphe woru onwophɛ ye Nnajiuphu l'eka.”

Unme Chileke nalita iya sù: “Ọo ya-o! Ọo g'ọ dọ bọ ono. Ẹhu a-tso phẹ uto eviya; noo l'ozì, ẹphe jeru bẹ ẹphe jefuwaru l'ishi; atutawa unme; e jekwanu l'ebu phẹ obunggo ozi ono, ẹphe jeru onoya.”

Aakpata ndiphe g'iphe, e meberu l'opfu

¹⁴ Mu bya elee ẹnya huma urwukpu ocha. Mu huma onye nọ anọ l'urwukpu ono. Onye ono, nọ iya nọ ono dọepho gẹ nwa ndiphe. O kpuru okpu-eze, e gude mkpọla-ododo wua; o pakwaru phọ mma, atsu nkọ l'ẹka. ¹⁵ Ojozi-imigwe ozo, shi l'eze-ulo Chileke lufuta bya araku onye ono, nọ l'eli urwukpu ochaa ono sù iya: “Gude mma ngu ono kpatachaa iphe, e meberu l'ali l'ọ gbawaru l'akpakpa iya. Noo l'iphe, e meberu lẹ mgboko kachawaru akaka gbawaa g'aakpata iya.” ¹⁶ Tọbudu iya bọ; onye ono, nọ l'eli urwukpu ono bya ewota mma iya gbua kẹ chaphukumu l'eliphe; shi nno kpata ndiphe g'aakpajẹ iphe, e meberu l'ali-a.

¹⁷ O nwekwarupho ojozi-imigwe ozo, shikwaphọ l'eze-ulo Chileke l'imigwe lufuta. Yẹbedua gudekwaphọ mma, atsu nkọ.

¹⁸ Ojozi-imigwe ozo shi l'ime ẹka ono, ọru-ngweja Chileke nọ ono lufuta. Yẹbedua bẹ oku enwu phoophoophoo dọ l'ẹka. O kua onye k'ono, gude mma, l'atsù nkọ ono oku; kushia ya ike sù: “Gude mma ngu, l'atsù nkọ yebutachaa mebyi vayinu, dọ l'opfu-vayinu, tukuru mgboko dzuru; kele mebyi iya kachawaru akaka!” ¹⁹ Tọbudu iya bọ; ojozi-imigwe ono woru mma iya dabẹ l'eliphe bya atukokpoepho mebyi vayinu nọ iya nọ gbubutachaa bya achiru iya ye l'eze ẹka, aazoshije mee l'akpuru vayinu, bọ iya bọ oke-ẹhu-eghu Chileke. ²⁰ A bya azoshia mee l'akpuru vayinu ono l'ẹka aazoshije iya l'azu mkpukpu. Mee ono buru mee nemadzu. Mee ono nodu asọ gborogboro gẹ nggele l'ẹka ono. O sọ sọ-rwua ẹka ogologo iya ha g'ukporo manyiru iri. Teme o byakwaphọ utso, dọ-tabe ogbu; k'ophu ọo-nodu akpa inya l'onu me inya rwuba iya.

15

Ojozi-imigwe, gudegbaa ejo iphe-ememe k'ikpazu

¹ Mu bya ahuma oke iphe-ohubama, dọ biribiri ozo, eme l'imigwe. O buru ojozi-imigwe ẹsaa bẹ gude ejo iphe-ememe ẹsaa. O buru iya bọ ejo iphe-ehuka ẹsaa k'ikpazu, bọ oke-ẹhu-eghu Chileke a-tukoshi unwu-eliphe. Teke iphe-ehuka ono bvuerupho ẹphe n'ẹsaa; oke-ẹhu-eghu Chileke abvu.

² Mu humakwapho iphe, dọ g'eze-enyimu, aphu ngerengere g'e woru onyo yee oku, enwu enwunwu gwakobe iya. Mu humakwapho ndu lwu-kperu ejo anu-egbudu pho yee ntekepe, a kpuru o dọ g'ọ dọ pho. Ndu ono bukwapho ndu jikaru l'ephe te ewoduru ubvu akwabẹ ogu ono, nọ-chiru ẹnya ẹpha ejo anu ono. Ẹphe pfuru pfu-kube eze-enyimu ono, dọ g'onyo ono. Ẹphe pagbaaru eze une, Chileke nuru phẹ. ³ Ẹphe nodu agu ebvu Mosisu ono, bọ nwozi Chileke; mbu ebvu, bukwapho ebvu Nwaturu ono sù:

“Gube Chileke; ọo ngu bọ

Okalibe-Kakota-Ike.

Iphemiphe, i mekotaru paru
ẹka bya adukwapho

biribiri.

Oo ngu bu eze l'ohamoha.

Uzo ngu pfugbaaru
nhamunha bya
abugbaaru okpobe uzo.

⁴ Nnajiuphu; ?bukpoo onye
bu onye a-su
le ya taa tsudu ngu ebvu;
ophu ya taa akwabedu
epha ngu ubvu?

O kwa ngu kpurumu bu
onye du nsu.

Ohamoha a-bya abaarū
ngu eja.

Noo kele onyemonye
huma-dzuwaru
iphemiphe, iime,
pfuru oto."

⁵ E mechaa; mu bya elee enya ozo. No iya; mu huma eze-ulo Chileke l'imigwe g'a guharu ime iya aguha. Mbū ime eka ono, ulo ono, e gude ekwa mee bu Chileke be o shi l'eka ono no; mbū ulo ekwo ono, no-chiru enya ogbandzu, shi Chileke l'eka ono. ⁶ Ojozi-imigwe esaa ono, bu phe gude uzi ejo iphe-ememe esaa ono shi l'ime eze-ulo Chileke ono lufuta. Ephe yegbaa uwe, bu asagu-mini; egbu ke nwiiinwii. Ephe gude akpo, e gude mkpola-ododo mee; gude kebuta iya l'okpoma. ⁷ No iya; onye lanu l'ime iphe eno ono, nogbaa ndzu ono gbeshi bya eworu ochi esaa, a wuru le mkpola-ododo; woru nugbaa ojozi esaa ono. Iphe, jiru ochi esaa ono ejiji buru oke-ehu-eghu Chileke; mbū Chileke ono, no ndzu ojejeje. ⁸ Enwuru oku kposhihupho ji ulo ono pyimu; kele eze-odu-biribiri Chileke me ike iya be du l'eka ono. Ophu o dudu onye duru ike bahu l'ime ulo ono jasū teke ejo iphe-ememe esaa ono, ojozi-imigwe esaa gude ono buadaru.

16

Ochi, e yejiru oke-ehu-eghu

Chileke eyeji

¹ Tobudu iya bu; mu numa olu-opfu, e shi l'ime eze-ulo Chileke ono chia g'e chiru mkpu su ojozi esaa ono: "Unu je eworu ejo iphe-ehuka ono, shi l'oke-ehu-eghu Chileke ono wushikota le mgboko l'ophu; mbū ejo iphe-ehuka ono, du l'ochi esaa ono."

² Ojozi-imigwe ke mbū bya atugbaa je awushia ejo iphe-ehuka ophu no l'ochi nkiya le mgboko. Onwo, aba yoyoyo bya eme ejo ehuka; wata abagbaa iphe, bu ndu ono, a gbaru ngga ohubama k'ejo anu-egbudu ono; waa l'ehu iphe, bu ndu ono, shi abaru ntekepe ono, a kpuru o du g'ejo anu-egbudu ono eja.

³ Ojozi-imigwe k'ebo bya atugbaa je awuru ejo iphe-ehuka ophu no l'ochi nkiya ye l'ime eze-enyimu. Mini, no l'eze-enyimu ghoo mee; dūepho ge mee onye nwuhuru anwuhu. Iphe, bukpo iphe, dzu ndzu, bu l'ime mini nwushihukota.

⁴ Ojozi-imigwe k'eto bya atugbua je awuru ejo iphe-ehuka ophu no l'ochi nkiya ye le nggele waa l'ime iphe, bu eka mini futakporu g'oha. Mini bukotaruu mee. ⁵ Mu numa eka ojozi-imigwe, bu iya eche iphe, bu mini nche suru: "Gube Nnajiuphu p'ubekwaru eka oto; mbu gube onye ono, no ndzu; bya aburu onye ono, shihawaa noduta ono. Ikpe-a, i nmaru ndiphe-a be goshiru l'i bu onye ekpeje ikpe nhamunha. ⁶ Le ndiphe ono, bu phe gbushiru ndu-nsa bya egbushia ndu mpfuchiru ngu l'echilabo phe ono; mbu gbushia phe ghakaa mee phe ono be i cheakwarupho mee; ephe ngua. Iphe ono, i meru ndiphe ono buru iphe, gbaru phe nu bu onoya." ⁷ No iya; mu numa olu-opfu, a no l'oru-ngweja Chileke epfu; mbu eka aakpoje unwu-isensu oku l'imigwe. Olu ono nodu asuje: "Nokwa g'o du-o! Nnajiuphu, bu Chileke; o gubedua bu Okalibe-Kakota-Ike-o. Ikpe, i kperu be buepho okpobe ikpe bya abukwarupho ikpe, pfuru nhamunha."

⁸ Tobudu iya bu; ojozi-imigwe k'eno bya atugbua je eworu ejo iphe-ehuka ophu no l'ochi nkiya kpua l'enyanywu. E mee enyanwu; okpomoku iya wata erebushi nemadzu anu k'ophu oomeje nemadzu l'oo du g'iphe, a huberu l'oku. ⁹ Ejo okpomoku ono wata erebushi ndiphe anu. Ephe wata epfubyishi epha Chileke; mbu yebedua, kweru g'egube ejo iphe-ehuka ono byapfuta phe. Ophu izimanu alwaduru phe azu ke g'ephe wata iya akwabe ubvu.

¹⁰ Ojozi-imigwe k'ise bya atugbua bya eje eworu ejo iphe-ehuka, no l'ochi nkiya kpua l'aba-eze ejo anu-egbudu pho. Ochii buru kpukumu bya agbachikota iphe, bukpo ndu kweru g'ejo anu-egbudu ono buru eze phe. Ndiphe wata ata k'pookpookpo k'ejo iphe-ehuka ono, paru eka ephe eje ono. ¹¹ Ephe wata epfubyishi Chileke k'imigwe k'iphe ono, aphugbaa phe uphu me onwo ono, aba phe nu ono. Ophu izimanu iphe, ephe eme alwakwaru phe pho azu.

¹² Ojozi-imigwe k'ishii je eworu ejo iphe-ehuka, no l'ochi nkiya wuru ye l'oke-enyimu Yufuretsu. Mini iya tashihu; k'ophu bu le gbororo adabyiru iya ge ndu eze, shi l'uzo enyanwu awawa aghajaje iya. ¹³ Mu bya ahuma obvu eto, dugbaa g'ewo g'ephe afutagbaa. Nanu shi l'onu ejo-oke-agiyi ono afuta; nanu shi l'onu ejo anu-egbudu pho afuta; nanu shikwapho l'onu onye mpfuchiru ono, l'epfufe iphe, Chileke epfuduru ono. ¹⁴ Ephe bugbaa obvu, shikota l'eka Nsetanu; emegbaa iphe-ohumalenya. Ephe jepfugbaa ndu eze ndiphe mgburugburu je achikobe phe dzua ugu l'eka lanu kwaberu mboku ono, Okalibe-Kakota-Ike, bu Chileke a-bya egoshi ndiphe onye ya bu ono.

¹⁵ "Unu lekwa l'o kwa g'abyabya onye-oshi atuje nemadzu l'uzorehu-a bu ge mu a-tu unu l'uzorehu. Ehu-utso be a goru nu onye ono, nwu enya bya eletakwapho uwe iya enya; k'ophu onye obu taa gbaduru oto ejephe mboku onoya; iphere adu iya."

¹⁶ No iya; obvu eto ono, shi l'eka Nsetanu ono bya emee ndu eze ke mgboko-a l'ophu: ephe bya akpakoo l'eka lanu obu, eekuje Amagedonu l'opfu Hiburu.

¹⁷ Oo ya bu; ojozi-imigwe k'esaa je ephekaa ejo iphe-ehuka ophu no l'ochi nkiya le pherephere. O nweru olu, shi l'aba-eze, no l'ime eze-ulo Chileke ono chia mkpu su: "E mewaru iya!" ¹⁸ Ebemu-igwe wata alo waa waa. Igwe wata ede edede; wata ara ora; bya atahaa egbigwe. Ali-onma-jiijijii egube iya ophu eteke anmaswee; eshinu

nemadzū fūtaru mgboko wata anmanma; mbū l'alī-ōnma-jiiijiii ōbu pakpōoru ēka apaa. ¹⁹ Mkpūkpu ono, a maru ēpha iya ono, bu Bābilōnu bukaha onwiya uzi ēto. Iphe, bukpo mkpūkpu ōzo, dukota lē mgboko dakashihukota būru ōla-l'iswi. Ebe Chileke azōhakwaru mkpūkpu ono, a maru ēpha iya ono, bu Bābilōnu; yē ējo-iphe, ō nō megbabē. Chileke mee mkpūkpu ono: ō ngua mee l'eze okoro, e yejiru oke-ēhu-eghu kē yēbe Chileke eyeji, bu iya bu ikpe ō nmarū iya. ²⁰ Iphe, bukotakpoo alī, bu alī, mini nō-pheru mishihukōta. Ophu ō dūedu onye hūmabaaru ūbvū. ²¹ Eze akamini-mkpuma, l'anyigbaa kē tūdūú gē mkpuma-uswe shigbaa l'igwe aada l'alī; adagbushi ūnwu-eliphe. Ndiphe wata epfubyishi Chileke; kēle akamini-mkpuma ono anū phē aphū. Noo l'ējo iphe-ememe, akamini ono wotaru phē ka g'aa-atū ōnu iya.

17

Eze-nwanyī ovuōba ono, bu Bābilōnu

¹ Ojosi lanū l'ime ojosi-imigwe ēsaa ono, shi gude ochi oke iphe-ēhuka ēsaa ono byapfuta mu; bya asū mu: "Bya gē mu je egoshi ngu g'ee-gude woru ikpe nmaa eze-nwanyī ovuōba ono, nmagaru l'ēka nggele dū igwerigwe ono. ² Lē ndu eze kē mgboko-a bē ēphe l'iya riakwaru ogori. Ephe l'iphe, bu ndu bu l'eliphe l'ophu ngūwaa mee phaa onwophē kutukutu."

³ Tōbudu iya bu; Unme Chileke byakwa bya eji mu ēhu pyīmu. Ojosi-imigwe ono bya eduta mu jeshia l'echiēgu. Noo ēka mu nō hūma nwanyī, nō l'eli ējo anū-ēgbudu, eke uswe-uswe. E dekaasia ējo anū-ēgbudu ono ēpha, epfubyishi Chileke l'ēhu iya mgburugburu. Ejo anū-ēgbudu ono nweru ishi ēsaa bya enweru mpu iri. ⁴ Iphe, nwanyī ono gude kwaa onwiya akwa būru uwe kpowula-kpowula, eke uswe-uswe. Iphe ōzo, ō gude memachaa onwiya emema bu iphe, e meru lē mkpōla-ododo. Ō gbachaa echi, ere ire l'ēka bya edoo onwiya igopoto, aswa dū l'olu. Iphe, ō pa l'ēka būru okoro, a wūru lē mkpōla-ododo. Iphe, jiru okoro ono būru ējo akpamara mē ēbyi ēbyi, shi l'apharwūshi, nwanyī ono pharwūshiru onwiya. ⁵ A bya edee ya ēpha iya l'egedegee ōnu-iphu iya. Iphe, e domiru edomi e deru iya bu: "Bābilōnu ono, a maru ēpha iya; mbū ne iphe, bukota ndu agba ūkpara mē iphe, bukota ndu eme ahūma lē mgboko." ⁶ Mu bya ahūma gē nwanyī ono ngūwaru mee ndu-nso; ō nōdu atsū iya atsūtsu; waa mee ndu e gburu l'ike l'opfu ēhu Jizosu.

Mu hūma iya; ō kwatakpoo tūfu mu ēhu g'iphe atūfufe ēhu. ⁷ Ojosi-imigwe ono sū mu: "Bū gūnu bē ō gude ō tūfu ngu ēhu? Gē mu byanū akaru ngu iphe, dū lē nwanyī ono, bu iphe, e domiru edomi; mēkpoo k'ējo anū-ēgbudu ono, nweru ishi ēsaa ono waa mpu iri ono, bu iya pa iya ono. ⁸ Anū-ēgbudu ono, ī hūmaru ono dukwaru teke ō shi nōdu ndzū; obenu lē nta-a bē ō tō nōedu ndzū. Ō phōduakwaru-a nwanshī nta-a l'ō shi l'iduma, enwedu ōhū ono fūta bya alaarū onwiya l'iswi. Ndu ono, bu l'eliphe ono, bu iya bu ndu ophu e shikpō teke Chileke meru mgboko; ophu e deduru ēpha phē l'ēkwo, e deshīru ēpha ndu a-nō ndzū ojejeje; iphe, bu ndu ono bē ōo-tūfukpo ēhu m'ēphe - hūmaepho ējo anū-ēgbudu ono; kēle ō shi nōdu ndzū; ophu ō dzūedu ndzū nta; ōle oo-mechakwaa nōdu ndzū ōzo.

9 “Ono buru iphe, gbaru ge nemadzū goshi le ya nweru uche bya arije iphe ariri g’o doo ya enya. Su-a; ishi esaa ono n’o-chiru enya ubvú ubvú esaa, nwanyi ono n’o an’o l’eli iya. Iphe ozo, o n’o-chifuaru enya iya bu ndu eze esaa. 10 O dukwarupho ndu eze esaa, n’o nu. Umadzu ise l’ime ndu eze esaa ono ta an’ekwa. Onye lanu be nokwadu nu; onye lanu teke afutadu. O -futaepho; l’a haa ya l’o kpo upfu nwanshii. 11 A bya le k’ejo anu-egbudu ono, shi nodu ndzu; ophu o noedu iya ono; yebdua bu onye eze k’esato; ole yee ndu eze esaa ophuu be nokwa l’oshi lanu; o je emechaa laa l’iswi.

12 “Teme mpu iri ono, i humaru ono bu ndu eze iri; ophu e teke adudu ali-eze, a nwaru phe. Ole a hakwanuru phe g’ephe nodu l’eka anu-egbudu ono buru eze awa lanu kpoloko kpekpu. 13 Ndu eze ono be obu phe abukotajeru nanu. Ephe eworu ike phe me abubu ono, ephe bu eze ye ejo anu-egbudu ono l’eka. 14 Ephe a-tuko g’ephe ha swikoo ike phe nanu; tsoo Nwaturu Chileke ono ogu. Ole Nwaturu ono l’a-lwu-gbulekwa phe-a. Noo kele o ya bu Nnajiuphu, kakota ndu bu nnajiuphu; bya abukwarupho Eze, kakota iphe bu ndu eze. Iphe, bu ndu Chileke kuru bya ahota ono; teme ephe pfushia ike ono l’a-lwu-gbukwa phe pho.”

15 No iya; ojozi-imigwe ono su mu: “?I humaru mini ono, nwanyi ovuoba ono n’o an’o ono; mini ono be bu iphe, bukpo mkpukpu le mkpukpu; me ikpoto oha me ohamoha me ndu shi l’iphe, bukota opfu-ali ndu du iche l’iche, n’o le mgboko-a. 16 Ejo anu-egbudu ono yee mpu iri ono, i humaru ono be bu ndu nwanyi ovuoba ono du ashii. Ephe a-tuko iphe, o nweru enweru natachaa ya g’o ha; l’o gbaru oto dabyiru. Ephe eria ya anu; gude oku kepyashia ya. 17 Noo kele o Chileke be yeru phe egube oriri ono l’okpoma; g’o guje phe egu emeekota iphe, Chileke tuberu, bu iya bu ge ndu ono swikoo ike phe; g’okpoma buru phe nanu; k’ophu ephe e-wota ali-eze phe ono woru ye ejo anu-egbudu ono l’eka g’o gude eka-ike buru eze phe jasu teke iphe, Chileke pfuru e-meekota.

18 “Teme nwanyi ono, i humaru ono bu mkpukpu ono, a maru epha iya ono, bu iya bu eze; teme iphe, bukotakpo eze ndiphe l’ophu nodu iya l’eka.”

18

Adada Babilonu

1 E mechaa; mu bya ahuma ojozi-imigwe ozo, shi l’igwe phezeta. O buru iya be Chileke yeru ike paru eka l’eka. Ogbu-nwiinwii ya tuko mgboko l’ophu ngaa. 2 O nodu ara iya arara arashi iya ike su: “Eze mkpukpu Babilonu daakwaru! O daakwaru! O buakwaa eka mkpako-iphe, bukotakpo obvu laru egu. O buakwaa okpoku unwu-ojozi Nsetanu l’ophu; mekpoo epfune-enu iphe, bukpo nwenu njo ora; me enu, dukota ndiphe ashii l’ophu. 3 Noo l’ohamoha, nokpo le mgboko nguwaru mee ya ono, bu iya bu apharwushi ono, nwanyi ono apharwushi onwiya; teme ephe le ndu eze ndiphe l’ophu zekotawaa. Teme iphe, bu ndu agba oke-ngho le mgboko-a mgburugburu be shiakwa l’eku ono, nwanyi ono nweru ono, nyiberu g’aatu onu iya ono bugbaaru eze.”

4 Tobudu iya bu; mu numakwa olu ozo, shikwa l’imigwe su:

“Ndu mu; unu lufutakwa iya
 l’ehu;
 g’unu te eje eye ẹka l’eme
 ẹjo-iphe, oome ono;
 ọdumeka unu l’iya
 a-gbakwaru
 mgba l’ẹjo iphe-ememe,
 a-byapfuta iya nu;
⁵ l’iphe-ẹji, oome kụkwaru
 l’ikpo l’ikpo;
 ha l’eli l’eli;
 je
 asupfuru l’akpaminigwe;
 tẹme Chileke
 nyataakwaru ẹjo ememe,
 oomeje g’ọ ha.

⁶ G’e mee ya g’o meru ndu ọzo;
 g’a pfua ya ugwo iphe,
 o meru;
 pfua ya ya mpfukwase.

G’e gude mẹe atsụ-be atsutsu
 ugbo labọ
 gẹ nkiya gwajiaru iya
 okoro,
 o gude gwaaru ndu ọzo g’ọ
 ngua.

⁷ G’a gwaa ya maa;
 nua ya aphụ, habe
 g’ajaja ono, ọ jaru onwiya
 yee ẹku ono,
 nyiberu g’aatụ onu iya ono,
 ọ kparu swibe onwiya ono.

G’e mee ya ya nno;
 eshinu o shi anọduje
 etu onwiya ẹpha sụ:

‘Nta be mu nowa buru
 eze-nwanyi!

Mu ta anọdu l’aphụ nwanyi,
 ji iya anọedu ndzụ.

Ọphu mu ta abyadu l’atso
 onu l’aphụ!’

⁸ Noo g’o gude iphe,
 bu ẹjo iphe-ẹhuka ono,
 tukoru kwaberu iya
 nu ono;
 je l’a-tuko byapfutakota
 iya ujiku lanu,
 bu iya bu ẹjo iphe-ememe;
 waa aphụ waa okpa nri.

Ọku be e-tsufu iya nu;
 kele Nnajiuphu,

bụ Chileke;
onye ike iya parụ
ẹka bẹ bụ iya nmaru
iya ikpe.”

⁹ Oo ya bụ l'eze ndiphe ono, ẹphe l'iya shi apharwushi onwophẹ ono mę ndu ono, ẹphe l'iya atukoje emegbaa ẹjo-iphe, agụ phẹ nụ ono; ndu ono l'a-ra ẹkwa iya; aphụ eji phẹ obu l'opfu ẹhu iya m'ẹphe -humaepfo g'ẹnwuru-ọku iya kpufuru; l'eka ọku etsupyashi iya. ¹⁰ Ẹphe a-pfuru ụzenya ele iya ẹnya lẹ ndzụ agugu epfu sụ: “Nshio! Nshio eze Babilonu bụ mkpukpu, a maru ẹpha iya bya amaru g'ike iya beru; awa lanu bẹ e gude nma ngu ikpe; i daa g'i daru-a!”

¹¹ Ndu agba ngho l'eliphe arakwaapho ẹjo ẹkwa nkephẹ gụa aphụ iya; kele o to nweedu onye azubaa phẹ aswa. ¹² O to duedu onye azuje mkpola-ododo phẹ; ọzoo mkpola-ochaa phẹ; ọzoo ogbu nwiiinwii mkpuma, bụ mkpuma, vu oke aswa mę igopoto phẹ. O to duedu onye azuje ẹkwa ochaa phẹ mę ẹkwa uswe-uswe phẹ; mę nkuushi; buragidi uswe phẹ; mękpoo oshi, eshi mkpo, bụ iphe, ẹphe erekota erere; mękpoo iphemiphe, e gude eze-nyi kpua; mękpoo iphemiphe, bụ iphe, e meru l'oshi, aswa du; mę ophu e meru l'ope; ọzoo ophu e meru l'igwe; ọzoo ophu e meru lẹ mkpuma-egbe; ¹³ mękpoo ẹkwophe, bụ sinamonu; mę unwu iphe ọzo, eshigbaa mkpo gę senti; mę unwu-isensu; mę meru; mękpoo furankisensu; mękpoo mee; mękpoo manu nri; mękpoo utu-witi; mę witi l'onwiya; mękpoo eswi; mękpoo aturu; mę inya; mę ugbo-inya; mę ohu; mbu je akpachaa lẹ nemadzu gędegede. ¹⁴ “Ha! Nta-a bẹ iphe, bukotakpoo akpuru oshi ono, shi aguje ngu agugu ono bẹ ta aduedu. Eku ono, i shi kpaa swiphee onwongu ono bẹ yifuakwaru nta; iphemiphe, bụ iphe, atsoje ngu utso; teme o buru iphe, ama ngu mma bvwaru; ophu o bukwa l'i bya ahumabaa ya.” ¹⁵ Ndu ngho ono, shi agbataje ngho iphemiphe ono je eree lẹ mkpukpu ono rita iya oke urwu ono bẹ a-pfugbaaru iya ụzenya ụzenya; kele ndzụ a-nodu agụ phẹ k'aphu ono, aanu mkpukpu ono. Ẹphe araa ẹjo-ẹkwa gụa aphụ asuje: ¹⁶ “Nshio! Nshio gube eze mkpukpu ono shi eyee uwe ochaa; mę ẹkwa uswe-uswe; mę buragidi uswe-uswe gude kwaa onwongu akwa ono! Gudekwapho iphe, e meru lẹ mkpola memata onwiya ree; bya eworu echi, ere ire doo joo l'eka; bya ewojueru igopoto doo onwiya joo l'olu. ¹⁷ L'awa lanu-a kpoloko bẹ e gudewaa mekota ẹku obu g'o ha; o bukotarua ọla-l'iswi ẹgube-a.”

Iphe, bukpo ndu-ishi ugbo-mini g'ẹphe ha; mę iphe, bukpo ndu egudeje ugbo eje; mę ndu akpo ugbo; mę ndu egudeje ugbo tsoru eze-enyimu agba ngho; g'ẹphe ha tukoru je apfugbaaru ụzenya ụzenya. ¹⁸ Wata echi mkpu teke ẹphe humaru ẹnwuru-ọku iya g'o kpuru tuuu l'eka ọku etsu iya. Ẹphe epfuahaa sụ: ?O dukpoorua mkpukpu ọzo, dujeru g'eze mkpukpu-a? ¹⁹ Ẹphe kpota urwuku kpube onwophẹ l'ishi. Ẹphe nodu echi mkpu ara ẹkwa; agụ aphụ sụ: “Nshio! Nshio gube eze mkpukpu, mbu gube mkpukpu ophu bụ ẹku, nyiberu g'a-tu onu iya, i kparu bẹ iphe, bukpo ndu gude ugbo phẹ tsoru eze-enyimu agba ngho shikota l'eka barahu buru eze! ?Awa lanu-a kpoloko bẹ e gudewaa mekota iya; o buru ọla-l'iswi ẹgube-a?”

²⁰ Teru ẹswa kpua ya gube igwe! Unubẹ ndu-nso; mę ndu-ishi-ozu ono; mę ndu mpfuchiru Chileke unu teje ẹswa lẹ Chileke bẹ nmawaru

iya ikpe ejo-iphe ono, o meru unu ono!

²¹ Tòbudu iya bụ; ojozi-imigwe lanụ, ọkpehu dū; pata mkpuma, ha gę mkpuma-uswe parū chie l'eze-ęnyimu sū: "Waa g'ee-gude ọkpehu chie mkpukpu ono, a maru ępha iya ono, bụ Bábilonu l'ęka ọ tọ dudu onye ahumabaa ya ọzo bụ ọwa-a." ²² Ọ tọ dudu onye anumabaa ọda nkwa; ọzo nımabaa ęka a gū ebvu; ọzo kę ndu aphū ųpyi mę ndu egbu opu l'ime gūbe mkpukpu ono ọzobakpo ilile. Ọ tọ dudu onye-ona, eme ọna g'ọo-duhabe aahumabaa l'ime ngu ọzobakpo. Ophu a byadu anumabaa ya ọda ikwe-nri. ²³ Ophu iphóró ọku orọku abyadu enwubakpo jaa l'ime ngu; ophu ọ dudu onye anumabaa ęka a nọ l'ime ngu eme uzere k'ęka eeke nwanyị; ọzo k'ęka a lutaru nwanyị k'òphúú. Noo l'ọ kwa ndu ono, shi buru l'ime ngu agba ngho ono shigbaa buru ndu nweru ęnya l'eliphe-a. Teme i gude eme mgbashi; dumphushikọta ohamoha l'ophu mgburugburu.

²⁴ "Teme ọ buru l'ime mkpukpu ono bę a humaru mee ndu mpfuchiru Chileke mę mee ndu-nsọ; mękpoo mee iphe, bụ ndu e gburu egbugbu l'eliphe g'ęphe ha."

19

¹ Ono mechaepho; mu numa olu-opfu ndu dū igwerigwe epfu l'imigwe sū: "Aliloya! Gę ndzọta; mę ogbu-nwijnwii; mę ọkwabe ụbvù; mę ike; bukwaru kę Nnajiuphu anyi, bụ Chileke anyi!" ² L'ikpe, o kperu bę bukwa ire-lanụ; bya aburu ikpe, pfuru nhamunha. Ọ nmaru eze-nwanyị ovuoba pho ikpe; mbu nwanyị ono, gude apharwushi onwonye mee unwu-eliphe l'ophu: ephe buru mkpurupyata-a. Chileke bę gwataakwaru iya ugwo mee ndibe yebe Chileke ono, o gbushiru ono. Ọchi phe tukoru iya l'ishi." ³ Ephe byakwa atua uzu ọzo sū: "Aliloya! Enwuru-ọku, etsu mkpukpu ono kpua tuuu je atuko imeli l'ophu sweta. Noo g'ọo-kpu iya jasū lę tuutuutuu lę mimiimii bụ ono." ⁴ Ụkporo ndu bụ ọgerenya lę ndu bụ ọgerenya ęno pho; waa iphe ono, nọgbaa ndzū ono ęphen'ęno tuko daa kpurumu baaru Chileke ęja; mbu Chileke ono, nọ l'aba-eze ono. Ephe sū: "Nokwa g'ọ dū-o. Aliloya!"

*Ete ęswa nwanyị,
a luru k'òphúú*

⁵ Ọ duru olu, shi l'aba-eze ono sū: "Unu jaa Chileke ajaja iphe, bụ unubę ndu ejeru Chileke ozi g'unu ha; unu kele iya unubę ndu atsu iya ebvu; onye upfu mę onye nta." ⁶ Mu bya anuma uzu, ndu dū igwerigwe atū. Ọ nodu adaepho g'ęka mini aphū gbudugbudu; bya adahukwapho g'ęka igwe ara ọrà; asuje: "Aliloya! Ọ kwa Nnajiuphu, bụ Chileke ono, bụ Ọkalibe-Kakota-Ike ono bụ Eze." ⁷ G'ęhu tsoo anyi utso; g'anyi tee ęswa teshia ya ike; kwabę iya ụbvù; kele nta-a bę o rwuakwaru Nwaturu ono l'alū nwanyị. Nwanyị obu, ọobya alulu obu bę kwaakwaru onwiya akwa kwaberu iya. ⁸ Chileke bya ekwewa g'o yee uwe ọchaa, egbu nwijnwii bya aburu asagu-mini." Uwe ọchaa ono bụ umere pfuru ọto, ndu-nsọ eme.

⁹ Tòbudu iya bụ; ojozi-imigwe ono sū mu: "Dee iphe-a l'ękwo: 'Ehu-utso bę a goru nū ndu ono, e kuru g'ęphe yiru lę ndu e-ri nri, e gude eme ęswa nwanyị ono, Nwaturu Chileke ono eje alulu onoya.'" Ọ

pfuchaa nno bya asu mu: "Opfu ono bukwa Chileke gude onu iya pfua ya."

¹⁰ Mu daa kpurumu l'iphu ojozi-imigwe ono jeshiaru iya abaru eja. O su mu: "Te ejekwa ememe! O kwa ge gubedua unu l'unwunna ngu phe bukota ndu ejeru Chileke ozi be bu ge mbedua bukwapho onye ejeru Chileke ozi; mbu unwunna ono, bu phe be Jizosu goshiru okpobe-opfu nkiya ono. Bachiari Chileke eja. L'okpobe-opfu ono, Jizosu goshiru anyi ono be bukwa l'eka Unme Chileke be o shi; mbu Unme Chileke ono, bu iya emeje ge nemadzū pfuchijeru Chileke ono."

Onye no l'eli inya ochaa

¹¹ "Mu bya ahuma g'imigwe gheru onu. Mu huma inya ochaa, no iya nu. O duru onye no l'eli inya ono. Epha onye ono buru: O pfushiru ike l'iphe, o pfuru"; bya aburu "Okpobe-Opfu ono." O nodu ekpeje ikpe, pfuru oto bya alwu ogu l'uzo, pfuru oto. ¹² Iphoro enya iya duepho g'iphoro oku, enwu enwunwu. O kpuru okpu-eze, du igwerigwe l'ishi. O duru epha, e deshiru iya l'ehu, adudu onye maru iya nu gbahaa yebedua l'onwiya. ¹³ O buru uwe, a tseru le mee be o yeru. Epha onye ono buru "Opfu Chileke" ono. ¹⁴ Iphe, bu ndu ojogu, no l'imigwe gudegbaa uwe ochaa, egbu nwijnwii bya aburu asagu-mini kwaa onwophe akwa. Epe tuko nodugbaa l'eli inya ochaa awu etso onye ono, no l'eli inya ochaa ono. ¹⁵ Iphe, eshije l'onu onye ono lufuta buru ogu-echi, atsū nkō, bu iphe, oo-gude lwua iphe, bu ohamoha, no le mgboko. L'o bya egude mgborigwe buru eze phe. O buru iya l'a-zoshi mee vayinu l'akpuru vayinu ono, bu iya bu eze oke-ehu-eghu ke Chileke, bu Okalibe-Kakota-Ike. ¹⁶ E dee epha iya l'uwe, o yeru bya edee ya ya l'utapfu, bu iya bu: "Eze ndu eze; waa Nnajiuphu ndu bu nnajiuphu."

¹⁷ Mu bya ahuma ojozi-imigwe, pfuru l'ime enyanwu. O chia mkpu chishia ya ike gude kukota iphe, bukpoo enu, epe l'akpaminigwe oku su: "Unu bya edzukobe ria nri, dashihuru unu; nri-enyashi ophu bu Chileke be o shi l'eka. ¹⁸ Unu bya avukaa anu ndu eze; me ndu ndu-ishi ojogu; me ke ndu ojogu l'onwophe; anu inya; me ndu agba iya nu; anu ndiphe l'ophu; amadu me ohu; ndu upfu me ndu nta."

¹⁹ Mu bya ahuma ejo anu-egbudu pho me ndu eze ndiphe mgburugburu g'ephe chitawaru ndu ojogu phe dokobe l'eka lanu g'ephe bya etsoo onye ono, no l'eli inya ochaa ono ogu yee ndu ojogu iya. ²⁰ A kpua ejo anu-egbudu ono le ndzu. E gudekwapho onye mpfuchiru ono, epfuje iphe, Chileke epfuduru ono. Oo ya be bu onye ono, shi abujeru: o -nodu ejo anu-egbudu ono l'iphu; l'o meshia iphe-ohumalenyha-a, bu iya bu iphe ono, o gude dephua ndu ono, kweru g'a gbaa phe ngga ohubama k'ejo anu-egbudu ono; me ndu ono, shi abaru ntēkpe, a kpuru o du g'o du ono eja. A kputachaa onye mpfuchiru ono l'epfuje iphe, Chileke epfuduru ono yee ejo anu-egbudu ono le ndzu je achiru ye l'eze iduma, bu oku nshi-egbe enwu iya taphutaphu. ²¹ Onye ono, no l'eli inya ochaa ono bya egude ogu-echi ono, shi iya l'onu alufuta ono gude tuko ndu ophu phoduru nu gbushikota. Iphe, bu enu, nokota le mgboko-a dzukoo bya avua anu phe kpata kpata; rijishia epho.

20

¹ Noo ya bu; mu bya ahuma ojozi-imigwe, shi l'imigwe abya. O gude ire-igodo onu iduma, enwedu ohu ono l'eka; bya achikwarupho oke egbirigba. ² O zuepho ejo-oke-agiyi ono gburumu; mbu agwo shi l'ichee ono, bu iya bukpo Obutuswe ono bya aburu iya bu Nsetanu. Ojozi-imigwe ono bya azu-gude iya kee ya egbu togbo; o zee l'egbu ono unu apha labo l'apha ukporo iri. ³ Ojozi-imigwe ono paru iya chie l'ime iduma, enwedu ohu ono. O chiechaa ya bya eworu iya guchia; woru iya tu-chia okpobe atu-chi; k'opu o dudu onye adu ike atuha iya nu. Oo ya bu g'oo too dephushihedu ndiphe ozobaa jasu teke unu apha labo l'apha ukporo iri ono buadaru. Teke unu apha labo l'apha ukporo iri ono buerupho l'e wehaa ya g'o kpaa nwantusaru-ehu nwanshi.

⁴ Noo ya; mu bya ahuma aba-eze aba-eze me ndu nogbaa ya nu. Ndu ono be bu ndu a hotaru dobe g'ephe kpeje ikpe. Mu humakwapho maa ndu a pfu-gburu apfu-gbu; opfu l'oo l'ephe pfuru l'edzudzu-oha pfua l'oo Jizosu bu Nnajiuphu; ndu shi asaje opfu Chileke asasa. Oo ephe bu ndu te ekwedu baaru ejo anu-egbudu ono yee ntekpe, a kpuru o du g'o du pho eja; ophu ephe ekwedu g'a gbaa phe ngga ohubama k'ejo anu-egbudu ono l'egedegee onu-iphu ozoo l'eka. Ephe tetachawaru nodu ndzu; ephe le Kereshi buwaru eze unu apha labo l'apha ukporo iri. ⁵ Eteta k'ono, ndu a pfu-gburu apfu-gbu tetaru ono buru eteta k'ivuzo, Chileke meru nemadzu teta dzuru ndzu. Ndu ophu phoduru nu le ndu ono, nwuhuru anwuhu ono ta adukwa ophu tetaru nu jeye unu apha labo l'apha ukporo iri ono buebe. ⁶ Ehu-utso yee adu-nsu bu ke ndu a-yiru le ndu ivuzo ono, Chileke e-me g'ephe shi l'onwu teta nodu ndzu ono. Onwu nwu-labo pho te erwudu phe eka; obenu l'ephe aburu ndu-uke ke Chileke; waa ke Kereshi a-tuko buru eze l'eliphe unu apha labo l'apha ukporo iri ono.

A lwu-kperu Nsetanu

⁷ Teke unu apha labo l'ukporo apha iri ono buerupho; l'aatofu Nsetanu l'egbu ono l'oo-lufuta le mkpro ono, a turu iya ono. ⁸ L'ooshi l'eka ono byatashikwa edepushi ohamoha, nokpoo le mgboko mgburugburu, bu iya bu Gogu yee Megogu. L'ookpakobe phe l'eka lanu gude phe dzua ugu. Ndu bu e-jeshia phe agugu ephe aha g'eja, no l'ali. ⁹ No iya; ndu ono zoru garamu garamu garamu le phorokotoko eli-mgboko-a; bya anu-phekota eka ono, ndu ke Chileke doru ono mgburugburu; nu-phekwaapho mkpuku ono, Chileke yeru obu ono. Obenu l'oku shiepho l'imigwe nwua ke phuruphurupuru bya ekegbushikota phe. ¹⁰ A bya eworu Obutuswe, bu iya l'anoduje eduphushi phe ono bya eworu chie l'eze iduma ono, bu oku nshie-egbe l'enwue ya pho taphutaphu ono, bu iya bu eka ejo anu-egbudu pho yee onye mpfuchiru pho l'epfujie iphe, Chileke epfuduru ono no. O buru eka ono be ephe a-nodu l'aa-nua phe chiipfuu eswe l'enyashi jasu le tuutuutu le mijimiimii.

Ikpe ikpazu

¹¹ Mu bya ahuma oke aba-eze acha ucha; bya ahumakwapho onye no iya nu. Igwe me ali phota oso; shi iya l'iphu gbafu. Ophu o duedu eka ephe a-nodu. ¹² Mu humakwapho iphe, bukpo ndu nwuhuru

anwuhu; ndu upfu me ndu nta; eka ephe pfugbaaru l'iphu aba-eze ono. A bya e kpuhashia ekwo ghebe onu; a bya ekpuhakwaapho ekwo lanu ozo; ono buru ekwo ndu no ndzu. O buru iphe, e deru l'ekwo ono be e gude ekpe ndu nwuhuru anwuhu ikpe le g'iphe onyemonye meru gbaru. ¹³ Eze-enyimu bya atuko ndu o rijekporu chifutabebe. Anwuhu yee ali-maa tuko ndu onwu gbujekporu chifutabebe. A tuko g'ephe ha kpee ikpe. E kpee onyemonye ikpe g'iphe, o meru gbaru. ¹⁴ A chiru mgbu-onwu yee ali-maa chiru ye l'eze iduma ono, oku enwu taphutaphu ono. Ono buru onwu nwu-labo. ¹⁵ Onyemonye, a humaduru epha iya l'ekwo, e deshiru epha ndu a-nodu ndzu ojejoje pho be e chieru l'eze iduma ono, oku enwu taphutaphu ono.

21

Imigwe ophuu me ali ophuu

¹ Tobudu iya bu; mu bya ahuma igwe ophuu bya ahuma ali ophuu; kele igwe ophu shi du nu ta aduedu; ophu ali ophu shi du nu aduhedu. Ophu eze-enyimu aduedu. ² Mu bya ahuma mkpukpu, du nsọ ono, bu iya bu Jierusalemu ophuu. Mu huma iya g'o shi l'imigwe eka Chileke no alwazeta l'ali. E memakpoe ya pho ge nwanyi, abya ala ji; mbu nwanyi, a kwawaru akwa g'oo-du yee ji iya aswiru. ³ Mu numa olu, a no l'aba-eze ono chia g'e chiru mkpu su: "Wakwa ibe Chileke ba-o! Nta-a be Chileke byaakwaru anodu swiru nemadzu eswiru. Nta-a buakwaa eka nemadzu bu be bu eka Chileke e-buru; nemadzu aburu ndibe iya. Chileke l'onwiya eswiru phe eswiru; buru Chileke phe. ⁴ Oo-hushichaa phe enya-mini eka phe. Anwuhu ta adubaedu; ophu atsu aphu aduhedu; ophu aarahedu ekwa; ophu o duedu iphe emebaa nemadzu ehuka; kele iphe ono, shi dukota nu ono buwaru."

⁵ Tobudu iya bu; onye ono, no l'aba-eze ono su: "Lenu; nta-a be mu emekwaa iphemiphe g'o bukataru iphe ophuu." O sukwa mu pho-a: "Tuko opfu-a dee l'ekwo; noo l'o bukota okpobe-opfu bya abukwarupho opfu, gbaru g'e gude iya eka." ⁶ O bya asu mu: "E meakwaru iya! O kwa mbedua bu Alfa bya aburu Omega; Onye mbu me Onye ikpazu. Iphe, bukpo onye mini agu be mu e-kekwa mini shi l'ogba mini anuje ndzu ke mmanu. ⁷ O kwa onye alwuje ogo ono lwuta l'e-nworu iphemiphe. Mu aburu Chileke onye ono; onye ono aburu nwa mu."

⁸ Obenu ke ndu ono, atsu ebvu enya ono; me ndu ono, ekwedu nu ono; me ndu ono eme ejo ahuma ono; me ndu egbu nemadzu; me ndu eme ke nwanyi; me ndu mgbashi; me ndu anoduje agwa iphe; me ndu adzue uka g'ephe ha; ndu ono be iphe no swiru phe nu bu eze iduma ono, oku me nshi-egbe enwu taphutaphu ono, bu iya bu onwu nnwu labo.

Jierusalemu ophuu ono

⁹ Tobudu iya bu; ojozi-imigwe lanu l'ime ojozi esaa ono, shi paru ochi ejo iphe-ememe esaa ikpazu pho byapfuta mu bya asu mu: "Bya ge mu je egoshi ngu nwanyi ophuu ono, l'abya ala ji ono, bu iya bu nyee Nwaturu Chileke onoya." ¹⁰ Unme Chileke bya ejie mu pho eh. Ojozi-imigwe pho duta mu je enyihu ephekerephe ubvu, ha l'eli ntumatu. O je egoshi mu mkpukpu ono, du nsọ, bu iya bu Jierusalemu g'o shi

l'imigwe ẹka Chileke nọ alwazeta l'alì. ¹¹ Ogbu-nwìnwii kẹ Chileke mee ya ọ nọdu eke kẹ zaa zaa. Ìphóró iya nọdu eke zaa zaa gẹ kẹ mkpuma, bụ iya bẹ aswa kakọta; mbụ ìphóró dọepho gẹ kẹ mkpuma jíásùpà. Mkpuma ọbu anọduje ama mma; bya aphụ ngerengere. ¹² Mkpukpu ono bẹ e gude igbulọ kpụ-pheta mgburugburu. Igbulọ ọbu haẹpho mebyikpọọ kẹ phengara. E bua ya ọnu-abata uzi iri l'ẹbo. E ye unwu-ojozi-imigwe iri l'ẹbo g'ẹphe cheje ọnu-abata iri l'ẹbo ono nche. L'ọnu-abata ono ẹphe n'iri l'ẹbo bẹ e degbachaaru ẹpha ipfu iri l'ẹbo ono, dọ lẹ Ízurelụ l'ẹhu l'ẹhu. ¹³ E bua ọnu-abata ẹto l'uzo ọphu gharu iphu l'uzo ẹnyanwu awawa; a bya ebua ọnu-uzo ẹto l'uzo ẹnyanwu ariba; bya ebua ọnu-uzo ẹto l'uzo isheli; bya ebua ọnu-uzo ẹto l'uzo ndọhali. ¹⁴ Ọ bụru mkpuma iri l'ẹbo bẹ e gude tọa ọkpa igbulọ mkpukpu ono mgburugburu. Mkpuma ono ẹphe n'iri l'ẹbo bẹ e deshiru ẹpha ndu-ishi-ozì iri l'ẹbo; mbụ ndu-ishi-ozì Nwaturu ono.

¹⁵ Ojozi-imigwe ono, shi epfu anụ mu nụ ono bẹ gude ogugu mkpọla-ododo, oo-gude tùá mkpukpu ono yeke ọnu-abata iya yeke igbulọ iya kpọọ. ¹⁶ Mkpukpu ono nweru mgbureku ẹno, haẹpho ẹnya nhamunha. Ọ bya egude ogugu tùá ya. Iphe, ọ dọgbaa l'ogologo iya mẹ uswekete iya mẹ eli iya mẹkwapho ọsa iya bụru unu manyiru ugbo ẹto lẹ manyiru ọkporo iri l'ise. ¹⁷ Ọ bya atọa igbulọ iya; igbidigbi iya dọ ntụ ọkpa ọkporo labọ lẹ ntụ ọkpa ẹsato lẹ gẹ ndiphe atuje iphe. Noo g'ọjozi-imigwe ono turu iya. ¹⁸ Iphe, e gude kpọa igbulọ ono bụru mkpuma jíásùpà. Mkpukpu l'onwiya bụru mkpọla-ododo bẹ e gude mee ya. Ọ nọdu aphụ ngerengere g'onyo. ¹⁹ Ọkpa igbulọ ono bẹ e gudegbaa mkpuma, dọ iche iche, ẹreshigbaa ire ike bya aphugbaa ngerengere gude mee ya; ọ nọdu ama mma. Mkpuma ono kẹ mbụ bụ jíásùpà; k'ẹbo bụru sáfayà; k'ẹto bụru ágètù; k'ẹno bụru ẹmèràlùdú; ²⁰ k'ise bụru ónikùsù; k'ishii bụru kanéliyànù; k'ẹsaa bụru kirisòlàyitù; k'ẹsato bụru bérilù; kẹ tete bụru tópàzù; k'iri bụru kirisòpùràsù; k'iri lẹ nanụ bụru jíásintù; k'iri l'ẹbo bụru ámitìsùtù. ²¹ Ọnu-uzo iri l'ẹbo ono bụru igopoto iri l'ẹbo bẹ e gude mee ya. Ọnu-uzo ono ẹphe n'iri l'ẹbo l'ẹhu l'ẹhu bụkotaru igopoto lanụ bẹ e gude mee ya. Ọma oji ime mkpukpu bụru mkpọla, guru egugu bẹ e gude mee ya. Ọ nọdu aphụ kẹ ngerengere g'onyo.

²² Ọphu ọ dọdu eze-ulo Chileke, mu humaru l'ime mkpukpu ono; keke Nnajiuphu bụ Chileke, bụ iya bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike yẹ Nwaturu ono bụwaa eze-ulo Chileke kẹ mkpukpu ono. ²³ Mkpukpu ono ta adọedu iphe, o gude ẹnyanwu eme; ọphu ọ dọkwapho iphe, o gude ọnwa eme. Noo keke ogbu-nwìnwii Chileke bẹ echiwa l'ime iya. Nwaturu Chileke ono bụru ìphóró, e gude aphụ ọzo. ²⁴ Ọ bụru ìphóró, shi lẹ mkpukpu ono bẹ ọhamoha e-gude nọdu ndzụ. Iphe, bụkpoo ndu eze, nọkota lẹ mgboko evukọọ ọdu-biribiri phẹ vubata l'ime mkpukpu ono. ²⁵ Ọnu-abata mkpukpu ono e-ghekọtajeru ọnu tekenteke; keke ẹnyashi ta abyakpọdaanu adọ l'ẹka ono. ²⁶ Ọhamoha, dọ l'eliphe bẹ a-tuko ọdu-biribiri, ẹphe nweru enweru vutakọta bya akube lẹ mkpukpu ono; ẹphe akwabẹ mkpukpu ono ùbvù. ²⁷ Ọle ọ tọ dọkwanu iphe, aasọ nsọ, byaru abahụ lẹ mkpukpu ono. Onye eme ẹjo ememe m'onye adzọ ọka bẹ e te ekwekwa g'ọ bahụ iya. Ndu abahụ iya nụ kpọloko bọepho ndu e deru ẹpha phẹ l'ẹkwo Nwaturu ono, bụkwanu ẹka e deshiru ẹpha ndu a-nọ ndzụ ojejeje.

22

¹ Tòbodu iya bụ; ojozi-imigwe ono bya egoshi mu nggele, bụ iya bụ mini ọbu, l'anuje ndzụ ojejoje ọbu. O doępho rịsaa aphuepho ke ngerengere g'onyo. O buru ẹka o shi asofuta bụ l'aba-eze Chileke ye ke Nwaturu onoya. ² Mini ono nọdu asoephō l'echi oji mkpukpu onoya. Oshi, anuje ndzụ ojejoje pfulgbaaru nggele ono ibe k'ẹbo ẹbo. Oshi ono amije uzi akpuru iri l'ẹbo, dughbaa iche iche bya amị nno l'onwa l'onwa ugbo iri l'ẹbo l'apha. O buru ẹkwo oshi ono be aakpataje gude mebe ohamoha ọbvụ l'iphe, eme phe nụ; ẹphe ewekoro. ³ Ophu o dudu iphe, Chileke turu onu anodubaa l'ime mkpukpu ono.

Iphe, a-dụ le mkpukpu ono bụ aba-eze Chileke ye ke Nwaturu ono. Ndu ejeru iya ozi a-nọdu abaru iya ẹja. ⁴ Ndu ono, ejeru iya ozi ono a-humaje iya l'iphu l'iphu. Ẹpha iya be ee-dechaa phe l'egedegee onu-iphu. ⁵ Ẹnyashi ta aduhedu. Mkpa iphoro oroku; ozoo k'enyanywu ta adueduru phe ozo; kele Nnajiuphu, bụ Chileke l'a-buru iphoro phe. Ẹphe aburu eze jasụ le tuutuutu le mimiimii.

Abyabya Jizosu

⁶ Noo ya; ojozi-imigwe ono sụ mu: "Opfu-a g'o ha bukotakwa okpobe-opfu bya aburu opfu, gbaru ke g'e gude iya ẹka. Le Nnajiuphu, bụ iya bụ Chileke ono anuje ndu ono, epfuchiru iya nụ Unme iya ono be ziaakwaru ojozi-imigwe g'o bya egoshi ndu ejeru yebe Nnajiuphu ono ozi iphe, aduedu g'oo-beru l'oomee."

⁷ "Lekwa; mu abyakwaa ẹwegwa! Ehu-utso be a goru nụ onye emeje iphemiphe-a, e deru l'ekwo mpfuchiru-a."

⁸ Mube Jionu gedegede bụ onye numakotaru iphemiphe-a le nchi mu; bya ahuma iya l'enya. Mu numachaa ya ono bya ahumachaa ya ono; mu daa kpurumu l'iphu ojozi-imigwe ono, goshiru mu iya nụ ono jeshiaru iya abaru ẹja. ⁹ O sụ mu: Te ejekwa ememe! "O kwa ge gubedua unu l'unwunna ngu bụ ndu ejeru Chileke ozi-a bụ ge mbedua bukwapo onye ejeru Chileke ozi; mbu unwunna ngu bukwa ndu ono, epfuchiru Chileke me ndu ozo, emeje iphe, ekwo-a pfuru. Oo Chileke be ii-bachiaru ẹja." ¹⁰ O sụ mu: "G'o to dukwa opfu, e deru l'ekwo-a me nanu, ii-domi edomi. Le teke iphemiphe-a e-mekota be dukwaa ntse. ¹¹ G'iphe, bụ ndu emeje ejo-iphe kwaekwapo l'eme ejo-iphe, ẹphe eme. Ge ndu eme umere, rehuru erehu kwaekwapo l'eme ejo umere, rehuru erehu, ẹphe eme. Ge ndu ophu pfulbekwanuru-ekaoto l'iphu Chileke gudeephō ẹka phe g'ephē gude iya. G'onye doberu onwiya Chileke iche dobeekwarupho onwiya Chileke iche g'o doberu iya.

¹² "Mu suru-a; mu abyaakwaa nta-a nta-a! Mu -byatashia be mu e-gude iphe obunggo, mu e-bu onyenonu nggo g'iphe, o meru gbaru. ¹³ O kwa mbedua bụ Alufa bya aburu Omega. Mu bụ onye Ivuzo bya aburu onye Ikpazu. O buru mu bụ mgbube ishi iphemiphe; bya aburu mu bụ ẹka iphemiphe sūberu ishi."

¹⁴ Ehu-utso, be a goru nụ ndu asaje awurukpata uwe phe l'oocha ke pemu pemu; kele oo phe be ee-kwe g'ephē wotaje akpuru, oshi ono, anuje ndzụ ojejoje ono mitaru; rije. O buru phe be ee-kwe g'ephē shi l'onu-uzo bahu l'ime mkpukpu ono, Chileke nọ ono. ¹⁵ Obenu le ndu ono, bụ nkuta ono; me ndu mgbashi ono; me ndu apharwushi onwophe ẹphe l'unwanyị; me ndu egbu nemadzu; me ndu anoduje

agwaphe iphe; mę ndu abujeru; onye ozo -nodu adzu uka l'ootso phe utso; teme ephe nodu adzu uka l'onwophe; ndu ono g'ephe ha bu l'azu mkpukpu ono be ephe a-nodu.

¹⁶ "O kwa mbedua, bu Jizosu gedegede be ziru ojozi-imigwe mu g'o bya emee g'unube Chiochi makotaru iphemiphe-a. Mu bu eri Dévidi bya aburu oshilokpa iya. Mu bukwarupho kpokpode nchi-abohu ono, anoduje eke paapaapa onoya."

¹⁷ Unme Chileke ono yee nwanyi ophuú ono tuko su: "Bya-o!" G'onye numakpooru iphe-a su: "Bya-o!" G'onye egu mini agu byakwa! G'onye o du iya g'o bya byakwa g'e kee ya ya ke mmanu g'o ngua. O kwa mini ono anuje ndzu ojeje.

Mkpochi-ishi iya

¹⁸ Iphe, bu onye anu opfu-a, e dekotaru l'ekwo-mpfuchiru-a; be mu alo eka le nchi. Onye bu onye yekwaru iphe, l'iphe-a, e deru l'ekwo-a be Chileke e-yekwakwa iphe, l'iphe, bukotakpoo ejo iphe-ehuka, e pfukotaru opfu iya l'ekwo-a; tuko iya byabe onye ono l'ishi. ¹⁹ Teke o dukwanuru onye wofuru iphe ewofu l'ekwo mpfuchiru-a be Chileke e-wofukwa okiphe onye ono l'akpuru, o mitaru; mbu oshi ono, anuje ndzu ojeje ono; oshi ono, e pfuru opfu iya l'ekwo-a; wofukwapho okiphe nkiya le mkpukpu, du nsu ono, bukwaphe iphe, e pfuru opfu iya l'ekwo-a.

²⁰ Oo onye ono, meru g'a maru l'iphemiphe-a bukota okpobe-opfu be suru: "Ee; mu abyaakwa nta-a nta-a."

O noo g'o du. "Jiko bya; Nnajiuphu, bu Jizosu!"

²¹ Ge Nnajiuphu, bu Jizosu; bya aburu Kereshi meeru unu eze-iphe-oma g'unu ha. Nokwa g'o du.

Ekwo Ebvú-oma

1

¹ Ehu-útso bẹ a gọru nù onye
 ono,
 yee ndu ejo-iphe ta achídu
 idzu lanù;
 ophu ooshiswetajèdu ụzo
 ndu iphe-ẹjì;
 ophu ọ nọdujedu l'ẹka ndu
 epfubyishi kẹ Chileke nọ;
² mbụ onye buẹpho iphe,
 aduje iya ree bụ ekemu
 Chipfu;
 ọ bụru ekemu Chipfu ono
 bẹ ọonoduje arị l'ọriri eswe
 l'enyashi.

³ Onye ono dụ g'oshi,
 e yeru l'agụga nggele;
 ọ nọdu amị mebyi
 l'orwuberu iya;
 ophu ẹkwo iya
 anwụlwashihujedu
 anwụlwashihu.

Iphe, bukpoo iphemiphe,
 oome abujeeru iya phọ
 ụpete.

⁴ Obenu l'ọ tọ bụdu ẹgube
 ono bẹ ọodujeru ndu
 ejo-iphe.

Ephebedua dụ g'ẹswa ereshi,
 pherephere anọduje
 ezikashì ezikashì.

⁵ Ọo ya bụ lẹ ndu ejo-iphe bẹ
 ikpe Chileke a-nma;
 ophu oodobedu ndu iphe-ẹjì
 l'ẹka ndu pfuberekoto nọ.

⁶ Noo kẹle Chipfu abọru ndu
 pfuberekoto ụzo;
 obenu l'ụzo kẹ ndu
 ejo-iphe e-me;
 ẹphe aburu mkpurupyata.

2

¹ ?Bụ gụnu kparụ iphe,
 ohamoha gude
 ẹhu-eghu aba hanyihanyi?
 ?Ọ nwuru inwu-agma bẹ

ndiphe achi ẹjo idzu,
enwedu ishi?

² Ndu eze, bu ishi ndiphe
akwakọbe k'ọgu;
ndu-ishi dzukọbe;
g'ẹphe tsoo Chipfu ọgu;
tsokwaphọ onye ono,
ọ họtaru g'ọ bụru eze
ono ọgu.

³ Ẹphe sụru: “Unu g'anyi
nyakashia mkpọro ono,
ẹphe gude tughabe anyi ono!

Unu g'anyi gbabushia
ẹgbirigba ono,
ẹphe gude kee anyi
ẹgbu ono.”

⁴ Ọlobuele-a ọchi bẹ onye ono,
sugaru l'aba-eze iya
l'imigwe ono achije pẹ;
mbụ l'ọo ọchi bẹ ọonoduje
ezi Nnajiuphu.

⁵ Ọ -nonyaepto l'ọ gbanwube
iphu pfiaru pẹ opfu
ẹhu-eghu;
l'ọ gude oke ẹhu-eghu iya
mee gẹ ndzụ rwuta pẹ.

⁶ Ọo-sụ pẹ: “Mu gudewaa
ẹka mu mee onye mu
họtaru;
g'ọ bụru eze l'úbvú Zayonu;
mbụ úbvú ono,
mu doberu nsọ ono.”

⁷ Onye ọbu, ọ họtaru ọbu sụ:
“Mu e-wotaepo
ekemu Chipfu tịa jala.

Noo kele Chipfu sụwaru mu;
Ọo ngu bụ Nwa mu.

E -shi ntanụ-a bẹ mu
bụakwaa Nna,
nwuru ngu nụ.

⁸ Mu e-woerupho ọha l'ophu
nụ ngu g'ọ bụru
okiphe ngu.

Mu e-woru mgboko l'ophu
nụ ngu g'ọ bụru alị-ihe ngu;
m'ọ bụru l'ị rworu mu iya.

⁹ Ọ bụru mgborigwè bẹ ii-gude
bụru ishi pẹ;
gude iya kua pẹ pyaapya
g'ite urwa.”

¹⁰ Ọo ya bụ; unubẹ ndu

búkwanu eze;
 unu kwakwaa ẹnya!
 Unubẹ ndu-ikpe kẹ
 mgboko-a; unu ngabẹkwa
 nchị l'ọkwa ono,
 aanmaru unu ono!
 11 Unu gudekwa ndzụ-agụgu
 wata ejeru Chipfu ozi!
 Unu egude ẹhu-anmanma
 tee ẹswa!
 12 Unu phozeta tsutsua Nwa iya
 ọbu ọnu l'ọkpa.
 A nọnyaa ẹhu wata iya egbu
 egbu;
 o mee g'unu bụru
 mkpurupyata lẹ gbororo;
 kẹle ọ kwa nwiphe,
 ha nwanshii bẹ akpatsuje
 iya ẹhu-egbu.
 Ẹhu-utso bẹ a gọru nụ ndu
 gbapfuru iya nụ;
 je anọdu iya l'ẹka
 zee ndzụ.

3

Ebvú-oma, Dévidi deru teke ọogbalaru nwa iya Abusalomu

1 Oowaa Chipfu; ndu achi
 mu lẹ njọ paakwaru igwerigwe!
 Ndu wulihuru etso mu opfu
 bükwa aguta aguta.
 2 Ndu epfuru mu nụ sụ lẹ
 Chileke ta adzọtadu
 mu pakwaphọ
 igwerigwe.
 3 Ọlobu Chipfu; ọ kwa ngu bụ
 onye egbobutajẹ mu nụ.
 Ọo ngu bụ onye emeje;
 l'aakwabẹ mu ụbvù;
 bya aburu ngu anọduje
 ekutse mu.
 4 Mu woliru olu mu raku
 Chipfu.
 Ọ gbẹ l'ụbvù ono,
 o doberu nsọ ono
 zaa mu ẹnu.
 5 Mu zẹ-zeta kuru
 mgbẹnya; kua ya
 teta;
 kẹle ọo Chipfu
 gude ndzụ mu.
 6 Ụnubuku nemadzụ
 ugbo iri ono,

kwakacháaru
 nọ-phee mu
 mgburugburu ono
 bẹ mu ta atsukwa
 ebvú.

⁷ Kwolihurọ Chipfu;
 Chileke mu;
 jiko dzọọ mu rọ!

Chinaa ndu ọhogu
 mu ẹka ẹ nchị;
 chitsushia phẹ;
 l'i chishia ndu
 ẹjo-iphe eze l'ọnu.

⁸ Ọọ gube Chipfu
 adzoje nemadzú.
 Gọnuru ọnu-oma ngu nọ ndu
 nke ngu.

4

Ebvú-oma, Dévidi deru
nọ onye-ishi ebvú; g'a
kporu une ye iya

¹ Zaa mu enu mẹ mu raku ngu;
 jiko Chileke mu; onye
 pfulberekoto.

Ị gbaru mu mkpu teke mu shi
 eje iphe-ẹhuka.

Jiko phọaru mu obu-imemini;
 nọmaro epfupfu,
 mu epfu anọ ngu!

² ?Bụ teke ole bẹ unubẹ
 unwu-eliphe a-ha egude ùbvù,
 a kwabẹru mu eme iberezi?

?Bụ teke ole bẹ unu e-yeberu
 obu l'iphe, enwedu ishi;
 mbụ woru onwunu haaru
 iphe, abudu ọkpobe iphe?

³ Ọle ọphu unu a-maru bụ ẹ
 Chipfu họtawaru ndu
 yeru iya obu doberu
 onwiya.

Mu -chiku Chipfu bẹ ọozaje
 mu enu.

⁴ Ẹhu -ghuahaa unu eghu;
 unu te ekwekwa
 g'ẹhu-eghu ọbu kpataru
 unu eme iphe-ẹji.

Unu zẹkpoe-pho nwapyakọo
 l'iphe, unu azeje azeje;
 tọo nwẹhu rịa ya ariri;
 nọ-kirishia.

⁵ Gẹ ngweja, unu a-nọdu egwe

- anú Chileke bukwaru
ngweja, dù iya ree.
Unu adakobeje Chipfu.
6 Ikpoto nemadzú asúje:
“?Jiko Chipfu; mebanaaru
anyi iphe oma.
Mena g'iphe dùru anyi lẹ
ree!”
7 Obenu l'ẹhu-útsò ọphu i meru;
ọ nọdu atso mbẹdua
bẹ kakwa ọphu atsoje
phẹ nù;
mẹ iphe, ẹphe meberu
l'opfu phẹ mehu shingushingu.
8 Mu a-tokpoephò nwehu
zẹ-zeta kuru mgbenya
l'ẹhu-guu;
kẹle ọọ gube Chipfu kpoloko
emeje gẹ mu maru l'ọ tọ
dudu iphe, sọru mu emebata.

5

Ebvú-oma, Dévidi deru nù onye-ishi ebvú; g'a phuru ototo ye iya

- 1 Jiko Chipfu; ngabenu nchị
nụma olu mu;
Jiko gẹ ude, mu atsu rwua
ngu rọ l'ẹhu!
2 Gube Chileke mu, bu onye
Eze mu;
ngabenu nchị nụma mkpu,
mu echi echiku ngu!
Noo kẹle ọọ ngu bẹ mu epfu
anụ.
3 Gube Chipfu; utsu g'utsu bẹ
iinumaje olu mu.
Mu ewojeru mkpa mu
dooru ngu giriri; daa
ngaberu ngu utsu g'utsu.
4 Chileke; i ti budu onye
ejo-iphe aduje ree.
Ọphu iikwejedu gẹ ndu eme
ejo-ememe nọ-kube
ngu.
5 Ndu eku onwophe ta adudu
ike apfuru l'iphu ngu.
Iphe, bukpoò ndu eme iphe,
adudu ree bẹ dukota
ngu ashị.
6 Iphe, bukpoò ndu anọduje
adzu ụka bẹ iimeje
g'ẹphe buru mkpurupyata.

Ndu egbu ochi; yee ndu ugho
 be gube Chipfu anoduje
 akpofu akpofu.

7 Obenu le mbedua a-byaje
 l'ulo ngu;
 eshinu i yeru mu obu.

O buru nsumebvu be mu
 e-gudeje gha iphu
 l'eze-ulo ngu, du nsọ
 baaru ngu eja.

8 Kpo-ziaru mu uto jiko Chipfu
 eshinu i bu onye
 pfuberekoto.

Kpo-zinaaru mu uto;
 m'obvu ndu achi mu
 le njo.

Menaa g'uzo, icho ge mu
 shia doo mu enya.

9 O to dudu opfu, shi phe l'onu
 me nanu, e gude eka.

Obu phe bu iwashi tukoru
 iya sweta.

Ire phe be ephe egudeje aja
 nwibe phe ajaja;
 obenu l'iphe, no phe l'ime
 obu anoduje eshi
 ishi g'ilu, gheru onu.

10 Jiko Chileke; menaa g'iphe-eji,
 ephe eme tukoru phe l'ishi!

G'idzu, ephe chiru nmakwaa
 phe g'onya.

Chishichaa phe Chileke;
 noo kele ephe
 kwefunukawaru ngu
 ike;
 teme ephe nodu anoduje
 atupya ngu tekenteke.

11 Obenu-a; g'ehu-utso bukwaru
 ke ndu agbabaje l'ime
 ngu je anodu
 zeeru ndzu.

G'ephe guje ebvu ehú-utso
 jasú le tuutuutuu le
 mijimimii.

Gbochitenu phe Chileke!
 G'iphe, bukpoó ndu yeru
 epha ngu obu etee eswa.

12 Noo kele oo gube Chipfu
 agojeru onu-oma nu
 ndu pfuberekoto.

Iigudeje l'oo l'ephe du ngu

l'obu gbobuta phe.

6

*Ebvu-oma, Dévidi deru
nu onye-ishi ebvu; g'e
gude olu-edede gua ya;
g'a kpọru une ye iya*

¹ Gube Chipfu; te egudekwa
ehu-eghu baaru mu
mba!

Te egudekwa enya,
ata ngu kpitikpiti hua
mu ahuhu!

² Phuaru mu obu-imemini
jiko Chipfu;
kele mu eyifuwa eyifu.

Mee g'ehu du mu ike;
kele ehu mu l'ophu
tuko aphukota mu
kparikpari.

³ Tememeji nodu atofukwa
mu pho atofu.

Su-a; gube Chipfu; ?bukpoo a
-noo jasụ teke ole
b'ii-gbaru mu mkpu?

⁴ Lwaphutanu azu Chipfu;
bya agbafuta mu ge mu
dzuru ndzu. Phunaaru mu
obu-imemini; dzo mu ro!

⁵ Kele; onye nwuhuru nu
ta anyataekwaru ngu.

?Bu onye a-gbe l'ali-maa
ekele ngu ekele?

⁶ Mu tsuakwaru ude jasụ ike
bvụ mu.

Enyashi mboku-mboku be mu
azeje l'iphe-azeje mu
kwakota ekwa
mkpurumkpuru.

Ophu o dudu mboku,
a noghajeru g'enya-mini
ta agba utso l'iphe,
mu azeje azeje.

⁷ Aphu, tsoru mu nu mewaru;
mu raa ekwa aphu
ragaraga.

O mewaru; ophu mu
aphu-rweedu aphu-rwe;
o buru iphe, ndu achi mu
le njo kparu.

⁸ Unu tuko paru mu haa;

unubę ndu ono, eme iphe,
adudu ree ono;
kele Chipfu numawaru
olu ekwa mu.

⁹ Chipfu numawaru arworwo,
mu rworu iya.

Epfupfu, mu epfu anu iya
rwuwaru iya nchi.

¹⁰ G'e kpukwaa ndu ohogu mu
iphu le ntu;
ge meji tofukwa phe.

G'ephe tsekwa iphu egwegwa
gude iphere laphu azu.

7

*Ebvu-aphu, Dévidi guru nu
Chipfu le k'iphe, Kushi, bu
oshilokpa Benjaminu pfuru*

¹ Gube Chipfu, bu Chileke mu;
o kwa l'ime ngu be
mu gbabarụ je ezeeru
ndzu mu.

Dzonaa mu dzota l'eka iphe,
bu ndu achị mu nu;
jiko nafuta mu ro!

² Odumeka be ephe e-gudekwa
mu labushia nanu nanu;
g'onye agu dzugburu;
ebe adu onye ozo, mu nweru,
a-gbaru mu mkpu.

³ Gube Chipfu, bu Chileke mu;
a -gufukwa le-a:
l'o nweru iphe, apfuduru-oto,
mu mejeru;

⁴ mbu m'o -buru l'o nweru
onye opfu aduduru mu l'iya,
mu mejeru ejo-iphe;
ozoo le mu natajeru ndu
achị mu le njo iphe k'ehuka;
le be adu iphe, kparu iya nu;

⁵ oo ya bu ge ndu ohogu mu
ono chia mu gude;
zowa mu ro tolitoli;
wowaruro ubvu ono,
aakwabeje mu ono rwua le ntu.

⁶ Gube Chipfu; kwolihunu
l'ehu-eghu!

Jiko gbeshinu; nochia ndu ono,
l'achị mu le njo ono uzo;
mbu ndu ono,

- atụ kpereree abyapfuta
mu ono.
Kwolihurọ Chipfu; kele ọ
kwa gụbedua tūru
ekemu sụ gẹ ndiphe
kpeje ikpe, p̄furu ọto.
- 7 Jiko chikobenu ọha l'ophu
ono, dzukoberu nū ono;
g'ephe gbaa ngu
mgburugburu.
- L'i nọ-zeta l'aba-eze ngu
l'ephekerephe.
- 8 Ọo gube Chipfu bụ onye
e-kpe ndu ono ikpe.
Jiko Chipfu hanarụ mu enge;
kele mu bụ onye
p̄fuberekoto;
ophu ọ dudu ẹka uta dū
mu l'ẹhu.
- 9 Gube Chileke, bụ onye
p̄fuberekoto;
gube onye enyochaję ime
obu waa egomunggo;
jiko menaa g'ẹjo-ememe,
ndu ẹjo-iphe anọduje
eme buru bugemu!
Mee gẹ ndu p̄fuberekoto
nguru anguru!
- 10 Chileke bụ onye egbobutaje
mu nū.
Ọo yẹbedua adzọje ndu obu
phẹ guru ìphóró.
- 11 Chileke bụ onye ekpeje ikpe,
p̄furu ọto;
bya aburu onye egoshije
oke ẹhu-eghu iya
mbọku-mbọku.
- 12 O -lenyaa ẹnya l'izimanu
a-lwa onye ẹjo-iphe azu;
ophu ọ dudu;
bẹ oo-wokwaru ogu-echi
iya baa ababa.
Ụta iya bẹ o setaanarụ-a ke
kikiki kwabẹru ndu
obu.
- 13 Ejo ngwogu iya ono bẹ o
meakwaru dobe;
bya edoziwaa apfụ iya,
o meru ọ nọdu ekegbaa
p̄fupfupfu.
- 14 Lewarọ lẹ ndu ẹjo-iphe

tsutagbaaru ime iphe-ẹ́jì.
 Ẹ̀pho bewaru phẹ́ l'ezeda ẹ̀jò
 ẹ̀regede.

Ọ̀ búru ntuphu-ire bẹ́
 ẹ̀phe e-mechaa nwúà.

¹⁵ Ẹ̀phe buru iduma;
 bya ebvumia ya ebvumi;
 ọ̀le ọ̀o ẹ̀phebedua
 e-mechaa dalahù
 l'iduma ọ̀bu.

¹⁶ Ẹ̀regede, ẹ̀phe agba
 l'e-mechakwaphọ́
 daphutaru phẹ́ azù;
 bya adakoru phẹ́ l'ishi.

Tẹ̀me iphe-kpanganga,
 ẹ̀phe meru ndu ọ̀zo bẹ́
 a-lwaphutakọtaru phẹ́ azù.

¹⁷ Mbẹ̀dua a-nọ̀duepho ekele
 Chipfu ekele l'ọ̀ bú
 onye p̄f̄uberekoto.

Mu agùà ebvú gude tua
 onye ono, bú
 Ọ̀kalibe-kakọ̀ta-shii
 onoya ẹ̀pha.

8

*Ebvú-oma, Dévidi deru nù
 onye-ishi ebvú; g'e gudeje
 ngwa ebvú, jita gùà ya*

¹ Gùbe Chipfu, bú Nnajiuphu
 anyi;
 ẹ̀pha ngu nyìberu anyìbe lẹ́
 mgboko l'ophu.

Gùbe onye woru ọ̀du-biribiri
 ngu dobe doghaa igwe.

² I mewaru ẖnwegirima;
 waa ndu angù ẹ̀rà;
 ẹ̀phe wata ngu aja ajaja;
 m'ọ̀bvú ndu ọ̀hogu ngu;
 shì nno mee g'ọ̀nu
 búru ndu ọ̀hogu ngu ono;
 waa ndu eme g'ẹ̀phe
 gwata ngu ẖgwọ́
 iphe kp̄rukudukuu.

³ Teke mu leri ẹ̀nya l'igwe
 l'ophu, bú iphe, i gude
 mkp̄ushi-ẹ̀ka ngu mee;
 mbukpoo ọ̀nwa mẹ́
 kpokpode, búchaa iphe,
 i meru ememe dobe;

⁴ bẹ́ mu asùje: “?Bú gùnu

- bẹ nemadzụ bụ; kẹ
g'iiri-vuje iya?
?Bụ ụnu bẹ ụnwu-eliphe,
bụ kẹ g'iiletajẹ phẹ ẹnya?"
- ⁵ I meru iya; ophu iphe,
ụnwu imigwe gude
sengoo ya
ahakpọdanu g'ẹnya-nvọ.
- I kpuberu iya
o-gbu-nwijnwii
g'okpu-eze; bya akwabẹ
iya ụbvù, parụ ẹka.
- ⁶ I nuru iya ike g'o letakọta
iphemiphe, i meru
ememe ẹnya;
bya emee g'iphemiphe
nọdukota iya l'ẹka;
⁷ mbụ g'aturu; yẹe egbu;
waa eswi;
waa anụ-egbudu g'ephe
hakọta;
⁸ mẹ ẹnu, ephe l'eli;
waa ẹma, bu lẹ mini;
mẹwaro iphemiphe,
bu lẹ mini g'ephe ha
nọdukota iya l'ẹka.
- ⁹ Gube Chipfu,
bụ Nnajiuphu anyi;
ẹpha ngu nyiberu anyibe
lẹ mgboko l'ophu.

9

- Ebvü-oma, Dévidi deru nu
onye-ishi ebvü; g'e gude olu
ebvü, "Ekwa Nwa" gụ ya*
- ¹ Gube Chipfu; mu e-gude obu
mu l'ophu ekele ngu
ekele.
Mu a-nọdu epfukashi
iphe, dụ biribiri,
iimeshigbaa.
- ² Ehu a-nọdu atso mu uto;
mu egude ngu ete ẹswa.
Mu agụ ebvü etu ngu ẹpha;
gube
Okalibe-kangokotaru-nu!
- ³ Ndu ohogu mu tsuphuwaru
azụ!
Epe vukotawaru iphe daa;
buru mkpurupyata
l'atatiphu ngu!

- 4 Noo kele i kpewaru ikpe,
pfuru oto bya ahaaru
mu enge.
- I no l'aba-eze ngu kpee ikpe,
pfuru nhamunha.
- 5 I bawaru ohamoha mba;
bya emee ndu ejo-iphe;
ephe buru mkpurupyata.
- I mewaru g'epha phe
chihu achihu jasụ
le tuutuutuu le
mjimiimii.
- 6 Ndu ohogu mu phe be
nkephe bvwaru.
Ibe phe a-buerupho ochobu
jasuru asuru.
Mkpukpu phe be i vwaru
l'ogbarabvu;
ophu o duedu onye
nyataru iya nu.
- 7 Chipfu a-buru eze jasụ
le tuutuutuu le
mjimiimii.
- O mewaru aba-eze iya ono
g'o nguru anguru;
k'ophu oo-nodu iya kpee
ikpe.
- 8 Oo-kpe ndu mgboko ikpe,
pfuru oto.
Ikpe, ookpeje apfujeru
nhamunha.
- 9 Ndu eemekpa ehu agbabaje
Chipfu l'eka je ezeeru
ndzu.
Ndu iphe-ehuka byaru
agbabajekwa iya
pho l'eka je edomia
onwophe.
- 10 Iphe, bukpo ndu maru ngu
nu bu ngu be ephe
dakoberu;
kele gube Chipfu teke
agbadoswee ndu achọ
ngu amaru.
- 11 Unu gua ebvu gude tua
Chipfu ono, bu eze le
Zayonu ono epha.
Unu t̄aru ohamoha onu iphe,
o meru.
- 12 Noo kele yebedua, akpaje
ishi ochi onye e gburu

- egbugbu;
 bẹ nyatakwaru phe nu.
 Ndu iphe-ehuka byaru -chia
 mkpu bẹ o uto
 gbajekwa phe nkuchi.
 13 Gube Chipfu; phuru mu
 obu-imemini!
 Lewaro ge ndu achi mu le njo
 akpabe mu ehul!
- Lofutanu mu l'onu-oguzo maa!
 14 Oo ya bu ge mu anodu
 l'onu-abata Nwada Zayonu
 ono jaa ngu ajaja;
 bya etekwaapho eswa li
 dzotaru mu.
- 15 Ohamoha dalahuru l'iduma,
 ephe buru nweka phe.
 Ephe jewaru ekoda l'ugbu,
 ephe geru l'onwophe.
- 16 Iphe, e gude maru Chipfu bu
 g'oogudeje ekpe ikpe.
 Ndu ejo-iphe egudeje
 ejo-ememe, ephe eme
 gbareru onwophe
 onya dalahu.
- 17 Ndu ejo-iphe be aa-chiru ye
 l'ali-maa;
 mbu l'iphe, bukpooha,
 zoharu Chileke be
 a-lakota l'ali-maa.
- 18 Obenu le ndu adudu g'o
 du phe be o uto
 zohajekwa jasuru;
 ophu iphe, ndu ukpa
 ele enya le Chipfu
 e-meru phe
 abyadu ala ke mmanu.
- 19 Gbalihukpodapho gube Chipfu;
 g'o to bu nemadzu
 l'agbe ka ngu ike!
 G'e kpee ohamoha ikpe l'iphu
 ngu!
- 20 Chipfu; menaa ge
 ndzu-agugu rwuta phe;
 k'ophu ohamoha ono
 a-maru l'oo nemadzu
 mmanu be ephe bu.

10

- 1 ?Denu g'o gude i je apfuru
 uzanya Chipfu?

- ?Denu g'ọ nwuru i domiru
onwongu nta-a,
iphe-ehuka byaru-a?
- ² Ndu ejo-iphe egudeje eku
onwophe achi nta ndu
ukpa.
- Gẹ ndu ejo-iphe ono
nmalahukwa l'idzù,
ephe chiru dobe!
- ³ Iphe, ndu ejo-iphe egudeje
aba abaa bu iphe,
ephe riru dobe l'obu phe.
- Chileke be ephe anoduje
epfutoshi;
ọ buchiaru ndu iphe
taa asujeduru asuru
be ephe
anoduje ekutse.
- ⁴ Ndu ejo-iphe egudeje eku
onwophe jika achọ
Chileke;
ophu ephe arivujedu
Chileke ililekpoo.
- ⁵ Ọle iphemiphe, ephe eme
anodujeele-a ejehuru phe.
- Ndu achi phe le njo be ephe
akakputeje l'anya;
ophu ephe
ahumajedu ikpe ono,
Chipfu e-mechaa
kpee phe ono.
- ⁶ Iphe, ephe arije l'obu phe
bu l'ephe buwaa
enwubata enwubata;
l'ephe ta abyadu eje
iphe ehuka.
- ⁷ Iphe, ejije phe onu ebushihu
ebushihu bu ephu
iphu;
waa agho ugho waa
emekpa nwibe phe ehu.
- Iphe, ephe akpujeru
l'onu buerupho
eregede yee iphe,
adudu ree.
- ⁸ Ephe ewohaje onwophe
l'aguga mkpukpu.
- Ọ buru eka ono,
ephe domiru onwophe;
kwaberu ndu a-nmada
phe l'eka ono

bẹ ẹphe anọduje
gbushia ndu enwedu iphe,
ẹphe meru.

⁹ Ọo g'oduma edomije onwiya
l'ẹgbudu kwabẹru
unwu-anu-a bu g'ẹphe
edomije onwophe
kwabẹru ndu ukpa.

Teke ẹphe nmataẹru phe
pho; ẹphe akpuru
phe lashia.

¹⁰ Ndu nmadaru phe l'eka be
ẹphe egweje arakabya;
jasu ẹphe eworu ẹnya
kurwua.

Ẹphe egudeje okpehu phe
kua ndu ukpa ono
pyaapya.

¹¹ Ẹphe arije le Chileke
zohakotawaru iphe,
ẹphe meru;
mbu le Chileke ghawaru
okotazu;
ophu o byaedu aghaba
ẹnya l'azu huma iphe ono,
ẹphe meshiru ono.

¹² Gube Chipfu;
gbalihukpodapho
agbalihu!

Gube Chileke; palikpodapho
eka ngu apali!

Ta azohashinu ndu ono,
aakpa ẹhu ono!

¹³ ?Denu g'o nwuru ndu
ejo-iphe anọduje epfutoshi
Chileke?

?Bu gunu meru iphe,
ẹphe anọduje ari le Chileke
ta adudu iphe,
oome phe?

¹⁴ Obenu l'itukoje iphemiphe
humakota.

Ihumaje ndu eje iphe-ẹhuka;
waa ndu agu aphu.

Ophu ichijeduru eka ye
l'iphu utapfu.

Ndu ukpa bu gubedua be
ẹphe woru ndzu phe
ye l'eka.

Ndu nna phe anọdu bu ru
gubedua agbajeru phe

mkpu.

15 Nyakwona ndu ẹjo-iphe ẹka;
mẹ ndu eme ẹjo-ememe.

Vokwaa ẹjo-iphe, ẹphe eme
g'oha. Ba ahakwa mẹ nanu.

16 Oo Chipfu bu Eze jasụ lẹ
tuutuutu lẹ m̄imiimii.

Ndu ọhozo a-chihu l'alị
kẹ Chipfu.

17 Gube Chipfu; iphe,
ndu dụ àgù rwo ru ngu
bẹ i n̄umawaru.

Oo gubedua emeje g'obu
nmapfuru p̄hẹ;
tẹmẹ i n̄odu an̄umajẹ olu p̄hẹ.

18 Haarụ ndu nna p̄hẹ an̄oedu enge;
waa ndu eemekpa ẹhu.

G'unwu-eliphe haa p̄hẹ
akpaya ishi.

11

Ebvú, Dévidi deru n̄u

onye-ishi ebvú

1 Mu woru onwomu ye Chipfu
l'ẹka.

?Denu g'ọ nwuru unu s̄uru
gẹ mu p̄hee ep̄hephe
g'enu je edomia onwomu
l'ẹka úbvú dụ?

2 No kẹle ndu ẹjo-iphe woharu
onwop̄hẹ seta ap̄fụ p̄hẹ
kẹ kikiki g'ẹphe gbaa
ndu obu p̄hẹ
guru ip̄hóró.

3 Eshi ọphu e mebyishiwaru
itso, gude mkpukpu;
?buhunu gunu b'a s̄uru
g'onye-p̄fuberekoto
mebaa ọzo?

4 Chipfu n̄okwa l'eze-ulo iya,
dụ nsọ.

Ẹka aba-eze Chipfu n̄o
bukwa l'imigwe.

O buru l'ẹka ono bẹ ọonoduje
ele ẹnya lẹ mgboko.

Ẹnya iya atuko unwu-eliphe
l'ophu humagbua.

5 Chipfu enyochajekwa ndu
p̄fuberekoto;
mẹ ndu ẹjo-iphe enyocha.

Obenu lẹ ndu bú iphe,
 aduje phẹ ree bú
 eme ndu ọzo iphe
 kpanganga aduje iya ashị.
 6 Ndu ẹjo-iphe ono bẹ
 oo-mechaa dzeeru
 icheku-ọku yẹe
 ọku-nshiegbe g'igwe
 edzeje mini-a.
 Ọ buru ẹjo phẹrephere,
 ekpo ọku a-buru
 okiphe phẹ.
 7 Chipfu bú onye pfuberekoto.
 Ndu eme iphe, pfuru
 nhamunha aduje
 iya ree.
 Ndu obu phẹ guru ìphóró
 e-mechaa hụma
 iphu iya.

12

*Ebvú-oma, Dévidi deru
 nụ onye-ishi ebvu; g'e
 gude olu-edede gụa ya*

¹ Gube Chipfu; bya agbaa
 mkpu lẹ ndibe ngu
 bvụakwaru!

Ọ tọ dọekwa ẹka
 aahụmakwadu onye
 ire-lanụ.

² Onyemonye anọduje adzuru
 nwibe iya ụka;
 gude opfu-enwunwu
 eduphushi nwibe phẹ.

³ Gube Chipfu; menaa g'ẹphe
 chihu;
 mbu ndu ono, enwuru
 nwibe phẹ
 opfu-enwunwu ono;
 waa ndu ono, anọduje etu
 onwophe oke ẹpha ono.

⁴ Mbu ndu ono, asuje l'ẹphe
 a-nọdu epfu g'ọ dụ phẹ;
 l'ọ tọ dudu onye sụru
 akpọ-buru opfu ye phẹ
 l'ọnu.

?Bụkwanu onye aturu phẹ
 iphe, ẹphe e-pfu?

⁵ Obenu lẹ Chipfu byakwanu
 eyeru phẹ ọnu bya asụ phẹ:
 "O rwuakwaru teke ya

a-byapfuta unu;
 kele ndu ukpa be unu
 kpatashiwaru ehū;
 teme ndu adudu g'ọ dū phe
 gunukawa aphū unu.

Nta-a be o rwuwaru teke
 ya a-gbaru phe mkpu ono,
 ephe ele enya iya ono.”

⁶ Iphe, Chipfu pfuru
 bu okpobe opfu.

Opfu iya ono dū g'okpobe
 mkpola-ochaa,
 a huru l'oku-uzu mgbo esaa
 g'o gbuchafu egbuchafu.

⁷⁻⁸ Ndu ejo-iphe dzuakwaru
 ekameka; teme iphe,
 unwu-eliphe gharu iphu
 buwaru ejo-ememe.

Obenu l'oo gube Chipfu
 anoduje eche anyi.

Oo ngu eletaje anyi enya
 mkpurumkpuru
 g'eka ndu ejo-iphe te erwu
 anyi l'ehu.

13

*Ebvū, Dévidi deru nū
 onye-ishi ebvū*

¹ Gube Chipfu; ?bu jasū teke
 ole be i-zoha-beru mu
 gi zoharu mu owa-a?

?Bu jasū l'ojojoje to?

?Bu jasū teke ole
 be ighaberu mu azu?

² ?Mu a-takpo nshi jasū teke ole?

?Bu je eberu iberu-agma be
 aphū e-ji mu obu eswe
 l'enyashi egube owa-a?

?Bu teke ole be ndu ohogu
 mu a-tu-beru okoo
 kpua mu?

³ Lenaa mu enya gube Chipfu,
 bu Chileke mu;
 yenaaru mu onu!

Menaa ge mu hūma uto;
 a nonyaa mu nwuhu!

⁴ K'ophu ndu ohogu mu
 ata asujedu l'ephe
 mekpewaru mu.

Noo kele ndu achī mu le njo

- bẹ e-tekwa ẹswa mẹ
mu daa.
5 Obenu l'ọo n-yemobu ngu bẹ
mu dakoberu.
Mu ete ẹswa; kẹle mu maru
l'ii-dzọta mu.
6 Mu a-nọdu agụ ebvu anụ
Chipfu;
kẹle ọ nwụbenukaru
mu ẹnya.

14

- Ebvụ, Dévidi deru nụ
onye-ishi ebvu*
1 Ndu eswe anọduje ari l'ime
obu phẹ lẹ Chileke
ta adudu.
Ephẹ mebyishiwaru
onwophe;
bya emewaa iphe,
Chileke kpọru ashi;
ọphu ọ dudu m'onye lanụ
eme iphe, dū ree.
2 Chipfu gbẹ l'imigwe lee ẹnya
lẹ mgboko-a; mbụ l'ẹhu
unwu-eliphe;
gẹ ya maru ?o nweru onye
kwaru ẹnya?
Mbụ g'ọ maru ?o nweru onye
achọ yẹbe Chileke?
3 Ọle g'ephẹ ha tukuraru haa
uzo jephuhu.
Ephẹ tukuraru g'ephẹ ha
mebyishihukọta.
Ọ tọ dudu g'ọ ka mma l'ọo
onye lanụ eme iphe,
dū ree.
4 Ọ dukwa gẹ ndu ono,
eme ẹjo-ememe ono te
nwedu egomunggo;
mbụ ndu ono, anọduje
eri ndibe mu g'onye eri nri;
ọphu ẹphẹ epfujedu
anụ Chipfu.
5 Ephẹ bụ ndu ndzụ-agugu
rwutaru;
obenu lẹ Chileke nọ-kube
ogbo ndu pfuberekoto.
6 Ọobujeru; ndu ukpa -chichaa
idzu; unubẹ ndu
ẹjo-iphe akpọshia ya.

Ọle onye ẹphe gbabarú l'ime
 iya je anọdu ezeru ndzú
 pẹ bụkwa Chipfu.

7 Ọ dū mu g'e shi lẹ Zayọnu
 bya adzọo ndu Ízurelu.

Jiékpọu e-te ẹswa; ẹhu atsọo
 Ízurelu ọtso mẹ Chipfu
 dophuẹpho ndibe iya
 azú l'onodu pẹ.

15

Ebvú-oma, Dévidi deru

1 Gùbe Chipfu; ?bù onye
 e-buru l'ibe ngu?

?Bù onye dū ìdu-agma e-buru l'úbvú
 ngu, dū nsọ?

2 Ọo onye enwedu ẹka ọta dū
 iya l'ẹhu;
 bya abuerupho iphe, p̄furu
 ọto bẹ ọonoduje eme;
 mbù onye epfuje ire-lanù,
 shi iya l'obu;

3 mbù onye ete evujedu
 nwibe iya nvu-azú;
 ọphu o mejedu nwibe iya ẹji;
 tẹme ọphu opfubyishijedu
 nwibe iya epfubyishi.

4 Onye akpọje ndu dū Chileke
 ẹji ashì.

Obenu lẹ ndu atsù Chileke
 ebvú bẹ ọokwabeje úbvú.

Onye abujeru; o -ribua nte lẹ
 ya e-me iphe;
 l'o mee iphe ọbu; m'obeta
 o jee ebuta iya.

5 Onye bù; o -jie nemadzù
 ụgwo; o too ledu ẹnya
 ntụkwase;
 ọphu oorijedu ọphalazu
 l'ishi ndu iswi dū mma.

Onye eme nno bẹ a ta
 byakpọdaa enwubata
 enwubata jasuru asuru.

16

Ebvú-oma, Dévidi deru

1 Gbochite mu gùbe Chileke;
 kele ọo ngu bẹ mu gbabarú
 l'ẹka je ezeeru ndzú.

2 Mu sùru Chipfu; "Ọo ngu bù

- Nnajiuphu nkemu.
 Iphe, bu iphe, du ree, mu
 nweru bu ngu be o shi
 l'eka.”
- ³ A bya le ndu duru Chileke
 nsọ, bu l'eliphe-a;
 ọọ epe bu ndu du akpabiri;
 buru phe kachaa mu
 adu l'obu.
- ⁴ Ndu anoduje akpo ephuhuru
 agwa be mgburwashị-ẹhu
 phe anoduepho
 aka shii eje.
- Mee anu, shi mu l'eka ta
 abyadu ebe agwa phe
 ono l'onu;
 ophu mu abyadu egude
 onu mu owa-a kpo-ku phe.
- ⁵ Oo Chipfu bu okiphe,
 mu ketaru;
 bya aburu iya buwaa mu
 mkpakọ le nswiko;
 mbu l'oo gube Chipfu be iphe,
 mu a-buru no l'eka.
- ⁶ Iphe, e ketaru mu du ree
 dugharu iya eka;
 mbu l'okiphe nkemu dukpoo ree.
- ⁷ Mu a-noduje etu Chipfu epha;
 mbu onye akpo-ziru
 mu uto.
- Oobujeru; o -be l'enyashi;
 obu mu eziahaa
 mu iphe.
- ⁸ Mu anodujeephe ari ke
 Chipfu tekenteke.
 Tekenteke be o no
 mu l'ekutara;
 k'ophu a ta abyadu enwubata
 mu enwubata.
- ⁹ Noo g'o gude ehu nodu
 atso mu utso.
 Mu nodu ete eswa l'ime obu
 mu;
 kele o to dudu iphe,
 byaru emebata mu nu.
- ¹⁰ Noo kele mu maru l'i tji hadu
 mu l'ali-maa.
 I tji hadu onye nkengu,
 du nsọ g'o rehu
 erehu.
- ¹¹ Obenu l'i goshichiaru mu uto
 ndzu.

Anono, mu anoduje l'iphu
 ngu tekenteke emeje
 g'ehu-utso ji mu obu.
 Mbụ l'anono, mu anoduje
 l'ekutara ngu e-me
 g'ehu tsoo mu utso
 jasụ l'ojeje.

17

Epfufu, Dévidi

pfuru nụ Chileke

- ¹ Gube Chipfu; ngabe nchi!
 Numa arworwo, mube onye
 pfuberekoto arwo
 ngu!
- Togbo nchi numa mkpu,
 mu echi echiku ngu;
 li gbobe nchi numa epfufu,
 mu epfu anu ngu;
 kele o to budu ugho be
 mu agho.
- ² Jiko byanu ahaaru mu enge!
 Byanu elee ya enya;
 maru onye iswi du mma!
- ³ I nyochawaru ime obu mu;
 teme i huwa mu ama
 lenyashi;
 bya elerwewa mu enya
 okpobe elerwe.
- Obenu l'o to dudu iphe-eji,
 i humaru mu l'ehu.
- Onu mu be mu kwaberu enya
 g'o to du ejo opfu,
 e-shi iya nu.
- ⁴ A -bya l'iphe, nemadzu
 emegbabe; be mu
 mekwarupho iphe, i pfuru;
 buru ubara yeru ndu iwashi.
- ⁵ O bu okpa, i toru be mu
 anoduje etso;
 ophu o dudu teke okpa
 chiswafujeru mu.
- ⁶ Iphe, mu gude epfu anu ngu
 Chileke bukwa l'ingajeru
 mu nchi.
- Gbobenu nchi; numa olu mu!
- ⁷ Jiko menaa ge mu huma
 n-yemobu ngu ono,
 du biribiri ono;
 gube onye abujeru;

- ndu -gbabarụ ngu l'ẹka
 je ezeeru ndzu
 l'i gude ẹkutara ngu dzọta
 phẹ l'ẹka ndu ọhogu phẹ.
- 8 Jifujeru mu ẹjo-iphe;
 ẹgube ono, aajifuje
 iphe-ọnuka g'ọ tọ rwụpya
 akpuru ẹnya ono.
- Woru mu domia ẹ mkpula
 ñkù ngu;
 9 gẹ ndu ẹjo-iphe ta akpa
 mu ehụ;
 mbụ ndu ọhogu mu ono,
 nọ-pheru mu mgburugburu
 eme g'ẹphe gbua mu ono.
- 10 Imemini nemadzu ta
 adujedu phẹ;
 tẹme ẹphe nọdu egudeje
 ọnu eku onwophe.
- 11 Nta-a abujeru; ẹkameka,
 mu shiru; ẹphe etsophe mu;
 nọ-pee mu mgburugburu;
 eme g'ẹphe kwatsua mu.
- 12 Ẹphe adzugabejecha
 g'agụ, ẹgu àgù;
 ọ nọdu achọ anụ,
 ọo-dzu-gbu;
 mbụ l'ẹphe aduje g'ẹjo agụ,
 nmakpuru anmakpuru
 kwaberu iphe
 e-shita iya iphu.
- 13 Gbalihunụ gube Chipfu;
 fūaru phẹ!
 Mena g'ẹphe gbushi
 ikpere huaru ngu
 ọnu l'alị!
 Gudenu ogu-echi ngu
 dzọo mu l'ẹka ndu
 ẹjo-iphe!
- 14 Gudenu ike nkengu nafuta
 mu l'ẹka phẹ;
 mbụ l'ẹka ndu okiphe
 nkephẹ kpajiru l'iphe
 kẹ mgboko-a;
 mbụ ndu i meru;
 ẹphe nweru ẹku;
 nweru iya k'etsutsu iya;
 k'ophu unwu phẹ mẹ
 unwu nwanwa phẹ
 e-nweru iphe nweru
 k'anyinyi.

15 Obenu ịe mbeḁdua be e-gude
 apfubekoto huma
 iphu ngu.
 Mu -tehuḁpho be ẹhu-utso
 e-ji mu obu;
 noo kele mu a-huma
 ugbugba ngu.

18

*Ebvu, Dévidi, bu
 onye-ozu Chipfu deru nu
 onye-ishi ebvu*

*Ebvu-a be o guru gude kele
 Chipfu ịe mboḁku, Chipfu nafutakotaru iya l'eka ndu ohogu iya l'ophu;
 kelekele ke
 Sọlu*

(2Sám 22)

1 Mu yeru ngu obu Chipfu.
 Oo ngu bu ike mu.
 2 Oo Chipfu bu
 agbara-mkpuma nkemu;
 bya aburu
 ulo-ezeru-ndzu mu;
 buru onye
 agbafutaje mu nu.
 Oo Chileke mu bu
 agbara-mkpuma,
 mu agbabaje je edomia
 onwomu.
 Oo ya egbobutaje mu g'o
 to du iphe, e-me mu nu.
 Oo buru iya bu onye egudeje
 okpehu iya dzoo mu.
 Oo l'ime iya be mu agbabaje
 je anodu zeeru ndzu.
 3 Oo Chipfu ono, bu onye
 gbaru g'a jaje iya
 ajaja ono be mu arakuje;
 l'o dzoo mu l'eka ndu
 ohogu mu.
 4 Anwuhu shiwaa chie mu
 egbirigba l'olu.
 Ola-l'iswi nodu aso
 gborogboro ge mini
 aso-pfuta mu.
 5 Ekpaa-oyi ali-maa nwua mu
 kpalaa.
 Anwuhu shiwaa woru onya
 gbaberu mu.
 6 Ole teke mu eje iphe-ehuka be
 mu rakuru Chipfu.

- Mu rakuru Chileke mu;
 sù g'ò dzòo mu.
 Ọ gbẹ l'eze-ùlo iya nùma olu
 mu.
 Mkpú, mu chiru chiku iya
 rwua ya lẹ nchì.
 7 Noo ya bụ; eliphe l'ophu
 tehu kparìkpari;
 nmakòta jiiíjii.
 Ọkpa úbvú l'ophu
 nmaghukòta anmaghu;
 kẹle Chileke bẹ ẹhu eggu.
 8 Ẹnwuru ọku shi iya l'imi
 akpú kẹ tụtutuutu.
 Ọku, shi iya l'ọnu afushi
 tukoephò iphemiphe
 ekepyashì.
 Icheku-ọku iphe,
 o kepyashìru tuko
 ẹkameka ata p̄f̄up̄fup̄fu.
 9 Ọ dojaha akpaminigwe
 kẹ tararara; ọ bụru
 iya alufuta.
 Ọchii, gbahuru kẹ tsukiribaa
 nọdu iya lẹ mkpula
 ọkpa.
 10 Ọ nọdu l'eli chierobu phezeta.
 Ọ bụru lẹ òkù phẹrephere
 bẹ o degeru ezi
 phuphuphu.
 11 O woru ọchii kpuchia onwiya;
 mbụ l'urwukpu, mini jiru
 ejiji bẹ nọ-pheru iya
 mgburugburu.
 12 Urwukpu; waa
 akamini-mkpuma; waa
 icheku-ọku, ata p̄f̄up̄fup̄fu
 shi l'ogbunw̄inw̄ii ya
 agushihugba.
 13 No iya; Chipfu gbẹ
 l'akpaminigwe t̄a
 egbigwe.
 A nùma olu onye ono,
 bụ Ọkalibe-kakòta-shii
 ono;
 bya ahuma akamini-mkpuma;
 waa icheku-ọku,
 ata p̄f̄up̄fup̄fu.
 14 Ọ gbaa apfụ iya gude chikaa
 ndu ọhogu iya.
 Ebemu-igwe bẹ ọ kuru kẹ

phoo.

Ɛphe zəkota l'oso gbalachaa.

15 Gube Chipfu ziru unme fuu
gbọoru ndu ọhogu
ngu ọja.

Eze Ɛnyimu sọkahu ẹbo;
k'ọphu a humachaaru
ọhu-ẹnyimu l'ẹnya;
kpuhachaa ẹka a turu
ọkpa-alị mgboko; a hụma.

16 Chipfu gbẹ l'imigwe tufu ẹka;
zụ mu gburumu;
gufuta mu l'ogbu-mini.

17 Ọ nafutakwaru mu pho l'ẹka
ẹjo ọhogu mu;
mẹ l'ẹka iphe, bukpo ndu
mu du ashị;
noo kele ẹphe kariru mu ẹka.

18 Mbọku ono, mu eje iphe-ẹhuka
ono bẹ ẹphe tsoru mu ọgu;
obenu l'ọo Chipfu gbataru
mu ike.

19 Ọo yẹbedua kutaru mu dobe
l'ẹka mu nọ tūsarū ẹhu.
O yeru mu ẹka nafuta mu l'ọgu;
kele mu du iya l'obu.

20 Chipfu buru mu nggo;
kele mu bu onye
pfuberekoto;
mbu kele mu bu onye iswi
du mma.

21 Noo kele ọ buẹpho ọzo,
Chipfu toru bẹ mu
anọduje etso.

Ọphu mu egudejedu eme
ẹjo-iphe gbakutaru
Chileke azu.

22 Ekemu Chipfu bẹ mu
nwubekotaru ẹnya g'ọ ha.

Teme ọphu mu aghajeduru
iphe, ọ suru g'e meje
okotazu.

23 Ọ tọ dukpoda ẹka uta du
mu l'ẹhu l'atatiphu iya.

Mu sedekpọerupho onwomu;
ọphu ọ dudu ẹjo-iphe,
mu yejeru ẹka.

24 Chipfu buru mu nggo;
kele mu bu onye pfuberekoto;
mbu l'o buru mu nggo;
kele mu bu onye iswi

- dú mma l'iphu iya.
 25 Ndu yeru ngu obu bẹ
 iigoshije l'i yeru phẹ obu.
 Ndu òbebe ree bẹ ìiduebejeru
 ree.
 26 Ndu obu phẹ gùru ìphóró
 bẹ iidobejeru obu ìphóró.
 I nòdu emejeru ndu doberu
 ọzo phẹ nggòdogo
 nggòdogo g'umere
 phẹ gbaru.
 27 Ndu wozeru onwophe
 alì bẹ ìidzotaje;
 obenu lẹ ndu eku
 onwophe bẹ iiwozeje
 alì l'onwongu.
 28 Oo gùbe Chipfu eyejeru mu
 ọku l'orọku mu.
 Oo gùbe Chileke mu emeje
 g'ìphóró dùru mu
 l'ẹka ọchii agba.
 29 Eshinu iyeru mu ẹka bẹ mu
 e-tso ikpoto ndu ojọgu ọgu.
 Igbulo mkpukpu phẹ bẹ mu
 e-nyi; eshinu mu lẹ
 Chileke swì.
 30 Ọzo Chileke bẹ ntùcha
 adudu m'ilile.
 Opfu Chileke bukota ọkpobe
 opfu.
 Oogbobutaje ndu gbabarù
 l'ime iya je anọdu zee ndzù.
 31 ?Bù onye buba Ọkalibe,
 dù nù, abudu
 Chipfu kpoloko?
 ?Bù onye buba
 agbara-mkpuma,
 abudu Chileke anyi?
 32 Oo Chileke emeje g'ike dù
 mu.
 O buri iya meru ọzo mu;
 ọphu ntùcha adudu iya.
 33 Oomeje gẹ mu pfu shọshoo
 gẹ mgbada;
 mbu l'oomeje gẹ mu
 pfuru pfushia ike
 l'eli úbvú.
 34 O zuru mu; mu maru
 g'aalwuje ọgu;
 k'ọphu bù l'ọ tọ dùdu
 m'obeta ọ buri apfu,
 e kweru l'igwe;

- mu aduele-a ike gbaa ya.
 35 Oo gube Chipfu egbobutaje
 mu; shi egube ono
 dzoo mu.
 O buru ekutara ngu be
 iigudeje gudeshia mu.
 Eka iyeru mu ekutseje mu.
 36 I mesataru uzo mu osa;
 g'okpa te echiswafu mu.
 37 Mu gude oso chia ndu
 ohogu mu gude;
 ophu mu anmaduru nggu;
 jasụ mu mee phe;
 ephe buru mkpurupyata.
 38 Mu chiru phe pyakapyaka;
 k'ophu ephe ta aduedu
 ike gbelibaa ishi ozo.
 Ephe zegbaepho ke manyoo
 le mgboru okpa mu.
 39 Oo ike nkengu be mu gude
 eje ogu.
 Ndu etso mu opfu be i meru;
 ephe gbushiru mu ikpere.
 40 Ndu ohogu mu be i meru;
 ephe ye okpa l'oso.
 I mee; mu tuko ndu mu du
 ashị gbushikota.
 41 Ephe chiru mkpu;
 ophu o dudu onye gbaru
 phe mkpu.
 Ephe raku Chipfu;
 ophu o yeduru phe onu.
 42 Mu gweru phe uji mee phe;
 ephe du g'urwuku,
 pherephere zikashiru.
 Mu wushia phe g'epuchi le
 gbororo.
 43 I nafutaru mu l'eka ndu etso
 mu opfu; bya emee;
 mu mu buru ishi ohamoha;
 k'ophu ndu mu eshidu
 maru byaru alwakota
 mu l'eka.
 44 Ephe -numa l'owa-a iphe,
 mu suru g'e mee baa;
 ephe emee ya egwegwa.
 Ndu ohozo nodu
 ephozekotaru mu.
 45 Meji tufukota iphe,
 bu ndu ohozo ono;
 teme ephe nodu eshijegbaa

l'eka ephe shi wohaa
 onwophe phuru
 yeyeye byapfuta mu.
 46 Chipfu nokwa ndzu;
 unu tua
 agbara-mkpuma
 nkemu ono epha!
 Unu kutsee Chileke;
 l'oo ya bu onye adzoje
 mu nu!
 47 Oo Chileke ejeje agwata
 ugwo iphe, ndu ohogu
 mu meru mu.
 O meru; unwu-eliphe
 nodu mu le mkpula.
 48 Onafutaje mu
 l'eka ndu ohogu mu.
 Oowolije mu eli woru
 mu doghaa ndu
 etso mu opfu.
 Oogbafutaje mu l'eka
 ndu emeje nemadzu
 iphe-kpangangaa.
 49 Noo g'o gude mu je
 a-pfuru l'iphu ohamoha
 kele gube Chipfu ekele.
 Mu a-gu ebvu gude tua
 ngu epha.
 50 Onye eze, o hotaru be
 oomeje g'o mekpee
 l'ogu.
 N-yemobu iya be
 onoduje egoshi onye
 o wuru manu l'ishi,
 bu Devidi yee oshilokpa
 iya jasu le tuutuutuu
 le mimiimii.

19

Ebvu-oma, Devidi deru
 nu onye-ishi ebvu

¹ Igwe l'ophu atu onu ge
 Chileke du-be biribiri.
 Akpaminigwe nodu egoshi
 g'oomebe ona.

² Eswe mboku-mboku atu onu
 iya; teme enyashi nodu
 emeje g'a kabaa ya
 amaru.

³ A taa nudu olu phe;
 ophu o dudu iphe,
 ephe epfu, aanu le nchi;

- 4 Obenu l'olu p̄hẹ t̄ukoru eliphe
l'op̄hu ngak̄ōta.
Ozi, ẹp̄he ezi jerwuchaa ẹka
mgboko beru.
Ọo Chileke kpuru ụlo doberu
ẹnyanwu l'imigwe.
- 5 Ẹnyanwu n̄odu eshije l'ụlo
iya ọbu kpufuta gẹ nwoke,
l̄uru nwanyị k'òphúú.
Ẹhu n̄odu at̄sọ iya gẹ
mkparawa, ike d̄u,
l'eje at̄u ẹgo ọso.
- 6 Ọowaje l'akpaminigwe l'ishi
lan̄u; o shi l'ishi iya
ono jee jas̄u l'ishi
iya ọphuu.
- Ọp̄hu ọ d̄udu ip̄he, a-s̄u
lẹ ya n̄o l'ẹka
okpom̄oku iya te
erwudu iya l'ẹhu.
- 7 Ekemu Chipfu d̄ubebe ree.
Oomeje g'obu ḡu-zeta
nemad̄z̄u.
Omelali, Chipfu doberu ta
angadu anganga.
Oomeje g'onye amazidu ip̄he
kabaa amaru ip̄he.
- 8 Ip̄he, Chipfu t̄uru ọkp̄a iya
pf̄ukwaru nham̄unha.
Oomeje g'ẹhu ts̄o nemad̄z̄u
ut̄so.
Ip̄he, Chipfu s̄uru g'e meje
doru r̄isaa.
Oomeje nemad̄z̄u g'ọ
h̄uma-rweta ụzo ree.
- 9 Nt̄sumebvu Chipfu d̄u ree.
Ọo-n̄o jas̄u l'ojejoje.
Ip̄he, Chipfu t̄uru l'ekemu
b̄u eviya.
Ọ pf̄ukotar̄u nham̄unha.
- 10 Ọ ka mkp̄ola-ododo aḡu ẹgu;
gẹ mkp̄ola-ododo ono
ad̄uhabe ree.
T̄eme ọ ts̄ohaa man̄u-ẹnwu
l'ut̄so; m'o rwuhaa
ọ b̄uru ẹbakala-ẹnwu.
- 11 Ọonoduje al̄o m̄ube onye-oz̄i
ngu ẹka lẹ n̄ch̄i.
Obunggo d̄uru iya onye
an̄oduje eme ip̄he,
o pfuru.

- 12 Ọle ọ bụ; ?bụ onye amajeru
teke ya eme iphe-ẹji?
Jiko sachafukwa mu iphe-ẹji,
mu meru ọphu mu amadu.
- 13 Yetaru mube onye-ozu ngu
eka jiko ge mu te
elekebeje enya mee
iphe-ẹji.
Te kwekwa g'iphe-ẹji kapyabeje
mu enya.
- Ọo ya bụ ge mu a-duebe ree;
teme l'a haaru mu enge
le mu ta tupyajeduru
gube Chipfu.
- 14 Jiko Chipfu; g'opfu,
shi mu l'onu; me iphe,
mu arị l'ime obu mu duje
ngu ro ree;
kele ọo ngu bụ
agbara-mkpuma mu;
bya aburu onye agbafutaje
mu nu.

20

*Ebvú-oma, Dévidi deru
nu onye-ishi ebvu*

- 1 Ge Chipfu nũmaro olu ngu
nta-a, iphe-ehuka byaru
ngu-a!
- Ge Chileke ke Jiékọpu jiko
gbobutakwa ngu!
- 2 G'o shikwa l'ulo iya,
du nsọ bya agbaaru
ngu mkpu!
- G'o shinu le Zayonu bya
agbaaru ngu ọdzori!
- 3 G'ọ nyatakwa iphemiphe,
i miru enya nu iya!
- G'ọ natakwa
ngweja-akpo-oku,
i gweru nu iya!
- 4 G'ọ nukwa ngu iphe,
du ngu l'obu!
- G'o mekwaa g'iphe,
i tuberu jee g'i tuberu iya!
- 5 Ọo ya bukwanu g'anyi
atua okoo m'anyi nũmaepho
leka nkengu kangoru.
- Anyi achi-liaru Chileke
anyi ekwa-ohubama.
- Ge Chipfu mekwaru ngu

iphemiphe, ì rwòkotaru
iya!

⁶ Nta-a bẹ mu mawaru lẹ
Chipfu dzòtawaru onye nkiya,
a wùru manù l'ishi.

Ọogbeje l'imigwe,
dù nsọ ono za iya ẹnu.

Ọ nọdu egudeje ọkpẹhu iya
mee g'ẹka onye eze
kangoo.

⁷ O nweru ndu achijeru ọpfun
kwẹe l'ugbo-inya.

O nwekwarupho ndu ọpfun
akpojeru obu ye
l'inya-ọgu pẹ.

Obenu l'anyịbedua bu
ẹpha Chipfu, bu Chileke
anyi bẹ anyi dakoberu.

⁸ Ẹphebедua vukotawaru abali
dagbua ọchii;
obenu l'anyịbedua gbẹshiru
pfunu pfunshia ike.

⁹ Jiko Chipfu; menaa g'ẹka
onye eze anyi kangoo!

Numaro olu anyi nta-a,
anyi araku ngu-a!

21

*Ebvú-oma, Dévidi deru
nụ onye-ishi ebvu*

¹ Gube Chipfu; ẹhu atso eze uto
l'okpẹhu ngu parụ ẹka.

Lewarọ egube ẹswa,
oote l'i meru; ẹka iya kangoo!

² I mekpọeru iya phọ iphe,
dù iya l'obu;
ọpfun ọ dudu iphe,
ọ saru onu sù g'i meeru iya,
ì ti meduru iya.

³ I gude iphe-oma, nyiberu
anyibe gba iya ndzuta;
bya eworu okpu-eze,
e meru l'okpobe
mkpọla-ododo kpube
iya l'ishi.

⁴ Ọ rworu ngu ndzụ;
ì nọekwa iya ya phọ;
mbu mee g'eswe ndzụ iya
buru ojejeje.

⁵ Emekpe ono, i meru;

- o mekpee ono meru;
 a nòdu akwabẹ iya ùbvù,
 parù ẹka apaa.
 I meru; ọ dọ akpabiri;
 egbu nwịinwii.
- ⁶ Mbü-a; l'ị gowaru iya
 onu-oma ojejeje;
 bya emee g'ẹhu tsoje iya ọtso;
 noo kele ị nọ swiru iya.
- ⁷ Eshinu eze dakoberu Chipfu;
 tẹme Okalibe-kakọta-shii
 yee ya obu bẹ a ta
 abyakwa enwubata iya
 enwubata.
- ⁸ Ẹka ngu a-kpachaaru ndu
 ohogu ngu g'ẹphe hakọta.
 Ndu ị dọ ashị bẹ ii-gude
 ẹkutara ngu zọ pfulurii.
- ⁹ Teke ii-me g'a huma ngu
 bẹ ịi-hụ phẹ l'ọku,
 enwu phoophoohoo;
 mbü lẹ Chipfu
 a-tukoshi phẹ oke
 ẹhu-eghu iya;
 gude ọku tsupyashia phẹ.
- ¹⁰ Ii-mebyishi awa phẹ lẹ
 mgboko-a l'ophu;
 mekwaaphọ g'unwu phẹ
 chihu lẹ mgboko-a.
- ¹¹ Ẹphe a-nòdu achikpooru
 ngu ẹjo idzu;
 gbachaaru ngu kẹ njo;
 ole ọ tọ dudu ophu e-nweru ishi.
- ¹² Kele ii-me g'ẹphe ye okpa l'oso;
 m'ị setaephọ apfu ngu kẹ
 kikiki g'ị gbaa phẹ.
- ¹³ Gube Chipfu; g'e kutsee ngu
 l'okpehu parù ngu ẹka.
 Anyịbedua a-nòdu agụ ebvü
 etu ngu ẹpha l'ike
 dụnukaru ngu.

22

*Ebvü-oma, Dévidi deru nọ
 onye-ishi ebvü; g'e gude olu,
 "Ele Nchi-abọhu" gụa ya*

- ¹ Chileke mu! Chileke mu!
 ?Bü gunu bẹ o gude ị haa mu
 nkinyi mu?
 ?Bü gunu meru g'o gude ị haa
 mu adzọta je anọdu mu

uzenya?

?I je anodu g'i ti numa ude,
mu atsu?

² Gube Chileke mu;
eswe l'enyashi be mu
arakuje ngu;
i tji zadu mu enu; obenu
le mu ta anokirishijedu.

³ Oke i dunaa nsọ g'i du;
mbu gube onye eze ndu
Ízurelu anoduje etu epha.

⁴ Oo ngu be nna anyi phe
dakoberu.

Ephe dakoberu ngu;
i nafuta phe.

⁵ Ephe rakuru ngu; i dzọ phe.

Ephe dakobe ngu;
ophu i kpuduru phe
iphu le ntụ.

⁶ Obenu le mbedua bu
mgbashiride;
mu ta abudu nemadzu.

Mu bu onye unwu-eliphe
emeje iphe-iphere;
bya aburu onye adudu iphe,
ndiphe guberu iya.

⁷ Iphe, bukpuo ndu ele mu
enya achi mu ochi;
aphuru mu egbonu;
bya ekweru mu une; su:

⁸ "O kwa l'ọ sụru l'ọo Chipfu
be ya boru mkpa iya.

Ngwa; ge Chipfu obu
nafutani iya!

G'ọ gbafutani iya;
eshinu o sụru le ya du
Chipfu l'obu."

⁹ Oke o kwa ngu-a kufutaru
mu l'epho ne mu.

O buru ngu meru; mu
dakobe ngu; e -shiro
teke mu angukwadu era.

¹⁰ A nwuru mu bya ekuru
mu ye ngu l'eka.

E -shi teke mu no l'epho ne
mu be i buhawaa Chileke mu.

¹¹ Ba nodukwa mu uzanya;
kele iphe-ehuka nokwa mu
phakuu;
ophu mu enwekwa onye
gbaru mu mkpu.

- 12 Oke-eswi, dị igwerigwe
 nọ-pheru mu anọ-peech;
 mbụ lẹ obobena ndu
 Beshanu gbaru mu
 mgburugburu.
- 13 Epe sagbaaru onu galaba
 eje abyapfuta mu g'oduma,
 l'agbo ụja, ejepfu anụ,
 oo-gbu; taa.
- 14 A wushiru mu gę mini.
 Iphe, bụ okpu, nọ mu
 l'ehu gbughashihu.
 Nta-a bę obu mu dụwaa
 g'ụnwù.
- Ọ nọwa mu l'ime zashihu
 azashihu.
- 15 Ike bvụwaru mu;
 ophu ụvohu aduhedu
 mu m'ilile.
 Ire nyakwaru mu l'akpo.
 I woru mu gwophua
 l'urwuku gę mu nọdu
 nwuhu.
- 16 Nkuta nọ-phewaru mu
 mgburugburu.
 Ikpoto ndu eme ejo-ememe
 gbaphewaa mu
 mgburugburu;
 kpọ-fushia mu ẹka yęę
 okpa.
- 17 Nta-a bę ęgara aguwa
 mu ọgu.
 Ndiphe tükowa chiru ęnya
 dzee mu ele mu kę
 phoripori.
- 18 Epe kee uwe mu l'ehu l'ehu;
 o be l'ophu mu eyeje l'ime ehụ;
 ephe tua ido g'ephe maru
 onye a-chita iya nụ.
- 19 Jiko gube Chipfu;
 ba nọdukwa mu ụzenya!
 Gube mkpakọ ike mu;
 bya ęwegwa bya
 agbaaru mu mkpu!
- 20 Gbafuta ndzụ mu g'e te
 gude ogu-echi phua mu!
 Gbafutaro mkpakọ iphe ono,
 mu nweru ono, bụ ndzụ mu;
 gę nkuta ta takashi iya!
- 21 Jiko dzotanu mu l'onu
 oduma;

- waa lẹ mgbaka mpu atsù.
 Eshinu ì zawaru mu ẹnu;
 22 bẹ mu a-ra ẹpha ngu arara
 g'unwunna mu phe
 numa-dzuru.
 Mu anodu l'edzudzu-oha jaa
 ngu ajaja.
- 23 Unubẹ ndu atsù Chipfu ebvu;
 unu jaa ya ajaja!
 Iphe, bukpo g'unu ha buru
 oshilokpa Jiékoju;
 unu kwabeje iya ùbvù!
 Unubẹ oshilokpa Ízurelu
 l'ophu; unu bajeju iya ẹja!
- 24 Kele onye iphe-ehuka byaru
 b'ẹ o too lejedu
 olegbulenya;
 mbù l'ọ ọjo gbadojedu
 onye ẹje iphe-ehuka;
 ọphu ọ ghajeduru
 iya azu.
- Ọonumaje-chia olu, o gude
 chiku iya lẹ mkpu.
- 25 Mu a-ndu l'edzudzu-oha jaa
 ngu ajaja iphe, i meru mu.
 Ọ buru l'iphu ndu atsù ngu
 ebvu bẹ mu a-ndu
 mekota iphe, mu riburu
 angu ememe.
- 26 Ndu ukpa bẹ ẹpho e-ji.
 Ndu achọ Chipfu ajaa
 ya ajaja.
 "Ge ndu unu buru ojejoje."
- 27 Unwu-eliphe l'ophu
 e-mechaa nyata iphe,
 nwuru nu.
 Epe adakobe lwapfuta
 Chipfu.
- Mbu-a; iphe, bukota ipfu,
 nokota l'ohamoha
 bẹ e-mechaa bya
 abakotaru iya ẹja.
- 28 Kele iphe, bukotakpo
 ali-eze ndiphe l'ophu
 bukota ke Chipfu;
 teme ọ buru iya achikota
 ohamoha.
- 29 Iphe, bukpo ndu nweru iphe
 l'eliphe-a bẹ e-mechaa booru
 iya obo-iphe; bakwaarù
 iya pho ẹja;

tẹme iphe, bukotakpoo
 ndu e-mechaa buru eja be
 e-mechakwapho gbua
 ikpere l'ataphu iya;
 mbu ndu ta adudu ike edobe
 onwophe ndzu.

³⁰ Ogbo, no l'iphu e-jeru iya ozi.

Ogbo, a-bya nu be aa-koru
 ke Nnajiuphu.

³¹ Aa-raru iya ndu e teke
 anwukpodanu anwunwu
 le Nnajiuphu bu onye
 pfuberekoto;
 mbu l'oo yebedua meru iya.

23

Ebvú-oma, Dévidi deru

¹ Chipfu eche mu g'onye eche
 aturu;

ophu o dukpodaa iphe,
 uko iya bya aduru mu.

² Oomeje ge mu zee tuta unme
 l'eka irwu eswa du.

O nodu eduje mu eje l'aguga
 mini, doru nyimunyimu.

³ Oomeje g'obu gu-zeta mu.

O buru uzo, pfuru oto be
 oodujeru mu shia g'ee-shi
 g'epha iya apfuru.

⁴ Obetakpo o buru uzo,
 du le nsuda, gbahuru
 tsukiribaa be mu eshi
 o to dudu ejo-iphe,
 mu atsú ebvu iya;
 kele i no swiru mu eswiru.

Mgboro me oshi-mpaleka
 ngu anoduje adu mu obu.

⁵ Iigweshijeru mu nri ge
 mu ria l'iphu ndu achí
 mu le njó.

I nodu eteje mu manu,
 eshi mkpo l'ishi g'eemeje
 onye a kwaru ebyaa.

Okoro mu be iimeje;
 l'o ji pyimu pyimu
 ebushihu ebushihu.

⁶ O buepho k'oma waa
 n-yemobu Chipfu a-nodu
 etso mu jasukpoo ge mu
 a-no-beru.

Mu ebuerupho l'ulo Chipfu

jasuwaruroya.

24

Ebvú-oma, Dévidi deru

- ¹ Mgboko; yẹ iphemiphe,
 nọ iya nọ bukota kẹ Chipfu;
 mbụ eliphe-a l'ophu;
 mękpoo ndu bu iya nọ;
² kele ọọ l'eli eze-onyimu
 bẹ ọ turu ọkpa iya;
 bya emee ya;
 ọ nguru anguru l'eli onyimu
 ime-alị.
- ³ ?Bụ onye a-dụ ike nyihu
 úbvú Chipfu?
 ?Bụ onye a-dụ ike pfuru
 l'ẹka o doberu nsọ?
- ⁴ Ọo onye ọbochi-ẹka iya labọ
 adudu iphe-ẹji, dụ iya nọ;
 tẹme obu iya gụa iphóró;
 onye te ewoduru obu iya
 ziberu iphe, bụ ụgho;
 tẹme ọphu ọokpapyabejedu
 iphe, o meru gụa ẹnwa.
- ⁵ Onye ono bẹ Chipfu a-gọru
 ọnu-oma nọ;
 tẹme Chileke ono, bụ onye
 adzoje iya nọ ono ahaaru
 iya enge.
- ⁶ Noo g'ogbo, achọ ngu nọ
 aduje bụ onoya;
 mbụ ndu achọ g'ephe hụma
 iphu gube Chileke kẹ Jiékpọpu.
- ⁷ Unu gụhashia ọnu-abata
 ono g'o gheru ọnu!
 Unu gụhashia mgbo ndiche
 ono;
 k'ọphu eze akpabiri a-bata.
- ⁸ ?Bụ onye bukpo eze
 akpabiri ọbu?
 Ọo Chipfu, bu onye nwe
 ike yẹ ọkpẹhu;
 mbụ Chipfu onye ejeje ọgu
 lwụ-kpee.
- ⁹ Unu gụhashia ọnu-abata
 ono g'o gheru ọnu!
 Unu gụhashia mgbo ndiche ono;
 k'ọphu eze akpabiri a-bata.
- ¹⁰ ?Bụ onye bukpo eze akpabiri
 ono?
 Ọo Chipfu, bụ Ọkalibe-Kakọta-Ike

bù eze akpabiri obu.

25

Ebvú, Dévidi deru

¹ Oo gùbe Chipfu bè mu gude
obu mu g'ò ha epfu anù.

² O bùru gùbe Chileke mu bè
mu dakoberu.

Te kwekwa g'e kpua mu iphu
lẹ ntù;
ophu i kwekwa gẹ ndu ohogu
mu tũru okoo kpua mu.

³ O tọ dukpoodaa onye ẹnya dù
l'ẹka ì nọ, e kpuleru
iphu lẹ ntù.

Obenu lẹ ndu eme umere,
agbadũru phẹ nù;
ẹbe adũ iphe, kparũ iya nù
bẹ ee-kpu iphu lẹ ntù.

⁴ Jiko Chipfu; goshinu mu
gbororo ngu;
menaa g'ũzo ngu doo mu
ẹnya ree!

⁵ Goshi mu ọzo, mu e-shije
eme okpobe opfu ngu;
l'i zia mu iphe l'onwongu;
kẹle o ngu bù Chileke,
l'adzoje mu nù.

O bùru l'ẹka ì nọ bè ẹnya mu
aduje mbọku-mbọku.

⁶ Gùbe Chipfu; jiko nyatakwa
obu-imemini;
yẹe n-yemobu ngu;
kẹle ẹphe shi l'ojejoje.

⁷ Ta nyatakwa iphe-ẹji,
mu meshiru l'okoro bya;
ophu ì nyatakwa lẹ mu
shi kwefuru ngu ike.

Gude kẹle i yeru mu obu
nyata mu rọ;
kẹle ì dù ree Chipfu.

⁸ Chipfu dù ree bya aburu
onye obu iya guru ìphóró.

O bùru iphe ono meru g'o
gude o nọdu ezije
ndu iphe-ẹji ọzo iya ono.

⁹ Ndu wozeru onwophe alì
l'iphu iya bè onoduje
edu g'ẹphe mee iphe,
pfuru nhamunha.

O nọdu anọduje ezi phẹ ọzo

iya.

- 10 Ndu eme iphe, ụ
l'ogbandzu Chipfu;
bya eme iphe, ọ sụru g'e
meje
bẹ Chipfu egoshije ụ ya
yeru obu; bya aburu
o-me-g'o-pfuru;
mbụ ndu edobeje iphe,
ogbandzu ephe l'iya pfuru.
- 11 A makwaru-a l'ejo-iphe,
mu meshiru ngu paru aka.
Olobu Chipfu; jiko guaru
mu ro nvu g'epha
ngu apfuru.
- 12 ?Bụ onye bukpo onye atsu
Chipfu ebvu?
Onye ono bẹ ọo-kpo-ziru ụzo,
gbaru iya l'eshishi.
- 13 Onye ono bẹ iphe a-nodu
aduru ụ ree
mkpurumkpuru.
O buru oshilokpa iya
e-nweru ali ono.
- 14 Ndu Chipfu kporu obu yeru
bụ ndu atsu iya ebvu.
O buru ndu ono bẹ oomeje
g'ephe maru ogbandzu
ephe l'iya.
- 15 Enya mu buepho ụ Chipfu
bẹ ọduje;
kele ọ bue ya pho kpoloko
bụ onye a-du ike zofu
mu l'onya.
- 16 Ghanaaru mu iphu;
phunaaru mu obu-imemini;
kele mu no nkinyi mu;
aphu tsokwaru mu pho.
- 17 Iphe, egburwashị mu ehu
paakwaru igwerigwe.
Byanu ekufuta mu l'iphe-ehuka
mu ono!
- 18 Lenaa enya l'aphu ono, byaru
mu nu ono; yee ejo onodu,
mu no.
- Gukotanuru mu nvu l'iphe-eji,
mu meru g'o ha!
- 19 Lewarọ ge ndu ohogu mu
habe igwe!
Lewarọ enya huma ge mu
du-be phe ashị kparu!

- 20 Chenu ndzú mu nche;
jiko nafúta mu rọ;
g'e te kpu mu iphu lẹ ntụ;
kele ọo l'ime ngu bẹ mu nọ;
ezeru ndzú.
- 21 G'iphe, a-nọdu adzọ mu nù
bùru kele mu bù onye ụta
adụdu l'ẹhu;
bya abùru onye obu gùru
ìphóró;
eshinu ọ bù l'ẹka ì nọ
bẹ ẹnya mu dụ.
- 22 Jiko Chileke; gbafútanu
ndu Ízurẹlu l'iphe-ẹhuka,
ẹphe ejekọta g'ọ ha!

26

Ebvú, Dévidi deru

- 1 Haarú mu enge gùbe Chipfu;
kele ọ tọ dudu ẹka ụta dụ
lẹ ndzú mu.
Ọo ngu bẹ mu dakoberu
Chipfu;
ọphu ọ dudu teke mu
ngajeru anganga.
- 2 Hụnaa mu ama Chipfu!
Nyochana mu enyocha!
Lerwena ẹnya elerwe
l'ime obu mu waa
l'egomunggo mu.
- 3 Kele ọo obu, i yeru mu
anọduje akpọ-ziru mu
uzo tekenteke;
tẹme mu nọdu emeje iphe,
i pfuru.
- 4 Mu lẹ ndu ẹregede ta
anọgbajekwa;
ọphu mu lẹ ndu bù
tùko-l'ẹhu-atùko-l'obu
aswídu ọswi.
- 5 Ndzukọ ndu anọduje eme
ejo-ememe bẹ mu
akpọ-yiru ukuvu;
ọphu mu lẹ ndu ejo-iphe
anọgbajedu.
- 6 Mu akwọje ẹka gude goshi
l'iswi dụ mu mma.
Mu abya ejephe ọru-ngweja
gùbe Chipfu mgburugburu;
7 akwa ẹvu; etu ngu ẹpha;
epfukashi k'iphe, dụ biribiri,

ìinoduje eme.

8 Ùlo gùbe Chipfu bè mu yeru
obu;
mbù ẹka o-gbu-nwìinwii
ngu dù.

9 Ba sakòbekwa mu lẹ
ndu iphe-ẹji ọ-sa-mpfù;
ọphu i dobekwa mu lẹ ndu
egbu ọchi l'oshi lanù;

10 mbù ndu bụepho iphe-ẹji
bẹ ephe maru ememe;
bya abùru eri ọphalazu bụ
iphe, doru pẹ ẹnya.

11 Obenu lẹ ndzù nkemu bè
ùta ta adùdu m'ilile.

Ọo ya bụ; phùnaaru mu
obu-imemini; gbafùta
mu rọ!

12 Mu pfùru l'ẹka ọkpa rwuru
mu alì.

Mu je l'anọdu l'edzudzu-ọha
tua Chipfu ẹpha.

27

Ebvú, Dévidi deru

1 Ọo Chipfu bụ ìphóró, dùru
mu nù bya abùru onye
adzoje mu nù.

?Bù onye bè mu atsùkwanu
ebvú ozo?

Ọo Chipfu bụ
ùlo-ezeru-ndzù mu.

?Bù onye bè ndzù iya a-nọdu
agùbaa mu ọzo?

2 Teke ndu eme ẹjo-ememe;
mbù ndu achì mu lẹ njọ;
waa ndu ọhogu mu tùru
kpereree byapfuta mu
g'ẹphe vù a nù mu avùvu;
ẹphe evukota abalì dagbua
ọchii.

3 Obetapọo ndu ojọgu
nọ-pee mu mgburugburu;
bẹ obu te etedu mu etete.

Mbù; o betapọo nù ndu
ọhogu mu wulihu tsoo
mu ọgu;
mu adakobeẹle-a Chipfu.

4 Ọo iphe lanù bè mu arwọ
Chipfu;
ọ bùru iphe ono bè mu achọ.

- Iphe obu bu ęe mu ńodu
 l'ulo Chipfu jasụ ęe mu
 a-ńoberu ęe mgboko-a;
 ęe mu ńodukpoepfo
 egbu igo l'ọ-du-úbvú Chipfu;
 tẹme mu anodukwapho
 l'eze-ulo Chipfu kpataęe
 iya ishi iphe.
- ⁵ Kele mboku, ęjo-iphe
 byaru mu be oo-dobe mu
 l'eka o ńo;
 l'o domia mu l'ime m̀kp̀u-ekwa
 iya; bya eworu mu pfube
 ephekerephe l'eli mkpuma.
- ⁶ Oo ya bu; mu esengoo ndu
 ohogu mu, ńo-pheru mu
 mgburugburu.
- Mu anodu l'ulo-ekwa
 Chileke tua oko gude
 gwaa Chipfu; gua ebvu;
 kua nkwa gude tua ya
 epha.
- ⁷ Jiko Chipfu; numanu olu
 mu me mu raku ngu!
 Phunaaru mu obu-imemini;
 zanu mu enu!
- ⁸ Iphe, obu mu pfuru mu
 bu ęe mu choo iphu ngu.
 O buru iphu gube Chipfu
 ono be mu acho-a.
- ⁹ Ta aghakwaru mu azu;
 ophu i gudekwa ehu-eghu
 ngu nwufu mube
 onye-ozu ngu;
 kele o buekwa ngu pho
 bu onye shi eshinu
 yetaru mu eka.
- Ta ajikakwa mu;
 ophu i gwobekwa mu;
 gube Chileke, bu onye
 adzoje mu nu!
- ¹⁰ Nna mu yee ne mu
 -gbadokpoo mu nu;
 be Chipfu e-letalę mu-a
 enya.
- ¹¹ Zia mu uzo ngu; jiko Chipfu!
 Dunaa mu shia uzo, pfuru
 nhamunha m'obvu ndu
 akpa mu ehu.
- ¹² Ta ahakwa mu ęe ndu
 achu mu le ńo mee mu g'o

dụ phẹ; kele ndu agba
mu ejo-ekebe wulihuru
ebo mu ibo; anmaru
mu onwu ehuka ehuka.

¹³ Obenu l'iphe, mu chiru
upfu kwee bu le mu
a-nodu ndzu huma iphe,
du ree, shi Chipfu l'eka.

¹⁴ Nodu kwaberu Chipfu!
Shihukpopho ike;
gude eka l'obu;
kwaberu Chipfu.

28

Ebvu, Dévidi deru

¹ Oo ngu be mu araku Chipfu,
bu oke mkpuma nkemu.

Ba gbakwa mu nkuchi;
kele i -nokirishia be mu le
ndu eja taru a-bukwaru
iphe lanu.

² Numarokwu, mu echiku
ngu g'i yeru mu eka;
ge mu chiliru eka mabe
l'uzo eka-kakota-adu-nso
ngu ono.

³ Ba tukokwa mu le ndu
ejo-iphe kputa kpufu;
mbu ndu anoduje eme iphe,
adudu ree;
ndu anoduje epfuru
nemadzū ibe phe opfu
emereme l'eli onu;
obenu l'iphe, du phe l'obu
bu mgbashi.

⁴ Pfua phe ugwo iphe, epe
meru;
me ugwo ejo-ememe,
epe megbaberu.

Pfua phe ugwo iphe,
epe gude eka phe meta;
l'i wota iphe, gbaru phe
nu wophutaru phe azu.

⁵ Eshinu o dudu iphe,
epe guberu ozi, Chipfu
jeru; mbu iphe, Chipfu
gude eka iya mee l'onwiya;
be oo-gude eka iya
dojashia phe adojashi;
ophu o byadu
agbakwaba phe agbakwa.

- 6 Unu tua Chipfu epha;
 kele o nùmaru mkpu,
 mu chikuru iya sù g'ò
 phàru mu obu-imemini.
- 7 Ọo Chipfu bú ike mu;
 bya abùru onye egbobutaje
 mu nù.
- Ọ búru iya bẹ mu dakoberu;
 ọ nọdu eyeru mu ẹka.
- Mu anọduje ete ẹswa
 l'ime obu mu.
- Mu a-gù ebvú gude kele
 iya ekele.
- 8 Ọo Chipfu bú ike ndu nkiya;
 bya abùru ọlo-ezeru-ndzù
 onye o teru manù l'ishi.
- 9 Dzọtanu ndibe ngu;
 gónuru ọnu-oma nù ndu bú
 okiphe ngu!
- Chejenu phẹ nche g'onye
 eche atùru;
 l'i heru phẹ eheru jasù
 l'ojejeje!

29

Ebvú-oma, Dévidi deru

- 1 Unubẹ ụnwu imigwe;
 unu kwabẹ Chipfu ùbvù!
 Unu pfua g'òkpèhu iya
 habe shii!
- 2 Unu kwabẹ Chipfu ùbvù,
 gbaru epha iya!
 Unu baarù Chipfu eja;
 mbù onye dù nsọ bya
 adù akpabiri.
- 3 Olu Chipfu tukurù
 eze-ẹnyimu ngakọta.
 Ọ búru Chileke ono,
 dù akpabiri ono atù
 egbigwe;
 mbù lẹ Chipfu atù egbigwe
 l'eli eze-ẹnyimu.
- 4 Olu Chipfu dukwa ọkpèhu;
 mbù l'olu Chipfu anọduje
 ada kpaa kpaa.
- 5 Olu Chipfu agbawashije
 oshi sida; mbù lẹ Chipfu
 agbajashije oshi sida,
 pfugbaaru l'ùbvù úbvù
 Lébanọnu.
- 6 Omeje g'ùbvù úbvù

Lébanonu nmahụ
jiiijiii gẹ nweswi, apfụ
kẹ shọshoo.

Ọ nọdu emeje úbvú Siriyonu;
g'ọ nma pfula pfula
gẹ nwa atsụ, apfụ ntụ.

⁷ Olu Chipfu akuje
g'ebemu-igwe.

⁸ Olu Chipfu anmajẹ echięgu
jiiijiii;
mbụ lẹ Chipfu anmajẹ
echięgu Kadęshi jiiijiii.

⁹ Olu Chipfu anmajẹ
achị yigayiga.

Ọjishije ẹkwo l'oswa;
mee ya;
l'o gheru karaphongu.

Onyemonye, nọ l'ime
eze-ulo iya a-nọdu epfu;
sụ: "Chileke dukwa
biribiri!"

¹⁰ Chipfu sụgaru l'aba-eze
iya; utso nọdu iya lẹ
mkpula;
tẹme o je a-buru eze
jasụ l'ojejoje.

¹¹ Chipfu emeje g'ike
dụ ndibe
iya.

Chipfu agojeru onu-oma
nchị-adụ-doo nụ ndibe
iya.

30

Ebvú-oma, Dévidi deru

*A gụru iya gude woru
eze-ulo Chileke ye Chileke
l'ẹka*

¹ Mu a-nọdu ekutse gụbe
Chipfu;
kẹlẹ ị nalitaru mu lọfuta
mu l'ime nsụ;
ọphu i kwedu gẹ ndu ọhogu
mu teru ẹswa kpua mu.

² Gụbe Chipfu, bụ Chileke mu;
mu rakuru ngu g'i
yeru mu ẹka.

Ị bya emee; ẹhu dụ mu ike.

³ Sụ-a; gụbe Chipfu;
ọo ngu lọ-litaru mu

- lofuta mu l'ime ali-maa.
 I mee ge mu ta abu onye
 eja taru.
- 4 Unu gaa ebvu gude tua
 Chipfu epha;
 unube ndu duru iya
 nsọ!
- Unu kele iya ekele;
 l'epha iya du nsọ!
- 5 Kele ehu te eghujedu iya
 eghu noo odu.
- Obenu l'obu-omaa ya anoduje
 jasụ teke onye onoya
 l'a-no-beru.
- Enya-mini bu-a l'enyashi be
 aakwashije iya;
 o -be l'utsu; ebvu ehu-utso
 adahaa.
- 6 Teke ehu du mu guu be mu
 suru l'o to dukpoda iphe,
 byaru enwubata mu nu.
- 7 Gube Chipfu; teke i shi
 emeru mu obu-oma
 be i meru; mu nguru
 anguru g'ubvu.
- Obenu le teke i gharu mu azu
 be meji tofuru mu.
- 8 Oo gube Chipfu be mu rakuru.
 O buru gube Nnajiuphu be
 mu rworu g'i phuru
 mu obu-imemini.
- 9 Mu suru: "Bu urwu gunu
 be anwuhu mu a-baru
 ngu?
 Mbua-a? denu urwu, ii-rita iya
 me a tua mu eja?
 ?Bu urwuku, du l'ali a-wata
 ngu ajaja?
 ?Bu iya a-ra iya arara l'i bu
 onye apfushije ike
 l'iphe, i pfuru?
- 10 Jiko Chipfu; numaro olu
 mu; phunaaru mu
 obu-imemini!
 Jiko Chipfu; yeru mu ro eka!"
- 11 Ekwa, mu raru be i
 gbanweru mee;
 mu teahaa ebvu.
 I bya eyefu mu uwe-aphu,
 mu yeru; woru ehu-utso
 yee mu g'uwe.
- 12 Iphe ono bukpoerupho

g'ee-shi g'obu mu aguaha
 ebvu gude etu ngu epha;
 g'ọ tọ nọhe nggujinguji.
 Gube Chipfu, bu Chileke mu;
 ọo ngu be mu a-noduje
 ekele jasụ l'ojeje.

31

Ebvu-oma, Dévidi deru
nụ onye-ishi ebvu

- ¹ Ọo gube Chipfu be mu nọ
 l'eka ezeru ndzụ.
 B'ekwekwa g'e kpua mu iphu
 le ntụ jasụ l'ojeje.
 Eshinu i bu onye
 pfuberekoto; nafutanu
 mu.
- ² Gbobenuru mu nchi.
 Bya egwegwa bya agbafuta
 mu.
 Bunuru mu agbara-mkpuma,
 mu a-gbabaje je ezeeru ndzụ;
 mbu ulo-ezeru-ndzụ,
 a-dzota mu nu.
- ³ Eshinu i buru mu
 agbara-mkpuma; bya
 aburu mu ulo-ezeru-ndzụ;
 dunaa mu l'onwongu;
 kpo-ziaru mu ọzo g'epha
 ngu apfuru.
- ⁴ Nafuta mu l'onyà ono,
 a gbaberu mu onoya;
 kele ọo l'ime ngu be mu
 gbabarụ je akwachia
 ndzụ mu.
- ⁵ Mu yeru ngu unme mu l'eka.
 Gbafutanu mu; jiko Chipfu,
 bu Chileke, apfushije ike
 l'iphe, i pfuru.
- ⁶ Ndu akpojeru obu yeru
 ọla-l'iswi ono, bu agwa
 adujekwa mu ashị.
 Onye mbedua dakoberu
 bukwa Chipfu.
- ⁷ Mu ete eswa; ehu nodu atso
 mu utso l'i yeru mu obu;
 kele i humaru iphe-ehuka,
 mu jeru;
 bya amaru le pfupfupfu shi
 egbu mu egbugbu;
- ⁸ ọphu i woduru mu ye l'eka

ndu ohogu mu.

Ọ chĩa l'i kufutaru mu je edobe
l'ẹka mu nọ túsaru ẹhu.

⁹ Jiko Chipfu; phunuaaru mu
obu-imemini;
kele mu nọkwa l'oke
mkpamehu.

Mu rawaru ẹkwa-aphu jasu mu
nọdu aphu ragaraga;
teme o mekwaapho;
ike bvushikotawa mu.

¹⁰ Mu gu-gbuakwaru onwomu
l'aphu.

Mu tsuwa ude; kahu l'okpehu.
Ike bvukotaakwaru mu;
kele mu menukawaru
ejo-ipe.

Okpu, nọ mu l'ẹhu nọdu
akaephononyegeyege
eje.

¹¹ Ikpoto ndu achị mu lẹ njo
mewaru; mu buru onye
ndu obutobu mu akpo
ebo l'afu.

Ndu mu l'epheshi onya be
atsuchawa mu ebvu.

Iphe, bu ndu humaru mu
le gbororo anoduje
agbaru mu oso.

¹² Ephe tuko zohaa mu
g'aazohaje onye
nwuhuru anwuhu-a;
mbu le mu duwaa g'ite,
tukposihuru
atukposihu.

¹³ Kele mu numawaru nvu
azu, ikpoto nemazu
anoduje evu mu.

Nta-a ta adudu ẹka mu nọ ge
ndzu ta anodu agu mu.

Ephe anoduje achiru mu
ejo idzu.

Iphe, epe tuberu bu g'ephe
wofu ndzu mu.

¹⁴ Obenu l'oo ngu be mu
dakoberu gube Chipfu.

Mu epfu l'oo ngu bu Chileke
mu!

¹⁵ Ge mu a-nọ-beru l'elipe-a
bu ngu be o du l'eka.

Nafutanu mu l'eka ndu ohogu

mu; mē l'ẹka ndu achi
mu nū.

16 Lenaa mube onye-ozī ngu
enya-oma!

Guderō n-yemobu ngu dzōo
mu!

17 Jiko Chipfu; b'ekwekwa g'e
kpua mu iphu lē ntū;
kēle mu chikuwaru ngu lē
mkpu.

Ọo ndu ẹjo-iphe ono bē
ee-kpuchia iphu lē ntū;
g'onu je a-buru phē
kpurukudukuu
l'alī-maa.

18 G'onu ono, ẹphe gude adzū
orotophomu ono buru
phē kpurukudukuu;
kēle ẹphe egudeje eku
onwophē; waa akpō
nemadzū ẹbo l'afū;
epfubyishi ndu
pfuberekoto.

19 Lewarō g'adzū ree ngu habe
shii;
mbū ree ono, i doberu
ndu atsū ngu ebvu ono.

Ọ buru l'iphu unwu-eliphe
bē ị-pfuru;
meeru ndu gbabarū l'ime
ngu; ezeru ndzū ree ono.

20 Iwojeru phē domia lē
mgboru ẹka ị nō; g'ẹjo
idzu, unwu-eliphe chiru
ta vū l'ẹhu phē.

Ọ buru l'ibe ngu bē
iidobeje phē; gē njo
opfu te erwu phē l'ẹhu.

21 G'e tua Chipfu ẹpha;
kēle o goshiru mu n-yemobu
iya, dū biribiri
teke mu nō lē mkpukpu,
ohogu nō-pheru
mgburugburu.

22 Mu chia mkpu sū: "Ephuhu
mu l'iphu ngu-o!"

Ị nūmaele-a mkpu, mu
chikuru ngu; bya agbaarū
mu mkpu.

23 Unu yee Chipfu obu;
unubē ndu dūru iya nsō

g'unu haa;
 lẹ ndu Chipfu eleta ẹnya
 bukwa ndu apfushije
 ike l'iphe, ẹphe pfuru.
 Obenu lẹ ndu eku onwophe
 bẹ ọpofuje ugwo iphe,
 ẹphe eme pfurwua phe
 iya l'ishi.
²⁴ Unu shihukpọepho
 ike gude ẹka l'obu;
 unubẹ ndu daru ngaberu
 Chipfu!

32

Évù, Dévidi kwarù

- ¹ Ẹhu-utso bẹ a ọru nù onye
 Chileke ọru nvù l'emeswe,
 o mesweru iya;
 mbù onye Chipfu safuru
 iphe-ẹji iya.
- ² Ẹhu-utso bẹ a ọru nù onye
 Chipfu ta agukoeduru
 ẹjo-iphe, o meru;
 mbù onye te nwedu ẹregede,
 dù iya l'ẹhu.
- ³ Teke mu shi ọdu
 nggujunguji bẹ ọkpu,
 nọ mu l'ẹhu shiẹpho tsua
 gworigwori.
- Ọ buru iphe, kparù iya nù bù
 ude, mu shi anọduje
 atsù mbọku-mbọku.
- ⁴ Kẹle eswe l'ẹnnyashi bẹ
 iinoduje ada mu ẹka
 l'ẹhu.
- I shi ẹgube ono miçatachaa
 nwoke, dù mu nù g'onye
 uguru guderu.
- ⁵ Tọbudu iya bù; mu bya emee
 g'i maru iphe-ẹji, mu meru;
 ọphu ọ dùdu ẹjo-iphe,
 mu meru, dùru ọphu mu
 domiru ngu edomi.
- Mu sù lẹ mu e-woerupho
 atupya, mu tupyaru
 Chileke kọshiaru iya.
- E mechaa; i bya aguaru mu
 nvù l'ẹjo-iphe, mu meshiru.
- ⁶ Ọo ya bù; g'iphe, bukpo ndu
 eme iphe, dù gube

Chileke ree pfujeru nū ngu
teke ephe nọ lẹ mkpa;
g'oo-buru teke Eze
Enyimu iphe-ehuka ono
byaerupho g'utso;
o too rwudu phe l'ehu.

⁷ Oo ngu bu eka mu agbajeru
je edomia onwomu.

O buru ngu a-nodu eleta mu
enya g'iphe-ehuka ta
adapfuta mu;
gude ebvu, e gude atu
okoo gbaa mu
mgburugburu.

⁸ Oo mu a-nodu atu-ziru ngu
eka; ezikwa ngu pho uto,
ii-nodu eshi.

Mu a-noduru ngu lẹ mgbazi;
eletakwa ngu pho enya.

⁹ Ba adukwa g'inya;
ozoo g'inya-mulu;
kele ephe ta amadu
onwophe ekicha.

Iphe, eegudeje ago phe bu
agadagba waa odogoro.

I -meduru iya nno;
i tii gotadu phe.

¹⁰ Ndu ejo-iphe anoduje
eje iphe-ehuka, du igwerigwe!

Obenu l'onye dakoberu
Chipfu be n-yemobu
iya ano-pheje
mgburugburu.

¹¹ G'iphe, Chipfu anoduje eme
mee g'ehu tsoo unu
utso;
teme unu etekwapho
eswa;
unube ndu pfuberekoto!

Unu gua ebvu ehutu-utso;
unube ndu obu
guru iphoro!

33

¹ Unu gua ebvu ehutu-utso nu
Chipfu; unube ndu
pfuberekoto!

O gbaru ge ndu obu phe guru
iphoro jaje iya ajaja.

² Unu kpoo une gude kele
Chipfu ekele!

- Unu gude ogumogu gụa ebvu
gude tua ya ẹpha!
- ³ Unu gụa ebvu ọphúú nụ iya!
Unu kụa ya k'erengete;
unu agbọoru iya ọgboo!
- ⁴ Kele Opfu Chipfu pfuru
nhamunha.
- Ọ buru o-me-g'o-pfuru
l'iphemiphe, oome ememe.
- ⁵ Iphe, aduje Chipfu ree
bụ ikpe, pfuru nhamunha;
mẹ iphe, pfuru ọto.
- N-yemobu Chipfu jiru
mgboko bushihu.
- ⁶ Ọo opfu-onu bẹ Chipfu gude
mee igwe.
- Ọ buru unme, ọ turu atutu
bẹ o gude mee iphemiphe,
nọkota iya nụ.
- ⁷ Ọ bya azakọbe mini,
nọ l'enyimu l'ẹka lanu;
ọ dọru nyimunyimu.
- Eze-enyimu bẹ ọ kpachaaru
oke ẹka oo-jeberu.
- ⁸ G'eliphe l'ophu tsuje Chipfu
ebvu.
- G'iphe, bukpo ndu nọ lẹ
mgboko mgburugburu
yejeru iya nsọ;
⁹ kele o pfuru opfu;
mgboko l'ophu dụ.
- Ọ turu ekemu; iphemiphe
dụkota.
- ¹⁰ Chipfu emeje g'ìdzù,
ọhamoha chiru
buru iphe-mmanu.
- Iphe, ndiphe tumberu k'ememe
bẹ ọokposhije.
- ¹¹ Obenu l'ìdzù ophu Chipfu
chiru l'aduje g'ọ chiru iya;
jasu l'ojejoje.
- Iphe, ọ tumberu k'ememe bẹ
oomeje; l'o shi l'ogbo
sweru ogbo.
- ¹² Ehu-utso bẹ a goru nụ oha ono,
bụ Chipfu bụ Chileke phe;
mbu ndu ọ hotaru;
ẹphe buru okiphe nkiya.
- ¹³ Chipfu anọduje l'imigwe lee
enya l'eliphe-a humakota
unwu-eliphe l'ophu.

- 14 Ọonoduje l'ẹka o bu l'imigwe
humakota ndu bu ẹ
mgboko g'ẹphe ha.
- 15 Ọo yẹbedua meru ọriri nù phe;
tẹme iphemiphe,
ẹphe emekọta nọdu edoje
iya ẹnya.
- 16 Eze ta alwujedu ọgu lwuta;
opfu l'ọo l'ọ chi
igwerigwe ndu ojogu.
- Ọphu onye ike dụ abudu
ọkpehu iya bẹ
oogudeje nahu.
- 17 Inya-ọgu bu iphe-mmanu;
ọ tọo dzọtadu nemadzụ
l'egu ọgu.
- G'ike aduhabekwa iya;
ọ tọo dzọdu ndzụ.
- 18 Obenu ẹ-a; ẹnya Chipfu
dụkwa l'ẹhu ndu atsụ
iya ebvu; mbụ ndu ono,
daru ngabẹru n-yemobu
iya;
19 k'ọphu ọo-nafuta phe l'ọnu
onwu;
dobe phe ndzụ mẹ ẹgu
nọdu eme.
- 20 Anyi adajẹ ngabẹru Chipfu;
kẹle ọo ya bu onye eyejeru
anyi ẹka; bya aburu onye
egbobutajẹ anyi.
- 21 Oomeje g'obu tsọo anyi uto;
kẹle ọo ẹpha iya, dụ nsọ bẹ
anyi dakoberu.
- 22 Gube Chipfu; jiko goshinu l'i
yeru anyi obu;
eshinu ọ bu ngu bẹ anyi
daru ngabẹru.

34

*Ebvú, Dévidi deru teke
o meaharu g'onye ọbvú
eme l'iphu Abimeleku;
Abimeleku chifu iya*

- 1 Mu anọduje etu Chipfu ẹpha
tekenteke.
Ọ tọo dudu teke mu byaru
ajabuhu iya ajaja.
- 2 Ọo Chipfu bẹ mu gude eku
onwomu.
- Ndu aakpa ẹhu -nụmae ya

- phọ; ẹhu atsọo phẹ uto.
- ³ Bya ẹ mu ẹ ngu tuko tua
onu Chipfu l'ọ parụ ẹka.
G'anyi tuko kutsee ẹpha iya.
- ⁴ Mu rakuru Chipfu; ọ za mu
enu; bya emee; ndzụ
gu-buhu mu.
- ⁵ Ndu ele ẹnya iya bẹ aa-nwụja
onu-ochi; ọphu ọ dudu teke
iphere bya eme phẹ.
- ⁶ Mube onye adudu g'ọ dū mu
chiru mkpu;
Chipfu zaa mu ẹnu;
bya adzotakota mu l'iphe-ẹhuka,
mu eje g'ọ ha.
- ⁷ Ojozi-imigwe kẹ Chipfu
ano-pheje ndu atsụ Chipfu
ebvu mgburugburu.
Ọonoduje adzọ phẹ tekenteke.
- ⁸ Unu byanụ g'unu ẹ Chipfu
megbabe iphe g'unu
ahuma l'ọ dū ree.
Ehu-uto bẹ a ọru nū ndu
gbabarụ iya l'ẹka je
ezeeru ndzụ.
- ⁹ Unu tsuje Chipfu ebvu;
unubẹ ndu duru iya nsọ;
ẹ ndu atsụ iya ebvu
ta adukwa iphe, ọko iya
adujeru phẹ.
- ¹⁰ Unwu oduma nwechaaru
mkpa; ẹme ẹgu ọdu
agujechaa phẹ;
obenu ẹ ndu achọ Chipfu
bẹ ọko iphe-oma ta
abyadụ aduru.
- ¹¹ Unu byaedu unubẹ
unwegirima; bya angaberu
mu nchi;
ẹ mu zia unu g'aatsuje
Chipfu ebvu.
- ¹² ?Bu onye bẹ ọ dū g'asụ ẹ
ndzụ iya e-tse ogologo;
ẹme ọ dukwa iya phọ
g'asụ ẹ mbọku-mbọku
a-bujeru iya k'oma?
- ¹³ G'onye ono hakwa epfu
njọ-opfu;
hakwaphọ aghọ ụgho.
- ¹⁴ Gbakutaru eme ẹjo-ememe

- azu; watachia eme iphe,
du ree.
Kukebeje ehu choo iphe,
e-me ge nchi du doo.
I -choota iya; ta tu-wokwa
iya eka ememe.
15 Chipfu anoduje eleta ndu
pfuberekoto enya.
O nodu egbobeje nchi
numa olu phe m'ephe
raku iya.
16 Obenu le ndu eme
ejo-ememe be
ogbanwubejeru iphu;
bya emee; ephe anwuhu
chihu le mgboko.
17 Ndu pfuberekoto abujeru;
ephe -raku Chipfu;
lo za phe enu;
bya anafuta phe l'iphe-ehuka,
ephe eje go ha.
18 Chipfu ano-kubeje ndu mee
ala l'opfuru.
Ndu eswe bu enyashi be
odzofutaje.
19 Onye pfuberekoto ejeje
iphe-ehuka, du igwerigwe;
obenu le Chipfu
anafutakotaje iya l'iphe-ehuka
ono go hakota.
20 Okpu, no iya l'ehu
be oo-nwubejeru enya;
go to du me nanu, aa-ku-ji
aku-ji.
21 Obenu l'onye ejo-iphe,
bu ejo-ememe iya ono
e-gbu iya.
Ndu kporu ndu pfuberekoto
ashi be aa-nmaa ikpe.
22 Chipfu agbafutaje ndu ejeru
iya ozi;
ophu o dudu onye gbabarū
l'ime iya je anodu zee
ndzu,
a bya anma
ikpe m'onye lanu.

35

Ebvu, Dévidi deru

¹ Gube Chipfu; ndu etso mu

- opfu bukwa ngu
e-tsolata phe!
Ndu ophu etso mu ogu
bukwapho gubedua
e-je etsolata phe!
- ² Gbalihu; chita ngwogu;
waa
iphe-mgbobuta-ogu
ngu;
bya egude gbaaru mu
mkpu!
- ³ Palia arwa ngu;
gude kwachia ndu achị mu
le njo ụzo!
- Sunu mu l'ii-dzo mu-a!
⁴ Ge ndu achọ ụzo, ephe e-shi
gbua mu buru ndu e
meru iphe-iphere.
G'a chiphukwa ndu achiru
mu ejo idzu azu.
G'a tu phe eberebete!
- ⁵ G'ephe du g'eswa ereshi,
pherephere zikashiru teke
ojozi-imigwe Chipfu
a-nodu achị phe oso.
- ⁶ G'uzo phe gbakotakwa
ochii;
chikwapho ke
burukutuku
teke Ojozi-imigwe Chipfu
a-nodu achị phe
ikpabaka.
- ⁷ Eshinu o dudu iphe, mu meru
phe; ephe je agbaberu
mu onya;
bya eworu nsu bua ge mu
nwulahu;
⁸ g'ola-l'iswi tukwaa phe
l'upfu.
G'onya, ephe gbaberu
l'onwophe nmatakwa
phe.
G'ephe nwudakpoe ya pho ke
wurukutukumu.
- ⁹ Oo ya bu ge mu etee eswa
l'ime Chipfu.
Ehu atsoahaa mu l'o dzotaru
mu.
- ¹⁰ Mu e-gudekpoo obu mu g'o
ha su:
“?Bu onye aturu gube Chipfu?
Oo ngu adzotaje ndu ukpa

l'ẹka ndu ka phe
okpehu.

Mbụ l'inafutaje ndu ukpa;
waa ndu adudu g'ọ du
phe l'ẹka ndu ana phe
nfu."

11 Ndu ẹjo-ekebe wulihuru ebo
mu ibo.

Ephe chikoo iphe, mu amadu
kuba sụ l'ọo mu be o
shi l'ẹka.

12 Ephe gude ẹjo-ememe pfa
mu ugwo iphe-oma.

Ọo ya bu le mu duwaa g'onye
a togboru nwa maa.

13 Obenu le teke iphe-ememe shi
zuu phe be mu wotaru
uwe-aphu yee;
bya ewoze onwomu ali aswi
egu epfu anu Chipfu;
ole Chipfu ta anumaduru
olu mu.

14 Mu nodu aghaphe egbu
onwomu egbugbu
l'ekwa g'ọ bu onya mu;
ozoo nwune mu be
iphe-ememe zupyaiberu.

Mu nodukpoo dee ẹka l'agba
g'onye akwa ekwa ne iya,
nwuhuru nu.

15 Obenu l'opfu duru mbedua;
ephe gude ehu-utso
dzukobe.

Ephe swiphee mu
mgburugburu tsua
mu iphe teke mu
akwabeduru enya;
bya egude njo-opfu
alabushi anu mu nanu
nanu.

16 Ndu gudewaa echi ndu ozo
eswe merwushia
onwophe l'iphu Chipfu;
nodu atagbaru mu ikireze
ke nyikinyiki.

17 Gube Chipfu; ?bu teke ole be
ii-jipyaberu onwongu
elekpopho anyi enya?

Dzonaa mu; a -nonya ephe
mee mu; mu buru
ola-l'iswi!

Dzotarok mpako iphe ono,

- mu nweru ono, bu ndzu
mu g'oduma ta
adzugbu iya!
- 18 O buru l'eka oha l'ophu
dzukoberu be mu
a-nodu kele ngu ekele;
mbu le mu a-nodu l'iphu
ikpoto nemadzū jaa
ngu ajaja.
- 19 B'ekwekwa ge ndu ohogu mu
teru eswa kpua mu;
mbu ndu kpuru mu ashi;
ebe adu iphe, mu
meru phe.
- Ophu i kwekwa ge ndu ono,
mu du ashi ono bvua mu
enya ria.
- 20 Kele ephe te epfujedu opfu
nchi-adu-doo;
obenu l'iphe, abujeru ozi,
duru phe nu bu achi idzu
g'ephe e-shi ghoro ndu du
agu le mkpukpu ugho.
- 21 Ephe saru onu galaba wata
mu ebo ibo su:
"Ee! Anyi gudekpoo enya
anyi huma iphe,
i meru!"
- 22 Ole gube Chipfu humanuru-a
iphemiphe ono.
Jiko ba agbakwa mu nkuchi
ophu i nodukwa
mu uzenya!
- 23 Tehu etehu; kwolihuro bya
ahaaru mu enge!
Gbaaru mu odzori;
jiko Nnajiuphu mu,
bu Chileke mu!
- 24 Gude apfubekoto nkengu
haarū mu ro enge; jiko
Chipfu, bu Chileke mu!
Te kwekwa g'ephe teru eswa
kpua mu!
- 25 Te kwekwa g'ephe ria l'obu
phe su:
"Nta be anyi cho-vuwaru iphe,
anyi acho!"
- Ozoo g'ephe su: "Nta-a be
anyi patawaru
iya lwee!"
- 26 G'iphe, bukpoo ndu ete eswa

ekpu ẹjo-iphe, byaru
mu nū bukwaru ndu ee-meru
iphere kpua bya atū
phẹ ẹberebete.

G'e gudekwa iphere dejia phe
ẹpho; mbū ndu ono,
etu onwophe
ophushugbu eje abyapfuta
mu ono!

27 Gẹ ndu ele ẹnya g'a haaru
mu enge gūa ebvu ẹhu-utso
tee ẹswa!

G'iphe, ẹphe a-kpujeru l'onu
bukwarupho: "G'a tūa
onu Chipfu l'ọ parū ẹka;
mbū onye ọduje ree mẹ
onye-ozī iya nọdu buru
l'ẹhu-guu."

28 Ọo ya bụ; mu egude ọnu
mu pfua
k'apfubekoto nkengu.

Ọ bukwarupho gẹ mu
a-nọdu etu ngu ẹpha
mbọku-mbọku
bū onoya.

36

*Ebvū, Dévidi, bụ onye
ẹjeru Chipfu ozi deru
nū onye-ishi ebvu*

1 Ọo umere ndu ẹjo-iphe eme
emeje gẹ mu pfua l'ime
obu mu sū l'ẹphe
ta atsukpoda
Chileke ebvu atsutsu
ophu.

2 Kẹle ọonoduje aja onwiya
ajaja; mbū jataberu
onwiya
k'ophu bụ l'ọ tọo hūmajedu
ẹjo-iphe, oome;
k'ophu ọo-kpọ iya ashị.

3 Opfu, eshije iya l'onu
bukotaepho ẹjo opfu;
waa aghọ ugho;
ophu oomejeedu
g'onye kwarū ẹnya;
ophu oomekwaphọ iphe,
dū ree.

4 Ọ zẹwaa l'iphe-azẹe ya
rikobe iphe-ẹji, oo-me.

- Ọo ẹpho l'uzo, apfuduru-oto
 be ọopfujeru;
 ọphu ọ dudu iphe, du ẹji,
 ọojikaje ememe.
- 5 Gube Chipfu; n-yemobu
 nkengu tukokwaru
 igwe l'ophu voo
 pfurupfuru.
- O-me-g'o pfuru, i bu
 rwucharu akpaminigwe.
- 6 Apfubekoto nkengu nodu
 etse rigorigo g'ubvu,
 paru ẹka apaa.
- Ikpe nkengu du wukirima
 g'eze enyimu-ime-ali.
- Gube Chipfu; oo ngu tukoru
 anu, bu l'egbudu yele
 nemadzu dobe ndzu.
- 7 Lewarọ ge n-yemobu ngu
 bu-be iphe, vu oke-aswa!
- Ọo iphe ono meru g'o gude
 unwu-eliphe gbaba le
 mkpula oke nkù ngu
 je anodu ezeru ndzu.
- 8 Ẹphe anoduje l'ulo ngu eri
 gwogwooo le nri,
 kuru iya nu;
 teme i nodu emeje g'ẹphe
 ngua mini l'enyimu
 ẹhu-utso nkengu.
- 9 Kele oo l'eka i no be ndzu
 futaru.
- O buru l'eka iphoro nkengu
 no be anyi a-nodu
 huma iphoro.
- 10 Jiko yekpoekwapho ndu
 maru ngu nu obu g'i
 yeru phe iya;
- Li pfubekpoekwapho ẹka
 ngu oto g'i pfuleru
 iya l'ehu ndu obu phe
 guru iphoro.
- 11 B'ekwekwa ge ndu eku
 onwophe zo-sweta mu okpa;
 ọphu i kwekwa ge ndu
 ejo-iphe gude ẹka phe
 nwufu mu.
- 12 Humawaro g'a wushiru
 ndu anoduje eme iphe,
 adudu ree;
 ẹphe dabyigbaaru;

ophu ephe abyadu
agbeshibaa agbeshi.

37

Ebvu, Dévidi deru

- ¹ G'onodu ndu eme ejo-ememe
te eghujekwa ngu eghu;
ophu i kojekwaru ndu
apfubeduru eka oto
okophoo.
- ² Kele o to dukwa
g'aa-no-beru; ephe
anwulwashihu g'eswa;
teme ophu o dukwapho
g'aa-no-beru;
ephe akposhihu nku
g'irwu oshi.
- ³ Dakobe Chipfu; meje iphe,
du ree!
Buru l'ali ono buru
o-me-g'o-pfuru!
- ⁴ Nodukwa Chipfu l'eka tee
eswa;
g'oo-nukwanu ngu iphe,
bu iphe, agu ngu nu.
- ⁵ Woru iphemiphe, iime
ememe ye Chipfu l'eka.
Dakobe iya; l'oo-meru ngu
iya.
- ⁶ Oo-me g'apfubekoto nkengu
nwua ke phoo g'iphoro;
mbu le Chipfu a-haru
ngu enge;
mee g'iswi-odu-mma
nkengu gbua ke nwijnwii
g'enyanywu.
- ⁷ Zekpoephe kupya l'eka
Chipfu; taa nshi kwaberu
iya.
G'ehu te eghukwa ngu
eghu teke iphemiphe,
ndu ejo-iphe eme
ejehuru phe;
mbu teke ejo-idzu, ephe achi
anoduje eje g'ephe chiru iya.
- ⁸ G'ehu te eghujekwa ngu eghu;
ophu i vojekwaru oku
wua eh.
- G'ehu te eghujekwa ngu eghu;
anonya i mee ejo-iphe.
- ⁹ Kele ndu anoduje eme

- ejo-ememe bẹ ee-me
 g'ẹphe chiḥu; obenu
 l'oo ndu daru ngaberu
 Chipfu bẹ e-nweru
 mgboko.
- 10 O tọ dudu g'oo-nọ-beru
 l'e mee gẹ ndu ejo-iphe
 ta aduhe.
- Ii-le ẹnya phe; ole i tii
 hūmaedu phe.
- 11 Oo ndu du àgù bẹ mgboko-a
 a-buru nkephe;
 teme ẹphe enweru ẹhu-guu;
 nweru iya k'etsutsu iya.
- 12 Ndu ejo-iphe achị ejo
 idzu edoberu ndu
 pfuberekoto;
 ataru phe ikireze ke
 nyikinyiki.
- 13 Olobuele-a ochi bẹ Chipfu
 achị phe;
 kele o maru le teke
 ee-mebyishi phe l'abya-a.
- 14 Ndu ejo-iphe mitaru ogu-echi
 phe; g'ẹphe gbushia
 ndu uzo phe pfuru
 nhamunha;
 bya eseta apfu phe ke kikiki
 g'ẹphe gbatsushia ndu
 ukpa waa ndu adudu
 g'ọ du phe.
- 15 Obenu l'ogu-echi phe
 ono e-mechaa nmabaa
 phe ẹpho;
 l'a nata phe apfu phe
 ono nyakwoshia.
- 16 Nwiphe, abadu ishi,
 ndu pfuberekoto nweru
 bẹ kakwa ree eme l'eku,
 ndu ejo-iphe du igwerigwe
 kpaa kube.
- 17 Kele ndu ejo-iphe bẹ aa-nafu
 iphe, ẹphe gude eme ike;
 obenu le ndu pfuberekoto
 bẹ Chipfu bu agbarike phe.
- 18 Chipfu maru gẹ ndu uta
 adudu l'ẹhu a-nọ-beru.
- Okiphe phe a-nọ jasu le
 tuutuutuu le mijimiimii.
- 19 Teke eeje iphe-ẹhuka;
 bẹ a ta abyadu ekpu phe

iphu lẹ ntụ;
 tẹme okpa nri -byaepfo;
 nri aduele phe-a
 shingushingu.

20 Obenu lẹ ndu ejo-iphe
 a-buru mkpurupyata.

Ndu ohogu Chipfu
 e-phekashihu nanu nanu
 g'okoko, no l'egu.

Ephe e-phukashihu
 g'enwuru-oku.

21 Ndu ejo-iphe abujeru;
 ephe -jita ugwo ephe
 eria ya.

Obenu lẹ ndu pfuberekoto
 be anoduje emeru
 ndiphe iphe-oma.

22 Oo ndu Chipfu goru
 onu-oma nu e-nweru mgboko-a;
 obenu lẹ ndu o tukwanuru
 onu be a-chihu nu.

23 Oo Chipfu anoduje akpo-ziru
 nemadzụ ụzo g'oo-gudeje
 aha okpa; mee onye ono
 g'o nguru anguru;
 mbu onye eme iphe,
 du Chipfu ree.

24 Upfu -dukpoo ya nu;
 o too darwudu ali;
 kele oo Chipfu gude aka
 iya agbata iya ike.

25 Mu shikwa teke mu bu nwata
 nowaa jasụ mu buru
 ogerenya nta-a;
 ole mu teke ahuma-swee
 aka Chipfu gbadoru
 onye pfuberekoto;
 ozoo aka unwu iya
 arwo nri.

26 Onye pfuberekoto anoduje eme
 iphe-oma tekenteke; o nodu
 ejieje nemadzụ ugwo.

Ee-shi l'ehu unwu iya kebe
 ndu ozo l'oma.

27 Gbakutaru eme ejo-ememe azu;
 watachia eme iphe, du ree;
 g'iiburu l'ali-a jasụ l'ojejoje.

28 Chipfu be o du ree
 g'unwu-eliphe kpeje ikpe,
 pfuru nhamunha;
 ophu o hajedu ndu yeru iya

- obu eka.
 Ookwa-chije phe akwachi
 jasụ l'ojejoje;
 obenu l'awa ndu ejo-iphe
 be oo-me g'ephe chihu.
- 29 Ndu p̄uberekoto e-mechaa
 nweru ali-a;
 buru iya jasụ le tuutuutuu
 le mijimiimii.
- 30 Op̄fu, eshije onye p̄uberekoto
 l'onu futa bu mmamiphe.
 Ire iya buru iphe, aduje iya
 nu bu ep̄fu iphe,
 p̄furu oto.
- 31 Iphe, aduje iya l'obu
 tekenteke bu ekemu
 Chileke;
 ophu o haswejedu okpa
 l'ememe iya.
- 32 Ndu ejo-iphe ejeje ewoha
 onwophe kwaberu ndu
 p̄uberekoto;
 g'ee-shi g'o buru ephe
 -ghatashia;
 ephe egbua phe.
- 33 Obenu le Chipfu te ekwejedu
 g'ephe daba phe l'eka;
 ophu a byadu anma ndu
 p̄uberekoto ikpe;
 me a kpuru phe bya
 l'ulo-ikpe.
- 34 Nodukpoep̄ho kwaberu
 Chipfu; tsoje uzo iya!
 Oo ya e-kutse ngu mee
 ngu l'i nworu ali-a.
 Ii-gude enya ngu huma
 teke ee-me ge ndu
 ejo-iphe chihu.
- 35 Mu humajewaru onye bu
 onye ejo-iphe.
 O dukpoep̄ho g'oshi,
 ehu du guu, jaru du
 ke kpuchi.
- 36 Obenu l'o to dudu g'a
 no-beru ophu o duedu.
 Mu choo ya nta choo imo;
 ophu mu
 ahumaeduru iya;
- 37 Lenaa ndu uta adudu
 l'ehu enya;
 mbu-a; gbunaa ndu obu

phẹ guru ìphóró igo;
huma lẹ ndu eme gẹ nchì
dù doo bẹ anọduje
eje l'iphu l'iphu.

38 Obenu lẹ ndu emeswe
Chipfu bẹ aa-tukoephò
mebyishia.

Iphe, bukpoò oshilokpa
ndu ẹjo-iphe bẹ
ee-me g'ẹphe chihu.

39 Oo Chipfu adzọtaje ndu
p̄f̄uberekoto.

Oo ya abujeru agbarike phẹ
m'ẹphe nọdu eje
iphe-ẹhuka.

40 Mbù lẹ Chipfu eyejeru phẹ
ẹka nafuta phẹ.

Oonafutaje phẹ l'ẹka
ndu ẹjo-iphe;
shi nno dzọo phẹ;
kẹle ẹphe gbabarù l'ime
iya je ezeru ndzù.

38

*Ebvu-oma, Dévidi guru
gude nyataru Chipfu iphe*

¹ Gùbe Chipfu; te egudekwa
ẹhu-eghu ngu baarù
mu mba!

Ophu i gudekwa oke ẹhu-eghu
ngu hùà mu ahùhù!

² Kẹle apfù nkengu guẹkwaru
mu phọ eguru l'ẹhu;
tẹme ẹka ngu nọdu
apyipyashi mu apyipyashi.

³ Ẹhu-eghu ngu meru;
ophu ẹhu mu l'ophu
enwedu ẹka te emedu
mu ẹhuka.

Iphe-ẹji, mu meru ngu
woerupho okpu mu
gbaghashia.

⁴ Kẹle ẹjo-iphe, mu meshiru
ripyabewaru mu.

O nọdu anyitaberu ẹrwa
k'ophu mu adọedu ike
evuvu iya.

⁵ Onwo, aba mu nù
eshiwaa tukuruba.

O bọru iphe, kparù iya nù
bù eswe, mu meru.

- 6 Mu nowa kpoyoo dee eka
l'agba gukota aphu
mkpurumkpuru.
- 7 Okpurukpu kwatakpo
emeshi mu ehuka ike;
mbu l'o to dudu eka ehuru te
emedu mu ehuka me nanu.
- 8 Ehu mu l'ophu dahuwaru
adzulakpa;
teme obu mu tsukotawa
gworigwori.
- Obu te ebvuduru mu
eburu k'ophu bu le
mu atsushi ude ike.
- 9 Gube Chipfu; iphe bukpo
iphe, agu mu nu be i
makotaru.
- Ude, mu atsu be e te
emeduru ngu le mpya.
- 10 Obu etsu mu gbudugbudu;
ophu ike adukpoedu
mu ililekpo.
- Mu nodu aphuwaa ragaraga.
- 11 Ndu yeru mu obu;
yee ndu mu l'ephe eshi
onyà bufuwaru
mu iche.
- O buru iphe-ehuka, dapfutaru
mu nu kparu iya.
- Ndu mu l'ephe bu abubu je
apfuchaaru uzanya.
- 12 Ndu achọ uzo, ephe e-shi
gbua mu woru onyà
gbakarū mu.
- Ndu tuberu g'ephe meka mu
iphe nodu anmaru
mu onwu.
- Oo ephe idzu g'ephe
e-shi ghoru mu ugho
be ephe anoduje achi
eswe l'enyashi.
- 13 Mbɛdua dukwa g'onye ada
nkuchi;
k'ophu bu l'o to dudu iphe,
mu anumaje.
- Mu dukwapho g'onye
ete epfudu opfu;
woerupho onu mu
dobe doo.
- 14 Mu duwaa g'onye eepfu opfu
eyeru; ophu o yedu onu;
kele o to dudu iphe, eepfu,

mu nūmaru.

- 15 Obenu l'obu mu daru
ngabēru gūbe Chipfu.
Ọ bŭru gūbe Nnajiuphu,
bŭ Chileke mu bē a-za
mu oku, mu eku ngu.
- 16 Mu sŭru-a: "B'ekwekwa
g'ēphe teru ęswa
kpua mu!
Nta-a, ọkpa chiswafuru mu-a
bē ęphe tŭkowaru etu
onwophę ọphushugbu."
- 17 Kęle mu anga anganga;
tęme aphŭ nọdu ejijeę mu
phọ obu tekenteke.
- 18 Mu e-pfushi ejo-iphe,
mu meshiru ngu.
Iphe-ęji, mu meru erwukwa
mu phọ l'ęhu.
- 19 Obenu lę ndu ọhogu mu
dŭ igwerigwe ebu jajaja;
tęme ndu mu dŭ ashŭ
l'ębe adŭ iphe,
mu meru phę pakwaaphọ
igwerigwe.
- 20 Ndu egudeje iphe, dŭ ęji pfŭa
ŭgwo iphe-oma, e meru phę
bę etso mu opfu;
kęle mu anọduje achọ iphe,
dŭ ree.
- 21 Ta agwọbekwa mu gūbe Chipfu!
Gūbe Chileke nkemu;
ba nọdukwa mu ẏzenya!
- 22 Bya ęgwegwa bya eyeru
mu ęka; gūbe Chipfu,
bŭ onye ndzọta mu!

39

*Ebvu-oma, Dévidi deru nŭ
onye-ishi ebvu, bŭ Jiedutunu*

- 1 Mu sŭru lę mu a-kwabēru
ẏzọ mu ęnya;
gę mu te egude ọnu mu
pfuta ęjo-iphe.
Ọnu mu bę mu akŭje ngga;
mę ndu ęjo-iphe
nọ-kube mu.
- 2 Mu woru ęka hua l'ọnu
nọ-kirishia;
gę mu te epfukpọnu g'ọ ka
mma l'ọo iphe, dŭ ree.

Ọle mgburwashị-ẹhu mu
akaẹle-a shii eje.

³ A nọnyaa; obu wahụahaa mu
awahụ;
mbụ mu nọdu rinyae ya
phọ;
ọ gbanwuhu mu
l'ẹhu g'ọku.

Mu sanaa ọnu wata epfu opfu sụ:

⁴ Gube Chipfu; menaa mu
gẹ mu maru gẹ
mu a-nọ-beru;
gẹ mbọku e-beru mu
anwụhu!

Menaa gẹ mu maru gẹ ndzu
mu dụ-be mkpirikpu.

⁵ I meru ndzụ mu; ọ dụ tsokere.
Gẹ ndzụ mu a-nọ-beru ta
adụdu iphe,
ọ bụ l'iphu ngu.

Nemadzụ l'ophu tukoerupho
bụru udzu ọnu.

⁶ Nemadzụ g'ọogha-phe nno
bụepho pherephere
mmanụ bẹ ọ bụ.

Kpanga kpanga kpanga,
ọonoduje eme bụepho
g'ọ bụru.

Ọokpaje ẹku kuberu onwiya;
ọle ọ tọ makwanụ onye
e-mechaa ria ya nụ.

⁷ Nta-a Chipfu; ?bụkpoo gụnu
bẹ mu ele ẹnya iya?

Ọ kwa ngu bẹ mu daru
ngaberu.

⁸ Nafuta mu l'emeswe ono,
mu mesweru ngu ono!
Be mekwa mu gẹ mu bụru
onye ndu eswe
e-kweru une!

⁹ Mu shi woru ẹka hua
l'ọnu nọ-kirishia;
nno kele ọo gubedua bẹ
iphe ono, anwụkotaru
mu nụ ono shi l'ẹka.

¹⁰ Hanaa mu echi ẹchachi-a,
iichi mu-a;
kele ẹka iichi mu gbaa
gbaa bẹ ike abvụakwa
mu ree.

¹¹ I -baaru nemadzụ mba gude
goshi iya ẹjo-iphe,

oome
 bẹ bẹpho gẹ nsụ,
 asụkashije iphe-a bụ
 g'ii-nọduje asụkashi iphe,
 dụ ree, onye ono
 nweru.

Nemadzụ g'ẹphe ha
 bụkota udzu onu bẹ ẹphe bụ.

¹² “Nụmanu epfupfu,
 mu epfu anụ ngu
 gụbe Chipfu!

Ngabenu nchị lẹ mkpu,
 mu echiku ngu!

Ba gbakwa nkuchi g'ị tị
 nụma ẹkwa, mu ara
 ekpu ngu!

Kẹle mu bụ onye lwaru
 alwalwa, lwapfutaru
 ngu nụ;
 ẹgube ono, ndiche
 anyi pẹ shikwapho
 bụru ono.

¹³ Jiko hafua mu ro; k'ophu
 ẹhu a-kabẹ tso mu
 ụtso ozo;
 tẹme mu alashiwaro maa.”

40

Ebvú-oma, Dévidi deru
 nụ onye-ishi ebvú

¹ Mu takpọerupho nshi
 kwaberi Chipfu;
 jasụ o ngaberu mu nchị
 bya anuma olu mu.

² O bya ekufuta mu lẹ nsụ,
 anyi ishi ẹdzu;
 mbụ kufuta mu l'ẹpuchi,
 echị ẹturu, mu nọ ono;
 bya eworu mu pfube
 l'eli mkpuma, kpọru gbengu;
 mee mü; mu nguru anguru.

³ O bya eworu ebvú ophúú
 ye mu l'onu.

Mu gude ebvú ono wata aja
 Chileke anyi ajaja.

Ikpoto nemadzụ a-huma
 iphe, nwuru nụ; ndzụ
 erwuta pẹ.

Ẹphe alwaphuta azụ bya
 adakobe Chipfu.

⁴ Ẹhu-utso bẹ a goru nụ onye bụ

Chipfu bẹ ọ dakoberu;
 ọphu ọ ghaduru ndu eku
 onwophe iphu; ọphu
 ọ buro ke ndu shisweru
 ọzo; chiru ọpfu kwẹ
 l'iphe, adudu iphe, ọ bu.

⁵ Gube Chipfu, bu Chileke
 mu; iphe, du biribiri,
 i meshiru; waa iphe,
 du ree, i doberu k'emeru
 anyi pakwaru igwerigwe.

Ọ to dudu onye suru ngu
 iya agushigburu.

Mu -jeshia ya agushi
 nanu nanu be ọ bu aguta
 aguta.

⁶ Iphe, agu ngu nu ta abukwa
 g'a gwaje ngu agwagwa;
 ozoo g'e wotaru ngu ngweja;
 obenu le mbedua be i
 hawaru okpu nchi.

Ngweja-akpo-oku; waa
 ngweja-iphe-eji ta adudu
 ophu jiru ngu epho.

⁷ Noo ya bu; mu su: "Waa mu
 Chileke!

Mu byawaru ge mu mee
 g'e deru ke nkemu le
 Ekwo Ekemu.

⁸ Gube Chileke mu; iphe,
 aduje mu ree bu ge
 mu mee iphe, du ngu
 l'uche.

Ekemu ngu adujee mu pho
 l'obu tekenteke."

⁹ Mu gudewaa onu mu raa
 k'apfubekoto ngu
 arara l'eka oha l'ophu
 dzukoberu.

Gube Chipfu; i mawaru le mu
 te edobedu onu doo.

¹⁰ Mu ta sumiduru apfubekoto
 ngu l'ime obu mu.

Mu epfukashije l'i bu
 o-me-g'o-pfuru;
 bya aburu onye ndzota;
 ophu mu ahaduru
 epfuru oha l'ophu g'i
 yeberu nemadzu obu;
 teme waa l'i bu onye
 ire-lanu.

- 11 Gụbe Chipfu; jiko ba
ahakwa mu aphuru
obu-imemini.
Gẹ n-yemobu waa ire-lanu
ngu ono chekwaa mu
mkpurumkpuru!
- 12 Iphe-ehuka, bu aguta l'ogu
no-phewaru mu
mgburugburu.
Ejo-ememe, mu meshiru
ripyabewaru mu;
k'ophu bu le mu ta
aphuedu uzo.
O ka egbushi, du mu l'ishi
igwerigwe.
Nta-a be mu amaedu ge mu
e-me iya.
- 13 Gụbe Chipfu; jiko dzonaa mu!
Byanu egwegwa bya eyeru
mu ro eka; jiko Chipfu!
- 14 G'iphe, bu ndu achọ uzo,
ephe e-shi gbuwa mu
bukwaru ndu ee-meru
iphere kpua;
g'a tukwa phe eberebete.
Chiphunu ndu agbaru mu
ejo egomunggo azu.
G'iphere ji phe iphu!
- 15 G'e meru ujikputeru nu
ndu ekweru mu hee.
- 16 G'iphe, bukpo ndu achọ ngu
nu buru ndu ehu a-tsọ.
Epe anodu ngu l'eka tee eswa.
Ge ndu o du g'a su l'i dzoru
ndu bukwaru iphe,
ephe a-kpuru l'onu
epfu bu:
"Unu tua onu Chipfu l'o
paru eka!"
- 17 Obenu le mbedua bu onye
ukpa bya aburu onye
adudu g'o du mu;
ole Nnajiuphu arile-a oriri
ehu mu;
mbu l'oo gube Chileke bu
onye eyejeru mu eka;
bya aburu onye adzoje
mu nu.
Jiko Chileke nkemu;
b'akpokwa upfu!

41

*Ebvü-oma, Dévidi deru
nụ onye-ishi ebvu*

- ¹ Ẹhu-utso bẹ a gọru nụ onye
anọduje eyeru ndu
ukpa ẹka;
kele Chipfu a-dzọta iya mẹ
ọ -nọdu eje iphe-ẹhuka.
- ² Chipfu l'a-kwachi iya;
bya edobe iya ndzu.
L'ọ buru onye a gọru ẹhu-utso
nụ l'eliphe;
ọphu Chipfu enwuduru
iya eye l'iphe,
agụ ndu ohogu iya.
- ³ Chipfu a-gbaru iya mkpu
mẹ ọ zẹe l'ẹhu.
Oo-me iya l'ọ ka mma
l'iphe-ememe,
byapfutaru iya nụ.
- ⁴ Mu sọru Chipfu: Phunaaru
mu obu-imemini.
Mu mewaru ngu iphe-ẹji
gube Chipfu;
jiko menaa gẹ mu
wekọrohu.
- ⁵ Ndu ohogu mu anọduje
epfuru mu ẹjo opfu
sụ l'ọ dụ phẹ g'a sụ lẹ
mu nwuhuru;
g'a zọhaa mu l'eliphe-a.
- ⁶ Teke nemadzụ byaru mu ajiji;
oopfuru mu opfu,
te erwuduru iya ọhu-ẹpho.
Obenu l'iphe, ọochiko edo
l'obu iya bụ ikpoki
ntumatu.
- Ọ -lufuepho l'o jeshia ya
edokashi.
- ⁷ Iphe, bukpo ndu kpọru mu
ashi anọduje
adzụ-phe taba taba gude
epfutoshi mu.
Ọ buerupho iphe, bụ iya
kachaa ẹji bẹ ọduje phẹ
g'o mee mu.
- ⁸ Ẹphe asụ: "Tuswekwa! Ọ kwa
ẹjo iphe-ememe eme iya.
Ọ turweakwaru iya k'ọphu ọ
tọo gbẹshibaedu."
- ⁹ Mbụ je akpachaa l'onye

mu l'iya eshi ọkpobe eshishi;
 bya aburu onye mu dakoberu;
 mbu l'onye mu l'iya erigbaje
 nri gbęchaakwa eme iphe,
 a-tsuru mu nu.

10 Ọlobu gube Chipfu;
 phunaaru mu obu-imemini!
 Meerọ gę mu wekorohu;
 k'ọphu mu a-pfu phe
 ugwo iphe-a, ẹphe eme mu-a.

11 Mu maru le mu du ngu l'obu;
 kele i ti kwedu gę ndu
 ohogu mu turu okoo
 kpua mu.

12 Eshinu uta adudu mu l'ehu be
 i turu mu gburumu
 kuru mu dobe l'atatiphu
 ngu gę mu nodu jasụ
 l'ojejeje.

13 G'e tua Chipfu ẹpha;
 mbu Chileke ke ndu Ịzurelu;
 e -shi le gbururu jeye
 le gbururu.

Nokwa g'ọ du;
 bya aburu g'ọ du.

42

Èvù, a kwaru nu onye-ishi
ebvu g'unwu Kora gwa

1 Ọo gę ne ele anọduje atụ
 heehee
 achọ nggele, asọ
 gborogboro g'ọ ngwa mini;
 bukwapfo g'obu mu atụ
 heehee achọ gube
 Chileke.

2 Ẹkpiri Chileke; mbu Chileke,
 dzu ndzu akpo mu
 jegiri-jegiri.

?Bụ teke ole be mu a-bya
 apfuru l'iphu Chileke?

3 Ẹnya-mini mu buwaa nri
 eswe l'enyashi mu;
 kele o to dudu teke ẹphe
 ta ajidu mu su:

“?Denu ẹka Chileke ngu no?”

4 Nta-a, mu tukoru iphe,
 no mu l'obu epfushi-a
 be mu nyataru gę mu shi
 edujeru igwe oha;

anyi atuko awu eje ala
l'ulo Chileke.

Teme anyi agu ebvu ehu-utso;
bya ekele Chileke
ekele l'echilabo igwe oha,
byaru obo-iphe ono.

⁵ Gube obu mu;
?denu g'o gude i nodu
kpoyoo?

?Denu g'o gude i nodu
etsu mu ophe?

G'anya ngu du l'eka Chileke
no;
kele mu e-mechaa kele iya
ekele;
mbu onye bu iya bu onye
adzoje mu nu;
⁶ bya aburu Chileke mu.

Obu mu no kpoyoo.
Noo g'o gude mu nodu le
mgboru Jiodanu nyata
ngu;
mbu l'ali Hamonu l'eli
ubvu Miza.

⁷ Ogbumini akporu ogbumini
okwe.

Akparamini ngu me
gborogboro,
oso so-kputewaru mu.

⁸ Ole oobujeru; o -be l'eswe
be Chipfu egoshije mu
n-yemobu iya.

O -be l'enyashi l'o buerupho
iphe, mu a-kpuru l'onu
bu agu ebvu nkiya.

Mu epfukwapho anu Chileke
ono,
bu iya gude ndu mu ono.

⁹ Mu suru Chileke, bu
agbara-mkpuma nkemu:
“?Denu g'o gude i zohaa mu?

?Bu gunu kparu iphe,
ndu ohogu mu akpa mu ehu;
mu nodu agu aphu ejephe?”

¹⁰ Ndu achi mu le njo anoduje
ekweru mu une mboku-mboku;
su mu: “?Denu aka Chileke
ngu no?”

Iphe ono, ephe anoduje
epfuru mu ono
tukowa okpu mu l'ophu
gwee arakabya.

11 Gùbe obu mu; ?dènu g'o gude
 ì nòdu kpoyoo?
 ?Dènu g'o gude ì nòdu etsu
 mu ophe?
 G'ènya ngu dù l'èka Chileke
 nò;
 kele mu e-mechaa kele
 iya ekele;
 mbù onye bù iya bù onye
 adzoje mu nù;
 bya abùru Chileke mu.

43

1 Hanaaru mu enge; Chileke;
 jiko gbanaaru mu
 oðzori;
 nafutanu mu l'èka ndu ono,
 te eyeduru ngu obu ono!
 Gbafuta mu l'èka ndu ugho;
 waa ndu apfubeduru-èka-oto.

2 Eshinu o bù gùbedua,
 bù Chileke bù agbarike mu;
 ?dènu g'ò nwùru ì gbadoru
 mu?
 ?Bù gunu kparù iphe,
 ndu ohogu mu akpa
 mu èhu;
 mu nòdu eje ogbee-ogbee?

3 Menaa g'ò bùru ìphóró
 nkengu; yèe ire-lanù ngu
 l'a-nòdu edu mu.
 G'èphe dua mu durwua úbvú
 nkengu ono, dù nsò ono;
 mbù g'èphe durwua mu
 èka i bu gèdegede.

4 Noo teke mu a-byarwuta
 oru-ngweja gùbe Chileke;
 mbù byapfutakpò Chileke
 ono, bù èhu-ùtso mu;
 bya abùru onye mu ete
 èswa iya ono.
 Mu a-kpò une gude kele
 ngu ekele gùbe Chileke,
 bù Chileke mu.

5 Gùbe obu mu; ?dènu g'o gude
 ì nòdu kpoyoo?
 ?Dènu g'o gude ì nòdu etsu
 mu ophe?
 G'ènya ngu dù l'èka Chileke
 nò;
 kele mu e-mechaa kele
 iya ekele;

mbụ onye bụ iya bụ onye
adzoje mu nụ;
bya aburu Chileke mu.

44

*Évù, a kwaru nù onye-ishi
ebvu g'unwu Kora gwa*

¹ Gube Chileke; anyi gudekwa
nchi anyi numa;
teme nna anyi oche phe
kokwaaru iya pho anyi;
mbu iphemiphe ono,
i mekotaru phe teke
ndiche ono.

² L'oo gubedua l'onwongu
chishiru ndu ohozo l'ali phe;
bya eworu ephebedua
dzabe l'ali ono.

Lẹ ndu dụ igwerigwe bẹ i
mebyishiru;
obenu lẹ nna anyi oche
phe bẹ i meru g'ephe
jaa ajaja.

³ O to budu ogu-echi phe bẹ
ephe gude lwuta ali ono;
teme ophu o budu
okpehu phe bẹ ephe gude
lwu-kpee.

Obenu l'oo ekutara ngu;
yee okpehu nkengu;
waa anọ-kube ono,
i nọ-kube phe ono bẹ meru;
ephe lwu-kpee;
noo kele ephe tubaru ngu
l'anya.

⁴ Oo gubedua bu Chileke mu;
bya aburu onye
eze nkemu;
mbu onye emeje g'oshilokpa
Jiekopu lwu-kpee l'ogu.

⁵ Oo l'eka ngu bẹ anyi anoduje
nwuta ndu achi anyi lẹ
njọ nwuphu azu.

O buru epha ngu bẹ anyi
egudeje zoo ndu
wulihuru etso anyi
opfu pyakapyaka.

⁶ Mu ta chiduru upfu kwee
l'apfu, mu chi;
teme mu maru l'ogu-echi

mu ta adzodu mu.

7 Obenu l'oo ike nkengu be
anyi gude lwu-kpee
ndu achì anyi le njo.

Ndu anyi du ashì be i
meru iphere kpua.

8 O kwa Chileke be anyi
egudeje eku onwanyi
mboku-mboku.

O buru gube Chileke be anyi
e-keleje ekele jasù le
tuutuutuu le mimiimii.

9 O le i jikaru anyi;
bya ekpua anyi iphu le ntù;
ophu iitsojeeduru ndu
ojogu anyi eje ogu.

10 I haru ndu ohogu anyi;
ephe chiphu anyi azu;
ndu anyi du ashì bya atuko
eku anyi kwaa okwata.

11 I gbadoru anyi g'aturu,
e doberu k'egbushi.

I chia anyi; anyi daa ighagha
l'ohamoha ozo.

12 I wowaru ndibe ngu reshia
o-du-l'urwu;
k'ophu bu l'o to dudu urwu,
i ritaru l'ishi phe.

13 I meru; ndu obutobu anyi
nodu ekweru anyi une.

Ndu no-pheru anyi
mgburugburu nodu
anoduje epfubyishi anyi;
bya achì anyi ochi.

14 I meru; anyi buru iphe,
ndu ohozo gude anmaku
l'ejo etu;
buru ndu bu: a -nyata
phe l'e phuphee ishi.

15 Mboku-mboku be aanoduje
eme mu iphe-iphere
mmekwase.

Iphere nodu ejije mu iphu
pyimu;

16 noo kele ndu ohogu mu;
waa ndu eme g'ephe
gwata mu ugwo-iphe
anoduje ekweru mu une;
epfutoshi mu.

17 Iphemiphe-a mekotaru
l'ehu anyi; ole anyi ta

- zohaduru ngu;
 ophu anyi emebyiduru
 ogbandzu anyi lẹ ngu.
- 18 Ophu obu anyi alufuduru
 l'eka i nọ;
 ophu anyi ahataduru okpa
 zobe k'eshiswe ọzo ngu.
- 19 Obenu l'i gweru anyi
 arakabya l'egu nkuta-oswa;
 bya eworu dadishi-nwamaa
 phukpute anyi.
- 20 Ome anyi zoharu Chileke anyi;
 bya achi-liaru agwa ndu
 ohozo eka;
- 21 ?Chileke tege avodu iya
 vofuta to;
 eshinu o makotaru iphe,
 e domiru edomi,
 du nemadzụ l'obu.
- 22 Ole o bu; oo l'iswi ehu ngu
 be o to dudu teke onwu
 ta anodujedu eme g'o
 gbua anyi;
 teme l'eeme anyi g'aturu,
 a chitaru eje egbushi.
- 23 Gube Nnajiuphu; tehu etehu!
 ?Denu g'o gude i je anodu
 eku mgbenya?
 Tehu etehu; ba ajikashi anyi
 ojejoje!
- 24 ?Denu g'o gude ophu i
 yeheduru anyi onu?
 ?Denu g'o gude i zohaa
 iphe-ehuka, anyi eje;
 bya azohaa l'aakpa anyi ehu?
- 25 E mewaru anyi; anyi daa;
 nmaa epho l'ali;
 k'ophu bu l'ishi tsutawaru
 anyi eja.
- 26 Gbalihu yeru anyi eka!
 Guderọ n-yemobu ngu
 gbafuta anyi!

45

*Èvù, a kwaru nu onye-ishi
 ebvu g'unwu Kora gua;
 g'e gude olu ebvu, "Ojimbvu" gua ya;
 ebvu ekele-nwanyị*

- ¹ Obu mu be opfu oma jiru ke
 pyimu pyimu.

Onye mu epfu eyeru bukwa
 eze anyi.
 Ire mu duwaa ge
 mkpara-ekwo onye maru
 ede ekwo egwegwa.
² I kakota nemadzu,
 a nwukpooru anwunwu
 ama mma.
 Eze-iphe-oma jiru ngu onu ejiji;
 kele Chileke goru onu-oma
 ojejoje nu ngu.
³ Gube O-gbua-o-turu-ugo;
 wota ogu-echi ngu kee
 l'upfu!
 Gbaphua onwongu akpabiri
 yee o-gbu-nwijnwii!
⁴ Dunu akpabiri akpabiri
 nyikoru l'ugbo-inya ngu
 gbaru kwaakwaakwa
 je alwu lwu-kpee!
 See iswi ire-lanu;
 yee ewoze onwonye ali;
 yee apfubekoto.
 G'eka-utara ngu mekwaa iphe,
 du ebvu.
⁵ G'apfu ngu, atsụ nkọ
 mejeepho tsurumu l'obu
 ndu ohogu gube eze.
 G'ohamoha dajekwa
 kpurumu l'iphu ngu.
⁶ Gube Chileke; o o g'i bu eze
 nta-a bu g'ii-buru iya jasụ
 le tuutuutuu le mimiimii.
 Ikpe, pfuru oto be i gude
 buru eze; l'eka i bu eze.
⁷ Iphe, pfuru oto du ngu ree;
 ejo-iphe dukwanu ngu
 ashị.
 Noo g'o gude Chileke,
 bu Chileke ngu hota ngu
 l'echilabo ndu unu l'ephe
 bu ogbo; bya awua ngu
 manu ehutu-utso l'ishi.
⁸ Uwe ngu g'o ha be mkpo
 meru; waa alowe;
 yee kashia tuko voo
 pfurupfuru.
 Une, a -gbel'iphe, bukpo
 unuphu ibe gube eze
 akpogbaa nodu emeje
 g'ehu tsoo ngu utso;

mbụ unuphu ophu e
gudegbaa eze-enyi
mematagbaa.

⁹ Ụnwada eze hachakwaaru
yiru l'ụnwanyi aakwabẹ
ùbvù l'ibe ngu.

Ọo l'ẹkutara ngu bẹ
eze-nwanyị pfuru.
Iphe, o yeru l'ẹhu bụru iphe,
e meru ị mkpọla-ododo
Ofi.

¹⁰ Ngabẹ nchị gube ada-eze!
Jiko rịkwaa iphe-a,
mu abya epfupfu-a ariri!
Zohakota ndibe unu;
waa ndu nna ngu phẹ!

¹¹ Ị ịmma, ịima meakwaru;
ị nọdu agụ eze ẹgu.
Eshinu ọ bụ iya bụ nnajūphu
ngu; phozejekwaru iya!

¹² Ndu Taya a-nụkwa ngu iphe
kẹ mmanụ;
tẹme ndu nweru iphe
emeahaaru ngu ree;
g'eeshi g'ẹphe tūba ngu
l'anya.

¹³ Ada eze bẹ nọ
l'o-gbu-nwūinwii iya;
e duba iya l'ulo.

Uwe iya bẹ e gude oghu
mkpọla-ododo kwee.

¹⁴ E yeru iya uwe, e meru
ẹrengete duru ejepfu eze.

Ụnwumgboko ibe iya nọdu
etso iya l'azụ.

Ẹphebedua bẹ eedukwaphọ
edujeru eze.

¹⁵ Ẹhu atso phẹ uto;
ẹphe nọdu ete ẹswa;
e duru phẹ abahụ l'ibe eze.

¹⁶ Gube eze; ọo ụnwu ngu
bẹ a-nochi ẹnya
ochochoroche ngu phẹ
bụru eze.

Ọ bụru phẹ bẹ ii-me g'ẹphe
bụru ishi ị mgboko
mgburugburu.

¹⁷ Mu e-me g'a nyatajẹ ngu;
e -shi l'ogbo sweru ogbo.

Ọo ya bụ g'ohamoha
ekeleje ngu ekele jasụ ị

tuutuutuu lẹ m̄imiimii.

46

*Ebvu, e deru n̄u onye-ishi
ebvu g'unwu Kora gude
olu unwumgboko ḡua*

¹ Oo Chileke bẹ b̄u onye anyi n̄o
l'ẹka ezeru ndz̄u;
bya aburu iya b̄u ike anyi.

Ookwagebeje akwagebe
eyeru anyi ẹka m'anyi
n̄odu eje iphe-ẹhuka.

² Oo ya b̄u l'anyi ta abyakwa
l'ats̄u ebvu;
m'obeta mgboko gha
igharaphu;
mb̄u m'obeta a pata úbv̄u
l'ophu par̄u je echiee
l'echi ogbu-enyimu;

³ mini, n̄o iya n̄u ph̄ua oke
ẹphu; byaa gbulagbula
byaa mebyikp̄oo
gb̄ukuu-gb̄ukuu;
k'ophu úbv̄u angagbaa
anganga.

⁴ O nweru ẹnyimu ophu d̄u n̄u.
Mini, shi iya n̄u emeje g'ẹhu
ts̄oo mkp̄ukpu kẹ Chileke uto;
mb̄u ẹka d̄u ns̄o,
Okalibe-kak̄ota-shii bu.

⁵ Chileke n̄okwa lẹ mkp̄ukpu
iya;
k'ophu b̄u l'ọ t̄o d̄udu iphe,
byaru eme iya n̄u.

Nchi -bya ab̄ohu l'oo byawaa
bya agbaar̄u iya mkpu.

⁶ Ndu ohozo gude ẹhu-eghu
aba hanyihanyi.

O mee; al̄i-eze ph̄e n̄odu
angak̄ota anganga;
ọle Chileke wolierupho
olu gb̄ooru ph̄e ọja;

Eliphe l'ophu rwushihu.

⁷ Chipfu, b̄u Okalibe-Kak̄ota-Ike
bẹ n̄okwa swiru anyi.

O kwa Chileke kẹ Jiékopu
b̄u onye anyi n̄o l'ẹka
ezeru ndz̄u.

⁸ Byan̄u ah̄uma iphe, Chipfu
meru!

Bya ah̄uma g'o meru;

mgboko buru mkpurupyata!
 9 Oogboje oḡu l'eliphe l'ophu.
 Oogba-jishije apfu bya
 emebyishia arwa;
 bya eworu uḡbo-inya
 oḡu kpokota oku.
 10 O sūru: "Unu noḡu doo;
 g'unu amaru l'oo yebedua
 bu Chileke.
 Ndu ohozo a-tu onu le yebe
 Chileke paru eka;
 mbu l'aa-tu onu iya l'eliphe
 mgburugburu le ya paru eka."
 11 Chipfu, bu
 Okalibe-Kakota-Ike be
 nokwa swiru anyi.
 O kwa Chileke ke Jiekopu
 bu onye anyi no l'eka
 ezeru ndzu.

47

Ebvú, e deru nu onye-ishi
ebvu g'unwu Kora gwa
 1 Unu kwa eka unube
 unwu-eliphe l'ophu!
 Unu gude ebvu ehú-utso
 gbóoru Chileke ogboo!
 2 Noo kele Chipfu,
 bu Okalibe-kakota-shii
 gbaru g'a tsuje iya ebvu.
 Kele oo yebedua bu Okalibe
 eze, achikota ndiphe
 l'ophu.
 3 Oomeje g'anyi kapyabe
 ndiphe; bya emee ge ndu
 ohozo noḡu anyi le mkpula.
 4 Oo yebedua hotaru anyi ali,
 anyi bu;
 mbu ali ono, Jiekopu,
 onye Chileke yeru obu
 egudeje eku onwiya.
 5 Chileke kwolihuwaru jeshia
 l'aba-eze iya.
 Ndiphe tushia uzu agbo
 ogboo; egburu iya opu.
 6 Unu gwa ebvu gude tua Chileke
 epha! Unu tua ya epha!
 Unu gwa ebvu gude tua eze
 anyi epha! Unu tua ya epha!
 7 Kele oo Chileke bu eze ndu

mgboko mgburugburu.
 Unu kwaa ẹvù gude jaa ya
 ajaja!
 8 Ọ kwa Chileke bú eze ọhamoha.
 Ọ nọkwa l'aba-eze iya, dụ nsọ.
 9 Ndu nweru ẹnya l'eliphe
 dzukọbeakwaru gẹ ndibe
 Chileke kẹ Ébirihamu;
 kẹle ndu eze, egbobutaje
 unwu-eliphe,
 búkwa Chileke nwe phẹ.
 Ọ kwa Chileke bẹ
 kangokotaru nù.

48

Ebvú-oma, Unwu Kora gúru

1 Chipfu parụ ẹka.
 G'a jakwaa ya phọ ajaja,
 rwuberu iya nù
 lẹ mkpukpu kẹ Chileke anyi;
 mbù l'úbvú ono, dụ nsọ ono.
 2 Úbvú Zayọnu ono ama
 ntumatu bya adù akpabiri;
 bya aburu ẹhu-útso
 unwu-eliphe l'ophu.
 Ọ nọ l'uzo isheli mkpukpu
 Jierúsalemu, bú mkpukpu
 onye eze, parụ ẹka.
 3 Chileke nọakwa l'ulo ndu
 mkpukpu ono anọduje
 ezeru ndzụ.
 Ọ mewaru g'a maru l'ọo
 yẹbedua bú a
 -gbabe-ezeeru-ndzụ.
 4 Ndu eze chikoberu ndu ojọgu
 phẹ;
 bya awuru bya g'ẹphe tsoo
 mkpukpu ono ogu.
 5 Ẹphe byarwutaephọ bya ebu
 iya ishi.
 Ọ tufu phẹ ẹhu; ndzụ gúhu phẹ;
 ẹphe gbalachaa.
 6 Ndzụ-agugu, guderu phẹ
 l'ẹka ono
 tsuru phẹ l'ẹhu gẹ nwanyi,
 ime eme.
 7 I mebyishiru phẹ gẹ phẹrephere,
 shi l'uzo ẹnyanwu-awawa
 emebyishije ugbo-mini
 Tashishi.

- 8 Oo iphe, anyi nùmaru bẹ
 anyi hùmakwarupho
 lẹ mkpùkpu kẹ Chipfu,
 bụ Okalibe-Kakọta-Ike,
 bụ iya bụ mkpùkpu
 Chileke anyi;
 mbụ l'oo Chileke emeje
 g'ọ nguru anguru
 jasụ l'ojejoje.
- 9 Anyi anọduje l'ime eze-ulo
 gube Chileke
 arị k'obu ono, i yeru
 anyi ono.
- 10 Gube Chileke; oo g'ẹpha ngu
 ngadzuru ẹkameka;
 bụkwapho g'aanọduje aja
 ngu ajaja lẹ mgboko
 l'ophu.
- Ọ bụru ikpe, pfuru ọto bẹ i
 gude bụru eze.
- 11 Ẹhu atso úbvú Zayonu ọtso;
 mkpùkpu Jiuda nọdu ete
 ẹswa.
- Ọ bụru iphe, kparụ iya nù bụ
 g'iigudeje ekpe ikpe.
- 12 Unu jegbabẹada oma Zayonu.
 Unu jephee ya mgburugburu;
 gua ulo-ephekerephe,
 o nweru ọgu.
- 13 Unu gbuchakwaa igo l'igbulọ,
 e gude kpụ-pee
 ya mgburugburu!
 Unu elerwekwaaphọ ẹnya
 l'ulo-ezeru-ndzụ,
 nọgbaa ya nù.
- Ọo ya bụ g'unu akọoru iya
 ogbo ọphu nọ l'iphu.
- 14 Noo kele Chileke-a a-buru
 Chileke anyi jasụ lẹ tuutuutuu
 lẹ m̄imiimii.
- Ọ bụru iya a-nọdu edu anyi
 jasụ g'anyi a-nọ-beru.

49

*Ebvú-oma, e deru nù
 onye-ishi ebvú g'unwu
 Kora gwa*

- 1 Unubẹ ndiphe; unu nùmakwa
 iphe-a!
 Unu ngabẹkwa nchị;
 unubẹ ndu bu lẹ mgboko

l'ophu!

² Gẹ ndu ha shii ngabẹ nchi;
ndu ha nwanshii angabẹ.

Gẹ ndu nweru iphe yẹ
ndu ukpa tūkokwa
ngabẹ nchi.

³ Opfu, shi mu l'onu a-buru
opfu onye maru iphe.

Iphe, mu ritaru l'obu emeje
g'iphe doo ẹnya.

⁴ Gẹ mu bya eworu nchi
gboberu ẹtu.

Mu akpoo une gude mee g'ílú,
mu tūru doo ẹnya.

⁵ Ndzu ta abyadu agu mu mẹ
mboku oke iphe-ẹhuka
rwuepho.

Ọ tọ dudu m'obeta ndu achi
mu lẹ njo no-phee
mu mgburugburu;
mu ta atsukpodaa phe ebvu;

⁶ mbu ndu ono, achijeru
upfu kwẹe l'ẹku,

ẹphe kpataru;
gude akanya, ẹphe setaru
eku onwophe.

⁷ Olee ọ tọ dukwa onye a-du ike
a-gbafuta nwibe iya;
ophu ọ dudu onye ophu a-du
ike apfu Chileke aswa ishi
nemadzū ibiya.

⁸ Kẹle aswa pakwaru ẹka l'iphe,
e gude agbata ndzu.

Ọ tọ dukwa iphe, nemadzū
a-pfu g'ọ suru iya;

⁹ mbu ugwo, ọo-pfu
nodu ndzu ojejoje;
g'o t'o rehu erehu.

¹⁰ Onyemonye eleanaa lẹ
ndu mmamiphe
anwushihujechaa.

Ndu eswe mẹ ndu eme
beebeebie nodu
abahujechaa l'ilu.

G'ẹphe ha atukoje woru ẹku
phe haaru ndu ozo.

¹¹ Iphe, ẹphe anoduje ari
bu l'ẹphe a-no jasū l'ojejoje;
l'unuphu phe a-buru
oje-le-nwanwa;
ẹphe ewochaaru ẹpha phe

- gushia ali-ihe phe.
 12 Obenu l'eku nemadzụ
 ta akpòshidu iya anwùhu.
 Ọ bụ-a g'anụ-egbudu
 anwùhuje-a bụ g'oo-mecha
 nwùhu.
- 13 Hụmawaro g'oonwujeru ndu
 amadu iphe;
 waa g'odapfutaje ndu
 awu etso phe nu;
 mbu ndu iphe, ephe anoduje
 epfu aduje ree.
- 14 Iphe, e-mechaa mee phe
 nu bu l'ephe a-nwùhu
 g'aturu.
- Ọ buru onwu a-bya erwuta
 phe;
 ndu pfuberekoto atua okoo
 kpua phe;
 me o -bee l'utsu.
- Ogwehu phe ono erekashihu
 me e -shiepho l'eguru
 ulo phe ono;
 paru phe je adee l'ilu.
- 15 Obenu le mbedua be Chileke
 a-gbafuta ge mu ta abahu
 l'ali-maa;
 kele oo-mecha kuta mu
 dokube onwiya.
- 16 Ọ -buru le nemadzụ
 nonyaaru bya enweru
 iphe shii;
 k'ophu ndiphe wataru iya
 akwabẹ ùbvù;
 ge ndzụ ta agukwa ngu.
- 17 Noo kele o to dudu ophu
 oo-gude ala m'ọ lashia.
 Ophu ùbvù iya obu etsokwa
 iya pho ala l'ilu.
- 18 Ọ bụ eviya le teke o no ndzụ
 be o shi gukobe onwiya le
 ndu a goru onu-oma nu;
 teme ndiphe shikwapho
 anoduje aja iya ajaja l'ọ
 bu onye eka-atutu.
- 19 Ọle oo-mechaele-a lapfu
 ndiche iya phe l'ali-maa;
 eka a ta abyadu ahuma
 iphoro.
- 20 Onye nweru iphe;
 ophu o madu iphe bu-a

g'anụ-egbudu anwuhuje-a
bụ g'oo-mecha nwuhu.

50

Ebvụ-oma, Asafu deru

- ¹ Ọ kwa Ọkalibe, bụ Chileke;
bya aburu Chipfu epfu
opfu-a.
- Ooku mgboko l'ophu oku;
eshikpọo l'uzo
enyanwu-awawa jasụ
l'uzo enyanwu-ariba.
- ² Chileke nọ lẹ Zayonu egbu
nwijnwii; mbụ Zayonu
ono ama ntumatu ono.
- ³ Chileke anyi abyaakwaa;
ọle ọ tọ nọdu nggujungguji
abya.
- Ọku, ata ririri nọ iya l'uzo
iphu.
- Oke pherephere nọ-phae ya
mgburugburu.
- ⁴ Ooku igwe; eku ali;
g'ephe bya aburu ekebe iya;
g'ephe bya anọdu hụma
gẹ ya gude ekpe ndu nkiya
iya ikpe.
- ⁵ “Unu chikoberu mu ndu bụ
nkemu g'ephe ha;
mbụ ndu mu l'ephe gude
ngweja gbaa ndu.”
- ⁶ Imigwe l'ophu anọduje atụ
onu gẹ Chileke bụ-be
onye p̄uberekoto;
kẹle Chileke l'onwiya bụ
Onye-ikpe.
- ⁷ “Ndu mu; unu ngabẹ nchi;
gẹ mu p̄fua opfu yeru unu.
Gẹ mu gbaa unubẹ ndu
Ízurelu ekebe.
Ọ kwa mube Chileke bụ
Chileke unu.
- ⁸ Ọ tọ bụkwa kẹ ngweja,
unu egweje anụ mu;
ozoo kẹ ngweja-akpọ-ọku,
unu egwejeru mu bẹ mu
abarụ unu mba iya;
kẹle ndu k'ono bẹ unu
anọduje emekọta l'o
rwuberu iya.

- 9 Ọ tọ dukwa eswi, shi l'ọka
 unu, mu a-nata;
 ọphu ọ dukwa g'ọ ka mma
 l'oo mkpi, shi l'ikpoto ẹku
 unu, mu a-nata;
¹⁰ kele iphe, bukpo anu,
 nọkota l'oswa bukota nkemu;
 mekpoo eswi,
 ọru l'unubuku ubvu.
- 11 Ẹnu, ephe l'eli be mu
 makotaru g'ephe ha;
 anu-egbudu l'ophu
 bukotaru iphe mu.
- 12 Ome l'oo ẹgu agu mu;
 me mu tege
 abyapfutakwa unu;
 kele oo mbedua nwekota
 mgboko-a l'ophu;
 yee iphe, no iya nu.
- 13 ?Unu riru le mu ataje anu
 eswi?
 ?Tọo unu dobesu le mu
 anguje mee egbu?
- 14 Ngweja, unu e-gwejeru nu
 mube Chileke bu g'unu
 keleje mu ekele.
 Unu emekotaje iphe,
 unu riburu angu l'unu
 e-meru mube
 Okalibe-kakota-shii.
- 15 Unu -kua mu oku me
 iphe-ehuka byaru unu;
 mu adzota unu;
 oo ya bu g'unu akwabeje
 mu ubvu."
- 16 Obenu l'onye ejo-iphe be
 Chileke suru:
 "Denu g'o gude i nodu
 anoduje agu ekemu mu
 g'onye agu ebvu?
 ?Denu g'o gude i nodu
 egudeje onu ngu
 pfukuta oqbandzu mu?
- 17 L'eka i jikaru su ge mu ta
 aloshi ngu eka le nchi;
 woru opfu mu l'ophu
 nwuru ye l'azu.
- 18 I -huma onye-oshi; l'i je
 eshita iya onya;
 teme unu le ndu eri ogori
 nodu aswi owi.
- 19 Onu ngu buepho njo-opfu be

iigudeje iya epfu;
 ìinodu egudeje ire ngu
 agba ẹregede.

20 Ị -nọdu; l'ì pfitọshi nwune
 ngu.

Ọ bụru nwune ngu nwoke,
 unu l'iya shi l'ẹpho
 lanu bẹ ìinoduje evu
 nvu-azụ.

21 Iphemiphe ono bẹ
 i mekọtaru; mu nọduele-a
 nggujinguji.

Ị gbẹ dobesuwanu ẹ mu ẹ
 ngu bụ iphe lanu.

Ọle mu a-bakwanuru
 ngu mba iya;
 tụa ngu ẹjo-iphe ono,
 l'iime ono jalaa l'iphu.”

22 “Unu ngabẹ nchì l'iphe-a,
 mu abya epfufu-a;
 unubẹ ndu zọharu
 mụbe Chileke!

Ọdumeka mu alajashia unu
 iphiriba iphiriba;
 l'ẹbe abụ l'ọ duru onye
 sụru unu anafuta.

23 Iphe, bukpuo onye woru
 ekele mee ngweja iya
 bẹ bụ onye akwabẹ
 mu ùbvù.

Ọ bụru iphe, bụ onye eme
 iphe l'uzo, pfuru oto
 bẹ mu e-goshi ẹ mụbe
 Chileke
 adzọtaje nemadzu.”

51

*Ebvú-oma, Dévidi deru nu
 onye-ishi ebvu*

*Teke o deru iya bụ g'onye
 mpfuchiru Chileke, bụ Nétanu
 byacharu ibe iya bya epfuaru iya
 l'ọ meru ẹji l'ọ jepfuru Batusheba*

1 Phunaaru mu obu-imemini;
 jiko Chileke;
 eshinu n-yemobu ngu te
 nwedu echihu.

Huchafunu atupya ono,
 mu tupyarú ngu ono;
 eshinu ìpíhuje obu-imemini;
 phua k'etsutsu iya.

- 2 Sanaa mu rengurengu;
safukota mu ejo-iphe,
mu megbaberu;
l'i huchafu mu iphe-eji,
mu meshiru ngu!
- 3 Kele mu maru ge mu
tupyaberu ngu;
ophu mu azohajedu iphe-eji
mu azoha.
- 4 Oo gubedua gedegede be
mu mesweru;
mbu l'oo gubedua be
mu meru iphe-eji.
- Iswi du ngu mma l'ikpe,
i kperu mu;
ophu uta adudu ngu iya l'ikpe,
i nmaru mu.
- 5 Mbu-a; mu shikwa teke a
nwuru mu buru onye
ejo-iphe.
- Mbu le mu shiro teke ne mu
tsutaru ime mu butaru
onye eme iphe-eji.
- 6 Iphe, ile enya iya le ndzu
amadu bu ire-lanu.
- Zinaa mu mmamiphe nkengu.
- 7 Gude isopu saa mu asasa
ge mu duebe ree!
- Saa mu ge mu chaa pemu
pemu g'aka-mini-sunoo!
- 8 Mee g'ehu tsoo mu utso;
ge mu tee eswa;
k'ophu okpu mu ono,
i nyajishiru ono
a-gbakerehu.
- 9 Gbakutaru iphe-eji,
mu meshiru azu!
- L'i hufukota ejo-iphe,
mu mekotaru g'o ha!
- 10 Jiko Chileke; menaa g'obu
mu gua mu iphoro;
l'i nu mu unme ophu,
a-nodu anuru ngu opfu.
- 11 Ta chifukwa mu l'ataphu
ngu!
- Ophu i nafukwa mu
Unme-du-Nso nkengu!
- 12 Nu-phunu mu ehutu
ono azu;
mbu ehutu ono, shi l'adzota,
i dzotaru mu ono.
- Mee g'eme uche ngu heje mu

ihee; k'ophu ọo-gbata
mu ike.

13 Ọo ya bụ ọ́ mu ezia ndu
anọduje atụpya ngu nụ
uzo ngu.

Ndu iphe-ẹ́ji adakọbe
Iwapfuta ngu.

14 Dzonaa mu l'ikpe ọ́chi,
mu gburu; jiko Chileke!

L'ọ́o ngu bụ Chileke,
adzoje mu nụ.

Ọo ya bụ ọ́ mu egude ire mu
gua ebvu ẹ́hu-utso su
l'ị pfuberekoto.

15 Gube Nnajiuphu; kúhaa
mu ọ́nu;
k'ophu mu a-ja ngu ajaja.

16 Ọme ọ́o ngweja bẹ́ iile
ẹ́nya iya; mẹ́ mu
egwekwaru iya
nụ ngu.

Obenu lẹ́ ngweja m'obeta ọ́
buru ngweja-akpọ-ọ́ku
te emekwa g'ẹ́hu tsoo
ngu utso.

17 Kele ngweja ọ́phu Chileke
anatajẹ́ bụ́ aphụ-ẹ́ji-obu.

Onye aphụ́ jiru obu l'iphe
o meru; izimanụ́ lwa iya
azụ́ bẹ́ gube Chileke ta
anmajekwa phulaphula.

18 Menaa Zayọ́nu g'ọ́ jaa àjàjà;
eshinu ọ́ dụ́ ngu l'obu.

Kpụnaa igbulọ́ Jierúsalemú!

19 Ọo ya bụ́ g'eegweaharu
ngu ngweja, pfuru ọ́to;
ngweja-akpọ-ọ́ku
atsọ́ahaa ngu utso;
l'a wataru ngu egburu
oke-eswi l'ọ́ru-ngweja
ngu.

52

*Évù, Dévidi kwaru
nụ́ onye-ishi ebvu*

*Teke ọ́ kwaru iya bụ́ teke
Dowegu, onye Edomu byaru
bya agbaarụ́ Sọlu ama sụ́ iya
lẹ́ Dévidi nọ́ l'ibe Ahimeleku*

¹ ?Denu g'ọ́ gude ị́ nọ́du eku
onwongu l'eme ejo-iphe;

- oke, dụ ike?
 ?Tì madụ lẹ n-yemobu
 Chileke a-nọ jeye l'ojejoje?
- ² Iphe, iigudeje ire ngu epfu
 l'ii-me buẹpho ẹjo-iphe;
 mbụ l'ire ngu atsụ nkọ g'akwọ,
 a barụ ababa.
- Iphemiphe, iimekpọo ememe
 bukotaru ụghoshi.
- ³ I ka eye ẹjo-iphe obu
 eme l'iphe, dụ ree.
 Adzụ ụka ka ngu ree eme
 l'epfu iphe, pfulu nhamunha.
- ⁴ Iphe, i yeru obu bu
 epfubyishi nemadzụ;
 gube onye ono, adzụ-gbu
 onwongu l'ụka ono!
- ⁵ Sụ-a; Chileke e-mebyishikwa
 ngu; mee ngu l'i buru
 mkpurupyata jasuru asuru.
 Oo-wofu ngu; mee ngu g'i ti
 buhẹ l'ibe ngu;
 l'o phefu ngu ephefu l'ali
 ndu nọ ndzu.
- ⁶ Ndu pfuluberekoto -huma iya;
 ephe atsuhu ebvu;
 ephe achia ya ochi sụ:
- ⁷ "Unu lewaro; onye owa-a bu
 onye jikaru lẹ ya te
 ewoduru Chileke eme
 agbaru-ike iya.
- O kpọru obu yeru ẹku,
 o nweru nwegharu iya ẹka;
 bya egude ẹjo-iphe,
 ọonoduje emeshi eko
 dzudzudzu."
- ⁸ Obenu lẹ mbẹdua dụ g'oshi
 olivu, jaru àjàjà nọdu
 kpukala l'ime eze-ulo
 Chileke.
- Mu a-chiru ụpfu kwẹe lẹ
 n-yemobu Chileke
 jeye l'ojejoje.
- ⁹ Mu a-nọdu ekele ngu ekele
 jeye l'ojejoje;
 kele ọo gubedua l'onwongu
 meru iya.
- Mu anọdukpoepho nwadoo
 ele ngu ẹnya l'ẹka;
 kele ẹpha ngu dụ ree.
 Teme mu anọdukwapọ

l'iphu ndu d̄uru ngu
nsò tua ngu ẹpha.

53

*Évù, Dévidi kwaru nu
onye-ishi ebvu; g'e gude
olu aphu kwaa ya*

¹ Ndu eswe anòduje ari l'ime
obu phẹ lẹ Chileke
ta ad̄udu.

Ẹphe mebyishiwari onwophe;
iphe, ẹphe eme buru
akpamara;
ophu o d̄udu m'onye
lanu eme iphe, du ree.

² Chileke gbẹ l'imigwe lee ẹnya
lẹ mgboko-a; mbu l'ẹhu
unwu-eliphe;
gẹ ya maru ?o nweru onye
kwaru ẹnya?

Mbu g'o maru ?o nweru onye
achọ yẹbe Chileke?

³ O le g'ẹphe ha t̄ukowari haa
uzo jephuhu.

Ẹphe t̄ukowari g'ẹphe ha
mebyishihukota.

O t̄o d̄udu g'o ka mma l'oo
onye lanu eme iphe, du ree.

⁴ O dukwa gẹ ndu ono,
eme ẹjo-ememe ono te
nwedu egomunggo;
mbu ndu anòduje eri ndibe
mu g'onye eri nri;
ophu ẹphe epfujedu anu
Chipfu.

⁵ Ẹphe bu ndu ndu-agugu
rwutaru;
l'eka ad̄udu iphe ndu-agugu,
du iya nu;
teke Chileke e-woru okpu
ndu tsoru ndibe iya ogu
t̄ukashia nanu nanu;
meru iphe-iphere kpua phe;
kele o j̄ikawari phe.

⁶ O du mu g'e shi lẹ Zayonu bya
adzota ndu Ízurelu.

Jiékopu e-te ẹswa;
ẹhu atsoo Ízurelu utso
mẹ Chileke dophuepho
ndibe iya azu

l'õnodu phẹ.

54

*Évù, Dévidi kwaru
nu onye-ishi ebvu; g'a
kpõru une ye iya*

*Teke o kwaru iya bu ge
ndu Zifu byaru bya asu
Solu le Dévidi wohakwaru
onwiya l'echilabo phe*

¹ Gudenu epha ngu dzoo mu;
gube Chileke!

Gudenu okpehu ngu haaru
mu enge!

² Numanu epfufu, mu epfu
anu ngu; jiko Chileke.

Ngabenu nchi; numa iphe,
shi mu l'õnu.

³ Kele ndu shi eshishi wuru
bya mu etso opfu;

Ndu ewebushi akurepho nõdu
achõ mu egbugbu;
mbu ndu ata akpadu
Chileke ishi m'ilile.

⁴ Obenu l'õo Chileke bu onye
eyejeru mu eka.

Oo Nnajiuphu bu onye gude
ndzu mu.

⁵ Ge Chileke mekwaa
g'ejo-iphe, ndu achu mu
le njõ meru mu
laphuru phe azu!

Ge Chileke mebyishikwaa
phe gude nno goshi
l'õopfushije ike l'iphe,
o pfuru.

⁶ Mu a-tu obu mu onyo
gwetaru ngu ngweja.

Mu abya ekele ngu ekele
gube Chipfu;
kele epha ngu du ree.

⁷ Teme o buru ngu
dzotakotaru mu l'iphe,
bukpoo iphe-ehuka,
byapfutaru mu nu.

Mu byakwaphõ ahuma l'e
mekperu ndu õhogu
mu phe.

55

*Évù, Dévidi kwaru
nù onye-ishi ebvu; g'a
kpòru une ye iya*

- ¹ Nùmaro epfupfu, mu epfu
anù ngu gùbe Chileke!
Ba agbakwa mu nkùchi;
kẹ g'ì ba anùma arwòrwo,
mu arwò ngu.
- ² Ngabèru mu nchì zaa mu
ènu l'oku, mu eku ngu!
Òriri mu anòduje egburwashì
mu èhu;
k'òphu o meru; mu nòdu
anòduje atsù oke ude.
- ³ Iphe, kparù iya nù buru olu
ndu òhogu mu, mu anù;
waa mkpawere,
ndu èjo-iphe eme mu;
kẹle èphe anòduje achìru
mu èjo idzu;
bya egude èhu-eghu
epfubyishi mu.
- ⁴ Aphù jiru mu obu;
anwùhu nòdu eye mu
ebvu eyeshikpò mu
iya ike.
- ⁵ Ndzu agù mu agùshikpoo mu
ike;
èhu nòdu aphùkota
mu kpaakpaakpaa.
Ishi nòdu anyì mu èdzu.
- ⁶ Mu sù l'ò dù mu g'a sù lẹ mu
furu òkù gẹ ndo;
mẹ mu ephefuepho je achòo
èka mu a-nòdu tuta unme;
⁷ mẹ mu epheephò
phemihu je eburu l'echiègu;
⁸ mẹ mu emeephò egwegwa
lashia l'ùlo-mgbobuta mu;
mbù èka oke phèrèphèrè
adùdu.
- ⁹ Mebyishinaa idzu ndu
èjo-iphe jiko Nnajiuphu!
L'ìghashia phẹ olu-opfu!
Kẹle mu hùmaru lẹ ndu
mkpùkpù ono eme
nwibe phẹ mkpawere;
tẹme èphe nòdu
ese opfu.

- 10 Ẹphe anọduje awụ-phe
l'igbulọ mkpụkpu ono:
eswe l'enyashi.
- Iphe-ẹji yẹ iphe-ẹhuka nọdu
azọgba g'ọ dụ phẹ
l'ime mkpụkpu ono.
- 11 Ẹjo-iphe pfukwarupho
l'echilabọ iya;
tẹme ọphu mkpamehu
yẹ ughoshi alufujedu alufu
l'edupfu phẹ.
- 12 Ọme ọ bụ l'ọo ndu ọhogu mu
anma mu phulaphula;
mẹ mu -atamikwaa ya
lẹ nshi.
- Ọzoo ọme l'ọo onye mu dụ
ashi bẹ etu onwiya
ophushugbu l'ẹka mu nọ;
mẹ mu -edomikwaaru
iya onwomu.
- 13 Obenu l'ọo gubedua,
bụ onye ẹbo mu;
bya aburu onye mu l'iya
aswi ọswi;
bya eshikwaphọ ọnyà
bẹ ọ gbẹ buru.
- 14 Mbụ onye mu l'iya
kwatakpoọ eshi ọtso;
bya aburu onye mu
l'iya atukoje swiru eje
l'eze-ulo Chileke.
- 15 G'ọnwu byakwa egbukwota
ndu ọhogu mu egbukwota!
G'ẹphe bukwaru ndu ee-li
lẹ ndzu!
- Kẹle ẹjo-iphe kwawaru
ikwato l'ime obu phẹ.
- 16 Obenu lẹ mbẹdua bụ Chileke
bẹ mu araku;
kẹle mu maru lẹ Chipfu
e-mechaa bya adzọo mu.
- 17 Mu egudeje olu aphụ echiku
iya lẹ mkpu l'ụzenyashi;
mẹ l'utsu; waa l'eswe.
Mu maru-a l'oo-mecha
nụma olu mu.
- 18 Ọo-nafuta mu l'ẹka ndu
etso mu ọgu.
Ẹphe -dụkpokwaa igwerigwe
g'ẹphe aduhabe bẹ
ọo-nafutaele mu-a.

Ọ tọ dudu iphe, ephe eme mu.

¹⁹ Chileke, bu onye shi l'ichee
 nduta l'aba-eze iya
 be a-numa olu mu;
 bya anua phe chiipfu.

Kele ephe jikaru agbanwe;
 teme ophu ephe atsudu
 Chileke ebvu.

²⁰ Onye mu l'iya shi aswi oswi
 tsoru onya iya ogu;
 shi nno mebyia ogbandzu,
 ephe l'iya gbaru.

²¹ Opfu, shi iya l'onu ndu echi
 buruburu g'ukpa;
 ole iphe, jiru iya obu
 bu ndumashi.

Mbu l'opfu iya atu atutu ge
 manu urwazi;
 ole ootsu nko g'ogu-echi,
 a bataru nko.

²² Woru iphe ono, e boru ngu g'i
 vuru ono haaru Chipfu.

Oo-du-a ike gudeshia ngu;
 kele o tọ byadu aha
 ndu pfuberekoto
 g'ephe daa.

²³ Obenu l'oo gubedua,
 bu Chileke l'e-duru ndu
 ejo-iphe duba l'ime ilu;
 eka ephe a-ndu rekashihu.

Ndu egbu ochi waa ndu
 ntuphu-ire be i tii kwedu
 g'ephe kpo upfu
 l'eliphe-a.

Obenu le mbedua bu ngu be
 mu dakoberu.

56

*Ebvú-oma, Dévidi deru
 nu onye-ishi ebvu;
 ge gude olu ebvu, "Ndo beru
 l'achi, no uzanya" gua ya*

*Teke o deru iya bu
 ge ndu Filisitayinu
 guderu iya le Gatu*

¹ Gube Chileke; phunaaru mu
 obu-imemini;
 a -nonyaa; ndiphe woru
 mu lwee elwelwe;
 le ndu ohogu mu anoduje
 akpa mu ehú

- mkpurumkpuru.
- ² Mkpurumkpuru bẹ ndu achị
mu lẹ njo anọduje achị mu
kpabekpabe;
mbu l'a du igwerigwe gude
eku-onwonye etso
mu ogu.
- ³ Ndzu -nọdu agu mu; bue ngu
pho bẹ mu adakobeje.
- ⁴ Oo Chileke ono, mu anọduje
aja opfu iya ajaja ono bẹ
mu dakoberu.
Ophu ndzu agudu mu;
?bu gunu bẹ nemadzu
mmanu suru mu ememe?
- ⁵ Tekenteke bẹ ephe ewojeru
opfu mu gha igharaphu.
Iphe, bukpo iphe, ephe
arikpo ariri buepho
g'ephe eshi mee mu ejo-iphe.
- ⁶ Ephe dzukoberu bya
edomishia onwophe.
Mbu l'ephe anọduje edo okpa
mu achokpoeppo uzo,
ephe e-shi gbua mu.
- ⁷ ?Ephe e-gude eme ejo-ememe
ono nahu too?
Jiko Chileke; gudenu oke
ehu-eghu ngu chitsushia
ndu ono l'ophu.
- ⁸ I mawaru g'ootsube mu l'ehu.
I mawaru ge mu kwashiberu
enya-mini.
?Ti tukoduru iphemiphe ono
dekota l'ekwo ngu?
- ⁹ Mu -rakuę ngu pho bẹ ndu
ohogu mu adakobe
gbaphu azu.
Ophu doru mu enya bu lẹ Chileke
no l'eka iya nkemu.
- ¹⁰ Oo Chileke ono, mu anọduje
aja opfu iya ajaja ono;
mbu Chipfu ono,
mu anọduje aja opfu iya
ajaja ono;
- ¹¹ Oo Chileke ono bẹ mu dakoberu;
ophu ndzu agudu mu;
?bu gunu bẹ nemadzu suru
mu ememe?
- ¹² Gube Chileke; iphe, mu rifuru
angu lẹ mu e-meru ngu

búkwa mu bẹ ọ
tukoru l'ishi.

Mu a-bya egweru
ngweja-ekere nù ngu;
13 noo kéle ì nafutaru ndzù
mu l'ẹka ọnwu;
bya emekwaphọ gẹ mu
te vukota iphe daa iko.

Ọo ya bụ gẹ mu azọo ije
l'iphu Chileke l'ẹka
ìphóró dùru ndu
nọ ndzù.

57

*Ebvú-oma, Dévidi deru nù
onye-ishi ebvú; ishi ebvú iya
bù "Be mekwa gẹ mu laa l'iyi"*

*Teke o deru iya bù
teke ọ nahuru Sọlu gba;
je anọdu l'ime ọgba*

¹ Gbẹ Chileke; meeru mu
eze-iphe-oma!
Jiko meeru mu rọ eze-iphe-oma!
Kéle ọo l'ẹka ngu bẹ mu nọ
ezeru ndzù.

Mu a-nọdu lẹ mkpula oke
nùkù ngu ezeru ndzù;
jasù teke ẹjo-iphe-ẹhuka,
byaru mu nù-a
a-bvùebe.

² Mu araku Chileke;
mbù Okalibe-kakọta-shii;
mbù Chileke, atùkoje
iphemiphe mekọtaru
mu.

³ Ọo-gbẹ l'imigwe zia g'a bya
adzọo mu;
bya emeru iphere tù
ndu ono, achì mu
kpabẹkpabe ono.

Chileke e-goshi mu l'o yeru
mu obu; bya aburu
onye apfushije ike l'iphe,
o pfuru.

⁴ Mu nọ l'echilabọ oduma;
mbù-a; mu zẹkwa
l'echilabọ anù-ẹgbudu,
atajẹ anù nemadzù.

Ndu ézẹ phẹ dù g'arwa;
dù g'apfù;
tẹme ire phẹ nọdu atsu

- nkọ g'ogu-echi.
⁵ Goshinu ndiphe g'ị paberu
 ẹka; mbụ l'ị nọghataru
 akpaminigwe anọghata;
 gẹ ndiphe l'ophu ahụma
 g'ị dụ-be biribiri.
⁶ Ẹphe geru ụgbu kwabẹru mu
 l'uzo, mu eshi.
 Oo ya bụ; ẹhu rwushihue
 mu phọ arwushihu.
 Ẹphe gbeshi je ebua nsụ dobe
 mu l'atatiphu.
 Ole ẹphe mecharu daba lẹ
 nsụ obu l'onwophe.
⁷ Obu shihukwaru mu ike
 Chileke;
 k'ophu bụ lẹ mu e-gude
 obu mu g'ọ ha agụ ebvu
 etu ngu ẹpha.
⁸ Obu mu; tehu nwuru ẹnya.
 Unu tehu nwuru ẹnya;
 unubẹ ogelenda yee une;
 kele mbẹdua e-gudekwa
 ebvu kutee gẹregere
 nchi-abọhu lẹ mgbẹnya.
⁹ Mu a-nọdu l'echilabọ ndiphe
 kele ngu ekele
 gube Nnajiuphu.
 Mu anọdukwaphe l'echilabọ
 oha l'ophu gụ ebvu
 gude tua ngu ẹpha.
¹⁰ Noo kele n-yemobu ngu
 parụ ẹka.
 O tukuru imigwe l'ophu vọ
 pfurupfuru.
 Teme ire-lanụ nkengu dzuru
 akpaminigwe.
¹¹ Goshinu ndiphe g'ị paberu ẹka;
 mbụ l'ị nọghataru
 akpaminigwe anọghata;
 gẹ ndiphe l'ophu ahụma g'ị
 dụ-be biribiri.

58

*Ebvu-oma, Dévidi deru nù
 onye-ishi ebvu; ishi ebvu iya
 bụ "Be mekwa gẹ mu laa l'iyi"*

- ¹ Unubẹ ogbo-ikpe;
 ?ọ dukporu-a teke opfu,
 pfuru oto eshije unu
 l'onu futa?

?Unu pfubejekporu-a ẹka
oto kpee
unwu-eliphe ikpe?

² Waawakwa! Iphe, unu arije
l'ime obu unu buẹpho
g'unu e-shi mee iphe,
apfuduru-oto.

O buru mkpawere be unu
anọduje eme unwu-eliphe.

³ Ndu ẹjo-iphe eshije le teke
ẹphe nọ l'ẹpho ne phe
shiswee uto.

Ẹphe akpaphuhuje le teke a
dukwaduro ime phe.

Adzu ọka eshi phe le dedede.

⁴ Eru, ẹphe ataje egbu egbugbu
g'eru ẹjo agwo.

Ẹphe swọ-chishiru nchi ada
nkuchi g'oghu;
⁵ mbu oghu, ata anọedu opu,
onye rwaru iya ẹka l'iphu egbu;
gude epfuru iya opfu;
m'o betakpo o gbua ya
k'erengete igbu-aha.

⁶ Kpaa phe eze, nọ phe l'onu
jiko Chileke!

Jiko Chipfu; swoshinaa
oduma ono ẹpyii ono,
nogbaa phe l'onu ono!

⁷ G'ẹphe tashihukwa g'ẹka
mini sọru soghata.

Ẹphe -setaẹpho uta phe ke
kikiki g'ẹphe gbaa;
mekwaa g'apfu phe buru
inyiribachi!

⁸ G'ẹphe du g'ẹji, rwubashihuru
erwubashihu.

G'ẹphe te egudekwa ẹnya
phe huma ẹnyanwu ge nwata,
ne iya kworu ekwokwo.

⁹ K'ophu bu; ẹswa, a tsuberu
l'ite -bya eme g'oku
ngaa ẹnishi ite ono;

Chileke egudewaa oke
ẹhu-eghu iya zikota ite
ono g'oke pherephere;
m'o beta iphe, e shiberu l'ite
ono dukwadu oyi;
ozoo l'obyawaa eghehu.

¹⁰ Ndu pfuberekoto be ẹhu
a-tsọ utso;

m'ephe humaepho le
 Chileke apfuwa ndu
 ejo-iphe ugwo iphe-eji,
 ephe meru;
 mbu m'ephe wataepho azo
 ndu ejo-iphe pyaapya.

11 Oo ya bu; ndiphe epfuahaa su:
 "Ndu pfuberekoto be obunggo
 dukwaru eviya;
 mbu l'o kwa ire-lanu l'o
 nweru Chileke, ekpeje
 eliphe-a ikpe!"

59

*Ebvu-oma, Dévidi deru nu
 onye-ishi ebvu; ishi ebvu iya
 bu "Be mekwa ge mu laa l'iyi"*

*Teke o guru iya bu teke
 Solu yeru ndu nche, eje
 anodu eche ulo, o no
 nche g'e gbua ya*

¹ Nafuta mu l'eka ohogu mu;
 jiko Chileke mu!

Gbaaru mu odzori l'iphu ndu
 wulihuru vupyaabe mu!

² Nafuta mu l'eka ndu eme
 ejo-ememe!

Dzoo mu l'eka ndu
 mgbugbumadzu!

³ Kele-a; gube Chipfu;
 lewaro l'ephe domishiru
 onwophe kwabe g'ephe
 gbua mu.

Ndu nweru okpehu wulihuru
 etso mu opfu;
 ebe abu l'o duru ekemu,
 ephe turu, mu mebyijeru;
 teme ophu o dudu g'ephe
 ha, mu tupyajeru.

⁴ Ephe gbaru je edozia onwophe
 g'ephe tsoo mu ugu;
 l'ebe adu iphe, mu meru phe.

Jiko gbalihu; bya eyeru mu
 eka!

Lenaa ejo onodu, mu no!

⁵ Jiko Chipfu; mbu Chileke,
 bu Okalibe-Kakota-Ike;
 bya aburu Chileke ke
 ndu Izurelu;
 tehu etehu; je anua ohamoha,

bu lẹ mgboko aphụ!

Ba adukwa ndu ẹjo-iphe ono,
elekebeje ẹnya eme iphe,
a-tsuru nwibe phẹ ono,
ii-phuru obu-imemini!

⁶ Ọobujeru; ẹphe -lwa
l'uzenyashi;
ẹphe aba hanyihanyi
gẹ nkuta; tsoru mkpukpu
ejephe.

⁷ Lewarọ ẹnya; ẹphe -saa ọnu
phẹ tụa nkọ gẹ nkuta;
Ogu-echi eshi phẹ l'ire
ngushihu.

Ẹphe edobesuro l'ọ tọ dudu
onye nọmaru iphe,
ẹphe epfu.

⁸ Ọlobuele-a ọchi bẹ gube
Chipfu achije phẹ.

Ọo ọchi bẹ ọhamoha ono
anọduje ezi ngu.

⁹ Ọo gube Chileke bụ agbarike
mu.

Mu chiru ẹnya mu dzee l'eka
ị nọ.

Ọ bụru l'ime ngu bẹ mu
gbabarụ je ezeeru ndzụ.

¹⁰ Chileke, bụ onye yeru mu
obu bẹ a-gba mu ndzuta.

Chileke e-kwe gẹ mu gude
ẹnya mu hụma l'e
mekperu ndu ọhogu
mu.

¹¹ Be gbukwa phẹ egbugbu
gube Chipfu,
bụ onye mgbobuta anyi!

Ọdumeka bẹ ndibe anyi
a-zọhakwa iya.

Gudechia ike nkengu
chikashia phẹ!

Mee phẹ; mekpee phẹ!

¹² Iphe, bụkotakpoo opfu,
eshije phẹ l'ọnu
abujeerupho
mkpọkoro opfu.

Mbụ l'opfu, eshije phẹ
l'ogbogboromonu futa
abukotajeerupho iphe-ẹji.

Teme ẹphe nọdu egudeje ọnu
phẹ adzụ ụka;
bya egude iya atụ nwibe

phẹ ọnu.

Ọo ya bụ; g'ekuku ono,
 ẹphe anọduje eku
 onwophe ono nmakwaa phẹ
 g'ọnyà.

13 Gudenu oke ẹhu-eghu ngu
 mebyishia phẹ!

Mbụ g'iimebyishia phẹ
 ghiriri jasụ teke ẹphe
 a-bvụebe!

Ọo ya bụ g'unwu-eliphe
 l'ophu amaru l'oo Chileke bụ
 Eze ndu Ízurelu;
 tẹme l'ọ bụ eze
 unwu-eliphe mgburugburu.

14 Ọobujeru; ẹphe -lwa
 l'ụzenyashi;
 ẹphe aba hanyihanyi gẹ
 nkụta; tsoru
 mkpụkpu ejephe.

15 Ẹphe anọduje awuphe achọ
 ẹka ẹphe e-ri nri.

Ọ -buru l'ẹphe te erijiduru
 ẹpho; ẹphe agbọahaa
 ire gẹ nkụta.

16 Obenu lẹ mbedua a-gụ ebvu
 gude tụa ọnu g'ọkpehu
 ngu habe shii.

Ụtsu mbọku-mbọku bẹ mu agụje
 ebvu ẹhu-utso gude goshi
 g'eye obu ngu habe.

Noo kele ọo l'ime ngu bẹ mu
 agbabajẹ je edomia
 onwomu.

Tẹme ọ buru ngu bẹ mu
 agbabajẹ l'ime je ezeeru ndzụ;
 mẹ mu nọdu eje iphe-ẹhuka.

17 Gube ike, dū mu nụ;
 mu a-gụ ebvu tua ngu ẹpha.

Noo kele ọo l'ime gube
 Chileke bụ onye yeru mu
 obu bẹ mu gbabarụ je
 edomia onwomu.

60

*Ebvu-oma, Dévidi deru nụ
 onye-ishi ebvu;
 g'e gude olu ebvu,
 "Ojimbvu Ọgbandzu" gụa ya.*

Teke o deru iya bú teke ephe
 le ndu Arámu-Naharayimu
 waa ndu Arámu-Zoba
 lwuru ogu; mbú teke ono,
 Jiowabu lwaru bya etsoo
 ndu Edomu ogu bya
 lwu-kpee phe;
 gbua unu ojogu ukporo l'iri
 le Nsuda Únú.

¹ Gube Chileke; i jikawaru
 anyi woru anyi tukaa
 nanu nanu.

I shi avuru anyi ovuma.
 Ole nta-a be anyi arwo ngu
 su
 gi ghanaaru anyi iphu ozo jiko.

² Oo ngu meru eliphe;
 o nmaa jijijiji;
 bya emee ya;
 o gbawashihu.

Nta-a bu gi menaa g'eka
 i mekaru iya iphe
 kpochite;
 kele ongakwa anganga.

³ I hawaru ndibe ngu;
 ephe jee iphe-ehuka;
 bya echee anyi mee;
 anyi ngua akpo kulakula.

⁴ Obenu le ndu atsú ngu
 ebvu be i nuru
 ekwa-ohubama;
 g'ephe chilia gude lwua
 ogo k'okpobe opfu ono.

⁵ Gudenu okpehu ngu dzota
 anyi; zanu anyi enu;
 k'opfu ee-shi nno dzoo
 ndu i yeru obu.

⁶ Chileke nowaa l'ulo iya,
 du nsó pfua opfu su:
 "Mu e-gude agbo ogboo
 kewashia ali ndu Shekemu.

Teme mu eworu nsuda
 Sukotu bushia.

⁷ Giladu bu nkemu;
 Manase bukwarupho
 nkemu.

Ifuremu bu okpu, mu
 kpu l'ishi.

Jiuda bukwanuru
 mgboro-eze, mu apaje
 l'eka.

- 8 Mówabu bú ochi, mu akwoje
ókpa.
O búkwanuru lẹ Edómu bẹ
mu eyeshije akpókpa
mu dobe.
Ndu Filisitayinu bẹ mu
gbowaru oḡboo kpua.”
- 9 ?Bú onye e-du mu chířiri
werere duba lẹ mkpúkpu ono,
a kpuru kpúshia ike ono?
Mbú-a; ?bú onye e-duru mu
duba lẹ Edómu?
- 10 O kwa gúbedua Chileke bú
onye oḡbu.
Obenu l'í gbẹ jíkà anyi;
oḡphu í tii tsojeéduru ndu
oḡoḡu anyi eje oḡu.
- 11 Yeru anyi ẹka jiko g'anyi
mekpee ndu oḡogu
anyi;
kele eye ẹka k'unwu-eliphe,
bú iphe-mmanu.
- 12 Obenu l'anyi -noḡuwaa
Chileke l'ẹka bẹ anyi
e-mekpe phẹ gẹ mkparawa.
O buru iya e-hu ndu oḡogu
anyi agbagba-nchí
l'alí.

61

*Ebvú, Dévidi deru nu
onye-ishi ebvú; g'a
kpọru unu ye iya*

- 1 Numanu mkpu, mu echi jiko
Chileke!
Ngabẹ nchí l'epfupfu, mu
epfu anu ngu!
- 2 Mu no l'ẹka igwe beru
alí beru echiku ngu lẹ
mkpu.
Noo kele meji atọfu mu atọfu.
Dunuru mu je edobe l'oke
mkpuma, ka mu l'eli!
- 3 Kele oḡo ngu bẹ mu gbabarú
l'ime ngu je edomia
onwomu;
bya abúkwaru ngu phọ
bú ọlo-mgbobuta,
mu bahuru shi nno
nahú ndu oḡogu mu.
- 4 Oḡukwa mu ẹgu gẹ mu buru

l'ibe ngu jasú l'ojejoje;
mbú gẹ mu nọdujewaro lẹ
mkpula eze ñkù ngu
ezeru ndzú.

⁵ Kẹle gube Chileke nọmawaru
iphe, mu rifuru angú
lẹ mu e-meru ngu.

I mewaru gẹ mu tsoru ndu
akwabẹ ẹpha ngu ùbvù;
keta iphe-oma, iimejeru
phẹ.

⁶ Mena g'eze nọdu ndzú
ogologo!

G'apha, ọo-nọ l'eliphe-a shinu
l'ogbo sweru ogbo!

⁷ G'aba-eze iya nọdunu l'ataphu
Chileke jasú l'ojejoje!

Jiko g'iphe, ii-gude eche
iya nche bukwaru
n-yemobu ngu;
yẹe apfushi ike,
iipfushije l'iphe,
i pfuru.

⁸ Oo ya bú gẹ mu agú ebvu
gude tua ngu ẹpha
jasú l'ojejoje;
bya emeẹbekota iphemiphe,
mu rifuru angú
ememe mbọku-mbọku.

62

*Ebvú-oma, Dévidi deru nù
onye-ishi ebvu, bú Jiedutunu*

¹ Oo ẹpho Chileke kpoloko bẹ
mu daru ngaberu.

Kẹle ọo ya bú onye a-dzọta
mu nù.

² Oo yẹbedua nwẹkiya bẹ bú
agbara-mkpuma nkemu;
bya aburu iya bú Chileke,
adzoje mu nù;
bya aburu onye mu
agbabajẹ l'ime iya
l'oodomia mu.

Oo ya bú l'ọ tọ dudu onye
byaru l'enwubata mu
enwubata.

³ ?Bú teke ole bẹ unu
e-tsuberu nwoke
ọwa-a otsukputu?

G'unu hakọta bẹ e-mechaa

tùko búru mkpurupyata;
 g'èka igbulò;
 ọzoo mgbabu zeru
 tų-gbushia ndu nọ
 phẹ l'ime.

⁴ Iphe, unu shiberu ite iya bú
 g'unu nwufu iya l'aba-eze
 iya ono.

Adzú ọka nọdu atso unu
 ntumatu.

Unu nọdu egudeje
 ogbogboromonu unu
 agoru nwibe unu
 onu-oma.

Obenu l'ime obu unu bẹ unu
 anọduje atų phẹ ẹjọ onu.

⁵ Gube obu mu; nọdukwa
 kwabẹru Chileke
 nwẹkiya.

Kẹle ọọ ya bú onye mu ele
 ẹnya l'ẹka kpoloko.

⁶ Ọo yẹbedua nwẹkiya bẹ
 bú agbara-mkpuma
 nkemu;
 bya aburu iya bú Chileke,
 adzoje mu nų;
 bya aburu onye mu agbabajẹ
 l'ime iya l'o domia mu.

Ọo ya bú l'ọ tọ dudu onye
 byaru l'enwubata mu
 enwubata.

⁷ L'aa-dzọta mu bú l'ẹka
 Chileke bẹ ọ nọ.

L'aa-kwabẹ mu ùbvù
 búkwaru iya phọ bẹ ọ
 nọ l'ẹka.

Ọo Chileke bú eze
 agbara-mkpuma mu;
 tẹme ọ búkwaru iya phọ
 bẹ mu nọ l'ẹka ezeru ndzų.

⁸ Unu dakobe iya tekenteke
 kpọo unubẹ unwu-eliphe!
 Unu woru obu unu gheberu
 iya onu.

L'ọ kwa Chileke bú onye anyi
 nọ l'ime iya ezeru ndzų.

⁹ Amadų bú udzu-onu.
 Ohu búru iphe, adųdu iphe,
 ọ bú.

Ọ -búru g'atųa ẹrwa phẹ
 l'iphe, e gudeje tųa
 ẹrwa nemadzų bẹ ẹphe

tuko buru iphe-iphoro.

- 10 Unu ta akpokwaru obu ye
l'eme ndu ozo ewere!
Ophu unu egudekwa ana nfu
eku onwunu!
O betakpoonu eku nodu
abyaru unu
nyimunyimu;
unu ta akpokwaru obu
ye iya!
- 11 Chileke pfuakwaru iphe-a
mgbo lanu.
Mbedua numawa iya
ugbo labo;
mbu l'ikemike bu Chileke
nwekota iya.
- 12 Tembe l'oo gube Nnajiuphu be
n-yemobu kuru ishi l'eka.
Noo kele ipfufe onyemonye
ugwo g'iphe,
o meru gbaru.

63

*Ebvụ-oma, Dévidi deru
teke o no l'echiegu Jiuda*

- 1 Gube Chileke; oo ngu bu
Chileke mu!
Oo ngu bu onye mu anoduje
ele enya iya eswe
l'enyashi.
Ekipiri gube Chileke
anoduje akpo
obu mu jegirijegiri.
Oghoroko ngu aduje
mu l'echiegu;
mbu l'alị okponku,
mini adudu.
- 2 Mu humawaru g'ike du-be
ngu; yee g'i du-be
akpabiri;
ge mu shi ahumaje iya l'ulo
ngu, du nsọ.
- 3 Mu e-gude onu mu jaa ngu
ajaja;
noo kele n-yemobu ngu ka
ndzu ree.
- 4 Mu a-noduje ekele ngu ekele
jasu ge mu a-no-beru.
Teme o buru epha ngu be mu
e-gudeje chilia eka
imeli pfuru nu ngu.

- ⁵ Obu mu be epho e-ji g'onye
riru nri, e gude eba-anu;
waa umi okpu iya shia.
Onu mu e-gudekwanu
ebvu ehu-utso,
du mu l'ogbogboromonu
tua ngu epha.
- ⁶ Obujeru; mu -zee l'iphe-azee
mu; mu anyata ngu.
Enyashi l'ophu be mu
arikotaje ke nkengu.
- ⁷ Mu no le mkpula oke nkù
ngu agu ebvu ehu-utso.
Noo kele oo ngu bu onye
eyejeru mu eka.
- ⁸ Mu anoduje ngu ntse
tekenteke.
O buru ekutara ngu be
gudeshi mu nu.
- ⁹ Ndu achọ uzo, epehe e-shi
gbua mu mebyishia
ndzu mu
be aa-chiru ye l'ali-maa.
- ¹⁰ Ee-gude ogu-echi gbua phe
pyaapyaa.
Epehe aburu nri, a kpataru
doberu nkuta-oswa.
- ¹¹ Obenu le Chileke e-me g'ehu
tsoo eze utso.
Iphe, bukpo ndu egudeje
epha Chileke eri angu
be e-tu iya epha.
Onu ndu ntuphu-ire aburu
phe kpurukudukuu.

64

*Ebvu-oma, Dévidi deru
nu onye-ishi ebvu*

- ¹ Jiko Chileke; numanu mkpu,
mu echi eka mu epfu anu ngu!
Gbochite mu ge mu ta
noduhe atsù ndu ohogu
mu ebvu.
- ² Domia mu g'ejo-idzu,
ndu ejo-iphe achiru mu te erwu
mu l'ehu; mbu hanyihanyi,
ephe aba ekpu mu;
mbu ndu eme ejo-ememe.
- ³ Ndu abaje ire phe g'onye aba
mma.
Mbu ndu anoduje agba njo

opfu phẹ g'onye agba apfụ.
 4 Ẹphe edomije onwophe
 kwabẹru onye dẹbe ree.
 Onye ono -bya amaru;
 apfụ abụwaru iya nụ
 l'ẹhu kẹ pfuu.
 O to nwedu iphe, ndzụ iya
 agụ phẹ mẹ nanụ.
 5 Ẹphe anọduje eyeru nwibe
 phẹ ọkpụ-ikike g'ẹphe
 kebe ẹhu l'eme iphe-ẹji.
 Ẹphe epfuje sụ l'ẹphe e-je
 agbakacha ọnyà phẹ
 lẹ mpya.
 Ẹphe pfuchaa nno; ẹphe asụ:
 "Bụkwanu onye abya
 phẹ ahụma?"
 6 Ọo ya bụ; ẹphe -chịchaa
 ẹjo-idzu; ẹphe asụ:
 "Idzu, anyi chịru nta-a
 dụkpoo ree dụ-ghee
 ya adụ-ghe!"
 Uche amadụ yẹe obu iya bẹ
 ẹregede pakwarụ ẹka.
 7 Obenu lẹ Chileke e-seta apfụ;
 ẹphe -bya amaru bẹ ọ-gbakata
 phẹ tụa l'alị.
 8 Chileke e-me g'ẹphe vukota
 abalị dagbua ọchii.
 Ọ bụru iphe, opfu ọnu
 phẹ kpatarụ.
 Iphe, bụkpoo ndu hụmaru
 iya nụ bẹ e-kwe l'ishi
 gude kweru phẹ une.
 9 Ndzụ e-rwuta amadụ l'ophu.
 Ẹphe e-pfukashia iphe ono,
 Chileke meru ono;
 bya ebvuru shii rịa ya ọriri.
 10 G'ẹhu tsoo ndu pfuberekoto
 utso l'ime Chipfu!
 G'ẹphe gbabakwa l'ime iya je
 domia onwophe!
 G'iphe, bụkpoo ndu obu phẹ
 gụru iphóró tukwaa
 ya ẹpha!

65

*Ebvú-oma, Dévidi deru
 nụ onye-ishi ebvú*

1 Gube Chileke; ọ dụ ree g'anyi

- nọdu lẹ Zayọnu tua
 ngu epha!
 Anyi e-medzukọtaru ngu iphe,
 anyi riburu angu
 l'anyi e-meru ngu.
- 2 Ọo gùbe onye ono, azajẹ oku
 m'e pfuru nù ngu bẹ
 onyemonye a-wụ-pfuta.
- 3 Teke iphe-ẹji shi kapyabẹ anyi
 bẹ i shiele-a anọduje
 aguru anyi nvụ l'ẹjo-iphe
 anyi.
- 4 Ẹhu-utso bẹ a gọru nù onye
 ono, i họtaru dokube
 onwongu
 Gẹ gụ l'iya nọdu l'ibe ngu.
 Iphe, dọ ree, nọ l'ibe ngu
 ejije anyi epho;
 mbụ iphe, dọ ree,
 nọ l'eze-ulo ngu, dọ nsọ.
- 5 Gùbe Chileke, bụ onye
 ndzọta anyi;
 iphe, iigudeje zaa anyi ẹnu
 bụ iphe, dọ ebvu,
 egoshi apfubekoto nkengu.
- Ndu bu l'ẹka igwe beru alị
 beru;
 waa ndu bu lẹ mgboru ẹnyimu,
 kachakpọo anọdu ẹnya bụ
 ngu bẹ epe tuko chiru
 upfu kwẹe;
 6 mbụ gùbe onye bụ okpehu
 ngu bẹ i gude mee úbvú;
 epe nguchaaru anguru
 l'ẹka epe nọgbaa.
- I keru onwongu okpehu
 g'onye keru akpọ l'upfu.
- 7 Ẹnyimu, asọ gborogboro
 bẹ iimeje l'oderu yekete;
 mbụ l'ootu-buhu akpara.
- Ọhamoha -nọdu aba hanyihanyi
 bẹ iimeje;
 epe adaa ke
 nyonyoronyo.
- 8 Ndu bu ụzenya bẹ anọduje
 anma pyaapyaapya
 M'epe numa k'iphe,
 dọ biribiri, iimegbabẹ.
- Ndu shi l'uzo ẹnyanwu-awawa;
 waa ndu ụzo ẹnyanwu-arịba
 bẹ iimeje g'epe tọ ụzu-ẹhu-utso.

- 9 İ gbaru mini l'eliphe teke İ
byaru iya agbaphe;
shi nno mee ya;
ọ bürü alı ọma.
Enyimu nkengu be i meru ge
mini ji ejiji.
Ndiphe l'ophu be i meru g'iphe,
ephe koberu l'alı ọdu emehuru;
kele ọo egube ono be i
meru iya g'ọ du.
- 10 Mini be i dzeru;
ọ dọru adọru l'enyoru.
İ bya alwaa yegeyege
mini gude mee igbo;
ọ du nwuhanwuha;
shi nno gọru ọnu-ọma nọ iya
mee iphe, a koberu iya
wata efushi.
- 11 İ bya eworu eka-atutu
nkengu kpube apha
g'okpu-eze.
Teme iphe, bukpoọ ọzo,
i shiru be i dzeru iphe,
du ree ge mini.
- 12 Eswa bya erwushia
nọdugbaa ke nyimunyimu
l'echiegu.
Teme ehu-utso dọerupho ke
nyimunyimu l'ubvu.
- 13 Eka eecheje iphe-edobe
be aturu kuru ata nri.
Nsuda bu iphe, jiru iya nọ
bu iphe-akuku,
a kuru iya.
Iphemiphe ono tukoru akwa
evu; agọ ebvu ehu-utso.

66

*Ebvü-oma, e deru nọ
onye-ishi ebvu*

- 1 Unu tọa ọzu ehu-utso gude jaa
Chileke;
unube unwu-eliphe l'ophu!
- 2 Unu gọa ebvu gude kutsee
epha iya!
Unu etua ya epha; jaa ya
ajaja!
- 3 Unu sọ Chileke: "Ha!
Iphemiphe, inoduje
eme dukwa ebvu!
Ike ngu parọ eka k'ophu bu le

- ndu ohogu ngu adaje
 kpurumu l'iphu ngu;
 eka ndzu agu phe.
- ⁴ Ndiphe mgburugburu adaje
 kpurumu l'iphu ngu baaru
 ngu eja; gua ebvu nu ngu;
 mbu l'ephe aguje ebvu
 gude kutsee epha ngu.”
- ⁵ Unu byanu ahuma ozi,
 Chileke jeru!
 Chileke dukwa ebvu l'iphe,
 oomeru unwu-eliphe.
- ⁶ Onye meru enyimu;
 o buru ali, kpohuru nku.
 Ephe gude okpa ghaa enyimu
 ono.
 Ehu-utso ozi, o jeru tsoru
 anyi teke anyi no l'eka ono.
- ⁷ O gude ike okpu nkiya buru
 eze ojeje.
 Enya iya nodu ahumakotaje
 ohamoha!
 Oo ya bu g'o to dukwa ndu
 ejo okpoma ono l'e-je
 iya atupya!
- ⁸ Unu tua Chileke anyi epha;
 unube unwu-eliphe!
 G'a numanu ajaja, unu a-ja iya!
- ⁹ L'oo ya doberu anyi ndzu;
 bya emee g'okpa nguru
 anyi anguru g'o to chifu.
- ¹⁰ Noo kele gube Chileke
 hwaru anyi ama;
 bya emee anyi; anyi du ree
 ge mkpola-ochaa, a huru l'oku.
- ¹¹ I dutaru anyi duru ye
 l'onya;
 bya eworu oke ivu tukobe
 anyi l'okpurukpu.
- ¹² I meru g'unwu-eliphe wee
 anyi ishi kperekpere.
 Anyi jeru iphe, anwu chiru anyi;
 mini nmaa anyi.
 Ole i mechaaru duta anyi bya
 edobe l'eka anyi tusaru ehu.
- ¹³ Mu e-gude
 ngweja-akpo-oku je
 l'ulo ngu.
 Mu emedzukotaru ngu iphe,
 mu rifuru angu le mu
 e-meru ngu.

- 14 Mbú iphe, mu gude
ogbogboromonu mu
kweta;
bya egude onu mu pfua
le mu e-meru ngu;
teke mu eje iphe-ehuka.
- 15 Mu a-kputa ebili, tsuru eba
je egude gweeru ngu
ngweja-akpo-oku.
- Mu egbuaru ngu oke-eswi;
gbushiaru ngu egbu.
- 16 Unu byakpodapho bya
angabe nchi; iphe,
bukpoo unube ndu atsú
Chileke ebvu;
ge mu koru unu iphe, o
meru le ndzu mu.
- 17 Mu gude onu mu owa-a
raku iya.
- Mu gude ire mu tua ya epha.
- 18 Ome mu meru iphe-eji kwachia
l'obu mu;
me Nnajiuphu tege
angabekwa nchi anuma
olu mu.
- 19 Obenu le Chileke ngaberu
nchi;
numa olu mu okpobe anuma
teke mu epfu anu iya.
- 20 G'e tukwaa Chileke epha;
mbu onye ajikaduru
angabe nchi numa epfupfu,
mu epfu anu iya;
teme ophu o haduru egoshi
le ya yeru mu obu.

67

*Ebvú-oma, e deru onye-ishi
ebvu; g'a koru une ye iya*

- 1 Ge Chileke meeru anyi
eze-iphe-oma;
goru onu-oma nu anyi;
mekwapho g'iphu tusahu
iya l'ehu anyi.
- 2 K'ophu unwu-eliphe a-maru
uzo ngu;
teme ohamoha
amakwarupho
l'iidzotaje nemadzu.
- 3 G'unwu-eliphe kelenu gube
Chileke ekele!

G'iphe, bukpoo nemadzu
 mgburugburu kele
 ngu ekele!

⁴ G'ehu tsonaa ohamoha utso;
 g'ephe tunaa uzu
 eh-utso!

Kele ndiphe l'ophu be iikpeje
 ikpe, pfuru oto;
 teme o buru ngu anoduje
 akpo-ziru ohamoha,
 no l'eliphe uzo.

⁵ G'unwu-eliphe kelekwa gube
 Chileke ekele!

G'iphe, bukpoo nemadzu
 mgburugburu kele
 ngu ekele!

⁶ Oo ya bu; g'iphe, a koberu l'ali
 emehukwanu emehu.
 Teme Nnajiuphu, bu Chileke
 anyi ono agoru onu-oma
 nu anyi.

⁷ Chileke a-goru onu-oma nkiya
 ono nu anyi.

Oo ya bu ge ndiphe l'ophu
 jasu l'eka igwe beru
 ali beru awatakwanu
 iya atsü ebvu!

68

*Ebvü-oma, Dévidi deru
 nu onye-ishi ebvu*

¹ Ge Chileke zilihu;
 ge ndu ohogu iya agbaa
 nanu nanu!

Ge ndu o du ashí shikwa iya
 pho l'iphu gbalachaa!

² Zikashinaa phe nanu nanu;
 ge pherephere ezikashije
 enwuru-oku-a.

Oo g'unwu adazehuje le
 mgboru oku-a
 bu ge ndu ejo-iphe a-la l'iyi
 l'iphu Chileke.

³ Obenu le ndu pfuberekoto be
 eh-utso.

Epe a-nodu ete eswa l'iphu
 Chileke.

Epe egude eh-utso tee eswa
 teshia ya ike.

⁴ Unu gua ebvu nu Chileke;
 gua ebvu gude tua ya

ẹpha!

Unu kutsee onye ono,
anọduje l'ugbo-inya
iya agba l'urwukpu
onoya.

Ẹpha iya bụ Chipfu;
unu nọdukwa iya l'iphu
tee ẹswa.

⁵ Chileke nọ l'ibe iya,
dụ nsọ bụru Nna ndu
enwedu nna;
bya aburu onye agbajeru
unwanyi,
ji phẹ anọedu ọdzori.

⁶ Chileke ewojeru ndu bụ
nkinyi doo l'ipfu l'ipfu;
tẹme ọ nọdu edufutaję
ndu a turu mkpọro
l'ulo-mkpọro.

Obenu lę ndu kwefuru iya
ike bụ l'alị,
ẹjo anwụ echi bę ẹphe
bu.

⁷ Gube Chileke;
teke ị gbeshiru duta ndu
nkengu;
duru phẹ ghaa alị,
dabyiru mgbegere;
⁸ bę alị nmaru jiiijiii.

Igwe bya edzee mini l'iphu
gube Chileke, bụ onye
kę Sayinayi;
mbụ gube Chileke kę
Ízurelu.

⁹ Gube Chileke;
ọo ngu dzeru ogbodogo
mini;
gude gbaa alị-ihe ngu
unme teke ike bvuru
iya.

¹⁰ Ndibe ngu bya alaa l'ime iya
je eburu;
tẹme i shi l'ikpoto iphe,
i nweru nụ ndu ukpa iphe,
mkpa iya duru phẹ.

¹¹ Ọ bụ-a epfufu,
Chipfu pfuru opfu obu;
a dụ igwerigwe mee g'a
madzuru iphe,
o pfuru.

¹² Ọ sụru: "Ndu eze mę ndu ojogu

unu mee egwegwa
gude oso gbafu!"

Unwanyi, kuru l'unuphu;
wufuta bya ekee iphe,
a kwataru l'okwata.

¹³ Ndu ono shi zeshia l'odu
aturu du ge ndo,
a wukotaru nkú iya
mkpola-ochaa;
bya egude mkpola-ododo
mekota eba iya;
o nodu egbu nwijnwii.

¹⁴ Teke

Okalibe-kangokotaru-nu
chikashiru ndu eze
l'ali ono
be o duapho
g'aka-mini-sunoo,
dashiru l'eli ubvu
Zalomonu.

¹⁵ Ubvu ubvu, nogbaa le
Beshanu bugbaa oke ubvu,
paru eka;
mbu l'ubvu Beshanu bu
ubvu, nwegbaarú mpfukashi.

¹⁶ Unube eze ubvu,
nwegbaarú mpfukashi;

?Denu g'o nwuru unu
ejiru ubvu Chileke
ijiñya?

Mbu ubvu ono, Chipfu,
bu Chileke hotaru
je eburu buru eze ndibe
iya jasú l'ojejoje ono.

¹⁷ Ugbon-inya ke Chileke bukwa
unu-kuru-unu.

Nnajiuphu shi le Sayinayi
bya ibe iya;
eka o doberu nsó,
bu ubvu Zayonu.

¹⁸ Teke ono, i gbeshiru lashia
l'ephekerephe ono be i
dutaru igwerigwe ndu
i kpuru le ndzu lashia.

Ndiphe gweru iphe nu ngu ke
mmanu;
mbu je akpachaa le ndu
shi anoduje ekwefuru
ngu ike;
k'ophu gube Chipfu,
bu Chileke a-nodu

l'echilabọ phẹ.

19 G'ajaja bụru kẹ Nnajiuphu;
mbụ Chileke ọphu bụ onye
ndzọta anyi;
bya aburu onye evutaje
ivu ẹhu anyi vuru
mbọku-mbọku.

20 Chileke anyi bụ Chileke,
adzoje ndzụ.

Ọ bụru l'ẹka Chipfu,
bụ Nnajiuphu ono bẹ
eeshije nahụ anwụhu.

21 Chileke e-chikpọshi ndu
ọhogu iya ishi;
mbụ okpokoro ishi ndu
emekwadu ẹjo-ememe.

22 Nnajiuphu sọru: "Mu e-shi
lẹ Beshanu duta unu
duphuta azụ.

Mu e-je l'ọhu eze-enyimu je
agụta unu gude lwa;
23 k'ọphu unu a-bya azọ
ndu ọhogu unu
pyakapyaka.

Nkụta unu eketakwaphọ oke
ọphu rwuberu phẹ nụ."

24 Gube Chileke;
onyemonye gbẹwaa nta-a
huma gẹ ndibe ngu dzeberu
awụ alwa;
mbụ lẹ ndibe Chileke,
bụ eze mu dzebewaru
awụ ala l'ulo iya,
dụ nsọ.

25 Ndu nọ l'iphu bụ ndu aguru
phẹ ebvu.

Ndu etso ndu k'ono bụru ndu
akpọ une eye iya.
Akatikpo unwumboko,
nọdu akukwapho nkwa
etso phẹ.

26 Janaa Chileke ajaja
l'edzudzu-ọha!

Jaa Chipfu ajaja l'echi
ẹka ndu Ízurelu
dzukọberu!

27 Sụ-a; ndu edu phẹ nụ bụ
ọkpa-ipfu Benjaminu,
bụ ọkpa-ipfu kẹ nwata.

Ndu-ishi ọkpa-ipfu Jiuda;
waa kẹ Zebulun;

waa kẹ Nafutali nọdu
eze gbiigbiigbi
etso pẹ.

28 Gube Chileke;
rukotanu ike ngu!
Goshinu anyi okpehu
ngu Chileke;
mbu ike ono, i shi
gudehawaa ree ire l'opfu
ehu anyi ono.

29 Ndu eze e-gude k'eze-ulo ngu,
no le Jierusalemu bya
emeeru ngu iphe-oma.

30 Baaru ejo-oke-agiyi ono,
no l'èjì ono mba;
mbu oha ono,
achi ndiphe kpabekpabe
g'oke-eswi,
eme ena achi nweswi
oso ono;
jasu teke onyemonye
ewoze onwiya ali;
gude mkpola-ochaa
bya l'iphu ngu.

Chikashia ndu ono,
alwu ogu anoduje
agu g'egu-nri ono!

31 Ndu-ishi Ijiputu;
waa ndu Kushi be a-bya
achi-liaru Chileke eka.

32 Unu gua ebvu nu Chileke;
unube ali-eze
unwu-eliphe l'opfu!

Unu gua ebvu gude tua
Nnajiuphu epha!

33 Unu gua ya nu onye ono,
anoduje l'ugbo-inya
iya agba l'ephekerephe
urwukpu ichée ono;
mbu onye egudeje
oke olu tua egbigwe.

34 Unu tua onu g'ike Chileke
habe shii;
mbu onye akpabiri iya
tukoru Izurelu sweta;
onye bu akpaminigwe
egoshi g'ike iya habe shii.

35 Gube Chileke;
i du ebvu l'ulo ngu,
du nsọ.

Oo gube Chileke ndu Izurelu

emeje g'ike dū ndibe ngu;
 ọkpehu adū phẹ.
 G'ajaja buru kẹ Chileke!

69

*Ebvu, Dévidi deru nū
 onye-ishi ebvu; g'e gude olu
 ebvu, "Ojimbvu" gua ya*

¹ Dzọo mu jiko Chileke;

kẹle mini wọwaru mu
 l'ẹkpiri.

² Mu emiwa emimi emiba
 l'ẹpuchi;

ẹka adudu iphe, kọbe nvọ,
 dū iya nū.

Mu darwuwaru ọhu-mini;
 utso woru mu ria.

³ Mu chiwaru mkpu chita ike
 mu.

Ẹkpiri gowaa mu agogo.
 Teme mu nọdu aphuwaa
 ragaraga;

ẹka mu nọ ele ẹnya
 Chileke mu.

⁴ Ndu mu dū ashị l'ẹbe adū
 iphe,

mu meru phẹ kakwa
 ẹgbushi,

nọ mu l'ishi igwerigwe.

Mbū lẹ ndu ọhogu mu

pakpọoru igwerigwe;
 mbū ndu anọduje achọ ọzo,
 ẹphe e-shi mebyishia mu;
 l'ẹbe ọ dukpoo iphe,
 mu meru phẹ.

Ẹphe ekebutajẹ mu;

mu apfua ụgwo iphe,
 mu ezitaduru.

⁵ Gube Chileke;

i mawaru gẹ mu shi
 emeberu eswe;
 ọphu ọ dudu iphe-ẹji mu
 ọphu eemeru ngu lẹ mpya.

⁶ Gube Nnajiuphu, bụ Chipfu;
 bya aburu Okalibe-Kakota-Ike;
 te ekwekwa g'e gude iswi
 ẹhu mu mee ndu ele ẹnya
 ngu iphe-iphere!

Ọphu i kwekwa g'e gude
 iswi ẹhu mu meru iphere
 kpua ndu achọ ngu nū;
 jiko Chileke kẹ Ízurelu!

- 7 Kẹle ọọ l'iswi ẹhu ngu bẹ e
gude ekweru mu une;
bya eme iphe-iphere
ekpu mu.
- 8 Ndibe anyi bẹ mu dūwaa gẹ mu
bū onye byaru abyabya;
mbū unwune mu gẹdegede
gūbe mu onye ọhozo.
- 9 Kẹle obu, mu yeru ọlo ngu
rimiwaru mu ishi.
Iphe, bukpuo une,
e kweru ngu būru mbedua
vutaru ọnwu iya.
- 10 Mu rarū ẹkwa swia ẹgu
l'iphu Chileke.
Iphe ono tūkochaa būru iphe,
ẹphe gude kweru
mu une.
- 11 Mu yee uwe-aphū;
ẹphe gude iya gūaharu
mu ebvü.
- 12 Ndu dọru l'ọnu-abata
nọdu epfuru mu.
Mu būru onye ndu angū
mẹẹ gude agū ebvü-mẹẹ.
- 13 Ọle ọọ gūbe Chipfu bẹ
mu anọduje epfu anū.
Gūbe Chileke;
gude n-yemobu ngu
ono zakpọe mu phọ ẹnu
teke dū ngu ree;
bya adzọo mu
ọkpobe adzọdzo.
- 14 Lọfuta mu l'ẹpuchi;
b'ekwekwa g'o ria mu!
Nafutanu mu l'ẹka ndu mu
dū ashị!
Bya agufuta mu l'echi
ogbumini ono!
- 15 B'ekwekwa g'utso ria mu!
B'ekwekwa gẹ mu darwua
ọhu-mini!
Ọphu iikwekwa g'e lia mu
lẹ ndzū!
- 16 Zanū mu ẹnu gūbe Chipfu;
kẹle n-yemobu ngu
dū ree.
Ghanaaru mu iphu Chileke;
kẹle ị phunukaru
obu-imemini.
- 17 Be domikwaru mube onye
ejeru ngu ozi iphu!

- Zanụ mu ẹnụ ẹgwegwa;
 ọkele mu eje iphe-ẹhuka.
- 18 Kpìritanuru ntse bya
 adzọo mu!
 Gbafuta mu ọ m'obvu ndu
 mu l'ẹphe dụ l'opfu!
- 19 Ị mawaru g'ẹphe kweberu
 mu une;
 bya amakwarupho g'ẹphe
 meberu mu iphe-iphere
 kparụ.
- Ndu bu ọhogu mu be
 ị makotanuru-a.
- 20 E kwekwaru mu une jasụ
 ọkpoma wahuahaa
 mu awahụ.
- Nta-a be o mewaru mu;
 ọphu ike adụedu mu.
- Mu leri ẹnya onye a-phuru
 mu obu-imemini;
 ọphu ọ dudu.
- Mu bya elee ẹnya onye a-dụ
 mu obu;
 ọphu ọ dudu onye
 mu humaru.
- 21 Ẹphe wotaru mu iphe,
 egbu egbugbu ge mu ria
 g'ọ buru mu nri;
 bya edoberu mu mọe-veniga
 ge mu nguru ye iya.
- 22 Mekwaa ge nri,
 ẹphe doberu l'iphe phe
 buru igbudu tųpyabe phe.
- G'anụ, ẹphe gburu gude
 gwaa Chileke bukwaru
 ọnyà nmata phe.
- 23 G'ẹnya gbahụkwa phe ọchii
 g'ẹphe phụ-buhu ụzo.
- G'okwebe nyajikwaa phe ẹbo;
 g'ẹphe nyaa mgbaku
 jasụ l'ojejoje.
- 24 Tukoshinụ phe ẹhu-eghu ngu!
 Gudenụ oke ẹhu-eghu ngu
 kpegbushia phe!
- 25 G'ibe phe bukwaru ochobu.
 G'ọ tọ dukwa onye e-buru
 l'eka ẹphe
 kwarụ unuphu.
- 26 Ọkele ndu ẹphe anọduje akpa
 ẹhu bu ndu i chiru ẹchachi.
 Teme ọ buru ndu i mekaru

iphe bẹ ẹphe
 anọdujekwapho
 epfubyishi.

- 27 Haa phẹ g'ẹphe mebaa
 ẹjo-iphe yekọbe l'ọphu
 ẹphe mewaru;
 ọphu i kwekwa g'ẹphe keta
 oke l'apfubekoto nkengu.
- 28 G'e hufukwa ẹpha phẹ l'ẹkwo,
 e deru ẹpha ndu nọ ndzụ.
 Ọphu e dekwa ẹpha phẹ
 l'ẹka e deru ẹpha
 ndu pfuberekoto.
- 29 Mu daru ukpa;
 tẹme aphụ tsube mu ọnu.
 Gube Chileke;
 gẹ ndzọta nkengu
 dobenụ mu l'ẹka ta adudu
 iphe,
 e-me mu nụ.
- 30 Ọo ya bu gẹ mu agua ebvu
 gude tua Chileke ẹpha.
 Tẹme mu egude ebvu-ekele
 kutsee ya
 ọkpobe ekutse.
- 31 Ono bẹ a-ka Chileke atso
 ọtso eme l'a turu iya eswi;
 ọzoo l'a turu iya oke-eswi,
 mpu iya hagbaa kẹ
 phengara phengara;
 tẹme upyi ọkpa
 pheshihuchaa
 ya epheshihu.
- 32 Ndu wozeru onwophe ali
 humae ya phọ;
 ẹhu atsoo phẹ ọtso.
- G'obu unubẹ ndu achọ
 Chileke nọdukwa ndzụ!
- 33 Chipfu anumaje olu ndu
 adudu g'ọ dọ phẹ.
 Tẹme ndibe iya,
 a turu mkpọro bẹ ọ
 tọo gbakutajedu azu.
- 34 Gẹ ndu bu l'imigwe
 yẹe unwu-eliphe tua
 ya ẹpha!
- G'enyimu yẹe iphe bu l'ime
 iya tukokwapho tua
 ya ẹpha!
- 35 Kele Chileke a-dzọ Zayonu;
 bya akpukwaa mkpukpu,

nọ lẹ Jiuda.
 Ndiphe alaa ya je eburu mee
 ya l'oo-buru iphe phe.
³⁶ Ụnwu ndu ejeru iya ozi emee
 ya l'oo-buru okiphe phe.
 Iphe, bukpo ndu yeru epha
 iya obu be e-buru
 l'alị ono.

70

*Ebvu, Dévidi deru nụ
 onye-ishi ebvu gude
 nyataru Chipfu iphe*

¹ Gube Chileke;
 jiko menaa egwegwa
 bya adzo mu!
 Byanụ egwegwa bya eyeru
 mu eka; jiko Chipfu!
² G'iphe, bukota ndu achọ ụzo,
 epe e-shi gbua mu
 bukwaru ndu ee-meru
 iphere kpua;
 g'a tukwa phe eberebete.
 Chiphunu ndu agbaru mu ejo
 egomunggo azu.
 G'iphere ji phe iphu!
³ G'e meeru ujikputeru nụ ndu
 ekweru mu hee.
⁴ G'iphe, bukpo ndu achọ ngu
 nụ buru ndu ehu a-tso.
 Epe anodu ngu l'eka
 tee eswa.
 Ge ndu o du g'a su l'i dzotaru
 phe buru iphe,
 epe akpuru l'onu epfu bu:
 "Unu taa onu Chileke l'o
 paru eka!"
⁵ Obenu le mbedua bu onye
 ukpa bya aburu onye
 adudu g'o du iya;
 mbu l'oo gube Chileke bu
 onye eyejeru mu eka;
 bya aburu onye adzoje
 mu nu.
 Jiko Chipfu; b'akpokwa upfu!

71

¹ Oo gube Chipfu be mu no
 l'eka ezeru ndu.
 B'ekwekwa g'e kpua mu iphu
 le ntu jasu l'ojejeje.

- 2 Eshinu i bu onye
 pfuberekoto;
 nafutano mu!
 Yeru mu eka ge mu nahu!
 Gbobenuru mu nchi;
 dzoo mu!
- 3 Bunuru mu agbara-mkpuma,
 mu a-gbabaje je
 ezeeru ndzu!
 Tunaa ekemu su g'a dzoo mu!
 Kele oo ngu bu oke mkpuma
 nkemu;
 bya aburu
 ulo-mgbobuta mu.
- 4 Jiko Chileke mu;
 gbafuta mu l'eka ndu
 ejo-iphe;
 mbu l'eka ndu apfubeduru
 eka phe oto;
 waa ndu iwashi.
- 5 Kele oo ngu bu onye mu
 ele enya iya;
 gube Nnajiuphu,
 bu Chileke.
- Teme o buru ngu be mu
 dakoberu e -shi
 teke mu bu nwata.
- 6 Eshinu a nwuru mu bue ngu
 pho bu agbarike mu.
 Mu a-noduepho etu ngu
 epha jasu l'ojejoje;
 noo kele oo ngu kufutaru
 mu l'epho ne mu.
- 7 Ndu mu buwaru ndu du
 igwerigwe iphe-etu;
 obenu l'oo l'ime ngu be mu
 anoduje ezeru ndu.
- 8 Ewe l'enyasi be mu
 anoduje etu ngu epha;
 bya atu onu g'akpabiri ngu
 habe shii.
- 9 Jiko ba jikakwa mu nta-a,
 mu buwaa ogerenya-a!
 Ba gbakutakwa mu azu nta-a,
 ike buwaru mu-a!
- 10 Kele ndu ohogu mu
 epfukwaru mu ejo opfu.
 Teme ndu domishiru
 onwophe kwabe g'ephe
 gbua mu nodu
 anokobeje achu idzu mu.

- 11 Ẹp̄he asuje: “Chileke
jikaakwaru iya.
Unu ch̄ia ya gude;
kele ọ tọ d̄ekwa onye abya
iya agbaru mkpu.”
- 12 Ba n̄odukwa mu ụzenya
jiko Chileke!
Bya ẹgwegwa gube Chileke
nkemu;
bya eyeru mu ẹka!
- 13 G'ip̄he, buk̄poo ndu ebo
mu ibo buk̄waru ndu
iph̄ere e-me g'ep̄he ch̄ihu.
Gẹ ndu ono, eme g'ep̄he
meka mu ip̄he ono buk̄waru
ndu ee-kweru une bya
ajaa ewenu.
- 14 Obenu ẹ m̄bedua būep̄ho
l'ẹka ị n̄o b̄e ẹn̄ya
mu a-d̄u.
Mu a-n̄oduepho aka ngu etu
ep̄ha eje.
- 15 Mu e-gude ọnu mu pfua
ya mk̄p̄urumkpuru
pfushia ya ike s̄u
l'ị pf̄uberekoto;
t̄eme ị n̄odu adz̄oje nemadz̄u.
Ap̄f̄ubekoto ngu ono waa
ndz̄ota nkengu ono
habe shii
k'ophu bu ẹ mu ta aḡutadu
iya l'oḡu.
- 16 Mu e-gude ike gube Nnajiup̄hu,
bu Chileke
je ep̄fua l'oo ngu kpoloko
bu onye pf̄uberekoto.
- 17 Gube Chileke;
i shiwaa teke mu bu nwata
zita mu ip̄he!
Ip̄he, d̄u biribiri,
iimeje b̄e mu shīep̄ho teke
ono t̄uta ọnu iya
jas̄u nta-a.
- 18 Nta-a, mu buwaa ọgerenya,
ewo jiru ishi-a;
jiko Chileke;
ba gbak̄utakwa mu az̄u;
gbiriri jas̄u mu
ak̄ōeberu oḡbo ophu
abya n̄u g'ike ngu
habe shii;

mbụ kooru iphe,
bụkpoo ndu ee-mechaa
nwua l'okpehu ngu
parụ ẹka.

19 Apfubekoto ngu rwuru
akpaminigwe; gube Chileke;
mbụ gube onye ono,
meru iphe, parụ ẹka;
?Bụ onye aturu ngu;
gube Chileke?

20 A makwaru-a l'i mewaru
mu;
mu jee ikpoto iphe-ẹhuka,
parụ ẹka bya adu ẹjo ẹji;
ọle mu maru-a l'ii-mechaa
mezia ndzụ mu;
mbụ l'ii-kufuta mu
l'ime ilu.

21 Ii-me; aa-ka mu akwabẹ
ùbvù;
tẹme l'ị dukwa mu pho
obu ozo.

22 Gube Chileke mu;
mu a-kpo une gude tua ngu
ẹpha l'ị bụ onye apfushije
ike l'iphe, i pfuru.

Mu e-gude ogelenda gụa
ebvu tua ngu ẹpha;
gube Onye dụ Nso
kẹ Ízurẹlu.

23 Ogbogboromonu mu
ephenebo a-tụ uzu ẹhu-utso
nụ ngu;
mẹ mu nọdu agụ ebvu
gude etu ngu ẹpha;
mbụ mube onye ị gbafutaru.

24 Eswe l'enyashi bẹ ire mu
a-noduepho epfu iphe,
i meshiru gude goshi
l'ị pfuberekoto;
kẹle ndu shi achị mu lẹ njo
bẹ a jaru ewenu;
tẹme e mee; iphere ji
phẹ iphu.

72

Ebvụ, Sólomọnu deru

1 Jiko Chileke;
menaa g'eze kpeje ikpe
g'iikpeje!

Menaa gẹ nwatibe eze

pfube-eka-oto g'i pfulberu!

² Oo ya bu g'o kpeje ndibe
ngu ikpe, pfuru oto;
mbu hajeru ndu aakpa ehu
enge nhamunha.

³ Iphe, e-shigba l'oke ubvu
abyaru unwu-eliphe
a-buru ehu-guu.

O bukwarupho ehu-guu ono
e-shigba l'unwu ubvu.

O buru iphe, a-kpa iya nu bu
apfubekoto onoya.

⁴ Ndu eeme ewere,
bu l'echilabo oha
be oo-haru enge;
l'o dzota unwegirima ibe ndu
adudu g'o du phe;
zopyashia ndu eme phe
ewere ishi.

⁵ Ephe a-nodu atsụ ngu ebvu
jasu g'enyawu;
waa onwa a-noberu;
mbu e -shi l'ogbo sweru
ogbo.

⁶ Oo-du g'eka mini edze l'eli
osu, a suru asusu;
mbu g'eka igwe ayoru
mgboko eyo mini.

⁷ Teke oo-buru eze ono be ndu
pfuberekoto a-ja ajaja.

Ehu-guu a-tuko ekameka
sweta;
mbu noo gbiriri jasu teke
onwa a-fubuhu l'eliphe.

⁸ Oo-buru eze ndu shi
l'eze-enyimu owa-a bua
jasu l'eze-enyimu ophuu;
mbu ndu shi l'enyimu
Yufuretisu bua jasu l'eka
igwe beru ali beru.

⁹ Ndu bu l'echiegu a-bya
ephozeru iya;
teme ndu ohogu iya etsua
onu l'aja.

¹⁰ Ndu eze ndu Tashishi me ndu
bukube eze-enyimu anodu
atu akiriko anu iya.

Ndu eze ndu Sheba yee
ke ndu Seba
a-nodukwapho egudeje
iphe-oma abya ibe iya.

- 11 Ndu búkotakpoo eze
 mgburugburu l'e-phozeru iya.
 Ohamoha l'ophu e-jekotaru
 iya ozi.
- 12 Kele ndu adudu g'ò dú phẹ
 -raku iya bẹ ọo-dzọta phẹ;
 mbụ ndu iphe-ẹhuka byaru;
 ọphu ẹphe enwedu onye
 gbaru phẹ mkpu.
- 13 Ndu ike adudu;
 mẹ ndu adudu g'ò dú phẹ
 bẹ ọo-phuru obu-imemini;
 bya adzọta phẹ mee
 g'ọnwu te egbu phẹ.
- 14 Oo-gbafuta phẹ l'ẹka ndu
 emekpa phẹ ẹhu;
 waa l'ẹka ndu eme
 phẹ mkpawere;
 noo kele mee phẹ bẹ ọ
 guberu iphe.
- 15 Gẹ ndzụ ogologo
 búkwaru nkiya!
 G'e gwekwaru mkpola-ododo
 ndu Sheba nụ iya g'ò
 búkotaru nkiya!
 Gẹ ndiphe pfujekwaru opfu
 ẹhu iya nụ Chileke!
 Teme ẹphe agojekwarupho
 onu-oma nụ iya
 mbọku-mbọku!
- 16 G'iphe, a kuru l'opfu sokwaa
 kpukakpuka l'alì-a!
 Gẹ pherephere zikwa mee ẹkwo
 iphe,
 a kọberu akọbe l'eli úbvú
 g'ò tụa ụzu; g'ẹkwo oshi,
 pfugbaru l'úbvú
 úbvú Lébanonu!
- Gẹ nemadzụ zushikwa buru
 ẹswa l'igu lẹ
 mkpukpu ono!
- 17 G'ẹpha iya nọdukwa jasụ
 l'ojejeje.
 G'údù iya jedzukwaru
 ẹkameka g'ẹnyanwu.
 Ohamoha bẹ aa-gbẹ iya l'ẹka
 ọru onu-oma nụ;
 teme ọha l'ophu ekua ya
 onye a ọru ẹhu-útso nụ.
- 18 G'ajaja buru kẹ Chipfu,
 bú Chileke;

mbù Chileke kẹ ndu Ízurelu;
onye bue ya pho
kpoloko emeje iphe,
dù biribiri.

19 G'ajaja bukwarupho k'ẹpha iya
ono, dù biribiri ono
jasu lẹ tuutuutuu
lẹ mijimiimii!

G'ogbunwjinwii ya tukokwa
mgboko l'ophu sweta!

Nokwa g'ọ dù; bya aburu g'ọ dù!

20 Nokwa mkpochi-ishi epfupfu,
Dévidi nwa Jiesi pfuru
nù Chileke.

73

Ebvú-oma, Asafu deru

1 Gẹ mu gbua ya tororo;
Chileke dukwaru ndu
Ízurelu ree;
mbù ndu ono,
obu phẹ guru iphóró.

2 Obenu lẹ mbedua bẹ ọ
phoduru nwanshii
mẹ ọkpa echifu mu;
mbù l'ọ phoduru nwanshii
mẹ mu ta aduhe ike
pfuru l'iphe, mu pfuru;

3 ẹka mu wataru ejiru ndu
etu onwophe ẹpha ijiyenya;
kele mu humaru lẹ ndu
ejo-iphe bẹ ẹhu dù guu.

4 Ọ tọ dùdu iphe,
atsù phẹ l'ẹhu.

Ẹhu dù phẹ ree;
tẹme ẹphe shihu ike.

5 Ọphu ọ dùdu iphe,
atsù ndu ọzo l'ẹhu atsùje
phẹ l'ẹhu; ọphu ẹhu,
emeje ndiphe emedu phẹ.

6 Ọ buru iphe ono meru g'ọ
gude eku-onwonye buru
ọleka, ẹphe woru tukpoo
onwophe l'olu.

Eme nemadzu mkpawere
buru uwe, ẹphe eye l'ẹhu.

7 Ẹphe daa okporokpo jasù
enya ribachaa phẹ ariba.
Tẹme ejo-idzu ji phẹ ọkpoma
ebushihu ebushihu.

8 Ẹphe egudeje ejo opfu aja

- nemadzu ewenu.
 Eṗhe anọduje etu onwophe
 ophushugbu;
 teme uja, eṗhe anọduje
 abọ buerupho g'ephe
 e-me mee ndu
 ozo ewere.
- ⁹ Eṗhe anọduje epfuru Chileke,
 bu l'imigwe ejo opfu.
 Ire phe nọdu eje
 phururugbadaa
 l'eliphe.
- ¹⁰ Noo iphe, meru g'o gude
 ndibe mu ghakọbe
 tsoru phe;
 bya atuko iphemiphe,
 shi phe l'eka nguru
 ye l'epho wutukumu.
- ¹¹ Eṗhe nọdu asuje: “?Denu
 ge Chileke e-shi maru?
 Okalibe-kakota-shii;
 ?o duru ophu o maru?”
- ¹² Waa ge ndu ejo-iphe du baa:
 O to dudu iphe, erwuje
 phe l'ehu;
 teme eku nọdu
 anọduje abyaru
 phe gbukugbuku.
- ¹³ Su-a; mbedua, suru le mu
 e-me obu mu g'o gua
 iphoro bukwa
 onye-eswe be mu bu.
 Mbụ l'eka mu kworu
 l'iswi-odumma
 tukochaa buru iphe-mmanu.
- ¹⁴ Kele o to dudu mboku-mboku
 a taa nudu mu aphu;
 teme ophu o dudu mboku,
 mu nghajeru
 g'iphe-ehuka ta
 adapfuta mu.
- ¹⁵ O me mu -jeru epfugbua g'o
 du mu;
 me o -bukwaru mgbamu
 be mu agba ogbo owa-a,
 bu unwu Chileke-a.
- ¹⁶ Obujeru; mu -jee eme g'iphe
 ono kabekpoo doo mu
 enya ilile;
 o gbẹ kabaa mu nu
 egburwashị ehu;

- 17 gbiriri jasụ mu bya abahụ
l'ulo Chileke, dū nsọ.
Ọ bụrụ ẹka ono bẹ mu nọ;
o doo mu ẹnya;
mbụ iphe, e-mechaa
nwụaru phẹ nụ.
- 18 Sụ-a; iiwojeru phẹ dobe
l'ẹka echi ẹturu;
gbahaa phẹ ẹka;
ẹphe abya adaa
l'alị mebyishihu.
- 19 Ọ tọ dudu g'oo-nọ-bejeru;
ẹphe aburu okorobo
iphe.
- L'e yee phẹ ebvu jasụ l'a zata
phẹ wushia.
- 20 Ẹphe aduje ẹ nrwọ, a rwọru;
o -be l'utsu a zohaa ya.
Nokwaphọ g'ẹphe achihuje
l'iphu gube Chipfu
m'ị gbalihu.
- 21 Teke ono, mu shi agụ aphụ ono;
mbụ teke ono, aphụ shi
tsọru ime obu mu ono;
22 bẹ mu shi bụrụ onye-eswe,
amadụ onwiya ẹkicha.
- Teme mu shi dū
g'anụ-egbudu l'atatiphu ngu.
- 23 Obenu l'iinoduje mu phọ
ntse tekenteke.
I setaeru mu phọ l'ẹkutara
gudeshia.
- 24 Ọ ẹpho g'ị chiru idzu
l'ii-nọdu edu mu bụ
g'iinoduje edu mu;
k'ophu bụ e -mechaa;
g'ị duru mu laa
l'o-gbu-nwiiinwii nkengu.
- 25 ?Bụ onye bẹ mu nwebaru
l'imigwe,
abudu gubedua?
Eshinu mu lẹ ngu nọ ta
adụekwa iphe, nọ l'eliphe;
agụkwadu mu ẹgu.
- 26 Ike abvuje mu l'ogwẹhu
bvụ mu l'obu;
obenu l'ọo Chileke bụ onye
agbatajẹ mu ike l'ime obu.
Ọ bụrụ iya bụ okiphe mu jasụ
l'ojejeje.
- 27 Ndu nọ ngu ẹnya a-buru

mkpurupyata;
l'i mebyishia ndu i gudedu
ire phe eka.

28 Obenu le mbedua be ehu
anoduje atso utso le mu
no-kube Chileke;
mbu le mbedua wowaru
Nnajiuphu, bu Chipfu;
mee eka mu a-noduje
ezeru ndzu.

Oo ya bu le mu e-gude onu
mu kokota iphe,
du ree, iime l'ehu mu.

74

Èvù, Asafu kwaru

1 Gube Chileke; ?denu g'o gude
i jika anyi jasù l'ojeje?

?Denu g'o gude oke
ehu-eghu ngu nodu akpu
tutuutuu l'iphu igwe aturu,
iiche echeche?

2 Nyatakwa igwe oha ono,
i zururo teke du enya
enya ono;
mbu okpa-ipfu ono,
i gbataru l'itumo mee phe;
ephe buru okiphe ngu ono.

Nyatakwaphe ubvu Zayonu
ono, i bu ebubu ono.

3 Shikpodapho uzo ono huma
g'e mebyishibeberu iya;
mbu ejo-iphe, ndu ohogu
ngu meru o nwuru
ulo ngu ono, du nsò ono.

4 Ndu achì ngu le njo
wubatakwaru
l'ulo-ndzukò ngu;
bya agboru ogboo kpua ya.

Ephe woru echii kpobe
iya gude goshi l'o
kaleru phe.

5 Ephe nodu eme g'onye pa
ogbunku tsoru egbudu
egbudu; egbutsushi iphe,
bukpoo oshi, o humaru.

6 Iphe, bukpoo iphemiphe,
a pyiru apyipyi
b'ephe gude ogbunku gude
ongu kukposhichaa
akukposhi.

- 7 Ụlo ngu, dụ nsọ b'ephe
nwuru oku yee o tsua
tsurwua ali.
- Ephe woru aka ono, i hotaru
g'ọ buru aka ii-buru
eburu ono pharwushia.
- 8 Ephe ndu epfuje l'ime
okpoma phe su:
“Anyi e-mebyishichaa
ya g'ọ hakotakpoo!”
- Ephe tuko ekameka,
e shi anoduje abaru
Chileke aja tukota
oku o tsua ya tsufu.
- 9 Ophu o dudu iphe-ohubama,
du biribiri,
eemejekwaduru anyi;
teme ophu o duedu
ndu mpfuchiru phoduru nu;
ophu o dudu g'ọ ka
mma l'oo onye lanu
l'echilabo anyi,
maru g'egube iphe
owa-a l'a-no-beru.
- 10 ?Ndu ohogu ngu a-nmakpoo
ngu phulaphula jasụ
teke ole gube Chileke?
- ?Ndu i du ashi egudewaro
epfubyishi epha ngu
jasu l'ojejeje too?
- 11 ?Bu gunu kparu iphe,
iisela aka ngu azu;
mbu ekutara ngu?
- Chifuta aka l'iphu utapfu
gude mebyishia phe.
- 12 Obenu l'oo gube Chileke
bu eze nkemu,
e -shi l'edenwede.
- Oo ngu byaru adzoo
unwu-eliphe.
- 13 Oo gubedua gude ike
ngu chiwaha
eze-enyimu ebo.
- Ejo-anu, bu le mini b'i
chikposhicharu
ishi echikposhi.
- 14 Oo gubedua zopyashiru
ejo-oke-agiyi ishi;
woru iya nu anu,
bu l'echiegu g'ọ buru
nri iya.

- 15 Oo gubedua gbafushiru
ogba yee nggele;
mini shi iya soshihu.
I bya amichata mini le
enyimu,
aso gborogboro.
- 16 Eswe bu nkengu;
enyashi buru nkengu.
O buru ngu meru enyanwu
yee onwa dobe;
ephe keru jimujimu.
- 17 Oo gubedua tubuhawaru
eka oke ali a-kpagbaa
le mgboko-a mgburugburu;
bya edobe onanwu
dobe udzumini.
- 18 Nyatakwa ge ndu ohogu
ngu chiberu ngu
ochi Chipfu;
mbu ge ndu-eswe
pfubyishiberu
epha ngu.
- 19 B'e wokwaru ndzu
nwa-ndo-nwenu
ngu woru ye l'eka
ejo anu-egbudu!
Ba zohakwa ndibe ngu,
bu ndu eje iphe-ehuka.
Ba hakwa phe g'ephe nodu
iya nno ojejeje!
- 20 Nyatakwa ogbandzu anyi
le ngu;
noo kele mkpawere
dukwa l'iphe,
bukpoo eka agba ochii l'ali-a.
- 21 B'ekwekwa ge ndu eemekpa
ehu gude iphere
tsuphu azu.
Ge ndu ukpa me ndu adudu
g'o du phe janaa epha
ngu ajaja!
- 22 Gbalihunu gube Chileke
pfua l'onu onwongu!
Nyatakwa ge ndu eswe
eshije l'utsu chia ngu
ochi jasu nchi ejihu.
- 23 Ba zohakwa hanyihanyi,
ndu achu ngu le njo aba;
mbu wowoowoo,
ndu wulihuru etso ngu
opfu atu mkpurumkpuru

sekpu ngu.

75

*Ebvu-oma, Asafu deru nū
onye-ishi ebvu; ishi ebvu iya
bū “B'ekwekwa gē mu laa l'iyi”*

- ¹ Anyi ekele ngu ekele gūbe
Chileke;
anyi ekele ngu ekele.
Ndu eku epha ngu atū oṅu
iphe, dū biribiri,
iimeje.
- ² Oo gūbedua, bū Chileke sūru:
“Mu dobewaru teke mu e-kpe ikpe;
kpee ya nhamūha.
- ³ Teke eliphe l'ophu; mē iphe,
bū ndu nū iya nū
anma jiiijiii;
bū yēbedua bē egudeje itso
iya gudeshia ya ike.
- ⁴ Ndu eku onwophe bē ya
asūje: Unu hanaa
eku onwunu!
Ya asū ndu ejo-iphe: Unu ta
malihe mpu unu imeli!
- ⁵ Unu ta amalishiru
igwe mpu!
Unu te ewoshinuru olu
pfūbe kanganaa
asa kpaakpaa!”
- ⁶ Ekutse amadū te eshidu
l'ūzo eṅyanwu-awawa;
ophu o shidu l'ūzo
eṅyanwu-adada;
ophu o shikwapho
l'ūzo echiēgu.
- ⁷ Oo Chileke bū onye
ekpeje ikpe.
Oo ya ekudajē onye owa-a;
l'o kutsee onye ozo.
- ⁸ Chipfu pa okoro l'ēka.
Iphe, jiru iya nū būru mē,
ata kpītikpiti, adūdu iphe,
e yeduru iya gude mee
ya o shihu ike.
- O nōdu abūjeru;
a -nōnyaa l'ō wūshia ya.
Iphe, bū ndu ejo-iphe,
kuru l'eliphe angua ya
jasū l'ō bvū.
- ⁹ Obenu lē mbēdua a-nōdu

ete ẹswa jasù
l'ojeje.
Mu a-nòduepho agu
ebvu etu Chileke kẹ
Jiékọpu ẹpha.
10 Mu a-swòshicha ndu
ẹjo-iphe mpu,
ẹphe gude eme ike;
wolia mpu kẹ ndu
pfuberekoto g'ọ
pfuru kanganaa.

76

Ebvú-oma, Asafu deru
nú onye-ishi ebvu; g'a
kpọru une ye iya
1 Chileke bẹ a maru amaru
lẹ Jiuda.
Ẹpha iya tükowaru alì
Ízurelẹ ngakọta.
2 Ẹka ọlọ iya nọ bụ lẹ Salemu.
Ẹka o bu ebubu bụru l'úbvú
Zayọnu.
3 Ọo l'ẹka ono bẹ ọ nọ
gbakwoshia apfụ,
enwu ọku, ndu ọhogu iya
shi agba.
Ọ bya anyakwoshikwaphọ
ogu-echi pẹ; waa iphe,
ẹphe shi egbobeje
gude zeeru onwophe;
mẹkpoo iphemiphe,
ẹphe shi egudeje alwụ ọgu.
4 Onye akpabiri bẹ ì bụ.
Ì dù biribiri dughata
úbvú úbvú, bụ iphe,
jiru iya nù bụ anụ-egbudu.
5 Ndu gbaru mkparawa bẹ a
kwawaru iphe pẹ ọkwata.
Ẹphe kua mgbenya ikpazụ pẹ;
ọphu ọ dudu ndu ọkpehu
dù m'onye lanụ,
duru ike mee ẹka ụkporo.
6 Gube Chileke kẹ Jiékọpu;
ọ bụ-a mba bẹ ì barụ pẹ;
inya pẹ;
waa ụgbo-inya pẹ
l'ophu keshiru l'ẹka lanụ.
7 Ọo ngu nwẹkinyi ngu bẹ ọ
gbaru g'a tsuje ebvu.

?Bú onye a-dú ike pfúru pfúshia
ike l'iphu ngu m'èhu wata
ngu egu egu?

8-9 Gúbe Chileke;
teke ì gbalihuru g'i
kpee ikpe;
shi nno dzọta ndu aakpa
èhu l'eliphe;
bè ì nọ l'imigwe
bua ikpe.

Alì tsùhu ngu ebvu
daa nyonyoronyo.

10 Oo ya bú l'òobujeru;
i -tukoshi ndiphe
oke èhu-egu ngu bè
aagbèjenu tuahaa
ngu èpha.

Nwa ndu òphu èhu-egu
ngu òbu haphodoru
aburu ndu akpọ
egomunggo òkpólohu.

11 O -buru l'unu rifuru Chipfu,
bú Chileke unu angu
sù l'owa-a iphe,
unu e-meru iya;
unu wotakwa iphe òbu
bya emeèbekota iphe,
unu kweru ukwe iya.

G'iphe, búkpoo ndu
bupheru pè
mgburugburu wota iphe-oma;
bya emeeru onye lanù ono,
gbaru g'a tsùje iya
ebvu ono.

12 Oogwerishije òkpoma
ndu-ishi egwerishi.

Ndu eze unwu-eliphe
nọdu atsu iya ebvu.

77

*Ebvú-oma, Asafu deru nù
onye-ishi ebvu, bú Jiedutunu*

¹ Mu chikuru Chileke lè mkpu
g'o yeru mu èka.

Mu chikuru Chileke
sù g'ò nùma olu mu;
ò nùma olu mu.

² Teke mu eje iphe-èhuka
bè mu chọru
Nnajiuphu.

Ènyashi ophu bè mu

- chilikotaru ẹka imeli
epfu anụ Chileke;
ophu ike abvuduru mu.
Teme ophu obu mu ekwedu
g'a duta iya aduta.
- ³ Mu nyataru gube Chileke bya
atsua ude.
Obu mu bya ebvuru shii
rikota oriri jasụ ike
bvụ mu.
- ⁴ I meru ophu mgbenya
atuduru mu.
Iphe ono tsutabe mu l'ehu
k'ophu o kporu mu opfu.
- ⁵ Mu bya egude egomunggo
bya elee enya le teke
ndiche; mbụ apha,
dukpowaa enya enya.
- ⁶ Mu bya anyata egube ebvu,
mu shi anoduje agu
l'enyashi.
Mu bya ebvuru shii rikota
oriri mkpurumkpuru.
A nonyaa; mu jia obu mu su:
- ⁷ “?Nnajiuphu a-jikawaro anyi
jasu l'ojeje to?
?To dukpoedu teke oo-nonya
l'o goshi l'anyi du iya-a l'obu?
- ⁸ ?O pfuru le n-yemobu iya
ono te erwubaedu
anyi ẹka jasụ l'ojeje to?
?O du g'o to byaedu
emebaru anyi iphe,
o kweru ukwe le ya
e-meru anyi to?
- ⁹ ?Chileke zohawaru
obu-imemini nkiya to?
?O du g'o vwaru ovuma
su le ya taa phueduru
anyi obu-imemini?”
- ¹⁰ Tobudu iya bu; mu su:
“Waa iphe,
kachakpo mu atsụ
l'ehu baa.
Ole mu anyata teke
Okalibe-kakota-shii
ono shi egudeje
ekutara iya eme ike.”
- ¹¹ Mu a-nyata iphe-kpaakpaa,
Chipfu shi emeje;
mbụ le mu a-nyatakota

- iphe, dū biribiri, i shi emeje.
 12 Mu e-bvuru shii rja ọriri l'iphe,
 i mekotaru teke ono.
 Mbū Ọkalibe ọka-ngo,
 i shi emeje teke ndiche
 bẹ mu a-rivucha l'ọriri.
 13 Gube Chileke; ọzo ngu dū nsọ!
 ?Denu agwa, habe shii gẹ
 Chileke anyi?
 14 Ọo ngu bụ Chileke,
 emeje ọhumalenya.
 Iimeje gẹ ndiphe hūma g'ike
 dū-be ngu.
 15 I gude ọkpehu ngu gbafuta
 ndibe ngu;
 mbū gbafuta oshilokpa
 Jiékpọ yẹ Jiósefu.
 16 Sụ-a; mini hūmaru gube
 Chileke;
 mbū l'enyimu,
 asọ asoso hūmaru ngu;
 ndzū rwuta iya;
 tẹme ogbumini nmahuchaa
 pyaapyaapya.
 17 Igwe dzeru mini;
 akpaminigwe
 raa gbagbagba;
 tẹme ebemu-igwe nọdu alo
 phaaphaa l'ekameka.
 18 A nūmaru ọda egbigwe,
 iitu l'echi oke pherephere.
 Ebemu, iilo phaaphaa buri
 iphóró, e gude ahuma
 ọzo l'eliphe;
 Alị l'ophu tsuhu ebvu;
 nmahụ jiiijijii.
 19 I ọgboru gbororo l'echi
 eze-enyimu.
 I shijaru eze-ogbu-enyimu,
 parụ ẹka ghata;
 ophu ọ buri l'a hūmaru
 ẹka i zọru ọkpa.
 20 I gbẹ l'eka Mosisu yẹ Eronu
 dua ndibe ngu g'onye
 edu aturu.

78

Évù, Asafu kwaru

- ¹ Unubẹ ndu mu; unu numa
 iphe, mu ezi!

- Unu ngabẹ nchị numa opfu,
shi mu l'onu!
- ² Gẹ mu bya asaa onu nmaru
etu nu unu;
gẹ mu bya avoshichaa opfu,
e domiru edomi e -shi
teke ndiche.
- ³ Iphe ono bu iphe,
anyi numajehawaru;
bya aburu iphe, anyi maru.
O bu iphe, nna anyi oche phe
shi akojehawaru anyi.
- ⁴ G'ike Chipfu habe shii;
teme waa iphe,
gbaru k'etu epha; yee iphe,
du biribiri,
o mekotaru be anyi te
edomiduru unwu phe edomi;
Anyi e-pfucharu iya ogbo
ophu dukwadu l'iphu.
- ⁵ O doberu unwu Jiékọpu
omelali, ephe e-tsoje;
bya atua ekemu dobe;
o nguru anguru l'ali Izurelu;
bya akaru ndiche anyi phe
g'ephe zikwaa ya
unwegirima phe.
- ⁶ K'ophu ogbo ophu abya nu
a-maru iya;
mbu ndu ophu e teke
anwukpooda nu anwunwu.
Ephedua egudekwa iya pho
zia unwu nkephe.
- ⁷ Oo ya bu g'ephe akporu obu
ye le Chileke.
Ephe ta azohaedu iphe,
o meshiru.
Ephe edobedzua ekemu iya
g'o ha.
- ⁸ Ephe ta aduedu gẹ nna phe
oche phe shi buru ogbo ejo
okpoma; buru ogbo,
kwefuru Chileke ike;
mbu ogbo, adudu teke obu
phe ngujeru anguru l'eka
Chileke no;
teme ophu o dudu teke ephe
pfushijeru ike l'iphu iya.
- ⁹ A makwaru-a l'unwoke
Ifuremu gude apfu kwaa
onwophe ngwogu;

obenu l'ogu tsuru;
 ephe ye okpa l'oso
 gbalachaa.

- 10 Ogbandzu ephe le Chileke
 be ephe mebyiru;
 ophu ephe emeduru
 kunyabe iphe,
 o turu l'ekemu.
- 11 Ephe zohaa iphe,
 Chileke meshiru;
 mbu iphe, du biribiri,
 o meshiru goshi phe.
- 12 O meshiru iphe,
 du biribiri l'iphu nna
 phe oche l'ali Ijiputu
 le mgbegu Zowanu.
- 13 Eze Enyimu be o keru
 ebolechiko dua phe dughata.
 O mee mini; o kpua
 oronmono g'igbulo.
- 14 Iphe, o gude dua phe l'eswe
 bu urwukpu;
 bya egude iphoro oku
 dua phe l'enyashi
 mboku-mboku.
- 15 Agbara-mkpuma be o
 gbajaharu ebo l'echiegu;
 shi l'eka ono nu phe mini,
 doru nyimunyimu
 g'oke-enyimu.
- 16 O buru eka mkpuma gbaru
 oru be o meru;
 mini soshihu soaha
 gborogboro ge nggele.
- 17 Obenu l'ephe emeele iya-a
 iphe-eji.
 Ephe nele-a l'echiegu ono
 ekwefuru
 Okalibe-kakota-shii ike.
- 18 Ephe lekebekpo enya wata
 ahu Chileke ama;
 mbu kebekpopho g'o
 nu-dzujeru phe udu nri,
 agu phe nu.
- 19 Ephe pfiaru Chileke ejo opfu
 su:
 "Bu ge Chileke adu ike zu
 anyi l'echiegu-a?"
- 20 Teke o chiru iphe
 l'agbara-mkpuma
 be mini shi iya soshihu;

nggele buru gborogboro.
 Oke o bu; ?bu g'oo-dufua ike
 nu anyi nri?

Too ?oo-dufukwapho ike nu
 anyi anu?"

21 Chipfu -numae ya pho;
 ehu ghua ya oke egu.
 O woru onwu taphutaphu
 oku kpoberu Jiékopu;
 mbu woru oke
 ehu-egu iya doberu
 ndu Ízurelu.

22 Kele ephe te ekwetaduru
 le Chileke duru iphe,
 o bu;
 teme ophu ephe
 ekwetakwarupho
 l'oo-du ike dzoo phe.

23 Obenu l'o suru akpaminigwe
 l'owa-a iphe, oo-me;
 o mee ya;
 teme o guhashia uzo
 imigwe;

24 bya edzeeru ndu Ízurelu nri
 ono, bu mana ge mini.

O buru akpuru-iphe,
 shi l'igwe be o nuru phe
 egube ono.

25 Amadu ria nri unwu imigwe.
 Chileke nu-dzukotaru phe nri,
 suru phe eriri.

26 Pherephere, eshije l'uzo
 enyanwu-awawa bu
 yebdua tularu iya uzo
 imigwe; o wata ezizi.

Nokwapho g'o gude ike iya
 nwuhaa ophu eshije
 l'uzo ndohali; o wata ezizi.

27 Anu, aata atata b'o dzeru
 phe;
 o nodu etsu
 gbiigbiigbi g'udzu,
 no l'ali.

Enu, ephe l'eli be o nwuru nu
 phe;
 o ghakashihuru phe g'aja,
 kuru l'aguga enyimu.

28 O mee; ephe phebatachaa
 l'eka ephe doru.

Ulo-ekwa phe be o shi
 anodujecha ephephe

mgburugburu.

- 29 Eṗhe ria nri jasụ eṗho
jigharu pḥe ẹka;
kele ọ nuru pḥe iphe,
agụ pḥe nụ.
- 30 Ọle eṗhe byaru erighe nri
ono, shi agụ pḥe nụ ono;
mbụ l'eṗhe kpukwadu
iya l'ọnu;
- 31 Chileke watawaa pḥe
atukoshi oke ẹhu-eghu
iya.
- Ọ tukoepḥo ndu kachaa
okporokpo l'echilabo
pḥe gbushia;
mbụ l'ọ tukuru
unwokorobya Ízurẹlu
ono mebyishia.
- 32 O mechakpọkwa pḥe ẹgube
ono;
eṗhe nọdu
emekwaphọ iphe-ẹji.
- O mechakpọoru pḥe
iphe-ọhumalenya ono;
ọḥu eṗhe ekwekwaphọ
l'ọ duru iphe,
ọ bụ.
- 33 Noo g'ọ gude o mee ndzụ pḥe
chihu g'udzu ọnu;
bya egude keteketekpaa
mebyia ndzụ pḥe.
- 34 Teke ọ haeru pḥe phọ
gbushia;
eṗhe agbẹ teke ono
chọahaa ya;
mbụ eṗhe alwukorohu
dakọbe;
ghaaruu iya iphu ọzo
lwapfuta iya.
- 35 Eṗhe anyata lẹ Chileke shi
buru agbara-mkpuma pḥe;
l'ọo Chileke ono,
bụ Ọkalibe-kakọta-shii
ono bụ onye
gbafutaru pḥe nụ.
- 36 Ọle eṗhe gude ọnu pḥe aja
iya ewenu;
mbụ l'eṗhe gude ire pḥe
adzuru iya ọka.
- 37 Obu pḥe ta anọdu l'ẹka ọ nọ;
ọḥu ọ dudu teke eṗhe

- pfújeru pfushia ike
l'ogbandzu ephe l'iya.
- 38 O!e Chileke aphújele-a
obu-imemini gúaru
phẹ nvú l'ẹjo-iphe ono,
ephe anọduje emegbabẹ ono;
ọphu o mebyishiduru phẹ.
- Ugbo olemole bẹ ọ
lọ-phuchawaru
ẹhu-eghu iya azụ;
ọphu ọ túkoduru oke
ẹhu-eghu iya ono g'ọ
ha wúa phẹ l'ishi.
- 39 O nọdu anyatajẹ l'ephe bú
anụ-ẹhu;
l'ephe bú phẹrephere,
ezi ezizi,
ete eziphujehẹdu azụ
m'o zighatawa.
- 40 Ugbo olemole bẹ ephe
kwefuwaru iya ike
teke ephe eje l'echiegu;
mbú kpatsu iya iwe l'alị,
dabyiru mgbegere.
- 41 Tekenteke kpọọ bẹ ephe shi
anọduje ahụ Chileke ama.
Ephe shi anọduje eme Onye
dụ Nsọ kẹ ndu Ízurẹlu
iphe ẹhu-eghu.
- 42 Ophu ephe anyataeduru
ọkpehu iya ono;
mbú ọkpehu ono,
o gude gbafuta phẹ l'ẹka
ndu shi eme phẹ mkpawere ono;
43 bú iya bú mbọku, o meru;
a hụma-dzuru iphe,
dụ biribiri,
o meru lẹ Ijiputu; mẹ iphe,
dụ ebvu, o meshiru lẹ
mgbẹgu Zowanu.
- 44 O meru nggele nggele phẹ;
ọ ghọshia mee.
O mee ọphu mini,
dọru l'enyimu adudu
k'angungu.
- 45 O chíru ijiji ye;
ọ tųru wowowo bya
anụa phẹ chíipfuu;
bya achiru mbara ye;
o mebyishia alị phẹ.
- 46 Iphe, ephe kuru l'alị bẹ ọ

chiru inyarinya yee;
 o tapyashia;
 bya achiru igube yeru ndu
 ophu miru amimi;
 o tafu iya.

47 Oshi sikamo phe be o gude
 akamini tapyashia;
 bya egude iji uguru
 mebyishia akpuru
 vayinu phe.

48 Eswi phe be o gude ejo
 akamini ono tugbushichaa;
 bya egude ire egbigwe
 tugbushikota
 iphe-edobe phe g'o ha.

49 O tuko oke ehu-eghu
 iya g'o ha vuru byabe
 phe l'ishi.

O chita unwu-ojozi-imigwe
 ye g'ephe je
 emeghe nkephe.

50 O toru ehu-eghu iya ono
 owere;
 ophu o machiduru eka
 iya nafuta phe g'ephe
 ta anwuhu.

O woru phe haaru ejo
 iphe-ememe g'o
 meghee nkephe.

51 Iphe, bukpo ndu bu okpara
 l'ali Ijiputu be o
 gbukotaru egbugbu;
 mbu mebyishichaa nwa,
 vuru uzo kpoo
 onyemonye iphu
 l'ali Hamu.

52 Obenu le ndibe iya be o toru
 nwehu rwua g'onye erwu
 aturu rwufuta;
 bya echee phe g'eecheje
 aturu-a gude
 dughaa echiegu.

53 O dukpoeru phe pho chiriri
 werere; ge ndzu ba gu phe;
 obenu le ndu ohogu iya
 be o haru;
 eze-enyimu rigbushikota.

54 Tobudu iya bu;
 o dua phe durwua eka
 bu oke ali iya, du nso;
 mbu durwua phe l'ubvu

- ono,
 o gude ẹkutara iya
 lwuta ono.
- 55 O chia ndu ọhozo
 ikpabaka chifuchaa
 l'iphu phe;
 bya eworu ali phe keeru
 ndu Ízurẹlu g'ọ buru
 okiphe phe.
- O chiru ọkpa-ipfu Ízurẹlu ye;
 ẹphe buchishia ali
 phe ono.
- 56 O ẹphe mechaẹleru-a
 hua Chileke ama;
 bya ekwefuru
 Ọkalibe-kakota-shii ike;
 mekota iphe, bukpo iphe,
 ọ suru g'ẹphe te emejeshi.
- 57 Ẹphe tsoo ọkpa nna phe oche;
 gbakutaru Chileke azu;
 teme ẹphe buru ndu
 adudu onye gude ire
 phe ẹka.
- Onye daphuberu phe nu
 du g'onye
 daphuberu okpete.
- 58 Ẹphe gude ẹka ẹphe agwaje
 iphe,
 ẹphe dobegbaaru l'ẹkameka;
 gude kpatsua Chileke iwe;
 mbu kpatsu iya;
 o koaharu ntekpe,
 ẹphe pyishiru okophoo.
- 59 Ge Chileke humaru iya be ẹhu
 ghushiru iya eghu ike.
- O jikapho ndu Ízurẹlu
 jikanyia ẹnya.
- 60 O no-buhu l'ulo-ẹkwa nkiya
 ono, du le Shilo;
 mbu ulo-ẹkwa ono,
 bu yebedua gude ẹka
 iya kpobe l'echilabo
 unwu-eliphe.
- 61 O woru okpoko ogbandzu
 iya haa; ndu ọhogu iya
 lwuta l'ogu;
 mbu okpoko ogbandzu,
 bu iya egoshije g'ike iya
 habe shii;
 bya aburu iphe,
 egoshije g'ọ du-be biribiri

bẹ ọ parụ haa l'ẹka
ndu ọhogu iya.

62 Ọ harụ ndibe iya; e gbushia
phẹ;

noo kele ndu ono,
bụ okiphe iya ono bẹ
kpatsuru iya iwe.

63 Nwada phẹ ta adudu onye
byaru phẹ aluta;
noo kele unwokorobya
phẹ bẹ ọku tsugbushibẹberu.

64 Ndu uke Chileke phẹ bẹ
e gude mma gbushia;
ọphu unwanyi,
ji phẹ nwuhuru anojeedu
l'ulo-maa ndu shi alu
phẹ nụ.

65 A -nonyaa; Nnajiuphu
kwolihu g'onye shi
eku mgbenya;
mbụ kwolihu g'onye shi
ngua mee;
ọ lota iya phube;
66 bya enwuphu ndu ọhogu
iya azu;
mee phẹ iphe-iphere,
ichi iya te nwedu echihu
jasu l'ojeje.

67 Oshilokpa Jiósẹfu l'ọphu bẹ
ọ jikakotaru;
mbụ l'okpa-ipfu Ifuremu bẹ
ọ to hotaduru.

68 Obenu l'ọ gbẹchia hota
okpa-ipfu Jiuda;
bụ iya bụ ubvú Zayonu ono,
o yeru obu ono.

69 Ọ bya eworu ọlo iya,
dụ nsọ kpua; ọ ha g'oke ubvú;
mbụ kpua ya; ọ dụ g'eliphe,
ọ turu okpa iya; ọ buru iphe,
a-nọ jasụ l'ojeje.

70 Ọ hotaru onye-ozí iya,
bụ Dévidi;
bya edufuta iya l'ẹka ọ nọ
l'odu aturu.

71 Ọ dufutaru iya l'ẹka ooche aturu
g'ọ bya eleta ndibe iya,
bụ unwu Jiékọpu enya;
mbụ g'ọ kpọ-zijeru unwu
Ízurelu, bụ okiphe iya ọzo.

72 Dévidi gudekpọephe obu,
 guru iphóró leta pẹ ẹnya;
 bya egude ọkpobe
 mmamiphe chikota pẹ
 ẹ chiriri werere.

79

Ebvú-oma, Asafu deru

- 1 Gube Chileke; hụmanu ẹ ndu
 ọhozo sọ-kputewaru
 alì ono,
 bụ okiphe ngu ono.
 Ẹphe pharwushiwaru eze-ulo
 ngu ono, dù nsọ ono;
 bya emewaa Jierúsalemú;
 ọ bụru ikpọzu.
- 2 Odzu ndu ejeru ngu ozi
 bẹ ẹphe wowaru
 tọgbogbaaru ẹnu,
 ephe l'eli g'o ria;
 mbụ l'odzu ndu duru ngu
 nsọ bẹ ẹphe wowaru
 tųaru anụ-ẹgbudu
 nanụ nanụ.
- 3 Jierúsalemú l'ophu gba
 mgburugburu bẹ
 ẹphe gbashiru
 mee nemadzụ gẹ mini;
 ọphu ọ duedu onye
 nọkwadu nụ, e-gburu
 ẹja tukobe ndu ono,
 wushiru ẹgube ono.
- 4 Ndu obutobu anyi pẹ mẹ
 ndu bupheru anyi
 mgburugburu
 tuko ekweru anyi une bya
 achì anyi ọchi.
- 5 ?Bụ teke ole bẹ ẹhu
 e-ghuberu ngu eghe
 gube Chipfu?
 ?Ehu e-ghuwa ngu rọ eghe
 jasụ l'ojejoje tọo?
 ?Bụ teke ole bẹ okophoo
 ngu e-nwuberu
 phuruphuru g'ọku
 kparụ?
- 6 Wonuru ẹhu-eghe ngu
 tukoshi ndu ọhozo ono,
 amadụ ngu nụ ono!
 Tukoshikwa iya phọ alì-eze
 ono,

ete ekujedu ẹpha ngu ono!

7 Kẹle ẹphe gbuwaru oshilokpa
Jiékoṣu pyaapya;
bya emebyishiwa unuphu
ibe phe.

8 Te emekwa g'anyi nwua
onwu iphe-ẹji,
nna anyi oche phe meru!

Phuaru anyi obu-imemini
ẹgwegwa;
kẹle anyi dabyiwaru
mgbegere.

9 Yeru anyi ẹka jiko Chileke;
mbu gubedua,
bu onye ndzota anyi;
k'ophu ee-shi nno kwabe
ẹpha ngu ubvu.

Guaru anyi nvu l'iphe-ẹji anyi;
nafuta anyi;
g'ẹpha ngu apfuru!

10 ?Denu g'o gude ndu ohozo
je a-noduje aji-phe su:
“?Denu ẹka Chileke
phe no?”

Nodunu l'iphu anyi mee ge
ndu ohozo ono madzuru
l'i gwataru ugwo ochi
ndu ejeru ngu ozi ono,
e gbushiru ono.

11 G'ude, ndu no l'oka mkporo
atsu rwunaa ngu nchi!

Gudenu okpehu ngu mee ge
ndu e kperu mpfugbu
nweru onwophe.

12 Pfu obutobu anyi phe ugwo
iphe,
ẹphe meru ngu ugbo esaa;
mbu iphe-iphere,
ẹphe mekotaru kpua
gube Chipfu.

13 Oo ya bu g'anyiibe ndibe ngu
etua ngu ẹpha jeye
l'ojejoje;
mbu anyibe aturu,
iche echeche ono;
mbu l'anyi e-tu ngu ẹpha;
e -shi l'ogbo
sweru ogbo.

80

Ebvú-oma, Asafu deru
nú onye-ishi ebvu;
g'e gude olu ebvu, "Ojimbvu Ogbandzu"
gúa ya

¹⁻² Ngabenu anyi nchì l'olu;
 gube onye eche Ízurelu
 g'onye eche aturu;
 bya aburu onye anọduje
 erwu Jíosefu g'onye
 erwu igwe aturu eje
 lẹ nri.

Gẹ gube onye ono,
 sọgaru l'echilabọ chierobu
 ono chinaa g'anwụ
 l'iphu ndu Ifuremu;
 waa ndu Benjiaminu;
 yẹe ndu Manáse!

Jiko rukotanu ike ngu bya
 adzọta anyi!

³ Dophunu anyi azụ l'ọnodu
 anyi jiko Chileke!

G'iphu ngu gbua nwịinwii
 l'ẹhu anyi;
 k'ọphu aa-dzọta anyi.

⁴ Gube Chipfu bụ Chileke;
 bya aburu Okalibe-Kakọta-Ike;
 ?ẹhu e-ghukpọo ngu egbu
 ghuberu teke ole;
 mbụ kẹ g'ị tị nụmaje epfupfu,
 ndibe ngu epfu anụ ngu?

⁵ Nta-a bẹ i mewaru phẹ;
 ẹnya-mini buru phẹ nri
 eriri;
 bya emee phẹ;
 ẹphe ngua ẹnya-mini,
 jiru ochi njaka-ọnu.

⁶ I mewaru; ndu obutobu anyi
 phẹ nọdu ekweru anyi
 une;
 tẹme ndu ọhogu anyi nọdu
 achị anyi ntumatu.

⁷ Dophunụ anyi azụ l'ọnodu
 anyi; jiko Chileke,
 bụ Okalibe-Kakọta-Ike!

G'iphu ngu gbua nwịinwii
 l'ẹhu anyi;
 k'ọphu aa-dzọta anyi.

⁸ Oo ngu shi l'alị Ijiputu gude
 akpuru vayinu wolata;

bya atuko ndu ohozo
chifuchaa l'ali phe;
bya eworu iya kua.

⁹ Oo ngu gude aka ngu
gbuchaa aka i kpoberu
iya egbucha.

O bya agbaa ogbarabvu,
tukoru ali ono l'ophu
jedzuru.

¹⁰ O jaa ajaja jachikota ubvu
l'ophu;
mbu l'ekali iya haepho
ephekerephe
ephekerephe g'eze
oshi sida.

¹¹ Epfukala iya jedzuru
oke-enyimu.

O tuko ekameka kprofushia
jasu l'enyimu
Yufuretisu.

¹² ?Denu g'o nwuru o gbetchia
buru nta-a be i jeru
eworu mgbabu iya
phokashia;
k'ophu onyemonye,
aghata nu ejeje je awoo
akpuru iya g'o du iya?

¹³ Ezi-oswa shi l'oke oswa
wu-pfuta iya bya
atakwoshia ya;
teme unwu anu,
i meru dobe l'egbudu buru
iya be ephe gude
azu onwophe.

¹⁴ Lwaphutanu azu lwapfuta
anyi; jiko Chileke,
bu Okalibe-Kakota-Ike!

Gbenu l'imigwe lefu enya
humakpodapho iphe,
anwu nu.

Jiko letanu vayinu
ngu-a enya;
¹⁵ mbu ogbarabvu iya ono,
bu gubedua gude ekutara
ngu yee ya;
mbu nwa nwoke,
bu gubedua gude aka ngu
zua ya zu-tsee.

¹⁶ Ome vayinu ngu ono be
e gbubushiakwaru.

E gudeakwa oku tsupyashia
ya.

- O b́uru mba, ì gbanwùberu
 iphu baaru ndibe ngu
 meru iphe,
 ephe wataru alaa l'iyi.
 17 Wonuru aka tukobe nwoke ono,
 no ngu l'ekutara ono;
 mbu nwa nwoke ono,
 bu gubedua gude aka ngu zua
 ya zu-tsee ono.
 18 Oo ya bu g'anyi aghabuhuru
 ngu okotazu.
 Jiko phunwunaa anyi g'oku;
 g'anyi awata eku epa
 ngu ozo.
 19 Dophunu anyi azu l'onodu
 anyi;
 jiko Chipfu, bu Chileke;
 bya aburu
 Okalibe-Kakota-Ike!
 G'iphu ngu gbua nwijnwii
 l'ehu anyi;
 k'ophu aa-dzota anyi.

81

- Ebvú, Asafu deru nu*
onye-ishi ebvu;
g'e gude ngwa ebvu,
jita gua ya
 1 Unu gua ebvu ehú-utso nu
 Chileke;
 onye bu iya bu ike anyi!
 Unu gude ehú-utso gbóo ogboó
 l'iphu Chileke ke
 Jiékópu!
 2 Unu watanu agu ebvu;
 kuru nkwa ye iya!
 Unu akpóoru iya ogumogu;
 waa une érengete!
 3 Unu gbunaa opu m'onwa
 fuepho k'ophúú!
 Unu gbukwaa ya pho m'onwa
 dzuepho edzudzu;
 a wata obo-iphe.
 4 L'iphe ono bukwa omelali,
 a turu doberu ndu Ízurelu;
 mbu l'oo iphe,
 Chileke ke Jiékópu toru
 okpa su g'e tsoje.
 5 Oo ekemu, o meru o shihu
 ike;
 bya asu ge Jiósefu

meje iya;
mbụ teke ono,
o tsoru ndu Ijiputu oḡu
onoya.

Olu, mu anụ te edokwaru
mu ẹnya.

⁶ Olu ono sūru: Oo mbēdua
pafuru phẹ oke ivu ono,
shi nọdu phẹ l'ukuvu ono;
mbụ bya ezia phẹ nkata
ivu ono,
ẹphe shi vuru ono.

⁷ Teke unu eje iphe-ẹhuka bẹ
unu kuru mu oku;
mu nọdu l'urwukpu gude
egbigwe za unu ẹnu
bya adzọta unu.

Mu gude mini Meriba hụa
unu ama.

⁸ Unubẹ ndibe mu;
unu ngabẹkpodapho;
gẹ mu lọo unu ẹka lẹ nchị!

Unubẹ ndu Ízurelu;
unu ngabẹkpodaru mu
phọ nchị!

⁹ G'ọ tọ dukwa iphe ọzo,
unu e-dobe agwa
agwagwa
l'echilabọ unu!

Tẹme ophu ọ dukwa iphe ọzo,
unu a-bajẹru ẹja.

¹⁰ Noo kele ọo mbēdua bụ
Chipfu;
bya aburu Chileke unu.

Oo mbēdua bụ onye
dufutaru unu l'alị Ijiputu;
mbụ-a;
unu sakpọdapho onu
unu gabala gẹ mu
wụ-jia ya awụ-ji!

¹¹ "Obenu lẹ ndibe mu te
eyeduru mu onu;
mbụ lẹ Ízurelu te
ekwedu nọdu mu l'ẹka.

¹² Tọbudu iya bụ;
mu wonuru phẹ haaru
ẹjo okpoma phẹ;
g'ẹphe tsowaruro iphe,
ẹphe ritaru l'obu phẹ.

¹³ Sụ-a; ọme ọo kẹ gẹ ndibe
mu ngabẹru mu nchị;

ome ọọ kẹ gẹ ndu Ízurelu
tsoo ọzo, mu ọturu phẹ;
14 emekpe ndu ọhogu phẹ
ta adukpodaa iphe,
o gege aburu mu.

Mu gege ewoerupho ẹka byabẹ
ndu achi phẹ lẹ njo;
chia phẹ okpu-akpohu.

15 Ono gege eme gẹ ndu mube
Chipfu du ashị woze
onwophe alì l'iphu mu;
odumeka mu ahua phẹ
ahuhù jasù l'ojejoje.

16 Obenu l'unubedua bẹ
mu gege egude
okpobe ereshi zua;
bya egude manụ-ẹnwu,
shi l'agbara-mkpuma
nụ-jia unu ẹpho."

82

Ebvü-oma, Asafu deru

1 Chileke bataakwaru lẹ
ndzukọ ndu-ikpe.

Ọ nọ l'ẹka ono g'o kpee phẹ
ikpe.

2 Sụ-a: "Bụ teke ole bẹ unu
e-kpeberu ikpe,
apfuduru-oto?

Mbụ-a; ?bụkpoo teke ole bẹ
unu a-gbaberu ndu
ejo-iphe odzori?

3 Unu hanaaru ndu ukpa waa
ndu enwedu nna enge!

Unu kpenaaruru ndu aakpa
ẹhu waa ndu akpa nri
ikpe, pfuru oto!

4 Unu gbafutanu ndu ukpa waa
ndu adudu g'ọ du phẹ;
shi nno nafuta phẹ l'ẹka
ndu ejo-iphe!"

5 Ọ tọ dudu iphe, ẹphe maru;
teme ọphu ọ dudu iphe,
edoje phẹ ẹnya.

Ẹphe anọduje erwu dadishi
l'ochii.

Ẹka a turu okpa eliphe-a
l'ophu tukoakwaru
anga anganga.

6 Mu sụru-a: "Mu makwaru-a
l'unu nọ-chiru ẹnya

mùbe Chileke;
mbù lẹ́ g'unu ha bụkọta
unwu

Ọkalibe-kakọta-shii;

⁷ Obenu l'unu e-mechaa nwùhu
gẹ́ nemadzụ mmanụ.

Unu e-mechaa daa gẹ́
ndu-ishi ọzo adajẹ."

⁸ Gbalihunụ gube Chileke;
kpee ndiphe ikpe!

Kẹ́le ọhamoha bụkọta iphe,
i nwe enwenwe.

83

Ebvú-oma, Asafu deru

¹ Gube Chileke; ta agbashinu
nkuchi!

Sụ-a; gube Chileke;
ba nọdushinu
nggujungguji!

Jiko ba adashinu kọkoroko!

² ?Ị hụmawaru gẹ́ ndu ọhogu
ngu aphụ temutemu;
waa gẹ́ ndu ị dụ ashị
eseli ishi.

³ Ẹphe gude ẹregede achị idzu
ndibe ngu; mbù achị iphe,
ẹphe e-me ndu dụ ngu l'obu.

⁴ Ẹphe epfu sụ: "Unu bya
g'anyi tuko ọha ono
l'ophu lwụa.

G'anyi mee g'ẹpha Ízurẹlu
chihukpoepfo l'ophu
l'ophu."

⁵ Ẹphe buru obu lanụ;
idzu phẹ wụa nanụ.

Ẹphe riwaru nte l'ẹphe e-me
ngu ẹjo-iphe.

⁶ Ndu ọnu-ulo Edọmu;
yẹe ndu Ishimẹlu;
waa oshilokpa Hega;
waa kẹ Mówabu.

⁷ Waa ndu Gebalu;
yẹe ndu Amọnu;
waa ndu Amalẹku.

Ndu Filisitayinu yikwa iya
phọ;
ndu Taya yiru iya.

⁸ Teme ndu Asiriya bya
ayikwaru iya phọ.

Ẹphe chikoberu onwophe

- g'ephe bụru agbaru-ike
ndibe Lọtụ.
- ⁹ Mena phẹ iphe,
i meru Midiyanu.
- Mee phẹ g'i meru Sizera yẹ
Jiabinu l'okpa ẹnụmu
Kishonu;
¹⁰ mbụ ndu ono,
i meru ephe bụru
mkpurupyata ẹ
Enu-Dọru; bya emee;
ephe reshihụ kuru l'alị;
bụwaruro ikpọzu,
emekwa alị.
- ¹¹ Mena ndu eze phẹ iphe,
i meru Orebu; waa iphe,
i meru Zeyebu.
- Mekwaaphọ ndu-ishi phẹ
iphe,
i meru Zeba waa
Zalụmuna.
- ¹² Mbụ ndu ono, sụjeru: “Unu
g'anyi lwụa alị Chileke
l'ophu lwuta nworu.”
- ¹³ Jiko Chileke nkemu;
mena phẹ g'ephe dụ
g'ẹswa ekpofu;
mbụ g'ephe dụ g'ẹswa ereshi,
pherephere zikashiru.
- ¹⁴ G'ọ bụru g'oku anọduje alwa
wọwoowoo l'oswa-a;
ozoo g'oku etsuje úbvú-a
¹⁵ bụ g'ii-nwuru
phuruphuru g'oke
pherephere chia
phẹ ọso;
tẹme l'i gude oke
pherephere ngu ono mee
gẹ ndzụ rwuta phẹ.
- ¹⁶ Mena g'iphere ji phẹ iphu;
k'ophu ndiphe a-wata achọ
uzo,
ephe e-shi maru epha
gube Chipfu.
- ¹⁷ G'e meje phẹ iphe-iphere;
mejeru ndzụ-agugu ye
phẹ l'iphu
mkpurumkpuru!
- G'ephe gudekwa iphere
laa maa!
- ¹⁸ G'ephe eshi nno maru l'ọo

gùbe onye ono,
 ẹpha ngu bu Chipfu ono
 bu Ọkalibe-kakọta-shii ẹ
 mgboko mgburugburu.

84

*Ebvu-oma, e deru nu onye-ishi
 ebvu g'unwu Kora gwa;
 g'e gude ngwa ebvu,
 jita gwa ya*

¹ Gùbe Chipfu,

bu Ọkalibe-Kakọta-Ike;

Iphe, ẹka i bu amakwanu!

² Ọogushi obu mu ike;

mbu ẹ meji atọfuakwa

mu atọfu ẹka ọogu

mu anọdu

l'eze-ulo Chipfu.

Obu mu; m'ogwehu mu l'ophu

ara araku Chileke ono,

dzu ndzu ono.

³ Lenu l'unwu ogbe nwechaaru

ẹka ẹphe bugbaa

l'eze-ulo ngu ono.

Agbẹta nwekwarupho ẹka

ẹphe akpajẹ ẹpfune;

mbu ẹka ẹphe anọduje

zushia unwu.

Ẹka ono bu ẹ mgboru

ọru-ngweja gùbe Chipfu,

bu Chileke mu;

bya aburu

Ọkalibe-Kakọta-Ike;

bya abukwarupho

Eze mu.

⁴ Ẹhu-utso bẹ a ọru nu ndu bu

ebubu l'eze-ulo ngu;

noo kele ẹphe anọduje

l'ẹka ono etu ngu ẹpha

mkpurumkpuru.

⁵ Ẹhu-utso bẹ a ọru nu ndu bu

ngu bu agbaru-ike phe;

mbu ndu bu iphe,

uche iya echije phe ẹhu

bu g'ẹphe e-me jerwua

ubvu Zayonu.

⁶ Ọobujeru; ẹphe -nọdu

awughata ẹ nsuda Baka;

l'ọ du g'ẹka mini aso

gborogboro;

teme l'ọ dukwa phe pho

g'eka mini udzumini
dzeshiru ike;
tuko ekameka tukashia
okpuru okpuru.

⁷ Ephe eshije l'ike dasweru ike
ghiriri jasụ teke ephe
a-tuko je apfuru l'iphu
Chileke l'ubvú Zayonu.

⁸ Gube Chipfu, bu Chileke,
bya aburu Okalibe-Kakota-Ike;
numanu epfupfu,
mu epfu anụ ngu!

Ngaberu mu nchi;
gube Chileke ke Jiékopu!

⁹ Lenaa enya huma onye ono,
egbobutaje anyi ono
gube Chileke!

Lenaa onye ono enya;
mbu onye ono,
i wuru manụ l'ishi;
gude mee ya;
o buru eze ono!

Meeru iya eze-iphe-oma!

¹⁰ Anọ ujiku ophu l'eze-ulo
ngu kakwa ree eme
l'anọ unu apha labo
l'ukporo apha iri
l'eka ozo.

O kakwa mu ree ge mu buru
onye aguhajeru ndu abata
l'eze-ulo Chileke uzo;
eme le mu jeru atusaru
ehu l'ibe ndu ejo-iphe.

¹¹ Kele Chipfu, bu Chileke du
g'enyanwu;
bya aburu onye
egbobutaje anyi.

Chipfu emejeru ndiphe
eze-iphe-oma;
bya emeje g'a kwabe
nemadzụ ubvù.

O to dudu iphe, du ree,
o kejeru eka mbvu l'o to
nudu iya ndu uta adudu
le ndzu phe.

¹² Gube Chipfu,
bu Okalibe-Kakota-Ike;
ehu-utso be a goru nu
onye dakoberu ngu nu.

85

*Ebvu-oma, e deru nu
onye-ishi ebvu g'unwu Kora gua*

¹ Gube Chipfu; i goshiru l'ali
ngu du ngu l'obu.

O buru iphe ono meru g'o
gude i duphuta ndibe
Jiekopu azu l'ali phe;
mbu ndu e shi kpua le ndzu.

² Ejo-iphe, ndibe ngu meshiru
be i guru phe nvu;
bya eworu iphe kpube l'iphe-eji,
ephe meshiru g'o ha.

³ I tukowaru oke ehu-eghu
ngu g'o ha gwobe;
bya apakotaru ehu-eghu ono,
meru;
enya nodu ata ngu
kpitikpiti ono paru haa.

⁴ Dophunu anyi azu l'onodu
anyi; jiko Chileke,
bu onye ndzota anyi.

Hanaa avuru anyi ovuma!

⁵ ?Iphe, anyi meru ngu
e-ghuwa ngu ro eghu
jasu l'ojejeje to?

Mbu-a; ?ii-hawaro ehu-eghu
ngu ono g'o shi l'ogbo
sweru ogbo to?

⁶ ?Tii kabekpodaa mee g'anyi
jakerehu ozo;
shi nno mee g'ehu
kabekpoo tsoo ndibe
ngu utso?

⁷ Goshinu anyi l'i yeru anyi
obu jiko Chipfu!

Dzonaa anyi l'onwongu!

⁸ Ge mu numaeshikwa
iphe, Chileke,
bu Chipfu epfu.

O kweru ukwe su le ya e-me
g'ehu du ndibe iya guu;
mbu ndu duru iya nsu.

Ole iphe, ephe a-kwa enya bu
g'ephe ta laphubahe
azu l'eme eswe.

⁹ Iphe, doru enya bu le ndu
atsu Chipfu ebvu be
obyaakwa adzota;
k'ophu o-gbu-nwijnwii

- ya a-nọdu l'alị anyi.
 10 N-yemobu yee ire-lanụ a-gba
 onwophe ndzuta;
 apfubekoto yee
 ehu-guu anmaa
 onwophe akpa.
 11 Ire-lanụ e-shi l'eliphe
 mifutachaa;
 teme apfubekoto agbe
 l'imigwe lee enya l'eliphe.
 12 Chipfu a-buru iphe,
 du ree be oo-nukota;
 bya emee g'iphe,
 anyi meberu l'alị anyi
 mehu emehu.
 13 Apfubekoto e-vutajeru
 iya uzo;
 je atooru iya gbororo,
 oo-nọdu eshi.

86

Epfufu, Dévidi
pfuru nụ Chileke

- 1 Ngabenu nchi; gube Chipfu;
 zanu mu enu!
 Kele mbedua bu onye ukpa;
 bya aburu onye adudu
 g'ọ du iya.
 2 Letanu mu enya;
 kele mu yeru ngu obu.
 Oo ngu bu Chileke mu;
 dzonaa mube onye-ozu ngu,
 dakoberu ngu nu.
 3 Phuaru mu obu-imemini;
 jiko Nnajiuphu;
 kele mu eku ngu oku
 mkpurumkpuru.
 4 Menaa g'ehu tsoo mube
 onye-ozu ngu utso;
 kele oo gube Nnajiuphu be
 obu mu l'ophu araku.
 5 Gube Nnajiuphu bu onye oma;
 bya aburu onye agujeru
 nemadzu nvu.
 Iphe, bukpoo ndu arakuje
 ngu nu be iyeje obu
 yegharu iya eka.
 6 Numanu epfufu,
 mu epfu anu ngu
 jiko Chipfu!

Ngabenu nchị numa mkpu,
mu echiku ngu g'i meeru
mu eze-iphe-oma!

7 Iphe -nọdu atsụ mu l'ẹhu bẹ
mu a-kpọ-kuje ngu;
kẹle mu maru l'ii-numa olu
mu.

8 Agwa, nọkota nụ ta adudu
ọphu aturu gube Nnajiuphu;
ọphu ọ dudu iphe, ẹphe eme,
duru ọphu aatụ eyeru
ọphu gubedua eme.

9 Ohamoha ono,
i gude ẹka ngu mee ono
l'e-mechaa byakota bya
abaaru gube Nnajiuphu ẹja;
bya etua ngu ẹpha.

10 Noo kẹle i parụ ẹka;
tẹme i nọdu emeje iphe,
dụ biribiri.

Oo ngu kpoloko kpẹekpu bẹ
bụ Chileke.

11 Jiko Chipfu; zinaa mu
uzo ngu;
k'ọphu mu a-nọdu
etso uzo ire-lanụ ngu ono.

Menaa g'oriri mu ta agbashị
mu uzo ọtu l'ẹka i nọ;
k'ọphu mu a-nọdu
atsụ ẹpha ngu ebvu.

12 Mu gude obu mu g'ọ ha
ekele ngu ekele;
gube Nnajiuphu,
bụ Chileke mu.

Mu e-tu ngu ẹpha jasụ
l'ojejoje;
13 kẹle i yeru mu obu
yegharụ mu iya ẹka.

Noo kẹle i nafutaru ndzụ
mu l'ali-maa.

14 Oowaa Chileke! Ndu eku
onwophe wulihuakwaru
bya mu etso ọgu.

Tẹme ndu ewebushi akurepho
dzukọbe g'ẹphe gbuu mu;
mbụ ndu ono,
te eyeduru gube Chileke
onu ono.

15 Obenu ẹ gube Nnajiuphu
bụ Chileke,
aphuje obu-imemini;
bya aburu onye emeje

eze-iphe-oma.

Èhu te eghujedu ngu eghu
egwegwa;
tème ì nòdu eyeje obu
yegharu iya eka;
bya aburu onye apfushije
ike l'iphe, i pfuru.

16 Ghanaaru mu iphu;
meeru mu eze-iphe-oma!

Wonuru ike ngu ye mube
onye-ozì ngu l'èhu!

Dzónaa mube nwa,
nwanyì ono,
ejeru ngu ozi ono nwuru!

17 Goshinu mu iphe-ohubama,
e-me ge mu maru l'ì
bù onye oma;
k'ophu ndu ohogu mu
a-huma iya; iphere egude phe;
noo kele gube Chipfu
gbaru mu mkpu bya
adua mu obu.

87

Ebvú-oma, unwu Kora guru

1 Chipfu tuwaru okpulo iya
l'eli úbvú, dù nsò.

2 O yeru Zayonu enya;
yeghata iya g'o yeberu iphe,
bukpoo eka ozo,
unwu Jiékòpu bu.

3 Gube eze mkpukpu ke
Chileke; iphe,
dù biribiri be eepfukwa
akunyabe ngu:

4 "Ndu Réhabu; yee ndu
Bábilonu be mu
guakwaru ye le ndu
maru mu nu.

Ndu Filisitayinu;
yee ndu Taya;
waa ndu Kushi be mu
gukwarupho ye iya.

Ndu ono g'ephe ha be
aa-tuko guru ye le ndu
a nwuru le Zayonu."

5 Mbù le-a; ee-pfuje phota
Zayonu su:

"Onye owa-a; yee onye ophuu
be a nwukwaru l'ime iya.

Ọ buru Ọkalibe-kakota-shii

l'onwiya l'e-me iya g'ò
nguru anguru."

⁶ Chipfu e-de l'èkwo,
o deru epha ndiphe sù:
"Onye owa-a bẹ a nwuru
lẹ Zayonu."

⁷ Ndu agù ebvu;
waa ndu ete iya etete
a-tùko gù ebvu sù:
"Oo lẹ Zayonu bẹ mini ndzù
gbẹ asoshiru phẹ!"

88

*Ebvú-oma; évù, Hemanu,
bù oshilòkpa Èzura
kwarù nù onye-ishi ebvu
g'unwu Kora gù; g'e
gude olu aphù kwaa ya*

¹ Jiko Chipfu, bù Chileke,
adzoje mu nù;
mu nòwaa l'ìphu ngu
kwaa èkwa onwomu;
kwakòta iya eswe l'ènyashi.

² G'epfufu, mu epfu anù ngu
rwunaa èka ì nò!

Ngabenu nchi l'olu èkwa mu!

³ Kẹle ndzù mu l'ophu bùwaa
ìphe-èhuka jiru iya;
tẹme ndzù mu nòduwaa
ìlu phakuu.

⁴ A gùwaru mu ye lẹ ndu
aabyawaa ekpochi
èja l'ìlu.

Mu dùwaa gẹ nwoke,
ìke bvuru.

⁵ E wowaru mu gbadoru
ndu maa.

Mu dùwaa g'onye e gburu
tògbo l'ime ilu;
mbù gẹ ndu ono,
ta adùedu g'èphe ha dùru
onye ophu ì nyatarù ono;
mbù ndu ono,
unu l'èphe bukafuwaru;
ophu iiletabaèdu phẹ
ènya ono.

⁶ I chiewaru mu l'ìlu ophu
bù iya kachaa omilomi;
bya aburu iya kakòta
agba oçhii.

⁷ Oke èhu-eghu ngu

- zuppyabeshiru mu ike.
 I gudewaa akparamini nkengu
 byaru mu ye l'ime mini.
- ⁸ I natawaru mu ndu mu l'ephe
 shi eshi okpobe onya.
 I mewaa; ephe nodu ebujeru
 ubara yeru mu;
 teme i gubuwaru mu
 ye l'ime ulo k'ophu mu
 taa agbaladu.
- ⁹ Mu jewaru iphe-ehuka jasụ
 enya gbahụ mu ochii.
 Mbokụ-mbokụ bẹ mu anoduje
 eku gube Chipfu.
 Lekwa aka mu ephebebo
 ge mu chiliru ngu iya.
- ¹⁰ ?Iimeje iphe, du biribiri
 gude egoshi maa to?
 Ndu nwuhuru anwuhu;
 ?ephe a-gbeshi tuahaa ngu
 epha to?
- ¹¹ ?Aanoduje l'ime ilu atụ onu
 g'i yeberu nemadzụ obu?
 To? ?aanoduje l'aka eegwe
 nemadzụ arakabya pfua
 g'i bu-be onye
 apfushije ike l'iphe,
 i pfuru?
- ¹² To? ?aanoduje l'aka gbahuru
 tsukiribaa maru iphe,
 du biribiri, iimeshi?
 To? ?aanoduje l'ali aka a
 taa nyatajeedu onye laru
 iya nu pfua g'apfubekoto
 ngu habe shii?
- ¹³ Obenu le mu eku ngu g'i bya
 agbaaru mu mkpu
 gube Chipfu.
 Utsu g'utsu be mu anoduje
 epfu anu ngu.
- ¹⁴ ?Denu g'o gude gube Chipfu
 jika mu?
 ?O nwuru inwu-agma be
 iiwoharu mu iphu
 ngu ewoha?
- ¹⁵ Eshinu mu bu nwata be
 iphe-ememe shi kpata mu ehụ;
 k'ophu bu le mu nowa
 onwu ntse.
 I mewaru mu jee iphe-ehuka
 jasuru ike bvwa mu;

ophu mu amakpødu gę
mu e-me iya.

16 Oke ęhu-ęghu ngu kpowaru
mu kpofu;
tęme eye ebvu nkengu
mewaa mu; mu bųru
ola-l'iswi.

17 Mbøku-mbøku bę ęphe
asø-pheje mu g'onye utso
gbaburu haa.

Ęphe woru mu guchia
kpųrukudukuu.

18 Į natawaru mu ndu mu l'ęphe
shi aswi øswi;
mę ndu yeru mu obu.
Nta-a bųwaa øchii bų onye
ębo mu.

89

*Évù, Etanu, bų oshiløkpa
Ęzura kwarų*

¹ Mu a-gų ebvu gude pfua
gę n-yemobu Chipfu habe
shii.

Mu a-gų iya jasų l'ojejoje.
Mu e-gude ønu mu pfua
g'øgbo l'øgbo maru l'į
bų onye apfųshije ike l'iphe,
i pfuru.

² N-yemobu ngu a-dų g'ø dų
jasų l'ojejoje.

Øo g'akpaminigwe ngųru
angųru-a bų
g'apfųshi ike l'iphe,
i pfuru angųjeru.

³ Į suru l'onye į høtaru bę gų
l'iya gbawaru ndų;
mbų l'į rifuwaru Dévidi,
bų onye-øzi ngu angų sų:

⁴ "Awa ngu bę mu e-me g'ø
ngųru angųru nõo
ojejoje;
mee g'aba-eze ngu kpøo
g'abara shi l'øgbo
sweru øgbo."

⁵ Imigwe l'ophu atų ønu g'į
dų-be biribiri gube Chipfu;
tęme ø nõdu egoshikwaphø
ndu dųru ngu nõø l'į bų
onye apfųshije ike
l'iphe, i pfuru.

- 6 Kẹle-a; ?bụ onye nọ l'imigwe
bụ onye aa-nọdu atụ
eyeru Chipfu?
- ?Mbụ denu onye imigwe
ọphu aa-nọdu atụ
eyeru Chipfu?
- 7 Ẹka ndu dụ nsọ k'imigwe
dzukoberu bẹ aanọdujekwa
atsụ Chileke ebvu.
- Ọ kakọta ndu nọ-pheru iya
mgburugburu adụ ebvu.
- 8 Gube Chipfu, bụ Chileke,
bụ Okalibe-Kakọta-Ike;
?bụ onye dụ gẹ ngu?
- I parụ ẹka gube Chipfu;
tẹme i nọdu apfujeru
pfushia ike l'iphemiphe,
i pfuru gbaa
mgburugburu.
- 9 Ọo ngu anọduje eleta oke
akparamini eze-onyimu ọnya;
tẹme ọ -buru l'akparamini
sọru kẹ kpukumu;
l'i mee ya l'ọ daa gbẹe.
- 10 Réhabu bẹ i chitaru tụa l'ali.
Ọ dabyiru g'onye e gburu
l'ọgu.
- I gude ike ngu chĩa ndu
ohogu ngu;
ẹphe gbaa nanụ nanụ.
- 11 Igwe l'ophu bụ nkengu.
Eliphe l'ophu bukwarupho
nkengu.
- Ọo gubedua turu okpa
mgboko l'ophu;
yẹe iphemiphe,
nọ iya nụ.
- 12 Ndegu iya mẹ ndohali iya
bukota gubedua meru
phẹ dobe.
- Úbvú Tabọ; yẹe úbvú
Hamonu agụje ebvu
ẹhu-utso m'ẹphe numa
ẹpha ngu.
- 13 Oshi-ẹka ngu bụ iphe,
swetaru iya nụ bụ
okpehu.
- Ẹka ngu shihuru ike;
ẹkutara ngu kangoo.
- 14 Aba-eze ngu bụ apfubekoto

yẹe ikpe,
 pfuru ọto bẹ e gude tụa
 ọkpa iya.

Ị nọdu akpajẹru n-yemobu
 ngu; yẹe apfushi ike l'iphe,
 i pfuru vuru ọzo l'iphemiphe,
 iimekpọo ememe.

15 Ẹhu-utso bẹ a goru nụ ndu
 maru g'eetuje ngu ẹpha;
 mbụ ndu bụ iphóró,
 shi l'ẹka gube Chipfu nọ
 bẹ ẹphe egudeje eje
 ẹkameka, ẹphe eje.

16 Ẹphe egudeje ẹpha ngu ete
 ẹswa mkpụrumkpuru.
 Ẹphe nọdu anọduje ekutse
 ngu l'ị bụ
 onye pfuberekoto.

17 Kẹle ọo ngu bụ ike,
 dụ biribiri, ẹphe nweru.
 Ọ bụru l'ọo l'anyi dụ ngu
 l'obu meru iphe,
 iimeje g'ike anyi kangoo.

18 Mbụ lẹ-a; l'onye mgbobuta
 anyi bụkwa Chipfu bẹ
 nuru iya anyi;
 mbụ l'eze anyi bụkwa
 Onye Nsọ kẹ ndu Ízurelu
 bẹ o shi l'ẹka.

19 O nweru teke i gudeje
 ọphulanya zia ndibe
 ngu ozi;
 sụ l'i mewaru g'ọkpẹhu
 kalẹru ojogu lanụ.

Ị byaru l'echilabọ ndibe ngu
 bya ahọta nwokorọbya
 lanụ;
 mee g'ọ bụru onye
 ndiphe a-nọdu ekutse.

20 Ị humawaru onye-ozu ngu,
 bụ Dévidi.

I woru manụ ngu,
 dụ nsọ wụa ya l'ishi.

21 Sụ l'ọo ẹka ngu bẹ ii-gude
 mee ya l'ọ nguru anguru;
 mbụ l'ọ kwa oshi-ẹka
 gube Chileke
 a-nọduje eme g'ike ka
 iya adudu.

22 Ọ tọ dudu ndu ọhogu iya,

- duru ndu ophu a-du
 ike ekebuta iya g'ọ turu
 phe utu;
 ophu ndu ejo-iphe asudu
 iya emekpa ehu.
- 23 Ndu achi iya le njo be ii-nodu
 l'iphu iya zopyashia;
 l'i chitsushikota ndu
 o du ashi.
- 24 N-yemobu ngu waa apfushi
 ike l'iphe,
 i pfuru l'a-nodu swiru iya.
- O buru epha ngu be
 oo-gudeje mabe mpu
 iya gugugu.
- 25 Ali-eze iya be ii-me g'ọ jaa
 ajaja;
 mbu g'o shi l'eze-enyimu
 noo jasu l'enyimu
 Yufuretisu.
- 26 Oo-nodu arakuje ngu su:
 "Oo ngu bu nna mu;
 bya aburu Chileke mu;
 bya aburu agbara-mkpuma,
 l'adzoje mu nu."
- 27 Gubedua l'onwongu
 emekwanaa ya l'o
 buru okpara ngu;
 mbu l'o buru iya a-kachaa
 shii l'iphe,
 bukpo ndu eze,
 no l'eliphe l'ophu.
- 28 N-yemobu, i yeru iya l'a-buru
 ojejoje.
- Ogbandzu gu l'iya apfuru
 pfushia ike.
- 29 Awa iya be ii-me;
 ephe anguru anguru
 jasu l'ojejoje.
- Ali-eze iya bu g'igwe
 l'ophu no-beru
 bu g'oo-no-beru.
- 30 O -buru l'unwu iya jikaru
 eme ekemu ngu;
 ophu ephe etsodu
 iphemiphe,
 i turu okpa iya su
 g'e tsoje;
 31 ephe -mebyia omelali,
 i doberu phe;
 bya ajika eme iphe,

ị suru g'ephe meje;
 32 l'i gude mgboro bya echia
 phẹ pyaapya gude
 hùà phẹ ahùhù;
 mbụ bya echia phẹ echachi
 gude hùà phẹ ahùhù
 k'ejo-iphe, ephe eme.

33 Ọle ọ ọto kposhikwanu g'i ti
 yehe iya obu g'i yeru
 iya ya;
 ọphu ọ dudu teke iibya aha
 apfushi ike l'iphe,
 i pfuru le k'ehu iya.

34 I tii mebyikwa ọgbandzu ngu
 l'ehu iya.

Ọphu iigbanwekwa iphe,
 ị sawaru onu pfua.

35 Eshinu ị bu onye du nsọ be
 i riru angu mgbo lanu
 sefu aka;
 su l'i ti byadu adzuru
 Dévidi aka;
 36 su l'awa iya a-nọ jasụ
 l'ojejeje.

Ọ buru g'enyanwu keru
 ngu l'iphu bu g'alì-eze iya
 e-keru damudamu;
 37 mbụ l'oo-keru jìmujimu
 jasụ l'ojejeje g'onwa,
 bu iphe,
 agba ekebe l'akpaminigwe;
 l'e gude ire iya aka.

38 Obenu l'onye ono,
 ị wuru manụ l'ishi ono be
 ị jikawaru;
 bya avuharu iya ovuma.

39 Ị jikawaru ọgbandzu,
 gu l'onye-ozì ngu gbaru.

I wowaru okpu-eze iya woru
 gwọo l'urwuku.

40 Igbulo iya l'ophu be i
 tsukposhichawaru
 etsukposhi.

I woru ulo-mgbobuta iya tsua
 yogiri yogiri.

41 Iphe, bukpuo ndu aghata
 aghata gwee ya tutu-a.

Ndu obutobu iya nodu
 ekweru iya une.

42 I tuliru ndu achi iya le njo

- ẹka l'eli;
 bya emee ndu ọhogu iya;
 ẹphe ọdu ete ẹswa.
- 43 Atatiphu ogu-echi iya ẹ
 i woru ghachaa
 igharaphu;
 ọphu iimejeedu g'ọ pfushia
 ike l'iphu ọgu.
- 44 I mee; ọphu ọ dudu
 akpabiri;
 bya eworu aba-eze iya
 rwua ẹ ntụ.
- 45 I meru iya ọ kahụ ẹ
 nwokoro;
 bya eworu iphere yee ya
 g'onye yeru
 akpawuru uwe.
- 46 ?Oo-du ẹgube ọwa-a jasụ
 teke ole gube Chipfu?
 ?Ii-domiwaro onwongu jasụ
 l'ojejeje to?
 ?Bu teke ole ẹ ẹhu-eghu ngu
 e-nwu phuruphuru
 g'oku nwuberu?
- 47 Jiko nyatakwa ẹ ndu mu
 du-be mkpirikpu;
 kele nemadzu,
 i meru buẹpho udzu
 onu mmanu.
- 48 Le-a; ?denu nemadzu,
 a-ọdu ndu g'ọ to
 nwuhu anwuhu;
 ọzoo g'ọ dzọo onwiya g'ọ
 to la maa?
- 49 Gube Nnajiuphu; ?bu awe ẹ
 i doberu eze n-yemobu
 ngu ono,
 i shi egoshije mu ono;
 mbu n-yemobu ono,
 i gude apfushije ike l'iphe,
 i pfuru rifuru Dévidi
 angu l'ii-nu iya ono?
- 50 Nnajiuphu; nyatanu g'a
 chi-bewaru onye-ozu
 ngu ochi;
 waa ẹ mu tabewaru
 nshi l'iphu,
 ndiphe no akwago mu;
 51 mbu iphu ono,
 ndu ọhogu gube Chipfu
 anoduje akwago

onye i wuru manụ
 l'ishi ono.
 Ekameka, o nọ be ephe
 anọduje akwagọ iya
 iphu gude eme iya
 iphe-iphere.
 52 G'ajaja buru ke Chipfu jasụ
 l'ojejoje!
 Nokwa g'ọ dụ;
 bya aburu g'ọ dụ.

90

*Epfufu, Mosisu onye ke
 Chileke pfuru nu Chileke*
 1 Gube Chipfu; o buhawaa ngu
 bu onye anyi bu ebubu
 l'ime iya eshikpoo
 l'ogbo sweru ogbo.
 2 Oke ubvu bya a-buru iphe,
 du adudu;
 mbu li byaru e-me eliphe
 l'ophu;
 yee mgboko gbaa
 mgburugburu;
 i noduhawaa;
 teme i je a-nodu jasụ
 l'ojejoje.
 3 Nemadzụ be iizije g'ọ laphu
 azụ l'ali.
 İisuje iya: "Unu laphu
 azụ l'ali;
 unube unwu-eliphe!"
 4 Kele unu-kuru-unu apha
 l'enya ngu dujele ngu-a
 g'ujiku lanu;
 mbu l'ọ dujee ngu pho ge
 nche enyashi lanu.
 5 Nemadzụ be iigudeje
 anwuhu kpofu g'onye
 kpofuru eswa;
 kele ephe du
 rwushirwushi
 g'eswa.
 6 L'utsu be onoduje asha
 biribiri abya pulapula.
 O -betashia l'uzenyashi
 l'ọ nwulwashihuwa
 kposhihu nkụ.
 7 Oke ehu-eghu ngu
 nmaswikotawaru anyi
 g'oku;

teme ehu-eghu ngu mee;
meji gbabuhu daa anyi
l'ohu epho.

⁸ Ejo-iphe, anyi meshiru be i
kporu giriri l'iphu ngu.

I bya atuko iphe-eji,
anyi meru le mpya mee;
o dabyikotaru eba
l'ataphu ngu.

⁹ Oke ehu-eghu ngu mewaru
ndzu anyi;
o nodu agbaje mkpirikpu.

O buru atsu ude be anyi
egudeje tsugbua
nwapha olemole ophu
i haru anyi.

¹⁰ Iphe, anyi ano-bejeru bu
ukporo apha eto l'apha iri.
Teke o bu onye ike du l'o
no-rwua ukporo apha eno.

Ole o bu; iphe,
ejije iya nu
abukotajeerupho eje
iphe-ehuka yee aphu;
ophu o dudu g'aano-bejeru
l'o bvu;
ndzu anyi ephukashihu.

¹¹ ?Bu onye maru g'ehu-eghu
ngu shihuberu ike?

?Bu onye be o dokporu
enya;
mbu g'oke ehu-eghu
ngu habe shii;
k'ophu oo-nodu atsu
ngu ebvu?

¹² Menaa g'anyi maru l'o to
dudu g'anyi a-no-beru
l'eliphe-a;
k'ophu oo-me g'anyi
maru iphe.

¹³ Lwanu azu jiko Chipfu.
?Egube owa-a a-du jasu
teke ole?

Phunaaru anyibe ndu-ozu
ngu obu-imemini!

¹⁴ Ge n-yemobu ngu jijenu
anyi epho l'utsu;
k'ophu anyi a-noduje
agu ebvu ete eswa
mboku-mboku.

¹⁵ Menaa g'ehu tsoo anyi utso

tso-rwua g'èhu shi
 dù-beru anyi èji;
 mbù g'i mee;
 èhu atsoo anyi útso g'apha,
 anyi jeru iphe-èhuka ha.

16 G'anyibe ndu-ozì ngu
 hùmanu iphe,
 iimeshi.

G'awa anyi hùmakwapho
 g'ike ngu dù-be biribiri.

17 Gùbe Nnajiuphu, bù Chileke;
 g'eze-iphe-oma nkengu
 nõdukwa swiru
 anyi eswiru!

Mena g'iphemiphe,
 anyi eme nguru anguru!

Ee! Jiko Chipfu;
 mekwaa ya g'ò
 nguru anguru!

91

1 Onye nõ lẹ mkpula
 Okalibe-kakõta-shii
 l'e-buru eburu lẹ mkpula
 ibvu

Okalibe-kangokõtaru-nù.

2 Gẹ mu e-pfu kẹ Chipfu bù l'ò
 bù iya bù onye mu nõ
 lẹ mkpula ezeru ndzù;
 bya aburu iya bù
 agbaru-ike mu.

Òo ya bù Chileke;
 onye mu dakoberu.

3 Ò kwa yèbedua l'a-dzõta ngu
 g'ì tì nmalahù l'igbudu,
 ndu achì nta ngu
 gbaberu ngu;
 bya adzõtakwa ngu phò
 l'èjo iphe-ememe,
 tsoru phèrèphèrè èjè.

4 Òo òkù iya bẹ oo-gude
 kpuchia ngu.

Ò buru lẹ mkpula òkù
 iya bẹ ìi-gbaba jè
 edomia onwongu.

Ò buru ike, òopfushije l'iphe,
 o pfuru a-buru iphe,
 e-gbobutajè ngu nù;
 bya aburu iphe,
 i gude ezeru onwongu.

5 Iphe, anõdujè eye ebvu

l'enyashi be i tii
 tsudu ebvu;
 ophu iitsukwapho apfu,
 ezi phuphupu
 l'eswe ebvu.

6 Tem ejo iphe-ememe,
 anoduje eze kojokojo
 l'echi abali ta adudu
 ophu iitsu ebvu;
 mbu je akpachaa le ndu
 ophu etsu nemadzū
 pyaapyaa l'echi eswe.

7 Unu labo l'umadzu ukporo iri
 l'a-da ngu le mgbureku;
 teme ndu rwuru unubuku
 adabyiru ngu
 l'uzo ekutara;
 ole o to dudu iphe,
 bya eme ngu nu.

8 Oo enya be ii-gudeje huma
 aphu, aanu ndu ejo-iphe;
 obenu le gubedua be o
 too jidu me mgbodzu.

9 O kwa gube Chipfu bu onye
 mu no le mkpula
 ezeru ndzu.

Eshi ophu i no le mkpula
 Okalibe-kakota-shii;
 10 o to dudu iphe,
 byaru eme ngu nu;
 ophu o dudu mgbuka,
 bya eshita uzo ibe ngu;
 11 kele oo-karu-a
 unwu-ojozi-imigwe iya
 g'ephe leta ngu enya;
 chee ngu nche l'iphe,
 bukpo uzo, iishikpo.

12 Ephe e-gude aka pata
 ngu apata; a nonyaa;
 i kpo okpa le mkpuma.

13 Oduma; yee oghu be
 ii-zopyabeje l'okpa;
 mbu l'oke oduma;
 yee ejo-agwo be ii-gudeje
 okpa zo-gbua.

14 Chipfu sukwaru: "Eshinu o
 yeru mu obu be mu
 a-noduapho anafutaje
 iya;
 mbu le mu a-noduapho
 egbobutaje iya g'o to du iphe,

e-me iya nü;
 kele o guberu epha
 mu iphe.

¹⁵ Oo-ku mu oku;
 mu aza iya enu.

O -nođu eje iphe-eħuka;
 mu anođu swiru
 iya eswiru.

Mu anafuta iya bya akwabe
 iya ubvu.

¹⁶ Mu e-gude ndzu ogologo
 zu-jia ya epho;
 goshi iya ge mu egudeje
 adzo nemadzu."

92

Ebvü-oma eswe-atuta-unme

¹ Oo iphe, du ree g'a jaje
 Chipfu ajaja;
 mbu g'e gudeje ebvu tua
 gube
 Okalibe-kakota-shii epha;
² mbu g'a gbeshije l'utsu
 je epfukashiaru ndiphe
 ke n-yemobu ngu ono.

Teke o rwuru l'enyashi;
 eeje epfuaru phe g'i
 bu-be onye apfushije ike l'iphe,
 i pfuru.

³ Iphe, ee-gude aku iya le
 nkwa bu une,
 a kparu l'udo iri;
 yee ogelenda,
 aha gengugengu;
⁴ kele gube Chipfu gudewaa
 iphe, du ree, iimeje mee
 g'ehu tsoo mu utso.

Mu aguje ebvu ehu-utso me mu
 humaepho iphe,
 i gude eka
 meshigbaa dobe.

⁵ Gube Chipfu; lewaro g'iphe,
 iime habe shii.

Teme oriri ngu paa omilomi.

⁶ Obenu l'onye egomunggo
 swehuru ta amadu
 l'onoo g'o du;
 ophu o dokwarupho
 onye-eswe enya
 egube ono;

⁷ mbu l'a makwaru-a le ndu

ẹjo-iphe akpo-fushi
 g'ẹka ẹswa efushi;
 ẹme ẹ ndu iwashi ẹ
 iphemiphe, ẹphe eme
 bukotaephe upete;
 ọle ee-mechakwanaa
 mebyia phe jasụ l'ojejoje.

8 Obenu ẹ gube Chipfu paru
 ẹka jasụ ẹ tuutuutu
 ẹ mijimiimii.

9 Gube Chipfu; ndu ọhogu ngu
 e-mechakwaa buru
 mkpurupyata;
 mbu-a; ndu ẹjo-iphe g'ẹphe
 hakotakpoo ẹ
 ee-mechakwaa
 chiika nanu nanu.

10 Obenu l'i meru;
 okpehu mu du ge k'atsụ.

I bya eworu manu,
 eshi mkpo wu mu l'ishi.

11 Mu gudewaa enya mu huma
 ẹ ndu ọhogu mu phe
 ẹ e mekperu;
 bya egude nchi mu numa
 ẹ ndu ẹjo-iphe,
 wulihuru etso mu opfu
 ẹ a wuwaru
 l'ogbarabvu.

12 Ndu pfuberekoto a-odu
 aja ajaja ge mpfu.

Epe a-odu evu evuvu
 g'oshi sida k'ubvu
 ubvu Lebanonu,
 13 e yeru l'ime ulo
 ke Chipfu.

Epe a-odu l'okpokoku Chileke
 anyi aso pulapula.

14 Epe -kahuchakpoo akahu;
 epe amile-a mebyi.

Epe aduele-a nwata nwata;
 bya amaale-a roroo;
 15 k'ophu epe e-shi nno
 goshi ẹ Chipfu bu onye
 pfuberekoto;
 bya aburu
 agbara-mkpuma nkemu;
 ẹme ophu o du du iphe,
 apfuduru-oto,
 oomeje.

93

- 1 Chipfu buakwaa eze!
 Akpabiri be o gbaphuru
   g'onye gbaphuru ekwa;
   bya agbaphukwapho
   okpehu g'onye
   gbaphuru ekwa.
 Mgboko be o meru;
   o nguru anguru;
   k'ophu bu l'o to dudu
   onye suru iya enwubata.
- 2 Aba-eze ngu nguru anguru
   e shi l'edenwede.
 Gubedua shiro l'ojeje
   noduta.
- 3 Gube Chipfu;
   eze-enyimu byaakwaru
   utso;
   mbu l'eze-enyimu be
   aanwakwa ukporo iya
   l'eka oso ke gborogboro;
   teme eze-enyimu nodu
   atuwa oke akparamini
   gude abya utso.
- 4 Obenu le Chipfu,
   bu l'igwe paru eka;
   k'ophu bu l'olu nkiya
   daghataru mgbeka,
   eze-enyimu anoduje echi.
 Teme okpehu nkiya ka k'oke
   akparamini
   eze-enyimu shii.
- 5 Gube Chipfu; iphe,
   i toru okpa iya su g'e tsoje
   be i meru;
   o pfuru pfushia ike.
 Ulo ngu bu iphe, meru iya;
   o du ubvu l'anya bu
   l'o du nsu;
   teme o buru g'oo-du iya
   bu ono gbiriri
   jasu le tuutuutuu
   le mijimiimii.

94

- 1 Gube Chipfu, bu Chileke,
   bu onye agwataje ugwo iphe;
   jiko wanaa g'enyawu
   g'a huma ngu!
- 2 Gbalihunu gube onye ekpeje
   mgboko l'ophu ikpe!
 Jiko pfunaa ndu eku onwophe

- ụgwọ, gbaru phẹ nụ!
 3 Gube Chipfu; ?ndu ẹjo-iphe
 a-gbọkpo kwakoko-a,
 ẹphe agbọ-a jasụ teke ole?
 4 Ndu eme ẹjo-ememe
 anọduje etu onwophe
 ọphushugbu.
 Ẹphe efunukaje okporokpo
 opfu,
 ọnu phẹ asudu epfupfu.
 5 Ndibe gube Chipfu bẹ ẹphe
 egweje uji; mbụ ndu ono,
 bụ okiphe ngu ono bẹ ẹphe
 akpapyashị ishi.
 6 Ụnwanyi, ji phẹ nwuhuru;
 yee ndu lwaru alwalwa
 bẹ ẹphe aphuje aphuphu.
 Ẹphe eworu ndu enwedu
 nna gbushia.
 7 Ọobujeru; ẹphe -nọdu;
 ẹphe asụ: “Chipfu ta adukwa
 iphe, ọohumaje;
 mbụ lẹ Chileke kẹ Jiéọpu
 ta adukwa iphe,
 ọokpa ishi iya.”
 8 G'owa-a dokwaa unu ẹnya;
 unubẹ ndu egomunggo
 swehuru l'echilabọ
 unwu-eliphe; mbụ-a;
 unubẹ ndu eme eswe;
 ?bụ teke ole bẹ
 unu a-makpọoru iphe?
 9 ?Bụ onye ono, bụ iya
 pfuberu nemadzu nchị
 ta anọdu iphe
 lẹ nchị?
 Tọo ?bụ onye ono,
 moberu nemadzu ẹnya
 ta aphudu ọzo l'onwiya?
 10 ?Buchia onye ono,
 agbeje ahụ ndu amadu
 iya nụ ahùhù ono
 te edobedu unu g'unu
 a-du;
 mbụ ?bụ yẹbedua ono,
 anọduje ezi nemadzu
 mmamiphe gbẹchia ọphu
 ọ madu iphe l'onwiya?
 11 Chipfu makotaru iphe,
 nemadzu anọduje ari.
 Ọ maru l'oriri phẹ bukota

iphe-mmanu.

- 12 Sụ-a; ẹhu-utso bẹ a ọ́oru
 nù onye gùbe Chipfu
 ahùje ahùhù;
 mbù onye iigudeje ekemu
 ngu ezi iphe.
- 13 Onye ono bẹ iimeje gẹ
 meji nmapfuru m'ọ
 nọdu eje iphe-ẹhuka;
 jasù mbọku,
 ee-bu nsù gẹ ndu ẹjo-iphe
 wulahu.
- 14 Noo kele Chipfu ta
 abyakpọdaa aha ndibe
 iya;
 ọphu ọ byakpọdaa ekwe gẹ
 ndu bụ okiphe iya laa l'iswi.
- 15 Noo kele ndu-ikpe a-wata
 ekpe ikpe, pfuru ọto.
 Ọ buerupho ndu obu phẹ ọ́uru
 iphóró bụ ndu a-dù ike
 tsokọta ikpe ono.
- 16 ?Bù onye a-gbẹshi pfù-doru
 mu;
 mekpeeru mu ndu
 ẹjo-iphe?
- ?Bù onye a-pfuru l'ẹkiya
 nkemu lwù-kpeeru mu ndu
 eme ẹjo-ememe?
- 17 Ọ tọ bụ lẹ Chipfu gbaru
 mu mkpu;
 mẹ mu anọduhawaro l'alì
 ọ-larù-nọdu-nggujungguji
 teke dù ẹnya.
- 18 Teke mu chiru mkpu sù
 l'ẹpurukutu echikọtaakwa
 mu bẹ n-yemobu nkengu
 wọtaru mu gẹ mu ta ada.
- 19 Teke mu watarù arì oke ọ́riri
 bẹ ì dùru mu obu mee;
 ẹhu tsọahaa mu utso.
- 20 ?Ii-kwe gẹ gù lẹ ndu-ishi,
 ete emedu iphe,
 pfuru ọto megba iphe;
 mbù ndu egudeje ekemu
 emekpa ndu ẹphe achì ẹhu?
- 21 Ẹphe edzukobeje g'ẹphe
 kpapyaa ndu
 pfuberekoto ishi.
 Ẹphe woru onye adùdu iphe,
 o meru kpee mpfugbu.

- 22 Obenu l'oo Chipfu bu onye
egbobutaje mu nu.
Oo Chileke mu bu oke
agbara-mkpuma ono,
mu agbabaje je
edomia onwomu ono.
- 23 Oo ya a-pfu phe ugwo iphe-eji,
ephe eme;
teme o buru iya e-mebyishi
phe k'ejo-iphe ono,
ephe eme ono.
- Oo Chipfu, bu Chileke anyi
e-mebyishi phe.

95

- 1 Unu bya g'anyi gua ebvu
ehu-utso gude jaa
Chipfu!
Unu g'anyi tua uzu ehu-utso
gude kwabe iya ubvu;
mbu onye ono,
bu agbara-mkpuma,
adzoje anyi ono!
- 2 Unu g'anyi bya l'iphu iya bya
ekele iya ekele!
Anyi egude ebvu-oma tua
uzu ehu-utso gude kwabe
iya ubvu!
- 3 Kele Chipfu bu Chileke,
paru eka;
bya aburu onye eze,
paru eka;
onye kakota agwa,
ndu mgboko l'ophu shii.
- 4 Eka omilomi ali jeberu
bu iya be o du l'eka.
Mkpakponu oke ubvu
buru iya nwe iya.
- 5 Eze Enyimu bu nkiya kele oo
ya meru iya;
teme o buru iya gude eka
iya meta ali-okponku dobe.
- 6 Unu bya g'anyi phozeta
baarụ iya eja!
G'anyi gbua ikpere l'iphu
Chipfu ono, bu iya meru
anyi ono.
- 7 Kele oo ya bu Chileke anyi.
Anyi buru ndu ooche g'onye
eche aturu;
mbu anyi buru unwu

aturu, nọ iya l'ẹka.

Ọo ya bụ; teke unu nọmaru
olu iya ntanụ ọwa;

⁸ Unu ta akpọchikwa obu
unu gẹ ndiche unu
phẹ kpọchiru iya
lẹ Meriba.

Waa g'ẹphe kpọchiru iya
lẹ Masa l'echiẹgu;
⁹ mbụ ẹka ono, ndiche unu
phẹ nọru hụa yẹbe
Chileke ama bya
adalekwaa ya phọ adale;
l'ẹka ẹphe gudechaa
ẹnya phẹ hụma iphe,
ya meru.

¹⁰ Ụkporo apha labọ
mgburugburu bẹ ọgbo
ono mekotaru yẹbe
Chileke iphe-eghu.

Ya sọru l'egomunggo phẹ
jephuhuwaru
l'eme iphe-ẹji;
ọphu ẹphe ekwedu
alwaphuta azụ bya eshia ọzo,
ya goshiru phẹ.

¹¹ Ọo ya bụ; mu gude ẹhu-eghu
buta angụ ria sụ:
“Ẹphe ta abyadụ abata l'ẹka
mu l'ẹphe a-nọdu
tuta unme.”

96

¹ Unu gụa ebvu ọphúú nụ
Chipfu!

G'unwu-eliphe l'ophu gụnaa
ebvu nụ Chipfu!

² Unu gụa ebvu nụ Chipfu;
unu tua ya ẹpha!

Unu rajẹ iya arara
mbọku-mbọku
l'oodzoje nemadzụ!

³ Unu tọaru ndu ọhozo ọnu g'ọ
dụ-be biribiri!

Unu epfuaru ndiphe l'ophu iphe,
dụ biribiri, oomeje!

⁴ Noo kele Chipfu parụ ẹka;
bya aburu onye gbaru
g'a jajẹ iya ajaja.

G'a tsujekwa iya phọ ebvu l'ọ
kakọta iphe, bụ agwa

ndu mgboko l'ophu shii.

⁵ Kele agwa ndiphe l'ophu
bukota iphe, e gude aka mee;
obenu le Chipfu bu iya
gude aka iya mee igwe
l'onwiya.

⁶ Akpabiri yee ogbunwijnwii
be no iya l'atatiphu;
teme okpehu waa
odu-biribiri tukoeppo
ulo iya, du nsọ sweta.

⁷ Unube ipfu l'ipfu,
du le mgboko-a;
unu kwabe Chipfu ubvu!
Unu pfua g'o du-be biribiri;
yee g'okpehu iya habe shii!

⁸ Unu kwabe Chipfu ubvu,
gbaru iya nu!
Unu bya anu Chileke iphe
l'okpoku iya!

⁹ Unu yee adu nsọ g'onye yeru
uwe baaru Chipfu aja!
Unube ndiphe l'ophu;
unu tsuje iya ebvu!

¹⁰ Unu karu ohamoha le Chipfu
bukwaa eze;
teme l'eliphe l'ophu be e
mewaru g'o nguru anguru;
k'ophu bu l'o to dudu iphe,
suru iya enwubata.

O buru Chipfu ono e-kpe
unwu-eliphe
mgburugburu ikpe,
pfuru oto.

¹¹ G'imigwe l'ophu tee eswa;
ehu atsọ ndiphe l'ophu
utso!

Geze-enyimu yee iphemiphe,
no iya l'ime tukokwa
tua oke akparamini!

¹² G'egu l'ophu mekpoo
iphemiphe, no iya
nu tuko gbo oqboo!

Noo teke iphe, bu oshi,
du l'oswa a-gu ebvu
ehu-utso l'iphu Chipfu.

¹³ Epe a-nodu l'iphu Chipfu
gua ebvu
kele oobyawaa ekpe
unwu-eliphe ikpe.

Oo-gude apfubekoto iya kpee
 mgboko l'ophu ikpe;
 bya egude ire-lanụ
 kpee ndiphe ikpe.

97

- ¹ Chipfu buakwaa eze; g'ẹhu
 tsọ ndiphe l'ophu uto!
 G'iphe, bukpoọ ohamoha,
 bukube eze-enyimu
 tekwa ẹswa!
- ² Urwukpu mẹ oħhii nọ-pheru
 iya mgburugburu.
 O buru apfubekoto yẹ
 ikpe, pfuru oto bẹ e gude
 tụa okpa aba-eze iya.
- ³ Oku evujeru uto je atuko
 ndu ohogu iya,
 nọ-pheru iya mgburugburu
 kepyashia.
- ⁴ Ebemu, oolo phaaphaa buru
 iphoro, e gude ahuma
 uto l'eliphe.
 Ndiphe l'ophu -huma iya;
 ephe anmahụ jiiijiii.
- ⁵ Ubvu l'ophu azashihuje
 g'unwu m'ephe ndu
 l'iphu Chipfu;
 mbu m'ephe ndu
 l'iphu Nnajiuphu ophu
 nwe mgboko l'ophu.
- ⁶ Akpaminigwe l'ophu atu
 onu l'o bu onye
 pfuberu-eka-oto;
 teme ndiphe l'ophu ndu
 ahumaje g'o du-be
 biribiri.
- ⁷ Iphe, bukota ndu abaru iphe,
 a pyiru apyipyi aja;
 mbu ndu gude nshi
 eku onwophe bẹ e
 mekotaru iphe-iphere.
 Unube nshi l'ophu;
 unu bya abaru
 Chileke aja!
- ⁸ Ndu bu le Zayonu numaru
 iya; ephe teahaa ẹswa.
 Ndu Jiuda bẹ ẹhu atso uto
 le ge gube Chipfu egudeje
 ekpe ikpe.
- ⁹ Kele gube Chipfu bu

- Okalibe-kakota-shii
 lẹ mgboko mgburugburu.
 I kangokotaru agwa,
 nọ lẹ mgboko-a l'ophu.
 10 Gẹ ndu yeru Chipfu obu
 kpokwa ẹjo iphe-ashi;
 kele o kwa ndu duru iya
 nsọ bẹ ooletajẹ ẹnya.
 O buru phẹ bẹ oonafutajẹ
 l'ẹka ndu ẹjo-iphe.
 11 Ìphóró bẹ e meru g'ọ duru
 ndu pfulerekoto.
 Ndu obu guru ìphóró bẹ e
 meru g'ẹhu-utso ji ẹhu.
 12 Unu nọdu l'ẹka Chipfu
 tee ẹswa; unubẹ ndu
 pfulerekoto!
 Unu tua ya ẹpha;
 l'ẹpha iya dụ nsọ.

98

Ebvú-oma

- 1 Unu gụa ebvú òphúú nù
 Chipfu;
 kele o meru iphe, dụ biribiri.
 Oọ ẹkutara iya;
 waa oshí-ẹka iya ono,
 dụ nsọ ono bẹ o gude
 lwu-kpee okpobe
 alwu-kpe.
 2 Chipfu mewaru g'a maru
 l'oodzofutajẹ;
 bya emewaa g'ohamoha
 maru l'ọ bụ onye
 pfulerekoto.
 3 O nyatawaru n-yemobu,
 o yeru onu-ulo Ízurelu;
 yẹ ire-lanu,
 oomeru phẹ.
 Je akpaa l'ẹka igwe beru
 alì beru bẹ a
 hụma-dzuwaru gẹ
 Chileke anyi egudeje
 adzọ nemadzụ.
 4 Unu tụa uzu ẹhu-utso gude
 kwabẹ Chipfu ùbvù;
 unubẹ unwu-eliphe
 l'ophu!
 Unu gụa ebvú-oma gushia
 ya ike gude jaa Chipfu!

- 5 Unu gude une gúà
ebvú-oma gude tua
Chipfú ẹ́pha.
Unu egudekwaphọ́ une;
yẹ́e ebvú-ekwekwe
jaa ya ajaja.
- 6 Unu gburu opu ye iya;
phúà ụ́pyi ye iya.
Unu túà ụ́zu ẹ́hu-útsò gude
kwabẹ́ Chipfú, bú
eze úbvú.
- 7 G'oke ẹ́nyimu yẹ́e iphemiphe,
nọ́ iya l'ime túkòkwa túà
oke akparamini.
Mgboko l'ophu atúà ụ́zu;
yẹ́e iphemiphe,
bú l'ime iya.
- 8 G'ẹ́nyimu ẹ́nyimu,
nọ́gbaa nù túkò
kúà ẹ́ka.
Úbvú úbvú anọ́kobe
gúà ebvú l'ẹ́hu atso
phẹ́ ụ́tsò.
- 9 G'ẹ́phe túkò nọ́du l'iphu
Chipfú gúà ebvú;
kéle ọ́obyawaa ekpe
unwu-eliphe ikpe.
Ndu mgboko l'ophu bẹ́
oo-kpe ikpe,
pfúru ọ́to;
tẹ́me l'ọ́ hakwarupho
ndiphe l'ophu enge,
pfúru nhamunha.

99

- 1 Chipfú búakwaa Eze.
Gẹ́ ndiphe nmahúkwa
pyáapyaapya.
Aba-eze iya nọ́ l'echilabọ́
chierobu.
Gẹ́ mgboko l'ophu nmaa
yigayiga.
- 2 Chipfú pakwarú ẹ́ka;
mbú onye ono,
bú lẹ́ Zayọnu.
E woliru iya eli;
ọ́ kakọ́ta ọ́hamoha shii.
- 3 G'ẹ́phe jaa ẹ́pha ngu,
bú Okalibe ajaja;
mbú ẹ́pha ngu ono dú nsọ́;
ndiphe nọ́du atso iya ebvú.

⁴ Eze obu parụ ẹka.
 Iphe, aduje iya ree bụ ikpe,
 pfuru ọto.
 Eme iphe ẹnya-nhamunha
 bẹ i meru dobe;
 ọ nguru anguru.
 L'ẹhu unwu Jiékoṗu bẹ
 i meru iphe, pfuru ọto;
 waa umere,
 pfuru nhamunha.
⁵ Unu kutsee Chipfu,
 bụ Chileke anyi.
 Unu bya ephozeta lẹ mgboru
 ọkpa iya baarụ iya ẹja.
 Ọ dụ nsọ.
⁶ Mósísu yẹe Erọnu shi yiru
 lẹ ndu bụ uke kẹ Chileke.
 Sámelụ shi yiru lẹ ndu
 shi akpọ-kuje ẹpha iya.
 Ndu ono shi ekuje ẹpha
 Chipfu; l'ọ za phẹ ẹnu.
⁷ O shi anọduje l'urwukpu,
 kpuru oronmono
 pfuru opfu nụ phẹ.
 Ẹphe shi edobeje ekemu iya
 bya eme omelalị,
 ọ tọru phẹ ọkpa iya.
⁸ Gụbe Chipfu, bụ Chileke
 anyi;
 i shi azajẹ phẹ ẹnu.
 A makwarụ-a l'i shi ahụje
 ndu Ízurelụ ahụhù
 m'ẹphe shiswee ụzo ngu;
 obenu l'i shi bụru phẹ
 Chileke,
 agụjeru onye meru
 iphe-ẹji nvụ.
⁹ Unu kutsee Chipfu,
 bụ Chileke anyi.
 Unu baarụ iya ẹja l'úbvú iya,
 dụ nsọ; kẹle Chipfu,
 bụ Chileke anyi
 dukwa nsọ.

100

Ebvu-oma, e gude
ekele Chipfu ekele
¹ Unu tụa ụzu ẹhu-utso gude
 kwabẹ Chipfu ùbvù;
 unubẹ unwu-eliphe l'ophu.
² Unu gude ẹhu-utso jeru

Chipfu ozi.

Unu gude ebvu ẹhu-utso gude
bya l'iphu iya.

³ Unu makwaru ẹ Chipfu
bu Chileke.

Oo ya meru anyi;
teme anyi buru nkiya.

Anyi bu ndibe iya;
bya aburu aturu,
ooche echeche.

⁴ Unu gude ebvu-ekele bahu
ibe iya.

Unu egude ebvu-ajaja
jerwua l'okpoku iya.

Kele iya ekele tua
ya ẹpha.

⁵ Kele Chipfu bu onye oma;
teme n-yemobu nkiya
nodu anoje jasụ
l'ojejoje.

Oopfushije ike l'iphe,
o pfuru; e -shi l'ogbo
sweru ogbo.

101

Ebvú-oma, Dévidi deru

¹ Mu a-gu ebvu guku
n-yemobu ngu;

ye ikpe ngu, pfuru oto.

Mu a-gu ebvu gude tua gube
Chipfu ẹpha.

² Ndu mu be mu a-to nwehu
mee g'o to du ẹka uta
a-du iya.

?Bukpoo teke ole be
ii-kpapfuta mu?

Mu e-gude obu, adudu ẹka
uta du iya buru l'ibe mu.

³ O to dudu ẹjo-iphe,
mu bya ekwe g'o shisweta
mu iphu.

Umere ndu te etsodu okpobe
opfu ono du mu ashị;
ophu mu ahadu ge mu
l'ephe rakuru.

⁴ Ndu uzo phe gberu nggo be
mu a-chifuje l'eka mu no;
ophu o dudu iphe,
anyi l'ẹjo-iphe jigba.

⁵ Ndu anoduje evu nwibe
phe nvu-azu be mu

- e-me g'ephe buru
 ọla-l'iswi.
 Ndu etu onwophe
 ọphushugbu;
 waa ndu eku-onwonye
 dụ l'obu bẹ mu ta
 atagbukwa ẹ nshi.
- ⁶ Ndu apfushije ike l'iphe,
 ephe pfuru ẹ mkpukpu-a
 bẹ mu a-nọdu eleta ẹnya;
 k'ọphu anyi l'ephe
 a-tuko buru jasuru;
 mbu l'onye uta adudu l'iphe,
 oome e-mechaa ejeru
 mu ozi.
- ⁷ O to dudu ndu ẹregede
 m'onye lanu,
 mu bya ekwe g'o buru
 l'ibe mu;
 ọphu o dukwapho ndu
 atu kporoko m'onye lanu,
 mu bya ekwe g'o pfuru
 pfushia ike l'iphu mu.
- ⁸ Utsu mboku-mboku bẹ mu
 e-meje g'iphe,
 bu ndu ejo-iphe,
 no l'ali-a dobe onu doo.
 Mu a-tuko ndu eme iphe-eji
 bufu ẹ mkpukpu
 ke Chipfu.

102

*Epfupfu, onye eje iphe-ehuka
 epfu anu Chileke*

- Opfu, o pfuru teke ike abvu
 iya abvubvu; guru aphu,
 no iya l'obu nu Chipfu*
- ¹ Numanu epfupfu, mu epfu
 anu ngu jiko Chipfu!
 Ge mkpu, mu echi rwunaa
 ngu nchi!
- ² Ta agbakutakwaru mu azu
 nta-a, mu eje iphe-ehuka-a!
 Ngabenuru mu nchi!
 Zanu mu enu egwegwa
 nta-a,
 mu eku ngu oku-a!
- ³ Kele ndzu mu l'ophu
 phukahawaru
 g'enwuru-oku.

- Okpu mu nọdu enwu
 phuruphuru g'icheku-oku.
- 4 Obu mu bẹ e gburu
 pyaapyaa;
 ọ nwụa lwaa g'ęswa;
 k'ọphu o meru mu;
 mu zọhaa eri nri.
- 5 Mu tsuwaru oke ude
 gbiriri jasụ mu wụfu
 koru g'ęda akpọ;
 bya aburu okpu wushiru.
- 6 Mu dụ ęę mgbashi-ujiku,
 kwaru l'echięgu;
 ęę mgbashi-ujiku,
 beru l'ęka e meru
 umerekete.
- 7 Mu zę nwuru ęnya.
 Mu dụwaa ęę nwenu,
 beru nkinyi iya l'eli
 mkpotsu-ulo.
- 8 Ndu ọhogu mu anọduje
 ekweru mu une mkpụrumkpuru.
- Teme ndu achi mu lẹ njọ
 gudewaa ępha mu
 ephu iphu.
- 9 Ọo ntụ bẹ mu erije l'ọ
 buru mu nri.
- Mu nọdu ewojeru ęnya-mini
 gwakọbe l'iphe,
 mu angu angungu.
- 10 Ọ buru iphe, kparu iya nụ
 bu l'ęhu eghushi ngu
 egbu ike;
 kẹle i woliwaru mu bya
 eworu tuphaa etupha.
- 11 Nwujiku ole, mu a-nọ
 l'eliphe-a dụwaa
 g'ononyo ụzenyashi.
- Mu anọdujeepho anwu
 lwaalwaa g'ęswa.
- 12 Obenu lẹ gube Chipfu
 sụru ęedemu l'aba-eze
 ngu ojejoje;
 ọphu a byadu azọha
 ępha ngu azọha;
 e -shi l'ogbo sweru ogbo.
- 13 Ii-gbalihu-a phuru
 Zayonu obu-imemini;
 kẹle o rwuwaru teke
 ii-meru iya eze-iphe-oma;
 mbu mę teke ono,

- a họtakpooru ahọta
dobe ono rwuepho;
¹⁴ kele mkpuma iya dụ ndu
ejeru ngu ozi mkpa.
Ọobujeru; ọ -kpua udzu tūuu;
imemini iya adushia phe ike.
- ¹⁵ Ọhamoha a-tṣu epha gube
Chipfu ebvu.
Ndu eze, nọkota le mgboko
l'ophu a-kwabe
o-gbu-nwjinwii ngu ùbvù;
¹⁶ kele Chipfu e-gude eka iya
kpukwaa Zayonu;
bya egude o-gbu-nwjinwii
ya lufuta.
- ¹⁷ Ọo-ngabe nchi l'epfufu,
ndu adudu g'ọ dụ phe
epfu anu iya;
ophu oohudu arworwo,
ephe arwo iya l'ali.
- ¹⁸ G'e dee ọwa-a l'ekwo
doberu ogbo ophu
aa-nwu l'iphu;
k'ophu ndu ono,
e teke atsutakpodaanu
ime phe ono e-tu
Chipfu epha.
- ¹⁹ Le Chipfu gbekwa l'eze-ulo
iya l'ephekerephe
eka onoje;
mbu l'ọ gbẹ l'imigwe gbua
igo l'eliphe;
²⁰ ge ya numa ude,
ndu mkporo atsu;
shi nno mee ge ndu e
kperu mpfugbu nweru
onwophe.
- ²¹ Ọo ya bu g'aa-koo ke Chipfu
le Zayonu;
tua ya epha le Jierusalemu;
²² me ohamoha waa
ali-eze ndiphe l'ophu
dzukobeephe g'ephe baaru
Chipfu eja.
- ²³ Le mu byakwa ejajaha ọzo
ndu mu ebo;
ọ tukowa ike,
shi du mu nu nashichaa
mu;
bya egbubota ndu mu.
- ²⁴ Ọo ya bu; mu su: Te kutashinu

- mu; jiko Chileke mu;
 l'ebe adu ge mu
 no-bewaru le mgboko;
 le gubedua be apha
 nkengu a-nokwa
 shi l'ogbo sweru ogbo.
- 25 Eshikpoo le mbu bu ngu
 turu okpa eliphe l'ophu.
 Teme o buru ngu gude
 eka ngu mee igwe.
- 26 Iphemiphe ono e-mechaa
 lakota l'iyi;
 obenu le gubedua
 l'a-du g'i du;
 mbu-a; l'iphemiphe ono
 e-mechakwaa kashihu
 g'uwe.
- Oo g'aagbanweje uwe-a
 bu g'ii-mechaa gbanwee
 phe; nkephe abvu.
- 27 Obenu le gubedua
 buepho onye i bu be i bu;
 ophu apha nkengu
 abvudu abvubvu.
- 28 Unwu, ndu ejeru ngu ozi
 nwutaru
 l'e-buru kwaseru;
 l'e mekwapho g'awa phe
 nguru anguru
 l'iphu ngu.

103

Ebvu, Dévidi deru

- 1 Gube obu mu; tua Chipfu
 epha.
 Iphe, bukpo iphe, du mu
 l'ime ehu; tua onye ono,
 epha iya du nsọ ono epha.
- 2 Obu mu; jiko tua Chipfu
 epha;
 ophu o dukwa urwu,
 eeritaje iya l'eka me nanu,
 ii-zoha azoha
- 3 Ogujeru mu nvu l'iphe-eji,
 mu meru g'o ha;
 teme o nodu emeje ge
 mu ka mma l'iphe,
 bukpo iphe,
 eme mu nu.
- 4 Ogbafulutaje ndzu mu
 g'o to la l'ilu;

- bya ekpube mu n-yemobu;
waa obu-imemini g'okpu-eze.
- ⁵ Oogudeje iphe, ðu ree zu-jia
mu epho;
teme o ñodu emeje ge
mu lwa azu le nwepa
g'ugo.
- ⁶ Chipfu emeje iphe, pfuru oto;
teme o ñodu ekpeje ndu e
eme ewere ikpe,
pfuru nhamunha.
- ⁷ O meru ge Mosisu maru
uzo iya;
bya emee ge ndu Izurelu
maru iphemiphe, oome.
- ⁸ Chipfu bu onye aphuje
obu-imemini;
bya aburu onye emeje
eze-iphe-oma.
Ehu te eghujedu iya eghu
egwegwa;
teme o ñodu eyeje obu
yegharu iya eka.
- ⁹ O to o bajedu mba tekenteke;
ophu oovujedu ovuma
jaswaruroya.
- ¹⁰ O too lejedu g'iphe-eji
anyi gbaru eme anyi;
ophu opfujedu anyi
ugwo ejo-iphe,
anyi emegbabe.
- ¹¹ Kele oo g'igwe no-be ali
ephekerephe bu g'o habe;
mbu eye obu,
o yeru ndu atsü
iya ebvu.
- ¹² O buru g'uzo
enyanwu-awawa du-be
enya l'uzo enyanwu-adada;
bu g'eka o wofuru emeswe,
anyi mesweru iya je
edobe habe enya l'eka
anyi no.
- ¹³ O buru ge nna aphujeru nwa
iya obu-imemini-a;
bukwapho ge Chipfu
aphujeru ndu atsü iya ebvu
obu-imemini.
- ¹⁴ Kele oo ya maru g'e gude
mee anyi.
Oonyataje l'oo urwuku mmanu

bẹ anyi bụ.

15 L'a -bya lẹ nemadzụ bẹ eswe
ndzụ iya dụ g'ęswa.

Ọonoduje aba yoyoyo g'okoko,
nọ l'ęgu.

16 Phẹphẹre -ziẹpho kpua ya
nwanshii l'o phukashihu.

Ęka o shi nọdu ta
anyatabẹedu iya ọzo.

17 Obenu lẹ-a; e -shi lẹ gbururu
jeye lẹ gbururu bẹ
n-yemobu kẹ Chipfu aduje
l'ẹhu ndu atsụ iya ebvu;
tẹme l'o wokwarupho
apfubekoto nkiya doberu unwu
nwanwanwaranwa
ndu ono;

18 mbụ l'ẹhu ndu ọphu
edobeje ọgbandzu iya;
bya anyatajẹ dobe ekemu,
ọ turu doberu phẹ.

19 Chipfu mewaru g'aba-eze
iya nguru anguru l'imigwe;
tẹme abubu,
ọ bụ eze dzuru ọha l'ophu.

20 Unubẹ unwu-ọjozi-imigwe
kẹ Chipfu; unu tua ya ẹpha;
mbụ unubẹ ndu ike dụ,
bya aburu ndu eme
opfu iya.

21 Unu tua Chipfu ẹpha;
unubẹ unwu imigwe l'ophu;
mbụ unubẹ ndu-ọzi iya,
l'eme iphe, bụ uche iya.

22 Unu tua Chipfu ẹpha;
unubẹ iphe,
o meru ememe dobe l'ẹka
ọ bụ eze.

Gube obu mu; tua Chipfu ẹpha.

104

1 Gube obu mu; tua Chipfu
ẹpha.

Gube Chipfu, bụ Chileke mu;
ị parụ ẹka apaa.

Ị gbaphuru adu-ubvú yee
adu-akpabiri g'onye
gbaphuru ẹkwa.

2 Ìphóró bẹ i yeru g'onye
yeru uwe.

Imigwe l'ophu bụ gubedua

- gude ẹka ngu phushi
 iya g'onye phushiru
 ulo-ekwa;
³ bya eworu uko ulo ngu
 gbaa l'eli akpaminigwe.
 I meru urwukpu;
 o buru ugbo-inya ngu.
 I nodu atukojeru pherephere
 le nkù ephe.
⁴ I meru pherephere;
 o buru onye-ozu ngu;
 bya emee
 onwu-phuruphuru-oku;
 o buru onye iizije ozu.
⁵ Oo ngu turu okpa eliphe
 l'ophu;
 k'ophu bu l'a ta abyadu
 enwubata iya enwubata
 jasu l'ojejoje.
⁶ I woru eze-enyimu kpua
 ya g'onye kpuru uwe;
 k'ophu mini ha l'eli
 kakota ubvu l'ophu
 l'eli.
⁷ Obenu l'oo mba be i baru
 eze-enyimu ono;
 o keta oso gbaa mgbalanu;
 mbu l'o numaerupho ora,
 i gbe limigwe raa;
 o gbalachaa.
⁸ O nodu aso gborogboro awu
 oke-ubvu awuwu aso
 ala l'o-bua-ozee okpa ubvu.
 O sokwaseru uzo,
 i toru iya okpa iya.
⁹ I kpawaru iya oke ẹka o too
 soghatajedu;
 k'ophu o to byadu
 erimigbuba mgboko ozo.
¹⁰ O mewaru ge mini shije
 l'ogba gbaa dederere
 kwaseru okpa-ubvu.
 Ootsojeru mgbaka
 ubvu epyophe.
¹¹ O buru iya echebeje unwu
 anu, bu l'egbudu mini
 g'ephe ha.
 Nkapfu-igara-oswa nodu
 angu iya mini.
¹² Enu, ephe l'eli nodu anoduje
 l'aguga nggele ono

akpa epfune.

Ephe nọdu anọduje
ebephe l'ekali-oshi ono
agụ ebvu.

13 O nọdu agbeje l'eka o bu
agba mini l'úbvú.

Mgboko l'ophu bẹ iphe,
oome jikporu ephe.

14 Eswa bẹ o meru;
ọ nọdu erwushije k'ophu
iphe-edobe a-taje nri;
bya emee iphe-akọko
dobe gẹ nemadzụ
gudeje ọọ opfu ọọbe
iphe l'alị;
15 gude kụta mee,
aanguje g'obu tsoo uto;
bya emeta manụ,
aanyije g'iphu maa mma;
waa nri,
eerije gẹ ndzụ dụ.

16 Oshi Chipfu bẹ ọogbaje
mini ree;
mbụ oshi sida ophu dụ
l'úbvú úbvú Lébanonu,
bụ oshi ophu o yeru
l'onwiya.

17 O bụru l'eli eka ono bẹ enu
akpaje epfune.

Eze-ọku-eswi-uda woru
ephekerephe oshi payinu
mee unuphu ibe iya.

18 Oke-úbvú oke-úbvú bụ
ndu bu iya nụ bụ
eghu-ọswa.

Ọgba bụru eka nchi-ọgba
anọduje ezeru ndzụ.

19 O meru ọnwa g'e gudeje gụ
apha.

Enyanwu nọdu amajeru teke
ya a-riiba.

20 Ọobujeru; teke i meru;
ochii wata agbagba
l'ọ bụru iya bụ lẹ
nchi ejihu.

Iphe, bukpo anụ,
nọ l'ọswa eshi l'eka ephe
nọ wufukota jeshia achọ
iphe, ephe e-ri.

21 Oduma asụahaa ekiri achọ
nri, oo-ri; mbụ nri,

shi l'eka Chileke.

22 Teke ɛnyanwu waerupho;
ɛphe ezita onwophe ezita;
je domia l'ogba phe.

23 Nemadzụ agbeshi teke onoya
jeshia l'egu.

Ooje anodu l'egu jee ozi
jasu l'uzenyashi.

24 Gube Chipfu; ozi, iijekota
bukwa aguta aguta.

Iphemiphe ono bukotaru
mmamiphe nkengu be i
gude mekota iya;
mbu le mgboko l'ophu
be iphe,
jiru iya nu bukota iphe,
i gude aka mee.

25 Eze-enyimu ha shii bya adu
osa.

O buru l'ime iya be
aguta aguta anu bu;
mbu iphe, no ndzu;
ndu ophu ha shii;
me ndu ophu ha nwanshi.

26 O buru l'eli iya be aanoduje
angaphe ugbo-mini.

Teme ejo-oke-agiyi ono,
bu ngu gude aka ngu
mee ya ono nodu ebvu
mini l'ime iya.

27 Iphemiphe ono bu ngu be
ephe tuko ele enya l'eka
gi nuje phe nri
lorwuberu iya.

28 Teke i nuru phe iya;
ephe achikobe iya
l'onwophe.

Teke i saru aka; iphe,
du ree enwushihu;
ephe egude iya
rijia ephe.

29 Teke i domiru phe iphu ngu;
ndzu-agugu erwuta phe.

Teke i nataru phe unme,
ephe atu;
ephe anwuhu buru
eja ali.

30 Teke i kuru Unme ngu ye phe
l'ehu; ephe aburu iphe,
e meru k'ophuu.

I nodu emeje iphu mgboko

l'ophu g'ò dù òphúú òphúú.

³¹ G'o-gbu-nwjinwii Chipfu
dùkwa g'ò dù jasù
l'ojejeje.

G'ozì, Chipfu gude ẹka iya
jee mekwa g'ẹhu tsò
ya útso;
³² mbù onye abùjeru;
o -lee eliphe l'ophu ẹnya;
l'ò nmahù pyaapyaapya.

Teke ò byaru ẹka l'eli úbvú;
úbvú òbu akpùhu
tùtuutuu.

³³ Mu a-nòduje agù ebvu
anù Chipfu lẹ ndzù
mu l'ophu.

Mu a-gùje ebvu gude
etu Chileke mu ẹpha
jasù gẹ mu a-nò-beru.

³⁴ Jìkò gẹ kẹ nkiya-a,
mu ari-a tsòkwaa ya útso;
noo kele iphe,
Chipfu anòduje eme
emeje g'ẹhu tsò mu útso.

³⁵ Jìkò gẹ ndu iphe-ẹjì chihu
l'eliphe l'ophu;
òphu ndu ẹjò-iphe
adùhe adùdu ophu.

Gùbe obu mu;
jìkò tua Chipfu ẹpha.
G'ajaja bùru kẹ Chipfu.

105

¹ Unu kele Chipfu ekele;
unu kua ẹpha iya!

Unu mee g'òhamoha
madzuru iphe, o meru!

² Unu guku iya l'ebvu!
Unu gùa ebvu gude tua
ya ẹpha!

Unu pfukashìkwapho iphe,
bùkpoo iphe, dù biribiri,
òonoduje eme!

³ Unu gude ẹpha iya ono,
dù nsò tua onwunu ẹpha!
G'obu ndu achò Chipfu
teje ẹswa!

⁴ Unu wojeru ẹnya dabẹ
lẹ Chipfu mẹ l'òkpèhu
iya!

Mbùa unu choje iphu

iya mkpụrumpkuru!

- ⁵ Unu nyatakwa iphe,
 dị biribiri, o mekọtaru;
 waa iphe-ohumalenya,
 o meshigbaaru;
 waa ikpe, o kperu;
⁶ unubẹ oshilọkpa Ébirihamu,
 bụ onye-ozị iya;
 unubẹ unwu Jiékpọ,
 bụ ndu o gude ẹka iya họt.
- ⁷ Ọ kwa iya bụ Chipfu;
 bya aburu Chileke anyi.
 Ikpe iya tukururu mgboko
 vọ pfurupfuru.
- ⁸ Ọgbandzu iya bẹ ọnyataje
 jasụ lẹ tuutuutu
 lẹ m̄imiimii.
 Ukwe-iphe, o kweru bẹ eshije
 l'ogbo sweru ọgbo.
- ⁹ Ọgbandzu ono,
 yẹle Ébirihamu gbaru ono;
 mbụ angụ ono,
 o riburu Ayizaku ono;
¹⁰ bẹ o meru; ọ bụru ekemu
 l'ẹhu Jiékpọ.
- Ndu Ízurelu bẹ o meru iya;
 ọ bụru ọgbandzu,
 a-nọ ojejoje;
¹¹ sụ phẹ: “Ọo unu bẹ mu
 a-nụ alị Kénanu
 g'ọ bụru okiphe,
 unu ketaru.”
- ¹² Teke ono bẹ ẹphe shi
 habe nwahabe;
 mbụ teke ẹphe shi
 ha nwa chịaka-chịaka;
 bụru ndu lwaru
 alwalwa l'alị ono.
- ¹³ Ẹphe shi etsojeru
 ohamoha aghaphe.
 Ẹphe -shi l'alị-eze ọwa-a;
 ẹphe alufu l'alị-eze
 ophuu.
- ¹⁴ Ọphu ọ dudu onye o kweru
 g'o mee phẹ ewere.
 Ọ nọdu egudeje opfu ẹhu
 phẹ baaru ndu eze mba;
¹⁵ sụ phẹ: “Unu te edenyikwa
 ndibe mu,
 mu hofutaru ẹka!

- Unu ba adukwa iphe,
 unu e-me ndu epfuchiru
 mu nu!"
- 16 O meru; okpa-nri bya l'eliphe;
 shi nno woru nri,
 ephe nweru enweru
 mebyishichaa.
- 17 O ye nwoke lanu g'o vuru
 phe uzo;
 mbu Jiósefu, onye ono,
 e reru; o buru ohu ono.
- 18 Ephe taa ya mkporo l'okpa;
 huswashia ya okpa;
 bya eworu
 agadagba-igwè
 ye iya l'olu;
 19 gbiriri jasụ mboku,
 o pfuru opfu;
 o vaa g'o pfuru iya;
 mbu jasụ opfu,
 Chipfu pfuru mee g'a
 maru l'o bu onye ire-lanu.
- 20 Noo ya bu; eze zia su g'e je
 ewehaa ya.
 Onye bu ishi oha woru iya
 wehaa;
 o nweru onwiya.
- 21 O woru iya mee onye-ishi
 unuphu ibe iya l'ophu;
 mbu onye elekota
 iphemiphe,
 o nweru enweru;
 22 su iya g'o huje ndu-ishi
 ahuhu teke du iya ree;
 l'o zije ndu bu ogerenya
 l'ali-eze iya mmamiphe.
- 23 Oo ya bu; ndu Izurelu
 lanaa Ijiputu.
 Ndibe Jiekopu jenu
 aburu ndu lwaru alwalwa
 l'ali Hamu.
- 24 Chipfu bya emee ndibe iya;
 ephe nodu azu azuzu
 shii.
- O mee phe; ephe paa igwerigwe;
 shi nno kapyabe ndu
 ohogu phe.
- 25 O woru obu ndu ohogu phe
 ono ghaphua.
 Ndibe Chipfu ono bya adu
 ndu ono ashi.

Ẹphe wata achiru ndu-oz
iya ono ẹjo idzu.

26 O bya ahota Mosisu,
bu onye-oz iya;
bya ahota Eronu bya
eworu phe zia;
27 ẹphe je emeshia
iphe-ohumalenya
nkiya l'echilabo phe;
bya egoshi phe iphe,
du biribiri ke Chipfu
l'ali Hamu.

28 O ziru ochii ozi;
o je emee ali ono;
o gbahu tsukiriba;
noo kele ndu Ijiputu
kwefuru opfu Chileke ike.

29 O bya emee; mini,
no l'ali phe ghokota
mee.

Ẹma, du iya nu tuko
nwushihukota.

30 Mbara tuko ali phe
mgburugburu jikota
pyimu kwochaa
nkwotankwo;
bahuchaa le mkpuru
eka ndu-ishi ali phe
akwaje akwakwa.

31 O bua opfu be o pfuru;
ijiji tsuaha gbiigbi;
teme mkpulumkpu
tukoepho ali eka
ono sweta.

32 Igwe haa edze mini
wata atu akamini;
bya atuhaha egbigwe
gbaagbaa l'ali phe l'ophu;
33 bya atupyashia vayinu phe
me oshi figu phe;
bya atuko oshi,
no l'ali phe l'ophu
zijashikota.

34 O gbeshikwa ozo bya epfua
opfu; igube wata etsutsu;
mbu ogu, etsu gbiigbi
buru aguta aguta.

35 Ẹphe tuko iphe, dzu ndzu,
ekwo du tapyashikota
l'ali phe l'ophu; mbu tuko
iphe,

ẹphe meberu l'alì g'ọ ha
tapyashia.

- 36 Ọ gbẹ teke ono bya atuko
ndu bu okpara
l'alì phe gbushia;
mbu tuko nwa,
vuru uto kpoo phe iphu
mee umerekete.
- 37 Ọ bya edufuta ndu Ízurelu;
kporu mkpola-ododo
yee mkpola-ochaa kpojia
phe eka;
ophu o dudu unwu
Ízurelu ono g'ọ ka mma
l'oo onye lanu,
mkpo kporu l'okpa.
- 38 Ehu tsoo Ijiputu ntumatu
g'ẹphe tugbuerupho;
kele ẹphe shi atsua
ndu Ízurelu ebvu
shingushingu.
- 39 Ọ bya aphushiaru phe
urwukpu gude kpuchia phe;
bya akpoberu phe oku
g'ẹphe gude huma
iphoro l'enyashi.
- 40 Ephe suru g'a nu phe nri;
Chipfu bya achiru okwa
nu phe;
bya egude nri,
shi l'igwe zu-jia phe epho.
- 41 Oke mkpuma be o tularu
uzo; mini shi iya soshihu;
mbu aso ge nggele
l'echiegu ono;
⁴² noo kele o nyataru
ukwe-iphe, du nsu,
o kweru nu onye-ozu iya,
bu Ebirhamu.
- 43 O dufuta ndibe iya;
ehu nodu atso phe.
Ephe nodu atu uzu ehu-utso
gude eje afuta;
mbu ndu ono, o hotaru ono.
- 44 O woru ali ndu ohozo woru
nu phe.
O buru eka ndu ozo riru aphu
iya be ẹphe wotaru;
o buru okiphe phe;
⁴⁵ k'ophu ẹphe a-wata eme

omelalì iya;
dobeahaa ekemu,
shì iya l'èka.
G'ajaja buru kẹ Chipfu.

106

- 1 G'ajaja buru kẹ Chipfu.
Unu kele Chipfu ekele;
kele ọ bú onye oma.
N-yemobu nkiya anoje
jasu l'ojejoje.
- 2 ?Bú onye a-dú ike tụa onu
g'iphe,
Chipfu eme habe shii?
Tọo; ?denu onye a-dú
ike tugbabe Chipfu ẹpha iphe,
oomeẹbe?
- 3 Ẹhu-utso be a goru nu ndu
anọduje eme iphe,
dú nhamunha;
mbu ndu ono,
anọduje eme iphe,
pfuru oto tekenteke.
- 4 Nyatakwa mu jiko Chipfu;
teke ii-wata egoshi le
ndibe ngu du ngu l'obu!
Byakwa agbaaru mu mkpu
m'i byatashia phe adzota!
- 5 K'ophu mu a-huma o-du-ree,
i doberu ndu i hotaru;
tsokwaru pho oha ono,
bu nkengu ono tee eswa;
mbu tsoru ndu ono,
bu okiphe ngu ono tua
ngu ẹpha.
- 6 Anyi meakwaru iphe-ẹji ge nna
anyi oche phe meru.
Anyi mekwaru ẹjo-iphe;
mbu l'anyi mewaru iphe,
apfuduru-oto.
- 7 Teke nna anyi oche
phe shi nodu le Ijiputu
be iphe, du biribiri,
i shi emeje te eshidu
edoje phe enya.
Ophu o dudu ikpoto
iphe-oma ngu, duru ophu
ephe nyataru.
Epe kwefuru ngu ike
l'aguga Eze-enyimu
Uswe-uswe ono.

- 8 Ọle o gudeẹle-a g'ẹpha iya
apfuru dzoo phe;
k'ophu aa-maru l'ẹpha
iya parụ ẹka apaa.
- 9 Ọ barụ Eze-enyimu
Uswe-uswe mba; mini,
nọ iya nụ tashihu.
- O dua phe ghaa echi
ogbu-mini g'onye agha
echiegu.
- 10 Ọ dzotaru phe l'ẹka ndu
ohogu phe;
gbafuta phe l'ẹka ndu ẹphe
dụ ashi.
- 11 Mini rikota ndu achị phe
lẹ njo;
ophu o dudu g'ọ ka mma
l'oo onye lanu, waru nu.
- 12 Noo teke ẹphe kwetaru l'iphe,
o kweru ukwe ememe be oomeje;
bya agua ebvu gude tua
ya ẹpha.
- 13 Ophu o dudu g'ọ no-beru;
ẹphe zohaa iphe ono,
o meru ono;
teme ophu ẹphe angabejeedu
g'ọ chi-koshi phe idzu.
- 14 Ẹphe rwua l'echiegu ono;
ẹphe wata eme iphe,
agu phe nu;
mbu o buru l'ali ono,
dabyiru mgbegere ono
be ẹphe huru Chileke ama.
- 15 Ọo ya bu; o nunu phe iphe,
ẹphe suru g'a nu phe.
- Ọ nuchanaa phe iya;
bya evuru ejo iphe-ememe
byabe phe l'ishi.
- 16 Ẹphe rwua l'ẹka ẹphe
kpoberu ulo-ekwa
phe g'ẹphe butota.
- Ọ duru ndu wataru ejiru
Mosisu yee Eronu ijiyena;
mbu umadzu labo ono,
Chipfu hotaru dobe iche
ono.
- 17 Noo ya; ali ghekahu ebo
lwee Detanu;
bya atuko Abiramu yee ndu
ẹphe l'iya swi lia le ndzu.
- 18 Teme oku nwulihu ke

- phoophoophoo bya
etsufu ndu etsoje phe nū.
Oku ono tūkoepho ndu
ejo-iphe ono tsufu.
- 19 Ephe rwukwaa l'úbvú
Horebu;
ephe je eworu agwa dobe;
mbu gude mkpola-ododo
wua nweswi dobe
baahaaru iya eja.
- 20 Ephe gude odu-biribiri
phe ono, bu Chileke
gude je agbanweta iphe,
a kpuru; o du g'eswi,
ata eswa.
- 21 Ephe zohaa Chileke ono,
dzoru phe nu ono;
mbu onye ono,
meru iphe,
paru eka l'ali Ijiputu;
22 bya emee iphe,
du biribiri l'ali Hamu;
bya emekwapho iphe,
du ebvu l'aguga
Eze-enyimu Uswe-uswe
ono.
- 23 O ya bu; o su le ya
e-mebyishi phe;
obenu le Mosisu,
bu onye o hotaru jeru
apfu-chia uwara,
o shi abya;
g'o to gude oke ehu-eghu
iya mebyishikota
g'ephe ha.
- 24 E mechaa; ephe woru eguru
ali ono nmaa phulaphula;
ophu ephe ekwetaduru l'iphe,
Chileke kweru ukwe
ememe be oo-dukwadu
ike mee.
- 25 Ephe nodugbaa l'ime ulo-ekwa
phe wata agu aphu;
ophu ephe ekweedu eme iphe,
Chipfu suru g'ephe mee.
- 26 O ya bu; o chilia eka eli
riaru phe angu su le ya
e-me g'ephe daa ppopoo
l'echiegu;
27 teme ya erwuta unwu
nwanwa phe jeye ndu
ohogu phe l'eka.

- Èphe achikashia phẹ;
 èphe agbaa nanu nanu
 dzuru eliphe l'ophu.
- 28 Èphe gbeshi je eworu
 onwophe go l'eka
 Balu-Peyo;
 bya awata eri iphe,
 e gburu l'agwa,
 ta adzudu ndu.
- 29 Èphe menaa; Chipfu vuhaha
 ovuma l'ejo-ememe,
 èphe no megbabe.
- Mgbu-onwu dabanu
 l'echilabo phe.
- 30 Ole Finehasu gbeshiru bya
 egboo ogu ono su g'ono
 ta nwukwa;
 shi nno gboo mgbu-onwu
 ono.
- 31 A guaru iya ono l'apfubekoto,
 e-shi l'ehu iya sweru
 oshilokpa iya jasu l'ojeje.
- 32 Èphe rwukwaa l'aguga
 mini Meriba;
 èphe kpatsu Chipfu iwe.
- Mosisu shi phe l'eka meta
 kpua onwiya.
- 33 O kele èphe kwefuru
 Unme Chileke ike meru iphe,
 Mosisu gude pfua iphe,
 o togo pfudu.
- 34 Ophu èphe alwuebeduru
 ndu ono,
 èphe jepfuru l'ali ono;
 ge Chipfu turu phe
 ekemu su g'èphe lwua phe.
- 35 O buchiaru iphe,
 èphe meru bu l'èphe
 jeru eworu onwophe
 tukobe le ndu ono.
- Èphe ghaa eghirigha
 wata eme omelali phe.
- 36 Èphe wata abaru agwa
 phe eja.
- Iphe ono mecha bu ru
 onya nmata phe.
- 37 Èphe gude nwa phe nwoke;
 me ke nwanyi gude wata
 agwa ejo obvu.
- 38 Èphe wata egbushi unwu
 phe, adudu iphe, èphe meru;

- gude agwa obvu
 ndu Kénanu.
 Ēphe gude mee unwu
 phē ono merwushia ali
 ono;
³⁹ bya eshikwaphō nno
 merwushia onwophē;
 mbū shi nno buru ndu
 agba ukpara.
- ⁴⁰ Noo g'o gude Chipfu
 v̄ahaaru ndibe iya
 ovuma;
 mbū kp̄o-yiaharu ndu ono,
 bū okiphe iya ono ukuvu.
- ⁴¹ Ō chiru phē ye l'eka
 ndu ohozo.
 Ndu ēphe dū ash̄i buru eze
 ch̄iahaa phē.
- ⁴² Ndu ohogu phē kpaahaa
 phē ēhu.
 Ndibe Chileke bya anodu
 phē l'eka.
- ⁴³ Ō dz̄otakpooru phē
 teke dū igwerigwe;
 olē eka uche adujee phē
 phō bū l'eme iphe,
 a suru g'ēphe te emeshi.
 Ēphe shi nno nodu l'iphe-eji
 phē yifu.
- ⁴⁴ Olē oobujeru;
 iphe-ehuka -byapfuta phē;
 ēphe -raku Chileke;
 l'ō rwua Chileke l'ehū
 egwegwa; l'ō numa
 olu phē.
- ⁴⁵ L'ō gude opfu ēhu phē
 nyata ogbandzu iya.
 Ō gude kē l'ō yeru phē
 obu selaa eka azu.
- ⁴⁶ Ō mee g'iphe,
 bukpōo ndu kpuru
 phē lē ndzu ph̄uaru phē
 obu-imemini.
- ⁴⁷ Dz̄onaa anyi; jiko Chipfu,
 bū Chileke anyi.
 Shinu l'ohamoha ono
 rwukobē anyi ozo;
 k'ophu anyi e-tu ngu epha;
 gube onye ono,
 epha ngu dū ns̄o ono gude
 ajaja,

anyị a-ja ngu baa aba.
 48 G'ajaja bụru kẹ Chipfu,
 bụ Chileke kẹ ndu
 Ízurelu gbururu jeye
 lẹ gbururu.
 G'onnyemonye sụkwa:
 "Nokwa g'ọ dụ!"
 G'ajaja bụru kẹ Chipfu!

107

- 1 Unu kele Chipfu ekele;
 kele ọ bụ onye oma.
 N-yemobu nkiya anoje jasụ
 l'ojejoje.
- 2 Gẹ ndu Chipfu gbafutaru
 kele iya ekele l'ọ bụ
 onye oma;
 mbụ ndu ọ gbataru l'ẹka
 ndu achị phẹ lẹ njo;
 3 ndu ono, o shi l'ohamoha
 rwukọo;
 mbụ ndu o jeru l'uzo
 ẹnyanwu-awawa;
 bya ejee l'uzo ẹnyanwu-arịba;
 je ụzo isheli bya ejee ndohali
 je erwukoo.
- 4 Ọ duru ndu ophu bụ
 l'echiegu bẹ ephe tsoru
 aghaphe;
 mbụ l'ali, dabyiru mgbegere,
 adudu iphe, dụ iya nụ;
 ophu ephe amadu ụzo,
 ephe e-shi jerwua mkpukpu,
 ephe e-je ebupyabẹ.
- 5 Egu-nri guru phẹ;
 egu-mini gụa phẹ.
 Ephe nodu l'ẹka ono jọo ẹhu
 wufu.
- 6 Tọbudu iya bụ;
 ephe raku Chipfu g'ephe nọ
 l'iphe-ehuka ono.
 Ọ bya anafuta phẹ l'iphe-ehuka,
 ephe eje obu.
- 7 Ọ bya edua phẹ shia ụzo,
 pfuru oto;
 durwua phẹ mkpukpu,
 ephe e-buru.
- 8 G'ephe kele Chipfu ekele l'ọ
 yenukaru phẹ obu;
 waa l'oomeru unwu-eliphe iphe,
 dụ biribiri.

- 9 Kẹle onye mini agụ bẹ
 oochejije iya ẹpho;
 l'o gude iphe, dụ ree zụ-jia
 onye ẹgu agụ ẹpho.
- 10 Ọ duru ndu ọphu shi nọdu
 l'ẹka agba ọchii bya
 adu tsukiribaa;
 mbu buru ndu nọ mkpọro
 eje iphe-ẹhuka l'ẹka e gude
 iphe-igwè tughabe phẹ ọkpa;
 11 kẹle ẹphe kwefuru ike l'ẹphe
 te emedu opfu Chileke;
 mbu jika l'ẹphe ẹ
 Ọkalibe-kakota-shii
 ta achidu idzu lanu.
- 12 Tọbudu iya bu;
 ọ parụ phẹ haa;
 ẹphe jeaha ozi mkpọnwehu.
 Ẹphe jee ya jasụ ẹphe
 nọdu aphọhuje daa;
 ọphu ọ dudu onye gbaru
 phẹ mkpu.
- 13 Noo ya; ẹphe raku Chipfu
 g'ẹphe nọ l'iphe-ẹhuka ono.
 Ọ bya adzọ phẹ l'iphe-ẹhuka,
 ẹphe eje ọbu.
- 14 Ọ bya edufuta phẹ l'ẹka
 agba ọchii,
 gbahuru kẹ tsukiribaa,
 bu ẹka ẹphe shi nọdu;
 bya agbabushia ẹgbirigba,
 e shi gude tughabe
 phẹ ọkpa.
- 15 G'ẹphe kele Chipfu ekele l'o
 yenukaru phẹ obu;
 waa l'oomeru unwu-eliphe
 iphe, dụ biribiri;
- 16 Kẹle ọnyakashije ọguzo,
 a kparụ l'onirubvu;
 bya egbubushije mgborígwè,
 e gude gbachishia ọzo.
- 17 Ọ nweru ndu ọphu wataru
 eme eswe.
 Ọ buru iphe, kparu iya nu
 bu l'ẹphe kwefuru
 Chileke ike;
 teme e mekpaa phẹ ẹhu;
 opfu l'ẹphe bu ndu
 meru ẹjo-iphe.
- 18 Ẹhu phẹ nafuchaa phẹ nri.
 Ẹphe nọdu anwuhu phakuu.

- 19 Tɔ̀budu iya bụ;
 ẹ̀phe raku Chipfu g'ẹ̀phe
 nọ́ l'iphe-ẹ̀huka ono;
 O bya adzọ́ phẹ́ l'iphe-ẹ̀huka
 ono,
 byapfutaru phẹ́ nụ́ ono.
- 20 O bụ́ru opfu ọ́nu bẹ́ o pfuru;
 o mee; ẹ́hu dọ́kota
 phẹ́ ike;
 shi nno dzọ́ta phẹ́ l'ilu.
- 21 G'ẹ̀phe kele Chipfu ekele
 l'o yenúkaru phẹ́ obu;
 waa l'oomeru phẹ́ iphe,
 dú biribiri.
- 22 G'ẹ̀phe gwerụ́ ngweja-ekele
 nụ́ iya.
 Ẹ̀phe agwa ebvu ẹ́hu-útso gude
 mee g'a maru g'iphe,
 oome gbaru.
- 23 O dọ́ru ndu ọ́phu gude
 ụ́gbo-mini tsoru
 eze-ẹ́nyimu agba nghọ́.
- 24 Ndu k'ono húmaru ozi,
 Chipfu jeru; ozi,
 dú biribiri,
 o jeru l'echi ogbu-mini;
 25 kele ọ́ bụ́-a opfu bẹ́ o pfuru
 l'ọ́nu;
 oke phẹ́rephere wata ezizi.
- O shi nno mee;
 oke akparamini ono
 wata atushi ike.
- 26 Ụ́gbo-mini phẹ́ nọ́du
 awulihuje ephékerephe
 ephékerephe.
- L'ọ́ byakwa atsubakpoo
 omilomi omilomi.
 Oke iphe-ẹ̀huka, ẹ̀phe eje ono
 mee;
 obu phẹ́ zashihu azashihu.
- 27 Ẹ̀phe nọ́du anga anganga;
 akpọ́ garigari gẹ́ ndu
 ngushiru mee ike.
- Mmamiphe phẹ́ l'ọ́phu bụ́ru
 phẹ́ ọ́la-l'iswi.
- 28 Tɔ̀budu iya bụ́; ẹ̀phe raku
 Chipfu g'ẹ̀phe nọ́
 l'iphe-ẹ̀huka ono.
- O bya anafuta phẹ́ l'iphe-ẹ̀huka,
 ẹ̀phe eje obu.
- 29 Ẹ́nyimu, aphụ́ oke

- gborogboro bẹ o meru;
 ọ phụahaa nwa swiswiswi;
 bya abaarụ oke
 akparamini mba;
 ọ daa nyonyoronyo.
- 30 Ẹhu tsọahaa phẹ ụtso g'ọ
 daru nyonyoronyo ono.
 O dua phẹ gbiriri jasụ ẹphe
 jerwua ọdu ugbo-mini
 ẹka ẹphe eje.
- 31 G'ẹphe kele Chipfu ekele l'ọ
 yenụkaru phẹ obu;
 waa l'oomeru phẹ iphe,
 dụ biribiri.
- 32 G'ẹphe kutsee ya l'ẹka e
 dzukọberu edzukọbe;
 tua ya ẹpha l'ẹka ndu
 bụ ọgerenya ọru
 achi idzu.
- 33 Ẹnyimu bẹ ọ mişhiru mini;
 ọ buru echięgu.
- Ọ bya emee nggele, asọ asoso;
 ọ buru alị, mini tahuru.
- 34 O meru alị, bụ ọsu;
 ọ buru jakpọro jakpọro
 alị únú;
 kẹle ndu shi buru l'ẹka
 ono menụkaru ẹjo-iphe.
- 35 Echięgu bẹ o meru;
 ọ buru okpuru,
 mini jiru ejiji;
 bya emee alị,
 shi dụ kpọkoro kpọkoro
 kpọkoro;
 ọ buru ishi nggele.
- 36 Ọ buru ẹka dụ ẹgube ono
 bẹ o dutaru ndu ẹgu
 agu je edobe g'ẹphe buru.
 Ẹphe je eburu l'ẹka ono
 buru mkpukpu ẹka phẹ.
- 37 Ẹphe woru opfu kọo;
 bya agbaa opfu-vayinu
 l'ẹka ono.
- Ẹphe jeshia ya akpata;
 ọ mişchaa mebyi
 mişharu iya ẹka.
- 38 O keberu phẹ l'ọma;
 ẹphe wata aka shii
 mebyi akaka;
 ọphu o kwedu g'iphe-edobe
 phẹ wata alwa alị alị.

39 E mechaa; Chipfu gude
mkpamehu; waa iphe-ehuka;
yee aphụ lọ-zeta phe.

Ephe wata alwa alị alị.

40 Mbu onye ono, ewodaje
ndu a maru epha phe alị;
woru phe mee;
ephe ghapheahaa l'alị,
dabyiru iphoro, adudu
gbororo, du iya nu.

41 O bekwanu le ndu adudu g'ọ
du phe be o setaru l'eka
sefuta l'iphe-ehuka,
ephe eje.

O bya emee; ndibe phe wata
azushi g'aturu.

42 Ndu obu phe guru iphoro
abujeru;
ephe -huma iphe ono;
ephe eworu eswa tee;
obenu le ndu eme iphe,
apfuduru-oto g'ephe
ha abujeru;
ephe -huma iya;
l'ọ kpọo phe onu opfu.

43 Ge ndu maru iphe wokwaru
iphe-a je asu-mia l'ime
obu phe.

Ephe aria ge n-yemobu
Chipfu habe shii!

108

Ebvú-oma, Dévidi deru

1 Obu shihukwaru mu ike
Chileke;
k'ophu bu le mu e-gude
obu mu g'ọ ha agu ebvu
etu ngu epha.

Obu mu; tehu nwuru enya.

2 Unu tehu nwuru enya;
unube ogelenda yee une;
kele mbedua e-gudekwa
ebvu kutee gregere
nchi-abohu le mgbenya.

3 Mu a-nodu l'echilabo
ndiphe kele ngu ekele
gube Chipfu.

Mu anodukwapho l'echilabo
oha l'ophu gua ebvu
gude tua ngu epha.

- 4 Noo kele n-yemobu ngu
paru eka.
O tukoru imigwe l'ophu
kakota ephekerephe.
Teme ire-lanu nkengu
dzuru akpaminigwe.
- 5 Goshinu ndiphe g'i paberu
eka;
mbu l'i noghataru
akpaminigwe anoghata;
ge ndiphe l'ophu ahuma
g'i du-be biribiri.
- 6 Gudenu okpehu ngu dzoo
anyi; zanu anyi enu;
k'ophu ee-shi nno dzoo
ndu i yeru obu.
- 7 Chileke nowaa l'ulo iya,
du nsọ pfua opfu su:
"Mu e-gude agbo ogboo
kee ali ndu Shẹkemu.
Teme mu eworu nsuda
Sukotu bushia.
- 8 Giladu bu nkemu;
Manase bukwarupho
nkemu.
Ifuremu bu okpu,
mu kpu l'ishi.
Jiuda bukwanuru mgboro-eze,
mu apaje l'eka.
- 9 Mowabu bu ochi,
mu akwoje okpa.
O bukwanuru le Edomu be
mu eyeshije akpokpa
mu dobe.
Ndu Filisitayinu be mu
gbowaru ogboo kpua."
- 10 ?Bu onye e-du mu chiriri
werere duba le mkpukpu ono,
a kpuru kpushia ike ono?
Mbu-a; ?bu onye e-duru mu
duba le Edomu?
- 11 O kwa gubedua Chileke bu
onye obu.
Obenu l'i gbẹ jika anyi;
ophu i tii tsojeeduru ndu
ojogu anyi eje ogu.
- 12 Yeru anyi eka jiko g'anyi
mekpee ndu ohogu anyi;
kele eye eka k'unwu-eliphe,
bu iphe-iphoro.
- 13 Obenu l'anyi -noduwaa

Chileke l'eka bẹ anyi
 e-mekpe phẹ gẹ mkparawa.
 O bụru iya e-hu ndu ohogu
 anyi agbagba-nchi
 l'ali.

109

*Ebvu-oma, Dévidi deru nụ
 onye-ishi ebvu*

¹ Gube Chileke, mu etu epha;
 ba nọdushinu nggujungguji;
² kele ndu ejo-iphe mę
 ndu egedede sawaru onu
 epfuru mu ejo opfu;
 bya adzushi uka ekpu mu.

³ Epehe gudewaa opfu
 ndumashi gbaa mu
 mgburugburu.
 Epehe nọdu abya mu l'iphu;
 ebe adu iphe, mu meru phe.

⁴ Mu -gbẹ emekoshi phe
 k'onya;
 epehe agbẹ ebo mu ibo;
 obenu lę mbędua
 anọdujeepho l'epfu anu
 Chileke epfushi iya ike.

⁵ Epehe egudeje ejo-iphe pfua
 mu ugwo iphe-oma,
 mu meru phe.
 Obu, mu yeru phe bu
 ndumashi bẹ epehe egudeje
 sata mu iya.

⁶ Yenu onye ejo nemadzụ g'o je
 akwachia ya uzo.
 Zinaa onye a-nọdu ebo iya
 ibo g'o je apfuru iya l'iphu
 gbaa ya ekebe.

⁷ E -kpee ya ikpe; g'ikpe
 obu nmakwa iya.
 Gẹ Chileke gukwaru epfupfu,
 oopfuru anu iya ye l'iphe-eji,
 o meru.

⁸ G'eswe ndzụ iya gbakwaa
 mkpirikpu.

G'onye ozo nọ-chikwa
 enya iya l'eje ozi,
 o shi eje.

⁹ G'o togbokwa unwegirima
 ibe iya nwamaa.

L'ọ haa nyee ya l'ulo-maa.

¹⁰ G'unwegirima ibe iya

- wushikwaru ghaphee
 rwo arwo!
- G'a chifukwa phe g'ephe
 te ebukponu le mkpokpo
 unuphu ibe phe obu!
- 11 G'e ndu o ji ugwo tukokwa
 iphe,
 o nweru enweru natachaa.
- G'e ndu a madu aka ephe
 shi tukokwa akanya,
 o seru esese gweta.
- 12 G'o to dukwa onye e-mejeru
 iya iphe-oma;
 ophu o dukwa onye a-phujeru
 unwegirima ono,
 o togboru nwamaa ono
 obu-imemini.
- 13 G'awa iya chihukwa.
 G'epha phe ta aduhekwa l'ogbo
 ophu abya nu.
- 14 G'e Chipfu ta adukwa
 teke oo-zoha ejo-iphe,
 nna iya oche phe mekotaru;
 ophu o hufukwa iphe-eji,
 ne iya meru ehufu ophu.
- 15 G'iphe-eji phe ono tukoekwapho
 kwaa l'iphu Chipfu;
 k'ophu oo-me g'ephe chihu
 l'eliphe;
 g'a ta nyatabahe phe!
- 16 Kele o to rijeduru ke g'o
 meeru nemadzu iphe-oma.
- O buchianu iphe, ooshibeje
 ite iya bu g'oome dulaa
 ndu ukpa maa;
 waa ndu adudu g'o du phe;
 waa ndu obu phe tsuru
 gworigwori.
- 17 Eshinu iphe, aduje iya ree
 bu atu onu;
 g'o bukwaru onye a
 turu onu.
- Su-a; eshinu ago onu-oma
 aduje iya eji;
 g'onu-oma nodukwa iya
 uzanya uzanya.
- 18 Eshinu o yeru onwiya atu
 onu g'onye yeru uwe;
 g'atu onu ono sodakwa
 iya l'epho ge mini.
- L'o mibachaa ya l'okpu
 ge manu.

19 G'a phukwaa ya ya g'onye a
phuru ukpo.

L'e kee ya ya g'onye keru
akpo l'upfu jasụ l'ojeje.

20 G'iphe ono, mu gushiru ono
bukwaru ugwo,
Chipfu a-pfu ndu ono,
anoduje ebo mu ibo ono;
mbu ndu ono,
anoduje epfuru mu
ejo-opfu ono.

21 Obenu gube Chipfu,
bu Nnajiuphu mu;
menaarụ mu ree g'epha
ngu apfuru.

Gudenụ n-yemobu ngu ono,
dunukaru ree ono nafuta mu;
22 kele mu bu onye ukpa
bya aburu onye adudu
g'o du iya;
teme e mewaa mu iphe,
rwuru mu le meji.

23 Mu esewa gerere g'ononyo
uzenyashi;
teme a nmakofuwa mu
g'onye nmakofuru igube.

24 Ikpere mu ta aduedu ophu
shihuru ike l'eka mu
aswi egu;
teme mu jowaa ehu
buru okpu.

25 Nta-a be ndu anoduje ebo
mu ibo ekweru mu une.
Epe -huma mu;
epe egude ekwe l'ishi su
mu hee.

26 Yenuru mu eka jiko Chipfu,
bu Chileke mu.
Eshinu i bu onye n-yemobu;
dzonaa mu.

27 Mena ya g'ephe shi nno
maru l'o shi ngu l'eka;
mbu g'ephe maru l'oo
gube Chipfu meru iya
l'onwongu.

28 Epe a-nodu ephu mu iphu;
obenu le gubedua a-nodu
agoru mu onu-oma.

O -buru l'ephe byaru mu
etsu ogu;
l'e mee phe iphe-iphere;

obenu lẹ mube onye-ozì
ngu buẹpho ẹswa bẹ mu
a-nọdu ete.

29 Ndu anọduje ebo mu ibo bẹ
ee-ye iphere g'onye
yeru uwe.

L'a phũa phẹ iphere g'onye
phuru ukpo.

30 Onu mu bẹ mu e-gude
jaa Chipfu ọkpobe ajaja.

Mu anọdu l'edzudzu-ọha
tua ya ẹpha;

31 kele ọọpfujeru l'ẹkutara
onye adudu g'ọ dụ iya;
g'ọ dzọta ndzu iya l'eka
ndu ekpe iya mpfugbu.

110

Ebvú-oma, Dévidi deru

1 Chipfu sọru Nnajiuphu mu:
"Nọdu mu l'ẹkutara;
jasu teke mu e-me g'ị zọpyabe
ndu-ọhogu ngu l'ọkpa."

2 Chipfu a-gbẹ lẹ Zayonu nọ
ngu mgboro-eze,
egoshi g'ike ngu
habe shii.

Ọo-sụ ngu: "Buru onye eze
ndu ọhogu ngu!"

3 Ndu ojogu ngu bẹ ọo-nọdu
ehe ihee eje ọgu l'eswe
ọgu.

Ọo g'iji nchi-abọhu anọduje
akwa-a bu g'unwokorobyà
ngu a-wu-pfuta ngu l'úbvú,
dụ nsọ ono.

4 Chipfu ribuwaru angụ;
ọphu ọogba-nweedu iphe,
o pfuru.

Ọ sọru: "Ii-buru onye uke
Chileke jasụ lẹ
tuutuutu lẹ mijiimii;
bụ iya bu gẹ
Melikizedeku bu."

5 Nnajiuphu nọ l'ẹkutara
gube Chipfu.

Ndu eze bẹ oo-gwe
pyakapyaka mbọku,
ẹhu e-ghu iya eghu.

6 Oo-kpe ọhamoha ikpe;
woru ndu nwuhuru

anwùhu
 kùkobe l'ikpo l'ikpo;
 bya atùko ndu eze
 mgboko l'opfu
 gwee arakabya.

⁷ Ọọ lẹ nggele, nọ l'aguga
 gbororo bẹ
 ọo-nguta mini.
 Ọọ ya bụ l'o mee ya
 g'ọ ngakerehu.

111

¹ G'ajaja bụru kẹ Chipfu.

Mu e-gude obu mu g'ọ ha
 kele Chipfu ekele.

Mu e-kele iya l'ẹka ndu obu
 phẹ guru ìphóró
 nọ l'idzù;
 kele iya l'ẹka ẹphe
 nọ ndzukọ.

² Iphemiphe, Chipfu eme
 parụ ẹka.

Iphe, bụkpoo ndu ọ dụ ree
 ejeje arị iya ọriri.

³ Iphe, Chipfu emeje dụ
 ùbvù bya adụ akpabiri;
 tẹme apfubekoto iya nọdu
 anoje jasụ l'ojejoje.

⁴ O mewaru g'a nyata iphe,
 dụ biribiri,
 oomeje.

Chipfu eme eze-iphe-oma
 tẹme ọ nọdu aphụ
 obu-imemini.

⁵ Ndu atsụ iya ebvu bẹ
 ọonoduje anụ nri.

Ọgbandzu iya bẹ ọonyataje
 jasụ lẹ tuutuutuu lẹ
 m̄jimiimii.

⁶ Ndibe iya bẹ o goshiwaru ike,
 dụ l'ozì, ooje;
 kele ọ natarụ ndu ọhozo
 alị phẹ woru nụ phẹ.

⁷ Iphe, o gude ẹka iya eme
 bụ ire-lanụ bya aburu iphe,
 pfuru ọto.

Ekemu, ọ turu pfushiru ike.

⁸ Ekemu ono a-kpọru g'abara
 jasụ l'ojejoje;
 tẹme e gude obu,
 guru ìphóró;

waa ire-lanụ eme iya.

⁹ Ndu nkiya bẹ ọ gbafutaru;
bya atua ekemu sụ
g'ogbandzu iya dukwa
ojejoje.

Èpha iya dù nsọ bya adu ebvu.

¹⁰ Atsụ Chipfu ebvu bụ
egbube ishi mmamiphe.
Iphe, bukpoò ndu etso ekemu
iya bẹ iphe edoje enya ree.
G'e tua ya epha jasụ l'ojejoje.

112

¹ G'ajaja buru kẹ Chipfu.

Èhu-utso bẹ a ọru nụ onye
atsụ Chipfu ebvu;
onye ekemu iya atsoshije
utso ike.

² Unwu iya a-buru ndu ike dù
l'eliphe.

Oshilokpa ndu obu pẹ guru
ìphóró bẹ a-buru ndu
a ọru onu-oma nụ.

³ Iphe-enweru yẹ ẹku a-tuko
ibe iya sweta;
tẹme apfubekoto iya je
a-nodu jasụ l'ojejoje.

⁴ Mbukponu l'eka agba ọchii
bẹ ìphóró awajẹ
g'enyanwu l'ehu onye
obu iya guru ìphóró;
mbụ onye emeje eze-iphe-oma;
bya aburu onye obu-imemini;
bya abukwarupho onye
pfuberekoto l'iphu Chileke.

⁵ Ọ buepho k'oma a-nodu
etso onye emeje iphe-oma
bya ejieje ugwo mia ya enya;
onye iphemiphe,
oome bẹ oomeje k'ophu
aa-harụ iya enge.

⁶ Mbụ lẹ-a; a ta abyakwa
enwubata iya enwubata.

Onye pfuberekoto bẹ
aa-noduepho anyatajẹ
jasụ l'ojejoje.

⁷ Ọo-nodu anụ ẹjo nzi;
ọle nzi ono ta abyadu eme
gẹ ndzụ gua ya.

Obu e-shihuje iya ike;
kẹle onye ọ dakoberu

bụ Chipfu.

⁸ Obu a-kpọ iya abara;
 ọphu ndzụ abyadụ agụ iya;
 jasụ l'ọ gude ẹnya iya
 hụma l'e mekperu ndu
 ọhogu iya.

⁹ Ọosaje obu iya asasa nụ ndu
 adudu g'ọ dụ phẹ iphe.
 Apfubekoto nkiya a-nọ jasụ
 l'ojejoje.

Aa-tuli iya ẹka eli gude
 kwabẹ iya ùbvù.

¹⁰ Onye ẹjo-iphe -huma iya;
 ẹhu awata iya eghu eghu.

L'ọ gude ẹhu-eghu taa
 kpọokpọokpo jasụ l'ọ
 jọo ẹhu wụfu.

Iphe, agụ onye ẹjo-iphe ono
 ta abyakwa erwu
 iya ẹka.

113

¹ G'ajaja bụru kẹ Chipfu.

Unubẹ ndu ejeru Chipfu ozi;
 unu jaa Chipfu ajaja.

² G'e tua Chipfu ẹpha shita
 nta-a jasụ l'ojejoje.

³ Ọ gbaru g'e shi l'ẹka ẹnyanwu
 awajẹ jaa Chipfu ajaja jasụ
 l'ẹka ọoribaje.

⁴ Chipfu parụ ẹka;
 ọ kakọta ọhamoha shii.

O-gbu-nwịinwii ya
 nọ-ngokọta imigwe l'ophu.

⁵ ?Bụ onye bẹ aatụ eyeru
 Chipfu, bụ Chileke anyi;
 mbụ onye nọ l'aba-eze
 iya l'imigwe?

⁶ Onye ewozeje onwiya alị
 g'ọ huma iphe,
 nọ l'imigwe waa iphe nọ
 l'eliphe.

⁷ Ookulije onye ụkpa
 l'urwuku ẹka ọ gwọru.

Ọ nọdu ekulije onye adudu
 g'ọ dụ iya l'ikpọzu ẹka
 ọ dabyiru.

⁸ L'ọ bya eworu phẹ dobe;
 yẹe ndu-ishi aharu
 ẹnya nhamunha;

mbụ ndu-ishi ndu alị iya.

⁹ Nwanyị, ata atụdu ime bẹ
 ọkwabeje ùbùvù l'ibe jì iya;
 mbụ mee ya l'ọ bụru nwanyị,
 ẹhu dụ guu, nwụshiru
 ụnwu gẹ ụnu.

G'ajaja bụru kẹ Chipfu.

114

¹ Teke ndu Ízurelu shi lẹ

Ijiputu futa;
 mbụ teke oshilokpa
 Jiékpọ shi l'ẹka ndu
 opfu pẹ eswe uswe lẹ
 nchi futa;

² bẹ Jiuda byaru bya aburu
 onye duru Chileke nsọ.

Ndu Ízurelu bya aburu ndu o
 nwe enwenwe.

³ Eze Enyimu hụma iya bya
 eye okpa l'oso;
 teme enyimu Jiódanu
 dakọbe lashia azu.

⁴ Oke úbvú nọdu apfugba kẹ
 shọshoo g'ebili.

Úbvú nọdu apfu kẹ
 karagidingu karagidingu
 gẹ nwaturu.

⁵ Sụ-a; gube Eze Enyimu;
 ?ị gbaru ụnu?

Gube Jiódanu;
 ?bụ ole bụ k'ala azu?

⁶ Unubẹ oke úbvú;
 ?bụ ụnu bẹ unu gude
 apfugba kẹ shọshoo g'ebili?

Unubẹ úbvú;
 ?buhunu ole bẹ unu gude
 apfu kẹ karagidingu
 karagidingu gẹ nwaturu?

⁷ Eliphe l'ophu nmakwa jiiijii
 l'iphu Nnajiuphu;
 mbụ l'iphu Chileke
 kẹ Jiékpọ.

⁸ Onye gbazeru mkpuma;
 ọ bụru okpuru;
 bya eworu alị,
 dụ epfu epfu mee;
 ọ bụru ishi nggele.

115

¹ Ọ tọ bụkwa anyi bẹ

aa-kwabẹ ùbvù jiko

Chipfu;

ọ tọ bụkwa anyi.

Ọ kwa ẹpha ngu kpoloko bẹ
gbaru g'a kwabẹ iya ùbvù.

Noo kele i yenụkaru anyi obu;
tẹme ị nọdu apfushije ike
l'iphe, i pfuru.

² ?Denu g'o gude ndu ọhozo
nọdu asuje anyi:

“?Denu Chileke unu?”

³ Chileke anyi nonu l'imigwe.

Ọ bụru iphe, dụ iya ree
bẹ oomeje.

⁴ Obenu l'agwa phẹ bụ
mkpọla-ododo yee
mkpọla-ọchaa; bụ iphe,
nemadzụ gude ẹka mee.

⁵ Ẹphe nweru ọnu;
ọphu ẹphe epfudu opfu.

Ẹphe nweru ẹnya;
ọphu ẹphe aphụdu
iya ụzo.

⁶ Ẹphe nweru nchi;
ọphu ẹphe anụdu
iya iphe.

Ẹphe nweru imi;
ọphu ẹphe egudedu iya
akpọ ishishi iphe.

⁷ Ẹphe nweru ẹka;
ọphu ẹphe egudedu iya
ewota iphe.

Ẹphe nweru ọkpa;
ọphu ẹphe ejedu ije;
tẹme ọphu ẹphe egudedu
ẹkpiri phẹ epfufuta opfu.

⁸ Ndu agwọ phẹ nụ;
mẹkpoo ndu dakoberu
phẹ nụ a-dụ g'agwa ono dụ.

⁹ Sụ-a; unubẹ ndibe Ízurelu;
unu dakobe Chipfu;
kele ọo ya eyejeru unu
ẹka bya aburu iya
egbobutaje unu.

¹⁰ Unubẹ ndibe Erọnu;
unu dakobe Chipfu;
kele ọo ya eyejeru unu ẹka
bya aburu iya egbobutaje
unu.

¹¹ Unubẹ ndu atsụ Chipfu ebvu;
unu dakobe Chipfu;

- kele ọọ ya eyejeru unu
 ẹka bya aburu iya
 egbobutaje unu.
- 12 Chipfu anyatajẹ anyi;
 ọo-gọru ọnu-oma nọ anyi.
 Ọo-gọru ọnu-oma nọ ndibe
 Ízurelu;
 bya agọru ọnu-oma nọ
 ndibe Erọnu.
- 13 Ọo-gọru ọnu-oma nọ ndu atsọ
 yẹbe Chipfu ebvu;
 ndu upfu mẹ ndu nta.
- 14 Gẹ Chipfu mekwaa g'unu
 jaa àjàjà ka l'otu;
 unubẹdua l'onwunu
 mẹkpoo unwegirima
 ibe unu.
- 15 Gẹ Chipfu gọkwaru ọnu-oma
 nọ unu;
 mbu onye ono, bu iya
 meru igwe bya emee
 eliphe l'ophu ono.
- 16 Imigwe l'ophu bukota
 ke Chipfu;
 obenu l'eliphe be o
 wowaru nọ ndiphe.
- 17 Ọ tọ bukwa ndu nwuhuru
 anwuhu ajajẹ Chipfu
 ajaja;
 mbu ndu lawaru ali
 ọ-laru-nodu-nggujungguji.
- 18 Ọ kwa anyibedua a-nodu etu
 Chipfu epha.
 Anyi a-nodu etu iya epha nta-a;
 etu iya ya jasọ l'ojeje.
 G'ajaja buru ke Chipfu.

116

- 1 Mu yeru Chipfu obu;
 kele ọ nọmawaru olu mu.
 Ọ nọmaru mkpu, mu chikuru
 iya sọ g'o meeru mu
 eze-iphe-oma.
- 2 Eshinu ọ ngaberu mu nchi
 be mu a-nodujeepho
 araku iya jasọ gẹ mu
 a-nọ-beru.
- 3 Anwuhu shiwaa chie mu
 egbirigba l'olu.
 Ẹkpa oyi ali-maa nodu anwu
 mu ke kpalaa.

Iphe-ehuka;

waa aphu shiepho
no-pee mu mgburugburu.

4 Tobudu iya bu;

mu bya araku Chipfu
su iya:

“Gube Chipfu; dzonaa mu!”

5 Chipfu bukwa onye emeje
eze-iphe-oma; bya aburu
onye pfuberekoto;
mbu le Chileke anyi bukwa
onye aphuje obu-imemini.

6 Ndu amazidu iphe be bukwa
Chipfu anoduje eleta
phe enya.

Teke mu shi nodu l'oke mkpa
bu iya dzoru mu.

7 Obu mu; jiko kabekwa
dzutabaa ike ozo;
kele Chipfu nwubenukaru
ngu enya.

8 Oo gube Chipfu nafutaru ndu
mu ge mu ta anwuhu.

Temu o buru ngu hucharu
mu enya-mini;
bya egbobuta mu ge mu te
vukota iphe daa iko;

9 k'ophu mu a-nodu ejephe
g'o du mu l'iphu Chipfu
l'ali ndu dzu ndu.

10 Mu woru onwomu ye
Chileke l'eka.

Ono mee mu; mu su:
“Iphe-ehuka kpaakwaru
mu ehu shii.”

11 Temu mu pfubulihukwapho
su:

“Ndiphe l'ophu bukotakwa
ndu ntuphu-ire.”

12 ?Denukpoo ge mu e-shi pfua
Chipfu ugwo iphe-oma,
o mekotaru mu g'o ha?

13 Mu a-pali okoro goshiru l'i bu
o-dzo-nwa gude
kutse Chipfu.

14 Iphe, mu rifuru angu
emeru Chipfu be mu
e-meru iya l'iphu ndu
bu nkiya.

15 Anwuhu ndu duru Chipfu
nsu; be o guberu iphe.

- 16 Gùbe Chipfu; mu bukwa
onye-ozì ngu òkpobe abubu.
Mu bukwa onye-ozì ngu;
bya aburu nwa, nwanyị onò,
ejeru ngu ozì onò nwuru.
I mewaru gè mu nweru
onwomu lè mkporo onò,
e shi tụa mu onò.
- 17 Mu e-gweru ngu
ngweja-ekele;
tème mu abyakwapho
araku epha gùbe Chipfu.
- 18 Iphe, mu rifuru angu
emeru Chipfu bè mu
e-mekotaru iya l'iphu iphe,
bù ndu nkiya.
- 19 O buru eka mu a-nòdu
mee ya bù l'òkpoku
eze-ulo Chipfu l'echilabò
unubè ndu Jierúsalemù.
G'ajaja buru kè Chipfu.

117

- 1 Unu jaa Chipfu ajaja unubè
ohamoha.
Unu tua ya epha unubè
ndiphe l'ophu;
2 kèlè o yeru anyi obu
yegharu iya eka;
tème Chipfu nòdu
apfushije ike l'iphe,
o pfuru jasù lè tuutuutuu
lè mīimiimii.
G'ajaja buru kè Chipfu.

118

- 1 Unu kele Chipfu ekele l'ò
bù onye oma;
kèlè n-yemobu iya anoje
jasù l'ojejoje.
- 2 Gè ndu Ízurelu tuko sù:
“N-yemobu iya anoje jasù
l'ojejoje.”
- 3 Gè ndibe Eronu tükokwapho
sù:
“N-yemobu iya anoje
jasù l'ojejoje.”
- 4 Gè ndu atsù Chipfu ebvü
sukwapho:
“N-yemobu iya anoje jasù
l'ojejoje.”

5 Teke mu eje iphe-ehuka be mu
rakuru Chipfu.

O zaa mu enu bya emee mu;
mu nweru onwomu.

6 Chipfu no-kubewa mu;
ofhu ndzu agudu mu.

?Bukwanu gunu be nemadzu
mmanu suru mu emebata?

7 Chipfu no-kube mu;
o yebedua bu onye
n-yemeka mu.

Mu e-mechaa gude enya mu
huma l'e mekperu ndu
mu du ashj.

8 Anodu l'ime Chipfu ezeru
ndzu kakwa ree eme
l'adakobe nemadzu.

9 Anodu l'ime Chipfu ezeru
ndzu kakwa ree eme
l'adakobe ndu-ishi.

10 Iphe, bu ohamoha kepheru
mu mgburugburu etso
mu ogu;
ole mu gude epha Chipfu
lwu-kpekota phe
g'ephe ha.

11 Ephe no mu ibe k'ebo ebo;
ole mu gude epha Chipfu
lwu-kpekota phe
g'ephe ha.

12 Ephe ripyaberu mu g'enwu;
ole ephe meekwarupho
kpuru-kpuru-kpuru
l'ali nwushihukota
g'ekperema okponku,
oku tsupyashiru.

O buru epha Chipfu be mu
gude lwu-kpekota phe
g'ephe ha.

13 E nwuru mu daphuu nwuphu
azu; mu bya ada iko;
obenu le Chipfu yeru mu eka.

14 Oo Chipfu bu ike mu;
bya aburu onye mu
agu-ku l'ebvu.

Oo ya bu onye adzoje mu nu.

15 Olu ehutu-utso yee agbo ogboo
be ada wowoowoo
l'eka ndu pfuberekoto
no.

Ephe tuko epfu su: "Chipfu
gudeakwa ekutara iya

- mee iphe parü ẹka.
 16 Ọ kwa ẹkutara Chipfu bẹ ọ
 paliru imeli.
 O gude ẹkutara iya ono mee
 iphe, parü ẹka.”
 17 Mu ta anwùhudu;
 mu a-dzuru ndzụ pfukashia
 iphe,
 Chipfu meru mu g'a
 numa-dzuru.
 18 Chipfu hùwaru mu ahùhù
 hùshia mu ike;
 ọle o to kwedu g'ọnwu
 gbua mu.
 19 Kpọhanaaru mu ọguzo
 apfubekoto;
 gẹ mu shi iya bahụ je etua
 Chipfu ẹpha.
 20 Ọwa-a bụ ọguzo kẹ Chipfu.
 Ọ bụ ẹka ndu pfuberekoto
 eshije abahụ.
 21 Mu e-kele ngu ekele l'ị
 zarü mu ẹnu.
 Nta-a bẹ ị bụwaa onye adzoje
 mu nù.
 22 Mkpuma, ndu akpü
 ọlo jikaru; mechaarü
 bya aburu mkpuma,
 gude ọlo.
 23 Ono bürü iphe, Chipfu meru.
 Ọ dü anyi biribiri l'enyä.
 24 Ntanü-a bụ mbọku,
 Chipfu meru.
 G'ẹhu tşo anyi ıtso;
 anyi etekwapho ẹswa
 ntanü ono!
 25 Jiko Chipfu; dzotanü anyi!
 Mekwaa g'iphemiphe,
 anyi eme bükotaru anyi
 ıpete; gube Chipfu!
 26 Ọnu-oma bẹ a gọru nù onye
 ono,
 bụ Chipfu ziru iya g'ọ
 bya ono.
 Anyi gbẹ l'ọlo Chipfu agọru
 ngu ọnu-oma.
 27 Ọ kwa Chipfu bụ Chileke.
 O meakwaru g'iphóró,
 shi iya l'ẹka nwuaru anyi.
 Unu tya anü, unu gude abya
 egweru Chipfu ngweja eri;

kpụta bya ị mgboru mpu,
a nmabèrụ
l'ọru-ngwèja iya.

28 Ọo ngu bụ Chileke mu;
ọ bụrụ ngu bẹ mu
a-nọdu ekele ekele.

Ọo ngu bụ Chileke mu;
ọo ya bụ l'ọo ngu bẹ
mu a-nọdu ekutse.

29 Jiko unu kele Chipfu ekele
l'ọ bụ onye ọma.

Tẹme n-yemobu iya nọdu
anoje jasụ l'ojejoje.

119

1 Ẹhu-utso bẹ a ọru nù ndu te
emejedu iphe, aa-ta
phẹ ụta;
ndu etsoephọ ekemu,
Chipfu tūru.

2 Ẹhu-utso bẹ a ọru nù ndu etso
iphe, ọ tūru l'ekemu;
bya egude obu phẹ g'ọ ha
achọ iya achọshi
iya ike.

3 Ndu adụkpodaa iphe,
apfuduru-oto,
ephẹ emeje;
bụephọ ụzo, ọ tọru bẹ
ephẹ eshije.

4 Ị kawaru anyi iphe,
ị sūru g'e meje
merwua l'ishi.

5 Ọ dū mu g'a sū l'umere
mu nguru anguru;
gẹ mu tsoje iphe ono,
ị tọru ọkpa iya ono;
6 k'ophu ọ tọ dudu iphe,
iphẹre iya bya eme mu;
noo kele mu dabèrụ
ẹnya l'iphemiphe,
ị sūru g'e meje.

7 Mu e-gude obu, gūru ìphóró
jaa ngu ajaja;
eshi ọphu mu anwụ ikpe
ngu ono, pfuru ọto
ono.

8 Mu e-tso iphe, ị tọru ọkpa iya
sū g'e tsoje.

Jiko ba jikakwa mu
phuruphuru

gberegedege.

9 ?Dɛnukpoo gɛ nwokorɔbya
e-me dobe ɔzo iya g'ɔ
dɛbe ree?

G'oo-me iya bu g'o meje iphe,
e deru l'opfu ngu.

10 Mu gude obu mu g'ɔ ha achɔ
ngu.

B'ekwekwa gɛ mu phua ɔzo
l'etso iphe, i sɔru g'e
meje.

11 Opfu ngu bɛ mu domiwaru
l'ime obu mu.

Oo ya bu g'ɔ tɔ dukwanu
teke mu e-me ngu
iphe-eji.

12 G'ajaja buru nkengu gube
Chipfu.

Jiko zinaa mu gɛ mu e-me
tsoje iphe, i tɔru okpa
iya sɔ g'e tsoje.

13 Oo ogbogboromɔnu mu-a
bɛ mu gudewaa gushikota
iphe, bukotakpoo ikpe,
i kperu l'ɔnu ngu.

14 Ehu anɔduje atso mu ɔtso mɛ
mu nɔdu eme iphe,
i tɔru l'ekemu;
ɛgube ono, ehu atsoje onye
kparɔ ɛku kpashia ya
ike ono.

15 Mu anɔduje nggujungguji ari
iphe, i karɔ g'e meje ari.

Mu adabekwapho ɛnya l'ɔzo,
i tɔru g'e shije.

16 Iphe, i tɔru okpa sɔ g'e tsoje
aduje mu ree ememe;
ɔphu mu abyadu
agbakutaru opfu ngu
ono azu.

17 Menaarɔ mube onye-ozu ngu
iphe, du ree;
k'ɔphu mu e-shi nno nɔdu
ndzu meje opfu ngu.

18 Menaa gɛ mu saa ɛnya;
huma iphe, du biribiri,
dugbaa l'ekemu ngu.

19 Mu bukwa onye lwarɔ
alwalwa l'eliphe-a.

Jiko ba adukwa iphemiphe,
i sɔru g'e meje ɔphu

ii-domiru mu edomi.

20 Obu awahụwa mu awahụ;
 ẹka mu achọ ikpe ngu
 achọshi iya ike
 tekenteke.

21 Ndu etu onwophe ẹpha;
 bya aburu ndu a turu
 onu bẹ ịibajeru mba;
 mbu ndu ono, ahaje iphe,
 ị sụru g'e meje eme iphe
 ọzo ono.

22 Mena g'e te kweru mu
 une; ọphu a nma mu
 phulaphula;
 kele iphe, ị turu l'ekemu bẹ
 mu emekọtaepfo.

23 A makwaru-a lẹ ndu-ishi
 anokobeje achiru mu
 ẹjo idzu; obenu l'iphe,
 mube onye-ozu ngu
 anoduje ari bu ge mu
 e-me tsoje iphe,
 ị toru okpa iya su g'e tsoje.

24 Oo eme iphe, ị turu
 l'ekemu bu iphe,
 aduje mu ree.

O buru iya anoduje akpo-ziru
 mu uto iphe, mu e-me.

25 E wozekporu mu pho woru
 mu dee adede l'urwuku.

Mephunu ndu mu azu g'ọ
 buru k'ophuu, bu iya bu iphe
 ono, opfu nkengu pfuru ono.

26 Mu doru ngu g'uzo mu gbaru;
 ị ngaberu mu nchi.

Zinaa mu iphe, ị toru okpa
 iya su g'e tsoje.

27 Mena g'iphe, ị karu
 g'e meje doo mu enya.

Oo ya bu ge mu ato
 nwehu ria k'iphe, du biribiri,
 iimeshi.

28 Mu gwaru aphu jasụ ike
 bvuebe mu ree.

Jiko menaa g'ike du mu,
 bu iya bu iphe,
 opfu ngu pfuru.

29 Phufu mu ge mu ta anodu
 l'uzo ẹgedede.

Menaaru mu eze-iphe-oma;
 zia mu ekemu ngu.

- 30 Mu hatawaru eme ire-lanú.
 Ọ búru ikpe ngu g'ọ ha bẹ
     mu wowaru dobe onwomu
     l'úzo iphu.
- 31 Iphe, mu gudeshi ike ememe
     bú iphe,
     gubẹ Chipfu tųru l'ekemu.
 B'ekwekwa g'e mee mu
     iphe-iphere.
- 32 Úzo, mu anọduje agba etso
     bú eme iphe, ị sųru g'e meje;
     kẹle i mewaru g'ẹhu-útso ji
     mu obu ejiji.
- 33 Jiko Chipfu; zinaa mu gẹ
     mu e-shije etso iphe,
     ị tọru ọkpa iya sų g'e tsoje.
 Ọo ya bú gẹ mu emekwanaa
     ya jasų l'ikpasų iya.
- 34 Menaa g'iphe doje mu ẹnya;
     k'ọphu mu a-đuje ike dobe
     ekemu ngu ono;
     bya egude obu mu g'ọ ha
     emekọtaje iya ememe.
- 35 Goshi mu úzo, mu e-shije
     eme iphe, ị sųru g'e meje;
     kẹle ọ bue ya phọ bú iphe,
     atsọje mu útso ememe.
- 36 Gọ-zinaa obu mu g'ọ gha
     iphu l'eme iphe, ị tųru
     l'ekemu.
 G'ọ tọ gha iphu l'eri ndu ọzo
     úrwu.
- 37 Menaa gẹ mu te eworu ẹnya
     dabẹ l'iphe-mmanú.
 Mephunu ndzų mu azų g'ọ
     bųru k'ọphúú, bú iya bú iphe,
     opfu ngu pfuru.
- 38 Menaarų mu iphe,
     i kweru ukwe l'ii-meru mụbe
     onye-ozí ngu;
     k'ọphu aa-wata ngu atsų ebvu.
- 39 Wofunuru mu iphe-iphere ono,
     mu atsų ebvu ono;
     kẹle ekemu ngu dų ree.
- 40 Iphe, ị karų g'e meje
     agushikpoo mu
     ike ememe.
 Jiko gudenų kẹle ị bú onye
     pfuberekoto dobe
     mu ndzų.
- 41 Goshinu mu n-yemobu ngu

- ono jiko Chipfu.
 Dzoṭanu mu; noo kele ọo iphe,
 i kweru ukwe l'ii-meru mu.
 42 Ọo ya bụ ọ mu amaru iphe,
 mu a-sarụ yeru ndu ekweru
 mu une;
 kele mu kpọru obu ye
 l'opfu ngu.
 43 Ta anafukwa mu ire-lanụ,
 dū mu l'ọnu;
 kele mu chiru ọpfu kwẹe
 l'ikpe, i kperu.
 44 Ọo iphe, ekemu ngu pfuru bẹ
 mu e-meje
 jasụ lẹ tuutuutuu lẹ
 m̄jimiimii.
 45 Mu e-nwekpọru onwomu
 tsoru aghaphe;
 kele mu tūkochawaru iphe,
 i karụ g'e meje maẹberu.
 46 Mu a-pfuru l'iphu ndu eze
 pfua k'iphe, i tūru l'ekemu.
 Ọphu iphere abyadụ adụ mu.
 47 Iphe, aduje mu ree bụ
 eme iphe, i sūru g'e meje;
 noo kele mu yeru iya obu.
 48 Mu amachije ẹka mu labọ ọ
 mu nata iphe, i sūru g'e meje,
 bụ iya bụ iphe ono,
 mu yeru obu ono;
 tẹme mu nọdu anọduje
 nggujungguji arị k'iphe ono,
 i tọru ọkpa iya sụ g'e tsoje
 ono.
 49 Nyatakwa opfu, i pfuru yeru
 m̄be onye-ozī ngu;
 noo kele i mewaru;
 mu leahaa ẹnya iphe.
 50 Iphe, aduje mu obu m̄ mu
 nọdu eje iphe-ẹhuka bụ lẹ-a:
 L'ukwe-iphe, i kweru mu
 emeje ọ ndzụ mu b̄ru
 k'òphúú.
 51 Ndu eku onwophe bẹ achije
 mu ọchi kpọkiriuhuchaa
 akpọkirihi;
 ọle o too mejedu mu ọ mu
 haa eme iphe,
 ekemu ngu pfuru.
 52 Gube Chipfu; ọobujeru;
 mu -nyata ikpe ngu ono,

- shirọ teke ndiche ono
l'ọ ọ́a mu obu.
- 53 Ẹhu-eghu azuje mu p̄f̄urii;
ọ b̄uru ndu ẹjo-iphe
akpajẹ iya;
mb̄u ndu ono,
j̄ikaru edobe ekemu
ngu ono.
- 54 Iphe, ị t̄oru ọkpa iya s̄u g'e
tsoje ab̄ujeru ishi ẹ́bvú mu
l'iphe, b̄ukpoo ọ́lo,
mu z̄ekporu l'uzo ije mu-a.
- 55 L'enyashi b̄e mu anyatajẹ
ẹpha ḡube Chipfu;
l'ọ mee mu ḡe mu dobe
ekemu ngu.
- 56 Iphe, mu aghajẹ iphu ememe
teke b̄ukpoo teke mu n̄o
b̄u eme iphe,
ị karu g'e meje.
- 57 Ọo ngu b̄u okiphe nkemu
gube Chipfu.
Mu kwewaru ngu ukwe lẹ
mu a-n̄odu eme opfu ngu.
- 58 Mu gudewaa obu mu g'ọ ha
ele ngu ẹn̄ya l'ẹka.
Menaaru mu eze-iphe-oma,
b̄u iphe,
i kweru mu ukwe iya.
- 59 Mu lewaru ọ́zo mu ẹn̄ya
uswe lee ya ogologo;
bya eshiwaa iya f̄uta bya
awata eme iphe,
ị t̄uru l'ekemu.
- 60 Mu e-me ẹgwegwa;
mu ta akp̄odu ọ́pfu
eme iphe, ị s̄uru g'e meje.
- 61 O -betachakp̄o ndu
ẹjo-iphe kee mu ẹgbu;
mu ta abyadu az̄oha
ekemu ngu.
- 62 Ọobujeru; a -n̄onyaa l'echi
abalj;
mu agbalihu kele ngu
ekele k'ikpe ngu ono,
p̄furu ọ́to ono.
- 63 Iphe, b̄ukpoo ndu ats̄u ngu
ebvu b̄e mu l'ẹphe
eshik̄ota ọ́nyà;
mb̄u ndu ono, t̄ukoru iphe,
ị karu g'e meje g'ọ ha

emekota ono.

64 Eliphe l'ophu be n-yemobu
gube Chipfu jiru ke
pyimu pyimu.

Jiko zinaa mu iphe ono,
i toru okpa iya su g'e
tsoje ono.

65 Jiko Chipfu; menaarū mube
onye-ozī ngu iphe-oma;
eshinu o bu iphe,
i kweru ukwe iya.

66 Zinaa mu mmamiphe;
yee ekpe ikpe,
du nhamunha;
kele mu kwewaru eme
iphe, i sūru g'e meje.

67 A byaru awata mu anu
chiipfuu;
mu shiswehawaro uzo;
obenu le nta-a be mu
kwewaru eme opfu
ngu.

68 I bu onye oma; teme i nodu
emejekwapho iphe,
du ree.

Zinaa mu etso iphe,
i toru okpa iya su g'e tsoje.

69 A makwaru-a le ndu eku
onwophē anoduje
adzushi uka ekpu mu;
obenu le mu gudepho obu
mu g'o ha emekota
iphe, i karu g'e meje.

70 Ndu ono be imemini
nemadzū ta adujedu.

Obenu le mbedua bu eme
iphe, ekemu ngu
pfuru aduje mu ree.

71 Chiipfuu ono, a nuru mu ono
dukwa-a ree;
k'ophu mu a-nwuta etso iphe,
i toru okpa iya.

72 Ekemu, shi ngu l'onu be mu
kakwa agube iphe eme
l'unubuku mkpola-ododo
waa mkpola-ochaa.

73 Oo eka ngu be i gude kpu
mu; bya emee mu;
mu nguru anguru.

Jiko menaa ge mu maru iphe
k'ophu mu a-nwu eme

- iphe, i sūru g'e meje.
- 74 Gē ndu atsū ngu ebvü
tekwaa ɛswa m'ɛphe
hūma mu;
noo kele iphe,
mu daru ngaberu bu
opfu nkengu.
- 75 Gube Chipfu; mu makwaru-a
l'ikpe ngu pfuru ɔto;
teme l'i pfu-shiru ike l'iphe,
i pfuru nua mu chipfu.
- 76 Gē n-yemobu ngu bunuru
iphe, a-nɔduje adu mube
onye-ozu ngu obu;
eshi ɔphu ɔ bu iphe,
i kweru mu ukwe iya.
- 77 Phunaaru mu obu-imemini
k'ɔphu mu a-nɔdu ndzu;
kele iphe,
aduje mu ree bu ekemu
nkengu.
- 78 G'e menuru iphere kpube
ndu eku onwophe;
kele ɛphe mesweru mu;
l'ɛbe ɔ du iphe,
mu meru phe.
- Obenu le mbedua
anɔdujeeppo arɔ iphe,
i karu g'e meje l'oriri.
- 79 Gē ndu atsū ngu ebvü
byapfutajekwa mu;
mbu ndu iphe,
i turu lekemu doru enya.
- 80 Gē mu tukokwa iphe,
i toru okpa iya su g'e
tsoje tsokota; g'ɔ to dukwa
eka uta a-du mu l'ehu;
ɔphu e shi nno mee
mu iphe-iphere.
- 81 Meji atofuakwa mu atofu eka
oggu mu g'a dzota mu;
obenu l'eka obu mu du
bu l'opfu ngu.
- 82 Enya anyiwa mu erwa;
eka mu ele enya teke
ii-me iphe,
i kweru ukwe iya.
- Mu asuje: "Bukpohunaa teke
ole be ii-du mu obu?"
- 83 A makwaru-a le mu du g'akpo,
a miberu l'enwuru-oku;

- kele ọo ya bẹ i gude
 mephu ndzụ mu azụ;
 ọ buru k'ọphúú.
- 94 Dzonaa mu; kele mu bụ nkengu;
 tẹme mu bya atụkowa iphe,
 ị karụ g'e meje g'ọ ha
 maẹberu.
- 95 Ndu ẹjo-iphe kwageberu
 akwagebe g'ẹphe
 mebyishia mu;
 ọle mu a-tụkoepfo iphe,
 ị tūru l'ekemu kwakọbe l'ime
 obu mu arị iya ọriri.
- 96 Iphe, a sūru l'ọ dūebe ree
 bẹ mu ahụmajeeepfo l'ọ
 dūru ẹka ọ phọduru;
 obenu l'iphe,
 ị sūru g'e meje dūebe ree.
- 97 Ekemu ngu bẹ mu yekwarụ
 obu yegharụ iya ẹka.
 Ọo ya bẹ mu anọduje arị l'ọriri
 l'ime obu mu
 mkpụrumkpuru.
- 98 Eme iphe, ị sūru g'e meje
 mewaru;
 mu ka ndu ọhogu mu amaru
 iphe;
 kele ọonoduje swiru mu
 mkpụrumkpuru.
- 99 Ẹnya kakwa mu erwu alị
 e -me lẹ ndu ezi mu iphe;
 kele mu anọduje arị k'iphe,
 ị tūru l'ekemu l'ọriri.
- 100 Mu ka ndu bụ ọgerenya
 amaru iphe;
 kele mu emeje iphe,
 ị karụ g'e meje.
- 101 Ọkpa mu labọ bẹ mu
 meerupho ọphu
 ooshiswetajẹdu ụzo,
 bụ ẹjo ụzo;
 k'ọphu mu e-meje opfu ngu.
- 102 Mu ta ahajekwaru ikpe,
 i kperu;
 kele ọo gubedua l'onwongu
 ziru mu iphe.
- 103 Ẹgube g'iphe, i pfuru
 atso-bekwanụ mu ụtso!
 Ọ kakwa mu ụtso;
 e -me lẹ manụ-ẹnwu.
- 104 Urwu, mu eritajẹ l'eme iphe,

- ì karú g'e meje bẹ
 bú nkwaṃenya.
 Ọ búru iya meru g'o gude
 iphe, búkpoo ọzo ọghoshi
 dukota mu ashì.
 105 Opfu ngu bú orọku,
 mu egudeje hụma ẹka mu
 a-zọbe ọkpa;
 bya aburu ìphóró,
 dú l'uzo mu eshi.
 106 Mu gudewaa obu mu pfua
 ya hoo haa;
 bya eriru angú ye iya;
 lẹ mu a-nduepho eme iphe,
 ikpe ngu ono,
 pfuru ọto ono pfuru.
 107 Mu jenúkawaru iphe-ẹhuka.
 Gube Chipfu;
 mephunu ndzú mu azú
 g'o búru k'òphúú,
 bú iya bú iphe,
 opfu ngu pfuru.
 108 Jiko Chipfu; natanú ajaja
 ọwa-a, mu gude obu mu
 aja ngu-a.
 Zikwaa mu phọ g'ikpe
 ngu gbaru.
 109 A makwaru-a lẹ mu achijeru
 ndzú mu l'ẹka tekenteke;
 obenu lẹ mu ta abyakwa
 azọha ekemu ngu.
 110 Ndu ẹjo-iphe gbabewaru
 mu ọnyà;
 ọle o too medu mu gẹ mu
 haa eme iphe, ì karú g'e meje.
 111 Iphe, ì turu l'ekemu bú
 okiphe mu jasú lẹ
 tuutuutuu lẹ m̀jimiimii.
 Ọ búru iya emeje g'ẹhu
 tsọ mu uto l'ime obu mu.
 112 Ẹka mu phoberu bú l'etso
 iphe, ì toru ọkpa iya sú
 g'e tsoje
 jasukpoephe gẹ mu
 a-ndu-beru.
 113 Ndu anọduje abọ obu ẹbo
 bẹ dú mu ashì;
 obenu l'ekemu nkengu bẹ
 mu yekwanuru obu.
 114 Ọo ngu bú ẹka mu edomije
 onwomu;

- bya aburu onye mu nọ
 l'eka iya ezeru ndzụ.
 Eka mu chiru upfu yee
 bu l'opfu ngu.
- 115 Unu pakwaru mu haa;
 unube ndu eme ejo-iphe;
 k'ophu mu a-nodu emeje
 iphe,
 Chileke mu suru g'e meje.
- 116 Bunuru agbarike mu;
 l'o bu iphe, i kweru ukwe iya;
 ge mu anodu ndzụ.
- B'ekwekwa g'iphe ono,
 mu ele enya iya ono mebyia
 mu iphu.
- 117 Gudeshinaa mu ike;
 k'ophu aa-dzota mu.
- Mu a-nodujeepho akwabẹ iphe,
 i toru okpa su g'e tsoje
 ono ubvu.
- 118 Ndu haru etso okpa iphe,
 i toru tsoahaa iphe ozo be
 ijikaje ajika ophu;
 kele eregede,
 ephe agba bu ke mmanu.
- 119 Iphe, bukpo ndu ejo-iphe,
 no l'eliphe be iikpoje
 g'e kporu ntụ.
- Noo g'o gude mu yee obu l'eme
 iphe, i turu l'ekemu.
- 120 Ogwehu mu aphukota jijijijii
 eka mu atsu ngu ebvu;
 bya atsukwapho ikpe
 ngu ebvu.
- 121 Mu mewaru iphe,
 pfuru oto bya aburu iphe,
 du nhamunha.
- Jiko ba pakwaru mu haaru
 ndu eme mu ewere.
- 122 Jiko kwena onye-ozu
 ngu ukwe l'ii-nodu-a
 eleta iya enya.
- Te ekwekwa ge ndu eku
 onwophe mee mu ewere.
- 123 Enya anyiwa mu erwa eka
 mu ele enya gi bya
 adzota mu;
 bu iya bu iphe,
 gube onye pfuberekoto
 kweru mu ukwe iya.
- 124 Menaaru mube

onye-ozí ngu iphe, dú ree;
eshínú í yeru mu obu.

Zínaa mu iphe,
í tóru ọkpá íyá sù
g'e tsoje.

125 Mbèdua bú onye-ozí ngu;
jiko menaa g'iphe doje
mu ẹnya;
k'ọphu iphe,
í tǔru l'ekemu e-do
mú ẹnya.

126 Gùbe Chipfu;
mekwaa ire nta-a;
kẹle ekemu,
í tǔru bẹ e tee tsohèdu.

127 Oo l'ọle mu yeru iphe,
í sùru g'e meje obu;
yeghata íyá gẹ mu
yeru ọkpobe mkpọla-ododo;
128 tẹme mu kweta l'iphe,
í karù g'e meje bẹ
pẹfùchaaru ọto;
meru g'o gude ọzo
ughoshi dukota mu ashì.

129 Iphe, í tǔru l'ekemu
dù biribiri.

Noo g'o gude mu nọdu
etso íyá l'o rwuberu íyá.

130 Ẹka opfu ngu bataru
bẹ iphóró etsojeru íyá;
tẹme ọ nọdu emeje
gẹ ndu amazidu iphe
maru iphe.

131 Mu sarù ọnu wata atù
hehehe;
ẹka ẹgu eme iphe,
í sùru g'e meje agù mu.

132 Ghanaaru mu iphu;
jiko meeru mu eze-iphe-oma;
g'iimejeru iphe,
bùkpoo ndu yeru ẹpha
ngu obu.

133 Menaa gẹ mu hajẹ ọkpá
g'í sùru g'a hajẹ íyá.

Te kwekwa g'iphe-ẹjì,
kapyabẹ mu ẹnya.

134 Gbafuta mu l'ẹka ndu eme
mu ewere;
k'ọphu mu a-nọdu emeje
iphe, í karù g'e meje.

135 Menaa g'iphu ngu gbua

- nw̄inwii l'ēhu m̄be
onye-ozī ngu.
Zīnaa mu iphe, ī t̄oru ọkpa
iya s̄u g'e tsoje.
- 136 Ẹnya-mini as̄o mu
ghorogboro l'ēnya;
kele e tee etsodu
ekemu ngu.
- 137 Ị b̄u onye p̄f̄uberekoto ḡube
Chipfu;
t̄eme ikpe ngu p̄f̄uru nham̄unha.
- 138 Iphe, ī t̄ushiru l'ekemu dobe
p̄f̄ukotaru nham̄unha;
t̄eme ẹphe b̄ukotaru
ire-lan̄u.
- 139 Obu, mu yeru ngu rimiwaru
mu ishi;
kele ndu ọhogu mu ta
aḡubeduru op̄fu ngu iphe.
- 140 Iphe, i kweshiru ukwe
ememe b̄e a t̄owaru
nw̄ehu d̄alek̄ota adale.
M̄be onye-ozī ngu bya eyee
ph̄e obu nt̄umatu.
- 141 A maru-a l̄e mu b̄u
iphe-mman̄u;
t̄eme ọphu ọ d̄udu iphe,
a ḡuberu mu;
obenu l̄e mu ta z̄ohaduru
eme iphe, ī kar̄u g'e meje.
- 142 Ap̄f̄ubekoto nkengu
a-d̄uwaro jeye l'ojejoje;
t̄eme ekemu ngu b̄uru
ire-lan̄u.
- 143 Ẹjo iphe-ẹhuka;
waa aph̄u s̄o-kputeru mu;
obenu l̄e mu yel̄eru-a iphe,
ī s̄uru g'e meje obu.
- 144 Iphe, ī t̄uru l'ekemu dobe
d̄u nham̄unha jas̄u
l̄e tuutuutu l̄e m̄iimiimii.
Mēnaa ḡe mu nweru
egomunggo k'ọphu mu
a-n̄odu ndz̄u.
- 145 Mu gude obu mu g'ọ ha
kua ngu oku;
zan̄u mu ẹnu jiko Chipfu;
k'ọphu mu a-n̄odu etso iphe,
ī t̄oru ọkpa iya s̄u g'e tsoje.
- 146 Ọo ngu b̄e mu kuru oku;
dz̄onaa mu;

- k'ophu mu a-nòdu eme iphe,
 ì tǔru l'ekemu.
- 147 Mu gbẹshiru tẹme nchi
 bọhu wata echi mkpu
 g'e yeru mu ẹka;
 ẹka ẹnya mu dọ bu
 l'opfu ngu.
- 148 Ẹnya adujee mu phọ sasarasa
 jasọ nchi abọhu;
 k'ophu mu a-tọ nwẹhu rịa
 ọriri l'ukwe-iphe,
 i kweshiru.
- 149 Numanu olu mu;
 k'ophu yẹ n-yemobu
 ngu a-dagba.
- Mephunu ndzọ mu azọ
 g'ọ buru k'òphúú;
 jiko Chipfu, bu iya bu iphe,
 i kperu l'ikpe.
- 150 Ndu anọduje achiru mu
 ẹjo idzu nọakwa mu ntse;
 obenu l'ekemu ngu nọ
 phẹ ụzenya.
- 151 Gube Chipfu nọkwapho
 ntse; tẹme iphe,
 ì sọru g'e meje tukuru
 bukotaru ire-lanu.
- 152 Teke dühakpowaro ẹnya
 bẹ mu shi l'iphe,
 ì tǔru l'ekemu
 nwuta l'ì tọru ọkpa iya
 dobe g'ọ nọ jasọ l'ojejoje.
- 153 Lenea ẹnya l'iphe-ẹhuka,
 mu eje; dzọ mu;
 kele mu ta zohajeduru
 ekemu ngu.
- 154 Hanaaru mu enge;
 gbafuta mu;
- Mephunu ndzọ mu azọ g'ọ
 buru k'òphúú, bu iya bu iphe,
 i kweru ukwe iya.
- 155 Ndzọta nọ ndu ejo-iphe
 ụzenya;
 kele ẹphe te esejedu
 g'ẹphe e-me maru iphe,
 ì tọru ọkpa iya sọ g'e tsoje.
- 156 Aphọ obu-imemini ke gube
 Chipfu parọ ẹka.
- Mephunu ndzọ mu azọ g'ọ
 buru k'òphúú, bu iya bu iphe,
 i kperu l'ikpe.

- 157 Ndu achị mu lẹ njo pakwaru
igwerigwe;
ole iphe ono ta akpōshiduru
mu eme iphe, i turu l'ekemu.
- 158 Ndu e gudedu ire phe aka
be agbarwuje mu epho
me mu huma phe;
kele ephe te emejedu iphe,
opfu ngu pfuru.
- 159 Humawaro ge mu
yeberu obu l'eme iphe,
i karu g'e meje.
- Gudenu kele i yeru mu obu
kwachia ndzu mu
jiko Chipfu.
- 160 Opfu ngu l'ophu bukota
okpobe opfu;
teme ikpe, pfuru oto ono,
iikpeje ono bukotaruru iphe,
a-no jasuru l'ojejeje.
- 161 Ndu-ishi anoduje akpa
mu ehuru l'ebe aduru iphe,
mu meru phe;
obenu l'iphe, mu aphujeru
kpaakpaakpaa
kpoloko bu opfu ngu.
- 162 Ukweliphe, i kweluru mu
emeje g'ehuru tsoo mu utso;
g'onye kwataruru iphe,
ha shii l'okwata.
- 163 Ughoshi du mu ashii;
teme mu nodu anoduje
akpo-yiru iya ukuvu;
obenu le mu yekwanuru
ekemu ngu obu.
- 164 Ugbo esaa le mboku be mu
etuje ngu epha k'ikpe ono,
iikpeje nhamunha ono.
- 165 Ndu yeru enya l'ekemu ngu
be ehuru dukpoo guu
dushia ya ike;
ophu o dudu iphe,
byaru aburu opfu du phe
l'okpa.
- 166 Mu no kwaberu gube Chipfu
g'i bya adzota mu;
teme mu nodu emeeho
iphe, i suru g'e meje.
- 167 Mu emeje iphe, i turu l'ekemu;
kele mu yeru iya obu

shingushingú.

- 168 Mu anọduje eme iphe,
 ị karu g'e meje bya
 emekwaphọ iphe,
 ị turu l'ekemu;
 kele iphemiphe,
 mu eme be ị makotaru.
- 169 Ge mkpu, mu echi rwunaa
 ngu nchi jiko Chipfu.
 Menaa g'iphe doje mu enya,
 bu iya bu iphe,
 opfu ngu pfuru.
- 170 Jiko g'arworwo, mu arwo
 rwunaa aka ị no.
 Nafutanu mu, bu iya bu iphe,
 ị kweru ukwe iya.
- 171 G'ogboromonu mu
 bunuru etu ngu epha
 eji iya pyimu;
 kele ị ziru mu iphe,
 ị toru okpa iya su g'e tsoje.
- 172 Mu e-gude onu mu gua opfu
 nkengu l'ebvu; kele iphemiphe,
 ị suru g'e meje pfuru
 nhamunha.
- 173 Jiko machinaa aka ngu
 kwagebe g'i yeru mu aka;
 kele iphe, mu hataru bu
 eme iphe, ị karu g'e meje.
- 174 Iphe, agu mu nu bu gi dzota
 mu jiko Chipfu.
 Ekemu ngu aduje mu ree ememe.
- 175 Hanaa mu ge mu nodu ndzu
 tuje ngu epha.
 Jiko g'ikpe, iikpeje
 gudeshinaa ndzu mu.
- 176 Mu kpaphuhuwaru g'aturu,
 tuphahuru etuphahu.
 Jiko chonaa mube
 onye-ozu ngu;
 kele mu ta zohajeduru
 iphe, ị suru g'e meje.

120

*Ebvú, aaguje me a -nodu
 eje Jierúsalemu*

- ¹ Mu rakuru Chipfu teke mu
 eje iphe-ehuka;
 o numa olu mu.
- ² Dzotanu mu jiko Chipfu

- l'eka ndu ntuphu-ire;
 me l'eka ndu eregede.
 3 Unube ndu eregede;
 ?bu gunu be unu ari
 l'oo-me unu?
 Mbụ ?bukpoo gunu be unu
 ari l'oo iphe,
 oo-gude byapfuta unu?
 4 Oo-zi ndu ojogu;
 ephe egude apfu,
 tųpyiru zinguzingu bya
 ahua unu ahuhu.
 Ephe emee unu; unu adabyiru
 l'eka ono ata pfupfupfu
 g'icheku oku.
 5 Nshio mube onye jeru
 ahata ali Mesheku buru;
 mbu mube onye bu
 l'ulo-ekwa ndu Keda.
 6 Mu le ndu nchi-adu-doo
 du ashị shiwaa uzanya
 butaru;
 7 obenu le mbedua,
 bu onye anoduje eme ge
 nchi du doo-a abujeru;
 mu -nodu epfuru phe
 opfu belebele;
 ephe akpaa vulavula
 g'ephe bya etsoo
 mu ogu.

121

*Ebvụ, aaguje me a -nodu
 eje Jierusalemu*

- 1 Mu paliru enya lee l'eli ubvu
 ubvu ono su:
 “?Bu awe be n-yemeka mu
 eshije?”
 2 N-yemeka mu eshije l'eka
 Chipfu;
 onye meru igwe mee
 mgboko.
 3 Onye ono, eche ngu nche
 ono be mgbenya ta abyadu
 ezinwuta enya;
 teme ophu o kwedu g'okpa
 chiswafu ngu.
 4 Mbụ le-a; onye ono,
 eche ndu Izurelu nche ono
 be mgbenya ta abyadu
 ezinwuta enya;

- ọphu ọ bụro k'eye iya
 ekuru ekuru.
 5 Ọo Chipfu eche ngu nche;
 bya aburu iya bụ mkpu,
 a turu doberu ngu;
 tẹme ọ bụro iya anọduje ngu
 l'ẹkutara egbobuta ngu.
 6 Anwụ, echi l'eswe ta adudu
 iphe, oo-me ngu;
 ọphu ọ bụro k'ọnwa,
 echi l'enyashi.
 7 Ọo Chipfu ephufuje ngu
 l'ẹka ẹjo-iphe nọkota.
 Ọo yẹbedua anọduje eche
 ndzụ ngu nche.
 8 Ọo Chipfu l'eduje ngu ije
 l'eyeje mẹ l'alwalwa;
 shita nta-a jasụ l'ojejoje.

122

*Ebvụ, aaguje mę a -nọdu
 eje Jierúsalemụ; onye
 deru iya nụ bụ Dévidi*

- 1 Ehu tsọru mu ụtso teke ẹphe
 sụru mu:
 “G'anyi je l'eze-ulo Chipfu!”
 2 Anyi zọbeakwaru ọkpa
 l'ọnu-abata gube Jierúsalemụ.
 3 Jierúsalemụ bụ eze mkpukpu,
 a kpuru; ọ nọkobe l'ẹka lanụ
 ama ntumatu.
 4 Ọo ẹka ono bẹ bụ ẹka
 ọkpa-ipfu anọduje awụ ala;
 mbụ ọkpa-ipfu kẹ Chipfu;
 awụ eje etu Chipfu ẹpha;
 bụ iya bụ iphe,
 ị turu l'ekemu doberu
 ndu Ízurelu.
 5 Ọo l'ẹka ono bẹ aba-eze,
 a nọ ekpe ikpe nọ;
 mbụ aba-eze,
 shi l'ulo Dévidi.
 6 Pfuru nụ Chileke gẹ nchị
 dụ doo lẹ Jierúsalemụ:
 “G'iphemiphe, bụkwaru ndu
 yeru ngu obu k'ọma k'ọma.
 7 Gẹ nchị dukwa ndu igbulọ
 ngu nọ-pheru
 mgburugburu doo.
 G'ẹhu-guu bụkwaru kẹ ndu
 bu l'ime ulo-mgbobuta

ngu.”

⁸ Mu gude iswi ẹhu unwune mu;
yẹ ọnyà mu phẹ asụ:

“Gẹ nchị dukwa doo l’ime
gube Jierúsalemu!”

⁹ Mu gude iswi ẹhu eze-ulo
Chipfu, bụ Chileke anyi
achọ g’iphemiphe bukotaru
k’oma k’oma lẹ
Jierúsalemu.

123

*Ebvú, aaguje mẹ a -nọdu
eje Jierúsalemu*

¹ Mu paliru ẹnya mu lee l’ẹka ị nọ;
mbụ l’ẹka ị nọ gube onye ono,
sugaru l’aba-eze ngu
l’imigwe ono.

² Oo ẹgube ono nwoke,
bụ ohu anọduje ele nnajiuphu
iya ẹnya l’ẹka-a;
bya aburu ẹgube ono nwanyi,
bụ ohu anọduje ele nwanyi,
nwe iya nụ ẹnya l’ẹka-a;
bukwapho g’anyibedua
a-nọdu ele Chipfu,
bụ Chileke anyi ẹnya l’ẹka
ghiriri jasụ teke ọo-phuru
anyi obu-imemini.

³ Meeruro anyi eze-iphe-oma
jiko Chipfu.

Jiko meeruro anyi eze-iphe-oma;
l’ike bvụwaru anyi anuma
ẹka ndu ozo epfu l’o to
nwedu iphe, anyi bụ.

⁴ Mbụ ike bvụwaru anyi
anuma ọchi,
ndu eku onwophẹ achị anyi;
waa anuma ẹka ndu etu
onwophẹ ẹpha epfu
l’o to nwedu iphe,
anyi bụ.

124

*Ebvú, aaguje mẹ a -nọdu
eje Jierúsalemu; onye
deru iya nụ bụ Dévidi*

¹ O tọ bụ lẹ Chipfu nọ-kube
anyi ...

Ngwa; g’unubẹ ndu Ízurẹlu

tùko pfua sù:

- ² Ọ tọ bụ ị Chipfu nọ-kube
 anyi;
 teke ndiphe tsoru anyi ọgu;
³ mbụ teke ono, ẹhu-eghu
 pẹ shi nwuhu phuruphuru
 g'ọku l'ẹhu anyi ono;
 m'ẹphe elwekwaa anyi ị ndzụ;
⁴ mbụ-a; ẹphe gege erikwa
 anyi túbukungu g'utso;
 bụru ọchioku mini sọta
 anyi tųgbua;
⁵ bụru ukporo-mini
 kpota anyi;
 anyi eje abụru ọla-l'iswi.
- ⁶ G'ajaja bụru kẹ Chipfu,
 bụ onye ono, te ekwedu
 g'ẹphe gude eze
 takashia anyi atakashị ono.
- ⁷ Anahụ, anyi nahuru pẹ
 dūwaa g'enu, nahuru
 onye agba ọnyà-enu.
- Ọnyá ọbu bẹ a gbajishiru;
 anyi shi nno nahụ
 gbala.
- ⁸ N-yemeka anyi eshije
 l'eka Chipfu;
 onye meru igwe mee
 mgboko.

125

*Ebvú, aaguje mę a -nọdu
 eje Jierúsalemu*

- ¹ Ndu dakoberu Chipfu dū
 g'úbvú Zayọnu, e tee
 nwubatadu enwubata;
 bya abụru úbvú,
 a-nọwaro jasụ l'ojejeje.
- ² Ọo g'úbvú nọ-pheru
 Jierúsalemu
 mgburugburu-a;
 bụ gẹ Chipfu a-nọ-pheje
 ndibe iya mgburugburu
 shita nta-a jasụ ị
 tuutuutuu ị mịimiimii.
- ³ Ndu ejo-iphe taa bụkwaru
 ishi ndu pfberekoto;
 ọdumeka bẹ ndu ono
 pfberekoto ono
 e-yekwa ẹka l'eme

ẹjọ-íphe.

⁴ Jíkọ Chipfú; menaarú ndu
oma ree;
mbú ndu obu phẹ
gúru ìphóró.

⁵ Ọlẹ íphe, búkpoo ndu
eshi ọzo,
apfuduru nhamunha
bẹ Chipfú a-tuko ẹphe
lẹ ndu eme ẹjọ-íphe
l'alì-a wofukọta.

G'ẹhu-guu búkwaru kẹ
ndu Ízurẹlu.

126

*Ebvú, aagúje mẹ a -nọdu
ẹje Jierúsalemú*

¹ Teke Chipfú duphutaru ndu
ono, a kpúru lẹ ndzú
ono azú lẹ Zayọnu bẹ ọ
dú anyi g'ọ bú lẹ nrwọ
bẹ anyi arwọ iya.

² Ọnu-ọchi kojachaa anyi
asha ekoja.

Ire pfúru anyi ọto l'agú
ebvú ẹhu-útso.

Ndu ọhọzo wata epfu sù:
"Chipfú meakwaru phẹ íphe,
parú ẹka."

³ Chipfú meakwaru anyi íphe,
parú ẹka.

Ọ búru iya meru g'ọ gude
ẹhu nọdu atso anyi
ntumatu.

⁴ Jíkọ Chipfú; duphunu anyi
azú l'ọnodu anyi ono;
ẹgube ono, i meru;
nggele sọahaa gborogboro
l'echięgu ndọhali ono;
⁵ k'ọphu ndu gude
ẹnya-mini kúa íphe l'alì
e-gude ebvú ẹhu-útso
kpata iya akpata;
⁶ mbú l'onye ono,
gude ẹnya-mini akú
íphe l'alì bẹ a-gúru ebvú
ẹhu-útso lwa;
vuru wọpfula-wọpfula íphe,
o metaru l'opfu iya.

127

*Ebvú, aagúje mę a -nọdu
eje Jierúsalemu; onye deru
iya nọ bú Sólomonu*

¹Ọ -bụdu lẹ Chipfu kpuru ụlo
l'onwiya bẹ ndu akpụ iya
nụ akpụkwa kẹ mmanụ.

Ọ -bụdu lẹ Chipfu cheru
mkpụkpu nche l'onwiya
bẹ ndu nche pfụkwaru
nche kẹ mmanụ.

²Ọ tukuru bụru kẹ mmanụ
bẹ iitehuje lẹ nchi-abọhu;
laa l'ulo l'echi abali;
ẹka iise akanya nri, ii-ri;
kele ndu Chipfu yeru
obu azejekwaduro lẹ
mgbenya;
l'o wotawaru phe iphe,
ẹphe e-ri.

³Ụnwegirima bú okiphe,
shi l'ẹka Chipfu.

Atsụ ime bụru obunggo,
shi l'ẹka Chipfu.

⁴Ụnwegirima, a nwuru
l'okorọbya bẹ dụ g'apfụ,
nọ l'ẹka onye ojọgu.

⁵Ehu-utso bẹ a gọru nọ onye
chị iya chí-jia ẹkpa iya.

Iphere ta abyadụ eme iya
m'ẹphe lẹ ndu ọhogu iya
nọdu aba mba
l'ọnu-abata mkpụkpu.

128

Ebvú, aagúje mę a -nọdu eje Jierúsalemu

¹Ehu-utso bẹ a gọru nọ iphe,
bụkpoo ndu atsụ Chipfu ebvu;
mbụ ndu bú ụzo iya bẹ
ẹphe etso.

²Onye ono a-nọdu ndzụ
ria iphe, o setarụ l'akanya;
tẹme ehu-utso waa k'oma
a-buru nkiya.

³Nyee ngu a-nọdu l'ibe
ngu dọepho gẹ vayinu,
amishi amimi ike;
tẹme unwu ngu adụ
g'ẹkali-oshi olivu
nọ-pee teburu ngu

mgburugburu.

⁴ Noo g'onye a gòru onu-oma
nụ a-dụ bụ ono;
mbụ onye atsu
Chipfu ebvu.

⁵ Gẹ Chipfu shikwa lẹ
Zayonu gòru onu-oma
nụ ngu.

Teme l'ì nòdukwapo
huma g'ùba Jierúsalemu
a-dụ-be shii jasụ
g'ii-nò-beru l'eliphe-a.

⁶ Ìi-nòdukwapo ndzụ
huma unwu
nwanwanwanwanwa
ngu.

G'ẹhu-guu bukwaru
kẹ ndu Ízurelu.

129

*Ebvú, aagụje mẹ a -nòdu
eje Jierúsalemu*

¹ Ẹphe mewaru mu ewere
megharu mu iya ẹka
e -shi teke mu bụ nwata ...

Ngwa; g'unube ndu Ízurelu
tuko pfua sụ:

² Ẹphe mewaru mu ewere
megharu mu iya ẹka
e -shi teke mu bụ nwata;
obenu l'ẹphe te
emekpeduru mu.

³ Ẹphe gudewaa ẹchachi
chia mu kpachacha.

Ọnyá, ẹphe chibashiru
mu l'okpurukpu
dabyichaerupho dụ
g'ẹka a waru oswawara.

⁴ Obenu lẹ Chipfu bụ onye
pfuberekoto.

Ọ gbeshiru bya atọo mu
l'ẹgbu, ndu ẹjo-iphe shi
kee mu;
mu nweru onwomu.

⁵ G'iphe, bukpo ndu Zayonu
dụ ashị bukwaru ndu
e-gude iphere laphu azụ.

⁶ G'ẹphe dukwa g'ẹswa,
furu l'eli ẹswulo, abujeru:

Ọ -bya asuru evuvu;
anwu ewowaru iya chigbua.

- 7 Ẹswa ono ahatabeje nwanshii
 k'ophu bú l'onye jeru iya
 egbuta abújeru;
 o -gbua nta gbua imo;
 o too gbutadu ẹswa,
 jiru iya obochi-ẹka;
 ophu o búro k'asuru
 upfu ẹswa.
- 8 G'iphe, búkpoo ndu
 aghata aghata ghajekwa
 phe iswi ekele.
- G'o to dukwa onye a-su
 phe g'onu-oma ke
 Chipfu búru nkephe;
 ozoo l'ephe gude
 ẹpha Chipfu agoru
 phe onu-oma.

130

*Ebvú, aaguje me a -nođu
 eje Jierúsalemu*

- 1 Mu no l'echi ogbumini
 k'iphe-ẹhuka araku
 gube Chipfu;
- 2 Jiko Nnajiuphu; numanu olu
 mu.
 Ngabẹnuru mu nchi le mkpu,
 mu echi g'i meeru mu
 eze-ipe-oma.
- 3 Ome gube Chipfu edobeje
 iphe-ẹji, onyemonye eme;
 ?bu onye gege adu ike
 pfuru l'ataphu gube
 Nnajiuphu?
- 4 Obenu le gubedua aguje nvu.
 O buru iphe ono meru g'o
 gude a nođu atsu
 ngu ebvu.
- 5 Mu no kwaberu Chipfu;
 teme obu mu nođu
 elekwapho ẹnya iya.
 O buru l'opfu iya be mu
 daru ngaberu.
- 6 Obu mu no ele ẹnya
 Nnajiuphu leghata
 g'onye-nche anoduje
 ele ge nchi bọhu-kebe;
 mbu l'obu mu ka ele
 ẹnya Chipfu eme le ge
 ndu nche anoduje

eleberu ɛnya nchi-aboɦu.

- ⁷ Jiko Ízurelu; g'ɛnya unu
duro l'eka Chipfu no;
kele Chipfu bu onye
eyeje obu yegharu iya eka;
teme o noɦu agbafutaje
nemadzu l'iphe-eji iya g'o ha.
- ⁸ O buro yebedua l'onwiya
a-gbafutakota ndu Ízurelu
l'iphe-eji, ephe meshiru.

131

*Ebvu, aaguje me a -noɦu
eje Jierúsalemu; onye
deru iya nu bu Dévidi*

- ¹ Mu te egudedu obu mu eku
onwomu; jiko Chipfu;
ophu mu aradu ɛnya k'etsetse.
Mu ta ayojedu oshi l'iphe,
paru eka;
ophu mu ejejedu ekobe eka
l'iphe, mu asudu.
- ² Iphe, mu mechiaru bu le
mu toru nwehu woru
obu mu dohekpoepfo
nwadoo.
- Oo ge nwata, a mifuru onu
l'era anohuje nwapyaa
le mgboru ne iya;
bukpoepfo g'obu mu
no l'ime mu.
- ³ Jiko unube ndu Ízurelu;
g'ɛnya unu dunu l'eka
Chipfu no;
shita nta-a jasule
tuutuutuule le mijimiimii.

132

*Ebvu, aaguje me a -noɦu
eje Jierúsalemu*

- ¹ Gube Chipfu; nyatanu Dévidi
yee iphe-ehuka, o no jebabe.
- ² O guru enwa; ria nte l'iphu
Chipfu; mbu ria angu
l'iphu Okalibe ke Jiekopu
su:
- ³ "Mu te eyedu ishi l'ulo mu;
ophu mu abyadu abahu
eka mu azeje aze.
- ⁴ Mu ta abyadu ekwe ge

mgbenya shisweta mu
 ɛnya;
 mbu lɛ mu ta abyadu
 ekwe gɛ mgbenya mia
 mu ɛka l'ɛnya;
⁵ jasɔ mu ahuma ɛka mu
 a-chɔtaru Chipfu g'o buru;
 mbu ɛka Okalibe kɛ
 Jiɛkopu e-buru."

⁶ Anyi nɔmaru l'ɔ nɔ lɛ Ifurata.

Anyi tugbua je ahuma
 iya l'oma ɛgu
 Kiriyaɗu-Jiarimu.

⁷ Unu g'anyi jenu l'ulo-ɛkwa
 Chileke.

Unu g'anyi jenu apfukube
 iya baaru iya ɛja.

⁸ Gbalihunu jiko Chipfu;
 bya l'okpoku ngu;
 gu l'okpoko ogbandzu
 ngu ono, egoshi ike
 ngu ono.

⁹ Gɛ ndu-uke ngu yena
 apfubekoto g'uwe.

Ndu duru ngu nsɔ agua
 ebvu ɛhu-utso.

¹⁰ Gudenu iswi ɛhu Dévidi,
 bu onye-ozu ngu nyata
 onye ono, i wuru
 manɔ l'ishi gude mee ya;
 ɔ buru eze ono.

¹¹ Chipfu riburu Dévidi angɔ;
 mbu angɔ, keru jingujingu,
 ɔ to byadu emebyi
 emebyi.

Ɔ sɔru iya: "Ɔo onye lanɔ
 lɛ ndu bu oshilokpa
 ngu bɛ mu e-me g'ɔ nɔdu
 l'aba-eze ngu.

¹² Ɔ -buru l'unwu ngu doberu
 ogbandzu mu l'ɛphe;
 bya eme iphe,
 mu tɔru l'ekemu;
 ɔo ya bu; unwu phɛ
 anɔwaro l'aba-eze ngu
 jasɔ l'ojejeje."

¹³ Chipfu gudewaa ɛka iya
 hota Zayonu;
 kele ɛka ono du iya ree
 k'eburu; noo kele ɔ sɔru:

¹⁴ "Ɔo ɛka-a bɛ mu e-me okpoku

mu jasụ ịe tuutuutuu
 ịe m̄jimiimii;
 t̄eme ọ b̄uru ẹka-a b̄e
 mu e-dobe aba-eze mu s̄ugaru;
 noo kele ọo g'ọ d̄u mu
 ree b̄u ono.

15 Mu a-ḡoru ọnu-oma n̄u iya
 g'ọ nweru iphe nweru
 k'etsutsu iya.

Ndibe iya ndu ọphu daru
 ụkpa b̄e mu a-n̄odu
 az̄u-ji ẹpho.

16 Ndu uke Chileke nkiya b̄e
 mu adz̄ota ọkpobe adz̄ota;
 mb̄u ịe ndu d̄uru Chipfu
 ns̄o a-n̄oduepho agu
 ebvu ẹhu-utso.

17 Ọ b̄uru ẹka ono b̄e mu
 a-gb̄e mee g'onye ike d̄u
 shi l'ọnu-ulo Dévidi f̄uta;
 t̄eme mu anw̄uru ọku
 ye l'or̄oku onye mu
 w̄uru man̄u l'ishi gude
 mee ya; ọ b̄uru eze.

18 Mu e-me g'iphere d̄u
 ndu ọhogu iya ọkpobe
 ad̄udu;
 obenu ịe ȳebedua b̄e
 mu e-kpube okpu-eze,
 a-n̄odu eke paapaapa."

133

*Ebvu, aaguje m̄e a -n̄odu
 ẹje Jierusalemu; onye
 deru iya n̄u b̄u Dévidi*

1 Lewar̄o g'ọ d̄u-be ree bya ad̄u
 ụbv̄u l'ẹnya;
 ke g'unwunna buk̄obe
 t̄ugba b̄uru nan̄u.

2 Ọ d̄uepho g'ọkpobe man̄u,
 eshi mkp̄o, a w̄uru
 Er̄onu l'ishi;
 o shi iya l'ishi s̄ofuta iya
 l'ẹji-agba;
 gbaa ya gorogoro s̄ofuta
 l'igbur̄onu uwe iya.

3 Ọ d̄ukwapho g'ẹka iji,
 shi l'ụbv̄u Ham̄onu
 akwa l'eli ụbv̄u Zaȳonu.

Ọo l'echilab̄o ndu d̄u nno
 b̄e Chipfu agojeru ọnu-oma

nkiya nù;
mbù onu-oma ophu bù
ndzù ojejoje.

134

*Ebvú, aaguje mę a -nođu
eje Jierúsalemu*

- ¹ Unu jaa Chipfu ajaja unubę
ndu-ozí Chipfu g'unu ha;
unubę ndu anóđuje
ejeru Chipfu ozi l'ulo
nkiya l'enyashi.
- ² Unu palia ęka unu imeli l'ulo,
dù nsọ kę Chipfu;
kele iya ekele!
- ³ Gę Chipfu, bù onye meru
igwe mee mgboko gbę
lę Zayonu gọru onu-oma
nù ngu.

135

- ¹ Unu jaa Chipfu ajaja.
Unu tua Chipfu ępha.
Unu tua ya ępha; unubę ndu
ejeru Chipfu ozi;
² mbù unubę ndu eje ozi
l'eze-ulo Chipfu;
mę l'oma-unuphu Chileke
anyi.
- ³ Unu tua Chipfu ępha kęle
Chipfu dù ree.
Unu gụa ebvú gude tua ya
ępha; kęle oo iphe,
gbaru nù bù ono;
⁴ kęle Chipfu họtawaru
Jiékpọpọ g'ọ buru nkiya;
mbù l'ọ hatawaru
Ízurelu g'ọ buru ndu o nwe
enwenwe gędegede kpọ.
- ⁵ O doru mu ęnya lę Chipfu
parụ ęka;
mbù lę Nnajiuphu anyi
tụkoru agwa l'ophu
kakọta shii.
- ⁶ Oo iphe, dù Chipfu ree bę
oomeje l'imigwe mę
l'eliphe l'ophu.
O bukwarupho iphe,
dù iya ree bę oomeje
l'ime eze-ęnyimu mę

l'ime ogbumini,
dụ iya nụ.

⁷ Igwe -nọdu erwu
erwurwu bẹ oomeje
g'o shi l'ẹka igwe
beru alị beru wata
erwurwu.

Ọ nọdu emeje g'egbigwe
daa m'ọ nọdu edze mini;
tẹme ọ nọdu emeje gẹ
phẹrephere shi lẹ
mkpuru ẹka ọ tụ-chiru
iya wata ezizi.

⁸ Iphe, bukpoọ ọkpara,
nọ lẹ Ijiputu bẹ o
chigbushiru;
mbụ iphe, bụ ọkpara
lẹ nemadzụ yẹle
iphe-edobe.

⁹ Iphe-ohumalenya iya;
waa iphe, dụ biribiri
bẹ o mekotaru unube
ndu Ijiputu.

Ono bụru iphe, o gude
hụa Fero yẹe
ndu-ozì iya ahùhù.

¹⁰ Ohamoha,
dụ igwerigwe bẹ o
chitsushiru;
bya egbushikwaphọ ndu
eze, ọkpehu dụ.

¹¹ O gburu Sihonu,
bụ eze ndu Amoru;
bya egbua Ogu,
bụ eze ndu Beshanu;
bya egbushikwaphọ eze
ndu Kėnanu g'ẹphe
hakota.

¹² O woru alị phẹ washịaru
ndu nkiya, bụ Ízurelu;
g'ọ bụru okiphe phẹ.

¹³ Ẹpha gube Chipfu anoje
ojejoje.

Ọphu a byadu azọha ngu
azọha;
e -shi l'ogbo sweru ọgbo;
¹⁴ kele Chipfu a-haru ndibe
iya enge;
shi nno dụa ndu ejeru iya
ozì obu.

¹⁵ Agwa ndu ọhozo bụgbaa

mkpola-ododo yee
mkpola-ochaa,
bu iphe, nemadzụ gude
eka mee.

16 Epe nweru onu;
ophu epe epfudu opfu.

Epe nweru enya;
ophu epe aphudu
iya uzo.

17 Epe nweru nchi;
ophu epe anudu iya iphe;
teme ophu o dudu unme ndzu,
no phe l'ime.

18 Ndu agwo phe nu a-duepho
g'ephe du;
mekpoo ndu dakoberu
phe nu.

19 Unube ndibe Izurelu;
unu tua Chipfu epha.

Unube ndibe Eronu;
unu tua Chipfu epha.

20 Unube ndibe Livayi;
unu tua Chipfu epha.

Unube ndu atsụ Chipfu ebvu;
unu tua Chipfu epha.

21 G'a gbekwa le Zayonu
tua Chipfu epha;
mbu onye ono,
bu le Jierusalemu ono.

Unu jaa Chipfu ajaja.

136

1 Unu kele Chipfu ekele;
kele o bu onye oma.
N-yemobu iya anoje jasụ
l'ojejeje.

2 Unu kele Chipfu ophu kakota
agwa l'ophu shii.
N-yemobu iya anoje jasụ
l'ojejeje.

3 Unu kele Nnajiuphu ndu bu
nnajiuphu l'ophu.
N-yemobu iya anoje jasụ
l'ojejeje.

4 Kele onye bu yebedua
kpoloko emeje
iphe-ohumalenya,
paru eka.

N-yemobu iya anoje jasụ
l'ojejeje.

5 Onye bu mmamiphe iya be o

- gude mee eligwe.
 N-yemobu iya anoje jasụ
 l'ojejoje.
- 6 Mbụ onye woru mgboko-a
 l'ophu phushi l'eli mini.
 N-yemobu iya anoje jasụ
 l'ojejoje.
- 7 Ọ bụru iya meshiru eze
 iphe-a, emeje g'iphóró dụ-a,
 dụgbaa biribiri-a.
 N-yemobu iya anoje jasụ
 l'ojejoje.
- 8 O meru ọnyanwu g'o chije
 l'eswe.
 N-yemobu iya anoje jasụ
 l'ojejoje.
- 9 O mee ọnwá; waa kpokpode
 g'ephe chije l'enyashi.
 N-yemobu iya anoje jasụ
 l'ojejoje.
- 10 Unu kele onye chigbushiru
 ndu shi bụru ọkpara
 lẹ Ijiputu.
 N-yemobu iya anoje jasụ
 l'ojejoje.
- 11 Onye dufutaru unwu
 Ízurelu l'echilabọ phẹ.
 N-yemobu iya anoje jasụ
 l'ojejoje.
- 12 Ọ bụru l'ike ọkpu iya bẹ o
 gude dufuta phẹ.
 N-yemobu iya anoje jasụ
 l'ojejoje.
- 13 Unu kele onye bụ iya
 kekaharu Eze-onyimu
 Uswe-uswe ẹbo.
 N-yemobu iya anoje jasụ
 l'ojejoje.
- 14 Onye duru ndu Ízurelu
 ghabua ya ẹbo.
 N-yemobu iya anoje jasụ
 l'ojejoje.
- 15 O kpota Fero yee ndu ojogu
 iya l'ophu kporu ye lẹ
 Eze-onyimu
 Uswe-uswe ono.
 N-yemobu iya anoje jasụ
 l'ojejoje.
- 16 Unu kele onye bụ iya
 duru ndibe iya ije

l'echiegu.

N-yemobu iya anọje jasụ

l'ojejoje.

17 Onye chigbushiru ndu
eze, ọkpehu dugbaa.

N-yemobu iya anọje jasụ

l'ojejoje.

18 Onye gbushikwarupho
ndu eze, a maru ẹpha phẹ.

N-yemobu iya anọje jasụ

l'ojejoje.

19 O gburu Sihonu,
bụ eze ndu Amọru.

N-yemobu iya anọje jasụ

l'ojejoje.

20 O bya egbua Ogu,
bụ eze ndu Beshanu.

N-yemobu iya anọje jasụ

l'ojejoje.

21 O woru alị phẹ nụ onye
ozo g'ọ buru okiphe iya.

N-yemobu iya anọje jasụ

l'ojejoje.

22 Oo onye-ozu iya, bụ Ízurelu
bẹ ọ nuru iya.

N-yemobu iya anọje jasụ

l'ojejoje.

23 Oo ya nyataru anyibe ndu
adudu iphe, anyi bụ.

N-yemobu iya anọje jasụ

l'ojejoje.

24 O bya anafuta anyi l'eka
ndu achị anyi lẹ njọ.

N-yemobu iya anọje jasụ

l'ojejoje.

25 O bya abụkwaru iya phọ
azukota iphemiphe,
nọ ndzụ.

N-yemobu iya anọje jasụ

l'ojejoje.

26 Unu kele Chileke
k'imigwe ekele.

N-yemobu iya anọje jasụ

l'ojejoje.

137

¹ Anyi rwuru l'aguga enyimu
Bábilonu.

Anyi noshia anọ kwaa

ẹkwa;

ẹka anyi nyataru Zayonu.

- 2 Anyi woru une anyi kobe
 l'ẹkali-oshi wilo l'ẹka ono;
 3 ẹkele anyi rwuru ẹka ono;
 ndu kpuru anyi ẹ ndzu
 su g'anyi gutaru phe
 ebvu.
 Ndu ono, eme anyi omeliwe
 ono su g'anyi metaru
 phe emereme.
 Ẹphe suru anyi: "Unu chonaa
 ebvu ndu Zayonu
 nanu gularu anyi!"
- 4 Ọle ?denu g'anyi e-shi pata
 ebvu, e gude ekutse
 Chipfu je aguhaha l'ali
 ndu ohozo?
- 5 Ọ -buru ẹ mu zoharu
 gube Jierusalemu;
 g'ẹka-utara mu zohakwa
 iphe, o maru ememe.
- 6 G'ire nyakukwaru mu l'akpo;
 m'o buru ẹ mu ta
 anyataduru ngu;
 mbu m'o bukpodaa gube
 Jierusalemu be mu meru
 mkpukpu, emeje g'ehu
 kachaa mu atsọ utso.
- 7 Gube Chipfu; nyatakwa iphe,
 ndu Edomu meru mboku,
 Jierusalemu daru!
 Ẹphe tukoru tushia uzu su:
 "Unu tsukposhia ya.
 Unu tsukposhia ya tsurwua
 ẹka a turu okpa iya."
- 8 Gube nwada Babilonu;
 iphe, swiru ngu nu bukwa
 ọla-l'iswi.
 Ẹhu-utso be a goru nu onye
 a-pfu ngu ugwo iphe,
 i meru anyi-a;
 9 mbu onye a-nata ngu unwu,
 i nwuru k'ophuu kpa
 pyaapyaa ẹ mkpuma.

138

Ebvu, Dévidi deru

- 1 Gube Chipfu; mu e-gude obu
 mu g'o ha jaa ngu ajaja.
 Mu a-nodu l'iphu agwa gwa
 ebvu gude tua ngu ẹpha.
 2 Mu a-gha iphu l'uzo

eze-ulo ngu, du nsọ baaru
ngu eja.

Mu e-tu ngu epha kele i bu
onye n-yemobu;
bya aburu onye apfushije
ike l'iphe, i pfuru;
kele i meru epha ngu yee
opfu ngu;
ephe kakota iphemiphe l'eli.

³ Mu rakuru ngu; i za mu enu.

I meru okpehu nu mu;
bya emee mu; mu nyaaha ndu.

⁴ Iphe, bukpo eze
unwu-eliphe l'opfu a-ja ngu
ajaja gube Chipfu;
m'ephe numa opfu,
shi ngu l'onu.

⁵ Epe e-gude uzo ke Chipfu
ono gu l'ebvu;
kele o-gbu-nwijnwii ke
Chipfu paru eka.

⁶ A makwaru-a le Chipfu no
l'ephekerephe;
obenu l'enya iya adujeele-a
l'eka ndu lwazeru nu no;
mbu le ndu eku onwophe
be ogbeje uzenya maru.

⁷ O to dudu m'obeta
mu je aghajaa echilabo
iphe-ehuka;
li kpuchiele mu-a;
o to dudu iphe, eme mu nu.

Iimachije eka nwuphu ndu
gude ehu-eghu achi mu le
njo azu.

O buru ekutara ngu ono be
iigudeje dzoo mu.

⁸ Iphe, bukpo iphe,
Chipfu kweru ukwe le ya
e-me be oo-mekotaru mu.

Gube Chipfu; n-yemobu
ngu anoje jasu l'ojejoje.

Jiko be buhakwa ozi ono,
i gude l'eka eje ono.

139

Ebvu-oma, Dévidi deru
nu onye-ishi ebvu

¹ Gube Chipfu; i vochawaru
mu obu.

Nta-a bẹ ị mawaru gẹ mu gbaru.

² Ị maru teke mu nọ anọ;
maru teke mu gbẹshiru
agbẹshi.

Ịnoduje ụzenya maru iphe,
mu arị l'obu mu.

³ Ịimajeru teke mu agbẹshi eje
iphe;
waa teke mu zẹ azẹe.

Iphe, bụ ụzo mu l'ophu
dokotaru ngu ęnya.

⁴ Ọobujeru; opfu -bya eshi mu
l'onu futa;
l'ị makotawaru iphe,
mu abya epfupfu gube Chipfu.

⁵ Ị nọ-pheru mu mgburugburu
iphu l'azu.

I wowaru ẹka ngu byabẹ mu
l'ishi.

⁶ Amama ono, ị maru mu ẹgube
ono dukwa mu oke biribiri;
bya apaa mu ephekerephe
k'ophu uche mu te erwudu iya.

⁷ ?Bụ awe bẹ mu a-nọdu,
bụ ẹka Unme nkengu anọdu?

?Bụ awe bẹ mu a-gbaru laa,
bụ ẹka ị tị humaduru mu?

⁸ Mu -pheru lashia l'imigwe
bẹ ị nọwaa l'ẹka ono.

Teke mu jeru je agbaa
iphe-azẹe l'alị-maa zẹe
bẹ ị nọkwa iya phọ.

⁹ Mu -chita nkù nchi-abọhu
kpube onwomu;
gude iya phee pherwua
ẹka ęnyimu sọ-beru gburu;
¹⁰ mbụkponu l'ẹka ono bẹ
ii-nọduelekwa-a edu mu;
tẹme ẹkutara ngu egudele
mu-a gudeshia mu ike.

¹¹ Teke mu sụru lẹ mu maru-a
l'ochii e-domi mu-a;
l'iphóró a-buru-a ęnyashi
nọ-pee mu mgburugburu;
¹² l'ị bya egoshi l'ochii ono
ta abudu ochii l'ẹka ị nọ.

Ęnyashi ono taa bụkpodaru
ngu nụ ochii.

Ęnyashi ono a-nọduele-a
echi swachaswacha
g'echi-eswe;

kele gubedua be ochii
dule-a g'iphoro.

13 Kele iphemiphe, no mu l'ime
ehu bu ngu meru iya;
teme o buru ngu dzepfuru
mu nanu teke mu no l'epho
ne mu.

14 Iphe, mu ekele ngu ekele
iya bu l'i meru mu l'uzo,
du ebvu bya adu biribiri.

Iphe, doru mu enya
rengurengu bu l'ozu,
iijeje du biribiri.

15 Okpu okpu, no mu l'ehu g'o
ha ta adudu ophu e domiru
ngu edomi teke ono,
eeme mu l'ochii ono.

Teke mu no l'ime ephe;
e mengashia mu dzepfua mu;
mu buru nanu-a;
16 be i gudehawaa enya
ngu humu ogwe mu ophu
adukpoda g'e mewaru iya.

Ujiku ole, a tuburu le mu
a-no l'eliphe-a be e
dekotahawaru l'ekwo ngu;
teme mu bebe no g'o ka
mma l'oo ujiku ono nanu.

17 Egube g'oriri, iiriru mu
du-bekwanu mu mkpa;
gube Chileke.

A -chikobe iya be o pakwaru
eka apaa.

18 O -buru ge mu wata iya
agugu be o kakwa eja,
no l'ali l'otu.

Mu -shikpo le mgbenya tehu;
mu -tehushia mu le ngu
anodukwa g'anyi no.

19 Gube Chileke;
o du mu g'a su l'i tukoru
ndu ejo-iphe gbushia.

Unu paru mu haa;
unube ndu ono,
egbu ochi anoduje agu
g'onye mini agu ono.

20 Ndu ono anoduje achiru
gube Chileke ejo idzu;
teme ephe nodu achu ngu
le njo;
bya eku ngu oku-eswe.

- 21 Iphe, bụ ndu kpọru gube
 Chipfu ashị bẹ mu
 kpọkwarupho ashị;
 tẹme iphe, bụkpoo ndu
 kwolihuru etso ngu opfu
 bẹ mu anọduje
 akpọ-yiru ukuvu.
- 22 Ephe dụ mu ashị mebyi
 adudu;
 mbụ lẹ mu agukobeje
 phe lẹ ndu ohogu mu.
- 23 Vọchanaa ọkpoma mu jiko
 Chileke;
 maru iphe, dụ mu l'obu.
 Hụnaa mu ama maru g'oriri
 mu gbaru.
- 24 Lenaa mu ẹnya maru;
 ?ọ duru ẹka ụzo
 kpọswehuru mu?
- Ọ -buru l'ọ duru;
 jiko duphutanu mu azụ
 l'ụzo ndzụ ojejeje.

140

*Ebvü-oma, Dévidi deru
 nū onye-ishi ebvü*

- 1 Nafutanu mu l'ẹka ndu
 ẹjo-iphe jiko Chipfu.
 Letanụ mu ẹnya ẹ mu
 ta adaba l'ẹka ndu emeje
 nemadzụ mkpawere.
- 2 Ndu buẹpho ẹjo-iphe bẹ ephe
 anọduje achi idzu iya
 l'ime obu phe;
 bya abụerupho ọgu bẹ ephe
 anọduje akpali
 mbọku-mbọku.
- 3 Ire phe bẹ ephe emeje
 l'ootsu nkọ g'ire ẹjo agwọ.
 Opfu, eshije phe l'onu nọdu
 egbu egbugbu g'eru ogiji.
- 4 Gudeshinaa mu jiko Chipfu;
 ẹ mu ta adaba l'ẹka
 ndu ẹjo-iphe.
 Phufunu mu l'ẹka ndu emeje
 nemadzụ mkpawere;
 mbụ ndu achoro ụzo,
 ephe e-shi chikota mu ọkpa!
- 5 Ndu eku onwophe
 gbabewaru mu ọnyà.
 Ephe gebecharu ugbu

phẹ kwabẹru mu;
 bya atụa igbudu dokaa l'iphe,
 bukpoọ ụzo, mu eshi eshishi.

⁶ Gube Chipfu; iphe,
 mu epfufe bu l'ọo ngu
 bu Chileke mu.

Jiko Chipfu; numanu mkpu
 ono, mu echi su g'i
 menaarụ mu eze-iphe-oma ono.

⁷ Gube Chipfu, bu Nnajiuphu
 anyi;
 gube onye ike du;
 bya aburu onye adzoje
 mu nu;
 gube onye egbobutaje
 ishi mu me a -nodu alwu ọgu;
⁸ be mekwaru ndu ejo-iphe
 iphe ono, agu phe nu ono;
 jiko Chipfu.

B'ekwekwa g'idzu, ephe achi
 jee g'ephe achi iya.
 Odumeka be ephe a-watakwa
 eku onwophe.

⁹ G'iphe, e-rikpote ndu ono,
 kepheru mu
 mgburugburu ono
 ishi bukwaru iphe-ehuka,
 ephe gude ire phe
 kpataru onwophe.

¹⁰ G'icheku-oku, ata pfupfupfu
 bukwaru iphe, aa-zube
 phe l'ishi.

G'a pakwaru phe chie echie
 l'oku, enwu
 phoophoophoo;
 mbu l'ime nsu,
 ephe ta abyadu afutaba afuta.

¹¹ Ge ndu njo-opfu ta
 angukwaru anguru l'ali-a.
 G'ejo-iphe chikwa nta ndu
 mkpawere ono.

¹² Mu maru-a le Chipfu ahajeru
 onye ukpa enge;
 teme o nodu emeje g'ikpe
 kaleru onye adudu g'o
 du iya.

¹³ Ge mu gbukwaa ya tororo;
 ndu pfuberekoto e-kelekwaa
 ngu ekele;
 teme o buru l'iphu ngu be
 ndu obu phe guru iphoro

e-buru eburu.

141

Ebvu-oma, Dévidi deru

- ¹ Gube Chipfu; mu araku ngu.
Gbanaaru mu mkpu
egwegwa.
Numanu olu mu mę mu
raku ngu.
- ² G'epfupfu, mu epfu anu ngu
shikwa ngu mkpo
g'unwù-isensu.
G'eka, mu chiliru imeli epfu
anu ngu dukwa ngu g'anu,
e gburu wotaru ngu
l'uzenyashi.
- ³ Yenu ndu nche g'ephe chee
onu mu nche;
jiko Chipfu.
Jiko chenu ogbogboromonu
mu nche.
- ⁴ Te ekwekwa g'obu mu
ghaaru eme ejo-iphe iphu;
mbu ge mu tsoru ndu
ejo-iphe wata eme ejo-ememe;
ophu mu etsokwaru phe
ria iphe,
ephe kwakoberu mu shi
nno rirwua onwomu.
- ⁵ G'onye pfuberekoto chia
mu ro iphe.
Oo-du mu ro g'o bu iphe-oma
be o meru mu.
G'o baaru mu ro mba.
Ono a-gbero du mu g'o bu manu,
eshi mkpo be owu
mu l'ishi.
Ishi mu be oo-gbenu
atso ntumatu.
- Obenu le mu anodujeephe epfu
anu ngu su g'i mee g'ejo
idzu ndu ejo-iphe ta vu.
- ⁶ Ndu-ishi phe be ee-nwufu
le mkpakponu eka
ephe degeru.
- Oo ya bu ge ndu ejo-iphe
amaru l'iphe,
mu pfuru be mu pfuru
nhamunha.
- ⁷ Epe asu: "Oo g'aakoje okoro
gbubashia ali-a;

bú g'a tũkashiru okpu anyi
nanu nanu l'onu ilu."

⁸ Obenu le mbedua bu l'eka
i no be mu daberu enya
gube Chipfu,
bu Nnajiuphu anyi.

Oo l'ime ngu be mu gbabarú
je anodu ezeru ndzu.

Jiko te enwukwaru mu
haarú onwu.

⁹ Mena gè mu ta adalahú l'onyà,
ephe gbaberu mu;
mbu l'igbudu,
ndu ejo-iphe tũru doberu mu.

¹⁰ Gè ndu ejo-iphe dalahũkwa
l'ũgbu, ephe geberu.

Gè mbedua ghata phe g'ò tò
dũ iphe, e-me mu nu.

142

*Èvũ, Dévidi kwaru teke o
no l'ogba epfu anũ Chileke*

¹ Mu chiru mkpu chishia ya
ike chiku Chipfu.

Iphe, mu chidoru mkpu ono
bũ g'o meeru mu
eze-iphe-oma.

² Mu woru iphe, atsũ mu
l'ehu woru dooru iya;
mbu le mu woru iphe-ehuka,
mu eje g'ò ha dokotaru iya.

³ Teke ike abvũkpowa mu
abvũbvũ bũ gũbedua
aboru mu uzo.

L'uzo, mu eshikpoo eshishi
be ndiphe gbakaerupho
onyà gè mu nmalahũ.

⁴ Lenaa enya l'ekutara mu;
hũma l'ò tò dũdu onye
akpa mu ishi.

Mu te nwedu aka bu:
mu -gbabata iya;
mu anodu iya zee ndzu;
noo kele o tò dũdu onye
akpa ndzu mu ishi.

⁵ O buru gube Chipfu be
mu chikuru le mkpu.

Mu sũru-a: "Oo l'ime ngu
be mu anoduje ezeru ndzu;
teme o buru ngu bu

okiphe nkemu l'alị ndu
nọ ndzụ.”

- ⁶ Ngabenu nchị numa mkpu,
mu echi;
kele ọ duru iphe,
atsushikpo mu l'ẹhu ike.
Jiko nafutanu mu l'ẹka
ndu achị mu lẹ njo;
kele ẹphe ka mu ọkpẹhu.
⁷ Gbafutanu mu lẹ mkpọro-a,
mụ nọ-a;
k'ọphu mu e-kele ngu
ekele iya.
Ọo ya bụ gẹ ndu p̄fuberekoto
anọ-pher mu mgburugburu;
nnoo kele i nwubenukaru
mu ẹnya.

143

Ebvụ-oma, Dévidi deru

- ¹ Gube Chipfu;
numanu epfupfu, mu epfu
anụ ngu.
Ngabenu nchị numa mkpu,
mu echi sụ g'i meeru
mu eze-iphe-oma.
Eshinu i bụ onye p̄fuberekoto
bya aburu onye apfushije
ike l'iphe, i pfuru;
jiko zanụ mu ẹnu!
² Jiko te ekpeshinu mube
onye-ozu ngu ikpe;
kele ọ tọ dudu nemadzu,
dzụ ndzụ, p̄fuberekoto
l'iphu ngu.
³ Onye ọhogu mu chiru
mu gude;
bya echita mu t̄a l'alị;
bya emee mu;
mu nọdu l'ẹka gbakotaru
ochii g'akahụ maa,
nwuhuru lẹ ndiche.
⁴ Nnoo g'o gude ike wata
mu abvubvu.
Obu wata mu akụ photophoto.
⁵ Mu nyata g'o shi aduje
teke ndiche.
Mu bya anọdu nggujunguji
riahaa iphe, bukpo iphe,
i mekotaru anyi;
bya elerwebaa ẹnya ree

l'iphemiphe,
i gude ẹka ngu mee.

6 Mu chiliaru ngu ẹka mu labo
imeli.

Ẹgu ngu gụahaa obu mu
g'ẹgu-mini anọduje agu
alì-ọkponku-a.

7 Zanu mu ẹnu ẹgwegwa jiko
Chipfu;
kẹle ike abvuwaa mu l'ele
ẹnya ngu.

Be domikwaru mu iphu
ngu edomi;
odumeka bẹ mu a-dụkwa
gẹ ndu e liru l'ilu.

8 O -rwutashia echele gẹ
mu numanu opfu,
a-nodu akoru mu kẹ
n-yemobu ngu;
kẹle ọo ngu bẹ mu dakoberu.

Jiko goshinu mu ọzo,
mu e-shije;
kẹle ọo l'ẹka i nọ bẹ obu
mu nọ.

9 Nafutanu mu l'ẹka ndu ọhogu
mu phẹ jiko Chipfu;
kẹle ọo l'ime ngu bẹ mu
domiru onwomu.

10 Zia mu iphe, bu uche ngu
gẹ mu meje;
kẹle ọo ngu bu Chileke mu.

Jiko gẹ Unme nkengu,
bu ọkpobe Unme ono
dunaa mu shia ọzo,
pfuru nhamunha.

11 Kebenu ndzu mu l'oma jiko
Chipfu; g'ẹpha ngu apfuru.
Gudenu apfubekoto
nkengu nafuta mu
l'iphe-ẹhuka-a, mu eje-a.

12 Gudenu kẹle i yeru mu obu;
mee g'onu buru ndu ọhogu
mu kpurukudukuu.

Lì tuko ndu achì mu lẹ njo
g'ẹphe ha mee g'ẹphe
buru mkpurupyata;
noo kẹle mu bu
onye ejeru ngu ozi.

- 1 Ge tua Chipfu,
 bu agbara-mkpuma
 mu epha.
- Oo yēbedua ezi mu
 g'eka shihu mu ike l'ogu;
 mbu l'oo yēbedua
 ezi mkpushi-eka mu
 g'aalwuje ogu.
- 2 Chileke yeru mu obu;
 teme o buru onye mu
 agbabaje l'ime iya je
 edomia ndzu mu.
- O bu onye egbobutaje mu nu;
 bya abukwarupho onye
 adzoje mu nu;
 teme o nodu emeje
 unwu-eliphe g'ephe
 nodu mu le mkpula.
- 3 Gube Chipfu; ?bu gunu be
 nemadzu bu ke g'i
 rivuje iya?
- ?Bu gunu be unwu-eliphe
 bu ke g'i letaje phe enya?
- 4 Nemadzu dūepho g'udzu
 onu.
- Eswe ndzu iya aduje g'ibvu
 oshi, abujeru;
 o -kpoo upfu nwanshii
 l'a hūma-buhu iya.
- 5 Chijanaa igwe tarara
 jiko Chipfu.
- Shi l'eka ono nyizeta bya
 apfuru l'eli ubvu;
 g'ubvu awata akpu
 tutuutuu.
- 6 Tunaa egbigwe gude chikashia
 ndu ohogu mu achikashi.
- Gbaa phe apfu ngu gude
 mebyishia phe.
- 7 Gbenu l'ephekerephe eka ono,
 i no ono machia eka
 dzota mu.
- Nafuta mu l'echi
 asogaso-enyimu;
 mbu l'eka ndu shi ohozo.
- 8 Ndu bu iphe,
 jiru phe onu pyimu bu
 adzu uka;
 teme ekutara phe buru iphe,
 ephe egudeje iya eme
 bu ughoshi.

9 Mu a-gú ebvú òphúú nù
ngu gùbe Chileke.

Ọ búru ogelenda,
a kparù l'ùdo iri bè mu
a-kù gude gùaru ngu
ebvú òbu;
10 mbù gùbe onye emeje g'eze
lwùà ògu lwù-kpee;
bya abùru onye anafùtaje
onye-òzi iya,
bù Dévidi g'e te gude
ògu-echi nmagbua ya.

11 Jiko dzónaa mu!
Nafùtanu mu l'èka ndu
òhòzo;
mbù ndu bù iphe,
ejije phè ònu pyìmu bù
adzù ùka;
tème èkutara phè búru iphe,
èphe egudeje iya eme
bù ùghoshi.

12 Mee g'ùnwu nwa nwoke,
anyi nwùru dù g'iphe,
a kùru akùku teke èphe
bù nwata.

G'èphe dù g'iphe,
a kùru akùku,
e letaru ènya mee g'o vu
òkpobe evuvu.

Tème l'i mee g'ùnwu anyi
nwanyì dù g'igbùlo,
a kpùru; ò nòdu ama mma;
e gude iya mee unuphu
ibe eze;
ò nòdu ama ntùmatu.

13 L'i mekwaphò gè nri,
dùlaje iche iche ji òba
anyi ejiji.

Tème l'i mekwaphò g'atùru
anyi zùshia azùzu ike;
k'òphu oogudeje unubuku
atùru ka shii apha
g'apha l'ègu adòbeje iya.

14 Eswi anyi eshijekwaphò
ike vuje oke ivu.
Etsukpòshi igbùlo mkpùkpù
anyi ta adùhedu.
Òphu ò dùedu ndu
akpùkwadu anyi lè ndzù;
òphu ò dùkwa iphe,
e-me k'òphu aa-ra èjo

ẹkwa tsoru ọzo ndu anyi.
 15 Ẹhu-utso bẹ a ọoru nū ndu
 ọ dū nno l'ibe phẹ.
 Ẹhu-utso bẹ a ọoru nū ndu
 Chileke phẹ
 bụ Chipfu.

145

Ebvu-ekete, Dévidi deru

- 1 Mu a-nọdu ekutse gube
 Chileke mu, bụ eze.
 Mu a-nọdu etu ngu ẹpha jasụ
 l'ojejeje.
- 2 Mu a-nọdu etu ngu ẹpha
 mbọku-mbọku.
 Mu a-ja ngu ajaja jasụ
 lẹ tuutuutuu lẹ
 miiimii.
- 3 Chipfu parụ ẹka;
 ọ buru iya bẹ ọ gbaru
 g'a kachaa etu ẹpha.
 G'ọ habe shii ta adudu onye
 suru iya amaẹberu.
- 4 Ọgbo, nọnu a-nọdu atujeru
 ọgbo,
 etso phẹ nū ọnu iphemiphe,
 iimekọta.
- Ẹphe a-kojeru phẹ iphe,
 dū biribiri, iimeje.
- 5 Ẹphe a-nọdu atụ ọnu
 g'iigbube nwjinwii
 waa g'akwabẹ ùbvù ngu
 habe shii.
- Mbẹdua a-nọdu nggujungguji
 rịa g'iphe,
 iime dū-be biribiri.
- 6 Ẹphe a-nọdu atụ ọnu g'ike
 dū-be l'ozì, dū biribiri, iije.
 Mbẹdua atukwapho ọnu iphe,
 parụ ẹka iimekọtaje.
- 7 G'ẹphe ha a-tuko pfukashia
 g'ì dū-be ree.
- Ẹphe abya egude ẹhu-utso gụa
 apfubekoto ngu l'ebvu.
- 8 Chipfu bụ onye emeje
 eze-iphe-oma bya aburu
 onye aphuje obu-imemini.
- Ẹhu te eghujedu iya eghu
 ẹgwegwa;
 tẹme ọ nọdu eyeje obu
 yegharu iya ẹka.

- 9 Chipfu nwụberu onyemonye
 ẹnya.
 Iphemiphe, o mekpọru ememe
 bẹ ọophujeru obu-imemini.
- 10 Iphemiphe, i meru ememe
 a-nọdu aja ngu ajaja
 gube Chipfu.
 Ndu duru ngu nsọ a-nọdu etu
 ngu ẹpha.
- 11 Ẹphe a-tụ ọnu g'ẹka i bụ eze
 dū-be biribiri;
 bya atụa ọnu g'ọkpehu ngu
 habe shii;
 12 k'ophu onyemonye
 a-makotaru iphe,
 parụ ẹka iimeje;
 bya amakwarupho g'ẹka,
 i bụ eze dū-be akpabiri.
- 13 Ii-buru eze jasụ l'ojejoje;
 bya achia; e -shi l'ogbo
 sweru ogbo.
 Chipfu bụ onye apfushije ike
 l'iphemiphe, o kweru
 ukwe iya;
 teme o yekota iphemiphe,
 o meru ememe obu.
- 14 Iphe, bukpo ndu abya
 ada iko bẹ Chipfu abujeru
 agbarike phe;
 bya apalije ndu e wozeru ali.
- 15 G'ẹphe ha atukoje ele ngu
 ẹnya l'ẹka;
 teme i nọdu anujekwanu
 phe nri l'orwuberu iya.
- 16 Iisaje obochi-ẹka ngu
 gude mee g'ẹpho ji
 iphemiphe, nọ ndzụ.
- 17 Chipfu pfuberekoto
 l'iphemiphe, oome;
 teme o yee iphemiphe,
 o meru ememe obu.
- 18 Chipfu anọduje ndu rakuru
 iya nụ ntse;
 mbụ ndu gude ire-lanụ
 raku iya.
- 19 Ndu atsụ iya ebvu bẹ
 oomejeru iphe, agụ phe nụ;
 teme ọ nọdu anumaje mkpu,
 ẹphe echi je adzota phe.
- 20 Onyemonye yeru Chipfu
 obu bẹ ọonoduje eche nche;

obenu lẹ ndu ejo-iphe bẹ
oo-mebyishikọta.

²¹ Onu mu bẹ mu e-gude etu
Chipfu ẹpha.

G'iphemiphe, o meru dobe
lẹ mgboko kelejekwa
iya ekele jasụ lẹ tuutuutuu
lẹ m̄imiimii.

146

¹ Unu jaa Chipfu ajaja.
Obu mu; jiko jaa Chipfu ajaja.

² Mu a-nọdu aja Chipfu ajaja
jasụ gẹ mu a-nọ-beru.

Mu a-nọdu agụ ebvu gude
etu Chileke mu ẹpha
jasuru asuru.

³ Ba kpọkwaru obu yeru
ndu-ishi;
mbụ nemadzụ mmanụ,
ta adụdu ike adzọta
ndzụ nemadzụ.

⁴ Ndu abujeru; unme,
nọ phẹ l'ime -phefuwa;
ẹphe alaphu azụ je
aburu ẹja.

Ọ buru mbọku ono gẹdegede
bẹ iphe,
ẹphe chiru idzu ememe
abvukotaje.

⁵ Ẹhu-utso bẹ a gọru nụ onye bụ
Chileke kẹ Jiékopu bẹ
eyejeru iya ẹka;
mbụ onye bụ ẹka obu iya
aduje bụ lẹ Chipfu,
bụ Chileke iya;

⁶ mbụ Chileke ono,
bụ onye meru igwe mee alị;
bya emee eze-ẹnyimu;
waa iphemiphe, nọ iya nụ;
bya aburu onye apfushije
ike l'ire-lanụ jasụ l'ojejoje.

⁷ Ndu eeme ewere bẹ
ọhajeru enge;
tẹme ọ nọdu anuje ndu
ẹgu agụ nri.

Chipfu emeje gẹ ndu a
turu mkpọro nweru
onwophe.

⁸ Chipfu emeje gẹ ndu
atsụ ishi wata aphụ ọzo.

Ookulije ndu e wozeru alì;
 tème ọ nọdu eyeje ndu
 p̄fuberekoto obu.
 9 Chipfu anọduje eche ndu
 lwaru alwalwa nche.
 Ọ buru iya egudeje ndzu
 ndu enwedu nna yẹ
 unwanyi, ji p̄hẹ anọedu;
 obenu l'uzo ndu ẹjo-iphe
 bẹ oogbuchije.
 10 Chipfu a-buru eze jasụ l'ojejoje;
 mbụ lẹ Chileke kẹ ḡube
 Zayonu a-buru eze;
 e -shi l'ogbo sweru ogbo.
 Unu jaa Chipfu ajaja.

147

1 Unu jaa Chipfu ajaja.
 Agụ ebvu gude ekele Chileke
 anyi ekele d̄u ree.
 Aja Chipfu ajaja b̄u iphe
 ẹhu-utso; bya aburu iphe,
 rwuberu iya n̄u.
 2 Ọo Chipfu gude ẹka iya
 akp̄ Jierúsalem̄u.
 Nta-a bẹ o rwutawaru ndu
 Ízurelu, a kp̄uru lẹ ndzu
 gude alwaphuta azu.
 3 Ọ b̄u onye emeje ḡe ndu obu
 p̄hẹ t̄suru gwogiri-gwogiri
 nọdu ndzu;
 tème ọ nọdu asachajẹ p̄hẹ
 ọnyá ẹka e mekaru
 p̄hẹ iphe.
 4 Ọo ya ḡuru kpokpode ọgu
 maru ole, ọ gbaru g'ọ d̄u;
 bya agukota p̄hẹ ẹpha
 l'ẹhu l'ẹhu.
 5 Chipfu k'anyi parụ ẹka;
 tème ike iya buru ike,
 nyiberu anyibe.
 Nkwamenya nkiya ta adudu
 onye s̄uru at̄u onu g'ọ
 habe shii.
 6 Ọo Chipfu gude ndzu ndu
 wozeru onwophẹ alì;
 obenu lẹ ndu ẹjo-iphe bẹ
 oochitajẹ t̄ua l'alì.
 7 Unu ḡunaa ebvu gude kele
 Chipfu ekele.
 Unu guden̄u une k̄aru

- Chileke anyi nkwa.
- 8 Oo ya gude urwukpu
kwechia akpaminigwe
l'ophu.
- O nọdu edzejeru eliphe mini;
bya emeje g'ęswa rwushia
l'eli úbvú.
- 9 Oo ya anụ iphe-edobe nri;
bya abụru iya anụje unwu
okpoko-óhà nri m'ęphe
raa órà iya.
- 10 O tọ bụdu ike, dụ l'inya emeje
g'ęhu tsọo ya ọtso;
ọphu ọ bụdu apata-ọkpa
nemadzụ emeje g'ęhu
tsọo ya ọtso.
- 11 Ndu emeje g'ęhu tsọo Chipfu
ọtso bụ ndu atsụ iya ebvụ;
mbụ ndu bụ ęka ęnya
phẹ aduje bụ lẹ n-yemobu
Chileke.
- 12 Gube Jierúsalemụ;
janaa Chipfu ajaja.
Tunaa Chileke ngu ępha
gube Zayọnu.
- 13 Kẹle ọo ya emeje g'okpokuu
ọnu-abata ngu shihu ike;
tẹme ọ nọdu agojeru ọnu-oma
nụ ndu nọ ngu l'ime.
- 14 Oomeje ę nchị dụ doo
l'oke alị ngu l'ophu;
tẹme ọ nọdu egudeje
ọkpobe ereshi azụ-ji
ngu ępho.
- 15 Oo iphe, ọ sụru g'o mee
l'eliphe emeje.
Opfu ngu abụjeru; epfuzeta,
iipfuzeta iya l'ọ tuko
mgboko l'ophu ngadzuru.
- 16 O bụ onye ewojeru
aka-mini-sunoo phushi
g'onye phushiru ukpo;
bya eworu ijimini
phekaa l'o dzuru ękameka
g'onye phuru ntụ.
- 17 Ookpotaję akamini jịa g'onye
jiru ęja.
- ?Bụ onye a-dụ ike nọdu g'oyi
akamini ono tsụa ya?
- 18 Olobule-a opfu-ọnu bę
oopfuje;

akamini ono adazehu.
 Oomeje ęę phẹrephere
 wata ezizi.
 Phẹrephere ono -ziahaephō;
 akamini ono adazehu wata
 aso asoso.

¹⁹ Opfu iya bẹ o kpuhawarụ
 goshi Jiékọpu;
 mbụ l'ikpe, o kperu;
 yẹ iphe, ọ tọru ọkpa iya
 sụ g'e tsoje bẹ o
 kpuhawarụ goshi Ízurelu.

²⁰ Ọ tọ dudu ọhozo, o mejewaru
 ęgube ono.

Ndu k'ono ta amadụ ikpe,
 o kpewaru dobe.

Unu jaa Chipfu ajaja.

148

¹ Unu jaa Chipfu ajaja.
 Unu shi l'imigwe jaa Chipfu
 ajaja.

Unu nọdu l'ẹka kachaa
 ephekerephe jaa ya
 ajaja.

² Unubẹ unwu ojozi iya l'ophu;
 unu jaa ya ajaja.
 G'iphe, bukpo o jọgu imigwe
 l'ophu jaa ya ajaja.

³ Unu jaa ya ajaja;
 unubẹ ẹnyanwu yẹ ọnwa.
 Unu jaa ya ajaja;
 unubẹ kpokpode,
 egbu nwịnwii.

⁴ Unu jaa ya ajaja;
 unubẹ akpaminigwe;
 mekpoo unubẹ mini,
 nọgharu akpaminigwe
 anọgha.

⁵ Unu tuko g'unu ha jaa Chipfu
 ajaja;
 kele ọo ya sụru g'unu dụ;
 unu dụ.

⁶ Ọ bụru iya sụru unu l'owa-a
 ẹka unu a-nọdugbaa
 baa.

Ọ bụru ẹka ọ sụru g'unu
 nọdu bẹ unu nọghaa.
 Unu je a-nọdu iya jasụ l'ojeje.
 Iphe ono, ọ tọru ọkpa iya
 ono ta abyadụ echihu

echihu.

- 7 Unu nɔdunu l'eliphe jaa
 Chipfu ajaja;
 unubẹ iphe, dɔgbaa biribiri,
 o meshiru dobe l'eze-enyimu;
 waa ɔphu nɔgbaa ɔ
 mini-ime-alɔ.
- 8 Unu jakwaphɔ Chipfu ajaja;
 unubẹ egbigwe;
 mẹ aka-mini-sunoo;
 mɛkpoo urwukpu;
 waa oke pherephere,
 emeje iphe, o pfuru.
- 9 Unubẹ oke ɔbuvu mẹ iphe,
 bu ɔbuvu nshii; waa oshi-omi;
 mɛkpoo oshi sida;
 unu jakwaa ya phɔ ajaja.
- 10 G'anu-egbudu; mẹ iphe-edobe;
 waa unwehu; mɛkpoo ɛnu,
 ephe l'eli tukokwapho
 jaa ya ajaja.
- 11 Unubẹ ndu eze, nɔ l'eliphe;
 mẹ unubẹ iphe, bu ohamoha;
 waa unubẹ ndu-ishi;
 mẹ iphe,
 bu ndu eze mgboko l'ophu;
 12 mẹ unubẹ unwokorobya;
 waa unubẹ unwumgboko;
 teme waa unubẹ ndu bu
 ɔgerenya mẹ unwegirima;
 unu jajekwa iya
 phɔ ajaja.
- 13 Unu tuko g'unu ha jaa Chipfu
 ajaja;
 kele ɔo epha iya kpoloko
 bu epha, kakota l'eli.
- Ọdu-biribiri iya dagharu
 mgboko l'ophu bya
 adaghaa imigwe.
- 14 O meru g'onye ike du futaru
 ndu nkiya.
- Ọ buru onye ono be ndu
 duru iya nsɔ,
 bu ndu ɔzurelu anɔduje
 aja ajaja ono;
 mbu ndu ono,
 du iya l'obu ono.
- Unu jaa Chipfu ajaja.

Unu gụa ebvụ òphúú nù
Chipfu.

Unu gụa ebvụ gude jaa ya
ajaja l'ẹka ndu dọru
iya nsọ dzukọberu.

² Gẹ ndu Ízurelu tee ẹswa
l'ẹka onye meru phẹ nù.
G'onye eze ndu Zayonu mee
g'ẹhu tsoo phẹ uto.

³ G'ẹphe tuko gude ete ebvụ
jaa ẹpha iya ajaja.

Tẹme ẹphe egude nkwa yẹ
une gude gụa ebvụ
nù iya;

⁴ noo kele Chipfu bẹ ndibe
iya dọ l'obu.

Ndu wozeru onwophe alì
bẹ ookpubeje ndzota
g'okpu-eze.

⁵ Gẹ ndu dọru Chileke nsọ teje
ẹswa l'ẹgube úbvù ọwa-a,
a kwabẹru phẹ-a.

Tẹme ẹphe agụkwapho ebvụ
ẹhu-uto m'ẹphe zẹ azẹ
l'iphe-azẹ phẹ.

⁶ G'aja Chileke ajaja buru iphe,
ẹphe a-kpuru l'onu.

Tẹme ẹphe atsua ogu-echi,
atsụ akpatiphu labọ l'ẹka;

⁷ gude iya je agwata ndu
ọhozo ugwo iphe,
ẹphe meru phẹ;
bya egude iya nua
unwu-eliphe aphụ.

⁸ Tẹme ẹphe egudekwa iya
phọ tua ndu eze
phẹ ẹgbirigba;
mbụ tua ndu nweru
ẹnya mkporo.

⁹ Oo ya bụ g'ẹphe eshi nno
meẹbekota iphe,
onye-ikpe deru l'ẹkwo
sụ g'ẹphe mee ndu ọhogu
phẹ ono.

Ọwa-a bụ iphe, o gude kwabẹ
ndu dọru iya nsọ
ono úbvù.

Unu jaa Chipfu ajaja.

Unu nɔdu l'ulo Chileke,
du nso jaa ya ajaja.

Unu nɔdu l'imigwe,
o gude okpehu iya mee
jaa ya ajaja.

² Unu jaa ya ajaja k'iphe,
paru eka o meshigbaru.

Unu jaa ya ajaja;
kele apa eka nkiya
nyiberu anyibe.

³ Unu gbua opu gude jaa
ya ajaja.

Unu akpoo une yee ogelenda
gude jaa ya ajaja.

⁴ Unu kua nkwa tee ebvu
gude jaa ya ajaja.

Unu kua ogelenda phua upyi
gude jaa ya ajaja.

⁵ Unu kua eze ogena,
ada dunguu-dunguu
gude jaa ya ajaja.

Unu egude ogena,
ada gengugengu gude
jaa ya ajaja.

⁶ G'iphemiphe, bukpo iphe,
atu unme tuko jaa
Chipfu ajaja.

Unu jaa Chipfu ajaja.